MITROPOLIA BANATULUI TIMIŞOARA
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr.

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL L • NR. 245 (1045) • 16. 01 – 3. 02. 2006 • 16 TEVET – 5 ŞVAT 5766 • 16 PAGINI + EDIŢIE SPECIALĂ (I-IV) – 1,50 (15 000) LEI

SINAGOGA MARE DIN BUCUREŞTI, 25 ianuarie 2006

Comemorarea victimelor pogromului din 21-23 ianuarie 1941

În memoria evreilor martiri, victime ale persecuţiei şi urii rasiale

Retrăire şi rememorare. Retrăire - pentru puţinii supravieţuitori ai tragediei de acum 65 de ani. Rememorare - pentru numeroşii participanţi (oficialităţi, diplomaţi, înalţi ierarhi, personalităţi socio-culturale), având conştiinţa că trecutul trebuie privit fără menajamente pentru ca viitorul să fie lipsit de întunecări. Comemorarea din 25 ianuarie a.c., la Sinagoga Mare din Bucureşti, a reprezentat frontul comun făcut de toţi cei ce împărtăşesc convingerea - exprimată de preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer* - a „datoriei morale faţă de trecut, nevoii de a trage un semnal de alarmă pentru prezent".

Deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

Datorie morală pentru trecut, semnal de alarmă pentru prezent

Acum 65 de ani, chiar în acest cartier, în această sinagogă, care împlineşte 160 de ani de existenţă, dar şi în alte zone ale Capitalei locuite de evrei - Văcăreşti, Dudeşti ş.a. - s-a petrecut o covârşitoare tragedie. Cohorte de legionari au năvălit în acest splendid edificiu arhitectonic, au sfâşiat *parohet*-ul acoperind *Aron Kodeş*-ul şi au profanat ceea ce avem noi mai sfânt: Sulurile Torei. Unul dintre aceste Suluri ale Torei, zvârlit în sus, a scăpat, ca prin minune, de la profanare, agăţându-se de minunatul candelabru pe care-l vedeţi strălucind deasupra noastră. În zilele şi

nopţile dintre 21-23 ianuarie 1941, 126 de oameni nevinovaţi, membri ai comunităţii noastre, au fost ucişi cu bestialitate. Înclinându-ne cu pioşenie frunţile în memoria lor, tragem un semnal de alarmă în faţa resuscitării fenomenului antisemit din prezent. Este îngrijorător faptul că azi, aproape de această sinagogă, acolo unde se află T.E.S., cineva care s-a declarat antisemit a aruncat cu pietre în clădirea teatrului. Victimele de acum 65 de ani aveau o identitate, o stare socială. Unele dintre victime au fost spânzurate de cârligele Abatorului. „Carne caşer" a putut fi citit pe tăbliţele care li s-au atârnat de gât. Cu atât mai mult, astăzi, nu avem voie să lăsăm trecutul în uitare, atunci când asistăm la reactivarea manifestărilor antisemite. Avem o mare datorie morală faţă de memoria celor ucişi în pogromul din '41, pentru ca asemenea atrocităţi să nu se mai repete. Fie-le amintirea binecuvântată!

Preşedintele României, TRAIAN BĂSESCU

Mai buna cunoaştere şi asumare a istoriei

Comemorarea de astăzi, la 65 de ani de la pogromul declanşat în 1941, la Bucureşti, de membrii mişcării legionare, este un prilej de a aduce omagiul poporului român evreilor martiri - victime ale persecuţiei sistematice şi ale urii transformate în ideologie.

Evenimentele tragice din 21-23 ianuarie 1941 au reprezentat consecinţa unei perioade în care politica Statului, la vremea aceea, a constat în adoptarea unei legislaţii rasiale opresive şi antidemocratice, pe fondul unei lipse acute de spirit civic şi al predominanţei sentimentelor xenofobe. Amintirea ororilor din ianuarie 1941 ne cutremură întreaga fiinţă, ne umple de durere şi ne înfăţişează urgenţa unei priviri critice asupra propriului trecut.

Continuare în pag. II

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

„Doamne, Dumnezeule, să nu taci..."

Stau în faţa dvs. cu o emoţie fără seamăn. Dacă aş avea putere, aş tăcea şi-am plânge împreună. Dar a avea putere să taci este mult mai greu decât să vorbeşti. Spune Psalmistul: „Doamne, Dumnezeule, să nu taci, nici în şoaptă să nu vorbeşti, nici să ai odihnă. Căci, iată, duşmanii Tăi înalţă capul cu gânduri de vicleşug împotriva Ta îndemnând oamenii: «Veniţi să ştergem de pe faţa pământului poporul şi numele lui Israel!»". Aşa a glăsuit Psalmistul despre cei ce voiau să ne distrugă acum câteva mii de ani. Şi mi-a fost dat să ascult, azi, aceleaşi îndemnuri de distrugere a poporului evreu şi a Statului Israel, exprimate de preşedintele iranian. Acum 65 de ani, 126 de oameni au căzut victime unor asemenea îndemnuri. Gestul legionarilor pătrunzând în această sinagogă şi profanând Sulurile Sfinte este identic cu gestul lui Titus, în 70 e.a., înfigând sabia în Sulurile Sfinte din Templul de la Ierusalim. La scurt timp după instaurarea nazismului în Germania, s-a săvârşit Noaptea de Cristal, în care sinagogi şi Suluri Sfinte au fost date pradă flăcărilor. Cu câteva luni în urmă, un antisemit a pătruns în Sinagoga din Moscova, a tăiat draperia ce acoperea *Aron Kodeş*-ul şi a ucis zece oameni în rugăciune.

Continuare în pag. II

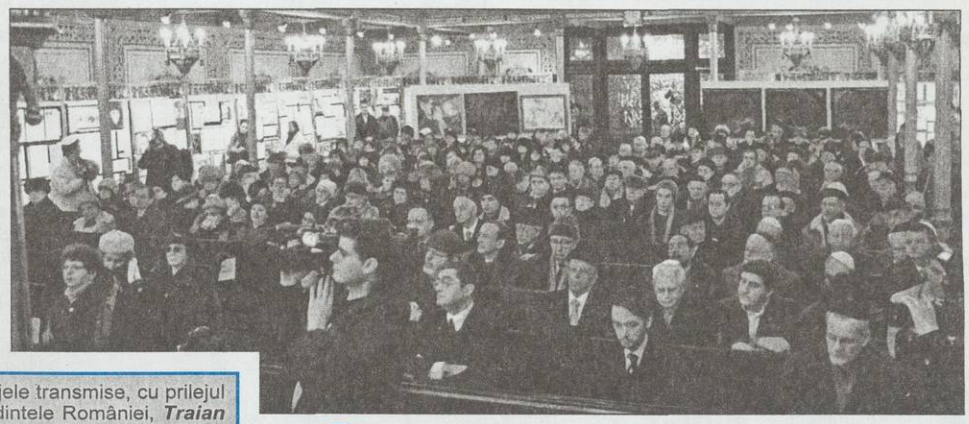

27 IANUARIE
ZIUA INTERNAŢIONALĂ A HOLOCAUSTULUI

Din Israel până în Brazilia şi Australia, numeroase ţări au marcat, pentru prima dată, Ziua Internaţională dedicată victimelor Holocaustului. La propunerea Israelului, la 1 noiembrie 2005, Adunarea Generală a O.N.U. a decis să proclame 27 ianuarie (data eliberării lagărelor de exterminare de la Auschwitz-Birkenau de către armata sovietică) drept Ziua Internaţională a Holocaustului. Pentru a comemora această dată, la sediul O.N.U. a avut loc o ceremonie solemnă în cadrul căreia a luat cuvântul secretarul general al O.N.U., *Kofi Annan*, care a atras atenţia asupra pericolelor antisemitismului şi intoleranţei. Au participat şi supravieţuitori ai Holocaustului, invitaţi la sediul organizaţiei internaţionale.

La o şedinţă solemnă a Consiliului Europei, secretarul general *Terry Davis* a arătat că, la 61 de ani de la eliberarea Auschwitz-ului, Europa nu s-a eliberat încă de antisemitism şi rasism. Potrivit celor spunse de preşedintele *George Bush*: „Holocaustul ne aminteşte că ne confruntăm în continuare, pretutindeni, cu răul".

Continuare în pag. 3

Comemorare la Institutul Cultural al Italiei

Vineri, 27 ianuarie, sala de conferinţe a Institutului Cultural italian s-a dovedit neîncăpătoare pentru publicul numeros venit la manifestarea anume organizată pe data aleasă de oficialităţile de la Roma să devină, simbolic, „Ziua Memoriei". *Alegerea corespunde, calendaristic, momentului când porţile sinistrului Auschwitz s-au deschis, permiţând puţinilor prizonieri încă în viaţă să fie salvaţi, după dispariţia precipitată a zbirilor naziştii, puşi pe fugă de ofensiva armatei sovietice.* Asistenţa a urmărit, mai întâi, prelegerea cunoscutului cercetător şi istoric al mentalităţilor *Andrei Oişteanu*, bogată în precizări asupra diferenţelor semantice, juridice, politice, de care e important a ţine seama pentru o corectă folosire a noţiunilor genocid, Şoah sau Holocaust. Se observă înţelesuri variate adoptate după gradul de implicare, din postură fie de martori, fie de victime şi călăi. Manevre ticăloase încearcă să diminueze responsabilitatea regimurilor ce au promovat programe de discriminare rasială în scopul eliminării, exterminării din lume a exponenţilor spiritualităţii iudaice. Răspunderi grave pentru Holocaust apasă conştiinţa românilor (indiferent dacă unii dintre ei şi-au primejduit propria viaţă, ajutând pe evrei în vremurile de restriştе). A recunoaşte vinovăţia guvernării antonesciene, pentru umilinţele sistematice aplicate evreilor şi măsuri legiferate ce-i trimitea la moarte, probează maturizarea şi democratizarea societăţii româneşti actuale.

A urmat la cuvânt un supravieţuitor al ororilor petrecute în zonele estice ale ţării noastre, tocmai sub obrăduirea forţelor politice, tributare nazismului, instalate la Bucureşti între 1940-1944.

Continuare în pag. 3

EDIŢIE SPECIALĂ

PAG. I–IV

• Extrase din mesajele transmise, cu prilejul comemorării, de preşedintele României, ***Traian Băsescu***, ***Călin Popescu Tăriceanu***, prim-ministru al României, Prea Fericitul Părinte ***Teoctist***, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Majestatea Sa Regele ***Mihai I*** şi din alocuţiunile rostite de: preşedintele F.C.E.R., deputat dr. ***Aurel Vainer***; Marele Rabin ***Menachem Hacohen***; Î.P.S. ***Ioan Robu***, Arhiepiscop Romano-Catolic de Bucureşti; ***Adrian Videanu***, primarul general al Capitalei; **E.S. *Rodica Radian Gordon***, ambasadorul Statului Israel în România, E.S. ***Nicholas Taubman***, ambasadorul S.U.A. în România; general ***Mihail Ionescu***, directorul Institutului Naţional pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel"; ***Maximilian Katz***, directorul Centrului pentru Monitorizarea şi Combaterea Antisemitismului în România; conf. dr. ***Otto Adler***, preşedintele A.E.R.V.H.; prof. dr. ing. ***Itzhak Ben Zvi Gutman***; av. ***Constantin Vişinescu***, preşedinte de onoare al A.C.P.R.I.

• **Conferinţa „Violenţă şi teroare în istoria recentă a României – 65 de ani de la pogromul din Bucureşti"** - la Institutul Naţional pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel"

PAG. 8-9

DISTINCŢIILE şi PREMIILE F.C.E.R. pe anii 2003, 2004

PAG. 4

IUDAICA

O personalitate de prim rang a iudaismului – Rabinul dr. IACOB IŢHAC NIEMIROWER

„Fortăreaţa Israel"

Victoria categorică a mişcării radicale „Hamas" în alegerile parlamentare din teritoriile palestiniene a creat din nou o situaţie de mare incertitudine în Orientul Mijlociu. „Este o veste foarte, foarte rea" - a declarat premierul italian Silvio Berlusconi, dând glas, de fapt, îngrijorării tuturor statelor democratice din lume, convinse că va urma o perioadă de îngheţare a procesului de pace în regiune, dacă nu chiar o reizbucnire a violenţelor. Cel puţin deocamdată, comunitatea internaţională se află la unison: nici un fel de negocieri cu un guvern Hamas care se va forma în curând, dacă mişcarea, ce doreşte să fie considerată partid politic, nu va renunţa la terorism şi nu va recunoaşte existenţa Statului Israel. Paradoxal, acest rezultat s-a obţinut în urma unor alegeri care, pentru prima dată de la existenţa Autorităţii Palestiniene, s-au desfăşurat corect, în linişte, fără violenţe, în spiritul principiilor democratice. Din păcate, pentru Israel şi pentru restul prietenilor săi, aceasta nu spune mare lucru.

EVA GALAMBOS

Continuare în pag. 2

Conflictul israeliano-palestinian – istorie şi actualitate

Conferinţă cu o tematică de larg interes la CENTRUL CULTURAL COMUNITAR BUCUREŞTI

În prezenţa E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, a conducerii F.C.E.R. şi a unui numeros public, la Centrul Cultural Comunitar s-a desfăşurat o incitantă conferinţă a profesorului universitar israelian **GUSTAV MEISELES**, despre conflictul israeliano-palestinian. Preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, l-a prezentat pe vorbitor: un evreu român, apropiat de comunitatea noastră.

Caracterizându-şi prelegerea drept o „prezentare academică" şi nu cu nuanţe politice, abordare care, datorită tematicii alese, nu s-a putut realiza, Gustav Meiseles a vrut să elucideze în primul rând natura conflictului - real sau artificial, iar în cazul celui teritorial, cui aparţin *de jure* teritoriile disputate din Israel, problema retragerii israeliene din Siria, din Sinai, din sudul Libanului, care nu au fost niciodată deţinute de Israel. În ceea ce priveşte Gaza, din punct de vedere istoric, ea nu a făcut parte din regatele israelite. *În dispută se află teritoriile care pe vremurile biblice purtau numele de Iudeea* şi Samaria şi care astăzi formează Cisiordania. Aici, unde locuiesc şi evrei şi arabi, nu se poate stabili cui aparţin *de jure*. Prof. Meiseles a arătat că, până în 1967, nu a existat o entitate palestiniană, dar de atunci s-a dezvoltat un naţionalism palestinian foarte bine alimentat. Fiecare dintre cele două entităţi caută să nege dreptul celuilalt la aceste teritorii. Ideologia palestiniană - a apreciat vorbitorul - este negativă, lipsită de creativitate, ţinta fiind distrugerea.

*

O eroare tactică a Israelului - neglijarea arabilor creştini

Palestinienii se consideră o parte a entităţii arabe. La conflictul teritorial se adaugă şi cel cultural şi religios, între islam, creştinism şi iudaism. În acest context, prof. Meiseles a atras atenţia asupra unei erori a politicii israeliene, respectiv că în abordarea problemei palestiniene nu s-a făcut o distincţie între palestinienii musulmani şi cei creştini. Nu au fost atraşi creştinii arabi, mult mai evoluaţi din punct de vedere intelectual, o populaţie citadină, francofonă, având legături cu Europa. Din păcate, această categorie este pe cale de dispariţie, membrii ei părăsind teritoriile palestiniene. După opinia prof. Meiseles, în confruntarea dură dintre evrei şi palestinienii musulmani, aceştia din urmă au profitat de ceea ce domnia-sa a numit „slăbiciunile democraţiei israeliene" ce permite prezenţa deputaţilor arabi în Knesset, unde ţin cuvântări antiisraeliene.

*

Vorbitorul a afirmat că retragerea din Gaza, care a devenit un teritoriu fără prezenţă evreiască, nu a dus la reducerea violenţelor peste graniţă, grupările teroriste continuând să lanseze rachete pe teritoriul israelian, situaţie pe care nici o ţară nu ar trece-o cu vederea. Israelul nu vrea să riposteze pentru a nu escalada tensiunile, deoarece o reacţie prea puternică ar avea consecinţe politice grave. De aceea, Israelul se află în impas. În schimb, extremiştii arabi îşi intensifică provocările pentru a stârni o reacţie dură a Israelului. Lipsa de progrese în negocierile de pace, a apreciat prof. Meiseles, s-a datorat faptului că partea israeliană nu a conştientizat ideea că palestinienii, în general arabii, gândesc altfel decât europenii, au o altă ierarhie a valorilor. În loc să aplice o „realpolitik", Israelul a vrut să convingă printr-o „moralpolitik". Cea mai mare problemă este că nu ai cu cine negocia - a afirmat vorbitorul, care a subliniat şi marile deosebiri dintre cele două popoare din punct de vedere social şi politic, lumea arabă fiind caracterizată prin totalitarism. În plus, societatea arabă, în general, este conservatoare, cea mai mare parte trăgându-se din beduini pentru care starea de război este cea normală, iar jihadul - legitim. Statele arabe sunt interesate în mare măsură să continue conflictul, pentru a ascunde precaritatea situaţiei din ţările lor.

Dezangajarea din Gaza nu a soluţionat problema violenţelor

*

Opinia publică este manipulată

Potrivit prof. Meiseles, lumea arabă a reuşit să manipuleze opinia publică în favoarea ei, să exploateze toate datele societăţilor democratice. Este vorba de o lume de o naivitate periculoasă, a apreciat el, prezentând tactica palestiniană de a exagera măsurile şi acţiunile israeliene mai dure şi de a minţi când este vorba de ceea ce fac palestinienii. Terorismul palestinian, a arătat vorbitorul, urmăreşte o ţintă politică, aceasta fiind distrugerea Israelului.

În continuare, au fost enumerate problemele care stau la baza conflictului israeliano-arab. În afara celor teritoriale, esenţiale, ele se referă la refugiaţi, Ierusalimul, apa, aşezările evreieşti, statul palestinian şi viabilitatea lui şi graniţele. În context, profesorul Meiseles, a căutat să elucideze noţiunea de „teritorii ocupate", demonstrând, pe baza unor documente şi concepte de drept internaţional, că este vorba de „teritorii disputate", al căror statut urmează să fie stabilit. Întrebarea care încă nu are răspuns, a arătat el, este dacă lumea arabă este dispusă să accepte existenţa Israelului. Fapt este că arabilor nu le convine ruptura continuităţii arabe. De aceea, este dificil de răspuns şi la întrebarea: cum se va rezolva conflictul israeliano-palestinian - a conchis vorbitorul.

EVA GALAMBOS

Urmare din pag. 1

Istoria a consemnat că şi Hitler, sau mai degrabă partidul nazist, a ajuns la putere în Germania tot printr-un vot democratic. Palestinienii (ca şi germanii din acea perioadă) sunt confruntaţi cu o criză economică profundă, proastă administrare şi corupţie. Votul pentru „Hamas" a fost, mai ales, un vot pentru schimbarea acestei stări de fapt, regăsită în programul electoral al mişcării, „Schimbare şi reformă". Dar programul cuprinde, în termeni lipsiţi de echivoc, şi ideea luptei armate împotriva „ocupantului" până la eliberarea totală a teritoriilor care au aparţinut palestinienilor şi liderii Hamas au spus foarte clar, imediat după alegeri, că nu vor renunţa la acest obiectiv.

„Fortăreaţa Israel"

Israelul, având în coastă o entitate ce va fi condusă de o organizaţie teroristă, se găseşte într-o situaţie dramatică, al cărei final nu se întrezăreşte deocamdată. Rezultatele scrutinului palestinian au declanşat o serie de atacuri, atât din partea dreptei, cât şi din partea stângii împotriva politicii duse de premierul Sharon, al cărei continuator este Ehud Olmert. Likudul, în frunte cu Benjamin Netanyahu, l-a acuzat pe Sharon că, prin retragerea din Gaza, a creat „Hamasstanul". Amir Peretz, liderul Partidului Muncii, i-a reproşat în schimb că nu l-a spirjinit în suficientă măsură pe preşedintele palestinian Mahmud Abbas şi nu a eliberat mai mulţi deţinuţi palestinieni. Unii analişti politici se întorc în timp şi dau vina pe guvernul Rabin care nu a vrut să cedeze Cisiordania Iordaniei.

La ora actuală, premierul interimar Ehud Olmert se află în faţa celui mai important test politic din cariera sa. Deocamdată, guvernul israelian nu a luat poziţie şi nici măsuri deosebite. Dar pentru Olmert, paşii de urmat (dacă nu se vor relua atentatele teroriste) sunt fără echivoc şi măsurile decurg din proiectele premierului Sharon pe care guvernul actual le-a preluat, iar Olmert le-a completat cu propriile idei. Obiectivul este crearea unei „fortăreţe Israel". De parcă ar fi presimţit imposibilitatea continuării negocierilor de pace, cei doi oameni politici şi-au propus continuarea retragerii dintr-o parte a Cisiordaniei cu populaţie aproape în exclusivitate palestiniană, trasarea unilaterală a graniţelor ţării, menţinând marile blocuri de colonii, Ierusalimul unit sub suzeranitate israeliană, continuarea şi probabil întărirea gardului de securitate, o despărţire totală de teritoriile palestiniene, într-un cuvânt un Israel cu o majoritate evreiască şi cu hotare ce pot fi mai bine apărate.

„Fortăreaţa Israel" nu este ceea ce ar fi dorit şi doreşte un guvern israelian, indiferent de culoarea sa politică. Dar, în aceste condiţii, poate ar fi singura soluţie care să garanteze supravieţuirea statului şi a poporului evreu.

SIONISMUL – obiective actuale

Retrospectiva, prezentul şi perspectivele mişcării sioniste mondiale, cu accent pe istoricul ei în România, realizat, cu ajutorul imaginilor la retroproiector, însoţind captivanta expunere a preşedintelui Asociaţiei Sioniste din România (A.S.R.), ing. **TIBERIU ROTH**, au fost cel mai potrivit prolog la matineul duminical din 15 ianuarie a.c., consacrat actualităţii israeliene, un regal oferit de prof. univ. dr. *Gustav Meiseles*, de la Universitatea Tel Aviv, din Israel.

Prologul s-a constituit într-o istorie *in nuce* a sionismului, din vremuri antice până în zilele noastre. Mişcarea sionistă a luat fiinţă de când poporul evreu a fost silit, de către cuceritorii asirieni, să-şi părăsească ţara. Dacă atunci s-ar fi pierdut cele zece triburi, cum spune legenda, în schimb, două triburi au supravieţuit, în regatul Iuda, până la invazia lui Nabucadneţar, când a fost distrus Primul Templu şi cele două triburi supravieţuitoare au fost duse într-un exil care a luat sfârşit după 300 de ani, când Ezra şi Nehemia, conducătorii sionişti ai epocii antice, au animat reîntoarcerea în Sion (unul dintre supranumele Ierusalimului) şi au construit Al Doilea Templu, în Oraşul Sfânt. Acesta din urmă a durat până în anul 70 e.a., când armatele lui Titus aveau să-i dea foc, trecând prin foc şi sabie tot ce era viu în cale. A fost momentul care a marcat începutul marii Răspândiri, de 2000 de ani, a poporului evreu, timp în care evreii, cu precădere cei europeni, au trăit în ghetouri. Zidurile ghetourilor (la propriu) au căzut o dată cu Haskala, dar *pericolul* asimilării, pe de-o parte, şi noile forme de antisemitism, pe de alta, au renăscut în conştiinţa liderilor de opinie evrei, culminând cu Teodor Herzl, părintele sionismului modern, imperativul întoarcerii în căminul naţional, imperativ ce avea să fie stipulat, abia în 1917, prin Declaraţia Balfour. Tot atunci lua fiinţă *Keren Kaiemet*, acţiunea de colectare a fondurilor pentru cumpărarea de pământ în Ereţ Israel, acţiune pusă în operă cu ajutorul Băncii Anglo-Israeliene. Au existat diverse proiecte de creare a unui stat evreu în Argentina şi Uganda - toate moarte din faşă.

„Preşedintele Iranului ne oferă, azi, Europa, pentru construirea unui stat evreu", comenta sagace vorbitorul, care, reluând tema, ne-a vorbit, în continuare, despre: ● sionismul de stânga din perioada interbelică, întemeiat de Gordon, de unde şi gruparea sionistă Gordonia ● sionismul cultural, întemeiat de Ahad Ha'am ● sionismul revizionist (fondator - Jabotinski) ● reclădirea Statului Israel şi proclamarea Independenţei sale în 1948 ● primul preşedinte israelian, Haim Weizman ● problema arabă ● mişcările de Alia, dintre care - cea mai recentă şi mai importantă - Aliaua din fosta U.R.S.S. (1998-2001).

Care sunt obiectivele mişcării sioniste, acum? 1) Recunoaşterea Israelului de către întreaga lume; 2) Crearea de Asociaţii Sioniste pe întreg mapamondul; 3) Întărirea sentimentului naţional evreiesc; 4) Respectarea Programului de la Ierusalim, din 1951 (consolidarea Israelului; adunarea celor răspândiţi în întreaga lume, în Israel; încurajarea Alialei; absorbţia; munca în *Hakşara*; creşterea investiţiilor particulare în Israel); 5) Respectarea Programului de la Ierusalim din 1968 (unitatea poporului evreu; centralitatea Israelului; adunarea poporului evreu în Israel; susţinerea moştenirii culturale evreieşti).

În încheiere, arătând beneficiile A.S.R. de a fi membră a Organizaţiei Sioniste Mondiale, organizaţie-umbrelă, compusă din mari organizaţii internaţionale evreieşti, vorbitorul a rugat pe cei prezenţi să depună cereri de înscriere în A.S.R.

IULIA DELEANU

TIMIŞOARA, ARAD, ORADEA

Permanenţa idealului

În prefaţa alegerilor pentru conducerea Asociaţiei Sioniste din România, ce vor avea loc la Bucureşti, la 15 februarie a.c., ing. *Tiberiu Roth*, preşedintele acestei asociaţii, a ţinut să se întâlnească cu membrii organizaţiei din Timişoara, Arad şi Oradea. În conferinţele susţinute în aceste oraşe, domnia-sa a vrut să ofere unul dintre răspunsurile posibile la întrebarea ce nu doar o dată i-a fost adresată: Care este sensul unei asemenea organizaţii în zilele noastre? Pentru a putea transmite mesajul său, a trebuit să pornească de la rădăcinile acestui concept, de la idealurile şi frustrările *etnice şi religioase care l-au generat. Parafrazându-l pe Heine, care afirma că „suntem un popor care ne* rugăm istoriei", Tiberiu Roth a plecat chiar de la conceptul de sionism politic („inventat" de Nathan Birnbaum).

De-a lungul istoriei, unitatea de teritoriu-popor-limbă, definitorii pentru o naţiune, a fost pusă în discuţie în cazul evreilor. Deşi religia reprezenta primul factor de coeziune a poporului evreu în Diaspora, sionismul a adus în prim plan ideea de naţiune clar definită, cu drepturi la teritoriile ce aparţin evreilor de milenii. De la prima conferinţă sionistă convocată de Herzl la Basel, în 1897 (deşi nu o putem omite pe cea de la Focşani care a precedat-o...), a început drumul Organizaţiei Sioniste Mondiale, care îşi va susţine cea de-a 35-a conferinţă în vara anului viitor. Aşa cum a subliniat vorbitorul, sionismul a trecut prin etape, şi-a remodelat în timp obiectivele şi strategia, dar esenţa sa a rămas mereu construirea unui stat evreu puternic, dominat de acel sentiment valabil pentru evreii israelieni şi Diaspora - „Kol Israel Arevim ze le ze" („Fiecare evreu este responsabil, unul pentru celălalt"). Dincolo de disensiunile ideologice despre unitatea evreiască, conferenţiarul afirma că „dacă un evreu din celălalt capăt al lumii este persecutat, simţim o durere acută, iar dacă un evreu repurtează o victorie în orice domeniu, este o mândrie pentru fiecare dintre noi". Din întreaga sa expunere - deşi poate nu a afirmat explicit care este sensul existenţei Asociaţiei Sioniste azi - am reţinut foarte clar că aceasta este garantul continuităţii idealului promovat de Herzl, Ben Yehuda, Trumpeldor, Jabotinski şi mulţi alţi pionieri ai construcţiei Israelului modern, care reprezintă piatra de temelie a statorniciei acestui stat ce a animat rugăciunile cotidiene ale evreilor din întreaga lume.

Azi, când antisemitismul poate fi cel mai adesea tradus prin anti-sionism sau anti-Israel, este important, cum spunea şi ing. Tiberiu Roth, ca şi evreii din România să reafirme ideea de susţinere a Statului Israel. În viziunea Organizaţiei Sioniste Mondiale este esenţială desfăşurarea, în condiţii perfect democratice, a alegerii conducătorilor asociaţiei şi a reprezentanţilor la marea întrunire de la Ierusalim. În această idee, vorbitorul i-a invitat pe toţi cei care doresc să se alăture asociaţiei şi să candideze pentru comitetul de conducere al acesteia să îşi exprime cât mai repede opţiunea. La final, fiecare comunitate a primit un cadou: prezentarea *power-point* despre rădăcinile, ideologia şi fondarea mişcării sioniste, o adevărată lecţie de istorie realizată în cel mai modern stil.

LUCIANA FRIEDMANN

CENTRUL CULTURAL COMUNITAR BUCUREŞTI, 22 ianuarie 2006

„Israelul - azi“

Conferința susținută de dr. AUREL VAINER, președintele F.C.E.R.

„Având fericitul prilej de a fi invitat de Consiliul Internațional al Parlamentarilor Evrei (I.C.J.P.) să particip la a doua sa Conferință, care a avut loc la Ierusalim, între 7-10 ianuarie a.c., am cunoscut 55 de parlamentari evrei, din 28 de țări, reuniți sub aceeași cupolă. Au fost delegații foarte reprezentative [...].

Cum s-a născut o conferință

Prezența într-un asemenea cadru te face să simți onoarea, dar, totodată și răspunderea care stă pe umerii tăi, pentru că, în final, se adoptă decizii de mare importanță“. *Acesta a fost prologul captivantei expuneri despre actualitatea israeliană prezentată de președintele F.C.E.R., deputat dr.* Aurel Vainer, *la Centrul Cultural Comunitar, în 22 ianuarie a .c. În primul rând - câteva impresii despre ceea ce a văzut, a cunoscut și a conchis.*

*

Primul contact - aeroportul. Relatările păstrează încă prospețimea impresiilor la cald. „Oricine aterizează noaptea, cu avionul, în Medinat Israel - cu *EL-AL* sau *Tarom* -, privește pe fereastra avionului și vede lumină, multă lumină, șosele frumos aliniate și șerpuitoare și-un freamăt fără limite al mașinilor, în plină noapte [...]. Am fost de multe ori pe acest aeroport. Trebuia să fi fost o reîntâlnire. Dar a fost o *întâlnire* tulburătoare. Dacă n-aș fi fost pe alte aeroporturi internaționale, poate aș fi zis că visez. Desigur, vechiul meu atașament față de Ereț Israel, de Medinat Israel își pune, probabil, amprenta, la care aș mai adăuga și felul meu optimist de a privi lucrurile. Dar, în același timp, caut să mă obiectivez. Este un aeroport internațional la începutul mileniului trei [...]. Te impresionează, în mod special, sala de așteptare pentru îmbarcare. În nici un alt aeroport n-am văzut ceva atât de frumos, atât de liniștitor: *design*-ul, ambianța, dar, în plus, mai există ceva: de undeva, din plafon, vin picături de apă. În acel mediu închis ai senzația că te afli undeva, pe câmp, sau într-un oraș deschis și ploaia cântă cu noi. Totul - pigmentat de mici puncte comerciale. Ieșind din aeroport, ce vezi? Un loc care e străbătut de nenumărate șosele care vin și pleacă de la acest aeroport. Istorisind unora dintre israelieni despre senzația de bine dăruită de acest aeroport, mi s-a replicat: „Da' ce ne trebuia nouă așa ceva? Nu-i oare un lux?“. Răspunsul meu a fost simplu: „Un aeroport internațional nu se construiește numai pentru astăzi. Și am numeroase exemple: «Charles de Gaulle» din Paris, «Heathrow» din Londra, Aeroportul Internațional din Amsterdam... «Charles de Gaulle», acum 20 de ani, când a fost construit, avea un trafic incomparabil mai mic față de cel de azi. Și acum a devenit aproape neîncăpător“.

Un aeroport internațional, performanță israeliană la începutul mileniului trei

*

Remarcile povestitorului despre șosele, autostrăzi, canalizare în ludeea antică, cu raportare la alte zone ale lumii contemporane, converg înspre un foarte interesant studiu de psiho-sociologie dintr-unul din numerele relativ recente din Lettre Internationale, „Europa revine“, de Karl Schlögel, despre unificarea Europei, pusă în operă de vitalitatea energiilor implicate în construirea de autostrăzi, puncte de trecere ale frontierelor, marketing.

Câteva reflecții despre infrastructură. Trecut și prezent

„[...] Am mai văzut progrese evidente, rapide și în infrastructură. Israelul este brăzdat de autostrăzi. Și te surprind cel puțin două lucruri în această privință. 1) *Munca permanentă la contrucțiile de autostrăzi.* Și, referitor la aceasta, pot să vă spun că într-unul din drumurile spre Ierusalim, am călătorit pe noua șosea, foarte aproape de teritoriile din Cisiordania. Această nouă autostradă, foarte bună, ca și cealaltă, are menirea de a prelua o parte din traficul foarte intens, în orele de mare aglomerație [...]. Zona este de mai largă respirație montană. Pe autostrăzi am observat ceea ce, cândva, era de o noutate absolută. Israelul a fost, ani de zile, singura țară din Europa care avea toate autostrăzile iluminate non stop. Și această nouă autostradă este iluminată non stop, fapt ce îți dă o minunată senzație de viață. Am observat, de asemenea, nu doar autostrăzi, ci și șosele obișnuite, dar de o foarte bună calitate. De pildă, cele care duc înspre punctele cele mai sudice ale Israelului și spre Eilat. Am circulat pe aceste șosele: din Ierusalim la Marea Moartă, de la Marea Moartă la Eilat, străbătând, apoi, tot Neghevul, din nou, spre Ierusalim. Calitatea acestor șosele, fără risipă de lărgime, este foarte reconfortantă și utilă. 2) *Dorință de progres, cu muncă extrem de grea.* Să vă dau două exemple. Primul este mica așezare de la Ein Ghedi, aproape de Marea Moartă. Într-un peisaj deșertic, aproape lunar - deodată, o oază, o încântătoare grădină botanică [...]. Al doilea este Masada. Foarte impresionant. Nu există templu, doar un acoperământ care devine *ad hoc* loc de rugăciune pentru majoratul religios. Tot acolo am văzut cum ostași israelieni depun jurământul față de Medinat Israel. Masada este extrem de instructivă nu numai prin rememorarea unei pagini de mare eroism a evreilor din antichitate în lupta cu romanii. Dar, în același timp, te surprinde ingeniozitatea constructorilor din acele vremuri. Am avut noroc de un ghid foarte bun care ne arăta cum se trăia cu apă, fără să existe ploaie, timp îndelungat. Exista un sistem impecabil de captare a apei, care, bine păstrată, avea capacitate de dăinuire ani de zile. La fel - canalizarea. Este de necrezut pentru antichitate, când avem, azi, în lume, localități în care nu se știe ce-i asta [...]. Pe urmă ni s-a arătat orientarea într-un anumit fel a unor camere, oferind perfecta condiție de suportabilitate a unei clime dure“.

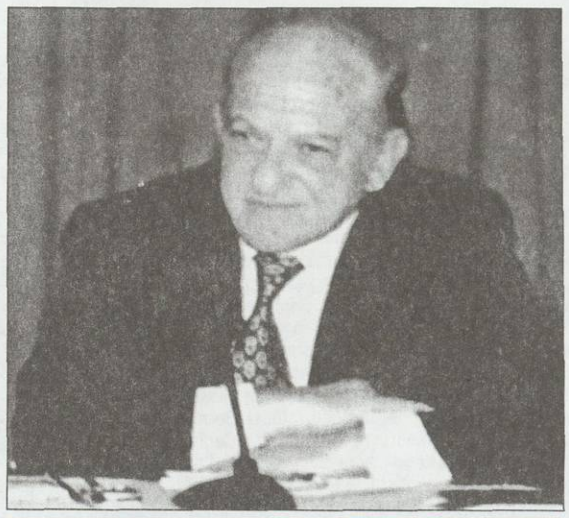

O fericită coincidență a făcut ca prologul *Conferinței* Consiliului Internațional al Parlamentarilor Evrei din Ierusalim, la care au participat senatorul *Peter Eckstein Kovacs* și președintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, să se desfășoare la Masada, unde a fost celebrată și *Bar Mițva* unuia dintre nepoții liderului nostru, iar ziua de adoptare a Rezoluției acestei Conferințe, 10 ianuarie, să fie chiar în ziua de naștere a dr. *Aurel Vainer. Ad Mea Veesrim!*

*

Atunci când „nu se poate“ este șters din dicționar

Cine cunoaște istoria Eilatului, o localitate de câteva sute de ani, o mică așezare cu câteva sute de locuitori - astăzi, un oraș în puterea cuvântului, cu vreo 30.000 de oameni (în sezon - circa 100.000) -, rămâne impresionat de dezvoltarea turistică. Hotelurile sunt, într-adevăr, la nivel de cinci stele; faleza este splendidă și plină de viață. Aș vrea să vă mai spun ceva în legătură cu ceea ce am văzut străbătând Tel Aviv-ul de azi: *building*-uri de la 20 la 40 de etaje, în forme arhitectonice extrem de ambițioase și moderne. Unii israelieni numesc această zonă Manhattan-ul Israelului [...]. Impresionantă mi s-a părut și câmpia Faran, din Neghev, care, potrivit legendei, ar fi fost locul în care Moșe a trecut în eternitate [...]. Tot în această zonă există și celebra așezare Sde Boker, unde David Ben Gurion s-a refugiat în ultimii ani de viață. Sde Boker este iarăși un exemplu de aventură umană înspre inițiativă, construcție, progres. Ni s-a spus că acolo, un evreu a făcut o donație de o sută de mii de dolari pentru reconversia energiei electrice; un proiect grandios, care, cândva, va spune multe. Și tot în acest Sde Boker, pe un teren complet inospitalier - o așezare, o fermă. O familie care cultivă viță de vie și are un mic restaurant în care pregătește produse culinare de calitate și vinde vinul casei. Închipuiți-vă! În Neghev - vinul casei!

*

„Tikun olam“ – un imperativ al vieții evreiești internaționale

„Conferința parlamentarilor evrei mi-a dat prilejul să cunosc mulți oameni valoroși din multe părți ale lumii: S.U.A., Europa, America de Sud, India ș.a. Am avut un punct comun: evreitatea. Trebuie spus că reuniunea de la Ierusalim s-a desfășurat sub genericul «Construind împreună o lume mai bună». Rolul parlamentarilor evrei din întreaga lume»“. Punctele nodale ale discuțiilor au focalizat: ● propagarea antisemitismului pe internet și potențiale soluții legislative ● dialogul interconfesional ● oportunități și inițiative comune ale parlamentarilor evrei. Cuvântările primului ministru interimar *Ehud Olmert*, președintelui Knesset-ului, *Reuven Rivlin*, ministrului afacerilor externe de atunci, *Silvan Shalom*, Lordului *Janner of Braunstone*, Rabinului *Israel Singer*, președintele Board-ului Congresului Mondial Evreiesc, ministrului Turismului, *Avraham Hirshson*, Rabinului dr. *David Rosen*, președintele Comitetului Evreiesc Internațional pentru Consultații Interreligioase, ș.a. au fost urmate de dezbateri. Într-un moment de intensificare a propagandei antiisraeliene, a intoleranței religioase, a terorismului, a negării Holocaustului, trebuie făcut un efort considerabil pentru ca I.C.J.P. să devină un bun catalizator de combatere a acestor fenomene. Idealul tradițional iudaic de *Tikun Olam* trebuie să devină un imperativ al vieții evreiești internaționale.

*

Efectul politic al dialogului interconfesional

Una dintre cele mai importante direcții ale discuțiilor a fost dialogul interconfesional de o importanță vitală, nu ca obiectiv în sine, ci ca formulă de găsire împreună a căilor de coexistență și cooperare. Sesiunea a găzduit comunicări susținute de lordul consilier *Mohammed Afzal Khan*, primul primar musulman al *Manchester-ului*, prințul *Hassan* al Iordaniei (prin video conferință) și Rabinul *David Rosen*.

*

Relansarea economiei israeliene

...a fost concluzia, argumentată de conferențiar cu date și fapte, din care am reținut că „exportul a înregistrat creșteri importante. Activitatea de cercetare-dezvotare s-a intensificat apreciabil, până în noiembrie 2005 fiind aprobat *513* proiecte, cu o valoare de circa unu-două miliarde dolari. Inația a fost moderată. Pentru 2006, Deutsche Bank prognozează creștere de 4,1% a PIB, în raport cu anul precedent, indicele de inație este prevăzut la 3%. După câțiva ani de stagnare și apropiere o colaps, s-a intrat în normalitate“.

*

Viața socio-politică și culturală

Președintele F.C.E.R. a luat pulsul vieții politice israeliene în chiar zilele de mare frământare privind: ● starea de sănătate a premierului Ariel Sharon ● alegerile, de la 25 ianuarie a legislativului Autorității Palestiniene (cu rezultatele șocante, cunoscute, între timp, câștigătoare fiind mișcarea Hamas) ● restructurarea importantă a partidelor politice israeliene, prin apariția partidului Kadima ● perspectiva apropiatelor alegeri în Israel ● întâlnirea cu premierul interimar, ministru al Industriei și Comerțului, Ehud Olmert, care și-a exprimat dorința de a continua orientarea politică a lui Sharon, întâlnirea cu președintele Israelului, Moshe Katsav, *cu șeful opoziției, Benjamin Netanyahu ș.a. Participarea la Conferință a fost o modalitate de a se informa, a evalua și diagnostica tot ce ține de: ●* motoarele de repornire a dezvoltării în viitor a Israelului, care sunt *turismul* și *hi-tech*-ul ● dorința de relansare a procesului de pace ● *viața culturală a israelienilor originari din România* (impresii de la lansarea, în Tel Aviv, a cărții *Sulul Esterei - Meghilat Ester*, ediție îngrijită de *Baruch Tercatin*). Israelul de azi a fost privit cu meliorismul lucid specific iudaic, ce ne ajută să surmontăm obstacolele și să ne continuăm multimilenara existență.

IULIA DELEANU

*

Conferința, deschisă de vice-președintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, a fost onorată de Marele Rabin Menachem Hacohen, Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, Rabinul *Naphtali Deutsch*.

Rezoluția de la Ierusalim

Adunarea Internațională a Parlamentarilor Evrei a înlocuit Consiliul. A fost adoptată Constituția Adunării, având drept alineate: ● promovarea dialogului interreligios la nivel național și internațional ● condamnarea declarațiilor președintelui iranian Mahmud Ahmadinejad chemând la distrugerea Israelului și negarea Holocaustului.

Au fost aleși în *Board*-ului Adunării doi parlamentari evrei din Marea Britanie și Belgia - Gary Ackerman și, respectiv, Olga Zeiben. Președinte de onoare al Adunării a fost ales Lordul Janner of Braunstone.

27 IANUARIE

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A HOLOCAUSTULUI

Urmare din pag. 1

În Israel, cabinetul a marcat această zi, organizând o ședință solemnă de guvern la Muzeul „Yad Vashem“, care a vernisat cu acest prilej expoziția „Montparnasse Déporté“, în care sunt prezentate operele de artă și viața unor artiști evrei de la Paris, majoritatea uciși în lagăre de exterminare. În Germania, *Norbert Lammert*, președintele Bundestag-ului, a atras atenția că mai există în lume șefi de stat care consideră Holocaustul un mit. În Spania, ceremoniile au fost organizate la Paraninfo de la Universidad Complutensa din Madrid, cu participarea suveranilor spanioli și a premierului *Jose Luis Zapatero*. La Atena, comemorarea s-a organizat la Centrul Internațional de Conferințe, în prezența președintelui țării, *Karolos Papoulias*, cu participarea președintei Fundației „Șoah“, *Simone Veil*. La Salonic a participat ministrul francez de interne, *Nicholas Sarkozy*, al cărui bunic evreu era originar din acest oraș. În Ungaria, în cadrul unei sesiuni parlamentare au luat cuvântul președintele țării *László Sólyom* și premierul *Ferenc Gyurcsány*, care au vorbit despre Holocaustul maghiar. Apoi, demnitari de stat și reprezentanții partidelor parlamentare au aprins șase lumânări ale unei Menore instalate în piața din fața parlamentului.

În România, Ziua Internațională a Holocaustului a fost marcată la Sinagoga Mare din București, în cadrul comemorării victimelor rebeliunii legionare din 21-23 ianuarie 1941, precum și prin alte manifestări dedicate eliberării lagărelor de la Auschwitz-Birkenau. Evenimentul a fost marcat și în cadrul comunităților din țară. (E.G.)

Comemorare la Institutul Cultural al Italiei

Urmare din pag. 1

Domnul *Liviu Beriș*, originar din Herța, s-a aflat într-una din coloanele sutelor de evrei deportați sălbatec, trimiși să dispară în cea mai mare parte, în lagărele de pe întinderile Transnistriei. Depășidu-și dureroasele aduceri aminte, a povestit scene apocaliptice, cu protagoniști dintre jandarmii văduviți de orice urmă de omenie. Rare erau excepțiile de comportament, când mila izbutea să se facă simțită. Deplasate și sancționate, ca atare, din sală, au fost întreruperile cuiva, vizibil rău intenționat, vrând să discrediteze semnificația tulburătoarelor mărturii.

Atmosfera de reculegere și emoție comemorativă și-a sporit intensitatea pentru toți cei ce au rămas să vizioneze filmul, din a doua parte a serii, realizat după romanul lui Primo Levi, *Armistițiul*, impregnat de experiența autorului, fost deținut la Auschwitz până în ziua memorabilă, când porțile lagărului se dădeau de o parte, permițând prizonierilor în pragul epuizării să dea buzna spre zările libertății. Începea, atunci, o mișcătoare epopee, a regăsirii demnității și bucuriei de a trăi. Treptat, reîntoarcerea printre semeni echivalează cu învățarea de a zâmbi din nou, de a lua parte la regenerarea naturii, de a comunica cu sufletul gingaș al femeii și, invers, de a seduce un bărbat. Fără retorisme, scenele se succed, însoțite de un fluid de lirism învăluitor, atașant, menit să cheme la luciditate, să facă și mai greu de suportat rușinea pentru crimele nazismului și să taie din rădăcini tentația oricărei eventuale înclinații spre compromis și indiferență confortabilă. (G.Ș.)

*

Centrul Cultural italian din Cluj a marcat, la rândul său, Ziua Memoriei, în cadrul unui simpozion interactiv - „Un dialog româno-italian. Ziua Memoriei. A păstra și a transmite“. La manifestare au participat prof. univ. *Andrei Marga*, prof. univ. *Michael Shafir*, *Dorina Unfer*, directorul Cemtrului Cultural, și alții.

IUDAICA

Ceea ce ne dă curaj

Când unii dintre noi nu mai aveau curajul să creadă - speranța abia pâlpâia - că meritele mari și reușitele de excepție ale unor personalități, creatori de prestigiu, din cadrul obștii noastre ar mai putea fi cândva onorate, cunoscându-se puținele noastre resurse, iată că F.C.E.R. și noua sa conducere au decernat semnificative distincții și premii pe anii 2003, 2004... Cine va uita vreodată bucuria, starea de reală efervescență spirituală și renăscuta emulație care au însoțit această sărbătorire de suflet?! Ea însăși s-ar cuveni premiată...

Păruse, într-o vreme, că și tradiționala noastră pagină „Poșta redacției" n-ar mai găsi suficiente scrisori în cutiile poștale ale „Realității" și că circuitul de comunicare cu sutele de corespondenți din provincie ar fi fost întrerupt... Rubrica, însă, trăiește, pagina e vie, iar scrisorile dvs. ne onorează și confirmă buna colaborare.

Se mai îngrijorase cineva, foarte departe fiind de viața noastră reală, că ar fi fost întrerupt și fluxul firesc al neuitării (dar „cine uită nu merită") și s-ar fi curmat rânduiala vitală a acelor comemorări și rememorări permanente ale martirilor noștri, căzuți în deportări și pogromuri antisemite... Cel puțin fals, dacă nu și răuvoitor! Martorii sunt printre noi și în noi, trăiesc în conștiința supraviețuitorilor, a fiilor și urmașilor... Ediția specială - patru pagini de revistă incluse în acest număr - confirmă încă o dată, dincolo de participarea în sine, dincolo de expoziții și manifestări impresionante, un regăsit sentiment de familie și un ecumenism încă prea puțin elogiat.

Scrisorile dvs. care vin să ateste ecoul „Realității Evreiești", mult în afara comunităților noastre, ca și cererea tot mai mare de reviste, ne dau încredere. Și încă o surpriză: reînnoita noastră pagină de iudaism - chiar în acest număr - dedicată prezentării succesive a unor mari rabini și admorimi ai obștii noastre, cu întregul lor merit educativ, inițiatic, peste timp și nedrepte uitări. Deschidem pagina, pornind de la o carte-eveniment, cu prezentarea Șef Rabinului I.I. Niemirower, remarcabilă personalitate a evreimii române. Prefigurăm, totodată, și viitoarele pagini cu scurte extrase din „Cartea vieții omului" a Marelui Rabin Menachem Hacohen. Cu sprijinul consecvent al eruditului Baruch Tercatin, întregim această primă pagină cu pericopele lunii februarie. Spiritul viu al unor noi abordări, al unor înnoiri de substanță vor contura, în intenția noastră, preludiul unei viitoare publicații a preconizatei societăți academice - un institut de cultură, în fapt -, purtând îndreptățita denumire: „Iudaica - Moses Gaster".

DOREL DORIAN

O personalitate de prim rang a iudaismului –

Rabinul dr. IACOB IȚHAC NIEMIROWER

Consemnat în enciclopedii iudaice publicate în alte țări, elogiat de Șef Rabinii care i-au urmat (dr. Al. Șafran și dr. Moses Rosen), cel dintâi Șef Rabin al evreilor din România, dr. Iacob Iţhak Niemirower (în ortografia vremii, germanizat) este readus în actualitate prin publicarea la Editura Hasefer a cărții *Iudaismul*, o antologie de studii, eseuri, omiletică și retorică din opera acestui învățat. Ediția este îngrijită (selecție, note, glosar) de dr. Lya Benjamin și Mihaela Rotaru, redactor fiind Ana Maria Caloianu.

Studiul introductiv este semnat de iudaistul israelian Lucian Zeev Herșcovici. I.I. Niemirower nu a fost numai primul Șef Rabin, dar și primul reprezentant al evreilor în Senatul României. În 1971, a fost înființat în Israel un Institut care îi poartă numele, devenit Centrul de Studiu a Istoriei Evreilor din România, în cadrul Universității Ebraice din Ierusalim.

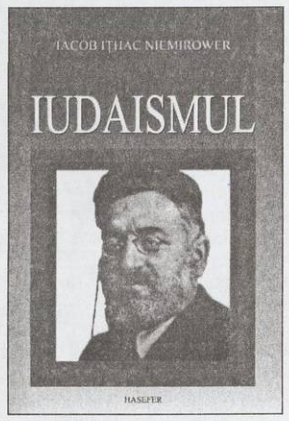

Născut la 1 martie 1872 la Lemberg (astăzi Lvov), Niemirower s-a stabilit cu familia la Iași. Primul educator în iudaistică i-a fost bunicul din partea tatălui, apoi învățătorul Mendel Barasch. El cunoaște hasidismul, Haskala, filosofia, iar în 1890 pleacă la studii la Berlin, unde leagă o prietenie de-o viață cu Moritz Lazarus, filosof și iudaist german. În 1895 își ia doctoratul la Berna, continuând studiile la Seminarul neo-ortodox din Berlin, obținând titlul de rabin ortodox, apoi, separat, pe cel de rabin reformat. Întâmpină dificultăți la revenirea în Iași, reproșându-i-se apropierea de reformați; Niemirower știe să-și susțină poziția de rabin modern, cu o gândire deschisă spre realitate și este ales, în 1908, prim-rabin în vechea capitală a Moldovei, cu un număr impresionant de locuitori evrei. A fondat Societatea Culturală „Toynbee-Hall", care a făcut istorie în secolul XX, apoi învățământul modern pentru elevii evrei (istorie, religie), a susținut activitatea B'nai B'rith, sionistă, a Uniunii Evreilor Pământeni (U.E.P.), a Alianței Israelite Universale. În 1905, a participat la Congresul Sionist de la Basel, respingând proiectul „Uganda". În 1911, a fost numit rabin al comunității sefarde din București, deși nu era sefard, dar pregătirea sa multilaterală i-a permis această numire. A fost și rabin al garnizoanei din București, examinator al învățătorilor de limbă ebraică, numit de Ministerul Instrucțiunii Publice reprezentant al Cultului Mozaic în Comitetul de Asistență Socială, prezidat de Regina Maria. A participat la Conferința de Pace de la Paris, din 1919, alături de dr. W. Filderman. În 1921 este ales Mare Rabin al evreilor din Vechiul Regat, apoi Șef Rabin, funcție nou creată de comunitatea din București. În 1936 a fost reconfirmat ca Șef Rabin al Federației Uniunilor de Comunități Evreiești din România. Astfel, după o activitate intensă, el a reușit centralizarea și recunoașterea organizării evreilor de cult mozaic, valabilă și astăzi. Sediul ales a fost Templul Coral. I.I. Niemirower a fost susținut de Filderman, Berkowitz (liderul evreimii bucureștene) și de iudaiștii rabini dr. M.M. Beck și dr. M.A. Halevy. A fost un strălucit gânditor, scriitor, publicist, predicator, deși unii l-au contestat de pe poziții laic-sioniste ori comuniste. Conceptul fundamental care a condus activitatea sa a fost *iudaismul cultural* (tradiție, europenizare, liberalism, sionism, ca elemente constitutive), preluat de la învățatul Moritz Lazarus din Germania, desigur, prin adaptarea la condițiile locale, ca și de la Ahad Haam, părintele „sionismului cultural". Modelul, în istorie, era Iohanan ben Zakai, fondatorul Școlii de la Iavne, după distrugerea Celui de-al Doilea Templu (70 e.a.).

Niemirower a combătut nu numai antisemitismul (*Morala iudaismului*, 1915), dar și asimilismul, radicalismul, izolaționismul, fiind un spirit eminamente echilibrat și democratic. A știut să adopte atât tradiția hasidismului, cât și elemente ale reformismului modern. În 1938 vizitează Palestina pentru a stabili, împreună cu delegația pe care o conducea, condițiile unei emigrări masive a evreilor din România. Istoria a fost potrivnică. Guvernul britanic a blocat orice acțiune majoră, în septembrie 1939 a izbucnit războiul mondial, iar în noiembrie 1939, I.I. Niemirower a încetat din viață. Urmașul său, dr. Al. Șafran nu era un reformist, iar după război a fost nevoit să plece din România. Dr. M.A. Halevy, susținător al ideilor lui Niemirower a trebuit și el să emigreze în anii '60. Regimul comunist a limitat drastic viața religioasă și evoluția iudaismului în România.

Cartea apărută la Hasefer este bine sistematizată, ilustrând preocupările lui Niemirower: filosofie, istorie, viața evreiască (dispute, definiții, sionism cultural, Academia Iabneiană, B'nai B'rith, hasidism), schițe biografice, omiletică și retorică (sărbători, rugăciuni, reflecții), discursuri parlamentare. Addenda conține evocări ale lui I.I. Niemirower, făcute de Axelrad, Filderman, Zvi Gutman, M.A. Halevy, Al. Șafran. Ultimele 70 de pagini sunt destinate glosarului, bibliografiei de și despre Niemirower, ca și unui bogat indice de nume. În capitolul „Filosofie" găsim pledoarii în favoarea „liberului-arbitru ca bază a responsabilității" la greci și la gânditori moderni, care conduc la argumentarea iudaică pentru o legătură între conștiință, răsplată și pedeapsă. În același capitol sunt tratate concepția de istorie (individualism, antropogeografie, etnologie, politică, cultură, religie, filozofie, economie, conservatorism, progresiști, naționaliști, socialiști), de morală iudaică (comandamente, talmudism, mesianism) despre spiritul modern (Mendelssohn, Heine, Lassalle, Lazarus, Nietzsche, Hartman, Ibsen), ca și despre filosofia religioasă a iudaismului. Niemirower a scris despre istoria evreilor, fără a avea veleități de istoric; referirile sale sunt precise, stilul concis, limpede: istorie spirituală, biblică, postbiblică, talmudică, gaonismul, exilarhii, Spania, Evul Mediu european, epoca modernă, secolele XIX-XX (presă, literatură, gânditori, sionism). A evocat istoria evreilor ieșeni. L-a considerat pe istoricul S. Dubnov un spirit „iabneist", apropiat de al său. O altă „chestiune" abordată este cea evreiască: a fi popor, rasă, națiune, religie? Popor și religie, răspunde Niemirower, în alt loc spune națiune. Este dificil răspunsul. Deși susținută și de unii evrei, problema rasei alunecă spre interpretări extremiste. Mentorul Moritz Lazarus optează pentru discutarea unor „chestiuni evreiești" și nu a unei „chestiuni". *Pirkei Avot* dă o serie de răspunsuri, dar nu suficiente. Autorul discută nuanțat aspectele sionismului, evidențiind rolul sionismului intelectual. Idealul său era reînființarea unei Academii iabneene (după exemplul lui ben Zakai). Capitolul „Hasidism și Țadikism" merită un studiu aparte (n.n.: *țadik* - titlul dat înțelepților hasidim, înseamnă „drept", ulterior asimilat cu rabin-hasid). Hasidismul a fost cea mai puternică mișcare de revigorare a iudaismului, astăzi fiind tradiționalist.

De mare demnitate și înțelepciune sunt intervențiile în Senat ale dr. Niemirower. La 13 ian. 1936, Șef Rabinul este atacat cu gloanțe de un legionar. Goga a minimalizat, într-un discurs parlamentar, gravitatea actului. „Spiritul dr. Iacob Niemirower n-a încetat să trăiască", scria, în 1992, Șef Rabinul Rosen. Este momentul ca afirmația aceasta să se adeverească.

BORIS MARIAN MEHR

DIVREI TORA — Reflecții biblice

Sâmbătă, 11 februarie 2006 (13 Șvat 5766), vom citi cu toții *Pericopa BEȘALAH*.

Evenimentul cel mai dramatic al pericopei este despicarea Mării Roșii, pentru ca poporul evreu să poată înainta întocmai ca pe uscat. Nici vorbă de flux-reflux (cum unii fals încearcă a susține). Este vorba de o minune impresionantă. Poporul era prins între mare și armata egipteană. Părea inevitabil dezastrul. Nimeni nu mai vedea vreo scăpare. În aceste momente, Divinitatea i se arată lui Moșe, spunându-i: „De ce strigi?". Marea se despicase și poporul a putut înainta pe uscat.

Din păcate, același popor care beneficiase de minunea formidabilă, după numai câteva săptămâni, păcătuiește față de Dumnezeul ce l-a salvat, făurindu-și un idol: un viței de aur. Cum poate fi explicat faptul că poporul - după ce a văzut „plaga puternică pe care Divinitatea o îndreptase împotriva Egiptenilor" (*Exodus*, 14, 31) - și-a permis a face un viței de aur?

Înainte de a răspunde la această întrebare, trebuie să ne referim la alte probleme. De ce Divinitatea dorea nimicirea poporului din cauza vițelului de aur? Poporul fusese salvat de la nimicire, deoarece Moșe se rugase atât de stăruitor Divinității, până ce ruga sa a fost primită. Oare de ce Divinitatea se manifesta neîndurătoare când, în cazuri similare, fusese cu mult mai îngăduitoare? Ceea ce a contat a fost momentul când poporul a păcătuit. Era imediat după cele zece plăgi trimise asupra egiptenilor, pe care ei, evreii, nu le-au resimțit, imediat după minunea Mării Roșii și după primirea Torei pe Muntele Sinai. Dacă poporul și-a putut permite să ignore atâtea probe de bunătate divină, desigur, merita cea mai mare pedeapsă.

PERICOPELE LUNII FEBRUARIE
- **Pericopa BEȘALAH** (11 februarie 2006 - 13 Șvat 5766)
- **Pericopa ITRO** (18 februarie 2006 - 20 Șvat 5766)

Avem datoria de a ne însuși Tora și a avea o viață comunitară, cu iubire și respect față de aproapele nostru. Acest comportament nu vine în urma unei minuni, ci trebuie aprofundat zilnic. Numai astfel vom fi demni și de minuni.

*

Sâmbătă, 18 februarie 2006 (20 Șvat 5766), citim *Pericopa ITRO*, una dintre cele mai importante pericope ale anului, ea conținând Cele Zece Porunci. Ne vom ocupa, însă, de sfaturile transmise lui Moșe de către Itro, socrul lui - cel care dă numele Pericopei.

Venit din Midian, unde slujea ca preot, Itro observă cât de greu muncește Moșe, cum poporul îl solicită pentru orice problemă și el se străduiește să le rezolve personal pe toate. Astfel, îi propune să organizeze o administrație judecătorească. Ne putem întreba: de ce a avut nevoie Moșe de sfatul cuiva care îndeplinea o funcție mult mai neînsemnată decât a sa? Moșe învață din experiența și din inteligența lui Itro. Înțelege cât de imperioasă este crearea unui aparat administrativ pentru ca Legile primite pe Muntele Sinai să fie puse în practică. Versetul spune: „Vaișma Moșe" - „Moșe l-a auzit" (*Șemot*, 18, 24). Moșe a fost sfătuit ca orice caz important să fie adus în fața sa, iar faptele minore să fie judecate de alte instanțe. El a ascultat, dar a procedat altfel: a decis ca orice situație grea să-i fie adusă la cunoștință, iar mărimea și importanța cazului să fie hotărâtoare.

Un aspect foarte important trebuie menționat aici: deși Itro era străin de credința lui Moșe, acesta i-a acordat respect.

Respectul față de semeni se impune fiecăruia. Potopul, distrugerea Sodomei au fost replici la lipsa de omenie a unuia față de celălalt. După cum un om se iubește pe sine, așa trebuie să-și iubească aproapele. O astfel de atitudine se cuvine să fie cultivată.

Ing. BARUCH TERCATIN

Luni, 13 februarie 2006 (15 Șvat 5766), vom sărbători TU BIȘVAT (ROȘ HAȘANA LEILANOT) - ANUL NOU AL POMILOR. În *Talmudul Roș Hașana* se spune că există patru feluri de a marca Anul Nou: ● 1 Nisan - când e Anul Nou al Regilor și al sărbătorilor ● 1 Elul - Anul Nou de zeciuire ● 1 Tișrei - Anul Nou iudaic (Roș Hașana) ● 15 Șvat (după Beit Shamai, ziua de 1 Șvat) **- Anul Nou al Pomilor. În Israel, încep plantările și, tradițional, iudaic, se mănâncă fructe.**

Viața omului - ca și „Cartea" acestei vieți - prezintă o succesiune de etape, cu repere precise, distincte, de la venirea omului pe lume până la moartea sa. „Cartea vieții omului" cuprinde, în fapt, trei părți: „Cartea nașterii", „Vârsta mițvoturilor" și „Cartea căsătoriei", capitole oarecum autonome și, în același timp, constituind un întreg. Fiecare parte are două secțiuni: teme și legi. Tratarea este făcută, cel puțin în capitolul „Teme", sub forma unor articole de enciclopedie, oferindu-i cititorului cunoștințe generale privitoare la termenii de bază în domeniul delimitat de lucrare.

Redactorului-şef al ziarului „Viaţa noastră“

În articolul „Marşul Vieţii - o nouă ediţie“, se fac referiri ce aduc prejudicii grave activităţilor desfăşurate de Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, precum şi distinsului Mare Rabin Menachem Hacohen, conducătorul spiritual al evreimii din România.

În legătură cu afirmaţiile autorului articolului sus-menţionat, Conducerea Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România precizează următoarele:

1. Afirmaţia precum că, la realizarea „Marşului Vieţii“, de anul trecut, „oponenţii principali au fost, însă, conducerea F.C.E.R. şi...“, nu reflectă exact cele întâmplate.

În acest sens, precizăm că, la nivelul Conducerii de atunci a Federaţiei, nu s-a adoptat vreo decizie care să împiedice acţiunea. Conducerea F.C.E.R. nu a fost consultată în prealabil, deşi a fost prevăzut ca acţiunea să se realizeze cu concursul comunităţilor evreieşti din România. Conducerea Federaţiei a arătat că în România memoria victimelor Holocaustului este menţinută prin numeroase manifestări organizate, an de an, atât la nivelul Federaţiei, cât şi la cel al comunităţilor din ţară - marcarea Zilei Holocaustului în România, a deportărilor din Ardealul de Nord, a pogromului de la Iaşi, a pogromului antievreiesc din Bucureşti (21-23 ianuarie 1941) -, cu implicarea şi participarea autorităţilor române locale şi centrale. De asemenea, poziţia fermă şi demersurile Federaţiei în combaterea antisemitismului şi negaţionismului este o cale importantă, efectivă, în apărarea valorilor iudaice. În condiţiile faptului împlinit, comunităţile evreieşti, în care au avut loc acţiuni ale Programului „Marşul Vieţii“, au participat activ.

2. Afirmaţiile referitoare la Marele Rabin Menachem Hacohen au un caracter subiectiv, exprimând poziţia persoanei care a candidat fără succes la funcţia de Şef Rabin al evreilor din România.

După concursul care a avut loc, fără a se fi ales un nou Şef Rabin al Cultului Mozaic din România, cu sprijinul JOINT, a fost angajat pe durata de un an Rabinul Yeheschel Mark, fost profesor la Universitatea „Bar Ilan“. La expirarea termenului de contract, de comun acord cu JOINT, a fost angajat Marele Rabin Menachem Hacohen, personalitate remarcabilă a iudaismului contemporan, cu prestaţii de înalt nivel calitativ în viaţa religioasă (autor al mai multor lucrări pe teme iudaice) şi socială din Israel şi de peste hotare. În ce priveşte faptul că Marele Rabin Menachem Hacohen nu comunică cu enoriaşii evrei din România în limba română, ci în limba idiş sau/şi în limba engleză, s-a dovedit a nu fi un impediment de substanţă în exercitarea atribuţiilor sale, complexe şi de mare răspundere. În activităţile sale, Marele Rabin Menachem Hacohen este sprijinit direct de către Rabinul Abraham Ehrenfeld şi de prim cantorul Iosif Adler, precum şi de oficianţi de cult, toţi vorbitori de limbă română.

Calităţile Marelui Rabin Menachem Hacohen sunt unanim apreciate în comunităţile evreieşti din România, iar personalitatea sa a fost şi este deosebit de bine receptată în mediul religios, politic şi social din România.

De altfel, în cadrul audienţei de prezentare, care a avut loc recent, a noii Conduceri a Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, la Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române, înaltele oficialităţi ale acesteia, în frunte cu P.F. Părinte Patriarh Teoctist, au întreţinut cu Marele Rabin Menachem Hacohen şi cu preşedintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, un dialog prietenos. Patriarhul B.O.R. s-a referit direct la Marele Rabin Menachem Hacohen, subliniind calităţile şi meritele sale de teolog şi bun păstor spiritual, cu mare deschidere spre viaţa ecumenică.

La evenimentul dedicat comemorării victimelor pogromului antievreiesc din Bucureşti (21-23 ianuarie 1941), organizat în ziua de 25 ianuarie 2006, de către F.C.E.R., în impresionantul lăcaş al Cultului Mozaic, Sinagoga Mare, alocuţiunea rostită de Marele Rabin Menachem Hacohen în limba idiş - cu traducere în limba română - s-a bucurat de o apreciere de excepţie din partea sutelor de participanţi, mai cu seamă a oficialităţilor române, precum şi a ambasadorilor la Bucureşti ai Statelor Unite ale Americii, Statului Israel, Poloniei şi Franţei.

În raport cu cele de mai sus, apreciem ca fiind neîntemeiate şi subiective afirmaţiile autorului articolului sus-menţionat.

Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România
Dr. AUREL VAINER, preşedinte

Sub semnul pluralismului şi democraţiei

Declaraţia preşedintelui F.C.E.R., deputat dr. AUREL VAINER, în cadrul emisiunii „Antena partidelor parlamentare“ la Radio România Actualităţi

Activitatea Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România - ca o organizaţie care reprezintă 40 de comunităţi din ţară, respectiv aproape 10.000 de evrei care trăiesc în România - îşi desfăşoară toată activitatea sa sub semnul asigurării identităţii etnice şi a respectării cultului religios, Cultului Mozaic, în condiţiile de democraţie şi pluralism existente în România de astăzi. În mod cert, evreii din comunităţile noastre sunt cetăţeni loiali întru totul României şi statului unitar naţional român, iar întreaga lor viaţă se dedică respectării a tot ceea ce este bine pentru România şi pentru poporul român şi, bineînţeles, pentru minorităţile naţionale. Noi am avut la începutul anului un eveniment care a comemorat o pagină foarte dureroasă din istoria evreilor din România, dar, de fapt, a poporului român: este vorba de împlinirea a 65 de ani de la pogromul antievreiesc din ianuarie, din Bucureşti, şi noi am considerat că este cazul, normal, de a comemora cu pioşenie viaţa celor care au dispărut - cei 126 de evrei omorâţi în timpul acestui pogrom. Evenimentul a avut loc la Sinagoga Mare - un lăcaş de cult mozaic, care are o vechime de 160 de ani şi care se înscrie în lista monumentelor de arhitectură din România -, în prezenţa unor personalităţi de vârf din conducerea politică şi socială a României, cu o reprezentare deosebită a Bisericii Ortodoxe Române şi a Bisericii Catolice şi, de asemenea, ne-a onorat cu prezenţa Corpul Diplomatic, prin Excelenţele lor ambasadorul S.U.A., al Statului Israel, al Poloniei şi consulul general al Franţei.

Sigur că a fost vorba de aducerea în memoria noastră activă a celor întâmplate, dar, mai cu seamă, să o folosim ca o lecţie a istoriei, astfel încât aşa ceva să nu se mai poată întâmpla niciodată. Am fost impresionat neplăcut încă de la începutul acestui an de un act antisemit, prin care un individ a aruncat cu pietre în ferestrele Teatrului Evreiesc de Stat din Bucureşti, un autentic lăcaş de cultură nu numai pentru evrei, ci pentru întreaga populaţie a Capitalei şi a ţării, poate, dar noi suntem încrezători că ne vom bucura în continuare de înţelegerea necesară pentru a desfăşura o viaţă etnică a unei minorităţi naţionale în deplin respect faţă de legile şi Constituţia ţării şi că vom putea progresa o dată cu progresul pe care îl va înregistra România, poporul român în ansamblu, mai cu seamă în perspectiva integrării europene la 1 ianuarie 2007.

Pentru liniştea domnului Ion Coja

Articolul infamant al lui Ion Coja, publicat în „România Mare“ continuă să stârnească reacţii. De aceea, la cererea mai multor cititori, reproducem o luare de poziţie semnată de LIVIU ORNEA, apărută în „Observatorul Cultural“, legată de acest subiect.

POŞTA REDACŢIEI

Am aflat, din „România Mare“, că domnul Ion Coja e îngrijorat. Şi-mi pare tare rău. Pentru că nu pot să rămân indiferent când aud că un om cu care am fost ani de zile vecin, cu care m-am salutat întotdeauna, la bloc sau la universitate, unde acum suntem colegi, ba am mai şi schimbat câteva cuvinte, dacă nu amicale, măcar urbane, aşa, ca între oameni, când aud, aşadar, că un om pe care-l ştiu de peste douăzeci de ani suferă. Suferă domnul Ion Coja şi îl înţeleg. Suferă pentru relele care se abat asupra poporului său (era să zic al nostru, dar mi-am luat seama, nu ştiu dacă se cade, mai ales când încerc să stau de vorbă, fie şi virtual, cu domnul Ion Coja). Şi mă simt vinovat pentru că şi din pricina mea suferă. Ceea ce nu e drept, pentru că, aşa cum bine ştim de la Nae Ionescu citire, de suferit trebuie să sufere evreul, nu domnul Ion Coja. Şi tocmai asta e, că domnul Ion Coja e înspăimântat de perspectiva aservirii ţării aşteia unor interese evreieşti. Aservire care se face în fel şi chip, chiar şi prin naturalizarea secretă a vreo 450.000 de evrei. Cu toată durerea pe care o simt pentru zbuciumul sincer al distinsului cărturar care este domnul Ion Coja, nu pot să nu mă bucur când aud că fac parte dintr-o comunitate care s-a îmbogăţit peste noapte, când nimeni nu mai spera, cu aproape tot atâţia membri cât cei pieriţi, din vina lor, fireşte, în Transnistria. Dar nu, dacă mă gândesc bine, aşa ceva nu poate fi adevărat. Ăsta, totuşi, trebuie să fie numai un zvon neîntemeiat, aşa că mă grăbesc să-l asigur pe domnul Ion Coja că, măcar dinspre partea asta, poate fi liniştit. Nu suntem mai mult de 8-9.000 (estimare optimistă). Suntem pe ducă şi, dacă Dumnezeu îi va da sănătate şi ani mulţi domnului Ion Coja, ceea ce eu îi doresc conform urării tradiţionale evreieşti: „Să trăieşti o sută douăzeci de ani!“, va avea şi fericirea să asiste la extincţia acestei comunităţi care-l agresează, care nu-i dă pace şi-i stă pe cap la modul cel mai propriu, doar de douăzeci şi cinci de ani locuieşte la etajul opt şi noi la nouă, chiar deasupra lui. L-om fi inundat vreodată, poate de-asta... Dar o să treacă: tata s-a dus, eu m-am mutat, mama are şi ea o vârstă... Răbdare, timpul le-aşază pe toate. Domnul Ion Coja, un umanist, ar trebui s-o ştie mai bine decât mine. Pe de altă parte, aceia dintre noi care încă nu privesc direct în groapă îşi aduc aminte că sunt evrei doar de *Iom Kipur*, când se duc la sinagogă pentru că le place *Kol Nidre* şi pleacă imediat după aceea, sau când îi zgâlţâie domnul Ion Coja cu câte-un articol, aşa că Sebastian care se trezise când a-nceput prigoana. Da, ştiu, acum încă nu a început, că de-asta suferă domnul Ion Coja. Aş da orice să-l liniştesc, să se poată întoarce senin la masa lui de lucru şi la studenţii lui. Oare ajută dacă-i spun că am făcut o căsătorie mixtă, că măcar de copiii mei nu are a se teme, sau asta e tot o dovadă a contaminării organismului viu şi sănătos cu vermina otrăvitoare? Doamne, ce ţi-e şi cu gândirea asta talmudică, sucită, care răstoarnă orice argument! Oricum, sper că l-am mai liniştit un pic pe bunul nostru vecin şi că gândurile astea negre nu i-au stricat de tot Crăciunul la care are tot dreptul, doar e român în ţara lui şi nu se cuvine ca nişte venituri să-i tulbure sărbătoarea.

Eu unul, ca oaspete în ţara lui, promit să nu-l mai deranjez şi mulţumesc frumos pentru găzduire.

LIVIU ORNEA

[Din „Observator Cultural“, nr. 45-46 (302-303), 12-18 ianuarie 2006]

TELEOBIECTIV

Începând din acest număr, inaugurăm o nouă rubrică - „TELEOBIECTIV“.

Binecunoscuta scriitoare şi ziaristă *Sanda Faur* ne va încânta, aşa cum veţi putea citi în cele ce urmează, cu observaţii pline de miez despre cele mai interesante emisiuni ale posturilor noastre şi ale celor străine, cu tematică evreiască.

TELEOBIECTIV

„De mână cu speranţa“ lui Andrei Zincă

Îmi vine greu, recunosc, să opresc tentaţia acestor rânduri de a aluneca spre melodramă. De vreme ce, iată, pătrundem pe teritoriile unde „divină“ nu este comedia dantescă ci telenovela de gintă latino-americană, specia care subjugă bună parte din omenire - cea încă rămasă la stadiul sensibleriei lacrimogene, dar are, se ştie, iritată şi alungă spectatorul mai pretenţios. Şi totuşi, în ceasul de raţie pe care ni l-a oferit recent televiziunea publică, protagonişti au fost doi străluciţi „Profesionişti“, care au judecat cu mintea rece şi limpede ceea ce s-r putea numi „Telenovela vieţii mele“: adică cea a tot mai celebrului regizor Andrei Zincă. Evreu de-al nostru. Român de-al nostru. Peruan de-al lui Mario Vargas Llosa. American de-al multinaţionalei Americi. Pe care l-a hărţuit, cu ermecătoarea inteligenţă şi afurisita ei maliţie (luminate trufaş de decorul soar al platoului) excelenta tele-jurnalistă Eugenia Vodă (noră a binecunoscutului nostru scriitor Oliver Lustig), învăţată să stoarcă de la interlocutor tot ceea ce doreşte să afle. De astă dată, a scos doar ce a vrut să ofere interlocutorul ei, de talent şi profesionalism cel puţin egale. Numai că acest bărbat tânăr, frumos şi cuceritor, acest aventurier al filmului şi al Diasporei nedorite, a fost dispus să se mărturisească publicului românesc în întregime, cu o francheţe lipsită de complexe, cu un curaj de a-şi recunoaşte greşelile şi vremelnicele eşecuri - sentimentale, profesionale, familiale, paterne, filiale - curaj care i-a dovedit tocmai forţa caracterului. Să recunoşti că nu ţi-a fost defel greu „să trăieşti bine“ în comunism, sub aripa ocrotitoare a unui tată scriitor de talia lui Haralamb Zincă, că nu ai simţit atunci otrava antisemitismului şi a altor mizerii ale epocii, dar că ai resimţit, cu vârsta, întreaga lor sufocantă apăsare; să fugi în lume după o iubită peruană care ţi-a respins multă vreme dragostea şi să o iei da capo cu învăţarea regiei de film spălând vase şi duşumele şi cărând pizza la domiciliu, să te deprinzi a te exprima în alte limbi decât cea maternă, dar continuând să vorbeşti o română perfectă; să te însori în cele din urmă cu femeia iubită, dar care să moară tânără de cancer, lăsându-te cu răspunderea creşterii a doi copii mici („e mult mai greu să fii tată singur decât mamă singură“), ce poate fi mai patetic, mai telenovelistic decât o astfel de biografie.

Ciudat e totuşi că o asemenea viaţă, care poate bate toate telenovelele, nu a adus lacrima înduioşării la colţul ochilor, ci mai curând zâmbetul admiraţiei şi mândriei că un tânăr crescut sub privirile multora dintre noi, cu ai cărui părinţi suntem prieteni mulţi dintre noi, a dovedit - şi el! - forţa de supravieţuire a evreului şi harul artistului român. Că a pus o pată de culoare vie pe imaginea atât de nedrept cenuşie a României noastre.

Rectific: o lacrimă a fost strivită totuşi sub pleoapă. Atunci când a povestit, cu o teribilă sinceritate, cum mintea tatălui său, scriitorul care a dăruit literaturii române zeci de romane palpitante, nu a mai fost în stare să-şi recunoască fiul. Alzheimerul l-a învins, dar nu definitiv. Căci alături de el veghează îngerul păzitor al casei, minunata soţie şi mamă Stela Zincă, din a cărei forţă şi devotament de „idişe mame“ s-a hrănit întotdeauna întreaga familie.

- Şi vei face cumva o telenovelă pe trama vieţii tale? Ce titlu i-ai da? - nu l-a cruţat nici în final serafica diavoliţă Eugenia Vodă.

- Poate. Ce zici de titlul „De mână cu speranţa“?

Nici că se putea împlini şi numi mai convingător destinul său de evreu supravieţuitor al istoriei şi român pe deasupra.

SANDA FAUR

Vizita unei delegaţii JOINT în comunităţi evreieşti din România

Ameliorarea întregii activităţi

Între 8-14 ianuarie a.c., am fost onoraţi de vizita unei importante delegaţii din care au făcut parte directorul executiv al Federaţiei Evreieşti din Nashvillle (S.U.A.), *Steve Edelstein*, lideri ai JOINT-ului, unii „de-ai casei", alţii - nou veniţi în România, (*Michael Platt, Parker Crockford*), ca şi din conducători ai Serviciilor Instituţionale „Eshel" (Asociaţia pentru Planificare şi Dezvoltare a Serviciilor de Asistenţă a Vârstnicilor) din Israel. Vizita, de puternică însemnătate pentru comunitatea noastră, reconfirmă preceptul talmudic potrivit căruia fiecare evreu este responsabil pentru celălalt. A fost sinteza discuţiilor purtate de oaspeţi cu liderii F.C.E.R. Delegaţia a vizitat Templul Coral, Căminul-spital „Amalia şi Şef Rabin dr. Moses Rosen", Complexul „Băluş", Centrul Medical al F.C.E.R. din Bucureşti, sediul D.A.S.M., a făcut vizite acasă la asistaţi. Au existat şi contacte la faţa locului privind probleme de asistenţă socială în comunităţi din ţară. Pretudindeni, delegaţia a fost însoţită de directorul general al F.C.E.R., *Alex Sivan*, şi de preşedintele D.A.S.M., *Nilu Aronovici*.

*

Momentul principal al vizitei l-a constituit *Întâlnirea*, din 10 ianuarie a.c., a reprezentanţilor JOINT, la Căminul „Rosen", la care au participat vice-preşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, şi directorul general al Federaţiei, *Alex Sivăn*. Comunicările prezentate de dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România, *Rosalba Galata*, reprezentanta JOINT-ului pentru România, *Yaacov Kabilou*, directorul Serviciilor Instituţionale pentru Vârstnici „Eshel", ca şi de directoarea Căminului, dr. *Nadia Georgescu*, contabilul şef *Decebal Barbu*, psiholog-asistent social *Roxana Matei*, administratorul *Victor Gheorghe Babenco*, ing. *Nilu Aronovici*, preşedintele D.A.S.M., dr. *Alexandru Elias*, directorul Centrului Medical din Capitală şi coordonatorul pe ţară al reţelei medicale a F.C.E.R., *Franca Oprescu Aronovici*, responsabila Clubului „Braille", au vizat: ● eficientizarea serviciilor medicale avându-se în vedere diminuarea cheltuielilor globale ● optimizarea timpului de lucru ● proiecte de intervenţie în scopul prevenirii şi combaterii instituţionalizării pentru fiecare persoană internată. Din discuţiile pe marginea expunerilor s-au conturat câteva proiecte privind: ● rolul condiţiei fizice şi psihice în repartizarea rezidenţilor în cămin ● revizuirea criteriilor de admitere pentru internare în cămin ● deschiderea unor servicii medicale către exteriorul căminului ● prevenirea risipei de cheltuieli ● ameliorarea mediului de viaţă al rezidenţilor ● *training*-ul profesional pentru întregul personal din cămin ● politica managerială de viitor prin: 1) suplimentare de personal mediu şi de îngrijire; 2) obţinere de fonduri din serviciile exteriorizate ale personalului medical care nu lucrează la patul bolnavului. Alături de participanţii la întâlnirea mai sus amintită, la discuţii au luat parte *Sidy Lăzărescu*, contabilul şef al D.A.S.M., şi dr. *Mona Marinescu*, de la Centrul Medical al F.C.E.R. din Bucureşti. (I.D.)

În centrul atenţiei: Căminul „Amalia şi Şef Rabin dr. Moses Rosen"

Opinii, concluzii, perspective

◆ **YAACOV KABILOU:** În loc să spunem: „vom face mâine", trebuie gândit şi pus în practică: „vom face azi". Trebuie să vrem să fim cei mai buni şi atunci trebuie să fim mereu bine pregătiţi. Suntem fericiţi să vă ajutăm pentru perfecţionarea profesională a asistenţilor medicali şi infirmierilor.

◆ Dr. **NADIA GEORGESCU:** „Căminul „Rosen" merită, poate şi trebuie transformat într-un *Centru Regional de Pregătire şi Educaţie Sanitară*, pentru care este necesar să angajăm un nutriţionist şi un specialist în terapie ocupaţională.

◆ Dr. **ZVI FEINE:** Fiecare evreu în suferinţă trebuie ajutat: copiii, cei suferinzi de boli mintale şi cu alte disabilităţi, de toate vârstele. Dacă mărirea veniturilor prin reducerea numărului de personal este valabilă în alte sectoare de activitate, ea nu se poate aplica în munca la cămin. JOINT-ul vă este partener în toate deciziile luate de F.C.E.R.

◆ **ROSALBA GALATA:** Am ascultat o foarte bună prezentare a muncii în cămin. Atingerea obiectivelor propuse este o provocare căreia trebuie să-i facă faţă întreg personalul din Căminul „Rosen". Au fost propuneri foarte bune: ● deschiderea uşii partenerilor neevrei, care o doresc, din căsătoriile mixte ● extinderea tipurilor de servicii medicale ● îmbunătăţirea serviciilor existente ş.a.

◆ Dr. **ALEXANDRU ELIAS:** Israelienilor investitori în România, care au părinţi în situaţia de a se interna în Cămin, să li se ofere posibilitatea s-o facă. În privinţa cursurilor de perfecţionare a personalului, să se recurgă la modelul anglo-saxon, bazat pe acţiuni concrete în cazuri concrete.

◆ Ing. **NILU ARONOVICI:** Consider oportună reînfiinţarea Comisiei de internări pentru cazuri speciale (oameni din ţară şi din străinătate neaflaţi în evidenţa D.A.S.M.). Din Comisie trebuie să facă parte: directorul Căminului, coordonatorul pe ţară al reţelei medicale a F.C.E.R., medicul care a propus internarea, un asistent social, una sau două persoane independente.

Sărbătoare interetnică

Televiziunea Română, prin emisiunea pentru minorităţi (de care răspunde dna *Luminiţa Velciu*), a organizat o sărbătoare, acordând premii de excelenţă unor colective şi unor personalităţi din rândul celor ce trăiesc de veacuri aceleaşi tristeţi şi aceleaşi bucurii. Este un act de dreptate, de înţelegere interetnică, deschizător de drumuri. Astfel, a fost recompensată Editura Hasefer, cea care ne oferă anual 20-30 de titluri de lucrări deosebite, de filosofie iudaică, istorie, sociologie şi literatură.

A doua „Diplomă de excelenţă" a fost acordată dnei *Tania Lovinescu*, scriitoare, autoare a unor volume de versuri şi romane, toate cu tematică iudaică, primite favorabil de public şi de critica literară, aici şi în alte ţări. Textul înscris pe diplomă sintetizează o viaţă: „Talentul şi dăruirea care au determinat-o să devină purtătoarea mesajului cultural al etniei căreia îi aparţine".

Acest eveniment a fost menţionat şi comentat în presa de limbă română din Israel.

8 ianuarie 2006

CENTRUL CULTURAL COMUNITAR BUCUREŞTI

FORŢĂ, MODERNITATE, DINAMISM

Dacă ar fi să sintetizez matineul duminical organizat de F.C.E.R. şi generaţia de mijloc la Centrul Cultural Comunitar, în 8 ianuarie a.c., cu sprijinul JOINT-ului, n-aş putea folosi decât un singur cuvânt: *koah* (putere, ebr.). Fiindcă potenţialul intelectual şi fizic al acestei generaţii este, indubitabil, un rezervor de vitalitate şi înnoire a vieţii noastre comunitare. Totul este să ştim să luptăm cu inerţia. A fost laitmotivul imperativului numit atragerea spre comunitate a oamenilor de vârstă medie, atât într-un interviu cu dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România, şi, mai recent, într-o discuţie cu *Israel Sabag*, directorul adjunct al aceluiaşi Program; imperativ pus în operă de vice-preşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*. Şi cea de-a doua acţiune de la înfiinţarea Clubului Comunitar pentru vârsta medie din Bucureşti, la care au simţit nevoia să fie împreună oameni ce nu se cunoşteau până atunci, pentru că au fost izolaţi în matca lor de viaţă, oameni realizând, dintr-odată, câte lucruri comune îi leagă - concepţie de viaţă, preocupări, dar, mai ales, nevoia de exprimare identitară - a fost un răspuns implicit la dezideratul exprimat de interlocutorii mai sus citaţi.

Erau în sală, majoritatea, chipuri noi, oameni care au înţeles că pot fi prieteni, regăsindu-se în modul lor de a face punţi de legătură cu oameni din aceeaşi generaţie, implicaţi în viaţa economică a ţărilor lor, aparţinând comunităţilor evreieşti de la Marea Neagră (urmărind relatarea despre Seminarul „Black Sea Gesher" - ediţia 2005), de la Salonic, ediţie axată pe probleme economice, la care a participat omul de afaceri *Sergiu Iscovici*, unul dintre membrii Comitetului de Iniţiativă al Comunităţii Evreilor din Bucureşti pentru Generaţia de Mijloc). De a învăţa lucruri noi în domeniul iudaisticii (captivanta prelegere despre calendarul evreiesc susţinută de profesorul israelian originar din România, *Ilan Ben Ari*). De a desfiinţa distanţa conferenţiar-public, de la prof. *Ilan Ben Ari* citire. Dovadă - interesanta intervenţie, aducând completări de ordin sociologic la interferenţa anotimpuri-sărbători evreieşti, susţinută de juristul *Toni Barat*, israelian originar din România, care, împreună cu

Impresii de la întâlnirea membrilor Generaţiei de Mijloc

alţi israelieni ce au văzut lumina zilei pe meleagurile dintre Dunăre şi Carpaţi, este membru al Clubului.

Moderatorul *talk-show*-ului din Popa Soare, consilierul pentru generaţia de mijloc *Rudy Rosenfeld*, şi-a asumat rolul pianului acompaniator - discret, dar esenţial, în recitalurile de lieduri - realizând omogenitatea şi căldura întâlnirii. Încurajatoare pentru perspectivele comunităţii noastre au fost impresiile lui *Sergiu Iscovici* despre Comunitatea Evreilor din Salonic, care numără 800 de membri, despre puter-nica lor implicare în viaţa comunitară atră-gând fonduri importante de susţinere a acestor activităţi. Cursul de *management* la care a participat reprezentantul nostru s-a dovedit deosebit de interesant prin modernitate şi eficienţă. A fost un curs interactiv, axat pe interdisciplinaritate (economie, sociologie, psihologie). *Sergiu Iscovici* a fost impresionat de *Oneg Şabat*-ul orga-nizat de gazde, de cele văzute la Muzeul Holocaustului din Salonic şi a propus ca viitoarea ediţie a Seminarului „Black Sea Gesher" să se desfăşoare la Bucureşti.

Scriam la începutul reportajului despre incitanta prelegere pe tema calendarului evreiesc a profesorului *Ilan Ben Ari*. Iată câteva argumente. Forma interogativă, cu răspunsuri din sală, moderate de profesor. De ce calendar, în primul rând, orientat după fazele lunii? De ce am avut nevoie să apelăm la calendarul solar? Cum sunt legate sărbătorile evreieşti de lunile anului ebraic? Din răspunsuri s-au desprins: ● dinamismul de gândire al strămoşilor noştri ● imperativul sărbătoririi *Pesah*-ului, întotdeauna, primăvara ● determinanta „anotimp" pentru specificul sărbătorilor: agricole, biblice, istorice.

În numele nostru, al reprezentanţilor generaţiei de mijoc, vice-preşedintele Federaţiei, ing. *Paul Schwartz*, avea să mulţumească JOINT-ului, respectiv, doctorului *Zvi Feine* şi directorului adjunct al aceluiaşi Program, *Israel Sabag*, pentru ajutorul acordat acestui segment de vârstă din comunitatea noastră, astfel încât iudaismul în România să fie *on line*, continuând la parametrii modernităţii.

IULIA DELEANU

*

În cadrul întâlnirii, criticul literar *Henri Zalis* a prezentat cartea recent apărută a subsemnatei, „Kadiş pentru mama mea", după care autoarea a citit fragmente din romanul apărut la Editura Kriterion. În sală s-a aflat redactorul-şef al editurii şi îngrijitoarea ediţiei, *Elena Diatcu*.

ÎN NUMĂRUL VIITOR – relatarea de la întrunirea Clubului Generaţiei de Mijloc al Comunităţii din Bucureşti, consacrată Zilei Mondiale a Holocaustului.

INIŢIATIVE TIMIŞORENE

O dată cu reorganizarea programelor pentru persoanele de vârstă medie, în cadrul Comunităţii Evreilor din Timişoara s-au desfăşurat o serie de acţiuni inedite. Efectul participării la prima sesiune a Seminarului de Leadership „Buncher", s-a făcut simţit imediat în numeroasele activităţi pe care le-a iniţiat doamna **Olga Turcu**, responsabilă cu manifestările acestei generaţii. Cu ajutorul preşedintelui, dr. **Paul Costin**, şi a secretarului comunităţii, **Şarolta Hasan**, s-au desfăşurat proiecte în care s-au implicat membrii comunităţii locale. La acestea s-au adăugat activităţile Departamentului Asistenţă (coordonat de dna **Aurora Constantinescu**), ale Centrului de Zi (responsabil - prof. **Verona Botiş**) şi cele desfăşurate de O.T.E.R. (coordonator - **Andrei Schwartz**).

◆ Juristul *Paul Sterescu* a demarat un ciclu de conferinţe referitoare la personalităţi evreieşti, care au marcat viaţa culturală, politică, ştiinţifică a întregii omeniri. După conferinţa dedicată celui mai important cronicar al primului secol al erei actuale, Josephus Flavius, următoarea a fost consacrată medicului, filosofului şi comentatorului Torei, Moshe ben Maimon, cunoscut ca Maimonide sau Rambam. Născut la începutul secolului al XII-lea, acesta a adus o schimbare majoră în percepţia valorilor morale şi religioase. Înaintând aproape un mileniu pe traiectoria istoriei, lectorul a susţinut o a doua conferinţă despre două personalităţi fondatoare ale Israelului modern - David Ben Gurion şi Golda Meir. Supravieţuirea statului evreu a depins de gândirea strategică şi de măsurile pe care cei doi lideri le-au luat în primii ani ai independenţei Israelului. Biografiile lor fac parte din patrimoniul cultural al evreilor din întreaga lume. Dl Paul Sterescu a susţinut aceste conferinţe atât la Centrul de Zi al Comunităţii Evreilor din Timişoara, cât şi la Clubul Generaţiei de Mijloc. Dr. *Paul Costin*, preşedintele C.E. Timişoara, a deschis manifestarea organizată de clubul generaţiei de mijloc.

◆ Tânărul *Andrei Schwartz* a iniţiat, cu prilejul trecerii a 61 de ani de la dispariţia lui Raoul Wallenberg, o manifestare care să evoce personalitatea acestuia. Diplomatul suedez care a salvat mii de evrei din Ungaria de la deportare, este unul dintre „Dreptii Popoarelor" de la „Yad Vashem" ce sunt anual omagiaţi. Dispariţia lui Wallenberg în Ungaria aflată sub ocupaţie sovietică, în ianuarie 1945, nu a fost niciodată elucidată în întregime. Au existat, totuşi, anumite dovezi conform cărora acesta ar fi fost deţinut în închisorile din Gulagul Sovietic, până la finele anilor 1970. Aşa cum sublinia şi liderul O.T.E.R. Timişoara, în prezentarea care a însoţit imaginile *power-point*, contribuţia lui Wallenberg la supravieţuirea unei părţi a comunităţii evreieşti maghiare a fost hotărâtoare, iar evreii din întreaga lume trebuie să îşi aducă aminte de asemenea figuri luminoase ale umanităţii.

◆ Din iniţiativa responsabilei cu asistenţa din cadrul Comunităţii Evreilor din Timişoara, *Aurora Constantinescu*, şi a coordonatoarei Centrului de Zi Timişoara, *Verona Botiş*, vârstnici din Timişoara au avut posibilitatea să viziteze oraşul vecin - Arad. Cu acest prilej, ei au avut o activitate comună cu vârstnicii din localitatea de pe Mureş. Fără microbuzul primit recent ca donaţie, din partea Fundaţiei britanice „Mission Impossible", o asemenea iniţiativă nu s-ar fi putut realiza. Pentru că s-au simţit bine împreună, vârstnicii din Arad au venit, de asemenea, pentru o zi, la Timişoara.

◆ Jurnalista *Agneta Nica*, o voce binecunoscută din interesantele sale transmisii de la Radio Timişoara, le-a prezentat celor din obştea timişoreană un interviu recent realizat cu Ioan Holender, directorul Operei din Viena, un timişorean care nu şi-a uitat niciodată originile. Întâlnirea a reprezentat un prilej pentru a descoperi file mai puţin cunoscute dintr-o poveste de succes dar şi un exerciţiu de virtuozitate jurnalistică.

◆ În cadrul programului „Suflet pentru suflet", am continuat să îi vizităm pe cei vârstnici. Este greu de transpus în cuvinte bucuria autentică pe care le-o producem de câte ori le trecem pragul. Singurătatea reprezintă unica boală al cărei leac îl putem găsi şi fără a fi medici. *Olga Turcu, Aurora Constantinescu, Tina Sas, Jana Codreanu, Luci Ghidali, Ana Maria* şi *Ernest Bohuczki, Adriana Pascal* şi mulţi alţii, am încercat să le aducem puţină lumină de Hanuca şi nu numai...

◆ Pentru că i-am evocat mai sus pe mulţi dintre cei tineri, trebuie să menţionăm un „altfel" de Hanuca ce a avut loc la Timişoara. Nu au fost doar concursuri, conferinţe şi prăjituri tradiţionale, ci i-am invitat pe participanţi la un joc al minţii - un proces, la peste două milenii distanţă, între elenism şi iudaism. Doi juristi renumiţi, *Ernst Toma* şi *Paul Sterescu*, au intrat, cu elocinţa şi cunoştinţele lor, în jocul propus. Rezultatul a fost o încântare pentru cei prezenţi.

LUCIANA FRIEDMANN

Scriitorii evrei de limba română, de pretutindeni, merită un dicţionar

Interviu cu TEŞU SOLOMOVICI

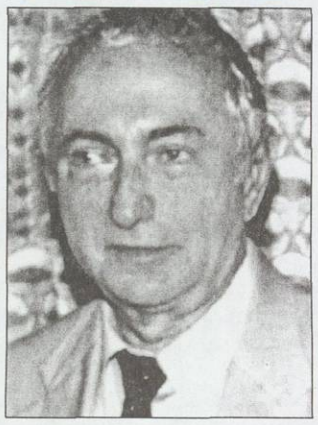

Teşu Solomovici a trecut de 70 de ani, dar are o alură sportivă, este extrem de activ, conduce o editură care împlineşte, în februarie 2006, zece ani de existenţă, cu zeci de titluri, multe dintre ele epuizate. Editura „Teşu" este prezentă la toate târgurile de carte din Bucureşti şi în Israel, fiind singura editură din România condusă de un israelian. După o discuţie liberă, am ordonat întrebările şi răspunsurile... într-o logică acceptabilă pentru cititori.

Deşi unele voci din obştea evreiască s-au distanţat, în anumite situaţii, de acele opinii şi evaluări prea puţin obiective exprimate de domnul Teşu Solomovici, am considerat necesar şi util să-l prezentăm pentru contribuţiile sale la cunoaşterea culturii şi istoriei evreilor.

BORIS MARIAN MEHR: - *Cu ce cărţi noi aţi participat la ultimul târg de carte?*

TEŞU SOLOMOVICI: - Am avut cinci lansări de carte: *Istoria evreilor din România*, prima carte de acest fel, apoi am relansat *Istoria Holocaustului în România*, pe care am de gând s-o public într-o ediţie revizuită, *Anecdote circumcise*, *A fost mic şi al dracului* (despre Ion Pribeagu, umorist despre care nu s-a scris nimic în ultimii 60 de ani, în România nici nu a fost publicat), *Un dosar incendiar: Ion Mihai Pacepa*. Deşi cărţile au avut succes şi unele s-au epuizat, nu s-a scris despre editura Teşu şi asta mă doare.

- *Ce aveţi în perspectivă?*

- Reiau *Istoria secretă a Mossadului* (după *Războaiele Mossadului*), apoi *Războiul evreilor*, de Feuchtwanger, şi doresc să-l aduc pe Shmuel (Shai) Agnon în România, unde nu a apărut cu nici o carte, deşi este primul scriitor israelian cu Nobel (1966).

- *Ce momente importante v-au marcat viaţa? Cum le priviţi acum, la şapte decenii... de experienţă?*

- Primul moment a fost excluderea, în 1957 (după evenimentele din Ungaria, a început la noi o „epurare", cu nimic motivată, a „elementelor duşmănoase"), din U.T.M., după care a urmat excluderea din facultate şi din presă. Am ajuns la Ţesătoria „7 Noiembrie" ca muncitor-ţesător în curs de calificare. Am lucrat acolo şapte ani. Eu am fost comunist, prin convingere, din adolescenţă, am intrat în presă la vârsta de 19 ani, am lucrat, în 1953, la „Gazeta literară", „Flacăra", apoi Ecaterina Borilă m-a numit şeful secţiei „Cultură" la „Munca", în locul lui Gheorghe Dinu (Ştefan Roll). Eram un nimic pe lângă el, nici nu auzisem de Arghezi, deşi scriam versuri, desigur, patriotice. În 1957, când Sorin Titel şi alţii au fost arestaţi, acuzaţi de acţiuni subversive, eu, care le publicasem nişte texte, am fost, automat, exclus, ca „duşman". În drum spre Comitetul Municipal U.T.M., Nicolae Velea, coleg şi lider U.T.M., mi-a spus hâtru: „Trebuia să fie şi un Solomovici între voi, nu?". Excluderea m-a traumatizat, dar mi-a deschis şi ochii. La vârsta de 30 de ani, în 1964, am făcut Alia. Deşi am învăţat la *heder* în Focşani, cunoşteam idiş şi ceva ebraică, sosirea în Israel a fost ca o aterizare pe o planetă străină. Părinţii mei şi surorile erau deja acolo, dar eu m-am acomodat („clitat") foarte greu. Noroc că, înainte de plecare, aveam paşaportul, am reuşit să obţin licenţa la Filologie, la Bucureşti (cu tema „Luceafărul" lui Eminescu, pe care îl venerez ca poet). Am fost mobilizat în armata israeliană, am participat la războaiele din '67 şi '73 şi am fost deseori convocat în armată. Lucrând la Biblioteca Universităţii din Tel Aviv, am început să-mi făuresc un ideal realizabil: construirea unui pod de cultură şi bună înţelegere, prin participare proprie, concretă, între Israel şi România, ţară pe care nu am părăsit-o niciodată, pe care „am luat-o" cu mine în Israel. De altfel, la nici un an de la Alia, în 1965, am revenit în România hotărât chiar să rămân, pentru că aveam de gând să mă căsătoresc cu Maria Luiza Cristescu, cunoscuta prozatoare (m. 2004). A fost o iubire imposibilă, iar ea a scris chiar un roman, *Capriciu la plecarea fratelui iubit* (1967). Eu am fost cel care „a trădat" [n.n. - Teşu Solomovici se opreşte, o clipă, din relatarea sa, privind emoţionat în zare]. Vă mai spun că eu am fondat prima Asociaţie de Cultură şi Prietenie Israel-România, ca şi prima (şi ultima) cinematecă a filmului românesc, am deschis prima expoziţie de artă plastică românească în Israel (1966), am scris în ebraică prima carte despre România (istorie, geografie), în 1967.

- *Ce v-a determinat să vă ocupaţi şi cu impresariatul artistic?*

- Dragostea şi preţuirea mea pentru teatrul românesc, pentru minunaţii artişti. Deşi impresariatul aduce şi bani, am suferit pierderi de altă natură: din o mie de prieteni, câţi aveam, azi nu mai am nici unul, dar am avut bucuria să-i aduc în Israel pe Birlic, Niky Atanasiu, Silvia Dumitrescu Timică, Radu Beligan, Horaţiu Mălăiele, Florin Piersic (de 32 de ori), artişti de operetă ş.a.

- *Care este cea mai importantă realizare în viaţa dvs.?*

- Fiica mea, Natalie, acum studentă în anul II la Universitatea Ebraică din Ierusalim, Facultatea de Relaţii Internaţionale.

- *Cu cine aţi făcut primii paşi în cariera de scriitor?*

- Nichita Stănescu, Matei Călinescu, Henri Zalis, colegii mei la „Gazeta literară", ca şi Zaharia Stancu, Paul Georgescu, care mi-au fost şefi, dar şi îndrumători.

- *Ce aşteptaţi mai mult în viitorul apropiat?*

- Desigur, apariţia *Dicţionarului poeţilor şi prozatorilor evrei contemporani, de limbă română.*

- *Ţineţi la onoruri? Cum sunteţi privit de cei ce vă cunosc?*

- Nu alerg să fiu onorat, am încercat întotdeauna să spun ceea ce gândesc, dar, iată, sunt oameni care mă preţuiesc. În anul 2004, preşedintele României mi-a acordat „Meritul cultural" în grad de cavaler, televiziunea română pregăteşte un film despre mine: *Un om în două veacuri*, iar directorul publicaţiei „Ziua", Sorin Roşca Stănescu, şi şeful secţiei de ştiri externe, V. Roncea, vor să-mi acorde un premiu: „Dinozaurul din presă" (am depăşit 50 de ani de activitate). N-am să uit momentul când Victor Opaschi, consilierul prezidenţial, şi acad. Răzvan Theodorescu mi-au pus pe reverul hainei însemnele de cavaler pentru meritele mele în cultură.

- *Aţi avut momente dificile când nu aţi fost înţeles cum trebuie?*

- Capul meu este plin de cucuie, cine a vrut, a încercat să mă lovească. Eu mă înfierbânt repede, dar şi uit repede, unii însă nu mă uită. Nu suport ipocrizia şi nici linguşeala. Dacă am iubit praful stelar, în final cu el rămân. Dar proiectele pe care mi le-am propus, am încercat să le duc la capăt. Cele mai multe reacţii le-au trezit cărţile mele: *Securitatea şi evreii*, ca şi *Istoria Holocaustului în România*. Să le luăm pe rând. Conaţionali de-ai mei au considerat că merg pe un drum minat. Ce s-a întâmplat? Ca evreu şi ca om ce trăieşte în România, consider că este datoria mea să caut adevărul. Generalul de securitate Neagu Cosma a publicat trei cărţi în care acuza evreii că ar fi înfiinţat Securitatea, au condus-o şi au patronat-o. Dacă nimeni nu şi-a asumat responsabilitatea de a-i da riposta, a trebuit să vină Teşu Solomovici să pună această istorie într-o ecuaţie echitabilă. Aceasta este cea mai binevenită carte post-decembristă pentru explicarea chestiunii evreieşti în România ultimelor decenii [n.n. - *Securitatea şi evreii*]. Prima şi a doua ediţie s-au epuizat. Au fost rezerve din partea unora, dar eu m-am aşteptat chiar din partea conaţionalilor să iniţieze dezbateri în România. Puteam clarifica multe aspecte. Eu aştept. La fel s-a întâmplat cu *Istoria Holocaustului din România*. Mi s-a reproşat că am reprodus 150 de pagini din cele 600 ale Raportului Comisiei „Wiesel". Dar, imediat după ce Comisia a înmânat acest raport preşedintelui României, el a intrat pe Internet, fiind accesibil publicului. Un exemplar a ajuns şi la redacţia publicaţiei „Ziua". Este adevărat că nu am cerut aprobarea Comisiei, care oricum cerea în Raport publicarea sa imediată. Fără nici o sponsorizare, am trecut la tipărirea Raportului pentru a-l prezenta la Târgul BOOKAREST. Am fost nevoit să opresc totul, când mi s-a spus că Raportul va fi tipărit la „Polirom", la comanda Ministerului de Externe. Am fost mâhnit pentru efortul zadarnic de a iniţia tipărirea, ca şi pentru cheltuielile inutile. Atunci am decis să scot *Istoria Holocaustului*, pe care o voi reedita scoţând toate citatele din Raportul Comisiei Wiesel. Am avut norocul de a fi susţinut de un om binevoitor, avocat Radu Cătălin Dancu. Al doilea reproş a fost legat de formularea mea: „Holocaustul asimetric". Am să mă explic. Antonescu era un extremist care a ajuns la exterminarea evreilor din Basarabia, Bucovina, dar în Vechiul Regat marea majoritate a evreilor nu au fost deportaţi. De aceea, viitoarea carte se va intitula *Istoria Holocaustului. România. Transnistria. Ardealul de Nord.* Trebuie făcută diferenţa dintre ceea ce s-a petrecut în diferite zone.

- *Ce puteţi spune de părinţii dvs.? În ce aţi crezut?*

- Tatăl meu era mândru că a purtat pe umeri sicriul la înmormântarea lui Constantin Dobrogeanu-Gherea. Era şi socialist şi sionist. În ce mă priveşte, eu am crezut în comunism, în dreptate pentru toţi. Excluderea din 1957 m-a traumatizat. Atunci am aflat că sunt evreu. Iar în 1964, când am ajuns în Israel, eu, care mai scriam şi versuri, am pierdut orice interes poetic, m-au părăsit toate metaforele, în faţa unei noi realităţi.

- *Ce părere aveţi despre revista „Realitatea Evreiască" şi realităţile din România?*

- Revista este necesară, iar importanţa comunităţii nu este direct dependentă de numărul membrilor ei. Tradiţia şi vestigiile istoriei evreilor fac parte din istoria României şi vor dăinui cât va dăinui această ţară. Dacă astăzi vin israelieni în România pentru afaceri şi investiţii este foarte bine. Banii nu au nici miros, nici naţionalitate când este vorba de prosperitatea unei ţări, adică a României, care a ieşit doar de 16 ani din totalitarism. Când va dispărea sărăcia, poate că nici antisemitismul nu va mai exista.

A consemnat BORIS MARIAN MEHR

TIMIŞOARA

Sărbătoarea cultelor monoteiste

Anual, în luna ianuarie, reprezentanţii cultelor religioase din oraşul de pe Bega se reunesc pentru a transmite împreună mesajul lor de pace şi frăţietate. În acest an gazda manifestării a fost Biserica Reformată din Timişoara, faimosul lăcaş de cult de la care a pornit Revoluţia din 1989. Iniţiatorul şi promotorul acestui eveniment este Mitropolitul Banatului, dr. **Nicolae Corneanu**, personalitate cultural-religioasă angajată mereu în lupta împotriva obscurantismului şi exclusivismului. O particularitate, instituită încă de regretatul Prim Rabin dr. Ernest Neumann z.l., este faptul că şi comunitatea evreilor ia parte la această manifestare care proclamă ataşamentul faţă de valorile morale universale. Credinţa autentică - aşa cum afirma de atâtea ori Mitropolitul Banatului - este un factor de unitate între oameni, indiferent de numele pe care îl poartă Dumnezeu sau de cultul practicat. Preşedintele comunităţii evreilor din Timişoara, dr. **Paul Costin**, a exprimat cu acest prilej dorinţa evreilor din Timişoara de a împărtăşi rugăciunile comune de pace şi bunăstare. Domnia-sa a rostit binecuvântarea de Roş Haşana, la un trimestru distanţă de intrarea într-un nou an iudaic, ca un gest simbolic de binecuvântare a anului în care am intrat, pentru toţi credincioşii.

Cu prilejul rugăciunilor ecumenice, fiecare comunitate religioasă - ortodoxă, romano-catolică, greco-catolică, evanghelică, reformată, baptistă, penticostală şi iudaică - prezintă un potpuriu de melodii dedicate acestui eveniment. Corul comunităţii evreilor din Timişoara, coordonat de dirijoarea **Jana Codreanu**, a interpretat melodiile „Ierusalaim şel zahav" („Ierusalimul de aur") şi „Avinu malkeinu", una dintre cele mai importante rugăciuni, care aduce mărire Creatorului şi cere îndurarea Sa pentru această lume. Nu puţini au fost cei care, la final, s-au arătat interesaţi de melodiile evreieşti şi de limba ebraică.

LUCIANA FRIEDMANN

La Muzeul Naţional de Artă din Bucureşti

Expoziţie LOLA SCHMIERER ROTH

În perioada decembrie 2005 - februarie 2006, Muzeul Naţional de Artă găzduieşte o expoziţie cu lucrări ale pictoriţei *Lola Schmierer Roth* (110 piese - pictură, grafică, fotografie).

Născută la 16 noiembrie 1893, la Galaţi, a fost nepoata eminentului filolog H. Tiktin. A studiat în Germania, a traversat perioade diverse (expresionism, cubism, neoobiectivism, neoclasicism), murind la 4 noiembrie 1981, fără a fi bine cunoscută de public. O expoziţie retrospectivă a fost deschisă la Galaţi, în 1972, apoi expoziţia s-a mutat la Muzeul „Simu" din Bucureşti (Muzeul a fost demolat sub Gheorghiu-Dej). Numele pictoriţei este asociat celor ale maeştrilor cu care a studiat ori care au influenţat-o - Leon Zack, Philippe Hossiasson, Hermann Struck, Lovis Corinth, Jaeckel, O. Kokoschka, André Derain, Chirico ş.a. Înainte de război, Lola (Dorothea) Schmierer a primit premiul „A. Simu" şi a expus la Galeria Hasefer din Bucureşti. Despre pictoriţă a scris şi regretata Amelia Pavel, în *Contribuţia evreilor la cultura română*. (B.M.M.)

DISTINCŢIILE şi PREMIILE F.C.E.R. - pe anii 2003, 2004

Centrul Cultural Comunitar din Bucureşti a găzduit, la 22 ianuarie a.c., o ceremonie aşteptată de peste doi ani de zile: gala acordării Premiilor F.C.E.R. unor intelectuali evrei de valoare sau ansambluri artistice, răsplătind creaţiile lor. În faţa unei săli arhipline, zece personalităţi din lumea literară, artistică, publicistică şi ştiinţifică şi ansamblul Teatrului Evreiesc de Stat din Bucureşti au fost onoraţi cu premiile F.C.E.R. pe anii 2003, 2004. Au fost acordate, *post-mortem*, şi două distincţii unor mari personalităţi, ca omagiu pentru activitatea lor de-o viaţă.

Premiile F.C.E.R. - a arătat *Erwin Şimşensohn*, care, pe întreg parcursul festivităţilor, a jucat rolul de „maestru de ceremonii" - au fost iniţiate de regretatul preşedinte al Federaţiei, acad. prof. dr. Nicolae Cajal (z.l.). Domnul *Dorel Dorian*, redactorul-şef al „Realităţii Evreieşti", care a colaborat cu preşedintele Federaţiei, a preluat, după dispariţia domniei-sale această sarcină. Un juriu format din *Dorel Dorian*, criticul literar *Henri Zalis*, muzicologul şi pianistul *Dan Mizrahy*, *Hary Eliad*, directorul T.E.S., pictorul şi graficianul *Toma Hirth*, cu participarea dr. *Aurel Vainer*, preşedintele F.C.E.R., a decis acordarea - pentru anii 2003, 2004 - a unui număr de 11 premii.

În încheierea manifestării, în cadrul căreia numeroasa audienţă a recompensat cu aplauze pe cei premiaţi, preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a calificat evenimentul ca o mare reuşită, promiţând că de acum înainte premiile vor fi date în fiecare an.

„Distincţia de devoţiune şi merit excepţional în activitatea comunitară" (post-mortem) – regretatului lider al Comunităţii Evreieşti din România, acad. prof. dr. NICOLAE CAJAL

În semn de preţuire şi profund respect pentru tot ceea ce a făcut în cadrul şi pentru F.C.E.R., „Distincţia de devoţiune şi merit excepţional în activitatea comunitară" s-a decernat, post-mortem, regretatului lider al Comunităţii Evreieşti din România, acad. prof. dr. NICOLAE CAJAL z.l. Înmânând premiul, dr. *Aurel Vainer* a evocat personalitatea marelui dispărut, subliniind că distincţia acordată profesorului Cajal reprezintă un semn de recunoaştere şi mulţumire pentru cel ce a iubit ştiinţa şi mai cu seamă oamenii. Mulţumind pentru premiu, dr. *Irina Cajal Marin* şi-a exprimat convingerea că şi acolo sus, în ceruri, sufletul profesorului Cajal este alături de comunitate.

Nicolae Cajal s-a născut în 1919, la Bucureşti. Între 1949-1966, a îndeplinit funcţia de director adjunct al Institutului de Virusologie din Bucureşti; între 1966-1994, a fost director al aceluiaşi Institut.

Între 1990-1994, a fost vice-preşedinte al Academiei Române. De asemenea, a fost ales senator independent în primul Parlament al României de după decembrie 1989. A fost preşedintele Secţiei Medicale şi preşedintele Colegiului consultativ pentru cercetări aplicative şi dezvoltare al României, director onorific al Centrului European de Studii în Probleme Etnice şi de Comunicare Socială, precum şi preşedinte al F.C.E.R. (1994-2004). În cei peste 50 de ani de activitate didactică şi ştiinţifică permanentă în domeniul virusologiei, a efectuat numeroase cercetări aplicative şi de pionierat, a avut contribuţii referitoare la virusurile poliomielitei, scabiei, rujeolei, gripei, hepatitei, a făcut cercetări privind herpesul, întreţinute de cercetări în domeniul vaccinurilor împotriva poliomielitei, rujeolei, gripei. A adus contribuţii importante în domeniul virusurilor lente, de mare actualitate ştiinţifică, al relaţiilor virus-celulă, virus-tumori, precum şi în studiul patogenezei diferitelor viroze şi al vaccinului, ca şi al diagnosticului virolog. Autor şi coautor a 15 manuale, tratate şi monografii de virusologie, a elaborat şi publicat peste 400 de lucrări ştiinţifice în acest domeniu, în reviste din ţară şi de peste hotare.

„Distincţia de merit excepţional" (post-mortem) – dirijorului SERGIU COMISSIONA, pentru întreaga activitate muzicală şi dirijorală

„SERGIU COMISSIONA nu are nevoie de laudatio" - a afirmat *Dan Mizrahy*, prieten de-o viaţă cu aceastã mare personalitate din viaţa muzicală românească şi internaţională. Din păcate - a remarcat el -, premiul vine cu o mare întârziere. Acesta urma să-i fie înmânat pe când era în plină activitate, dar moartea profesorului Cajal a întrerupt acordarea premiilor. Domnia-sa şi-a exprimat speranţa că de-acum înainte aceste premii se vor acorda anual. Evocând momente din viaţa lui Comissiona, Dan Mizrahy a amintit că, în urmă cu trei ani, când împlinise 75 de ani, artistul a fost decorat cu „Steaua României". Menţionând că lui Sergiu Comissiona comunitatea din Bucureşti i-a acordat titlul de „Membru de Onoare", el a propus ca la sediul Comunităţii să existe o placă memorială cu numele acestor membri.

S-a născut la 16 iunie 1928, la Bucureşti. A absolvit Conservatorul din Bucureşti. A debutat ca dirijor, în 1946, ca dirijor la Opera Română din Bucureşti. După Alia, în 1959, este dirijorul Orchestrei din Haifa şi pune bazele Orchestrei de Cameră din acelaşi oraş. Între 1962-1966, este invitat să conducă Orchestra „Covent Garden". În 1965, îşi face debutul american cu Orchestra din Philadelphia. Este dirijor al Orchestrelor din Göteborg (1966), Belfast (1967). În 1969, se stabileşte la Baltimore, unde este director al Filarmonicii locale. În 1976, este director al Orchestrei din Pittsburg şi al Orchestrei Americane din New York.

Premiul „Mihail Sebastian" (pentru proză şi dramaturgie) – scriitorilor RADU COSAŞU şi GHEORGHE SCHWARTZ

În *laudatio*-ul rostit pentru RADU COSAŞU, scriitorul *Ştefan Iureş* a vorbit despre personalitatea şi destinul celui premiat, despre activitatea sa creatoare şi idealurile lui. „Fără trâmbiţe, dar şi fără complexe, şi-a anunţat identitatea iudaică, apetitul pentru studierea cuvântului în rostogolirea lui de minge dumnezeiască, pasiunile pentru montajul ideilor reformatoare. A fost şi idolatru, dar un idolatru penitent la altare ce se numeau Malraux, Isac Babel, Osip Mandelştam, Mihail Sebastian, Camil Petrescu, Marin Preda şi alţi câţiva, dar nu a dansat în jurul vreunui viţel de aur. Prima poruncă săpată în marmora Tablei cu Legile Literaturii suna cu siguranţă: «Să nu ai alţi dumnezei decât Adevărul». Îndeobşte, se cunoaşte de către obşte, că aceste table i-au fost sparte în cap. Critica literară continuă să numere şi să potrivească şi astăzi cioburile, dar el a refăcut Decalogul de uz propriu pe hârtia Supraviţuitorilor - şase volume", a afirmat iureş, conchizând: „Acest premiu era legic să fie acordat. Se acordă".

Ştefan Iureş m-a apreciat prea mult - a afirmat *Radu Cosaşu* -, care şi-a exprimat bucuria deoarece distincţia este o recunoaştere de către Federaţie a faptului că ceea ce a scris el de-a lungul timpului reprezintă o confirmare a evreităţii lui, dar şi ceva mai mult. Este şi o confirmare a zicalei „Evreul este întotdeauna şi altceva", fiind în acelaşi timp evreu, european şi universal. Vorbitorul şi-a caracterizat scrisul drept iudaic, fiind al unui „extremist de centru care a trecut prin vremuri grele în domeniile certitudinilor şi iluziilor".

S-a născut în 29 octombrie 1930, la Bacău. Este autorul a peste 3.000 de articole publicate în reviste literare din ţară şi din străinătate, a numeroase cărţi de proză, dintre care menţionăm: „Logica" (Ed. Cartea Românească, 1985); „Poveşti pentru a-mi îmblânzi iubita" (Ed. Cartea Românească, 1979); „Supravieţuiri" (vol. I şi II, Ed. Cartea Românească, 1973-1974); „August pe un bloc de gheaţă" (Ed. Eminescu, 1971); „O viaţă cu Stan şi Bran" (Ed. Eminescu, 1981); „Mătuşile din Tel Aviv" (Ed. Impex, 1993); „O supravieţuire cu Oscar" (Ed. Hasefer, 1997).

Premiul pe care-l acordăm lui GHEORGHE SCHWARTZ a venit cam târziu - a declarat poetul *Boris Marian Mehr* în prezentarea personalităţii scriitorului. Gheorghe Schwartz este prezent de multă vreme în viaţa literară românească. Este un om inteligent, cu proiecte ambiţioase, al cărui ciclu de romane despre „Cei 100" îmbrăţişează o istorie de peste două milenii. A scris până acum din acest ciclu şase volume excepţionale, eroul lor fiind evreul rătăcitor care circulă din Babilon până în Europa. „Stilul lui este impecabil, farmecul rezultă dintr-o desfăşurare fastuoasă de imagini şi idei, ecoul actualităţii pe unde ca un clopot depărtat", l-a caracterizat vorbitorul. Gheorghe Schwartz - a conchis Boris Mehr - „este unul dintre cei mai importanţi prozatori contemporani, de limbă română. Ne înclinăm în faţa unui mare talent".

S-a născut la 16 septembrie 1945, la Lugoj. Este absolvent al Facultăţii de istorie şi filosofie a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, doctor în filosofie al aceleaşi universităţi. Este decan al Facultăţii de Studii Europene de la Universitatea „Aurel Vlaicu" din Arad, membru în Consiliul de Conducere al Uniunii Scriitorilor din România, al PEN Club, Lions Club, coordonator al Comisiei de Expertiză Complexă a Judeţului Arad, redactor şef al revistei „Arca". Este autorul a numeroase volume de proză, dintre care menţionăm: „Martorul" (1972), „Ucenicul vrăjitor" (1976), „Pietrele" (1978), „A treia zi" (1980), „Spitalul" (1981), „Efectul P" (1983), „Maximele-minimele" (1984), „Castelul albastru" (1986), „Om şi lege" (1987), „Procesul" (Dreyfus - 1996). Din ciclul de romane „Cei o sută", început în1988, a ajuns în 2005 la al şaselea volum, „Axa lumii", apărut la Editura Polirom. Este laureat al Premiului Uniunii Scriitorilor şi al Meritului Cultural în Grad de Comandor.

Premiul „B. Fundoianu" (pentru poezie) – MARTIN ABRAMOVICI

Prezentând creaţia celui premiat, criticul literar *Henri Zalis* l-a caracterizat drept un mare poet şi nu numai pentru cei ce citesc profesional literatura. MARTIN ABRAMOVICI, prea puţin cunoscut, este o prezenţă ciudată, pitorească, ce îmbogăţeşte lista poeţilor evrei cunoscuţi - Ştefan Iureş, Toma George Maiorescu şi alţii. Vorbitorul, care a recunoscut că l-a descoperit întâmplător, a menţionat capacitatea extraordinară de creaţie, fecunditatea ieşită din comun şi ritmul imens al apariţiilor volumelor sale, între 1999-2006 fiind scoase 15 volume, în condiţiile în care Abramovici nu este scriitor de meserie. În poeziile lui, a mai spus Henri Zalis, poetul îmbrăţişează o tematică vastă: scrie despre frumuseţile Moldovei, despre evreitatea în mai multe ipostaze, citeşte şi se inspiră din Talmud. Este o mare bucurie să salutăm o nouă prezenţă evreiască în literatura română, a conchis criticul. Pentru a ilustra creaţia poetului, într-un mic moment artistic, actriţa *Cristina Cârcei*, de la T.E.S., a recitat poeziile *Oare nu am greşit* şi *Ca un câine*.

La rândul său, scriitorul *Dorel Dorian* a evocat momentul descoperirii poetului la Piatra Neamţ, unde Abramovici practică avocatura. Aflându-se în vizită la biroul său, acesta i-a povestit că scrie poezii de mai mulţi ani şi l-a rugat să i le citească. Era vorba de patru-cinci saci în care se găsea creaţia lui - a povestit Dorel Dorian, care l-a ajutat apoi la editarea primului său volum.

Sunt profund emoţionat, deoarece niciodată nu am vorbit în faţa coreligionarilor mei - a spus *Martin Abramovici*, mulţumind pentru premiu şi pentru eforturile lui Dorel Dorian, primul lui descoperitor. Poetul a vorbit apoi despre ultimele sale trei volume, apreciate de presa culturală, care l-a denumit „Vezuviul poeziei româneşti". Citându-i pe critici, el a considerat că scrie o nouă poezie şi şi-a definit stilul drept un amestec între toate stilurile, la care se adaugă filosofia, Cabala, iudaismul, ştiinţa şi realismul actual.

S-a născut la 2 februarie 1939, la Dorohoi. A urmat cursurile Liceului „Laurian" din Botoşani. Este absolvent al Facultăţii de Drept din Iaşi şi, în prezent, realizatorul unei emisiuni pe teme juridice la Tv.R. Neamţ. Autor a numeroase volume de poezie şi proză poetică (14 la număr), publicate într-un interval scurt de timp, 1999-2005, dintre care menţionăm: „Decalog liric", „Din zorii iadului până în grota îngerilor", „Spectral" ş.a. Acest excepţional de prolific poet a publicat, numai în 2005, trei volume: „Viaţa mea fără mine", „Din mână hrănesc deznădejdea", „Simţire duală".

Premiul „Iosif Sava" (pentru muzică, creaţie şi interpretare) – ● compozitorul EDMOND DEDA ● GERRY PODGOREANU

● *Edmond Deda s-a născut la 23 aprilie 1920, în Bucureşti. A absolvit Conservatorul „Alberto della Pergola", din Bucureşti, şi „The Billy Mayerl School of Modern Orchestration", din Londra. A fost profesor la Şcoala Populară de Artă din Bucureşti, director muzical la Teatrul „Ion Vasilescu" din Capitală, profesor şi director al Departamentului Canto Pian al Şcolii de Artă Populară din Braşov. Este autorul a numeroase musicaluri reprezentate la „Baraşeum" în anii legislaţiei rasiale şi, după '44, la Teatrele „Constantin Tănase", „Ion Vasilescu", T.E.S. Este laureat al Concursului de creaţie şi interpretare de la Mamaia (1969) şi de la Split (1979). Pe lângă bogata discografie, Deda este şi autor al unor cărţi de muzicologie şi de memorialistică.*

● *Gerry Podgoreanu s-a născut la Bucureşti în 1930. După doi ani de A.S.E., şi-a dat seama că muzica îi este mai aproape de suflet decât cifrele şi a ales cariera muzicală. A debutat la Radio la 16 ani. Apoi a lucrat la emisiunile muzicale ale Radioului, Televiziunii, unde timp de 20 de ani a asigurat conducerea muzicală a emisiunii „Steaua fără nume". A colaborat multă vreme la Casa de Discuri Electrecord, unde a editat o serie de discuri sub genericul „Istoria Jazz-ului". A fost dirijor de orchestră la Teatrul „Constantin Tănase", a făcut turnee în ţară şi străinătate cu trupe de teatru de revistă şi cu mari cântăreţi ca Gică Petrescu, Dorina Drăghici, Gigi Marga ş.a. A fost, doi ani, şef de orchestră pe vasul „Transilvania". A participat la două ediţii ale Festivalului Internaţional de Jazz de la Dresda. Timp de 25 de ani a asigurat conducerea muzicală a spectacolelor de Purim. Anul acesta se împlinesc 20 de ani de când a înfiinţat formaţia „Menora".*

Îmi revine o misiune plăcută să-l prezint pe EDMOND DEDA, pe care-l cunosc de 60 de ani, şi-a început laudatio *Dan Mizrahy*, care a evocat momentul întâlnirii cu compozitorul - „într-o noapte de Revelion, când am cântat împreună «Rhapsody in Blue» a lui George Gershwin" -, colaborarea în cadrul Conservatorului Deda, unde a fost cadru didactic. Aici, unul dintre primii elevi a fost un tânăr pianist talentat, Gerry Weinberg, care a devenit apoi cunoscutul pianist GERRY PODGOREANU. Vorbitorul a amintit participarea, timp de două decenii, a lui Podgoreanu la populara emisiune de televiziune „Steaua fără nume" şi a menţionat apoi că artistul şi-a continuat cariera în cadrul comunităţii evreieşti, unde conduce cu mare succes formaţia „Menora".

*

Revenind la personalitatea lui EDMOND DEDA, „despre care, în calitate de compozitor, este de prisos mai vorbim, deoarece compoziţiile sale sunt cunoscute în toată ţara", Dan Mizrahy a amintit de activitatea lui de cadru didactic şi străduinţile de a menţine în viaţă Conservatorul său (după ce acesta a fost desfiinţat, Deda a ţinut cursuri la Şcoala Populară de Artă). Trebuie să vorbim şi despre arta lui intepretativă, „despre pianistul Deda şi despre cântăreţul Deda". Din fericire, vocea lui este imprimată şi se difuzează de multe ori la posturile de radio. În încheierea cuvântului său, Dan Mizrahy i-a felicitat pe amândoi premiaţii.

Premiul „Marcel Iancu" (pentru arte plastice) – ● ALMA REDLINGER ● EGON MARK LÖVITH

● Opera ALMEI REDLINGER este cunoscută pretutindeni, din România până în Israel şi S.U.A. - a arătat dr. *Irina Cajal Marin*. Felicitând-o pe artistă, vorbitoarea a propus organizarea la comunitate a unei expoziţii cu opera ei, îndemnându-i pe cei prezenţi să devină colecţionari ai tablourilor ei. Primind premiul, *Alma Redlinger* a arătat că este mai puţin obişnuită să vorbească despre lucrările ei şi preferă să arate ceea ce face. Domnia-sa a mulţumit pentru cinstea care i s-a făcut, şi-a exprimat bucuria că pictura ei este acceptată şi preţuită, arătând că plăcerea ei este să transmită privitorilor gândurile sale.

Alma Redlinger s-a născut la 8 martie 1928, în Bucureşti. A absolvit Şcoala de Arte Libere „M.H. Maxy". A debutat la Salonul Naţional de Pictură din 1945. Prima expoziţie personală a avut-o în 1961. A avut circa 20 de expoziţii personale în ţară şi străinătate. Este laureată a Premiilor „Simu" pentru Tineret (1945), Ministerului Artelor (1946), Festivalului Mondial al Tineretului (1953), a Medaliei de Aur „Oscar d'Italia" a Academiei Italiene de Arte Frumoase (1981), a Ordinului Meritul Cultural în Grad de Comandor (2004). Este membră a Academiei „Italia delle Arte et dell'Lavoro".

● Vorbind despre prodigioasa activitate artistică a lui EGON LÖVITH, *Dorel Dorian* a invitat pe cei ce se duc la Cluj să viziteze atelierul şi expoziţia sculptorului, precum şi lucrările donate Universităţii „Babeş-Bolyai". Operele lui pot fi văzute în toate marile expoziţii din lume, a mai amintit vorbitorul. Exprimându-şi regretul că în paginile revistei nu s-a găsit spaţiu să fie prezentat, Dorel Dorian a promis că acest lucru se va face în curând şi a propus organizarea unui simpozion despre viaţa şi opera lui Lövith, care poate fi considerat unul dintre marii sculptori şi pictori ai Europei.

Egon Mark Lövith s-a născut la 10 mai 1923. În copilărie (anii '30) a plecat cu tatăl lui în Mexic, din cauza agresiunilor legionare. A revenit în ţară înainte de '40 şi s-a afirmat în domeniul artelor plastice, laureat fiind cu premii pentru desen şi pictură. În '44, a fost deportat la Auschwitz, apoi la Dachau. În momentul eliberării, şi-a cunoscut soţia, pe Margot, originară din Ungaria, după căsătorie stabilindu-se la Cluj. În acest oraş a studiat sculptura la Institutul de Arte Plastice, având-o la profesor pe Ion Irimescu. A fost cadru didactic universitar la acelaşi Institut până la pensionare. A avut circa 15 expoziţii în ţară şi străinătate. La vârsta avansată de azi, chiar dacă nu mai poate sculpta, lucrează încă grafică şi pictură. Este autorul ciclurilor de pictură şi grafică cu amintiri din Mexic („Quijottesca", „Bagatelele") şi cu amintiri din lagăre („Holocaust"). Acest din urmă ciclu a fost achiziţionat de Muzeul Holocaustului din Dachau. Institutul de Iudaistică din Cluj a deschis o sală-muzeu „Margot şi Egon Lövith", cu lucrări ale sale.

Premiul „Zigu Ornea" (pentru istorie şi critică literară) – prof. univ. PAUL CORNEA

Paul Cornea s-a născut la 3 noiembrie 1924, în Bucureşti. A absolvit Facultatea de Litere şi Filosofie şi şi-a susţinut doctoratul la Universitatea Bucureşti. Între 3 ianuarie - 15 iunie 1990, a fost ministru adjunct al Învăţământului. Între 1992-1996, a fost decan al Facultăţii de Limba şi Literatura Română a Universităţii Bucureşti. Din 1994-1997 - vice-preşedinte al Asociaţiei Internaţionale de Literatură Comparată; din 1997 - preşedinte al Asociaţiei Române de Literatură Comparată. Este autorul unor importante volume de istorie şi teorie literară, dintre care menţionăm: „Anton Pann" (E.S.P.L.A., 1964); „Originile romantismului românesc" (Ed. Eminescu, 1972); „Regula jocului. Versantul colectiv al literaturii" (Ed. Eminescu, 1980); „Introducere în teoria lecturii" (Ed. Minerva, 1988; ed. a II-a - Polirom, Iaşi, 1998); „Aproapele şi departele" (Ed. Cartea Românească, 1990); „Semnele vremii" (Ed.Eminescu, 1995).

Personalitatea lui PAUL CORNEA a fascinat, chiar ca student, pe foarte mulţi - l-a evocat pe cel premiat *Ştefan Iureş*. Cornea a deţinut funcţii importante, înainte de 1990, în Consiliul Culturii, în domeniul cinemato-grafiei, iar după 1990 a fost ministru adjunct al învăţământului şi educaţiei. Este un profesor distins, care a educat generaţii întregi de studenţi. Ca istoric literar, a scris studii remarcabile despre scriitorii paşoptişti - a mai arătat vorbitorul, menţionând că mulţi aşteaptă să-şi scrie memoriile. Paul Cornea este un om cu idealuri, care a reuşit, de-a lungul timpului, să reţină grăuntele de aur al adevărului. Astfel de oameni trebuie cunoscuţi, citiţi şi admiraţi - a conchis vorbitorul.

Premiul „Moses Schwarzfeld" (pentru publicistică) – VASILE GRUNEA

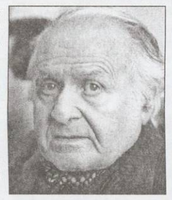

Vorbind despre activitatea celui premiat, *Dorel Dorian* a arătat că VASILE GRUNEA este, deopotrivă, istoric, poet, ziarist, unul dintre cei ce au pus piatra de temelie la înfiinţarea postului de radio Cluj. Vasile Grunea s-a distins şi prin realizarea ediţiei de Cluj a „Realităţii Evreieşti", a menţionat vorbitorul. „Este o mare onoare să primesc acest premiu" acum, la 80 de ani - a spus, la primirea diplomei, *Vasile Grunea*. „Dar în loc să vorbesc despre mine, aş prefera, cu acest prilej, să vorbesc despre opera lui Egon Lövith". Printre creaţiile sculptorului el a menţionat expoziţia artistului de la Institutul de Iudaistică din Cluj, dedicată Holocaustului, precum şi faimoasa lui suită de păsări.

S-a născut în 1926, la Braşov şi este descendent al familiei Paneth. A absolvit liceul bucureştean evreiesc „Cultura" şi a terminat Facultatea de Istorie şi Sociologie a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. Imediat după război a scos aproape singur o revistă despre viaţa oamenilor din Munţii Apuseni. A fost unul dintre întemeietorii Studioului Teritorial de Radio Cluj (1953), devenind fiu adoptiv al Clujului, prin mai bine de o jumătate de veac de publicistică literară. A fost redactor şef adjunct, secretar de redacţie la publicaţii literare clujene. Vreme îndelungată a fost secretar general de redacţie la revista „Tribuna". Este nu doar un remarcabil gazetar, dar şi autentic poet, eminent traducător, important animator al vieţii culturale evreieşti din Transilvania.

Premiul „Dr. Nicolae Cajal" – academicianului SOLOMON MARCUS

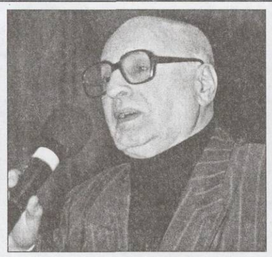

Înmânând premiul distinsului academician, dr. *Aurel Vainer* a arătat că este vorba de un premiu creat în onoarea academicianului dr. Nicolae Cajal, al cărui ataşament faţă de ştiinţă şi faţă de oameni este binecunoscut. În acest spirit, a considerat că acad. SOLOMON MARCUS, discipol al marilor matematicieni Miron Nicolescu şi Grigore Moisil, este cel mai îndreptăţit să primească, pentru prima dată, acest premiu. Solomon Marcus este o stea strălucitoare a evreimii române, atât în ţară, cât şi în străinătate - a arătat preşedintele F.C.E.R., care şi-a exprimat satisfacţia că distinsul academician este din ce în ce mai mult alături de comunitate.

Mulţumind pentru premiu, acad. *Solomon Marcus* a afirmat că se simte foarte onorat să primească un premiu care poartă numele acad. Nicolae Cajal, pe care l-a cunoscut „indirect, dar ferm în performanţele sale ştiinţifice, în biologie şi în relaţiile zilnice, atât cu colegii academicieni, cât şi cu alte persoane din jurul lui. Lui Nicolae Cajal i se potriveşte o dublă etichetă, de savant şi om" - a spus Solomon Marcus. Referindu-se la premiul premiul care i s-a acordat lui Sergiu Comissiona, vorbitorul a arătat că, printre personalităţile care s-au format în România şi au părăsit ţara, se află mulţi alţii, dar pe care nu-i ştim. El a dat ca exemplu din domeniul matematicii pe George Lustig, fost sudent la Universitatea din Bucureşti, aflat în S.U.A., şi pe Samson Flexhorn, care desfăşoară în Brazilia o activitate meritorie. Solomon Marcus a evocat şi reeditarea lucrării „Contribuţia evreilor..", exprimându-şi părerea de rău că cei care figurează în prima ediţie nu au fost invitaţi să-şi reconsidere propria activitate. Domnia-sa a opinat că trebuie să se acorde o mai mare atenţie lucrărilor, iar la cea de-a treia ediţie să fie incluse nume importante, valoroase, care le-au scăpat acum editorilor.

Solomon Marcus s-a născut în 1925, la Bacău. A terminat studiile liceale în oraşul natal. A absolvit Facultatea de Matematică din Bucureşti. Este doctor în matematică, profesor la Facultatea de Matematică din Bucureşti, academician. Este autor a numeroase studii, cărţi interdisciplinare, ce privesc utilizarea matematicii în lingvistică, în critica de teatru, în ştiinţele naturale şi sociale ş.a. De la „Poetica matematică" la recent apăruta carte „Paradigmele universale", omul de ştiinţă evreo-român s-a aplecat asupra cvasi-totalităţii domeniilor de cunoaştere şi/sau de comportament uman.

Pagini realizate de EVA GALAMBOS şi IULIA DELEANU

Premiul „Avram Goldfaden" – Ansamblului TEATRULUI EVREIESC DE STAT BUCUREŞTI

■ HARY ELIAD, directorul T.E.S., şi dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R. în momentul decernării premiului

Primind premiul, *Hary Eliad*, directorul T.E.S., a amintit că teatrul evreiesc din România are o istorie de 130 de ani. El a menţionat agresiunile a căror ţintă a fost teatrul. Solidaritatea populaţiei evreieşti pentru teatru este foarte importantă, a arătat el, subliniind că T.E.S. are un colectiv minunat, compus din diferite etnii, care servesc cu toţii acelaşi ideal - menţinerea în viaţă a acestui teatru. Hary Eliad a arătat dificultăţile existenţiale ale unui teatru în limba idiş, constatând cu durere că populaţia evreiască vine prea puţin la teatru. „Suntem mai ceruţi în străinătate decât aici", a constatat el. Directorul T.E.S. a vorbit despre noile premiere şi despre intenţia lui de a crea un Centru Internaţional de Teatru în cadrul Consiliului Europei. La rândul său, dr. *Aurel Vainer*, amintind că a cunoscut bine şi predecesorul T.E.S., Teatrul „Baraşeum", a apreciat străduinţile ansamblului în perpetuarea prezenţei limbii idiş. Domnia-sa a felicitat colectivul şi a scos în evidenţă contribuţia deosebită în activitatea teatrului a actriţei Leonie Waldman Eliad.

RESTITURI

Eminentul om de ştiinţă – fizicianul DOREL BALLY

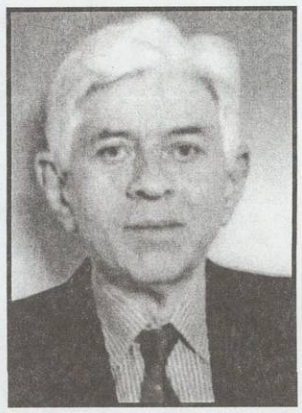

Un mare număr de cercetători de pe platforma de fizică de la Măgurele, de la alte institute ale Academiei, cadre didactice, au venit la cimitirul sefard din Bucureşti, într-o friguroasă zi de decembrie, să-şi ia rămas bun de la eminentul fizician, Dorel Bally (1923-2005).

A avut o ascensiune ieşită din comun. La numai patru ani de la evenimentele de la 23 august 1944, a obţinut două licenţe: una în chimie de la Politehnica din Bucureşti şi alta în fizică de la Universitatea Bucureşti. Şi-a luat doctoratul în fizică la prestigioasa Universitate de Stat din Moscova.

La numai 33 de ani, era deja conferenţiar la Facultatea de Fizică a Universităţii din Bucureşti. Aici am avut privilegiul de a asista la cursurile lui de o deosebită claritate şi emanând strălucirea personalităţii sale. M-a cucerit total, aşa încât l-am solicitat să accepte să-mi fie conducător ştiinţific la lucrarea de licenţă. Aşa l-am cunoscut mai îndeaproape şi l-am putut admira pentru profunzimea cunoştinţelor, inteligenţa vie şi extraordinara capacitate de înţelegere a fenomenului fizic.

Dar marea pasiune a profesorului Bally era cercetarea ştiinţifică. În anul 1953, a înfiinţat şi a condus primul laborator de difracţie de raze X şi neutroni din cadrul Institutului de Fizică Atomică din Bucureşti. Aici a creat un valoros grup de cercetători cu care a iniţiat şi a efectuat un mare număr de lucrări ştiinţifice, în special, în domeniul fizicii neutronilor. A propus noi metode de investigare a corpului solid cu ajutorul difracţiei şi absorbţiei de neutroni, ceea ce a permis introducerea în ţară a defectoscopiei de neutroni. Cu ajutorul ei s-au verificat piese importante ale Centralei Nucleare de la Cernavodă.

Este autorul a peste 90 de lucrări ştiinţifice publicate în cele mai prestigioase reviste din străinătate şi din ţară şi a trei monografii extrem de apreciate de generaţii de studenţi şi cercetători. Lucrările lui s-au bucurat de o largă apreciere în cercurile ştiinţifice din întreaga lume. Ca o recunoaştere internaţională binemeritată, a fost numit expert al Agenţiei Internaţionale pentru Energie Atomică (A.I.E.A.) şi, mai târziu, expert internaţional al Programului Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare (P.N.U.D.). A primit titlul de doctor docent în ştiinţe al Universităţii Bucureşti. A fost membru al Consiliului Ştiinţific al prestigiosului Institut de Cercetări Nucleare de la Dubna.

În baza unei hotărâri arbitrare a fostului regim, laboratorul profesorului Bally a fost desfiinţat în 1977 şi o parte a grupului a fost transferat la noul Institut de Reactori Nucleari Energetici de la Mioveni. El a trebuit să ducă o luptă îndelungată şi tenace, dar a reuşit până la urmă să recreeze grupul la Institutul de Fizica Materialelor din cadrul Institutului de Fizică Atomică. Aici a fost ales în Consiliul Ştiinţific al Institutului, unde s-a bucurat de stima şi respectul nostru, a condus lucrări de doctorat, a iniţiat noi teme de cercetare, fiind una dintre personalităţile cele mai apreciate ale institutului.

Profesorul Bally este creatorul şcolii româneşti de fizica neutronilor, această disciplină atât de importantă pentru cunoaşterea lumii fizice. Elevii şi colaboratorii lui lucrează sau au lucrat în prestigioase universităţi sau institute din Statele Unite ale Americii, Europa sau Rusia. Aceasta este cea mai bună dovadă că sământa pusă de el a rodit.

A fost ataşat şi de obştea noastră. A publicat articole în „Realitatea Evreiască“ dedicate oamenilor de ştiinţă evrei care s-au remarcat, sau cu ocazia unor evenimente aniversare. A colaborat la volumul dedicat contribuţiei evreilor din Romania la cultură şi civilizaţie.

Voi păstra mereu în memorie ochii lui sclipitori, privirea inteligentă, zâmbetul care-i însoţea mereu prezenţa, ca şi ironia fină.

Dr. ALFRED GOLDENBLUM

Cartea a trei generaţii

Lansarea volumului „Kadiş pentru mama mea“ (de Iulia Deleanu) la Muzeul Literaturii Române

Noua lansare a romanului Iuliei Deleanu, „Kadiş pentru mama mea“, desfăşurată la Muzeul Literaturii Române, a prilejuit exprimarea unor aprecieri de către intelectuali prestigioşi, critici literari, colegi de breaslă, prieteni sau simpli cititori. Într-o sală arhiplină, după prezentarea autoarei, romanul a fost comentat de academicianul *Solomon Marcus*. Domnia-sa a arătat că, în afara relaţiei autoarei cu mama, a descoperit în roman multe momente în care se regăseşte - salonul de terapie intensivă şi toate condiţiile de-acolo - o experienţă prin care a trecut şi el şi care a reprezentat o răscruce în viaţa lui. Este romanul a trei generaţii - bunici, părinţi şi copii -, în care Solomon Marcus se identifică cu generaţia părinţilor, descoperă situaţii similare evocate de aceştia. Traiectoria părinţilor a reprezentat traiectoria multora din această generaţie. Cartea - a arătat acad. Solomon Marcus - este un şir de spaime ale autoarei şi ale părinţilor ei, o mare parte dintre ele având originea în condiţia de evreitate, dar cele esenţiale sunt general-umane, cum ar fi spaima de singurătate, în care ne regăsim cu toţii. Romanul l-a sensibilizat şi prin evocarea unor evenimente care au existat în propria-i biografie. Evoluţia tatălui autoarei este similară cu biografia multor intelectuali evrei din acea generaţie, care, după cel de-al doilea război mondial, s-au entuziasmat pentru o anumiită idee, urmată apoi de dezamăgire, de tatonări în diferite direcţii. Drept rezultat, unii au plecat din România, alţii au rămas şi în această categorie se află şi autoarea, animată de dorinţa de a se exprima în limba română pe care o consideră limba ei maternă. Printre alte aspecte evocate, acad. Solomon Marcus s-a oprit la prezenţa în carte a birocraţiei morţii. Pentru cei ce se ocupă de acest lucru, moartea reprezintă o rutină de fiecare zi, este meseria lor. Este un mare merit al autoarei că a putut retrăi o atmosferă şi evenimente care ne-au marcat pe toţi care am trăit în România, a subliniat la sfârşit vorbitorul.

Carmen Muşat, redactor-şef al publicaţiei „Observator Cultural“, a remarcat îndrăzneala autoarei de a scrie despre un astfel de subiect dureros care nu este uşor de tratat în cuvinte. Cartea este emoţionantă prin simplitate, prin intensitatea evocării, prin dramatism. Este un poem al memoriei, o recuperare a unei vieţi netrăite sau trăite pe jumătate. Romanul se plasează la intersectarea memorialisticii cu ficţiunea, iar autoarea a dovedit că are capacitatea de a transforma persoane cunoscute în personaje de roman. Nucleul central al romanului - a mai arătat vorbitoarea - este internarea mamei, dar de acolo pornesc nişte raze, romanul este asemănător cu o grădină în care cărările se bifurcă, trecutul şi prezentul se amestecă. Moartea nu este o dispariţie definitivă cât timp mortul rămâne în memorie şi mai ales în scris, a conchis Carmen Muşat.

Kadişul rostit de Iulia nu este numai pentru mama ei, ci pentru toate mamele evreice care şi-au dorit pentru copiii lor toate împlinirile pe care nu şi le-au putut realiza - a spus dr. *Irina Cajal Marin*. Romanul este o frescă a unor situaţii tipic evreieşti, prezentate prin filtrul personajului mamă-fiică. O putem considera pe Iulia o nouă prozatoare de talent, a arătat vorbitoarea.

Iulia Deleanu aduce la îndeplinire una dintre Cele Zece Porunci: să-ţi iubeşti părinţii şi înaintaşii - a arătat preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, care a caracterizat romanul ca parte a literaturii române şi universale, în măsura în care noi, evreii, suntem pretutindeni în lume. Este o carte ce prezintă o lume complexă, o descriere profundă a relaţiilor interumane. Vorbitorul a scos în evidenţă valorile şi puterea religiei şi în acest context a vorbit despre *Kadiş*, o rugăciune rostită pentru părinţi, care ne-a asigurat continuitatea. De asemenea, referindu-se la minunata copertă a cărţii (opera artistului Toma Hirth), el a evocat importanţa Menorei care oferă în permanenţă lumina pentru evrei, lumina care înseamnă viaţa. Cartea luliei Deleanu, o ziaristă talentată, care s-a dovedit acum şi o romancieră dotată, a relevat vorbitorul, conţine multe elemente de identitate iudaică. Ca preşedinte al F.C.E.R., domnia-sa şi-a exprimat speranţa că vor apărea şi alte talente din mijlocul comunităţii.

Scriitorul *Dorel Dorian*, redactor-şef al revistei „Realitatea Evreiască“, a explicat profundele semnificaţii ale *Kadişului*, care este o rememorare, dar şi o speranţă, care ne îndeamnă să mergem înainte chiar dacă am pierdut pe cineva drag. Cartea luliei - a spus domnia-sa - este romanul anonimilor evrei, al oamenilor simpli, care nu erau vârfuri în societate, dar cu care nu ne va fi ruşine niciodată.

Potrivit opiniei avocatului *Constantin Vişinescu*, această carte demonstrează că evreii au ceva în plus faţă de ceilalţi, pe care literatura l-a ignorat - familia, în cadrul căreia nu există opoziţie între părinţi şi copii, ci un profund sentiment de solidaritate.

EVA GALAMBOS

DIN PRESA CULTURALĂ

IANUARIE 2006

◆ **„IDEI ÎN DIALOG“** (nr. 1/2006), una dintre cele mai dense publicaţii... în idei (litera este imposibil de mică), ne stârneşte interesul cu un articol de excepţie al lui Traian Ungureanu, comentariu de politică internaţională (poziţia SUA, declaraţii aberante gen Bukovski ş.a.), o critică dură a lui Dan C. Mihăilescu la *Istoria* lui Alex Ştefănescu („Fervoarea criticului kamikaze“): „Ludic, ludic, dar nici chiar aşa“, un eseu „Neantul fiinţei heideggeriene sau despre imposibilitatea eticii“ (Laura Ilea), abordarea fiind, considerăm, eronată, căci filosofia este şi filo-etică, „Iluminism, revoluţie şi reacţiune“ de Ioan Stanomir, care în final îl condamnă pe Charles Maurras, „clasic antisemit“ de acum un secol, comentarii la recenta carte a lui Andrei Cornea despre Socrate.

◆ **„LUCEAFĂRUL“**, nr. 1/2006, oferă o diversitate de articole; printre ele amintim „Eveniment: ediţie încheiată“ (despre opera lui Liviu Rebreanu). Ion Creţu scrie despre proaspătul laureat Nobel, H. Pinter, care a rostit un „rechizitoriu“ antiamerican la recepţia organizată cu ocazia premierii, iar Ioan Suciu critică literatura „de intoxicare“ a unor Olimpian Ungherea, Pavel Coruţ. Corneliu Barborică este prezent cu proze, printre care se găsesc sintagme ca: „bravii soldaţi ai Führerului“, alături de care „armata română a trecut Prutul“. Tema fiind gravă, autorul pare a se fi rătăcit în istorie.

◆ În **„ROMÂNIA LITERARĂ“**, nr. 1/2006, citim, pe trei pagini, o evocare „Margareta Sterian“, de Iordan Chimet. O mare pictoriţă a intrat, oarecum, într-un con de uitare, iar autorul doreşte s-o repună în drepturi, ca artistă şi poetă, mesageră şi a culturii americane prin afinităţi culturale. De asemenea, sunt recenzate cărţi interesante: *Viaţa şi patimile şi cântecele lui Leonard Cohen*, de Mircea Mihăieş (cu 32 de poeme traduse de Mircea Cărtărescu), la Ed. Polirom, *Când Socrate nu are dreptate*, de Andrei Cornea (Ed. Humanitas) şi *Postwar* (o istorie a Europei din 1945 până azi), de Tony Judt („The Penguin Press“, S.U.A.). „Cronicarul“ revistei îşi exprimă, la rubrica „Actualitatea“, justificata indignare faţă de starea monumentului dedicat lui Iosif Sava în Bucureşti.

◆ Revista **„CULTURA“**, nr. 4/ianuarie 2006, ne informează despre o manifestare de interes major, Bienala Internaţională de gravură contemporană „Iosif Iser“, care din 1993 se organizează la Muzeul de Artă din Ploieşti, oraşul de baştină al pictorului. Horia Gârbea scrie, cu admiraţie, despre regizorul Alexander Hausvater, pe care îl numeşte „Alexander cel Mare“, un om dăruit completamente teatrului. Despre moştenirea literară a lui Goga şi „asasinarea“ sa postbelică scrie criticul Cornel Ungureanu. Avem o obiecţie: ca om politic (nu ca poet) Octavian Goga (împreună cu A.C. Cuza) a dus o politică xenofobă, antisemită. Restul articolului este foarte corect. De mirare, doar, că un critic şi istoric experimentat cum este dl Cornel Ungureanu neagă o evidenţă, amestecând planurile. Adrian Majuru recenzează cartea despre „Refugiul şi salvarea evreilor la graniţa româno-maghiară (1940-1944)“ de Z.T. Szabo (Ed. Compania).

◆ **„ADEVĂRUL LITERAR ŞI ARTISTIC“**, din 7 ianuarie 2006 (supliment la ziar), îşi inaugurează seria din acest an cu un articol de Toader Paleologu (despre Regele Mihai), o recenzie la *Pentru nimic în lume. O iubire a lui Cioran*, de F. Thoma (Ed. Est, trad. Nora Iuga), o cronică la spectacolul *Richard III nu se mai face*, de Matei Vişniec (despre asasinarea celebrului regizor sovietic, evreul Vsevolod Meyerhold), portretul lui H. Pinter (seria III) de Romulus Căplescu, despre Nicolae Steinhardt, iar Luiza Barcan scrie despre Parisul artelor plastice. Sunt doar câteva teme din bogatul conţinut al suplimentului.

◆ **„DILEMA VECHE“**, din 6 ianuarie 2006, are ca temă centrală „Criza anilor '30, fascismul şi fasciştii“, motoul fiind: „Convingerile şi nu minciuna sunt cel mai mare duşman al adevărului“ (Fr. Nietzsche). Am reţinut: „Lucrurile importante“ (Andrei Pleşu), articolul despre U.E. scris de Mircea Vasilescu, avertismentul Magdalenei Boiangiu, „În 2007, Le Pen preşedinte?“. Pe tema propusă se axează articole semnate de Robert Paxton (din cartea *The Anatomy of Fascism*, 2004), Mihai Chioveanu (*Efectele dezamăgirii*), Al. Zub (amintind de Nae Ionescu, Iuliu Maniu), Mirel Bănică (participarea unor clerici) ş.a. Tema ni se pare insuficient, prea teoretizat (şi neactualizat) tratată. În nr. 103/13 ian. a.c., Magdalena Boiangiu comentează situaţia creată prin îmbolnăvirea primului ministru Ariel Sharon, cu implicaţii în Orient şi în lume. Sever Voinescu semnează un micro-eseu, „Patriotismul,“ pornind de la o povestire a lui Borges. Sensul ar fi datoria de a apăra civilizaţia în faţa barbariei. Silviu Brucan relatează, documentat, aspecte ale modului de informare prin mass media din S.U.A., despre războiul din Irak: o „armată“ de jurnalişti, vehicule, aparatură complexă, de la diverse posturi de radio, Tv., publicaţii etc.

◆ **„OBSERVATOR CULTURAL“**, nr. 45-46/12 ian. 2006, ne oferă, printre multe alte articole, o tabletă excelent scrisă de Liviu Ornea: „Pentru liniştea domnului Ion Coja“. Citâm doar finalul: „Eu, unul, ca oaspete în ţara lui, promit să nu-l mai deranjez şi mulţumesc frumos pentru găzduire“. Credem că reacţia ar fi fost la fel de acidă din partea regretatului Z. Ornea.

◆ **„CONTEMPORANUL - IDEEA EUROPEANĂ“**, nr. 1/2006, se deschide cu o felicitare adresată publicaţiei din partea prof. Ion Ianoşi. Nicolae Breban îi evocă pe Nichita Stănescu şi Cezar Baltag, prematur dispăruţi. Ioan Necula scrie despre „Cioran şi filosofia căderii“, demonstrând că filosoful nu vedea nici o utilitate pentru propria ocupaţie. Total pesimism ori autoironie? Nicolae Bârna semnează „Mihail Sebastian - precursor al «criticii bogate»“ (?). Autorul deplânge, alături de noi toţi, scurtimea existenţei lui Sebastian. Aura Christi este prezentă cu poeme noi. Despre „Fascinaţia răului“ scrie, documentat, Adrian Paul Iliescu (sunt citaţi Stephen Fischer-Galaţi, Cioran, Eliade, Goga, Nae Ionescu, Crainic, Serge Moscovici, Anatole France). Aura Christi relatează dialogul cu poeta, pictoriţa evreo-română, la New York, Anca Pedvis. Este reprodus din „Viaţa noastră“ (Israel) un articol al lui Mirel Horodi, „Intelectualii români şi problema evreiască“. Articolul este bine scris, la obiect, cu referire la „generaţia '27“.

BORIS MARIAN

EVREII ÎN LUME

Din Polonia până în Serbia, tinerii evrei s-au implicat în reînvierea comunităţilor est-europene

După 1989, o dată cu dispariţia sistemului comunist, comunităţile evreieşti est-europene, aflate până atunci într-un proces de dispariţie, au început din nou să prindă viaţă. Deşi numărul evreilor este în scădere, în toate ţările din zonă se înregistrează o renaştere a vieţii spirituale şi religioase iudaice. La toate acestea, o contribuţie importantă a fost adusă de tineri care şi-au recăpătat conştiinţa iudaică. Într-un amplu reportaj, agenţia americană „Jewish Telegraphic Agency" (JTA) a prezentat contribuţia şi acţiunile tinerilor pentru menţinerea vieţii evreieşti. „La 16 ani după sfârşitul comunismului - se scrie în comentariul JTA -, comunităţile evreieşti din Europa Centrală şi de Est, distruse aproape total de nazism, comunism sau emigraţie, sunt mici ca dimensiune. Dar cei care erau copii în momentul prăbuşirii Cortinei de Fier au putut să se bucure de un Plan Marshall pentru evrei. Prin eforturile organizaţiilor JOINT, Fundaţia «Lauder» şi «Sohnut», ei au reuşit să-şi descopere identitatea iudaică. Tinerii evrei, dinamici, mulţi dintre ei lideri sau viitori lideri, nu vor să permită dispariţia comunităţilor evreieşti şi au găsit căi creative pentru a-şi mobiliza colegii de generaţie în renaşterea vieţii comunitare" - scrie JTA.

Şabat Şalom la Varşovia

Dorota Zielinska (27 de ani), din Varşovia, este unul dintre managerii de proiect ai tineretului evreu din Polonia. A aflat că este evreică la vârsta adolescenţei, după ce bunica ei i-a povestit cum a supravieţuit lagărelor morţii de la Auschwitz-Birkenau. După prăbuşirea comunismului a făcut o alegere radicală şi s-a înscris la o tabără de vară a JOINT-ului şi a Uniunii Poloneze a Comunităţilor Religioase Evreieşti. „În sfârşit, acolo am aflat cine sunt", povesteşte ea. Mai târziu a frecventat seminarii pentru lideri, sponsorizate de JOINT, în Israel. După terminarea facultăţii, a fost numită director pentru tineret în cadrul Uniunii Comunităţilor Evreieşti din Polonia. A organizat primele cursuri de Talmud Tora şi primul Club al tinerilor evrei şi a administrat Tabăra de Vară a comunităţii. Din motive financiare, postul ei a fost desfiinţat, dar ea a perseverat. S-a angajat la Bejt Warszawa, o organizaţie pentru copii şi părinţi, compusă din 200 de persoane, unde este manager de proiecte. Zielinska sărbătoreşte Şabatul în fiecare săptămână, împreună cu fiica ei de patru ani, care ştie că este evreică deoarece participă la celebrarea Şabatului la Bejt Warszawa, unde se cântă melodia ei preferată, „Şabat Şalom".

*

Adam Schoenberger (Budapesta) şi muzica *hip-hop*

Adam Schoenberger (25 de ani) este unul dintre tinerii care, fiind fiu de rabin, a ştiut întotdeauna că e evreu. Deşi comunitatea din Ungaria cuprinde aproape 100.000 de membri, Adam şi-a dat seama că tinerii evrei din Ungaria nu sunt prea activi în viaţa comunitară. De aceea, s-a gândit să schimbe această situaţie şi, cu doi ani în urmă, a devenit liderul „Maron" (mişcarea tinerilor conservatori din Budapesta). S-a decis să organizeze manifestări culturale. Concertele klezmer şi festivalurile de Hanuca se bucură de o mare popularitate şi nu numai în rândurile evreilor. Schoenberger a participat la crearea unui teatru evreiesc şi a unei formaţii *hip-hop*, care interpretează cântece despre viaţa iudaică în ebraică, fiind şi autorul textelor. Formaţia se numeşte „Hageşer" (punte, în ebraică). „Cred că cea mai mare contribuţie pe care o pot aduce vieţii iudaice este de a demonstra cât de bogată şi variată este tradiţia evreiască", spune el.

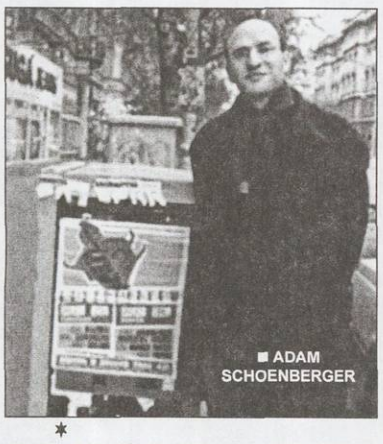
■ ADAM SCHOENBERGER

*

Un tânăr lider slovac plin de energie

Tomas Ferber (26 de ani) se supără când se afirmă că evreilor slovaci nu le pasă de religie. „Generaţia mea nu este apatică, dar are foarte mult de recuperat de pe urma comunismului. Dispunem de o mare cantitate de energie", spune el. În esenţă, este propria-i caracterizare. În anii 1990, Tomas Ferber, pe-atunci adolescent, a fost în Israel, trimis de „Sohnut" şi de Comunitatea din Bratislava. Această experienţă l-a făcut să se apropie mai mult de evrei şi a decis că trebuie să ofere şi el ceva comunităţii. A participat la taberele anuale pentru tineret de la Szarvas (Ungaria) - organizate de „Lauder"-JOINT -, unde 2.000 de elevi din peste 20 de ţări au aflat despre identitatea iudaică. Atunci s-a decis să devină consilier pentru probleme de tineret. Împreună cu un alt coleg consilier, acum secretar al Comunităţii Evreieşti din Bratislava, a organizat seminarii despre iudaism pentru adolescenţii evrei. Ele s-au transformat în Club pentru tineret şi au aproximativ 40 de programe educaţionale în vacanţă, organizează *Oneg Şabat*-uri, vizite la sinagogile din ţară şi chiar şi excursii în munţi pentru a schia. Ferber a devenit preşedinte al Uniunii Slovace a Studenţilor Evrei şi lucrează cu o jumătate de normă ca unic reprezentant al JOINT-ului în Slovacia. Tânărul nu crede în previziunile pesimiste privind dispariţia, peste zece ani, a comunităţii slovace. Pentru „continuitate" - ca tinerii evrei să-şi găsească partenere evreice -, el organizează, cu ajutorului JOINT-ului, diferite reuniuni regionale pentru tineret.

*

Barbara Rapaport (26 de ani), specialistă în ştiinţele comunicării, este cea mai tânără membră a conducerii Comunităţii Evreieşti din Praga. Până la vârsta de 14 ani nu ştia că este evreică. A aflat acest lucru de la o mătuşă care i-a explicat ce înseamnă să fii evreu. În 1992, s-a înscris în Uniunea Cehoslovacă a Tinerilor Evrei şi a participat la o Tabără de Vară, de două săptămâni, pentru tineri. Acolo a învăţat ce înseamnă valorile iudaice, a experimentat căldura, toleranţa celor de o seamă cu ea. Apropierea ei de iudaism şi de comunitate s-a datorat prieteniei cu Rabinul Sidon, pe care l-a cunoscut cu cinci ani în urmă, într-o Tabără de Vară pentru copii. Vorbind despre rolul ei în conducerea comunităţii, Barbara şi-a exprimat speranţa că va reuşi să îmbunătăţească comunicarea între membrii comunităţii, dar mai ales între conducere şi comunitatea extinsă.

Cea mai tânără membră a conducerii comunităţii din Praga

*

Consilier şi *madrihim* în Bulgaria

„La început am fost un simplu *hanih*, un participant la tabără - îşi aminteşte *Aleksander Oscar* (27 de ani), vice-preşedintele „Shalom" (organizaţia Comunităţilor Evreieşti din Bulgaria). După sfârşitul perioadei comuniste, când comunitatea a devenit mai deschisă, am trecut prin toate nivelurile activităţii evreieşti. Am fost şi consilier, iar acum sunt *madrihim* (instructor)", povesteşte el. „Importanţa acestei activităţi în Bulgaria nu trebuie subevaluată. Într-o comunitate în care 55.000 dintre cei 60.000 de evrei au emigrat în Israel după cel de-al doilea război mondial, fiecare dintre noi înseamnă foarte mult pentru supravieţuirea comunităţii", afirmă el. Oscar are un singur mesaj pentru evreii din Bulgaria. „Vreau să demonstrez tinerilor evrei că, alături de participarea în societatea mai largă, neevreiască, pot lua parte şi la viaţa comunitară". Medic de profesie, Oscar îşi petrece o mare parte din timpul liber la comunitate. A reuşit să antreneze mulţi tineri intelectuali evrei - oameni de afaceri, arhitecţi, avocaţi - în viaţa comunităţii, pentru a sprijini educaţia iudaică şi a-şi manifesta susţinerea pentru Statul Israel. Cel mai nou proiect al lui Oscar este de a coordona programe educaţionale evreieşti împreună cu alte ţări din Balcani.

*

Sandra Levi, din Belgrad, implicată în viaţa iudaică de la 15 ani

Sandra Levi, la fel ca mulţi alţi evrei sârbi, a plecat din ţară în timpul conflictului din Iugoslavia. A ajuns în Israel, unde a învăţat ebraica şi s-a familiarizat cu obiceiurile religioase. Anul trecut, după ce a împlinit 25 de ani, cu o diplomă de studii latino-americane de la Universitatea Ebraică, a revenit la Belgrad. Şi-a dat seama cât de important e să fii evreu în Serbia - la Belgrad, mai ales, unde trăiesc numai 2.000 dintre ei. A văzut, de asemenea, cât de importante sunt cunoştinţele ei în probleme religioase şi ebraice, deoarece îi poate învăţa pe tineri în ambele domenii. Sandra a fost consilieră la Tabăra de la Szarvas şi de curând a început să organizeze „workshop"-uri despre tradiţiile iudaice pentru adolescenţii şi studenţii evrei. Conferinţele ei sunt frecventate şi de membrii celorlalte generaţii, deoarece - aşa cum afirmă - chiar şi evreii religioşi au dificultăţi în interpretarea unor reguli mozaice, nemaivorbind de cei care nu au nici un fel de pregătire iudaică. Sandra Levi este ascultată şi iubită de tineri, fiindcă reuşeşte să le explice subtilităţile legilor şi obiceiurilor religioase. Visul Sandrei este să înfiinţeze o şcoală elementară evreiască, dar deocamdată este mulţumită şi cu grădiniţa, care, cu ajutorul comunităţii şi al autorităţilor din Belgrad, va începe în curând să funcţioneze.

*

În ceea ce priveşte *România*, dintre membrii O.T.E.R. afirmaţi în ultimii ani în viaţa colectivelor de tineri - Atilla Gulyas, Chris Ezri, Erwin Şimşensohn -, agenţia JTA îl prezintă pe acesta din urmă. Regizorul şi economistul *Erwin Şimşensohn* este apreciat atât pentru cunoştinţele sale de iudaism, cât şi pentru spiritul său de iniţiativă şi capacitatea lui organizatorică.

EVA GALAMBOS

■ ERWIN ŞIMŞENSOHN

Cabinetul premierului israelian şi familia Sharon mulţumesc pentru mesajele de solidaritate manifestată de F.C.E.R.

Cabinetul primului ministru al Israelului mulţumeşte preşedintelui F.C.E.R., pentru solidaritatea manifestată faţă de poporul israelian şi familia Sharon, în clipele grele de pe urma îmbolnăvirii premierului israelian. „În aceste zile, cuvintele dvs. ne îmbărbătează prin impresionantul, mişcătorul sprijin moral şi căldura exprimate public", se arată în textul telegramei de mulţumire. Preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a trimis o telegramă de compasiune guvernului israelian. De asemenea, Preşedinţia României şi-a exprimat şi ea compasiunea faţă de accidentul pe care l-a suferit premierul Ariel Sharon şi şi-a exprimat solidaritatea faţă de Statul Israel.

Generalul-maior AHARON ZEEVI FARKASH

„Părintele" modernizării serviciilor militare israeliene de informaţii

De curând, generalul-maior *Aharon Zeevi Farkash* şi-a terminat misiunea ca şef al serviciilor de informaţii ale armatei israeliene. În ziua în care Ariel Sharon a fost internat pentru prima dată la spital, şi-a luat rămas bun de la Farkash, apreciind că a făcut o muncă deosebit de importantă, atât în domeniul operaţiilor militare „despre care nu vorbim prea mult", după cum a spus premierul, cât şi în cel al informării guvernului. „Cred că ai avut realizări foarte mari şi am reuşit să facem împreună lucruri deosebite", a mai adăugat Sharon. Calităţile lui au fost recunoscute şi de partenerii americani. S-a întors din Statele Unite, unde s-a întâlnit cu şefii serviciilor de informaţii, cu o diplomă de apreciere pentru performanţele obţinute de către Israel şi S.U.A., care au contribuit la eliminarea unor „provocări periculoase".

Farkash a ocupat această funcţie în condiţiile radicalizării forţelor din Orientul Mijlociu, fapt asupra cărora a atras atenţia în analizele sale. Chiar dacă informaţiile militare mai au lacune (Israelul are puţine date despre Irak şi Libia), analiştii apreciază că, sub conducerea lui, astăzi Israelul dispune de o supremaţie în acest domeniu, faţă de duşmanii lui. Farkash - afirmă analiştii - a adoptat o atitudine în general liberală cu privire la situaţia palestinienilor. El a sprijinit ideea de a se crea locuri de muncă pentru palestinieni, de a-l susţine pe Mahmud Abbas, de a se retrage treptat din oraşele palestiniene şi, până la ultimul atentat terorist din Netanya, de a opri execuţiile punctuale ale liderilor organizaţiilor radicale palestiniene. Opiniile lui au fost luate în considerare de guvern.

Farkash lasă în urma lui o serie de probleme dificile, în primul rând nuclearizarea Iranului, ca şi intensificarea extremismului palestinian şi planurile Al Qaida de a ataca Israelul. Întrebat dacă ar fi posibilă astăzi lansarea unui atac-surpriză împotriva Israelului, el a răspuns că trebuie luată în considerare şi o atare posibilitate, dar a apreciat că şansele ca acest lucru să se întâmple sunt mult mai mici decât în trecut. (E.G.)

Din istoria comunităţilor evreieşti de pretutindeni

Suedia, Premiul Nobel şi evreii

Istoria comunităţii evreieşti din Suedia, care la ora actuală numără 18.000 de membri la o populaţie de nouă milioane, a început în secolul al XVIII-lea, când regele Gustav al III-lea, trecând peste restricţiile bisericii, a permis stabilirea în ţară a unor familii de evrei provenind din Germania şi Polonia. Regele Gustav al III-lea a intrat în istorie şi ca întemeietorul, în 1786, al Academiei Suedeze, care, din 1901, a început să acorde anual cel mai prestigios premiu pentru diferite domenii ale ştiinţei şi pentru literatură, care poartă numele lui Alfred Nobel, inventatorul dinamitei. Aproape că nu este an în care cel puţin unul dintre laureaţi să nu fie de origine evreiască. Dintre scriitori îi vom aminti pe Paul Heyse, Bergson, Gabriela Mistral, Boris Pasternak, Agnon, Nely Sachs, Saul Bellow, Bashevis Singer, Elias Canetti, iar în ultimii ani, Imre Kertesz şi Elfriede Jelinek. Marea Sinagogă de rit ortodox din Stockholm datează din 1876. În timpul celui de-al doilea război mondial, în Suedia s-au refugiat peste 10.000 de evrei. De menţionat aici rolul diplomatului suedez *Raul Wallenberg*, care a contribuit la salvarea a numeroşi evrei din Ungaria, gest pentru care i s-a acordat de către Statul Israel titlul de „Drept între popoare". Wallenberg a avut o soartă tragică. Arestat în 1945 de poliţia secretă sovietică, a pierit într-un lagăr din U.R.S.S.

Deşi legislaţia suedeză interzice activităţi extremiste şi manifestări negaţioniste, există organizaţii ilegale care practică neo-nazismul, fără a avea suport popular.

BORIS MARIAN

■ Marea Sinagogă din Stockholm

CĂRȚI NOI

Opinia lui NOAM CHOMSKY despre lumea contemporană

Născut în 1928, Noam Avram Chomsky este considerat un „Einstein al lingvisticii" pentru că a pus studiul gramaticii pe baze logico-matematice. Din 1957 el a fost profesor la prestigiosul M.T.I. (Massachussetts Institute of Technology), a publicat studii precum: „Structuri sintactice", „Lingvistici carteziene", „Matricea sonoră a limbii engleze", „Limbaj și gândire" ș.a. El a stimulat revenirea la „mentalism" în filosofie, psihologie, criticând „behaviorismul", cu alte cuvinte, a propus revenirea la „jocul mental", în defavoarea analizelor psiho-sociale, de care s-a făcut abuz în ultimul secol. Totodată, este un critic acerb al oricărui „hegemonism", atitudine ce îl apropie, cu adevărat, de Einstein, adversarul folosirii forței în scopuri politice. Editura „Antet", care și-a onorat întotdeauna statului de obiectivitate, necesar oricărei asemenea instituții, credem că nu a greșit, acum, publicând o carte a unei personalități care critică unele aspecte politice, fără a fi „antiamerican" cum și-ar dori unii și alții, prin diferite colțuri ale lumii. De aceea trecem peste comentariul de pe coperta a patra și vom intra în „materia" cărții: „Hegemonie sau supraviețuire". Chomsky nu este de acord cu politica S.U.A. în Irak, dar nu oferă soluții, ci... năzuințe. El este un om de știință care caută armonia, pacea. Desigur, nu poate agrea nici terorismul, nici dictatura unui Saddam Hussein, dar îi avertizează pe politicienii americani în legătură cu o posibilă izolare prin „hegemonism". De multe ori efectele intervențiilor împotriva unor regimuri totalitare nu sunt cele scontate, trezind noi inamici. Titlurile sunt „provocatoare": „Marea strategie imperială", „Impunerea hegemoniei", „Ignoranța internațională". De la „Idealismul wilsonian" la politica lui Kennedy,

Reagan, Bush tatăl și fiul, S.U.A. au străbătut etape, iar atacul de la 11 septembrie 2001 a creat o simpatie pentru această țară, simpatie ce s-a „pulverizat" după intervenția în Irak. Autorul discută și situația din țările Americii latine, presiunea gherilelor „de stânga", apoi situația din Kosovo ș.a., cea mai gravă problemă fiind proliferarea armelor de toate tipurile.

Fiecare capitol este însoțit de numeroase note, surse de informare, explicații. Ultimul capitol, intitulat „Un coșmar trecător?", se încheie cu un citat din Bertrand Russell: „După epoci în care pământul a dat naștere unor trilobiți și fluturi inofensivi, evoluția a progresat până acolo unde a zămislit niște Nero, Genghis Han și Hitler. Dar eu cred că acesta este un coșmar trecător, cu timpul pământul va deveni iarăși incapabil să întrețină viața, și pacea va reveni".

Chomsky este mai optimist și apelează la conștiința noastră, a tuturor.

BORIS MARIAN

Popas aniversar la Beer Sheva, cu AL. SEVER

Dragul meu Solo, iată-te ajuns la 85 de ani ! Nici în cele mai frumoase vise ale noastre nu întrevedeam posibilitatea de a ne strânge mâinile și a ne privi în ochi, când ai atins o splendidă culme a existenței, marcată de rodnică activitate scriitoricească. Ne revedem la Beer Sheva, în casa fiicei tale Mihaela, cu soțul ei, cu fata și băiatul lor, iar apoi, chiar în „laboratorul" tău, la o adresă învecinată, într-un cadru auster, asemănător firii tale, aproape în întregime absorbite de vocația literară imperioasă. Ambianța e dominată de biblioteca, aprovizionată cu cărți esențiale, și masa de lucru, unde tronează manuscrisul romanului recent dus la capăt (peste 500 de pagini). Sobrietate și hărnicie rămân coordonatele tale de conduită, așa

■ Al. Sever în dialog cu Geo Șerban

cum știu de mulți, foarte mulți ani. Nu acum vom face bilanțul, dar realizăm, uimiți amândoi, că a trecut peste jumătate de secol de când ne descopeream afinități și am legat prietenie, aflându-ne împreună printre redactorii Editurii pentru Literatură, în fostul sediu al Fundațiilor Regale. Bucuria noastră (la care participa și Elvin) era să ne înfruptăm din volumele și materialul documentar rămas de la Fundații, dar festinul cel mare ni-l ofereau trecerile lui Gala Galaction printre noi (tocmai îi pregăteam prima reeditare în Biblioteca pentru Toți), când profitam să-l stoarcem de amintiri, fără a se lăsa prea mult rugat. Mult mai zgârcit la vorbă era Camil Petrescu, inhibat de deficitul său auditiv. Of-ul nostru era Călinescu, privind neputincioși cum manuscrisul „Bietului Ioanide" se umplea de praf pe un dulap oarecare, blocat de cenzura timpului. Mai bine să nu pomenim de cenzură și de măsurile draconice ale dogmaticelor forțuri ideologice. Le-ai cunoscut pe proprie piele, îndată ce ai decis să devii autor original. E mult mai plăcut să ne întoarcem la evenimentul spectacolului tău de debut ca dramaturg, cu piesa „Boieri și țărani", pe scena Teatrului din Pitești, unde mergeam flancați de soții. De atunci, ai înregistrat în cont mulțime de creații, un raft doldora de tipărituri, care se înmulțesc neîncetat, fără ca strămutarea ta în Israel să constituie un impediment. Ai revenit, acum doi ani, parcă, spre a asista la o premieră la Cluj. Ți-ai revăzut, atunci, și Moineștiul natal. Bucureștiul îți va edita, firește, romanul cel nou. Am speranțe, la apariția lui, să te revăd și să toarcem mai departe firul amintirilor comune, nesinchisindu-ne de faptul că suntem niște vajnici bunici. Cu bine, dragă Solo, pe cât mai curând, Geo.

*

N.R. Începutul anului l-a găsit pe colegul nostru Geo Șerban la Rishon le Zion, oaspete al fiului său Andrei, stabilit în Israel încă din 1975, când începea un fertil stagiu de cercetător și doctorand la departamentul de bio-chimie al „Institutului Weizman" din Rehovot. Excelent prilej pentru numeroase deplasări, atât în Nord, prin zonele istorice ale Galilului, cât și în Sud, până la Marea Moartă, sedus de spectaculoasele înfrățiri ale tradiției cu modernizări intervenite pe tot cuprinsul țării. Și-a reîntâlnit vechi confrați și a răspuns invitației de a dezvolta o expunere despre „Moștenirea lui Marcel Iancu", în cadrul *Cercului literar* de la Ierusalim. Carnetul său de drum s-a umplut cu material documentar inedit, cules în primul rând chiar din „atelierul" vestitului pictor și arhitect, unde a purtat repetate convorbiri cu fiica sa, *Dadi Iancu*. Cu privire la rezultatele acestor explorări, revista noastră va publica, în proximele numere, un șir de foiletoane.

O carte despre cruzime și omenie

Victor Frunză (n. 1935), scriitor, fost disident, revenit în țară după 1989, proprietar al editurii care îi poartă numele, a publicat recent o carte de interes, credem, pentru public: *Fire de aur pe blană de oaie* (subtitlul: „Din povestirile Natelei"). Este vorba de un șir de povestiri, nu știm în ce măsură, ficționale/documentare. Ne oprim la personajul Ida din orășelul din estul Poloniei, Slonim. Ajunsă la Varșovia, sub ocupație germană, Ida este salvată, într-o razie de rutină, prin tăcerea unei vecine de banchetă, o nemțoaică necunoscută, care citea cu nesaț un ziar nazist. După trecerea patrulei, nemțoaica îi cere imperativ Idei să coboare imediat din tramvai. Personajul Ida se regăsește în altă povestire despre curajul și omenia unei poloneze, Polina M., care îi procură Idei actele de identitate ale unei tinere, Wanda, care a murit de tuberculoză. Următoarea povestire reproduce o legendă din zona Râmnicului Sărat (locul de baștină al scriitorului) - dragostea dintre doi adolescenți, Rachela și Petre -, legendă care a transmis și numele unui dans din partea locului, „Ovreicuța". Cu această ocazie, scriitorul face și o istorie a relațiilor râmnicenilor evrei și români. În paralel cu narațiuni legate de represaliile staliniste de după război, povestea Idei-Wanda continuă; ea se află într-un lagăr, unde comandantul, un polonez, se îndrăgostește de ea și se căsătorește. Cazul este mai mult decât rarisim, dar au fost asemenea excepții în timpul războiului (relatate și în presa israeliană, despre ofițeri germani).

Victor Frunză a studiat între anii 1952-1957, la Moscova, jurnalistica, experiența aceasta ajutându-l în a evoca și mentalități din „era sovietică", inclusiv soarta unor foști prizonieri români, foști nobili ruși, evrei înșelați de demagogia sovietică etc. O carte densă în date, ca o istorie, dar, totodată, o beletristică fermecătoare și tristă despre o Europă însângerată. **(B.M.M.)**

„Răsună Șofarul printre meridianele risipite"

De la Cluj am primit două plachete ale poetului George Vigdor (Vigdorovits), despre care criticul și editorul Valentin Tașcu spune că este „un elegiac suferind, dar cu armură de cosmonaut". Am adăuga un aspect esențial, credem, și anume inspirația biblică la care recurge autorul versurilor, probabil, determinată și cunoașterea „în direct" a Israelului, în anii '90. Născut la Cluj, în 1963, George Vigdor a publicat versuri și articole în revistele „Steaua", „Familia", „Tribuna", „Vatra", „Convorbiri literare", a fost distins cu premii „Mihai Eminescu" (1991), „Ion Minulescu" ș.a., ca și „Ianculovici" (Israel).

Cele două plachete la care ne referim sunt intitulate *Ancora de sânge* (Ed. Clusium, 2000) și *Arhitectura singurătății* (Ed. Clusium, 2003). „De gâtul meu / atârnă un semn de întrebare", sunt primele versuri cu care debutează autorul, în placheta din anul 2000. Întrebările sunt destule: a fi sau a nu fi iubit, a avea sau a nu avea identitate, a fi efemer ori a trăi peren etc. Răspunsurile lipsesc, așa cum se întâmplă în artă. Numai tratatele științifice încearcă și dau unele răspunsuri. Dar Vigdor știe să atingă diafanul: „Zboară fluturii nopții / pe pajiștea trupurilor în floare", „doar prin trupul tău, urcând / pot săruta lumina", „absența ta - o cicatrice în aer" ș.a. Există o suferință exprimată direct: „Noaptea albă / e meciul nul / dintre viață și moarte". Frumos este ciclul dedicat „fiului-Alon": „Răsună șofarul / printre meridianele risipite", „Sărutul - metafora - oglindă", „suflarea - rece a saxofonului meu înăbușit" ș.a. Sarcasmul, oaspete rar în poezie, nu este ocolit de autor: „Dumnezeu, ilegalistul / împrăștie manifeste în alb", „Plouă cu minciuni corozive". Ciclul „Geometria veșniciei" este dedicat aniver-sării a 50 de ani de existență a Statului Israel, titlurile poemelor fiind sugestive.

A doua plachetă reia unele motive anterioare, dar tonul este oarecum schimbat, precum o melodie scrisă în altă cheie. „Vacarmul macilor roșii", „praful secundelor trece gâtuit", „Dumnezeu cu ochii de sticlă". Unul dintre cicluri se numește „Eternitate în șase colțuri", cu poemul: „Stea rătăcitoare", din care citățm: „Departe de îmbrățișarea Someșului / de surâsul Crișului / de plânsul Iordanului / de sărutul Mediteranei". **(B. MEHR)**

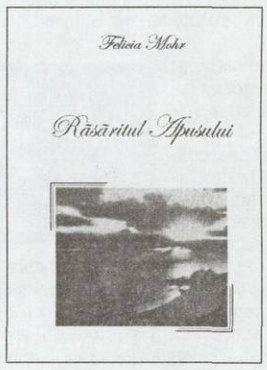

A doua tinerețe a FELICIEI MOHR

Amurgul, pentru Felicia Mohr, nu-i doar un răstimp inevitabil al zilei (și al vieții), marcat de însingurări deprimante, cu nesfârșitul lor cortegiu de retrăiri, care ne începoșează până și părerile de rău. Pentru Felicia Mohr, la 75 de ani - în ceasul editării unei noi plachete de versuri -, crepusculul, cu toate umbrele și nostalgiile lui, e un tărâm și un *răstimp inițiatic*, în care se redescoperă pe sine, neîntrerupt, *altfel*, încercând cu înțelepciune (și disperare, poate) să afle acel alt univers spre care ne-au precedat prematur cei foarte-foarte dragi, suflet din sufletul nostru: *„Ți-aș da un telefon / dar nu cunosc numerele / lumii de dincolo, / ale nemărginirii. / Ți-aș spune / că am nevoie / de mișcarea ta / prin odăile mele / din lumea mărginită. / Vii des, într-un anume fel. / Nu vii în trosniturile lemnului / Ci numai în gândul și, rar, în visul meu. / A rămas amintirea spiritului tău / pe care l-ai înfipt în lumea ta de cristal / ciobit de soartă"*. Felicia Mohr refuză iluzionările. Luciditatea îi cenzurează starea poetică, transfigurând-o continuu spre proza existenței de fiecare zi: *„A fost o vreme în care oamenii mureau repede. Se nășteau copii, mureau copii. Trăiau un popas de o clipă, de două clipe, de treizeci de clipe în răgaz pământean și-apoi plecau dincolo de depărtări. / Bătrânii erau rari, știau multe, erau dorîți. «Cine nu are un bătrân lângă el să și-l cumpere» se spunea. Ei erau profesori pentru viețuire și supraviețuire. / Acum marfa «Bătrâni» inundă piețele lumii. Este prea ieftină. Nimeni nu mai vrea să o cumpere. / Să o aruncăm, să o nimicim cumva, undeva..."*.

Poetul nu se definește, însă, prin datele fără relief ale unei simple cărți de identitate. Poetul are și o a doua vârstă, deseori: *„Am șaptezeci și cinci de ani / dar am, de fapt, multe milioane... / Simt acest lucru când înot, în gând / prin hăuri de oceane... / [...] Am șaptezeci și cinci de ani / dar număr doar treizeci. / Sunt matură solistă muzicală / alunec doar în gându-mi / pe clape de sidef. / Să tot visăm cu ochi deschiși / povești ce nu s-au întâmplat vreodată"*.

Epilogul plachetei, deloc paradoxal, e înscris în însuși sufletul primului poem: *„Ar trebui să cântăm, să dansăm, să râdem / și când ne curg plete dalbe pe umeri. / Ar trebui să ne tăiem pletele dalbe / să nu ne vadă cei care ne omoară / deocamdată doar cu vorbe"*.

Cum să închiem însemnarea despre Felicia Mohr, decât împlinindu-i visul de pe ultima pagină a plachetei: *„Și dacă spăl, / și dacă spoiesc, / și dacă mătur, / și dacă scriu cuvinte, / încrucișate altfel decât / cuvintele încrucișate, / aproape că-i totuna / dacă le fac cu patimă. / Dar aș dori cândva / un public, totuși, / o lume care să stea în juru-mi / și să aplaude. / Dar aș dori cândva succesul"*.

Felicitări, Felicia Mohr!

DOREL DORIAN

Poezia astrelor și astrul poeziei lui ZIGMUND TAUBERG

Zigmund Tauberg, profesor de matematică, este cunoscut de multe generații de foști elevi, printre ei și fostul director al Observatorului Astronomic din București, regretatul dr. Harald Alexandrescu, lider al mișcării artistice „astropoetice" ș.a. Deși scrie versuri de zeci de ani, poetul își publică prima plachetă, *Cer, om, pământ* (Ed. „Ex libris universalis", editor - Nicolae Stelea), acum, la o vârstă... tinerească, prin energia și optimismul care îl fac demn de admirația și simpatia celor care îl cunosc. Coperta cărții (realizată de pictorul Toma Hirth) sugerează însuși titlul: o floare plecată (pământul), o floare ușor înclinată (omul), o floare înălțată (cerul). Să parcurgem poemele, citând ceea ce remarcăm ca definitoriu în acest frumos periplu liric. „Să-mi mângâi obrajii și tâmplele blând / să-mi fluturi chemări și petale de gând / spre nemărginire"... „Din Lira cerească transmite o stea". Dar fără prezența omului în acest Univers, cine ar mai afla de existența lor? Așa cum fără un sentiment uman nu există nici artă. Poemul *Doi frați* "ilustrează emoționant această condiție - doi frați și bolta cerească pe care cei doi o cercetează cu ochii. Două inimi și o puzderie de stele „reci", un drum peste ocean și o privire la mii de ani lumină. Eratostene și Aristarc sunt călăuze pentru „poetul astrelor", dar nici filosofia filtrată prin *haiku* nu lipsește: „Soarele-i rege / Pe fruntea lui Eclipsa / Pune coroana". Versul final din această încântătoare carte este: „Explozia continuă, noi trăim". **(B.M.M.)**

Întâlnirea conducerii F.C.E.R. cu Prea Fericitul Părinte TEOCTIST, la Palatul Patriarhiei Române

O nouă pagină din istoria ecumenismului, azi, în România

La 20 ianuarie a.c. s-a derulat, la Palatul Patriarhiei Române, întâlnirea conducerii F.C.E.R. cu Prea Fericitul Părinte *Teoctist*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Preşedintele Federaţiei, deputat dr. *Aurel Vainer*, Marele Rabin *Menachem Hacohen*, Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, vicepreşedintele şi secretarul general, ing. *Paul Schwartz* şi ing. *Albert Kupferberg*, au fost întâmpinaţi de Prea Fericitul Părinte *Teoctist*, P.S. Episcop *Vicenţiu Ploieşteanul*, Vicar patriarhal, P.S. Episcop *Ambrozie Sinaitul*, Vicar patriarhal, P.S. Episcop *Ciprian Câmpineanul*, Vicar patriarhal, P.S. Episcop *Sebastian Ilfoveanul*, Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureştilor, Prea Cuviosul Preot *Michael Ţiţa*, consilier patriarhal, Prea Cuviosul Preot *Cristian Popa*, secretar patriarhal.

Mulţumind călduros, în numele delegaţiei, pentru timpul atât de preţios acordat întrevederii de Prea Fericitul Părinte *Teoctist*, în dorinţa de a cunoaşte pe aceia care sunt, astăzi, în fruntea destinelor evreilor români, preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a prezentat o sinteză a vieţii comunitare evreieşti actuale, subliniind simbioza specific iudaică între etnie şi cult. Afirmându-şi cu demnitate evreitatea, vorbitorul şi-a declarat, deopotrivă, calitatea de cetăţean român profund legat de aceste meleaguri, de istoria poporului român, manifestându-şi înalta consideraţie faţă de Biserica Ortodoxă Română, de Prea Fericitul Părinte *Teoctist*, de înalţii ierarhi prezenţi în Sala de Consiliu a Patriarhiei unde a avut loc întrevederea. „Esenţialul este să realizăm şi în viitor o bună conlucrare în spiritul ecumenismului, al înţelegerii dintre toţi oamenii care cred în Dumnezeu Unicul", a remarcat.

Impresionanta incursiune în istoria relaţiilor de frăţietate între Biserica Ortodoxă Română şi Cultul Mozaic, nota dominantă a cuvântului de răspuns a Prea Fericitului Părinte *Teoctist*, a vizat evocarea de mare forţă emoţională, a conducătorilor obştii evreieşti din România de care l-a legat o armonioasă conlucrare: dr. Alexandru Şafran, dr. Moses Rosen, acad. Nicolae Cajal, av. Iulian Sorin. Un popas special de gând l-a acordat Şef Rabinului Rosen z.l., vorbind despre vremurile de restrişte ale totalitarismului ateist, despre dificultăţile pe care, cu inteligenţă, înţelepciune, diplomaţie, Şef Rabinul Rosen ştia să le surmonteze, spre beneficiul tututor cultelor din România. A existat şi un moment de confesiune. Prea Fericitul Părinte *Teoctist* şi-a retrăit crâmpeie din copilăria petrecută într-un orăşel din Moldova, unde tatăl lui era partener de întreprindere şi prieten cu un evreu: Haimovici. În acest context a fost citat şi Papa Ioan Paul al II-lea, care a declarat: „Noi, creştinii, suntem fraţii voştri mai mici".

O adâncă impresie asupra celor prezenţi au produs cuvintele Marelui Rabin *Menachem Hacohen*, peste care s-a simţit cum bate o lumină de Ierusalim: „Am fost născut în Ierusalim, tatăl meu a fost născut în Ierusalim, bunicul meu a fost născut în Ierusalim. Am acceptat să fiu îndrumător spiritual al evreilor români pentru că moştenirea culturală, religioasă a iudaismului român este unul din cele mai minunate capitole din cultura, din istoria iudaismului mondial. Un aspect important al acestei moşteniri îl reprezintă relaţiile speciale cu Biserica Ortodoxă Română promovate de Şef Rabinul Rosen z.l., relaţii pe care le continui, azi".

Conducerea F.C.E.R., Patriarhul *Teoctist* şi înalţii ierarhi prezenţi la întâlnire au abordat şi subiecte privind manifestări extremiste, fundamentaliste, problema megaterorismului în Israel şi în lume. Întâlnirea, programată să dureze 15 minute, a durat o oră şi un sfert. A fost o convorbire la înalte cote intelectuale şi afective, încheiată cu darurile de preţ înmânate atât de oaspeţi (cărţi de iudaistică apărute în Editura Hasefer), cât şi de gazde (volumul *Ortodoxie şi putere politică în România contemporană*, de George Enache - Editura Nemira, 2005, şi un album despre lăcaşe de cult în România).

IULIA DELEANU

Impresii de participant

- Ing. **PAUL SCHWARTZ**, vice-preşedintele F.C.E.R.: *„Am fost plăcut impresionat de interesul înalţilor ierarhi pentru cărţile apărute la Hasefer, ei dorind să aibă cât mai multe asemenea volume în Biblioteca Patriarhiei şi în Biblioteca Institutului de Teologie din Bucureşti".*
- Rabinul **ABRAHAM EHRENFELD**: *„Este îmbucurător să vedem cum îşi face din ce în ce mai mult loc în conştiinţa oamenilor ce-L slujesc, fiecare în mod diferit, pe Dumnezeu Unicul, sentimentul de solidaritate în combaterea extremismului".*
- Ing. **ALBERT KUPFERBERG**, secretar general al F.C.E.R.: *„Faptul că Patriarhul Teoctist ne-a primit înconjurat de înalţi ierarhi, ne-a dăruit cărţi de valoare şi un recent exemplar al Buletinului editat de Patriarhia Română este grăitor pentru dorinţa de a continua relaţiile ecumenice cu Federaţia noastră".*

MERIDIANE • MERIDIANE

Cel mai, cea mai...

- Cele mai frecventate plaje din Israel sunt *Gordon* (în Tel Aviv) şi *Mikmoret* (între Natania şi Cezareea). Acestea sunt plaje special amenajate, cu duşuri şi diverse facilităţi pentru turişti. Totuşi, toate ţărmurile Mediteranei, Mării Roşii şi Mării Moarte care se găsesc în Israel sunt transformate cel mai adesea în locuri de relaxare şi agrement pentru localnici şi turişti din întreaga lume. Calităţile terapeutice ale nămolului şi sării de mare, precum şi talazoterapia atrag sute de mii de oameni la sfârşitul fiecărei săptămâni.
- *Marele Templu* a reprezentat, desigur, centrul, chintesenţa Ierusalimului. Credinţa venirii lui Mesia se leagă de acest loc sfânt, care poartă în el un mesaj universal al păcii şi prieteniei. Zidul Plângerii este azi cel mai important loc sfânt al credinţei iudaice. În permanenţă, sunt evrei care îşi spun rugăciunea în faţa pietrelor sale milenare. Zidul, care a fost construit de Irod în jurul Marelui Templu, este tot ce a mai rămas din complexul impresionant al acestei construcţii.
- Amenajate în trepte pe Muntele Carmel, *Grădinile Bahai* din Haifa sunt considerate printre cele mai frumoase aşezări din întreaga lume. Florile multicolore, fântânile, aleile ingenioase şi Domul aurit străjuiesc de la înălţime marele oraş-port. De la înălţimea Grădinilor Bahai se întinde un peisaj incredibil, care insuflă linişte sufletului celui care pătrunde în acest univers al frumuseţii fără margini.
- *Masada* a fost citadela regală a lui Herod, iar mai târziu, ultima cetate de rezistenţă a zeloţilor în timpul Revoltei Evreieşti. Aşezarea a fost scena celui mai dramatic şi simbolic act în istoria evreiască, unde rebelii au preferat să se sinucidă în masă decât să se predea. Acum aici se organizează evenimente culturale.
- *Arthur Rubinstein* (28 ianuarie 1887 - 20 decembrie 1982) este considerat cel mai mare pianist al generaţiei sale şi, probabil, cel mai important pianist evreu din toate timpurile. El l-a tradus pe Chopin în sunete cum nimeni nu a făcut-o până la el, iar concertele sale de muzică spaniolă au rămas inegalabile. Rubinstein s-a născut la Lodz, în Polonia, şi a studiat la Varşovia. A debutat la Berlin, în 1900, iar în 1904 a plecat la Paris, unde i-a cunoscut pe Ravel, Dukas şi pe violonistul Jacques Thibaud. La „Carnegie Hall", în New York, a cântat pentru prima oară în 1906. Au urmat numeroase turnee în întreaga lume. Marea lui iubire erau ritmurile tradiţionale spaniole şi sud-americane de Granados, Albéniz, de Falla.
- Critica oenologică din Israel consideră că cele mai bune vinuri ale ultimilor ani produse în Israel sunt *Grand Vin Castel*, 2003 (un vin robust, de un roşu regal, cu aromă de prună, mentă şi... ciocolată albă) şi *Margalit* (Cabernet Sauvignon, Special Reserve, 2003), cotat pe locul doi în preferinţe. Cramele *Carmel Mizrahi* sunt cele mai mari producătoare de vin pentru Israelul modern, care exportă azi produsele sale în întreaga lume. În anii 1900, peste jumătate din pământul Israelului era cultivat cu viţă de vie, dar în timp, o dată cu naşterea Statului Israel, alte produse agricole i-au luat locul.

LUCIANA FRIEDMANN

EMMANUEL LÉVINAS – între libertate şi infinit

100 de ani de la naştere

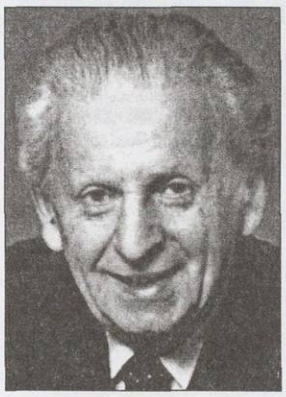

Emmanuel Lévinas (1906-1995) s-a născut în Lituania (unde trăiau numeroase şi vechi comunităţi evreieşti), fiind naturalizat în Franţa. În 1923, şi-a început studiile la Universitatea din Strasbourg, apoi a continuat la Freiburg (1928-1929), devenind un adept al lui Edmund Husserl, dar şi al lui Heidegger (înainte de „devenirea" sa, sub regimul nazist). Lévinas a fost profesor şi director al Şcolii Normale Orientale a Alianţei Israelite Universale şi profesor la Universitatea din Paris, Poitiers şi Nanterre. A publicat lucrări de referinţă în filosofie, *Despre existenţa în existent* (1947), *Descoperind existenţa cu Husserl şi Heidegger* (1949), în care se distanţează oarecum şi de gândirea acestora, *Totalitate şi Infinit* (1961) care a fost tradusă în româneşte de Marius Lazurcă la Polirom, în 1999, *Dificila libertate* (1963), de asemenea apărută în româneşte la Hasefer (1999, traducere Ţicu Goldstein), *Patru lecturi talmudice* (1968), *Etică şi infinit* (1982), *Noi, cinci lecturi talmudice* (1977), multe studii, articole, interviuri ş.a.

Lévinas este un „judecător al istoriei", baza gândirii sale este moralitatea ca mod de existenţă, poate şi ca efect al devastatoarei perioade pe care a văzut-o cu propriii ochi, familia sa rămasă în estul Europei fiind ucisă de mecanismul holocaustic nazist. În majoritatea scrierilor, el îşi declară totuşi disponibilitatea pentru un optimism echilibrat. Una din şanse se regăseşte în *dialog*. Ca orice „om liber", este un adversar al monologului. De asemenea, ca orice iudaist care îşi respectă condiţia, el extrage din Tora şi din Talmud sensul constructiv al studiului şi refuză speculaţia vanitoasă şi vană. Astfel, filosoful poate „reconstrui" universul, participând alături de Divinitate la propria sa devenire. „Distracţia este răul", afirmă la un moment dat Lévinas, fără nici o urmă de mizantropie, ci doar preocupat de menirea reală a omului. „Ştiţi că toate necazurile vin din incapacitatea de a rămâne singuri în camera noastră?", adaugă el, un pascalian convins. Preluând o veche tradiţie iudeo-lituaniană prin moştenirea spirituală a Rabinului Haim din Volojin (1759-1818), atent la ecourile „Afacerii Dreyfus", în Franţa secolului XX, Lévinas ştie să culeagă esenţele, ajutat de contactul cu numeroşi filosofi francezi, pe lângă cei germani, pomeniţi mai înainte. Lectura lui *Sein und Zeit* a lui Heidegger, în 1927, este fundamentală. Ca ofiţer francez, luat prizonier în al doilea război mondial, Lévinas nu a ajuns în lagărele de exterminare, ci a fost internat într-un lagăr de muncă şi tăia lemne, nu departe de temutul Bergen-Belsen. Ca o ironie a soartei, lagărul purta numărul 1492 (anul expulzării evreilor din Spania). Fiecare cu „norocul său", mai cu seamă că în lagăr era un câine poreclit Kant. Într-un fel, Lévinas a fost un continuator al lui Franz Rosenzweig, dar l-a depăşit prin experienţă şi lecturi extrem de variate. El nu respinge nici filosofia Romei, dar salută cu entuziasm revirimentul evreiesc prin crearea Statului Israel.

BORIS MARIAN

CALENDAR

- 1 ianuarie 1904 - a apărut, la Bucureşti, primul număr al săptămânalului „Curierul Zionului".
- Acum 110 ani s-a născut, la Brăila, juristul ARNOLD SCHWEFELBERG (tatăl poetei Veronica Porumbacu şi al pictoriţei Maria Constantin). A fost profund implicat în activitatea comunităţii evreieşti. În anul 2000, Editura Hasefer a publicat volu-mul său autobiografic, *Amintirile unui intelectual evreu din România*.
- 4 ianuarie 1786 - a murit, la Berlin, marele filosof şi scriitor MOSES MENDELSSOHN. Cea mai cunoscută operă filosofică a sa este *Phaedon*, în care discută problema nemuririi sufletului. Spre sfârşitul vieţii sale a scris tratatul *Ierusalim*.
- 6 ianuarie 1945 - a murit, la Auschwitz, EDITH FRANK, mama Annei Frank, autoarea celebrului *Jurnal*.
- 9 ianuarie 1890 - s-a născut, la Berlin, scriitorul şi publicistul KURT TUCHOLSKY. În poeziile sale satirice a atacat cu virulenţă şovinismul şi fascismul. A murit în 1935.
- 10 ianuarie 1932 - s-a născut, la Ştefăneşti, dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.
- 12 ianuarie 1816 - s-a născut medicul LUDWIG TRAUBE, fondatorul patologiei experimentale şi pionier în domeniul tratamentului digitalic în afecţiunile cardiace.
- 13 ianuarie 1897 - s-a născut, la Trier, scriitoarea GERTY SPIES. Cel mai cunoscut roman al ei este *Tinereţe amară*.
- 15 ianuarie 1916 - s-a născut, la Bucureşti, scriitorul şi publicistul ALEXANDRU ROBOT (de fapt, Alter Rotman). Primul său volum de versuri, *Apocalips terestru*, apare în 1932, fiind urmat, în 1936, de volumul *Somnul singurătăţii*. Romanul *Music-hall* abordează problemele adolescenţei. A fost redactor al revistei „Viaţa Basarabiei".
- 15 ianuarie 1891 - s-a născut, la Varşovia, poetul OSIP MANDELŞTAM. În 1897, familia lui s-a mutat la Sankt Petersburg. În 1913, apare prima lui culegere de versuri, *Piatra*. Au urmat volumele *Tristia, A doua carte, Poezii*. A scris şi proză cu caracter autobiografic (volumul *Zgomotul timpului*). A căzut victimă totalitarismului, fiind reabilitat post-mortem.
- 16 ianuarie 1966 - a murit, la Zürich, poeta şi jurnalista MARGARETA SUSMAN.
- 17 ianuarie 1943 - membrii organizaţiei de luptă din Ghetoul Varşoviei au avut prima confruntare armată cu trupele naziste.
- 18 ianuarie 1976 - a murit, la München, compozitorul FRIEDRICH HOLLAENDER. Din cauza persecuţiilor naziste, a emigrat în S.U.A., unde a compus muzică de film.
- 19 ianuarie 1986 - a murit, în S.U.A., regizorul şi producătorul de filme documentare PAUL VICTOR FALKENBERG, născut în Germania. Majoritatea filmelor sale erau dedicate artei.
- 21 ianuarie 1891 - s-a născut, la Talnoie (Ucraina), violonistul MISHA ELMAN, stabilit în 1911, în S.U.A. A concertat cu toate marile orchestre ale lumii.
- 23 ianuarie 2004 - a murit celebrul fotograf HELMUT NEWTON.
- 24 ianuarie 1939 - s-a născut, la Ploieşti, ing. ALBERT KUPFERBERG, secretar general al F.C.E.R.
- 25 ianuarie 1881 - s-a născut, la Breslau, publicistul EMIL LUDWIG. Este autorul biografiilor unor mari personalităţi ca Bismarck, Goethe, Napoleon. A publicat, de asemenea, interviuri cu Mussolini, Masaryk, Stalin.
- 28 ianuarie 1996 - a murit, la New York, reputatul poet IOSIF BRODSKI (n. 1940, la Leningrad). În 1972, s-a stabilit în S.U.A. În 1987, a fost distins cu Premiul Nobel pentru Literatură.
- 29 ianuarie 1986 - a pierit în catastrofa navetei spaţiale americane „Challenger" întregul echipaj din care a făcut parte şi astronauta evreică JUDITH RESNICK, în vârstă de 37 de ani.

SIEGFRIED WOLF

ANIVERSĂRILE ŞI COMEMORĂRILE LUNII IANUARIE

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

Forumul B'NAI B'RITH „Dr. Moses Rosen" din România – trecut şi prezent

Întrunirea Forumului B'nai B'rith „Dr. Moses Rosen" din România (27 ianuarie a.c., la Centrul Cultural Comunitar) a avut ca prim punct pe ordinea de zi, comemorarea Zilei Internaționale a Holocaustului, moderată fiind de preşedintele şi vice-preşedinții Forumului, ec. *José Iacobescu*, respectiv, av. *Ida Schottek*, şi dr. *Liviu Beris*. Invitați de onoare au fost Alteța Sa, principele *Radu de Hohenzollern*, şi renumitul violonist şi dirijor *Mădălin Voicu*. Rememorarea istoriei Casei Regale a României a culminat cu evidențierea acțiunilor întreprinse de Regina Mamă *Elena* pentru salvarea evreilor români în anii Holocaustului. Au fost evocate momente din viața ei care i-au modelat caracterul, comportamentul, receptivitatea la suferințele semenilor. Nimic mai firesc, aşadar, decât atitudinea ei deschisă, curajoasă, în timpul dictaturii antonesciene, de apărare a cetățenilor români de etnie evreiască, pentru care Institutul „Yad Vashem" din Ierusalim i-a conferit medalia şi titlul de „Drept între Popoare". Principele *Radu de Hohenzollern* a evidențiat valorile pentru care a trăit şi acționat Regina Mamă *Elena*: respectul față de alteritate, empatia Binelui, respectul față de poporul român, Lege, inițiativă individuală, prosperitate, valorile familiei. Încredințat că poporul român, inclusiv familia regală, trebuie să continue să-şi cerceteze conştiința în legătură cu imensele crime comise, în anii Holocaustului, față de cetățenii români de origine evreiască, Principele *Radu de Hohenzollern* şi-a exprimat întreaga considerație față de contribuția evreilor români la dezvoltarea României moderne, întreaga compasiune pentru victimele Holocaustului în România.

Impresionantă a fost confesiunea reputatului muzician *Mădălin Voicu* despre comunitatea de destin, în anii Catastrofei, dintre evrei şi rromi, exprimându-şi, totodată, îngrijorarea față de escaladarea urii rasiale şi a incitării la violență în contemporaneitate. „Trebuie să veghem la consolidarea valorilor democratice ale statului, să luptăm, căutând cele mai eficiente mijloace împotriva celor care, otrăviți de ură viscerală, o propagă în rândurile tinerilor prin cele mai felurite mijloace", a sintetizat.

Dacă primul moment al întrunirii a fost comemorativ, cel de-al doilea a fost aniversar. I-a revenit doctorului *Harry Kuller* să schițeze un scurt istoric al întemeierii Organizației Internaționale evreieşti B'nai B'rith şi 130 de ani de la înființarea unei Filiale B'nai B'rith în România. A fost un prilej de a reaminti principiile care animă activitatea organizației: ● unitatea evreilor pentru apărarea celor mai înalte valori şi pentru binele umanității ● dezvoltarea nivelului moral şi intelectual al coreligionarilor ● promovarea principiilor filantropiei şi onoarei ● conservarea patrimoniului evreiesc ● încurajarea ştiințelor şi artelor ● ajutorarea celor în suferință şi a victimelor persecuțiilor rasiale ş.a. Vorbitorul a omagiat memoria primului consul american în România, Franklin Benjamin Peixoto, care a sprijinit înființarea Asociației B'nai B'rith în România, a liderilor B'nai B'rith din perioada interbelică (Avram Cohn Bucureşteanu, Adolph Stern, Wilhelm Filderman, Marcu Cajal) şi a celui care a fost primul preşedinte al Forumului, după reactivarea sa în 1995, acad. Nicolae Cajal. Vorbind despre activitatea prezentă, dr. *Harry Kuller* a remarcat pulsația puternică a Forumului, sub preşedinția economistului *José Iacobescu*, întărirea relațiilor organizației noastre cu B'nai B'rith Europa şi B'nai B'rith International.

Al patrulea punct pe ordinea de zi a fost primirea de noi membri: *Erich Florin Kisch, Maria Verteş* şi *Octavian Sava*. Intrunirea a fost animată de dezbateri la care au participat *Adrian Barbu*, dr. *Alexandru Elias*, *Magdalena Boiangiu, Edi Kupferberg, Ada Brumaru* ş.a. Întrunirea a reflectat preocupările actualei conduceri de a mări numărul de membri ai Forumului, de a apropia tinerii de activitățile acestei organizații.

IULIA DELEANU

La BRAŞOV, creşte numărul bărbaților evrei

Un nou „Bar Mițva" la sinagoga din oraşul de sub Tâmpa

Din când în când, auzim şi veşti bune legate de membrii comunităților noastre, veşti care ne dau speranța că poate, totuşi, nu vom dispărea ca evrei. Pentru a doua oară în anul care a trecut, comunitatea evreiască din Braşov a primit în rândurile sale un bărbat.

Cu o zi înainte de Hanuca, sărbătoarea luminii, tânărul *Bogdan Iosub* a devenit membru al comunității, în cadrul unei ceremonii de *Bar Mițva*. În prezența a 20 de bărbați, a familiei şi a invitaților din Israel, foşti membri ai comunității braşovene, a membrilor O.T.E.R., oficianții de cult *Lazar Bercovici* şi *I. Katz* au susținut slujba. În cuvântul său, ing. *Tiberiu Roth*, preşedintele comunității, i-a explicat lui Bogdan ce obligații are ca bărbat evreu. Au urmat *Kiduş*-ul, felicitările şi cuvintele de îmbărbătare adresate tânărului. La sfârşit, Bogdan Iosub a mulțumit tuturor celor care au luat parte la acest moment solemn din viața lui.

DORU GOMBOŞ
(responsabil generația de mijloc)

TIMIŞOARA

Prof. univ. dr. FRANCISC A. SCHNEIDER

Premiul „Daniel Danielopolu" al Academiei Române pe anul 2005

Academia Română a acordat Premiul „Daniel Danielopolu" în domeniul medicinei, pe 2005, prof. univ. dr. **Francisc Schneider**, membru al comunității evreieşti din Timişoara, fost prorector al Universității de Vest „Vasile Goldiş" din Arad. În scrisoarea trimisă premiatului, preşedintele filialei timişorene a Academiei, acad. **Păun Ion Otiman**, Dr.H.C., îi mulțumeşte în numele instituției „pentru remarcabila contribuție la viața academică timişoreană, la dezvoltarea cercetării ştiințifice româneşti".

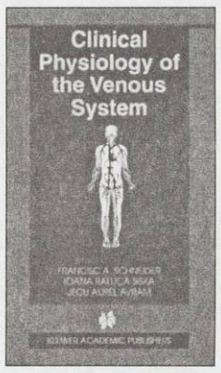

Premiul Academiei i s-a acordat prof. Schneider pentru lucrarea „Clinical Physiology of the Venous System".

BACĂU

Mulțumiri Rabinului Tobias, din Israel

Sinagoga din Buhuşi - ne-a informat secretarul comunității din Bacău, dl *Izu Butnaru* - a beneficiat de sprijinul financiar al Rabinului Tobias, din Israel, care a vizitat oraşul împreună cu un grup de credincioşi. Cu ajutorul fondurilor oferite s-a reuşit înlocuirea perdelelor din sala mare, repararea instalațiilor sanitare şi reamenajarea unei băi rituale. Vizita delegației a fost prezentată în presa şi televiziunea locală - ne-a mai relatat semnatarul.

Într-o scrisoare adresată Rabinului Tobias, preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, mulțumeşte pentru ajutorul acordat - „foarte binevenit în condițiile noastre actuale, când există o disproporție uriaşă între numărul lăcaşurilor de cult care necesită lucrări de reabilitare şi bugetul de cheltuieli extrem de redus". „Vom populariza inițiativa dvs. în speranța că şi alți evrei originari din România, şi nu numai, vor contribui la restaurarea vechilor sinagogi", se arată în încheierea scrisorii.

■ **Între 5 şi 9 februarie a.c., se va desfăşura, la Casa Corpului Didactic „Grigore Tăbăcaru" din Bacău, cursul organizat de Programul de Formare Continuă, „Rasism, xenofobie, antisemitism - probleme educaționale: Holocaustul". Organizator - prof. *Gabriel Stan*, formator național. Relatarea - în numărul viitor.**

Planuri şi realizări ale comunității din PITEŞTI

Comunitatea din Piteşti doreşte să-şi intensifice activitatea, atrăgând mai mult generația de mijloc în viața comunitară, sprijinind în continuare membrii vârstnici şi participând la Festivalul Cultural Multietnic organizat în oraş - ne scrie preşedintele **Aurel Davidovici**.

În ceea ce priveşte viitorul, domnia-sa îşi exprimă speranța ca, în 2006, să obțină fonduri pentru repararea Sinagogii din Piteşti şi a gardului Cimitirului Evreiesc din Râmnicu Vâlcea.

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

Dr. Corina Serer, dr. Adrian Abramovici, dr. Edith-Rebeca Abramovici, ing. Julian Serer, precum şi restul familiei anunță, cu durere, stingerea din viață, după o lungă şi grea suferință, a celui ce a fost dr. SUHĂR ABRAMOVICI, medic primar, doctor în ştiințe medicale, preşedintele Comunității Evreilor din Câmpulung Moldovenesc. Înmormântarea a avut loc la 19 ianuarie 2006, în New York. Dumnezeu să-l odihnească!

Stimate domnule dr. Adrian Abramovici,

Consternați de neaşteptata dispariție a distinsului dumneavoastră tată, dr. SUHAR ABRAMOVICI, preşedintele Comunității Evreilor din Câmpulung Moldovenesc, transmitem familiei, colaboratorilor şi tuturor celor care l-au stimat şi iubit, ca doctor şi ca om, toată compasiunea şi regretul nostru pentru trecerea în neființă a apreciatului şi neprețuitului dispărut.

Pe lângă menirea sa de medic, dr. Suhar Abramovici a fost şi unul dintre colaboratorii noştri cei mai activi, atât ca preşedinte de comunitate, cât şi ca membru al Comitetului de Conducere al F.C.E.R.

A fost un fidel şi fervent apărător al iudaismului.

Nu-l vom uita şi ne rugăm Celui de Sus să-l aibă în paza Sa!

În numele Comitetului Director al F.C.E.R.,
Dr. AUREL VAINER, preşedinte

Stimate domnule dr. Adrian Abramovici,

Fiind în Israel, am aflat cu tristețe de încetarea din viață a neprețuitului dvs. tată, dr. SUHAR ABRAMOVICI, ani îndelungați preşedinte al Comunității Evreilor din Câmpulung Moldovenesc şi membru al Comitetului de Conducere al F.C.E.R., unde şi-a adus o contribuție valoroasă pentru menținerea şi dezvoltarea vieții evreieşti comunitare.

Vă rog să primiți din partea mea sincere condoleanțe şi fie ca sufletul său ales să fie în paza celui Atotputernic!

Av. IULIAN SORIN

Sorin (soț), Vlad (fiu), Sanda Lepoiev (fiică), Doina (noră), Bogdan, Isabel, Mira şi Ana - nepoți, Roza Lupu (soră), Ilie Lupu şi Rodica Chişinevschi - nepoți, Reta David (cumnată), anunță, cu nemărginită durere, neaşteptata încetare din viață a celei ce a fost draga noastră FANI STRUJAN. Amintirea ei va rămâne veşnic în gândurile şi inimile noastre.

Gând sincer de compasiune colegei noastre Sanda Lepoiev, în ceasul greu al pierderii mamei sale. (R.E.)

IN MEMORIAM

ERNEST-NELU MENDEL

(2 iulie 1923 – 19 februarie 2003)

Ira (soție), cu mama ei, Ariadna Vrabie, Radu (fiu), Debra (noră), Emma (nepoată), Mira, Danek şi prietenii amintesc împlinirea - la 19 februarie 2006 - a trei ani de când dragul nostru NELU ne-a părăsit. Mereu prezent în amintiri, el trăieşte în inimile noastre.

Cu inima sfâşiată de durere, anunțăm decesul scumpei noastre fiice, ABRAHAM-PELIPENCO LARISA (38 de ani), din Galați, asistent principal radiolog, care a suferit de o boală incurabilă, datorită sistemului din Sănătate, a neglijenței, nepăsării, laşității şi a aparatelor RX depăşite. Bietul nostru sufletel a suferit nevinovată. Înhumarea a avut loc pe data de 20 ianuarie 2006. Pe această cale, ținem să mulțumim pentru sprijinul acordat de către oameni cu sufletul mare, cum sunt: Nilu Aronovici, Anca Vechsler, Asociației Victimelor Holocaustului, Iosiper Manole, Veronica şi Tiberiu Roth, Comunităților Evreilor din Galați (Cerasela Sincar), Arad, Bacău, Iaşi, Suceava, Brăila, Tv. Galați, ziarului „Impartial" şi Regelui Mihai, precum şi celor care au participat la funeralii. Odihnească-se în pace după atâta suferință. Părinții: Abraham Cecilia şi Devy-Valentin Pelipenco.

S-a stins din viață DINA GEORGESCU - traducătoare de franceză, om de cultură -, soția criticului Paul Georgescu. Zihrono livraha!

Comemorăm 20 de ani de la pierderea dragilor noştri părinți şi bunici FRIDA şi JACK IDELOVICI (farmacist), din Focşani. Fie-le amintirea binecuvântată! Aurel, Rodica, Sebastian Idelovici.

În trimestrul IV 2005, au fost înhumați în cimitirele din provincie: *ARAD* - NASCHAUER TIBI (71 de ani), SCHWARTZ VILMA (82, înmormântată în cimitir neevreiesc); *BACĂU* - BRODER EVA (97), SIMHAS ESTERA (83); *CLUJ-NAPOCA* - HIRSCH ADOLF (94), BERGMAN IULIU (79), LAZĂR SANDOR (92); *CONSTANȚA* - av. BUTOI GETA (74); *CRAIOVA* - KRAIDMAN ETHELA (82); *GALAȚI* - BARUTCEFF SAMI (87); *HUŞI* - SCORȚARIU BEILA (90); *IAŞI* - STEINFELD ROZALIA (81), LEIBOVICI JANETTE (80), STERNBERG DORIN (59), NICULESCU PEPI (97), LEIBIL JANETA (85); *ORADEA* - ROTH MAGDALENA (91); *RĂDĂUȚI* - IȚIC VENIAMIN (91); *REGHIN* - GELLÉR LÉA (64); *ROMAN*: WEXLER EVA (71); *SUCEAVA* - BLUMENFELD LYA (70), POPIC MARIA (76); *TG. NEAMȚ* - MARCOVICI MARCEL (85).

JEWISH REALITY

When some of us did not have the courage to believe and the hope was merely flickering, that the great merits and the exceptional successes of personalities, prestigious creators of our community could ever be rewarded, taking in consideration our limited resources, F.J.C.R. and its new leadership decided to award meaningful prizes and distinctions for the years 2003, 2004... Who will ever forget the joy, the spiritual effervescence and the reborn emulation that accompanied this soul celebration? It would deserve a prize by itself. In a time, it seemed that even our traditional page "Letters to the editor" would not find enough letters in the mailbox of the "Jewish Reality" and the communication with the hundreds of readers of the provinces would be interrupted...But the column survives, still alive, and your letters honor us and confirm our good collaboration.

Somebody else, very far from our real life, worried that the natural flow of remembering was also interrupted (but "who forgets does not deserve") and the vital order of those permanent commemorations and remembering of our martyrs, disappeared in deportations and anti-Semite pogroms,

WHAT GIVES US THE COURAGE

would also be stopped...False, at least, if not even malevolent! The martyrs are with and in us, they live through the conscience of the survivors, of the sons and descendants...The special edition – four pages included in this edition, beyond the participation itself, beyond the exhibitions and the other remarkable manifestations, restates once again the re-discovery of a family feeling and the ecumenism still not enough appreciated.

Your letters that reflect the echoes of the "Jewish Reality" far beyond our communities, as well as the greater demand for the reviews, bring us the hope. And another surprise: the renewed page of Judaism – even in this edition, dedicated to the successive presentation of great rabbis and admorim of our community, with their educational and initiation merit, over the time and unjust oblivion. We are opening the page from the presentation of a volume-event, with the presentation of Chief Rabbi Iacob Itzhac Niemirower, a remarkable personality of the Romanian Jewry. We also introduce the future pages with excerpts from "The Book of Man' Life" by Great Rabbi Menachem Hacohen. The Commentaries of February complete the page with the loyal support of Baruch Tercatin, erudite scholar. The living spirit of a new approach, of a substantial renewal will design in our intention the prelude of a future publication of the planned academy society – in fact, a cultural institute, bearing the justified name: "Judaica – Moses Gaster".

DOREL DORIAN

THE AWARDING OF THE F.J.C.R. PRIZES – AN OUTSTANDING EVENT

One winter Sunday in the middle of January became the joy and delight of the members of the Jewish Community from Bucharest and their friends, who occupied to full capacity the festivities hall of the Cultural Community Center from Bucharest. After a break of several years, they could assist again to the gala of the F.J.C.R. prizes awarding, acknowledging the contribution of some remarkable Jewish intellectuals to the spiritual life of Romania. The tradition once initiated by academician Nicolae Cajal z.l. has been taken over by a jury (*Dorel Dorian*, chief editor of the "Jewish Reality", *Henri Zalis*, literary critic, *Dan Mizrahy*, piano player and musicologist, *Toma Hirth*, painter and graphic artist, *Hary Eliad*, director of the Jewish National Theater), who together with Dr. *Aurel Vainer*, member of the Parliament and president of F.J.C.R., decided to award 11 prizes and two exceptional distinctions. It was not an easy task to choose between the gifted. The list is quite long, proving that the Jewish intellectuals from Romania still has to offer something, still to play a role in the Romanian culture, as well as in the promotion of the Jewish spirit.

After many debates, those who had been empowered to decide chose the following names: ● "Dr. Nicolae Cajal" Prize - academician SOLOMON MARCUS; ● "Zigu Ornea" Prize for literature history and literary critique - professor PAUL CORNEA ● "Mihail Sebastian" Prize for prose and dramaturgy – the writers RADU COSASU and GHEORGHE SCHWARTZ; ● "B.Fundoianu" Prize for poetry – MARTIN ABRAMOVICI; ● "Marcel Iancu" Prize for visual arts – the painter ALMA REDLINGER and the sculptor EGON MARK LÖVITH; ● "Moses Schwarzfeld" Prize for Jewish publishing – the publicist VASILE GRUNEA; ● "Iosif Sava" Prize for music – the composer EDMOND DEDA and the piano player GERRY PODGOREANU; ● "Avram Goldfaden" Prize for theater – the group of the JEWISH STATE THEATER from Bucharest. Two distinctions *post mortem* were awarded: "The Distinction for Devotion and Exceptional Merit in the Community Activity" – to the late leader of the Jewish Community from Romania, Acad. Dr. NICOLAE CAJAL, and the "Diploma for Exceptional Merit" - to the conductor SERGIU COMISSIONA, for the entire musical and conducting activity.

All those who knew or were close to the rewarded had praising words for them, appreciated their talent and efforts and wished them a fruitful continuation of their activity. Deeply moved, the "subjects" of their eulogy promised to do so. The atmosphere full of enthusiasm, the satisfaction of the public who could participate to the exceptional event represent an incentive for the continuation of permanent rewarding of the most gifted members of our community.

JEWS IN THE CULTURAL PRESS

Our review keeps for more than a year a permanent column, dedicated to the way the cultural press receives and reflect the Jewish contribution. In January 2006 we mention articles in: ● The review "Idei in Dialog" (Andrei Cornea's book on Socrates in the contemporary and others); ● "Romania Literara" (an evocation of the painter Margareta Sterian; the poet Leonard Cohen...); ● "Cultura" (about the stage director Alexander Hausvater); ● "Adevarul Literar si Artistic" (about Meyerhold, Harold Pinter, and others); ● "Dilema Veche" (Magdalena Boiangiu analyses the situation in Israel; ● "Observatorul Cultural" – an excellent tablet of Liviu Ornea addressed to the anti-Semite Ion Coja, reproduced in the "Jewish Reality"; ● "Contemporanul – Ideea europeana" – continues to approach the "Jewish problem" through portraits: Ion Ianosi, Mihail Sebastian, and Mirel Horodi, from Israel, signs an article on the Romanian intellectuals of generation 1927, the year of the xenophobic recrudescence of the legionary movement.

In other pages you can read:

- The middle-aged generation – force, modernity, dynamism
- The visit of a JOINT delegation in the Jewish communities from Romania
- An interview with Tesu Solomovici
- Zionism – present aims
- "Restitutions". The eminent scientist – Dorel Bally, physicist
- Teleobjectiv
- Jews in the world
- Letters to the editor
- New books
- Meridians

REMEMBERING AND WARNING

65 YEARS FROM THE LEGIONARY POGROM IN BUCHAREST (JANUARY 21 – 23, 1941)

For the few survivors of the tragedy that took place 65 years ago, the commemoration of the legionary pogrom from January 1941 at the Great Synagogue from Bucharest, in January 25th, was a revival of the nightmare moments, deeply imprinted in their heart and mind. The common front of all those sharing the attachment to the democratic, humanist values, with no regard to the ethnicity or religious confession, against the anti-Semite resurrection and the denying tendency, brought the event closer to present times. The messages of *Traian Basescu*, President of Romania, of Prime Minister *Calin Popescu Tariceanu*, of King *Michael I* of Romania, of His Beatitude *Teoctist*, the Patriarch of the Romanian Orthodox Church, by the speeches of *Adriean Videanu*, General Mayor of Bucharest, of His Holiness *Ioan Robu*, the Romano-Catholic Archbishop of Bucharest asserted again the meaningful event.

The pogrom of Bucharest was a prelude of the Holocaust in Romania and in Europe. In the summer of the same year it was followed by the massacre of Iasy and the "Death Trains", then, by the deportation to Transdniester. The commemoration was a recollection, but also a warning signal against the present resuscitation of the anti-Semitism. The words of Dr. *Aurel Vainer*, member of the Parliament and President of F.J.C.R., of Great Rabbi *Menachem Hacohen*, of His Excellency *Nicholas Taubman*, the ambassador of U.S.A. in Romania, of Her Excellency *Rodica Radian Gordon*, the amabassador of the State of Israel in Romania, of general *Mihail Ionescu*, director of the National Institute for the Study of the Holocaust in Romania "Elie Wiesel", of Dr. *Otto Adler*, president of the Association of the Romanian Jews Victims of the Holocaust, of *Marco Maximilian Katz*, director of C.M.C.A.R. underlined the present meaning of the event. The testimony of one of the pogrom's survivors, professor *Itzhak Ben Zvi Gutman*, from Israel, and of one of the tragedy witnesses, att. *Constantin Visinescu*, had an overwhelming emotional impact.

The manifestation, important through its participation – ambassadors, high prelates, well-known social and cultural personalities – took place two days before the International Holocaust Day, January 27th, and outlined through the speeches the fact that the pogrom of January 1941 from Bucharest represented only a painful prologue of the cataclysm to follow. There still are questions without answer: * Where the man was during the Holocaust? * What did the leaders of the democratic world of the time do in order to prevent the disaster? * What are the present leaders of the powerful states doing in front of the anti-Semitism resuscitation, of the instigations to the annihilation of Israel, of the Holocaust denial, of the profanation of the Jewish cemeteries, and, more recently, of the assassination of people during their prayers in the Great Synagogue in Moscow? Only if we will know to look straight and without hesitation to the past and if the political leaders of our days will not content themselves to statements only, our descendants will be able to live in a less darkened world.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a REVISTEI CULTULUI MOZAIC Fondată în 1956 de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN

Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Traducător (ebraică şi engleză): SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: MARCU GOLDSTEIN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
●
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 (198.000) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 (120.000) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 (90.000) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

טז טבת – ה שבט תשס"ו ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

מקור האומץ שלנו

כשלחלק מאתנו כבר אבד האומץ להאמין - והתקווה אך בקושי הבהבה - שהישגיהם הגדולים וההצלחות יוצאות הדופן של אישים, יוצרים בעלי יוקרה מקרב קהילתנו עוד יכובדו אי-פעם לנוכח משאבינו המצומצמים, הנה באה הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה והנהגתה החדשה והעניקה פרסים וציונים לשבח בעלי ערך בשנים 2003, 2004... מי לא יזכור את השמחה, התרוממות הרוח והריגוש המחודש שליוו את החגיגה שמקורה בעומק הלב? הרי החגיגה כשלעצמה ראויה לפרס.

פעם היה חשש שהמדור שלנו "דואר המערכת" לא ימצא מספיק מכתבים בתיבת הדואר של "המציאות היהודית" ושעלול להינתק הקשר עם מאות הכתבים מרחבי הארץ. והנה, המדור חי וקיים ומכתביכם מכבדים אותנו ומוכיחים שיתוף פעולה ראוי.

היה גם שדאג, בהיותו מרוחק ממציאות חיינו, שמא ינותק גם גל הזיכרון (ואולם, "למי שאינו זוכר לא מגיע דבר") ותיפסק שורת האזכרות והעלאת הזיכרון המתמדת של קורבנותינו שנפלו בגירושים ובפוגרומים האנטישמיים... מחשבה זו היא לכל הפחות בגדר סילוף, אם לא בגדר רוע-לב! העדים לקורות העבר חיים בינינו ובתוכנו, חיים בהכרתם של הניצולים, בניהם וצאצאיהם... ההוצאה המיוחדת - ארבעה העמודים הכללים בגיליון זה - מעידה פעם נוספת, מעבר להשתתפות עצמה, מעבר לתערוכות ולעצרות מרשימות, על הרגשת משפחתיות מחודשת ועל קשר כלל אנושי שעדיין לא זכו לשבחים הראויים.

מכתביכם, הקוראים, המוכיחים שהדי "המציאות היהודית" מגיעים גם הרחק מקהילותינו המקומיות, והביקוש ההולך וגדל לכתב העת שלנו - מעודדים אותנו ומעניקים לנו ביטחון.

ויש לנו גם הפתעה עבורכם: חידוש העמוד שלנו בנושא יהדות, שהחל מגיליון זה מוקדש להצגה מתמשכת של רבנים גדולים ואדמורים של קהילתנו, על מכלול ערכיהם בשטחי החינוך ואורח החיים, שנשכחו שלא בצדק במרוצת הזמן. את עמוד היהדות אנו פותחים בספר שהוא בגדר מאורע, הצגת הרב הראשי יעקב יצחק נימירובר, אישיות בולטת של יהדות רומניה.

וכבר אנחנו מציגים את עמודי היהדות בגיליונות הבאים, בהם ייכללו קטעים מ"ספר חיי האדם" מאת הרב הראשי מנחם הכהן . בעזרתו העקבית של ידידנו המלומד ברוך טרקטין, אנו משלימים את הדף הנוכחי בפרשות השבוע של חודש פברואר. הרוח החיה של חידושים ותכנים כגון אלה ישמשו הקדמה ומסגרת להכנות על הקמת עמותה אקדמית - למעשה מכון תרבות - שישא בצדק את השם "יודאיקה - מוזס גאסטר".

דורל דוריאן

יהודים בעיתונות הספרותית

על מנת ליידע את קוראינו כיצד מעריכה העיתונות הספרותית ברומניה את תרומתם של היהודים, הירחון שלנו מפרסם זה למעלה משנה מדור קבוע העוסק בנושא המדובר.

בינואר 2006 נמסר על מאמרים שהופיעו בעיתונים וכתבי עת נחשבים וביניהם: „Idei în dialog" ("רעיונות בדו-שיח") - על ספרו של אנדריי קורניאה על סוקרטס בעולמנו הנוכחי ועוד; „România literară" ("רומניה ספרותית") - על הציירת מרגרטה סטריאן, המשורר לאונרד כהן ואחרים; „Cultura" ("התרבות") - על הבמאי אלכסנדר האוספטר; „Adevărul literar şi artistic" ("האמת הספרותי והאומנותי") - על מאיירהולד, הארולד פינטר ואחרים; „Dilema veche" ("דילמה ישנה") - ניתוח המצב בישראל על ידי מגדלנה בויאנג'יו; „Observator cultural" ("צופה תרבותי") - סקירה מצוינת של ליוויו אורניאה על האנטישמי יון קוז'א (המתפרסמת גם בעיתוננו); „Contemporanul - Ideea europeană" ("בין זמננו - הרעיון האירופי") - המשך הדיון בנושא "הבעיה היהודית" באמצעות דיוקנאות של יון יאנושי ומיחאיל סבסטיאן ואילו מירל הורודי מישראל מפרסם שם מאמר על האינטלקטואלים הרומנים בני דורו, 1927, שנת ההתעוררות של שנאת זרים והתופעה הלגיונארית.

בעמודים אחרים נתן לקרא:

◆ הדור האמצעי - כח, מודרניות, דינמיות ◆ ביקור משלחת "ז'ויינט" בקהילות היהודיות מרומניה ◆ רעיון עם טשו סולומונוביצ'י ◆ הציונות. יעדים עדכניים ◆ "החזרות" - המדען דורל בלי ◆ טלאובייקטיב ◆ היהודים בעולם ◆ דואר המערכת ◆ ספרים חדשים ◆ אופקים

הענקת פרסי הפדרציה - מאורע מיוחד בחיי הקהילה

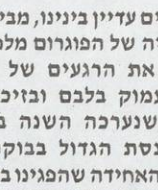
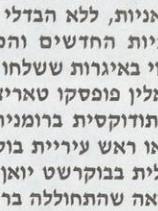
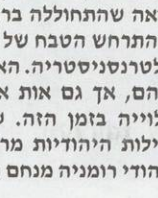

יום ראשון חורפי אחד באמצע ינואר היווה הזדמנות לשמחה ולהתלהבות לבני הקהילה היהודית בבוקרשט ולחבריהם, אשר גדשו עד אפס מקום את אולם האירועים במרכז התרבות הקהילתי בבוקרשט. לאחר כמה שנות הפסקה, הם זכו שוב לחזות בטקס חלוקת הפרסים של פדרציית הקהילות היהודיות ברומניה המוקירה את תרומתם של אינטלקטואלים יהודים בולטים לחיי הרוח ברומניה. מסורת זו, פרי יוזמתו של חבר האקדמיה פרופ' דר' ניקולאי קאזאל ז"ל, התחדשה על ידי ועדת שופטים בהרכב: העורך הראשי של הירחון "המציאות היהודית" דורל דוריאן, מבקר הספרות הנרי זאליס, הפסנתרן והמוזיקולוג דן מזרחי, הצייר והגרפיקאי טומה הירט ומנהל תיאטרון היידיש הרי אליאד. יחד עם יו"ר הפדרציה דר' אורל ויינר החליטה הוועדה להעניק 11 פרסים ושני ציונים לשבח מיוחדים. לא קל היה לבחור בין כל כך הרבה מצטיינים. הרשימה ארוכה ומוכיחה שלאינטלקטואלים היהודים ברומניה יש עדיין מה להציע, יש להם עדיין תפקיד בתרבות הרומנית בכללותה כמו גם בהפצת ערכי היהדות.

בתום דיונים רבים החליטה הוועדה על הענקת הפרסים כלהלן:

● פרס "דר' ניקולאי קז'ל" - לחבר האקדמיה סולומון מרקוס; ● פרס "זיגו אורנאה" להיסטוריה ובקורת ספרות, פרופסור פאול קורנאה; ● פרס "מיחאיל סבסטיאן" לספרות ודרמה - לסופרים ראדו קוסאשו וגיאורגה שוורץ; ● פרס "ב. פונדויאנו" לשירה - למרטין אברמוביץ; ● פרס "מרסל ינקו" לאמנויות הפלסטיות - לציירת עלמה רדלינגר ולפסל אגון מרק לביט; ● פרס "מוזס שווארצפלד" לעיתונות יהודית - לעיתונאי ואסילה גרוניה; ● פרס "יוסף סאבא" למוזיקה - למלחין אדמונד דדא ולפסנתרן גרי פודגוריאנו; ● פרס "אברהם גולדפאדן" לתיאטרון - ללהקת תיאטרון היידיש הממלכתי בבוקרשט; ● כמו-כן הוענקו ציונים לשבח לשני אישים אשר הלכו לעולמם: "ציון על מסירות והישגיות יוצאות מגדר הרגיל בפעילות קהילתית" - למנהיג הזכור לטוב של קהילת יהודי רומניה, חבר האקדמיה פרופ' דר' ניקולאי קאז'אל; ו"תעודה על הישגיות יוצאת מגדר הרגיל" - למנצח סרג'יו קומיסיונה בעבור מכלול פועלו המוזיקלי ובמלאכת הניצוח. כל המכירים או הרואים עצמם מקורבים למקבלי הפרסים, לא חסכו בדברי שבח כלפיהם, ביטאו את הערכתם לכישרונם ולמאמצים שהשקיעו ואיחלו להם המשך עשייה פורייה. כלות וחתני הפרסים, נרגשים מאד, הבטיחו שאכן ימשיכו בעשייתם. באירוע המיוחד הזה הייתה אווירה של התרוממות רוח וקהל הנוכחים רווה נחת מההזדמנות שניתנה לו להשתתף בו. יש בכך משום תמריץ להמשך רצוף של תגמול המוכשרים שבחברי קהילתנו.

אזכרה ואזהרה

65 שנה לפוגרום שעשו "משמרות הברזל" ביהודי בוקרשט בין 21 - 23 בינואר 1941

מעט היהודים שחיים עדיין בינינו, מבין אלה ששרדו את הטרגדיה של הפוגרום מלפני 65 שנה, חוו מחדש את הרגעים של חלום הבלהות הטבוע עמוק בלבם ובזיכרונם, במהלך האזכרה שנערכה השנה ב- 25 בינואר בבית הכנסת הגדול בבוקרשט.

מה שהעניק מבט עדכני לאירוע הייתה החזית האחידה שהפגינו באירוע זה כל השותפים לערכי הדמוקרטיה וההומאניות, ללא הבדלי מוצא אתני ואמונה דתית, לנוכח גלי האנטישמיות החדשים והכחשת השואה. הערכים הנעלים הללו באו לידי ביטוי באיגרות ששלחו נשיא רומניה טראיאן באססקו, ראש הממשלה קאלין פופסקו טאריציאנו, מלך רומניה מיחאי 1 וראש הכנסייה האורתודוקסית ברומניה הוד קדושתו תיאוקטיסט, כמו גם הדברים שנשאו ראש עיריית בוקרשט אדריאן וידיאנו וראש הכנסייה הרומנו-קתולית בבוקרשט יואן רובו. הפוגרום בבוקרשט היה בבחינת הקדמה לשואה שהתחוללה ברומניה ובאירופה כולה. אחריו, בקיץ של אותה שנה, התרחש הטבח של יהודי יאשי ו"רכבות המוות", ולאחר מכן - הגירוש לטרנסניסטריה. האזכרה היוותה הזדמנות להיזכר באירועי הימים ההם, אך גם אות אזהרה ואזעקה בפני התעוררות האנטישמיות וגילוייה בזמן הזה. על כך התבטאו בדבריהם יו"ר הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה חבר הפרלמנט דר' אורל ויינר, הרב הראשי ליהודי רומניה מנחם הכהן, הוד מעלתו שגריר ארה"ב ברומניה מר ניקולס טאובמן, הוד מעלתה שגרירת ישראל ברומניה גב' רודיקה ראדיאן גורדון, מנהל המכון הלאומי "אלי ויזל" לחקר השואה ברומניה גנרל מיחאי יונסקו, מנהל התאחדות קורבנות השואה ברומניה פרופ' דר' אוטו אדלר ומנהל המכון למחקר מרקו מקסימיליאן כץ. בין הדברים שהושמעו באזכרה הרעידו את הלב העדויות של ניצול הפוגרום פרופ' יצחק בן-צבי גוטמן מישראל ועד שראה במו עיניו את הטרגדיה - זקן לשכת עורכי הדין עו"ד קונסטנטין וישינסקו.

האירוע, שהצטיין בהשתתפות המרשימה של שגרירים, בכירי ממשל ואישים בולטים משטח החברה והתרבות, התקיים יומיים לפני יום השואה העולמי שנקבע ל- 27 בינואר וגם בו הודגש שהפוגרום ביהודי בוקרשט ב- 41' היווה הקדמה כאובה לשואה שהתחוללה בהמשך. זאת לזכור, שנים רבות לאחר השואה, עדיין קיימות שאלות שנשארו ללא תשובה, שאלות מטרידות, כגון: היכן הייתה רוח האדם בתקופת השואה? מה עשו מנהיגי העולם הדמוקרטי של הימים ההם לשם מניעת האסון? ומה עושים בעלי העוצמה של ימינו כנגד הסלמת האנטישמיות, העידוד לחיסול מדינת ישראל, הכחשת השואה, חילול בתי קברות יהודיים, וממש לאחרונה רצח יהודים במוסקבה בשעת התפילה בבית הכנסת? אך ורק אם נדע להסתכל נכוחה לעבר מאורעות העבר, ואם המנהיגים והמדינאים בהווה לא יסתפקו בהצהרות, רק אז ניתן לצפות שצאצאינו יזכו לחיות בעולם נטול אירועים חשוכים.

EDIȚIE SPECIALĂ

SINAGOGA MARE DIN BUCUREȘTI, 25 ianuarie 2006

Comemorarea victimelor pogromului din 21-23 ianuarie 1941

În memoria evreilor martiri, victime ale persecuției și urii rasiale

CĂLIN POPESCU TĂRICEANU, prim-ministru al României

[...] *Șoah* nu este numai o rană a poporului evreu, ci a Europei și a întregii umanități. A ne aminti despre drama Holocaustului este, pentru noi, cei de acum, mai mult decât o datorie morală, este o responsabilitate pe care o purtăm față de noi înșine și de generațiile viitoare, pentru că istoria nu se repetă decât dacă greșelile sunt aceleași.

Aceasta nu este însă numai o responsabilitate a oamenilor, ci și a statelor. Toleranța, respectul pentru demnitatea umană, pentru drepturile și libertățile tuturor sunt în egală măsură principii etice individuale și valori democratice pe care se sprijină astăzi politica statelor. România și-a însușit și ea acest punct de vedere, iar primul pas este acela de a cunoaște și a accepta trecutul așa cum a fost.

„Sunt convins că societatea românească a spart zidul indiferenței și nu avem a ne teme de adevăr“

În ultima perioadă, România a făcut pași importanți pentru clarificarea istoriei proprii în ceea ce privește Holocaustul. Cu ocazia Zilei Naționale a Holocaustului, anul trecut au fost organizate mai multe manifestări menite să dea expresie preocupărilor și angajamentului nostru politic de a ne apleca asupra trecutului cu responsabilitate și onestitate [...]. Mai mult, considerăm că studierea Holocaustului trebuie să capete importanța cuvenită în programele educaționale din școlile românești. Ministerul Educației și Cercetării a depus eforturi importante în acest sens, iar intenția noastră este de a continua aceste demersuri, în spiritul recomandărilor formulate în Raportul Comisiei de Istorici pentru Studierea Holocaustului în România. Contăm pe sprijinul unor prestigioase instituții precum Memorialul „Yad Vashem“ din Ierusalim și Muzeul Holocaustului din Washington, al altor institute internaționale de cercetare în domeniu și pe efortul specialiștilor români pentru a reuși, împreună, să arătăm tinerilor dimensiunile reale ale tragediei prin care au trecut evreii din România [...]. Sunt convins că societatea românească a spart zidul indiferenței și că nu avem a ne teme de adevăr. [...]

Și pentru că vorbim despre adevăr, permiteți-mi să invoc astăzi și o altfel de mărturie ce face parte din istoria evreilor din România: să ne amintim și de cei care și-au pus viața în primejdie pentru a-i ajuta și a-i salva pe semenii lor, în acele zile negre ale pogromurilor. Să îi onorăm astăzi și pe „drepții“ tuturor popoarelor, pentru că de la ei avem de învățat o importantă lecție de curaj, de onoare, de solidaritate și de toleranță. Nu există omagiu mai sincer decât să ducem aceste valori mai departe, asigurându-ne că nimeni nu le va mai pune vreodată în pericol.

MESAJUL Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

„Te voi scoate din mâna celor răi“ *(Ieremia 15, 21)*

[...] S-au spus multe lucruri despre cei care poartă vina; s-a încercat chiar disculparea unora dar, peste toate acestea, se impune reflecția, de ordin moral, că toți oamenii trebuie să-și reproșeze că nu au putut sau că nu au făcut în așa fel spre a preîntâmpina o crimă de asemenea proporții. Cu greu va putea fi uitat tributul de sânge dat de cei sacrificați fără vină, numai pentru faptul că erau de alt neam sau de altă credință decât persecutorii lor, care, în începușarea minții, au uitat că victimele erau semenii lor, exponenții unei civilizații multimilenare și ai unor valori moral-religioase neprețuite, parte integrantă și esențială a patrimoniului cultural-spiritual universal [...].

Biserica Ortodoxă Română se roagă pentru sufletele tuturor acelora care au suferit tribulațiile unor regimuri inumane, și cărora li s-au luat viețile în mod arbitrar pentru „vini“ precum apartenența la o religie, la un popor sau la o categorie socială.

Biserica Ortodoxă Română salută de asemenea hotărârea Adunării Generale a O.N.U. de a comemora la nivel mondial Ziua internațională a Holocaustului, ca o rememorare perpetuă a ororilor pe care le pot săvârși oamenii care l-au pierdut pe Dumnezeu asupra semenilor lor. Este un prilej de rugăciune și aducere aminte contemporanilor noștri că asemenea monstruozități, precum cea petrecută cu evreii în timpul celui de-al doilea război mondial, să nu se mai petreacă, fiindcă *cei ce uită nu merită*, după cum spunea Nicolae Iorga, *el* însuși o victimă, iar greșelile uitate pot fi oricând repetate.

În aceste momente, când comunitatea evreiască își plânge și se roagă pentru sufletele morților nevinovați de acum *65* de ani, Biserica Ortodoxă Română se alătură rugăciunilor ridicate de-a lungul timpului de către toți cei care au supraviețuit. Așa după cum spune un proverb evreiesc, *cine salvează un om salvează o lume*, cine ucide un om doar pentru vina că este evreu, creștin sau musulman, ucide odată cu el o lume, căci sufletul unui singur om valorează înaintea lui Dumnezeu cât întregul univers.

Bunul Dumnezeu să odihnească cu drepții Săi sufletele tuturor celor uciși fără de vină.

Î.P.S. Arhiepiscopul Romano-Catolic de București, IOAN ROBU

O lecție de demnitate și înaltă ținută morală

O mamă l-a învățat pe copilul ei, care se pregătea să devină preot, că este bine să țină mâinile împreunate pentru rugăciune și este bine să țină mâinile desfăcute pentru a face daruri. Comunitatea evreiască ține mâinile împreunate rugându-se pentru odihna sufletelor *victimelor Holocaustului și deschide mâinile pentru a oferi* lumii o lecție de demnitate și înaltă ținută morală în fața fenomenului antisemit ce cunoaște, azi, o evidentă recrudescență în lume. Rememorarea are un puternic scop profilactic pentru viitor. Biserica romano-catolică vă va sta mereu alături pentru neuitarea celor căzuți pradă urii și intoleranței, pentru combaterea antisemitismului din lumea de azi.

ADRIEAN VIDEANU, primarul general al Capitalei

Este important să curmăm orice formă de antisemitism în societatea românească

[...] Democrația este un sistem perfectibil și de aceea va trebui să veghem permanent la respectarea libertăților și drepturilor democratice, la protejarea minorităților care fac parte din istoria noastră comună, ele având o mare contribuție la dezvoltarea societății românești. Acest lucru este în primul rând valabil pentru evreii din România, a căror contribuție la dezvoltarea economică, socială și culturală a țării este remarcabilă.

Având în vedere toate acestea, apare și mai tragic momentul de acum 65 de ani, când, pe fondul luptei pentru putere dintre generalul Ion Antonescu și Garda de Fier, al disoluției autorității și al încadrării depline a României în Axa Berlin-Roma-Tokio, s-a putut ajunge la asemenea asasinate și violențe nepermise.

Desigur, specialiștii au analizat și vor analiza aceste evenimente; în acest cadru, salut și inițiativele din aceste zile, între care aș sublinia Conferința Internațională organizată de Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel“. Comemorarea de astăzi se înscrie și ea în șirul acestor manifestări, a căror necesitate este mai presus de orice evidență.

Pentru noi, oamenii politici, important este să acționăm consecvent pentru dezvoltarea și consolidarea sistemului democratic din România, să curmăm orice formă de antisemitism din societatea românească, să încurajăm toleranța și conlucrarea dintre majoritate și minorități, să protejăm patrimoniul acestora din urmă ca făcând parte din patrimoniul național [...].

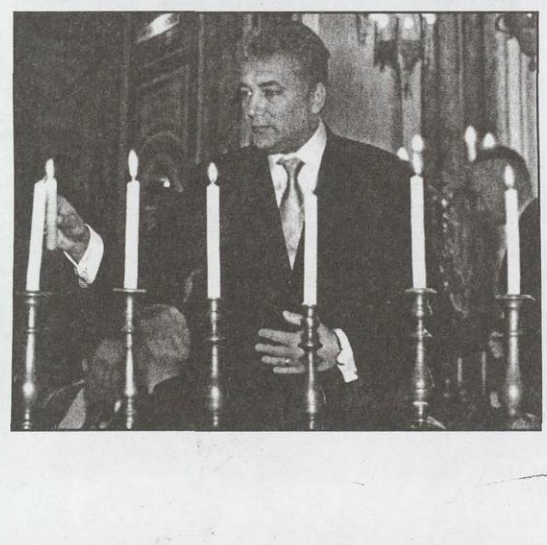

E.S. RODICA RADIAN GORDON, ambasadorul Statului Israel în România

Pogromul din București – rezultatul unor decenii de propagandă antisemită

Comemorarea a 65 de ani de la pogromul din București a fost marcată în acest an de o serie de manifestări cultural-științifice de o înaltă ținută, ceea ce a făcut posibil ca perpetuarea memoriei victimelor să fie însoțită și de o cunoaștere a faptelor în sine. Și într-adevăr, este greu să mai adăugăm ceva substanțial, după toate cele spuse și auzite și cu prilejul Conferinței internaționale, care a avut loc în urmă cu două zile, și mai ales după mărturia cutremurătoare a domnului Gutman Ben Zvi. Pogromul din București nu a fost un eveniment spontan, o instrumentalizare strategică a unui moment de anarhie, ci a fost pus în practică după un plan prestabilit. Mai mult, pogromul a fost doar un prim pas în ceea ce a devenit Holocaustul din România. Cert este că, din punct de vedere ideologic, el a fost pregătit pe o perioadă de decenii în care doctrina antisemită a contribuit la transformarea evreilor în paria ai societății. De aceea mi se pare evidentă obligația morală pe care o avem cu toții, și anume aceea de a comemora și de a învăța. Astăzi trebuie să ne gândim la suferința celor care au fost torturați și uciși, la disperarea celor care i-au pierdut pe cei dragi.

Continuare în pag. III

E.S. NICHOLAS TAUBMAN, ambasadorul S.U.A. în România

Trebuie să rezistăm tentației de a ascunde adevărul, oricât de dureros

Din partea Ambasadei mele, a Guvernului S.U.A. și a poporului american, *mulțumesc F.C.E.R. pentru organizarea* acestei importante comemorări. Victimele aveau chip, aveau familie. Fiecare era tatăl, mama, fiul, fiica, prietenul, iubitul cuiva și fiecare era un copil al lui Dumnezeu. Astăzi, rememorăm, de asemenea, victimele incendiului de ură reprezentat de Holocaust, ce a făcut șase milioane de victime în Europa, în care se includ și cele 400.000 în România. Este o provocare pentru fiecare democrație recunoașterea moștenirii acestor indescriptibile cruzimi. Totuși, trebuie să rezistăm tentației de a ascunde adevărul, oricât de dureros. Rememorarea întărește poporul nostru și instituțiile noastre democratice [...]. În anii din urmă, România a făcut pași în direcția recunoașterii acestui tragic capitol de istorie [...]. Suntem toți conștienți de faptul că niciodată nu trebuie să uităm ceea ce s-a întâmplat... Niciodată nu vom mai păși în direcția urii demoniace și a intoleranței.

În memoria evreilor martiri, victime ale persecuţiei şi urii rasiale

Preşedintele României, **TRAIAN BĂSESCU**

Urmare din pag. 1

Astăzi, când opţiunea României pentru valorile democratice este ireversibilă, suntem conştienţi de răspunderea care ne revine pentru ca manifestările xenofobe şi antisemite să fie riguros combătute şi eliminate din spaţiul public. Eforturile autorităţilor române de prezentare a adevărului despre Holocaust vor continua şi vor dobândi coerenţă la nivel educaţional. Încă de la începutul mandatului, am exprimat intenţia fermă de a sprijini, în acord cu recomandările Institutului Naţional pentru Studierea Holocaustului în România, proiectele şi programele educaţionale, de formare istorică şi civică, precum şi de aprofundare a cercetărilor privind Holocaustul.

Mai buna cunoaştere şi asumare a istoriei

Apariţia Raportului final al Institutului, a manualului *Istoria evreilor - Holocaustul*, reprezintă doar o parte din progresele pe care România le-a înregistrat în ultimul an, progrese care au avut la bază colaborarea autorităţilor cu instituţiile, centrele de cercetare şi fundaţiile a căror nobilă misiune publică este restabilirea adevărului istoric şi păstrarea vie a memoriei celor care au suferit.

Având în vedere bogăţia şi originalitatea moştenirii culturale evreieşti din România precum şi contribuţia sa la constituirea culturii şi civilizaţiei româneşti, cea mai eficace metodă de promovare a dialogului şi a respectului alterităţii este mai buna cunoaştere a istoriei şi asumarea memoriei.

Aşa cum ne aminteşte profesorul Elie Wiesel, dacă pentru cei care au murit este prea târziu, „nu este şi pentru copiii lor şi ai noştri".

Marele Rabin **MENACHEM HACOHEN**

„Doamne, Dumnezeule, să nu taci..."

Urmare din pag. 1

Indiferent de timp şi spaţiu, antisemitismul proferat şi practicat de oameni care sfidează Legea Divină, este un pericol ce ameninţă nu doar poporul evreu, ci întreaga umanitate. Gândiţi-vă la ceea ce au făptuit Hitler, Stalin; în zilele oastre - Bin Laden. La ceea ce declară, azi, preşedintele Iranului. Spune profetul Ieşaiahu, redând cuvintele lui Dumnezeu: „Eu am plăsmuit lumea: lumina şi întunericul, pacea şi războiul,

binele şi răul". Răul a fost creat pentru ca oamenii să înţeleagă că pericol există. După potop, Dumnezeu a întins peste lume curcubeul armoniei în diversitate. Din curcubeu lipseşte albul şi negrul, fiindcă ambele culori sunt simboluri ale extremelor. Armonia nu poate domni asupra oamenilor, dacă există extremism în lume. Din nefericire, însă, extremism există, antisemitismul fiind una dintre formele sale.

Fie ca această zi de comemorare, când ne rugăm pentru odihna celor pieriţi, *Al Kiduş Haşem*, să fie şi un îndemn de a ne intensifica lupta împotriva celor care ameninţă pacea umanităţii întregi.

Alteţa Sa, Principele **RADU DE HOHENZOLLERN** a transmis

MESAJUL Majestăţii Sale Regele MIHAI I

Responsabilitatea pentru Holocaust este un act suprem de a ne curăţa sufletul propriu

Holocaustul este o crimă de neimaginat, care rămâne unică în istoria umanităţii [...]. Iar responsabilitatea principală pentru această ucidere în masă trebuie să continue şi va continua să apese pe umerii unui om al cărui nume nici nu merită să fie pronunţat astăzi, şi pe umerii unui guvern criminal pe care el l-a stabilit în Germania. Dar toţi ceilalţi europeni, cei care au închis ochii şi s-au făcut că nu văd, acei care s-au bucurat de proprietăţile luate ilegal de la membrii comunităţilor evreieşti sau cei care s-au gândit, pur şi simplu, că crima nu-i afectează pe ei şi, prin urmare, nu trebuie să facă nimic, toţi împart o anume responsabilitate faţă de ceea ce s-a întâmplat. Comemorările de astăzi, din întreaga lume, întrunesc laolaltă aducere aminte şi acceptare a responsabilităţii de a nu fi prevenit această oroare [...].

■ Principele Radu citind mesajul adresat de Regele Mihai I

Chiar dacă am fi eşuat în salvarea doar *a unei singure vieţi* a evreilor noştri acum şase decenii, chiar dacă numai *am ignorat* atunci ororile şi suferinţa cetăţenilor noştri evrei, totuşi, am fost vinovaţi [...]. A admite partea noastră de responsabilitate pentru Holocaust este un act suprem de a ne curăţa sufletul propriu. Nu putem rămâne o democraţie adevărată, un membru deplin al Uniunii Europene şi al alianţei naţiunilor NATO dacă nu acceptăm că nu tot trecutul nostru a fost glorios, nici onorabil [...]. Putem să recâştigăm umanitatea noastră şi să consolidăm democraţia numai dacă vom confirma şi vom confrunta aceste orori direct, public şi cinstit.

Una dintre cele mai mari satisfacţii din viaţa mea a fost atunci când mama mea, Regina Elena, a obţinut titlul de „Drept între Popoare" pentru activităţile ei în cel de-al doilea război mondial. Sunt mândru de rolul ei, dar aş fi vrut să fi făcut cu toţii mai mult. Noi, toţi românii, inclusiv Familia mea, trebuie să continuăm să cercetăm conştiinţa noastră în legătură cu imensele crime comise în numele nostru sau în numele ţării. Am avut una dintre cele mai mari comunităţi evreieşti din Europa, un mare număr de oameni întreprinzători, bărbaţi şi femei de cultură, oameni care au ajutat şi ar fi putut ajuta România astăzi. România, ca fiecare naţiune europeană, a fost în cele din urmă cea care a pierdut în Holocaust. Împărtăşim durerea împreună, şi durerea va dăinui, pentru sute de ani [...].

Cu deplină cunoaştere a trecutului nostru, cu totală acceptare a responsabilităţii noastre, noi toţi vom face în aşa fel încât ororile Holocaustului să nu se mai repete niciodată.

Ne-am plecat frunţile, ascultând cuvintele sacre ale Psalmistului, rostite de Rabinul **Abraham Ehrenfeld**, ruga *El Male Rahamim* intonată de Prim Cantorul **Iosif Adler** şi am rostit un *Kadiş* colectiv.

MAXIMILIAN KATZ, directorul Centrului pentru Monitorizarea şi Combaterea Antisemitismului în România

Antisemitismul – o problemă acută a lumii contemporane

[...] Într-o lume în care demagogia politică se face din ce în ce mai simţită, într-o lume în care principiile democratice sunt exploatate de cei care atentează la stabilitatea şi securitatea naţiunilor care le dau adăpost, necesitatea de a ne aduce aminte de ororile trecutului devine o obligaţie comună, naţională şi internaţională. Într-o lume în care Holocaustul este ridiculizat şi negat, cum este şi cazul preşedintelui Iranului [...], în care existenţa Statului Israel este direct ameninţată, în repetate rânduri, de acelaşi preşedinte, necesitatea adoptării, dar mai ales a implementării unor măsuri practice, ferme şi imediate [...], este mai reală decât oricând.

Într-o perioadă în care evreii sunt înjunghiaţi într-o sinagogă din Moscova, cimitire evreieşti şi sinagogi sunt vandalizate şi distruse în Europa, într-o perioadă în care antisemiţii se ascund în rândul celor care critică Statul Israel, ne este clar tuturor că antisemitismul este un fenomen real şi nu mai puţin periculos decât a fost în trecut. În acest context faptic, la 1 noiembrie 2005, Organizaţia Naţiunilor Unite a declarat data de 27 ianuarie (ziua eliberării de către armata sovietică a lagărului de exterminare de la Auschwitz) ca Zi a comemorării Internaţionale a Holocaustului. Oportunitatea adoptării rezoluţiei O.N.U. nu putea fi prezentată mai bine decât a fost prezentată în declaraţia Ambasadorului Iordaniei la această organizaţie. În discursul său, prinţul Zeid Raad Zeid Al Hussein a spus următoarele: „Este de dorit ca şi alte expuneri despre Holocaust să aibă loc în Adunarea Generală pentru că niciodată nu putem înceta să învăţăm lecţii relevante [...]. A fost o crimă de cele mai colosale proporţii". Cuvintele ambasadorului Al Hussein ar trebui să răsune pe coridoarele instituţiilor de stat şi de educaţie din toată lumea, inclusiv ale celor din România, unde negaţionişti ai Holocaustului românesc sunt „onorabili" profesori universitari şi educatori ai tinerei generaţii, iar antisemiţi declaraţi sunt membri ai parlamentului şi lideri ai vieţii politice.

În această zi de comemorare a celor ucişi pe străzile oraşelor României anilor '40, în această perioadă marcată de spargerea deliberată şi repetată a geamurilor Teatrului Evreiesc, în această perioadă în care repetatele acte de vandalism antisemit sunt tratate cu indiferenţă şi superficialitate [...], chemăm întreaga societate civilă cât şi instituţiile de stat să trateze faptele şi actele de antisemitism care au loc în România contemporană cu seriozitate şi responsabilitate [...].

Antisemitismul este o problemă acută nu numai pentru lumea evreiască, ci, în primul rând, a societăţilor în rândul cărora acest fenomen se dezvoltă.

E.S. RODICA RADIAN GORDON, ambasadorul Statului Israel în România

Urmare din pag. 1

Dar în acelaşi timp trebuie să înţelegem mecanismele care au provocat declanşarea şi desfăşurarea acestui eveniment. Şi aceasta cu atât mai mult cu cât susţinătorii mişcării Noua Dreaptă depun mari eforturi în prezentarea cu semn schimbat a pogromului, transformând victimele în călăi, călăii devenind la rândul lor victime inocente. Iar încercările celor care doresc să răspândească din nou rasismul, antisemitismul şi xenofobia, crimele la care acestea au dus, nu pot fi contracarate decât de cunoaşterea adevărului.

În ultimii doi ani România a făcut paşi semnificativi în ce priveşte asumarea răspunderii

Pogromul din Bucureşti – rezultatul unor decenii de propagandă antisemită

istorice pentru crimele comise de guvernele Antonescu, cu şi fără legionari. Dar în acest moment, important este rolul educatorilor în receptarea a ceea ce a însemnat Holocaustul în România, inclusiv episodul pogromului legionar, care a deschis etapa anihilării fizice a evreilor români [...]. Societatea civilă ar trebui să se implice mai activ în efortul de înţelegere a faptului că Holocaustul a însemnat un atac asupra valorilor umaniste şi a democraţiei pe întreg continentul european [...]. Suntem din nou martorii unor manifestări de antisemitism din ce în ce mai pregnante, care au culminat de curând cu declaraţiile preşedintelui iranian care, în mod repetat, a negat Holocaustul şi dreptul la existenţă al Statului Israel. De aceea Ziua internaţională de comemorare a Holocaustului stabilită pentru data de 27 ianuarie nu are doar o importanţă simbolică, ci reprezintă şi un prilej de reflecţie asupra modului în care trebuie salvate aceste valori umaniste şi democratice [...].

General MIHAIL IONESCU, directorul Institutului Naţional pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel"

Reamintind trecutul, vom înarma prezentul şi viitorul, pentru a nu-i repeta greşelile

[...] Pogromul de la Bucureşti, din ianuarie 1941, în care au murit peste 120 de evrei, a fost săvârşit în contextul rebeliunii legionare ce a reprezentat o încercare de preluare prin violenţă a puterii de stat de către Garda de Fier, în scopul consolidării fascizării României. În acele zile sângeroase s-a constatat o carenţă de acţiune a instituţiilor statului român, care ar fi trebuit să apere ordinea, securitatea şi proprietatea tuturor cetăţenilor. Pe baza ultimelor studii ştiinţifice publicate, se consideră că pogromul de la Bucureşti a fost efectul politicii de stat antisemite implementate încă din octombrie 1938. Comemorarea, precum şi studierea acelor tragice evenimente este foarte importantă pentru identificarea mecanismelor de generare şi exercitare a violenţei şi terorii la nivel macrosocial, organizate sub impulsul unei ideologii nefaste, care promova naţionalismul, rasismul, antisemitismul şi xenofobia.

Două „lecţii învăţate" ale acelor „ani răscolitori" [...], se cuvin reamintite... Prima este că antisemitismul şi manifestările xenofobe găsesc un teren prielnic de manifestare pe fondul proceselor de dezorientare şi dezagregare ale autorităţii statului, de pasivitate şi derivă naţionalistă [...].

Cea de-a doua „lecţie învăţată" se referă la ceea ce se numeşte carenţa de spirit civic, la pasivitatea martorilor nenumăraţi ai unor astfel de violenţe organizate [...]. Reacţia imediată şi fermă la orice manifestare de violenţă, angrenarea largă în procesele democratice reprezintă tot atâtea stavile în calea apariţiei sau ascendenţei anarhiei, violenţei sau terorii în societate.

Aceste două „lecţii învăţate" din evenimentele tragice de acum 65 de ani se cuvin fructificate în procesul educaţional [...] în România, care a făcut în ultimul timp progrese însemnate [...]. Dezvăluind şi reamintind astfel de evenimente ale trecutului recent vom înarma prezentul şi viitorul pentru a nu repeta greşelile trecutului.

Conf. dr. **OTTO ADLER**, preşedintele A.E.R.V.H.

Calea morală şi calea punitivă împotriva negaţioniştilor

Oare veşnic Cain îl va ucide pe Abel? Până când minciuna ascunsă între două adevăruri şi minciuna curată şi nevătămată cu privire la Holocaust îşi va face loc în lume? Putem combate minciuna pe cale morală şi pe cale punitivă. Calea morală este aceea a cunoaşterii şi recunoaşterii adevărului. Calea punitivă este reprezentată de lege. Pe ambele căi, în România, s-au obţinut rezultate memorabile. Prima este aplicată prin faptul că, azi, în şcoli se învaţă despre Holocaust. Secunda este reprezentată de Ordonanţa 31/2002, cu putere de Lege. Să nu uităm, însă, că ura de rasă este azi enormă şi că trebuie să luptăm ca Ordonanţa să devină Lege.

Prof. dr. ing. **ITZHAK BEN ZVI GUTMAN**

O trăire întipărită adânc în inima, în mintea, în amintirea mea

[...] Nici până în ziua de azi, după 65 de ani, nu am puterea sufleteaască să vă descriu ce am trăit în acele zile; este o trăire, care, la zece ani, cât aveam atunci, s-a întipărit adânc în inima mea, în mintea mea, în amintirea mea - şi nu o pot împărtăşi cu nimeni. Fraţii mei, lancu şi Iosif, au fost omorâţi. Am fost la înmormântarea lor, împreună cu părinţii mei, cu atât de mulţi prieteni, rude, colegi de-ai lor. Mama mea, Ethel Gutman, nu a rezistat loviturii îngrozitoare şi, după o lungă boală, chinuită fizic şi moral, s-a sfârşit şi odihneşte la Cimitirul „Filantropia", alături de lancu şi Iosif. Evrei au fost omorâţi şi la Abatorul din Bucureşti. Au fost aduşi, printre mulţi alţii, şi bunul prieten al tatălui meu, industriaşul Bernard Kaufman, împreună cu fiul său, Jacques. Ei au fost bătuţi, sfârtecaţi cu cuţite de abator, tăiaţi în bucăţi. Jacques Kaufman a fost atârnat, mort, de un cârlig, împreună cu alţi evrei. Pe trupurile sfârtecate, legionarii asasini au scris „carne cuşer". Tatăl meu, Rabinul Zvi Gutman, pe care gloanţele legionarilor, ca prin minune, nu l-au atins, a înţeles că, dacă a supravieţuit şi a rămas în viaţă, misiunea sa, de om, de rabin, este să-şi slujească obştea, să călăuzească, să îndrume şi să ajute comunitatea sa. Este tot ceea ce a făcut, cu devotament, în toţi anii cât a trăit, chiar şi după ce i-a pierdut pe lancu şi pe Iosif. Sinagoga pe care a fondat-o în memoria lor - „Beth Iacov Iosef", întâi la Bucureşti, apoi la Tel Aviv, a devenit o casă a celor originari din România [...].

Av. **CONSTANTIN VIŞINESCU**, preşedinte de onoare al A.C.P.R.I.

Adunarea de azi nu este numai „In memoriam", ci şi „Pro memoriam"

Ca martor al Holocaustului, ca apărător în procesele sioniştilor din anii '50, mă oripilează otrava negaţionistă. Este suficient să arunce cineva ochii pe unele tarabe pentru a vedea „Cărticica şefului de cuib", „Mein Kampf", „Protocoalele înţeleptilor Sionului" şi alte cărţi de propagandă antisemită. Ceea ce s-a petrecut în urmă cu 65 de ani este cel mai ridicol act politic cu putinţă: un partid aflat la putere încearcă să răstoarne guvernul din care face parte. Eram sublocotent în rezervă, când am trecut prin faţa Palatului Regal şi i-am văzut pe Antonescu în cămaşă verde, făcând salutul legionar [...]. Dacă am vorbit despre reactivarea neoextremismului în România, nu mai puţin adevărat este faptul că, tot după '89, am asistat la progrese făcute în direcţia democratizării societăţii româneşti [...]. Cred că adunarea noastră de azi nu este numai *in memoriam*, ci şi *pro memoriam*.

Riposte la jaful şi crimele regimului legionar

În organizarea luptei evreilor pentru supravieţuire în perioada guvernării regimului Antonescu, cu şi fără legionari, rolul hotărâtor i-a revenit reţelei instituţiilor comunitare, de cult, cultură, învăţământ şi asistenţă socială. Meinrea lor a fost compensarea frustrărilor materiale şi morale la care au fost supuşi evreii în anii prigoanei şi apărarea intereselor evreimii în faţa autorităţii de stat. Intreaga activitate a fost coordonată de Federaţia Uniunilor de Comunităţi Evreieşti, până la desfiinţarea ei în decembrie 1941. În această epocă, dintre cele mai grele în istoria evreilor din România, Wilhelm Filderman, preşedintele Federaţiei, a adoptat tactica luptei legale, calea petiţiilor, a audienţelor şi a stabilirii contactelor cu personalităţile vieţii politice şi clericale româneşti cu influenţă în cercurile guvernamentale şi care au acceptat să intervină în favoarea evreilor. După primele măsuri antievreieşti promulgate de Statul Naţional Legionar, conducerea Federaţiei a apreciat că principala luptă trebuie dusă împotriva mişcării legionare şi a miniştrilor legionari aflaţi în guvern. În contextul dat, s-a încercat stabilirea unui contact personal cu Ion Antonescu, conducătorul statului, pentru a-i demonstra că politica şi teroarea legionară declanşate imediat după venirea lor la putere alături de Antonescu dăunează nu doar evreilor, dar întregului popor român şi în general României.

În acest scop au fost elaborate zeci de memorii care de multe ori cuprindeau sute de pagini bazate pe date adunate din întreaga ţară. În ordine cronologică, principalele petiţii au fost înaintate după cum urmează:

1940

● *11 septembrie*. Împotriva deciziilor Ministerului Cultelor de desfiinţare a majorităţii sinagogilor şi de limitare a activităţilor cultual-religioase;

● *17 septembrie*. Dr. W. Filderman este primit în audienţă la Ion Antonescu, conducătorul statului. Dr. Filderman a expus pe larg consecinţele nefaste ale deciziei Ministerului Cultelor, prezentând toate problemele care la data respectivă frământau populaţia evreiască;

● *9 decembrie*. Se înaintează unul din memoriile cele mai cuprinzătoare. Ororile comise de legionari sunt prezentate pe criterii alfabetice şi geografice. Pe baza unei statistici riguros întocmite, se arată numărul arestărilor, asasinatelor, bătăilor, confiscărilor de proprietăţi, profanărilor de sinagogi şi de cimitire;

● *10 decembrie*. Conducătorul statului este rugat să fie reexaminate legile şi măsurile adoptate de guvern contra evreilor, căci în contextul dat 98% din populaţia evreiască este aruncată în braţele mizeriei.

1941

● *2 ianuarie*. Dr. Filderman înaintează conducătorului statului un memoriu în care compară situaţia evreilor din România cu situaţia din Germania, Italia şi Ungaria. Concluzia: „România în trei luni de guvernare a dat legi care depăşesc nu numai numărul celor promulgate în Italia şi Ungaria dar şi pe cele din Germania, promulgate înainte şi după legislaţia nürnberghezã:

● *11 ianuarie*. Se prezintă tabloul atrocităţilor săvârşite pe localităţi între 9 decembrie 1940 - 1 ianuarie 1941;

● *8 martie*. La cabinetul conducătorului statului este depus un memorandum însoţit de un album de fotografii privind ororile şi pierderile suferite de evrei în zilele pogromului din Bucureşti;

● *1 aprilie*. O revenire prin care se cere urgentarea restituirii bunurilor jefuite de legionari şi descoperite până la acea dată.

Memoriile înaintate de F.U.C.E. conducătorului statului cu privire la consecinţele terorii legionare sunt mărturii documentare unice privind viaţa dramatică a populaţiei evreieşti în perioada respectivă. Chiar dacă rezultatele acestor demersuri au fost minore, totuşi prin sensibilizarea autorităţilor de stat s-a obţinut, la un moment dat, redobândirea cel puţin a unei părţi din obiectele de cult jefuite din sinagogile şi templele Bucureştiului în special în zilele pogromului. Trebuie însă menţionat că în perioada de după înlăturarea legionarilor de la putere activitatea petiţionară a dat câteva rezultate importante.

Dr. LYA BENJAMIN

Un pogrom, cu evidenţă, premeditat

Se împlinesc 65 de ani de la acele zile tragice când 126 de oameni din Bucureşti au fost măcelăriţi pentru simplul fapt de a fi fost evrei. Cu aceste cuvinte începusem alocuţiunea mea în curtea Templului Coral, când, la 4 noiembrie 1997 (la 57 ani de la pogrom), dezvelesem o placă comemorativă adusă din Tel Aviv, pentru a marca pe veci cele întâmplate atunci.

Pogromul din 21-23 decembrie 1941, de la Bucureşti, a fost cu evidenţă premeditat. Armata, jandarmeria şi o parte din poliţie erau de partea lui Antonescu, în timp ce organele legionarilor, cu poliţişti legionari, au pus la cale măcelul. Ministrul de Interne dispusese chiar incendierea cartierului evreiesc. Pogromul începuse încă în ziua de 20 ianuarie 1941, când bande de legionari au invadat şi au devastat cartierele evreieşti. Au fost acte de tortură, omoruri, jafuri şi violuri. Fruntaşii populaţiei evreieşti erau ţinta acestor huligani. Sigmund Goldfarb, preşedintele comunităţii din Bucureşti, Horia Carp, secretar general al comunităţii, Rabinul Zvi Gutman, cu doi fii ai săi, Iacob şi Iosef, Moşe Orecovsky, directorul Oficiului de emigrări, au fost prinşi şi maltrataţi. Legionarii îl căutau pe dr. Filderman şi pe Şef Rabinul Şafran, dar aceştia au reuşit să se ascundă. Soţia Şef Rabinului Şafran fusese şi ea maltratată. 126 de evrei au fost ucişi, şi printre ei cei doi fii ai Rabinului Zvi Gutman, când el însuşi, printr-o minune, a rămas în viaţă, cantorul Ioshua Cuperstik, Moşe Orecovsky, farmacistul Alexandru Solomon şi alte personalităţi.

Martiriul celor 126 de nevinovaţi ucişi nu poate fi uitat.

Ing. BARUCH TERCATIN

„Dacă ecoul vocilor noastre slăbeşte, noi vom pieri"

Sub genericul suitei comemorative dedicate împlinirii a 65 de ani de la Pogromul legionar din Bucureşti (21-23 ianuarie 1941), T.E.S. a găzduit vernisajul expoziţiei „Viaţa în umbra morţii", realizată de dr. *Lya Benjamin*, dr. *Irina Cajal* şi *George Dumitriu*, vernisaj urmat de spectacolul lui *Alexander Hausvater*: „Direct din Amsterdam: Anneee Frank!". Eveniment de anvergură, deschis de consilierul cultural al F.C.E.R., dr. ing. *José Blum*, în prezenţa soţiei preşedintelui României, *Maria Băsescu*, a secretarului de stat din Ministerul Culturii şi Cultelor, dr. *Virgil Ştefan Niculescu*, a numeroşi parlamentari, a unor importante personalităţi culturale româneşti, expoziţia şi spectacolul au evidenţiat o dată mai mult vitalitatea obştii noastre, vitalitatea, peste ani, a mesajului Annei Frank: „Ascultă-ţi propria voce! Fii tu însuţi şi în înţelegere cu ceilalţi, fără să ţii cont de etnie şi confesiune!".

Faptul că Teatrul Evreiesc de Stat a fost ales drept loc de desfăşurare a preambulului comemorativ este simptomatic. T.E.S. este urmaşul „Baraşeum"-ului, moment de referinţă în istoria rezistenţei spirituale evreieşti din România în anii Holocaustului. „Un teatru în care s-a plâns şi s-a râs atunci, căruia, din păcate, se mai găseşte şi azi cineva care să-i spargă geamurile" - observa, în cuvântul de salut, directorul T.E.S., regizorul *Harry Eliad*.

Singularitatea evenimentului a fost relevată de preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, în alocuţiunea introductivă, vorbind despre forţa artelor vizuale (fotografia şi teatrul), cu specific evreiesc şi universal, de a ne face să retrăim acest episod dureros nu doar din istoria evreilor, ci şi a umanităţii, care este Holocaustul.

Dr. *Lya Benjamin*, care a preluat microfonul, ne-a ghidat în lumea „Vieţii în umbra morţii": ● legislaţia rasială, cu lista celor o mie de actori, scriitori, regizori, compozitori excluşi din lăcaşurile româneşti de cultură ● momente din Pogromul legionar de la Bucureşti ● din Masacrul de la Iaşi ● din calvarul îndurat de oameni nevinovaţi în „Trenul Morţii", în care a sfârşit, pierzându-şi minţile, unul din importanţii scriitori ai timpului, Carol Drimer. Ne-a condus în infernul lagărelor Transnistriei prin intermediul desenelor lui Arnold Dagani şi al gravurilor în lemn ale lui Aurel Mărculescu.

Şi spectacolul, covârşitor, ori de câte ori este văzut, pus în scenă de Hausvater, a reconfirmat forţa de regenerare, resursele actoricesti de primă mână, din toate generaţiile, realizând omogenitatea capabilă să transpună scenic cruzimea-de-dragul-cruzimii, moartea la pândă, intensitatea primei iubiri, tradiţia iudaică străveche, visul de libertate.

„Dacă ecoul vocilor noastre slăbeşte, noi vom pieri". Aceste cuvinte ale lui Paul Eluard ar putea sluji drept moto nu doar pentru expoziţia şi piesa în viziune contemporană (jucată în seara de 18 ianuarie a.c., la T.E.S.), despre ultimii ani de viaţă ai fetiţei de 14 ani, ci pentru întreaga noastră istorie post-Holocaust.

IULIA DELEANU

Lecţii de istorie la Centrul „Goldstein-Goren"

În sala de Consiliu a Facultăţii de Litere a Universităţii Bucureşti, Centrul „Goldstein-Goren" a organizat, la 24 ianuarie a.c., o întâlnire cu istoricul israelian *Jean Ancel* şi cu prof. dr. ing. *Itzhak Ben Zvi Gutman*, fiul Rabinului Gutman căruia i-au fost ucişi doi fii în pogromul din Bucureşti (21-23 ianuarie 1941). Istoricul *Jean Ancel* a anunţat că a reeditat şi revizuit lucrarea *Transnistria* în limba engleză, la Tel Aviv, după o documentare la Odessa, Nikolaev, Herson, Moscova, Chişinău, cu completări din arhivele ruseşti, germane etc. Vorbitorul a menţionat existenţa a numeroase documente, printre care şi un memoriu adresat, în 1942, de către intelectuali români mareşalului Antonescu, pentru oprirea deportărilor şi exterminării evreilor. Prof. *Itzhak Ben Zvi Gutman* (Israel), a relatat despre teroarea sub regimul antonescian şi despre evoluţia istoriografiei anilor 1941-1944. Rabinul Efraim Gutman a fost arestat de autorităţile comuniste şi eliberat în 1954 la intervenţia Şef Rabinului Moses Rosen. La întâlnirea cu cele două personalităţi israeliene au fost prezenţi reporteri de la Tv.R. şi Radio, numeroşi studenţi, precum şi o serie de cercetători: *Liviu Rotman, George Voicu*, gen. *Mihail Ionescu, Andrei Oişteanu, Al. Florian, Adrian Niculescu*, ing. *Liviu Beris*, vice-preşedintele A.E.R.V.H., *Mihai Chioveanu, Măriuca Stanciu, Felicia Waldman, Tony Barat, Michael Shafir*. Au avut loc discuţii. (B.M.M.)

Un vernisaj-eveniment în viaţa culturală a Capitalei

Comemorarea Pogromului legionar din ianuarie 1941, la Sinagoga Mare din Bucureşti, a oferit cadrul propice unei reînnoiri a expoziţiei permanente consacrate Holocaustului în România. Restructurată, regândită pe baze moderne, expoziţia a cunosut un mare impact emoţional asupra publicului. O expoziţie în care concepţia clasică (ponderea panourilor) se îmbină cu sugestia estetică: o schiţă de Marcel Iancu, cu o scenă de la Abator (oameni atârnaţi de cârlige, printre care şi propriul său frate); mormane de sfeşnice, martore ale rugilor celor ce aveau să piară în Holocaust ş.a. Merite indubitabile revin istoricului *Lya Benjamin*, criticului de artă *Irina Cajal*, muzeografului *George Dumitriu*. Un vernisaj-eveniment în viaţa culturală a Capitalei. (I.D.)

Prima manifestare oficială organizată de Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel"

„Violență și teroare în istoria recentă a României - 65 de ani de la pogromul din București"

Nou înființatul Institut Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel" a ieșit pentru prima dată în public, organizând, în ajunul marcării celor 65 de ani de la rebeliunea legionară din București, conferința internațională „Violență și teroare în istoria recentă a României - 65 de ani de la pogromul din București". La această manifestare au fost invitate să participe personalități binecunoscute, specializate în problema Holocaustului din România, atât din țară, cât și din străinătate.

Lucrările conferinței au fost deschise de g-ral **MIHAIL E. IONESCU**, directorul general al Institutului, printre invitați fiind prezenți: Marele Rabin *Menachem Hacohen*, E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în România, E.S. *Jacek Paliszewski*, ambasadorul Poloniei, alți diplomați, reprezentanți ai Președinției României și Guvernului, principele *Radu de Hohenzollern*, fostul ministru de externe, *Petre Roman*, deputat dr. *Aurel Vainer*, președintele F.C.E.R., și conducerea Federației, Rabinul *Abraham Ehrenfeld* și membri ai comunității, specialiști români și străini în problema Holocaustului și o audiență impresionantă. Vorbitorul a arătat că această conferință este prima apariție publică a Institutului, organizată împreună cu F.C.E.R., și, în alegerea momentului, s-a ținut cont de două momente: comemorarea a 65 de ani de la rebeliunea legionară și marcarea, pentru prima oară după adoptarea rezoluției O.N.U., a Zilei Internaționale a Holocaustului. G-ral M. Ionescu a scos din nou în evidență necesitatea asumării trecutului ce aparține întregii națiuni, care nu poate fi „ocultat, ocolit sau schimbat", precum și a răspunderii pentru cele întâmplate, fără de care nu pot fi înțelese traiectoriile contemporane ale României. Generațiile de azi nu pot fi condamnate pentru ceea ce s-a întâmplat, dar trebuie să existe un gest de racordare cu trecutul. Dacă trecutul nu este asumat, România ar putea deveni prizoniera unor derive istorice.

În mesajul Președinției României, transmis de consilierul prezidențial **ȘTEFAN DEACONU** cu prilejul acestui „eveniment important, dar trist, marcând tragedia unui întreg popor", s-a subliniat, de asemenea, necesitatea asumării trecutului istoric, inclusiv cu perioadele mai puțin bune. Societatea românească trebuie să cunoască ce s-a întâmplat în acele perioade de tristă amintire și un astfel de simpo-zion este un mijloc pentru ca aceste evenimente tragice să nu fie date uitării. Vorbitorul a menționat mesajul președintelui *Traian Băsescu*, de Ziua Holocaustului în România, în care, în funcția pe care o are, își asumă trecutul, precum și demersul președintelui în vederea reanalizării Ordonanței nr. 31/2002 de condamnare a rasismului, antisemitismului, xenofobiei și sancționarea celor care neagă Holocaustul, pentru a fi inclusă și etnia rromă. În ajunul marcării zilelor de 21-23 ianuarie, Președinția își exprimă respectul pentru supraviețuitorii Holocaustului, aduce un omagiu evreilor uciși în timpul pogromului legionar și în lume, mai ales celor ce au suferit din cauza statului român - a mai spus consilierul prezidențial *Ștefan Deaconu*.

Vorbind în numele Ministerului Culturii și Cultelor, secretarul de stat **VIRGIL ȘTEFAN NIȚULESCU** a arătat că evenimentele din 21-23 ianuarie 1941 reprezintă o pagină dureroasă în istoria poporului român, care nu trebuie ascunsă în fața opiniei publice, ci asumată în mod critic. Pogromul legionar, a spus domnia-sa, nu a fost un eveniment izolat, ci punctul culminant al unui șir de evenimente similare. El a precizat că în rebeliunea legionară au fost implicate structuri ale statului român. Studierea celor întâmplate va ajuta la identificarea mecanismelor și ideologiei care au provocat acest fenomen, a arătat *Virgil Nițulescu*. În timpul conferinței, domnia-sa a anunțat și lansarea de către minister a concursului pentru realizarea ansamblului monumental „Memorialul Holocaustului în România".

Deputat dr. **AUREL VAINER**, președintele F.C.E.R., a salutat inițiativa Institutului de a organiza această conferință. F.C.E.R. apreciază în mod deosebit acest eveniment științific și plin de responsabilitate civică și va oferi tot sprijinul în mod continuu și constant pentru astfel de inițiative. Pogromul de la București, a subliniat vorbitorul, reprezintă o pagină cutremurătoare și o teribilă amintire. Este pur și simplu de neimaginat că în București au putut avea loc astfel de acte de vandalism cărora i-a căzut victimă - printre alte lăcașuri iudaice de cult cu valoare patrimonială - Marele Templu Sefard, ars până în temelii. Comunitatea Evreilor din București și F.C.E.R. - a arătat dr. *Aurel Vainer* - sunt angajate în aducerea permanentă în memorie a acestor evenimente .„De aceea, ne doare că azi în România democratică, membră a N.A.T.O. și viitoare membră a U.E., mai sunt posibile acte de vandalism cum a fost cel împotriva T.E.S., când un nemernic a aruncat cu pietre într-un lăcaș de cultură al evreilor, susținând că este antisemit, iar un profesor universitar cu acces la tineret propagă cele mai groaznice idei antisemite și incită la măsuri de retorsiune împotriva evreilor", a arătat domnia-sa. El și-a exprimat încrederea că asemenea lucruri nu se vor mai întâmpla în România și a urat Institutului să pună în lumină realitățile Holocaustului din România.

În expunerea „Pogromul de la București, influențe germane, reacții interne și repercusiuni asupra politicii regimului fascist față de evrei", istoricul **JEAN ANCEL**, de la Institutul „Yad Vashem" din Ierusalim, a analizat influența germană în desfășurarea acestui eveniment, arătând că pogromul din București a fost strâns legat de rebeliunea legionară împotriva lui Antonescu. Vorbitorul a relevat rolul preoților ortodocși în rebeliune și a menționat că, în afara legionarilor, la atacurile și jafurile din timpul pogromului au participat și criminali de rând, locuitori ai periferiilor, incendierea cartierelor evreiești din capitală având loc la ordinul direct al ministrului de interne Vasile Lașinski. Ancel a vorbit și despre atacurile legionare împotriva evreilor din anii '20, la Cluj, Oradea și în alte părți. El a scos în evidență faptul că a existat „o variantă originală, românească a antisemitismului", inspirată din tezele susținute de Zelea Codreanu, de oameni politici ca Octavian Goga și A.C. Cuza, cu binecuvântarea lui Alexandru Vaida Voievod și înțelegerea tacită a lui Iuliu Maniu, care încheiase un pact electoral cu legionarii. „Inspiratorul" unor astfel de acte nu a fost „Mein Kampf", ci învățăturile unor intelectuali români, profesori universitari. În context, el l-a citat pe Zelea Codreanu, care a spus că nu trebuie să învățăm antisemitismul de la alții. În cadrul conflictului dintre legionari și armată, Antonescu a ordonat militarilor să adopte poziția „defensivei active", respectiv să nu intervină în pogrom, pentru a-i compromite pe legionari. După rebeliune, în care au murit și români, în societatea românească a avut loc o dezbatere a intelectualilor, dar nimeni nu s-a referit la evrei - a mai arătat *Jean Ancel*.

O expunere emoționată a fost prezentată de prof. dr. ing. **ITZHAK BEN ZVI GUTMAN**, unul dintre fiii Rabinului Zvi Gutman, singurul supraviețuitor miraculos al celor duși în pădurea de la Jilava de către legionari pentru a fi executați. În „Mărturia unui supraviețuitor", domnia-sa, care avea pe atunci 10 ani, a povestit cele întâmplate, atmosfera din timpul pogromului, moartea celor doi frați la Jilava, soarta întregii familii. Prof. *Itzhak Ben Zvi Gutman* a evocat apoi personalitatea Rabinului Gutman, prestigiul de care s-a bucurat în tot timpul vieții, atât în România, chiar sub regimul comunist, cât și în Israel, unde a ctitorit sinagogi în care se comemorează în fiecare an pogromul din București. Aceste evenimente, a arătat vorbitorul, au fost ascunse de regimul comunist, ele fiind scoase la lumină abia de Raportul Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului. Domnia-sa a avertizat și asupra reînvierii antisemitismului în Europa și în lume, subliniind în acest context importanța studierii Holocaustului, mai ales pentru generațiile viitoare, pentru ca istoria să nu se mai repete.

Referatul „Ipostaze asupra terorii. Atacul asupra iudaismului", de **GINA PANĂ** (Facultatea de Filosofie a Universității București), a analizat tradițiile antisemitismului din România și cele două direcții în care a avut loc atacul împotriva iudaismului, cel verbal și cel faptic. Vorbitoarea a arătat că legionarii și intelectualii de orientare legionară au adoptat punctul de vedere al prof. Nicolae Paulescu, pe care-l considerau mentorul lor, ce viza „exterminarea dușmanului", respectiv a evreilor. Atacul împotriva iudaismului s-a dus mai întâi pe plan religios, contrapunându-se sintagme ca „iudaism diavolesc și creștinism dumnezeesc". În presa din anii '20, a arătat *Gina Pană*, se susținea teza caracterului negativ al iudaismului, incompatibil cu românismul. În acest context, vorbitoarea a scos în evidență și participarea preoților ortodocși, mulți dintre ei alăturându-se mișcării legionare. Ea a făcut apoi un scurt istoric al acțiunilor legionarilor împotriva evreilor, care au culminat cu pogromul din București.

Expunerea „Mesajul antisemit în «Cuvântul» în perioada septembrie 1940 - ianuarie 1941", de dr. **LYA BENJAMIN**, a reprezentat o analiză pertinentă a sterotipurilor și retoricii antisemite din această publicație, devenită, după o evoluție sinuoasă, portavocea legionarismului. În argumentarea necesității unei astfel de lucrări, vorbitoarea a susținut importanța analizei limbajului în cunoașterea unei ideologii. După ce a arătat că înaintea instaurării statului legionar, tocmai din cauza acestei orientări, ziarul a fost de mai multe ori suspendat, *Lya Benjamin* pornește de la analiza limbajului folosit în primul număr după reapariția ziarului „Cuvântul", din 14 octombrie 1940, care reprezintă un „breviar al furiei legionare împotriva evreilor". Sunt preluate și aplicate toate clișeele antisemite generale. De altfel, publicația s-a și intitulat „Ziar al mișcării legionare". Directorul său, P.P. Panaitescu, precum și alți colaboratori au declarat că doresc să păstreze nealterat spiritul mișcării, se consideră dușmani ai democrației, internaționalismului și comunismului și adepți ai totalitarismului și antisemitismului. În viziunea lui Panaitescu, problema evreiască putea fi soluționată numai de un stat totalitar, al revoluției legionare, și aceasta ar fi însemnat eliminarea evreilor din societate. Prima țintă, susținea „Cuvântul", era înfrângerea politicienilor, a „politicienilor jidoviți", deoarece „jidanii nu pot trăi decât înfipți în mlaștina păcatelor românești". Au fost unii care s-au pronunțat și pentru exterminarea evreilor, dar au ajuns la concluzia că este o problemă internațională care depinde de victoria Germaniei. Vorbitoarea a subliniat că, spre deosebire de unele teze care afirmă că legionarii n-ar fi fost rasiști, în ziarul „Cuvântul" au apărut articole ce militau pentru „puritatea rasială a românilor" (Traian Herseni). De asemenea, publicația a preluat clișeul iudeo-masoneriei, dar mai puțin cel iudeo-comunist, în schimb a insistat asupra ideii că evreii vor să desființeze statele naționale și a pus accentul pe iudeo-masoneria mondială care stăpânește lumea. Expunerea se ocupă și de rolul instigator jucat de publicație în timpul rebeliunii legionare.

ALEXANDRU FLORIAN (directorul executiv al Institutului) și **ANCA CIUCIU** (Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România) au încercat, în studiul lor „Pogromul de la București. Oameni și locuri", să „personalizeze" cele întâmplate în timpul pogromului, evocând date concrete despre distrugeri, pierderi, jafuri și asasinate și citând din mărturiile supraviețuitorilor, toate aceste aspecte fiind ilustrate cu imagini și documente ale vremii. Interesantă și edificatoare a fost prezentarea unui jurnal de actualitate la câteva zile după rebeliune, în care evreii sunt eludați complet, singurele victime recunoscute fiind militarii români.

În discuțiile care au urmat, vorbitorii (*Țicu Goldstein, Virgil Nițulescu, Leon Rottman*, arh. *A. Streja, Manole Florin*, din partea rromilor, ing. *Paul Schwartz*, dr. *Aurel Vainer*, prof. *Itzhak Ben Zvi Gutman, Jean Ancel*) au făcut observații și au adus completări importante la referatele prezentate, au ridicat probleme care ar merita să devină subiecte ale altor dezbateri sau au răspuns la întrebări.

Mulțumind participanților la conferință, g-ral *Mihail Ionescu* a subliniat utilitatea științifică a confruntărilor cu trecutul, menite să facă lumină asupra unor evenimente legate de Holocaustul românesc. Domnia-sa a prezentat proiectele viitoare ale Institutului și a relevat importanța unor conferințe similare, menționând o dezbatere legată de pogromul de la Iași.

EVA GALAMBOS

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A HOLOCAUSTULUI, marcată în comunități din țară

Ziua Internațională a Holocaustului, precum și comemorarea victimelor rebeliunii legionare au fost marcate la Institutul de Istorie Orală al Universității „Babeș-Bolyai" și la comunitatea evreiască din **CLUJ-NAPOCA**, unde publicistul *Vasile Grunea* a ținut o conferință despre cele două subiecte. ● La **TIMIȘOARA**, președintele comunității, dr. *Paul Costin*, a citit mărturiile unui supraviețuitor al măcelului de la Dorohoi, completate cu o relatare a unui alt martor, *Paul Sterescu*, despre rebeliunea legionară din București. ● La **SIBIU**, comemorarea a avut loc la Școala nr. 18, printr-un spectacol, „In memoriam... Auschwitz", cu participarea reprezentanților autorităților centrale și locale, a secretarului general al F.C.E.R., ing. *Albert Kupferberg*, a secretarei comunității evreiești sibiene, ing. *Reveca Deutsch*, precum și a numeroși membri ai comunității. ● La comemorarea organizată de comunitatea din **SATU MARE** - o slujbă religioasă și o conferință susținută de președintele *N. Decsei* - au participat reprezentanți ai autorităților centrale, locale și ai cultelor, alături de membrii comunității.

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D-353

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL L • NR. 246 (1046) • 4-19 FEBRUARIE 2006 • 6-21 ŞVAT 5766 • 16 PAGINI + EDIȚIE SPECIALĂ (I-II) – 1,50 (15 000) LEI

LA ÎNCHIDEREA EDIȚIEI

Vizita directorului general al JOINT pentru Europa, ALBERTO SENDEREY, în comunități din țară și în Capitală • un interviu, în exclusivitate, cu importantul oaspete • Alberto Senderey văzut de dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România, precum și propria opinie despre prezentul și viitorul obștii noastre. (PAG. I)

Într-o atmosferă deschisă, cu disponibilități reciproce de comunicare

În cadrul întrevederilor succesive, de la Palatul Cotroceni - pe care președintele României, *Traian Băsescu*, le-a avut cu reprezentanți ai formațiunilor politice cu reprezentare parlamentară -, la 16 februarie a.c., s-a derulat întâlnirea președintelui României cu Grupul Parlamentar al Minorităților Naționale, altele decât cea maghiară, din Camera Deputaților. Cu acest prilej, președintele statului român a pus în discuție mai multe subiecte asupra cărora a dorit să cunoască punctul de vedere al deputaților reprezentând organizații ale minorităților naționale. În principiu, a fost vorba de îmbunătățirea legislației în domeniul justiției, precum și de căile de dezvoltare a democrației parlamentare în România. Reprezentanții Grupului Parlamentar au subliniat implicarea constantă în aceste procese, atât în cadrul Parlamentului, cât și în cadrul organizațiilor pe care le reprezintă.

Întâlnirea președintelui României cu Grupul Parlamentar al Minorităților Naționale

Deputatul dr. *Aurel Vainer*, președintele F.C.E.R., a evidențiat implicarea comunității evreiești în activități internaționale, amintind recentele reuniuni la care a participat: Consiliul Internațional al Parlamentarilor Evrei, Congresul Mondial Evreiesc - ambele, la Ierusalim. Relatând despre întâlnirea parlamentarilor evrei cu primul ministru israelian *ad interim*, *Ehud Olmert*, vorbitorul a subliniat drepturile de care se bucură minoritățile naționale în România, fapt ce a stârnit un interes sporit față de țara noastră din partea organizațiilor evreiești internaționale.

Reprezentantul etniei noastre în Parlament a reliefat ecoul pozitiv pe care l-au avut urările de sănătate transmise lui *Ariel Sharon* din partea Președinției și a F.C.E.R. De asemenea, președintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, și-a manifestat dorința de implicare în dezvoltarea continuă a bunelor relații între România și organizațiile evreiești internaționale, referindu-se, în acest sens, și la participarea sa, între 17-19 februarie a.c., la lucrările Adunării Generale a Congresului European Evreiesc, de la Viena, unde va solicita adoptarea unui document al Congresului în favoarea primirii României în U.E. la 1 ianuarie 2007. În final, a solicitat președintelui României acordarea unei audiențe de prezentare a noii conduceri a F.C.E.R. Propunerea a fost acceptată de președintele țării. Întâlnirea s-a desfășurat într-o atmosferă foarte deschisă, cu disponibilități de comunicare și de ascultare de ambele părți.

ANUL NOU AL POMILOR

Una dintre puținele sărbători vesele - *Hamișa Asar Bișvat* - ilustrează atât imaginația bogată caracteristică spiritului iudaic, cât și puternica și neîntrerupta legătură a evreilor cu natura, creația lui Dumnezeu. Probabil că atunci când s-au gândit să instituie acest An Nou al Pomilor (neîntâlnit la religiile monoteiste, ci mai degrabă la orientali - chinezi sau japonezi -, care onorează, la rândul lor, natura), evreii se simțeau încă aproape de pământ. Ei și-au dat seama că pomii reprezintă un simbol al rezistenței, al supraviețuirii, că-și trag seva din pământ, dau roade și chiar transplantați, dacă au cât de cât condiții, se dezvoltă. Au simțit că, în acest sens, pot deveni un exemplu și pentru supraviețuirea lor. Predica Marelui Rabin *Menachem Hacohen*, ținută la Templul Coral cu prilejul sărbătorii de *Hamișa Asar Bișvat* 5766, a fost concepută în acest spirit. „Pomii au venit la Dumnezeu și au cerut să aibă și ei un an nou, argumentând cu cele scrise în Tora: «Omul e la fel ca un pom al câmpurilor»", a citat Marele Rabin o poveste talmudică. Dumnezeu, în mărinimia Sa, le-a dat dreptate și le-a satisfăcut cererea, fixându-le un an nou numai al lor.

Continuare în pag. II

EDIȚIE SPECIALĂ
- HAMIȘA ASAR BI-ȘVAT
- BRUHIM HABAIM!

În fața amenințărilor fățișe ale Iranului adresate Israelului (și ale celor voalate față de Occident), președintele Bush a făcut o declarație tranșantă: dacă va fi necesar, Statele Unite vor sări în apărarea Israelului. Referindu-se la președintele iranian Mahmud Ahmadinejad, într-un interviu acordat agenției Reuter, Bush și-a manifestat preocuparea „față de o persoană care, pe de o parte, încearcă să rescrie istoria Holocaustului și, pe de altă parte, a dat clar de înțeles că vrea să distrugă Israelul. Israelul este un aliat ferm al S.U.A. și, dacă va fi cazul, vom veni în apărarea Israelului", a spus Bush, sugerând apoi că este vorba despre o intervenție militară.

Israelul și umbrela de apărare americană

Analiștii israelieni apreciază această declarație drept „o piatră de hotar" în relațiile dintre cele două state și un pas pe calea oficializării unui pact bilateral de apărare. Răspunsul american - afirmă cotidianul israelian „Haaretz" - a implicat trei elemente: administrația și-a sporit eforturile diplomatice împotriva nuclearizării Iranului și a reușit să mobilizeze o majoritate solidă pe plan internațional pentru a aduce problema în fața Consiliului de Securitate. Paralel cu demersurile diplomatice, au avut loc declarații ale oamenilor politici și sondaje de opinie în S.U.A. susținând o intervenție militară în Iran. Cel de-al treilea element a fost umbrela de apărare oferită de Bush Israelului.

Dacă declarația lui Bush dă de înțeles israelienilor că nu sunt singuri în fața amenințărilor iraniene, analiștii scot în evidență și alte aspecte care ar putea nemulțumi o parte a clasei politice sau militare din Israel. Prin declarațiile lui Bush, Israelul nu mai are posibilitatea de a acționa de unul singur și de a ataca reactoarele iraniene, așa cum a fost cazul în Irak, în 1981. Decizia dacă și când să se acționeze împotriva Iranului va fi luată de acum de Casa Albă, nu de către Statul Major israelian. Rezultatul imediat a fost că premierul Olmert nu a mai rostit nici un fel de amenințare la adresa Iranului și a eliminat „capitolul iranian" din discursul său rostit la Conferința de Securitate de la Herzlia.

EVA GALAMBOS

Continuare în pag. 2

PAG. 2 TIMIȘU DE SUS, 9-12 februarie 2006
„NEȘAMA IEHUDIT" – program pentru identitatea de suflet

PAG. 6 PREMIERĂ LA T.E.S.
Musicalul „ESTERA" (de Octavian Sava și Marius Țeicu)
„Ei sunt teferi, eu nebun?"

PAG. 11 IUDAICA

PAG. 4 FONOTECA R.E.

HARY KULLER
„Dacă vrei să schimbi lumea, începe cu tine"

ISRAEL 2006
A TRĂI ISTORIA, A FACE ISTORIE

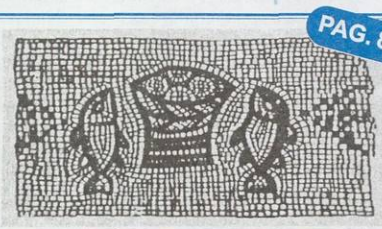

PAG. 8-9

TIMIŞU DE SUS, 9-12 februarie 2006

„NEŞAMA IEHUDIT“ – program pentru identitatea de suflet

A doua ediție a Programului de Identitate Iudaică „Neşama iehudit“ – „Suflet evreiesc“ a reunit, la Timişu de Sus, peste 45 de participanți din întreaga țară. Inițiatorul programului, ce s-a bucurat de succes încă de la prima sesiune, este tânărul *Eduard Kupferberg*, coordonator de programe în cadrul Centrului Pedagogic „Yosef Hirsh“ al F.C.E.R. Anul acesta întregul program a fost realizat de el împreună cu *Mirela Aşman*, coordonator de programe în cadrul acestui departament ce asigură o multitudine de activități educative. Nu ştiu, după patru zile, care a fost ingredientul secret al alchimiei realizate cu participanții. Pot afirma, însă, că dăruirea de suflet a fost prezentă de ambele părți. Nu a contat, în cele din urmă, dacă ai fost organizator sau „destinatar“ al activităților - poate doar nivelul adrenalinei a fost clar mai ridicat la primii!

Mesajul preşedintelui F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, cuvintele transmise de directorul adjunct al JOINT pentru România, *Israel Sabag*, cât şi prezența şi cuvântul consilierului responsabil pentru vârsta medie, *Rudi Marcovici*, au arătat importanța acestui seminar pentru programul actual al F.C.E.R.

Construind identitatea

„Nu este important să îți găseşti personalitatea, ci să ți-o construieşti“, afirma un citat pe care l-am zărit recent. La acțiunea „Neşama iehudit“ am simțit - chiar dacă organizatorii nu au exprimat în cuvinte această idee - că despre acest fapt este vorba. Ei au acordat şansa celor pe care contextul istoric, demografic, social i-a făcut să nu poată trăi o viață evreiască deplină, să îşi recompună propria identitate de suflet. Dacă ar fi să reduc la două cuvinte aceste zile de discuții intense, dar şi de relaxare la poalele brazilor albi, ar fi „diversitate“ şi „comunitate“. Am învățat, ca şi colegii mei, că acceptarea şi înțelegerea diverselor fațete pe care le îmbracă iudaismul este esențială pentru a ne înțelege propria identitate.

*

Evreu – evreitate

În debutul Seminarului, participanții au fost rugați să definească, printr-un cuvânt sau o imagine, noțiunea de „evreu“ şi tot schematic iudaismul, comunitatea şi aşteptările de la acest seminar. Rezultatele au dus la concluzia că aceleaşi lucruri ne sunt, adesea, importante fiecăruia dintre noi. Peste jumătate dintre participanți au înfățişat „evreitatea“ printr-un *Magen David*, urmat de noțiuni ca pace, familie, Şabat etc. Pe parcursul celor patru zile de program, Mirela Aşman şi Eduard Kupferberg i-au invitat pe participanți la o continuă introspecție despre ce înseamnă „a fi un bun evreu“, despre felul în care înțelege fiecare dintre noi unitatea poporului evreu. Stilul interactiv în care s-a desfăşurat programul le-a permis participanților - fie că au fost prin profesie medici, jurişti, jurnalişti, profesori, ingineri, studenți etc. - să exprime problemele cele mai importante pe care le resimt azi. S-a discutat, deschis şi concret, în sesiunea moderată de Mirela Aşman, despre religie, legătura cu Dumnezeu, despre ajutorare şi depărtare de valorile tradiționale ale poporului evreu.

*

Sărbători şi obiceiuri

Ceremonia de *Kabalat Şabat* şi masa de *Oneg Şabat* s-au închegat firesc, iar melodiile inspirate de compozițiile Rabinului Carlbach au adus o atmosferă autentic religioasă chiar şi în rândul nepracticanților, al celor care doar rar au posibilitatea să ia parte la asemenea ceremonii. Pericopa *Beşalah*, comentată de Eduard Kupferberg, s-a potrivit perfect cu tema Seminarului. Ideea de identitate, de luptă cu asimilarea chiar şi în condiții de deşert fizic sau spiritual, fiind prezentă în acest fragment din Tora. Cei pentru care Sederul a fost până la acest prilej asimilat cu prima seară a Pesah-ului au avut surprinderea să constate că aceasta poate îmbrăca şi o altă formă. Ritualul mesei de Tu Bişvat, „Anul Nou al Pomilor“, a fost reprodus de organizatori. Tradiția de a se consuma cu acest prilej vin şi toate tipurile de fructe (cu sâmburi, care se mănâncă în întregime, ce au coajă tare şi necomestibilă) are o semnificație mistică şi metaforică inaugurată în perioada medievală în oraşul israelian Țfat, în care au trăit importanți rabini cabalişti de-a lungul secolelor. Sederul, în traducere „ordine“, se referă la consumarea acestor fructe într-o ordine bine definită, care să ne amintească de sensurile Creației, de unitatea omului, a lui Adam, cu pământul din care provine (*Adama* însemnând chiar pământ). Eduard Kupferberg, cel care a oficiat ambele ceremonii, a prezentat, cu acest prilej, scrieri talmudice, midraşuri (legende), citate din Tora şi interpretări cabalistice referitoare la această sărbătoare care este tot mai prezentă şi în comunitățile moderne.

*

Israel în toate...

Am avut prilejul, cu ocazia acestui seminar, să moderez o discuție despre situația actuală din Israel. E mult spus „să moderez“, în condițiile în care participanții s-au avântat cu pasiune în această dezbatere despre situația din Israel şi din „teritorii“, despre viitorul politic al evreimii din Israel şi Diaspora. Opinii interesante, chiar dacă adesea divergente, am putut auzi cu acest prilej de la oameni care cunosc situația din Israel, au trăit-o şi o analizează mereu.

La final, trebuie să menționez prezența delicată a celei care a asigurat condițiile de *caşrut*, în regim hotelier, *Etti Burihovici*. Datorită ei şi organizatorilor (care au transportat un arsenal de vase, tacâmuri, carne caşer), iudaismul a căpătat în aceste zile o dimensiune tangibilă (chiar degustabilă...) şi nu doar teoretică.

LUCIANA FRIEDMANN

♦ **EDUARD KUPFERBERG**, coordonator programe: „Acest program s-a născut ca o idee, acum aproape trei ani de zile, în momentul în care am constatat că cei de peste 25 de *ani sunt mai puțin participativi în cadrul programului Centrului Pedagogic şi că atunci când sunt, se simt un pic pierduți prin noianul de informații. El se adresează tinerilor adulți şi adulților, oamenilor care se simt evrei, dar care nu ştiu prea bine ce înseamnă să fii evreu. Unii au trăit în familii în care tradiția iudaică s-a pierdut de-a lungul anilor de comunism şi cărora dorim să le oferim o mostră de iudaism, să le dedicăm cât mai multe fațete ale evreității pentru inimă şi minte. Am pornit de la noțiuni de bază, trecând prin religie, prin Şabat, şi ajungând la discuții în grup, referitor la problemele pe care le au ei, pentru că este un suport să constați că nu eşti singur, că în celălalt capăt al țării mai este cineva care are aceleaşi dileme ca tine şi uneori găseşte răspunsuri. Una dintre chestiunile în care încercăm să acordăm un suport moral este cum să îşi păstreze evreitatea în comunități foarte mici. Am constatat că cea mai fericită îmbinare de participanți este un grup format din cei ce participă sporadic în comunitate şi dintre cei care sunt implicați în viața comunitară, de cele mai multe ori ca voluntari. Una dintre reuşitele Seminarului a fost bucuria de a trăi câteva zile într-o sudată micro-comunitate evreiască, cu antagonismele ei, dar şi prieteniile ei. Întregul grup a comunicat şi eu sper că ne-am transformat în câteva zile într-o mare familie în care am discutat despre Israel, despre sărbători, despre valori şi tradiții iudaice. Le sunt recunoscător participanților şi îi mulțumesc colegei mele Mirela Aşman. Țin să menționez şi aportul majghiah-ului, Etti Burihovici, pentru că, pornind de la vesela caşer şi carnea caşer, totul a fost ca la cantinele rituale în condiții de hotel. Visul meu este ca acest program să aibă o periodicitate de două sau trei ediții pe an în care să aducem mereu noi teme de interes pentru participanți“.*

♦ **MIRELA AŞMAN**, coordonator programe: *„Acest program, care încearcă să dezvăluie diversele fațete pe care le îmbracă identitatea iudaică, face parte dintr-o serie vastă de programe ale Compartimentului de Tineret, devenit în ultimii ani, un centru de educație evreiască pentru membri de toate vârstele ai comunității. Suntem acum într-un proces de transformare, chiar şi ca denumire, într-un sector special ce va fi dedicat educației iudaice. Încercăm să ne adaptăm nevoilor şi cerințelor celor care vin cu drag la activitățile noastre. Desigur, taberele de la Cristian se adresează tinerilor şi copiilor, seminariile regionale - celor implicați în activitățile de tineret şi vârstă medie, seminariile de jurnalism, web, femei, Talmud Tora, singles au public-țintă foarte clar. Seminarul „Neşama lehudit“, ca şi cel de Holocaust, sunt destinate celor care doresc să îşi păstreze rădăcinile iudaice. În diferite momente istorice, sub regimuri sau în spații diferite, „a fi evreu“ poate fi perceput diferit de individ, cât şi de societate. Noi încercăm prin acest program să acordăm participanților posibilitatea de a discuta despre problemele care îi preocupă, referitor la iudaism în lumea modernă. Am fost încântată de cât de animate au fost discuțiile şi de deschiderea participanților. Simt, de la un an la altul, o mai mare implicare din partea lor şi dorința de a continua şi acasă, în comunitățile lor, aceste dezbateri şi cred că aceasta este cea mai mare mulțumire pentru noi, organizatorii“.*

Globalizarea – încă o reconfirmare a unității în diversitate

Interviu cu liderul Grupului Minorităților Naționale în Parlamentul României – VARUJAN PAMBUCCIAN

A întrebuința pozitiv istoria, aşa cum face Varujan Pambuccian, pentru a edifica un prezent mai suportabil decât cel peste care se prăvălesc, zilnic - prin mass media sau prin viu grai -, avalanşe de agresivitate, de cele mai felurite tipuri, înseamnă a accentua înțelesul activ, inedit, energic al existenței. El crede că prima condiție pentru punerea în ecuație a oricărei formule de conlucrare interetnică pentru viitor este adevărul despre trecut. În oceanul acesta tulbure de început de secol XXI, în care violența, subiectele de scandal, zona sensibilă a tratamentului minorităților naționale țin, de multe ori, capul de afiş al buletinelor de ştiri, în preajma unor oameni ca *Varujan Pambuccian* poți visa la dâra de lumină tivind culorile sumbre din primii ani ai veacului nostru cu binefăcătoare, renăscută speranță.

- Înțeleg că, azi, când există destule controverse privind forma actuală a proiectului de Lege a Minorităților Naționale, izolaționismul versus europenism este o formă mai mult sau mai puțin mascată a ultranaționalismului xenofob.

- Lucrurile sunt mult mai complexe şi cu adâncime în istorie. Nu avem voie să confundăm europenismul cu dizolvarea în mulțimea pestriță a culturilor ce-l compun. Nu avem voie să ajungem prizonierii unei mentalități cosmopolite. Dar, în aceeaşi măsură, nu putem concepe o Europă unită fără integrare culturală. Europenismul este o condiție vitală pentru a schimba îngustimea orizontului zonal cu amploarea celui continental, care să permită omului european activ, mobil, să se conformeze, în egală măsură, cerințelor megapolisurilor tentaculare şi schimburilor de idei la scară planetară, oferindu-i intrumentele necesare ripostei în fața manifestărilor şovine.

- În ce măsură triada informație-dialog-înțelegere a Celuilalt este clişeu, în ce măsură - realitate?

- Este necesitate. Autarhismul este un fenomen sinucigaş.

- Globalizarea este stimulent sau dizolvant al interculturalității?

- Este un fenomen preponderent economic, tehnologic. Ține de forța de muncă, de sistemul de transport şi de piață. Cine nu înțelege cultura locală, nu are cum să desfăşoare o activitate economică globală. Din acest motiv, în ultimii 20 de ani, fenomenul de globalizare a dus la dezvoltarea culturilor locale şi, implicit, a interculturalității. Este încă o reconfirmare a unității în diversitate.

- Este indiferența o maladie incurabilă a sufletului uman; consecința unei existențe stresante, solicitante; o formă de pasivitate?

- Ca formă de apărare în fața derizoriului, indiferența este strat protector. Dar indiferența față de formele fundamentale ale răului contemporan este patogenică. Dacă privim în istorie, constatăm că minimalizarea răului poate avea consecințe tragice majore. Nu avem dreptul ca, ascunzându-ne capul în nisip, să pierdem din vedere răul ascuns sub evenimente, aparent, irelevante. Despre pasivitate se poate vorbi în cazul omului lipsit de informare iar pentru a lupta împotriva indiferenței ca şi a pasivității este nevoie ca informarea să se facă „sec“, adică nepărtinitor, şi nu răuvoitor.

*

Un târâit de telefon. Domnu' Pambuccian ridică receptorul. „Trebuie să fug la sală“, se scuză, ridicându-se precipitat de la birou. Trebuie spus că discuția noastră, de la Camera Deputaților, se desfăşura într-o pauză de şedință. Şi câte întrebări aş fi vrut să-i pun despre: ● *kitsch*-ul impus pieței culturale de consumatorul submediu şi chiar mediu ● relațiile minorităților naționale cu țările strămoşeşti ● raporturile interminoritare şi parteneriatul majoritate-minorități! „La revedere“-le meu chiar asta şi vrea să fie: dorința de a reveni la Biroul Grupului Minorităților Naționale din Parlamentul României, pentru a relua convorbirea cu hipersolicitatul meu interlocutor.

IULIA DELEANU

Israelul şi umbrela de apărare americană

Urmare din pag. 1

Şi dacă premieri israelieni, cum au fost Shimon Peres sau Ehud Barak, au încercat să obțină de multă vreme o astfel de umbrelă de protecție, militarii şi-au manifestat îndoiala cu privire la oportunitatea unui astfel de pact care ar reduce libertatea de acțiune a Israelului în lupta împotriva teroriştilor palestinieni. Până acum înțelegerea tacită era că Israelul se va apăra singur cu ajutorul banilor şi armelor americane. Acum spațiul său de manevră a fost limitat, dar declarațiile lui Bush se referă, cel puțin deocamdată, numai la Iran. Chiar dacă există controverse cu privire la „umbrela de apărare“, sprijinul american devine şi mai valoros în condițiile în care frontul global, la prima vedere unitar, în fața altui pericol, cel al viitorului guvern Hamas, începe să se fisureze. Dacă, într-o primă etapă, „cvartetul“, respectiv S.U.A., Rusia, U.E. şi O.N.U., autorul planului internațional de pace în Orientul Mijlociu, a declarat că nu va accepta nici un guvern Hamas până când mişcarea nu va recunoaşte Israelul, acordurile semnate de Autoritatea Palestiniană şi nu va renunța la terorism, Rusia a decis să aibă convorbiri cu reprezentanții ei, invitându-i la Moscova. Putin susține că prin acest demers va încerca să convingă Hamas-ul să-şi schimbe atitudinea. O poziție conciliantă a fost adoptată şi de unele țări europene, cum sunt Franța sau Turcia, interesate să-şi mențină relațiile cu lumea musulmană. Evoluțiile ulterioare vor dovedi care va fi calea cea mai bună de urmat - cea a fermității sau cea a concesiilor din interese pragmatice.

Solidaritatea intelectualității române și evreiești în anii 1900-1940

„Patriotismul nu este o analiză de sânge", scria cândva Nichita Stănescu, referindu-se la celebrul tablou al lui C.D. Rosenthal, „România revoluționară". Tabloul este reprodus pe coperta recentei cărți apărute la Editura Universal Dalsi - sub îngrijirea **Mariei Marian**, remarcabil om de cultură, prietenă a etniei noastre - ***Totuși, n-au fost singuri***, cu subtitlul: ***Solidaritatea intelectualității române și evreiești în anii 1900-1940***. Noi am adăuga la titlu: „Nu am fost niciodată singuri", pentru că solidaritatea interetnică este și ea o permanență a istoriei, în contrapondere cu vrajba, xenofobia, antisemitismul, ca și iubirea în fața urii (n.n. - a se citi cap. „Cazul G. Călinescu", cu totul exemplar). După „Prefața" semnată de prof. dr. **Ioan Șerbănescu**, „Argumentul" Mariei Marian și un „Salut din Israel" al lui Marius Mircu, intrăm în „materia" cărții, cu semnături și referințe ilustre: Moses Gaster, M. Schwarzfeld, Ronetti-Roman, Constantin Graur, Al. Macedonski, C. Rădulescu-Motru, Gh. Marinescu, Agatha Bârsescu, Ovid Densușianu, Jacques Elias, N. Iorga, A. Stern, C. Beldie, I. Torouțiu, Gala Galaction, Arghezi, Bogza, Zarifopol, Zissu, E. Lovinescu, Cocea, Vinea, Aderca, Perpessicius, Z. Stancu, Petre Andrei, G. Călinescu, Iordan Chimet și mulți alții. Este vorba de o relație bilaterală, un fenomen de interculturalitate. Am ales câteva fragmente din această antologie documentară, îndemnând cititorii să citească volumul în întregime. **(B. MEHR)**

Acad. prof. dr. NICOLAE CAJAL

„Cercetarea documentelor, cunoașterea istoriei relațiilor dintre populația majoritară, în tot ce are aceasta mai uman, mai nobil, și evrei arată că oamenii de știință, literații, slujitorii Thaliei, managerii, cadrele didactice, fără să omitem oamenii simpli, au trecut peste bariera prejudecăților naționalist-xenofobe, au căutat prietenia și colaborarea, dând o pildă emoționantă de solidaritate și sprijin".

Prof. dr. IOAN ȘERBĂNESCU

„[...] Exponenți de frunte ai opiniei publice - politicieni, profesori universitari, literați, economiști și filosofi, ca și oameni simpli - au dat o replică propagandei șovine, teoriilor xenofobe care au alimentat sau stimulat antisemitismul din cele dintâi decenii ale secolului trecut. De la cele mai diverse tribune [...] se lua atitudine împotriva naționalismului agresiv, în lucrări științifice și literare, pe scene ale teatrelor era dezvăluită nocivitatea urii de rasă, a prejudecăților xenofobe, cerându-se respectarea omului indiferent cărei etnii ar aparține [...]. E important de știut că marii oameni de litere ai epocii, piscurile literaturii române - Constantin Rădulescu-Motru, Constantin Mille, Mihail Sadoveanu, Gala Galaction, G. Ibrăileanu, Eugen Lovinescu, Tudor Arghezi, Liviu Rebreanu, Eugen Herovanu, Alex. Macedonski -, condamnau manifestările antisemite". *(Din „Prefață")*

MARIUS MIRCU

Salut din Israel

„Aflu cu bucurie că sunt unul dintre autorii incluși în tabla de materii a volumului *Totuși, n-au fost singuri*, al Editurii Universal Dalsi. În ce calitate? Presupun - nu, sunt sigur - în calitatea mea de scriitor, de evreu, de român, de martor care a asistat și n-a uitat tristele evenimente ale secolului XX și mi-am îngăduit să nu uit și evenimentele curate, bune, ale acestui secol [...]".

MARIA MARIAN

Argument

„Dacă nu vom ști noi, generațiile adulte de astăzi, cu dramatica experiență pe care o avem, să identificăm răul istoriei care a produs dezastrele care continuă să traumatizeze, încă, umanitatea, dacă nu vom ști să arătăm generațiilor tinere expresiile, uneori seducătoare, pe care le poate îmbrăca energia demonică instinctuală care somnolează în cavernele subconștientului uman, atunci tragediile se pot repeta. Este motivul principal care stă la temelia cărții de față".

IORDAN CHIMET

„Cuvânt înainte la istoria interbelică. Stelă funerară pentru Draculaland"

„Coborând în subsolul piramidei sociale, antisemitismul pegrei urbane, ieșită, în momentele de anarhie, din cotloanele sordide în care trăia, pentru a face tot răul de care se simțea atrasă în mod organic; antisemitismul ca virus, ca răzbunare, ca frustrare. Antisemitul de salon - o, Doamne! de Academie, căci au existat destule exemplare care au maculat cea mai nobilă instituție a spiritului național, în frunte cu A.C. Cuza; antisemitul de *crâșmă* rurală sau de mahala, antisemitul invizibil, care refuză să se dea în spectacol în fața vulgului sau în arenă publică, etalându-și convingerile în fața unui auditoriu discret - *mardeiașul* tradițional, însărcinat să aplice cu bâta doctrina pe teren, antisemitul ambiguu, predispus la oaarecare concesii, oarecum *impur*, păstrându-și și ura față de evreul imaginar, dar și unele amiciții față de evrei din vecini; în fine, antisemitismul aventurierilor poolitici, al veleitarilor superiori, numele mari ale clasei politice care l-au secundat pee Carol al II-lea în ambițiile sale - Argetoianu, Manoilescu și partenerii lor - care auu adus daune ireparabile atât comunității evreiești, dar și întregii țări: cei care *ar fi dorit*, asemeni lui Mihail Manoilescu, să-și încheie, apoteotic, cariera în sâmul Mișcării Legionare, în fine triumfătoare, fără a reuși, posturile de comandă râvnite *fiind ocupate*, și o poziție subalternă care le lega orgoliul nu era de conceput. Au jucat rolul lor în afirmarea mentalității antisemite incompatibilitățile temperamentale, complexele de inferioritate, spiritul gregar dominant, sterilitatea morală, ignoranța și analfabetismul și câte altele...".

Cazul MOSES GASTER

Moses Gaster la „Junimea"

„În timpul vacanțelor de vară, veneam de obicei acasă și rămâneam pentru trei sau patru luni. În '72, sosit acasă, am primit permisiunea să conferențiez la Universitate. Eram în termeni amicali cu Titu Maiorescu, care m-a introdus în cenaclul său, cunoscut ca «Junimea», care se reunea în casa lui o dată pe lună. De cele mai multe ori, alături de soția sa, erau prezenți Theodor Rosetti, P. Carp, uneori Vasile Alecsandri și Iacob Negruzzi, Caragiale, Eminescu, Ioan Slavici, din când în când Ion Creangă, sora lui Theodor Rosetti, N. Gane și cred încă unul sau doi. Seratele erau deosebit de plăcute. Din timp în timp, fiecare citea câte ceva din lucrările sale, supuse unei critici prietenești".

Expulzarea lui Moses Gaster

Scrisoarea lui Moses Gaster despre expulzarea sa din România, publicată în [*Neue Freie Presse*] [Viena, 10 noiembrie 1885]

Domnule redactor!

În vigoarea legii discreționare, care a fost votată de Camerele românești în anul 1881 și care era să fie aplicată numai în cazul vagabonzilor fără domiciliu și fără câștig, am fost expulzat din țară cu încă alți nouă confrați evrei de credință și anume fără indicarea motivelor ce au îndemnat guvernul la un asemenea demers[...]. Născut în România, în anul 1856, din părinți ai căror strămoși de mai multe generații își pot dovedi originea în această țară, am absolvit acolo școala și, în 1873, am obținut diploma de bacalaureat. Am frecventat, timp mai îndelungat, universitățile din Germania și am tratat în disertația mea de doctorat un subiect din filologia română. Ea a apărut în 1877, în *Revista pentru filologie romanică* a profesorului Gröber. După întoarcerea mea acasă, cariera mea științifică s-a dezvoltat în modul următor: la 24 noiembrie 1880, am obținut de la Ministerul Învățământului „Valia legendi" (Subnumăr 15656), i.e., permisiunea de a ține cursuri la Universitatea București despre limba și literatura română [și] ani de-a rândul m-am servit de acest drept [...]. La începutul anului 1883, a apărut marea mea lucrare despre *Literatura populară română* [...]. De menționat este, în sfârșit, *Chrestomația română*, în două volume, care apare [la Leipzig] la Editura F.A. Brockhaus [...]. Eu însumi părăsesc fără mânie patria mea, pe care totuși nu voi înceta s-o iubesc ca atare și durerea profundă cauzată de expulzarea mea se poate privi ca un mod în care această țară scumpă își prejudiciază interesele prin reglementări nefericite ale unui guvern și se discreditează în ochii străinătății [...].

CONSTANTIN GRAUR

„Este o învinuire adusă evreilor, pe care n-am înțeles-o niciodată: aceea că ei ar fi inaccesibili culturii române! Această învinuire, făcută din patimă, nu rezistă celei mai elementare observațiuni. În campania antisemită - mai mult ca în orice altă campanie - exagerările formează unicele arme de luptă. Imparțialitatea absolută e imposibilă chiar la oameni de bună-credință care apără o idee; cu atât mai mult la aceia care pornesc de la sentimente de ură și propagă numai un sentiment - căci un antisemitism de doctrină aproape nu există în România, sau, chiar dacă s-o fi găsind la antisemiții de cabinet, nu-l vedem deloc la cei militanți". *(„Evreii în cultura română. Inaccesibili?" - București, 1904)*

OVID DENSUȘIANU

„Dacă ați mai aminti că străinii au făcut donații Universității, pe când românii, care ar fi putut fi tot atât de darnici - dacă nu și mai mult - nu s-au gândit la așa ceva, ați risca să vi se spună: «nu se poate». Ați căuta însă atunci să arătați protestatarilor pagini tipărite unde se spune că, într-adevăr, străini ca Halfon, Hillel au dăruit Universității Române zeci de mii de lei, pe când din aristocrația română nu se vede nimeni alături de dânșii". *(„Despre sprijinul acordat de «străini» culturii române", București, 15 noiembrie 1911)*

OCTAV BOTEZ

Un critic filosof – H. Sanielevici

„«Încercările sale critice», publicate acum vreo treisprezece ani, când d. Gherea își începtase activitatea, într-o epocă de dezorientare și de interregn literar, se distingeau prin seriozitatea, adâncimea, judecata sigură, simțul estetic al autorului [...]. D-sa e însuflețit de nobila ambiție care stăpânea pe un Taine sau un Brunetière atunci când construiau doctrinele lor cu noțiuni împrumutate din alte domenii, aceea de a ridica critica literară de la un naiv empirism la nivelul unei științe pozitive care să descopere raporturi, să formuleze legi, să găsească acea cauză generatrice și explicativă din care să se poată deduce cazurile individuale". *(Iași, martie 1916)*

TUDOR ARGHEZI

Despre regizorul Șternberg

„D. Șternberg și-a permis să impuie imperativ o sensibilitate sau o concepție despre Gogol, dramatizând gluma și hazul, printr-un extract compus, de amărăciuni. El nu s-a zbenguit, căci nu ar fi putut să organizeze nimic și, pentru un spectator serios și adâncit, efortul lui trebuie examinat ca un efort și deslușit. Căci ori ți-ai făcut o profesie din a pricepe - rușinoasă profesie, este drept - ori, în simplicitate, renunți de a-ți mai tipări cu litere groase numele insignifiant, deși vechiu, dedesubtul unei sentințe. D. Șternberg rupe din misterul lui o calme și fixează un punct de vedere: panorama lui răstoarnă spațiul comun și construiește un spațiu nefrecventat. Toate personagiile *Nunții* încep într-o măsură nouă și se... fatalizează într-o atmosferă extrem de unitară. E o geneză, nu-i o cromolitografie: e o zămislire, nu-i o reproducere sau un surogat de copii și reminiscențe. Gogol interesează, poate - dar, în împrejurare, interesează Șternberg, mai ales, prin problematica în care îl pune pe Gogol".

CAMIL PETRESCU

„Scriitorii evrei de mâine, de naționalitate evreiască, vor datora revistei «Adam» putința de a se înălța în cultura românească și indirect în cea internațională, datorită faptului că această publicație le-a dat posibilitatea monstrului lui Anteu, care de câte ori atingea pământul se putea înălța cu puteri noui". *(„Tradiționalism", în „Adam", nr. 13-14, 1929)*

C. STERE

„[...] Toată civilizația europeană și, prin repercusiune, putem spune întreaga civilizație, nu sunt decât un produs combinat al elenismului și al iudaismului. Toată gândirea omenirii de astăzi, filosofia, știința, ca și morala și religia, ca și arta și poezia, izvorăsc direct din ambele aceste mari curente istorice". *(„Elenismul și iudaismul în civilizația umană", în „Adam", nr. 54, 15 oct. 1932)*

JACQUES ELIAS

„Subscrisul, Jacques M. Elias, proprietar, domiciliat în București, strada Corabia nr. 1, neavând ascendenți, nici descendenți, dispun ca, după încetarea mea din viață, să se urmeze cu averea mea în modul următor: Institui legatar universal Academia Română, căreia îi las toată averea mea mobilă și imobilă, fără nici o rezervă, oriunde s-ar afla această avere în țară și în străinătate...". *(„Testament", București, 15 dec. 1914)*

C. RĂDULESCU-MOTRU

Chestiuni actuale - idealul naționalist

„Atâta perfidie și atâta ură răspândesc în jurul lor foile zise naționaliste, și cu atâta meschinărie de sentiment conduc ele polemica în contra adversarilor - în contra mea, nu mai vorbesc; eu sunt: un prost, un jidovit, un laș, un ticălos, un ingrat, un cerșetor, în sfârșit, un candidat la Minister - căci mai jos nu poate cădea cineva în Țara Românească! - încât mulți dintre cititorii noștri vor fi ajuns să creadă că vorba de ideal și vorba de naționalist nu prea merg împreună! Și unii ne-au și spus-o, repetând în această privință dojenile pe care ni le-au făcut de curând redactorii de la «Facla»: Ideal, care să împrăștie în jurul lui atâta ură între oameni, și care să-ți pretindă a te despoia de cele mai elementare obiceiuri de bună-cuviință față de adversar, acela nu este un ideal, ci este o nebunie de om furios; prindeți pe nebunul naționalist și dați-i la cap! Nu mai pierdeți vremea cu argumentări!".

GALA GALACTION

„Putea-vom noi, creștinii, să răscumpărăm vreodată toate lacrimile pe care evreii le-au plâns de pe urma prigoanelor, a brutalității și a insolenței noastre? Putea-vom noi, creștinii, să-i facem pe evrei să uite tot ce le-au greșit părinții noștri? Eu cred că nu există creștin adevărat - dar creștin al lui Iisus Christos - care să nu se simtă, fața de evrei, tainic mișcat sufletește, și pornit spre gânduri de generoasă reparație". *(„Sionismul la prieteni", București, 1919)*

40 de ani de teatru evreiesc în România

GEO BOGZA

„Umbra galbenă e mai mult decât un spectacol frumos. Ca și *Opéra de quatr'sous* e o interpretare a lumii, stridentă, halucinantă și crudă. Și ea merită să fie ținută minte, toată viața". *(„Despre spectacolele teatrului evreiesc", în „Lumea românească", 22 august 1937)*

„Constantin Nottara: «Cinste lui Avram Goldfaden pentru marele lui talent și pentru strădănuirea ce-a depus-o nepristan în slujba teatrului. Acest premergător a creat o școală pentru autorii dramatici evrei și a lăsat o tradiție în interpretarea pieselor pentru actorii ce s-au perindat în teatrul evreiesc în decursul acestor cincizeci de ani» [...]. Constantin Tănase, directorul teatrului «Cărăbuș», a povestit cum și-a început cariera actoricească pe scena teatrului evreiesc condus de Mordehai Segalescu; în primul său rol avea de rostit doar câteva cuvinte evreiești, al căror înțeles nu l-a aflat niciodată. Isidor Goldenberg, directorul Teatrului «Lieblich-Jignița», a desprins din amintirile-i despre Goldfaden câteva date privitoare la marele precursor în diversele lui ipostaze: de autor, regizor, muzician de ocazie, pictor de decoruri ș.a.m.d.". *(„Dimineața", 13 mai 1926)*

Întrerupem șirul extraselor...
Vă recomandăm călduros lectura acestei cărți.

FONOTECA

HARY KULLER

„Dacă vrei să schimbi lumea, începe cu tine“

Îndeobşte, consemnăm aniversările atunci când oamenii împlinesc „o cifră rotundă“ care încheie un deceniu sau un sfert de veac. Dar vine o vârstă când fiecare an în plus este, inevitabil, un an în minus şi atunci realizăm bucuria – exuberantă şi amară, mărturisită sau nu – că mai putem pluti pe valurile amintirilor. Sub această aură s-a desfăşurat convorbirea cu Hary Kuller, care în acest februarie împlineşte 77 de ani.

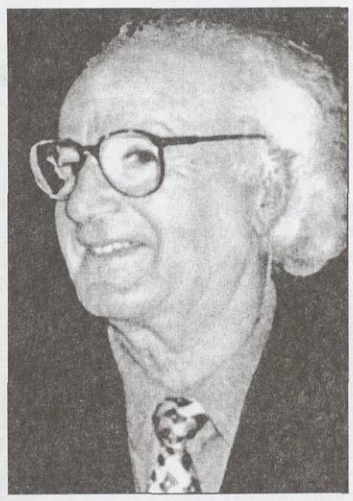

AVRAM CROITORU: - *Ca sociolog, ca autor al unor scrieri precum „Folclorul în Vechiul Testament“, „Mituri, rituri şi obiceiuri iudaice“, ca cercetător şi istoric, cum comentaţi acest traseu profesional?*

O evoluţie profesională atipică

HARY KULLER: - Aş vrea, mai întâi, să spun că mi-e greu să mă circumscriu în aria unui profil şi să spun că sunt sociolog sau etnolog, pentru că am avut o evoluţie profesională atipică. Am început la un Institut de Filosofie, am trecut - nu de bunăvoie - la unul de Economie şi apoi, după o anchetă care a durat foarte mult, am ajuns la un institut de Energetică, după care am revenit la cel de Filosofie şi, finalmente, la cel de Etnologie şi Dialectologie, unde am stat 15 ani.

- *Cum s-a repercutat asupra personalităţii unui licenţiat în filosofie, cu un doctorat în sociologie, trecerea prin aceste avataruri, folosind cuvântul ca termen generic pentru drumul prin diferite institute?*

- În loc să mă îndepărteze de mine însumi în ceea ce priveşte realizarea profesională, am căpătat o satisfacţie stimulată de cuprinderea acelor domenii, mai ales cel al etnologiei.

- *Apropo: cum comentaţi o replică dintr-o piesă a lui Şalom Alehem prin care se afirmă că „fără tradiţii, viaţa noastră ar fi nesigură ca un scripcar pe acoperiş“?*

- Vă mărturisesc că am fost cucerit de această lume a tradiţiilor, de tot ce ţine de modul de viaţă popular de-a lungul vremurilor. Şi niciodată nu am socotit tradiţia ca o cultură, în sens etnografic, îngheţată, întepenită. Vedeam întotdeauna o deschidere a tradiţiei spre inovaţie, un cuplu care face ca tradiţia să nu se dogmatizeze, iar inovaţia să nu-l dezrădăcineze pe om.

■ *Sesiunea naţională de comunicări ştiinţifice „Dinamica modelelor culturale“ (Sibiu, 3-4 noiembrie 1987)*

■ *În dialog cu filosoful Stelian Popescu (1990)*

- *Dacă ar fi să ne oprim la tradiţiile din ştetl-ul natal, care era Moineştiul anului 1929...*

- Viaţa unui om de 77 de ani este structurată pe copilărie - adolescenţă - maturitate. În ceea ce mă priveşte, aceste etape nu s-au articulat conform unui plan. Copilul mă întreabă: cine e bătrânul? Tânărul se revoltă: de ce ai îmbătrânit atât de repede? Adultul strigă: de ce nu m-ai lăsat să-mi termin lucrarea? Iar bătrânelul e nedumerit: ce vor toţi ăştia de la mine? Dacă aş fi aflat răspunsul la aceste întrebări atunci când era vremea lor, toţi cei din mine ar fi trăit, poate, altfel, mai chibzuit, mai articulat, mai coagulat. La mine treptele nu s-au succedat, păstrând fiecare timpul său. De aici mirarea, revolta şi strigătul din mine.

*

Vestitul Rabin din Buhuşi

- *Să pornim de la prima etapă amintită - copilăria moineşteană.*

- A fost fabuloasă. De fapt, m-am născut la Lucăceşti, o localitate de la periferia Moineştiului, o zonă petroliferă, iar tatăl meu se ocupa cu extracţia aurului negru. Localitatea avea 40 de familii de evrei. În această mică localitate era sinagogă, era Heder, era Talmud Tora. Nu pot uita viaţa care pulsa în jurul sinagogii. În apropiere era renumita Curte Rabinică din Buhuşi, unde mama se ducea lunar. Dacă eram bolnav sau nu eram prea vioi, mă ducea şi pe mine la rabin. Sfatul lui cel înţelept era foarte preţuit.

- *Vă mai amintiţi o întâlnire a micuţului Hary cu vestitul Rabin din Buhuşi?*

- Pe când aveam patru ani, făcusem o tuse convulsivă. Mama a luat leacuri de la farmacistul din Lucăceşti, m-a dus la doctori în „marele“ Bacău şi, pentru că tusea nu înceta, m-a dus şi la Rabinul din Buhuşi, la Rabiţic.

- *Cum?*

- Pe rabin îl chema Itic, dar i se spunea, într-un cuvânt, Rabiţic. La el trebuia să te înscrii cu mult timp înainte, să spui ce ai, aşa că atunci când am ajuns în faţa ţadicului, el era la curent cu scopul venirii noastre. I-a spus mamei să se ducă acasă şi să mai facă un copil, pentru că „o cămaşă nouă se rupe mai greu decât cea veche“. Din păcate, cămaşa nouă nu a rezistat cât cea veche, fratele meu a murit la o vârstă fragedă, iar eu am ajuns la 77 de ani. Dar învăţătura rabinului a arătat un tip de influenţă psihologică. Grija copleşitoare, sufocantă, a mamei devenind distributivă, mi-a dat posibilitatea să mă dezvolt şi cu propriile mele puteri.

- *Aţi început „drumul cărţii“ în Moineşti.*

- Hederul l-am făcut cu un rabin care era şi *şoihăt*. Kaufman era un om care a scris cărţi, ne-a învăţat să citim şi să înţelegem file din Talmud, conducea corul sinagogii, unde cântam şi eu şi mama. El a contribuit la educaţia mea religioasă până am împlinit 13 ani.

- *Ce s-a petrecut atunci?*

- Moartea fratelui meu mi-a zdruncinat felul de a gândi. Nu mai voiam să merg nici la leşiva, nici la cor. În imaginaţia mea de copil, nu concepeam ca o fiinţă tânără, în putere, să se poată stinge ca o lumânare.

*

În faţa mitralierei

- *De ce aţi ajuns, la 16 ani, în faţa plutonului de execuţie?*

- În urma ordinului ca toţi evreii să fie adunaţi în capitalele de judeţ, am ajuns la Bacău, unde am urmat cursurile liceului evreiesc. După ce am împlinit 14 ani, am fost luat să fac muncă obligatorie pe un aeroport germano-român, care se afla în apropiere de Bacău şi de front. Lucram la săpături. Întâmplător, *feldwebel*-ul care ne supraveghea nu era o bestie şi mai vorbea cu noi. În '44, frontul se apropiase. Era ziua de 19 august, când, în apropierea locului unde munceam noi, un grup de ofiţeri stătea de vorbă. Neamţul ne-a spus că printre ei se află şi „câinele roşu“. Peste puţin timp, când un avion s-a prăbuşit pe aeroport, l-am auzit pe Antonescu spunând că e un semn ce prevesteşte sfârşitul. Deoarece pe 21 august frontul era la Roman şi se dăduse dispoziţie ca aeroportul să fie evacuat, mulţi copii nu au mai venit la muncă. Eu, conştiincios şi fricos, m-am dus. Neamţul plecase cu escadrila germană şi ne-a predat unui plutonier român. Acesta ne-a înşirat pe noi, cei 30 de copii care eram acolo, şi ne-a spus că suntem ostatici pentru orice sabotaj s-ar petrece în oraş. Un pod din apropiere a sărit în aer. Gata sabotajul, noi în faţa mitralierei. Soldatul e chemat la telefon. Credeam că i se dă ordin să ne împuşte. Atunci se petrece o minune - pică o bombă pe boxa cu mitraliera, iar noi, copiii, am fugit fără să ne mai uităm înapoi. Va fi intervenit oare puterea divină?!

*

- *Ce aţi făcut după război?*

- Am intrat în organizaţii sioniste, la „Haşomer Haţair“, la „Dror Habonim“ şi la „Gordonia“, unde am ajuns şeful organizaţiei orăşeneşti.

- *Şi studiile? Ştiu că aţi absolvit Filosofia.*

- Aşa este, dar, iniţial, m-am îndreptat, la dorinţa familiei, spre ceva practic şi am dat examen la Medicină, unde, din cauza dosarului, am fost respins, având însă dreptul de a intra la o altă facultate.

O nucă pe valuri

- *Chiar şi o facultate ideologică?*

- Acolo erau puţini candidaţi şi primeau fără examen. Am făcut doi ani Dreptul şi Filosofia la Iaşi, apoi am fost transferaţi la Cluj, de unde, în anul III, am fost dat afară, tot din cauza dosarului, în care scrisesem că am depus activitate sionistă. După o serie de memorii, mi s-a admis să termin facultatea la Bucureşti. Toată această situaţie, cu excluderi şi represiuni, în loc să mă înfricoşeze, m-a îndârjit şi am devenit un „Hary Contra“. Trăsătură în aşa fel adâncită după peregrinarea mea profesională fortată - de patru ori „mutat“ pe motive de „dosar“ ori „politico-ideologice“ - încât, peste ani, până şi tolerantul acad. Nicolae Cajal îmi spunea cu multă dragoste: „Păcat de tine că ştii carte, dacă eşti un personaj atât de incomod“.

*

În cochilia singurătăţii

- *Aveţi mulţi prieteni?*

- Nu. Am trăit printre oameni fără a fi entuziasmat de ei la modul nediferenţiat.

- *Acceptaţi mai greu pe cineva care se apropie de dvs.?*

- Exact invers. Eu mă apropii mai greu de ei. Nu vreau să incomodez prin felul meu dificil de a fi şi asta îmi dă o anumită singurătate.

- *În această cochilie a singurătăţii ce satisfacţii se pot obţine?*

- Am trăit o viaţă de om care şi-a făcut din limita evreiască o condiţie a deschiderii sale spre universal. Dacă aş fi ştiut că trăiesc 77 de ani, îmi organizam mai bine viaţa. Dar am reuşit să scot vreo 12 cărţi de sociologie, filosofie, etnologie, iar în noua mea orientare spre istoria şi etno-sociologia evreilor, alte zece cărţi de autor sau în colaborare. Sunt tipic pentru acea categorie de oameni care au curajul să încerce mult, fără a fi succesual.

■ *În puţinele momente de relaxare, alături de soţia sa - Lya Benjamin*

- *Ce regretaţi?*

- Regret că oamenii pe care i-am iubit cel mai mult - mama şi soţia mea, Lya Benjamin - n-au ştiut niciodată dimensiunile dragostei mele şi au suferit din cauza micimilor cu care i-am incomodat.

- *Încercaţi să daţi un moto vieţii dumneavoastră.*

- Prefer un epitaf. Am avut recent o discuţie cu cineva care spunea că are teoria celor „3B“: bătrâneţea, boala şi bicisnicia. Părerea mea este că această perioadă este iniţiatică şi trebuie trăită, iar epitaful ar trebui să sune aşa: „Trecătorule, descoperă taina vieţii cât trăieşti, căci ea moare o dată cu dispariţia ta“.

*

Încercând să închei convorbirea cu Hary Kuller într-o notă mai optimistă, l-am întrebat despre coordonatele care îl ghidează şi am aflat că „nu e fan şi nici fanatic“, la care aş adăuga: „dar nici profan“. Şi am mai aflat că sloganul său este: „Dacă vrei să schimbi lumea, începe cu tine“. Întrebându-l dacă a reuşit, mi-a spus că încă nu, dar are un program. Să-i dorim ca în anii următori - de la 77 de ani la „veesrim“ - să reuşească.

AVRAM CROITORU

Filmul lui RADU GABREA despre viaţa lui Avram Goldfaden, prezentat la Colegiul „Noua Europă“

Pelicula a fost proiectată şi la „retrospectiva Radu Gabrea“, din cadrul Săptămânii Internaţionale a Filmului de la Würzburg

La iniţiativa unor cursanţi de la Colegiul „Noua Europă“, care au ca temă de cercetare istoria teatrului evreiesc - în prezenţa E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în România, a preşedintelui F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, şi a altor membri din conducerea comunităţii -, la sediul Colegiului a fost prezentat filmul de mare succes al lui Radu Gabrea: „Moştenirea lui Goldfaden. De la Pomul Verde la New York“. Proiectarea filmului a fost precedată de o prezentare de către prof. *Andrei Oişteanu* a personalităţii regizorului Radu Gabrea şi a peliculelor realizate de el cu tematică evreiască. Domnia-sa a şi dat tonul discuţiilor, punând întrebarea care a decurs din film, de fapt din istoria teatrului evreiesc, şi anume: a fost vorba oare de o coincidenţă sau un fapt obiectiv istoric a permis naşterea la Iaşi a primului teatru de limba idiş din lume? Răspunsul confirmă cea de a doua ipoteză. Regizorul Radu Gabrea şi scenaristul Manase Radnev au prezentat motivaţiile care au determinat realizarea acestei pelicule şi istoricul filmului. Ceilalţi vorbitori au abordat aspecte legate de necesitatea şi şansele de supravieţuire a limbii idiş (*G. Bruchmaier*), a definiţiei ei şi rolul unui teatru în această limbă (*Corina Petrescu*, cursantă la „Noua Europă“), influenţa teatrului românesc asupra teatrului lui Goldfaden, soarta teatrului de vodevil în idiş înghiţit de teatrul popular şi supravieţuirea muzicii klezmer, care nu este legată direct de limba idiş (*Speranţa Rădulescu*, Muzeul Ţăranului Român), libertatea de care s-au bucurat evreii la Iaşi şi ospitalitatea moldovenească, factori în înfiinţarea teatrului (*Mişu Dobrovicescu*), un film de investigaţie de mare succes (criticul *Vasile Stan*). E.S. *Rodica Radian Gordon* a vorbit despre interesul care a existat faţă de idiş în spaţiul est-central european, menţionând şi extraordinar de interesantul fenomen că acum, după dispariţia comunităţilor evreieşti din Europa Centrală şi de Est, lumea se trezeşte şi-şi caută rădăcinile. Filmul „Moştenirea lui Goldfaden“ a fost prezentat în cadrul unei retrospective Radu Gabrea la Săptămâna Internaţională a Filmului de la Würzburg (Germania), la sfârşitul lunii ianuarie. (E.G.)

POŞTA REDACŢIEI

Un cititor fidel al revistei noastre ne-a atras atenţia asupra unui frumos articol, publicat în presa română, care-l prezintă pe regizorul Moshe Yassur, cunoscută personalitate artistică evreo-româno-americană. Ne bucurăm de apariţia unor astfel de scrieri care exprimă aprecierea şi sentimentele reale ale românilor faţă de populaţia evreiască cu care convieţuiesc de secole. De aceea, am decis să publicăm cât mai multe fragmente din acest articol.

Se mai încheie un an. Mare lucru: trăim, ce ne-am putea dori mai mult? Încă un pic şi vom fi admişi şi în U.E., astfel că mare lucru la ce să mai tânjim, ca naţiune, nu ne-ar rămâne. Sigur că agenda „Ţării şi Neamului" diferă de cea a fiecăruia dintre noi. Dar ceva-ceva tot se mai intersectează [...]. Ce vrem să relevăm: că, oricum am învârti şi suci lucrurile, tot singuri suntem. Viaţa fără prieteni devine săracă şi golită de bucurii. Cui să ne mai destăinuim dintre necazuri, cu cine să mai tăifăsuim ca să mai umplem ceva imaterial cum este timpul. Şi atunci sigur că jurnalele lui Radu Petrescu te introduc în universul lăuntric al unui om care a avut o altă viaţă decât a ta. Şi te simţi apropiat de un om pe care-l ştii doar din cărţi. Prietenul tău. Fără a deveni o fiinţă de hârtie, el devine/este prietenul tău [...]. Ceva imponderabil se leagă, fără prea multă logică sau alte savantlâcuri [...].

Prietenul meu, MOSHE YASSUR

Prietenul meu, Moshe Yassur, trăieşte la New York. Este evreu, moldovean, de la Răducăneni, am găsit prin cărţi, o moşie a familiei Sturza. Tatăl lui a fost ucis în pogromul de la Iaşi. A fost crescut de mama lui, i-a plăcut teatrul, a făcut pe actorul, la Teatrul Naţional din Iaşi. Miluţă Gheorghiu l-a binecuvântat şi Moshe nu uită, vorbeşte cu emoţie de Iaşii „lui" şi România „lui". Chiar dacă la 17 ani a părăsit ţara. Chiar dacă a ajuns ofiţer în „Ţahal" şi a luptat sub steag israelian. Chiar dacă a studiat regia la Paris şi a trăit şi lucrat în Germania şi Franţa, şi Israel, şi S.U.A., unde osteneşte şi azi. Evreul Moshe Yassur din Răducăneni, Iaşi - Yassur în ivrit, asta şi înseamnă, „ieşeanul" - a redevenit recent şi cetăţean român. Este foarte bucuros, cu toate că birocraţia i-a scos mulţi peri albi. Nu are de recuperat nici proprietăţi, nici nu investeşte dolari ca să facă bani. Se bucură de trecutul şi prezentul lui, de munca şi prietenii lui şi viaţa i se pare minunată, oriunde ar fi, la New York sau Tel Aviv sau Iaşii lui îndrăgiţi. Nu este un om bogat, nici foarte tânăr, dar este dreptul lui la fericire. Vine des în România, unde munceşte şi are prieteni. Ca regizor de teatru îşi poate regiza şi propria-i viaţă. De ce să nu-l credem şi acceptăm?

Un *e-mail* extrem de ticălos circulă pe Internet. Atrage atenţia asupra pericolului care planează asupra României prin venirea iminentă în ţară a două milioane de evrei. Care vor să ne fure şi ocupe patria. Urât text şi urâte gânduri, după ce istoria a fost cum a fost. Ce a câştigat România prin dispariţia a sute de mii de saşi care au vieţuit sute de ani în Transilvania? Ce au câştigat românii dacă au dispărut, practic, evreii, grecii şi armenii şi turcii şi destui alţi „străini" aşezaţi în Ţările Române şi împământeniţi aici, printre noi? Şi asta nu o spune un „român verde", ci un alt „venetic": nimic. Am avut doar de pierdut. Şi am pierdut.

Rasismul şi antisemitismul pot face mult rău unei ţări numite România. Care, cât de curând, va intra în U.E. şi-şi pregăteşte o altă matrice a viitorului. Astfel de inepte atacuri, ce cad sub incidenţa legii, „patriotic-vigilente", sunt condamnabile sub toate aspectele. Pentru că vor să-i învrăjbească pe oameni, în loc să-i unească. Mă tem că solidaritatea, dincolo de rase, etnii sau religii, ar putea să ne facă să trăim, dacă nu mai bine, măcar mai frumos. Vorbe. Şi aşa prea multe. Dar aş vrea ca prietenul meu Moshe Yassur să ştie că România e şi ţara lui şi nimeni nu-l poate deposeda de ce poartă în suflet.

Dacă a scăpat cu viaţă în luptele din Sinai - ce poveste extraordinară, când două coloane de blindate inamice trec unele pe lângă altele, din cauza ceţii? prafului? -, poate monta oricâte piese vrea. La Iaşi sau Bucureşti. Este binevenit şi aşteptat de toţi prietenii pe care-i are.

Cu o bucată bună de caşcaval de Suceava şi un pahar de vin de Cotnari, ca să le urăm, împreună, tuturor, „La mulţi ani!".

BEDROS HORASANGIAN

(Din „Aspirina săracului")

Tinerii evrei trebuie să cunoască istoria Holocaustului

Un apel lansat de A.E.R.V.H., O.T.E.R. şi Comunitatea Evreilor din CRAIOVA

Marcarea Zilei Holocaustului a conştientizat pentru cele trei organizaţii din Craiova necesitatea ca tinerii evrei să fie foarte bine documentaţi în ceea ce priveşte condiţiile, faptele, desfăşurarea evenimentelor legate de Holocaust - se arată într-un Apel lansat de Comunitatea Evreilor din Craiova, filiala A.E.R.V.H. şi O.T.E.R. Pentru a împlini „acest scop nobil", se propun o serie de măsuri, nu numai pentru cei din Craiova, ci şi pentru tinerii din alte oraşe. Astfel, fiecare tânăr evreu să primească, la împlinirea vârstei de 16 ani, un set de lucrări consacrate Holocaustului. De asemenea, să se constituie, în cadrul Cluburilor O.T.E.R., cercuri „Memoria Holocaustului", cu expuneri despre istoria generală a evreilor şi a celor din România, istoria Israelului modern, iar datele despre Holocaust să fie ilustrate cu documente, filme etc. La acest club să fie invitaţi şi tineri neevrei. Se propune, de asemenea, ca, în fiecare an, în jurul datei 30 iulie -1 august, să se organizeze manifestări memoriale dedicate începutului pogromurilor antievreieşti.

Cele trei organizaţii adresează un apel de „susţinere şi sprijin" al acestei iniţiative către F.C.E.R., comunităţilor, obştilor, organizaţiei JOINT, Editurii Hasefer, revistei „Realitatea Evreiască" şi altor organisme ale societăţii civile.

N.R. - Ne cerem scuze semnatarilor că acest apel, datat 9 octombrie 2005, a ajuns la redacţia noastră în urmă cu câteva zile. (E.G.)

Manuscrisele de la Marea Moartă – o enigmă de şase decenii

Descoperite, din întâmplare, de un beduin din tribul ta'amirilor, în ţinutul deşertic Wadi-Qumran, manuscrisele de la Marea Moartă au produs, în ultima jumătate de veac, o serie de interpretări. Totuşi, nimeni nu a desluşit în întregime misterul care planează în jurul zecilor de mii de fragmente (unele foarte deteriorate) găsite în 11 peşteri, la aproximativ doi kilometri distanţă de Marea Moartă şi 12 Km de oraşul biblic Ierihon. Descoperirea celor mai importante mărturii din perioada celui de-al Doilea Templu de la Ierusalim (520 î.e.a - 70 e.a.) au avut o reverberaţie fără precedent în lumea ştiinţifică şi religioasă. Părea că din grotele de la Marea Moartă - răscolite până în adâncuri de arheologi - aveau să vină răspunsuri importante pentru istoriografia şi religia iudaică şi pentru cea creştină.

■ *Fragment de manuscris*

Numai condiţiile climaterice din zonele extrem de aride din Deşertul Iudeii au făcut posibilă păstrarea unor documente vechi de peste două milenii. În Tora sunt menţionate cinci oraşe aflate în zona Mării Moarte: Zeboim, Admah, Bela sau Zoar, Sodoma şi Gomora - cetăţi complet dispărute, cel mai probabil, din cauza unui cutremur devastator. Cele mai importante situri arheologice, din zona împărţită între Israel şi Iordania, sunt Massada, Ein Gedi şi Qumran. Din 1967, după Războiul de Şase Zile, această regiune a revenit Israelului.

Nu doar manuscrisele redactate pe pergament au fost descoperite în cel mai bogat sit arheologic din lume. Au fost excavate băi rituale evreieşti, cimitire, bazine pentru acumularea apei, o sală imensă de mese şi un „scriptorium" - spaţiu destinat tocmai scrierii textelor şi un turn de apărare.

Tânărul păstor a găsit cele şapte suluri în perioada în care evreii din regiune aveau mai puţin timp pentru descoperiri arheologice. În 1947, anul în care beduinul îşi căuta capra rătăcită prin grotele deşertice de pe malul iordanian al Mării Moarte, evreii din Israel luptau pentru independenţă, pentru crearea Căminului Naţional Evreiesc. Totuşi, cu puţin înainte de proclamarea statului, profesorul E.L. Sukenik de la Universitatea Ebraică a achiziţionat clandestin trei dintre manuscrise de la un comerciant de antichităţi din Betlehem. La 1 iunie 1954, în „Wall Street Journal" apărea un anunţ destul de straniu pentru oricine cunoştea câte ceva despre arheologie: cele patru manuscrise rămase erau scoase la vânzare. Autorul anunţului era Mar Athanasius Yeshua Samuel, fost Mitropolit al Mănăstirii Iacobine Siriene de la Ierusalim, stabilit în Statele Unite. Yigael Yadin, fiul lui Sukenik, a reuşit să le cumpere pentru suma de 250.000 de dolari, cu ajutorul lui D.S. Gottesman - un filantrop din New York. Descendenţii acestuia au finanţat, de altfel, construcţia „Muzeului Cărţii", clădirea specială în care acestea se găsesc expuse în complexul Muzeului Israel din Ierusalim.

Fiind doar o foarte mică parte din Manuscrisele de la Marea Moartă, sulurile aflate la Ierusalim - primele descoperite - cuprind textele Isaia A şi B, comentariul Habakuk, Sulul Mulţumirii, Regulile Comunitare, Regulile de Război (sau războiul fiilor luminii împotriva fiilor întunericului) şi o Geneză apocrifă, scrisă în limba aramaică. În zona Mării Moarte au fost găsite numeroase fragmente până în anii 1960.

*

Esenieni sau... nu?

Despre comunitatea care a trăit, de-a lungul a aproape cinci secole, în jurul Mării Moarte există mai multe ipoteze. Unii cercetători sunt de părere că aceştia erau la origine *Hasidim* (în traducere, din ebraică, „Pioşi"), cercuri religioase anti-eleniste. Ei erau precursorii esenienilor, o sectă cu un set de reguli, cu o filosofie şi chiar un calendar propriu. Singurele dovezi tangibile despre gruparea Esenienilor sunt manuscrisele de la Qumran. Totuşi, aceasta este menţionată de Josephus Flavius şi Philon din Alexandria. Primul descrie împărţirea evreilor, în timpul celui de-al Doilea Templu, în trei ordine: Saduccei, Farisei şi Esenieni. Cei dintâi îi includeau, în primul rând, pe ierarhii religioşi şi familiile aristocrate, fariseii formau o populaţie pestriţă, iar esenienii erau o grupare ascetică-monastică care se retrăsese în pustiu. Separarea esenienilor de restul evreilor s-a produs în momentul în care la putere erau Maccabeii, sub Ionathan şi Simeon. Esenienii se considerau „adevăratul Israel" şi singura lor salvare în ceea ce ei considerau ca fiind „zorii Erei Mesianice" era să se izoleze în propria congregaţie. Manuscrisele prezintă acea perioadă de probă la care erau supuşi cei care intrau în secta esenienilor, ierarhia strictă a membrilor acesteia, importanţa dată băilor rituale şi meselor comune. Ideea de comunitate era esenţială pentru esenieni, care acordau o mai mare importanţă grupării decât individului. Slujirea lui Dumnezeu era practic îmbogăţită de multitudinea celor care o făceau.

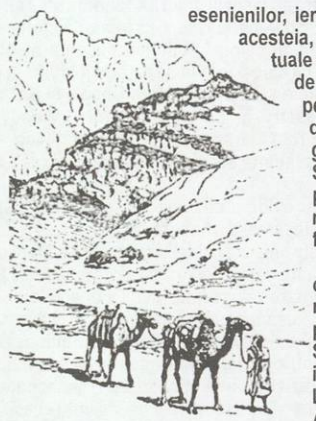

Spre deosebire de calendarul iudaic tradiţional, esenienii aveau unul propriu bazat pe fazele Soarelui, de 364 de zile (cel iudaic se bazează pe fazele Lunii şi are 354 de zile). Aveau şi un zodiac şi un horoscop propriu, care nu includeau, conform sulurilor găsite, doar data şi ora naşterii, ci şi fizionomia şi „părţile de întuneric şi de lumină" ale sufletului celui ce venea pe lume.

Viaţa esenienilor, care acordau o importanţă minimă valorilor materiale, se baza pe trei constante: rugăciune, studiu şi muncă. Interesant este faptul că nicăieri în cuprinsul manuscriselor nu apare clar numele de „esenieni". Atunci de unde s-a dedus faptul că este vorba despre esenieni? Unul dintre argumentele decisive ar fi că aceştia se „prezintă" ca tribul lui Iuda. O altă împărţire a evreilor din acele timpuri era în funcţie de triburile de care aparţineau - Efraim, Manase şi Iuda. Iuda era mereu asociat esenienilor. De asemenea, felul de viaţă al esenienilor este descris de contemporani în acelaşi fel în care îşi prezintă modul lor de viaţă în sulurile de la Qumran. Totuşi, numeroşi arheologi şi cercetători nu admit această teorie. E văd scrierile ca pe un material eclectic, nici măcar redactat în regiunea Mării Moarte, poate chiar ca rămăşiţe ale bibliotecii Marelui Templu din Ierusalim. Această teorie a fost dezvoltată, în 1963, de Karl Heinrich Rengstorf, de la Universitatea din Münster. Nu sunt puţini aceia care consideră, pe de altă parte, că scrierile de la Qumran au legătură cu începuturile creştinismului - potrivit acestora, ar fi vorba despre precursori sau chiar adepţi ai lui Iisus din Nazaret. Iezuitul spaniol José O'Callaghan a argumentat teoria, susţinând că unul dintre fragmente este identic cu un fragment din Evanghelia lui Marcu. Manuscrisele pot fi supuse unor interpretări variate, deoarece epoca era extrem de frământată şi existau numeroase orientări şi curente filosofice.

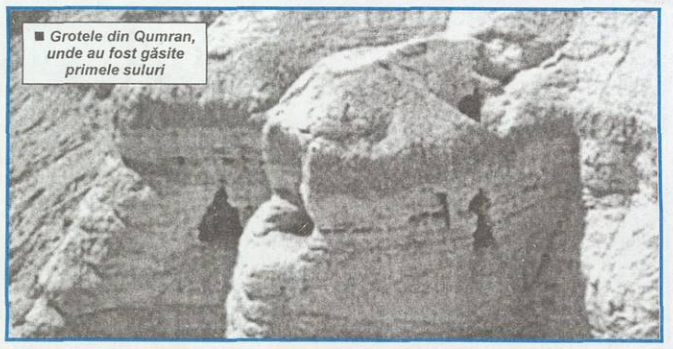

■ *Grotele din Qumran, unde au fost găsite primele suluri*

Arheologii continuă să caute în nisip şi piatră alte răspunsuri la întrebări care frământă de milenii omenirea. Chiar şi în 2005 au mai fost descoperite alte câteva fragmente de pergament care completează astfel imaginea noastră asupra felului în care arăta centrul spiritual al lumii înaintea izgonirii evreilor în Diaspora.

LUCIANA FRIEDMANN

TELEOBIECTIV

TELEOBIECTIV

Mamele evreice ale oamenilor celebri

„...ces mères juives qui ont le génie de l'amour maternel" - prinde urechea mea pe un tele-canal căruia nu îi deslușesc clar sigla, ci mai curând ciudatul accent canadian al francezei în care are loc discuția dintre câteva personalități, despre o carte căreia i se arată mereu, în prim planul micului ecran, coperta cu titlul și numele autorului, pe care le salut bucuros ca pe niște prieteni, căci printr-o întâmplare norocoasă l-am citit pe acest medic evreu francez cu nume nemțesco-magrebian, Bruno Halioua, și cartea lui apărută nu de mult la Paris. „Mamele evreice ale oamenilor celebri - cele care au făcut secolul XX" enunță titlul cu o mândrie puțintel trufașă, dar pe care o împărtășesc, căci încep să prefer - recunosc - complexele de superioritate celor de inferioritate care ne-au umilit și torturat destule secole. Și pe care persoanele cărții le justifică în întregime: să fi dat omenirii pe Einstein și Freud, pe Marc Chagal și Marcel Proust, pe Modigliani și Romain Garry, pe Sarah Bernhardt și Woody Allen, pe frații Marx, ba chiar și pe Karl Marx însuși, personalități care au marcat gândirea, arta, literatura și știința secolului, nu e de ici-colea. Și aceștia nu au fost singurii...

Discuția e încinsă, dar evident binevoitoare și înțeleg (cât se poate înțelege din această înduioșătoare franceză provincială, cu consoanele înmuiate și vocalele umbrite americănește) că ceea ce îi separă pe convivii de la acest banchet spiritual e o întrebare ce sună ca o obsesie talmudică: ce a fost hotărâtor în construirea acestor genii - genele sau obstinația devotamentului ăcestor „idișe mame"? A căror iubire maternă totală și necondiționată, sublimă și sufocantă, autoritară și ambițioasă, încăpățânată și stăruitoare a contribuit la celebritatea fiilor, descoperindu-le vocația și împingându-i să-și cultive talentul cu o tenacitate care le-a *stârnit uneori, unora dintre ei, puseuri de împotrivire rebelă. Dar care*, până la urmă, tot i-a condus spre meritata faimă a operei lor.

O doamnă vorbește în special despre mama lui Marcel Proust. Să fie cumva Evelyne Bloch-Dano, cea care a publicat nu de mult o monografie amplă (scrisă ca un roman pasionant) despre „Doamna Proust", această persoană extrem de cultivată și rasată, provenind dintr-o familie evreiască *din înalta burghezie* industrială, financiară, ba și politică, a vremii, dar care nu și-a regenat evreitatea și nu s-a convertit nici când s-a căsătorit (civil doar) cu un medic catolic? Ea și-a adorat fiul, fiind la rându-i adorată de acest plăpând și hipersensibil copil, chinuit de mic de o astmă și de o alergie cumplită, dar și de o sete neistovită de afecțiune maternă. Jeanne Weil-Proust a și fost suportul vieții lui ciudate, trăită într-o încăpere căptușită cu plăci de plută contra zgomotelor și cu draperii grele contra luminii soarelui, scriindu-și toată opera în pat, pe genunchi, în timpul nopții. Atunci când, desigur, nu-și ducea nocturna viață mondenă de dandy aristocratic și risipitor, împreună cu fiii lui Alphonse Daudet sau Georges Bizet „prietenii lui excesiv de apropiați", anomalie pe care mama scriitorului s-a făcut toată viața că o ignoră, știind că nimic nu-l va opri pe fiul ei din goana lui genială „În căutarea timpului pierdut".

De la saloanele pariziene, în care strălucește Jeanne Proust, la prăvălioara din Vitebsk, unde Feiga Segal, fiica unui măcelar cușer, vinde scrumbiile cărate de bărbatul ei, răspândind tot timpul din întreaga sa ființă un apăsător miros de pește, e distanța dintre două lumi și de mai multe secole. Deși epoca e aceeași: muchia de cuțit dintre secolul 19 și 20. Dintre cei nouă copii pe care i-a născut, Feiga a avut o secretă preferință pentru primul, Moise, un băiețel care „s-a născut mort" (cum spunea amuzat, mai târziu, el însuși), în timpul unui incendiu care a mistuit ghetoul din oraș. Aud acum, la televizor, că ea, mama aproape analfabetă, a reușit să-și învingă prejudecățile, temerile și neliniștile și să accepte rugămintea băiatului ei să-l ducă la un atelier de pictură, unde să-și cultive plăcerea nebună de a desena. Biata „idișe mame" nu a avut când să mai afle, de acolo, din cer, că Moisale Segal al ei a ajuns marele Marc Chagal al lumii, care a creat, printre altele, vitraliile cu teme biblice de la Spitalul Hadassah din Ierusalim și plafonul Operei Garnier din Paris...

Povestea Ninei Kacew, cea care a păstrat toată viața secretul privind paternitatea băiețașului ei, Romain (insinuând totuși că ar fi fiul starului rus de cinema Ivan Mosjukin), a ajuns o legendă. Mică actriță de provincie, femeie de serviciu, frizeriță de cătei, croitoreasă, ea și-a adorat și considerat copilul un supradotat. Și l-a obligat să fie. „Vei fi un erou". Și a fost un pilot cu mari fapte de vitejie în cel de-al doilea război mondial. „Vei fi un ambasador al Franței". Și a fost. „Vei fi un celebru scriitor al lumii". Și Romain Gary a fost. Când s-a întors de pe front, a descoperit că cele 250 de scrisori pe care le-a primit zilnic de la mama sa, erau scrise cu trei ani înainte: bolnavă de cancer și simțindu-și sfârșitul, ea a redactat (și datat în avans!) teancul uriaș de scrisori, încredințându-le spre expediere unei prietene pentru ca fiului ei să nu-i lipsească încurajarea și afecțiunea maternă.

Spațiul mă obligă să opresc aici relatarea acestei admirabile (și binevenite!) emisiuni, mai ales în acest an al francofoniei, în care România are un rol important, găzduind „sommet"-ul din septembrie. Mamele *evreice merită din plin admirația și recunoștința pe care, iată, până și* reticenții francezi și francofilii li le arată.

SANDA FAUR

P.S. Am văzut, duminică noaptea (5 februarie), documentarul pe care cuplul de realizatori Lucia Hossu-Longin și Dan Necșulea l-a consacrat lui Mihail Sebastian. Ne-a urmărit și în somn (sigur, pe cine a mai reușit sa adoarmă) strigătul de deznădejdie al scriitorului care a dăruit literaturii române o operă mereu tânără și, cum se vede, mereu de actualitate: „În numele cui mi se interzice dreptul de a fi român?".

PREMIERĂ LA T.E.S.

Musicalul „ESTERA", de Octavian Sava și Marius Țeicu

„Ei sunt teferi, eu nebun?"

Ceea ce realizează *Octavian Sava* și *Marius Țeicu*, prin musicalul „Estera", este tratarea stenică a unei teme grave, majore, tulburător de actuale. Fiindcă evenimentele din *Sulul Esterei*, punctul de pornire al musicalului, oferă, pentru prima dată în istoria umanității, datele mecanismelor declanșatoare de Holocaust: primul sfetnic al imperiului inițiază și obține, prin diverse tertipuri, edictul de exterminare a unui întreg popor. *Dar, ca să lupți - atunci, ca și acum - împotriva Hamanilor, îți* trebuie inteligență, diplomație, artă/știință a apărării. *Iar când argumentele nu ajută, când nu mai există cale legală de a le bloca planul de exterminare, nu rămâne în vigoare decât dreptul celui atacat la autoapărare*. Desigur, în contemporaneitate, lucrurile sunt mult mai complexe, dar esența problemei rămâne aceeași. Mult sânge a curs, atunci, la Susa și-n tot Imperiul Persan. Dar, cel puțin, oamenii au murit cu arma în mână, iar victoria a fost nu de partea mercenarilor, ci a celor care-și apărau dreptul la viață: al lor și-al copiilor lor. Concluzia „Meghilei..." ne este transmisă la parametrii contemporaneității de *Octavian Sava*.

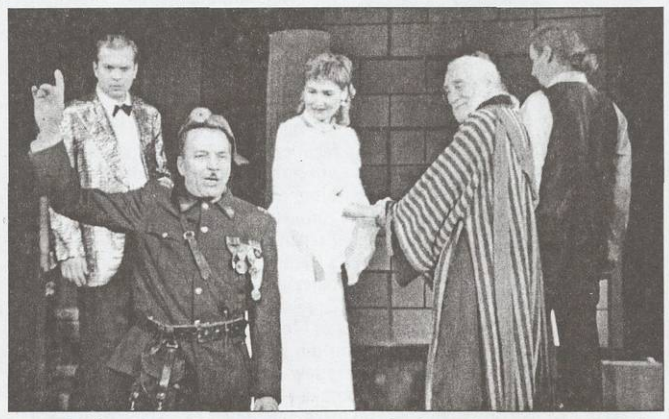

Ceea ce este interesant în textul musicalului este introducerea unui „comentator" al evenimentelor, conștiință lucidă, învelind adevărul în zâmbet și savoare, cum o făcea și Tănase, în vremuri nu atât de îndepărtate, sfidând ascensiunea altor Hamani (autohtoni). Personaj inexistent în „Meghila", falsul Nebun întregește autenticitatea de mare forță în dramaturgia mondială a Cărții Esterei și perenitatea simbolurilor ei. Nu întâmplător, Șef Rabinul Rosen vorbea de „Hamanii zilelor noastre". Fiindcă este important să știm că, dincolo de destinderea oferită de musical, trebuie să fim prudenți, conștienți că urmașii lui Haman uneltesc la scara contemporaneității, că primejdíe există.

Un mare rol în starea de bine pe care ne-o induce musicalul îi revine muzicii. *Marius Țeicu* nu se dezminte nici de astă dată. Aproape fiecare melodie, cu virtuți de șlagăr, aruncă un veșmânt feeric peste asperitățile încărcate de dramatism ale narațiunii. Atât regizorul (*Dominic Dembinski*), cât și actorii, deopotrivă, înzestrați muzical, coregrafic, care fac din T.E.S. unul dintre cele mai moderne teatre azi, în țară, au reușit și de astă dată să-și onoreze statutul.

Subiectul, cu înveliș de basm oriental, poate fi, din nefericire, reportaj de actualitate. A fost o dată, nici prima nici ultima oară, o țară în care manipularea, zvonistica, regizate de *o anumită parte* a presei (acelui timp), cu cât era mai aberantă, cu atât „prindea" la bieții creduli ignoranți, insuflându-le convingerea că, pentru tot ce a fost, este și va fi rău, vinovat e... știți dumneavoastră cine! Discursul lui Haman (Hitler, Bin Laden, Ahmadinejad etcetera, etcetera), interpretat, cu binecunoscuta-i înclinație pentru satiră, de *Nicolae Călugărița*, o atestă ca atare. Haman, primul sfetnic, instituie prosternarea față de propria-i făptură ca mod absolut de comportament al supușilor imperiului, dacă vor să-și pună viața la adăpost. Și, totuși, iconoclastul Mordehai, în care *Rudy Rosenfeld* compune un rol convingător, refuză „regula jocului". Mordehai și-a „babilonizat" numele (care vine de la zeul *băștinaș* Marduk), dar nu și conștiința, nu și sufletul. O sugerează și corul din „Nabucco", folosit, aparent, pentru culoare, în realitate, pentru a accentua atât asupra demnității umane, ca singur bun ce nu ne poate fi luat, cât și a conformității cu noi înșine în confruntările-limită, ceea ce ne-a asigurat supraviețuirea în timp și spațiu. Haman îl convinge pe Ahașveroș că nu strică deloc ca 10.000 de talanți (proprietăți evreiești confiscate înainte de exterminare) să intre în visteria-proprietate personală, de „protocol", a împăratului. Suveranul acceptă „inocent". Scenă pigmentată, ca multe altele în musical, cu șarje mergând înspre actualitate. Ceea ce reușește, cu farmec, *Marius Călugărița*, în Ahașveroș, este să ni-l aducă mai aproape de prototipul tânărului „de bani gata", din toate timpurile: violent, egoist, *totuși, nu lipsit de inimă, pe care Estera (Monia Pricopi)* - eternul feminin, certe înzestrări de om politic, *idișe nâșumolă* - o face să bată mai tare. Haman, cu cei trei gangsteri *hollywood*-ieni, își și fixează, cu zarurile, data la care urmează să intre în vigoare „soluția finală". În ce zi, lună, an? Toate sunt precizate; afară de secol. Imprecizie ce permite inovația: apariția în scenă a bufonului sau a nebunului. „Elogiul nebuniei"(făcut, pe vremuri, de Erasmus) îl merită pe deplin *Mihai Ciucă*, pentru rolul creat în musical. Rol remarcabil prin partitură. De reținut laitmotivul: „Ei sunt teferi, eu nebun?", spus oamenilor celor mulți și tăcuți, din păcate, mereu primejduiți de consecințele puterii încăpute pe „mâna" unor oameni cu minți bolnave. Remarcabil prin forța lirică și dramatică. Un exemplu: petalele roșii de garoafă, metaforă transfiguratoare a credinței în Binele simbolizat de forța râsului, răsfirându-i-se, din rană, în clipa morții. De altfel, toată partea a doua a spectacolului, în care este „prins" tangoul morții, câștigă în altitudine. Cinste scribului-povestitor, interpretat, cu morga unui *dandy* de început de secol XX, de *Nicolae Predica*, eununicilor „făcuți" șarjat de *Viorel Manole* și *Marian Simion*, întregii echipe actoricești, coregrafiei (*Păstorel Ionescu*, *Andra Gheorghe*), scenografiei (*Andreea Hasnaș*, *Magdalena Ciubotariu*), conducerii muzicale (*Radu Captari*), regiei tehnice (*Sorin Sârghi*).

O fericită coincidență a făcut ca ziua de naștere a lui *Octavian Sava* să fie chiar 1 februarie, data premierei. Să ne mai înveselească sufletele *Ad Mea Veesrim*!

IULIA DELEANU

DIN PRESA CULTURALĂ

LUNILE IANUARIE-FEBRUARIE 2006

◆ **CULTURA**, nr. 4/5 ian. 2006, prezintă pe Th. Adorno, cu prilejul apariției, în traducerea română a lui Andrei Corbea, a „Teoriei Estetice" (Ed. Paralela 45), „una dintre cele mai importante cărți de filosofie din secolul al XX-lea" (Ionuț Anastasiu). „Maeștrii și discipoli" este cartea lui George Steiner (Ed. Compania 2004), recenzată de Dana Ionescu, care numește acest text: „lecții de libertate". Nicolae Gheran comentează situația din sistemul sanitar și, fără nici o legătură cu tema, se referă la Valter Roman, „de care românii au avut parte, în loc de Diderot". Nu vedem legătura, dar obsesii există. În nr. 6/26 ian. 2006, Nicolae Gheran îl evocă pe iluzionistul Josefini, Ion Pop scrie despre „dadaism," Cătălin Constantin expune, documentat, proza fantastică a lui Max Blecher. Adrian Paul Iliescu își continuă „demistificările" (Maiorescu, Iorga, Nae Ionescu, Eliade, Noica) sub titlul: „Sultanismul intelectual".

◆ În **„OBSERVATOR CULTURAL"**, nr. 48/26 ian. 2006, citim un interviu cu Gabriela Melinescu, după primirea Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu", un dialog: Norman Manea - Carmen Mușat (relațiile cu Böll, Ph. Roth, ș.a.), apoi o recenzie a lui Ovidiu Șimonca la cartea lui Florin Țurcanu: „Mircea Eliade - prizonierul istoriei" (legionarismul, „idolul" Nae Ionescu, „odiosul" Cioran, ascunderea trecutului, relațiile nesincere cu Gershom Scholem, vizitele lui Eugen Barbu, Constantin Noica). „Ce mai poate însemna astăzi «Anul Eliade»?" - se întreabă recenzentul. Monica Spiridon, Liviu Ornea îl omagiază pe Solomon Marcus, care, la rândul său, își prezintă biografia și preocupările.

◆ În **„ROMÂNIA LITERARĂ"**, nr. 4/1 febr. 2006, Ștefan Cazimir scrie despre „Deocheatele" lui François Villon, în traducerea lui Romulus Vulpescu, Sorin Lavric recenzează „Vechi maeștri", de Th. Bernhard (Ed. Paralela 45), în care apar Mahler, Klimt, Kokoschka. T. Urianu recenzează o nouă carte a lui Mirel Brateș, „Porunca lui Elohim" (Ed. Viitorul Românesc), menționând că, alături de „Zaț", „Israel fără horoscop", cartea completează o fascinantă trilogie, autorul fiind „un stilist impecabil". Despre despărțirea de conaționala noastră, Dina Georgescu, scrie B. Elvin, punându-i în lumină valențele culturale. În numărul din 8 febr., Mircea Mihăieș se declară antifascist și anticomunist, „demascându-l" pe „instructorul C.C." Ion Ianoși, cu o revenire mai violentă în „Cotidianul" din 13 febr. 2006, după interviul acordat de prestigiosul om de cultură Iolandei Malaman în „Ziua".

◆ **„IDEI ÎN DIALOG"**, nr. 2/febr. 2006, este bogat în articole ce ne interesează: „Tabula rasa", de Andrei Cornea, „Jihad și Ahmadinejad", de Traian Ungureanu (excelent, despre noul președinte iranian), „O utopie: solidaritatea intelectuală la români", de Dan C. Mihăilescu (temperat, echilibrat), „Pe urmele cunoașterii", de Solomon Marcus; Radu Paraschivescu scrie despre americanul J.D. Salinger. Punem în evidență un articol extrem de actual și bine întocmit de Brânduța Palade despre „culpabilitatea colectivă" (cu citate din K. Jaspers) în urma lecturii cărții lui Jean Ancel „Transnistria" (Ed. Atlas, 1998).

◆ **„LUCEAFĂRUL"**, nr. 3/25 ian. 2006, oferă articole interesante, incitante. Adela Pal recenzează cartea Zvetlanei Paleologu Matta „Calicautus", dar legătura Eminescu - Heidegger (la care se adaugă nuvela lui Nietzsche) ni se pare excesivă. Al. George scrie, ca de obicei, consistent („Orașul fără statui"); Gh. Grigurcu îl critică pe Octavian Paler, oarecum subiectiv, incluzându-l și pe Eugen Simion. Constantin Pricop face o „istorie" a publicațiilor de după 1944, neconcludentă și cu unele erori: desființarea unei reviste „consacrate" precum „Gândirea"

CĂRȚI NOI

O urgenţă filosofică

„Nu s-a uscat bine cerneala“ pe manuscrisul precedentului articol de întâmpinare a lucrării fundamentale a prof. Vianu Mureşan, *Heterologie – introducere în etica lui Lévinas*, şi iată că am primit deja o nouă carte, a aceluiaşi autor, tot aşa de densă, cu o încărcătură de valoarea a douăzeci de carate (respectiv analiza a douăzeci de tipuri de alteritate). *Altul decât Dumnezeu* (Editura Mega, Cluj-Napoca, 2005), ni se spune, „este un studiu asupra categoriei fiinţei supreme, centrală în teologie şi filosofie din perspectiva metodic conexă a categoriei alterităţii“.

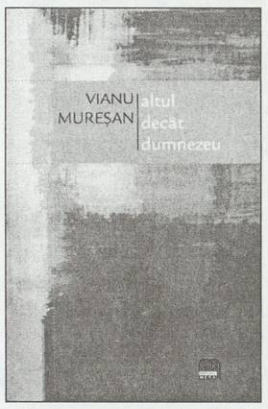

În spirit talmudic voi face însă mai întâi un ocol, cred, necesar. Am lecturat într-un număr din „Dilema veche“ (1-7 iulie 2005) un extrem de interesant interviu cu Claude Geffré, teolog dominican, consemnat de Anca Manolescu şi intitulat „Cultura religioasă în Europa contemporană“. Ceea ce am citit m-a bucurat şi m-a întristat deopotrivă. Sentimentul îndreptăţit de bucurie se referă la accentul pus, în repetate rânduri, de teologul dominican asupra *moştenirii comune iudeo-creştine*. Străduinţa bisericii creştine (din păcate, mai puţin cea ortodoxă) de a recupera *explicit* sursa iudaică e remarcabilă. Dar bucuria a fost de scurtă durată căci iată, ni se spune că, din considerente „politice“, deşi Germania a propus ca în Constituţia europeană să se menţioneze în mod explicit moştenirea iudeo-creştină ca stând la baza civilizaţiei europene, s-a adoptat termenul neutru de „rădăcini“ (sic!!!) pentru ca să nu se supere tot mai numeroşii musulmani şi agnostici din Europa, sacrificând astfel „discret şi absurd“ rădăcina de fapt comună tuturor spiritualităţilor monoteiste. Camuflarea rădăcinii iudaice, impusă acum de o ameninţare fundamentalistă mi se pare de rău augur (precum o politică münchenează a spiritualităţii noastre). În mod justificat, Claude Geffré, în interviul amintit, se întreabă „cum ar putea fi înţeleasă istoria artei europene, de pildă, fără un minimum de cultură biblică, de cultură evanghelică, fără referinţa la *întreaga tradiţie iudeo-creştină*?“ (s.n.). Cu atât mai valoros mi se pare, în aceste împrejurări, aportul semnificativ al prof. Vianu Mureşan, pe care îl consider cel mai important discipol european al lui Emmanuel Lévinas, şi care a înţeles că pentru a merge înainte trebuie să se întoarcă explicit la sursele iudaice, într-o lume care a spart sau a ignorat Tablele Legii. În dedicaţia pe exemplarul primit, profesorul clujean face o precizare edificatoare cu privire la rostul cărţii: „Provocat de studiul lui Lévinas, în meditaţiile mele solitare mi s-a conturat şi acest timid proiect al temei alterităţii, strict corelată ideii de Dumnezeu“. Mi s-a părut exemplară abordarea *modalităţii străinului*, corelată cu respectarea diferenţei. În cea mai îndelungată diaspora cunoscută, evreul a experimentat dureros, deseori tragic, atributul de *străin* şi de aceea e importantă experienţa sa pentru tot restul lumii dar şi pentru sine însuşi („nu uita că şi tu ai fost străin în ţara Egiptului“, Lev. 19,34). Să ne amintim, cu acest prilej, şi de mirarea semnificativă pentru tema alterităţii prin celebra expresie din Montesquieu (*Scrisori persane*, scrisoarea XXX): „Ah, ah, exclamă un francez, domnul e persan? Ce lucru nemaipomenit! Cum poate să fie cineva persan?“). Tot astfel citim în cartea domnului Vianu Mureşan: „Cum se poate ca cineva să fie altul? Este semnalul de alarmă, interogaţia fulgerătoare a eului...“. A fi eu pare pentru oricine privilegiul exclusiv, evenimentul major... A fi un altul i se pare un delict, o eroare... în orice caz, ceva care te pune pe gânduri. De aici totala uluire în faţa alterităţii... Tu eşti atentatul la integritatea eului meu. Dar, cum rolurile sunt interşanjabile, dialectica relaţiilor noastre permite o alternare a condiţionărilor reciproce, căci *eu sunt de asemenea alteritate din perspectiva oricărui alt eu posibil*“.

Concluzia se impune: „în spatele miraculoasei diferenţe ce ne contrapune identitar şi destinal stă ceva, o transcendenţă, stă cineva, un Dumnezeu. În acest fel problema alterităţii devine una teologică. Pentru ca să văd în altul chipul lui Dumnezeu trebuie să frecventez şi *alteritatea verticală*. În sfârşit, înţeleg că prin alteritatea ta Dumnezeu mă pune în faţă cu ceva care mă relativizează, îmi smulge certitudinea unicităţii, îmi demolează superstiţia necesităţii exclusive. Mă provoacă să văd că poate exista cineva cu totul altul decât mine şi el să se simtă solidar diferenţei fără a fi frustrat că nu mi-e identic“.

Această dialectică, din care am oferit doar câteva exemple ilustrative, ne arată că arcul întins de la Biblie la Lévinas şi Derrida trece şi prin Vianu Mureşan. Despre profesorul clujean se poate spune ceea ce s-a spus cândva despre Emmanuel Lévinas: „e cel mai teolog dintre filosofi şi cel mai filosof dintre teologi“. Dar dacă spusa aceasta avea la vremea respectivă, datorită surprinzătoarei noutăţi, în climatul cvasilaicizat al cugetării franceze o uşoară nuanţă sceptică şi ironică, astăzi, când zidurile chinezeşti dintre filosofie şi teologie se prăbuşesc, când patristica devine un capitol de istoria filosofiei iar mâine, probabil, şi învăţătura talmudică şi Cabala, tot roade ale experienţei şi speculaţiei fecunde universale, afirmaţia va trebui luată foarte în serios. Tema alterităţii este şi o urgenţă filosofică!

ȚICU GOLDSTEIN

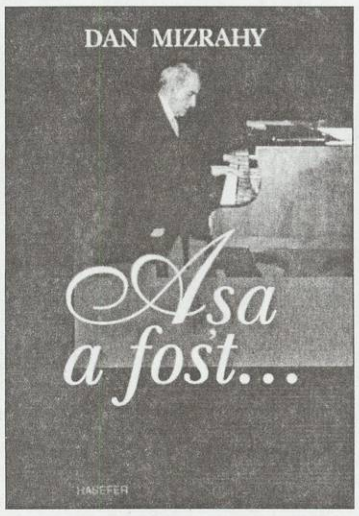

Viaţa în contrapunct a lui DAN MIZRAHY

Dan Mizrahy s-a născut la 28 februarie 1926, în Bucureşti, fiu al lui Marcu şi al Henriettei, are ochii căprui ş.a.m.d., cum scrie în Biletul de Liberare nr. 5432/1953 emis de Direcţiunea Generală a Penitenciarelor, Coloniilor şi Unităţilor de Muncă din cadrul M.A.I. După pagina 300 din recenta carte publicată de Ed. Hasefer, „Aşa a fost“, autor Dan Mizrahy, redactor Ştefan Iureş, găsim fotografii ale autorului la vârsta de 7 ani (un copil frumos, cu ochi mari, amintind puţin de Enescu), apoi ca student la Academia Regală de Muzică şi Artă Dramatică din Bucureşti (septembrie 1935, avea doar 9 ani) cu părinţii şi sora în 1941, student la Ierusalim în 1943, la recitalul din Sala Dalles în 21 martie 1950 (primul şi ultimul timp de decenii), cântând la pian „Rapsodia albastră“ a lui Gershwin, apoi în 1953 în rolul lui Liszt din filmul „Barbu Lăutaru“, alte fotografii cu Iosif Conta, Sergiu Comissiona (prieten apropiat) ş.a.

Biografia lui Dan Mizrahy este plină de neprevăzut. Revista noastră a prezentat în mai multe rânduri personalitatea acestui ilustru muzician. A fost un copil minune, moştenind talentul de la tatăl său, care era un amator cu dar de improvizator, de excepţie. Era în clasa a IV-a primară, când a fost admis în paralel la Conservator. În 1941, din cauza imposibilităţii de a studia (n.n. - conf. legilor rasiale) a plecat în Ereţ Israel, unde avea rude şi a găsit sprijin în familia unui viitor ambasador al Israelului la Bucureşti, Yehud Avriell. În 1945 a revenit în România, dar în 1951 este arestat şi condamnat la detenţie pentru cinci ani, fiind acuzat de relaţii cu ambasadorul Israelului, care tocmai părăsise România. În 1953, după un stagiu de doi ani în închisori şi pe şantierul de la Bicaz (locul de muncă: „la lopată“, cum scrie în acte) este eliberat şi începe cariera de pianist, cu întârziere, dar cu mari satisfacţii, fiind recunoscut de *specialişti* ca un talent de excepţie. Din 1970 a început să compună lieduri (a colaborat şi cu Tania Lovinescu). A urmat şi cariera pedagogică, iar după 1989 susţine conferinţe şi recitaluri în S.U.A. şi în alte ţări.

Volumul „Aşa a fost“ (650 pag.), împărţit pe 30 de capitole, este un document de viaţă şi de epocă, din interbelic până în zilele noastre. În prefaţă, Grigore Constantinescu scrie: „Pentru mine, descoperirea lui Dan Mizrahy a venit dinspre muzică - desigur, nu te supăra, prietene, dar tot cu Gershwin! - şi a înflorit treptat ca o azalee“. Cartea se citeşte pe nerăsuflate, însuşi autorul recunoaşte că a cunoscut mii de oameni, din care zeci de nume ce merită să intre în istoria culturii universale. A străbătut Palestina, Europa, America, a fost şi este iubit de mulţi, mulţi oameni. Faţă de absurda şi neomenoasa pedeapsă aplicată de regimul comunist, îşi manifestă mai mult disprețul ironic şi înţelept, decât resentimentul, care nu rezolvă nimic. Mizrahy (n.n. - numele, în traducere din ebraică, înseamnă „de la răsărit“) este un „talmudist“ nedeclarat: adică un om înţelept şi bun. Lipsit de libertate, o perioadă, el a simţit cel mai acut lipsa muzicii. Prin muzică, el se simte liber. Îi spunem „Ad mea veesrim!“.

BORIS MARIAN

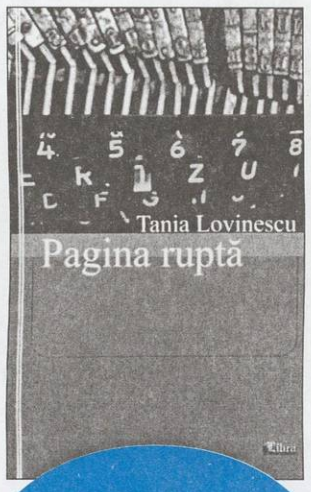

Romanul unei iubiri târzii

Scriitoarea Tania Lovinescu nu mai are nevoie de prezentări, vom menţiona doar câteva titluri: „Oamenii, visele“ (1968), „Arpegii de toamnă“ (1973), „Pescăruşii“ (1984), „Exerciţii de sinceritate“ (1985), „Reversul unui zbor“ (1993), „Abel“ (2001), toate de versuri (Ed. Cartea Românească, Eminescu, Papirus – Israel, Hasefer), ca şi proză: „Aproapele meu“ (1979), „Femeia lui Loth“ (1990), „Mă numesc Alzheimer“ (1995), „Crochiuri în peisaj israelian“ (2004). Despre unele cărţi s-a scris în revista noastră; cândva vom face un medalion (meritat) al acestei importante scriitoare române şi israeliene.

La Editura Libra, în 2005, a apărut romanul „Pagina ruptă“, o proză exclusiv „de dragoste,“ dar şi reflecţia oamenilor cu experienţa vieţii, a suferinţei, este nota dominantă. Este semnul perenităţii literare şi sentimentale a unei scriitoare care nu-şi părăseşte uneltele, pentru că talentul, chemarea... nu te iartă. Vera şi Barbu formează un cuplu ca într-o piesă cândva mult jucată: „Comedie de modă veche“. Nu avem aici o comedie, iar optimismul este mai viguros. Proza, care indubitabil, are ceva dramatic, demn de pus în scenă, este totodată datoare unui anume stil american, al amănuntului: paşii, ceaiul, gândul, mobilele, culorile, ceea ce aduce un „certificat“ de autenticitate narațiunii. Este excelent redată evoluţia sentimentului femeii, de la indiferenţă la milă, la nevoia de comunicare, ataşament, pudoarea maturităţii în relaţia cu un bărbat suferind. Personajele din jur, deşi secundare, sunt bine creionate. Finalul (marcat de moartea unuia dintre aceştia, Zaharia) rămâne deschis: Vera şi Barbu rămân împreună. Poate suna banal, dar este bine aşa, ne bucură: iubirea învinge timpul. (B.M.M.)

a fost, credem, benefică, „gândirismul“ fiind „atins“ de xenofobie şi chiar de simpatii profasciste. Barbu Cioculescu îl gratulează, pe merit, pe criticul Gabriel Dimisianu (70 de ani).

◆ **„MAGAZIN ISTORIC“** (ianuarie 2006) cuprinde, ca de obicei, articole de interes, cum ar fi: „Babilonul“, de Radu Costin Dobriţoiu; despre Tagore şi relaţiile sale cu Einstein scrie Marius Chelaru; iar Manase Radnev ne pune în faţa unei enigme a istoriei: existenţa în basorelieful de pe Arcul lui Titus din Roma a unei menore. Autorul se întreabă dacă la Muzeul Vaticanului nu s-ar afla una dintre menorele aduse de la Templul din Ierusalim. Avem informaţii din istoria Franţei, U.R.S.S., României, ş.a.

◆ Revista **„HAEMUS“**, nr. 1/24 (2005), editată de reprezentanţii albanezi Kopi şi Adrian Kucyku (cu o sponsorizare oferită de regretatul ing. S. Schieber), redă în mare parte scrieri ale unor autori evrei: poetul Yehuda Amichai (Israel), Paul Celan, Fundoianu, Rose Ausländer, Maria Banuş, Tania Lovinescu, Nina Cassian, Dan Shafran (Suedia), dr. Al. Şafran (Elveţia), Luciana Friedmann, Amos Oz (Israel), Mihail Sebastian, Ephraim Kishon, Alexander Moissi, ş.a. Mai remarcăm: despre salvarea evreilor în Albania (1940-1945), „Cântarea Cântărilor“ (în albaneză), impresii din Israel, un dialog cu av. Iulian Sorin, cu E.S. Ambasador Rodica Radian Gordon ş.a.

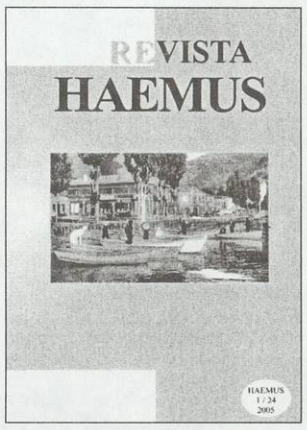

◆ Revista **„SEMNALUL“** (B'nai B'rith Canada, ian. 2006) se referă la situaţia din Israel (interimatul lui Olmert), ne oferă memorialistică de Sergiu Fărcăşan (din fosta Românie socialistă), ştiri din România, la zi (din revista noastră şi de la G. Bruchmaier), un serial despre Dr. W. Filderman de S. Schafferman (Israel), un fragment din „Viaţa aventuroasă a lui Lasik Roitschwantz“, de Ilya Ehrenburg (1891-1967), ştiri din lume, un text de Marius Mircu despre „Esther“ a lui Racine, Sarah Bernhardt şi Purim, proză de Victor Rusu, comentarii de B. Marian, ş.a.

◆ Un număr deosebit de interesant al **REVISTEI „22“** este 829/24 ian. 2006, cu un supliment „Istorie şi memorie“ - masă rotundă la Institutul Goethe, cu tema „Intelectualii şi fascismul în Europa Centrală şi de Sud-Est“ (noiembrie 2005). Sunt reproduse intervenţiile reprezentantului bulgar, prof. Plamen Tzvetkov (despre fascismul italian, nazism, stalinism, situaţia evreilor în anii războiului), a prof. dr. Al. Zub, directorul Institutului „A.D. Xenopol“ din Iaşi (despre Eliade, Noica, Nae Ionescu, Cioran, pe de o parte, ca şi Rădulescu-Motru, Mehedinţi, Petrovici, P.P. Negulescu, Ibrăileanu, Stere, Zarifopol, Ralea, Şt. Zeletin, pe de altă parte), prof. Florin Tuşcaru, de la Universitatea Bucureşti (comparaţii Italia, Franţa, Ungaria, România), prof. Edward Kanterian, de la Oxford (paralelă între legionarism, nazism şi naţionalismul unui partid din India, de factură extremistă, Bharatiya Janata, înfiinţat în 1980). Sunt amintiţi Heidegger, Mircea Eliade. Au prezentat comunicări şi specialişti din Germania, Croaţia. Din acelaşi număr al revistei reţinem: „Îndepărtarea Rusiei de Occident“, de Nicolae Filipescu, „Politică şi religie în Orientul Mijlociu“, de Elie Barnavi, profesor la Universitatea din Tel Aviv (integrism arab, integrism evreiesc - conferinţă susţinută, în noiembrie 2005, la Colegiul Noua Europă); ca şi o polemică Andrei Cornea - Adrian Paul Iliescu, în urma publicării cărţii lui A.P. Iliescu, „Anatomia răului politic“. Dintre cei amintiţi, Dan C. Mihăilescu şi H.R. Patapievici au exprimat, uneori, opinii care ne-au contrariat. Cartea apărută la Fundaţia Culturală Ideea Europeană - 2005, merită o dezbatere largă. În nr. 830/31 ian. 2006, Filon Morar, Nando Mario Varga, Petre Iancu scriu despre Hamas şi situaţia din Israel. A.P. Iliescu îşi reafirmă opiniile despre „formatorii de opinie“, „elitiştii“ H.R. Patapievici, L. Boia, M. Mihăieş. Înclinăm să-i dăm dreptate, cu unele rezerve referitoare la legionarism, dar este adevărat că antisemitismul şi antidemocratismul merg adesea împreună. Andrei Oişteanu recomandă o carte apărută la Ed. Est, „Ura de sine“, de Esther Benbassa şi J.C. Attias, în traducerea lui Liviu Ornea.

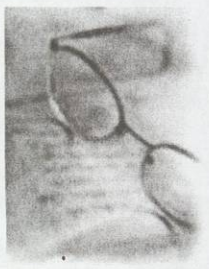

◆ A apărut **„SECOLUL 21“**, nr. 10-12/2005, cu tema „New York“. Contribuţii semnificative aduc Sanda Galopenţia, Eric Homberger (profesor universitar în S.U.A.), Antonio Munoz Molina, membru al Academiei Regale Spaniole, Mariana Neţ, Norman Manea (un fragment de roman, despre New York), Lidia Vianu (interviuri cu poeţii Ruth Fainlight, Andrei Codrescu, Leah Fritz, Eva Salzman), Ioana Ieronim (poeme inspirate de New York), Saviana Stănescu, Mariana Celac, ş.a.

BORIS MARIAN

ISRAEL 2006 A TRĂI ISTORIA, A FACE ISTORIE

GEO ŞERBAN

După ce, secole la rând, cultura europeană, preocupată de consolidarea identităţii, a găsit sprijin în valori spirituale consacrate sub egida Ierusalimului, e - astăzi - rândul Israelului să facă proba resurselor creatoare proprii în contextul dialogului cu standardele occidentale de civilizaţie.

Felul cum societatea actuală israeliteană asociază, bogatelor sale repere istorice, ambiţioase eforturi de modernizare atestă posibilităţi de simbioză dinamică, în măsură să modeleze mentalităţile şi să le conecteze la exigenţe ale epocii noastre. O distanţă enormă pe calea progresului diferenţiază realităţile consemnate în jurnalele peregrinilor, pentru care deplasarea la Locurile Sfinte ajungea să semene, uneori, a aventură, şi metamorfozele impuse observaţiei călătorului contemporan. Pentru Volney, mereu obsedat de „ruine", peisajul era dezolant. Dar, ulterior, şi Lamartine trecea printr-o stare similară când nu recepta nici un semn de viaţă dincolo de porţile Ierusalimului: „o linişte eternă stăpâneşte oraşul pe de-a-ntregul, drumurile, întinderile, ca un sepulcru hărăzit tuturor", comparabil cu nemişcarea Pompeiului. Reacţii identice avea şi Mark Twain, la 1867 (exact 100 de ani înaintea Războiului de Şase Zile): teritoriu sumbru, altminteri destul de bogat, vastă întindere nepopulată - „ţară sacră, prin poezie şi tradiţie, sălaş doar al viselor".

Ritmurile modernizării impulsionate de prestigiul tradiţiei

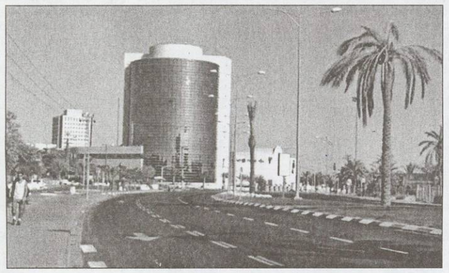

Ce părea pe vremea romanticilor la cheremul utopiei, poate concura în prezent cea mai pragmatică eficienţă. Proba e făcută încă de la debarcarea din avion. Lângă localitatea Lod, cu rezonanţă de sorginte biblică, amenajările aeroportului impresionează prin vastitate şi îndrăzneli de viziune arhitectonică, vrând cu tot dinadinsul să ilustreze fericita îngemănare a utilului cu plăcutul. De altminteri, în imediata vecinătate, pe locurile aride şi inospitaliere până pe la 1910, confortul şi esteticul reprezintă atributele Tel Aviv-ului în impetuoasă expansiune, atât pe orizontală, cât şi pe verticală. Edificiile-turn, cu zecile lor de etaje, iau cu asalt cerul, parcă într-o întrecere demonstrativă de forţă a investiţiilor economice, însoţite provocator de colosala implicare a imaginaţiei. Marile artere - Allenby, Dizengoff, Shaul Hamelech, Ibn Gvirol - seamănă cu un efervescent mediu de experimentare a inventivităţii post-moderne. Pe străzile adiacente, anterioare marelui *essor* constructiv, se poate regăsi sobrul registru de mijloace din arsenalul Bauhaus, minim tribut plătit, în anii '30, de burghezia emigrantă veleităţilor de occidentalizare „la vedere". Reţelele marilor magazine (supermarket-uri denumite „canioane") stau mărturie că euforiile modei n-au legătură obligatorie nici cu eleganţa, nici cu originalitatea stilistică. Clientela e recrutată preponderent dintre tinerii ahtiaţi de noutatea legitimată pe scară mondială, impermeabili la riscurile uniformizării. Aceiaşi blugi gata să crape pe coapse, aceleaşi ombilicuri ostentativ expuse admiraţiilor colective. Rutina cotidiană le condamnă la anonimat. Noroc cu fizionomiile care păstrează distincţia tipic orientală, temperamentul viu sub masca lascivităţii nepăsătoare. Sabrele, în special, cu tenul lor măsliniu, „ochioase", cu părul strâns în „coadă de cal", ţanţoşe, risipesc dintr-o privire orice monotonie şi asigură legitimitatea bruştei tentaţii de a medita la perenitatea *Cântării Cântărilor*.

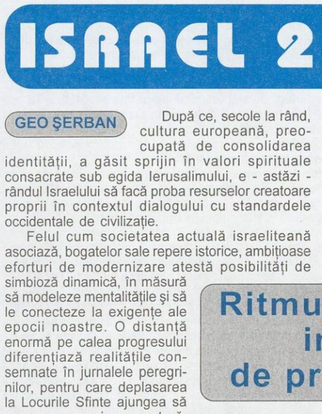

În afara eventualelor dispute şi subiectivismelor rămâne faptul că fluxul energic al modernităţii nu cunoaşte zone privilegiate, preferenţiale.O fostă localitate de pionieri (cu un considerabil aflux de emigranţi din România), cum este Rishon le Zion, a ajuns între aşezările cele mai dens populate, emancipate urbanistic, cu cartiere inspirat individualizate, mai ales către mare, acolo unde erau suverane nisipurile acum zece-cincisprezece ani. Pe atunci, un deşert se întindea între Rishon şi localitatea riverană Bat Yam, mai la nord, către Holon, pentru ca acum blocurile construite din ambele direcţii să cucerească teren treptat, în perspectivă de a alcătui laturile paralele ale uneia şi aceleiaşi străzi. Ajunge o mică deplasare, ceva mai sus de Tel Aviv, în direcţia Haifa, şi un progres de egală anvergură se remarcă la Netanya. Nu numai că s-a construit enorm, dar totul se vede a fi stat sub semnul emulaţiei imaginative între arhitecţi. Proporţionarea volumelor, variaţii geometrice ale faţadelor astfel încât lumina şi umbra să producă sugestii optice inedite, de la oră la oră, asimetrii sugestive în amplasamentul balcoanelor, culori vii aplicate pereţilor în vederea efectelor decorative, toate poartă amprenta fanteziei libere, fecund plasate în proiecte operative, de ţinută elevată. Că au dispărut discriminările de altădată între centru şi provincie, se observă pretutindeni. Vorbesc de la sine transpunerea pe teren a programelor de dezvoltare. Aceleaşi tendinţe alerte, de pildă, la Nazareth (dominat autoritar de somptuosul sediu al Primăriei) şi, în plin Neghev, la Beer Sheva, unde se ridică edificii impozante cu destinaţie culturală (peste cele existente în campusul reputatei Universităţi „Ben Gurion"), ca şi cvartaluri de vile sau blocuri cu vizibil scrupul de singularizare în contextul eforturilor susţinute de a face faţă aridităţii, instalate de la natură pe vaste întinderi.

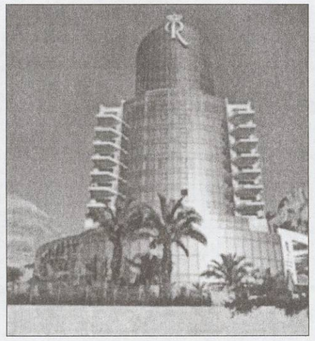

Nici muzeele nu stagnează

Oricât ar presupune o structură stabilă şi o rânduială de lungă durată, muzeelor le revine o parte însemnată de contribuţie îndată ce se inventariază surprizele ivite în calea vizitatorului de azi al Israelului. Uneori noutatea se insinuează în locurile cele mai neaşteptate. Cine ar bănui că mergând la Cezareea, în căutarea amfiteatrului roman, a ruinelor castelului cavalerilor cruciaţi, poţi da, nu departe, peste un exuberant muzeu de artă sud-americană contemporană, „Muzeul Ralli"? Face parte dintr-un cvartet de asemenea instituţii cu regim privat, răspândite la distanţe impresionante: Punta del Este (Uruguay), Santiago de Chile (Chile), Marbella (Spania). La Cesareea, în momentul de faţă, pe lângă fondul de bază alcătuit din opere de variată concepţie, multe uleiuri de amplă desfăşurare înrudite cu faimoasele creaţii murale ale lui Ribera şi Siqueiros, sunt expuse numeroase sculpturi, de mai mici sau mai mari dimensiuni, din puzderia producţiilor lui Salvador Dali. E o împrejurare rară, dacă nu unică, să contempli,

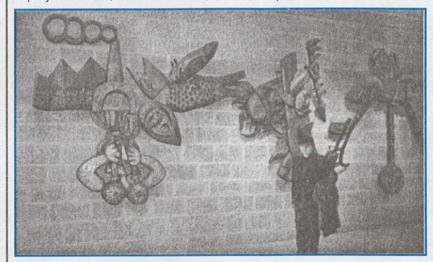

pe rând, capiteluri de sorginte dorică sau ionică ori resturi de mozaic roman, scoase la iveală de recente excavaţii în situl arheologic şi, la distanţă de nici zece minute cu maşina, proiecţii ale unor viziuni suprarealiste (de care se lasă contaminaţi destui dintre tinerii plasticieni prezenţi pe simezele „Muzeului Ralli"). O dinamică impresionantă demonstrează, în felul de a se înfăţişa, „Muzeul Diasporei" (*Beth Hatefutsoth*). În numai câţiva ani, colecţiile sale s-au îmbogăţit substanţial, punând în circulaţie un concludent material documentar despre particularităţi ale comunităţilor evreieşti din cele mai îndepărtate colţuri ale lumii. E greu de făcut o ierarhie a interesului stârnit, pe rând, de suita numeroaselor machete de sinagogi atât de diferenţiate stilistic, (după cum reproduc modele din Spania, din Ucraina sau din China) şi galeria fotografică de portrete reprezentative pentru tipuri evreieşti răspândite pe întregul mapamond. S-ar putea considera că Muzeul din Ramat Aviv oferă, chiar dacă n-a fost gândit în acest scop, o etapă afectivă, pregătitoare pentru momentele de supremă tulburare sufletească trăite pe tot parcursul complexului *Yad Vashem*, la Ierusalim, unde se reconstituie drama Holocaustului. Reconstituirea asigură condiţiile unui impact de rară intensitate. Multiplicarea spaţiilor construite a avut în vedere etalarea unui consistent material documentar (peste 2.500 de obiecte; mărturii scrise, fotografice, secvenţe filmice, muzicale, din surse autentice, adesea chiar de la victimele ororilor la care au fost supuşi evreii după instaurarea nazismului la putere), dar, mai mult încă, asigură desfăşurarea unui filon narativ de natură să întreţină, de-a lungul a trei-patru ore cât durează, în medie, vizita, sentimentul confruntării nemijlocite cu însăşi realitatea prigoanei şi a barbariilor comise împotriva celui mai elementar respect cuvenit fiinţei umane. Se intră printr-un culoar mărginit de masivi pereţi de beton, înclinaţi încât în partea lor de sus abia permit luminii zilei să pătrundă prin îngusta fantă de sticlă ce ţine loc de acoperiş. Înaintarea urmează o direcţie şerpuită, un zig-zag, prin încăperi aflate la dreapta şi la stânga sumbrului spaţiu betonat, astfel că fiecare pas făcut seamănă cu o pătrundere în captivitate, fără drept de întoarcere, tot mai adânc până în infernul camerelor de gazare şi al cuptoarelor încinse zi şi noapte. Calci peste şinele de cale ferată care duceau la crematorii, pe lângă lugubrele tomboroane ce au slujit cândva la evacuarea mormanelor de cadavre şi a cenuşii rezultate după ardere. Brutalitatea călăilor nazişti devine treptat palpabilă, nemijlocită, resimţită înfiorător. Groaza şi durerea, indignarea ar fi copleşitoare, greu de preluat întocmai, impregnate în suflete ca sancţiune pentru vinovată indiferenţă, dacă la capătul acestui drum de calvar nu s-ar deschide o imensă perspectivă asupra Ierusalimului, aflat la picioarele muntelui pe care este situat Memorialul, oraşul-cetate, gloria foştelor Temple din care a rămas Zidul Plângerii, ca un salvator liman al speranţelor. Totuşi, lecţia cutremurătoare nu a luat încă sfârşit. Mai este „Sanctuarul numelor", încăpere circulară unde sunt arhivate toate actele celor pieriţi în Holocaust, iar pe tavanul semi-circular fotografiile lor puzderie, câte au putut fi identificate, recuperate şi colecţionate spre eternă aducere aminte. O inscripţie veghează intrarea, un vers din poemul *Exod* descoperit postum printre manuscrisele lui Benjamin Fondane (Fundoianu al nostru), pornit din Herţa ca să sfârşească în gheena Auschwitz-ului, chiar în ajunul răpunerii fiarei naziste.

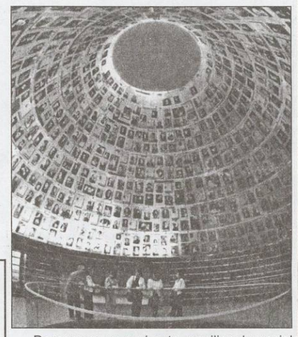

De asemenea, mai este, pavilionul special dedicat copiilor căzuţi pradă furiei rasiste; se pătrunde printr-un coridor cufundat în beznă, parcă la începutul unui hău impenetrabil, în stare să taie respiraţia şi să amplifice fiorii reci ai spaimei, de fiinţă rătăcită printre tenebre. Mâna se încleştează tot mai strâns de bara metalică instalată pe margini, singura călăuză a paşilor către ieşire la lumina zilei. În întunericul absolut, pâlpâie licăriri izolate, plăpânde stele pe un firmament al groazei, în vreme ce, din boltă, o voce rosteşte, spre aducere aminte - abia şoptită rugă de reculegere - nume din ceata sacrificaţilor la vârsta desăvârşitei neprihăniri: David, Daniel, Solomon, Suzana, Esther, Moise, Rachel... cutremurătoare strigare a catalogului în neant. De nu va fi, cumva, invocare a îngerilor, în nădejdea că le stă în putere să vegheze peste omenire ca diavolul urii să nu-şi mai facă de cap niciodată.

În premieră, la Ierusalim, omagiu lui MARCEL IANCU

În apropierea zidurilor de împrejmuire a vechiului oraş, în cartierul Montefiori, îşi are sediul cinemateca din Ierusalim. Instituţie frecventată cu asiduitate de iubitorii filmului şi nu numai. Aici desfăşoară o susţinută activitate „Cercul literar", animat, de mai mulţi ani, prin competenţa confraţilor noştri, Leon Volovici şi Costel Safirman. Lor le-a aparţinut iniţiativa unui omagiu adus „moştenirii lui Marcel Iancu" într-o formulă întreită: conferinţă, film documentar şi vernisare de expoziţie cu desene inedite, împrumutate de la Muzeul Memorial din Ein Hod. Astfel concepută, ziua de 10 ianuarie 2006 fixează o premieră în calendarul receptării mesajului transmis de creaţia plastică şi arhitecturală a artistului afirmat între promotorii avangardei europene. Cu toată faima sa, autorităţile de la Ierusalim au tergiversat recunoaşterea meritată. Lucrurile par să se normalizeze şi semnalul încurajator vine din partea Muzeului Israelului, unde pânze ale lui Marcel Iancu, marcate de spiritul mişcării „Dadă", au rezervate un loc vizibil. Evenimentul de la cinemateca îmbracă şi el semnificaţie compensatorie. Anunţat prin presă din vreme, avea să beneficieze de o numeroasă asistenţă.

A fost nu numai o probă de interes, manifestare vie de simpatie, ci şi prilej pentru conferenţiarul-invitat de a regăsi şi restabili legături bazate, cândva, pe afinităţi profesionale. Printre personalele din sală, mă bucur să revăd, după mulţi ani, pe profesoara Ada Steinberg, care a lăsat la Bucureşti eminente traduceri din Gogol. Tocmai de la Haifa, a venit special Bitty Caragiale (ca să ne amintim întâlnirile de altădată, la Editura Tineretului), nerăbdătoare să afle de la sursă dacă fragmentele din *Jurnalul* Mariei Banuş, citite în „Realitatea Evreiască" şi „România literară", premerg o iminentă publicare în volum a întregului manuscris. N-a făcut singură deplasarea, ci însoţită de prietena Liana Saxone-Horodi, care-mi rezervă surpriza unor revelatoare memorii postume ale părintelui său, avocatul Valentin Saxone, tipărite sub titlul *Speranţe în întuneric*. Fac şi cunoştinţe noi, din mediul universitar al locului, cercetătoarea Iulia Azriel, nepoată a poetului Liviu Deleanu, debutantul de pe vremuri la „Bilete de papagal", preocupată să-i promoveze imaginea, în care scop a şi efectuat unele investigaţii. Printre cei de faţă, se distinge prezenţa inimoasei directoare a Centrului cultural român. Toată lumea remarcă sosirea doamnei Dadi Iancu, fiica omagiatului creator, parcă mai încărcată de emoţii decât însuşi vorbitorul serii. Soluţia trecerii peste tracul firesc este evocarea dialogurilor purtate în mai multe rânduri cu Marcel Iancu, fie la locuinţa din Ramat Aviv, fie în ambianţa atelierului de la Ein Hod. De la întâia întâlnire, cu exact treizeci de ani în urmă, s-au adunat neîncetat dovezi ale raporturilor, intelectuale şi sufleteşti, indestructibile, ce-l legau pe maestru de o carieră rodnic desfăşurată în România, până când era nevoit, în 1941, să emigreze. Mai înainte de a-i pune eu întrebări, mă chestiona despre prietenii lui de odinioară, poetul Ion Vinea, pictoriţele Miliţa Petraşcu şi Margareta Sterian. Păstra, în fiecare caz, amănunte precise despre experienţe comune de viaţă şi de creaţie, încât, aproape, nu-mi rămânea decât să urmez firul indicaţiilor furnizate pentru a reconstitui traseul înfăptuirilor cumulate, an de an, într-o preţioasă moştenire. Trecem în revistă profilul numeroaselor expoziţii, personale sau de grup, îi aşezăm printre contemporani, cercuri scriitoriceşti şi intelectuali de vază, care i-au arătat o constantă apreciere, subliniem rolul lui de animator în probleme de urbanism şi puterea de exemplu, prin propriile realizări arhitecturale, pentru a se ajunge la modernizarea efectivă a Bucureştilor. Asistenţa e invitată să plaseze, pe o hartă imaginară, măcar unele dintre edificiile, vile, blocuri, locuite şi astăzi, distribuite pe străzi apropiate, ce circumscriu un perimetru al copilăriei şi tinereţii lui Marcel Iancu, în jur de Piaţa Sf. Ştefan , ca o salbă a referinţelor cu funcţie catalizatoare: Luchian, Paleologu, Hristo Botev, Negustori, Olteni, Olari, Cometei. Iar inventarul este departe a fi epuizat. Cu atâtea mărturii ale prezenţei sale în ambianţa oraşului, se ridică, îndreptăţită, întrebarea: „A plecat, oare, vreodată Marcel Iancu, cu totul, din Bucureşti?".

Incursiuni noi, confirmări şi alte deschideri de orizont

Retorica interogativă răspunde strategiei de a menţine trează atenţia publicului, dar chiar cel care se întreabă trădează preocuparea reală de a nu se mulţumi cu răspunsurile obţinute, o dată pentru totdeauna. Deşi am profitat în repetate rânduri de primirea amabilă din partea lui Dadi Iancu în casa unde şi-a sfârşit zilele tatăl său, nu pot rata ocazia de a mai arunca un ochi în arhiva păstrată acolo. Experienţa spune că nici o insistenţă nu e de prisos. De altminteri, amfitrioana împărtăşeşte aceeaşi convingere, aşa că a pregătit materiale convenite la anterioara noastră şedinţă de lucru, acum şapte ani. M-a aşteptat cu un set de reproduceri - xerox-uri color şi alb-negru - după ilustraţiile lui Marcel Iancu la o ediţie în ebraică a lui *Don Quijote*. Un umor sec le animă, subliniat de chipurile personajelor, croite după calapodul măştilor populare, hazoase, supuse întîmplărilor la limita absurdului, cu cea mai euforică generozitate. În doze variate, urzeala lor păstrează urme din gesticulaţia gratuită a lui Urmuz şi din viziunea corosivă argheziană. În alt plic, separat, îmi sunt rezervate două cataloage ale unor expoziţii organizate în incinta Muzeului de la Ein Hod: o expoziţie, din primăvara lui 2000, acoperea raporturile artistului cu scena (decoruri, costume), de care s-a interesat cu sârg de pe vremea „Contimporanului" - cealaltă este chiar expoziţia de pasteluri (grupate sub emblema „Paradisul pierdut"), din care s-au selectat piesele aduse la cinemateca din Ierusalim. Ultimul catalog are o documentată şi sugestivă introducere, elaborată în colaborare de Michaela Mende-Janco şi Raya Zommer.

Ore în şir, Dadi mă călăuzeşte prin albumele cu fotografii de familie. Cea mai de demult ni-i aduce în faţă pe cei patru copii ai lui Herman Iancu, la vârste fragede: Jules, Lucia, Georges, Marcel. Mama apare şi ea într-o fotografie statuară, de epocă, judecând după pălăria cu boruri ample, bogat garnisite cu imitaţii florale, cum se purta pe la începput de veac XX. Herman singur pare oarecum pierdut, zâmbeşte pe sub mustaţă, fără a lăsa să se ghicească ce gânduri îl bântuiau. Un prilej sărbătoresc, probabil, surprins de aparatul fotografic, adună în jurul mesei toată familia, care afişează un aer satisfăcut, cu vădite semne de existenţă burgheză bine consolidată. Fiul cel mare, Marcel, stă lângă mama, ocrotitoarea aspiraţiilor lui artistice. Un grup mai cuprinzător s-a fotografiat la umbra copacului din ograda casei de la Budeni. Rezemaţi de trunchiul dublu, sunt lesne de identificat Marcel Iancu şi cumnatul său Jacques Costin. Este şi celălalt cumnat, Mişu Goldschlager, sortit să cadă victimă rebeliunii legionare, din ianuarie 1941. Aşezaţi pe scaune sunt veteranii familiei, bunica maternă, Rebeca (născută Friedman) cu surorile ei: Aura, Laura, Dora. Sunt şi amici, în afara rudelor propriu-zise, precum inginerul Octav Moscuna sau Lili, sora cea mare a Clarei Haskil. Dacă întoarcem mai departe foile albumului, dăm peste legitimaţii din momente diferite; una, aproape sigur, de pe când abia se reîntorsese în Bucureşti, după „aventura" de la Zürich, alta de membru al sindicatului artelor frumoase - este şi paşaportul de plecare definitivă, eliberat încă din toamna lui 1940, de asemenea primele legitimaţii ca cetăţean israelitean… Greu să nu-i dai dreptate lui Virgiliu: „Fugit irreparabile tempus". Asta ca să ne întărîm în convingerea că sunt de făcut mai multe eforturi pentru a conserva şi transmite viitorimii moştenirea lăsată nouă de Marcel Iancu. Ar merita constituită o asociaţie „Pro memoria".

Pe urme biblice, escale recente de meditaţie şi pacificare spirituală

Prefaceri sunt vizibile inclusiv în zone de pe harta Israelului unde timpul părea a se opri în loc, copleşit de aura unor vremi mitice. Lacul Tiberiadei cu ale sale coordonate legate de episoade din trecerea lui Iisus pe pământ, consemnate în Biblie, (Capernaum şi întâlnirea cu pescarul Petru, consacrat apostol, Tabgha şi minunea înmulţirii pâinilor, a peştelui) rezervă, cui parcurge străbuna Galilee, noi ţinte de pelerinaj memorabil. În partea de Nord a lacului, pe panta de sub Muntele Beatitudinii, ce coboară lin până în mal, se ţinea, la răscrucea dintre mileniile II şi III, răsunătoarea adunare a câtorva zeci de mii de tineri veniţi din întreaga lume ca să primească binecuvântarea Papei Ioan Paul al II-lea. Din iniţiativa înaltului pontif bisericesc, a fost ridicat pe acel teren complexul omagial „Domus Galilaeae", destinat a configura un templu al cuvântului, centru de studii teologale după modelul şi cu zelul marilor învăţaţi care reprezintă substanţa exemplară a străbaterii neamului lui Israel dincolo de vitregiile istoriei. În interiorul complexului, există o sinagogă, altare ale cultelor creştine, un spaţios amfiteatru sub cupola care domină construcţia, o bibliotecă tocmai în curs de amenajare la finele lui 2005. Sunt prevăzute încăperi pentru găzduirea pelerinilor în trecere precum şi a cercetătorilor, de toate confesiunile, veniţi pe o durată mai lungă în scopul aprofundării învăţăturilor biblice. Se are în vedere, organizarea de colocvii cu audienţă internaţională, la diverse intervale. Ingenioasa arhitectură este străjuită de simboluri ecumenice, menite a întreţine o ambianţă de reculegere şi promovare a încrederii în virtuţile comunicării şi înţelegerii universale.

De partea opusă a lacului legendar, un alt edificiu modern reaminteşte şi împrospătează în cugete comandamentele păcii. Se numeşte „Casa Gabriel", iniţial opera unei fundaţii private cu rosturi memoriale, ridicată în zona sudică a Kineretului, în anul 1993. Avea să devină loc de referinţă în noiembrie 1994, când s-au întâlnit aici regele Hussein al Iordaniei şi premierul Israelului, Yitzhak Rabin, pentru ceremonia de consfinţire a încetării ostilităţilor dintre statele lor. De atunci, „Casa Gabriel", înzestrată cu generoase spaţii (un amfiteatru capabil să primească 800 de persoane), săli de expoziţii, terase şi grădini înconjurătoare cu vaste vederi către podişul Golan şi muntele Hermon, în zilele senine, a rămas deschisă publicului şi continuă să adăposteacă reuniuni prestigioase în plan cultural şi social.

CRONICA ANTISEMITISMULUI

„Războiul caricaturilor" capătă accente antisemite

Iranul a organizat un concurs de caricaturi anti-Holocaust

Aproape întreaga lume a fost cuprinsă de un val de demonstrații și proteste ale musulmanilor, soldate cu morți, răniți, incendierea unor clădiri ale ambasadelor occidentale sau instituțiilor europene. Aparenta cauză a acestei dezlănțuiri a pasiunilor a fost publicarea, într-o revistă daneză cvasinecunoscută, a unui ciclu de caricaturi în care profetul Mohamed era prezentat drept terorist. Fără doar și poate, aceste caricaturi au lezat sentimentele religioase ale musulmanilor, care, neînțelegând ideea occidentală a liberei exprimări, au început un șir de acțiuni violente. Și dacă inițial ținta era precisă - ambasadele Danemarcei și Norvegiei, țări în care s-au publicat pentru prima oară aceste caricaturi -, foarte repede, ea s-a transformat într-un protest împotriva Occidentului. Și, cu toate că în Israel, țară cu o semnificativă populație musulmană, aceste caricaturi nu au fost publicate, pe *site*-uri arabe au apărut caricaturi antievreiești.

Astfel, Liga Europeană Arabă (LEA), un partid islamic belgiano-olandez, a publicat pe *site*-ul său două caricaturi jignitoare la adresa evreilor. „Dacă am ajuns în etapa dărâmării unor *tabu*-uri și a depășirii unor bariere, nici noi nu vrem să rămânem în urmă" - se arată în comunicatul partidului islamist, care apreciază că gestul său este „răspunsul dat europenilor care vor să ne învețe ce este libertatea cuvântului". Una dintre caricaturi o reprezintă pe Anne Frank în pat cu Hitler, cealaltă pune sub semnul întrebării - în spiritul celor susținute de președintele iranian - însăși existența Holocaustului, sugerând că este o invenție a evreilor. În emisiunea televiziunii olandeze „Nova Saturday", Diab Abu Jahjah, fondatorul partidului, a luat apărarea desenelor. „Și Europa își are vacile ei sfinte, chiar dacă ele nu sunt vaci sfinte cu caracter religios", a declarat el.

Mai mult decât atât. Iranul, respectiv presa iraniană controlată de guvern, a propus un concurs de... caricaturi pe tema Holocaustului pe care... le va plăti cu câte o monedă de aur bucata. Unul dintre editorii cotidianului „Hamshari" i-a somat pe jurnaliștii europeni să republice și aceste caricaturi, așa cum au făcut-o cu desenele din ziarul danez. „Ziarele occidentale au publicat desene considerate un sacrilegiu, sub pretextul libertății de expresie. Vrem să vedem dacă fac ceea ce spun atunci când este vorba despre caricaturi privind Holocaustul", a insistat ziaristul. Urmărind cu atenție această dezlănțuire de patimi, în mod firesc se nasc niște semne de întrebare. De ce s-a întâmplat acest lucru la aproape trei luni după publicarea desenelor (prima dată, ele au apărut în noiembrie anul trecut)? În ce măsură aceste demonstrații au fost spontane? Cel puțin, în cazul demonstrațiilor din Liban s-a dovedit că un rol semnificativ a fost jucat de Damasc, că autobuze întregi de demonstranți mascați au venit la Beirut din Siria. Probabil că și în alte țări musulmane protestatarii au fost „stimulați", „ajutați" de forțe interne sau din afară, care au interesul să provoace o astfel de atmosferă. Chiar dacă nu se cunosc dedesubturile, este vorba de o manipulare de anvergură, cu autori deocamdată necunoscuți. Desigur, putem face speculații și poate cel mai la îndemână ar putea fi Iranul, aflat sub amenințarea unor sancțiuni internaționale, pe cale de a-și pierde - din cauza intransigenței fanatice - chiar și „prietenii", cum ar fi Rusia. Pe de altă parte, reacția disproporționată a lumii musulmane ar putea fi și un mijloc de anihilare a luptei Occidentului împotriva terorismului, prin îndepărtarea chiar și a acelor state cu populație musulmană care au sprijit până acum această acțiune.

EVA GALAMBOS

Într-o convorbire cu Șef Rabinul Romei

Papa BENEDICT al XVI-lea i-a îndemnat pe evrei și pe creștini să lupte împreună împotriva urii

În cadrul unei întâlniri cu *Riccardo Di Segni*, Șef Rabinul Romei, Papa *Benedict al XVI-lea* și-a exprimat durerea și îngrijorarea față de noile manifestări antisemite și i-a îndemnat pe evrei și pe creștini să ducă o luptă comună împotriva urii. În convorbirea avută, Suveranul Pontif nu a specificat concret vreun incident antisemit, dar audiența acordată Șef Rabinului, în fruntea unei delegații reprezentative a comunității evreiești din Roma, a avut loc după incidentele de la Sinagoga din Moscova, unde opt credincioși au fost înjunghiați. Papa a afirmat că evreii și creștinii trebuie să colaboreze pentru a promova justiția, dragostea și libertatea. „În lumina acestei misiuni comune, nu putem să nu denunțăm și să nu combatem cu hotărâre ura și neînțelegerile, nedreptatea și violența care continuă să îngrijoreze persoanele de bună credință. În acest context, cum să nu fim îndureraţi și preocupați din cauza noilor violențe antisemite" - a declarat Benedict al XVI-lea.

Șef-Rabinul Riccardo Di Segni l-a invitat pe Suveranul Pontif să viziteze principala Sinagogă din Roma, amintind că se împlinesc 20 de ani de la vizita istorică a defunctului Papă Ioan Paul al II-lea în această sinagogă. Benedict al XVI-lea este al doilea Papă din istorie care a intrat într-un lăcaș de cult iudaic. Anul trecut, la scurt timp după alegerea sa în Scaunul pontifical, el a vizitat Sinagoga din Köln. (E.G.)

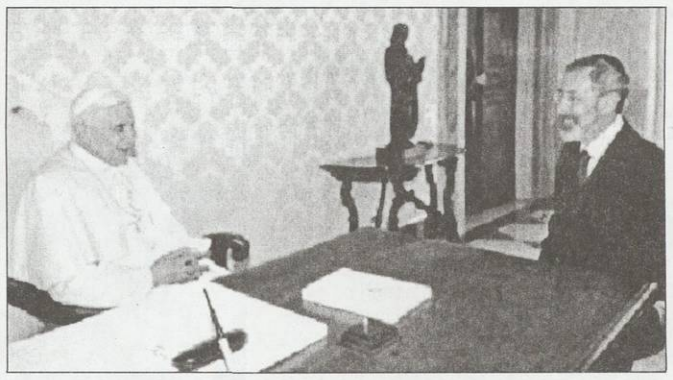

Potrivit ultimului raport al G.F.A.A.S.

În 2005, numărul incidentelor antievreiești s-a redus în multe țări

Raportul Organizației israeliene Global Forum Against Anti-Semitism (G.F.A.A.S.), prezentat recent la Ierusalim, constată că în 2005 numărul incidentelor antievreiești într-o serie de țări ale lumii s-a redus, exemplificând cu Marea Britanie (deși cifra este chiar și în aceste condiții ridicată - 300, comparativ cu 330 în 2004), Franța, Argentina, Republica Cehă, Belgia și Australia. În schimb, numărul lor a crescut dramatic în Rusia și în Ucraina. Amos Hermon, președintele Departamentului pentru Educație al Jewish Agency, care a prezentat raportul, a menționat cele două incidente grave din zonă - respectiv, înjunghierea în Sinagoga din Moscova a opt evrei și a unuia la Kiev și a declarat că Agenția s-a adresat personal președintelui Putin, cerându-i să ia măsuri ferme împotriva „huliganilor locali neonaziști". În ceea ce privește Franța, se constată o reducere clară a violențelor antisemite și aceasta datorită atitudinii dure a guvernului francez față de islamiștii radicali.

Nici Statele Unite nu sunt lipsite de manifestări antisemite, raportul menționând lichidarea unei celule Al-Qaida la Los Angeles, înaintea unui atentat împotriva unor instituții evreiești. De asemenea, în campusurile universitare americane, studenții evrei sunt discriminați atât de conducerile facultăților, cât și de studenți.

În contextul declarațiilor președintelui iranian Mahmud Ahmadinejad, „de a șterge Israelul de pe suprafața pământului", raportul arată că presa în țări din Orientul Mijlociu, ca Egiptul, Iordania, Siria, Liban și Arabia Saudită, este vehement antisemită. În schimb, deși instigările sunt prezente în presa aparținând organizațiilor teroriste palestiniene, de la venirea la putere a președintelui Autorității Palestiniene, Mahmud Abbas, s-a înregistrat o reducere considerabilă în această direcție.

Prezentând raportul în cadrul unei conferințe de presă, Avraham Hichson, ministrul israelian al turismului și telecomunicațiilor, a subliniat că antisemitismul este o problemă globală, nu doar a evreilor, și, deși s-a înregistrat o diminuare a incidentelor antievreiești, „lumea încă nu și-a învățat lecția". „Guvernele trebuie să-și asume răspunderea în a controla antisemitismul, paralel cu schimbarea sistemului educațional, atât pentru evrei, cât și pentru neevrei", a declarat el

Președintele Jewish Agency, Zeev Bielski, a afirmat, la rândul său, că deși este improbabilă eradicarea completă a antisemitismului, lucrul cel mai important este eliminarea cauzelor. (E.G.)

Acte antisemite la TÂRGU MUREȘ și GALAȚI

De curând, 13 pietre de mormânt din Cimitirul Evreiesc de la Târgu Mureș, din strada Verii, au fost vandalizate. Potrivit surselor polițienești, persoane necunoscute au pătruns prin intrarea din spate a cimitirului și au reușit să doboare monumentele. Poliția a început cercetările pentru a descoperi făptașii, deși, din cauza căderilor masive de zăpadă, urmele s-au șters. Pe de altă parte, zvastici și lozinci antisemite au apărut pe monumentul închinat celor 18 oameni împușcați în timpul Răscoalei din 1907, situat într-un parc din centrul Galațiului. Poliția a început o anchetă, șansele ca autorii desenelor să fie prinși rămânând însă destul de mici, deoarece monumentul se află într-o zonă cu vizibilitate redusă.

Conferință internațională la BUDAPESTA

Un fenomen vechi în formă nouă

În organizarea revistei de istorie a evreilor din Ungaria, „Szombat", în fața unui *public numeros* și *cu participarea* unor valoroși filosofi și sociologi, la Budapesta s-a desfășurat un congres internațional dedicat noului anti-semitism, prezentat în cotidianul „Népszabadsag". Desfășurarea acestei manifestări în Ungaria se justifică prin suferințele și pierderile cauzate evreilor din această țară de antisemitismul remanent, dar dezlănțuit cu forță în perioada Holocaustului (tratamentul ucigaș aplicat evreilor din detașamentele de muncă forțată trimiși la cotul Donului în timpul războiului, deportările la Auschwitz, executate cu iuțeală incredibilă, grămezile de cadavre într-o piațetă din centrul Budapestei, aruncarea în Dunăre a sute și sute de evrei), cât și prin numărul relativ mare de evrei, aproximativ 100.000, ce trăiesc aici, au explicat organizatorii.

Redactorul-șef al revistei, *Szanto T. Gabor*, a arătat că, în ultima perioadă - având în vedere memoria Auschwitz-ului -, manifestările antisemite sunt înfășurate în argumente privind drepturile omului, în critici unilaterale la adresa Israelului, punerea sub semnul întrebării a dreptului său la existență. O trăsătură nouă este accentuarea fenomenului pe partea stângă a eșichierului politic.

Potrivit sociologului *Kovacs Andras*, organizațiile evreiești au sesizat, încă din a doua jumătate a anilor '90, resuscitarea antisemitismului, constatare ce i-a surprins și ofensat pe politicienii vest-europeni. Totodată, mișcările de stânga, pentru a ieși din criza de identitate, s-au folosit de adversitatea față de S.U.A., iar stereotipurile despre marele capital s-au potrivit de minune cu prejudecățile formate despre evrei. Totuși, după părerea lui, noul antisemitism nu este un pericol grav, deși nu trebuie subapreciat.

Cunoscutul filosof *Heller Agnes* s-a referit la faptul că, în mod tradițional, antisemitismul este legat de partidele de dreapta, acum însă s-a manifestat la partidele de stânga. Începând din anii '70, fenomenul a fost condamnat de dreapta conservatoare. Noua tendință antisemită, sub forma condamnării Israelului, se manifestă atât la extrema dreaptă, cât și în organele de presă de stânga - a arătat vorbitoarea, care a constatat, „cu durere în suflet", că în Europa Occidentală și în America Latină, manifestările antisemite, mai ales dacă sunt de sorginte arabă, sunt tolerate mai degrabă de stânga decât de dreapta conservatoare. Heller a apreciat că ne aflăm în centrul unui fenomen despre care nu se știe dacă va dispărea sau se va întări în continuare și dacă da, în ce direcție.

EVA ȚUȚUI

Deoarece a negat Holocaustul

Un om politic francez a fost condamnat la închisoare

Un tribunal din Lyon l-a condamnat pe Georges Theil, fost deputat al Consiliului regional Rhone-Alpes, membru al partidului francez de extremă dreapta „Frontul Național", la șase luni închisoare și plata unei amenzi de 10.000 de euro. El a mai trebuit să plătească despăgubiri în valoare de 33.000 de euro în favoarea celor 11 organizații care l-au dat în judecată. Theil s-a făcut vinovat de negarea Holocaustului.

Într-un interviu acordat, la 14 octombrie 2004, unui post de televiziune, fostul deputat a calificat camerele de gazare din lagărele de exterminare naziste drept mijloace de „dezinfectare", adăugând: „cu cât germanii au folosit mai mult «Zyklon B», cu atât mai multe vieți au salvat".

Anunțându-și decizia, judecătorul Fernand Schir a calificat declarațiile lui Theil drept o negare radicală a Holocaustului. „Condamnarea la șase luni închisoare este justificată din cauza gravității faptei și a caracterului său repetabil", a afirmat judecătorul. El s-a referit la faptul că, în 2001, Theil a mai fost condamnat la trei luni închisoare cu suspendare de către tribunalul din Grenoble și la plata unei amenzi de 50.000 de euro, tot din cauza negării Holocaustului, iar în octombrie 2005, tribunalul din Limoges l-a condamnat la șase luni închisoare din cauza unor articole cu caracter revizionist. În acest ultim caz, avocatul său a făcut apel. (E.G.)

IUDAICA

◆ TATĂL. [...] Tatăl are datoria să-şi educe fiul şi să-l îndrume pe calea cea bună, aşa cum se explică în *Mişlei - Cartea Proverbelor*: „Cine-şi cruţă toiagul său îşi urăşte copilul, iar cine-l iubeşte îl ceartă la vreme“ (13:24). [...] Tatăl este obligat să se preocupe de educaţia fiilor săi. Această obligaţie rezultă din lauda adusă faptelor lui Abraham: „Căci Eu îl cunosc şi ştiu că are să poruncească fiilor lui şi urmaşilor să ţină Calea Domnului, făcând dreptate şi binefaceri şi mergând pe drumul drept“ (*Geneza*, 18:19). Acelaşi lucru este subliniat şi în capitolele ce le citim în *Şema Israel*: „Să le întipăreşti în mintea copiilor tăi!“ (*Deuteronomul*, 6:7), „să-i învăţaţi pe copiii voştri“ (*idem*, 11:19).

◆ MAMA. [...] Mama, alături de tată, care este egal cu ea, şi împreună cu Dumnezeu, contribuie la formarea caracterului fiilor. Solomon a spus în proverbele lui: „Ascultă, fiule, învăţăturile tatălui tău şi nu te lepăda de Legea mamei tale“ (*Proverbe*, 1:8). Atât tatăl, cât şi mama modelează caracterul fiilor lor şi îi instruiesc [...].

◆ FIUL. Ceea ce se spune în *Geneza* (15:2): „Şi a spus Abraham: Doamne Dumnezeule, ce-mi vei da mie? Căci mor fără copii“ fixează foarte bine locul fiului în viaţa tatălui. Înţelepţii au formulat în mod succint şi precis: „Cel ce n-are copii e socotit mort“ (*Talmudul Nedarim*, 64, p. II). Rahela a spus-o înaintea acestora, după cum vedem din furia cu care îl înfruntă pe Iacov, pe vremea când era încă stearpă: „Dă-mi copii, ori mor!“. Iar în momentul naşterii a spus: „Mi-a luat Dumnezeu ruşinea!“ (*Geneza*, 28:23). [...] Înţelepţii mai spun: „Omul poate să-l invidieze pe oricare dintre semenii lui, dar nu pe fiul său“ (*Talmudul Sanhedrin*, 105). Şi au mai spus: „Fiii fac pace între tată şi mamă. Fiindcă copiii copiilor tăi aduc pace Israelului“ (*Talmudul Ketubot*, 50).

◆ RESPECTUL DATORAT TATĂLUI ŞI MAMEI. [...] Înţelepţii consideră că obligaţia de a-ţi cinsti părinţii trebuie menţinută şi după moartea acestora. Ce înseamnă să-ţi cinsteşti părinţii după moarte? Dacă cineva a auzit ceva din gura părintelui său, să nu spună: „Aşa spunea tatăl meu“, ci „aşa spunea tatăl domnul meu, îmi cer iertare pentru el!“, iar după ce au trecut 12 luni de la ziua morţii lui se va spune: „Aşa spunea tatăl domnul meu, fie-i numele binecuvântat în veci“. Normele care privesc porunca de cinstire a părinţilor sunt cuprinse în *Mişne Tora* a lui Rambam, Rabi Ben Maimon, în *Halahot Mamrim* (cap. 6), în *Şulhan Aruh* (în cap. 4, *Iore Dea*).

Respectându-ne făgăduiala din numărul precedent al revistei, înserăm în această nouă pagină - închinată învăţăturii şi tradiţiilor iudaice - o suită de extrase din interesanta lucrare a* Marelui Rabin MENACHEM HACOHEN, *„Cartea vieţii omului“, apărută recent în Editura Hasefer.

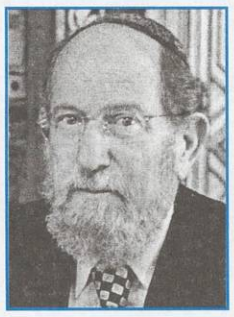

◆ PRIVILEGIUL PATRIARHILOR. [...] Locul pe care îl ocupă în tradiţia evreiască părinţii neamului, Abraham, Iţhac şi Iacov, a făcut ca pomenirea numelui lor să fie pentru evrei un privilegiu al salvării. Când evreii au păcătuit în deşert, Moşe a stat în faţa lui Dumnezeu rugându-se şi implorând, fără să primească răspuns. De îndată ce a spus: „Adu-ţi aminte de Abraham, de Iţhac şi de Israel, robii Tăi!“ (*Exodul*, 32:13). Dumnezeu a răspuns şi s-a îndurat de fiii lui Israel [...].

◆ TANAHUL (*Tora* scrisă). [...] *Biblia* a fost dintotdeauna cea mai răspândită carte din lume. În anii 600 e.n. era cunoscută în opt limbi. În anii 1600 era deja tradusă în mai mult de treizeci de limbi; în zilele noastre, numărul limbilor în care a fost tradusă Biblia se apropie de o mie [...].

◆ ŢEDACA şi **HESED** (*pomana şi facerea de bine*). [...] Aproape ca s-ar putea spune că nu există un lucru mai important ca filantropia anonimă, ce poartă numele de *matan be-seter*. În astfel de acte de binefacere, cel care donează nu ştie cine este beneficiarul, iar cel care primeşte nu cunoaşte sursa; astfel, donatorul nu se poate lăuda cu ceea ce a făcut, iar cel care primeşte nu are ocazia să se simtă umilit sau încurcat la vederea celui care i-a făcut binele [...].

◆ SALVAREA VIEŢII OMENEŞTI ARE PRIORITATE FAŢĂ DE LEGILE ŞABATULUI. În ciuda interdicţiei foarte stricte care priveşte lucrul în ziua de Şabat, în toate cazurile în care viaţa unui om este în pericol, se admite, şi chiar este obligatoriu, să se facă tot ce este necesar pentru a-i salva viaţa. Orice lucru îndeplinit în ziua de Şabat cu scopul salvării unei vieţi omeneşti este mai mult decât admis, el reprezintă o datorie sacră, o poruncă [...].

◆ SULUL ESTEREI. Lucrul esenţial în sărbătoarea de Purim este lectura în public a *Sulului Esterei*. Aceasta este prima şi cea mai importantă poruncă a sărbătorii. Înţelepţii au atras atenţia asupra importanţei *Sulului Esterei*. În consecinţă, în *Talmud* există un tratat special care cuprinde toate legile şi normele halahice legate de *Sulul Esterei*, specificându-se chiar mai mult: „La vremea când va veni Mesia, toate *Cărţile Profeţilor* şi toate *Cronicile* nu vor mai fi valabile, în afară de *Sulul Esterei*, fiindcă acesta este ca cele cinci cărţi ale *Torei* şi ca legile orale ale *Torei*, care nu vor fi anulate niciodată“ [...].

(În numărul viitor, continuăm publicarea extraselor)

„De aceea a fost creat omul să fie unic - să preamărească măreţia Domnului binecuvântat; căci omul face mai multe monezi pe un singur tipar şi toate seamănă între ele, pe câtă vreme Regele Regilor, Dumnezeu, binecuvântat fie El, i-a făcut pe toţi oamenii după asemănarea primului om, Adam, şi nici unul nu seamănă cu celălalt“. (*Talmudul Sanhedrin*, 37, 38)

Dr. MEYR BECK – viaţa şi opera

În 1925, apărea de sub teascurile tipografiei „Curierul judiciar“ de pe lângă Palatul de Justiţie o carte broşată, „Cuvânt de omagiu“, adus celui ce a fost dr. M. Beck. „Un mormânt îngust poate să cuprindă trupul plăpând, ce a adăpostit un suflet mare“, se spune în „Cuvântul de introducere“. Erudit, extrem de modest, el nu şi-a scris, din păcate, memoriile, dar „ştia să-şi povestească până la ultimul amănunt toate peripeţiile vieţii sale“, avea umor, o minte ascuţită, era generos. În urma sa au rămas un lexicon ebraic-român, un dicţionar neoebraic, o arhivă bogată în scrisori, documente, mii de predici scrise, discursuri, conferinţe, mărturii ale relaţiilor sale întinse cu comunităţi, loji „B'nai B'rith“ din ţară şi din străinătate. S-a ocupat de personalităţi ale istoriei şi culturii iudaice, ca Ben Zakai, Ezra, Uriel Acosta, Spinoza, de literatură, Psalmi, a întocmit un Sidur etc. A colaborat la „Revista israelită“, la publicaţii româneşti, a participat la polemici pe teme iudaice, a susţinut acţiuni filantropice. Cu prilejul aniversării a 40 de ani de funcţionare ca predicator şi rabin la Templul Coral, dr. M. Beck a scris o autobiografie pe care a încredinţat-o preşedintelui Comunităţii Evreilor din Bucureşti, dr. Ely Berkowitz.

Meyr Beck s-a născut la 13/25 decembrie 1845, în a doua zi de Hanuca, la Pàpa, în Ungaria. Părinţii erau foarte săraci, mama a murit de holeră, când Meyr avea 10 ani (în seara de Kol Nidre). A învăţat cu Leopold Löw (viitor rabin la Seghedin), cu Rabinul Malbim. La vârsta de 13 ani a intrat pentru trei ani la un gimnaziu catolic-benedictin, unde disciplina şi studiul erau reguli stricte. A terminat studiile secundare la un colegiu protestant, fiind remarcat şi acordându-i-se bursă. La rândul său, a meditat copii pentru învăţământ. În 1863, se află la Budapesta, iar în 1865 îşi începe studiile la Breslau (celebrul Seminar Rabinic, Universitatea - Facultatea de Filosofie, de Orientalistică ş.a.). A fost îndrumat şi ajutat material de profesorii Z. Fraenkel şi H. Graetz (cunoscutul istoric). După absolvire, a trăit scurte perioade la Cernăuţi, Iaşi, dând meditaţii. A trecut prin experienţa „vieţii la ţară“, pe moşia unui evreu, Mayerhoffer. Relaţiile încordate cu arendaşul, împilarea ţăranilor l-au determinat să plece la Bucureşti pentru a propovădui morala şi omenia. Aici a cunoscut o serie de intelectuali evrei, printre care şi pe dr. Adolf Stern. La 14 octombrie 1873, dr. M. Beck este prezentat ca director al Şcolii „Iacob şi Carolina Löebel“, fiind de faţă ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice, gen. Cristian Tell, fostul paşoptist.

La înmormântarea acestui erudit dascăl a vorbit, printre alţii, şi Gala Galaction, care l-a comparat cu Hilel. I-au adus elogii Şef Rabinul dr. Niemirower, dr. W. Filderman ş.a.

Rabinul-savant M.A. HALEVY

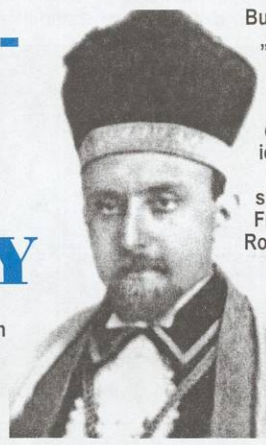

În revista noastră, în septembrie 1997, publicistul Ţicu Goldstein evoca, la 25 de ani de la moartea dr. M.A. Halevy, personalitatea acestui erudit rabin. Vom face o scurtă prezentare a vieţii rodnice în fapte ale ilustrului cărturar. S-a născut la începutul veacului, în anul 1900 şi după o viaţă de 72 de ani a lăsat în urmă una dintre cele mai docte reviste de iudaism din istoria evreimii europene: „Sinai“, pe care a condus-o în anii '20-'30. În revista „Sinai“, ca şi în alte periodice, Rabinul M.A. Halevy a publicat o suită importantă de studii: „Pietrele funerare din Iaşi“, „Din arhiva iudaismului românesc“, „Problema kazarilor“, „Ştefan cel Mare şi evreii“, „Despre Evreii Lehi“ (polonezi), „Dr. I. Niemirower“, „Apocrife în istoriografia evreo-română“, „Franz Iosef Sulzer - primul istoriograf al evreilor din România“, „Hasdeu ca istoric al judaismului român“, „Pinkasimi din Bucureşti“ (n.n. - *pinkas* = registru de stare civilă), „Monografia Templului Coral“ (1935), „Templul Unirea Sfântă din Bucureşti“, „Misiunea rabinului“, „Medici evrei de origine hispano-portugheză“ (în limba franceză), „Iacob Eraclitul şi evreii“ (în limba germană), „Comunitatea din Kronstadt-Braşov“ (în limba idiş) ş.a.

Se ştie că Halevy şi-a desăvârşit studiile în Germania şi Franţa, din cauza restricţiilor din România, ceea ce nu l-a dezavantajat, dimpotrivă. Colaborator al Şef Rabinului dr. I.J. Niemirower, a participat la fondarea „Societăţii de studii iudaice“, a „Institutului de istorie evreo-română“.

Revista-anuar „Sinai“ a apărut în 1926-1927, la Iaşi, şi în 1936-1939, la Bucureşti. Halevy a publicat şi „Buletinul bibliotecii veacului şi arhivei istorice a Templului Coral“ (1936-1939). Persecutat de regimul fascist, Halevy s-a expatriat, iar fiul său, Joseph, trăieşte în Belgia, păstrând o parte din arhiva şi corespondenţa părintelui. De fapt, Mayer Abraham Halevy a continuat o şcoală istoriografică de la Barasch la fraţii Schwarzfeld, care, după plecarea sa din ţară, s-a întrerupt. Cei care îl continuă azi sunt dr. Carol Iancu, din Franţa, şi dr. Leon Rotman, ca şi cercetătorii C.S.I.E.R., bunii noştri colaboratori dr. Hary Kuller şi dr. Lya Benjamin. M.A. Halevy a ştiut să îmbine calităţile de rabin, adică de învăţător al obştii, cu cele de istoric. Rămăşiţele sale pământeşti se află la Paris, dar el aparţine istoriei României.

BORIS MARIAN

DIVREI TORA

REFLECŢII BIBLICE de ing. BARUCH TERCATIN

◆ *Pericopa MIŞPATIM* se citeşte sâmbătă, 25 februarie 2006 (27 Şvat 5766). După ce am primit Cele Zece Porunci pe Muntele Sinai (legile primite de Moşe), trebuie explicate poporului. Ne vom ocupa de una dintre ele: interzicerea dobânzii la împrumuturi. Când dăm un împrumut cuiva ne este interzis de a lua, deci, procente. Un om trebuie ajutat pentru însuşi faptul că el are nevoie de ajutor. Acest lucru este relevat de câteva ori în Tora, tocmai pentru importanţa acestei interdicţii. După marele Rambam, împrumuturile trebuie date fără dobândă, raţiunea lor trebuie să fie ajutorul mutual. În realitate, există instituţii religioase în Israel şi în lumea întreagă, acele *Kupot Gmilut Hesed*, care au ca scop împrumutarea nevoiaşilor fără a lua nici o dobândă.

- **Pericopa MIŞPATIM** (25 februarie 2006 - 27 Şvat 5766)
- **Pericopa TRUMA** (4 martie 2006 - 4 Adar 5766)
- **Pericopa TEŢAVE** (11 martie 2006 - 11 Adar 5766)

Tora nu interzice procentele în mod absolut, ci, după unii rabini, dacă valoarea banului îşi va pierde din puterea de cumpărare, suntem nevoiţi să punem condiţii de împrumut, pentru a ne asigura ca acesta să nu-şi piardă valoarea.

*

◆ Sâmbătă, 4 martie 2006 (4 Adar 5766), se citeşte *Pericopa TRUMA* - despre Templul ce trebuie ridicat în pustiu. În această pericopă ne vom ocupa de versetele „VEASU LI MIGDAŞ“ („Şi să mi se ridice un Templu“) şi „VEŞAHANTI BETOHAM“ („Şi voi sta între ei“). Versetul din Tora ne pune în faţa unei dileme. *Migdaş* indică un templu, la singular, iar expresia „Betoham“ („între ei“), la plural, are în vedere pe cei care, în templu, respectă Divinitatea. Divinitatea nu se poate despărţi de Tora, tot aşa cum nici un părinte nu se poate despărţi de copilul său iubit. Acest *Migdaş* (templu) va fi cu adevărat în mijlocul taberei poporului, numai dacă oamenii vor păstra şi respecta cele scrise în Tora. Nu este suficient să ridici Templul; oamenii trebuie să aibă calităţi care să merite această cinste. Prezenţa Divinităţii are şi o funcţie educativă. Ea ne determină să alegem calea cea bună. Trăim în permanenţă cu speranţa că, în zilele noastre, *Migdaşul* se va reclădi - şi acest lucru se va întâmpla o dată cu venirea lui Mesia.

*

◆ Sâmbătă, 11 martie 2006 (11 Adar 5766), se citeşte *Pericopa TEŢAVE* - care se ocupă tot de *Migdaş*. Aflându-ne în a doua sâmbătă dintre cele patru înaintea lunii Nisan, vom prezenta aici fragmentul din Tora aflat în cel de-al doilea Sul de Tora, care se scoate din amvon, din care citim capitolul ZHOR.

Este obligaţia fiecăruia să ştie ce se spune despre poporul AMALEK. „ZHOR MA ASA LEHA AMALEK“ - „Nu uita ce ţi-a făcut Amalek“. A fost şi este o atenţionare permanentă de a ne păzi de cei ce vor să atenteze, să distrugă poporul evreu. Ori de câte ori a fost uitată această prevenire, suferinţele şi tragedia i-au lovit pe evrei. Din păcate, înaintea Holocaustului, evreii nu şi-au dat seama că în multe locuri unde trăiau de secole, Amalek pregătea nimicirea lor.

De aceea, în fiecare an, există o sâmbătă, numită ŞABAT ZHOR-Şabatul în care trebuie să ne aducem aminte ce ne-a făcut Amalek, cel care a vrut să ne nimicească, fără motiv, încă de când ne aflam în pustiu.

Luni, 13 martie 2006 (13 Adar 5766), este **POSTUL ESTEREI**, instituit în amintirea celor trei zile de post pe care le ceruse Estera poporului evreu din Şuşan. Seara se citeşte *Meghilat Ester* şi apoi ne vom bucura de sărbătoarea de Purim, care marchează salvarea evreilor din ghearele lui Haman, ce făcea parte din familia Amalek. Sărbătoarea de **PURIM**, care începe după ce se termină postul, se continuă marţi, 14 martie 2006 (14 Adar 5766).

SPECTACOLUL LUMII EVREIEŞTI

„MÜNICH“ un film controversat

Regizorul *Steven Spielberg* a prezentat publicului cel mai controversat film politic din cariera sa. „Münich“ (care rulează şi în cinematografele din România) dezbate o problemă „fierbinte“ cu o valabilitate generală - cea a terorismului şi combaterii lui. Este sintagma biblică: „dinte pentru dinte“ cel mai adecvat răspuns? Care sunt consecinţele unor astfel de acţiuni asupra desfăşurării în continuare a evenimentelor, dar şi asupra celor implicaţi în răzbunarea celor ucişi, cu aceleaşi mijloace ca ale asasinilor? Accepţi „victimele colaterale“ ca pe ceva firesc , un element ineluctabil al procesului sau ai mustrări de conştiinţă? În ce măsură executanţii pot fi manipulaţi şi implicaţi în alte acţiuni decât scopul propriu-zis? Teme nu numai politice, ci şi psihologice, chiar filosofice, la care, în condiţiile acestui război dur dus împotriva terorismului, este foarte greu să găseşti o soluţie.

De la bun început, Spielberg s-a confruntat cu opoziţia şi criticile, nu ale colegilor lui de breaslă, ci ale celor care, într-un fel sau altul cunoşteau subiectul, respectiv pedepsirea de către serviciile secrete israeliene a asasinilor sportivilor ucişi la Olimpiada de la München - teroriştii palestinieni. I s-a reproşat, în primul rând, că s-a inspirat dintr-o carte, „Răzbunarea“, scrisă de ziaristul canadian George Jonas, pe baza unor interviuri cu „Avner“, conducătorul *comando*-ului israelian, dar pe care Mossad-ul l-a negat. Spielberg a declarat atunci că lucrarea a fost doar una dintre surse, documentarea lui fiind mult mai vastă. La apariţia filmului a fost acuzat de antiisraelism şi simpatie faţă de arabi. Într-un interviu acordat revistei „Der Spiegel“ (pe care-l publicăm în această pagină), regizorul încearcă să lămurească lucrurile.

Din punct de vedere artistic, filmul - foarte puternic ca impact, cu interpreţi bine selecţionaţi (Eric Bana este foarte bun în rolul lui Avner, alături de Daniel Craig, Michael Kassovitz şi alţii) - are câteva deficienţe. Lungimea sa, de peste două ore, scade din ritmul acţiunii şi oboseşte spectatorul. Fără voia regizorului, pelicula devine oarecum tezistă, concepţiile lui Spielberg nu sunt transmise prin mijloace cinematografice specifice, ci, de multe ori, în mod declarativ. Problema morală a lui Avner, asasinarea şi a altor personaje, nu numai a celor de pe listă, pare una oarecum falsă în condiţiile în care şi aceştia s-au dovedit a fi terorişti, implicaţi în alte atentate. Se vede străduinţa pentru o aşa numită „echidistanţă“, ceea ce a nemulţumit şi partea israeliană şi cea palestiniană.

Mesajul filmului este inacceptabilitatea şi inutilitatea folosirii terorismului. Dar ce mijloace să foloseşti pentru combaterea lui? Nici Spielberg, nici alţii n-au putut da până acum un răspuns.

STEVEN SPIELBERG se explică în revista „Der Spiegel“

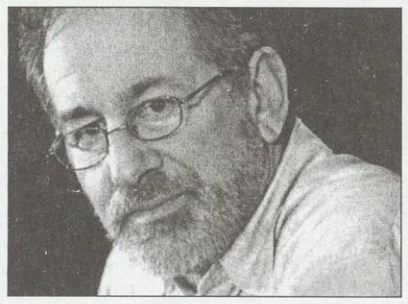

Steven Spielberg consideră că a abordat subiectul filmului „cu cât mai puţină părtinire politică sau compromis“... şi că, „în calitatea lui de evreu american, a fost foarte conştient de sensibilităţile pe care le implică acest conflict israeliano-palestinian“. Atacurile vehemente împotriva lui, calificativele „pacifist orb“ şi „trădător al cauzei Israelului“, nu l-au speriat. „Din fericire, cei care au scris astfel de lucruri reprezintă o minoritate insignifiantă, dar gălăgioasă. Mă întristează să văd cât de înguşti la minte şi dogmatici sunt unii fundamentalişti de dreapta din S.U.A. Din fericire, persoane la ale căror păreri ţin apreciază «Münich» din cu totul alt punct de vedere. Este vorba de evreii liberali din America, dar chiar şi de familiile unor victime din Israel care au preluat mesajul filmului“, arată Spielberg. Regizorul nu este de acord cu acuzaţiile unora că „ar fi pus un semn de egalitate morală între teroriştii palestinieni şi urmăritorii lor israelieni“. „Este o aiurealã. Luarea ostaticilor la München şi uciderea lor este o crimă demnă de tot dispreţul. Dorinţa de a înţelege cauzele unui asasinat nu înseamnă că-l şi accepţi. A înţelege nu înseamnă a ierta. A înţelege nu înseamnă să fii împăciuitor; este o atitudine curajoasă şi foarte puternică“ - afirmă Spielberg. El respinge şi acuzaţia că ar fi „umanizat“ terorismul, susţinând că fiind vorba de fiinţe umane, „nu a vrut să le demonizeze, ceea ce nu înseamnă că s-ar relativiza acţiunile lor sau că ar fi privite cu simpatie“. „Dar eu cred că, dacă nu se pun întrebări despre motivele, rădăcinile terorii, aş întina memoria victimelor... Nu pretind că voi oferi cu filmul meu un plan de pace pentru Orientul Mijlociu. Dar aceasta înseamnă că trebuie să lăsăm problemele în seama celor care le simplifică exagerat, extremiştilor evrei şi extremiştilor palestinieni, care, până în zilele noastre, consideră orice fel de soluţie negociată în Orientul Mijlociu o formă de trădare? Am vrut să folosesc puternicul instrument al filmului pentru a prezenta publicului un subiect cu care cei mai mulţi sunt familiarizaţi într-un sens abstract sau numai dintr-un punct de vedere părtinitor“, afirmă regizorul.

*

„Măsura luată de Golda Meir a fost corectă“

Referindu-se la membrii echipei israeliene, Spielberg arată: „Nu cred că vreunuia dintre agenţii implicaţi i-ar fi plăcut să omoare... dar aceasta a fost sarcina pe care au îndeplinit-o cât de bine au putut. La început au fost convinşi cu toţii că fac ceea ce trebuie şi nu şi-au putut imagina consecinţele pentru ei înşişi, pentru propria dezvoltare, pentru sufletul lor“. El opinează că „deoarece München a fost o traumă naţională pentru Israel... măsura luată de Golda Meir de a se răzbuna a fost corectă. În acelaşi timp, o campanie de răzbunare, chiar dacă va contribui la descurajarea terorismului, ar putea avea consecinţe de neprevăzut, i-ar putea schimba pe oameni, i-ar brutaliza, ar duce la decăderea lor morală. Violenţa dă naştere la violenţă“.

*

„Din tinereţe, am fost un apărător înfocat al Israelului“

„Din ziua în care am început să gândesc politic şi să-mi dezvolt valorile morale, din fragedă tinereţe, am fost un apărător înfocat la Israelului. Ca evreu, sunt conştient cât de importantă este existenţa Israelului pentru supravieţuirea noastră, a tuturor.

Filme cu tematică evreiască şi artişti evrei - nominalizaţi la Premiile Oscar pe 2006

● Două filme care prezintă conflictul israeliano-arab, din două poziţii diferite, se află pe lista nominalizărilor pentru cel mai prestigios premiu internaţional din cinematografie. Este vorba de pelicula „Münich“ (cinci nominalizări - cel mai bun film, cel mai bun regizor, cea mai bună adaptare, cel mai bun montaj, cea mai bună coloană sonoră). ● Filmul palestinian „Paradise Now“ - câştigătorul „Globului de Aur“ pentru cel mai bun film străin - a fost nominalizat şi pentru Oscar, în aceeaşi categorie, ca şi filmul german „Sophie Scholl: The Final Days“, istoricul unei celule antinaziste din München în timpul celui de-al doilea război mondial. ● *Joaquin Phoenix*, a cărui mamă se trage dintr-o familie evreiască ortodoxă din New York, a fost nominalizat în categoria „Cel mai bun actor“, pentru interpretarea rolului legendei muzicii country, John Cash, din filmul „Walk the Line“. ● *Lake Gyllenhall*, de asemenea cu mamă evreică (scenarista Naomi Foner Gyllenhal) a fost nominalizat în categoria „Cel mai bun actor“ într-un rol secundar din filmul „Brokeback Mountain“. ● *Rachel Weisz* (ai cărei părinţi evrei s-au refugiat din Ungaria, respectiv Austria, în Marea Britanie, în anii '30 în faţa prigoanei naziste) a fost nominalizată în categoria „Cea mai bună actriţă“ într-un rol secundar din filmul „The Constant Gardener“. ● *Woody Allen* a fost nominalizat în categoria „Cel mai bun scenariu“, pentru „Match Point“, iar *Noah Baumbach* - pentru „The Squid and the Whale“. ● *Dan Futtermann* a fost nominalizat în categoria „Cea mai bună adaptare“, pentru „Capote“. ● Alte două personalităţi vor avea un rol central în cadrul acordării Oscarurilor: *Jon Stewart*, cunoscutul moderator al emisiunii „The Daily Show“, va fi gazda ceremoniilor, iar producătorul *Gil Cates* va conduce, pentru a 13-a oară, transmiterea prin televiziune.

Auschwitz-ul într-o altă ipostază

„Volksoper” din Viena a prezentat opera „Alegerea Sofiei”

■ ANGELIKA KIRCHSCHLAGER în rolul Sophiei

Puţină lume ştie că, după ce a fost ecranizat, aducându-i lui Merryl Streep un Oscar de interpretare, romanul lui William Styron, „Alegerea Sofiei“, a devenit operă. Eroina este o poloneză catolică, deportată la Auschwitz şi obligată să decidă care dintre cei doi copii să rămână în viaţă. Romanul, ca de altfel şi filmul şi opera, ilustrează pregnant ideea că Holocaustul nu a fost şi nu este un atribut în exclusivitate al evreilor, ci a afectat dramatic şi vieţile tuturor celor care s-au confruntat cu nazismul. Muzica operei aparţine compozitorului englez *Nicholas Maw*. După premiera de la Covent Garden, ea a fost prezentată de curând la „Volksoper“ din Viena, rolul Sophiei revenindu-i sopranei *Angelika Kirchschlager*, care l-a intepretat şi la Londra. Autorităţile austriece au decis să pună în scenă această operă în memoria Holocaustului, dar şi pentru marcarea unor importante evenimente pentru Austria: cea de a 60-a aniversare a celei de-a doua republici şi a păcii, 50 de ani de la Tratatul de Stat, respectiv retragerea sovieticilor de pe teritoriul ţării şi zece ani de la aderarea Austriei la U.E.

Pe scena Teatrului de Operă şi Balet din Budapesta

Baletul „Romeo şi Julieta la Ierusalim”

Spectacolul va fi prezentat în Suedia, Norvegia, Finlanda, S.U.A., Mexic şi la Festivalul Israel din Ierusalim

Unul dintre marile succese ale Teatrului de Operă şi Balet din Budapesta este spectacolul *Romeo şi Julieta la Ierusalim*, cunoscuta dramă a lui Shakespeare fiind adaptată, cu anumite modificări, la conflictul israeliano-palestinian. Referindu-se la reprezentaţie, *Ivan Marko* - fost balerin, regizorul şi coregraful spectacolului, care, în perioada 1991-1993, a activat la Academia Rubin din Israel - a arătat că în baletul compus de el „conflictul nu este între două familii ce se duşmănesc. Este vorba, mai degrabă, de o confruntare între tradiţii şi culturi, între două religii şi culturi legate între ele în multe feluri, dar care, în acelaşi timp, se află în conflict din cauza urii dintre cele două popoare“. Marko doreşte să arate publicului că „dragostea şi umanismul pot depăşi inimiciţiile. Ca evreu, am vrut să-mi exprim sentimentele cu privire la conflictul israeliano-arab“, a spus el.

■ IVAN MARKO

În această versiune, Romeo nu are familie. Un rabin, care-l înlocuieşte pe preotul catolic din piesa originală a lui Shakespeare, reprezintă părintele simbolic al lui Romeo. Rabinul binecuvântează căsătoria secretă a celor doi îndrăgostiţi. De asemenea, sfârşitul este modificat. După ce au băut licoarea otrăvită, cei doi rămân în viaţă. „Este un *happy end*, deoarece exprimă dorinţa mea ca până la urmă conflictul să fie soluţionat“, afirmă Marko. În timpul spectacolului, cu excepţia momentelor în care dansează cu Romeo, faţa Julietei este acoperită. Când familia Julietei se află pe scenă, muzica este arabă. Apariţiile lui Romeo sunt însoţite de muzică evreiască est-europeană.

Biletele pentru spectacol s-au epuizat pentru următoarele luni şi, în curând, reprezentaţia va fi mutată într-un teatru mai mare. Ansamblul a fost invitat de-acum în Suedia, Norvegia, Finlanda, S.U.A. şi Mexic, iar spectacolul va fi prezentat şi la Festivalul Israel din Ierusalim.

Pagină realizată de EVA GALAMBOS

RESTITURI

Prezentul-trecut, trecutul-prezent sau rădăcinile „Dinastiei“ FRANCHETTI

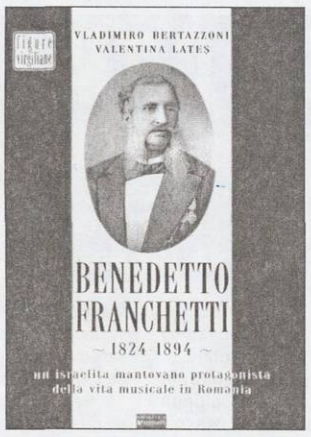

Poate că nicăieri ca-n paginile cărţii scrise de Vladimiro Bertazzoni şi Valentina Lateş despre unul dintre întemeietorii vieţii muzicale din România, Benedetto Franchetti, nu m-am simţit mai aproape de Bucureştiul secolului XIX, începutul secolului XX, aşa cum „îl ştiu“ din povestirile mamei mele. Am tresărit privind reproducerea după o fotografie de epocă a Teatrului Naţional bucureştean, distrus într-unul din bombardamentele din timpul celui de-al doilea război mondial. Refac, ca-ntr-un joc de *puzzle*, trecutul reurcând, prin forţa imaginii, în prezent. Aveam să aflu din cartea despre Franchetti că bucuriile cele mai de preţ ale înaintaşilor mei le-au fost dăruite de acest animator al începuturilor vieţii muzicale româneşti, ani de zile, director artistic şi impresar al Naţionalului bucureştean. Dar, poate, meritul lui cel mai de seamă rămâne încrustrat la temelia şcolii muzicale în România modernă.

■ 1889-1890. Profesori de la Liceul „Matei Basarab“ (al doilea din dreapta, rândul de jos - Bendetto Franchetti)

Despre ceea ce a făcut profesorul Benedetto Franchetti pentru învăţământul muzical românesc aveam să aflu din impresionantul medalion, apărut în „Universul“, scris de doctorul Isac Rosmann, cunoscut muzicolog şi compozitor din anii interbelici. „La 14 august 1945, s-au împlinit 50 de ani de când a fost condus la locul de veci Benedetto Franchetti, unul dintre primii profesori de muzică ai învăţământului românesc. Accidentul suferit şi omul au fost daţi uitării. Viaţa îşi urmează cursul ei, grăbită şi zgomotoasă. Cine mai are răgazul să-şi amintească de cel ce s-a consumat educând vocile şi încălzind sufletele? [...] Benedetto Franchetti s-a născut în Italia, la Mantua, districtul Lombardiei, în 1824, din părinţi evrei [...]. După strălucite studii muzicale, făcute la Milano, şi-a căpătat, în decurs de ani, un nume plin de faimă. Vodă Ştirbei, cunoscându-l la Milano, l-a invitat să vină în ţară ca profesor de muzică şi îndrumător al vieţii muzicale. Franchetti a răspuns acestei invitaţiuni şi, la 1858, îl găsim profesor de muzică la Liceul Lazăr... Care era situaţia învăţământului muzical la acea epocă? În «Regulamentul Organic» (1831-1833), muzica apare printre «învăţăturile de petrecere de vreme». În anul 1831 găsim muzica introdusă numai la Şcoala domnească Trisfeteli din Iaşi. Abia în anul 1864 muzica este introdusă ca disciplină de studiu în rândul tuturor celorlalte obiecte de învăţământ. Înainte, deci, cu trei ani, în 1861, apare «Principii elementare de muzică pentru usulu claseloru elementarie şi secundarie adoptate şi aranjate de B. Franchetti, profesore de muzică vocale în Gimnasiile naţionale din Bucuresci. Libraru Editoru George Ioanid». Manualul de muzică al lui Franchetti a fost un element important pentru studiul muzicii în gimnaziile naţionale“.

Muzica „cea frumoasă“ însemna pentru el cu mult mai mult decât un mod de a-şi câştiga existenţa. Era o bucurie adâncă venită din înţelegerea ei inteligentă şi caldă - aşa cum îi erau privirile, puţin triste - şi zâmbetul, aproape imperceptibil, venind înspre mine din fotografia sepia, de epocă. Adevărul nu poate fi separat, acum, de legendă. Dar, chiar aşa, povestea-adevăr ajunge vie până la noi prin amintirile unuia dintre foştii săi elevi, viitorul compozitor Constantin Kiriţescu: „*Nu mi-a fost profesor decât un singur an* - scrie în tableta memorialistică «Făclii stinse». *Preda o biată «dexteritate», muzica, aşa cum se pricepea, fără «cunoştinţe pedagogice» şi fără respectul programului oficial. Şi, totuşi, mă apropii cu duioşie de icoana lui de bătrân, modestă ca o miniatură. Mă bucur că relieful i s-a păstrat nestricat de vreme, iar culorile discrete sunt proaspete, ca şi cum n-ar fi trecut de atunci 40 de ani*“. Ce sentiment-revelaţie va fi trăit dascălul Benedetto Franchetti în faţa şcolarului avid să „prindă“ tot ceea ce putea primi de la magistrul lui?! Fiindcă ei, profesorii noştri, sunt peştii-pilot mergând înaintea făpturilor în care simt că există nisip aurifer. Sunt, pare-se, înzestraţi cu antene speciale avertizând oamenii că au în faţa ochilor *valoarea*. Aşa a descoperit-o Franchetti pe Elena Teodorini, marea cântăreaţă română care avea să cucerească lumea. Exista în fiinţa lui o delicateţe a comportamentului, ecou al delicateţii inimii, pe care o deduc tot din amintirile compozitorului Kiriţescu. Azi se cheamă curs interactiv. Dascălul nu preda la catedră, ci aşezat pe una din bănci, aparent-conversând cu şcolarii, mod de a lega prietenia de care este atâta nevoie pentru ca „lecţia“ să pătrundă în minte şi suflet, nu să fie memorizată şi recitată în chip de plicticoasă corvoadă.

Desigur, într-un dicţionar al muzicienilor români, în dreptul numelui său se vor găsi destule referiri bio-bibliografice despre importantele distincţii primite (Benemerenti, Cavaler al Coroanei Române, Steaua României ş.a.), despre compoziţii, multe dintre ele - romanţe, polci, dar şi muzică clasică („Cântecul dimineţii“, lucrare scrisă pe versurile lui Ion Heliade Rădulescu). Despre stimularea vieţii muzicale la Craiova, Iaşi, Odesa ş.a., în dublă calitate de profesor şi impresar (manager, am spune azi). Despre un fapt ieşit din comun în epocă: acordarea cetăţeniei române în 1885, cu doi ani înainte de Războiul de Independenţă, fiindcă în pofida masivei participări a evreilor români voluntari pe front, naturalizarea avea să fie făcută *pe degete*.

Am lăsat premeditat la urmă arborele genealogic al familiei Franchetti, pentru că ramurile sale sunt vii, viguroase, creative şi cu acest sentiment constructiv pun bara de final, cum ar zice compozitorul. Fiica lui, Alessandrina, căsătorită Elias, a avut un fiu: pe George Benedetto Elias, căsătorit cu Eveline Wexler, mariaj din care a rezultat un fiu, dr. Alexandru Elias, personalitate marcantă a obştii noastre de azi. Strănepotul are, la rândul lui, un fiu în Israel, pe Andrei Paul Elias, stră-strănepotul mantovanului evreu sefard care a pus temeliile vieţii muzicale în România. „Nu voi muri de tot“ scria Ovidiu, unul dintre preferaţii bătrânului Franchetti. Pomenindu-l, azi, la 110 ani de când s-a mutat de tot pe portativ, vorbim, de fapt, despre continuitatea sa peste timp.

IULIA DELEANU

Chiar şi în „Orăşelul pierdut“, fiecare om are un nume

Facem parte din generaţiile posbelice, depozitari ai istoriei orale a Holocaustului trăit de părinţii, de bunicii noştri. Mulţi dintre ei nu mai pot vorbi, dar istorisirile lor există în noi şi, în calitate de legatari, avem datoria să le transmitem mai departe mărturiile. Acesta a fost punctul de plecare al matineului duminical organizat de Clubul Generaţiei de Mijloc al Comunităţii din Bucureşti, consacrat Zilei Mondiale a Holocaustului. Totul s-a desfăşurat simplu, cald, firesc. Durerile mari nu trec, ele rămân - apă întunecată şi amară - în adâncurile fiinţei, în timp ce viaţa îşi urmează cursul, cu vârtejurile sale. Şi viaţa înseamnă speranţă. Am rezumat cuvântul introductiv rostit de *Sergiu Iscovici*, în 29 ianuarie a.c, la Centrul Cultural Comunitar din Bucureşti. În rândurile publicului - *Zsehránszky Istvan*, director în Departamentul pentru Relaţii Interetnice, fiica lui şi dr. *Irina Cajal-Marin*, care fac parte tot din generaţia de mijloc. Alţi invitaţi de onoare: *Jenia Schadach*, soţia scriitorului *Leo Schadach*, cu fiica şi ginerele, *Ada* şi dr. *Mişu Moscovici*, care şi ei fac parte din generaţia de mijloc.

Medalionul literar consacrat lui *Leo Schadach* z.l., supravieţuitor al lagărelor din Transnistria, a constituit prima parte a programului. Am ascultat fragmente din „Orăşelul pierdut“, de *Leo Schadach*, în lectura cunoscutei actriţe de la T.E.S., *Roxana Guttman*. *Leo Schadach* a fost unul dintre ultimii scriitori importanţi de limba idiş în România, pe care am avut norocul să-l am coleg. Multe din episoadele cărţii mi le-a povestit înainte de a le scrie. Au însemnat, pentru mine, manualul de istorie orală a evreilor români din secolul XX. Am invitat-o pe editoarea cărţii, redactorul şef al Editurii Kriterion, *Elena Diatcu*, să ne istorisească odiseea apariţiei acestui roman în anii totalitarismului, atunci când Transnistria era cuvânt tabu. „Orăşelul pierdut“ rămâne nu doar o carte de valoare, ci şi o carte de curaj pentru perioada în care a fost scrisă, carte pe care scriitorul, deportat cu familia, cu întreg *stetl*-ul natal basarabean, a dedicat-o tuturor evreilor din „orăşelul pierdut“ pieriţi în Transnistria, parte din cele şase milioane de victime ale Holocaustului. Am amintit faptul că Editura Kriterion a contribuit, timp de 30 de ani, alături de T.E.S., la menţinerea limbii şi culturii idiş în România.

Discuţiile (participanţi - av. *Toni Barat*, publicistul şi poetul *Boris Marian Mehr*, soţia scriitorului, *Jenia Schadach*) au scos la lumină câteva inedite *Leo Schadach*: ● existenţa unui manuscris în idiş, „Punctul pe i“, care ar trebui tradus în română şi publicat ● corespondenţa scriitorului cu Elie Wiesel ● colaborarea lui Leo Schadach cu T.E.S. (printre altele - traducerea în română a „Sonatei Kreutzer“ de Iacob Gordin). Prea puţin cunoscuta mişcare evreiască de rezistenţă antifascistă, din care a făcut parte tânărul, de atunci, *Leo Shadach*, mi s-a părut un pionierat tematic, pe care l-am evidenţiat ca atare.

Impresionant a fost momentul comemorativ, iniţiat şi pus în operă de directorul de programe al Departamentului pentru Tineret, *Edi Kupferberg*. A tradus, cu multă sensibilitate şi talent, din ebraică în română, poemul „Fiecare om are un nume“, de Zelda, pe care l-a recitat în cele două limbi. Tineri şi oameni de vârstă medie din public au rostit câte un nume. Nume care a aparţinut altor tineri şi adulţi ca şi ei, din Iaşi, Storojineţ, Vişeu, Bucureşti, Cernăuţi, Odessa şi atâtea alte locuri de pe teritoriul României, pieriţi în Holocaust. Dar şi nume ale evreilor deportaţi la Auschwitz din Transilvania de Nord, vremelnic alipită de guvernul fascist, de atunci, al Ungariei.

A fost, apoi, un moment de reculegere, în care tăcerea *s-a auzit*, mai puternic decât vorbele. Au fost vizionate filmele documentare „Noapte şi ceaţă“ şi „Impresii de la Marşul Vieţii“ (ediţia a 18-a, 2005), cel de-al doilea - realizat de *Sergiu Iscovici*, cu impresii luate *ad hoc* unor tineri şi adulţi, urmaşi ai supravieţuitorilor Holocaustului, dând nota optimistă de final, atât de necesară după scenele înspăimântătoare din infernul lagărelor morţii.

Un potpuriu de folclor idiş şi cântece israeliene, în memoria atâtor *klezmorim* asasinaţi de naziştii şi aliaţii lor, a fost susţinut de formaţia de *klezmeri* a comunităţii bucureştene (dirijor - *Bogdan Lifşin*). „Poporul lui Israel trăieşte“ şi vrea „să fie pace în lume“, au cântat *Rica, Mihaela* şi *Elena*, de la „Menora“, aplaudate în tact de public. „Întreaga devenire a omului se va împărţi în *înainte* şi *după* Holocaust“, a spus, în încheiere, consilierul pentru generaţia de mijloc, ing. *Rudy Marcovici*. „Să ne gândim o clipă: secolul XX a început în umbra marilor pogromuri antievreieşti de la Chişinău (1903) şi s-a încheiat cu violenţele şi «epurarea etnică» din fosta Iugoslavie [...]. Omenirea trebuie să se apere iar memoria Holocaustului este o armă împotriva unor asemenea repetări“.

Vice-preşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, a mulţumit Comitetului de Iniţiativă pentru Generaţia de Mijloc al Clubului comunităţii bucureştene pentru organizarea acţiunii, ca şi participanţilor la acest matineu duminical. (I.D.)

ŞTIRI... SIGURE

◆ Sandu Mazor, fostul ambasador al Statului Israel în ţara noastră, a devenit... bancher în România, informează „Ultima oră“. El s-a alăturat conducerii filialei române a Băncii Leumi şi se va ocupa de proiecte speciale ale Băncii Eurom, aparţinând cetăţeanului israelian de origine română, Fredi Robinson. Banca Leumi intenţionează să-şi extindă activitatea în România şi în domeniul cardurilor de credit.

◆ Politologul Silviu Brucan a împlinit, în urmă cu câteva săptămâni, frumoasa vârstă de... 90 de ani. Îi urăm în continuare mulţi ani şi putere de muncă pentru a continua interesantele sale analize politice.

◆ Michelle Kelso, doctorand în sociologie de la Universitatea Michigan, a realizat un film documentar, „Dureri ascunse“, care se referă la reflectarea Holocaustului în memoria colectivă a românilor. Ea a publicat, de asemenea, un studiu, în limba engleză, pe această temă.

◆ Piesa „Le coeur a gaz“, de Tristan Tzara, scrisă la începutul anilor '20, a fost pusă recent, pentru prima dată, în scenă, la Washington, de către Forum Theater and Dance Company. Regia îi aparţine lui Kathleen Akerley.

◆ Aproximativ 3,5 milioane de evrei aşkenazi, reprezentând 40 la sută din totalitatea lor, se trag din... patru femei - se arată într-un studiu realizat de dr. Doron Behar, de la Centrul Medical Rambam din Haifa. Ele au trăit în ultimii 2000 de ani, dar nu în acelaşi loc sau în acelaşi secol. Fiecare dintre aceste femei a lăsat o amprentă genetică, în urma căreia pot fi identificaţi descendenţii lor. Amprentele respective sunt virtual absente la neevrei şi se regăsesc rareori la evreii care nu sunt de origine aşkenazi. Studiul se bazează pe analiza „mtADN“, ADN-ul care se transmite numai prin filiaţie maternă, de la peste 11.000 de persoane.

◆ Anul 2007 ar putea însemna „Anul Mihail Sebastian“ la UNESCO. Propunerea porneşte de la Uniunea Scriitorilor, dar până la aprobare, este necesară urmarea unor proceduri - mai întâi propunerea trebuie să ajungă la Comisia UNESCO de la Bucureşti, urmând apoi acţiuni de promovare necesare admiterii lui Mihail Sebastian pe lista aniversărilor centenare pentru 2007. Preşedintele Uniunii Scriitorilor, Nicolae Manolescu, viitor ambasador la UNESCO, a promis că va face toate demersurile necesare pentru a realiza acest scop nobil.

◆ Uniunea Astronomică Internaţională i-a dat unei planete nou descoperite numele de Ierusalim. Observată iniţial în decembrie 2000 de dr. Michal Kocer şi soţia lui, Mariana, de la Observatorul Klet din Republica Cehă, planeta, care face parte din familia asteroidului Phocaea, are un diametru între trei şi şase kilometri şi este localizată în brâul de asteroizi dintre Marte şi Jupiter. Deşi nu sunt evrei, cei doi astronomi se simt legaţi sentimental de Ierusalim şi a fost dorinţa lor să denumească planeta după capitala Israelului. Într-o scrisoare trimisă primarului Uri Lupolianski, soţii Kocer au explicat că au ales acest nume pentru a-şi exprima „binecuvîntarea pentru oraşul păcii, cel mai frumos oraş în care am fost vreodată“.

◆ Mones Mazuri a obţinut, cu câteva săptămâni în urmă, la Colegiul Hod Hasharon, diploma în studii israeliene, orientale şi de artă. Nimic neobişnuit până aici, numai că proaspătul absolvent de facultate a împlinit frumoasă vârstă de... 100 de ani. El a declarat cotidianului „Yediot Aharonot“ că doreşte să studieze mai departe.

◆ Mole Antonelliana, una dintre construcţiile reprezentative ale oraşului Torino, a devenit simbolul Olimpiadei de larnă care se desfăşoară aici. Clădirea este o structură ascuţită, cu patru acoperişuri înclinate şi un vârf în formă de spirală. Interesant este că iniţial, ea urma să fie o sinagogă. Începută în jurul anilor 1860, proporţiile ei armonioase trebuiau să celebreze libertatea, mândria şi prosperitatea evreilor de curând emancipaţi din Torino. Din păcate, proiectul ambiţios a falimentat aproape total comunitatea evreiască. În consecinţă, în 1877, înainte de a fi terminată, a fost vândută municipalităţii. (E.G.)

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

Portret de bătrân fericit

Pictorul SIMON LILIENFELD – la 102 ani

În primele zile ale începutului de ianuarie, pictorul *Simon Lilienfeld*, azi rezident la Căminul „Rosen", *împlinea 102 ani. Îi împlinea lucrând la* unul dintre portretele sale „din amintiri", pe pipăite, fiindcă vederea i-a rămas puțină. „Vă văd ca o umbră - îmi spune -, dar mă bucur că vă aud glasul, că exist fără să fi ajuns la punctul nevralgic al neputinței, pentru că mintea mi-a rămas întreagă și pentru că Domnul Dumnezeu îmi îngăduie să am încă puterea de a picta". Lui Simon i s-a descoperit „chemarea" când era la liceu. „Am fost coleg cu un anume Escher, originar din Elveția - povestește. Tatăl lui era profesorul nostru de desen. Mie mi s-a părut interesant chipul lui și l-am schițat. «Uite, seamănă!», au strigat copiii adunați în jurul meu. Profesorul s-a apropiat de mine, a privit schița și a zis: «Seamănă. Ai chemare». Eu știam că am chemare și fără s-o declare el. Am vrut să plec, cu părinții, în Franța să studiez artele plastice, dar ei erau foarte bolnavi și mi-au spus: «Poți pleca, dar fără noi». Am ales să rămân cu ei, să-i îngrijesc. Am pornit o activitate economică în domeniul construcțiilor. Am avut succes, devenind proprietarul a opt apartamente, care, în anii legislației rasiale, mi-au fost expropriate, restituite, o lună, de regimul comunist, apoi naționalizate. Nu m-a durut pentru mine, m-a durut pentru părinții mei, pe care voiam să-i ajut. Dacă mă chinuie ceva și acum, la 102 ani împliniți, este că n-am putut face nimic pentru fratele meu, care a fost deportat în Transnistria și bătut de moarte. A trăit numai 24 de ore de la bătaia aceea". Tăcere. Privesc tablourile „din amintiri" de care-i înconjurat. Sunt pline de lacrimi și sânge. O cronică patetică de familie. Nu doar familia lui. Familia evreilor români care au trecut prin moarte. *Oare durerea, spaimele, singurătatea* pot fi domesticite? Poți să trăiești împotriva lor, să le explorezi, să le faci practic, *fizic,* adică plastic, inteligibile? Lumea lui Simon Lilienfeld...

A știut, din tot ce-mi povestește - avatarurile unei căsătorii eșuate, stingerea părinților, a doua căsătorie, bucuria de a fi tată și bunic -, să unească, în pânzele sale, durerile și bucuriile existenței, transformându-le în jurnal de dragoste față de umanitate, în genere. „Toată viața m-am străduit să fiu *om.* E datoria noastră sfântă față de Creator", oftează.

N-a renunțat niciodată la pictură. A avut, în interbelic, atelier propriu, în care veneau să lucreze Victor Brauner, M.H. Maxy, un pictor evreu rus refugiat, Schreiber Ofsevici, și câți alții de care nu-și mai aduce, pe moment, aminte.

Se spune că atunci când ți se închide o ușă, ți se deschide o fereastră. Și este adevărat. Fiindcă atunci când suferințele bătrâneții l-au încolțit din toate părțile, și-a găsit, la Căminul „Rosen", o a doua familie pe care o îndrăgește, o respectă, îi este recunoscător. Sigur, se consideră un supraviețuitor al lumii prin care a trecut. „Ceva din mine a murit acolo, dar comunitatea m-a salvat și îmi prelungește viața".

- Ați fost vreodată fericit?

- Fericit? Uite și acum sunt fericit. Lumea este una dintre marile opere de artă ale marelui, bunului, gigantului Dumnezeu. Mă gândesc că am trecut de 4 ianuarie 2006 și, poate, voi trece și de 4 ianuarie 2007 și voi intra și eu în Uniunea Europeană...

*

A venit doamna care-i aduce masa. Îmi iau la revedere de la pictorul Simon Lilienfeld cu sentimentul că am în față nu doar un performeur de longevitate și creație, dar și un om al certitudinilor elementare, capabil să se bucure de efemer și de veșnic, de ziua geroasă și senină, de azi, ajunsă la amiază, de uneltele odihnind pe măsuța de la fereastră, așteptându-i binecuvântata trudă.

IULIA DELEANU

Salonul literar R.E.

O personalitate puțin cunoscută – SANDA RADIAN

La 15 ani de la despărțirea de omul de cultură, filologul, criticul și istoricul literar *Sanda Radian* (Rita Branover), „Salonul literar" i-a dedicat o seară la care au participat vechi și noi „membri" (am ghilimetat pentru că noi nu suntem încă... un ONG), printre cei noi remarcându-se scriitorul *Ștefan Cazimir.* Au vorbit despre Sanda Radian: *Felicia Mohr*, fosta ei colegă de liceu; *Hertha Spuhn*, colegă de editură (Tineretului, Albatros); o veche prietenă, care a povestit cu lacrimi în ochi despre omul plin de energie, rezistent în fața asprimilor vremii, dispărut prea devreme (1929-1991); *Horia Aramă*, care ne-a citit, fragmentar, o povestire, *Metropola,* din volumul de proză SF *Reverberația rupestră* (Ed. Albatros, 1982), cu o tristă concluzie: oamenii devin alergici... la oameni; precum și prof. *Ștefan Cazimir*, ce a pus în evidență umorul, ca armă de apărare a Sandei Radian. Privim fotografia Sandei Radian, tânără, cu un zâmbet cald, fără urmă de amărăciune, deși necazurile nu au ocolit-o (boala și detenția la Canal a soțului, bolile ei). Un amănunt irelevant și totuși... a fost verișoara după mamă a Ninei Cassian. Despre Sanda Radian vom reveni cu un medalion într-un număr viitor.

La *Salon* au participat prietenii noștri, Em. Reicher, amicii Operetei, doamnele Chilargi, Chițu, pictorul Hirth, un domn tăcut și atent, Leonard Müller, Grișa Gherghei, cu barba ca neaua, poetul Leinweber, artistul Gabriel Mustață-Finkelstein, cu întârzierea obișnuită Baruch Schechter și Ștefan Moraru. Anul 2006 a început.

Seară dedicată genului liric

La Casa de Cultură a F.C.E.R. și C.E.B. a avut loc, în seara zilei de 15 februarie a.c., o frumoasă întâlnire cu genul liric, prin intermediul bunului nostru prieten ing. *Florin Enuș*, care a adus înregistrări și a prezentat viața unor compozitori evrei. Au fost prezenți membri ai Asociației „Amicii Operetei", ai *Salonului literar R.E.*, ai Comunității Evreilor din București. Am ascultat minunate fragmente din creațiile lui Giacomo Meyerbeer (din opera *Africana*, cu Luciano Pavarotti, și din opera *Hughenoții*), Felix Mendelssohn-Bartholdy (*Marș nupțial, Cântec venețian, Cântec de primăvară,* fragment din *Concertul pentru vioară și orchestră*), Georges Bizet (din *Arlesiana, Pescuitorii de perle, Carmen*), Maurice Ravel (*Pavana, Bolero*). Audiția s-a realizat cu concursul colegului nostru *Al. Câlția.*

BORIS MARIAN

SIBIU

Proiectul educațional „Să ne cunoaștem rădăcinile"

Proiectul educațional „Să ne cunoaștem rădăcinile" se bazează pe un schimb de experiență între Școlile nr. 18 și nr. 24, din Sibiu, și Liceul „Ben-Gurion" din Ness-Ziona, Israel. Coordonatorii - *Brigitte Grunfeld*, șef de catedră al liceului, *Aurelia Șuteu*, director adjunct al Școlii nr. 24, și *Alexandra Copăla*, profesor de istorie la Școala nr.18 - ne-au precizat cum a prins contur acest proiect. „În urma unui dialog neconvențional, pe teme profesionale, am constatat că la Liceului «Ben-Gurion» sunt mulți elevi de origine română. Astfel, a apărut ideea unui parteneriat pus la punct în baza unui proiect". Coordonatorii urmăresc să educe elevii în spiritul unei atitudini active și

responsabile prin care să combată orice tip de prejudecăți, și să le dezvolte dorința de a trăi într-o lume liberă, echilibrată, nealterată de sentimente șovine. Elevii implicați în proiect au vârste cuprinse între 13-15 ani. Dintre activitățile preconizate de coordonatori am reținut: ● întocmirea de portofolii pe tema - „Să ne cunoaștem partenerii" (specific istoric, geografic, cultural) ● caravana informațională (afișaj în școli, expoziții tematice itinerante, albume, articole în presă, pliante). În final, se va realiza un CD cuprinzând toate acțiunile proiectului. Partenerii și-au mai propus includerea în proiect și a unor vizite de studii, pe bază de reciprocitate. Elevii români vor pleca în Israel în acest an, urmând să primească vizita colegilor din Israel în 2007, când Sibiul va fi Capitală Culturală Europeană. *(Coresp. ADRIAN POPESCU)*

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

Cu nesfârșită durere și dor nestins, comemorez șase ani de la decesul scumpei mele soții SURICUȚA CALMAN, ființă distinsă, suflet nobil, cu infinită dragoste și devotament pentru familie. Mișulică, prietenul și soțul tău, se gândește mereu la tine cu dor sporit, se înclină cu mare smerenie și multe lacrimi în fața memoriei tale. Îți aduc multe flori, scumpa mea Suricuța. Calman Mișu.

În 15 februarie 2006 (27 Av), se împlinesc 18 ani de când ISRAIL BERCOVICI ne-a părăsit pentru totdeauna. Fie-i amintirea binecuvântată. Dr. Mirjam Bercovici, Simeon și Emanuel Ulubeanu.

Amintim celor care l-au cunoscut și apreciat că, la 17 februarie 2006, se împlinesc patru ani de la decesul distinsului dr. EMIL BITTMAN. Pentru familie și prieteni, pierderea lui a fost și este foarte dureroasă. Va rămâne, pentru totdeauna, prezent în inimile și gândurile noastre. Familiile Bittman și Streja.

Comemorăm șase ani, respectiv 25 de ani, de la decesul iubiților noștri doctor ARTHUR MAYERSOHN și MARGARETA MAYERSOHN. Doctor Mirela Freifeld și Emil Freifeld, fiică și ginere, îi vor păstra mereu în amintire.

La 5 martie 2006, comemorăm zece ani de la dispariția minunatului soț, tată și bunic DAVID BĂNESCU. Veșnică amintire! Familia.

IN MEMORIAM

MARCU ROZEN

Dr. ing. Liviu Beris, ing. Iancu Țucărman anunță, din partea A.E.R.V.H. și în nume propriu, ca prieteni apropiați, trecerea, la 14 februarie 2006, a unui an de la încetarea din viață a celui ce a fost MARCU ROZEN, inginer, statistician, autor a unei serii de studii despre Holocaustul din România, unele traduse în engleză și ebraică. S-a născut la 20 martie 1930, la Dorohoi, iar la 7 noiembrie 1941, a fost deportat, cu familia, în Transnistria. A revenit, la 23 decembrie 1943, în Dorohoi, restul familiei (părinți, frate, bunică) fiind uciși prin înfometare și boli. A lucrat în domeniul statisticii, iar după pensionare, s-a dedicat studiilor amintite mai sus, în memoria victimelor Holocaustului, a familiei ucise. Prietenii, cei care l-au cunoscut, care i-au citit lucrările îl păstrează în memorie și își exprimă durerea pentru pierderea unui om de valoare.

*

În ziua de 14 februarie a.c., a avut loc, la Templul Coral, comemorarea celui ce a fost MARCU ROZEN. Au adus omagii dr. ing. *Liviu Beris*, vicepreședintele A.E.R.V.H., publicistul ing. *C. Benone*, prieteni dorohoieni ș.a. Au fost prezenți membri ai conducerii F.C.E.R., A.E.R.V.H., Rabinul *Abraham Ehrenfeld.* Serviciul religios a fost oficiat de cantorul *Iosif Adler*, iar la mormântul din Cimitirul Evreiesc din Șoseaua Giurgiului a oficiat hahamul *G. Bruchmaier.*

În luna ianuarie 2006, au fost înhumați în cimitirele C.E.B.: TOMESCU CECILIA (81 de ani), Șos. Ștefan cel Mare nr. 228; BORGEANU ALEXANDRU (84), str. C.A. Rosetti nr. 15; LERNER MALVINE (83), str. Const. Silvestri nr. 3; EIBENSCHÜTZ FRIDA (86), B-dul N. Bălcescu nr. 34-36; GEORGESCU DINA (77), Cămin „Amalia și Dr. Moses Rosen"; DEMETRESCU MIULESCU BECA (86), Str. Maior Corvin nr. 30; STRUJAN FANI (81), Str. Traian nr. 222; ZISSMAN ELLY (76), str. Tg. Neamț nr. 19B; IUFE RACHEL (97), str. Ozana nr. 2.

CALENDAR

● 2 februarie 1926 - s-a născut, la Breslau, istoricul FRITZ STERN. În 1938, s-a stabilit în S.U.A.

● 5 februarie 1984 - a murit, la Paris, scriitorul MANES SPERBER, autorul trilogiei *Ca o lacrimă în ocean.*

● 5 februarie 1931 - a murit, la Frankfurt pe Main, orientalistul JOSEF HOROVITZ, fost profesor de filologie semitică la diferite colegii de prestigiu. Autor al unor importante lucrări de literatură și cultură islamică.

● 6 februarie 2005 - a murit pianistul LAZAR BERMAN, originar din Rusia. A fost un strălucit interpret al creațiilor lui Liszt, Rachmaninov și Prokofiev.

● 9 februarie 1936 - a murit, la Berlin, LUDWIG HOLLÄNDER, militant pentru drepturile cetățenești ale evreilor germani.

● 10 februarie 1950 - s-a născut, la Modesto, S.U.A., marele campion de înot MARK SPITZ. La Jocurile Olimpice de la München (1972) a cucerit șapte medalii de aur. În 1999, a fost declarat „sportiv al secolului" la sporturi nautice.

● 10 februarie 2005 - a încetat din viață cunoscutul dramaturg ARTHUR MILLER, născut în 1915. A devenit celebru prin piesa *Moartea unui comis-voiajor* (1949). Este considerat un maestru al dramei familiale cu accente sociale.

● 12 februarie 1956 - a murit, la Tel Aviv, publicistul ESRIEL CARLEBACH, fondatorul ziarelor israeliene „Maariv" și „Yediot Aharonot".

● Ziarul „Renașterea noastră", din 14 februarie 1941, aduce la cunoștința publicului redeschiderea Teatrului Evreiesc din București, complet renovat.

ANIVERSĂRILE ȘI COMEMORĂRILE LUNII FEBRUARIE

● 15 februarie 1938 - s-a născut dr. JOSÉ BLUM, consilier cultural al F.C.E.R.

● 16 februarie 1892 - s-a născut scriitorul EMIL DORIAN. A debutat ca poet la „Zburătorul" lui Lovinescu. A publicat apoi volume de versuri și proză (*Profeți și paiațe, Vagabonzii, Otrava*).

● 16 februarie 1926 - s-a născut, la Londra, regizorul JOHN SCHLESINGER. Numeroase dintre filmele sale au fost premiate. Astfel, filmul *Midnight Cowboy* a fost distins cu Premiul Oscar pentru regie.

● 17 februarie 1856 - a murit, la Paris, marele poet HEINRICH HEINE. Figură emblematică a literaturii universale. Scrierile de tinerețe ale poetului sunt adunate în volumul *Cartea cântecelor* (1827). În volumul de proză *Impresii de călătorie* (patru volume, 1826-1831) Heine analizează stările sociale din Germania. Dintre celelalte opere menționăm poemul satiric *Germania.* Remarcabile - *O poveste de iarnă, Atta Troll, Visul unei nopți de vară.* În lucrarea în proză *Rabinul din Bacharah*, Heine abordează diferite aspecte ale vieții evreiești din Evul Mediu.

● 21 februarie 1866 - s-a născut, la Bamberg, bacteriologul și imunologul AUGUST WASSERMANN. Împreună cu A. Neiser, a elaborat metoda de diagnosticare a sifilisului (Reacția Wassermann).

● 23 februarie 1996 - a murit, la New York, colecționarul de artă SERGE SABARSKY. Editor de albume consacrate unor mari pictori și organizator de expoziții.

● 24 februarie 1835 - s-a născut, la Londra, JULIUS VOGEL, primul premier evreu al Noii Zeelande (în perioada 1873-1876). A fost înnobilat în 1875. Autor al unor lucrări despre istoria coloniilor britanice.

● 25 februarie 2001 - a murit, la Neuilly (lângă Paris), NORBERT GLANZBERG. A compus cântece pentru Edith Piaf, Yves Montand, Mireille Mathieu și alte celebrități ale muzicii franceze.

● 27 februarie 1891 - s-a născut, la Minsk, DAVID SARNOFF, pionier al transmisiunilor radio și Tv. S-a stabilit în S.U.A. în 1900. A devenit operator la puternica stație radio din Manhattan. Aici a captat, în 1912, semnalele SOS lansate de vasul „Titanic".

● 28 februarie 1986 - a murit, la New York, scriitoarea LAURA Z. HOBSON. În 1947, a publicat romanul *Gentleman's Agreement*, care i-a adus celebritatea.

SIEGFRIED WOLF

JEWISH REALITY

Small victories in the fight against anti-Semitism

Signals from different parts of the world provide us with a certain optimism and stimulate us to continue our fight against anti-Semitism. Thus, a report of G.F.A.A.S. (published in the "Chronicle of anti-Semitism" page) – an Israeli organization for the monitoring of anti-Semitic manifestations – informs us that, for the first time in the last years, the number of anti-Jewish incidents reduced, giving as examples Great Britain, Argentina, the Czech Republic, Belgium and France. Referring to this last country, the report shows that this was caused by the very determined decisions taken by the government against radical Islamists. Also in the French area, a tribunal sentenced a politician, member of the "National Front" extremist party, to six months of prison and payment of damages amounting to 10.000 Euros, for having repeatedly denied and minimized the existence of the Holocaust. Still, this does not mean that the phenomenon disappeared. Instead, it takes the most unexpected shapes.

The so-called "War of Caricatures", in which Israel or the Jews were not involved in any way, finalized with the publishing, on Arabic *sites*, of *anti-Jewish caricatures and the launching, by Iran, of a contest of* caricatures on this topic.

Unfortunately, in Romania too, there are displays of anti-Semitism. Thus, 13 monuments from a Jewish cemetery from Târgu Mureş were vandalized, and in Galaţi, there appeared some swastikas and anti-Jewish sentences on a monument from downtown that was dedicated to the victims of the revolt from 1907.

"THEY ARE SANE AND I A FOOL?"

The opening performance of the musical "ESTERA" at the State Jewish Theatre in Bucharest

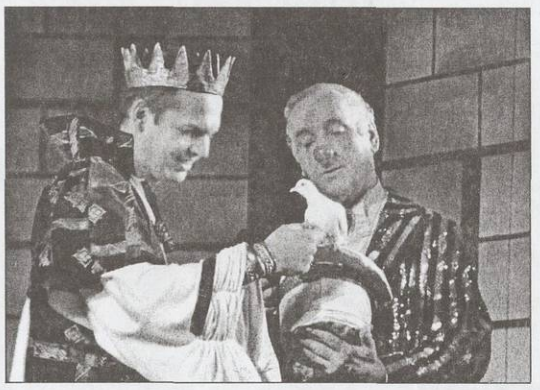

What *Octavian Sava* and *Marius Ţeicu* accomplish by the musical "Estera", is a staging of a serious, major subject matter, that is also very actual. In order to fight against all Hamans, one needs to be smart, a good diplomat, as well as to master the art/science of defense. *But when reason no longer helps and there are no legal means to stop the extermination plans, only the right of the attacked to defend him/herself remains valid.* This is also the conclusion of the Purim story that *Octavian Sava* transposed into the parameters of contemporaneity. The insertion of a "commentator" of the events is very interesting, the pretended Fool, who does not exist in the "Meggila...", a reasonable consciousness and a charming character. The leitmotif is worth remembering: "They are sane and I a Fool?", addressed to the many, but silent, unfortunately, always jeopardized by the consequences of power in the "hands" of insane minds. Music has am important role in the state of well-being induced by the musical. *Marius Ţeicu* is as good as always. Almost each song, having the virtues of a hit, spreads a magical cover on the ruggedness full of drama of the story. Both the Director (*Dominic Dembinski*), and the actors, endowed with musical as well as choreographic virtues, that make the State Jewish Theatre one of the most modern in the country today, succeeded this time as well to honor their statute.

A POSITIVE SIGNAL: SOLIDARITY AND INTER-ETHNICITY

The recent book-anthology, compiled by the editor and cultural personality, Maria Marian, titled "Still, they were not alone", with the subtitle "The Solidarity of the Romanian and Jewish Intellectuality in the period 1900-1940", brings together famous authors such as Moses Gaster, M. Schwarzfeld, Ronetti-Roman, C. Graur, Al. Macedonski, C. Rădulescu-Motru, Jacques Elias, N. Iorga, Adolf Stern, Gala Galaction, Tudor Arghezi, Geo Bogza, A.L. Zissu, E. Lovinescu, N.D. Cocea, G. Călinescu etc. This is a quotation from the preface written by Prof. Dr. Ioan Şerbănescu, from Maria Marian's "argumentation", as well as from some excerpts from the writings of Academician N. Cajal, referring to inter-culturalism, Moses Gaster's memories about the "Junimea" literary group, Camil Petrescu about the relationship of the Jewish writers with the Romanian culture, C. Stere about the interference of Judaism with Hellenism, excerpts from the writings of C. Rădulescu-Motru about human civilization, etc. We also noticed, from Moses Gaster's letter, published on November 10, 1885, in „Neue Freie Presse" (after Gaster tells about his expulsion): "I, for myself, leave my country without anger, and still, I will never stop loving it." This is the credo of the Romanian-Jewish intellectuals, that was understood by the Romanian intellectuals who lack prejudice. This is a reference book.

DAN MIZRAHY – Author of Memories

Dan Mizrahy, the prestigious pianist and composer published his memories "The Way it Was" at the Hasefer Printing House. Born on February 28, 1926, in Bucharest, he was a "wonder child", having been admitted at the tender age of nine as a student at the Bucharest Conservatory. Still, he had to go to Eretz Israel in 1941, in order to be able to study music. He came back in 1945, and in 1950 he had a public concert interpreting the "Rhapsody in Blue", by Gershwin. For absurd reasons, he was arrested by the Romanian authorities in 1951. He was held in the Jilava Prison, then taken to the forced labor camp in Bicaz, where he remained until 1953. In the preface signed by Grigore Constantinescu, there is written: "For me, the discovery of Dan Mizrahy resulted from music and it flourished little by little as an azalea". After many prizes, the author of many well-known songs, being admired by the professionals and music lovers, the author declares in the "Postlude" that "music is my life, my freedom". This is a book to be read breathlessly.

AT THE END OF THIS EDITION

The visit of the JOINT's General Director for Europe, Mr. ALBERTO SENDEREY, in the communities from Bucharest and the country

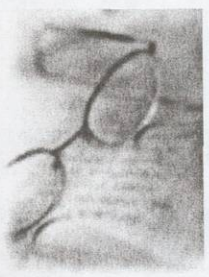

From the cultural press

(January-February 2006)

As usual, Jews are present in the cultural press. We selected some interesting pieces of information. In the "Cultura" Magazine, Theodor Adorno, George Steiner and Max Blecher are present by their writings. Adrian Paul Iliescu writes about the belonging of some of the intellectuals from the period between the two World Wars (Eliade, Cioran, Nae Ionescu) to the far-right legionary movement. "*Observatorul Cultural*" *brings Norman Manea (interview) and Solomon Marcus to* our attention. In "România literară" there is mentioned Mirel Brateş's new book, "Porunca lui Elohim" (Viitorul Românesc Printing House). In „Idei în dialog", Brânduşa Palade refers to "Transnistria," written by Jean Ancel, an Israeli historian. The "22" magazine (about the symposium "The Intellectuals and Fascism" – November 2005, at the Goethe Institute) or "Magazin Istoric" are also interesting. The attack started by Mircea Mihăieş („România literară" from February 8, and „Cotidianul" from February 13) against „the C.C. instructor" Ion Ianoşi, a well-known cultural personality, esteemed by his numerous candidates for a doctor's degree that he guides, a professor and honorific member of the Academy, seems symptomatic to us.

In other pages, you will read:

- New Year of the Trees
- Interview with Varujan Pambuccian
- A sixty-year enigma: The Scrolls from the Dead See
- Editorial mail
- Israel 2006: Living history, creating history
- Reparations: Bendetto Franchetti
- Teleobjectiv
- The Show of the Jewish World
- From Our Communities

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN

Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Traducător (ebraică şi engleză): SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: MARCU GOLDSTEIN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 (198.000) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 (120.000) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 (90.000) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

ו – כא שבט תשס"ו ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

אותות המגיעים מאזורים שונים בעולם מעוררים אופטימיות מסוימת ומדרבנים אותנו להמשיך במאבק נגד האנטישמיות. כזה הוא דו"ח של ארגון ישראלי לפיקוח על תופעות אנטישמיות (המתפרסם במדור "רשומות האנטישמיות"), המפרסם כי לראשונה בשנים האחרונות הצטמצם מספר האירועים האנטישמיים. לדוגמה מביא הדו"ח את בריטניה, ארגנטינה, צ'כיה, בלגיה וצרפת. בהתייחס לצרפת, הדו"ח מציין שזאת התוצאה של התקנות החמורות במיוחד שהנהיגה הממשלה כנגד המוסלמים הקיצוניים. וגם זאת במרחב הצרפתי: בית משפט גזר שישה חודשי מאסר ותשלום פיצויים בגובה עשרות אלפי יורו על פוליטיקאי, חבר המפלגה

הישגים קטנים במאבק באנטישמיות

הקיצונית "Frontul Național", בשל הכרזות חוזרות ונשנות של הכחשת השואה וצמצום משקלה. אין זה אומר כי התופעות האנטישמיות נעלמו כליל, אלא שהן לובשות צורות בלתי צפויות.

"מ לחמת הקריקטורות", שבה אין מעורבות כלשהי לישראל או ליהודים, גרמה לבסוף פרסום קריקטורות בעלות אופי אנטי יהודי באתרי אינטרנט ערביים ואף הכרזה איראנית על תחרות קריקטורות בנושא זה.

ל מרבה הצער, גם ברומניה אנחנו צופים בתקריות אנטישמיות. כך, לדוגמה, הושחתו 13 מצבות בבית קברות ליד טארגו מורש, ואילו בגאלאצי הופיעו צלבי קרס וסיסמאות נגד היהודים על גבי אנדרטה מוקדשת לקורבנות ההתקוממות של 1907, הניצבת במרכז העיר.

ה מצב באיראן זוכה למעקב קשוב מטעם הקונגרס היהודי העולמי, המוכן לתמוך בהגירת 30,000 היהודים החיים בארץ זאת. במסגרת תיאור תולדותיהם של יהודי אמריקה הלטינית מוכיח כי גם בארצות מסוימות בחבל ארץ זה נרשמו במשך הזמן תקריות אנטישמיות. גם אזכור מאבקה של אביטל שרנסקי למען שחרורו של בעלה המפורסם נתן שרנסקי מברית המועצות, ראוי כי ייכלל בפרק הדן במאבק היהודים למיצוי זכויותיהם - ובמקרה זה זכותם להגיע לישראל ובכך לעולם החופשי.

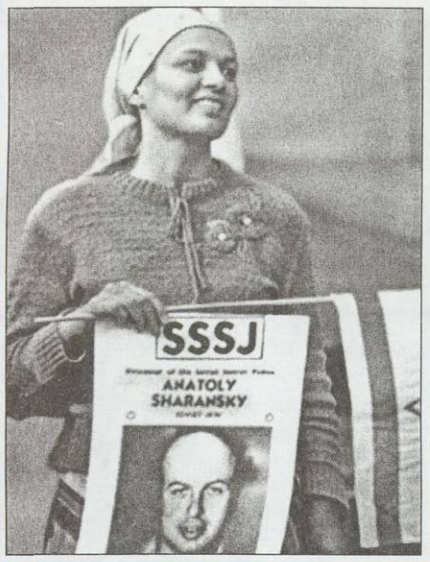

"הם צלולים, אני מטורף?"

עם הצגת הבכורה של המחזמר "אסתר" בתיאטרון היהודי הממלכתי בבוקרשט

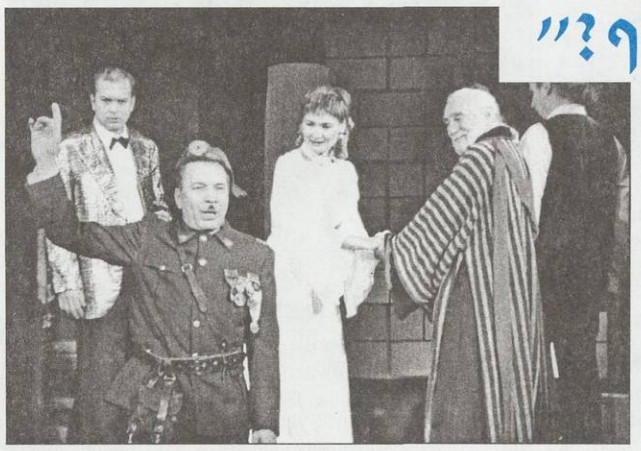

מה שעלה בידיהם של אוקטאביאן סאבא ומאריוס צייקו להציג במחזמר "אסתר" הוא טיפול בימתי בנושא חמור, בעל חשיבות, מטריד באקטואליות שלו. על מנת להילחם בהמן זקוקים לחוכמה, לדיפלומטיה, לאומנות/ידע בהגנה עצמית. כאשר הטיעונים אינם עוזרים עוד ואין עוד דרך חוקית לעצור את תוכניות ההשמדה שלהם - נותרת בתוקף רק זכותו של הנתקף להגנה עצמית. זאת גם המסקנה של סיפור פורים, אותה מעביר אוקטאביאן סאבא לדורנו. מה שמעניין בהצגה הוא הכנסת "פרשן" של האירועים, כביכול "משוגע", שלא קיים במגילת אסתר, בעל מחשבה צלולה ואישיות מקסימה. ראוי לציון הלייטמוטיב "הם צלולים, אני מטורף?" המופנה לעבר הרבים ששותקים, אשר למרבה הצער חוששים כל פעם מחדש מפני המסקנות כוחניות הטמונות "בידיהם" של בעלי מוח חולני. המוזיקה ממלאת תפקיד חשוב בהרגשה הטובה שמעניק לנו המחזמר. גם הפעם, מאריוס צייקו אינו מאכזב. כמעט לכל

מנגינה יש תכונות של שלאגר ומעניקה מעטה קסום לביטויים הקשים והדרמטיים של הסיפור. הבמאי דומיניק דמבינסקי וכן השחקנים, בהיותם בעלי איכויות מוזיקליות וכוריאוגרפיות שבזכותן התיאטרון היהודי הממלכתי הוא אחד המודרניים במדינה - הצליחו גם הפעם לכבד את המתחייב ממעמדם.

עוזי מזרחי - דן מזרחי

הפסנתרן והמלחין בעל היוקרה דן מזרחי פרסם את כרך זיכרונותיו "כך זה היה" בהוצאה לאור "הספר". מזרחי נולד ב 28 לפברואר 1926 בבוקרשט, נחשב "ילד פלא" ובשל כך נתקבל בגיל תשע כסטודנט בקונסרבטוריון בבוקרשט, אבל בשנת 1941 נאלץ לנסוע לארץ ישראל על-מנת שיוכל ללמוד מוזיקה. הוא חזר ב 1945 וב 1950 העלה את "הרפסודיה הכחולה" של גרשווין בקונצרט פומבי. ב 1951 נעצר על ידי שלטונות רומניה על סמך נימוקים אבסורדיים. היה אסור בכלא זיילאווה ובהמשך נשלח למחנה עבודה בביקאז, שם שהה עד 1953. בהקדמה לספר, בחתימת גריגורה קונסטנטינסקו נכתב: "עבורי נתגלה דן מזרחי דרך המוזיקה והתגלית פרחה בהדרגה, כפרח האזאליה". מזרחי, שנתכבד בפרסים, הלחין שירים ידועים, נערץ על ידי עולם המוזיקה - מצהיר ב"פוסטלוד" כי "המוזיקה היא חייו, חירותו". ספר הנקרא בנשימה עצורה.

מתוך העיתונות בענייני תרבות

ינואר-פברואר 2006

כתמיד, היהודים נוכחים בעיתונות העוסקת בענייני תרבות. בחרנו בכמה ידיעות בעלות עניין מיוחד: ● בכתב העת "Cultura" ("התרבות") נוכחים בחיבוריהם תיאודור אדורנו, ג'ורג' שטיינר ומקס בלכר. על מאפיינים "לגיונאריים" של מספר אינטלקטואלים בתקופה שבין מלחמות העולם (אליאדה, צ'יוראן, נאה יונסקו) כותב אדריאן פאול אילייסקו. ● ב "Observatorul Cultural" ("המשקיף התרבותי") מגלה עניין בנורמן מאניה בראיון אתו ובסולומון מרכוס. ● ב "România literară" ("רומניה הספרותית") נכתב על ספרו החדש של מירל בראטש "צו אלוהים" (הוצאת ויאיטורול רומנסק). ● ב "Idei în dialog" ("רעיונות בדו-שיח") מתייחסת ברינדושה פאלאדה ל"טרנסניסטריה" מאת ההיסטוריון הישראלי זיאן אנצ'ל. ● מעניינים גם כתבי העת "22" (על הסימפוזיון "האינטלקטואלים והפשיזם" מנובמבר 2005 במכון גטה) וכן "Magazin Istoric" ("מגאזין היסטורי"). ● נראה לנו סימפטומאטי ההתקפה שבה פתח מירצ'יאה מיחאייש (ב "România literară" מ 8 בפברואר וב "Cotidianul" - "היומון", מ 13 בפברואר) כנגד "המדריך ק.ק" יון יאנושי, אישיות תרבותית ידועה, הזוכה לכבוד על ידי הדוקטורנטים הרבים שהוא מדריך, פרופסור וחבר האקדמיה.

Beneficiem – începând cu numărul trecut al revistei noastre – de o foarte frumoasă traducere în ebraică a paginii **המציאות היהודית**, prin bunăvoința scriitoarei **TEHILA OFER**, din Israel, și a generosului nostru prieten, ing. **BARUCH TERCATIN**.

אות לחיוב: סולידאריות = שילוב אתני

ספר האנתולוגיה שראה אור לא-מכבר שחומריו נאספו בידי העורכת ואשת התרבות מריה מריאן "למרות הכול, הם לא היו לבד", אשר כותרת המשנה שלו היא "הסולידאריות של האינטלקטואליות הרומנית והיהודית בשנים 1900-1940", מכנס שמות מהוללים כגון מוזס גאסטר, מ' שוורצפלד, רונטי-רומאן, ק' גראור, אלי מאצ'דונסקי, ק' ראדולסקו-מוטרו, זיאק אליאס, נ' יורגה, אדולף שטרן, גאלה גאלאקטיון, טודור ארגזי, ג'או בוגזה, א"ל זיסו, א' לובינסקו, נ"ד קוצ'יאה, ג' קאלינסקו וכו'. באחד מדפי כתב העת שלנו ציטטנו: מתוך ההקדמה שכתב פרופ' דר' יואן שרבאנסקו; מתוך ה"הנמקה" של העורכת מריה מריאן; מובאות אחדות מכתבי חבר האקדמיה נ' קאזיאל המתייחסות לשילוב תרבויות; זיכרונות מוזס גאסטר על "זיונימיאה"; קאמיל פטרסקו על קשרי הסופרים היהודים עם התרבות הרומנית; ק' סטרה על יחסי הגומלין בין יהדות והלניזם; מובאות מתוך ק' ראדולסקו-מוטרו על התרבות ההומאנית ועוד. עם זאת, משך את תשומת לבנו משפט מתוך מכתבו של מוזס גאסטר שפורסם ב 10 בנובמבר 1885 בכתב העת "Neue Freie Presse" (לאחר שגאסטר מתאר את גירושו): "כשלעצמי, אני עוזב ללא טינה את מולדתי, אותה למרות הכול לא אפסיק לאהוב". זאת שבועת האמונים של האינטלקטואלים היהודים-הרומנים, אשר הדיה חדרו לשורת אינטלקטואלים רומנים נטולי דעות קדומות. ספר ראוי לציון.

BRUHIM HABAIM!

Vizita în România a directorului general al JOINT pentru Europa, ALBERTO SENDEREY

Directorul general al JOINT pentru Europa, *Alberto Senderey*, a vizitat România, pentru a doua oară în cariera sa în cadrul acestei organizații. Fost director al JOINT Israel şi, mai târziu, al diviziei pentru Europa şi America Latină, oaspetele F.C.E.R. este conducătorul departamentului care se ocupă azi de evreii din țările din Estul, Vestul şi Centrul Europei, estimați la aproximativ 3.000.000 de suflete. Astfel, în atenția sa se află programele de asistență şi dezvoltare de programe pentru ceea ce reprezintă cea mai mare comunitate evreiască, după Israel şi America de Nord. Aşa cum afirma în timpul vizitelor sale, prioritară este formarea unei familii europene, care să-şi cunoască istoria, valorile şi rădăcinile comune. Sefarzi sau aşchenazi, evreii europeni au o cultură de două milenii care trebuie să fie cunoscută. „Bunicul meu a fost un scriitor de limba idiş, iar bunicul lui un scriitor sefard" - ne mărturisea Alberto Senderey, născut în Argentina, dar a cărui familie îşi avea rădăcinile la Toledo, în Spania „erei de aur" a culturii iudeo-maure. Vremurile i-au condus, mai apoi, în Salonic - alt oraş cu o bogată cultură evreiască -, iar mai târziu în Rusia Ecaterinei cea Mare. Azi, Alberto Senderey îşi are „cartierul general" la Paris, unde coordoneaza Biroul European al JOINT. Conexiunile la nivel continental reprezintă, în viziunea directorului general al JOINT pentru Europa, o condiție pentru menținerea unei civilizații evreieşti care a marcat evoluția culturii universale.

Periplu de suflet în trei oraşe din Ardeal şi Banat

Periplul românesc al lui Alberto Senderey a început la **ORADEA**, unde membrii comunității i-au pregătit o surpriză de proporții. Corul (dirijat de *Gheorghe Vilan*) a prezentat un spectacol special pentru acest prilej, recital ce a fost urmat de un moment de muzică klezmer şi evoluția grupurilor de dansuri pentru copii şi tineri. În cursul discuției cu preşedintele comunității, ing. *Felix Koppelmann*, şi cu reprezentanții vârstei medii şi ai tineretului, coordonatorul programelor europene ale JOINT a putut afla nevoile, visurile şi aşteptările unei comunități nu foarte numeroasă, dar foarte activă. Alberto Senderey a aflat că, dincolo de lupta pentru supraviețuire etnică şi religioasă, există dorința de a asigura programe calitative, care să răspundă dorințelor membrilor de toate vârstele ai comunității.

Al doilea popas - în compania împuternicitului preşedintelui F.C.E.R., *Alex Sivan* - l-a reprezentat Căminul pentru vârstnici şi Restaurantul ritual al Comunitatii Evreilor din **ARAD**. Amenajat cu ajutorul JOINT-ului şi al unor importanți donatori americani, acest autentic „acasă" pentru cei bătrâni este o oază luminoasă, ce insuflă optimismul şi sociabilitatea atât de necesare pentru oameni adesea deznădăjduiți. Întrevederea cu preşedintele comunității, ing. *Ionel Schlesinger*, a reprezentat o ocazie pentru a cunoaşte problematica actuală a tineretului, vârstei medii şi vârstnicilor dintr-o comunitate ce numără azi mai puțin de 400 de membri.

La **TIMIŞOARA**, această zi, plină de experiențe inedite pentru Alberto Senderey, a continuat într-o notă cu totul diferită. Momentul cel mai emoționant l-a constituit, cu siguranță, vizitarea unor vârstnici în casele lor. Perspectiva unei senectuți liniştite este asigurată de grija oferită de JOINT.

Cu acest prilej, deci, bătrânii au putut informa musafirii despre *utilitatea ajutorului primit, dar şi despre multitudinea de nevoi* pe care încă le mai au. Dr. *Paul Costin*, preşedintele comunității timişorene, a prezentat, cu această ocazie, involuția demografică a acestei comunități, ce număra, în perioada interbelică, peste 13.000 de suflete. Centrul de Zi al comunității timişorene, ce funcționează de anul trecut în locul casei de bătrâni, desființată, asigură programe atractive pentru cei ce aparțin „vârstei de aur". Chiar în ziua vizitei liderului JOINT, la Centrul de Zi, juristul *Paul Sterescu* a susținut o conferință despre „Cazul Dreyfus". Aceasta se înscrie într-un ciclu de manifestări dedicate unor importante personalități evreieşti. Pe de altă parte, Alberto Sanderey a putut vedea care sunt activitățile tinerilor şi maturilor din Timişoara. O proiecție referitoare la programele derulate în ultimul an a fost, credem, destul de concludentă pentru a vedea că această comunitate îşi doreşte să supraviețuiască diminuării sale demografice.

LUCIANA FRIEDMANN

Prezentul şi viitorul... Cei de azi şi cei ce vin din urmă

În țările din Estul, Vestul şi Centrul Europei mai trăiesc circa trei milioane de evrei

Între 16-18 februarie a.c., am fost onorați de vizita directorului general al JOINT pentru Europa, *Alberto Senderey*, aflat într-o călătorie de lucru, începută la Paris şi încheiată la Bucureşti, unde s-a întâlnit cu vice-preşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, şi secretarul general al Federației, ing. *Albert Kupferberg*. Vice-preşedintele Federației a făcut o succintă trecere în revistă a trecutului şi prezentului obştii, evidențiind metamorfozele în bine petrecute, în ultima vreme, în toate domeniile de activitate, în pofida greutăților financiare cu care ne zbatem. Oaspetele s-a angajat să ne sprijine în continuare, să ne asigure înființarea Centrului Cultural din str. Anton Pann nr. 44, în ideea că acest Centru ne va aduce venituri. „Vă vom fi alături cât timp veți avea nevoie", ne-a asigurat. Musafirul nostru a întâmpinat *Şabatul* la Templul Coral, împreună cu liderii F.C.E.R. şi C.E.B., cu dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România, şi *Israel Sabag*, director adjunct al aceluiaşi Program pentru tineret şi generația de mijloc, cu numeroşi evrei bucureşteni.

Pretutindeni (în comunitățile din țară, instituțiile de asistență socială, vizitele făcute acasă la asistați bucureşteni), oaspetele a fost însoțit de împuternicitul preşedintelui F.C.E.R., *Alex Sivan*. L-au impresionat: ● Templul Coral ● comentariile Rabinului *Abraham Ehrenfeld* la *Pericopa Itro*, elogiu adus ecumenismului şi preceptelor esențiale ale Decalogului, libertatea şi antiidolatria ● recitativele prim cantorului *Iosif Adler*. Vizitând noul sediu al D.A.S.M. - însoțiți de preşedintele Departamentului, ing. *Nilu Aronovici*, şi de directorul Programului „Braille" pentru România, *Franca Oprescu Aronovici* -, Centrul Medical din Capitală, Complexul „Băluş", Căminul „Rosen", Restaurantul ritual, oaspetele a înțeles cât de importantă este acțiunea de salvare a unei colectivități în voința ei de a trăi o viață evreiască demnă, în pofida imenselor dificultăți economice cu care este confruntată, azi, România.

Nota stenică a vizitei a fost dată de contactul cu tot ceea ce întreprind tinerii şi, mai recent, cei de vârstă medie, care s-au dovedit a fi deloc puțini (2-3.000 la o populație de circa 4-5.000 de evrei). *Oneg Şabat*-ul din Popa Soare, *zmirot*-urile în care s-a regăsit, reunindu-şi vocea cu a oamenilor din toate generațiile prezenți în sală, au constituit nu sfârşitul unei vizite, ci începutul unei prietenii. „Sunt foarte optimist discutând cu tinerii şi cei de vârstă medie. Modul în care ei se implică în viața comunitară este o garanție a continuității iudaismului în România".

Despre *Alberto Senderey*, rădăcinile argentiniene ale familiei sale, pasiunea pe care o pune în noua lui responsabilitate, aceea de director general al JOINT pentru Europa, aveam să aflu mai întâi de la dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România. *Alberto Senderey* a venit în România „din dorința sinceră

Dr. ZVI FEINE,
directorul Programului JOINT pentru România

Continuu să fiu impresionat de viața dvs. comunitară

de a ajuta la o existență normală a comunității noastre, la cooperarea ei mai strânsă cu alte comunități din Europa".

- Care este punctul dvs. de vedere asupra prezentului nostru?

- Continuu să fiu impresionat de: ● excepționalele servicii de asistență socială şi medicală, realizate cu ajutorul JOINT-ului ● incitantele întâlniri-dezbateri cu rol educativ iudaic, puse în operă de Departamentul pentru Tineret ● interesul copiilor pentru cursurile de Talmud Tora ● potențialul valoric al generației de mijloc, din ce în ce mai implicată în viața comunitară.

Zece întrebări pentru ALBERTO SENDEREY

Alberto Senderey vorbeşte simplu, firesc, neprotocolar, într-un mod în care seriozitatea face casă bună cu umorul. Sigur, faptul că se află pentru a doua oară printre noi, ar putea fi o cauză. Dar simt în felul lui de a fi că există o stare de spirit venind din adânc. Gândul mă duce la un cuvânt idiş aproape intraductibil, *heimiş*, care, în traducere liberă, înseamnă că *se simte printre ai lui, ca acasă*. Înțeleg că, pentru Alberto, etica este rațiune pusă în practică, că mâna întinsă celui în suferință i-a devenit, demult, normă de conduită.

- Scopul vizitei?

- Sunt aici din dorința de vă cunoaşte la voi acasă şi a găsi cele mai bune soluții de eficientizare a vieții comunitare în România.

- De ce, România?

- Interesul pentru România mi-a fost deşteptat şi de faptul că este unul dintre statele candidate la U.E. în care tratamentul minorităților naționale şi-a găsit o soluționare reală.

- Câteva cuvinte despre instituțiile noastre comunitare şi despre conducere.

- Sunteți foarte organizați, foarte devotați obştii, ştiți să cultivați sentimentul demnității asistaților dvs., aveți un extraordinar simț al datoriei prin felul în care vă folosiți resursele financiare. Sigur, este meritul conducerii dvs. care a ştiut şi ştie să cultive toate aceste aptitudini.

- Cum putem supraviețui în viitor?

- Sprijinindu-vă tinerii.

- Care este punctul sensibil numărul 1 al vieții evreieşti mondiale, azi?

- Modul în care generațiile vârstnice transmit tinerilor valorile iudaice şi modul în care aceştia le asimilează.

- O sinteză a situației prezente din Orientul Apropiat?

- Situația este instabilă. Există primejdii, dar şi capacitatea intrinsecă de a le răspunde.

- Dominanta vizitei la noi?

- Sunteți o comunitate foarte puternică, de o impresionantă vitalitate.

- Prioritățile vieții evreieşti actuale?

- Ştiința/arta integrării, printr-o expresie iudaică, într-o lume pluralistă.

- Credeți că lumea poate fi vindecată?

- Este *job*-ul nostru permanent.

- În 2007, se vor împlini 40 de ani de parteneriat JOINT-F.C.E.R. Cum l-ați defini?

- Am izbutit împreună multe realizări importante. Avem proiecte, nu puține, pentru anii în curs. Să ne vedem sănătoşi la împlinirile din 2017, de ce nu?, din 2027. Personal, aştept o convorbire la temă în 2037...

IULIA DELEANU

HAMIŞA ASAR BI-ŞVAT

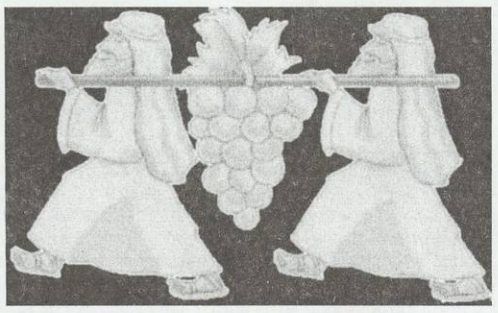

Urmare din pag. 1

Există o legătură între pomi şi soarta evreilor - a arătat în continuare Marele Rabin Hacohen, explicând plastic că, în mijlocul iernii, pomii sunt desfrunziţi, îngheţaţi, dezrădăcinaţi în bătaia vântului şi se poate crede că nu mai au nici un viitor, că nu mai reînvie. Dar trece timpul şi ei revin din aparenta lor moarte. Profetul Isaia a arătat că aşa se întâmplă şi cu evreii, sunt vremuri când evreii par să nu aibă speranţe, au numai necazuri şi crezi că pomul sau poporul este distrus. Dar, în ciuda necazurilor, pomul revine treptat.

S-ar fi putut crede că după Holocaust, după atâtea catastrofe, după omorârea atâtor oameni şi dărâmarea templelor, nimic nu-i mai poate ajuta pe evrei. Dar faptele au demonstrat altceva - în ciuda acestor avataruri, poporul a rezistat. Istoria a creat Statul Israel şi poporul evreu trăieşte. Acelaşi lucru s-a crezut şi în legătură cu soarta evreilor români - a afirmat Menachem Hacohen. Se părea că după cel

ANUL NOU AL POMILOR la Templul Coral din Bucureşti

de-al doilea război mondial, după pogromuri, deportările în Transnistria şi Auschwitz, în România nu vor mai fi evrei, dar pomul evreiesc a ştiut să renască. Atunci când Dumnezeu a creat lumea - a mai spus Marele Rabin -, a ţinut să sădească pomi în Grădina Eden, deoarece pomii înseamnă viaţă, au rădăcini şi rezistenţă şi cine are rădăcini şi forţă internă, va da roade. De aceea - a conchis vorbitorul -, aşa cum noi ne urăm un An Nou fericit, să ne urăm şi să plantăm pomi simbolizând o viaţă fructuoasă. În acelaşi timp, să sperăm că pomul poporului evreu va da veşnic roade. (Cuvântarea, plină de imagini poetice şi plastice, a fost tradusă şi, adăugăm noi, interpretată cu mare artă de oficiantul de cult *Ghidu Bruchmaier*). Şi deoarece - aşa cum a amintit Marele Rabin, cu prilejul Anului Nou al Pomilor - evreii din Diaspora consumă fructe, toţi enoriaşii au fost serviţi cu „produse exotice", roade aduse din Israel.

Frumoasa sărbătoare - sub auspiciile F.C.E.R. şi C.E.B (organizatori: *Rudy Marcovici* şi *Jean Bercu*) - a dat prilejul să-l ascultăm pe prim-cantorul *Iosif Adler* cu o intepretare de excepţie a binecuvântării *Şeehianu*.Un scurt program artistic a fost prezentat de Corul Templului Coral şi corul copiilor de la cursul de Talmud Tora şi Grădiniţa „Lauder". (E.G.)

Impresionat de predica Marelui Rabin Menachem Hacohen, poetul Radu Cârneci, prezent la Templul Coral în ceasul sărbătoririi Anului Nou al Pomilor, a scris, în noaptea care a urmat, un poem chiar cu acest titlu. I-am cerut permisiunea să-l publicăm şi pentru frumuseţea versurilor, şi pentru că, în acea noapte, poetul avea să împlinească 77 de ani. Îi urăm sănătate, bucurii de la copii, împliniri creatoare. *Ad Mea Veesrim!* Mai modern spus - la o sută ca la douăzeci!

RADU CÂRNECI

Anul Nou al Pomilor

(Ascultând predica Marelui Rabin Menachem Hacohen, după o legendă talmudică)

„...Atunci, demult, nemulţumiţi, pomii
s-au dus la Creator
La Dătătorul de iubire şi spor
vorbindu-I fără sfială:
„- Doamne, aici a rămas o mică
«importantă ne-potriveală»;
De ce, oamenii să aibă, numai ei,
un *An Nou,*
Început de frumuseţi şi belşug cu temei,
De ce oamenii cu sărbătoarea
iar noi doar cu aşteptarea,
De ce ei să se bucure, iar noi să tânjim?
Doamne, noi cu înflorire iubim
cu iubire rodim
Şi dăm celor care aşteaptă
fapta noastră fructă-nţeleaptă;
Te rugăm, Prea-Înalte, aşadar,
să ne fixezi şi nouă, pomilor
o zi de An Nou
în sfântul Tău calendar,

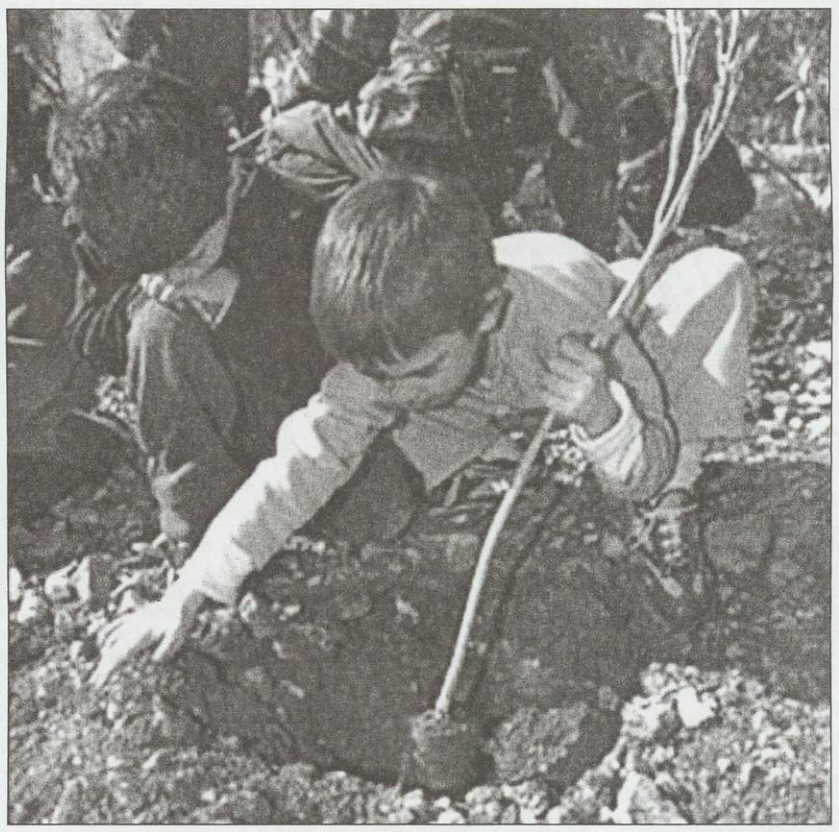

Ca, apoi, mai temeinic să iubim
să înflorim
să rodim,
Să rămânem livada Ta până-n vecii
Iar Tu Marele Grădinar
mereu să ne fii!...".

Ziditorul a surâs
în lumina-I divină
Şi a răspuns grădinii Sale:
„- Iau cererea voastră
în dreptate deplină
şi de acum aştept
primăvăratice osanale

la începutul acestei luni,
Şi să fie ziua aceasta
Anul Nou al Pomilor
Şi să daţi lumii rod
din al pământului
proaspăt izvod...".

„- Doamne - se auzi, singură,
vocea mărului
- mândrul pom voievod.
Nu la început de lună (ca al oamenilor!)
ci la jumătatea-i de dor
Să fie Anul Nou al Pomilor
al tuturor Pomilor!...".

Şi Domnul a zis, precum stă scris:
„- Aşa să fie întru vecie!
fiindcă voi, pomilor
Vă asemănaţi Poporului Meu cel Ales,
Care ştie să culeagă şi să fie cules!...".

(Bucureşti, 2006)

TU BI-ŞVAT în comunităţi din ţară

◆ **BRĂILA.** *Primul ajutor, primul model.* „Din Tora, din *Geneză* - spune doamna Nadia la cursurile de Talmud Tora - ştim că Dumnezeu, după ce l-a creat pe om, i-a dat POMUL, ca ajutor al vieţii, ca model de creaţie. Aşadar, pomul - prilej de învăţăminte".

◆ **TECUCI.** *Sădire, îngrijire.* Împărţind fructe în *şil*, enoriaşilor, domnul preşedinte observă, cu binecunoscutu-i umor: „Bune sunt fructele, sigur, dar să ne gândim puţin şi la sursa lor. Ce-ar fi să ne-ngrijim toţi de spaţiile verzi ale comunităţii?!".

◆ **BOTOŞANI.** *„Braha" (binecuvântare), prima grijă.* „Nu vă grăbiţi să desfaceţi pungulițele cu bunătăţi, sfătuieşte lumea domnul Solomon, oficiantul. Mai întâi cuvenita «Braha»".

◆ **SIGHET.** *Acest idiş surprinzător.* Domnul Sanyi, apreciat pledant pentru folosirea idiş-ului, nu scapă nici o ocazie: „«Hamişa Asar» - adică «15» - e denumirea sărbătorii în ivrit. Pentru... «operativitate» idiş-ul a creat un singur cuvânt: «Hamişusăr»... Învăţaţi idiş, o să vă distraţi".

◆ **PIATRA NEAMŢ.** *Post-agapă.* După sărbătorire, la „capitolul-servit", fructele s-au suplimentat cu alte delicatese. Aşadar, „agapă" în toată regula. Domnul Mondi, oficiant atrage atenţia: „De mâncat am mâncat... binişor! Dar avem şi o datorie: «Braha Aharona» (binecuvântare de sfârşit) în afară de cea de la început".

◆ **ROMAN.** *Disperare de o clipă.* La micuţul Didi (David), în casă, se vorbeşte idiş (ce bine!). „Hamişusăr" nu e numai denumirea sărbătorii, ci şi a punguţei cu fructe. Crezând că-i neglijat, Didi îşi strigă necazul: „Unde-i Hamişusăr-ul meu?!".

◆ **PITEŞTI.** *„Înfrăţirea" noului.* Cronologic, pomul e zămislit imediat după om - cum ne-o spune Tora. „Aşadar, are şi el, pomul, drept la înnoire, adică la un «an nou» al său, la fel ca fratele lui, puţin mai mare, omul" - subliniază domnul preşedinte în prezentarea sa de Tu Bişvat.

◆ **GALAŢI.** *Fructe-simboluri, prietene.* „Dacă în «buchetul de Sucot» salcia noastră îşi are locul ei consacrat, hai să facem ca lângă fructele orientale să fie şi nuca, pruna sau *mărul nostru* în «punguţa de Tu Bişvat»", susţine o iubitoare a naturii, mai ales gălăţeană, ca eleva Ester.

◆ **IAŞI.** *„Ecologism genetic".* Avi (Avraham), împătimit al termenilor deosebiţi, vorbeşte la Talmud Tora, în preajma lui „Tu Bişvat", de o ecologie tradiţional-iudaică plecată de la *Geneză* şi păstrată ca o „genă" a tuturor sărbătorilor noastre. Atunci cum să nu numeşti „fenomenul" ecologism genetic.

◆ **BÂRLAD.** De ce „9+6"? „Tu" e „9+6", ştiut fiind că, în ivrit, literele au şi valoare cifrică. „De ce nu «15», poate, mai direct? Pentru că, explică domnul preşedinte, acest «15» presupune două litere din compunerea numelui Divinităţii, care, dată fiind sfinţenia lor, nu le putem folosi, împerecheate, altunde".

G. BRUCHMAIER

Mitropolia Banatului
ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr.

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL L • NR. 247 (1047) • 20. 02 – 8. 03 2006 • 22 ŞVAT – 8 ADAR 5766 • 16 PAGINI + EDIŢIE SPECIALĂ (I-II) – 1,80 (18 000) LEI

HAG PURIM SAMEAH!

PAG. II

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

„Meghilat Ester" (Sulul Esterei) – „în zilele acelea, în vremea aceasta"

La o lectură din unghi contemporan, Cartea Esterei poate fi raportată la istoria poporului evreu din ultimele generaţii. „Meghila..." vizează distrugerea şi reclădirea, Holocaustul şi renaşterea, relaţiile poporului evreu cu celelalte popoare, ale individului cu societatea, condiţia evreilor în Diaspora. „Sulul Esterei" este, aşadar, nu numai istoria Esterei, ci a poporului evreu; un popor împrăştiat în toate cele 127 de ţări din anticul Imperiu Persan, în pericol de a fi distrus, şters de pe faţa pământului.

Citirea corectă a Sulului ne obligă să dăm atenţie: pe de o parte, Esterei - personajul singular; pe de altă parte, întregului popor evreu. Ester, aşa cum apare în ultimele capitole ale Sulului, este cu totul diferită lăuntric de Ester, cea din primele capitole, diferenţă evidentă chiar fără aprofundarea textului. În capitolul al doilea, Ester - tânără orfană de ambii părinţi, de o frumusete ieşită din comun şi emanând bunătate sufletească - este lipsită de curajul de a fi independentă. Ea este educată în casa lui Mordehai, unchiul şi tutorele ei, ca şi cum ar fi propria-i fiică. Ester este înfăţişată ca o făptură curată şi naivă, care nu iese din cuvântul lui Mordehai, iar când ajunge în palatul lui Ahaşveroş, nu face decât „ceea ce îi spune Hegay, eunucul imperial, supraveghetorul femeilor" (*Ester*, 2,15).

La începutul Sulului, Ester nu-şi dezvăluie rădăcinile. „Ester nu a divulgat neamul şi originea ei" (*Ester*, 2,10). În casa lui Ahaşveroş, Ester îşi ascunde identitatea, lăsând să se creadă că este aidoma tuturor soţiilor lui Ahaşveroş, provenind din cele 127 de ţări ale imperiului. Ceea ce o deosebeşte, deocamdată, de celelalte este frumuseţea rară, harul de a fi fermecătoare în ochii celor ce o privesc. Aceasta este Ester de la începutul drumului ei în viaţă.

Continuare în pag. 3

CONGRESUL EVREIESC EUROPEAN SPRIJINĂ INTEGRAREA ROMÂNIEI ŞI BULGARIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ, la 1 ianuarie 2007

Eveniment central în viaţa evreilor europeni, lucrările Adunării Generale Extraordinare de la Viena a Congresului Evreiesc European (C.E.E.), derulate între 17-19 februarie a.c., au avut o conotaţie specială pentru noi, evreii români. A fost aprobată REZOLUŢIA pentru sprijinirea, de către C.E.E., a integrării ca state membre, cu drepturi depline, a României şi Bulgariei, la 1 ianuarie 2007, în U.E, proiect propus de reprezentantul nostru la Adunare, preşedintele F.C.E.R., deputat dr. **Aurel Vainer**.

Interviu cu preşedintele F.C.E.R., deputat dr. AUREL VAINER

Punctul de plecare al interviului cu preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, participant la Adunarea Generală Extraordinară a Congresului Evreiesc European, derulată la Viena, între 17-19 februarie a.c., a fost agenda de mare însemnătate, supusă discuţiilor: • adoptarea Constituţiei (Statutului) C.E.E. • colectarea de fonduri pentru sprijinirea diverselor proiecte ale C.E.E. • declararea preşedintelui iranian Mahmud Ahmadinejad *persona non grata* în Europa pentru incitările la distrugerea Israelului şi negarea Holocaustului.

„Am încredere în dezvoltarea identităţii iudaice europene"

- Prime impresii?

- Am încercat senzaţia că, pe cât suntem de diverşi pe atât suntem de apropiaţi; că noi, evreii din România, nu suntem singuri, ci, dimpotrivă. Am fost musafiri de *Şabat* ai preşedintelui comunităţii evreilor austrieci, *Ariel Muzicant*, la locuinţa sa, unde am petrecut câteva ore de maximă intensitate emoţională evreiască. Am fost impresionat de colecţia de artă iudaică a gazdei noastre, de deliciile culinare din care n-a lipsit tradiţionalul *ghefilte fiş*, de cântecele evreieşti în idiş, ivrit, rusă, după serviciul religios de *Oneg Şabat*. În dimineaţa zilei de *Şabat*, după încheierea slujbei divine, am participat la un *Kiduş* desfăşurat în saloanele Centrului Comunitar Evreiesc din Viena, cu bucătărie evreiască 100%. Merită să vă spun câteva cuvinte despre Sinagoga din Viena. Încercând să localizez indicaţiile din invitaţie, m-am aflat în faţa unei clădiri de 4-5 etaje, fără urmă de aspect sinagogal. Doar o placă pe care scria: Centrul Comunitar Evreiesc din Viena. Intrând, am avut sentimentul că mă găsesc într-una din cele mai frumoase sinagogi din lume. Este singura sinagogă din Austria care a scăpat neatinsă de distrugerile din perioada Anschluss-ului. Şi ceea ce m-a impresionat şi mai mult a fost izbitoarea asemănare cu Templul nostru Coral din Bucureşti. Reflecta aceleaşi evoluţii ale artei şi arhitecturii sinagogale specifice Europei Centrale şi de Est în a doua parte a secolului XIX. Am fost, de asemenea, impresionat de româna impecabilă a lui Ariel Muzicant. Apoi i-am aflat sursa. Mama lui este originară din Galaţi şi, deşi plecată de 55 de ani din ţară, a continuat să vorbească, acasă, româneşte. Dar domnul Muzicant s-a dovedit a fi şi un excelent ghid al Vienei. În oraşul muzicii, al valsului, a existat un ghetou, în timpul Anschluss-ului.

IULIA DELEANU

Continuare în pag. 2

„Să nu ucizi umorul"

Aparent, *causerie* de Avan-Purim, dialogul cu *Harry Eliad* are în substrat câteva dintre problemele grave cu care se confruntă nu doar spectacolul de Purim, acum, în repetiţii, ci şi spectacolul de teatru, în general: contemporaneizare, viteză a schimbărilor de mentalitate, duritate şi nesiguranţă a vieţii de zi cu zi. Este *Purimspiel*-ul o evadare din această realitate stresantă? Da şi nu. Râdem, conştienţi că primejdie există. Iar *Harry Eliad*, *purim*-ist înnăscut, luptător şi adept al ideii de autoapărare, temelie a sărbătorii, ne ajută - de când?, ne-o va spume chiar el -, să retrăim şi în acest an poveştea *up to date* a *Meghilei*...

Interviu cu HARRY ELIAD, directorul T.E.S.

- V-ar tenta o antologie a Purimspiel-ului dâmboviţean, versiunea Harry Eliad? (Mină serioasă).

- Asta ar însemna un raft de bibliotecă. Am făcut 31 de spectacole de Purim, deci - 31 de volume, în paginile cărora ar intra compozitori, textieri, actori, cântăreţi, scenografi, corişti, klezmeri... I-aş da şi-un titlu: „Nemaipomenitele aventuri ale submarinelor Comunitate şi T.E.S.". Dar...

- Dar?

- Ştiţi cântecul Lizei Minelli: „Banii, banii învârt lume-a-a, învârt lume-a-a, învârt lume-a-a...". Şi dacă bani nu sunt, car'va's'zică nimic nu e...

Continuare în pag. 3

Societatea franceză condamnă antisemitismul

■ Amplă demonstraţie de protest împotriva asasinării tânărului Ilan Halimi
■ Preşedintele Jacques Chirac şi premierul Dominique de Villepin – prezenţi la ceremoniile de la Sinagogă în memoria celui ucis

O mare parte a societăţii şi a clasei politice franceze a dat un puternic semnal de condamnare a antisemitismului. În ziua de 27 februarie a.c., zeci de mii de persoane au participat, la Paris, la un marş de protest împotriva asasinării tânărului evreu Ilan Halimi, răpit, torturat şi omorât de către o bandă de huligani musulmani. Autorităţile au apreciat - destul de târziu - că fapta odioasă a fost parţial motivată de antisemitism. Numeroşi oameni politici, inclusiv ministrul francez de interne, Nicolas Sarkozy, ministrul de externe, Philippe Douste Blazy, şi Francois Hollande, secretarul general al Partidului Socialist Francez, au participat la demonstraţia organizată de comunitatea evreiască. Au ţinut să fie prezenţi, alături de evrei, şi lideri religioşi musulmani şi creştini. Chiar dacă nu s-au ţinut discursuri, manifestanţii au purtat lozinci demascând rasismul şi antisemitismul.

EVA GALAMBOS

Continuare în pag. 12

IULIAN SORIN 80

Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România şi Comunitatea Evreilor din Bucureşti vă invită duminică, 12 martie a.c., ora 11, la Centrul Cultural Comunitar din str. Popa Soare nr. 18, pentru a-l sărbători împreună pe domnul avocat *Iulian Sorin*, fost secretar general şi preşedinte interimar al F.C.E.R., la împlinirea vârstei de 80 de ani. *Ad Mea Veesrim!*

PAG. 9

Roade din grădina lui Rubin

PAG. 6

Extrase din interviul realizat de IOLANDA MĂLĂMEN cu ION IANOŞI

„Regândirea trecutului este una din obligaţiile prezente"

PAG. 11

La Teatrul Valah din Giurgiu

Prima reprezentare a piesei „Miriam şi nisipurile mişcătoare", de DUMITRU SOLOMON

EDIŢIE SPECIALĂ

■ 8 MARTIE 2006 – CELEBRĂRI DE ZIUA FEMEII

◆ 85 DE ANI DE LA PRIMUL CONGRES INTERNAŢIONAL AL ORGANIZAŢIEI SIONISTE DE FEMEI – WIZO

„Am încredere în dezvoltarea identității iudaice europene“

Interviu cu președintele F.C.E.R., deputat dr. AUREL VAINER

Urmare din pag. 1

L-am vizitat, așa cum am vizitat cartierul evreiesc, Juden Gasse, o piațetă care poartă numele unui evreu, Fischer, Memorialul Holocaustului din Viena... În apropiere, o placă cu o inscripție: arhiepiscopul Vienei cere iertare evreilor din Austria pentru suferințele îndurate în anii Holocaustului. Am vizitat Muzeul Evreiesc de Stat și Muzeul Comunităților Evreiești din Austria. Impresionant, totul! *Parohet*-uri de mare valoare, obiecte iudaice de cult lucrate de mari artiști giuvaergii evrei austrieci... Seara, o altă emoție puternică: Marea Bibliotecă din Viena, situată în Complexul Palatului Imperial Hofburg, unde am întâlnit manuscrise ebraice de mare preț, editate cu multe secole în urmă. Vizitele acestea au fost și un prilej de stabilire a unor mai strânse contacte interumane cu lideri ai comunităților evreiești din Ungaria, Cehia, Spania, Lituania.

- *Linii directoare ale dezbaterilor*?

- Combaterea antisemitismului cu noile sale înfățișări: negaționismul, antiisraelismul, antisionismul. Principiul a fost sintetic exprimat de Pierre Besnainou: „Deși nu trăim în Israel, nu putem exista, deci trăi, fără Israel.

- *Comunicări care v-au impresionat*?

- Este foarte dificil să nominalizez personalitățile pe care le-am ascultat: președintele C.E.E., *Pierre Besnainou*, cancelarul Austriei, dr. *Wolfgang Schüssel*, președintele Parlamentului Austriei, *Andreas Kohl*, președintele Austriei, dr. *Heinz Fischer*, secretarul general al C.E.E., *Serge Cwaijgenbaum* ș.a. Mă voi opri, totuși, asupra discursului rostit de Comisarul U.E. pentru Politică Externă, doamna *Benita Ferrero-Waldner*, care a accentuat asupra importanței ecumenismului, azi, cu atât mai mult cu cât U.E. s-a născut pe ruinele cataclismului între popoare și confesiuni. Religiile joacă un rol important în consolidarea U.E.. iar „libertatea religioasă nu este negociabilă“, a spus. Un alt laitmotiv din luarea sa de cuvânt: „violența este inamicul dialogului“. Demnă de reținut - importanța dialogului cu musulmanii. Recunoscând faptul că declarațiile președintelui iranian sunt inacceptabile și condamnabile, doamna Ferrero-Waldner a menționat, totodată, necesitatea reintegrării Iranului în lume, pe cale diplomatică, bineînțeles, aceasta depinzând de dorința Iranului de a păși pe această cale. „În raporturile cu Autoritatea Palestiniană, trebuie lăsate ușile deschise, fără a neglija deloc caracterul foarte important al evoluțiilor care urmează“. Memorabile mi s-au părut și câteva afirmații ale lui Ariel Muzicant despre escaladarea antisemismului și violențele antievreiești, azi, în Europa. „Ca evrei europeni, nu putem accepta ca evreii să fie omorâți. Europa are datoria să oprească violența. Întâlnirea cu cancelarul Schüssel a fost fantastică. Domnia sa a exprimat fermitatea față de intențiile nefaste ale Iranului“.

- *Intervenții din partea dvs.*?

- Deși lucrările Adunării nu au fost deloc line, am avut bucuria să văd că există receptivitate la opiniile mele. Am fost ascultat cu mult interes atunci când am făcut o prezentare a situației actuale a iudaismului în România, cu o scurtă referire la evoluțiile sale raportate la situația interbelică, evidențiind faptul că suntem moștenitorii a circa 800.000 de evrei, câți eram în acea vreme, și ai unui patrimoniu cultural iudaic de peste 600 de ani de existență în România. Am pus problema dezvoltării relațiilor cu toate comunitățile evreiești europene și, pe plan intern, a cultivării bunelor relații intercomunitare și de parteneriat între populația majoritară și minoritățile naționale. Am revenit asupra proiectului de realizare a unui Festival Euro-ludaica, la Sibiu, în 2007, când Sibiul va fi capitală culturală europeană, proiect care a găsit susținere și acordare, de principiu, a unui sprijin financiar din partea C.E.E. Am avut marea satisfacție că proiectul avansat de mine și de președintele comunităților evreiești bulgare să găsească ecou și să fie adoptată REZOLUȚIA de sprijin a C.E.E. pentru integrarea României și Bulgariei ca state membre cu drepturi depline în U.E. la 1 ianuarie 2007. Faptul exprimă atât atașamentul evreilor români și, respectiv, bulgari, față de un deziderat major al țărilor noastre, cât și solidarizarea cu noi a evreilor europeni.

- *O sinteză?*

- M-am reîntors acasă cu sentimentul împlinirii unei misiuni care a cerut eforturi deloc de neglijat. Am convingerea că, pe această cale a dialogului între evreii români și lumea evreiască europeană, dar nu numai, se creează o forță. Parafrazându-l pe poetul ce spunea „Unde-s doi puterea crește...“, cred că unde-s 41 de puteri există importante premise de încredere în dezvoltarea identității iudaice, în condițiile unei societăți democratice, pluralist-culturale europene.

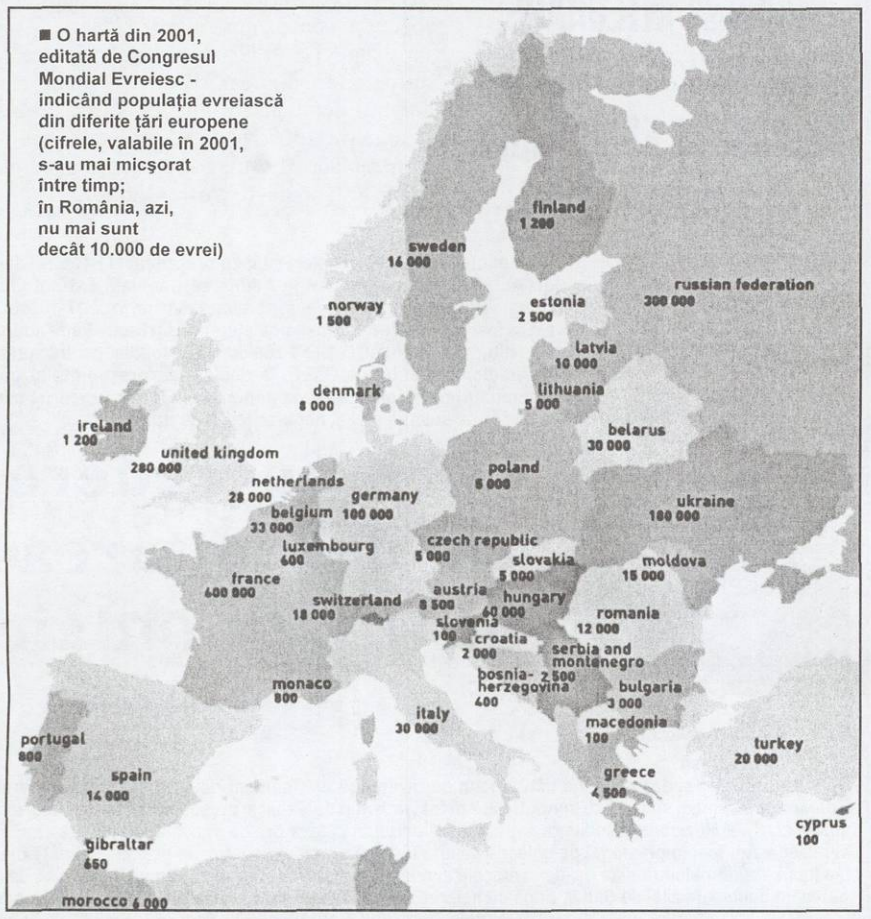

■ O hartă din 2001, editată de Congresul Mondial Evreiesc - indicând populația evreiască din diferite țări europene (cifrele, valabile în 2001, s-au mai micșorat între timp; în România, azi, nu mai sunt decât 10.000 de evrei)

„Mai puternici ca oricând“

Un alt eveniment important al iudaismului din întreaga lume a fost Congresul Mondial Evreiesc, desfășurat între 7-9 februarie, la Ierusalim, sub genericul „Mai puternici ca oricând“. Eveniment, de asemenea, trăit „pe viu“ de liderul nostru. De aici - un motiv temeinic de a-l ruga să-i facă o „schiță de portret“, răspunzând curiozității firești a reporterului.

- *Rațiunile principale ale întâlnirii*?

- Pe ordinea de zi au figurat: ● noua organizare a conducerii Congresului Mondial Evreiesc (președintele C.M.E. a fost reales *Edgar Bronfman*; secretar general a fost ales *Stephen Herbits*; președinte al Consiliului de Conducere a fost votat *Israel Singer*) ● aprobarea bugetului, capitol la care mi s-a părut demn de menționat faptul că 10% din suportul financial al C.M.E. este asigurat de Edgar Bronfman ● implicațiile rezultatelor alegerilor în cadrul Autorității Palestiniene asupra situației din Israel și asupra poporului evreu de pretutindeni. Și aici a fost adoptat apelul prin care se solitică tuturor conducătorilor lumii să-l declare pe președintele iranian *persona non grata*.

- *De ce genericul sus-amintit al reuniunii*?

- Pentru că primejdiile cu care se confruntă poporul evreu, în prezent, nu sunt deloc puține: reactivarea globală a antisemitismului; Hamas (victorios în alegerile Autorității Palestiniene) și Hezbollah - aliați și susținători ai Al Qaida; mici comunități evreiești pe cale de dispariție ș.a. Este timpul ca C.M.E. să fie, într-adevăr, mai puternic ca oricând. Trebuie să fim mai creativi în formarea de noi alianțe și să dovedim mai mult spirit de inițiativă, în special, în zona relațiilor interconfesionale. Simptomatic, în acest sens, mi s-a părut locul ales pentru întrunire: Ierusalimul.

„Membrii comunității ar trebui să-și cunoască propria istorie“

Dezbateri incitante la ultima ședință a Forumului „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»“ din România

O bogată ordine de zi a caracterizat ultima ședință a Forumului „B'nai B'rith“, desfășurată în prezența unui număr mare de membri. Au stârnit un interes deosebit, în primul rând, cele două informări ținute de președintele Forumului, *José Iacobescu*, pregătirea Conferinței lojilor din Europa Centrală și de Sud-Est și prezentarea scrisorii de mulțumire din partea guvernului României pentru demersul, încununat de succes, al președintelui Forumului nostru la B'nai B'rith Europa vizând sprijinirea integrării României în Uniunea Europeană. Spre satisfacția participanților, forumul s-a îmbogățit cu doi noi membri valoroși - ing. *Gustav Lazarovici* și prof universitar dr. *Niels Schnecker*, specialist în probleme financiare.

Dezbateri aprinse au avut loc în jurul unei schițe de referat, „Evreii: istorie și actualitate“, pe care dr. *Lya Benjamin* urmează să-l prezinte la Convenția din luna mai a forumurilor din Europa Centrală și de Est. Vorbitoarea a subliniat necesitatea unei mai bune cunoașteri a istoriei evreilor din România și a corectării unor idei sau teze eronate legate de această problemă, formulate de istorici neevrei. Pe de altă parte, dr. Lya Benjamin a vorbit despre o constatare dureroasă, și anume că membrii comunității - în primul rând, tinerii, dar nu numai ei - nu cunosc istoria evreilor din România. De aceea, a afirmat ea, ar trebui să se organizeze prelegeri, dezbateri, seminarii legate de acest subiect, să se publice cât mai multe articole. În acest context - referindu-se la volumul editat recent, *Iudaismul*, de J.I. Niemirower -, domnia-sa a repetat propunerea de a organiza un simpozion care să prezinte opera acestui mare intelectual. Lya Benjamin a abordat și problema politicii editoriale a Editurii Hasefer, cu referire la volumul *Iudaismul*, de Hans Kung, atrăgând atenția că lucrarea cuprinde poziții antiisraeliene, teze care nu corespund realității.

În dezbaterile care au urmat, vorbitorii au susținut ideea necesității unor informații documentate privind marile personalități evreiești din România (*Radu Bogdan*), a cunoașterii istoriei evreilor români (*Magdalena Boiangiu*), organizarea de sesiuni anuale ale Centrului de Istorie, precum și o politică editorială mai transparentă a Editurii Hasefer (*Boris Mehr*), un program de studiere a istoriei iudaismului (*Dorel Dorian*), folosirea de mijloace diversificate în cunoașterea istoriei evreilor români, accent pe ecumenism și interculturalitate (*Iulia Deleanu*). (E.G.)

Eficiență, modernitate, revitalizare

Interviu cu ec. JOSÉ IACOBESCU, președintele Forumului „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»“

Cuvântul „concret“, care revine frecvent în vorbirea președintelui Forumului „B'nai B'rith“ din România, *José Iacobescu*, este rezultatul unei îndelungate autodiscipline în raporturile cu lumea. *José Iacobescu* a reușit - în scurtul răstimp de când activează în calitate de lider al acestui Forum să-i revigoreze activitatea. După întrunirea de real succes, prin tematică și participări la discuții, din 24 februarie a.c., i-am solicitat un interviu focalizând proiecte imediate și de perspectivă.

- *Câteva direcții de forță din program.*

- Stoparea ascensiunii antisemitismului și rasismului și alăturarea noastră la eforturile Lojilor din Europa Centrală și de Est pentru dezvoltarea culturii și identității iudaice.

- *Mijloace de acțiune*?

- Sensibilizarea mass media scrisă și audio-vizuală. De altfel, participând la lucrările Conferinței B'nai B'rith Europa, din 2005, de la Madrid, am realizat cât de necesară, pentru împlinirea deziderateler de promovare a culturii și identității iudaice este atragerea de tineri evrei în Forum.

- *Ce rol joacă conjuncturа socio-politică*?

- Așa cum am evidențiat în informarea ținută chiar în întrunirea care abia s-a încheiat, am reușit să obținem sprijin din partea președintelui lui B'nai B'rith Europa, Raymond Simon, pentru integrarea României ca membră cu drepturi depline în U.E., la 1 ianuarie 2007. Scrisoarea a avut răsunet. De altfel, am și primit o scrisoare de mulțumire în numele primului ministru Călin Popescu Tăriceanu, prin consilierul de stat Călin Fabian.

- *Există un sentiment al realizabilului în tot ce proiectați*?

- Sentimentul acesta m-a stăpânit toată viața. De când am fost ales președinte al Forumului și până în prezent, am reușit să înregistrăm, la Judecătoria Sectorului 3, modificările Statutului, să deschidem un cont la o bancă importantă și să obținem codul fiscal, să obținem finanțări absolut necesare realizării programelor noastre de întrajutorare și de diversificare a activității. Reluăm ajutorarea cu alimente, bani, medicamente a celor în suferință, care nu fac parte din rețeaua D.A.S.M. a Federației.

- *Aproape că nu există întrunire în care să nu avem primiri de membri. Câteva cuvinte despre zona dvs. de recomandări.*

- Încercăm să atragem, în rândurile Forumului, oameni de cultură și investitori cu dublă cetățenie, româno-israeliană. Recomandarea de azi, făcută pentru domnul Schnecker, originar din Cernăuți, ilustrează preocupările mele. El are chiar patru cetățenii: română, israeliană, americană, germană. Este doctor în drept internațional și specialist în domeniul finanțelor. A deschis, în prezent, o firmă de consultanță în România. S-a obligat, după cum ați fost martoră, să suporte cheltuielile de benzină la Conferința Internațională B'nai B'rith, din luna mai, de la București.

- *Ce înseamnă pentru dvs. sentimentul responsabilității*?

- Tot ce angajează activitățile noastre de acțiune: activitate educativă, filantropică, sprijinirea Statului Israel, combaterea antisemitismului, promovarea drepturilor omului, ecumenismul și, mai ales, modernizarea și revitalizarea funcționării acestui Forum.

IULIA DELEANU

AVAN-PURIM 5766

Urmare din pag. 1

Derularea acțiunii, însă, ne revelează aproape-incredibila metamorfoză a ființei ce pare a fi docilă, blândă, lipsită de inițiativă. În momentul *în care dramatica* situație de viață i-o cere, Ester se dovedește că posedă înzestrările unei remarcabile personalități politice, care, prin inteligență, tact, diplomație, câștigă confruntarea cu un rafinat expert într-ale intrigilor de curte, cum este Haman. Ea știe să-l atragă pe vicleanul *factotum* imperial, plănuind *exterminarea poporului evreu, într-o cursă menită* să-i provoace mânia și dizgrația lui Ahașveroș, atrăgând după sine sentința capitală.

Ester, care părea lipsită de sentimentul apartenenței naționale, manifestă o profundă conștiință identitară, înfățișându-ni-se ca o personalitate deosebită, mândră de a face parte dintr-un popor deosebit prin monoteism în antichitatea idolatră, ale cărui legi „sunt diferite de cele ale tuturor popoarelor" (*Ester*, 3, 8). Din acel moment, curajul și demnitatea ei sunt zidul care zădărnicește planurile de exterminare ale lui Haman. Capacitatea ei de conducere este atât de puternică încât umbrește chiar forța de caracter a lui Mordehai. Resortul care declanșează profunda transfigurare sau, mai bine zis, o determină să găsească într-însa nebănuite înzestrări de om politic și om de acțiune se află în cele patru versete din mijlocul „Meghilei", în care aflăm că au fost trimiși soli în Capitală și în toate țările din imperiu pentru a anunța autorităților data de aplicare a „soluției finale" pentru toți evreii. Edictul propus de Haman, semnat de Ahașveroș, suna astfel: „Să fie uciși și nimiciți toți iudeii, tineri și bătrâni, copii și femei" (*Ester*, 3, 13). Atunci „împărăteasa s-a cutremurat"

Marele Rabin
MENACHEM HACOHEN

„Meghilat Ester" (Sulul Esterei) – „în zilele acelea, în vremea aceasta"

(*Ester*, 4, 4). Este clipa hotărâtoare în care Ester, înțelegându-și misiunea, hotărăște să acționeze pentru a-și salva poporul de la moarte. Ester-cea-timidă se transformă în Ester-împărăteasa. Decide să intre nechemată în sala tronului, conștientă că-și riscă viața, dacă Ahașveroș îi refuză prezența. Înainte de a o face, îi cere lui Mordehai: „Du-te, adună pe toți iudeii și roagă-i să postească pentru mine" (*Ester*, 4, 16). Cunoscând foarte bine neiertătorul protocol imperial, dar biruindu-și frica de moarte, ea își concentrează toate puterile ca să poată apărea în fața lui Ahașveroș pentru a-l iniția asupra valorilor și tradițiilor poporului ei, a-i revendica drepturile, a-i cere, a-l constrânge și chiar a-l obliga să acorde evreilor dreptul la autoapărare. Acum, în fața împăratului stă Ester-evreica: „Căci am fost vânduți eu și poporul meu, spre ucidere și nimicire [...]. Cum voi putea să văd nenorocirea care amenință poporul meu și cum aș putea rezista văzând dispariția familiei mele?" (*Ester*, 8, 6). Așa a *procedat Ester, în acele timpuri, salvându-și poporul* de la pieire și așa trebuie să acționeze fiecare evreu al zilelor noastre, cât de puțin sau cât de mult, considerându-se a fi urmaș al Esterei întru curaj, demnitate, sentiment al apartenenței identitare.

Fiecare evreu trebuie să simtă că poartă, metaforic vorbind, „o coroană pe capul sau", care-i conferă aceeași misiune de salvator al poporului în primejdie. Să se întrebe: ce voi face? Voi putea salva poporul evreu? Voi putea replica cu demnitate aberantei resurecții a antisemitismului? Voi putea acționa pentru a pune sfârșit procesului asimilaționist? Nu avem voie să ne eschivăm, „căci de vei tăcea în vremea aceasta, ușurare și mântuire nu se vor ivi pentru iudei din alt loc" (*Ester*, 4, 14). Acesta este mesajul transmis de „Meghilat Ester" („Sulul Esterei") „în zilele acelea, în vremea aceasta".

„Să nu ucizi umorul"

Urmare din pag. 1

- *De ce ne mascăm de Purim*?
- Ca măcar o dată pe an să apărem în lume cum ne-am dori să fim.
- *Indicații și contraindicații purim-istice*?
- Indicații: Cu cât vor fi mai puțini evrei, cu atât spectacolul va fi mai hazos, mai muzical, mai... gerovital. Contraindicații: Atenție! Să nu muriți de râs.
- *Compoziția*?
- *Vi far iurn* - Ca-n toți anii.
- *Adică*?
- 50% - Octavian Sava, 49% - Leonie, Rudy, Roxana... toți, 0,5 % - muzică, 0,5% - râsete (*playback*).

- *Vioara întâia*?
- N-avem. Numai - vioara a doua și a treia plus un contrabas.
- De câte ori e *Purimspiel*?
- Zilnic.
- *Un Decalog de Purim*?
- Să nu ucizi umorul, să nu furi comedia, să nu râvnești la textul altuia, să nu te-ascunzi (prea tare) după mască, să nu iei în deșert numele Sfinților Deda, Profeta, Mizrahi...
- *Sunt numai cinci. O Tablă...*
- Cealaltă s-o dea domnu' președinte Vainer...
- *Unde faceți spectacolul de Purim 5766*?
- În monumentalul Palace-Casino Popa Soare și-n bătrânul T.E.S.
- *Cine credeți c-o să vină să-l vadă*?
- Vorba poetului: „alte măști, aceleași fețe" dornice de-un *humăntaș* la poșetă.
- *Ce vă-ntrebați când aveți insomnii*?
- De unde scot niște *idișkinder* - copii evrei?!
- *Ce rămâne dintr-un spectacol de Purim*?
- „La anu' nu mai vin!", jurământul tuturor celor care n-au stat în rândul întâi, ținut până la 14 Adar viitor.

*

Au fost 14 întrebări, exact câte zile din luna Adar numărăm până când începe veselia. De ce atâta veselie pe capul nostru? Asta ar trebui s-o cunoască toți Hamanii de azi, care-au cam absentat de la lecțiile de istorie. Altfel ar ști ce-i așteaptă în ziua a 14-a...

IULIA DELEANU

Surprize, surprize... de Purim

Când va apărea revista noastră, pregătirile de Purim se vor apropia de final. Iar cunoscuta sintagmă „surpize, surprize" este valabilă peste tot unde inimoșii organizatori, punându-și la contribuție imaginația și... umorul, vor oferi o seară veselă, de neuitat, invitaților - membri ai comunității și prietenii lor care sunt întotdeauna alături de evrei la bucurii și la necazuri. Un mic tur de orizont în câteva comunități din provincie ilustrează această idee. „Informatorii" noștri au fost scumpi la vorbă, deoarece nu au vrut să dezvăluie toate „atuurile" pe care le vor scoate din mânecă la momentul potrivit. Ne-au spus că le vom afla... după. ● La **ARAD**, spectacolul tradițional se va desfășura în sala Restaurantului ritual. Organizat de O.T.E.R., va fi un program-surpriză, cu muzică, dar și cu scheciuri în care vor fi parodiați cunoscuți membri ai comunității. ● La **ORADEA**, festivitatea de Purim va avea loc, ca de obicei, în sala Teatrului de Stat, ceea ce înseamnă că, în afara membrilor comunității vor fi prezenți și mulți oaspeți. Toate formațiile artistice ale comunității și reprezentanți ai tuturor vârstelor își vor aduce contribuția la această seară minunată. Vor fi muzică, dans, momente vesele, spectacol cu măști - spre bucuria tuturor. ● La **CLUJ-NAPOCA**, era în pregătire un program foarte bogat ce urma să se desfășoare în Sala Eminescu a Facultății de Litere a Universității „Babeș-Bolyai". Se va putea asculta muzică tradițională de Purim, în interpretarea Corului „Talmud Tora" (dirijor - prof. *Ecaterina Halmos*) și a orchestrei „Mazel Tov" a comunității (dirijor - prof. *Vasile Socea*). Surpiza cea mai mare (care până la urmă ne-a fost dezvăluită) - fragmente din *musical*-ul „Scripcarul pe acoperiș". ● La **TÂRGU MUREȘ**, în incinta Sinagogii, care în ultimii ani și-a recăpătat frumusețea de odinioară, se va desfășura un concert cu muzică tradițională de Purim, în interpretarea Liceului de Artă din oraș. Bineînțeles gospodine vor pregăti și un bufet din care bănuim că nu va lipsi nici mult gustatul *humăntaș*. ● Comunitatea din **BRAȘOV** va organiza festivitatea în Sinagoga de asemenea renovată. În afara spectacolului tradițional umoristic, vor avea loc o expoziție de fotografii și o proiecție de film despre turneul în Israel al Corului „Bnei Milu". Pentru copii va fi organizat un carnaval. ● La **CONSTANȚA**, sărbătorirea Purimului se va desfășura la comunitate. Constănțenii așteaptă, ca de obicei, un număr mare de oaspeți. În afara unei interesante conferințe despre semnificația Purimului, pe care ar urma să o țină etnosociologul Hary Kuller, supriza serii va fi un recital de cântece tradiționale al unui tânăr foarte talentat. La sfârșit, toți participanții vor avea ocazia să consume, bineînțeles, *humăntaș*. ● La **IAȘI**, festivitățile vor avea loc la Sinagoga Mare. Programul va cuprinde o scurtă scenetă despre povestea Purimului, interpretată de copii, și recitaluri din fabule ale cunoscuților oameni de litere Eliezer Steinberg și Tesu Solomovici, iar Corul „Talmud Tora", în colaborare cu Academia de Muzică, va interpreta cântece tradiționale. (E.G.) ● **TIMIȘOARA**. Pentru sărbătoarea de Purim din acest an, cei mai tineri membri ai comunității sunt în „febra pregătirilor". Aproape în fiecare seară, Clubul comunității timișorene devine o sală de repetiții pentru actorii din piesă, coriști și dansatori. Pentru a respecta întru totul realitatea trebuie să afirmăm că mulți dintre participanți se regăsesc în toate cele trei ipostaze. *Jana Codreanu*, dirijoarea corului, și *Tina Sas*, împreună cu *Laura Șmuleac*, repetă melodii și încearcă noi pași împreună cu cursanții lor. Pregătirile sunt legate de faptul că acest eveniment este anual onorat de personalități laice și bisericești locale, de prieteni ai acestei obști, care vin, în mod tradițional, la Purim. În acest an, cei prezenți vor putea urmări punerea în scenă (regia - *Luminița Stoianovici* și *Suto Andras*) a unui scenariu de *Luciana Friedmann*. Un Purim etern cu „poante" contemporane, o mixtură de lirism, dar și ironie îi așteaptă pe cei care iubesc sărbătoarea evreiască a bucuriei. O altă importantă latură a sărbătorii este vizitarea celor vârstnici, cu mici atenții specifice acestei sărbători. Acțiunea a demarat deja și câțiva dintre cei care nu vor putea veni la spectacolul de Purim au primit deja o plăcută vizită din partea tinerilor și reprezentanților vârstei medii. (L.F.)

Despre reușita tuturor acestor proiecte, veți afla mai multe în numărul viitor al revistei.

Regretatul Șef Rabin dr. Moses Rosen le reamintea, deseori, împătimiților realizatori ai spectacolelor de Purim că în cupletele lor, chiar și în cântece, nu trebuie să lipsească ironia, satira, umorul cât mai acid, „săgețile" bine direcționate spre lideri... „Chiar și la adresa mea" – sublinia Rabinul Rosen.

Mărturisesc, n-am prea întâlnit astfel de îndrăzneli în spectacolele noastre de Purim, păgubitor de... prudente. Iată, însă, că o recentă „Lama", semnată de I. Schechter, în cotidianul „Ultima oră" din Israel, spre sfârșitul lunii februarie, vine să ne confirme că satira e vie, trăiește. Textul este intitulat „Vine fericirea pe Pământul Sfânt". Transcriem, deci: „Campania electorală ia avânt și o dată cu ea și promisiunile electorale. Aceste promisiuni sunt atât de... cum să spunem? ...atât de promițătoare, încât e îndoielnic că neamul evreiesc mai trebuie să aștepte venirea lui Mesia – mai ales că, după cum se pare, el nici nu mai are chef să vină. Și, în fond, pentru ce să vină dacă, adunând promisiunile electorale, totalul lor este pur și simplu o fericire pe acest pământ? Am trimis pe teren, la adunările electorale, o haită de reporteri care iată, mai jos, ce promisiuni au cules.

● PARTIDUL MUNCII promite că, dacă va fi să se urce la putere, salariul minim va fi mai mare, mult mai mare decât salariul maxim.

„Lama" lui I. SCHECHTER

● KADIMA. Acest partid făgăduiește că va permite căsătorii nereligioase. Neînsurații și nemăritatele nu vor mai fi oblgați să se căsătorească la Rabinat, ci o vor putea face la policlinici, la posturile de poliție și chiar la tribunalele de divorț.

● LIKUDUL se obligă să oblige pe fiecare profesor să se ducă la școală, în speranța că exemplul lor va fi imitat de elevi – și numai așa se va putea spune că învățământul este generalizat.

● PARTIDUL NAȚIONAL RELIGIOS promite să despice Marea Roșie și celelalte mări de alte culori, pentru ca evreii să poată trece vama cu bine și cu tot ce mai au ei și de care vameșii nu trebuie să știe.

● MEREȚ se jură că va institui și în Israel un socialism capitalist de dreapta, la fel ca în China, că doar nu suntem mai prejos decât ei.

● PARTIDUL PROGRESIST ARAB ne promite solemn: vom da evreilor drepturi egale cu cele ale arabilor.

● PARTIDUL RUȘILOR ne asigură: îi vom învăța pe copiii noștri limba ebraică dansând [alături – un soldățel... evreu dansând clasicul Kazacioc].

● PARTIDUL ROMÂNILOR promite că va fi consecvent și nu va deranja promisiunile altor partide, pentru că oricum nu există pericolul ca ele să se îndeplinească".

Îți mulțumim, dragă Igor, te îmbrățișăm. Un gând bun întregii voastre redacții... Și să nu obosiți! Avem nevoie de voi, ca de aer... Deși, aer avem, LAMA (la plural) nu avem... (D.D.)

„Un ştetl informaţional“ european

Interviu cu ALBERTO SENDEREY, directorul general al JOINT pentru Europa

În cadrul vizitei la Timişoara a directorului general al JOINT pentru Europa, *Alberto Senderey*, am încercat să aflăm care sunt priorităţile de azi ale diviziei JOINT în care se află şi România. Domnia-sa ne-a mărturisit care sunt visurile sale cu privire la cunoaşterea valorilor culturale şi ştiinţifice ale evreilor europeni. Lumea modernă oferă o şansă pe care azi trebuie să o înţelegem pe deplin: oamenii, evrei sau neevrei, au acces la circulaţie şi informaţie. Viziunea sa europeană nu poate fi decât încurajatoare pentru o comunitate diminuată numeric cum este cea din România. Deşi încă în drum spre Bucureşti, după ce vizitase Oradea şi Aradul, am încercat să îl facem să se oprească, chiar şi pentru o clipă, asupra realităţii văzute în trei comunităţi din vestul ţării.

- Ca director general al JOINT pentru Europa, cum vedeţi unitatea evreilor europeni în noul context al unei Europe unite?

- Nu îmi place cuvântul unitate în sensul de uniformitate ci consider că este important ca aceasta să existe în sensul de informaţii, conexiuni, sinergie. Cred că este important pentru evreii din Europa să relaţioneze în acelaşi fel în care au făcut-o timp de secole, să fie în contact în special în ceea ce priveşte valorile culturale comune. Dacă, spre exemplu, Rambam a scris ceva, nu a fost citit doar la Cairo sau în Spania, ci peste tot. Pe Raşi l-au cunoscut, de asemenea, cu toţii - putem vedea, deci, cum au circulat ideile majore ale iudaismului. Acum când avem internetul la dispoziţie şi posibilităţile tot mai mari de întâlnire, cred că trebuie să ne gândim că suntem trei milioane de evrei în Europa şi să abandonăm abordarea provincială. Nu mai putem judeca doar la nivelul oraşului în care locuim şi să nu ne intereseze ceea ce se întâmplă în oraşul de lângă noi. Constat că neevreii au devenit internaţionalişti, în timp ce evreii, care au fost internaţionalişti pentru milenii, tind astăzi să se limiteze la nivel local. Azi, în Europa, se doreşte formarea unui organism comun iar evreii sunt încă limitaţi la nivel local.

- Este un paradox!

- Da, e un paradox. Este un moment când ceilalţi simt nevoia să se reconecteze. Azi, cu toate posibilităţile tehnice care există, fiecare evreu poate să acceseze internetul. De asemenea există numeroase seminarii - Szarvas, Black Sea Gesher, etc. În comunism erau posibilităţi limitate dar azi este o deschidere generală.

- Ne aflăm în „satul informaţional“...

- Da, încercăm să creăm un sat informaţional evreiesc - putem spune un „ştetl informaţional“. Sunteţi parte a acestuia. Este ciudat că se ştie atât de mult despre ce se întâmplă în Israel, dar foarte puţin despre propria comunitate sau, la nivel internaţional, despre cea din Anglia, spre exemplu.

- Cum vedeţi în acest context relaţia cu majoritatea ne-evreiască?

- Cred că suntem deschişi spre a lucra împreună. După cel de-al doilea război mondial, nu era „la modă“ şi nu era „corect din punct de vedere politic“ să fii antisemit. Putem afirma că am avut o lungă vacanţă fără antisemitism şi azi el s-a întors. Desigur, nu cred că este acelaşi lucru ca înainte, nu avem un Hitler sau un Stalin, antisemitismul nu mai este la nivelul guvernelor. Există, însă, grupuri, putem constata o polarizare, tendinţe extremiste şi atracţia spre fanatism. Cred că populaţiile în sine nu mai sunt antisemite şi nu mai au prejudecăţile arhaice pe care le-au avut generaţiile trecute. Cred că este foarte important ca în cadrul comunităţilor evreieşti să fie un cadru democratic, pluralist, de respect mutual. În fiecare comunitate sunt discuţii, opinii, dezbateri dar cred că acestea trebuie să genereze o evoluţie pozitivă. Nu trebuie să fiu de acord cu opinia celuilalt dar trebuie să respect dreptul celuilalt la opinie. Sper ca viitorul nostru să arate astfel. Mă gândesc doar la „era de aur“ a Spaniei. Era o dispută de idei generatoare de evoluţie pozitivă.

■ În timpul vizitei la Timişoara

- Ştiu că strămoşii dumneavoastră vin din Toledo. Să spunem, deci, că aveţi o legătură directă cu acest „ev de aur“...

- Strămoşii mei au fost din Toledo. Au trecut prin Salonic şi s-au aşezat în Rusia din timpul ţarinei Ecaterina cea Mare. Bunicul meu a fost un scriitor de limba idiş, în timp ce bunicul lui a fost un scriitor sefard. Îmi place foarte mult varietatea de tradiţii din societatea evreiască. Suntem ca o orchestră cu numeroase instrumente şi melodii diferite. Intenţia noastră este în acest sens.

- Timp de două zile aţi străbătut comunităţile din Oradea, Arad şi Timişoara. Puteţi să ne spuneţi deja câteva opinii?

- Îmi aduc aminte de un scriitor care a vizitat China şi a scris, în urma „experienţei“, o carte „China ieri, azi şi mâine“... E foarte dificil să îţi faci o opinie după o perioadă atât de scurtă. Ceea ce simt, însă, cu siguranţă este că aici este viaţă, voinţa de a trăi a comunităţilor evreieşti. Se simte peste tot voinţa de a exista comunitate, oameni, pasiune în tot ceea ce se face. Fiecare încearcă să desăvârşească ceva. Nu este o mare diferenţă între ceea ce se întâmplă în anumite cartiere ale Parisului şi ce se petrece la Oradea, Arad sau Timişoara. Întrebarea este dacă evreii din aceste locuri se cunosc reciproc.

- Spuneţi-ne, vă rog, care sunt azi priorităţile diviziei dumneavoastră, cu sediul central la Paris.

- Prima ar fi crearea unei pieţe comune în ceea ce priveşte asistenţa, *know-how*-ul, expertiza, programele pentru copii în nevoie. Copiii nu sunt bogaţi sau săraci, ci provin din familii care sunt astfel. Cred că prioritare sunt asistenţa şi dezvoltarea comunitară, să creăm o comunitate interactivă.

LUCIANA FRIEDMANN

Sharli Israel Sabag, director adjunct al JOINT pentru România, a vizitat, în perioada 20-23 februarie a.c., câteva comunităţi din Transilvania şi Banat.

ISRAEL SABAG în Timişoara, Lugoj şi Oradea

Cu acest prilej, a dorit să cunoască, la faţa locului, actualitatea în ceea ce priveşte problematica asistenţei, tineretului şi vârstei medii. La Timişoara - primul său popas - a avut o discuţie pe o tematică diversă (programe, istoria comunităţii, asistenţă, beneficiile centrului de zi, etc.) cu preşedintele comunităţii, dr. *Paul Costin*. *Andrei Schwartz*, coordonator O.T.E.R., a prezentat cu acelaşi prilej felul în care tinerii se apropie şi se implică în proiectele comunitare. Responsabilul JOINT a considerat că este important să viziteze şi o comunitate mică dar care îşi doreşte să supravieţuiască, cea din Lugoj fiind o imagine perfectă în acest sens. Cei aproape 70 de evrei ce mai trăiesc în oraşul timişean, în majoritatea lor vârstnici, continuă să păstreze candela unei vieţi evreieşti. Secretarul comunităţii evreieşti, *Iosif Singer*, *Victor Lowenthal*, oficiant de cult, dr. *Ecaterina Reisz* şi *Ladislau Bloch* au prezentat felul în care supravieţuieşte această comunitate, care asigură asistenţă socială şi medicală, servicii religioase şi programe de sărbători.

În continuare, *Israel Sabag* a plecat la Oradea, unde a avut o interesantă întâlnire referitoare la numeroasele proiecte ale comunităţii de pe malurile Crişului cu preşedintele ing. *Felix Koppelmann*. Comunitatea orădeană, care numără azi peste 700 de membri, dar care poartă o moştenire istorică a unei comunităţi de zeci de mii de suflete, continuă să se modernizeze, să se adapteze nevoilor tinerilor şi vârstnicilor. *Cristi Ezri*, coordonator O.T.E.R. Oradea, a detaliat cu acelaşi prilej programele tineretului şi felul în care centrul comunitar, care se va mări în curând, va putea găzdui activităţile atât de diverse ale celor tineri. (L.F.)

„Pentru ca ororile istoriei să nu se mai repete“

Interviu cu prof. univ. dr. VASILE MORAR, titularul cursului „Antisemitism şi Holocaust“ la Facultatea de Filosofie a Universităţii Bucureşti, membru de onoare al conducerii Institutului Naţional pentru Studierea Holocaustului din România

- Stimate domnule profesor, proveniţi dintr-o familie de creştini ortodocşi cu vechi tradiţii ardeleneşti. Cum se explică preocupările dvs. referitoare la antisemitism, Holocaust, intoleranţă şi violenţă în istorie?

- Datorez părinţilor şi bunicilor mei tot ceea ce înseamnă sensibilitate pentru temele enunţate. Din copilărie am fost foarte atent la suferinţele omului, sub toate înfăţişările sale. Este vorba, deci, de o educaţie primară pe care am primit-o din familie. Am fost crescut într-un larg spirit de înţelegere şi toleranţă faţă de evrei, pornind tocmai de la ororile îngrozitoare pe care acest popor a fost nevoit să le îndure de-a lungul istoriei. Desigur, experienţelor trăite sau despre care am auzit, li s-au adăugat experienţele livreşti, o vasta cultură în domeniu la care am avut acces treptat, atât pe baza unui studiu sistematic, cât şi a surprizelor pe care ni le oferă uneori jocul întâmplării. Ca profesor de etică, dar şi ca om, m-a preocupat întotdeauna o întrebare fundamentală: cum a fost posibil ca Germania lui Goethe, Kant şi Hegel, patria acestor monumente ale înţelepciunii universale, să producă un regim politic care să considere că evreii trebuie exterminaţi?

- Au existat persoane şi cărţi care v-au influenţat direct preocupările pentru studierea Holocaustului?

- Viaţa ne oferă întotdeauna surprize care pot marca sau stimula în mod esenţial şi anumite opţiuni sau preocupări. Am avut ocazia să întâlnesc oameni care au suferit, dar au şi abordat teoretic experienţele dramatice trăite. Astfel, l-am cunoscut pe Radu Florian, profesor universitar la Bucureşti, supravieţuitor al „trenului morţii“ de la Iaşi, din 1941. Apoi alţi doi profesori cu preocupări în domeniul eticii şi esteticii, Niculae Bellu şi Ion Ianoşi, m-au ajutat să înţeleg mai bine dramele poporului evreu. De asemenea, un impact deosebit asupra formaţiei mele l-a avut o lucrare fundamentală despre Holocaust. Este vorba de „O istorie a filosofiei în secolul al XX-lea“, al cărei autor, Christian Delacampagne, dedica un capitol special unicităţii Holocaustului în istorie, sub titlul „A gândi fenomenul Auschwitz“.

- Totuşi, cum s-a născut ideea unui curs universitar despre Holocaust?

- Convingerea mea este că, pentru ca tragediile istoriei să nu se repete, acestea trebuie mai întâi cunoscute. Apoi, este nevoie de un proces educaţional complex pentru formarea unui veritabil spirit de toleranţă, ca premisă a dialogului şi înţelegerii interculturale şi interconfesionale. Din proprie iniţiativă, în anii 1997-1998 am propus la Facultatea de Filosofie a Universităţii Bucureşti un curs intitulat „Antropologia şi etica violenţei în istorie. Studiu de caz: Holocaustul“. Ulterior, începând cu anul 2001, am iniţiat un curs pentru doctoranzii în domeniul filosofiei, sub titlul „Antisemitism şi Holocaust“. De asemenea, în iunie 2002 şi noiembrie 2004, am organizat două sesiuni ştiinţifice cu studenţii, pe probleme specifice antisemitismului şi Holocaustului: una la Facultatea de Filosofie, iar cealaltă la Institutul de Studii Ebraice, ambele din cadrul Universităţii Bucureşti [...].

- Domnule profesor, în ce măsură preocupările ştiinţifice desfăşurate la Universitatea Bucureşti sunt cunoscute dincolo de graniţele României?

- Aş dori să vă ofer un exemplu foarte recent. În perioada 8-25 ianuarie 2006, la Muzeul „Yad Vashem“ din Ierusalim s-a desfăşurat Seminarul Internaţional „Teaching about the Shoah and Antisemitism“. La seminar au fost invitaţi peste 20 de profesori universitari sau de liceu, cercetători şi juristi cu preocupări în domeniu, din România (n.n. Vasile Morar), ţările baltice, Cehia, Serbia, Marea Britanie, S.U.A. şi Australia. Cursurile au fost susţinute de profesori din Israel (Universitatea Ebraică din Ierusalim, Universitatea din Tel Aviv, Muzeul „Yad Vashem“) la un nivel academic şi educaţional foarte înalt. Conducătorii seminarului au fost Ephraim Ckay şi Stephanie Mahon Ckay. Aş remarca, în mod special, modul exemplar de organizare a seminarului. Practic, au fost puşi faţă în faţă autori care se cunoşteau numai din cărţile scrise, iar Muzeul „Yad Vashem“ a servit ca „atelier de lucru“. S-a reuşit o foarte bună combinare a prelegerilor clasice pe diverse teme cu metodele moderne de predare a cunoştinţelor, inclusiv prin prezentarea de filme documentare şi artistice.

- Ce impresii mai deosebite v-a lăsat prezenţa de peste două săptămâni la Ierusalim?

- A fost o experienţă extraordinară. Personal, am rămas profund mişcat de întâlnirea cu zece supravieţuitori ai Holocaustului, între care doi din renumita „listă a lui Schindler“, precum şi cu dna Ruth Brand, originară dintr-o comună de lângă Sighetu Marmaţiei (România). Cu dna Ruth am avut două convorbiri în limba română. Este unul dintre supravieţuitorii de la Auschwitz. De asemenea, prezenţa la Ierusalim ne-a permis să cunoaştem prin contact direct o serie de valori ale culturii ebraice şi, implicit, să înţelegem mai bine importanţa şi rolul Israelului în lume. O dezbatere extrem de interesantă s-a desfăşurat în ultimele zile ale prezenţei noastre la Ierusalim, pe marginea cărţii „Right to Exist. A Moral Defend of Israel's Wars“, având-l ca autor pe Yaacov Lozowick, cunoscută personalitate israeliană de la „Yad Vashem“.

- Cu ce gânduri aţi revenit de la Ierusalim?

- În primul rând, pe baza noii experienţe acumulate, începând cu semestrul al II-lea al acestui an voi restructura cursul despre „Antisemitism şi Holocaust“, pe care îl am cu doctoranzii de la filosofie. Totodată, doresc să mă implic în organizarea Muzeului şi a Centrului de Cercetări asupra Holocaustului din România. Mi-am propus, de asemenea, să lărgesc aria de cuprindere a doctoratului, preluând teze care să valorifice experienţa comună, extrem de bogată, a convieţuirii evreilor şi românilor în România, inclusiv realizarea unor studii şi monografii pe zone, privind aportul evreilor la dezvoltarea culturii române şi a celei iudaice.

ELENA LUIZA ROTARU,
IOAN POPA

IUDAICA

Grija pentru viaţa omului

Extrase din volumul „Cartea vieţii omului", de Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

◆ **Grija pentru viaţa omului anulează porunca Şabatului.** Condiţia femeii care abia a născut este asimilată cu legea privitoare la bolnavul asupra căruia planează un pericol. Prin urmare, au fost suspendate regulile privitoare la Şabat şi sărbători, fiind chiar o *mitva* să acţionezi conform necesităţii. Totodată, deoarece situaţia impune anumite lucruri, omul trebuie să se străduiască, chiar cu unele privaţiuni, să îndeplinească cele solicitate de starea lehuzei, schimbând felul lui obişnuit de viaţă [...].

✶

◆ **Bărbatul care asistă naşterea.** Dacă soţia cere ca soţul ei să asiste la naştere, e preferabil să i se satisfacă rugămintea, deoarece lucrul acesta ar putea să-i uşureze suferinţa şi să înlăture pericolul implicat de naştere. Totodată, pe motive de decenţă, autoritatea rabinică a stabilit ca soţul să rămână la căpătâiul soţiei sale.

✶

◆ ***Bar-mitva.*** [...] Până la treisprezece ani, copilul *învaţă* mitvoturile, de acum încolo el le *împlineşte,* ca orice evreu matur. Până la această dată, tatăl este cel care se îngrijeşte de educaţia copilului şi răspunde de ceea ce face el, de la această dată, însă, tânărul devine răspunzător de faptele sale, bune sau rele. Condiţia a fost consfinţită de Înţelepţi, în *Mişna:* „La 13 ani e la vârsta împlinirii preceptelor religioase" (*Avot* 5:21); aceasta este legea dată pe muntele Sinai, care se practică; nu se cheamă „om" (persoană adultă) decât cel care a împlinit 13 ani [...]. Maturizarea unui *Bar Mitva* se certifică şi prin chemarea tânărului la citirea unui fragment din *Tora* la *Maftir*, privilegiu acordat doar celor „mari". Chemarea la citirea *Torei* se face în ziua de Şabat, într-un cadru sărbătoresc, iar *Bar Mitva* citeşte binecuvântările şi *haftora* (un capitol din *Profeţi*) în stilul psalmodiat al lecturii tradiţionale, spre bucuria părinţilor şi a rudelor [...]. În ziua de azi, în multe comunităţi se practică obiceiul ca ceremonialul de citire a *Torei* cu această ocazie să se facă pe esplanada din faţa Zidului de Vest al Templului din Ierusalim, numit *Kotel ha-maaravi* [...]. Expunerea pe care tânărul o face în ziua majoratului său este un obicei străvechi la evrei, o ocazie pentru tânăr să-şi arate maturitatea, dovedind că este în stare să se prezinte în faţa publicului şi să interpreteze teme cu referire la *Halaha* şi *Agada*, ca un „om mare" [...]. Celebrarea sărbătorii de *Bar Mitva* are o amploare specială în cadrul celei mai vechi comunităţi din Ierusalim. Pregătirile în vederea sărbătorii încep cu câteva luni înaintea evenimentului, când se comandă pentru tânăr *tfilin* de calitate foarte bună, care să respecte toate exigenţele [...].

✶

◆ ***Bat-mitva.*** [...] Toate motivele care au fost invocate în legătură cu *Bar Mitva* sunt valabile şi în cazul *Bat Mitva*, deci şi bucuria prilejuită de acest eveniment. Cu toate acestea, pe parcursul multor generaţii, comunităţile evreieşti nu au practicat obiceiul de a sărbători *Bat Mitva.* Printre explicaţiile care s-au dat este şi faptul că femeile sunt scutite de acele porunci care marchează etape, cum ar fi porunca punerii *tfilinului.* Evreii reformaţi au fost primii care au adoptat celebrarea evenimentului *Bat Mitva* [...].

✶

◆ **Credinţa.** Substanţa fundamentală a religiei iudaice constă în recunoaşterea unui Dumnezeu unic şi a adevărului revelat prin *Tora* primită din ceruri. Credinţa reprezintă o poruncă, cuprinsă în *Tora*, „valabilă în toate locurile şi în toate timpurile, atât pentru bărbaţi cât şi pentru femei, iar cine o încalcă nu face parte din poporul evreu, după cum s-a spus. Ea este dintre acele porunci necondiţionate de timp, pe care omul trebuie să le aibă în gând toată viaţa". (*Sefer ha-hinuh,* 25). Înţelepţii au subliniat importanţa credinţei religioase, spunând: „Cele 613 porunci au fost date lui Moşe pe muntele Sinai... iar Habacuc a venit şi le-a pus într-una singură: *Cel drept va trăi prin credinţa lui*" (*Macot,* 24) [...].

✶

◆ ***Tariag mitvot* (cele 613 porunci).** *Tora* cuprinde 613 porunci impuse fiecărui evreu - 248 porunci pozitive şi 365 porunci negative. În *Tora* nu sunt clasificate şi nici enumerate poruncile care apar în ea. Ele sunt răspândite în cele cinci cărţi (*Pentateuh*), în mod nesistematic [...]. Studiul numărului poruncilor a generat un tip special de hermeneutică care are în vedere clasificarea în porunci pozitive şi negative, aşa cum a fost stabilită ea de Marii Înţelepţi. Încercări de enumerare şi clasificare a poruncilor s-au făcut începând cu perioada Gheonimilor, cunoscute sub numele *Sefer ha-mitvot* („Cărţile poruncilor") [...]. Se face distincţie între „Porunci cuprinse în *Tora*", al căror număr este de 613, şi „Porunci impuse de autorităţile rabinice", care au fost stabilite de înţelepţi, iar ele nu sunt cuprinse în *tariag ha-mitvot* [...].

✶

◆ ***Tanahul* (*Tora* scrisă).** Cărţile Sfinte reprezintă spiritul poporului evreu, după cum s-a spus: „Căci ele sunt viaţa şi durerea noastră". Ele reprezintă sursa sacră a istoriei poporului, a credinţei acestuia, a modului său de viaţă şi a culturii sale. Datorită lor evreii s-au constituit ca neam şi tot datorită lor poporul evreu există până în prezent. Nu numai evreii, ci întreaga lume civilizată recunoaşte faptul că *Tanahul* este o operă divină, creaţia lui Dumnezeu, care a pus viaţă în această carte, numită de toate popoarele „Cartea" cunoaşterii sau „Cartea Cărţilor", iar poporul evreu este numit de toată lumea „poporul cărţii". Încă din antichitate era recunoscută valoarea acestei cărţi şi ea a fost tradusă în toate limbile civilizate, cucerind în cele din urmă aproape întreaga umanitate [...]. *Biblia* a fost din totdeauna cea mai răspândită carte din lume. În anii 600 e.n. era cunoscută în opt limbi. În anii 1600 era deja tradusă în mai mult de treizeci de limbi; în zilele noastre, numărul limbilor în care a fost tradusă Biblia se apropie de o mie [...].

Învăţăturile fundamentale ale lui Rabi AKIVA

Rabi Akiva, personaj real în istoria evreilor, a intrat în legendă datorită curajului şi înţelepciunii sale. Nu întotdeauna cele două calităţi se întâlnesc la acelaşi om într-o îmbinare atât de fericită. Data naşterii sale nu este cunoscută, dar anul morţii, 135 e.n., când a fost ucis, în chinuri, de romani, a intrat în memoria noastră. Legenda spune că Akiva fusese lipsit de o educaţie elementară, de care el însuşi nu era conştient că ar avea mare nevoie, fiind cioban. Soţia lui l-a îndemnat să înveţe alfabetul şi apoi să citească Tora. Akiva şi-a început astfel studiile la vârsta de peste 40 de ani, alături de propriul său fiu. Studiile lui Akiva au durat aproape un sfert de secol, după care s-a întors la familie, înconjurat de o mulţime de discipoli, după ce vizitase şi se întreţinuse în lungi dialoguri cu importanţi învăţaţi ai vremii, aflaţi pe întinsul provinciei romane Palestina. Era deja un bărbat aflat la a treia vârstă, la finele primului veac de la naşterea lui Christos, când a înfiinţat prima şcoală (academie, după terminologia greacă) rabinică la Bnei Brak. În anul 95 e.n., s-a înfăţişat la Roma împăratului Domiţian, pentru a-i cere încetarea persecuţiilor şi anularea edictelor antievreieşti (care îi priveau atât pe evrei, cât şi pe creştini). Akiva a iniţiat şi trecerea în scris a învăţăturii orale, ceea ce a constituit începutul elaborării Talmudului (comentariu la cele cinci cărţi ale lui Moise). Gloria sa i-a adus laude precum aceea că „revelaţiile necunoscute în timpul lui Moise ar fi fost formulate de Akiva". *El este, de asemenea, considerat* primul mare mistic în iudaism, ceea ce l-a determinat să-şi asume rolul de profet în 132 e.n., când a izbucnit răscoala condusă de cel pe care Akiva l-a numit Fiul Stelei (Bar Kochba), un „Mesia" venit să izbăvească poporul evreu de oprimarea romană.

Pentru istoria evreilor, revolta lui Bar Kochba a însemnat, alături de mişcarea Macabeilor şi actul apărării Massadei, unul dintre piscurile afirmării poporului evreu ca entitate *conştientă de menirea supravieţuirii.* La vârsta de 90 de ani, Rabi Akiva a fost torturat şi executat la Cesareea, de romani, prin smulgerea cărnii de pe trup, pentru că a refuzat să renunţe la convingerile sale. Legenda spune că, în timp ce era torturat în public, el recita prima rugăciune a evreului, „Şema Israel" („Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeu este Unicul"). Puţini ştiu probabil că lui Akiva îi aparţin cuvintele „Iubeşte-l pe aproapele tău ca pe tine însuţi", formulă adoptată şi de creştini. „Totul este rânduit, totuşi ne este dată libertatea de a alege", sunt cuvinte cu o încărcătură morală perenă, sau „Aşază-te puţin mai jos decât ţi-e rangul; mai bine este să fii poftit să urci, decât să ţi se spună să cobori". Akiva a fost un mare susţinător al stabilităţii şi armoniei în familie, ca o condiţie de supravieţuire, la fel ca şi al cumpătării în judecarea şi condamnarea oamenilor care greşesc.

RAŞI – cel mai important comentator al Torei şi Talmudului

Numele Raşi provine, cum se obişnuia în Evul Mediu, din contracţia: Rabin Şelomo ben Isaac. El a trăit între anii 1040-1105, fiind născut la Troyes, în Franţa. Tatăl său era numit „sfânt" pentru cunoştinţele şi moralitatea sa. A studiat la Worms, era foarte sărac, iar la vârsta de 25 de ani a înfiinţat o *Ieşiva*, care a devenit cunoscută în Lotaringia. Rabinul se întreţinea muncind la câmp şi la vie, bucurându-se de respectul localnicilor vecini. În jurul lui s-au creat legende, o nişă în Sinagoga din Worms îi poartă numele. Era considerat un apropiat al lui Godefroy de Bouillon, care discuta adesea cu el. Raşi a comentat aproape în întregime *Biblia (Tanahul).* A scris o serie de „slihot"-uri (rugăciuni de iertare). Stăpânea deopotrivă, pe lângă ebraică, franceza şi germana (acelor vremuri), avea o vastă cultură iudaică şi literară. În anul 1475 (şi nu 1374, cum apare în unele dicţionare), a fost publicată o carte cu comentariile sale, tradusă apoi în germană şi latină şi comentată de circa 100 de învăţaţi creştini şi evrei. Unul dintre ultimii exegeţi ai operei lui Raşi a fost Leopold Zunz. Rolul marelui învăţat a fost să pătrundă înţelesul multitudinii de texte talmudice. Timp de secole, la Worms a fost păstrată capela în care a studiat Raşi, capelă distrusă în timpul războiului. Martin Luther s-a inspirat din scrierile lui Raşi.

Opera lui Raşi a fost continuată de nepotul său de soră (el nu a avut copii), Samuel ben Meir. Textele lui Raşi au valoare teologică şi juridică, el însuşi fiind „daian" (judecător) în cursul vieţii. Este unul dintre cei mai citaţi iudaişti. Dintre aforismele lui Raşi reţinem: „Cel care studiază legile şi nu le înţelege este un coş cu cărţi"; „Este mai bine să te supui din dragoste, decât din teamă". Gershom Scholem se referă la Raşi afirmând că acesta continuă să-i inspire pe învăţaţi.

BORIS MARIAN

DIVREI TORA

REFLECŢII BIBLICE de ing. BARUCH TERCATIN

- Pericopa KI TISA (18 martie 2006 - 18 Adar 5766)
- Pericopele VAIAKEL–PEKUDEI (25 martie 2006 - 25 Adar 5766)

● Sâmbătă, 18 martie 2006 (18 Adar 5766) se va citi *Pericopa KI TISA*. Această sâmbătă se numeşte şi Şabat Para, pentru că citim *Paraşat Para*, pericopă dedicată marelui conducător al poporului evreu, Moşe, în care el este prezentat în mai multe ipostaze: personalitatea sa, raporturile sale cu poporul şi cu Divinitatea. La început, Moşe nu se identifică propriu-zis cu evreii. Este educat ca un prinţ, în palatul Faraonului, pregătit pentru a îndeplini anumite misiuni religioase. După Avraham Even Ezra (2:3), Divinitatea a determinat ca el să primească o educaţie nobilă şi nu de sclav. Ne putem gândi şi la ipoteza că, dacă ar fi crescut între fraţii lui, nu ar fi dobândit consideraţia pe care o implică rolul său de conducător. În raporturile lui cu poporul, Moşe apare ca „omul deşertului", care trăieşte iniţieri cu totul deosebite. Este condus în permanenţă de semnele unor evenimente în desfăşurare - de un nor şi de foc, anunţă poporul despre mana cerească, vorbeşte stâncii şi de acolo ţâşneşte apa. Toate aceste situaţii şi împliniri spectaculoase îi conferă lui Moşe o poziţie excepţională. În faţa celor pe care îi conduce, Moşe este omul căruia Divinitatea îi acordă toată încrederea. Moşe este unic, cu gândire independentă, cu iniţiative şi cu viziune, iar hotărârile sale sunt pe placul Domnului.

✶

● Sâmbătă, 25 martie 2006 (25 Adar 5766), se citesc două pericope – VAIAKEL şi PEKUDEI. Este o sâmbătă specială, deoarece se scot din amvon două suluri ale Torei. Din primul citim cele două pericope şi din cel de-al doilea - *Parşat Hahodeş*. De asemenea, azi terminăm cartea *Şmot* şi binecuvântăm luna Nisan.

Primele două versete ale pericopei atrag atenţia asupra necesităţii de a respecta Şabatul, aşa cum se arată în versetul LO TIVAARU EŞ, „Sâmbătă nu aprindeţi focul în casa în care locuiţi". O dată cu intrarea în Şabat, omul simte că primeşte, într-un anume sens, un suflet nou - NEŞAMA IETIRA.

Respectarea Şabatului, a zilei în care nu se lucrează, ne dă posibilitatea să ne bucurăm de familie, să ne gândim mai profund la lucruri care ne încălzesc sufletul. În ce priveşte rolul focului, acesta încălzeşte, dar poate să şi distrugă, iar în sens figurat - să aprindă conflicte între oameni. De aceea, trebuie să ne ferim de foc - atât de focul, ca atare, cât şi de cel metaforic, provocator de confruntări.

„Regândirea trecutului este una din obligațiile prezente“

Prețuit pentru întreaga operă, iubit de studenții pe care i-a format generații de-a rândul, intelectual a cărui generozitate cărturărească este un fel de amprentă a vieții culturale de astăzi, dezagreabil pentru unii (probabil foarte puțini), care cred că numitul comunism a născut numai monștri cu minți bolnave, capete diforme și ochi roșii de ură, profesorul ***Ion Ianoși*** *continuă să spere că lumea este perfectibilă, că dialogul este esențial în comunicarea umană, că truismele care ne invadează existența și autosuficiența sunt nocive în societatea actuală. Cine i-a citit cărțile va vedea în scriitorul Ion Ianoși două dintre cele mai rare atribute ale intelectualului român: toleranța și adecvarea. Riguros și cu un puternic simț al valorii, martor a trei perioade distincte din istoria României, Ion Ianoși rămâne prin cărțile sale un călător credibil într-o lume din ce în ce mai puțin credibilă.*

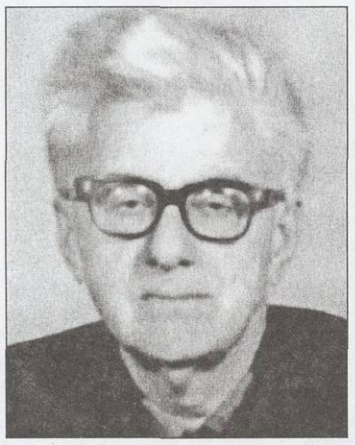

Extrase din interviul realizat de IOLANDA MALAMEN cu ION IANOȘI

- Ion Ianoși, cărțile pe care le-ați scris sunt atât de multe, încât o enumerare fidelă a lor, în acest spațiu, este aproape imposibilă. Ca atare, o să încerc pe sărite să numesc o parte din ele: *Thomas Mann*, 1965 (noua ediție, mult îmbogățită, *Thomas Mann. Temă cu variațiuni*, 2002); *Dostoievski*, 1968 (ed. II, 2000, ed. III, 2004); *Romanul unui oraș*, 1972 (nouă variantă, amplă, *Sankt Petersburg. Romanul și romanele unui oraș*, 2004); *Alegerea lui Iona*, 1974 (inclusă în *Izvoare biblice*, 1994); *Poveste cu doi necunoscuți: Dostoievski și Tolstoi*, 1978 (ed. II, 2000, ed. III, 2004); *Hegel și arta*, 1980, (ed. II, revăzută și întregită, 2005); *Tolstoi*, 1991, (ed. II, 1998, ed. III, 2005); *Vârstele omului*, 1998; *Prejudecăți și judecăți*, 2002; *Karl Marx în 1234 fragmente, alese și adnotate de Ion Ianoși*, 2004; *Studii de filosofia artei*, 2005. Opera unui cărturar european.

- Ați enumerat, cu precădere, monografiile consacrate autorilor ruși sau germani și câteva eseuri culturale. Le-aș adăuga, fără titluri exacte: trei cărți de memorialistică (1980, 1989, 1995); două volume despre relația „ne-artei cu arta“ (1982, 1985); o trilogie despre sublim (1983, 1984, 1987); o istorie a filosofiei românești, în două ediții, ultima mult îmbogățită (1986, 1996); o monografie a operei lui Constantin Noica (1998).

- Eseist, prozator, teoretician, autor de monografii, memorialist, traducător, specialist în filosofia și literatura rusă, profesor de filosofie și estetică la Facultatea de Filosofie a Universității din București, membru de onoare al Academiei Române, ați studiat filosofia la Petersburg (pe atunci Leningrad), susținând tot acolo și doctoratul. Ați făcut mai târziu în scris, din acest oraș, dramatic și complex, un personaj fascinant, cu aură, cu destin, celebrându-l. De câte ori l-ați revăzut după 1955, când reveneați în țară?

- Am tot re-visat, și la modul propriu, Leningradul, cum se numea pe atunci orașul. Am avut șansa să-l vizitez în câteva rânduri, de regulă fugitiv, în vacanțe universitare. O excepție notabilă: în vara anului 1970 am stat două luni, pe speze proprii [...]. Cu acel prilej m-am și documentat, la „Casa Puşkin“, Institutul de Literatură al Academiei, pentru cartea pe care o proiectam. Am scris-o pe baza celor 12 caiete burduşite cu însemnări (le mai am), plus amintiri și „cartografierea“ urbei în nesfârșite plimbări, încă din studenție, dar cu acel prilej reluate sistematic, în fiecare după amiază, până seara târziu [...].

- Ca estetician și teoretician al culturii, ați comentat mari opere ale literaturii, mari filosofi, și totuși iubirea constantă sunt două genii universale: Dostoievski și Tolstoi.

- Așa este, cei doi mi-au luminat întreaga maturitate, de când am semnat comentariile la volumele 3-11 din seria românească de „Opere“ dostoievskiene și am scris monografia subintitulată *Tragedia subteranei*; de când, în paralel, am pregătit cele două volume masive din *Jurnalul* tolstoian, tradus de soția mea, Janina Ianoși, conținând doar o parte din originalul enorm, pe care am selectat-o, totuși, nu doar cu grijă, ci și onest, fără a omite nici o implicație importantă - cum ar fi cele de ordin religios sau politic, adverse socialismului (au fost cenzurate - nu de mine - doar puține fragmente din volumul al doilea); drept care, la reeditarea postdecembristă, suplimentările au vizat detalii, ca și o prezentare mai cuprinzătoare a materialului. Pe lângă amplul studiu introductiv la jurnal, tripticul meu de exeget s-a configurat în trepte: întâi, cartea despre Dostoievski, apoi *Poveste cu doi necunoscuți*, în sfârșit, *Romanul unei drame*, consacrat lui Tolstoi. Eseul intermediar e „detectivistic“, mergând pe urmele tainicei relații dintre cei doi, care nu s-au întâlnit niciodată, dar s-au urmărit mereu, vorba karamazoviană, „cu cuțitul la brâu“: o enigmă demnă de o investigație psihanalitică. Recompunerea vieții și a operei tolstoiene am încheiat-o exact pe 21 decembrie 1989 (fapt consemnat în „P.S.“-ul la prima ediție); cu ea mi-am atenuat nevroza din ultimii ani ceaușiști. Întreg acest segment al muncii mele s-a bucurat, cred, de o atenție ceva mai susținută din partea cititorilor. De altfel, scriitorul care a rezistat cu brio, în ochii publicului românesc, confuziei rusofobe dintre cultură și politică a fost tocmai Dostoievski, inclusiv printre studenții mei recenți. Dacă m-ați constrânge să disociez însă până și bicefala „iubire constantă“ la care vă referiți, i-aș acorda prioritatea sentimentală anume „leului“, echivalentul literal pentru rusescul „lev“ [...].

- Ce v-a învățat lungul comunism pe care l-ați traversat?

- Multe, inclusiv tentativa, mereu reluată - nu, nu de a relativiza, ci de a nuanța lucrurile, de a opera distincții. „A privi înapoi cu mânie“ nu e de ajuns. După opinia mea, ne solicită azi cel puțin trei disocieri: între țări, între perioade, între domenii. Ceea ce numim „comunism“ n-a fost același peste tot, nici pe tot parcursul, nici în toate privințele. Decât să înghesuim totul și orice sub o umbrelă, agățând mereu aceeași etichetă, mai profitabil ar fi să cântărim situațiile, momentele, cazurile. Filosofic vorbind, să nu coborâm deductiv, dintr-o trăsătură de condei, ci să urcăm inductiv, pas cu pas și cu migală. E mai greu, dar mai avantajos. „Socialismul multilateral dezvoltat“, de la noi, s-a numărat printre variantele cele mai dure și frustrante. Dar nici el nu a rămas neschimbat, de când a fost proclamat astfel și pe parcursul antecedentelor; cu atât mai puțin, în toate activitățile. Apoi, am fost nevoiți să existăm în acest context, dacă nu voiam să plecăm - eu personal aș fi putut, dar nu mi-a trecut niciodată așa ceva prin gând. Cu acomodări cu tot (minte cel care spune că li s-a sustras integral), în acele condiții am trăit și lucrat. N-a fost numai un „tunel“, cum se spune, nici doar o „Siberie a spiritului“ - Siberia propriu-zisă nu dusese, de altfel, nici ea lipsă de spirit, între noi fie vorba. Te naști ceva, undeva, existi și supraviețuiești în felul tău: important e și întâmplătorul, ca și ceea ce reușești să faci din el.

- Regândirea trecutului nu este o datorie?

- Regândirea trecutului e una dintre obligațiile prezente ale celor de vârsta mea - știam asta încă dinainte și, pregnant, în zilele de la finele anului 1989. Am și încercat să depun mărturii în consecință; dacă voi mai avea răgazul necesar, voi persevera. Acea tentativă, de care vorbeam mai sus, nu trebuie să sune a justificare - ea se vrea doar lucidă [...].

- Care este prejudecata cea mai mare a acestui timp?

- Autosuficiența, personală și comunitară. „Cine sunt eu“, „cine suntem noi“, „cât mă nedreptățește el“ „cât ne persecută ei“. E o atitudine prin excelență comodă, te poți ridica singur în slăvi, n-ai nevoie să te confrunți, luciditatea îți este blocată. Chiar pe intelectuali cu trecere la public îi macină - nemărturisit ori mascat - suficiența de sine. În rest, aș despărți cuvântul: pre-judecată e orice anticipează și înlocuiește judecata. Am detaliat această substituire într-o carte întreagă, chiar astfel intitulată: *Prejudecăți și judecăți*.

- Ce înseamnă a fi de stânga în cultura română de azi?

- E poziționarea cea mai incomodă, la noi. Onorabil e să fii „de dreapta“. E o reacție - până la un punct justificată - față de trecutul apropiat (în raport cu demagogia lui) și, totodată, prelungirea unor anterioare tradiții dominatoare. Din motive istorice specifice, dreapta (onorabilă sau extremistă) și-a adjudecat, îndelungă vreme, eșichierul politic și ideologic, în bună măsură chiar peisajul cultural. Apoi „stânga“ a fost compromisă de un regim care s-a revendicat din ea, deși, din ce în ce mai fățiș, a demonstrat contrariul: naționalism agresiv, etnocentrism ostil „alogenilor“, tradiționalism radical (deși selectiv și distrugând tradiții valoroase). Printre însemnele unui „om de stânga“ consider că se numără, desigur, sensibilitatea acută față de sărăcie, inechitate, marginalizare socială, nedreptățire: pe scurt, dorința de a cultiva șanse egale, ca ideal nedezmințit, nu ca împlinire egalitară automată. Un efort al meu - recunosc, utopic, fără șanse de reușită - a fost încercarea de a disocia stânga istorică, adică existența de-a lungul întregii istorii (cu sau fără ideea „stângii“, relativ târzie), de malformațiile produse în numele ei, în special în secolul trecut.

- Ce se întâmplă cu Marx? Trebuie pur și simplu șters din memoria colectivă? Din cultură?

În speță, m-am încăpățânat să demonstrez că Marx nu poate fi aruncat pur și simplu în lada de gunoi a istoriei (precum un „câine mort“, după model biblic), că el a fost o personalitate marcantă din veacul al XIX-lea, care, cu toate erorile comise (în rând cu atâția gânditori de seamă) nu poate fi linear făcut răspunzător pentru ororile din secolul următor.

- Ați scris, de altfel, cartea *Karl Marx în 1234 fragmente*.

- Ultima oară, încercarea de acest fel s-a materializat în alcătuirea și adnotarea volumului *Karl Marx în 1234 fragmente*. Pentru acordul de a o publica, în 2004, îi rămân recunoscător Editurii Fundației Culturale Române Ideea Europeană, Aurei Christi și lui Andrei Potlog, soră și frate, care, și cu acest prilej, au demonstrat o imunitate salubră față de - vorba anterioară - prejudecăți. În schimb, cu excepția unor împunsături răuvoitoare, cartea a fost trecută sub tăcere de confrații mei; și aceasta, cu toate că miza ei n-a fost alta decât cunoașterea anterioară oricărui verdict. Pasămite, încă „nu-i momentul“. Când va fi? Idiosincrasia de la noi a fost încă o dată infirmată în vara anului 2005, când, în librăriile pariziene, printre cărțile din primul rând, mi-a sărit în ochi volumul masiv *Karl Marx ou l'esprit du monde* (Ed. Fayard), de Jacques Attali, economist și scriitor care n-a fost vreodată „marxist“ [...].

Despre Ion Ianoși s-a mai scris în revista noastră. Este o personalitate culturală cunoscută și importantă. Reproducem o parte dintr-un recent interviu acordat *Iolandei Malamen* în „Ziua“ din 8 februarie a.c. În aceeași zi, publicistul Mircea Mihăieș a lansat într-o revistă culturală de prestigiu un atac nedemn și absurd, „amintindu-i“ profesorului Ianoși că a fost „instructor la C.C.“ în anii 1955-1965. Dacă acuzele ar fi avut un minimum de logică (anume, ce a făcut „instructorul C.C.“?), am fi luat, poate, în serios atacul publicistului M.M. (un om nu lipsit de talent polemic, dar...). Profesorul a răspuns, totuși, prin două interviuri în „Cultura“ și „Observator cultural“. Totodată, scriitorul Radu Cosașu și-a expus poziția într-o „Întâmpinare“ publicată în „România literară“ (nr. 7/22 febr.). Mircea Mihăieș reușește performanța de a-i da o replică lui Radu Cosașu, cu două zile înaintea apariției „Întâmpinării“. Este ciudată râvna polemistului care „trece“ peste orice obstacole. Fără argumente, fără o operă consistentă, Mircea Mihăieș începe un proces de tip inchizitorial, ce amintește de practicile pe care el însuși le condamnă. (R.E. - pt. conf. B.M.M.)

RADU COSAȘU
Întâmpinare

Textul lui Mircea Mihăieș despre Ion Ianoși „instructor al C.C.-ului“, apărut în nr. 5/2006 al „României literare“, este - cum ar spune dl Gabriel Liiceanu - strigător la cer. La acest nivel de stupiditate și rea-voință, nu sunt multe de contraargumentat. De la Alexandru Paleologu și Mihai Șora până la Andrei Pleșu, Vladimir Tismăneanu, Mircea Martin, Sorel Vieru, Mihai Zamfir (nu mai amintesc de redactori ai „României literare“), o lume de intelectuali cu o mare greutate în viața noastră ideologică și sentimentală a văzut în Ion Ianoși unul dintre marxiștii serioși, fireşte nicicum invulnerabil, și un cercetător de neocolit în studiile *românești despre Dostoievski, Tolstoi, Thomas Mann*. Mircea Mihăieș, în furiile sale anticomuniste și antifasciste, gândește conform schemelor comunisto-fasciste în „munca cu cadrele“. Sunt stupefiat că un scriitor de talentul și inteligența lui a putut scrie o asemenea infecție. Sunt dezgustat și nu-mi rămâne decât întrebarea - deloc leninistă - ce-i de făcut? Unde o să ajungem?

Revenim la interviul Iolandei Malamen...

- Este o continuă înstrăinare provocată de egoism, de lipsa generozității, de neputința de-a se privi pe sine.

- Nu e, practic, număr de revistă în care unii să nu-i excomunice pe alții, să nu-și hulească presupușii adversari, lustruindu-se pe sine. Așa a fost mereu, se va replica, în acest domeniu concurența naște pizmă și ură. Concomitent, măcar natura muncii date ar trebui să ne predispună și pentru un grad al dezinteresării, sau, mă rog, pentru un interes de ordin superior. Pe scurt, peste tot se află la vedere mișcări centrifuge, înstrăinarea și atomizarea. Egocentrismul domină persoana, la fel de mult precum obștea. Câtă moralitate crește pe un asemenea teren? Câtă moralitate - religioasă ori laică - se constituie în antidot al amoralității practice și al imoralității fără scrupule? Nu-i rămâne decât individului tentativa de a-și salvgarda moralitatea, cea privată și cea - în sfere limitate - publică. Suficient de apăsătoare perspectiva. În paranteză fie spus, meditația etică n-a fost niciodată o parte centrală în filosofia autohtonă. Au fost ontologia, epistemologia, psihologia, chiar estetica; dar etica a avut o prezență cu mult mai firavă. Desigur, vizez sfera preocupărilor, nu neapărat dimensiunile rezultatului obținut. Ar merita ca istoricii mentalităților să investigheze cauzele acestei carențe ideatice, cumva asociată, poate, de structurări reale din planul istoriei și în viața socială.

- Ce carte ați mai simți nevoia să o rescrieți? Care este cea mai subversivă carte a dumneavoastră?

- În ultimul deceniu și jumătate am tot alternat scrierea cu rescrierea. Legat de întrebarea precedentă, patru dintre cărțile mele recente - *Izvoare biblice*, *Idei inoportune*, *Vârstele omului*, *Eu - și el* - au purtat subtitlul „Moralități“, un plural adoptat din franceză, neuzitat în română, care trimite la legătura dintre morală și joc, teatru, punere în scenă, după cunoscute spectacole medievale cu respectiva denumire. Am rescris în schimb, uneori substanțial, monografiile despre clasicii germani și ruși, Thomas Mann și Hegel, Dostoievski și Tolstoi, precum și istoria culturală a orașului Sankt Petersburg, toate amintite de dumneavoastră. Ar urma să refac ciclurile cu dublu caracter de istorie și de teorie culturală, unul despre sublim, celălalt despre „arta neartei“. Primul ciclu nu îmi pune mari piedici, el solicită doar completări și nuanțări. Dimpotrivă, cel de-al doilea ar necesita o efectivă rescriere, cu substanțiale adaosuri; nu știu dacă voi avea timp și energie pentru a realiza o intenție de asemenea anvergură, deși o am schițată în minte. Aș republica, corespunzător modificate, și alte scrieri. Iar dintre proiectele mele noi, cel mai mult m-ar atrage o ultimă rememorare confesivă, nu atât despre mine însumi, cât despre epoca pe care am traversat-o. Dar să lăsăm viitorul

Continuare în pag. 7

EVREII ÎN LUME

AVITAL (Anatoly) SHARANSKY – un nume ce nu trebuie uitat

Faimosul disident sovietic, scriitorul Natan Sharansky, devenit apoi, în Israel, lider de partid şi ministru în mai multe cabinete, este cunoscut în lumea întreagă. A fost primit de regi şi regine, şefi de stat, prim-miniştri şi miniştri din numeroase ţări. Preşedintele George Bush îl apreciază în mod deosebit, atât ca persoană, cât şi ca scriitor. Recent, vorbind despre ultima sa lucrare, „Forţa libertăţii în lupta împotriva tiraniei şi terorii", preşedintele S.U.A. a declarat că a găsit confirmarea propriilor idei în ceea ce priveşte valoarea democraţiei. Dar, deoarece memoria în general este scurtă, lumea a uitat de cea căreia i se datorează supravieţuirea lui Sharansky, faptul că a reuşit să scape din Gulagul sovietic - soţia lui, *Avital Sharansky*. Cu o tenacitate excepţională, ea a reuşit să mobilizeze lumea liberă pentru a obţine eliberarea soţului ei. Merită să amintim de ea, deşi în ultimii zece ani a ales să trăiască în umbra celebrului său bărbat.

Născută în U.R.S.S., Avital a aflat la 14 ani că este evreică. Şi-a cunoscut viitorul soţ la cursurile de limba ebraică pe care le-au frecventat împreună. Avital şi Natan s-au căsătorit la 4 iulie 1974, dar căsătoria a durat... o singură zi, deoarece ea, fiind în posesia unei vize de plecare ce expira în scurt timp, a trebuit să plece în Israel. A sperat că şi Natan, căruia i s-a refuzat viza în 1973 din motive de securitate, o va putea urma curând. Sosită în Israel, Avital a luat imediat legătura cu un mare număr de prieteni şi cunoştinţe, atât de acolo, cât şi din S.U.A. şi din alte ţări occidentale, cerându-le să acţioneze politic pentru a obţine plecarea soţului ei. S-au organizat mitinguri, s-au trimis scrisori, au fost făcute declaraţii, dar în zadar. Lucrurile s-au schimbat în rău când, în martie 1977, Natan a fost arestat împreună cu alţi membri ai grupului neoficial de Respectare a aplicării Acordurilor de la Helsinki. Printre acuzaţii figura şi cea de spionaj. La câteva ore după ce a aflat de arestarea soţului ei, Avital şi susţinătorii ei au organizat o conferinţă de presă, care a fost urmată apoi de întâlnirile ei cu ziarişti de la marile publicaţii occidentale, acţiune care a durat nouă ani. În ziua în care a început procesul soţului ei, în 1978, Avital Sharansky a organizat la Paris o demonstraţie la care au participat 10.000 de persoane. Din capitala Franţei ea a plecat în Marea Britanie, Elveţia, Australia, Canada şi la Washington, unde a militat în favoarea lui Natan. Ceea ce s-a întâmplat în aceşti ani, le-a descris în cartea „La anul la Ierusalim". Forţa ei - au apreciat cei care au cunoscut-o şi o cunosc - a avut două surse. În primul rând tenacitatea cu care soţul ei lupta şi rezista, bolnav fiind, în închisoare. Cealaltă a fost credinţa ei. Rabinul Avi Weiss, militant în mişcarea evreilor sovietici şi prieten cu Avital Sharansky, pe care a însoţit-o în campania ei de trei ani din S.U.A., spunea că „ataşamentul ei faţă de Tora şi de poporul evreu" a fost sprijinul ei moral. Ea şi-a dat seama că eliberarea soţului ei va fi un stimulent pentru evreii din Rusia, militând şi pentru a le obţine dreptul la emigrare. Între cei doi soţi exista o legătură spirituală excepţională. Natan Sharansky a mărturisit că în toţi anii de închisoare a simţit prezenţa ei, „mai puternică decât oricând".

Avital a câştigat bătălia, Sharansky a fost eliberat. A considerat atunci că misiunea ei s-a terminat. „N-a mai vrut să fie o persoană publică", a spus unul dintre prietenii ei apropiaţi. Şi-a devotat viaţa familiei, celor două fete, Rachel şi Hanna, gospodăriei ei din Ierusalim. A reapărut în viaţa publică, după 15 ani, la un miting organizat la 8 ianuarie 2002 în sprijinul unităţii Ierusalimului. În faţa a 300-400.000 de persoane, adunate în afara zidurilor Oraşului Vechi, ea a vorbit despre Războiul de Şase Zile şi reunificarea Ierusalimului, pietre de hotar în trezirea identităţii iudaice şi despre visul evreilor ruşi de a reveni în Zion. „Avital a reuşit să trezească speranţa, exemplul ei a inspirat pe mulţi. Nu trebuie dată uitării", a afirmat ziaristul Judah Harris, autorul rândurilor de mai sus, de evocare a acestei personalităţi cu totul excepţionale.

EVA GALAMBOS

Congresul Mondial Evreiesc se pregăteşte pentru o emigrare a evreilor din Iran

După declaraţiile preşedintelui iranian Mahmud Ahmadinejad şi criza nucleară, Congresul Mondial Evreiesc (C.M.E.) a lansat o campanie împotriva Iranului. La reuniunea sa bianuală, desfăşurată recent la Ierusalim, C.M.E. a chemat comunităţile evreieşti din întreaga lume să exercite presiuni asupra guvernelor lor pentru a lua poziţie împotriva programului nuclear iranian şi a impune sancţiuni economice şi politice acestei ţări.

Alexander Mashkevich, preşedintele Congresului Evreiesc Euro-Asiatic, a atras atenţia Congresului că ar trebui să se pregătească pentru o posibilă emigrare a evreilor din Iran. El a apreciat că aproximativ 30.000 de evrei trăiesc în această ţară şi că menţinerea legăturilor cu ei este extrem de dificilă. Mashkevich, care a emigrat din Kazahstan, a afirmat că fostul ministru iranian de externe îi permisese să viziteze comunităţile evreieşti din Iran, dar după alegerea ca preşedinte a lui Ahmadinejad, vizita a fost anulată.

Rabinul *Israel Singer*, preşedintele Consiliului de politică al C.M.E., a declarat că, în pofida riscului că regimul iranian ar putea să se răzbune pe comunitatea evreiască, participanţii la congres au decis să dezbată problema. „Evreii din Iran trăiesc acolo de 2.700 de ani, de pe vremea reginei Ester. Au rămas în pofida războaielor şi sionismului şi sunt conştienţi de situaţia de-acolo. Noi acţionăm în favoarea lor, nu împotriva lor". „Comunităţile evreieşti din întreaga lume - a afirmat Singer - trebuie să dea de înţeles guvernelor lor că regimul iranian nu-i ameninţă numai pe evrei, ci toate ţările lumii. Strategia C.M.E. nu este de a declanşa o mişcare antiiraniană, ci de a încuraja ţările să acţioneze împotriva Iranului", a mai precizat rabinul. (E.G.)

Oameni de ştiinţă israelieni – laureaţi ai Premiului Rotschild 2006

Fundaţia Premiilor Rotschild din Israel a dat publicităţii lista oamenilor de ştiinţă care vor primi, la 12 martie, distincţiile pe 2006. Ceremoniile se vor desfăşura la Muzeul Israel, în prezenţa Lordului Rotschild. Premiile se dau, începând din 1959, în domeniile fizicii, matematicii, chimiei, biologiei, agriculturii, ştiinţelor umaniste, studiilor iudaice şi ştiinţelor sociale, alegându-se patru sau cinci premiaţi. Anul acesta au fost onoraţi oameni de ştiinţă din categoriile: inginerie, ştiinţe sociale, biologie şi matematică.

◆ Astfel, profesorul GEDEON DAGAN, de la Facultatea de Inginerie a Universităţii din Tel Aviv, a fost distins pentru contribuţiile sale de pionerat în hidrologia apelor freatice şi procesele de contaminare a solului. Dagan este unul dintre fondatorii unei noi discipline - *hidrologia de subsuprafaţă stohastică*, al cărei modele servesc la analiza şi previziunile proceselor de poluare a solului şi apelor freatice ce ameninţă calitatea apei de băut în multe părţi ale lumii.

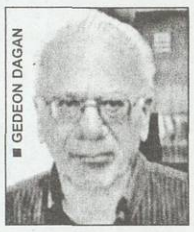
■ GEDEON DAGAN

◆ Profesorul ASHER KORIAT, de la Universitatea din Haifa, este una dintre personalităţile proeminente din domeniul psihologiei cunoaşterii. Cercetările lui, mai ales în ceea ce priveşte metacunoaşterea şi „impresia de a cunoaşte", sunt fundamentale în acest domeniu. El a adus contribuţii semnificative şi în studiul memoriei.

■ ASHER KORIAT

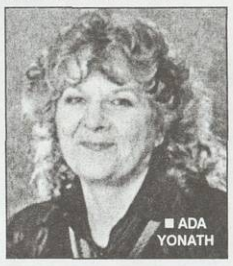
■ ADA YONATH

◆ Profesorul ADA YONATH, de la Institutul Weizmann, a fost deschizătoare de drumuri în studierea ribozomului cu ajutorul cristalografiei cu Raze X, un ansamblu deosebit de complex ce funcţionează ca un mecanism de sinteză a proteinelor din celula vie. Procesul, foarte dificil, a necesitat dezvoltarea unor metode inovative care au avut o influenţă majoră asupra întregului domeniu şi au culminat cu determinarea structurii de înaltă rezoluţie a conformaţiilor active din punct de vedere funcţional ale ribozomului, contribuind la înţelegerea sintezei proteinelor.

◆ Profesorul BENJAMIN WEISS, de la Universitatea Ebraică, este unul dintre cei mai proeminenţi matematicieni din Israel. El a avut contribuţii substanţiale în domenii vaste ale matematicii, mai ales în ceea ce priveşte teoria ergodică (comportamentul statistic şi calitativ al acţiunilor măsurabile de grup şi semigrup pentru măsurarea spaţiului), el fiind unul dintre cei mai importanţi specialişti din lume. Prof. Weiss şi-a adus contribuţia la teoria generală a sistemelor dinamice, din care face parte şi teoria ergodică, iar activitatea lui a contribuit la descoperirea unor conexiuni surprinzătoare ale teoriei ergodice cu teoria combinaţiilor. (E.G.)

Filosoful evreo-maghiar AGNES HELLER – distinsă cu Premiul «Sonning»

Cunoscutul filosof evreo-maghiar, *Agnes Heller*, a fost distinsă cu prestigiosul Premiu danez „Sonning", a anunţat Universitatea din Copenhaga. „Timp de 50 de ani, scriitoarea-filosof a descris cultura europeană cu talent creativ, inteligenţă politică, energie morală şi onestitate intelectuală", s-a subliniat în argumentarea Comisiei de acordare a premiului.

Fondată în 1950, distincţia, în valoare de un milion de coroane daneze (134.000 de Euro), se acordă, din doi în doi ani, unor personalităţi care au depus eforturi deosebite pentru promovarea culturii europene. Printre deţinătorii anteriori ai premiului figurează, printre alţii, fostul preşedinte ceh, dramaturgul Vaclav Havel, regizorii Ingmar Bergman (Suedia) şi Krzysytof Kieslowski (Polonia), scriitorii Dario Fo (Italia) şi Günter Grass (Germania) - ambii laureaţi ai Premiului Nobel pentru literatură.

Agnes Heller s-a născut în 1929 şi este absolventă a Facultăţii de Filosofie. Este autoarea a aproximativ 40 de lucrări, apărute în 14 limbi. La început a avut ca preocupări filosofia istoriei şi istoria filosofiei, precum şi probleme de etică şi politică, apoi tematica ei s-a extins şi în domenii ca estetica, teoria religiei, a istoriei şi a artei. Ea a abordat de mai multe ori şi problema antisemitismului. De două decenii, este profesor de filosofie la New York. În timpul regimului comunist din Ungaria, a fost considerată disidentă. În 1957, a fost scoasă din învăţământul superior din motive politice şi între 1958-1990 nu a avut acces la nici o universitate din Ungaria. (E.G.)

„Regândirea trecutului este una din obligaţiile prezente"

Urmare din pag. 6

în seama incertitudinilor sale. În ceea ce priveşte trecutul, pot să răspund exact părţii a doua din întrebarea dumneavoastră. „Cea mai subversivă carte" a mea a fost ultima predecembristă, *Opţiuni*. Am definitivat-o în 1988, cu binevoitoarea complicitate a redactoarei de carte, Magdalena Bedrosian, a trecut de furcile caudine ale cenzurii (formal inexistente), a primit „bun de tipar", apoi, la recitirea dinaintea difuzării, de către „postcenzură", a fost oprită, în aprilie 1989. Volum de memorii, el era ticsit de erezii, de la „meditaţia transcendentală", aşa cum am trăit-o la facultatea noastră, până la ample referiri la persoane indezirabile şi la scrieri de-ale lor. Editura „Cartea Românească" a întreprins demersuri pentru a-şi salva produsul, momentul era confuz pentru oficialităţi nu de prim rang, executoare, plutea în aer schimbarea iminentă, în paralel cu teroarea înteţită; aşa încât solicitările editurii au avut câştig de cauză, iar *Opţiuni* - oricum gata tipărită - a apărut în librării [...].

- O voi citi, va promit.

- O jumătate de an mai târziu i-ar fi căzut dinţii, n-ar mai fi avut haz, ar fi trebuit s-o arunc la gunoi. Aşa însă apariţia ei a produs mirare, inclusiv printre oameni cu dificultăţi sau chiar interdicţie de semnătură. Unul m-a şi întrebat: *de ce ţi-ai periclitat cartea pentru mine?* I-am răspuns: nu pentru tine, ci pentru mine, n-am avut putere să elimin acele capitole şi pasaje, deşi eram conştient că planau compromiţător asupra ansamblului. Ţin să fiu, totuşi, precis, în final: nu am fost vreun disident sau oponent, cum retroactiv aveau să se prezinte atâţia. Am scris cărţi şi am ţinut cursuri pe cât posibil oneste. Scrupulul obligă la exactitate.

- Vă mulţumesc pentru interviul pe care mi l-aţi prilejuit cu generozitate.

NOTĂ. În numărul următor al revistei, vom insera - privitor la „cazul Ianoşi" - **Apelul pentru corectitudine intelectuală**, apărut în revista „Cultura" (nr. 11/2006), inclusiv lista cu numele semnatarilor acestui Apel (lista rămânând deschisă), precum şi articolul lui Valentin Protopopescu, „Delirium tremens", apărut în aceeaşi revistă.

Moment festiv la Centrul Cultural Comunitar bucureştean

Pianistul, compozitorul şi profesorul DAN MIZRAHY – la 80 de ani

◆ Lansarea cărţii sărbătoritului, „Aşa a fost...“

Într-o sală arhiplină, în prezenţa preşedintelui F.C.E.R, deputat dr. *Aurel Vainer*, şi a conducerii Federaţiei, a unor distinşi invitaţi, printre care dna *Cecilia Mizrahy*, ambasadorul *Emil Ghiţulescu*, prof. dr. *Jean Ashkenazy* cu soţia, maestrul *Constantin Vişinescu*, preşedintele Asociaţiei de Prietenie România-Israel, dirijorul *Horia Andreescu*, criticii muzicali *Daniela Caraman Fotea, Ada Brumaru, Petre Codreanu, Grigore Constantinescu, Constantin Râşnoveanu*, vice-preşedintele Camerei de Comerţ, *Radu F. Alexandru*, consilier al preşedintelui Camerei de Comerţ România-Israel, a membrilor comunităţii, la Centrul Cultural Comunitar s-a desfăşurat sărbătorirea celor 80 de ani ai unei mari personalităţi a muzicii româneşti. Cei prezenţi l-au omagiat pe pianistul, compozitorul şi profesorul *Dan Mizrahy*, datorită căruia românii au putut cunoaşte „Rhapsody in Blue“, „Concert în Fa“ şi alte creaţii ale compozitorului american-evreu George Gershwin. Cu acest prilej, a fost lansată şi cartea de memorii a sărbătoritului, „Aşa a fost...“.

Numeroase persoane prezente au dorit să-şi manifeste aprecierea, prietenia şi ataşamentul faţă de cel care, timp de opt decenii a reuşit să se ridice deasupra avatarurilor unei vieţi demne de un roman şi să-şi menţină, în pofida unor momente dramatice prin care a fost obligat să treacă, optimismul, seninătatea şi o mare înţelegere faţă de semenii săi.

Festivitatea a început cu o scurtă prezentare, de către dna *Ida Schottek*, a omului şi artistului Dan Mizrahy, punctându-se etapele vieţii şi carierei sale, precum şi distincţiile pe care le-a obţinut ca recunoaştere a talentului, perseverenţei, imaginaţiei, creativităţii multilaterale a acestuia, cu accent pe neegalata sa performanţă de interpret al integralei operelor lui Gershwin.

*

„Mă bucur că printre membrii comunităţii evreieşti din România există un om de excepţie, maestrul Dan Mizrahy - creator de muzică, om de cultură, într-un cuvânt, un mare om“, şi-a început alocuţiunea preşedintele F.C.E.R., deputat dr. **AUREL VAINER**. Domnia-sa a ţinut să reliefeze deosebita modestie a omului Mizrahy, care în toate domeniile în care a activat a lăsat amprenta puternică a personalităţii sale. Referindu-se la cartea de memorii, vorbitorul a arătat că acele „file de viaţă“ sunt mărturia faptului că artistul a trăit viaţa la cele mai înalte cote şi nu numai viaţa culturală, ci şi politică, Dan Mizrahy petrecând trei ani în închisori şi lagăre comuniste, ca deţinut politic. Aceste momente, descrise cu mare măiestrie în carte, ilustrează şi ideea că în cadrul procesului comunismului evreii nu sunt numai vinovaţi, ci şi victime şi din acest punct de vedere paginile lui Mizrahy sunt edificatoare, a spus dr. Aurel Vainer. El a menţionat şi episodul Palestina din viaţa autorului, artistul fiind printre puţinii evrei care au trăit şi au descris Palestina anilor 1941-1945. Preşedintele F.C.E.R. s-a oprit apoi la cariera artistului în general şi la indisolubila lui legătură cu muzica lui Gershwin. „Pentru noi, Dan Mizrahy reprezintă un mare nume care poate fi dus peste timpuri la cele mai înalte cote, un om cu o existenţă plurivalentă, compusă din bucurii şi suferinţe“, a spus vorbitorul, care i-a transmis tradiţionala urare evreiască, „Ad Mea Veesrim“ („Până la 120 de ani“).

Maestru al muzicii, om de cultură - într-un cuvânt, un mare om

*

Scriitorul **ŞTEFAN IUREŞ**, redactorul de carte al volumului artistului, a caracterizat lucrarea drept „o operă sapienţială închinată rezistenţei prin non-violenţă, un ecou îndepărtat distinct totuşi, de militantism întors către purificare, filigranând poate un fel de Gandhi de sorginte est-europeană, refractar teoretizărilor, ezitant în ceasul marilor hotărâri fără întoarcere, respectiv cu portiţa reîntoarcerii lăsată întredeschisă“. Politicul lasă urme profunde în viaţa lui Mizrahy, „un număr considerabil de pagini, ba şi capitole, din această carte, familiarizează lectorul cu particularităţile traiului pe brâna ostracizării etnice şi socio-profesionale...“, a subliniat vorbitorul. El a amintit de câteva „comandamente morale cărora li s-a subordonat Dan Mizrahy pe parcursul celor 650 de pagini... şi anume să nu uiţi pe nimeni... pe nici unul dintre acei care, printr-un gest, un act, o atitudine, o ţinută, o opţiune, o intervenţie, o decizie, ţi-au influenţat în bine destinul, te-au ajutat să te împlineşti ca om şi ca artist, te-au ţinut deasupra abisului, te-au mântuit“. Dar, în aceeaşi măsură, el nu i-a uitat nici pe „făptuitorii răului... zbiri mărunţi sau vremelnici miniştri, şefi de cadre ultrarigizi... Însă e vrednic de luare aminte faptul că aceste portrete sunt realizate mai curând cu mâhnire decât cu înverşunare“, a menţionat Ştefan Iureş. Referindu-se la partea a doua a cărţii, care descrie călătoriile şi concertele artistului,

O operă dedicată rezistenţei prin non-violenţă

vorbitorul a remarcat că „partea a doua a vieţii şi a cărţii abundă în episoade al căror senzaţional diferă desigur de prima... dar tot fabuloase rămân“. La sfârşit, redactorul de carte a ţinut să precizeze că „autorul nu a fost un colaborator comod... care şi-a apărat cu ghearele şi cu dinţii frazele, construcţiile, viziunile“.

*

Criticul muzical **ADA BRUMARU** a scos în evidenţă spontaneitatea paginilor în care autorul dialoghează cu sine, rămâne meditativ şi interpretează subtil faptele. Există în aceste pagini o simplitate, un firesc, o redare a adevărului pur. Din toate aceste adevăruri multiple se poate desluşi imaginea unei personalităţi cu totul speciale, a arătat vorbitoarea. Referindu-se la portretele din carte, Ada Brumaru a remarcat „ochiul îngăduitor şi tandru al lui Mizrahy, rareori vindicativ“. „Dan Mizrahy este un om de mare eleganţă, manifestând o disponibilitate pentru dialog, pentru a fi aproape de prieteni“, a conchis vorbitoarea. La rândul său, criticul muzical **PETRE CODREANU** a opinat că viaţa lui Dan Mizrahy este ca o legendă, cu întâmplări faste şi nefaste, un ocean zbuciumat, dar din care a reuşit să ajungă la liman. Vorbitorul a apreciat modernitatea concepţiei volumului, mulţimea planurilor în care se desfăşoară acţiunea, elementele de sociologie şi de istorie conţinute în lucrare, dar şi reconstituirea unui traseu cultural şi prezentarea laboratorului unui artist. „Aşa a fost...“ este şi o pagină de istorie a vieţii muzicale româneşti, a constatat criticul, care a remarcat că soarta a fost uneori nedreaptă cu Dan Mizrahy, identificat de multe ori numai cu Gershwin, deşi el a fost mult mai mult. Petre Codreanu a considerat că drumul de la pian la compoziţie al lui Mizrahy a fost un drum firesc, între om, pianist, compozitor existând o legătură indisolubilă. El a amintit şi bogata activitate de pedagog a artistului care a crescut generaţii de interpreţi şi a fost ca un părinte pentru discipolii săi. Criticul muzical **GRIGORE CONSTANTINESCU**, autorul prefeţei volumului, a ţinut să dezvăluie că această carte „se datorează omului din umbră, celui care l-a vegheat şi l-a ajutat să ajungă la această aniversare de 80 de ani, soţia sa, dna Cecilia Mizrahy“. Avocatul **CONSTANTIN VIŞINESCU** a vorbit despre similitudinile dintre soarta lui şi cea a artistului. Scriitorul **DOREL DORIAN** a subliniat importanţa transmiterii către urmaşii noştri a amintirilor despre personalităţile cu care am fost contemporani, arătând că memoriile lui Dan Mizrahy servesc acestui scop. Ziarista **IULIA DELEANU** a evocat momentul în care l-a cunoscut pe artist.

*

Explicând că îi este greu să vorbească deoarece este copleşit de emoţie, **DAN MIZRAHY** a afirmat că toate aceste elogii nu i se cuvin, deoarece: „n-am fost şi nu sunt scriitor“. Domnia-sa a arătat că a scris cartea pentru că a simţit nevoia de a aşterne pe hârtie nişte amintiri pentru generaţiile viitoare, iar faptul că lucrarea a văzut lumina tiparului îl consideră un cadou al Editurii Hasefer. Artistul şi-a exprimat deplinul consens cu cele spuse de Grigore Constantinescu, respectiv, că în mare parte îi datorează soţiei că a ajuns la 80 de ani şi a putut scrie cartea.

Viaţa lui Dan Mizrahy este ca o legendă

„N-am fost şi nu sunt scriitor“ *(Dan Mizrahy)*

La sfârşitul festivităţilor, dr. *Aurel Vainer* i-a înmânat lui Dan Mizrahy „Diploma de excelenţă a F.C.E.R. şi C.E.B. pentru întreaga sa carieră artistică“. Sărbătoritul a primit daruri din partea Federaţiei, a comunităţii Bucureşti şi a Departamentului de Asistenţă.

EVA GALAMBOS

Flori pentru DAN MIZRAHY, la Ateneul Român

Ateneul Român l-a sărbătorit (a fost iniţiativa directorului său, *Nicolae Licareţ*) pe unul dintre marii muzicieni români care a străbătut calvarul Holocaustului, al totalitarismului, fără ca suferinţa să-i înăsprească sufletul. Dimpotrivă, *Dan Mizrahy* - cel care a văzut lumina zilei într-o seară de 28 februarie, la Bucureşti -, a ştiut să depăşească nedreptăţi, ingratitudini, decepţii, conştient că viaţa este o partitură pe care o rescrii mereu, îndărătnicindu-se s-o stăpânească cu subtilă ironie, indicibil zaţ de amărăciune, autobiruinţă de sine. Şi a reuşit. Marii interpreţi ai artei sunetelor, tinerii muzicieni la începutul de drum, ilustrii muzicologi care l-au onorat prin muzică şi cuvânt, au onorat, implicit, comunitatea evreilor români.

De altfel, în sală, s-au „bucurat împreună de vremea care a trecut“, cum spunea atât de frumos prof. univ. dr. *Grigore Constantinescu*, prezentatorul spectacolului-simpozion (această din urmă parte a fost deschisă de directorul „Hasefer“-ului, prof. *Alexandru Singer)*, lideri F.C.E.R. şi C.E.B., E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, personalităţi culturale româneşti, prieteni de-o viaţă şi prieteni noi ai maestrului.

„Iar alergătorii vieţii îşi predau torţele“. Versul poetului latin ar fi putut sluji drept *moto* al concepţiei spectacolului. Fiindcă, în întregul său, a fost un dialog *con anima* între generaţii: de la *Nichita Dombinski* (la zece ani, pentru prima dată pe podiumul Ateneului, elev la Liceul „George Enescu“ din Capitală) la *Valentin* şi *Roxana Gheorghiu*, de la tinerii cântăreţi şi instrumentişti *Geanina Munteanu, Andrei Licareţ*, la cei consacraţi - *Florin Diaconescu, Vladimir Deveselu, Camelia Pavlenco, Mariana Colpoş, Simina* şi *Gabriel Croitoru* -, bineînţeles, fără a omite „urechea care vede, ochiul care cântă“ (acompaniamentul la pian, cu tandreţea şi rigoarea specifice sărbătoritului *Dan Mizrahy*). A fost o seară în care a predominat *liedul*. Muzica deloc uşoară şi-a spus şi ea cuvântul. A fost şi muzică aleasă din marele repertoriu clasic, romantic, impresionist.

A existat un indicibil monolog despre prea gingaşa alcătuire a sufletului omenesc. Cu sinceritate şi rafinată simplitate, muzicianul ni s-a dezvăluit şi în ipostază de memorialist. Este vorba de volumul „Aşa a fost“, conceput ca un *da capo* în viaţă şi în artă, după ce, în '91, maestrul Mizrahy termina integrala Gershwin.

Cu toată modestia şi emoţia răzbătându-i din cuvintele de gratitudine şi prietenie pentru colegii de generaţie, afecţiune de părinte pentru tinerii confraţi ce vin din urmă, în galeria muzicienilor importanţi ai veacului XX - începutul de veac XXI, *Dan Mizrahy* este unul dintre punctele de referinţă obligatorii. N-ar fi arătat, însă, la fel, dacă n-ar fi existat sprijinul discret, dăruit zi de zi, de soţia lui, *Cecilia Mizrahy*. Amândurora - sănătate, ani mulţi şi buni împreună, noi şi mari împliniri!

IULIA DELEANU

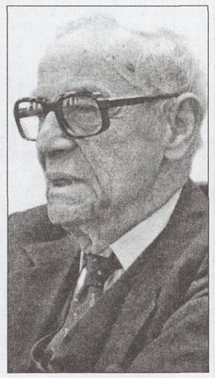

ISRAEL 2006

Roade din grădina lui Rubin

La doi paşi de „Şug Carmel“ (piaţă de „chilipiruri“ din Tel Aviv, ademenitoare pentru orice turist doritor de pitoresc oriental), tot înainte pe Bulevardul Allenby, până a întâlni altă principală arteră, Ben Yehuda, se desface, pe dreapta, o stradă încărcată de amintiri. Poartă numele poetului Haim Nahman Bialik, pentru faptul că el a locuit aici ultimii săi ani din viaţă (încheiată în 1934), când ajunsese la apogeul unui renume naţional. Locuinţa, aflată la numărul 22, avea să devină Casă memorială, adevărat reper istoric, loc de pelerinaj şi cult omagial. Nu e lipsit de semnificaţie să se ştie că, în perioada de pregătire, de colectare a vestigiilor muzeale, un grup de iniţiativă se preocupa să adune din România posibile mărturii, apte să îmbogăţească patrimoniul expoziţional preconizat (cf. ziarul „Renaşterea noastră“, 1940). Ar fi putut fi adunate şi transmise mai departe dovezi ale ecourilor înregistrate de versurile lui Bialik la noi, încă de pe vremea când desfăşura o prodigioasă activitate în părţile răsăritene, vecine nouă. Din puzderia traducerilor răspândite prin publicaţiile primelor decenii ale secolului XX, unele aparţineau lui Fundoianu.

Tot pe strada Bialik, la numărul 14, turistul român este deopotrivă de motivat să se oprească. Aici îşi stabilea reşedinţa şi atelierul de lucru, în 1946, pictorul Reuven Rubin, până la încheierea zilelor, în 1974. Originar din Galaţi (n. 1893), pictorul a urmat o traiectorie cu numeroase escale româneşti: Iaşi, Piatra Neamţ, Fălticeni şi, evident, Bucureşti, unde a şi obţinut întâiele recunoaşteri artistice, înainte de a se stabili definitiv

în fosta Palestină, în anii de după 1920, aproape simultan cu poetul Bialik. Acesta a avut ocazia să-i privească lucrări în expoziţii deschise la Tel Aviv sau Ierusalim şi să elogieze preocuparea pictorului de a reflecta condiţiile de viaţă şi aspiraţiile spirituale ale pionierilor evrei, coloniştii veniţi din largul lumii, hotărâţi să contribuie la aşezarea de temelii temerare pentru viitorul stat Israel. Însuşi Rubin a probat aptitudini de fondator şi a rămas ca precursor într-o mişcare artistică preocupată să exploreze rădăcini tradiţionale, revitalizate prin conectarea la impulsurile contemporaneităţii. Întregul traseu al evoluţiei lui Reuven Rubin, cu experienţe substanţiale asimilate la Paris, la New York, unde a şi expus la începuturile carierei, dar şi la maturitate, este elocvent reconstituit în Casa memorială, deschisă publicului din 1983. Mai recent, spaţiile au fost restaurate şi înzestrate cu material documentar inedit. Acum, vizitatorii îşi pot procura un album-catalog consistent, cu studii de referinţă şi excelente reproduceri orientative, lucrare omogen coordonată de Carmela Rubin, care însufleţeşte, competent, activitatea unei echipe dedicate promovării interesului pentru creaţia lui Rubin. În acest scop, există o arhivă şi o bibliotecă, necontenit îmbogăţite. Prestigiul căpătat de instituţie face ca fondul său de expunere să beneficieze constant de importante donaţii, cum a fost recent cazul unor tablouri oferite de Tamar Rabi, din colecţia sa privată. Pe firul istoriei tablourilor respective, ies la iveală elemente noi cu privire la perioada rodnică parcursă de artist în România şi la relaţii cu persoane - precum Moţi Rabinovici sau Yaacov Rabi - implicate în mişcarea sionistă, în măsură să fi participat la modelarea conştiinţei identitare a tânărului Rubin.

Despre procesul lăuntric al descifrării propriei personalităţi a ţinut să depună mărturii pictorul însuşi, când crea portretul etalon al bunicului (datat 1910), figură respectabilă de patriarh, purtând amprenta înţelepciunii trase dintr-o experienţă de viaţă călăuzită de precepte iudaice. Deopotrivă elocvente sunt portretele părinţilor, Feiga şi Joel Zeilicovici, ambele din 1916, cu reflexe de nobilă concentrare meditativă.

Perindându-se prin faţa vitrinelor sau a panourilor fotografice, vizitatorul ia act de alte împrejurări ce-l plasează pe artist în perimetrul românesc. Sunt reproduceri după titluri de periodice desenate, cândva, de Rubin („Licht“ sau „Hatikvah“), instantanee fotografice ale atelierului de lucru din Bucureşti, pe vremea primului război mondial, un catalog al expoziţiei personale într-o sală de pe Calea Victoriei, în 1924, apoi, după două decenii şi mai bine, scene de la ceremonia prezentării scrisorilor de acreditare în calitate de întâiul şef al misiunii diplomatice trimise de proaspătul stat Israel pe lângă autorităţile româneşti. O imagine protocolară ni-l arată în dialog cu Mihail Sadoveanu, observaţi de la oarecare distanţă de Ana Pauker.

Fie şi în treacăt, e uşor de constatat că la „capitolul românesc“ depozitul Casei memoriale Rubin rămâne deficitar. Numai pentru anul 1919 ar fi de adus completări de fond. Apărea atunci la Bucureşti publicaţia „Lumea evree“, condusă de un emerit cărturar şi filosof: I. Brucăr. În intervalul 14 iunie - 18 octombrie, fiece număr conţine contribuţii grafice semnate Rubin, unele inspirate din realitatea imediată, o expresivă galerie tipologică. Semnătura sa reţine atenţia pe afişul expoziţiei „Artă decorativă evreiască“, programată a fi vernisată concomitent cu deschiderea primului congres sionist din Bucureşti. Principalele exponate au fost obiecte din lemn (etajere de cărţi, rame de oglinzi), dar şi panouri pirogravate, reprezentând diverse episoade biblice. Comentatorii momentului pun în legătură stilul realizărilor cu lecţiile primite de artist în scurtul interval petrecut ca elev al şcolii „Bezalel“ din Ierusalim. Reporterul gazetei „Mântuirea“ întocmea un edificator inventar tematic: „...lat-o pe Rebeca, cu privirea în jos, întinzând lui Eliazar urciorul, în timp ce mai departe se adapă cămilele. Într-un colţ, prorocul Bileam deschide gura spre a-l blestema pe Israel, dar pe buzele lui ţâşneşte doar imn de slavă. Întruchipându-l pe Samson sub trăsăturile unui leu puternic, artistul ne arată cu câtă uşurinţă femeia, frumoasa Dalila, îl stăpâneşte. Ne tremură privirea la vederea fermecătoarei Judith, care, gătită, stă de priveşte corturile lui Holofern. Iat-o pe gingaşa Ruth în auriful lan de grâu şi frumoasa Sulamita cu privire visătoare“. Acelaşi ziar insera, la 10 septembrie 1919, o intervenţie a lui Gala Galaction sub titlul „Amicul Rubin“. Scriitorul, preot ortodox, vădeşte certe afinităţi spirituale cu pictorul evreu, căruia îi creionează, la început, un simpatic portret: „Are înfăţişarea unui toreador spaniol, însă n-ar fi în stare să ucidă nici un pui de găină, necum un taur. E un suflet de-a purureu primăvăratec, cercetat de visuri, de proiecte, de viziuni strălucite dar şi de problemele constant ascuţite ale unei vieţi de proletar pribeag. S-a născut în lume cu neastâmpărul fatal al poeziei. S-a simţit artist şi, între el şi lumea serioasă, între el şi posibilităţile înţelepte ale vieţii, a găsit totdeauna o barieră nebiruită. De mic copil, idealul lui era să aibă hârtie şi creion, şi pe câmpul gol şi alb al colii la îndemână, să mâzgălească mii de linii şi de conture, să fure tainele mişcării unduioase, să adune risipa figurilor ce trec. A constat în el o putere poruncitoare, care-l vădea şi-l sigila artist şi a fost de prisos să i se mai împotrivească. Artist, în lumea aceasta, robită intereselor materiale, egoismului şi trufiei, înseamnă să te naşti în zodia cea mai stearpă şi cea mai rea. Amicul Rubin trebuia, însă, să supraliciteze această situaţie. El a venit între noi întâi artist, al doilea: sărac, şi al treilea: evreu. Artist, sărac şi evreu! Cu această întreită sarcină în spinare, amicul Rubin colindă lumea aceasta de multă vreme… Aşa l-am întâlnit, aşa l-am cunoscut şi eu. Un copil de peste 25 de ani, rătăcit, în zile rele, prin mulţimea nepăsătoare şi brutală. Cu atingătoare naivitate, te lăsa să citeşti în vorba lui neprefăcută şi în ochii lui care spun totul, cât e de străin, de dezarmat şi de inadaptabil“. În „Lumea evree“ din 13 septembrie, apăreau reflecţii favorabile ale cuiva care iscălea doar cu iniţiale – M.R., de presupus ale prietenului Moţi Rabinovici.

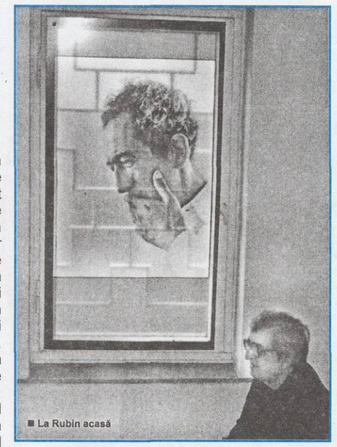

■ La Rubin acasă

Comentariile aveau să se înmulţească, stimulate de următoarele expoziţii; în 1922, în propriul atelier din Calea Griviţei, apoi cea pomenită mai sus, din 1924. Un ton asemănător, de veche cunoştinţă, au rândurile lui Victor Ion Popa („Adevărul“ din 17 ian. 1923), care aduc şi informaţia suplimentară că Rubin trimitea, de la Fălticeni, caricaturi incisive unui ziar din Bucureşti, în anii premergători întâii conflagraţii mondiale. Merită efortul căutării şi repunerii în circulaţie a acelor colaborări, s-ar

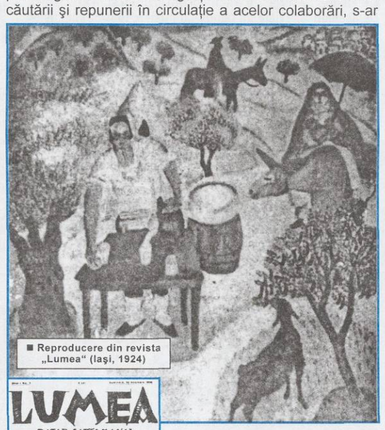

■ Reproducere din revista „Lumea“ (Iaşi, 1924)

părea uitate. Mai introduce V.I.Popa o noţiune, de luat în seamă: expresionism. Dacă se gândea la Kolnik (frecventat de Rubin în scurta lui escală la Cernăuţi), se cuvine a analiza sugestia, mai plauzibilă decât apropierile ce se fac de… hieratismul bizantin, cules de pe la mănăstirile din Moldova. În ciuda educaţiei sale teologice, Galaction nu se hazarda în asemenea asocieri. În schimb, unele dintre pânzele lui Rubin îi deşteptau amintirea troiţelor ţărăneşti, întâlnite pe la răscruci, în copilărie. De aici, atmosfera de arhaitate şi poezie primitivă, autentică, neviciată de zorzoanele artificialelor modernităţi.

În fine, ar mai fi încă ceva. Prin anii 1933-34, ambiţioasa revistă „Adam“ îşi orna coperţile cu reproduceri după uleiuri de Rubin („Safed“, „Portul Jaffa“, „Tiberiada“ ş.a.), menţinând pe artistul, emigrat de un deceniu, în atenţia publicului român. Erau, oare, realizări actuale sau rămăseseră din stocul celor ce au figurat în expoziţiile Bucureştilor de altădată ? E posibil ca răspunsul să poată fi găsit consultând arhiva conservată în str. Bialik. Aşa cum la Cabinetul de stampe al Bibliotecii Academiei Române se păstrează un specific desen, cu dedicaţie autografă către prof. G. Oprescu, ofrandă din 1949. Pe undeva, ar trebui să mai existe minime urme de scrisori schimbate cu Gala Galaction, cu Eugen Relgis, poate cu însuşi Fundoianu, ale căror drumuri s-au intersectat cu certitudine, căci poetul *Priveliştilor* depăna în „Mântuirea“ şirul consideraţiilor despre „helenism şi iudaism“ exact în răstimpul expoziţiei lui Rubin din 1919. Şi nici nu se limitează la atât sugestiile eventuale pentru alte investigaţii, în completarea celor ce dau viaţă Casei Memoriale.

GEO ŞERBAN

Expoziţia pictorului Rubin

● O emoţionantă aniversare „Mizrahy – 80“, la Casa de Cultură a F.C.E.R. din Bucureşti (PAG. 8) ● Primul Muzeu „Struma“, în Beer Sheva, în memoria celor 769 de evrei aflaţi la bordul vasului scufundat în 1942 (PAG. 10) ● Memoriale din Tel Aviv (PAG. 9) ● La trei ani de la moartea prestigiosului dramaturg DUMITRU SOLOMON – prima reprezentare, la Teatrul Valah din Giurgiu, a piesei „Miriam şi nisipurile mişcătoare“ (PAG. 11) ● Să amintim şi pagina specială a revistei: „Ţi-am adus ghiocei / Ca să-ţi murmure ei...“ (PAG. I)

POŞTA REDACŢIEI

Ziarista **DOINA MESELES**, bună cunoscătoare a istoriei evreilor din România, prezintă în publicaţia israeliană „Ultima oră“, un interesant interviu despre iniţiativa colaboratorului nostru apropiat, inginerul *Baruch Tercatin*, de a realiza la Beer Sheva un Muzeu „Struma“, a cărui inaugurare a avut loc la 5 martie a.c. Redăm un rezumat al acestei convorbiri.

Singurul muzeu dedicat memoriei victimelor tragediei vasului „Struma“ - care s-a scufundat în valurile Mării Negre în februarie 1942, existând un singur supravieţuitor - a fost înfiinţat în incinta sinagogii cu acelaşi nume din Beer Sheva, decizia de a-l crea aparţinând conducerii sinagogii - a relatat ing. Baruch Tercatin, al cărui frate şi-a pierdut viaţa în această catastrofă. La invitaţia lui *Arie Reitter*, preşedintele sinagogii, ing. B. Tercatin a format un comitet. Preşedinte de onoare a fost ales fostul Şef Rabin al României, dr. *Alexandru Şafran*, din Elveţia.

Muzeu „Struma” la Beer Sheva

„Muzeul se află la etajul al doilea al Sinagogii - povesteşte intervievatul. Scările care duc la uşa muzeului sunt în formă de colaci de salvare. Ai impresia că urci pe vas şi de altfel toată sala muzeului este făcută sub formă de vapor. Pereţii sunt albi, iar în jur sunt lumini albastre care sugerează *valurile mării. La intrare, sala are un panou cu date despre* viaţa evreilor din România şi cu istoria celorlate vase („Mefkure“, „Patria“ etc.) scufundate în drum spre Ereţ Israel. De asemenea, există un panou cu numele tuturor victimelor de pe „Struma“, lângă fiecare dintre cele 769 de nume fiind aprinsă o candelă... În sala muzeului există multe dintre fotografiile celor pieriţi pe Struma“.

Ing. Baruch Tercatin apreciază că iniţiativa de înfiinţare a muzeului este extrem de importantă, deoarece noile generaţii nu mai ştiu nimic despre această tragedie, „nu ştiu ce a reprezentat atunci pentru evreii din România această îngrozitoare nenorocire“, a subliniat el.

Intervievatul a vorbit şi despre sprijinul acordat de F.C.E.R. şi Ambasada Israelului în România pentru realizarea muzeului. „Federaţia... mi-a pus la dispoziţie gratuit un mare număr de cărţi pentru bibliotecă. Datorită sprijinului acordat de E.S. dr. Rodica Radian Gordon, am reuşit să aducem gratuit aceste cărţi în Israel“ - a spus, în încheierea convorbirii, ing. Baruch Tercatin.

„Creuzetul Muzelor“

Sub acest titlu, dna OLGUŢA HRINCESCU, din oraşul israelian Kiryat Ata, ne împărtăşeşte câteva gânduri legate de o expoziţie organizată în această localitate de doi artişti amatori, unul dintre ei fiind membru al Alialei române. Redăm extrase din această corespondenţă „de suflet“.

Locaţia Kiryat Bialik - Israel. Seară-eveniment în cadrul Alialei române. În prezenţa unui numeros public, a avut loc vernisajul dublei expoziţii îngemănând doi artişti amatori. Un medic de familie şi desigur, nu întâmplător, pacientul său fericit...

Medicul *Ester Gonen* a emigrat din Gruzia în anii tinereţii timpurii [...]. Extrem de îndrăgită şi apreciată de compatrioţii săi, pacienţi sau nu, a fost încurajată să-şi practice *hobby*-ul - pictura. Picturile în ulei ale doamnei doctor Ester Gonen sunt pactul de linişte, culoare, strălucire şi dinamicitate, făcut între Hipocrat şi muza inspiratoare, determinând emulaţia creatoare, spre bucuria, încântarea şi plăcerea noastră. Creaţiile, reunite sub titlul „Energia din curgerea apei“, fascinează prin tema prioritar aleasă: preţioasa apă. De un albastru-verde metalizat-magnetizant, tablourile te fac să te apropii, în speranţa că vei simţi mirosul, zbaterea, clipocitul inconfundabil al apei. În completare şi în perfect melanj cu stânca impozantă, ieşind din adâncuri şi străpungând cerul senin, piatra rotundă şi rece, edificiul oglindindu-se perfect în apa clară - toate îţi induc o stare de linişte şi calm terapeutic [...].

În perfect balans al sinergiei faptelor temeinic făcute, se află cel de-al doilea creator al expoziţiei, domnul *David Shlomo*, originar din Dorohoi. Fost director administrativ şi de personal al Spitalului „Rambam“ din Haifa, acum preşedinte al Uniunii Pensionarilor din acelaşi spital: scriitor (studiu privind decriptarea unor texte din Cabala, amplă monografie a obştii evreieşti din Dorohoi, multe alte volume, pe diferite teme, incluzând şi probleme de perspicacitate etc.), pictor amator, animator „spiritus rector“ - spirit îndrumător al Cercului „Şai Agnon“ din regiunea Krayoth şi al altora cu specific cultural din Haifa; fost redactor-şef al publicaţiei culturale de limba română „Tribuna Krayot“, extrem de apreciată de cititori. Exponatele din actuala expoziţie, reunite sub titlul „Reflexia mea“, ne dezvăluie trăirile interioare ale creatorului, definind iudaismul evlavios, reprezentat şi de imagini inconfundabile ale Ierusalimului şi-n egală măsură, latura poetică prin compoziţia de culori pastelate, ce sunt „aruncate“ pe petale de flori, frumos aşezate pe *lemn, prin îmblânzirea focului. Dl David Shlomo*, artizan fervent şi modelator de oameni, face ca şi din frământarea mâinilor să ţâşnească frumosul din chintesenţa artei [...].

Memoria oraşului Constanţa

Sinagogile

Corespondentul nostru FLORIN STAN ne-a trimis o frumoasă evocare de la malul Mării Negre, din care redăm câteva extrase.

În anul 1878, în momentul revenirii autorităţilor române în Dobrogea, în Constanţa fiinţau cultic patru biserici creştine (greacă, armeană, catolică şi bulgară), mai multe geamii şi două sinagogi, una fondată în anul 1866 *„pentru ovreii «Spanioli»“*, iar alta în anul 1872, *„pentru ovreii numiţi «leşesci»“* [...].

Cea mai cunoscută sinagogă, sub forma unui templu de rit spaniol, data din 1866 şi se afla pe un teren din Strada Mircea, donaţie a lui Ismail Kemal Bey. Exact în acelaşi loc, pe temelia fostei construcţii, se va ridica Templul israelit de rit spaniol, în stilul unui gotic târziu, Primăria Constanţei dând comunităţii evreilor din oraş autorizaţie de construcţie pentru înălţarea acestui locaş la 24 mai 1903. Conform unui act în limbile română şi ebraică, păstrat în arhivele constănţene, data începerii construcţiei templului a fost *„anul una miie noue sute trei în ziua de Miercuri 28 al lunei Maiu orele 3 p.m.“* [...]. Semnificativ este că sumele de bani colectate pentru înălţarea acestui sfânt locaş mozaic au provenit *„de la persoane generoase concetăţene şi de la coreligionarii noştri din diverse oraşe“*, cum precizează înscrisul documentului. Pentru susţinerea lucrărilor la templul proiectat - după planurile arhitectului vienez Adolf Linz -, la 13 martie 1904, în oraş s-a organizat un spectacol cu piesa *Manase*, de Ronetti-Roman, susţinut de trupa Al. B. Leonescu. Finalizarea acestui important edificiu s-a făcut în anul 1905. Bijuterie arhitectonică, remarcat de nenumăraţi oaspeţi ai vechiului Tomis, templul a devenit, în timp, nefuncţional, datorită lipsei credincioşilor sefarzi şi neputând primi o altă destinaţie a fost lăsat să se dărâme, demolarea sa definitivă petrecându-se în anul 1989.

Un alt templu evreiesc, de cult aşkenaz, situat în zona veche a oraşului, pe Strada C.A. Rosetti, datând din anul 1910, dăinuie încă în condiţiile vitrege ale trecerii timpului, restaurarea sa fiind absolut vitală. Acest templu s-a ridicat pe locul unei sinagogi mai vechi - aceasta se pare că s-a construit după 1867, în urma unui firman emis de sultanul Abdul Aziz. Preşedintele de atunci al Comunităţii israelite, P. Şapira, a primit autorizaţia de construcţie din partea Primăriei oraşului la 9 aprilie 1910. Construcţia a fost proiectată de arhitectul Anghel Păunescu [...].

Din viaţa Comisiilor consultative ale F.C.E.R.

Comisia consultativă a F.C.E.R. pentru combaterea antisemitismului şi negaţionismului a abordat, la ultima sa întâlnire, problema atitudinii Federaţiei faţă de consecinţele totalitarismului comunist, demers al societăţii româneşti care s-a intensificat în ultima perioadă. Preşedintele Comisiei, dr. **ALEXANDRU ELIAS**, a subliniat necesitatea abordării acestei probleme în condiţiile adoptării de curând a unei rezoluţii a Consiliului Europei privitoare la dezvăluirea crimelor comuniste, precum şi ale înfiinţării, printr-o hotărâre a Guvernului, a Institutului pentru Studierea Crimelor Comunismului. Este necesară precizarea unei atitudini a Federaţiei faţă de victimele totalitarismului comunist, printre care s-au aflat şi numeroşi evrei. Nu este posibil să ne limităm numai la condamnarea unui singur totalitarism, a cărui consecinţă a fost Holocaustul - a arătat domnia-sa. Nu vom începe noi un proces al comunismului, dar trebuie să ne implicăm în studierea şi a acestui fenomen şi să dăm posibilitatea victimelor să vorbească, a conchis dr. Alexandru Elias.

ANDREI OIŞTEANU *a apreciat iniţiativa* drept foarte bună, menţionând că el a ridicat această problemă în anii '90, dar Federaţia nu a dat curs acestui demers. În ultima perioadă, a arătat el, lucrurile în România s-au schimbat şi se cere o condamnare morală a regimului totalitar comunist. În acest context, domnia-sa a vorbit despre o iniţiativă a Grupului pentru Dialog Social, care, împreună cu 30 de ONG-uri din România, urma să lanseze, la 11 martie a.c., cu ocazia aniversării a 16 ani de la Proclamaţia de la Timişoara, un Apel adresat preşedintelui României, primului ministru, Camerei Deputaţilor şi Senatului României, de recunoaştere a crimelor comunismului în România şi de condamnare oficială a regimului comunist. În aceste condiţii, a arătat domnia-sa, Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România trebuie să dea un semnal. Nu putem cere societăţii româneşti să recunoască Holocaustul şi pe de altă parte să nu ne alăturăm condamnării crimelor totalitarismului comunist. În acest sens, Andrei Oişteanu a vorbit despre gesturi simbolice, cum ar fi un comunicat de presă ori un editorial pe această temă în revista F.C.E.R.

Atitudinea faţă de victimele regimurilor totalitare - dezbătută în Comisia pentru combaterea antisemitismului şi negaţionismului

MARCO KATZ, şeful Centrului pentru Monitorizarea şi Combaterea Antisemitismului în România, şi-a exprimat susţinerea faţă de iniţiativă şi a atras atenţia că nu putem opera cu standarde duble, să cerem societăţii româneşti să ne înţeleagă şi să nu condamnăm crimele totalitarismului comunist, printre victimele căruia, aşa cum s-a mai arătat, s-au numărat şi evrei. *Trebuie să fim partea care iniţiază* paşi în acest sens, care investighează acest subiect, şi să nu rămânem în urma evenimentelor, deoarece şi noi suntem parte a societăţii româneşti, a apreciat vorbitorul.

Alăturându-se iniţiativei, **ANDREI CORNEA** a arătat că trebuie să ne menţinem statutul de membri ai societăţii civile şi să profităm de prilejul înfiinţării noului Institut care şi-a propus dezvăluirea crimelor totalitarismului comunist. Domnia-sa a susţinut ideea redactării unui Comunicat de presă în care să se scoată în evidenţă numărul mare al evreilor care au fost şi ei victime ale persecuţiilor totalitarismului comunist.

În cuvântul său, **LIVIU BERIS** a atras atenţia că există şansa ca, în cadrul acestor cercetări, chiar şi criminali care nu au avut de a face cu comunismul să fie transformaţi în victime.

MAGDALENA BOIANGIU a arătat că la un astfel de comunicat vor fi înregistrate cu siguranţă reacţii. Din păcate, după 1989 nu au existat partide de stânga care să se fi distanţat de comunism. Între timp, problemele s-au acumulat, devenind la ora actuală un nod de contradicţii. Dacă vom aborda problema victimelor, fiecare caz urmează să fie judecat în parte şi trebuie vorbit pe larg despre procesul *sioniştilor, a precizat* vorbitoarea.

OLIVER LUSTIG a susţinut şi el iniţiativa, arătând că necesitatea implicării noastre în procesul crimelor totalitarismului comunist nici nu se pune în discuţie. Întrebarea este cum să demarăm *acţiunea, ce probleme trebuie atinse.* Domnia-sa a fost de acord cu propunerea de a se redacta un comunicat şi a se publica un editorial în „Realitatea Evreiască“.

HARRY KULLER s-a pronunţat împotriva comunicatului, atrăgând atenţia asupra impactului negativ pe care l-ar avea. Potrivit opiniei lui, lucrurile ar trebui făcute cu mai mult tact, domnia-sa propunând ca un reprezentant al evreimii să discute problema participării noastre la dezbaterea subiectului victimelor totalitarismului comunist. De asemenea, o personalitate din lumea evreiască ar trebui să scrie un articol cu tema „Evreii şi comunismul“. Vorbitorul a arătat că la C.S.I.E.R. se studiază, de multă vreme, această problemă. Există, de pildă, 20 de dosare de urmărire a Rabinului Rosen, precum şi ale altor evrei urmăriţi. Oricum, acţiunea trebuie încadrată în eforturile populaţiei româneşti de elucidare a aspectelor totalitarismului comunist.

Preşedintele F.C.E.R, deputat dr. **AUREL VAINER**, a subliniat că deoarece acest subiect ne priveşte la nivel comunitar, trebuie prezentat în faţa Comitetului Director şi supus aprobării acestuia. De aceea, domnia-sa l-a solicitat pe dr. Alexandru Elias să prezinte o informare în acest sens. De asemenea, trebuie urmărit cu atenţie cum se abordează subiectul în mijloacele de informare în masă. Referindu-se la un gest simbolic, preşedintele F.C.E.R. a sugerat, în afara Comunicatului de presă şi a unui editorial, includerea şi a platformei Memorialului de la Sighet în cadrul pelerinajului care se va realiza potrivit *Programului* „Pe urmele lui Elie Wiesel“, la care participă lideri ai Federaţiei, ai JOINT, importante personalităţi evreieşti din ţară şi din străinătate, membri ai comunităţilor evreieşti locale. În închisoarea de la Sighet există chiar o cameră a sioniştilor, în care s-au aflat condamnaţii evrei. De asemenea, *este recomandabilă şi o colaborare cu* Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor, pentru folosirea în acest demers a arhivei, documentelor şi forţelor de acolo.

În altă ordine de idei, preşedintele F.C.E.R. a făcut o scurtă informare despre participarea domniei-sale la reuniunea Congresului Mondial Evreiesc de la Ierusalim şi la Adunarea Generală Extraordinară a Congresului Evreiesc European, care, la iniţiativa domniei-sale, a adoptat o rezoluţie de sprijinire a admiterii României şi Bulgariei în Uniunea Europeană, începând cu 1 ianuarie 2007.

EVA GALAMBOS

În memoria celor şase milioane – ucişi şi a celor mutilaţi sufleteşte

La 22 februarie a.c., *Teatrul Valah* din Giurgiu a marcat trei ani de la trecerea în eternitate a celui care a fost unul dintre cei mai importanţi dramaturgi ai literaturii române contemporane, **DUMITRU SOLOMON** z.l., prin montarea uneia dintre ultimele sale piese, „Miriam şi nisipurile mişcătoare". Au participat lideri ai F.C.E.R., ai A.E.R.V.H., membri ai Comitetului de Iniţiativă ai Clubului C.E.B. pentru Generaţia de Mijloc, un numeros public. Pe când - reintrarea în repertoriul altor teatre din Capitală şi din ţară a pieselor lui Dumitru Solomon?

Salutară a fost iniţiativa Teatrului Valah din Giurgiu de a pune în scenă una din ultimele piese ale lui Dumitru Solomon, la trei ani de la trecerea lui în Lumea-De-Dincolo. Omagiul adus unuia dintre dramaturgii contemporani de prim rang s-a constituit şi într-un moment comemorativ dedicat Zilei Mondiale a Holocaustului. „Miriam şi nisipurile mişcătoare" este o piesă scrisă în memoria atât a celor şase milioane de evrei pieriţi în Holocaust, cât şi a celor care i-au supravieţuit. *Ei au fost eliberaţi din lagăre, dar nu au putut fi eliberaţi de „nisipurile mişcătoare" care i-au mutilat sufleteşte pentru tot restul zilelor.* În aceasta constă drama lui Miriam. Un rol important l-a jucat realizarea artistică a trupei din Giurgiu, în care jocul actorilor a fost pus în valoare de foarte moderna montare a piesei (regizor, directorul teatrului, *Mircea Creţu*). O montare care a fost capabilă să emoţioneze chiar şi pe cei care au trăit Holocaustul. Incredibila, dar verosimila din punctul de vedere al realizării artistice, poveste de iubire între un ofiţer SS şi o evreică *häftling*, este „spartă" de secvenţe de film documentar cu imagini coşmareşti din lagărele morţii. Fire de sârmă ghimpată înconjoară laitmotivic protagoniştii, chiar şi în cele mai tandre, poate, chiar idilice scene. Centralitatea piesei o constituie fumul ieşind din coşul crematoriului şi gândul la părinţii, surorile, fraţii, prefăcuţi în scrum, tresărind în memoria afectivă a fostei *häftling*. (Convingătoare - *Giulia Ionescu*, prin forţa trăirilor tuturor experienţelor traumatizante). „Rinocerita" este, într-adevăr, epidemică, dar umanitate există, indiferent de etnie, confesiune, sistem politic represiv. Metafore ale ideii - Conrad, Heinrich, Rudi (în interpretarea lui *Cosmin Creţu*, cu un firesc şi o simplitate a gesturilor, într-un rol-simbol de mare dificultate). Există şi un subconştient întunecat al cărui înţeles nu-l percepem: prejudecata, întrupată de mama lui Conrad, care vrea „binele" copilului ei, aşa cum a fost învăţată ea să-l separe de „rău" (memorabilă - *Anca Alexandra*). O percepţie oportunist-realistă a lucrurilor vine din partea tatălui lui Conrad (*Toma Vasile*). Piesa este, prin succesive revelări induse, un eseu despre mecanismul puterii oarbe, subumanitate şi sublim; o metaforă polemică faţă de orice absolutizare. Aplauze, minute în şir, şi flori au recompensat indiscutabilele merite ale interpreţilor, regizorului, scenografei (*Olimpia Damian*), montajului de imagini filmate (*Mihăiţă Decu*), muzicii israeliene-semn al renaşterii din cenuşa crematoriilor a poporului evreu. **(IULIA DELEANU)**

Am stat de vorbă după premiera cu spectacolul „Miriam", la Teatrul Valah din Giurgiu, cu câţiva dintre invitaţii de la Bucureşti: lideri ai F.C.E.R., supravieţuitori ai Holocaustului, oameni care aparţin generaţiilor postbelice. Unghiurile de percepţie, filtrate prin propriile trăiri şi propria sensibilitate, au avut un punct comun: să nu lăsăm trecutul în uitare, prezentul în indiferenţă. Holocaustul a fost posibil datorită unei ideologii rasiale şi unor „raţiuni" conjuncturale politico-economice. Dar miile de executanţi? Cum se transformă oameni cumsecade în fiare? - se întreba, sub beneficiu retoric, preşedintele A.E.R.V.H., conf. univ. dr. *Otto Adler*. S-a obţinut aceasta, pe de-o parte, prin propagarea urii rasiale, ani în şir, prin

„Să nu lăsăm trecutul în uitare, prezentul în indiferenţă"

înspăimântarea unora şi indiferenţa altora. În '45, Holocaustul s-a încheiat ca eveniment istoric, dar *ura continuă* şi azi, prin negaţioniştii Holocaustului. Holocaustul a avut unicitate prin încercarea de exterminare a unui întreg popor.

Au fost elogii la adresa realizatorilor unui spectacol de incontestabilă valoare artistică (vice-preşedintele A.E.R.V.H., dr. *Liviu Beris*, ing. *Friedrich Antschel* - Comitetul de conducere al A.E.R.V.H, cercetător *Anca Suciu*, de la C.S.I.E.R., psiholog *Tatiana Zadoina* - Comitetul de Iniţiativă al Clubului C.E.B. pentru Generaţia de Mijloc).

Sigur, în piesă, apar şi germani care nu erau fascişti, fiindcă umanitatea n-a dispărut chiar şi în momente de eclipsă a istoriei sale, opina vicepreşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*.

„Am urmărit spectacolul cu lacrimi în ochi", spunea scriitorul *Oliver Lustig*, director de programe la A.E.R.V.H. Existenţa camerelor de gazare era cel mai strict secret. Totuşi, un SS-ist şi-a păstrat un dram de omenie, găsind mijloace pentru a facilita câteva evadări, oameni care au făcut cunoscute lumii înspăimântătoarele orori. **(I.D.)**

La împlinirea a trei ani de la trecerea în eternitate a lui Dumitru Solomon z.l., publicăm extrase dintr-un interesant eseu scris de regretata Irina Coroiu, din care se evidenţiază pregnant şi unele evaluări ale dramaturgului semnate de Lucian Raicu şi Marian Popescu.

[...] Cele 14 schiţe dramatice ale volumului de debut, „Dispariţia", indică deja foarte clar traiectul original al scriitorului, ce avea să devină renumit prin *extraordinara sa capacitate de a „personaliza problematicul", de „a transforma abstracţiunea ideilor într-un spaţiu de umanitate* înduioşător de concret, de palpabil, de reprezentativ" (*Lucian Raicu*). Teatralitatea formidabilă a pieselor sale „de idei", şi nu doar a celor „cu şi despre filosofi", provine din talentul de a crea conflictualitate, de a medita şi a invita la reflecţie. Printr-o *virtuozitate tehnică născută dintr-o subtilitate intelectuală aparte*, Dumitru Solomon fixează, în dialog, substanţa dramaturgică astfel încât replica glisează într-un spectacol secund, focalizând simultan înţelepciunea şi ironia, declanşând o confruntare dialectică insolită între aforismul cu bătaie lungă şi poanta cu efect imediat. De aceea, întreaga operă ar putea fi subsumată exclamaţiei unui erou al său: „Nu pot să tac. Trebuie să-mi menţin condiţia logică" [...]. Un concis crez artistic exprimat spontan încă din primii ani ai carierei şi care-i confirmă consecvenţa în obsesia salvării prin gândire, prin raţionament [...]. *Încă din anii '70, capătă valenţe premonitorii subtextul politic incendiar, dar nesesizat ca atare din cauza finei disimulări* în aparent benigne scenete, precum „Ceasul", în care, invocându-se convertirea poeziei în filosofie, se consfinţeşte metamorfozarea civismului în delaţiune, Heraclit cu al său „panta rei", urmând să asigure alunecarea către ceea ce avea să se numească „piesa cu filosofi", „prin care *scrisul dramatic al lui D. Solomon aspiră la intrarea în circuitul european al valorilor dramei alături de alţi dramaturgi importanţi ai literaturii române de azi*" (*Marian Popescu*). În al doilea volum, intitulat „Socrate - măşti contemporane" [...], autorul de... dramedii (!) dintr-o scriere dramatică de mici dimensiuni, „Echivoc", nu-şi ascunde regretul faţă de ineficienţa actului teatral: „oamenii ne cred sau nu ne cred şi-şi văd mai departe de dramele şi comediile lor". Dacă aceasta poate fi considerată o *ars poetica a rebours*, eseul „Teatrul ca metaforă" formulează câteva principii cărora Dumitru Solomon le-a rămas fidel toată viaţa. „Teatrul se întoarce la metaforă prin însăşi structura sa, el îşi răscumpără clipele de rătăcire naturalistă, urcând din domeniul exactităţii în cel al [...] esenţelor vieţii. Într-o carte, intitulată modest „Desene rupestre" [...], sunt inserate şi câteva „Sfaturi către un tânăr regizor", „Sfaturi către un tânăr dramaturg", „Sfaturi către un tânăr actor", plus „Zece ipostaze ale spectatorului ideal", unde se află ascuns, dinainte de '89, sloganul ce a dat titlul acestui excurs [...] care ar putea fi parafrazat în chiar „stilul Dolfi", cu o interogaţie retorică, ce se vrea o provocare la o confesiune: „Mai bine ficţionar decât realist!?!".

„Extraordinara capacitate de a transforma abstracţiunea ideilor într-un spaţiu de umanitate"

(Extrase din studiul introductiv la volumul „Teatru", Editura Unitext, 1997)

TELEOBIECTIV

O revelaţie numită MEDI DINU

Revelaţia de care va fi vorba în aceste rânduri ne-a oferit-o nu de mult, pe Tv.R.-*Cultural*, telerealizatoarea Luiza Barcan, care exclama, într-o explozie de entuziasm: „Nu vă imaginaţi cât de bucuroasă sunt că vă pot vorbi la timpul prezent despre o foarte specială şi pe cât de specială, pe atât de nedreptăţită artistă. Despre tânăra de 97 de ani, incredibil de frumoasă şi nu folosesc adjectivele din teribilism, ci din pură şi sinceră uimire".

Aşa am redescoperit-o şi noi, în acel interviu cu adevărat uimitor, pe doamna Medi Dinu. Cu o bucurie umbrită de mustrări de conştiinţă: să fi trecut chiar o jumătate de secol de când nu am revăzut-o pe „domnişoara noastră de desen", Margareta Wechsler, viitoarea doamnă Medi Dinu? Da, ne-au fugit anii şi viaţa, cu ingratitudinea lor cu tot, şi noi nu am mai căutat-o pe profesoara noastră iubită, cea care ne-a contaminat pe noi, fetele evreice alungate din şcolile de stat (şi dându-ne examenele la liceul Graur-Kreindler) de gustul, ba chiar pasiunea pentru artele plastice. Domnişoara renunţase la harul ei de când Balcicul, muza ei vrăjită, fusese smuls României şi de când legile rasiale i-au interzis să mai expună, ba chiar să mai şi calce în sălile de expoziţie. Era „disidenţa" ei: zecile de acuarele au fost împachetate şi legate cu sfoară, umplând casa cu „Balcicul ei" secret. Iar expoziţiile altora erau privite de afară, prin vitrine: „Duceţi-vă înăuntru, doamnă, i-a zis, complice şi îngăduitor, paznicul Simion de la «Dalles», eu stau să vă păzesc cât e pauza de lungă. Uitaţi-vă cât vreţi. Nu vă prinde nimeni" (citat din memorie).

A prins-o, însă, pe zeci şi zeci de ani din viaţă, iubirea maritală pentru fermecătorul, boemul, omul de spirit şi de cafenea, poetul-ziarist Gheorghe Dinu, alias Ştefan Roll. Şi cred că a fost o „veselă puşcărie" (cum zice celebra replică dintr-o operetă) convieţuirea cu acest personaj unic în felul său, şi el adorat de breasla noastră gazetărească, fiind un neîntrecut amfitrion pe când păstorea Uniunea Ziariştilor, potolind firile cele mai vanitoase şi rivalităţile cele mai otrăvite. El, soţul - poet de avangardă; ea, soţia, pictoriţă „tradiţionalistă", respingând structural suprarealismul (deşi îl cunoştea şi gusta arta lui Victor Brauner): nici unul din soţi nu se omora cine ştie ce după produsele artistice ale celuilalt. „Când am citit, *într-un târziu, cele două volume de* poezii ale sale şi i-am zis că găsesc în ele doar unele pepite de aur, ca pe fundul unui râu de munte, s-a supărat pe mine", povesteşte cu umorul ei senin, *doamna Dinu. Năstruşnicul poet* şi-a aruncat atunci, cu nepăsare, cele două cărţi. Din fericire, fosta domnişoară Wechsler, respectuoasă faţă de artă şi mai chibzuită, ca orice evreu care nu ştie ce-i aduce ziua de mâine, nu s-a arătat la fel de risipitoare cu lucrările ei, deşi îşi oprise penelul în anul 1939 („ultimul meu Balcic"), când viaţa şi demnitatea îi fuseseră rănite de legile rasiale, frustrante şi umilitoare. Şi-a pitit bine lucrările şi aşa se face că, după 65 de ani, pe micul ecran pot curge acum în linişte imaginile Balcicului, aşa cum l-a portretizat sensibilitatea ei graţioasă, un Balcic poetic şi rămas tânăr, „un spectacol fascinant, culme a rafinamentului şi măiestriei" - aud comentariul realizatoarei interviului. Timp de câteva minute, am avut senzaţia că artista noastră are puteri magice: oprise în loc istoria. Înfruntase goana nebună a unui secol nebun. Ba îşi învinsese şi propriul timp: să arăţi la 97 (nouăzeci şi şapte!) de ani, atât de vie şi frumoasă, să ai atâta intensitate a privirii, atâta fluenţă a vorbirii şi tinereţe a glasului, să ai o asemenea memorie care să nu se poticnească, nu, zău că aici e vorba de un miracol, şi nu de o cosmetizare făcută de televiziune. Păi dacă senectutea poate arăta astfel, ea merită trăită! Aşa că am zis adio enervării produse de lapsusul care ne chinuie zile de-a rândul, îngrijorării faţă de paginile citite ieri şi uitate până azi, adio şi sâcâielii provocate de puseul de tensiune sau de durerea de şale; pilda servită de această Sfânta Vineri - seara (cum îmi vine să o numesc pe doamna Dinu, unind tradiţiile spirituale iudee şi româneşti) ne ridică moralul.

Brusc, mi-am dat seama că pe micul ecran nu am zărit-o niciodată, nici pentru o clipă pe autoarea acestei memorabile pagini de document artistic şi uman, de reală telepoezie: doamna Luiza Barcan se retrăsese complet din faţa camerei de luat vederi, lăsând invitatei sale, în întregime, spaţiul şi timpul, cu o discreţie şi o modestie care nu prea le stau în fire telerealizatorilor noştri. Fineţe de spirit, profesionalism de cea mai înaltă calitate, eleganţă a caracterului, Doamne, ce rar întâlnite însuşiri în zgomotosul nostru imperiu mediatic! Regăsite, apoi, şi în articolul pe care l-a consacrat tot doamnei Medi Dinu, în „Adevărul *literar şi artistic*", *cu un titlu de o resemnată tristeţe*: „Scurtă şi neputincioasă relatare despre o artistă uitată". Oare? Ce spuneţi despre aceste fraze? „Medi Dinu a expus ultima dată în 2003, la expoziţia «Seniori ai picturii româneşti contemporane», organizată de subsemnata, la Galeria Apollo. Aş da orice ca Medi Dinu să aibă acum, în 2006, o expoziţie personală. Ar fi o revelaţie".

SANDA FAUR

P.S. Din ceasul *Jurnalului* Tv.R.I. de duminică seara (26 februarie) păstrăm şi acum emoţia specială a două minute şi jumătate. Le transmitea, de la Paris, ceremonia premiilor „César" oferite învingătorilor din cinematografia anului trecut. Pe micul ecran a apărut un tinerel cu o chică imensă de păr negru, cârlionţat şi cu o voce înecată în lacrimile succesului: era Radu Mihăileanu al nostru, al românilor-evrei (pe care mi-l amintesc din *Mangheriada* de la T.E.S., unde a jucat ca tânăr actor vreo trei ani). Îşi făcea respectuoasa plecăciune de mulţumire pentru prestigiosul „César" obţinut de scenariul său scris pentru filmul *Trăieşte*. În sală, l-am zărit o clipă pe tatăl său, vechiul nostru coleg de breaslă, Ion Mihăileanu. „Mama nu e nici ea departe", a spus fiul: îi simţea prezenţa - şi veghea - acolo, de sus, deasupra norilor.

Înţelepciunea contemporanului nostru - ALEXANDRU SEVER

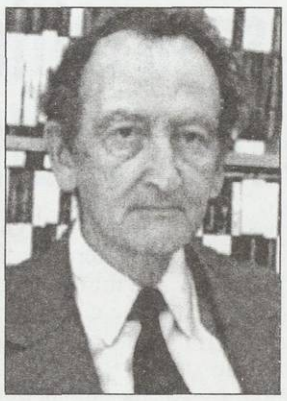

ALEXANDRU SEVER 85

Societatea culturală „Tristan Tzara" din Moineşti (Bacău) organizează periodic simpozioane dedicate unor scriitori născuţi în acest orăşel, printre care şi lui *Alexandru Sever*, prozator, dramaturg, eseist, om de cultură iubit şi apreciat în ţara de baştină, ca şi în Israel, unde s-a stabilit în 1990. Cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani, revista noastră (nr. 136/ 1 martie 2001) i-a dedicat o pagină (scriitorul s-a născut la 22 ianuarie 1921), dar prezenţa lui s-a făcut simţită în România şi după plecarea sa, prin editări şi reeditări - *Cartea morţilor* (Ed. Albatros), *Insomniacii* (Ed. Hasefer) ş.a. -, articole, interviuri, iar la întâlnirea scriitorilor de la Neptun, în 1997, Al. Sever a participat direct. Z. Ornea (z.l.) îl considera „drept unul dintre marii prozatori români de astăzi". În presa culturală din Israel este cunoscut cu al său *Inventar al obsesiilor circulare*, publicat şi în „Lettre Internationale" (din toamna lui '98), aforisme de mare profunzime, din care umorul nu lipseşte. Editura Hasefer a publicat, în 2004, o nouă carte a prolificului şi dăruitului scriitor, *Umbre de la zidul plângerilor mele*, care, pe lângă 551 de note, mărturisiri, obsesii (cum le-am putea defini?), cuprinde o serie de eseuri critice despre cărţi şi autori. Sentimental, scriitorul este legat de locurile natale, de amintirea părinţilor, a soţiei, a prietenilor dispăruţi. Cuvântul „moarte" apare des în cărţile sale (chiar şi *Cartea morţilor* - despre Holocaust), dar vitalitatea sa este mai puternică, dovadă şi volumul impresionant al scrierilor sale. Deşi au dat cei mai mulţi martiri în cei două mii de ani de Diaspora - spune Al. Sever -, nici o biserică nu i-a canonizat pe evrei, poate doar pe cei de la începuturile creştinismului, când propagatorii acestei credinţe erau, în mare parte, evrei. „Orice om ar trebui să cunoască două limbi", continuă autorul, şi anume „limba grijilor cotidiene" şi cea în care vorbeşte cu Divinitatea.

Orice lectură din scrierile sale, fie ele *Eseuri critice*, fie masiva *Carte a morţilor*, *Insomniacii*, dacă ne referim la o perioadă mai apropiată, dar şi romanele, piesele mai dinainte, te îmbogăţesc spiritual, simţi că te afli „în dialog" cu un mare înţelept. Aşteptăm în continuare noi şi noi cărţi ale octogenarului şi neobositului artist al cuvântului, Al. Sever. „Ad Mea Veesrim!".

BORIS MARIAN

RESTITURI

Un mare filolog român - HEIMANN TIKTIN

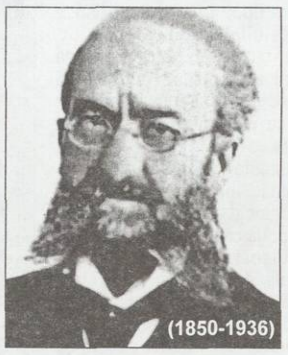

(1850-1936)

Heimann (Hariton) Tiktin s-a născut în 1850, la Breslau (Wroclaw), în familia unor rabini din tată în fiu (Abraham ben Gedalia - n. 1820, Solomon - n. 1843), iar numele de familie provine de la denumirea unei localităţi poloneze din apropiere. A murit la Berlin, în 13 martie 1936, sub regimul nazist, care aplica deja legile rasiale.

La vârsta de 18 ani, Tiktin ajunge la Iaşi, învaţă singur limba română, pe baza unor studii aprofundate, astfel că în 1883 publică *Gramatica română*, reeditată în 1945, la Editura Tempo. Din 1889 a condus secţia de lingvistică a publicaţiei „Arhiva" din Iaşi, iar în 1905 apare, la Heidelberg, *Rumänisches Elementarbuch*, carte de limba română pentru germani, unică la acea vreme. Principala sa lucrare este *Dicţionarul româno-german*, în trei volume, elaborat în perioada 1896-1926, un dicţionar de referinţă pentru specialişti, pe care s-au bazat alte lucrări de nivel academic. Între anii 1912-1925, Tiktin nu a primit de lucru în România (restricţiile de ordin etnic), astfel că a fost nevoit să se angajeze lector la Universitatea din Berlin. În 1926, este primit în Academia Română, fiind distins şi cu un premiu. Despre H. Tiktin a scris, în 1971, prof. dr. I. Rizescu o monografie (opera, omul).

Tiktin avea o pregătire multiplă. Şi-a luat doctoratul în filosofie la Leipzig. În 1884, a colaborat la „Convorbiri literare", fiind bine primit la „Junimea" lui Maiorescu, ca şi la „Revista pentru istorie, arheologie şi filologie" a lui Gr. Tocilescu. A susţinut numeroase conferinţe, prelegeri pe teme de filologie română, ca şi germană. În perioada 1884-1890, a scris „Viaţa cuvântului", despre evoluţia limbii. La moartea sa, revista „Rampa" menţiona că ultimul său adăpost a fost o cameră de student, el, care la începuturile sale, a fost un autodidact în studiul limbii române.

Cei trei mari filologi români de origine evreiască, Moses Gaster, Lazăr Şăineanu, H. Tiktin trăiau în afara graniţelor ţării, care, cu întârziere le-a fost recunoscătoare. Cum scria şi acad. Al. Graur, în România studiul limbii nu a avut multe personalităţi ilustre - Haşdeu, Al. Philippide, O. Densuşianu, Sextil Puşcariu, Al. Lambrior (mort de tânăr). La aceste nume se adaugă numele celor trei amintiţi mai sus.

Mihail Sebastian scria: „Dacă societatea noastră ar avea curajul a-şi pune făţiş marile întrebări privitoare la alcătuirea ei, moartea izgonitului H. Tiktin ar trebui să provoace o serioasă revizuire de conştiinţă". Cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la naştere, Academia Română a organizat o manifestare sărbătorească, la care a vorbit acelaşi harnic monografist şi om de ştiinţă dr. Ioan Rizescu.

Elogiat de Iorga, Motru, I. Bianu, ca şi de cei din generaţia următoare, Eugen Coşeriu, Mioara Avram, iubit şi respectat, onorat cu distincţii, mereu amintit în retrospective despre lingvistica românească, H. Tiktin a trăit şi a murit în cele mai modeste condiţii, singurul dar fiind cel pe care i l-a hărăzit destinul - să contribuie la „creşterea limbii româneşti" şi s-o apropie de circuitul european.

B. MEHR

ÎN NUMĂRUL VIITOR

Aniversările şi comemorările anului 2006

Urmare din pag. 1

La încheierea demonstraţiei, Roger Cukierman, liderul CIRF (Federaţia Organizaţiilor Evreieşti din Franţa), şi-a manifestat satisfacţia faţă de participarea masivă la această acţiune. „Este important pentru societatea franceză să recunoască faptul că până şi micile prejudecăţi rasiste şi antisemite pot avea consecinţe teribile şi îngrozitoare" - a declarat el în cadrul unui interviu la postul de radio „Europa 1". La rândul său, Pierre Besnainou, preşedintele Congresului European Evreiesc, membru important în conducerea comunităţii evreieşti din Franţa, a fost mulţumit de reacţia societăţii franceze. „Am invitat toate forţele democratice din Franţa. Important pentru noi este să trimitem un mesaj din care să reiasă că orice fel de jignire la adresa unui cetăţean evreu din Franţa este o jignire la adresa ansamblului Franţei" - a declarat el cotidianului israelian „Haaretz". Besnainou a acordat o importanţă deosebită prezenţei la demonstraţie a unui mare număr de neevrei.

Societatea franceză condamnă antisemitismul

Manifestaţii asemănătoare au fost organizate la Lyon, Nisa şi alte mari oraşe din Franţa, iar la Ierusalim un grup de 200 de persoane a participat la o demonstraţie de solidaritate, organizată de Asociaţia Imigranţilor Francezi.

Cu două zile înaintea demonstraţiei - în prezenţa preşedintelui Franţei, Jacques Chirac, şi a soţiei sale, Bernadette, precum şi a premierului Dominique de Villepin -, la Marea Sinagogă a Victoriei din Paris, a avut loc o ceremonie în memoria tânărului ucis. Toate cele 3.000 de locuri din sinagogă au fost ocupate, sute de persoane au stat în picioare şi alte mii - în afara Sinagogii.

În ziua de 13 februarie, Ilan Halimi a fost găsit mort, cu urme de tortură şi arsuri pe tot corpul. El a fost răpit cu trei săptămâni în urmă de către o bandă de musulmani. De la început, mama lui a declarat poliţiei că fiul său a fost răpit de antisemiţi, dar autorităţile de la Paris au negat acest lucru. Motivaţiile antisemite au fost mai târziu recunoscute de ministrul francez de interne, Nicholas Sarkozy. „A fost răpit şi asasinat deoarece era evreu, iar în concepţia lor, evreii au bani", a spus ministrul. 12 dintre suspecţi au fost de acum arestaţi de poliţie, iar conducătorul bandei, Iusuf Fofana, a fost extrădat din Côte d'Ivoire.

EVA GALAMBOS

DIN PRESA CULTURALĂ

FEBRUARIE 2006

◆ **„CONTEMPORANUL - IDEEA EUROPEANĂ"** dedică o bună parte din conţinut *Istoriei literaturii române contemporane* a lui Alex. Ştefănescu (interviu, aprecieri, George Bălăiţă este încântat doar de talentul de „romancier" al criticului ş.a.). Dacă Horia Stamatu, Vintilă Horia, scriitori plecaţi din România, au loc în această istorie, cum de lipsesc scriitorii valoroşi de azi, trăitori în S.U.A., Franţa, Israel? Marin Mincu începe o polemică (orgolii, orgolii) cu I.B. Lefter, acuzându-l de plagiat, N. Tzone scrie poezie „post-avangardistă", Henri Zalis îl elogiază pe Edgar Papu.

◆ În **„OBSERVATOR CULTURAL"**, nr. 50/9 februarie 2006, este evocat istoricul Leon Poliakov (Iulia Deleanu despre „Breviarul urii", Ed. Est, 2004 şi Michael Finkenthal despre biografia celui omagiat). Reţinem: „Exterminarea evreilor europeni n-ar fi fost posibilă dacă n-ar fi existat o anume aprobare tacită şi, mai ales, o indiferenţă cvasigenerală". Bianca Cernat recenzează *Memoriile* Luciei Demetrius (Ed. Albatros, 2005), iar Solomon Marcus semnează o tabletă, „Eminescu şi matematica". Mihai Fulger găseşte „excelent" filmul lui Spielberg, *München - un eseu despre violenţă*. În nr. 51/16 februarie, se scrie pe larg (6 pagini) despre Norman Manea, „scriitor de talie internaţională". Recomandăm tableta lui Liviu Ornea, „Dificultăţi de orientare" (dreapta-stânga, rasism-antirasism).

◆ În **„DILEMA VECHE"**, nr. 107/10 februarie 2006, remarcăm tableta lui Radu Cosaşu: „O realizare incontestabilă: io!" (o evoluţie a „eu"-lui în funcţie de conjunctura politică), iar Andrei Oişteanu scrie despre Avram Goldfaden, pornind de la filmul lui Gabrea. În nr. 108, din 17 februarie, Radu Cosaşu scrie cu vechi ataşament faţă de memoria lui Radu Albala (care i-a fost model pentru un personaj literar). Anca Manolescu se referă la respectul pentru tradiţia religioasă, iar Magdalena Boiangiu analizează poziţia musulmanilor în Europa.

◆ Revista **„LUMEA"**, o publicaţie de interes, conţine şi aberaţii de genul elogiului adus de un oarecare V. Patrichi lui Paul Goma, care ar fi avut „curajul" să arate „cine au fost comisarii sovietici din 1940" care... ş.a.m.d. Nu vedem „curajul". Editorialul lui Marian Oprea este tendenţios critic la adresa politicii S.U.A., ca şi articolul unui Serghei Markov, de la Agenţia „Rusia la zi", la adresa Israelului. Mai apar ştiri precum: „Falimentul economiei americane", „S.U.A. - campioni mondiali la condamnări la moarte", „antisemitismul (în S.U.A.?) a fost înlocuit cu un anticreştinism furibund" (Burt Prelutsky, comentator), iar Emanuel Bădescu compară „ianuarie 1941" cu „decembrie 1989", sărind, fără a aminti, peste Pogromul antievreiesc care a însoţit rebeliunea din 1941. Aberaţii!

◆ În **REVISTA „22"**, nr. 831/7 februarie, găsim un schimb de mesaje între Tony Judt, profesor la New York University, autor al unei recente cărţi, *Postwar*, şi Ana Blandiana. Este vorba de Memorialul de la Sighet şi reproşul de a fi „victimizaţi" foşti criminali de război, legionari etc. Filon Morar scrie despre „Criza nucleară iraniană" (polarizare geopolitică, democraţie religioasă, „mulahocraţie", antiisraelism, antiamericanism); la fel, Sorin Cucerai se referă la „Războiul antiterorist" (divergenţe între S.U.A. şi unii lideri europeni din U.E.). În nr. 832/14 februarie, Andrei Cornea susţine politica guvernului de combatere a corupţiei, ca şi Al. Lăzescu. În pag. 13, o fotografie de la o demonstraţie a musulmanilor: „Be prepared for the Real Holocaust" (dispreţ faţă de lecţiile istoriei). Alina Mungiu comentează impactul apariţiei caricaturilor. Vl. Bukovski scrie despre „Procesul comunismului - un Nürnberg public". Acelaşi fals semn de egalitate între două catastrofe. Bukovski este şi un aprig oritic al S.U.A. Paul Cernat laudă cartea lui Fl. Ţurcanu despre „Mircea Eliade - prizonierul istoriei" (Ed. Humanitas, 2005). Autorul nu se sfieşte să reamintească adeziunea acestuia la legionarism.

◆ În **„ROMÂNIA LITERARĂ"**, nr. 5/8 februarie, T. Urian scrie într-o recenzie la cartea lui Valeriu Gherghel *Porunca lui Rabbi Akiba* (Ed. Polirom, 2005), despre „lipirea etichetei de antisemiţi chiar şi pe intelectuali cu vederi recunoscut democratice". „Who's who?". Nu este clar. Marius Sala aminteşte, în discursul său de recepţie la Academie, despre o ascendenţă sefardică. Despre atacul publicistului Mircea Mihăieş la adresa prof. Ion Ianoşi am scris în numărul anterior al revistei noastre.

◆ În **„CULTURA"**, din 2 februarie 2006, citim un extins studiu despre *Întâmplări în irealitatea imediată* a lui M. Blecher, un articol al lui Leon Volovici, „Limitele compromisului" (cu un citat din Michnik: „Comunismul trebuia combătut fără compromisuri, dar cu mijloacele şi limbajul democraţiei". În nr. 8/9 februarie 2006, A.P. Iliescu continuă serialul „Sultanismul şi tradiţia monologală" (acum despre Nicolae Iorga şi stilul său autoritar). Petru Romoşan publică trei poeme ale uitatului şi „blamatului" Marcel Breslaşu, la rubrica „100 de poeme ale românilor". Sunt recenzate o antologie de „Poezie americană contemporană" (Ed. Cartea Românească, 2006) în selecţia lui E. Foster şi L. Schwartz, ca şi „Cutia cu bătrâni" a lui Andrei Oişteanu (2005), care merită o mai mare atenţie a criticii literare. În nr. 9/16 februarie, profesorul Ion Ianoşi răspunde cu eleganţă (poate nemeritată pentru violenţa atacului lui M. Mihăieş din R.L. nr. 5/8 februarie) şi în detaliu, la acuzaţia de a fi fost „instructor C.C.". Opera de istoric şi filosof al culturii, a lui Ianoşi include studii despre Tolstoi, Dostoievski, Thomas Mann, despre filosofia românească, despre C. Noica (fără prejudecăţi). Care este vasta operă a justiţiarului M.M.? Despre „Resursele antiamericanismului actual" scrie Valentin Protopopescu, iar Mihaela Grancea semnează un argumentat articol: „S-avem şi noi antisemiţii noştri". Revedem cozile unor cărţi aflate în vânzare: *A fost sau nu Holocaust?*, de fostul PRM-ist Radu Theodoru, *Războiul nevăzut al evreilor sionişti cu românii*, de necunoscutul Cornel Dan Nicolae. Un pas pe drumul combaterii negaţionismului şi antisemitismului face revista „Cultura".

◆ În **„MINIMUM"** (Israel), din februarie 2006, găsim informaţii despre situaţia politică, ştiri din diverse alte publicaţii. Aflăm că dr. Leon Volovici predă la Universitatea Ebraică din Ierusalim primul curs de „Istoria evreilor din România". Unele ştiri sunt preluate din revista noastră (despre A. Poch, Gh. Schwartz, Em. Reicher, B. Marian, Iulia Deleanu, despre Societatea Culturală „Moses Gaster" ş.a.). Prof. Jean Askenazy publică un eseu de excepţie: „Natan Strulovici vs Ion Coja". Iosef Eugen Campus scrie elogios despre Al. Ecovoiu, cunoscut scriitor român, Eliezer Palmor despre Eliade, Cioran şi „problema evreiască" ş.a. Sunt reproduse fragmente din memoriile Ninei Cassian şi din *Cazul Beilis*, de O. Sava. Este interesantă şi „Poşta redacţiei". (B.M.M.)

MERIDIANE • MERIDIANE

Traducerea în românește a lui HEINRICH HEINE

150 de ani de la moartea poetului

Literatura germană s-a bucurat mereu de atenția cititorilor din România. Spațiul de răspândire a limbii, cum se spune, „a lui Goethe și Heine" a fost în Bucovina, zona Brașov-Sibiu și Banat. De aceea traducerile au fost necesare pentru cunoașterea bogatei culturi, din care numai propaganda nazistă a încercat să-i elimine pe evrei, chiar și pe Heine.

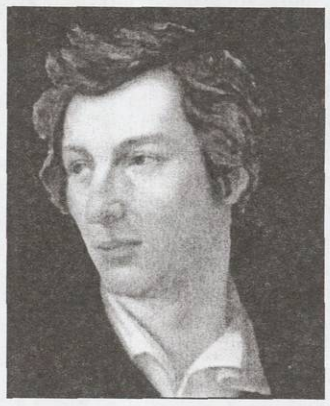

În 1956, apărea la E.S.P.L.A., sub îngrijirea poetului Alfred Margul-Sperber, o frumoasă antologie de versuri ale marelui clasic, Heinrich Heine. Vom aminti, în ordine alfabetică, numele traducătorilor, mulți fiind personalități în cultura română. N. Argintescu-Amza a tradus din ciclul *Marea Nordului*, *Încoronare*, alături de Philippide, Adrian Maniu, ca și poemele „Poseidon", „Mărturisire", „Pasărea Phöenix" ș.a. Maria Banuș traduce poeme de dragoste, dar și satirice (ex. „Măgarii alergători"). Vlaicu Bârna alege din repertoriul romantic, dar și din poemele „sarcastice" ale plurivalentului Heine: „Cavalerul rănit", „Logodnicii", „Griji babilonice" ș.a.

Un harnic traducător a fost și Demostene Botez, care se oprește la poeme de inspirație biblică: „Regele David", „Solomon", dar și la cele de dragoste, la „pamfletele" politice (numeroase, la Heine). De fapt, întreaga producție lirică a lui Heine este pătrunsă de un „fir roșu" al ironiei ori autoironiei, care adeseori devine sarcasm ori capătă o culoare tragică. Este și motivul, probabil, pentru care Nina Cassian a tradus numeroase poeme ale lui Heine.

Mihail Cosma preferă perioada romantică a acestuia, ca și Ștefan Augustin Doinaș, dar celebrul poem pe care îl și citām aici este, fără îndoială, „presimbolist": „Un brad stă singuratic / În nord cu vârfu-n nori / Adoarme-n glugă albă / De ghețuri și ninsori / Visează că, departe / În orientul clar / Un palmier stă singur / Pe stâncile de jar". Menționăm că poemul a fost tradus și în ebraică (de Bialik) și în rusă (de Bunin) etc. Emil Dorian a tradus frumoase poeme precum „Doi frați" (din care s-a inspirat, posibil, și Alecsandri), „Donna Clara" ș.a. Urmează Ion Frunzetti, Enric Furtună (cu „Child Harold", după Byron ș.a.), apoi productivul Șt.O. Iosif, cu peste 50 de poeme (menționăm doar „Belsazar"), Victor Kernbach, Adrian Maniu („Don Ramiro", amintind de timpuriul Eminescu ș.a.), I. Mătăsaru, tatăl poetei Nina Cassian, un dăruit traducător de limbă germană, Barbu Nemțeanu („Iehuda ben Halevy" ș.a.), Letiția Papu Philippide, Veronica Porumbacu („Regele Harald", „Carol I", „Maria Antoinette", „Germania" - fragment), Isaiia Răcăciuni (Atta Troll - fragment), Ion Marin Sadoveanu („Germania" - fragment), Petre Solomon cu circa 40 de poeme traduse, Virgil Teodorescu („Prințesa Sabat" ș.a.), A. Toma, Romulus Vulpescu.

Am amintit aici doar numele autorilor mai cunoscuți, nu numai ca traducători, dar și ca poeți, autori de creații originale. Dintre poemele devenite aproape folclor în Germania, prin celebritate, menționăm „Grenadirii" („Doi grenadiri din Rusia veneau / Spre Franța-ndreptându-se iar" - trad. Lazăr Iliescu), ciclul „Mamei mele B. Heine, născută Geldern" (trad. Lazăr Iliescu), „Loreley" (Șt. O. Iosif) - „Eu nu știu ce poate să fie / Că-mi sună mereu în urechi / Cu veșnica-i melancolie / Un basm din zilele vechi". Poemul l-a inspirat...

S-ar mai putea adăuga încă multe alte poeme, dar spațiul nu ne permite.

BORIS MARIAN

Monumente evreiești de însemnătate mondială – JEWISH HERITAGE

■ Frescă (detaliu) din catacomba Villa Torlonia - Roma

În 1965 a fost înființată Fundația Monumentelor Lumii (World Monuments Found - WMF) cu care colaborează și Consiliul Moștenirii Iudaice, condus de Ronald Lauder. Această conlucrare a început în 1988, când a fost restaurată Scuola Canton Synagogue din Veneția. Activitatea Jewish Heritage Council (JHC) s-a lărgit după 1989, când s-au deschis porțile spre estul Europei. Prima lucrare de restaurare a fost cea de la Sinagoga „Templul din Cracovia" (1862), de rit „progresiv", clădire salvată de la distrugerea orașului în anii războiului. Au urmat Sinagoga Dohany din Budapesta, cea mai mare sinagogă din Europa (3.000 de locuri), apoi catacombele evreilor din Roma (sec. IV e.a.). În 1991, a început inventarierea monumentelor din estul Europei, program în care au fost incluse și monumentele istorice evreiești din România, despre care s-a mai scris. Fără monumentele din România, inventarul cuprindea 3.500 de locuri (inclusiv cimitire vechi) în Polonia, Cehoslovacia și Ungaria, aproximativ o treime în fiecare țară. În același program au fost incluse și monumente din nordul Africii, în special din Maroc. (B.M.M.)

■ Templul din Cracovia (Polonia)

■ Sinagoga „Ibn Danaan" din Fez (Maroc)

După 60 de ani, renaște cinematografia în idiș

Orașul american Monsey, cu o numeroasă populație de evrei ortodocși, nu pare locul cel mai adecvat unde doi frați harnici și serioși să se apuce să-și riște economiile de o viață pentru a face un film „underground". Și, totuși, așa s-a întâmplat cu Mendy și Yaakov Kirsh care au terminat recent primul film în idiș din ultimii 60 de ani, întitulat „A Gesheft" („O afacere"). Premiera peliculei a avut loc în mod discret în decembrie 2005 - puțin înainte de Hanuca -, în distribuție figurând actori vorbitori de limbă idiș, provenind din acest oraș, mulți dintre ei apărând pentru prima dată pe ecran. Filmul prezintă viețile paralele a doi bărbați care au copilărit împreună, dar ale căror drumuri în viață s-au despărțit, unul dintre ei devenind rabin, iar celălat - un om de afaceri de succes. Pentru a respecta sensibilitatea evreilor religioși, nu apar decât eroi-bărbați, iar mesajul este educativ, tinzând să prezinte idealuri iudaice. Există totuși un rol de femeie, fără dialog, dar jucat de un bărbat, iar cele câteva cuvinte rostite în engleză sunt subtitrate în idiș. „Cred că este primul film evreiesc ortodox din lume", a apreciat regizorul Yaakov Kirsh. Înaintea celui de-al doilea război mondial, a existat o industrie înfloritoare de filme idiș, dar se adresa vorbitorilor de idiș laici, emancipați. După Holocaust, idișul s-a menținut doar ca limbă folosită în conversația de zi cu zi a evreilor ultrareligioși.

DVD-ul cu filmul „Gesheft" - care, cel puțin până acum, nu se putea cumpăra decât din câteva magazine cu obiecte iudaice de pe Coasta de Est a S.U.A. și *on-line* - a fost vândut până acum în 1.500 de exemplare și frații Kirsh au reușit, în acest scurt interval de timp, să-și recupereze jumătate din investițiile lor. Comunitățile nereligioase au manifestat, la rândul lor, un interes crescând față de film, depășindu-se astfel audiența căreia i s-a adresat inițial. „Este vorba de limba și cultura idiș", afirmă Kirsh, care și-a dat seama că mulți evrei americani resimt o relație nostalgică față de „mamloșen", așa cum este alintat idișul. „Lumea este curioasă să aibă informații despre comunitățile religioase", susține el. Frații Kirsh și compania lor, „Kosher Entertainment Productions", își promovează pelicula prin Internet și „de la om la om", dar se gândesc să o prezinte la mai multe festivaluri din S.U.A. și Israel.

Este oare începutul unui nou imperiu al filmului în lumea evreiască? - a fost întrebat regizorul. „Deocamdată nu m-am gândit la o altă creație, dar dacă inițiativa noastră se va dovedi profitabilă din punct de vedere financiar, vom mai face un film", a răspuns Yaakov Kirsh care, pentru orice eventualitate, continuă să lucreze ca agent de asigurări.

EVA GALAMBOS

ȘTIRI... SIGURE

◆ Controversatul istoric britanic David Irving a fost condamnat de către un tribunal din Austria la trei ani închisoare, pentru că a negat existența Holocaustului. Legea austriacă prevede, încă din 1947, pedepse cu închisoarea până la zece ani pentru acte și afirmații susceptibile să incite la reactivarea nazismului. Pentru a scăpa de pedeapsa maximă, Irving a pledat vinovat, declarând că a greșit atunci când a negat existența camerelor de gazare de la Auschwitz. Avocatul său a făcut recurs, susținând că declarațiile lui Irving au fost făcute cu 17 ani în urmă.

◆ La împlinirea unui an de la dispariția lui *Sergiu Comissiona* (5 martie 2005), două concerte - susținute, la Ateneul Român, de Filarmonica „George Enescu" - au omagiat memoria marelui dirijor. În programul concertelor (dirijor - *Larry Livingstone*; solist - pianistul *Shelly Berg*, ambii din S.U.A.) au figurat: uvertura operei „Nabucco", de Giuseppe Verdi, „Evansent" (aranjamente pe teme de Fauré, Bill Evans, Beatles) și „Tablouri dintr-o expoziție", de Musorgski-Ravel.

◆ Israelul și grupuri de evrei americani au început o campanie împotriva prezentării la ceremoniile Premiilor Oscar din 5 martie a peliculei „Paradise Now", câștigătoarea „Globului de Aur", pentru cel mai bun film străin, ca provenind din „Palestina". Subiectul filmului prezintă doi atentatori sinucigași palestinieni. Pe de altă parte, o petiție *on-line* adresată Academiei de Artă a Filmului care acordă premiile, semnată de peste 4.000 de persoane din Israel și din străinătate, a cerut retragerea filmului din competiție, afirmându-se că „Paradise Now" legitimează asasinatele în masă și-i prezintă pe asasini drept victime.

◆ Protestatari de la Budapesta au organizat mai multe demonstrații în favoarea salvării vechiului cartier evreiesc din capitala Ungariei. Organizația civilă „Óvás", creată pentru a obține reabilitarea acestui cartier, a protestat împotriva demo-lării mai multor clădiri istorice, unele proiectate de faimosul arhitect ungur din secolul al XVIII-lea, Jozsef Hild.

◆ Dintre toate instituțiile de învățământ superior, Universitatea din New York are cei mai mulți studenți evrei - 6.500, urmată de Universitatea Gainsville din Florida, Colegiul Park de la Universi-tatea Maryland, fiecare cu 4.500 de studenți, și Universitatea Rutgers, cu 5.000 de studenți.

◆ În orașul Graz se găsește una dintre cele mai frumoase sinagogi construite în ultimii ani. Ea a fost ridicată pe ruinele celei vechi, distrusă de naziști în 1938. Proiectată de arhitecții Jorg și Ingrid Mayr, în stil modern, la construcție

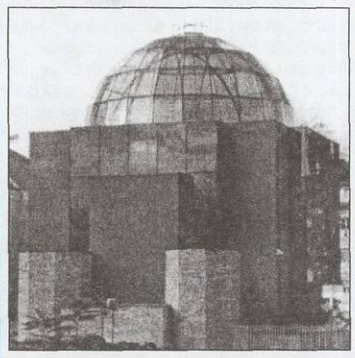

au fost folosite cărămizi și țigle ale vechii sinagogi. Clădirea de bază adăpostește o sală centrală. Cupola de sticlă se sprijină pe 12 stâlpi din metal simbolizând cele 12 Triburi ale Israelului. Amvonul din sticlă unde se citește Tora se găsește în mijlocul sălii, iar *Aron Kodeș*-ul cu Sulurile Sfinte - într-o nișă înaltă la peretele de răsărit.

◆ Shoshana Damari, „regina cântecului israelian", a murit la 83 de ani. Figură legendară a muzicii ușoare, ea a fost laureată a Premiului Israel. Cariera ei a fost paralelă cu cea a Statului Israel. Prezență impunătoare și deținătoare a unei voci neobișnuit de puternice, a fost, încă de la crearea statului, una dintre cele mai iubite interprete, multe dintre melodiile ei fiind identificate cu războiul de independență din 1948. (E.G.)

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAŢA COMUNITARĂ

Programul de pregătire a profesorilor de Talmud Tora

TIMIŞU DE SUS, 23-26 februarie 2006

La Timişu de Sus a avut loc un program de pregătire a profesorilor de Talmud Tora şi de limba ebraică, în cadrul căruia au fost schiţate temele acestor cursuri pentru următoarele luni. În afara celor *613 mitvot*-uri şi subiectul „Tanahul ca istorie", stabilite anterior, *vor fi dezbătute şi teme* suplimentare propuse de profesori, cum ar fi „Femeia în iudaism" sau „Bazele iudaismului". Pentru a asigura varietatea programelor s-a propus organizarea unor vizite între grupurile de cursanţi din diverse comunităţi şi organizarea a două concursuri naţionale de iudaism (forma mai scurtă - ediţia de vară şi cea extinsă, pe parcursul a şase luni, septembrie 2006 - martie 2007), care vin în completarea programului Talmud Tora de anul viitor. Pentru a înlesni şi susţine munca profesorilor, *în cursul acestei veri va fi elaborat un manual sub forma unei colecţii de materiale şi* surse, sugestii metodologice, materiale suplimentare, ilustraţii şi foi de lucru. Manualul va avea câte o secţiune pentru cursul de iudaism, pentru cursul de istorie, un dicţionar de termeni şi un index de personalităţi ale istoriei şi culturii evreieşti din toate timpurile.

ANDA DUMITRU, coordonator naţional Talmud Tora

„Tel Aviv One"

În perioada 4-8 martie a.c., s-a desfăşurat în Israel reuniunea tinerilor lideri ai Uniunii Comunităţilor Evreieşti din Statele Unite, manifestare care reuneşte aproape 1.000 de participanţi. Pentru prima oară, evenimentul - organizat în anii trecuţi în New York - are loc la Tel Aviv, sub numele de „Tel Aviv One". Ca un semn al unităţii Diasporei cu Israelul, la eveniment a fost prezent un grup al JOINT format din tineri din Europa şi India. Din România au participat *Eduard Kupferberg*, *Cristi Ezri* şi *Luciana Friedmann*. Principalul scop al evenimentului este formarea legăturilor dintre cei care îşi asumă evreitatea şi lucrează ca profesionişti sau voluntari în cadrul organizaţiilor evreieşti. O amplă relatare - în numărul viitor al revistei.

Filmul „Münich" şi situaţia din Israel

în dezbaterea asistatelor de la Căminul „Amalia şi dr. Moses Rosen"

Aproape două ore de dezbateri, întrebări şi opinii a fost rezultatul unei întâlniri dintre un grup de „locatare" ale căminului „Amalia şi dr. Moses Rozen" şi *Eva Galambos*, redactor la „Realitatea Evreiască". Dialogul face parte din programul săptămânal de ergoterapie realizată de un grup de voluntare entuziaste, printre care le amintim pe doamnele *Saşa Ionescu* şi *Cela Avadic*, la care participă aproximativ 10-15 persoane, foarte active şi interesate de ce se întâmplă în lume.

Acţiunea s-a desfăşurat în mijlocul acestui grup de doamne intrate bine în vârsta a treia, dar cărora, după felul în care s-au manifestat, le dai cu 10-15 ani mai puţin. Îngrijite, aranjate, aşezate în cerc într-o cameră luminoasă, decorată cu obiecte de artizanat lucrate de locatarii Căminului, ele au acceptat ambele sugestii propuse de vorbitoare, respectiv prezentarea filmului „Münich" al lui Steven Spielberg şi a situaţiei din Israel. Vorbitoarea a schiţat bogata filmografie a lui Steven Spielberg, apoi a povestit conţinutul filmului, oprindu-se asupra

problemelor contradictorii pe care le ridică. Audienţa a urmărit expunerea cu interes. În cadrul întrebărilor şi discuţiilor au fost ridicate probleme legate de terorism şi *modul în care s-ar putea combate, în ce măsură ai voie să execuţi* fără judecată, dacă este bine sau nu să existe o abordare „echidistantă" a acestei probleme pentru un regizor evreu. Dezbateri vii au avut loc şi în jurul celuilalt subiect - situaţia din Israel -, în cadrul cărora s-au abordat ameninţarea iraniană, soarta lui Ariel Sharon sau în ce măsură retragerea din Gaza este sau nu justificată. Ziarista a fost invitată să repete vizita.

În încheiere, două observaţii. Prima - lipsa totală a bărbaţilor de la această *manifestare* - după cum am aflat, în general, de la astfel de acţiuni, deşi tematica lor este deosebit de interesantă, fiind inspirată din literatură, muzică, artă, sănătate, probleme de viaţă. O a doua observaţie, mai puţin plăcută: vizitatorii sunt întâmpinaţi de o haită de câini vagabonzi, şi nu numai în curtea căminului, ci şi în faţa intrării sau chiar în holurile din clădire. Ce caută acolo, în acea curăţenie exemplară? Ni s-a spus că bătrânilor le este frică să mai iasă la plimbare prin grădină de teamă să nu fie muşcaţi. N-ar trebui luate nişte măsuri în consecinţă? **(EVA ŢUŢUI)**

CRAIOVA

Expoziţie foto ARMAND BERARU

Recent, comunitatea noastră a organizat, în colaborare cu Asociaţia Artiştilor Fotografi din România şi Fotoclubul „Mihai Dan Călinescu", condus de col.(r) *Mircea Anghel*, expoziţia cunoscutului artist fotograf israelian originar din România, *Armand Beraru*. Născut la Cernăuţi, stabilit la Bucureşti până în 1964, când face Alia, artistul sintetizează, în actuala expoziţie, o istorie *sui generis* a lumii prin care a trecut. Vernisajul a fost onorat de prof. univ. dr. *Paul Rinderiu*, preşedintele Filialei Craiova a A.C.P.R.I., *Dan Mitrea*, preşedintele Camerei de Comerţ şi Industrie România-Israel, col.(r) *O. Oreviceanu*, comandantul Cercului Militar Craiova, prof. dr. *Constantin Burdescu*, de numeroşi membri ai comunităţii evreieşti craiovene. **(Coresp. prof. dr. *Corneliu Sabetay* şi *Mircea Băloiu*)**

O „dinastie" de muzicieni evreo-români

La 27 februarie a.c., postul naţional Tv.R.1 a găzduit documentarul unei familii de muzicieni evreo-români stabiliţi în Franţa. O „dinastie" de patru generaţii: ● *Teodor Cosma*, azi, în vârstă de 95 de ani, fost director al Orchestrei Radiodifuziunii Române ● *Vladimir Cosma*, care a împlinit 65 de ani, cunoscut compozitor de muzică de film ● fiul - tot muzician ● nepotul - de asemenea, cu preocupări muzicale. De altfel, şi un unchi al lui Vladimir, *Edgar Cosma*, a fost director al Orchestrei Cinematografiei, din Bucureşti. **(Coresp. MIRCEA BRĂTESCU)**

O rectificare... mai bine mai târziu...

TIMIŞOARA

Într-o adresă trimisă de primăria oraşului Timişoara Comunităţii Evreilor din localitate şi semnată de primarul Gheorghe Ciuhandu, se arată că municipalitatea a decis îndepărtarea plăcuţei cu denumirea stradală de „Mareşal I. Antonescu", ce se găsea pe casa cu nr. 71 din strada Bogdăneştilor.

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

Către COMUNITATEA EVREILOR DIN CLUJ-NAPOCA

Domnului preşedinte
conf. dr. GAVRILĂ GOLDNER,

Conducerea Federaţiei Comunităţilor Evreieşti *din România a aflat, cu durere, trista veste a* încetării din viaţă a av. EMERIC VIGDOROVITS, în vârstă de 83 ani, membru marcant în Comitetul de Conducere al Comunităţii Evreilor din Cluj-Napoca, şi este alături de familia şi comunitatea îndurerată. Personalitate recunoscută, a activat timp de 15 ani în funcţia de consilier juridic în cadrul Comunităţii clujene. Dispariţia sa constituie o mare pierdere pentru cei care l-au cunoscut şi apreciat. Vă prezentăm, pe această cale, sincere condoleanţe şi Atotputernicul să-l aibă în paza Sa!

Preşedinte, dr. AUREL VAINER

Stimată doamnă dr. LUCIA VIGDOROVITS,

Conducerea Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România este alături de dumneavoastră şi de întreaga familie la pierderea ireparabilă a soţului, av. EMERIC VIGDOROVITS. Personalitate marcantă *a evreimii, a activat cu abnegaţie în Comitetul de* Conducere al Comunităţii din Cluj şi timp de 15 ani a avut funcţia de consilier juridic. Dispariţia lui constituie pentru noi şi pentru cei care l-au cunoscut şi iubit o mare pierdere. Îl rugăm pe Atotputernicul să-l aibă în paza Sa!

Preşedinte, dr. AUREL VAINER

În luna februarie 2006, au fost înhumaţi în cimitirele C.E.B.: HOANCA MELANI (83 de ani), str. 13 Decembrie nr. 25; COHN IZU (78), Şos. Ştefan cel Mare nr. 40; TWIASCHOR ERNESTINE (87), Cămin „Amalia şi dr. Moses Rosen"; MOCHI PAULINA (79), str. Judeţului nr. 15; SOLOMONOVICI ARON (74), str. Camil Ressu nr. 3; SFARTZ AVRAM (81), str. M. Eminescu nr. 190; SILBERSTEIN CORNELIA (59), Aleea Ţebea nr. 2B; ABRAMOVICI ALEXANDRU (71), B-dul Ion Mihalache nr. 313; ARION BUŢI (87), str. Câmpia Libertăţii nr. 40; COHN MARIAN (84), str. Lunca Bradului nr. 1; LAZĂR MINA (96), B-dul Alex Obregia nr. 26; DINU CAROLINA VICTORIA (81), str. Ion Ţuculescu nr. 42; CRISTIAN AUREL (85), Şos. Panduri nr. 60; DOLJAN ITA (93), str. Galaţi nr. 26-28; ROTARU RITA (81), B-dul Magheru nr. 9.

O ireparabilă pierdere pentru sportul românesc şi mondial

La 21 februarie a.c., s-a stins din viaţă, în locuinţa ei din oraşul Haifa, *Angelica Rozeanu* (Adelstein), cea care de multă vreme a intrat în conştiinţa lumii drept cea mai mare jucătoare de tenis de masă din toate timpurile. Ea este deplânsă atât de prietenii şi susţinătorii ei din România, cât şi din Israel, unde şi-a petrecut peste 45 de ani. Născută la 15 octombrie 1921, la Bucureşti, Angelica Rozeanu a câştigat primul titlu de campioană a României în 1936, la vârsta de numai 15 ani, pe care l-a deţinut, *cu excepţia perioadei în care legile rasiale i-au întrerupt cariera* (1940-44), până în 1956. A cîştigat 17 titluri mondiale. În 1950, câştigă primul titlu mondial individual pe care l-a deţinut timp de şase ani, între 1950-1955. A câştigat de trei ori titlul mondial la dublu femei şi de trei ori la dublu mixt. Angelica Rozeanu a fost prima sportivă din România care a câştigat un titlu mondial. În 1954, a devenit „Maestru al sportului". Simţindu-se din ce în ce mai marginalizată în România, în 1959 pleacă la Viena, împreună cu fiica ei, apoi, în 1960 se stabileşte în Israel. Aici a participat la concursuri de tenis de masă, câştigând în 1961 Macabiada, şi a antrenat echipe sportive. A fost „Cetăţean de Onoare" al oraşului Haifa. De asemenea, preşedintele Ion Iliescu i-a acordat o înaltă distincţie. La înmormântarea ei, care a avut loc la 22 februarie, numeroase persoane au venit să-i aducă un ultim omagiu, printre care şi E.S. *Valeria Mariana Stoica*, ambasadoarea României în *Israel. Domnia-sa a ţinut să sublinieze că în România, realizările* excepţionale ale acestei sportive nu vor fi uitate niciodată. **(E.G.)**

ANGELICA ROZEANU – cea mai mare jucătoare de tenis de masă din lume – a încetat din viaţă

IN MEMORIAM

MIMI MAXY ŞARAGA

La 9 februarie am condus-o la Cimitirul Bagneux, lângă Paris, pe MIMI MAXY *KAN spre a se alătura soţului* ei Albert *Kan*. *Am pierdut o* mare artistă. Sperăm ca operele ei să nu se dispersez, să rămână la Brive, într-o importantă colecţie. Octogenara Mimi Şaraga Maxy-Kan ne-a părăsit pentru totdeauna la data de 6 februarie 2006. În ultimii zece ani, viaţa artistei s-a desfăşurat în Franţa, unde şi-a găsit şi locul ei de veci. Deşi nou venită în această ţară, arta plastică pe care a creat-o a fost remarcată pentru mesajul ei artistic care inspiră credinţa *în dreptate, armonie, respect, lupta contra violenţei, a* dictaturii, a negării Holocaustului. Expresia plastică a artistei Mimi S. Maxy-Kan este plină de dramatism, până la formula expresionistă. „Centre National d'Études de la *Résistance et la Déportation Edmont Michelet" a găzduit* manifestările plastice ale acestei artiste în decembrie 1997 - ianuarie 1998, iar de-a lungul anilor artista a avut expoziţii în Paris (2000 şi 2001). Doamna Isabelle Choko, în „Critique d'art international", se referă în cronici de artă la operele lui Mimi S. Maxy-Kan. „Un destin divizat în două sau chiar în trei perioade: în România antebelică, apoi de după război şi apoi în Franţa".

J. POURCELOT

Conducerea COMUNITĂŢII EVREILOR DIN HUŞI anunţă, cu profundă durere, încetarea din viaţă a asistatei MEIROVICI SURA. Suntem alături de familia îndurerată.

Cu adâncă durere în suflet Etica (Huşi), *Marcel* (Israel) - fiică şi fiu, Sorina şi Simona - nepoate, Claudia şi Olivian - strănepoţi, anunţă că, pe data de 21 februarie 2006, inima scumpei noastre mame, bunici şi străbunici MEIROVICI SURA (93 de ani), din Huşi, a încetat să mai bată. Vei rămâne veşnic în memoria celor ce te-au cunoscut, iubit şi preţuit. *Zihrono livraha!*

COMUNITATEA EVREILOR DIN BRAŞOV anunţă, cu regret, plecarea dintre noi a doamnei REINISCH GERMAINE (87 de ani), iubită soţie, mamă, soacră, bunică, un om extrem de apreciat în comunitatea noastră. Comitetul de Conducere.

Cu nemărginită durere, anunţ moartea prietenei mele de o viaţă, ISADORA ALBRECHT. Mi-a fost mai mult decât o soră.

Cu adâncă durere în suflet, anunţăm încetarea din viaţă, la 24 februarie 2006, după o grea suferinţă a dragului nostru av. VIGDOROVITS EMERIC. Dumnezeu să-l odihnească! Lucia (soţie) şi George (fiu).

Amintim celor care l-au cunoscut şi apreciat că, la 17 februarie 2006, s-au împlinit patru ani de la decesul distinsului dr. EMIL BITTMAN. Pentru familie şi prieteni, pierderea lui a fost şi este foarte dureroasă. Va rămâne, pentru totdeauna, prezent în *inimile şi gândurile noastre*. Familiile Bittman şi Streja.

Etica - soţie, Sorina şi Simona - fiice, Claudia şi Olivian - nepoţi, anunţă pe toţi cei ce l-au cunoscut şi iubit, că pe data de 7 martie 2006, se împlinesc şapte ani de când scumpul nostru ing. ARON (Aurel) HERŞCOVICI, din Huşi, a plecat într-o lungă şi veşnică călătorie. Devotat familiei şi profesiei, ai fost *pentru noi cel mai bun soţ, tată şi bunic. Îţi vom* păstra vie amintirea atât cât vom exista pe acest pământ. Zihrono livraha!

Anton (fiu) şi Lia (noră), anunţă că, la 15 martie 2006, se împlinesc 20 de ani de la decesul scumpei noastre ETELLA ROSENZWEIG. Fie-i amintirea binecuvântată!

Cu aceeaşi mare durere şi tristeţe, anunţ că, la 18 *martie* (7 Adar), se împlineşte un an de când dragul, bunul şi iubitul meu soţ, DOLFI STERN, a părăsit această lume. Fie-i memoria binecuvântată şi Dumnezeu să-l odihnească în pace! Ella.

Pe 20 Adar (20 martie), se împlinesc 18 ani de la decesul omului cu inimă de aur, doctor în drept MAX STERNBERG, a cărui cultură şi intuiţie excepţionale (autor al cărţii *Alfabetul din Sinai*) s-au îmbinat cu un ataşament profund faţă de iudaism şi cu o dragoste şi un devotament deosebit faţă de familie. Îi vom păstra o veşnică recunoştinţă. Mircea (fiu), Irma (soţie).

Lucia Firescu aduce un pios omagiu nepreţuitei diriginte din liceu, MARIANA FILIP SĂRĂŢEANU, la comemorarea celor şapte ani de la deces.

JEWISH REALITY

WAITING FOR PURIM

Purim, this great Jewish holiday, is expected with happiness by all members of the community from our country, no matter of their age. The reason for being happy during Purim is explained in his traditional message by Chief Rabbi Menachem Hacohen. "The Scroll of Esther" – says his Eminency – tells us about the changing of Esther, the saviour of the Jewish people. In the beginning she is a "pure, naive creature," who, when reaching Achashverosh's Court, did not unveil her origin and people of birth." Still, later on, when her people was threatened with extermination, "she undergoes an incredible metamorphosis. When the dramatic situation requires her to do so, Esther proves to be endowed with the qualities of a remarkable political personality, who, due to her intelligence, tact and diplomacy defeats a refined expert of court intrigues, such as Haman. She knows how to get the cunning imperial *factotum* who planned the extermination of the Jewish people, in a trap meant to arouse Achashverosh's anger and disfavor, which meant a death sentence. Esther, who seemed to lack the feeling of national belonging, shows a deep consciousness of her identity, being depicted as a special personality, proud to be part of a people that was differentiated by their monotheism"... Esther, the message explains, vanquished her fear of death and appeared in front of Achashverosh "to

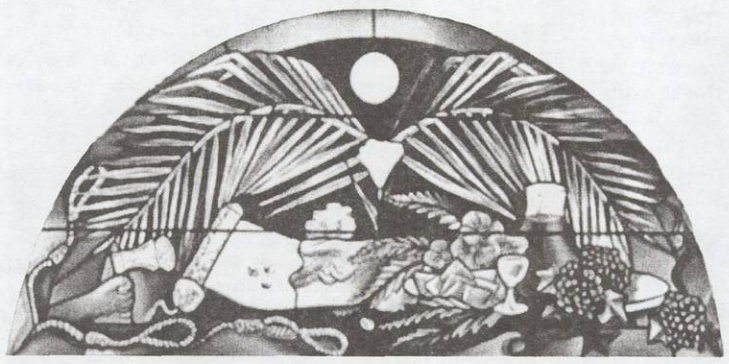

initiate him in the values and traditions of her people, to ask for their rights, as well as to ask him, make him and even oblige him to grant the Jews their right for self-defense." The conclusion of the Chief Rabbi's is eloquent: "This is what Esther did in those times to save her people from extermination, and this is how, more or less, every single Jew must act today, since we consider ourselves descendants of Esther with courage, dignity and identity."

In communities from all over the country there are intense preparations for Purim. Music, dancing, shows, entertainment, larger or smaller programs, depending on their capabilities, will bring joy to those attending the ceremony for the holiday. In Bucharest, the relentless Harry Eliad, Director of the State Jewish Theatre and the "father" of 31 Purim shows (according to his own words), shares, in an interview to our magazine, the "surest recipe" for a successful program: "do not kill humor, do not steal comedy, do not long for the text of another, do not hide (too much) behind a mask, do not curse the names of Saints Deda, Profeta or Mizrahy."

March 8, 2006

Celebrations of the International Women's Day

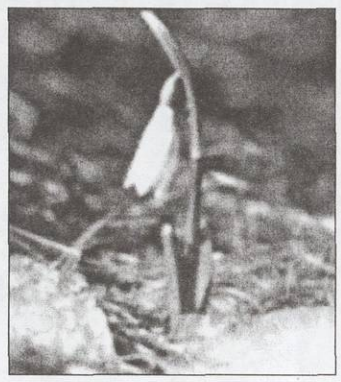

"I brought you snow drops, / So that they whisper / How much I love you..."

How could we thank all the women who celebrate today in our communities, to the anonymous and personalities as well, without whom our lives would be so void? How can we bring a smile on the faces of the ones who are with and in us? In what way should we bring flowers to the ones that we always keep in our souls, as time goes by? Every March 8th, as well as every spring day, when we offer the traditional "mărţişor" to our companions, we also offer them, in words, to all our female readers. This is because they give us, every single day, in silence, a sense of wholeness that is so necessary to our moral balance and interior harmony that we need so much in a world that is torn apart by social unrest and all sorts of plagues, world terrorism and negationism being just the top of the iceberg.

Happy Women's Day, to all the ladies, to all of you, who are so active in every area of the "life" of the Federation and communities! By simply checking the list of all secretaries, sections and departments of FEDROM, we notice that over 60% of the employees are women. May you have a long, beautiful and prosperous life (the way you look in your best pictures)! May all your wishes come true and always be happy! Your presence gives us peace! May you never be forgotten and may you always be in our souls and books, in the House of Life! May you live your life to the full and keep your spiritual beauty, so that we shall know that there is still something to be done for each of us, from one generation to another.

DAN MIZRAHY at the age of 80

Friends, music critics, FEDROM members and its board celebrated, at the Communal Cultural Center, Dan Mizrahy's 80 anniversary, a pianist, composer and professor. On this occasion there was also launched his book of memoirs, "The Way It Was..." The many speakers, among which FEDROM's President, Dr. Aurel Vainer MP, author Ştefan Iureş, editor of the book, music critics, Ada Brumaru, Petre Codreanu and Grigore Constantinescu as well as others, appreciated the freshness of the memories and the presence of so many characters in the book, among whom members of his family, colleagues, friends from the country and from abroad, colleagues from the communist prisons and camps where Mr. Mizrahy spent three years. Each of them is skillfully characterized in a few words, and the author's life is depicted with its ups and downs, with its moments void of satisfaction or very fulfilling. Dan Mizrahy was also celebrated at the Romanian Athenaeum, in a concert performed by his former students who interpreted many of his creations. This event was also attended by Her Excellency, Rodica Radian Gordon, Ambassador of the State of Israel in Romania.

In other pages:

- PURIM 5766
- "Rethinking the past is one of the present-time obligations" (excerpts from the interview with ION IANOŞI, by Iolanda Malamen)
- The Jews in the world
- Israel 2006. Fruits from Reuven Rubin's garden
- Three years since Dumitru Solomon z.l. passed away
- Restitutio: Alexandru Sever (85); Heimann Tiktin – 70 years without him
- Teleobjective
- Letters to the Editor
- Meridians
- From communal life

Two landmark personalities in the history of Judaism:

Rabbi AKIVA and RASHI

In the "Judaica" column, our magazine presents two important personalities in the history of Judaism: Rabbi Akiba and Rashi. ● Rabbi AKIVA died as a hero in 135 BCE, being killed by the Romans after Bar Kochba's revolt. He learned at an adult age the elements of the Jewish tradition, together with his son. He settled, at the end of the first century BCE, the first rabbinical school in Bnei Brak and defended the Jews from Emperor Domitian. He also initiated the writing of the oral learning, being considered the first great mystic in Judaism. Rabbi Akiba is the author of the saying "Love thy neighbor as you love yourself", that was taken over by Christianity. ● RASHI (Rabbi Şelomo ben Isaac) was the most important commentator of the Tanah. He lived from 1040 to 1105, being born in Troyes (France). He settled a *Yeshiva* in Worms, and the synagogue from this town is named after him. He was a very educated man, knowing a few languages and having discussions with the most learned nobles of the time. He commented the Tanach and wrote tens of "slichot" (forgiveness prayers). Martin Luther was inspired by Rashi's works, and in the 20th century, Gershon Scholem quotes him in his writings as the most significant sage.

In Beer Sheva – a museum dedicated to the victims of the tragedy involving the «Struma» Ship

The only museum dedicated to the victims of the tragedy involving the «Struma» Ship – that sank in the Black Sea in February 1942, remaining only one survivor – was settled inside the synagogue having the same name, from Beer Sheva. It was inaugurated on March 5, as explained in an interview given to the «Ultima oră» Magazine by Eng. Baruch Tercatin, one of the members of the starting committee, that included important personalities from Israeli social and cultural life. Mr. Tercatin described the museum in detail: it looks like a ship and the stairs have the shape of live buoys. The walls are white and the blue lights suggest the waves of the sea. At the entrance, there is a panel containing data on the life of the Jews from Romania and the history of the other ships («Mefkure», «Patria» etc.) that were sunk on their way to Eretz Israel. There is also a panel bearing the names of all the victims, and near every single one of the 769 names a candle is lit. There are many photos of those who died on the Struma, in the hall of the museum. Eng. Baruch Tercatin considers that the initiative of settling this museum is extremely important, since the young generation knows almost nothing at all about this tragedy.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN
Corectură: MIHAELA OBERSCHI

Traducători:
Ebraică – TEHILA OFER, Ing. B. TERCATIN (Israel)
Engleză – SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: MARCU GOLDSTEIN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
●
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 (198.000) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 (120.000) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 (90.000) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

כב שבט – ח אדר תשס"ו ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

בציפייה לחג פורים

לחג היהודי הגדול, פורים, מצפים בשמחה כל אנשי הקהילות בארצנו, ללא הבדל גיל. הרב הראשי מנחם הכהן מסביר במסר המסורתי שלו את הרקע לשמחתנו בחג פורים.

"מגילת אסתר - אומר כבודו - חושפת את השינוי שחל באסתר, מצילת העם היהודי. בהתחלה היא בגדר 'יצור טהור ותמים', אשר בהגיעה לחצר אחשורוש, 'לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה' אלא, שלאחר מכן, לנוכח האיומים לעבר קיומו של העם שלה היא עוברת שינוי שלא יאומן. ברגע שהמצב מחייב מתגלה אסתר כבעלת תכונות של אישיות מדינית מרשימה, אשר בחוכמה, בטקט, בהתנהלות דיפלומטית, גוברת בעימות עם המומחה לתככים בחצר המלכות - המן. היא יודעת למשוך את הכול-יכול הקיסרי הערמומי המתכנן את השמדת העם היהודי, לתוך מרוץ המכוון לעורר את זעמו של אחשורוש ולשים קץ להעדפת המן, עד כדי מתן גזר הדין הקטלני. אסתר, אשר נראתה

כמחוסרת הרגשת של השתייכות לאומית, מפגינה לפתע הזדהות עמוקה, מתגלה כאישיות מיוחדת במינה, גאה בהשתייכותה לעם שייחודו באמונה באל אחד...".

אסתר, מוסבר במסר הרב הראשי, מתגברת על המורא מפני המוות ומתייצבת לפני אחשורוש "על-מנת להנחיל לו את הידע על ערכי עמה ומסורתו, לעמוד על זכויותיו, לדרוש, ללחוץ ואפילו לחייבו להעניק ליהודים את הזכות להגנה עצמית". מסקנת המסר של הרב הראשי מדברת בעד עצמה: "כך פעלה אסתר בימים ההם כאשר הצילה את עמה מכיליון וכך צריך לפעול כל יהודי בזמן הזה, מי פחות ומי יותר, כל הרואה את עצמו כממשיך דרכה של אסתר באומץ, בכבוד עצמי ובהשתייכות מתוך הזדהות".

בכל קהילות ארצנו נערכות הכנות גדולות לקראת פורים. מוזיקה, ריקודים, הצגות, רגעים שמחים, תוכניות עשירות יותר או צנועות יותר, על פי האפשרויות והיכולות של כל אחד, הכנות שישמחו את המשתתפים בחג הזה.

בבוקרשט, בראיון לעיתוננו, חולק איתנו הארי אליעד הבלתי נלאה, מנהל התיאטרון היהודי הממלכתי ו"אביהן" של 31 הצגות פורים, את "המתכון הבטוח" לתוכנית מוצלחת: "אל תהרוג את בדיחות הדעת, אל תגנוב את הקומדיה, אל תחמוד נוסח שאינו שלך, אל תתחבא (יתר על המידה) מאחורי המסכה, אל תישבע לשווא בשמות הקדושים דעדא, פרופטה ומזרחי".

8 במרס 2006 חגיגות ליום האישה

"הבאתי לך שלגיות* / שילחשו לך..."

כיצד נביע את תודתנו לכל אלו שחוגגים להן ביום הזה בקהילותינו, האלמוניות והמפורסמות גם יחד, אלו אשר בלעדיהן היו חיינו הרבה יותר דלים? כיצד נעלה חיוך על פניהן של אלו אשר אתנו ובתוכנו? כיצד נגיש פרחים לאלו האצורות לאורך השנים בלבבנו?

בכל פעם שחל ה 8 במרס, כמו בכל יום אביב, כאשר מגישים "מרצישור"**, שי מסורתי של חודש מרס, לחברותינו לחיים, אנו מגישים את אותו השי, במילים, גם לקוראות עיתוננו. על שהן תורמות לנו בשקט, יום אחרי יום, את השלווה הנחוצה כל-כך לשיווי המשקל הנפשי, את ההרמוניה הפנימית שכה נחוצה לנו בעולם האחוז זעזועים חברתיים, המוכה מהלומות מכל המינים, עולם שבו עולים לכותרות המגה-טרור ושלילת הערכים. לחיים, הגבירות והעלמות! ברכות לכל הפעילות, בכל שטחי "החיים" של הפדרציה והקהילות שלנו, שכן, אפילו במבט חטוף לעבר המזכירויות, השירותים, המחלקות של איחוד הקהילות היהודיות ברומניה, אנו מגלים שלמעלה מ 60% מבין ה"מועסקים" הן - "מועסקות". לחיים, לשנים ארוכות, טובות ויפות, (כפי שאתן נראות בתצלומים הכי יפים)! אנו מאחלים לכן הגשמת משאלותיכן! את השמחות המגיעות לכן! את השלום המיוחל שיבוא בהשראתכן. אנו מאחלים לכן שלעולם לא ישכחו אתכן, שתירשמו בנפשותינו ובספר החיים, שתחיו חיים מלאים, שתשמרו את יפי-הרוח שלכן, ושאנחנו נהיה מודעים לכך שתמיד יש עדיין מה לעשות בעבור כל אחד מאתנו, מדור לדור.

* ghiocei - פרחי האביב הראשונים. ציטוט מתוך שיר עממי רומני.
** mărțișor - שי שמגישים בחודש מרס.

דן מזרחי בן 80

ידידים, מבקרי מוזיקה, חברים בפדרציה והנהלתה, חגגו במרכז התרבות הקהילתי מלאת 80 שנות חיים לפסנתרן, המלחין והפרופסור דן מזרחי, הזדמנות שבה גם הושק ספר זיכרונותיו "כך זה היה...".

הדוברים, רבים במניין, ביניהם יו"ר הפדרציה ד"ר אורל ויינר, הסופר שטפן יורש שערך את הספר, מבקרי המוזיקה עדה ברומארו, פטרה קודריאנו וגריגורה קונסטנטינסקו ואחרים, הביעו הערכתם על רעננות הזיכרונות. הם ציינו את הנוכחות של שורת אישים ארוכה בין דפי הספר - בני משפחה, עמיתים, ידידים מהארץ ומחו"ל, שותפים לתא הכלא ולמחנות העבודה בשלוש השנים שעברו על מזרחי בבתי סוהר קומוניסטיים. כל אחד מהדוברים התייחס כמו במשיכות קולמוס לחיי המלחין, על העליות והמורדות, על אכזבות, אבל גם על הרבה הרבה שאיפות שהגשים.

דן מזרחי היה גם חתן האירוע שנערך באולם ה Ateneul Român, קונצרט בהשתתפות תלמידיו לשעבר, שביצעו רבות מיצירותיו של בעל השמחה. באירוע החגיגי לכבוד האיש השתתפה גם כבוד שגרירת ישראל ברומניה, ד"ר רודיקה גורדון ראדיאן.

מוזיאון מוקדש לזכר קורבנות הטרגדיה של האונייה "סטרומה" הוקם בבאר שבע

המוזיאון היחיד בעולם המוקדש לזכר קורבנות הטרגדיה של האונייה "סטרומה" - שירדה למצולות הים השחור בחודש מרס 1942 וממנה שרד רק ניצול אחד - הוקם בבאר שבע, במתחם בית הכנסת הנושא את אותו שם. הדבר מתואר בראיון שנערך בעיתון הישראלי "Ultima oră" עם אינג' ברוך טרקטין, סגן יו"ר הוועדה היוזמת, בה השתתפו אישים חשובים מחיי הציבור והתרבות בישראל. יו"ר המוזיאון הוא אריה רייטר וכנשיא כבוד מכהן הרב הגדול פרופ' ד"ר אלכסנדר שפרן.

המרואיין תיאר בפירוט את המוזיאון, המזכיר מבנה של אונייה, עם מדרגות דמויות גלגלי הצלה, קירות לבנים ואורות כחולים המדמיינים את גלי הים. בכניסה לאולם מוצגים לוחות עם נתונים על חיי היהודים ברומניה ותולדותיהן של אוניות נוספות (כגון "מפקורה" ו"פאטריה") שטבעו בדרכן לארץ ישראל. כמו-כן מוצג לוח בצורת אונייה ועליו חרוטים שמותיהם של כל אחד מתוך 769 המעפילים, כאשר ליד כל שם דולק נר תמיד. באולם המוזיאון מוצגים תצלומיהם של רבים מבין נספי "סטרומה". הקמת המוזיאון היא בעלת חשיבות רבה, כך מעריך אינג' ברוך טרקטין, מאחר שהדורות הצעירים אינם יודעים דבר על טרגדיה זו.

שני אישי מופת בתולדות היהדות: רבי עקיבא ורש"י

במדור "יודאיקה" מציג עיתוננו שני אישים חשובים בתולדות היהדות: רבי עקיבא ורש"י. רבי עקיבא מת מות גיבורים בשנת 135 לספירה, כאשר נרצח על ידי הרומאים בעקבות מרד בר כוכבא. בהיותו בגיל מבוגר הוא למד יחד עם בנו את מרכיבי המסורת היהודית. בשלהי המאה הראשונה לספירה הקים את בית המדרש הגבוה הראשון בבני ברק והגן על היהודים כנגד דומיציאן הקיסר. הוא היה גם זה שיזם את מעבר התורה שבעל פה ללשון כתובה. רבי עקיבא נחשב כגדול המיסטיקנים ביהדות ומשייכים לו את האמרה "ואהבת לרעך כמוך" שגם הנוצרים אימצו. רש"י (רבי שלמה בן יצחק) היה חשוב מפרשי התורה והתלמוד. הוא נולד בעיר הצרפתית טרוא וחי בין השנים 1040-1105. רש"י ייסד ישיבה ב וורמס ובית הכנסת בעיר הזאת נקרא על שמו. הוא היה בעל השכלה רחבה, שלט בשפות וניהל שיחות עם הנודעים במלומדי התקופה. פירש את התנ"ך ואת התלמוד וכתב עשרות "סליחות". מרטין לותר שאב השראה מיצירות רש"י ואילו במאה ה 20 ציטט אותו גרשון שולם כגדול המלומדים.

בדפים אחרים של עיתוננו תוכלו לקרוא על:

● פורים 5766 ● "חשיבה מחודשת על העבר היא אחת ממחויבויות ההווה" (מובאות מראיון עם יון יאנושי שערכה יולנדה מלמען) ● היהודים בעולם ● ישראל 2006, פירות מגנו של ראובן רובין ● במלאת שלוש שנים לפטירתו של דומיטרו סולומון ז"ל ● אזכור: אלכסנדר סבר בן 85 ● היימן טיקטין - 70 שנה להליכתו מאיתנו ● המדור "Teleobiectiv" ● מכתבים למערכת ● המדור "Meridiane" מחיי הקהילה

8 Martie 2006

Celebrări de ZIUA FEMEII

„Ți-am adus ghiocei, / ca să-ți murmure ei...“

Cum să mulțumim sărbătoritelor de azi din comunitățile noastre, anonimelor și personalităților, deopotrivă, fără de care viața noastră ar fi cu mult mai săracă? Cum să aducem un zâmbet pe chipurile celor care sunt cu noi și în noi? Cum să aducem flori celor păstrate peste timp în sufletele noastre? De acest 8 martie, ca și în fiecare zi de primăvară când dăruim mărțișoare partenerelor de viață, oferim câte un mărțișor, prin cuvinte, și tuturor cititoarelor noastre. Fiindcă ele ne dăruiesc zi de zi, în tăcere, plinătatea atât de necesară echilibrului moral, armoniei interioare de care avem atâta nevoie într-o lume sfâșiată de convulsii sociale, bântuită de tot felul de pandemii, din care megaterorismul și negaționismul țin capul de afiș. La mulți ani, doamnelor și domnișoarelor! Ani mulți, buni și frumoși, așa cum arătați și voi în fotografiile cele mai frumoase! Împlinirile pe care vi le doriți! Bucuriile pe care le meritați! Pacea pe care prezența voastră o inspiră!

*

„Primul ghiocel...“

În ajun de Mărțișor, anul acesta, viscolul lua pe sus improvizațiile de catifea, lemn sau mătase ale vânzătorilor de „elixire“ de noroc de pe bulevardele Bucureștiului. Dar mărunții negustori de vise nu se dădeau bătuți. Din folii de plastic legate între ele improvizau un înduioșător cort fără nume. Chiar fără nume?

Numele – în așteptare - există: mama, soția, logodnica, iubita, fiica, sora, bunica...atâtea ființe sufletește-aproape... Pentru ele, oamenii aceia neștiuți au luat în piept vântul răsucind vârtejuri de zăpadă, asemenea zecilor de mii de trecători gata să se oprească în fața minunățiilor minuscule, cu fir alb-roșu, să aleagă mărțișorul potrivit pentru bucuria de a face bucurii... „Ghiocel / Plăpândă floare / Nu ți-e frică de ninsoare? / Nu ți-e teamă / Că, din cer, / O să vină mare ger? // Copilașe / Nu mi-e frică / Că zăpada nu mă strică. / Mă topesc încet sub ea / Și-apoi... ningă cât o vrea“, parcă aud vocea celei de la care am învățat aceste versuri ale copilăriei! Sau, cântându-mi: “Violete / Pentru fete / Pentru inimioara lor...“. Poate că *primul ghiocel* s-ar cuveni să-l dăruim Esterei, fermecătoarea, inteligenta, curajoasa evreică, împărăteasă-simbol trăind de-a pururi și-al cărei nume înnobilează apropiata sărbătoare de Purim. Cum să nu ne gândim, întâi și-ntâi, la acele femei născute chiar în ajunul sau în ceasul acestei sărbători! Cum să nu ne gândim, însă, o clipă, și la minunatele femei pe care le-am admirat, le-am însoțit, le-am înscris în inimile noastre, pentru a fi, puțin, lângă noi chiar dacă ele nu mai sunt?!

*

În amintirea celor care nu mai sunt

Un gând pentru ursuleții de pluș pe care ni-i dăruia Bibi Cajal. Un gând de reînnoire și reînsufletită încredere în noi înșine, o dată cu buchețelele de ghiocei - omagiu tuturor celor care, azi, nu mai sunt! ...Și, poate, o închinare aparte - celor care, asemenea lor, stau în adâncul tuturor reușitelor noastre: soțiilor iubite, care ne dau putere în momentele grele, indiferent de profesiile, de răspunderile pe care ni le-am asumat, de îndatoririle pe care încercăm să le onorăm! Un gând pentru toate femeile, partenere de viață și de existență socială, care ne spun, primele, ce *nu* e bine în ceea ce facem, adevărați obiectori de conștiință!, care ne ajută să depășim atâtea oboseli, căderi premature și irosiri!

*

Frunzăresc revista

50 de ani, în curând, de la apariția primului număr al „Revistei Cultului Mozaic“... Atâtea nume de ziariste plecate în Israel, în lume sau, poate, Dincolo-de-Lume! Mă întâmpină atâtea laborioase „Restituiri“, micromonografii de comunități, portrete, reportaje, când și când - câte o scăpărare de confesiune în versuri despre „cafeaua de dimineață“, adusă pe tavă, aburind, de partenerul de viață... Recitesc atâtea cronici muzicale, teatrale, plastice, cursive din paginile de „Meridiane“, mai noile „Iudaica“, „Evreii în lume“... Nu v-am uitat și nu vă uităm, dragele noastre prietene. Păstrăm felicitările, ilustratele, micile cadouri primite de la voi cu prilejul diferitelor celebrări.

*

Cu ele vom începe... Mărțișoare-inimioare pentru toate doamnele ajunse la vârste de aur și platină, care ies din casă, poate, cu greutate sau sunt rezidente în cămine. Să știe că le iubim cu o iubire aparte, pentru că ele sunt rădăcinile noastre și ne dau putere în ceasuri grele.

Mărțișoare de aur și platină

Câte dintre ele nu au trăit Holocaustul, războiul, seceta, totalitarismul stalinist, național-socialismul ceaușist, fără ca suferințele să le fi înăsprit sufletul! Dimpotrivă. Au avut tăria să-și facă familii, să aducă pe lume copii și să-i educe, mulți dintre ei devenind, la maturitate, constructori ai Israelului modern. Să știe că nu-s singure, chiar dacă soții lor au plecat din această lume, chiar dacă fiii, fiicele, nepoții sunt departe. Ne au pe noi; a doua lor familie.

*

„Daieinu“ într-o orchestrație „sui generis“

„Din viața F.C.E.R.“... Așa sună, aproximativ, titlul peren al unei rubrici din *Luah*-ul nostru. Zeci și sute de consemnări și fotografii care dovedesc că lista sărbătoritelor noastre ar înscrie, de fapt și de drept, câteva mii de femei din peste 40 de comunități și obști. Spațiul nu ne îngăduie nominalizarea și nimeni nu ar ști să ne învețe în ce ordine de vârstă și de merit sau în care ordine a comunităților, s-ar cuveni să le înscriem. După vârstă? Imposibil! Există ceva mai adânc decât ceea ce scrie în codul numeric personal al celor la care el începe, invariabil, cu „02“. Fiindcă eternul feminin n-are vârstă: surâsul, ochii nu îmbătrânesc, nici bucuria înflorind din pricina unui gest gingaș... Din păcate, prea rar au parte de asta atâtea doamne, robotind în fiecare zi, de la 8 la 16, în fața calculatoarelor, dând și preluând faxuri, *e-mail*-uri, alergând să „prindă“ autobuze și tramvaie sau așteptându-le în stații, zeci de minute - de câte ori! - în frig și zloată, scotocind în documente îndosariate, tot de ele, cu migală, pentru a găsi acolo, păstrat cu grijă, o pistă de rezolvare pentru atâtea și atâtea probleme presante. De câte ori le deschidem ușa doar pentru că avem nevoie de o informație? De câte ori uităm să le aducem flori? Ele, însă, nu uită niciodată să ne ajute când le-o cerem... Tuturor le dedicăm acest cântec - nemuritor -, compus de Ion Vasilescu, pe versuri scrise tot de el, în colaborare, cu Eugen Mirea: „Astăzi e ziua ta, / Zi frumoasă ca tine, / Ți-am adus ghiocei / Ca să-ți murmure ei / Cât de mult te iubesc...“. Câte un buchețel pentru toate doamnele care lucrează la căminele de bătrâni, duc mâncare acasă și ajută să facă menajul asistaților nedeplasabili... Și câte alte trudnice servicii n-am omis! Dar ce sens au enumerările?! Nici nu sunt complete și nici ordinea felicitărilor n-o știm... Un gând special doamnelor și domnișoarelor din formațiile artistice, din Departamentul pentru Tineret, din Cluburile pentru Generația de Mijloc - în Capitală și-n atâtea orașe din țară... Un buchețel pentru inimoasele femei care creează miracolul bogăției și diversității unei vieți evreiești în comunități și obști. Un lucru e cert: peste 60% din „angajații“ Federației și ai comunităților, la un loc, sunt... „angajate“. La mulți ani, dragele noastre!

*

...Și pentru colegele noastre de la Editura Hasefer, Centrul de Studiere a Istoriei Evreilor din România, Arhiva și Muzeul de Istorie a Obștii Evreilor Români, Expoziția permanentă „Martiriul evreilor din România“ de la Sinagoga Mare, Biblioteca, încărcată de valori inestimabile, neexplorate încă, din Complexul „Băluș“... Și cum să nu trimitem câte un mărțișor corpului profesoral al Școlii „Lauder“, elevelor acestui lăcaș de învățământ evreiesc, renăscut, în care se cultivă mentalități noi, din care au fost șterse prejudecățile de natură etnică, religioasă? Dar activul de la „B'nai B'rith“? Nu uităm nici de doamnele... „domnului Joint“, doamnele și domnișoarele de la „Jewish Relief“, „United Jewish Appeal“, „Claims Conference“ și alte mari organizații internaționale evreiești, care ne asigură sprijin financiar, din Europa și de peste ocean. Ce mărțișoare putem oferi *Șehinei* (Ocrotitoare) și tuturor celor ce slujesc Casa Domnului? Câte un mărțișor se cuvine și minunatelor soții de evrei, lideri sau nu, din toate comunitățile.

O urare de suflet

*

Iată că am ajuns și la stele. Ele însele - mărțișoare cu care ne mândrim în: ● *Știință* (acad. *Maya Simionescu*, vicepreședintele Academiei Române, președintele Fundației „Elias“, prof. univ. dr. *Lucia Wald*) ● *Arte plastice* (dacă n-ar fi să amintim decât de elevele lui Maxy ori ale altor mari școli de pictură și sculptură) ● *Literatură, Jurnalism.* (prozatoarele și poetele, care se vor întoarce întotdeauna în limba română, „chiar de vor fi îngropate în țărână străină“, cum scria undeva Nina Cassian, chiar și dacă sunt ignorate sau contestate vehement de unii istorici literari) ● *Coregrafie.* (*Ester Gonda*, rezidentă la Căminul „Rosen“, *Miriam Răducanu* ș.a.) ● Muzică. (*Lory Wallfisch, Ada Brumaru, Verona Maier, Irina Lupescu, Sarah Iancu, Silvia Marcovici* ș.a.) ● *Actorie.* (îndrăgita doamnă a teatrului idiș, *Leonie Waldmann Eliad*; remarcabile talente venindu-i din urmă: *Roxana Guttman, Natalie Ester* și atâtea alte actrițe de la T.E.S. care înnobilează spectacolele). Cum am putea să nu le oferim cititorilor chipul-mărțișor al unei actrițe care a cucerit lumea: *Maia Morgenstern*?! Cum am putea uita de marile actrițe din Israel, originare din România, Lia și Dina König, Tricy Abramovici, Rosina Cambos?

Mărțișoare pentru stelele noastre

*

Când cineva deschide revista, își închipuie că ar fi suficient, poate, gândul dintâi și condeiul-gata pregătit să scrie însemnarea, comentariul, reportajul. Ei bine, nu-i deloc așa! Revista se pregătește îndelung, ideile germinează, cuvintele dospesc, se corectează de zeci de ori, titlurile vin mult mai târziu. De 8 Martie, voi cuteza s-o spun... Câte *e-mail*-uri cu texte traduse sau supervizate în engleză și ebraică nu vin târziu în noapte?! De câte ori paginile nu se refac în drumul lor trudnic până la forma finală?! A reușit prezentarea grafică? Dar ce știm cu adevărat despre travaliul unui număr de la calculator la Internet? Ce-nseamnă tehno-redactarea, fotografierea, corectura? Ce-nseamnă meseria de jurnalist? Nici nu-i meserie... Poate - alergare, aparent, efemeră, de cursă lungă. Cursă cu obstacole, cu slalom, în strădania de a apărea la timp și într-o formă adecvată... Chiar și de Ziua Femeii?! Să nu credem cumva că totul se rezumă la scris. Partea nevăzută a jurnalismului va rămâne neștiută și uitată, inevitabil, de îndată ce numărul în curs cedează locul celui în pregătire. Un mărțișor pentru fostele și actualele noastre colege - autoare în fapt ale Revistei.

Dedicație pentru colegele de la revistă

*

„Dragostea-i nu-mi dete voie / pasăre să fiu“

„Stă în cale un copac / Stă încovoiat. / Păsările, din copac / Toate au zburat. / Singur cuc l-au fost lăsat, / Gol în vijelii / «Mamă, spun, să nu m-opreși. / Colo, în copac, / Vreau să urc și, unu-doi, / Pasăre mă fac. / Am să-l legăn cu mult drag, / Iarna, când e frig». / [...] Mama plânge: «Nu, copile. / Nu ai zece vieți. / De vei sta-n copac, mi-e teamă / Că ai să îngheți / [...] Ia-ți galoșii, ia-ți căciula / Vine iarna grea. / Lăcrimând te roagă mama / Vai și-amar de ea... / Ia-ți flanela cea mai groasă / Puneți-o. De nu, / Fi-vei, printre morții lumii, / Oaspete și tu». / Nu mai pot să dau din aripi. / Șovăi. Îmi dau seama: / Pentru-o pasăre, prea multe / Haine-mi puse mama. / Lung privește-n ochii mamei / Întristatu-i fiu: / Dragostea-i nu-mi dete voie / Pasăre să fiu“. A fost mărțișorul lui Itic Manger.

*

Cuvintele sunt prea sărace

Și însumând, din nou, pentru ultima oară... Fie să nu fiți, niciodată, uitate, să fiți de-a pururi în sufletele și-n cărțile noastre, în Casa Vieții, să vă trăiți din plin viața, să vă păstrați frumusețea spirituală, să știm că, mereu, mai este ceva de făcut pentru fiecare dintre noi, din generație în generație.

IULIA DELEANU

85 de ani de la primul Congres Internaţional al Organizaţiei Sioniste de Femei

WIZO - cunoscuta organizaţie internaţională a femeilor sioniste - a luat naştere ca răspuns al femeilor evreice la eforturile mişcării sioniste de a crea un stat evreu în Palestina. Frustrate într-un fel de rolul predominant şi exclusivist al bărbaţilor în această mişcare, un grup de femei proeminente, soţiile unor lideri şi militanţi sionişti au considerat că şi ele trebuie să aibă un rol distinct şi drepturi egale în eforturile ce vizau renaşterea Israelului. Multe dintre ele erau sufragete care au luptat în Anglia pentru dreptul de vot al femeilor. În consecinţă, în 1918, *Rebecca Sief*, soţia secretarului politic al mişcării sioniste, dr. *Vera Weizmann*, soţia preşedintelui mişcării, Chaim Weizmann, şi *Romana Goodmann* au format, în cadrul Federaţiei Sioniste Britanice, un „Comitet al doamnelor". În acelaşi an, ele au vizitat Ereţ Israel (pe atunci, Palestina), ca membre ale unei comisii sioniste, şi au văzut o realitate de-a dreptul şocantă. După primul război mondial, populaţia evreiască s-a redus din cauza expulzărilor, bolilor şi foametei, iar situaţia femeilor, atât din oraşe, cât şi din aşezările agricole, era aproape insuportabilă. Pentru a face faţă acestei situaţii, ele au decis crearea unei organizaţii internaţionale a femeilor sioniste. Conferinţa de fondare a mişcării s-a ţinut la Londra, la 11 iunie 1920, fiind prezente delegate din Marea Britanie, Germania, Polonia, Olanda, Rusia, Canada, Africa de Sud şi Ereţ Israel. Preşedintă a WIZO a fost aleasă *Rebecca Sief*. În acelaşi timp, la Ierusalim, a fost creată Organizaţia Femeilor Evreice, care a pus pe alte baze problema asistenţei sociale, până atunci dependentă de acţiunile de caritate şi ajutor din străinătate. În 1921, se desfăşoară, la Karlsbad (Karlovy Vary), primul Congrers Internaţional al WIZO, în cadrul căruia se prezintă proiecte de înfiinţare a unor şcoli agricole pentru fete în Ereţ Israel şi se deschid spitale de copii în Tel Aviv, Haifa şi Ierusalim. În 1923, la moşavul Nahalal se şi deschide prima şcoală agricolă pentru fete.

■ Grup de femei din Organizaţia WIZO (iunie 1957)

De-a lungul anilor, WIZO duce o activitate eficientă şi multilaterală pentru a spirjini din toate punctele de vedere femeile şi copiii din Ereţ Israel, creând ateliere, creşe, grădiniţe, orfelinate, cursuri de asistente sociale, cursuri de gospodărie pentru fete.

În 1933, Organizaţia Femeilor Evreice, al cărei preşedinte a fost aleasă *Henrietta Szold*, se alătură WIZO. În condiţiile creşterii imigrării evreilor din Europa Centrală şi de Est din cauza pericolului hitlerist, organizaţia internaţională are din ce în ce mai multe sarcini. Astfel, în 1938, a reuşit să obţină 1.000 de vize de intrare în Anglia şi Palestina pentru copii din Germania şi Europa de Est, salvându-i de Holocaust, iar în 1940-1945, îi ajută pe copiii şi tinerii refugiaţi. În 1946, la cel de-al 11-lea Congres al WIZO de la Basel, se constată efectele tragice ale războiului şi Holocaustului. Dacă înainte de război, WIZO avea 110.000 de membri, în 1946, numărul lor a ajuns la jumătate.

În perioada 1945-1949, multe organizaţii WIZO din diferite ţări îi pregătesc pe tineri pentru plecarea în Ereţ Israel. În 1949, WIZO participă la primele alegeri pentru Knesset, iar *Rachel Kagan* este aleasă deputat. În acelaşi an, sediul organizaţiei se mută la Tel Aviv. Ea îşi intensifică activitatea sprijinind femeile imigrante. În 1959, WIZO este recunoscută în cadrul O.N.U. ca organizaţie neguvernamentală, apoi în UNICEF. În 1962, se deschide primul Club WIZO pentru femeile arabe din Israel, iar organizaţia decide drept activitate prioritară absorbţia socială a noilor emigranţi. În 1965, la cel de-al 26-lea Congres Mondial Sionist, 12 femei din WIZO primesc drept de vot şi un loc în Comitetul Executiv. În 1969, organizaţia se implică direct în activităţi în favoarea evreilor sovietici, pregătind voluntari şi infrastructură pentru absorbţia lor. În 1975, trimite o delegaţie la Conferinţa anuală a femeilor din Mexic şi luptă împotriva tendinţelor antisioniste.

În următoarele decenii, WIZO îşi dezvoltă şi intensifică activitatea, se adaptează noilor condiţii şi răspunde prompt tuturor situaţiilor create de evenimentele din Israel şi din lume. Organizaţia ţine cont şi de particularităţile etnice, deschizând, de pildă, un club pentru femeile beduine sau circasiene sau făcând eforturi pentru a ajuta integrarea femeilor şi copiilor etiopieni. La alegerile generale din 1999, 14 membre ale organizaţiei, printre care şi prima femeie arabă, sunt alese în Knesset.

În 2005, se crează Fondul WIZO împotriva sărăciei, pentru ajutorarea familiilor israeliene care trăiesc în condiţii dificile. În sfârşit, în anul aniversar 2006, se va organiza o conferinţă generală vizând marcarea a 85 de ani de la primul Congres al organizaţiei, cu ceremonii la Knesset şi la rezidenţa preşedintelui ţării.

EVA GALAMBOS

„Meghilat Ester" *(Sulul Esterei)* într-o nouă variantă românească

Extrase din cronica lui
LUCIAN ZEEV HERŞCOVICI

[...] Ce conţine această carte? Este textul ebraic al *Sulului Esterei (Meghilat Ester)*, în originalul ebraic, însotit de o nouă traducere în limba română şi un comentariu, ambele realizate de scriitorul Baruch Tercatin, din Tel Aviv [...]. Volumul publică o fotografie facsimil color a manuscrisului ilustrat al *Sulului Esterei*, de origine evreo-italiană, dar scris sau cel puţin datat cu cifre slavone (chirilice) la Iaşi în anul 1673, cunoscut cercetătorilor sub numele „Meghilat Iaşi 1673". Acest exemplar, păstrat la Biblioteca Academiei Române, a fost publicat iniţial de doamna academician Cornelia Bodea în anul 2002, însoţit de un studiu deosebit de interesant de istorie a artei şi a relaţiilor intelectuale interreligioase din Moldova anilor 70 ai secolului al XVII-lea (introducerea la volumul de faţă este o parte a acestui studiu al autoarei). Altă vignetă - planşa color prezentă în volumul editat de scriitorul Baruch Tercatin - este o reproducere fotografică a tabloului pictorului olandez Rembrandt, intitulat „Haman implorând iertare Esterei", păstrat la Muzeul de Artă al României din Bucureşti [...]. Traducerea lui Baruch Tercatin nu este prima traducere în limba română a Cărţii Esterei. Autorul însuşi menţionează alte traduceri în prefaţă: S. Ipcar (Bucureşti, 1925), Carol Drimer (Iaşi, 1926), Iosif Friedman (Satu Mare, 1936), o traducere publicată de „Keren Kayemet le Israel", ca un fel de cântec de lebădă al activităţii acestei instituţii în România (Bucureşti, 1948), Mordehai Burstein (Ierusalim, 1998), lucrarea unui prieten mai în vârstă (încetat din viaţă anul trecut). Au fost şi traduceri creştine în cadrul Bibliei [...].

În privinţa comentariilor, unele sunt originale, altele selectate din diferiţi comentatori, din generaţii diferite. „Selecţia comentariilor s-a făcut cu parcimonie, pentru a păstra proporţiile componentelor cărţii", afirmă Baruch Tercatin într-o notă asupra ediţiei. Printre sursele din care el a ales comentarii la *Meghilat Ester* sunt: Talmudul (tratatul *Meghila*, dar şi alte tratate), Midraşim, Raşi, Or Hadaş, Malbim şi altele. Baruch Tercatin a ales, în special, comentarii evreieşti ortodoxe tradiţionale, făcând totuşi unele referiri şi la date istorice, geografice şi lingvistice moderne. Baza rămâne însă explicarea tradiţională iudaică a textului Cărţii Esterei, precum şi ideea: ce avem de învăţat din această carte biblică, de ce este păstrată această carte în memoria colectivă a poporului evreu? Printre altele, autorul notează, citând din câteva comentarii: Rambam (Moşe Maimonide), marele filosof şi interpretator, scrie în Halahot Meghila (2,18) că toate scrierile Bibliei se vor pierde în viitor, în afara, bineînţeles, a Torei, dar *Sulul Esterei* va rămâne pe veci [...].

Autorul explică biografiile şi genealogiile personajelor din *Cartea Esterei*: Mordehai şi Ester, Ahaşveroş şi Vaşti, Haman, dar şi ale unor personaje aparent episodice, însă care jucaseră, totuşi, un rol important în desfăşurarea evenimentelor de la curtea împăratului Persiei: Memuhan, consilierul împăratului, eunucii (paznici ai femeilor), Zereş, soţia lui Haman şi fiii lor. Pe această cale, tabloul evenimentelor, ca şi al societăţii persane din secolul al V-lea î.e.n. se desfăşoara în faţa ochilor cititorilor. Printre altele, elemente existente şi în alte societăţi: intrigile, conflictele, corupţia, trădarea, crima, regretul, lipsa de respect faţă de femeie, efortul de a lupta, ca şi suferinţa poporului evreu, refuzul evreilor de a se închina idolilor, salvarea - care vine numai de la Dumnezeu, cel care a pregătit tot scenariul pentru a-şi apăra poporul -, precum şi valorile civilizaţiei. Apare şi ideea obligaţiei evreilor de a respecta legile ţării-gazdă, în care locuiesc („Dina de Malkhutha Dina") [...].

Lucruri la care trebuie să ne gândim în seara şi în ziua de Purim, după lectura *Meghilei*. Avem o lectură suplimentară, cu întrebări şi răspunsuri, pe care ni le oferă cartea lui Baruch Tercatin. Aşadar, trebuie citită pentru a înţelege.

Ecouri la un discurs de recepţie

După o lungă perioadă de abandon, Academia Română a reluat ceremonialul tradiţional al discursului de recepţie. Este un ritual respectat mai peste tot în lume, ca fiecare nou ales între „nemuritori" să-şi legitimeze onoarea primirii în selectul for, fie printr-un omagiu adus predecesorului direct, fie printr-o profesie de credinţă. În dese rânduri, asemenea intervenţii publice au dobândit largă audienţă, imprimate în conştiinţa posterităţii. Să amintim, la noi, doar de Liviu Rebreanu şi discursul lui epocal: *Laudă ţăranului român*.

Deunăzi, a revenit reputatului comparatist literar şi istoric de artă Dan Grigorescu să lege firul cu trecutul, rostindu-şi dizertaţia inaugurală sub aula academică de pe Calea Victoriei. Vorbitorul a readus în actualitate personalitatea lui George Oprescu şi dimensiunea contribuţiei regretatului magistru la formarea seriilor noi de cercetători capabili să se devoteze, cu aceeaşi asiduitate, valorificării patrimoniului artistic. Nu numai la catedră, profesorul Oprescu a furnizat modele de competenţă şi cuprinzătoare perspectivă. A fost iniţiatorul şi sufletul prestigiosului muzeu „Toma Stelian", care a funcţionat, un deceniu şi ceva, după 1930, în localul anume construit pe şoseaua Kiseleff, decăzut astăzi la nivelul unui sediu de partid oarecare. Specialist, solicitat să se implice în activităţile unui for cultural internaţional, a avut ocazia să cutreiere marile centre ale Europei, să întâlnească alte somităţi în domeniu şi să-şi cultive pasiuni de avizat colecţionar. Propria lui locuinţă devenise, cu timpul, muzeu deschis amatorilor iar mare parte din lucrările tezaurizate a trecut, prin testament, în posesia statului. Concomitent cu elaborarea de tratate şi sinteze monografice, George Oprescu a asigurat, într-un cotidian popular înaintea celui de al doilea război mondial, comentariul expoziţiilor de actualitate, pe post de ghid operativ pentru orientarea artiştilor şi stimularea discernământului critic în rândul vizitatorilor.

Permanenta legătură cu evenimentele vieţii artistice pe continent i-a permis cronicarului anumite priorităţi. De la postul său de observaţie din Bucureşti avea să fie cel dintâi, dacă nu cumva singurul, care a atras atenţia asupra abuzului devastator comis de autorităţile naziste, prin aplicarea discriminărilor rasiste în cadrul expoziţiei demonstrative de la München, din 1937, concepută a ilustra sloganul „entartete Kunst", în vederea compromiterii mişcărilor moderne, decretate *degenerate*, datorită creatorilor evrei, animatori majoritari ai non-conformismului. Erau stigmatizaţi şi trimişi la stâlpul infamiei artişti de anvergură, de la Chagall la Nolde, Pechstein, Marc şi destui nemţi „pur sânge", suspectaţi de contaminare cu morbul avangardismului. Citit astăzi, textul respectiv uimeşte prin intuiţia preventivă a dezastrului ideologizant ce se profila, de partea cealaltă a baricadei, odată cu uniformizarea proletcultistă impusă de totalitarismul sovietic, mână în mână cu un conservatorism rudimentar. Fidel convingerilor democratice, care i-au adus preţuirea unor spirite ilustre occidentale, de talia lui Henri Focillon, istoricul român de artă a promovat recunoaşterea meritelor, când era cazul, dovedite de pictori sau graficieni de sorginte evreiască. Caracterizarea prezenţei lui Iser la Salonul Oficial din 1938 constituie o sintetică definiţie elogioasă şi o sfidare, indirectă, a opresiunii din ce în ce mai agresive practicate de organele legionare. Cuvinte nimerite de laudă a găsit totdeauna pentru Mützner, pentru R. Iosif, pentru Marcel Iancu şi Maxy.

De opera lui Max Arnold s-a ocupat într-o sinteză monografică specială, către apogeul carierei sale. Deloc întâmplător, în atare context, gestul lui Reuven Rubin, care găsea de cuviinţă, în scurtul său stagiu diplomatic la Bucureşti, să-i ofere o guaşă originală cu dedicaţia: „cunoscătorului şi iubitorului de artă", Bucureşti, decembrie 1949. Lucrarea face parte din fondul Cabinetului de stampe al Bibliotecii Academiei Române (inv. 13005).

GEO ŞERBAN

ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr. 10

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL L • NR. 250 (1050) • 30 MARTIE - 12 APRILIE 2006 • 1-14 NISAN 5766 • 16 PAGINI – 1,50 (15 000) LEI

MESAJE DE PESAH 5766

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Libertate pentru Israel şi Umanitate

Grandiosul eveniment - Exodul din Egipt, care şi-a pus amprenta asupra întregii istorii a umanităţii - a fost cel mai important şi semnificativ din istoria poporului evreu. *Tora* a dedicat multe pericope acestui mare eveniment şi a obligat poporul evreu cu multe *mitvot* relaţionate de exodul din Egipt. Porunca esenţială este: „Să spui atunci fiului tău: aceasta este spre pomenirea celor ce a făcut Dumnezeu pentru mine, când am ieşit din Egipt" (*Exodul*, 13, 8). Pentru a executa această poruncă - „să spui fiului tău" -, înţelepţii evrei au corectat „Hagada şel Pesah" şi au stabilit o *halaha* (lege) (Rambam - legi; *hameţ u maţa*). „Poruncă este din Tora să povesteşti miracolele făcute strămoşilor noştri în Egipt în noaptea de 15 a lunii Nisan - cum e scris: „Aduceţi-vă aminte de ziua asta, când aţi ieşit din Egipt, din casa robiei" (*Exodul*, 13, 3).

Continuare în pag. 7

Deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

„Hag Pesah Sameah!"

Iubite surori, iubiţi fraţi,

Istorica epopee a eliberării poporului nostru din sclavia Mitraimului o sărbătorim şi în acest an - 5766 - cu aceeaşi bucurie. Ieşirea din Egipt se asociază pentru noi şi cu efortul imens al lui Moşe Rabeinu, pe parcursul celor 40 de ani de traversare a pustiului, pentru a reeduca poporul şi a scoate sclavia din sufletele celor eliberaţi. Această eliberare a fost încununată şi prin revelaţia Decalogului, travaliul trecerii prin pustiu identificându-se, astfel, cu o tot atât de importantă eliberare sufletească prin moralitate.

Trecem printr-o perioadă de dificultăţi pe care, ca şi până acum, ne străduim s-o depăşim cu demnitate, prin asigurarea unei asistenţe socio-medicale cât mai eficiente, prin noi contribuţii culturale, printr-o cât mai strânsă comuniune între generaţii. Ne regăsim, astfel, mereu mai pătrunşi de conştiinţa evreităţii, mai receptivi la problemele comunitare.

Continuare în pag. 7

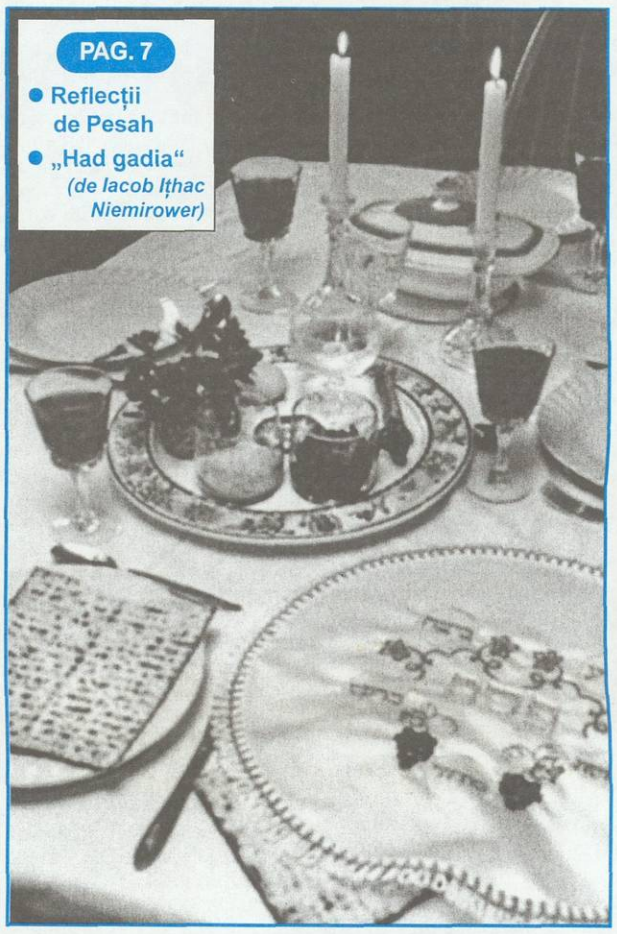

PAG. 7
- Reflecţii de Pesah
- „Had gadia" *(de Iacob Iţhac Niemirower)*

TÂRGU MUREŞ, CLUJ-NAPOCA, SATU MARE, ORADEA, ARAD
29 martie - 2 aprilie 2006

PAG. 8-9

Seminarul „Lumea lui Elie Wiesel - ieri şi azi"

Relatarea despre cea de a treia ediţie a Seminarului „Lumea lui Elie Wiesel - ieri şi azi", desfăşurat în perioada 29 martie - 2 aprilie a.c., trebuie să o încep, în mod cu totul firesc, cu declaraţia de credinţă pe care au făcut-o coordonatorii acestui proiect - *Mirela Aşman* şi *Eduard Kupferberg* - în debutul manifestării. *„Acest seminar, ajuns la a treia ediţie, reprezintă, încă o dată, drumul nostru, al evreilor din România, spre trecut, spre durere, spre morminte, către speranţă şi către viaţă. El este mărturia că nu am uitat şi nu vom uita ceea ce ni s-a întâmplat nouă, ca evrei, dar şi că nu vom rămâne numai la durere şi jale. Că ştim să încorporăm trecutul pentru a fiuri un alt viitor. Suntem cu toţii - tineri, părinţi şi bunici - uniţi pe acest drum lung şi tăcut prin tradiţii evreieşti din ţara noastră, pentru a ne cunoaşte destinul şi a ne întări în confruntarea lui".*

Continuare în pag. 8

Deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

Deşi mi-aş fi dorit şi am fost invitat, anul trecut nu am putut să fiu prezent la Seminarul dedicat memoriei Holocaustului, care a avut loc în Moldova. Anul acesta am ţinut neapărat să fiu unul dintre participanţii la acest eveniment. Mi-a venit ideea cu ziua dedicată Sighetului şi cred că a fost un lucru foarte important această oprire. Regret că nu au putut fi prezenţi mai mulţi dintre cei care au participat la seminar. Am avut marea fericire să pot schimba câteva cuvinte telefonic cu marele Elie Wiesel chiar în oraşul său natal. Datorită acestei întâlniri la distanţă cu tinerii, Elie Wiesel a putut să retrăiască atmosfera copilăriei chiar din sânul comunităţii actuale. Sunt foarte satisfăcut de primul moment al începutului - un prolog la seminar. Apoi am intrat în fluxul seminarului.

Continuare în pag. 8

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Seminarul acesta, cea de-a treia ediţie, ne-a oferit perspectiva a ceea ce reprezintă de fapt acest program pentru tineri. La început poate nu am fost siguri că aceasta este calea, dar am aflat că tinerii sunt interesaţi de discuţii şi conferinţe, de tot acest subiect foarte dureros. Am regretat că anul acesta am avut ceva mai puţine mărturii din partea supravieţuitorilor decât anul trecut. A fost impresionant şi interesant pentru cei tineri să asculte poveştile de viaţă ale acestor oameni. Pentru că mi-aţi cerut să definesc un moment care m-a mişcat în mod deosebit în acest periplu, trebuie să menţionez privirile participanţilor la mormintele de la Sărmaş. Puteai să observi cum oamenii înţeleg în profunzime dimensiunea a ceea ce s-a întâmplat în acei ani.

Conferinţa „Etica globală", susţinută de prof. univ. dr. HANS KÜNG la Institutul Cultural Român din Bucureşti (5 aprilie 2006)

Pace este numele lui Dumnezeu

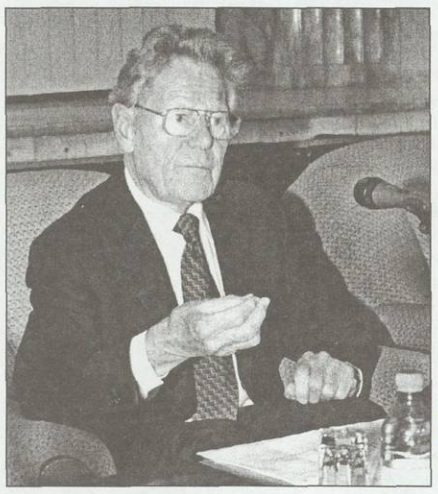

Aşa ar putea fi sintetizată conferinţa despre „Etica globală" susţinută de prof. univ. dr. *Hans Küng*, autorul exhaustivei trilogii „Iudaismul", „Creştinismul", „Islamul". Primul volum, tradus în română şi apărut la Hasefer, a fost lansat în partea a doua a evenimentului găzduit de Institutul Cultural Român. Ambiţiosul demers de soluţionare a conflictelor contemporaneităţii căruia i se dedică savantul catolic are trei dimensiuni: unitatea bisericilor creştine, pacea religiilor şi etica globală. Ultima este, de fapt, un *summum* al întregului eşafodaj construit de profesorul Küng. Ceea ce a înţeles conferenţiarul prin etos global este raportarea celor trei mari religii monoteiste la Decalog. Desigur, nu au fost omise diferenţele ireductibile: Dumnezeu Unicul şi Ţara Sfântă (iudaism); Isus Cristos - întruparea lui Dumnezeu-Fiul (creştinism); Alah şi profetul Mahomed (islamism).

Continuare în pag. 3

PAG. 3
Alocuţiunea preşedintelui F.C.E.R., deputat dr. AUREL VAINER la reuniunea de lansare a cărţii „Iudaismul"

PAG. 4 EVREII ÎN LUME

PAG. 6 IUDAICA

PAG. 2 Corespondenţă din Budapesta

ISRAEL 2006 PAG. 5 Scurt şi cuprinzător: NAHUM GUTMAN

FEDERAŢIA COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUNŢ PUBLICITAR

Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România organizează **CONCURS** pentru ocuparea postului de **DIRECTOR LA DEPARTAMENTUL DE IDENTITATE IUDAICĂ.**

CONCURSUL are loc la sediul F.C.E.R., **MIERCURI, 17 MAI 2006, ORA 9,30.**

Înscrierile se primesc la F.C.E.R. - Secretariat, până **MIERCURI, 10 MAI 2006, ORA 14,30.**

Încadrarea pe post - conform Grilei de salarizare a F.C.E.R.

Informaţii suplimentare privind Concursul, se pot obţine la Sediul F.C.E.R., **Şef Cabinet al Preşedintelui, Domnul Gabriel Hascal. TELEFON: 313.25.38.**

IULIAN SORIN 80

Dragă Iulian,

Nu vreau să las să treacă prilejul de a împărtăşi un moment important din viaţa unui vechi şi deosebit prieten. Aşa că sper că mă vei ierta pentru întârzierea cu care îţi urez din toată inima *Mazel Tov* la împlinirea vârstei de 80 de ani. „Şi tuturor celor care sunt implicaţi cu devotament în problemele comunităţii [...] fie ca Cel Sfânt [...] să le răsplătească şi să le îndepărteze orice mâhnire [...], să le trimită binecuvântare şi succes în tot ce întreprind [...]". Toţi ştim foarte bine că ţi-ai dedicat viaţa, cu multă dragoste, pentru ajutorarea şi asigurarea unui trai decent comunităţii din România, în special, în ultimii douăzeci de ani în care ai îndeplinit funcţii de conducere în Federaţie. Comunitatea ta este, într-adevăr, binecuvântată de a te avea şi sper că, la această aniversare şi la fiecare altă aniversare, Dumnezeu te va binecuvânta, aşa cum scrie în rugăciunile noastre, până la 120 de ani!

De asemenea, îţi urez, ţie şi tututor celor dragi, *„Hag Pesah Sameah!"*, cu sănătate şi bucurie.

Cu sinceritate, STEVE SCHWAGER,
vice-preşedinte executiv al JOINT

Corespondență din Budapesta

Democrația și transparența – obiectivele principale ale unei publicații comunitare

Forumul „Potențialul de impact al ziaristicii comunitare“

Sub egida Programului „Buncher“ de îmbunătățire a activității comunităților, în organizarea JOINT Europa, la Budapesta s-a desfășurat Forumul „Potențialul de impact al ziaristicii comunitare“. Cei 14 participanți provenind din țări est-central europene (Lituania, Estonia, Bulgaria, Macedonia, Serbia, Ungaria și România). Din țara noastră, au fost prezenți: **Ionel Schlesinger**, președintele comunității arădene și editorul publicației „Shalom“, ziaristul **Valentin Nuham** și semnatarele acestui articol. Timp de patru zile, participanții au avut posibilitatea să se cunoască - pe baza unui program interactiv, a dialogului și schimbului de experiență -, să-și împărtășească problemele cu care se confruntă, capacitățile publicațiilor lor și să stabilească rolul pe care ziarele lor îl pot juca în vederea îmbunătățirii activității comunităților evreiești din care fac parte. „Este pentru prima dată când ziariști comunitari din această regiune se întâlnesc într-un astfel de cadru pentru a găsi modalități și mijloace vizând îmbunătățirea publicațiilor de acest tip și a crea o comunitate de ziariști“, a declarat, la deschiderea lucrărilor Forumului, **Marina Gutman**, director „Buncher“, una dintre organizatoarele programului. Ea a subliniat, de asemenea, posibilitatea oferită de un astfel de cadru pentru a cunoaște diferite tipuri de publicații și ziare editate de comunități și a vedea care sunt problemele comune și diferențele, în funcție de condițiile în care își desfășoară activitatea.

Una dintre problemele fundamentale dezbătute și clarificate în cadrul Forumului a fost: cui i se adresează un ziar evreiesc, respectiv categoriile de cititori, și cum poate fi extinsă aria lor, care să includă nu numai membrii comunității organizate, ci și pe evreii neafiliați. În acest context, a fost elucidată noțiunea de comunitate, apartenența la aceasta, în sensul mai îngust și mai larg al cuvântului, interacțiunea dintre membrii ei, precum și cu mediul înconjurător. În același timp, a fost clarificat și conceptul de „cititor evreu“ și sfera sa de interes. Abordându-se problema apartenenței publicației comunitare și sursele sale de finanțare, un important aspect dezbătut a fost - pe baza unor exemple concrete din Ungaria - măsura în care un ziar al comunității poate să-și aibă propriile puncte de vedere legate de diferite activități comunitare sau modalitatea în care sunt ele realizate, poate publica opinii despre structurile comunitare, inclusiv conducerea sau despre alte laturi ale vieții evreiești. În acest context, s-au subliniat transformările care au avut loc în comunitățile evreiești după schimbările de regim din aceste țări, problemele de identitate ale evreilor, provocările cu care trebuie să se confrunte (noul antisemitism, antiisraelismul, negaționismul etc.), măsura în care structurile organizatorice ale comunităților evreiești s-au transformat și s-au adaptat noilor condiții care au intervenit în mediul general în care funcționează, conflictele ce pot apărea datorită menținerii unor structuri comunitare rigide și noul spirit manifestat de membrii care doresc o mai mare implicare în activitatea acesteia. Întrebarea care s-a pus în acest context a fost rolul pe care publicația aparținând comunității îl poate juca pentru schimbarea mentalităților sau este necesar un alt tip de ziar fără dependență organizatorică sau financiară de comunitate.

Sub titlul „Unde se întâlnesc comunitatea și ziarul?“, **Szanto Gabor**, redactor-șef al revistei „Szombat-Shabat“, s-a referit la necesitatea empatiei dintre cel ce redactează un ziar evreiesc și reprezentanții diverselor curente ideologice și religioase. Pe de altă parte, mai tânărul său coleg, **Kapos David** (26 de ani, redactor-șef al unui *site* cultural evreiesc, „Pilpul“) a conferențiat despre eliminarea *tabu*-urilor a ceea ce sugestiv a numit „sentimente viscerale“ - iubire, ură, admirație necondiționată. El consideră că acestea nu au nici o legătură cu jurnalismul, fie și comunitar.

Dezbateri incitante a stârnit tema susținută de **Mircea Cernov**, director adjunct al JOINT Ungaria, referitor la principiile democratice, aplicate instituției comunității și revistelor afiliate ei. În acest context, stabilirea scopurilor publicației și respectarea diversității au fost considerate fundamentale. O întrebare exprimată, mai mult sau mai puțin explicit, a fost: „cui aparține ziarul?“. Dintre răspunsurile posibile - comunității ca instituție, finanțatorilor, ONG-urilor, jurnalistului independent - răspunsul acceptat a fost, în cazul publicațiilor comunitare, că cititorul are un drept preponderent în acest demers.

Jorge Diener, directorul JOINT pentru Ungaria și Bulgaria, a dedicat o sesiune analizei concrete a jurnalelor comunitare. Precizând că și revista noastră s-a aflat sub lupa uneia dintre grupe, trebuie să afirmăm similitudinile tematice și stilistice dintre revistele prezente, precum și diferențe ce decurg din specificul comunităților. Dincolo de acestea, însă, am constatat că ne confruntăm și cu aceleași probleme, pe care le putem privi cu mai mare obiectivitate împreună.

Dacă ne-am fi gândit că jurnalismul de investigație este puțin probabil să fie exersat într-o publicație a unei etnii, **Janos Gado**, redactor-șef adjunct al aceleiași publicații lunare „Szombat“, a contrazis această ipoteză și a aratat că au fost momente în care revista a avut un rol important în realizarea unei politici mai transparente a unor organizații evreiești. Trebuie să precizăm că în țara vecină există numeroase organizații religioase, civice și culturale evreiești, în condițiile în care populația evreiască numără 100.000 de persoane.

Dr. **Winston Pickett**, director pentru relații externe al Institutului pentru Cercetarea Politicilor Evreiești din Londra, a abordat, ca fost jurnalist și analist în domeniu, problematica „opticii evreiești“ în presă. Aceasta se referă la specificul unei publicații comunitare, la așteptările cititorului în momentul în care deschide ziarul aflat sub egida unei organizații evreiești. Ca „studiu de caz“, el a pornit de la două texte ale Torei. Eludând exemple contemporane, pornind, însă, de la Moise și Regele David în această analiză, lectorul a reușit să invite participanții la o dezbatere deschisă despre responsabilitate, prejudecăți și valori în jurnalismul comunitar.

Forumul, al doilea de acest gen după un prim experiment în Novosibirsk, dorește să construiască o rețea de comunicare între jurnaliștii evrei din zona central și est-europeană. Demersul se înscrie într-un proiect mai vast de construcție comunitară, într-un stil modern, adaptat nevoilor individului de a nu își secționa rădăcinile identitare și de a rămâne, deopotrivă, conectat la valorile lumii contemporane.

EVA GALAMBOS
LUCIANA FRIEDMANN

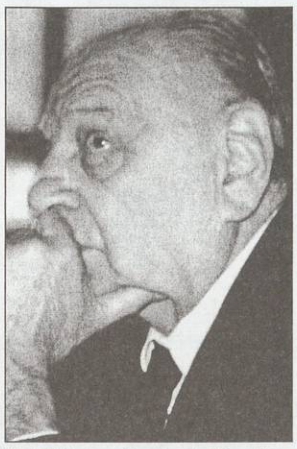

Despre acad. *Nicolae Cajal* z.l. nu se poate vorbi decât la prezentul etern. Dincolo de ctitoriile culturale, științifice, de opera socială, există un spirit cajalian care stăruie printre noi; o emblemă, un model. A consfințit-o suita de manifestări comemorative, între 28-30 martie a.c., începută la Casa Oamenilor de Știință (conferința de presă) și continuată la Biblioteca Academiei Române, sala „Ion Heliade Rădulescu“, prin derularea celui de-al doilea Simpozion de virusologie și imunologie medicală „Nicolae Cajal“, organizat de Fundația ce-i poartă numele. Am reținut un fir din florilegiul de gând dedicat de președintele Academiei Române, acad. *Eugen Simion*: „Academicianul Nicolae Cajal rămâne în memoria posterității ca un produs rar, azi, al unei civilizații pe care suntem pe cale s-o pierdem: civilizația bunului simț, a bunătății sau, mai degrabă, a inteligenței bune. Poate, dacă ar mai fi fost cu noi, atmosfera din Academia Română ar fi fost luminată de el, ar fi avut mai multă armonie, pentru că el era o oază de liniște în oceanul de zbucium în care existăm“.

Moștenirea spirituală CAJAL

Nu mai puțin impresionantă a fost evocarea sensibilă și substanțială a academicianului *Virgiliu Constantinescu*: „Un om excepțional, un mare savant, creator de școală și, totodată, unul dintre cei mai generoși și mai buni oameni care s-au născut și trăit în România. Opera academicianului Nicolae Cajal, binecunoscut pe plan național și internațional, prin cele 400 de lucrări, tratate și monografii ale sale, este continuată de elevii săi, care l-au venerat și îl venerează, așa cum el însuși și-a venerat mentorul și profesorul său. În ultimii ani, academicianul Nicolae Cajal a fost una dintre personalitățile publice care, fără să facă parte dintr-o instituție politică, a contribuit la reașezarea României pe temelii democratice“.

Ce a însemnat pentru Spitalul „Elias“ academicianul Nicolae Cajal? Într-o propoziție rezumativă de mare forță, directorul adjunct al Spitalului, dr. *Daniela Safta*, afirma: „Dacă, astăzi, avem 28 de secții față de numai două secții, câte a numărat în trecut, lui i-o datorăm“.

Cum ni-l amintim toți cei care am avut privilegiul de a-l cunoaște? Cu multă dragoste. Nu refuza pe nimeni. Când cineva îi cerea un ajutor, nu exista pentru el satisfacție mai mare decât atunci când reușea să-i împlinească dorința. Opera lui a fost mult mai vastă și mai profundă decât o putem cuprinde în cuvinte. Au fost gândurile rostite cu voce tare ale secretarului general al Academiei, acad. *Victor Voicu*. „A fost o personalitate-reper, de care

Continuare în pag. 14

Cartea și libertatea

După ce și-au smuls lanțurile și și-au lepădat straiele sclaviei, după ce au început să simtă voluptatea mișcării libere de constrângeri, triburile din care se va plămădi poporul evreu au început să se gândească la drumul care le stătea înainte și la pașii pe care urmau să-i facă. Nimeni n-a știut, pe-atunci, că opțiunea nestingherită de nimic, personală sau comunitară, e paradoxală. Ca să poți fi, într-adevăr, liber nu trebuie să-l stingherești cu nimic pe Celălalt. Vidată de filtrul etic al autolimitărilor, libertatea poate deveni anarhie. Excluderile, lipsite de o justă măsură, pot aduce, dimpotrivă osificarea ideii, dictatura dogmei, vițelul de aur. Ei simțeau că trecerea de la spontaneitatea instinctuală a barbariei la raționalitatea civilizației impunea stabilirea unei măsuri în relațiile interumane, obligații și responsabilități, o ordine morală. Și s-au născut Cele Zece Porunci. De habitudinile și mentalitățile sclaviei te dezbraci mai greu decât de cămașa de in a muncii forțate. Și Moise și-a rotit poporul, în călătoria sa inițiatică, timp de 40 de ani prin pustiurile de nisip până la dispariția fizică a generației de sclavi. El însuși a urcat muntele ca pașii săi care și-au lăsat urmele în nisipurile robiei să nu atingă pământul pur al Făgăduinței. De aceea, primul gest al celor care au trecut în Țara Promisă a fost să implanteze, la intrarea în așezările de corturi și-apoi la porțile cetăților, cioplite în piatră: Tablele Legii. Dar ca să urmezi poruncile coborâte de Moise de pe Sinai trebuie să știi să le descifrezi. (Chiar dacă nici una dintre cele 613 porunci ale Tanahului nu te obliga învățatul *alef-bet*-ului, scrisul și cititul au devenit o poruncă nescrisă, dar unanim și cu sfințenie respectată). Tânărul e proclamat matur doar după ce trece în fața obștii examenul de citire a Torei. Ultimele decenii adaugă solemnității *Bar Mițva*, a băieților, *Bat Mițva* fetelor care împlinesc 12 ani...

Pentru un evreu, marele drum al vieții începe cu Cartea. Cu *alef-bet*, cu *Hagada* și Povestea Esterei, ca să continue cu *Tora*, *Cântarea Cântărilor*, aforismele regelui Solomon, cu *Talmudul*, cu *Sefer Iețira (Cartea Facerii)* și *Sefer Hazohar (Cartea Splendorii)*: perlele Cabalei. Părinții spirituali ai iudaismului au înțeles că, în absența Culturii, libertatea nu poate fi decât o abstracție. Cultura anihilează treptat teroarea care te înlănțuie în fața necunoscutului; ea risipește temerile tenebrelor; în fața forțelor oarbe și dezlănțuite, a visceralității brutale, uzurpatoare și dominatoare, ea proclamă regulile unor relații armonioase între individ și comunitate, între om și natură. Incultura e sclavia înglodată în lumea materiei, a aparențelor și a puterii discreționare. Arbitrariul instinctelor gregare al unei fenomenologii a iraționalului. Omul devine o victimă inocentă a manipulărilor politico-religioase, mascate în veșmintele unor pseudo doctrine (istoria abundă în pilde: de la cruciade și vânători de „vrăjitoare“ la „jihadul islamic“ al școlilor de ură și asasinat, fără nici o legătură cu esența islamului lui „Allah cel îndurător, cel atotmilostiv“).

Omul incult nu poate trăi decât starea larvară a potenței, el rămâne un rob lipsit chiar și de libertatea de a-și cunoaște sinele și, deci, a se autodefini și autodetermina ca o identitate distinctă. El nu-și poate ridica privirea din pietrele drumului cotidian să vadă bolta infinită a cerului înstelat. Prin poruncile revelate pe Sinai, prin *Cartea Cărților*, prin Carte, cunoaștere emoțional-rațională, omul își câștigă libertatea interioară: opțiunea drumului personal. Libertatea e strâns legată de cunoaștere. Ea nu poate exista decât ca o interconditionalitate. Între Eu și Celălalt. Între individ și comunitate. Între om și natură. Ea nu poate fi absolută. Ea este o relație dinamică a responsabilității reciproce. Astfel, imediat după eliberarea din robia egipteană, apar și limitările. Poruncile ethosului rațional. Revelația de pe Sinai, urmată de cele cinci cărți ale lui Moise, se sprijină pe 613 porunci. 243 sunt formulări ale gândirii pozitive („Iubește-l pe aproapele tău ca pe tine însuți“) și, ca să se preîntâmpine anularea forței afirmative, încă 365 de comandamente morale prohibitive („Să *nu* minți“, „Să *nu* râvnești avutul aproapelui tău, soția sa“ etc.). Așa cum subliniază hermeneutica Marilor Înțelepți ai Tanahului, credința se adapă din înțelepciunea poruncilor morale, din pornirile libere ale sufletului. Profetul Habacuc a sintetizat comandamentele Torei într-o idee majoră: „Cel drept va trăi prin credința lui“. Poruncile înțelegerii între oameni și ale relațiilor de armonie dintre Eu și Celălalt sunt filtrate prin rațiune și sentimentul responsabilității etice. Cartea nu e numai refugiu, mângâiere, învățătura de viață, ci și speranță. E cultura morală a libertății, parte semnificativă a ethosului universal. În iudaism, credința nu presupune numai o continuitate perseverentă a învățăturii, autoperfecționare morală, ci și permanentul exercițiu cultural al înălțării spirituale. Baruch Spinoza definește succint esența credinței mozaice: „Amor Dei Intelectualis“. Pe suluri de papirus, piele de capră sau pergament evreul a adunat, rând cu rând, verigă cu verigă, lanțul de aur al tradiției, experiența sa în durere, dar și sărbători, un mod propriu de a înțelege lumea, înțelepciunea și spiritualitatea unei comunități distincte. Evreii sunt singurii dintre popoarele vechi, supraviețuitoare ale istoriei (din câte n-au mai rămas decât piese de muzeu și arheologie?), care și-au instituit, în cântece și dansuri, o dată pe an, Sărbătoarea Cărții.

Poate chiar în această fidelitate, în cinstirea cotidiană a Cărții rezidă însuși secretul longevității și vitalității unui popor.

TOMA GEORGE MAIORESCU

CĂRȚI NOI

Pace este numele lui Dumnezeu

„Etica globală"

Conferință susținută de prof. univ. dr. HANS KÜNG la Institutul Cultural Român, BUCUREȘTI, 5 sprilie 2006

Urmare din pag. 1

Conferențiarul a punctat „schimbarea paradigmelor" în fiecare din cele trei religii monoteiste. În cazul iudaismului, cele șase paradigme (tribală, regală, exilul babilonian, teocrația, dinastia întemeiată de Macabei, rabinică, în marele exil, cu puncte de cotitură: Haskala; mișcarea sionistă culminând cu proclamarea Statului Israel; prin anii '30, Holocaustul având ca epicentru statul în care asimilaționismul a înregistrat cele mai înalte cote) sunt, de fapt, istoria însăși a poporului evreu. Nu același lucru se poate spune despre creștinism, în care schimbarea paradigmelor ține de istoria bisericilor creștine; un accent important - al II-lea Conciliu al Vaticanului (1965), cu o nouă orientare (deschidere) față de iudaism, islamism, alte religii. O observație interesantă asupra celor cinci paradigme din islamism (comunitară; scindarea între șiiți și suniți; califatul; panarabism/panislamism, ulama și sufiții) a fost confruntarea între premodernism și modernitate (studiu de caz - Turcia). Câteva concluzii demne de reținut: 1.Cine vrea să păstreze totul, pietrifică religia. 2. Religia = respect față de viață, fiind interzis să ucizi în numele ei. 3. Regula de aur a tuturor religiilor: ce ție nu-ți place, altuia nu-i face (Hilel).

Răspunzând întrebărilor care au urmat expunerii, pe teme politice la zi privind situația din Orientul Apropiat, oaspetele a propus schimbarea sintagmei „ciocnirea civilizațiilor" cu „întâlnirea civilizațiilor", un mod de a spune că pacea nu se poate obține decât prin dialog.

IULIA DELEANU

*

Printre participanți - E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, E.S. *Wilfrid Gruber*, ambasadorul Germaniei în România.

În după-amiaza aceleiași zile, profesorul Küng a vizitat Muzeul de Istorie a Evreilor din România și s-a întâlnit, la Biblioteca Templului Coral, cu conducerea F.C.E.R. și cu personalități culturale evreo-române.

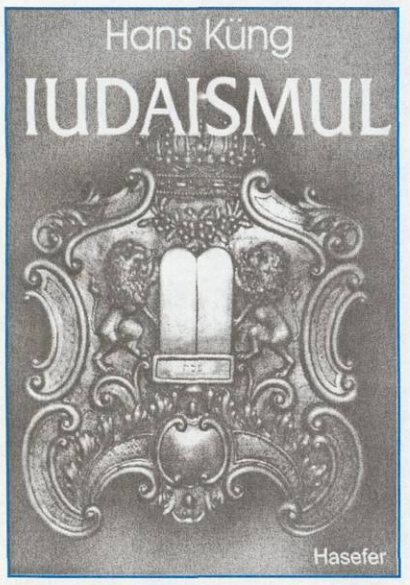

Deputat dr. AUREL VAINER, președintele F.C.E.R.

Pacea între națiuni nu este posibilă fără pacea între religii

Cuvânt rostit la reuniunea de lansare a cărții „Iudaismul", de Hans Küng

Editura Hasefer are privilegiul de a pune în circulație o lucrare de referință, „Iudaismul" - o operă de cultură monumentală, datorată unui neevreu, prof. univ. dr. Hans Küng, de la Universitatea din Tübingen. Dați-mi voie ca, în numele F.C.E.R., să-i mulțumesc și să acord o adâncă apreciere studiului exhaustiv întreprins de autor asupra iudaismului. Mulțumesc, de asemenea, Institutului Cultural Român, conducerii sale, pentru organizarea evenimentului de prestigiu, prilejuit de prezența în România a savantului teolog Hans Küng. Editura Hasefer, instituție culturală a F.C.E.R., cu un program amplu și complex de punere în valoare a unor lucrări remarcabile scrise de autori evrei sau neevrei, beneficiază, de această dată, de posibilitatea de excepție de a pune în circulație publică, în limba română, opera fundamentală „Iudaismul", a profesorului Hans Küng.

Îngăduiți-mi, cu acest prilej, să adresez marelui teolog Hans Küng mulțumirile noastre pentru dedicarea sa totală în ampla investigare științifică a conceptului atât de complex și multidimensional care este iudaismul.

În mod special, țin să aduc un călduros omagiu eminentului prof. univ. dr. Andrei Marga pentru încurajarea efectivă a dialogului și conlucrării între religiile monoteiste, pentru excelenta prefață la cartea care face obiectul evenimentului de astăzi. Este un mesaj călduros în această direcție și, deopotrivă, o vie expresie a ceea ce înseamnă o excelentă pregătire științifică și de suflet pe tărâmul cunoașterii marilor religii ale lumii.

Dedicată de autor „Prietenilor mei evrei din lumea întreagă", monografia pe care o datorăm profesorului Hans Küng pornește de la ideea că „nici o analiză a situației religioase a timpului nu poate fi făcută fără o *analiză a iudaismului viu [...] această cea mai veche dintre cele trei mari religii profetice [...] iudaismul fiind o putere spirituală a lumii*". De altfel, profesorul Küng își subsumează opera sa Programului Weltethos, menit să conștientizeze faptul că nu este posibilă promovarea păcii între națiuni fără pace între religii, fără un dialog între acestea. Pe parcursul cărții pe care o lansăm azi, adevărat tratat de istorie a iudaismului, se pune clar în evidență necesitatea și posibilitatea unui „trialog" între evrei, creștini și musulmani.

În același spirit, pentru realizarea unui dialog interconfesional, conducerea F.C.E.R. a inițiat un program de întâlniri periodice între evrei, ortodocși, catolici, musulmani. Așa cum susține prof. dr. Andrei Marga, în cuvântul său introductiv, prin traducerea, la Editura Hasefer, a monografiei „Das Judentum", își începe cariera o carte care aduce informații neobișnuit de bogate și sistematizate despre religia străveche a evreilor. Deosebit de semnificativ este faptul că Hans Küng abordează iudaismul „*nu ca un Vechi Testament trecut, ci ca o dimensiune de sine stătătoare, cu o continuitate, vitalitate și dinamică demne de admirat*".

Hans Küng se pronunță, în lucrarea „Iudaismul", pentru *o nouă relație constructivă între evrei și creștini, bazată pe recunoașterea, de către creștini, a convingerii Bisericilor și a autorităților statelor în care s-a săvârșit Holocaustul.* Îi mulțumesc cu atât mai mult pentru această susținere cu cât, din nefericire, asistăm, azi, la o prezență semnificativă a manifestărilor negaționiste.

Esențială mi se pare contribuția pe care o aduce Hans Küng la demonstrarea ideii potrivit căreia *religia condiționează, azi, Pacea, astfel încât „nici o pace mondială nu se poate realiza fără pace religioasă și, implicit, fără dialog religios".*

Pentru noi, evreii, și nu doar pentru noi, este deosebit de important faptul că această operă ecumenică dezvăluie, cu o *atitudine critică foarte curajoasă, cauzele și evoluția antisemitismului, combate argumentat orice accent negaționist privind Holocaustul și susține călduros reconstituirea Statului Israel și rolul său decisiv în promovarea democrației în Orientul Mijlociu.* Susținător al principiului solidarității critice, prof. dr. Hans Küng promovează „o viziune real-utopică asupra păcii, în care *Israelul ar deveni o oază a păcii și democrației, un model al multiculturalismului* și chiar o tribună a bunei înțelegeri prin *acceptarea unei rugăciuni ecumenice*", izvorâtă din temeiuri biblice și rostită în spiritul sperranței unui viitor pașnic. Autorul rămâne devotat ideii că nu este posibilă nici o ordine mondială fără un nou etos.

Publicată, la început, acum 15 ani, citită astăzi, dincolo de meritele sale incontestabile și durabile, ne-am confruntat, în timp, cu evoluții ulterioare ediției princeps și, de aceea, cartea generează, de asemenea, anumite constrângeri -, scrâșniri din dinți din partea noastră -, a evreilorr, în special, în acele paragrafe care tratează problemele geopolitiice din Orientul Apropiat și Statul Israel. Aceasta este o zonă unde au avut loc schimbări esențiale, în procesul în curs, ca sens și ca dinamică. Cele mai recente evenimente și transformări, ca și acelea care s-au desfășurat în timpul ultimilor 15 ani, necesită o analiză adusă la zi, atât asupra realităților din trecut, cât și a proiectelor ce se configurează. În mod special, trebuie examinate într-o altă perspectivă unele susțineri din carte. Ne referim astfel la afirmații care ar putea atingi demnitatea și sensibilitatea unui popor greu încercat de suferințe de-a lungul istoriei sale. Un popor ale cărui idealuri și speranțe sunt atât de intim legate de existența sigură a unui stat, prin excelență democratic, Statul Israel.

În final, permiteți-mi, vă rog, să mulțumesc din nou oaspetelui nostru ilustru, prof. dr. Hans Küng, Institutului Cultural Român și tuturor celor prezenți la evenimentul lansării cărții „Iudaismul". Recomand cu toată căldura această carte, ea fiind, în mod autentic, o operă monumentală despre iudaism.

Prof. ALEXANDRU SINGER

Promovarea ecumenismului – o credință imperioasă a umanității, azi

Dacă s-ar cunoaște cartea profesorului Küng despre islamism, din trilogia sa dedicată celor trei mari religii monoteiste, s-ar vedea câte accente critice există pentru a fi atins același scop: dialogul, care nu este posibil fără cunoașterea temeinică a fiecărei religii. Trebuie înțelese fundamentele realiste ale viziunii sale, aparent, utopice. Important este să se elimine tendințele de inflamare a conflictelor, să se neutralizeze fundamentalismele din orice parte ar veni. Promovarea ecumenismului este una din cerințele imperioase ale umanității, azi. Și profesorul Küng lucrează în acest scop. Domnia sa se află pe aceeași lungime de undă cu profesorul Marga, rectorul Universității clujene. Cred că este semnificativ că, la Cluj, s-a înființat primul Institut de iudaistică din țară și tot la Cluj - primul Centru de Studii Ecumenice. La viitoarea ediție a „Iudaismului", va exista, desigur, necesarul adaos cu analiza la zi a situației din Orientul Apropiat și Israel. Trebuie să știm că autorul are și alte contribuții la dezvoltarea unitară a științei și teologiei: cărți despre muzică, noi direcții în fizică și matematică, cunoaștere și religie ș.a. Consider revelatoare pentru buna credință a profesorului Küng rolul acordat Statului Israel în promovarea democrației în zonă, nevoia de dialog între evrei și arabi. Trebuie să sperăm. Altfel, cum am putea trăi?

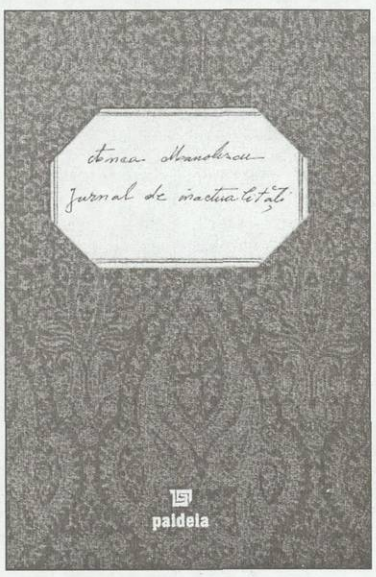

„Gândirea inimii"

Despre una dintre cărțile Ancăi Manolescu, *Europa și întâlnirea religiilor* (Editura Polirom, 2005) am scris într-un număr anterior al revistei. Avem acum în față o altă carte, *Jurnal de inactualități* (Editura Paideia, 2005), titlu voit inadecvat, pentru că alcătuirea cărții constă din articolele apărute în „Dilema", „Dilema veche" și „România literară" în ultimii ani și deci nu se poate vorbi de „inactualitate". Pentru știința cititorului vom relata pe scurt cine este autoarea. Născută în 1953, fiică și nepoată a doi specialiști de marcă, Jacques și Dorel Bally, ea este doctor în filozofie, a fost cercetător la Muzeul Țăranului Român (1990-2002), este colaborator permanent la Colegiul Noua Europă și la Ed. Humanitas (coordonatorul unei colecții), a tradus din Simone Weil, René Guénon, a publicat studii, articole, cărți pe teme de antropologie religioasă, domeniu generos, aflat în atenția ascendentă a multor cercetători. Din zecile de articole din antologia recentă, ne vom opri doar la câteva, nu înainte de a remarca stilul elegant, limpede, conciziunea, soliditatea, erudiția dovedită de fiecare articol. Anca Manolescu respinge, în comentariile ei, excesul naționalist al unui Gh. Funar, ca și frivolitatea, vulgaritatea unor prezentatori, autori

ANCA MANOLESCU – un nume în antropologia culturală

de *talk-show*-uri Tv. Nu sunt iertate nici excesele din afara granițelor românești, din lume, provocate fie de bigotism, fie de xenofobie, șovinism (ex. fosta Iugoslavie). Autoarea cunoaște la fel de bine textele Vechiului Testament (Profeții, Regii), ca și teologia creștină, modelul ei fiind etnologul Horia Bernea, dar și Andrei Pleșu, iar Teodor Baconsky, coleg de generație, este și „corespondent" întru idei și concepte, acesta din urmă fiind autor, printre altele, al unui studiu, *Iacob și Îngerul* (1996). Sunt admirați Nicolai Berdiaev, ca și românii Andrei Scrima, Irina Nicolau ș.a. Din referințe nu lipsește Kafka, la care chestiunea credinței este analizată de cercetătorul francez Michael Löwy. În alt articol, autoarea se referă la Cabala, la Gershom Scholem. Scriind despre violențele din Orientul Apropiat, Anca Manolescu condamnă fanatismul șeicului Ahmed Yassine, fostul șef spiritual al Hamasului, care nega dreptul la existență al Israelului. Una dintre soluțiile propuse de oameni cu simțul umanismului luminat este crearea unor centre de studii islamo-creștine, islamo-iudaice, proiecte posibile, dar nerealizate. Undeva este pomenit psihiatrul american J. Hillman, care a lansat sintagma „Gândirea inimii", aceasta putând fi și o siglă a cărții publicate de Anca Manolescu. De la „frica de sine" la „intrarea în sine" este o cale de autosalvare și de iertare a Celuilalt, prin înțelegerea propriului „eu". Ultima parte a cărții este dedicată călătoriilor (geografice și spirituale). Este o carte de înalt ecumenism, care ne insuflă speranța într-o viitoare armonie.

BORIS MARIAN

EVREII ÎN LUME

Moldoveanul AVIGDOR LIEBERMAN – o nouă stea pe scena politică israeliană

Una dintre marile suprize ale alegerilor legislative din Israel a fost avansul neaşteptat al Partidului „Israel Beitenu" („Israel - Casa Noastră"), care de la trei mandate a ajuns la 11, situându-se după Likud-ul lui Netanyahu. Conducătorul acestei formaţiuni politice, care a reuşit să polarizeze votul blocului rusesc, este moldoveanul *Avigdor Lieberman*.

Până să ajungă liderul acestui partid de extremă dreapta, susţinut de mulţi ruşi, dar şi de alţi cetăţeni israelieni dezamăgiţi de programele altor partide politice, Lieberman a avut o carieră politică sinuoasă. Născut la Chişinău şi emigrat din Moldova în 1978, la vârsta de 20 de ani, la scurt timp după terminarea facultăţii, s-a implicat în politică,

devenind secretar al Likud, colaborând direct cu Benyamin Netanyahu. În 1999 se desparte de această formaţiune politică şi-şi formează propriul partid, „Israel Beitenu", care se adresează direct imigranţilor din fosta Uniune Sovietică. Ales în Knesset în 2001 şi din nou în 2003, Lieberman a deţinut numeroase poziţii în guvernul Sharon. El şi-a dat demisia în 2005, nefiind de acord cu retragerea din Gaza.

Idealul lui Lieberman este „Marele Israel", el locuind cu familia în colonia Nokdim din Cisiordania, deşi, la fel ca Sharon, este conştient că Israelul nu poate să deţină întreaga Cisiordanie cu menţinerea acolo a majorităţii evreieşti. În schimb, are o poziţie - criticată de mulţi şi considerată nedemocratică, chiar rasistă - în ceea ce priveşte populaţia arabă din Israel. Lieberman propune retrasarea graniţei Israelului, în aşa fel încât să excludă un număr de oraşe arabe, astfel că aproximativ 15.000 de cetăţeni arabi din Israel trăind în această zonă ar ajunge în teritoriile palestiniene. În acelaşi timp, marile implantări evreieşti din Cisiordania ar urma să fie anexate Israelului. Lieberman doreşte, de asemenea, să introducă obligativitatea ca toţi cetăţenii israelieni care au împlinit 16 ani să depună un jurământ de credinţă faţă de steagul israelian, cu Steaua lui David, precum şi faţă de imnul naţional. Cei ce refuză acest lucru, susţine el, vor avea voie să lucreze în Israel, dar nu vor avea drept de vot. Potrivit opiniei lui, „problema arabilor din Israel este prioritară faţă de cea palestiniană. În clipa în care statul devine mai omogen, se va dezvolta mai repede".

Succesul lui Lieberman se datorează şi dispariţiei tradiţionalului Partid al imigranţilor ruşi, „Alia", condus de Natan Sharansky. Dacă în alegerile din 1996 acest partid a obţinut şapte locuri în Knesset, după o scădere a popularităţii, în 2003, s-a unit cu Likud-ul. Sharansky a fost numit ministru fără portofoliu, dar şi-a dat demisia în 2005, nefiind nici el de acord cu retragerea din Gaza. După victoria obţinută în recentele alegeri, Lieberman a declarat că se va situa în opoziţie, deşi unii analişti nu exclud o eventuală participare a lui la un cabinet de coaliţie condus de Kadima. (E.G.)

Proiecte pentru muzee evreieşti în fostele state sovietice

Leonid Finberg, din Ucraina, a strâns mii de obiecte pentru ceea ce speră să devină, într-o zi, primul Muzeu al Evreilor din Ucraina. Dar, aşa cum a recunoscut, îi lipseşte esenţialul - banii. Finberg este directorul arhivelor Institutului de Studii Iudaice din Kiev şi, vara trecută, a organizat o mică expoziţie cu obiecte de artă evreieşti la Sinagoga „Beit Jacob", proaspăt renovată, din capitala ucraineană. Cele câteva zeci de obiecte preţioase sunt acum expuse cu grijă în principalul hol al sinagogii.

Un muzeu evreiesc este un vis nu numai al evreilor ucraineni. În întreaga fostă Uniune Sovietică nu există nici un muzeu evreiesc adevărat. Unii lideri ai evreilor ucraineni afirmă că, deşi comunităţile evreieşti din regiune au crescut şi s-au întărit vertiginos după dezmembrarea Uniunii Sovietice, în urmă cu 15 ani, momentul şi condiţiile pentru a realiza un muzeu evreiesc nu sunt deocamdată propice. *Josef Zissel*, şeful Organizaţiei „Vaad" din Ucraina, arată că proiectele pentru un astfel de muzeu sunt de multă vreme elaborate, dar probabil că vor fi din nou amânate. „Nu este suficient să ai exponate. Trebuie să găseşti şi investitori care să investească pentru proiecte pe termen lung, precum şi specialişti cu expertiză în studii iudaice" - explică el. Potrivit lui Zissel, comunităţile evreieşti din Ucraina au necesităţi mai urgente, cum ar fi grija faţă de bătrâni sau construirea de şcoli evreieşti.

Dar la Moscova planurile pentru construirea primului muzeu evreiesc progresează, mai ales deoarece s-au găsit sponsori. Federaţia Comunităţilor Evreieşti, afiliată la Habad, proiectează un muzeu de mai multe milioane de dolari care va prezenta istoria iudaismului, istoria evreilor ruşi, Holocaustul şi intoleranţa - afirmă Rabinul *Avraham Berkowitz*, directorul executiv al Federaţiei. Muzeul va fi adăpostit într-o clădire cu o suprafaţă de 10.000 de metri pătraţi, în apropiere de Centrul Habad „Marina Roscha" şi se va termina peste cinci ani.

Grigori Kazovsky, expert în arta evreiască rusă, care sprijină realizarea muzeului, spune că va fi o construcţie modernă, multimedia, asemănătoare cu muzeele din Occident, dar o noutate în fosta Uniune Sovietică. Dar el este îngrijorat de faptul că majoritatea obiectelor pentru muzeu au fost achiziţionate în străinătate. „Din nefericire, în Rusia s-a păstrat prea puţină moştenire iudaică, astfel că majoritatea obiectelor de artă evreieşti şi arhive despre iudaism le achiziţionăm din S.U.A. şi Israel", arată el.

În acest domeniu, Ucraina se află într-o situaţie privilegiată, deoarece pe plan local se găsesc mai multe obiecte evreieşti, arată Finberg. Institutul de Studii Iudaice a început să pună bazele muzeului încă din 1990. „Deşi în perioada sovietică nu exista o tradiţie de păstrare a istoriei familiei, o parte din intelectualitate a păstrat unele documente şi noi le-am colecţionat". Vastele arhive ale institutului, despre viaţa evreiască din Ucraina secolului XX, sunt în mare rezultatul proiectului său de menţinere a moştenirii iudaice locale prin intermediul programului realizat de Fundaţia britanică de caritate „Hanadiv". Cea mai mare parte a documentelor instituţiei se compun din arhivele private ale scriitorilor şi artiştilor evrei, ucişi în perioada sovietică. Materialele au fost donate institutului de către copiii sau nepoţii victimelor. Printre comorile institutului se află colecţii de fotografii prerevoluţionare din albumele unor familii evreieşti, cărţi de rugăciune vechi şi materiale despre viaţa teatrală şi cinematografia evreiască din Ucraina dinaintea celui de-al doilea război mondial. „În acea perioadă, în Ucraina au existat 70 de teatre evreieşti şi au fost produse zeci de filme evreieşti", arată Finberg. Afişe vechi despre spectacole de teatru şi mai multe filme se găsesc acum în arhivele institutului. De aceea, adesea institutul este căutat de regizori de film şi de teatru din Ucraina şi din străinătate, care, pentru a realiza costume sau personaje evreieşti, se folosesc de fotografii din arhivă. Pentru a pune la dispoziţia publicului aceste obiecte, institutul publică volume, organizează expoziţii comune cu Muzeul Naţional de Artă din Ucraina, precum şi proiecte educaţionale cu câteva şcoli evreieşti din Kiev. *Irina Klimova*, director de programe educaţionale din cadrul institutului, prezintă conferinţe tinerilor evrei despre subiecte precum obiectele de cult iudaice şi arhitectura sinagogilor istorice care se mai află în Ucraina.

Dar opinia lui Grigori Kazovski este că muzeele evreieşti în ţările fostei U.R.S.S. sunt necesare nu atât pentru evrei, cât, mai ales, pentru restul populaţiei. „Astfel de muzee vor contribui la distrugerea prejudecăţilor împotriva evreilor care, din păcate, se mai menţin aici", afirmă el.

EVA GALAMBOS

Un consilier evreu al preşedintelui Bush – numit şeful personalului la Casa Albă

Josh Bolten (51 de ani) este unul dintre oficialii evrei de rang înalt servind de multă vreme în administraţia Bush. A fost directorul Biroului de Management şi Buget al Casei Albe, funcţia lui fiind echivalentă cu a unui ministru, fiind şi consilier de politică internă. Bolten a participat la toate evenimentele religioase evreieşti organizate la Casa Albă. Era prezent la aprinderea lumânărilor de Hanuca sau la citirea textului *Meghilat Ester* de Purim. Potrivit unor reprezentanţi ai organizaţiilor evreieşti, el a fost un susţinător discret al cauzelor evreilor, reuşind să aducă aceste probleme în atenţia preşedintelui sau a consilierilor lui, ocolind birocraţia Casei Albe. „De la început, a reprezentat o importantă forţă pentru a face auzită vocea comunităţii evreieşti la cele mai înalte niveluri ale administraţiei", a declarat William Darrof, vice-preşedintele pentru politici publice al Comunităţilor Evreieşti Unite, reprezentând comunităţile din America de Nord. „De aceea, numirea lui ca şef al personalului la Casa Albă va oferi noi posibilităţi pentru a face cunoscute problemele comunităţii evreieşti", a mai spus el. Bolten devine cel de-al doilea evreu care ocupă această funcţie, după Ken Duberstein, servind ca şef al personalului la Casa Albă sub preşedintele Ronald Reagan. El rămâne în continuare membru al cabinetului. Rabinul Levi Şemtov, directorul Biroului din Washington al Prietenilor americani ai Habad, l-a caracterizat drept unul dintre cei mai buni funcţionari publici evreo-americani. „Este un evreu care caută să înveţe şi să înţeleagă din ce în ce mai mult despre tradiţiile iudaice. Se identifică în permanenţă cu poporul evreu, se mândreşte cu această calitate şi se preocupă de problemele comunităţii", a subliniat rabinul.

Bolten s-a născut şi a crescut la Washington. A absolvit, în 1976, Woodrow Wilson School of Public and International Affairs a Universităţii Princeton şi Facultatea de Drept a Universităţii Stanton, în 1980. A servit în cabinetul Bush senior, fiind consilier în probleme comerciale, asistent adjunct pentru probleme legislative al preşedintelui şi consilier comercial în cadrul Comitetului pentru Finanţe al Senatului. În timpul administraţiilor Clinton a fost director executiv în probleme legale şi afaceri guvernamentale la Institutul Goldman-Sachs din Londra. (E.G.)

La prima sa şedinţă de guvern după ce, în vara lui 2003, a fost numit membru al cabinetului Bush, *Josh Bolten* a fost rugat să rostească rugăciunea dinaintea începerii lucrărilor. El s-a rugat pentru succesul guvernului american - în ebraică şi în engleză. De curând, Bolten a fost numit şef al personalului Casei Albe, după demisia lui Andrew Card, care a servit cinci ani în această funcţie.

SEVILLA

Imami şi rabini s-au pronunţat pentru pace în Orientul Mijlociu

Într-un final neaşteptat şi de bun augur, cel de-al doilea Congres Mondial al Imamilor şi Rabinilor pentru Pace, de la Sevilla, a dat publicităţii un comunicat în care se deplânge „orice fel de incitare împotriva credinţei sau popoarelor, inclusiv la apeluri pentru eliminarea lor". O declaraţie pe care reprezentanţi ai evreilor şi ai Israelului au considerat-o drept o respingere a chemării Hamas-ului de eliminare a Israelului. Comunicatul - semnat de Comitetul Executiv al rabinilor şi imamilor, care i-a inclus pe Şef Rabinul oraşului Haifa, Shear Yashuv Hacohen, şi pe Imad al Falouji, un fost ministru al comunicaţiilor din Autoritatea Palestiniană - afirmă că „nu există conflicte inerente între Islam şi Iudaism" şi subliniază că, „deşi politica modernă a avut un impact negativ asupra relaţiilor, religiile noastre împărtăşesc valorile fundamentale ale credinţei într-un Dumnezeu Unic al cărui nume este Pace".

La Congresul de la Sevilla, organizat de Fundaţia franceză „Hommes de Parole", au participat peste 200 de rabini, imami şi alţi lideri religioşi din comunităţile musulmane şi evreieşti din lume, printre care Şef Rabinul aşkenazim Yona Metzger, Imamul din Gaza, precum şi alte personalităţi din Orientul Mujlociu, Europa şi America de Nord. Un aspect interesant a fost că după zile întregi în care s-au auzit declaraţii usturătoare la adresa conferinţei, care nu a atacat politica israeliană faţă de palestinieni, brusc, cu câteva ore înaintea redactării comunicatului, reprezentanţii palestinieni au adoptat o atitudine mai pozitivă.

La conferinţa de presă finală, Falouji a afirmat că palestinenii care au venit la Sevilla şi care au subliniat că sunt personalităţi independente, fără vreo legătură cu Hamas-ul, consideră că, în sine, conferinţa şi rezultatele ei sunt „foarte importante... deoarece au adus la un loc participanţi care pot învăţa unii de la alţii. Liderii religioşi trebuie să formeze un bloc care să exercite presiuni asupra oamenilor politici". (E.G.)

Din istoria comunităţilor evreieşti de pretutindeni

Evreii din America Latină

În *Argentina* trăiesc un sfert de milion de evrei la o populaţie de circa 35 de milioane. O parte din populaţia evreiască trăieşte în mediul rural şi se ocupă cu agricultura. Circa 15% din totalul evreilor sunt sefarzi proveniţi din Siria, Turcia şi Nordul Africii. Deşi se foloseşte uneori denumirea de „turcos" pentru cei din Orient, limbile idiş şi ladino sunt puţin cunoscute şi vorbite, spaniola modernă şi dialectală (sud-americană) fiind dominante. Primii evrei, veniţi în secolele XVI-XVII s-au asimilat, dar în secolul XIX a sosit valul de imigranţi din Rusia, Polonia, care a fost urmat de un alt val după revoluţia bolşevică. Argentina, care nu a cunoscut antisemitismul înainte, a devenit scena unor manifestaţii antievreieşti, împotriva aşa-zişilor „russos". Preşedintele Juan Peron, ajuns la putere prima oară în 1946, fost simpatizant al nazismului, a limitat imigrarea evreilor, deschizând în schimb porţile unor criminali din Germania lui Hitler. În 1960, Adolf Eichmann a fost capturat de Serviciile Secrete israeliene în Argentina, ceea ce a provocat reacţii antiisraeliene (respectiv antisemite). În 1994 o bombă a devastat centrul comunitar evreiesc din Buenos Aires, în urma unei acţiuni teroriste. De istoria evreilor din această ţară sunt legate numele filantropului baron Maurice de Hirsch, care a cumpărat terenuri pentru imigranţii evrei din Rusia, şi cel al lui Iuliu Popper, originar din România, „regele neîncoronat" al Ţării de Foc.

În *Bolivia* trăiesc doar 600 de evrei, în capitala La Paz sunt trei sinagogi, dar un singur rabin. Clima ţării nu a atras o imigraţie importantă. *Brazilia*, cea mai populată ţară a Americii Latine, are o comunitate de 130.000 de evrei. Se afirmă că primul cântec brazilian a fost compus de un maran pe nume Bento Pinto în 1601.

În *Chile* trăiesc 15.000 de evrei, inclusiv un număr mic de indieni convertiţi la iudaism. Evreii au venit o dată cu primii coloniştii, în 1535, au fost apoi persecutaţi de Inchiziţie, de care au scăpat în 1810, când ţara a devenit independentă. În *Columbia*, *Costa Rica*, *Ecuador* numărul evreilor este de câteva mii. Jorge Isaacs (1837-1895), evreu originar din Anglia, a devenit scriitorul naţional al Columbiei. Un număr redus de evrei trăiesc în *Salvador*, *Guatemala*, *Honduras*, *Nicaragua*, *Panama*, *Paraguay*, *Peru*. Evreul Juan Lindo a fost preşedinte de republică, succesiv, în *Salvador* şi în Honduras, organizând în ambele ţări sistemul de învăţământ în anii 1840-1850. Panama a avut doi preşedinţi evrei – Max Shalom Delvalle (1969) şi Eric Delvalle Maduro (1987). La sfârşitul secolului al XIX-lea, evreul Henry Meiggs a construit pe banii săi primele căi ferate în Peru şi a înfiinţat primul cimitir evreiesc în Lima, pentru a putea fi înmormântat acolo, în datina evreiască. Comunităţi importante există în Mexic (40.000), Uruguay (32.000), Venezuela (35.000). Generalul Juan Isaac de Sola a fost un erou al războaielor de eliberare din America Latină şi un aliat al lui Simon Bolivar (însuşi Bolivar avea, se pare, origine evreiască).

Câteva amănunte pentru cititorul român. În Peru a existat la începutul secolului XX o localitate denumită Nuevo Sulitsa, înfiinţată de imigranţi evrei din Sulita, judeţul Suceava, România, iar în Mexic, unde Lev Trotki a găsit adăpost şi apoi a fost ucis, au fost lideri comunitari care i-au oferit sprijin, dar el i-a refuzat. Nepotul lui Trotki trăieşte azi în Israel.

BORIS MARIAN

ISRAEL 2006

Scurt şi cuprinzător: NAHUM GUTMAN

Mai toată lumea, aflată în vizită la Tel Aviv, aruncă un ochi pe harta oraşului şi, apoi, se rezumă să bată perimetrul delimitat între arterele principale, cu nume sonore: Dizengoff, Ibn Gvirol, Allenby, Rotschild, Herzl, Yehuda Halevy. Dacă mai iscodeşte câte un trecător, se poate întâmpla să nimerească spre Jaffa şi toată zona portului de odinioară, în jurul vechiului far, cu galeriile de antichităţi, înghesuite una-ntr-alta, mărunte şi încărcate de nimicuri evocatoare ale unei vieţi din ce în ce mai îndepărtate, parcă pierdute în vis. Numai că şi localnicii, acaparaţi de forfota prezentului, scapă din vedere, adesea, parfumul întârziat al altor străzi, unde supravieţuiesc mărturii de pe vremea când statisticile înglobau un procent cam de opt-zece ori mai redus decât populaţia actuală. În onesta lor înfăţişare, fostele locuinţe par rătăcite, astăzi, printre blocurile turn, ce-şi disputa agresiv spaţiul şi au pretenţia de a acapara, de la sine, majoritatea privirilor. E nevoie de puţin noroc, de un sfătuitor avizat, ivit în cale la momentul oportun şi, atunci, turistul va da peste vestigii capabile să răsplătească aşteptările cui vrea şi altceva decât confortul de ultimă oră, decât satisfacţiile venite pe bandă rulantă, cu tot cu riscul tăbăcirii sufletelor, al uniformizării şi secătuirii lor de sevele reveriei solitare. Din mijlocul vacarmului, se detaşează o insulă de calm, prielnică meditaţiei asupra urmelor lăsate de predecesori fără obsesia chivernisirii pe brânci, susţinători ai emancipării spiritului, gata să ajute, eventual, şi altora a se ridica - o dată cu obţinerea unor condiţii de trai civilizate - deasupra platitudinilor cotidiene.

Am dezvăluit, în foiletoanele anterioare, asemenea popasuri reconfortante, situate pe mica stradă, familiară admiratorilor poetului Bialik, dus dintre cei vii de peste şapte decenii. E menţinută la modestele proporţii de altădată, dar oferă satisfacţii multiple, graţie reperelor arhitecturale, literare, artistice, pe care le conservă. Chiar mai discretă, face faţă concurenţei *building*-urilor orgolioase, strada Shimon Rokah, vestigiu al unui timp când aici se înfiripa un biet târguşor, profilat pe desfacerea producţiei de pe plantaţii învecinate de portocali. Din negoţ şi alte activităţi avea să obţină statut de cartier, ceva mai răsărit: Neve-Zedek (în traducere, oaza dreptăţii). Dintre descendenţii primului Rokah, venit din Ierusalim pe la 1884, se va distinge în special Shimon, priceput să coordoneze dezvoltarea comunităţii, organizator al integrării fluxului continuu de imigranţi de pe vasele intrate în portul Jaffa. Shimon s-a stins în 1922, dar succesorul său, Israel, s-a dovedit deopotrivă de destoinic. Era, la un moment dat, colaboratorul vestitului primar Dizengoff. Până ce aşezarea locală să capete oarecare entitate, n-a fost deloc uşor. Au trebuit înfruntate condiţii naturale vitrege. Cât de dezarmante puteau fi acestea, a relatat prozatorul nostru Anton Holban în notele călătoriei întreprinse de el la 1925. Căldura exasperantă, încă în septembrie, norii înecăcioşi de praf, invazia insectelor avide de sânge i-au făcut zile fripte românului. Găsea compensaţii în putinţa de a se lăsa pradă voluptăţilor Mediteranei, din zori până după căderea serii. Aproximativ în aceeaşi perioadă, străbăteau un itinerar identic Sahia, Gala Galaction. Mergeau să se închine la Locurile Sfinte, însă nu-şi drămuiau entuziasmul faţă de prestaţia coloniştilor pionieri, adesea proveniţi de pe meleaguri româneşti, ca la Rishon le Zion, de pe atunci faimos pentru calitatea vinurilor obţinute din podgoriile apropiate.

În amintirea eroicelor începuturi, o raită prin *rehov* Rokah rezervă instructive surprize şi o consistentă documentare istorică feluriţilor vizitatori. La numărul 36, poate fi descoperită casa familiei de la care îşi trage numele strada. La doi paşi mai jos, într-o instalaţie improvizată pe trotuar, se desfac tipărituri de ocazie, volume şi publicaţii de toate soiurile, vechituri lângă aproximative noutăţi. Unele ies din anonimat, ispitesc prin aspectul decorativ, datorită literei ebraice înflorate, graţioase. Vizavi, la nr. 21, altă ofertă ademenitoare, anunţată de la distanţă de un panou impecabil: Muzeul Nahum Gutman.

Nici nu ne-am depărtat cine ştie ce de universul lui Reuven Rubin sau Jean David (din str. Bialik) şi iată invitaţia de a păşi pe făgaşul altui exponent al picturii israelitene, din faza când abia se înfiripau premisele unei evoluţii independente. De fapt, Gutman n-a rămas la amestecul inspirat de culori; a desenat, a modelat lutul, a compus ample mozaicuri şi a

The Gutman Museum
For Now and Posterity

oferit subiecte pentru tapiserii. Cu puţin înainte de a ajunge la muzeul permanent dedicat memoriei sale, admirasem - chiar în Piaţa Bialik - fântâna înconjurată de un spectaculos mozaic în concepţia lui Gutman şi inaugurat în 1976, omagiu pentru trecutul Tel Aviv-ului evreiesc îngemănat cu Jaffa de sorginte arabă. Creatorul putea celebra propria ascensiune către culmile artei, confirmate de probe ale recunoaşterii oficiale. De curând, i se acordase Premiul „Esther Rabinowitz" pentru cartea adresată copiilor (în tandem cu scriitoarea Mira Meir), intitulată *lubesc să pictez*. Lucrările lui circulau la Denver (Colorado), la Londra, în Africa de Sud, ca şi în Canada. Universitatea din Tel Aviv îi conferea calitatea de „Doctor Honoris Causa". În 1980, mai apuca să-şi vadă adunate laolaltă, între coperţile unui volum, amintiri şi reflecţii asupra fertilei cariere (*Bein Cholot Ve-kchol Shamayim*); probabil mulţumit de bilanţ, închidea ochii, pe 28 noiembrie, la vârsta de 82 de ani.

Fusese născut în Basarabia. La capătul unui ocol prin Odessa, iar împreună cu părinţii, ajungea în Ţara Făgăduinţei, la 1905. Se va forma, profesional, ca şi alţi artişti plastici din generaţia sa, la Bezalel, temeinică şcoală de „arte şi meserii", structurată aidoma aceleia urmate, după 1920, la Viena (Kunstgewerbeschule), cu un stagiu suplimentar de perfecţionare la Berlin. După revenirea acasă, e de găsit afiliat mai multor grupuri de creatori (inclusiv literaţi), e solicitat de presa pentru tineret, urcă harnic treptele afirmării, încât are uşi deschise la expoziţii de răsunet, iar muzeele, proaspăt înfiinţate la Ierusalim şi Tel Aviv, îi achiziţionează lucrări pentru a-şi îmbogăţi fondul permanent. Pentru contribuţia consistentă la zestrea artistică a Israelului, admiratori şi autorităţi laolaltă găsesc nimerită perpetuarea memoriei lui Nahum Gutman. În 1997, se luau măsuri concrete. Era desemnată, mai întâi clădirea cuvenită, ea însăşi creditată cu oarecare faimă. Între zidurile ei funcţionase, ani de zile, redacţia unei publicaţii pentru copii şi tineret, ceea ce amintea de o latură însemnată a carierei lui Gutman. Temporar, în ochii opiniei publice, avusese statut de Casă a Scriitorilor. A trebuit restaurată din temelii, ca să devină loc de pelerinaj curent, în circuitul instituţiilor cu profil muzeaal. Relativ repede, s-a dovedit că răspunde aşteptărilor. Vorbeea de la sine diversitatea publicului şi frecvenţa în creştere ppe parcursul orelor de vizitare. În ziua când m-am nimerit acoldo, publicul părea recrutat preponderent din şcolari, suub îndrumarea cadrelor didactice. Explicabil, deoarece, î în destule încăperi, defilează pe pereţi panouri cu reproduceeri mărite după desene colorate inspirate din poveşti şi peripeţii intrate în topul preferinţelor la vârsta primelor lecturi, dîin generaţie în generaţie. Cantitativ, latura pedagogică tinde să sufoce alte aspecte ale creaţiei maestrului sau, poate, e doar o impresie a cui nu are acces la text, obligat a se mulţumi cu varietăţile grafice ale scriiturii. Probabil expoziţia suferă, din când în când, metamorfoze, aranjamentul tablourilor se schimbă; acum multe stăteau aliniate la baza pereţilor, în aşteptarea noii rânduieli. Portrete amestecate cu peisaje, într-o devălmăşie incitantă în sine, tocmai fiindcă n-aveai cum stabili semnele originalităţii depline, fie coloristice, fie compoziţionale. În schimb, nişte teracote, nedislocate din locul rezervat iniţial, răspândesc în ambianţă o vervă molipsitoare. Sunt două cumetre („gaiţele", aceleaşi pretutindeni), ieşite dis de dimineaţă la ferestrele învecinate, sporovăiesc de zor, ridică tonul una la alta, se înfruntă, au sau n-au ceva de împărţit, mai curând îşi împărtăşesc ultimele bârfe şi susţin interpretări de rutină pe tema „gura lumii slobodă", dar fiecare vrea să se dea întâietate opiniei sale. Alături, perechi de bărbaţi, umflaţi la propriu şi la figurat de importanţa ce îşi arogă, chiar dacă nu fac decât să tragă din narghilea, şed şi „cujetă numai", iar la intervale mari scot vreo vorbă, însoţită de gesturi ale mâinii, în convingerea unui plus de elocinţă. Deformări ale chipurilor introduc note groteşti, înrudite, de la distanţă, cu procedeele caricaturale din arsenalul unui Daumier. Postura personajelor respiră un haz enorm, îngăduitor faţă de reacţiile bietelor făpturi plafonate, iremediabil, pe măsura mediului. Într-un autoportret, destul de cîudat, în care pictorul se înfăţişează văzut din spate, acaparat de lucrul la şevalet, el îşi acordă un moment de respiro şi, sucindu-şi gâtul cu cap cu tot, aruncă privirea peste umăr, îndărăt,

■ *Ceramică* (1970)

să se asigure că are spectatori mulţumiţi. În direcţia privirilor lui, se remarcă, într-altă cameră, rafturi de bibliotecă, pe care stau rânduite colecţii ale revistelor unde colabora constant. De asemenea, se păstrează unele reminiscenţe ale fondului de albume, monografii dedicate exponenţilor de vârf ai artelor universale, cărţi de specialitate, consultate cândva, cu profit, pentru modelarea propriei personalităţi.

Ca şi lui Reuven Rubin, i se recunosc aptitudini de premergător, tocmai fiindcă a supus reflecţiei critice profesioniste adeziunea sa la orientări în creaţie compatibile cu istoria, cu mentalităţile şi aspiraţiile locului. Sinteza lui Ronald Fuhrer, din 1998: *Israeli painting from post-impresionism to post-zionism*, îi rezervă un loc proeminent. În chip exponenţial, coperta verso a elegantului op reproduce pictura sa din 1920: *Madonna din Galileea*. Ecourile reputaţiei artistice a lui Nahum Gutman ajunseseră până la noi, încă înaintea ultimului război mondial; un *Peisaj din Sharon* (ţinutul primilor ani de adaptare, după emigrare) putea fi întâlnit în coloanele ziarului „Renaşterea noastră" cu data de 12 martie 1939. Nimeni nu garantează că nu vor mai fi fiind şi altele.

GEO ŞERBAN

S-a stins din viaţă un mare artist:

BARUCH ELRON

Aflăm din presa israeliană că, la începutul lunii martie, a încetat din viaţă artistul plastic *Baruch Elron*. În urmă cu circa şase ani, i-a fost amputat piciorul, a zăcut la Spitalul „Tel Haşomer", dar nici în cele mai grele clipe el nu a încetat să se gândească la pictură, ca la „un colţ din viaţa sa" (cum declara într-un interviu cu Martha Cohen). Elron a fost conştient de existenţa unei crize în artă, după experienţele primei jumătăţi de veac XX. Dacă privim cu atenţie unele desene ale sale ne gândim la Florin Pucă, dar Elron nu era doar grafician, el a ştiut să aleagă nuanţe, culori.

Născut în Bucureşti, în 1934, a făcut Alia la vârsta de 29 de ani, după ce a absolvit Institutul „Nicolae Grigorescu". A studiat apoi la Paris, Bruxelles, Florenţa, i-a admirat pe Van Gogh, Degas, Toulouse-Lautrec, Monet. S-a inspirat din Biblie, este modern şi tradiţionalist în tot ceea ce a pictat, original şi criptic, expresiv, emoţionant. Ultimii ani a pictat stând într-un scaun cu rotile. Tablouri ale sale au fost achiziţionate de Muzeul de Artă Modernă din New York, ca şi din Germania etc. A avut peste 80 de

expoziţii personale, cea de a 78-a fiind în România, în anul 1998. În revista noastră (nr. 82-83) au scris atunci Victor Bârlădeanu, Shaul Carmel, Toma Hirth. În catalogul expoziţiei, Elron scria: „În toate generaţiile, omul trebuie să se privească pe sine, ca şi când el a ieşit acum din Egipt". Privim în catalog extraordinarul „Câmp cu maci", „Câmpul cu corbi", un drum pietruit, un tablou fantastic („un turn pe picioare omeneşti") şi regretăm că nu avem mai multe reproduceri. Nu ştim dacă în România s-a achiziţionat vreun tablou de Elron. Arta sa, totuşi, există. Adio, omului, viaţă veşnică artei sale.

R.E.

IUDAICA

Judaica Romaniae

Pagina „Iudaica" a „Realității Evreiești" este, deopotrivă, și o pagină de „Judaica Romaniae". Știm noi oare pe care dintre sutele de personalități evreiești, de altădată sau de azi, trebuie să le cuprindem sub acest generic?! Ca truditor la un *Lexicon de personalități evreiești din România*, cu circa 400 de medalioane - fișe biobibliografice despre oameni de știință, literați, artiști, manageri, lideri comunitari, deserveți de cult etc., etc. - aleg pentru începutul serialului o personalitate pregnantă și relevantă pentru ireductibilul său spirit iudaic: filosoful **I. BRUCĂR** (1888-1960).

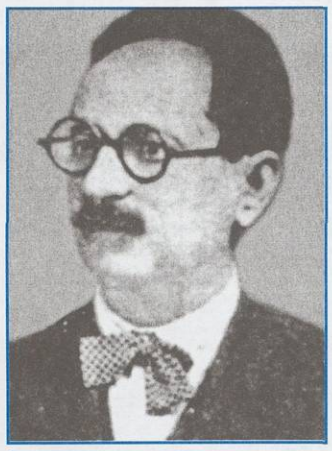

Provenit dintr-o familie modestă de evrei trăitori în satul Bosancea din județul Suceava, Iosif Brucăr ajunge să-și facă liceul în București iar studiile superioare la București, Jena, Leipzig. Își ia licența în drept și doctoratul în filosofie. Ca student al Facultății de Litere și Filosofie, Brucăr a fost profesor de istorie la Liceul „Libros", pentru ca, după obținerea licenței, să ocupe catedra de filosofie la Liceul „Cultura", unde a funcționat până la sfârșitul ultimului război mondial, când a trecut, la aceeași catedră, la Liceul „Matei Basarab".

Îndelungul contact cu mediul evreiesc - în copilărie și adolescență, ca elev la școala primară „Moria", apoi ca tânăr profesor la licee evreiești -, dar, mai cu seamă, contactul cu texte tanahice și de filosofie iudaică i-au orientat cercetările spre unul dintre cei mai de seamă gânditori ai neamului său, Baruh Spinoza. Studiul său erudit asupra „*spinozismului*" *stăruie „asupra elementelor evreiești din filosofia* marelui gânditor care s-a străduit să dea monoteismului iudaic „abstract" o consistență panteistă („nihil sine deo") iar „poruncilor biblice", una strict Etică. Și, chiar dacă în epocă evreii olandezi l-au afurisit pe Spinoza pentru asemenea „abateri de la Lege", marele filosof evreu nu a încetat, peste veacuri, să devină un izvor viu al iudaismului modern, așa cum arăta și I. Brucăr.

În 1938, când Brucăr împlinise 50 de ani, intelectualitatea l-a sărbătorit așa cum se cuvenea, omagiul fiind rostit de profesorul Rădulescu-Motru care, în pofida negurii fasciste ce întunecase mințile atâtor oameni de valoare, a ținut să fie alături de ceilalți vorbitori - dr. Niemirower, dr. M.A. Halevy, Miron Grindea, directorul revistei „Adam" ș.a. - spre a sublinia că sărbătoritul are „o complexă structură de gânditor, deopotrivă profund cunoscător și comentator al *Cabalei* și al cărții *Zohar*, ca și al concepțiilor lui Spinoza, Kant și Bergson.

Iosif Brucăr își afirma astfel iudaitatea sa ca intelectual și om de conștiință. În același timp, însă, și integrarea sa profundă în cultura românească. Căci teza sa de doctorat în filosofie, în 1930, cu tema „Filosofia lui Spinoza", a însemnat o cotitură în afirmarea sa în filosofia românească pentru care a și obținut „Magna cum laudae", publicarea ei în Editura „Societății Române de Filosofie" și Premiul „Vasile Adamachi" din partea Academiei Române.

De asemenea, este de relevat că aproape jumătate dintre operele și studiile sale privesc autori români și lucrări românești de filosofie ale unor Rădulescu-Motru, Ion Petrovici, Lucian Blaga, Petre Andrei, N. Bagdasar, Dim. Gusti, Tudor Vianu, G.G. Antonescu, P.P. Negulescu.

Pe plan iudaic, încă din 1919, începuse editarea, pe cont propriu și sub direcția sa, a revistei „Lumea evree", care a provocat o serioasă mișcare intelectuală. Au colaborat condeie de autentică spiritualitate: Gala Galaction, dr. J. Niemirower, H.H. Streitman, Marcel Breslașu, Iacob Gropper, Barbu Lăzăreanu, H. Sanielevici, Barbu Nemțeanu, I. Peltz, B. Fundoianu, F. Aderca ș.a. Revista bilunară a atacat, cu temeritate și competență, problemele cruciale ale momentului istoric de după sfârșitul primului război mondial. Brucăr a adăpostit în paginile revistei sale vasta literatură idiș, în traducerea celor mai competente condeie românești.

Dar activitatea sa remarcabilă - pe lângă cea de moderator și organizator al unor dezbateri iudaice - s-a dovedit a fi cea de conducător al Institutului de Cultură de pe lângă Templul Coral, unde, încă de la înființarea sa, în 1936, și până în 1947, a reușit să reunească în jurul acestei Instituții floarea iudaismului român: de la Niemirower, Horia Carp, M. Schwarzfeld până la Th. Lövenstein ș.a. [...] Definitiv concludentă pentru prestigiul intelectual de care se bucura Brucăr este invitația Academiei Române, ce i-a fost adresată în 1939, de a reconsidera opera capitală a lui Titu Maiorescu: „Logica", apărută în 1876. Brucăr a scris atunci (în ianuarie 1940) amplul său *Studiu introductiv*, care, împreună cu notele sale lămuritoare, ocupă jumătate din volumul apărut.

I. Brucăr a fost colaborator constant la toate revistele românești de prestigiu („România literară" a lui L. Rebreanu, „Bilete de papagal" a lui T. Arghezi, „Adam" a lui I. Ludo și M. Grindea, „Noua Revistă Română" a lui Motru), conferențiar de ținută la Cercul de Studii al Asociației titraților evrei „Unirea", a semnat regulat, după ultimul război mondial, „Cronica ideilor" la ziarul „Libertatea". În curând, după 1948, asupra „filosofului burghez Iosif Brucăr se va așterne... uitarea marxist-leninistă.

O acțiune meritorie, având drept scop de a scoate din uitare personalitatea filosofului evreu, a fost Simpozionul care a avut loc la Biblioteca Templului Coral (1996), unde intelectuali de seamă, evrei și români, au subliniat, mai ales, preocupările filosofice ale lui Brucăr, atât în *operele apărute, cât și în cele rămase în manuscris. În dezbaterea* organizată de Comisia de Studii pentru Cultura Evreilor din România a F.C.E.R. au conferențiat despre filosofia lui Brucăr: dr. în filosofie Adela Becleanu-Iancu, dr. Gh. Epure, etnosociologul Hary Kuller și publicistul Țicu Goldstein.

Cine a avut ocazia să citească unele scrisori adresate de Brucăr lui Enric Furtună - mă refer, în special, la cea datată 6 martie1956 - , poate să-și dea seama de varietatea preocupărilor sale, proiectele și planurile privind activitatea filosofilor români, aprofundarea ideii de apropiere între gândirea elină și cea evreiască [...].

În încheiere, trebuie să relev cu mâhnire că acest filosof evreu, înzestrat și cu har pedagogic, nu a izbutit într-o viață de om să devină cadru universitar, mai întâi înainte de 1940, pentru că era evreu, apoi după 1944, pentru că era prea evreu, cu trecutul său... spinozist-iudaic. În toți anii comunismului, opera sa nu a mai fost reeditată.

HARY KULLER

Don Isaac Abrabanel

Cel mai cunoscut evreu sefard de după Maimonide, *Isaac Abrabanel* (1437-1508) a fost o personalitate politică a vremii sale, fiind responsabil cu finanțele regatelor Portugaliei și Spaniei. După expulzarea evreilor din Spania a fost primit cu tot respectul la Napoli, unde a devenit ministru al regelui Ferdinand. Credința lui Abrabanel în „poporul ales" i-a insuflat lui și celor din jurul său stabilitate și tărie morală, fără a profita de poziția sa. „Succesele dispar ca vântul. Studiul rămâne", spunea Abrabanel, care a păstrat mereu lângă el Tora. I-au fost model Chasdai ibn Șaprut, Samuel Hamaghid. Abrabanel a fost cel care i-a îndemnat pe evrei să nu se convertească, preferând exilul. A scris 24 de cărți pe teme iudaice, istorie biblică, filosofie, continuând tradiția lăsată de Maimonide, Raşi ș.a. Într-o autobiografie a scris că se trage din Casa regelui David, că familia sa a venit în Spania în sec. VI î.e.a., după distrugerea Primului Templu. Este posibil. În 1391 e.a., familia s-a mutat în Portugalia, ca urmare a unor masacre împotriva evreilor spanioli, la instigația dominicanilor (printre ei și evrei convertiți). Din acel an a început degradarea relațiilor evreo-spaniole, culminând cu expulzarea din 1492. Abrabanel și-a trăit ultimele decenii de viață la Napoli, Monopoli și Veneția, ocupând mereu posturi importante.

Dintre scrierile sale menționăm: *Coroana Patriarhilor, Fântânile Salvării, Salvarea lui Mesia, Vestitorul salvării.* Fiul său, Iuda (sau Leone Ebreo), a scris *Dialog despre Iubire* (în latină), iubirea fiind însuși Dumnezeu.

Răspunsul la Edictul de Expulzare, adresat regilor spanioli Ferdinand și Isabela, este unul dintre cele mai expresive texte evreiești din Evul Mediu, din care oricine poate reține înaltul simț de dreptate și demnitate ce l-a caracterizat pe don Isaac Abrabanel. Reproșul este tranșant: „Ați disprețuit măreția științei, respectând doar puterea. Noi respectăm arta cunoașterii". Sunt cuvinte cu valabilitate în orice epocă și pentru orice popor.

BORIS MARIAN

Cronologie istorică

Referindu-se la importanța studierii istoriei evreilor, Moses Schwarzfeld scria cu aproximativ 150 de ani în urmă: „Când urmărim istoria evreilor voim să înțelegem trecutul și să ni-l înțeleagă și alții. Ridicând vălul ce acoperă trecutul evreilor din România se va adăuga o verigă nouă la lanțul comun al istoriei universale a israeliților". Pentru cunoașterea acestei istorii sunt relevante variate izvoare și informații. Aici și acum ne propunem să evocăm o suită de date „jubiliare", care marchează fapte și evenimente semnificative pentru devenirea evreimii pe meleagurile românești (din lipsă de spațiu, am selectat doar câteva evenimente din secolele XIX-XX).

◆ *1836.* „O breaslă de evrei din București (a croitorilor), temători de Dumnezeu, și-au făurit un locaș de rugă numindu-l „Ahdut Kodeș" - „Sfânta Unire a Sufletelor" (astăzi găzduiește Muzeul de Istorie a Comunităților Evreiești din România).

◆ *1841, noiembrie 27.* Prima atestare documentară a stabilirii lui „Iulius Barasch" în București. A fost medic, naturalist, literat și profesor. Unul dintre principalii fondatori ai iluminismului evreiesc în România.

◆ *1846, februarie.* Domnitorul Moldovei emite un hrisov special de aprobare a cererii obștii evreilor din Galați de a strânge bani în vederea construirii unui spital.

◆ *1846, mai 23.* Apare în presa din Cluj un protest al Comunității evreiești din Alba Iulia împotriva acuzației de omor ritual, care s-a dovedit o prejudecată lipsită de orice temei.

◆ *1846.* Se adoptă Statutul Comunității - „Sinagoga Mare din București".

◆ *1851, iunie 25.* Jurnalul Eforiei școlilor din București se referă la „înființarea unei școale regulate pentru învățătura tinerimei israelite".

◆ *1856, iulie 10.* Se înregistrează primul memoriu al notabililor comunității evreiești din Iași prin care cer drepturi egale cu creștinii.

◆ *1861.* Apare la Paris broșura *L'Emancipation Israelite en Roumanie.* Deși nesemnată, se știe că autorul este dr. Iuliu Barasch.

◆ *1866, iunie 18/30.* Exact când se comemora căderea zidurilor Ierusalimului (17 Tamuz), la București, Parlamentul vota articolul 7 din Constituție prin care se stipula că străinii necreștini nu pot dobândi cetățenia română.

◆ *1881, mai 11.* Organizații evreiești din România participă la ceremonia de încoronare a regelui Carol I cu un car alegoric care „închipuia încoronarea regelui Solomon. Evenimentul a stârnit admirația participanților".

LYA BENJAMIN

Continuare în pag. 12

DIVREI TORA

REFLECȚII BIBLICE de ing. BARUCH TERCATIN

Anul acesta, PESAH se celebrează între zilele de 13-20 aprilie. În zilele de Pesah nu citim o pericopă obișnuită, ci capitole speciale din Tora, care se ocupă de această sărbătoare a ieșirii din Egipt și culminează, în a șaptea zi, cu citirea vestitei cântări a lui Moșe: *Az iașir Moșe.*

Ajunul Pesahului este cu totul altfel decât orice alt ajun de sărbătoare. Vom reda câteva povestiri hasidice legate de acest eveniment.

Ajun de Pesah

Rabi Levy din Berdicev a mers în piață în ajun de Pesah. Trecuseră multe ore după interzicerea *hametului* (pâine din aluat dospit). El s-a adresat unui negustor și i-a cerut să-i procure mătase de import. Negustorul i-a răspuns că, deși era interzis importul acestui material, el îi poate procura orice cantitate dorește.

Rabi Levy a mers mai departe în piață până la dugheana unui evreu, cerându-i câteva pâini. Acesta, foarte indignat, i-a spus că e ajun de Pesah și că el nu vinde hameț în ajun pe Pesah pentru nici un preț din lume.

Țadikul din Berdicev a ridicat mâinile către Atotputernic și a spus: „Uite ce evreu bun avem. Autoritățile nu l-ar pedepsi cu nimic pe evreu dacă mi-ar face rost de câteva pâini și totuși, din frică de Dumnezeu, cu nici un preț nu vrea să mi le procure. În schimb, negustorul, care poate fi condamnat la mulți ani de temniță dacă e prins cu ceva ilegal, nu are frică și e dispus să-mi procure orice cantitate de mătase doresc".

*

Rabi Levi Itzhac din Berdicev

În ajun de Pesah, a venit un nevoiaș să-l întrebe dacă poate face binecuvântarea celor patru pahare în seara de Seder cu lapte în loc de vin. El i-a mai spus că nu are suficienți bani pentru vin. Țadicul a răspuns că e permis, dar totuși ar trebui să fie vin, așa cum este prescris. Când nevoiașul a ajuns la ușă i-a pus în buzunar o monedă de mare valoare. Soția țadikului, care văzuse moneda, l-a întrebat de ce i-a dat-o, căci pentru vin nu era necesar atât de mult. Țadikul i-a explicat că într-adevăr nevoiașul a întrebat dacă poate folosi lapte în loc de vin, dar el înțelesese din vorbele sale că n-are nici măcar *mațot* (azimă) și nici carne pentru sărbătoare.

*

Cele zece plăgi

Se obișnuiește ca în prima și a doua seară de Seder, la masă, când citim despre cele zece plăgi, să stropim puțin din paharul cu vin. Ne putem întreba de ce? Răspunsul comentatorilor este că vinul ne înveselește, dar când citim că un popor întreg, poporul egiptean, a fost pedepsit, deși i s-a cuvenit pedeapsa, totuși bucuria nu poate fi completă.

● Sâmbătă, 22 aprilie 2006 (24 Nisan 5766), citim Pericopa ȘMINI. În această sâmbătă binecuvântăm luna Yiar și începem să învățăm, în fiecare sâmbătă, *Pirkei Avot* (Sfaturile înțelepților poporului evreu), câte un capitol, până în sâmbăta din ajunul lui Roș Haşana a anului viitor, ciclu ce se repetă de fiecare dată când ajungem la capitolul 6. Pericopa începe cu versetul: *„Vaiehi baiom haşmini"* („Și a fost ziua a opta"). Era o zi de bucurie și binecuvântare pentru poporul evreu, pentru Moșe și Aaron, deoarece Divinitatea s-a arătat în fața

● **Pericopa ȘMINI**
(22 aprilie 2006 - 24 Nisan 5766)
● **Pericopele TAZRIA și METORA**
(29 aprilie 2006 - 1 Yiar 5766)

poporului, spunându-i lui Aaron că el și fiii lui îl vor sluji pe veci și vor îndeplini funcția de cohanimi. Pentru Aaron, însă, această zi este una tragică - doi fii ai săi, Nadav și Avihu, au fost arși de vii de un foc coborât din ceruri. Aaron a rămas nemișcat și de aici obiceiul de a păstra un moment de reculegere. Cauza nenorocirii ar fi faptul că ei au adus o jertfă fără a ține cont de legile prescrise.

*

● Sâmbătă, 29 aprilie 2006 (1 Yiar 5766), este Roș Hodeș Yiar și citim două pericope: TAZRIA și METORA, care ne vorbesc despre perfecțiunea corpului omenesc, despre mâncăruri interzise ș.a. În timp ce Pericopa Tazria tratează diferite probleme, ca impuritatea unei lăuze, faptul că unui cohen nu-i este permis a se atinge de un mort, circumcizia ș.a., Pericopa Metora se ocupă de lucruri interioare, care pot dăuna omului. Dar un rău mai mare decât mâncărurile interzise îl poate aduce calomnia. Acest păcat, spune Tora, se pedepsește cu lepră. Este rolul preotului (cohen) de a vindeca răul făcut de un om semenului său.

PESAH 5766

Deschidem pagina noastră de Pesah cu un cuvânt de mulţumire adresat apropiatului nostru prieten şi colaborator, comentatorul iudaic ing. Baruch Tercatin. Faxul primit spre sfârşitul lunii martie a.c. ne atrăgea atenţia asupra unui interesant mini-eseu al regretatului Şef Rabin al României, I.I. Niemirower z.l., „Hagada de Pesah", text apărut acum aproape trei sferturi de veac, reeditat peste ani. Apariţia „Revistei Cultului Mozaic", în octombrie 1956, ne-a prilejuit asemenea satisfacţii... Numele lui Niemirower fusese readus în memoria noastră şi n-am ezitat nici un moment de a insera în cele ce urmează revelatoarele sale „Reflecţii de Pesah" (din vol. „Iudaismul", apărut la Editura Hasefer, 2006), însoţite de emoţionanta rememorare „Had Gadia", îndemn peren la salvarea iedului şi a nevinovăţiei pe care o evocă într-o lume a atâtor recrudescenţe ale xenofobiei şi antisemitismului. (D.D.)

IACOB IŢHAC NIEMIROWER

Reflecţii de Pesah

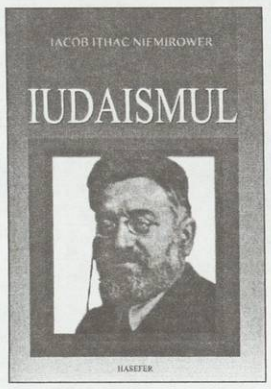

Exodul evreilor din Egipt preocupă pe evrei în mod extraordinar, deoarece ieşirea dintr-un Egipt de robie e adesea la ordinea zilei în istoria poporului evreu. Rabinul Iohanan bar Napacha, în *Talmudul palestinian*, tratatul Pesahim, vorbeşte de patru forme de mântuire, formulate în cele cinci expresii ce sunt întrebuinţate în *Biblie*. În adevăr, o ochire filosofică asupra istoriei evreilor ne arată, în diferite epoci, felurite moduri de mântuire. Din Egipt au „ieşit" evreii; prin această „Hatzaha" evreii au trecut din starea de sclavie într-o stare de libertate, dar numai sub formă politică-socială; în cugetul şi firea lor au rămas încă mult timp sclavii prejudecăţilor egiptene, robii păgânismului spiritual. Din robia babiloniană ei „au fost salvaţi" prin spiritul religios şi moral al conducătorilor lor. Ei au devenit, ca prin minune, adevăraţi monoteişti, dar numai o parte dintre ei s-a ridicat la înălţimea unui patriotism adevărat.

Secolele ce s-au scurs au găsit, de multe ori, poporul evreu în grele situaţii, în momente istorice dureroase, dar a fost mântuit prin sabia eroilor şi luminile învăţaţilor.

„Gheula", această mântuire, a fost precară, unilaterală, uneori religioasă, alteori politică sau culturală. Şi în Diaspora, de câte ori strămoşii noştri s-au găsit în primejdie, graţie evenimentelor din afară, şi mai ales, mulţumită evoluţiei dinăuntru, au putut „evita dezastrul dispariţiei din istoria omenirii". Adevărata formă a mântuirii este aceea compusă din momente spirituale şi practice bazate pe o înălţare sufletească, cu un caracter religios şi cultural. Pe când celelalte forme ale mântuirii sunt, după *Talmud*, simbolizate în cele patru cupe întrebuinţate în serile de Pesah, despre ultima formă, care e sintetică, despre care un mistic modern ar zice că e simbolizată în cupa denumită după profetul Eliahu.

Se înţelege că mulţi dintre coreligionarii noştri n-au recunoscut încă adevărul unei mântuiri înzestrate cu un caracter atât spiritual, cât şi practic, fiindcă munca grea, pe care evreul o depune în lupta pentru trai, îl îndepărtează de multe ori de la izvorul vieţii sufleteşti. Este datoria noastră de a căuta un mijloc pentru a nu ne da în lături din cauza dificultăţilor. *Tora* ne arată calea, povestindu-ne că Dumnezeu, revelându-se lui Moise. Eroul sărbătorii de Pesah a pomenit numele patriarhilor Avraam, Isac şi Iacob (*Exodul*, 1, 6 V.3), arătând, prin aceasta, că fundamentul adevărului iudaic este iubirea neamului şi a tradiţiei înrădăcinate în viaţa patriarhală.

Marele comentator Raşi adaugă la pasajul biblic, ca explicaţie, că cei trei strămoşi sunt patriarhii, ceea ce s-ar înţelege de la sine. Cu aceasta Raşi a voit poate să ne aducă aminte că *Talmudul* a declarat că numai cei trei strămoşi au dreptul la titlul de patriarhi şi nu ceilalţi tribuni ai triburilor; nici strămbunul preoţilor, nici fondatorul dinastiei lui David. *Talmudul*, care a ştiut să preţuiască particularitatea triburilor evreieşti, şi, desigur, n-a voit ca un trib să-şi jertfească menirea sa istorică, a proclamat pe strămbunii tuturor triburilor evreieşti ca patriarhi, învăţându-ne astfel că atât unitatea neamului evreiesc, cât şi păstrarea intactă a individualităţii tuturor grupurilor istorice e un drept sacru pentru toţi.

Ştiinţa cunoaşte trei feluri de unităţi: o unitate *mecanică*, în care părţile sunt una lângă alta, menţinându-se prin ajutorul unei forţe exterioare; unitatea *chimică*, care este o unire a unor elemente ce trec unul în altul, transformându-se într-un element nou, şi unitatea *organică*, care lasă părţilor natura lor specială, formând un tot armonic. În ce ne priveşte pe noi, evreii, nu e destul să fim o unitate *mecanică*, care se menţine prin o putere externă, care e ura duşmanilor, nu e destul să stăm unul lângă altul, fără să simţim, unul pentru altul; nu putem tinde la o simplă contopire *chimică*, prin care imaginea atât de variată a vieţii noastre ar pierde din bogatul colorit. Idealul nostru trebuie să fie o unitate *organică*, cu variaţie în culori, cu o diferenţiere istorică, purtând, totuşi, pecetea spiritului unei iubiri care înfrăţeşte. Trebuie să ne amintim că cei trei patriarhi, atât de diferiţi în concepţia lor despre viaţă, sunt aştrii care luminează acelaşi firmament al întregului iudaism. Pe această cale putem ajunge la o adevărată mântuire.

Un mântuitor ştiinţific al iudaismului a putut fi Moşe ben Maimon, care este născut în ajun de Pesah, fiindcă Maimonide a unit în spiritul său universal întregul iudaism cu toate manifestările lui. Acest „învăţător al celor rătăciţi" trebuie să ne fie călăuză, pentru a realiza visul profetic al unei mântuiri sufleteşti.

Dacă Rabinul Iosif Caro, care a murit la 13 Nisan, a căutat să ridice un templu iudaismului religios în opera sa *Şulhan Aruh*, el a visat în mod cabalistic spiritul *Mişnei*, adică spiritul învăţăturii noastre, care l-a înzestrat cu puterea măiestriei.

Spiritul iudaismului să fie şi conducătorul nostru!

(*Scrieri complete*, vol. IV, pag. 139-141)

„HAD GADIA"

Sărbătoarea Pesah grăieşte în limba simbolurilor, în această limbă orice expresie are multe înţelesuri şi o traducere e greu de făcut. Totuşi, poezia simbolurilor acestei sărbători a fost mult comentată. Astfel şi cântecul simbolic: *Had gadia*, cântecul iedului, a fost mult tălmăcit. Această poezie, care e menită să ocupe fantezia copiilor, arată cum iedul suferă, cum animalele, fiinţele şi puterile luptă între dânsele şi primesc, fiecare, răsplata faptelor lor. S-a văzut în acest cântec un tablou al istoriei evreilor, al sufletului omenesc, al soartei nenorociţilor. Mai aproape de adevăr suntem, însă, când vedem în el, după pilda marilor comentatori, o imagine a istoriei universale, în legătură cu Israel. Egiptenii au domnit în lume şi au subjugat pe Israel. Asiria a devenit însă rivala periculoasă a Egiptului, dar şi ea a lovit în neamul nostru. Apoi Babilonia a stăpânit lumea, dar şi Nabucodonosor ne-a arătat mânia lui sălbatică. Persia şi-a dobândit hegemonia în istorie, ne-a dăruit favoarea lui Cirus, dar, pe de altă parte, ne-a rănit de multe ori. Alexandru Macedon a învins Persia, a devenit stăpânul omenirii, dar a fost şi binevoitorul evreilor. Urmaşii săi, însă, au căutat să nimicească spiritul iudaismului. În urmă, Roma a dobândit sceptrul lumii şi cât am suferit noi cruzimea ei se ştie. Alte state s-au format, în care evreii au găsit la început un adăpost plăcut, ca în Spania, de unde au fost izgoniţi fără milă. Şi această schimbare în conducerea lumii şi consecinţele ei cu privire la evrei le putem urmări până în zilele noastre. După cum în cântecul *Had gadia* numai Dumnezeu va termina această luptă nimicind pe îngerul morţii, tot aşa numai de la Dumnezeu, care e expresia cea mai înaltă a puterii şi în acelaşi timp a dreptăţii, putem aştepta victoria idealismului. E caracteristic un punct din această poezie. Mulţi s-au mirat de ce toţi factorii sunt pedepsiţi, deoarece numai primul animal, acela care a mâncat iedul, a păcătuit, pe când ceilalţi au îndeplinit rolul de judecători şi de executori ai pedepselor meritate. Adevărul însă este că toţi aceia care au desfăşurat puterea lor şi au lovit în alţii n-au ţinut să judece, ci au fost fericiţi de a găsi un pretext, un motiv pentru faptele lor, bătând apoi şi pe cei nevinovaţi, pedepsind pe cei vinovaţi mult mai mult decât meritau.

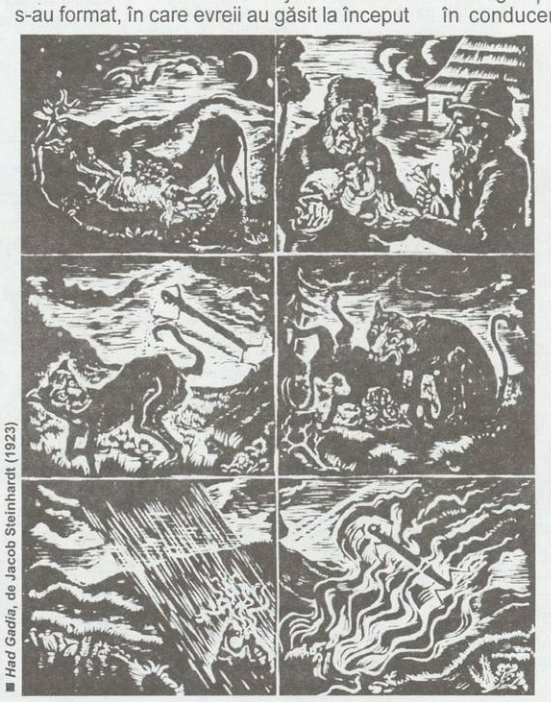

■ *Had Gadia*, de Jacob Steinhardt (1923)

(*Scrieri complete*, vol. IV, pag. 154-155)

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Urmare din pag. 1

Sărbătoarea de Pesah - sărbătoarea eliberării şi a libertăţii - e considerată cea mai importantă dintre sărbătorile evreieşti. Este sărbătoarea specială în care organizăm *Leil Seder* (seară de ordine) şi [citim] *Hagada* (de la verbul „a spune"). În timpurile vechi nu exista *Hagada şel Pesah*, scrisă într-o ordine stabilă, ci era transmisă oral de la părinţi la fii - generaţie după generaţie. Numai în timpurile „Marelui Kneset" înţelepţii au considerat necesar să aştearnă totul în scris. Acesta a fost primul nucleu de *Hagada şel Pesah*, scrisă şi organizată. Cu timpul, au fost adăugate capitole din Tora, din Talmud, legende, capitole de rugăciune şi poezii, până a ajuns

Libertate pentru Israel şi Umanitate

Hagada pe care o folosim astăzi. Mult mai târziu, fiecare comunitate şi-a adăugat cântece şi poezii, elogiind sărbătoarea menită să-i atragă pe copii, ca să nu adoarmă în timpul Sederului. De-a lungul generaţiilor, s-au adăugat multe şi semnificative explicaţii (de exemplu, cum am primit Tora). În ultimii ani la *Hagada* au fost adăugate explicaţii istorice, geografice şi arheologice.

Hagada şel Pesah este cea mai răspândită carte în ivrit, cea mai mult tradusă şi cea mai mult desenată.

Înţelepţii noştri au dat o mare importantă poruncii: *„Vehigadta lebinha"* („Şi ai spus fiului tău"). Au văzut prin ea nu numai o explicaţie a sărbătorii, ci şi un principiu foarte valoros: educaţia copiilor, generaţie după generaţie, şi predarea valorilor fundamentale ale poporului evreu, eliberarea şi formarea lui ca popor pe baze de valori sociale şi morale.

Vă urez o sărbătoare a libertăţii fericită şi caşer.

Deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

Urmare din pag. 1

Tradiţionalei întrebări „Ma niştana?" - „Prin ce se deosebeşte?" - acest Pesah 5766 de alte celebrări de Pesah îi dă răspunsul viaţa noastră comunitară, mai intensă, mai diversificată, în pas cu transformările petrecute în societatea românească. Suntem o comunitate care îşi manifestă, cu pregnanţă, ataşamentul faţă de ţara în care ne-am născut, ne-am format şi muncim, contribuind în continuare la progresul şi prosperitatea ei, susţinând-o activ în demersurile sale de integrare în Uniunea Europeană la 1 ianuarie 2007.

„Hag Pesah Sameah!"

Strâns uniţi, vom reuşi să depăşim şi manifestările xenofobe, negaţioniste, antisemite, în felurite înfăţişări, care nu pot să ne diminueze încrederea în buna convieţuire interetnică, în speranţa de mai bine a unei etnii, a unui popor care a înscris în fruntea imnului său naţional cuvântul SPERANŢĂ - HATICVA.

Rămânând aceiaşi fii devotaţi României, ţară în care trăim de peste şase secole, purtăm, totodată, în suflete, dragostea pentru poporul lui Israel, dorind Israelului, ca şi lumii întregi, cu prilejul sărbătorii de Pesah 5766, pace, bunăstare, depăşirea tuturor dificultăţilor. Împărtăşind credinţa în valorile democraţiei, nădăjduim, totodată, că dialogul, înţelepciunea şi pacea vor prevala în faţa violenţei şi urii, pretutindeni în lume. În pofida numărului mic de membri, suntem o comunitate deosebit de activă, de o impresionantă vitalitate, cu o puternică voinţă de afirmare identitară.

În numele conducerii Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România şi al meu personal, vă doresc din tot sufletul „HAG PESAH SAMEAH!". Să răspundem, ca în fiecare an, la cerinţele frumoasei noastre tradiţii multimilenare, cu tot ceea ce este specific, în cadrul serilor de Seder şi pe tot parcursul sărbătoriii libertăţii şi a renaşterii poporului evreu.

TÂRGU MUREŞ, CLUJ-NAPOCA, SATU MARE, ORADEA, ARAD
29 martie - 2 aprilie 2006

Seminarul „Lumea lui Elie Wiesel – ieri şi azi“

O manifestare de suflet pentru sufletele victimelor Holocaustului

Urmare din pag. 1

După un prim popas, în 2004, în lumea „imediată“ a lui Elie Wiesel - între Cluj şi Sighetu Marmaţiei, după o ediţie 2005 dedicată Moldovei şi Bucovinei, în acest an itinerarul a cuprins oraşele TÂRGU MUREŞ, CLUJ-NAPOCA, SATU MARE, ORADEA şi ARAD.

Realizarea programului a fost posibilă cu sprijinul „Fondului pentru sprijinirea organizaţiilor şi proiectelor evreieşti din afara Norvegiei“, Eminenţei Sale Marele Rabin *Menachem Hacohen*, preşedintelui F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, directorului JOINT pentru România, dr. *Zvi Feine*, directorului adjunct al JOINT pentru România, *Israel Sabag*. Un rol deosebit îi revine în desfăşurarea Seminarului profesoarei *Bianca Ştiubea*, din Israel, care a contribuit la realizarea programului şi la definitivarea materialului documentar oferit participanţilor. Seminarul nu ar fi fost posibil - aşa cum afirmau şi organizatorii - fără munca depusă şi ajutorul statornic acordat în realizarea sa de preşedinţii şi liderii comunităţilor locale: *Felix Koppelmann* (Oradea), *Ionel Schlesinger* (Arad), *Alexandru Ausch* (Târgu Mureş), *Nicolae Decsei* (Satu Mare), *Hari Marcus* (Sighetu Marmaţiei) şi oficiantul de cult *Benjamin Müller* (Cluj-Napoca). Masa, cazarea, discuţiile pentru obiectivele vizitate au fost asigurate cu sprijinul acestora.

În fiecare localitate în care au poposit participanţii, preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a explicat importanţa existenţei unui asemenea program de educare a tinerilor şi a adăugat, adesea din experienţe personale, date privitoare la suferinţele îndurate de evreii din România. La fel, Marele Rabin *Menachem Hacohen* a accentuat datoria morală de a ne aminti, chiar şi cele mai dureroase secvenţe ale existenţei poporului evreu. În deschiderea materialului documentar oferit tinerilor, Marele Rabin Menachem Hacohen afirma: *„Comandamentul «Aminteşte-ţi ce ţi-a făcut Amalek!» ne indică nouă şi generaţiilor următoare cum ar trebui să ne raportăm la Şoah şi la moştenirea sa. Ca replică la acest unic cuvânt - Şoah - care relevă întreaga tragedie trăită de poporul nostru, există doar «Zahor» («Aminteşte-ţi!»), porunca ce a stat alături de poporul nostru încă de la începuturile sale. Conceptul de Şoah nu are corespondent în lexiconul poporului nostru, în termenii catastrofelor şi ororilor pe care le-a adus. Este o noţiune plină de contradicţii: putere şi tragedie, reafirmare a credinţei şi renunţare la credinţă, lipsa puterii şi valoare, căderi şi înălţări spirituale, omul creat ca imagine a lui Dumnezeu şi omul în cea mai diabolică ipostază a sa. «Aminteşte-ţi» - «Zahor», deoarece e puţin probabil că vom fi în stare să înţelegem Holocaustul. Aminteşte-ţi, deoarece Holocaustul nu poate fi explicat [...]. Aminteşte-ţi, pentru ca să nu ignorăm diabolicul fenomen al negării Holocaustului“.*

Mirela Aşman şi *Eduard Kupferberg*, împreună cu o echipă de voluntari, au reuşit, printr-un efort greu de imaginat, să deschidă tinerilor de azi o poartă spre lumea dispărută a bunicilor. Cheia acestei porţi a reprezentat-o, în primul rând, voinţa de a duce mai departe Adevărul şi Speranţa că Holocaustul nu se va mai repeta niciodată.

„Acasă“ la Elie Wiesel – un prolog esenţial

Dacă seminarul propriu-zis, cu cei peste 80 de participanţi ai săi, a debutat practic la Târgu Mureş, ar fi fost imposibil ca F.C.E.R. să nu consacre un moment special tutorelui moral al acestui program şi Sighetului său natal.

La iniţiativa preşedintelui F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, o delegaţie - din care au făcut parte, alături de Marele Rabin *Menachem Hacohen*, dr. *Alexandru Elias*, Prim Rabinul *Abraham Ehrenfeld* şi soţia sa Rivka, istoricul dr. *Lya Benjamin*, g-ral (r) *Oliver Lustig*, *Attila Gulyas* - a poposit la casa în care s-a născut laureatul Premiului Nobel pentru Pace - Elie Wiesel.

Un moment cu totul special, întâmpinat pe melodiile corului Comunităţii Evreilor din Sighetu Marmaţiei, a precedat deschiderea oficială a acestui periplu. Ca un semnal al solidarităţii cu cei care au suferit pe nedrept, cu cei care au fost schingiuiţi şi uneori ucişi fără vreo logică sau noimă, delegaţia F.C.E.R. a vizitat Memorialul Durerii din Sighet. Am putut remarca prezenţa în galeria personalităţilor, care au trăit ani de deznădejde în acest spaţiu al morţii, nume de primă mărime ale vieţii culturale şi politice româneşti. Am remarcat, de asemenea, lista lungă a celor care au fost întemniţaţi ca fiind sionişti - înfometaţi, încarceraţi în condiţii inumane şi unii chiar ucişi prin aceste metode ale degradării umane.

Preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, a afirmat, în cadrul conferinţei de presă desfăşurate chiar în acest spaţiu, că cele două suferinţe - Holocaustul, din care au rezultat şase milioane de victime, şi cea a celor inocenţi, întemniţaţi în închisorile comuniste - au la origine ducerea la extremă a ideologiilor. Pe de altă parte, Marele Rabin *Menachem Hacohen* sublinia, cu acelaşi prilej, că este esenţial să afirmăm că Holocaustul a fost unic în istoria umanităţii, deoarece călăii au urmărit suprimarea totală şi definitivă a unei etnii. Trimiterea la moarte a sugarilor, a invalizilor, a tinerelor mame, a tuturor evreilor, fără măcar să se invoce un alt pretext decât cel rasial, a fost cea mai mare crimă întâmplată în istorie. Toţi participanţii au exprimat solidaritatea cu cei care au suferit în anii de detenţie pe care i-a instaurat regimul comunist.

Ne reîntoarcem la comunitatea evreilor. Căldura unică, remarcată şi de preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, ne înconjoară din nou. Urmează un moment pe care cuvintele îl pot cu greu imortaliza... Marele Rabin *Menachem Hacohen* formează un număr de telefon şi la celălalt capăt al firului se află chiar Elie Wiesel. Din Sighetul său natal, din care majoritatea copleşitoare a evreilor au fost deportaţi şi ucişi, se mai aude, în primăvara lui 2006, melodia „Am Israel Hai“ („Poporul lui Israel trăieşte“). Elie Wiesel i-a auzit pe tinerii din Sighet interpretând această melodie. Am trăit cu emoţie metafora fascinantă a acestor clipe care ne-au arătat că supravieţuirea este o artă în sine. Dr. Aurel Vainer a exprimat gândurile de bine ale celor prezenţi pentru cel care a devenit, pentru mulţi oameni din întreaga lume, un tribun al democraţiei şi drepturilor omului.

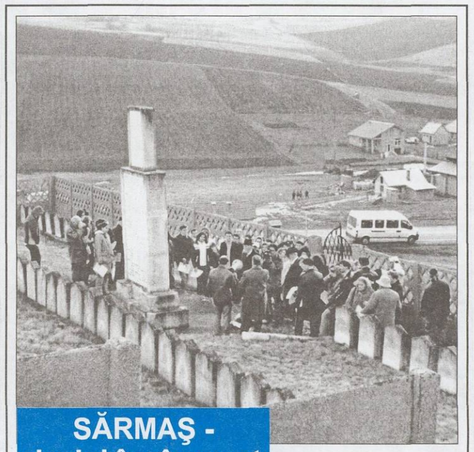

SĂRMAŞ - dealul însângerat

Un moment unic în cadrul seminarului itinerant l-a reprezentat rostirea unui *Kadiş* colectiv la mormintele celor 126 de evrei - sugari, copii, femei în putere şi vârstnici - de la Sărmaş. Foarte aproape de sfârşitul războiului, aceştia au fost aduşi aici şi masacraţi cu cruzime, aruncaţi în gropi comune, săpate în prealabil. Cu acest prilej, rugăciunea „El Maale Rahamim“ a sunat de pe buzele tuturor, implorând liniştea în lumea cealaltă pentru cei ucişi cu cruzime în 16-17 septembrie 1944.

Oaspeţi întru solidaritate

Foarte importantă pentru această manifestare a fost participarea reprezentanţilor Ministerului de Externe (ambasador *Dumitru Olaru*), ai Departamentul de Relaţii Interetnice al Guvernului României (subsecretarul de stat *Valentin Platon*) şi ai Ministerului Culturii şi Cultelor - Direcţia pentru Culte (consilierul *Mihai Agafiţei*). Toţi aceşti invitaţi au exprimat solidaritatea şi înţelegerea deplină pentru suferinţele evreilor din România şi din Transilvania de Nord. În luările lor de cuvânt au exprimat nevoia păstrării memoriei şi a asumării trecutului, pentru a putea păşi spre viitor. Un alt punct comun al salutului acestora l-a reprezentat aprecierea pentru o asemenea iniţiativă a F.C.E.R. de a acţiona în spiritul cunoaşterii tradiţiei şi istoriei. S-au evocat marile crime, genocide care au premers şi au urmat Holocaustului, cum au fost cele din Armenia, Cambodgia sau Rwanda, în contextul în care vorbitorii au subliniat faptul că memoria Holocaustului trebuie să dea semnalul că o asemenea crimă împotriva umanităţii nu trebuie să se mai repete vreodată.

Un alt invitat de seamă la acest seminar a fost doamna *Netta Balazs*, ataşat cultural al Ambasadei Israelului la Bucureşti. În cuvântul său, din Sinagoga din Cluj-Napoca, ea a exprimat nevoia ca evreii din Israel şi din Diaspora să îşi aducă aminte de atrocităţile petrecute în timpul celui de-al doilea război mondial. Această pată neagră pentru întreaga umanitate trebuie să rămână în atenţie chiar şi în prezent.

Un semnal al importanţei acestui seminar a fost dat, de asemenea, de prezenţa dnei dr. *Irina Marin Cajal*, membră a Comitetului Director al F.C.E.R. Prezenţa sa la acest seminar, dar şi respectul statornic pentru memoria regretatului acad. prof. dr. Nicolae Cajal, au stârnit cuvinte emoţionante în amintirea acestuia. O altă prezenţă importantă a fost cea a dlui av. *Iulian Sorin*, care, pe când avea calitatea de secretar general şi preşedinte interimar al F.C.E.R., a fost unul dintre mentorii şi susţinerii Programului „Lumea lui Elie Wiesel - ieri şi azi“.

Oficialităţile oraşelor vizitate cu acest prilej (menţionăm dintr-un lung şir, demarat la Sighet, doar pe prefectul judeţului Arad, dr. *Cristian Stragea*) au primit cu deosebită deschidere şi căldură această manifestare.

Lectorii

Ca şi la cele două ediţii precedente, prof. dr. *Rafael Vago*, de la Universitatea din Tel Aviv, a conferenţiat şi apoi a răspuns întrebărilor participanţilor. Prima sa intervenţie s-a referit la martiriul evreilor transilvăneni, care au avut soarta tragică a evreimii maghiare în urma Dictatului de la Viena din 1940. Domnia-sa a analizat care au fost resorturile psihologice şi ideologice care au dus o societate în punctul în care a putut realiza sau tolera Holocaustul. Următoarea sa conferinţă a purtat titlul sugestiv „Viaţă după moarte“ şi s-a referit la existenţa de după 1944 a evreilor care au supravieţuit lagărelor de exterminare naziste. Întorşi la „casele lor“ - care practic dispăruseră o dată cu exterminarea familiei -, orfani de părinţi şi pierzând practic sensul vieţii, evreii au trebuit să reclădească din cenuşă o viaţă.

Dr. *Lya Benjamin* - numită sugestiv de Otto Adler „o enciclopedie vie a tot ceea ce a însemnat Holocaustul în România“ - s-a referit, în cadrul conferinţei susţinute, la „Rezistenţa evreiască în anii Holocaustului“. Am reţinut că, dincolo de lupta fizică a evreilor (Ghetoul Varşoviei, Sobibor etc.), a existat o rezistenţă de natură morală care nu poate fi lăsată la o parte nici măcar de istoriografie. Chiar Elie Wiesel evocă în volumul său „Noaptea“ - aşa cum afirma dr. Lya Benjamin - o secvenţă de autentică rezistenţă în faţa îngenuncherii spirituul uman.

Prof. univ. *Ladislau Gyemant*, decan al Facultăţii de Studii Europene şi director al Institutului de Studii Iudaice din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai“, a rezumat materia a două semestre în doar două ore. Cu un efort de sinteză şi analiză remarcabile, domnia-sa a prezentat istoria evreilor din regiune de la începuturi - practic de la primele legende privind apariţia sa - până în zilele noastre. Participanţii au putut primi astfel o viziune obiectivă şi foarte documentată a felului în care a evoluat această comunitate.

Supravieţuitori ai Holocaustului, dar şi cercetători ai acestui fenomen, g-ral (r) *Oliver Lustig* şi conf. dr. *Otto Adler* au istorisit fapte de viaţă cutremurătoare cu prilejul acestui seminar.

O mapă cât un manual de istorie

Materialul documentar primit reprezintă un reper important pentru oricine doreşte să cunoască istoria comunităţilor evreieşti din România şi istoria deportărilor masive din Transilvania de Nord. Menţionăm doar cronologia Holocaustului în lume şi în România, datele statistice de-a lungul timpului, situaţia evreilor din Transilvania de Nord înainte şi după Dictatul de la Viena, Masacrele din Transnistria, hărţi ale deportărilor, date cu privire la Drepţii Popoarelor de la „Yad Vashem“, documente privitoare la renaşterea statului Israel, informaţii detaliate cu privire la comunităţile din Transilvania, tractate religioase şi dicţionare, rugăciuni la drum şi rugăciuni pentru cei dispăruţi etc.

Dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

„Hag Pesah Sameah!“

Urmare din pag. 1

M-a impresionat în mod extrem de plăcut să văd capacitatea organizatorilor, cei doi tineri din Federaţie, Mirela Aşman şi Edi Kupferberg, să văd, ca o primă impresie, materialul voluminos şi extrem de bine făcut pe care l-au distribuit participanţilor. Am văzut, de asemenea, atât de mulţi tineri, din diverse colţuri ale ţării care au ascultat cu mare atenţie conferinţele susţinute la acest seminar. Am constatat că s-a depus o muncă istovitoare pentru tot acest seminar.

Cred că punctul culminant al seminarului l-a reprezentat suita de evenimente de la Oradea. Acolo ne-am întâlnit cu această comunitate foarte vrednică, al cărei preşedinte, domnul Koppelmann, îşi pune amprenta pe tot ce se realizează acolo. Impresionante au fost cele două momente oferite, pe de o parte, de formaţia klezmer şi de formaţia de dansuri din Oradea şi, pe de alta, a celor din Chişinău, un gest de prietenie şi solidaritate. Plecarea din Oradea a fost marcată de un moment-omagiu la monumentul celor deportaţi din acest oraş. Îţi poţi da seama, după toată această experienţă, că a fi evreu înseamnă, de fapt, un destin în timp. Poate ar fi interesant să avem şi neevrei alături de noi, cu sprijinul preşedinţilor de comunităţi. Pentru tineri cred că ar trebui să alocăm mai mult timp dialogului căci am văzut, la ultima întâlnire cu Marele Rabin Hacohen, cât de dornici au fost să se implice în dialog. M-a mişcat, pe de altă parte, felul în care se descurcă Edi Kupferberg şi Erwin Şimşensohn în realizarea unui *Oneg Şabat* sau *Kabalat Şabat*, făcându-i pe tineri să participe cu plăcere la aceste manifestări religioase. Întreg seminarul a reprezentat un mod de a stimula învăţătura şi gândirea. Cred că un asemenea program ar fi foarte interesant şi pentru cei vârstnici, care chiar au trăit aceste evenimente şi uneori nu au înţeles exact ce s-a întâmplat. Plec cu cea mai mare satisfacţie că am trăit aceste zile şi totul a fost reuşit, a fost o detaşare utilă şi interesantă - în care nici nu am resimţit oboseala inerentă - de problemele cotidiene pe care le avem la Bucureşti.

TÂRGU MUREŞ şi CLUJ-NAPOCA

Despre răni şi renaştere

Cei peste 80 de participanţi ai seminarului s-au întâlnit, pentru prima oară, cu toţii în Sinagoga din Târgu Mureş. *Eduard Kupferberg* a deschis programul, subliniind importanţa continuării proiectului care a debutat în urmă cu doi ani (coordonat la acea vreme de Sandra Segal) şi care a catalizat atât de mulţi participanţi interesaţi de cele întâmplate în anii prigoanei fasciste. Marele Rabin *Menachem Hacohen* a subliniat, în deschidere, că acest seminar nu îşi propune doar să îi educe pe cei tineri în sensul cunoaşterii dramei bunicilor lor, dar doreşte să îi facă să-şi ia un angajament de suflet ca şi continuatori ai vieţii iudaice în România. Domnia-sa a subliniat contribuţia fundaţiei norvegiene care a finanţat proiectul, a organizatorilor *Mirela Aşman* şi *Eduard Kupferberg*, a conducerii Federaţiei şi, în special, a participanţilor, atât de ataşaţi de acest program.

La Târgu Mureş şi Cluj-Napoca, dr. *Alexandru Elias* a subliniat importanţa de a continua să se vorbească despre această unică tragedie. „După 60 de ani, în mod firesc, bătrânii se duc, martorii oculari se duc, rămân tinerii care nu au cunoscut Holocaustul. Unii dintre ei nici nu pot să creadă că a fost posibilă o asemenea tragedie: că oameni neînarmaţi, copii şi bătrâni au fost asasinaţi. Trebuie să se înţeleagă că omenirea nu e făcută doar din trandafiri, ci şi din spini care au produs pagube şi nenorociri“. La Cluj-Napoca a mulţumit organizatorilor „pentru lacrima reprimată ani de-a rândul“ şi vărsată din nou acum, cu prilejul ceremoniei de la Sărmaş - un moment cu totul emoţionant al acestui periplu.

Plină de afirmaţii interesante şi actualizate a fost expunerea istoricului dr. *Alexandru Florian*, care s-a referit, pornind de la Raportul Final al Comisiei de Studiere a Holocaustului, la „Antisemitismul în mass media românească“. Domnia-sa a analizat, în cadrul unui studiu de perspectivă, felul în care reflectă presa, şi în special presa culturală de la noi, afirmaţii cum sunt cele ale lui Paul Goma sau ale profesorului Corvin Lupu din Sibiu.

Profesorul *Samoilă Cernowitz*, din Târgu Mureş, şi-a prezentat istoria personală, un lung şir de suferinţe şi deznădejdi compensate prin forţa de a supravieţui. Cutremurătoare a fost prezentarea imaginilor „rampei morţii“ de la Auschwitz-Birkenau. G-ral Mr. (r) *Oliver Lustig*, supravieţuitor al deportării şi autor al mai multor volume dedicate memoriei Holocaustului, a prezentat momentele tragicei selecţii. Domnia-sa a evocat felul în care mintea omului nu putea percepe până în pragul camerei de gazare enormitatea crimei. Purtarea „politicoasă“ a călăilor era menită să îi facă să creadă pe cei condamnaţi la moarte, prin puterea arbitrarului, că vor primi îngrijire medicală şi vor sta în condiţii umane. Crematoriile, camerele de gazare, selecţia atât de ştiinţifică, totul făcea parte din diabolica maşinărie a crimei.

ORADEA

„Am Israel Hai“

Cuvintele acestui cântec ar ilustra cel mai bine atmosfera specială a Şabatului petrecut la Oradea. Datorită preşedintelui *Felix Koppelmann* şi membrilor acestei comunităţi, în oraşul de pe Criş am avut parte de un Şabat care a îmbinat modernitatea şi trecutul. *Eduard Kupferberg* şi *Erwin Şimşensohn* au oficiat împreună ceremonia de *Kabalat Şabat*, într-un stil incitant pentru tineri şi mai puţin tineri, deopotrivă.

După *Havdala*, despărţirea de Şabat, a urmat o seară-surpriză pregătită de organizatori, în complicitate cu membrii comunităţii din Oradea. Formaţia klezmer recent înfiinţată de dirijorul corului din Oradea, *Gyuri Vilan*, a interpretat melodii tradiţionale evreieşti. În coregrafia tinerei *Kati Kövari*, formaţia de dansuri din Oradea, care numără aproape 20 de tineri, a pregătit un autentic spectacol. Aşa cum sublinia şi preşedintele *Felix Koppelmann*, această formaţie a crescut şi s-a dezvoltat practic singură. Membrii săi au obţinut recent Premiul Special al juriului la Concursul Naţional de Dansuri de la Bistriţa şi au depus o muncă incredibilă pentru a ajunge la un nivel care se apropie de profesionalism. Coregrafie, stil, costume - totul se datorează acestor tineri ambiţioşi şi sprijinului primit din partea liderilor comunităţii. La final, cei prezenţi s-au avântat instantaneu în dans. Nu a mai contat dacă eram din Timişoara, Arad, Oradea sau Bucureşti, paşii au fost aceiaşi, melodia i-a prins în aceeaşi măsură pe toţi. De la Chişinău, colegii *Iulia Cartasova*, *Vladimir Goihman* şi *Alla Deresco* au prezentat, de asemenea, o serie de melodii evreieşti de nuntă, iubite de cei ce vibrează la coarda sensibilă a muzicii klezmer.

ARAD

Discuţie despre etica halahică şi Holocaust

Colegiul Naţional „Moise Nicoară“ din Arad a devenit, la 2 aprilie, gazda popasului arădean al seminarului dedicat memoriei Holocaustului. Momentul principal al acestei întâlniri l-a reprezentat expunerea, dar şi invitaţia la dezbateri, a Marelui Rabin *Menachem Hacohen*. Pornind de la soluţia pe care o oferă cei care au întocmit acest cod de legi morale unei probleme de ordin practic, domnia-sa a analizat opţiunile celor deportaţi în situaţii limită. Sfâşierea familiilor, răpirea demnităţii umane, îngenunchierea principiilor au fost metodele prin care naziştii au afectat structura interioară a celor deportaţi. Dacă durerea fizică poate fi uitată prin legile firii, acest atac mârşav la adresa sufletului rămâne cel ce nu poate fi reparat. Intervenţia a provocat asistenţa la dialog.

Ionel Schlesinger, preşedintele Comunităţii Evreilor din Arad, a „luminat“ capitole din convieţuirea evreilor cu majoritatea populaţiei în această regiune - o trăire împreună pozitivă în majoritatea timpului. Dincolo de aceasta, legile rasiale aplicate pe întreg cuprinsul României şi-au arătat „eficienţa“ şi în oraşul de pe Mureş. *Alexandru Kohn*, supravieţuitor al acelor timpuri de prigoană fascistă, a prezentat secvenţe din viaţa sa şi a contemporanilor din zona Aradului în perioada 1938-1945.

Deosebit de mişcătoare, atât la Arad, cât şi la Satu Mare, a fost masiva participare a elevilor, care au ascultat cu respect şi atenţie conferinţele prezentate. Seminarul a reprezentat, în acest mod, un mijloc de educare a adolescenţilor în sensul înţelegerii unei drame care a marcat întreaga umanitate.

SATU MARE

Aducere aminte săpată în cuvinte şi pietre

Casa Sindicatelor din Satu Mare s-a umplut, cu prilejul activităţilor din oraş, cu reprezentanţi ai comunităţii locale şi cu două clase de elevi de la şcoli generale din localitate. Preşedintele comunităţii, *Nicolae Decsei*, le-a vorbit participanţilor din perspectiva cuiva care s-a născut în anii deportărilor în Transnistria, la Moghilev. Domnia-sa a susţinut importanţa rememorării acelor evenimente, în condiţiile în care mai apar fenomene antisemite şi negaţioniste. *Otto Adler*, preşedintele A.E.R.V.H., a povestit, pe larg, experienţa sa personală - o istorie de un dramatism greu măsurabil, trecută prin filtrul sensibilităţii personale. A reuşit să capteze deopotrivă atenţia celor tineri şi a celor mai puţin tineri cu aceste povestiri, punctate cu talent de un filon tragi-comic care îi este atât de propriu acestui desăvârşit orator.

*

Programul „Lumea lui Elie Wiesel - ieri şi azi“ este un seminar de suflet pentru sufletul celor care nu mai sunt şi pentru sufletul celor care au venit şi au stat şi au aprins lumânări şi s-au rugat şi au vorbit şi au tăcut“ - a subliniat *Mirela Aşman*, în cuvântul de încheiere. Alături de colegul său, *Eduard Kupferberg*, a aprins o lumânare pentru memoria celor plecaţi. Metafora luminii a fost mereu asociată cunoaşterii, iar acest seminar, prin puterea cuvântului, dar şi a flăcărilor de lumânare, a transformat metafora în realitate.

LUCIANA FRIEDMANN

SIBIU

„Viaţa în umbra morţii“

Prigoană şi rezistenţă spirituală în anii Holocaustului

Expoziţia F.C.E.R. vernisată sub genericul „Viaţa în umbra morţii“ (Prigoană şi rezistenţă spirituală în anii Holocaustului), în octombrie 2005, la Ministerul Culturii şi Cultelor, şi reluată apoi în decembrie 2005, în foaierul Teatrului Evreiesc de Stat (Bucureşti), se află itinerată, pentru un răstimp de o lună (27 martie - 27 aprilie 2006), în generosul spaţiu de la Centrul de Cultură şi Dialog „Friedrich Teutsch“ al Bisericii Evanghelice C.A. din România, cu sediul în Sibiu.

Cele trei săli spaţioase ale Centrului au prilejuit o dispunere tematică şi grafică a exponatelor care să ofere expoziţiei un plus de atractivitate prin amplasarea în prima sală a unor imagini de artă sinagogală şi funerară (cimitire, monumente, memoriale). Un şoc vizual deosebit produce imaginea Templului Sefard din Bucureşti (Kahal Grande) incendiat de legionari în pogromul din 1941, ca şi candelabrul (adus special) care reaminteşte de obiectele vandalizate în timpul aceluiaşi pogrom, la Sinagoga Mare. În sala a II-a sunt ilustrate, prin varia tipuri de documente (ordonanţe, liste de „proscrişi“, cărţi interzise de cenzură ş.a.), vexaţiunile suportate de diversele categorii de intelectuali evrei, creatori: actori, pictori, scriitori ş.a.m.d. Aspectele de prigoană, focusate pe destinul unor oameni de cultură, cuprind, în sala a III-a, categoriile umane cele mai diverse de evrei care au pătimit, în anii războiului ultim, la Dorohoi, Bucureşti, Iaşi, în Basarabia, Bucovina, Transnistria: machete uriaşe prezintă imagini de coşmar, în alternanţă cu reproduceri de desene, gravuri, grafică - prin care creatori evrei aflaţi în acele condiţii stilizau scene de coşmar la care erau participanţi nemijlociţi sau bine documentaţi asupra subiectului. Scene de la „Abatorul din Bucureşti“, în timpul rebeliunii (grafică de Marcel Iancu), imagini terifiante din „Trenul morţii“ (Iaşi, 1941), de Sal. Omovici, viaţa şi moartea la Mihailovka (Transnistria), de A. Dagany, dislocarea Cimitirului Sevastopol din Bucureşti (1943), de Lazăr Zin, gravuri ale lui Aurel Mărculescu despre Lagărul de la Vapniarca ş.a.m.d. - în toate cazurile, ipostaze ale rezistenţei spirituale în faţa prigoanei. Ca şi în cazul artiştilor şi actorilor, scriitorilor şi cărturarilor care, în acei ani de urgie rasială, au menţinut flacăra spiritului iudaic la Teatrul „Baraşeum“, în sinagogi şi colegii ş.a.m.d.

Inedit expoziţiei - aşteptată cu interes - a atras în ziua deschiderii (24 martie 2006) un public avizat şi convins că va asista la un autentic act de cultură. Printre cei prezenţi s-au aflat: istorici de la Universitatea „Lucian Blaga“, cu preocupări meritorii în problemele Holocaustului, muzeografi de la Muzeul Brukenthal, elevi şi profesori de la Şcolile „Regina Maria“ şi „nr. 18“, cercetători de la Institutul de Cercetări socio-umane al Academiei Române, de la Arhivele Statului, reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe şi preoţi evanghelici, în frunte cu consilierul general al Consistoriului Superior al Bisericii Evanghelice C.A. din România, dl *Friedrich Gunesch*. Din partea Centrului Creştin al Românilor, a participat dl *Lefter Gheorghe*, consilier politic al regelui Cioabă. Interesul manifestat faţă de expoziţie s-a concretizat în zăbovirea asupra exponatelor, în discuţiile purtate, în urmărirea expunerilor făcute la vernisaj de către doamna *Gundrun-Liane Ittu*, muzeograf în cadrul instituţiei gazdă, dl *Paul Schwartz*, vice-preşedinte al F.C.E.R., care a făcut o amplă incursiune în situaţia demografică, socială şi culturală a evreimii din România anului 1938 şi apoi a celei de sub ultimele două dictaturi - legionaro-antonesciană şi comunistă. În încheiere, doamna *Lya Benjamin* - care, împreună cu doamna *Irina Cajal* şi colaboratorii lor bucureşteni şi sibieni, au realizat expoziţia - a prezentat maniera originală şi modernă în care exponatele îzbutesc să sugereze un vizavi relevant şi concluziv între nelegiuirile prigoanei antievreieşti şi rezistenţa dovedită de acei creatori.

Prin prezenţa la vernisajul sibian al expoziţiei a reprezentanţilor presei scrise şi ai câtorva televiziuni, manifestarea s-a bucurat nu doar de public, ci şi de publicitate. De asemeni, remarcăm semnificaţia găzduirii acestei expoziţii de către Centrul de Cultură şi Dialog „Friedrich Teutsch“ al Bisericii Evanghelice C.A., ca fiind expresia spiritului ecumenic şi de dialog interconfesional, atât de necesar în zilele noastre. Doamna dr. *Gundrun-Liane Ittu* şi colaboratorii săi s-au dovedit mesageri excelenţi în acest sens.

HARY KULLER

TELEOBIECTIV

TELEOBIECTIV

Stând *şiva* pentru un secol ucigaş

...O bătrână stă *şiva* şi-şi povesteşte viaţa. Se numeşte Rose şi chiar are frumuseţea tristă a trandafirului ofilit, care rezistă de mult fără apă în vază. Vorbeşte cu ea însăşi, căci la peste optzeci de ani de viaţă, pe cine să mai ai în preajmă care să te asculte? Şi ce poftă disperată de vorbă au vârstnicii, aţi observat? Trecutul năvăleşte peste ei, mult mai viu ca prezentul, şi nevoia de a-l istorisi este aproape sufocantă. Bătrâna şi-a găsit singurul ascultător dispus s-o asculte: pe ea însăşi. Şi timp berechet: o săptămână se stă *şiva* pentru cei pe care i-ai pierdut. Numai că ea nu s-a aşezat – ca pe-aici, la noi – pe duşumea, desculţă, cu şorţ negru peste rochie şi bluza sfâşiată la piept, ci americăneşte, pe o băncuţă de lemn, cu sticla de apă şi găletuşa de îngheţată lângă ea: altceva nu poate înghiţi: „Eu duhnesc, chiar şi aici, în America, a secolul trecut, mă şi întreb dacă cineva va mai sta *şiva* după mine în acest «strălucitor» veac 21... Acum, mai stai, mănânci, râzi, plângi şi asta îţi aminteşte că aparţii unei culturi, unui popor pe care tot nu-l înţeleg încă, dar care a schimbat lumea, a schimbat şi ultimul secol. Un popor neobosit, care produce minţi neobosite...".

Rose stă *şiva* nu numai pentru morţii ei, ci pentru întreg secolul ucigaş care abia s-a încheiat. Iar bocetul ei lipsit de lacrimi – de fapt o sumă de interogaţii deznădăjduite, adresate conştiinţei mute a veacului 20 – a fost scris de „mintea neobosită" şi harul dramaturgului evreu-american Martin Sherman (sub titlul *Rose*). În această piesă-monolog de aproape un ceas şi jumătate, şi în biografia acestei femei vârstnice, hărţuită de istorie, gonită de-a lungul a trei continente, trăind şi murind de mai multe ori, pierzându-şi părinţii, soţi, copii, nepoţi dar supravieţuind totuşi, chiar şi dincolo de dorinţa ei, scriitorul a concentrat însăşi istoria evreiască din acest secol. Alungată din *ştetl*-ul ei natal, luîtşka („când polonez, când rusesc"), deportată în lagărele naziste, eliberată şi încercând să se salveze în „Exodul" spre Palestina, alungată şi de aici, de trupele britanice, ajungând în cele din urmă în America mult visată – dar cât de străină mentalităţii ei! – şi văzându-şi apoi nepoţii în Israel răspunzând cu moarte la morţile, provocate de terorişti arabi: o viaţă ca a unei vieţuitoare prinsă într-o cursă de şoareci. La ce bun bogăţia târzie şi cu gust sălciu din America?

Scriitoarea israeliană Nava Semel i-a adus piesa aceasta prietenei ei, regizoarea Liana Ceterchi, care a tradus-o, a prezentat-o actorului-director al teatrului Act, Marcel Iureş, care a acceptat-o entuziast şi acest „one woman show" a văzut luminile rampei. De douăsprezece ori doar şi-au putut permite (închirierea unei săli costă) regizoarea Liana Ceterchi şi Irina Solomon să-şi prezinte spectacolul, care a ajuns, din fericire, rapid pe micul ecran, într-o excelentă transmisie a TV.R.-Cultural – postul de elită al televiziunilor din România. Ei bine, v-am lăsat la urmă marea surpriză şi marea lovitură a spectacolului. Cine credeţi că a trăit-o, cu o durere pe care am resimţit-o şi noi, aproape fizic, pe bătrâna Rose? Vi-o amintiţi pe micuţa actriţă din „Lecţia de engleză" sau din *Efectul razelor gama asupra anemonelor?*, adolescenta cu obrazul rotund, cu ochii ei rotunzi alunecând a plâns spre colţurile gurii, jucându-şi tristele descoperiri cu o naturaleţe şi sensibilitate răvăşitoare? Da, ea marea (micuţă) Rodica Negrea! Nu, n-a fost ieri-alaltăieri, cum ni se pare, dar tânăra actriţă a reuşit azi să înţeleagă şi să interpreteze cu o intensă participare rolul unei bătrâne evreice ce i-ar putea fi străbunică.

S-a întâmplat să mă nimeresc în S.U.A. şi să stau *şiva* după o mătuşă a mea care străbătea şi ea trei continente şi 93 de ani de viaţă mereu răsturnată. Am stat şi eu comod – americăneşte – pe un scăunel scund, adus de la sinagogă. Banca pe care s-a întins Rose, în finalul propriei *şive*, mi s-a părut a avea ceva din catafalcul altor tradiţii religioase. Dar era de fapt un trunchi de copac, cu lemnul negeluit şi cu rămurele încă verzi, un copac viu, care celebra viaţa. Chiar şi după un întreg secol al morţii.

SANDA FAUR

P.S. – Criticul literar de serviciu (zilnic) al ProTv.-ului, dl Dan C. Mihăilescu, cel care se autocaracteriza (în pilula sa matinală din 30 martie 2006) drept „reacţionar, paseist, neo-semănătorist de dreapta" („simpatiile" pentru evrei şi le manifestase cu alte ocazii), a fost nevoit să accepte că singura mare carte care a creat o ţară, a adunat un popor risipit, redându-i şi identitatea geografică, este cea a lui Theodor Herzl. S-a întâmplat la emisiunea literară a lui Cătălin Avramescu (Tv.R.-Cultural din 26 martie) în care se bocea „moartea" globalizată a lecturii şi cititorilor. Elogiul cărţii lui Herzl îl făcuse, desigur, moderatorul, nicidecum invitatul.

POŞTA REDACŢIEI

Preluăm extrase dintr-o impresionantă evocare a compozitorului **ALEXANDRU MANDY**, făcută de fiul lui, **Sergio Penhas Roll** - apărută în ziarul canadian „Observatorul" şi în revista israeliană „Minimum".

[...] La nouă august 1914, în mijlocul unei veri foarte călduroase şi a unei lumi extrem de înverşunată şi feroce, în pitorescul şi liniştitul oraş de pe malurile Oltului, Craiova, s-a născut prea bunul şi iubitul meu tată, Alexandru Mandy. După spusele duioasei mele bunici, a ieşit ca vântul, de parcă se grăbea deja să se pună pe treabă. Ei bine, nu a trebuit să aştepte prea mult deoarece maica Thereza, de la grădiniţa catolică, pe care o frecventa, l-a însărcinat pe micuţul evreu de patru ani Armand Penchas - numele real al lui tata - să cânte „O Tannenbaum" la sărbătoarea Crăciunului. Bineînţeles că toată Craiova a trebuit să fie prezentă la acest eveniment [...].

Cea mai frumoasă perioadă a adolescenţei abia venea: Liceul „Fraţii Buzeşti" [...]. Totodată, începuse şi activitatea de creaţie în colaborare cu bunul şi talentatul lui coleg şi prieten, Alexandru Assan, cu care, mai târziu, în 1939, va compune şi scrie revista muzicală în două acte *Pour vous, Madame*. Însă succesele artistice din timpul liceului nu l-au impresionat cătuşi de puţin pe tatăl său [...], care în urma unui „sfat al familiei" a decis viitorul proaspătului titular de bacalaureat. „Farmacist vei fi" şi farmacist a fost. Se pare că acest sfat i-ar fi salvat viaţa ulterior [...]. Concentrat la muncă forţată în Transnistria, nu avea să revadă locurile natale decât la sfârşitul războiului şi asta mulţumită faptului că era farmacist [...]. Cel de Sus i-a dat harul, înţelepciunea şi pana. Împreună cu acelaşi Alexandru Assan pune în scenă o nouă revistă muzicală, *Lumina 1946*, menită să aline şi să înveselească timpurile postbelice iar un an mai târziu *Lumina 47*, unde avea să-şi cânte marea dragoste şi iubire a restului vieţii sale: Erica [...]. Cam prin '65 ori '66, ne uitam toţi trei la televizor când un tânăr, arătos şi plin de elan, interpreta o şansonetă. La sfârşitul cântecului, mama s-a sculat de pe fotoliu, a făcut televizorul mai încet şi i-a spus lui tata: „Ştii, băiatul acesta ar putea să-ţi cânte cântecele". Tata, pocnindu-se cu palmele peste genunchi, a exclamat: „Formidabil, şi eu m-am gândit la acelaşi lucru!". Aşa s-a făcut că Sergiu Cioiu a interpretat în vara lui '66 „Cântecul vântului" şi „Glasul Tău" la Festivalul de la Mamaia. Şi le-a cântat aşa cum îşi imagina Mandy că trebuie cântate. „Glasul Tău" a fost scris în noaptea în care marea doamnă a cântecului românesc, Maria Tănase a trecut în nefiinţă [...]. După succesul de la Mamaia '66, are prilejul fericit să o cunoască pe Mihaela Mihai, interpreta căreia i-a încredinţat o mare parte din cântecele sale [...]. Cântecele-i ieşeau totuşi cu foarte multă trudă şi nopţi nedormite. Aşa s-au născut „Venise vremea", „De ce?", „Facerea lumii", „Romanţa romanţei", „Şi totuşi", „Merci Bécaud", „Lasă-mă aici", „Primul loc de pe pământ", „Peştişorul argintiu", interpretate impecabil de Sergiu Cioiu [...].

> *„Mă voi aşeza la «masa tăcerii» să-ţi aud mai lesne «glasul tău»"*

Întâlnirea cu capodoperele lui Constantin Brâncuşi a avut un impact profund asupra vieţii lui şi i-a creat o pasiune care nu a avut odihnă până ce nu a fost transpusă în cântecele ce purtau aceleaşi nume, cântate, de asemenea cu aceeaşi înaltă măiestrie de Cioiu. Nu pot să nu împărtăşesc umila mea părere şi să conclud că acest triptic constituie marea realizare a creaţiei lui Alexandru Mandy [...]. Succesul cântecului „N-aţi văzut o fată" se datorează în mare parte lui Cornel Constantiniu sau „Când vei veni iar lângă mine", regretatului Aurelian Andreescu, „E bine" şi „Bătrânii", cântate superb de Anda Călugăreanu, Corina Chiriac, Liana Lungu şi mulţi alţii.

De m-ar pune cineva totuşi să aleg din toate cântecele numai unul, mi-ar fi foarte greu, dar totuşi acela va fi „Decalog" [...].

Nefiind deplasabil, am rugat-o pe Simona Constantin, fiinţa ce i-a înseninat ultimul an al vieţii, să-i citească o scrisoare din parte-mi, înainte ce ultima haină, pământul, să-l fi învelit: „Da, Mândiţă, călăuza mea, prietenul meu, tatăl meu iubit, ştiu ce vrei să-mi spui: «venise vremea»... să te odihneşti [...] Mă voi duce «sus la moara timpului, pe marginea Jiului», unde mă voi aşeza la «masa tăcerii» să-ţi aud mai lesne «glasul tău» şi să las «vântul» să-mi aline durerea. Voi privi «stâlpul de piatră şi de fier» ce-mi va purta gândurile pân-la stele şi chiar peste ele, să-ţi mai spun încă o dată *cât de mult* şi pentru ce «îţi mulţumesc» [...]".

SERGIO PENHAS-ROLL

„HABIMA" Instantanee de culise

Cu prilejul programului „Tel Aviv One", am avut nesperatul prilej să intru, pe uşa actorilor, într-unul dintre cele mai importante edificii ale culturii israeliene contemporane. Teatrul Naţional „Habima" (în traducere, „scena") este un loc în care poţi simţi cum istoria se împleteşte cu prezentul, cum valoarea artistică nu are legătură cu războaiele, terorismul, situaţiile de criză. Am păşit, alături de colegii mei pe mochetele vechi ale teatrului. Odinioară una dintre cele mai impozante clădiri ale Tel Aviv-ului, Habima de azi necesită reparaţii capitale pentru a reintra, ca amenajări şi arhitectură, în circuitul cultural internaţional. Sezonul renovării se apropie, iar actorii se pregătesc pentru un an pe care îl vor petrece „în deplasare" - în diverse centre culturale israeliene. Coridoarele, culisele, cabinele actorilor păstrează ceva din farmecul începuturilor. „Obiectivul" nostru iniţial: cabina de machiaj a celei care a fost, ca valoare, dar şi cronologic, „prima doamnă a Habimei". Costumele, fardurile şi fotografiile Hannei Rovina - ochii imenşi şi albaştri ai celei care a fost numită Sarah Bernhardt a teatrului israelian - ne invită să pătrundem în lumea aceea a începuturilor, a naşterii teatrului în limba ebraică.

Un alt colţ amenajat reproduce cămăruţa modestă a actriţei - decor simplu, aproape sărăcăcios, plin de cărţi şi fotografii, plin de valori autentice şi nu materiale. Fotografia ei în piesa *Dibbuk*, în rolul Leahle, este şi azi imaginea publicitară, de referinţă, a teatrului. Vocea şi statura, felul în care interpreta, chiar şi la 80 de ani, personaje de orice vârstă, cu aceeaşi agilitate şi versatilitate, au consacrat-o ca o vedetă internaţională incontestabilă. Artista a debutat la Moscova, la doar 19 ani, şi a emigrat în Israel, la 29 de ani. Compania „Habima" a fost fondată în 1917, în capitala Rusiei, de către Nahum Zemah, şi a susţinut, înainte de plecarea acestuia în Israel, turnee în spaţiul rus sub patronajul lui Stanislawski. Ansamblul teatrului a ajuns în Palestina la 28 martie 1927, după ce activitatea sionistă fusese interzisă în Rusia. Prima generaţie de actori este şi azi privită cu veneraţie de ansamblul teatrului. Maestra Hannah Rovina şi colegii ei au fost fondatorii unei şcoli de teatru care a reuşit să răzbată în condiţiile dificile, de construcţie a Israelului. Foaierul şi coridoarele teatrului sunt şi azi împânzite de poze actuale dar şi mai vechi din spectacole. În numeroase fotografii o remarcăm pe cea care este azi considerată „doamna teatrului israelian" - Lya Koenig. Actriţa provenită din România, care a cunoscut prima consacrare la Teatrul Evreiesc de Stat din Bucureşti, face azi roluri de referinţă la Habima. Trecând fugar printre fotografii, îl remarcăm pe Moscu Alcalay, un alt maestru al scenei israeliene, cu rădăcini româneşti.

Asistăm la o repetiţie cu tineri actori foarte talentaţi, sub bagheta regizorală a lui Moni Moshonov. Pentru cunoscătorii teatrului şi filmului israelian, am avut ocazia să zărim de aproape una dintre vedetele din ultimii 20 de ani ai televiziunii israeliene. Moshonov joacă şi în momentul de faţă, în numeroase filme, seriale şi scenete apreciate de telespectatori. Trecem prin atelierul de design şi prin „camera perucilor". În lucru se află tocmai trei peruci, de culori diferite, pe care Lya Koenig le va purta la reprezentaţia din seara respectivă. Ni se vorbeşte cu nedisimulată admiraţie despre ieşirile la rampă ale actriţei iar colegii mei, în majoritate americani, se uită uimiţi spre aceşti oameni care fac parte dintr-o breaslă în care vârsta, banii, condiţiile sunt atât de puţin importante dar unde talentul e singura monedă aflată în circulaţie.

Directorul artistic al teatrului îşi rupe din timp ca să ne explice situaţia instituţiei. Atenţia cea mai mare este dată repertoriului, care trebuie să fie, într-un teatru naţional ce se respectă, diversificat ca epocă, echilibrat între modern şi clasic, între evreiesc şi neevreiesc. Cei peste 300.000 de abonaţi ai teatrului - o cifră impresionantă la populaţia Israelului - confirmă ştacheta pe care şi-o menţine acesta. Dintre titlurile de mândrie ale ansamblului, trebuie să remarcăm, alături de bogata galerie de premii, că mai mulţi israelieni au subscripţie la teatru decât la meciurile echipei Maccabi. Iar israelienii sunt îndrăgostiţi de sport!

La celebrarea centenarului Tel Aviv-ului, în 2008, publicul israelian va putea descoperi noua faţă a teatrului Habima. Clădirea, inaugurată cu mare fast în 1946, va fi modernizată şi redecorată, interior şi exterior, după un plan al arhitectului Ram Carmi, autorul celor mai importante edificii construite în ultimele două decenii în Ierusalim şi Tel Aviv. Bijuteria care l-a consacrat drept cel mai valoros arhitect contemporan israelian este Curtea Supremă de Justiţie, o clădire care transpune, în piatră şi sticlă, metaforele legate de judecata dreaptă din toate timpurile.

LUCIANA FRIEDMANN

Termen de expirare pentru plăți de despăgubire pentru Holocaust

Textul următorului anunț conține informații importante pentru persoane care au depus o cerere în cadrul Programului „Claims Conference" pentru cei care au efectuat muncă de sclav și muncă obligatorie. Informații suplimentare găsiți la www.claimscon.org.

În conformitate cu legislația Fondului „Comemorare, Răspundere și Viitor", toate plățile din fondul pentru supraviețuitori ai Holocaustului și moștenitorii acestora se sistează la data de 30 septembrie 2006.

Nu se mai pot depune cereri noi pentru plăți din acest fond. Numai cererile depuse la termen, care nu sunt rezolvate, vor fi prelucrate.

Vă rog să contactați de urgență „Claims Conference", dacă sunteți supraviețuitor al Holocaustului sau moștenitor de drept al unui supraviețuitor, care a depus la termen cererea la fondul pentru cei care au efectuat muncă de sclav și muncă obligatorie, și dacă:

- **„Claims Conference" a recunoscut dreptul dumneavoastră, dar încă nu ați primit despăgubirea întreagă,** SAU
- **nu ați primit încă înștiințarea despre situația cererii dumneavoastră,** SAU
- **ați primit așa-numitul «HAP» (pachetul de formulare pentru moștenitori), dar încă nu l-ați trimis completat înapoi.**

Dacă o persoană îndreptățită decedează, moștenitorul este obligat să depună cererea de moștenitor în timp de 6 luni de la deces sau cel târziu până la data de 30 septembrie 2006, dacă termenul de 6 luni cade după această dată, la „Claims Conference". În caz contrar, pierdeți dreptul la orice fel de plată.

Toate termenele actuale, termenele pentru reclamații și termenele pentru moștenitori expiră definitiv la data de 30 septembrie 2006.
Vă rugăm să rețineți: orice contact în legătură cu acest comunicat trebuie să fie expediat cu ștampila poștală înainte sau cel târziu pe data de 15 mai 2006 și trebuie *să fie intrat la „Claims Conference" până la data de 1 iunie 2006.*

Acest termen este valabil și pentru fondul de despăgubire pentru victime ale experimentelor medicale și ale altor suferințe și pagube.

Curtea Supremă a Statelor Unite care controlează programul pentru muncă de sclav de gradul I, din cadrul fondului bancar elvețian, a preluat termenul de expirare de la Programul Federal German.

Vă rugăm să rețineți: dacă ați primit un răspuns nefavorabil de la biroul de reclamații, dar puteți documenta ulterior că sunteți îndreptățit, dosarul poate fi revizuit. Persoanele în cauză trebuie să contacteze biroul de reclamații al „Claims Conference" până pe data de 15 mai 2006. Scrisoarea trebuie să intre la acest birou până la data de 1 iunie 2006. Vă rugăm să păstrați chitanțele pentru recomandate sau copiile de pe faxuri sau e-mailuri.

!!! Nu mai pot fi depuse cereri noi!!!

Pentru persoane cu domiciliul în Europa:
CLAIMS CONFERENCE
Sophienstrasse 44, 60487 Frankfurt am Main, Germany
Tel.: +49-69-170-886-47 Fax: +49-69-170-996-49
E-mail: *slavelabor-de@claimscon.org*

DIN PRESA CULTURALĂ

MARTIE 2006

◆ Salutăm apariția unei noi publicații culturale, **A(L)TITUDINI** (director Ion Bogdan Lefter), unde găsim o serie de articole de interes semnate de Nestor Rateș, Andreea Pora, Valentin Protopopescu (redactor șef), acesta din urmă semnând articolul „Atac la Ianoși". Apoi sunt evocați Leonard Cohen (un volum de poeme traduse de Mircea Cărtărescu, apărut la Ed. Polirom) și americanul Raymond Federman cu romanul *Dubla trăire* (Ed. Paralela 45, traducere Antoaneta Ralian).

◆ În **„CULTURA"**, nr. 13/16 martie, citim despre Robert Kaplan și gândirea sa strategică (cartea sa *Politici de război*), despre Nora Iuga, poeta apreciată cândva de Lucian Raicu, iar Valentin Protopopescu continuă polemica iscată de interviul luat de Ov. Șimonca lui Gabriel Liiceanu. Este vorba de rolul intelectualului în viața politică, de faptul că nu există intelectuali „nevinovați". Interesante sunt exemplele: Aragon, Sartre, Saramago, Heidegger, Céline, Eliade, pornind de la un articol al lui Andrei Pleșu, „Viața și opera". Dintre cărțile anunțate am reținut: Al. Vona - *Să mai fiu o dată îndrăgostit!* (Biblioteca Apostrof); Z. Ornea - *Viața lui C. Dobrogeanu-Gherea* (Ed. Compania). Nicolae Gheran semnează articolul „Unde ne sunt detractorii?", expunându-și deschis părerea despre falsele acuze de antisemitism la adresa marelui romancier Liviu Rebreanu, aducând argumente cu totul plauzibile în favoarea bunului renume al maestrului. Mai sunt pomeniți Ury Benador, Ion Călugăru, Nina Cassian (indirect, negativ). Adrian Paul Iliescu, pe care îl amintim de fiecare dată cu prețuire, aduce exemple de virulență și vulgaritate în limbajul extremei drepte din interbelic („cultura urii"), cu reflexe și astăzi. În nr. 14/23 martie a.c., A.P. Iliescu aduce la lumină un tablou al politicianismului interbelic (Argetoianu ș.a.), ca și o intervenție a lui Ion Vinea care semnala aserțiunile antisemite din manualele școlare („năvălirea jidanilor în Moldova" etc.). Cinste scriitorului Ion Vinea. Eugen Simion începe un serial dedicat „tizului", Eugen Ionescu. În nr. 15/30 martie, citim o continuare a serialului *Tânărul Ionescu*, de Eugen Simion. *Istoriei literare* a lui Alex. Ștefănescu i se reproșează absența multor nume, printre aceștia și Norman Manea, Gh. Schwartz, dar comentatorii găsesc și calități („o istorie suprarealistă"), („simulare populistă"?), evident, reproșuri („ingratitudine" - Al. Cistelecan).

◆ Cu regretul că primim cu întârziere revista **„APOSTROF"**, dorim să elogiem calitatea primelor două numere apărute în acest an (în februarie, despre Cărtărescu, Norman Manea, Carol Iancu ș.a.). Marta Petreu menține un standard ridicat față de multe alte reviste. Revista relatează despre vizita unor scriitori români la Paris (între fotografii: mormântul împodobit cu flori, în Montparnasse, al lui Eugen Ionescu), apoi citim un fragment din *The dictator's dictation* (Columbia University Press, 2005) în românește, despre Norman Manea. Este relatată de asemenea *in extenso* ceremonia acordării titlului de „Doctor Honoris Causa" istoricului Carol Iancu din partea Universității „Babeș-Bolyai". Michael Finkenthal revine la „cazul Ianoși", ironizându-l cu dreptate pe Mircea Mihăieș.

◆ Cotidianul **„ZIUA"**, din 27 martie a.c., dedică o pagină comemorării la Academie a 70 de ani de la moartea lui H. Tiktin.

◆ În **„DILEMA VECHE"**, nr. 114/31 martie, Anca Manolescu, apreciată de noi pentru cărțile și publicistica sa, semnează o mărturisire: „De ce nu îmi pot fragmenta identitatea", care merită citită cu atenție de orice om cu conștiință identitară.

◆ **„ADEVĂRUL LITERAR ȘI ARTISTIC"**, din 25 martie a.c., oferă un articol, „Islamul profund", de Mircea Vasileanu.

◆ Revista **„LUMEA"**, din martie a.c., prezintă o sumedenie de informații, unele șocante, ca de ex.: „Hamas - o creație a Mossad?" (n.n. - cum se verifică?), semnalarea unor cărți apărute la Ed. Lumea Magazin, precum *Capcanele antisemitismului*. Aflăm că un soldat american a ucis un general irakian, prizonier, fiind doar amendat cu 6.000 de dolari (a se verifica?!), că ministrul de Finanțe norvegian, Kristin Halvorsen, este „propalestiniană și antiisraeliană" (de ce?), că musulmanii din Europa devin „euro-islamiști" (nu prea se știe), că Olmert, ca și Peres, își au oponenți în Israel (e normal), că președintele Iranului nu este numai antiisraelian, dar și negaționist și „nu are timp" să meargă la Auschwitz să vadă ce „s-a întâmplat" acolo, că „Austria e un paradis pentru criminalii nazișți" (credem, regretăm). Victoria Hamasului este o „maree verde", organizația Al Fatah iese din arenă, în Hamas există curente diferite, iar Mihail Gorbaciov îndeamnă Israelul „la rațiune". Elliott Abrams este un nou „guru" politic în SUA, Ben Shalom Bernauke este noul președinte al Rezervelor Federale ale SUA, numit de George W. Bush. Mai găsim amănunte din „viața și activitatea" criminalului de talie internațională Ben Laden. Revista se încheie cu un atac „la C.T. Popescu".

◆ **REVISTA „22"**, nr. 837/21 martie a.c., se deschide cu un editorial de Andrei Cornea (despre „căderea" lui Adrian Năstase), pe aceeași temă scriind Rodica Culcer, Sabina Fati, Răsvan Popescu. Aflăm despre o nouă carte a lui Marc Lévy (n. 1961), romancier francez de succes, despre Premiile Radio România Cultural (regizorul Al. Solomon, pentru film, iar Solomon Marcus - Premiul de Excelență, Norman Manea - „Lux Mundi", Alina Bercu - Premiul „Iosif Sava" ș.a.). Este publicat „Raportul pentru condamnarea regimului comunist", în-tocmit în 2005 de Sorin Ilieșiu, vice-președinte al Alianței Civice (sunt menționate și procesele antisioniste din anii '50). În nr. 838/28 martie a.c., S. Damian aduce critici opiniei publice din Israel, dar o analiză mai credibilă ar fi binevenită chiar de acolo, precum procedează Nando Mario Varga în același număr.

◆ În **„ROMÂNIA LITERARĂ"**, nr. 12/24 martie, Daniel Cristea-Enache recenzează *Supraviețuirile – 3* ale lui Radu Cosașu (Ed. Fundației PRO), Doina Jela scrie despre Salonul Cărții de la Paris (despre Hannah Arendt, B.H. Levy ș.a.), sunt amintiți Solomon Marcus și Norman Manea, premiați de Radio România Cultural. Sorin Lavric se referă la o carte apărută la Cluj, în 2005, de Wolf Lepenies, autor german, în care se afirmă că „intelectualii" ca prezență civică s-au manifestat prima oară în legătură cu „afacerea Dreyfus". Interesant. În nr. 13/31 martie a.c., Daniel Cristea-Enache își continuă seria recenziilor la *supraviețuirile* lui Radu Cosașu. Horia Gârbea polemizează inteligent cu Gh. Grigurcu, pe teme de istorie literară. Nichita Danilov publică proză despre un poet, personaj real, Evgheni Rein, originar din Rusia, trăitor în Occident. Alex. Ștefănescu scrie despre Edgar Papu, cu ocazia publicării *Interviurilor* (Ed. Limes, 2005). Un frumos elogiu poetului Șerban Foarță (îl admirăm și noi) aduce cunoscutul critic de artă George Radu Bogdan, iubitor și de litere, cum se vede.

◆ În **„OBSERVATOR CULTURAL"**, nr. 53/16 martie a.c., găsim un suculent interviu al lui Mircea Cărtărescu (trei pagini), deschis, inteligent, cu umor, îndemnul său fiind „intrarea reală în cultura europeană". Câteva pagini sunt dedicate „execuției" lui Alex. Ștefănescu pentru a sa *Istorie a literaturii*, pe care și noi, în numărul anterior, am apreciat-o ca „eliptică" (lipsa din carte a unor Al. Vona, Norman Manea, în favoarea unor valori minore). Articolele critice sunt semnate de Carmen Mușat, Paul Cernat, Mircea Muthu. În nr. 56/23 martie, este semnalată apariția, la Zaragoza, a unei ediții bilingve (spaniolă/română) din poemele românești ale lui Paul Celan (autor - Victor Ivanovici), apoi cartea lui Ernst Nolte, *Războiul civil european. 1917-1945* (foarte controversată, aspru criticată de Reich-Ranicki). Geo Șerban critică *Istoria* lui Alex. Ștefănescu, cu un titlu bun, chiar „negator" („2.830 kg"). În nr. 57/30 martie, este prezentat un roman-surpriză *Băiuței*, de Filip și Matei Florian, cu o prefață de Radu Cosașu. Proza este comparată cu aceea a lui Salinger, *De veghe în lanul de secară* și a fost publicată la Ed. Polirom, la ora actuală cea mai activă și eficientă editură. În același număr, regizorul de succes, Alexandru Solomon, deținător al câtorva premii, acordă un excepțional interviu lui Ov. Șimonca, despre evoluția opiniei publice, a educației, a gândirii în ultimii 15-16 ani. Este vorba de filmele *Viață de câine, Franzela exilului, Duo pentru Paoloncel și Petronom, Marele jaf comunist*. Regizorul, fiu al poetului Petre Solomon, a colaborat cu Mircea Cărtărescu, cu mulți oameni de cultură și, fortuit, chiar cu foști securiști, pentru realizarea filmelor.

◆ **„ALDINE"** (supliment al „României libere"), din 25 martie a.c., inserează articolul „Intelectualii occidentali și stalinismul", de Al. Mihalcea (fapte cunoscute). În nr. din 1 aprilie 2006, același Alexandru Mihalcea scrie despre Katyn, locul unui masacru al ofițerilor polonezi făptuit de sovietici în 1940 și o pomenește, fără legătură, pe Ana Pauker, considerând-o greșit „fondatoare a P.C.R.".

◆ Menționăm aici revista **„MANUSCRIPTUM"** a Muzeului de Istorie a Literaturii Române, care, probabil, din motive financiare, apare cu un mare decalaj. În nr. 1-4/2005, reținem o evocare a lui Laurențiu Ulici, semnată de Radu Cosașu, poeme de Horia Gane, un epistolar Mircea Eliade - Andrei Oișteanu, o rememorare a lui Vasile Kazar, semnată de Gyuri Kazar, despre Derrida în România (Marius Ghica).

BORIS MARIAN

Omagiu unui mare artist

Laureat al Premiului „Marcel Iancu" al F.C.E.R. pentru arte plastice, pe anii 2003-2004 – sculptorul, pictorul şi graficianul EGON MARC LÖWITH va avea o expoziţie despre Holocaust la Muzeul Deportaţilor din Dachau

34 de tablouri dedicate Holocaustului, aparţinând artistului clujean *Egon Marc Löwith*, vor fi expuse la Muzeul Deportaţilor de la Dachau. Vernisajul va avea loc la 18 mai a.c., cu participarea autorului acestei serii zguduitoare de picturi, inspirate din viaţa de lagăr, pe care artistul a cunoscut-o, din păcate, direct, el fiind deportat la Türkheim, unul dintre lagărele satelit ale celui de la Dachau. „Am primit o ofertă din Germania pentru această serie de tablouri pe care le aveam pregătite de mai mulţi ani", ne povesteşte acest artist multilateral - sculptor, pictor şi grafician - ale cărui creaţii în cele trei domenii sunt de o valoare aproape egală. Din păcate, semnatara acestor rânduri nu a putut să vădă decât un album de fotografii cu tablourile ce vor figura în expoziţie, profund impresionante prin tematică. Este, fără doar şi poate, reflectarea experienţei tragice prin care a trecut artistul. Tablouri ca „Prima zi în lagăr", cu o figură chiricită pe o scândură goală - patul, sau „Femeia cu cartoful" strângând la piept bulbul de cartof, care însemna supravieţuirea, sunt doar câteva dintre viziunile dramatice care rămân întipărite în memoria tuturor celor trecuţi prin iadul lagărelor de exterminare şi care nu pot fi uitate nici după o jumătate de veac. Referindu-se la creaţiile artistului cu acest subiect - multe dintre ele expuse la Centrul de Iudaistică al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj -, criticul de artă, dr. Alexandra Rus aprecia: „Holocaustul în accepţiunea unui artist autentic ca Egon Marc Löwith nu este o înşiruire de întâmplări tragice care i-au marcat existenţa... ci, cu puterea artei adevărate, înseamnă o raportare continuă, gravă şi responsabilă la însăşi esenţa condiţiei umane...".

Dar Egon Löwith nu este doar artistul Holocaustului. Acest subiect a constituit doar una dintre sursele lui de inspiraţie. Iudaismul, legendele *Tanahului*, dar şi surse mexicano-spaniole şi multe altele, marchează creaţia de o viaţă a artistului care, la 83 de ani cât are acum, este mai tânăr ca oricând şi nu şi-a pierdut nimic din vigoarea, imaginaţia şi dragostea sa de muncă. Am avut prilejul să petrec o după amiază minunată acasă la artist, unde am putut să admir tablouri, grafică, ceramică - „când nu puteam dormi noaptea, le-am lucrat pe acestea", îmi spunea, arătându-mi micile guaşe, vesele şi jucăuşe, ce împodobesc pereţii bucătăriei. În cameră, de asemenea, picturi - trei cu tematică biblică, pe care doreşte să le doneze F.C.E.R., şi sculpturi de dimensiuni mici, printre care se află fascinanta colecţie a

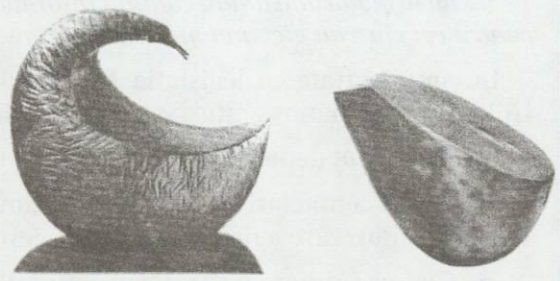

păsărilor, sculpturi reduse la dimensiuni esenţiale, aerodinamice ca să folosim o expresie modernă, fiecare altfel, fiecare cu un „ce" deosebit şi care, când o ţii în palmă, ai impresia că îşi ia de îndată zborul.

Dar nu numai creaţia, ci şi viaţa artistului este fascinantă - copilăria petrecută în Mexic („când m-am întors la Cluj, vorbeam mai bine spaniola decât limba mea maternă"), o adolescenţă grea, în care a trebuit de tânăr să muncească, să ajute la întreţinerea unei familii numeroase fără tată, anii de muncă obligatorie şi de lagăr (de unde a evadat cu câteva zile înainte de a fi eliberaţi), zbaterea ca artist la Cluj, anii de creaţie, succesul, obţinut cu foarte multă trudă şi devotament, cu recompense morale (mai puţin materiale). „Ca să am un apartament ca lumea, cum este acesta - de fapt, o singură încăpere de mari dimensiuni -, am aşteptat zeci de ani. Eram profesor la Institutul de Arte Plastice şi locuiam într-o cameră şi bucătărie, fără baie, fără apă caldă. Şi nici azi nu mi s-a împlinit visul, să am atelierul alături de apartamentul în care locuiesc", povesteşte el cu regret.

Cea mai mare pierdere suferită de artist a fost moartea soţiei sale, cu care s-a căsătorit în lagăr şi cu care a trăit 54 de ani. Consolarea lui este arta. Egon Marc Löwith nu renunţă la ea şi încearcă să-şi transforme şi să-şi transmită durerea în creaţii care să satisfacă dorinţa de frumos a publicului.

EVA GALAMBOS

ZILELE FILMULUI ISRAELIAN la Bucureşti

Timp de cinci zile (29 martie - 2 aprilie a.c.), Cinema Union şi Cinema Eforie au fost gazdele câtorva din cele mai recente producţii israeliene de film. În deschidere: „Ce loc minunat". Un film centrat pe dramaticele probleme de subsistenţă ale celor care sunt siliţi să plece din ţările lor, clandestin sau cu acte în regulă, în speranţa că, în state dezvoltate economic, vor câştiga îndeajuns pentru un trai decent. Acţiunea s-ar fi putut petrece în orice alt loc din lume: un grup de femei imigrante, care vor să treacă ilegal graniţa în Israel, undeva, în apropierea Mării Moarte, intră pe mâna unor traficanţi de carne vie; muncitori thailandezi apelează la soluţii disperate (jocul de ruletă), cu consecinţe tragice, din aceleaşi drastice motive pecuniare. Un film de mare duritate şi gingăşie. Un reportaj cinematografic bine făcut, a cărui substanţialitate vine din întreţeserea abjectului cu sublimul, a amoralităţii cu spiritul justiţiar. Un film despre disperare şi speranţă. Eyal Halfon urmăreşte şi alte subiecte de „graniţă". Când şi cum se biruie pe sine un om plin de complexe, fizice şi psihice? Există în răspuns poate singurul accent specific israelian din film: scena în care acest om găseşte în el puterea de a spune muncitorilor tailandezi lucrând la irigaţii: „Toate acestea, *eu* le-am făcut!". Persoana întâi singular este, de fapt, plural. Pe el *îl doare* felul în care este tratat fiecare petec de pământ făcut să rodească datorită apei. Şi aceasta pentru că în Israel s-a realizat şi se realizează enorm într-un timp record. Un alt film interesant: „Dinastia Schwartz". Un film despre tradiţie şi modernitate în iudaism. Amir şi Shmuel Hasffari, regizorii filmului - Amir fiind şi scenaristul acestuia -, ne conduc spre probleme ce îi frământă mult pe israelieni şi poporul evreu azi: ● Ce înseamnă a fi noi înşine în secolul XXI? ● În ce măsură Halaha corespunde normelor actuale de viaţă? ● Ce este *idişkeit*-ul? Intriga n-are nimic spectaculos. Liniştea dominant-tradiţională a unui orăşel israelian este „spartă" de o familie de evrei laici, originari din Rusia. Unchiul, căsătorit, medic chirurg, este nevoit să-şi câştige existenţa deschizându-şi o măcelărie *treif*. Nepoata lui a venit în Israel cu urna în care există cenuşa tatălui ei decedat în fosta U.R.S.S., tată pe care vrea să-l îngroape, cu ritualul cuvenit, în pământul sfânt. Tribunalul halahic îi respinge cererea. Ceea ce conferă profunzime filmului este atitudinea bunicii Schwartz faţă de tânără: caldă, înţelegătoare, profund umană. Fiindcă numai înţelegerea duce la apropiere, la comunicare, la regăsire a evreităţii, dintotdeauna, simbioză între etnicitate şi religie. La o gândire modernă, la flexibilitate, asigurând continuitatea iudaismului. Bunica Schwartz şi tânăra nou venită din Rusia trăiesc laolaltă un moment de mare intensitate emoţională. În seara de *Kol Nidrei*, când Cerurile de deschid, împlinesc *ele* ritualul de înmormântare a urnei cu cenuşa tatălui fetei, în pământul Israelului. Kadişul este rostit, printre lacrimi, de fiica celui ce, în sfârşit, îşi găseşte odihna, aşa cum ea şi-a dorit. Nu e nimic ortodox în ceea ce ele fac, dar este sincer, este profund. Este *legato*-ul de care are nevoie Israelul, acum, mai mult ca oricând. (E. SUHOR)

„Ecumenismul – încă o formă de luptă împotriva antisemitismului, negaţionismului, a terorii"

Interviu cu prof. univ. dr. preot EMILIAN CORNIŢESCU, preşedintele A.C.P.R.I.

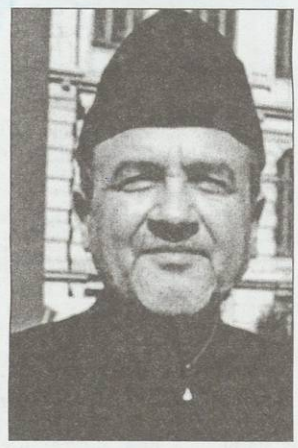

Pentru prof. univ. dr. preot *Emilian Cornitescu*, preşedinte executiv al Asociaţiei Culturale de Prietenie România-Israel (A.C.P.R.I.), ecumenismul este un mod de a spune că, pentru a adânci înţelesul slujirii lui Dumnezeu, avem nevoie nu de discursuri, ci de porţi deschise către toate religiile lumii. Părintele Cornitescu face parte dintre acei ierarhi care, prin acţiunile, prin cărţile lor, încearcă „să spele" ferestrele întunecate ale lumii contemporane - războaie locale, masacre, genocide, conflicte etnice, religioase - convins că Dumnezeu este unul şi acelaşi pentru toţi oamenii, că numai respectul faţă de celălalt conduce la armonia de care lumea are atâta nevoie. Este colaborator al revistei noastre de foarte mulţi ani, încă din perioada imediat următoare doctoratului în teologie, susţinut la Ierusalim.

- De când datează implicarea dvs. în activitatea A.C.P.R.I.?

- De la începuturi. În cadrul unui congres ţinut la Ierusalim, am avut onoarea să-i cunosc pe domnii Vişinescu şi Bârlădeanu, lideri ai Asociaţiei, şi comuniunea faţă de valorile umaniste, care stau la baza acesteia, m-a determinat să devin membru fondator. Sunt laureat al unei diplome de onoare oferită de Filiala acesteia din Craiova, coautor al unui manual de ebraică, autor al lucrărilor „Astrologia biblică" şi „Limba sfintelor cazanii". Am predat ebraica la noile facultăţi de teologie din Craiova, Piteşti, Târgovişte şi sunt profesor titular de ebraică al Facultăţii de teologie din Constanţa.

- Ce v-a condus spre ecumenism?

- Nevoia de dialog interconfesional. Nu trebuie să uităm că omul a fost creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, că este vital să învăţăm unii de la alţii, să fim împreună. Lipsa dialogului duce la dezumanizare şi chiar la ignorarea principiului fundamental al oricărei religii: iubirea aproapelui. Prin ecumenism, oamenii devin mai puţin egoişti şi reuşesc să reevalueze valorile culturale în spiritul frăţietăţii. Ecumenismul este încă o formă de luptă împotriva antisemitismului, a negaţionismului, a terorii.

- Credeţi că există remedii împotriva antisemitismului?

- Educaţia, capabilă să anihileze prejudecăţile; conştientizarea faptului că problema nu este numai a evreilor, ci a tuturor popoarelor lumii. Şi mă bucur când văd că există reacţii de susţinere şi din partea altor Biserici care-şi educă credincioşii în acest spirit.

A consemnat IULIA DELEANU

Cronologie istorică

Urmare din pag. 6

◆ *1886, iunie 22.* În casa lui Isac D. Bally, din Bucureşti, se fondează Societatea Istorică „Iuliu Barasch". Societatea a funcţionat timp de cinci ani. Sub egida ei a apărut publicaţia „Analele Societăţii Istorice «Iuliu Barasch»".

◆ *1896, martie 25.* Se desfăşoară, la Galaţi, Adunarea generală a delegaţilor comunităţilor israelite, cu participarea a 19 comunităţi din Moldova, Muntenia (fără Bucureşti) şi Dobrogea. Lucrările Adunării au fost publicate de J.B. Brociner, organizatorul acestui eveniment de importanţă istorică pentru viaţa comunitară a evreilor din România.

◆ *1896, martie.* Apare în traducere românească broşura lui Theodor Herzl, *Statul evreilor*, editat de Goldschlagen, Botoşani.

◆ *1906, decembrie 25.* Apare „Curierul israelit", organ săptămânal pentru apărarea intereselor evreieşti. Începând din 26 martie 1920, devine organul Uniunii Evreilor Pământeni, iar după 1923 - organul Uniunii Evreilor Români. Este suprimat în noiembrie 1940. Reapare la 17 septembrie 1944, până în aprilie 1946.

◆ *1906.* Participarea evreilor la Expoziţia jubiliară din Parcul Carol (Bucureşti). Industriaşii şi comercianţii evrei sunt medaliaţi în număr mare.

◆ *1916-1919.* Războiul României pentru Reîntregirea ţării. Participă la război peste 23.000 de evrei. S-au înregistrat 882 de morţi şi 825 de decoraţi.

◆ *1921, februarie 6.* „Curierul Israelit" relatează despre instalarea noului comitet de conducere al Comunităţii Evreilor din Bucureşti. Preşedinte - Ely Berkowitz. Momentul marchează reorganizarea Comunităţii, desfiinţată în anul 1874.

◆ *1925, februarie.* Apare, la Iaşi, „Sinai", revistă pentru studii iudaice. Din 1928 devine anuar şi apare la Bucureşti până în 1933. Director, dr. M.A. Halevy.

◆ *1936, ianuarie 29.* Partidul Evreiesc şi Uniunea Evreilor din România semnează acordul de creare a Consiliului Central al Evreilor. Preşedinte a fost ales dr. Wilhelm Filderman.

◆ *1936, februarie 16.* Apare, în „Curierul israelit", comunicatul cu privire la constituirea Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din România. Preşedinte, Sigmund Birman.

◆ *1936, octombrie 25.* În „Curierul israelit" se anunţă inaugurarea Institutului de Cultură al Templului Coral - cenaclu academic de ştiinţă iudaică. Preşedinte - dr. I. Brucăr.

◆ *1941, ianuarie 21-23.* Pogromul legionar antievreiesc în Bucureşti.

◆ *1941, iunie 29.* Începutul pogromului din Iaşi.

◆ *1941, iunie 30 - iulie 6.* Se pun în circulaţie „Trenurile morţii". Sunt asasinaţi mii de evrei din Iaşi.

◆ *1941, septembrie 16.* Începe deportarea în Transnistria a evreilor din Basarabia.

◆ *1941, octombrie 9.* Începe deportarea în Transnistria a evreilor din sudul Bucovinei.

◆ *1941, octombrie 13.* Începe deportarea evreilor din Cernăuţi.

◆ *1956, octombrie 19.* Apare „Revista Cultului Mozaic".

◆ *1991, iunie.* Prima comemorare, cu participare internaţională, a Holocaustului în contextul românesc. (L.B.)

MERIDIANE • MERIDIANE

◆ În cadrul „Primăverii culturale europene“ ce se desfăşoară între 27 martie - 15 mai, Teatrul „Kameri“ din Tel Aviv va prezenta, în zilele de 5 şi 6 mai, la Sala Mare a Teatrului Naţional, spectacolul „Hamlet“.

◆ Regizorul *Alexandru Solomon* a obţinut Premiul pentru regie al Uniunii Cineaştilor, la categoria film documentar, pentru pelicula „Marele jaf comunist“. Trei scurt-metraje ale regizorului - „Duo pentru Paoloncel şi Petronom“, „Viaţă de câine“ şi „Franzela exilului“ - au fost proiectate la Institutul Cultural Român din Bucureşti. Aceste documentare au fost premiate la importante festivaluri naţionale şi internaţionale, fiind difuzate de BBC, Arte, France 2.

◆ Cea mai valoroasă colecţie din România cu lucrări semnate de *Victor Brauner* a fost expusă la Muzeul de Artă din Tulcea. Expoziţia a fost organizată de Institutul de Cercetări Muzeale, care a lansat şi un calendar pe 2007 cu reproduceri fotografice ale lucrărilor expuse.

◆ Firma israeliană „Ashtrom“ se ocupă cu construirea sediului Teatrului Excelsior, o clădire care va avea 11 etaje. Tot firma asigură şi fondurile necesare. După încheierea lucrărilor, trustul va folosi clădirea până îşi va amortiza investiţiile, după care va intra în proprietatea statului român.

◆ Prima reuniune a Forumului Mondial Evreiesc, un nou organism consultativ internaţional, va avea loc în octombrie, în localitatea Beit Hanassi. Vor participa aproximativ 200-300 de lideri ai evreilor din întreaga lume. Iniţiativa creării acestui forum îi aparţine preşedintelui israelian Moshe Katsav. Ea a fost lansată la cea de a 16-a sesiune a Knesset-ului, din 2003, şi ar urma să fie un fel de „a doua Cameră“ a Parlamentului israelian.

ŞTIRI... SIGURE

◆ Asasinarea lui Ilan Halimi în Franţa a avut drept consecinţă creşterea interesului pentru imigrare al evreilor francezi în Israel. Astfel, numărul celor care se gândesc să plece s-a dublat. Potrivit lui David Roche, directorul general al Jewish Agency, de la asasinat zeci de evrei francezi au luat legătura cu Agenţia pentru a se interesa de condiţiile de imigrare.

◆ La Clubul Scriitorilor idiş din Tel Aviv, Uniunea Scriitorilor şi Ziariştilor de limba idiş a celebrat cea de a 99-a aniversare a ziaristului şi scriitorului Yoseph Lipsky. Mulţi ani, sărbătoritul a editat în Israel ziarele „Der Veg“ şi „Fray Isroel“, fiind şi corespondent la numeroase ziare idiş din lume.

◆ *Eddie Butler* va reprezenta Israelul la concursul de acest an al „Euroviziunii“. Butler face parte din comunitatea evreilor negri care a emigrat din Statele Unite în Israel. Ei se consideră descendenţi ai vechilor israeliţi, deşi istoricii resping această ipoteză. Butler va interpreta în concurs melodia „Ze Hazaman“ sau „This is the Time“.

◆ Tot un interpret evreu - *Tina Karol* (Tania Liberman) - va reprezenta Ucraina la aceeaşi competiţie. În vârstă de 23 de ani, în finala selecţiei „Euroviziunii“ din această ţară, ea a reuşit să învingă alţi doi finalişti. Karol este cunoscută în comunitatea evreiască ucraineană pentru repertoriul ei de cântece evreieşti.

◆ Activitatea turistică din Israel a crescut cu 31% în februarie, comparativ cu aceeaşi perioadă a anului trecut, şi cu 24% în primele două luni ale acestui an. Ministrul turismului, Avraham Hirchson, a spus că este posibil ca în 2006 să se atingă obiectivul propus de trei milioane de turişti.

◆ Gripa aviară nu a ocolit nici statul evreu. 11.000 de curcani au murit în câteva zile în trei kibuţuri şi un moşav. Toate păsările au fost tăiate atât în locurile menţionate, cât şi pe o rază de trei kilometri. Israelul a oprit exporturile de păsări neprelucrate, iar U.E. a interzis importul de produse de pasăre din ţară.

◆ Paradoxal, patinajul a devenit un sport dominat de evrei. Campioana lumii la patinaj artistic, *Irina Sluţkaia*, din Rusia, este evreică, la fel şi rivala ei, americanca *Sasha Cohen*. *Emily Hughes*, tot din echipa americană, este evreică, iar sora ei, Sarah, a obţinut medalia de aur la Olimpiada de Iarnă din 2002. Cele trei perechi din echipa americană de dans au parteneri evrei. **(E.G.)**

ŞANHAI – portul ultimului refugiu

Prigoana nazistă şi pericolul transformării unor ţări în aliate ale lui Hitler au declanşat o masivă emigrare a evreilor din aceste state. Dar cea mai mare problemă cu care s-au confruntat a fost precaritatea ţărilor care vroiau să-i primească. De aceea, evreii au încercat să obţină vize - şi uneori au şi reuşit - în zone îndepărate, în capătul celălalt al lumii, cum se spune - Cuba, Brazilia sau... China. Una dintre aceste destinaţii exotice a fost Şanhai-ul. Un recent film documentar austriac descrie peregrinările refugiaţilor evrei din această ţară pentru care Şanhai-ul a devenit portul ultimului refugiu.

În acest mare oraş nu existau limitări în privinţa accesului şi aşezării străinilor, mai ales dacă aveau bani. În cartierul internaţional oamenii de afaceri veniţi din alte ţări puteau activa în linişte. Oraşul era plin de contraste: cartiere de lux închise ale marilor bogătaşi europeni sau americani, alături de înjghebările sărăcăcioase ale miilor de chinezi. În urma atacurilor repetate ale japonezilor, în perioada în care evreii austrieci au ajuns acolo, oraşul se afla în declin. Pentru a-şi asigura condiţiile de trai, ei s-au organizat într-o comunitate puternică. Şi-au creat un cartier al lor, „Mica Vienă“, cu prăvălii, cafenele, cluburi de noapte, propriile ziare. În afara evreilor austrieci au ajuns la Şanhai şi sute de evrei din alte ţări europene.

Dar după ce, în 1941, japonezii au câştigat controlul asupra cartierelor locuite de străini, evreii au fost mutaţi într-un ghetou. Trăiau în condiţii de insecuritate, dar puteau să circule prin oraş, iar copiii frecventau şcolile. Oamenii locuiau în camere mizere, de mansardă, supravieţuiau cu multe dificultăţi, femeile îşi câştigau pâinea croşetând. În 1943, Crucea Roşie a raportat că mii de refugiaţi erau să moară de foame. Şi dacă n-au murit de foame, au murit în urma bombardamentelor americane. Interesant a fost că japonezii, cunoscuţi pentru brutalitatea şi duritatea lor, s-au îngrijit de răniţi, indiferent de naţionalitate. După eliberarea de japonezi, majoritatea refugiaţilor au plecat în S.U.A., Australia şi Israel.

EVA ŢUŢUI

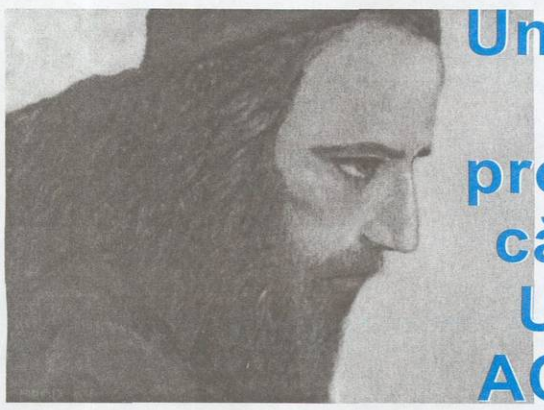

Un martir al propriilor căutări: URIEL ACOSTA

Gabriel da Costa ori Uriel Acosta (cum apare în diverse scrieri) s-a născut în 1590, la Oporto, în Portugalia şi a murit în 1640, la Amsterdam. Familia sa era convertită la catolicism. Educat într-o mănăstire iezuită, la vârsta de 25 de ani era trezorierul unei parohii. În 1618, a părăsit biserica, a plecat la Amsterdam, a fost circumcis, şi-a luat numele iudaic de Uriel. Comunitatea din Amsterdam nu l-a primit cu braţele deschise, cum se aştepta. El a început să critice deschis tradiţia rabinică, provocând antipatia şi apoi respingerea din partea conaţionalilor. Uriel Acosta a scris o carte: „Comparaţie între tradiţia fariseică şi Lege“, ceea ce i-a adus o condamnare la închisoare chiar din partea autorităţilor creştine. Cartea a fost interzisă, autorul a plătit amendă şi s-a autoexilat. După 15 ani de exil şi frământări, Uriel Acosta revine la Amsterdam şi declară că „se îndoieşte de Legea lui Moise“. După alţi şapte ani, îşi cere iertare în faţa comunităţii şi acceptă ritualul umilitor de a fi călcat cu piciorul de fiecare membru al comunităţii. Nu a mai suportat, după acest moment, să trăiască în disprețul celor din jur şi s-a sinucis. A lăsat un manuscris: *Exemplul unei vieţi*, care a fost publicat abia la sfârşitul secolului al XIX-lea. Despre această personalitate controversată au scris Zangwill, istoricul Graetz ş.a.

BORIS MARIAN

Contribuţia evreilor la modernizarea Germaniei până în 1933

Albert Einstein menţiona, într-o prefaţă scrisă pentru publicaţia „Cahiers juifs“, apărută în Franţa, după 1933, aportul imens al evreilor, puţin numeroşi faţă de populaţia majoritară, la civilizaţia şi cultura germană, ca şi la cea a Occidentului. Infirmând argumentele antisemite, evreii şi-au dovedit rezistenţa morală (respectul pentru lege şi pentru valorile familiei) bazată pe esenţa iudaismului. În secolul al XIX-lea, doi mari scriitori, Heinrich Heine şi Ludwig Börne, au fost de origine iudaică. În plan politic, unul din liderii „Junkerilor“ (moşieri conservatori) era evreul botezat Julius Stahl, în timp ce liberalii erau conduşi, printre alţii, şi de lideri evrei: Johann Jacoby, Leopold Sonnemann. Primul preşedinte al Curţii Supreme a Reichului, sub Wilhelm I, a fost Ludwig Bamberger, evreu ridicat la treapta nobiliară. Unul din consilierii principali ai lui Wilhelm II a fost Albert Ballin. Legislaţia în domeniul comerţului a fost elaborată cu participarea lui Lewin Goldschmidt. Înaintea instaurării Republicii de la Weimar, justiţia avea ca ministru pe Kurt Rosenfeld, iar finanţele pe Hugo Simon, iar după instaurare, la interne era Landsberg, la externe fiind Walter Rathenau, ce avea să fie asasinat de un fanatic naţionalist. În Prusia, unul dintre prim-miniştri a fost Paul Hirsch. Prezenţa evreilor emancipaţi în vârful ierarhiei politice germane în perioada 1860-1925 a alimentat din plin propaganda antisemită, deşi nici un politician evreu nu a putut fi acuzat de lipsă de loialitate în serviciul public. N-a existat profesiune în epoca modernă în care evreii germani să nu fie prezenţi prin competenţă şi prestigiu (medicină, jurisprudenţă, industrie, ştiinţă, finanţe, comerţ). Şi aceste contribuţii au devenit obiectul programului xenofob al noului partid ce avea să preia puterea în 1933. În literatură, Hugo von Hoffmansthal, Karl Kraus, Else Lasker-Schüler, Klaus Mann (fiul lui Th. Mann), Rilke, Wassermann, Werfel, Stefan Zweig, Arnold Zweig, Feuchtwanger, Joseph Roth, Kafka ş.a., au fost creatori de literatură germană care, conform criteriilor naziste, ar fi fost „evrei“ (de la 25% la 100%). În filosofie, de la Sálomon Maimon în sec. XVIII, la Hermann Cohen (1842-1918), Ernst Cassirer, Husserl, Otto Weininger, Martin Buber, evreii au adus contribuţii considerabile. În ştiinţele aplicate (A. von Bayer - „semi-evreu“, Fritz Haber - Premiul Nobel, H. Hertz), în matematică, fizică (Jacobi, G. Cantor, Minkowski), ca să nu mai vorbim de lunga listă de inventatori care au contribuit (fără intenţie) la crearea puternicei industrii de război germane. Sunt domeniile în care evreii şi-au pus inteligenţa la contribuţie. În muzică, Gustav Mahler, apoi o serie de dirijori precum Bruno Walter, Klemperer au fost evrei. În pictură, Liebermann, Lesser Ury, H. Struck, Steinhardt, în cinematografie (Lubitsch, Fritz Lang, Lupu Pick ş.a.), editori, librari, jurnalişti, sportivi, toţi aceşti evrei au crezut că „patria germană“ le va fi recunoscătoare. Hitler, în *Mein Kampf*, nu suflă o vorbă despre ei. El, ca şi antisemiţii de azi, vedea o conspiraţie mondială „iudeo-masonică“. Astăzi, sperăm, convieţuirea evreo-germană a intrat pe un făgaş normal ce nu va fi spulberat de ura celor intratabili.

B. MEHR

Restituirea Palatului Căilor Ferate Austriece face vâlvă la Viena

La Viena, retrocedările bunurilor şi imobilelor „arianizate“ în perioada celui de-al doilea război mondial continuă să agite şi astăzi spiritele. Doar la câteva săptămâni după restituirea a cinci picturi semnate Klimt, nepoata familiei Bloch-Bauer, Maria Altmann, obţine şi Palatul Căilor Ferate Austriece. Instanţa de judecată s-a pronunţat săptămâna trecută în favoarea restituirii în natură a imobilului din Elisabethstraße 18, cotat la suma de patru până la cinci milioane de euro. Mariei Altmann, în vârstă de 90 de ani, îi revine însă doar o pătrime din imobil. Până la ora actuală, ceilalţi moştenitori nu au revendicat clădirea.

Proprietarul de drept al Palatului, fabricantul evreu Ferdinand Bloch-Bauer, s-a refugiat în 1938, în perioada prigoanei naţional-socialiste, la Zürich, de unde a încercat să vândă imobilul Companiei de Căi Ferate. Bazându-se pe anumite tertipuri juridice, compania a preluat însă clădirea, fără să plătească un şiling. După terminarea războiului, Palatul a devenit proprietatea Căilor Ferate Austriece.

Acesta nu este însă un caz singular la Viena. Alte trei imobile importante au fost retrocedate anul trecut. Există însă şi procese în care instanţa de judecată s-a pronunţat împotriva restituirii. **(COMPRESS)**

Un luptător anti-totalitarist: LEONARD KIRSCHEN

Foarte puţin cunoscut astăzi, Leonard Kirschen, originar dintr-o familie evreiască venită la începutul secolului al XIX-lea în Ţara Românească, şi-a dedicat viaţa şi cariera unui scop nobil: rezistenţa la totalitarism. S-a născut la 8 septembrie 1908, la Brăila, la vârsta de 11 ani a fost trimis la studii în Anglia, apoi la Berlin, unde a obţinut diplome de inginer şi de economist. Revenit la Bucureşti, a studiat şi Dreptul, din 1937 colaborând la diverse publicaţii britanice. În 1941 se refugiază în Turcia, unde este colaborator permanent la „Daily Telegraph“, „Sunday Times“, „Arab News Agency“. Revine în ţara natală în noiembrie 1944, este corespondent la Associated Press of America. Şi-a plătit scump naivitatea de a crede în şansa liberei informaţii într-o ţară cu regim dictatorial. Este arestat în 1950, deşi putea părăsi România mult mai devreme, cunoaşte închisorile Malmaison, Jilava, este condamnat la 25 de ani temniţă pentru „înaltă trădare“. După un deceniu, în anul 1960, în urma unui demers al Ministerului de Externe britanic este eliberat şi soseşte la Londra. Redevine colaborator la Associated Press, se ocupă de ţările sud-americane, unde dictaturile se succedau de la an la an. Publică, în 1963, o carte de succes, *Prisoner of Red Justice*, relevând experienţa din închisorile de la Jilava, Aiud, Piteşti. Este primul autor mai important care dezvăluie aceste orori. A fost ales vicepreşedinte al Asociaţiei Culturale a Românilor refugiaţi în Anglia. A murit la 30 aprilie 1983, iar presa britanică („The Times“ ş.a.) i-a adus elogii meritate pentru conduita şi acţiunile sale umanitare. Faţă de dictatura lui Hitler, apoi cea antonesciană şi apoi, regimul pro-sovietic, dictatorial din România, Leonard Kirschen a fost un consecvent oponent, suferind cu demnitate pentru idealul democraţiei. **(B.M.M.)**

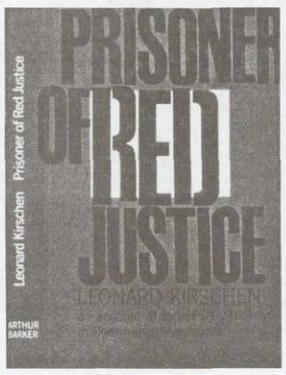

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

„HIDON HATANAH ROMANIA“

La finalul Seminarului dedicat memoriei Holocaustului (v. pag. 8-9), *a avut loc selecția națională pentru concursul „Hidon* Hatanah“ ce va avea loc, ca în fiecare an, în Israel. Comisia, condusă de Marele Rabin *Menachem Hacohen*, a desemnat - în urma unei probe scrise și orale - câștigătorii ediției din 2006. Din comisia care a decis rezultatul final au mai făcut parte: Prim Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, profesoara *Bianca Știubea*, *Erwin Șimșensohn* și coordonatorul național de Talmud Tora, *Anda Dumitru*.

Dintre cei opt concurenți, din diverse orașe ale țării, pe primele două locuri s-au clasat *Eliza Croitoru*, din Bârlad, și *Ioana Dinescu*, din București. Tinerele au acumulat cel mai mare număr de puncte, în condițiile în care toți cei opt participanți au fost excepțional pregătiți. Trebuie să remarcăm nivelul de dificultate și maturitate al unui concurs care este dedicat celor cu vârsta de până la 18 ani, care devin astfel cunoscători ai Cărților Torei. (L.F.)

REGHIN

Concurs în memoria matematicianului DAVID GELLER

La Gimnaziul „Alexandru Ceauşeanu“ din Reghin s-a desfăşurat cea de a IV-a ediție a Concursului „David Geller“, dedicat memoriei acestui profesor de matematică, originar din Cernăuți, care, după multe avataruri - ghetou, refugiu, expulzare din București -, a ajuns la Reghin. Aici a profesat decenii de-a rândul, învățând generații de elevi.

La concurs - care s-a desfășurat în prezența unor oficialități locale și reprezentanți ai Comunității Evreilor din Tg. Mureș (secretar - *Teodor Schwartz*) - au participat 190 de elevi din 22 de școli, printre care o școală din București, una din Ungaria și o școală din Scoția. Premiile au fost oferite din sponsorizări din partea unor firme din Târgu Mureș, Glasgow și a Comunității Evreilor din Târgu Mureș. Tuturor participanților care au primit premii și mențiuni li s-au oferit, din partea F.C.E.R., cărți cu subiecte iudaice de la Editura Hasefer.

CRAIOVA

Un militant pentru adâncirea relațiilor româno-israeliene

„Somnul în era moleculară“ a fost subiectul susținut de prof. dr. *Jean Jacques Askenasy*, israelian originar din acest oraș, la Facultatea de Medicină din Craiova. Au fost prezenți șefii celor două clinici universitare de Neurologie și de Psihiatrie din oraș, prof. dr. *Cornelia Zaharia* și prof. dr. *Tudor Udriștoiu*, medici rezidenți, specialiști și primari în domeniul celor două discipline medicale. Autor a 128 de lucrări științifice, președinte al Asociației Medicale a Somnului din Israel și vice-președinte al Societății Asiatice a Somnului, domnia-sa a prezentat cele mai noi descoperiri în direcția sus-menționată. Militând pentru adâncirea relațiilor între România și Israel, prof. dr. *Jean Jacques Askenasy* s-a implicat în stabilirea înfrățirii orașului Craiova cu orașul israelian Nazareth-Ilit.

Moștenirea spirituală CAJAL

Urmare din pag. 2 societatea românească are, în continuare, nevoie. De unde - și această a doua ediție a simpozionului omagial“, a conchis vorbitorul.

Un accent aparte în medalionul realizat de vorbitori l-a realizat E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România: „Statul Israel se înclină în fața memoriei unui terapeut social care, în calitate de președinte al F.C.E.R., s-a implicat cu toată forța în promovarea relațiilor de colaborare, pe multiple planuri - cultural, științific, economic ș.a. - și de adâncire a prieteniei între Israel și România“.

Tulburătoarea stare emotivă a fiicei sale, *Irina Cajal-Marin*, s-a transmis tuturor celor adunați în Amfiteatrul „Ion Heliade Rădulescu“ al B.A.R.: „Mă aflu în fața dvs. pentru a vă vorbi despre moștenirea unor medici pasionați de meserie și de omenia de a veni în sprijinul aproapelui. Pentru a vă vorbi despre tatăl meu lăsându-vă moștenire vocația profesoratului, spiritul de echipă, încrederea în continuitatea muncii sale de o viață prin discipolii lui. Pe unii i-a format, pe alții i-a și susținut în lungul și dificilul drum al recunoașterii profesionale. În întreaga mea existență trăită lângă iubiții mei părinți, am învățat ce înseamnă să iubești oamenii. De aceea, vă chem pe toți ca, în memoria lui, să fim mai buni, mai atenți unii față de ceilalți, mai sensibili la ceea ce frământă azi, omenirea“.

Mulțumind fiecăruia dintre distinșii vorbitori, secretarul Fundației, dr. *Dorel Iordănescu*, a evidențiat fațete inubliabile, rămase în memoria sa, multitudinea de înzestrări ale celui ce are capacitatea de a fi mereu în cugetele noastre și căruia i s-a dedicat a doua ediție a Simpozionului, onorat de participarea unor prestigioase personalități ale vieții medicale românești. (I.D.)

În seara zilei de 10 aprilie a.c., a avut loc, la Biblioteca Templului Coral din București, *Sederul* copiilor, în care rolurile s-au inversat - copiii învățându-i pe părinți și pe profesori semnificațiile eliberării din Egipt. Organizatori: *Anda Dumitru* și *Delia Golda*. Vom reveni în numărul viitor al revistei.

GALAȚI

HARIE GROPER la 75 de ani

La împlinirea vârstei de 75 de ani, la 29 aprilie 2006, toată familia sa, inclusiv, cea din Israel, urează secretarului Comunității Evreilor din Galați, domnul inginer ***Harie Groper****, multă sănătate, fericire, noroc și putere de muncă. Verticalitate în toate acțiunile pe care le întreprinde!*

CENTRUL CULTURAL COMUNITAR BUCUREȘTI, 9 aprilie 2006

Două conferințe-eveniment

Matineul duminical din 9 aprilie a.c., găzduit de Centrul Cultural Comunitar, a propus, cu real succes, un „nou stil de abordare“ a unui subiect străvechi, adaptat circumstanțelor socio-politice la zi: antisemitism și negaționism.

Conferențiarii, membri ai Comisiei pentru combaterea antisemitismului din cadrul F.C.E.R. (președinte - dr. **Alexandru Elias**, moderatorul evenimentului), publicista **Magdalena Boiangiu** și președintele Centrului de Monitorizare și Combatere a Antisemitismului în România, **Marko Maximilian Katz**, au reușit să sintetizeze principalele momente din „istoria recentă“ a antisemitismului. Tema, incitantă, a suscitat vii discuții. Textele celor două conferințe vor face obiectul unui caiet special al „Realității Evreiești“.

CALENDAR

● 1 aprilie 1906 - s-a născut, la Felștin (Ucraina), scriitorul AIZIC GUBERMAN. A scris poezii, poeme și piese în limba idiș.

● 1 aprilie 1940 - s-a născut *ing.* PAUL SCHWARTZ, *vice*-președintele F.C.E.R.

● Dintr-un document, apărut la 2 aprilie 1830, reiese că se plănuia amenajarea unui nou cimitir evreiesc la București, situat în afara orașului și având „o întindere de 360 de stânjeni“.

● 2 aprilie 1926 - s-a născut, la Leipzig, scriitorul EDGAR HILSENRATH, autorul unor romane în care zugrăvește viața în vechiul ștetl evreiesc.

● 4 aprilie 1909 - a murit, la Praga, actorul ADOLF VON SONNENTHAL, născut la Budapesta. Din 1856 a jucat la celebrul Burgtheater din Viena. Interpretări memorabile în tragediile lui Schiller, Goethe, Shakespeare.

● 7 aprilie a.c. - se împlinesc zece ani de la dispariția remarcabilului poet și umorist AUREL FELEA, realizatorul unor musicaluri de mare succes.

● 7 aprilie 1924 - s-a născut, la Viena, scriitorul JOHANNES MARIO SIMMEL. În 1991, a fost distins de Națiunile Unite cu „Award of Excellence“.

● Acum 490 de ani - la 10 aprilie 1516 - evreilor din Veneția li s-a ordonat să se mute într-un cartier izolat al orașului, unde fusese cândva o turnătorie (*în italiană* „getto“). Așa a apărut noțiunea de ghetou.

● 13 aprilie 1903 - a murit, la Meron, filosoful și psihologul MORITZ LAZARUS, unul dintre fondatorii psihologiei comparate.

ANIVERSĂRILE ȘI COMEMORĂRILE LUNII APRILIE

● 16 aprilie 1973 - a murit, în Israel, dirijorul ISTVAN KERTESZ, născut la Budapesta. Din 1964 a fost director muzical al Operei din Köln.

● 16 aprilie a.c. - se împlinesc 110 ani de la nașterea (1896, Moinești) poetului TRISTAN TZARA. S-a stabilit în Franța. A fost promotorul dadaismului.

● Cu 85 de ani în urmă - la 16 aprilie 1921 -, GALA GALACTION începe prima sa călătorie în Țara Sfântă.

● 17 aprilie a.c. - se împlinesc 95 de ani de la nașterea (1911, Repino, Rusia) fostului campion mondial de șah MIHAIL BOTVINNIK.

● 17 aprilie 1996 - a încetat din viață, la vârsta de 78 de ani, fostul președinte al Israelului, CHAIM HERZOG.

● 18 aprilie 1881 - a murit, la Londra, omul de stat și scriitorul BENJAMIN DISRAELI. A fost de mai multe ori prim-ministru al Marii Britanii. În 1876, regina îi conferă titlul de Conte de Beaconsfield. Romane: *Vivian Grey, Minunata poveste a lui David Alroy, Lothair* ș.a.

● 20 aprilie 1992 - s-a inaugurat, la Așdod (Israel), monumentul închinat memoriei celor dispăruți pe vasele „Struma“ și „Mefkure“.

● 21 aprilie 1863 - s-a născut, la Craiova, eruditul librar și editor MOISE WINDWAR. A lucrat la cunoscuta Editură „A. Samitca“ din Bănie. În 1895, se stabilește la București și este numit director al Editurii „Steinberg“, unde a publicat prima ediție completă a *Basmelor românilor*, de Petre Ispirescu. A murit în 1951, în Israel.

● 22 aprilie 1916 - s-a născut, la New York, marele violonist YEHUDI MENUHIN. Copilul-minune al viorii a fost elevul lui George Enescu. În 1965, regina Marii Britanii i-a conferit titlul de Sir. A concertat cu cele mai mari orchestre ale lumii, fiind un magistral interpret al lui Bach, Mozart, Beethoven etc.

● 22 aprilie 1909 - s-a născut, la Torino, specialista în neurologie RITA LEVI-MONTALCINI. În 1986, a fost distinsă, împreună cu Stanley Cohen, cu Premiul Nobel pentru medicină pentru descoperirea unei substanțe din corpul uman care stimulează creșterea celulelor nervoase.

● 27 aprilie 1931 - s-a născut, la Odessa, violonistul și dirijorul IGOR OISTRACH. A alcătuit un remarcabil duo cu tatăl său, marele violonist David Oistrach.

● 30 aprilie 1899 - s-a născut, la Berlin, actrița LUCIE MANNHEIM.

SIEGFRIED WOLF

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

A plecat în Lumea-De-Dincolo o mare doamnă a școlii românești de coregrafie, ESZTER GONDA z.l., a cărei gândire artistică și-a pus pecetea asupra multor generații de balerini, unii - afirmați în prima linie a dansului modern contemporan. Dumnezeu s-o odihnească!

Colectivul revistei „Realitatea Evreiască“

IN MEMORIAM

GHIZELA SULIȚEANU

Primim de la domnul Marcel Drăghici o emoționantă scrisoare, o evocare a etnomuzicologului dr. GHIZELA SULIȚEANU, care s-a stins din viață la 9 martie 2006.

Născută în București, la 26 octombrie 1920, într-o familie evreiască, Ghizela Sulițeanu a fost, în 1948, membru fondator al Institutului de Folclor. A studiat la Conservatorul „Alberto della Pergolla“, apoi în anii războiului (1941-1944), la Conservatorul Evreiesc. În anii 1944-1949, a urmat cursurile Facultății de Filosofie din București. A fost, ani de zile, cercetător la Institutul de Etnografie și Folclor din București (1949-1979). Membră a diverse societăți și asociații în domeniu, a participat la simpozioane internaționale, a elaborat lucrări de valoare, a obținut premii de prestigiu (al Uniunii Compozitorilor pe anul 1976, „Ciprian Porumbescu“ al Academiei, în 1990 ș.a.). Dr. Ghizela Sulițeanu a iubit muzica, folclorul românesc și al minorităților din România (sârbi, germani, tătari, bulgari etc.). Mulțumim domnului Marcel Drăghici pentru prețioasa epistolă și informațiile primite.

În luna martie 2006, au fost înhumați în cimitirele C.E.B.: MAYOR MIRON (81 de ani), str. Drumul Timonierului nr. 11-13; HERȘCOVICI MORENU (76), str. Dristor nr. 97-119; SULIȚEANU GHIZELA (86), str. Dr. Zlătescu nr. 30; LEHRER HENRIK (96), str. Amiral Bălescu nr. 20; ROSEMBERG BERTA (96), str. Brăilița nr. 7; LEINWEBER ARNOLD (86), str. Elev Ștefănescu nr. 11; CREȚU RAHILEA (85), str. Alex. Obregia nr. 21; ERDEI MARIANA (86), B-dul Iuliu Maniu nr. 74; PASCU SOFIA (95), str. Renului nr. 3; BADEA MARIANA (51), str. Arh. Petre Crețu nr. 1; HORENSTEIN VALERIE MARIANA (93), Bd. Dacia nr. 49; TEICH NESTOR (91), str. Piscului nr. 13; ANTONESCU SOPHIE ALICE (83), ISRAILOVICI LEON (84), GONDA ESZTER (99), Cămin „Amalia și Dr. Moses Rosen“.

Cu pioasă amintire, anunțăm împlinirea unui an de la trecerea în neființă, la 24 Adar (4 aprilie), a scumpei noastre prietene și mătuși FRIDA WEINSTEIN, din Iași. Ea continuă să existe în gândurile celor ce-au iubit-o, care poartă mereu în inimă căldura și noblețea ei sufletească. Fie memoria ei în veci binecuvântată! Irina și Elena Brucăr, nepoții din Israel, cu întreaga familie și prietenele de la Clubul Comunitar!

La 11 aprilie 2006, se împlinesc doi ani de când a încetat să bată inima generoasă a celui care a fost ing. ERVIN SEBESTYEN, anunță Ilona Mudava.

JEWISH REALITY

PASSOVER REFLECTIONS

The page anticipating the Pessach holiday includes the messages of Great Rabbi Menachem Hacohen and of Dr. Aurel Vainer, from which we are publishing excerpts. Following our good friend and Judaism counselor, eng. Baruch Tercatin's suggestion of studying the work of Great Rabbi Yitzhak Niemirower, we reproduced a series of his Pesach reflections included in the volume "The Judaism" (published by "Hasefer" Publishing House in 2006). The outstanding scholar elaborates on the issue of the authentic assertion of the Jewish people. It can be achieved only through "its organic unity", "with a variety of colors, with a historical differentiation, nevertheless bearing the seal of a spirit of brotherhood love", because, from all the types of unity known in science, only the organicity that leaves freedom for individual expression generates the spiritual delivery, similar to that started through the Exodus. The essay "Had Gadiah" is also most original, the author considering as crime only the kid's killing (a metaphor for the Jewish people), whereas the others, upon whom God sends the Death Angel, are only "the judges and the executioners of the deserved punishments".

Great Rabbi MENACHEM HACOHEN

Liberty for Israel and for the Humanity

This grand event – the Exodus from Egypt – left its imprint in the history of the world and was most important and significant in the history of the Jewish people. The *HaTorah* dedicated many portions of the week to this great event and it obliged the Jewish people to observe many mitzvot related to the Exodus from Egypt – it ordered – "mitzvot ase" (positive commandments) – (*Exodus*, 13.8) – "And thou shalt shew thy son in that day, saying, [This is done] because of that [which] the LORD did unto me when I came forth out of Egypt."

In order to observe this commandment, "And thou shalt shew thy son in that day, saying" – the Jewish sages corrected the "Hagadah shel pesach" – and established a "halaha" – law (Rambam – laws, hametz u matza). It is a commandment of the Torah to tell about the miracles that happened to our ancestors in Egypt, in the night of Nissan 15 – as it is described in (Exodus 13:3) – "Remember this day, in which you came out from Egypt, out of the house of bondage" – the more you say it, the better it is.

Pesach, the holiday of freedom and of liberation, is considered the most central and important of the Jewish holidays – it is the special holiday in which we organize a "leil seder" (order evening) and the "hagadah" (from the word "to say") – with the whole story in special chapters.

In the old times, there was no "Hagadah shel Pesach" written in an established order; it was transmitted orally, from parents to the sons – one generation after the other. Only in the time of the "great knesset" did the sages understand the necessity of writing it down. This was the first nucleus of "Hagadah shel Pesach" that was written and organized. In time, there were added chapters from the Torah, the Talmud and legends, chapters of prayers and poetry, until it reached the form that we know today.

A long time later, each community added songs and poems related to the eulogy of the holiday, to attract the children, for them not to fall asleep during the Seder. Along the generations, there were added many significant explanations, such as, for example, how we received the Torah. In the last years, there was added the "hahagadah" – historical, geographical and archaeological explanations.

The "Hagadah shel Pesach" is the most widespread book written in Hebrew – the most translated – and the one having most drawings.

Our sages gave a lot of importance to the commandment "Ve higadta lebinha" (and you said to your son). They considered it not only an explanation of the holiday, but a very valuable principle – the education of the children – one generation after the other, as well as teaching the fundamental values of the Jewish people: its liberation and constitution as a people – on the basis on social and moral values.

I wish you a happy and kosher holiday of liberty.

The Message for Pesach 5766 of the President of F.J.C.R., Dr. AUREL VAINER, Member of the Parliament

„Hag Pesach Sameah!"

Beloved brothers and sisters,

We celebrate the historical epopee of our people delivery from Egypt slavery this year – 5766 – with the same joy. The delivery from Egypt is associated for us with the huge effort of Moses Rabeinu, during the 40 years of passage through the desert, to re-educate the people and to extract the slavery from the souls of those delivered [...] the answer to the traditional question "Ma Nishtana?" ("What makes different?") this Pesach 5766 from other Pesach celebrations is our community life, more intense, with more diversity, keeping the rhythm with the transformations of the Romanian society. We are a community that deeply manifests its attachment to the country of our birth, education and working activity, we continue to bring our contribution to its progress and prosperity; we are supporting its efforts of integration in the European Community in January 1, 2007. In unity we will succeed to overcome the xenophobic, the denying and anti-Semitic manifestations of different types; these cannot diminish our faith in good inter-ethnic relationship, the hope for better life of a ethnic community, a nation that introduced in its national anthem the Hope – Hatikva [...] We share the faith in the democracy values, we also hope dialogue, wisdom and peace will prevail over violence and hatred, all over the world [...].

PEACE IS THE NAME OF GOD

This is how we could define the lecture on "The Global Ethics" of Professor Dr. Hans Kung, the author of "Judaism", "Christianity" and "Islam" trilogy. The first volume translated in Romanian and published by "Hasefer" Publishing House, was released in the second part of the event hosted by the Romanian Cultural Institute. Dr. Aurel Vainer, president of F.J.C.R. and Member of the Parliament and Alexandru Singer, editor, recommended the work. The lecturer conceived the global ethos as the relation of the three monotheist religions to the Decalogue. The lecturer underlined the "change of paradigms" in each of the three monotheist religions, in the Judaism the paradigms representing the history of the Jewish people. Some of the worth retaining conclusions: 1. Who wants to keep everything petrifies the religion. 2. Religion = respect for life, the killing in its name being forbidden. 3. The golden rule of all the religions: what you do not like is not to be done to the other (Hilel). The guest answered the questions that followed the lecture on actual political issues of the Middle East and suggested the change of the expression "the civilizations collision" to the "civilizations meeting", a way of saying that peace can be reached only through dialogue.

"ELIE WIESEL'S WORLD – YESTERDAY AND TODAY"

Between March 29 – April 2 the 3rd edition of the seminary "Elie Wiesel's world – yesterday and today" (coordinators Mirela Asman and Edy Kupferberg, prof. Bianca Stiubea from the Youth Department) took place. The action supported by the Fund for the support of the organizations outside Norway, included the communities in Targu Mures, Cluj-Napoca, Satu Mare, Oradea, Arad. The participants honored the event; between them: Great Rabbi *Menachem Hacohen*, Dr. *Aurel Vainer*, president of F.J.C.R. and member of the Parliament, Dr. *Zvi Feine*, director, and *Israel Sabag*, deputy director of the Joint program for Romania, adv. *Iulian Sorin*, representative of the Federation president, Dr. *Irina Cajal*, member in the Leadership Committee of F.J.C.R. , the presidents of the up-mentioned communities. The pilgrimage in the cities where from more than 60 years ago the Jews were deported to Auschwitz, included Sarmas too, the place where the pogrom of September 1944 took place. The seminary had in its center the Holocaust from the present perspective. Worth remembering is the opinion of the F.J.C.R. president, Dr. *Aurel Vainer*: "Due to distance communication (phone conversation), Elie Wiesel could experience again the childhood atmosphere in the core of the present community". We mention also the commentary of Great Rabbi *Menachem Hacohen*: "You asked me to define a moment that impressed me a lot, and I have to mention the participants' eyes and look at the Sarmas graves. You could see how people understand the dimension of what happened during those years".

In the other pages you can also read:

- Correspondence from Budapest
- Jews in the World
- Judaica
- The Book and the Freedom
- Teleobiectiv
- "Habimah – moments from inside the curtains
- From the cultural press
- Meridians
- The Community Actuality

ISRAEL 2006

SHORTLY TO THE POINT: NAHUM GUTMAN

If a Romanian tourist arrives in Tel Aviv and happens to be on Bialik Street, at Rubin Museum, he gets enough chances to find out something about the painter whose career started in Bucharest. In the same museum, he finds a retrospective exhibition Jean David, and again gets the feeling of an old acquaintance. We will not remind Marcel Iancu, for whom the tourist can plan a special visit to Ein Hod to become familiar with the heritage of the artist who played an important role in the Romanian public approach to the modern art parameters. But, when he will get out of the Rubin Museum and walk to Dizengoff street, he will arrive to Bialik Square, to the fountain in its center, surrounded by the splendid mosaic, the Nahum Gutman's work, and instantly will need more information about the author. When asking, he will find out that there is a special museum dedicated to the Nahum Gutman's personality, and he will do what Geo Serban did in order to describe in the «Jewish Reality» a halt in this museum. Whoever walks through its space will get the image of a very rich painter, illustrator and children books author, of a ceramist and, of course, of a graphics artist. The polyvalent and gifted artist invested in all these artistic fields not only a very rigorous professional training (that began in Bezalel School and was refined in Vienna and Berlin), but also his talent of reality observation and interpretation, his dynamic character, with equal flexibility and incisive irony. He died in 1980 at age 82 at the peak of his recognition as one of the founders of the contemporary arts in Israel, with a constant public in the country and in the great centers of the world.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN
Corectură: MIHAELA OBERSCHI

Traducători:
Ebraică: TEHILA OFER, Ing. B. TERCATIN (Israel)
Engleză: SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: MARCU GOLDSTEIN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70.
Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11
Telefon: 314.96.90
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 (198.000) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 (120.000) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 (90.000) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

א – יד ניסן תשס״ו ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות ברומניה

דברי הגות לחג הפסח

בעמוד המופיע לקראת חג הפסח בעיתוננו מתפרסמות האיגרת של הרב הראשי מנחם הכהן, אותה אנו מביאים להלן והאיגרת של נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה, חבר הפרלמנט ד״ר אורל ויינר, שממנה אנו מצטטים מספר מובאות.

ידידנו הטוב, המייעץ לנו בנושאי יהדות - אינג׳ ברוך טרקטין - הביא לתשומת לבנו את המסה של פסח מתוך יצירותיו של מי שהיה הרב הראשי יעקב יצחק נימירובר. בהתאם להצעתו נטלנו שורת דברי הגות לחג הפסח מתוך הכרך ״היהדות״ (ראה אור בהוצאת ״הספר״, 2006). איש הספר המזהיר עוסק בעיית החיובים האמיתית של עם ישראל, היכולה להתקיים רק באמצעות ״האחידות שאינה ניתנת לחלוקה״ ו״הרבגוניות והשוני ההיסטורי אשר, יחד עם זאת, נושאים תמיד את החותם הרוחני של אהבה המביאה לידי אחווה״. כל זה מוסבר בכך שמתוך צורות האחידות הידועות במדע, רק המכלול הבלתי ניתן להפרדה, המאפשר ביטוי אישי, מוביל אל השחרור הרוחני כמו זה המתחיל ביציאת מצרים. מקורית במיוחד היא גם המסה על ״חד-גדיא״, אשר בה המחבר מתייחס רק להמתת הגדי כאל מעשה פשע (מטאפורה לעם ישראל). ואילו לגבי האחרים, אלה שאליהם שולח אלוהים את מלאך המוות, מדובר רק ב״שופטים ומוציאים לפועל את העונש המגיע להם״.

איגרת יו״ר הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה, חבר הפרלמנט ד״ר אורל ויינר, לחג הפסח תשס״ו אחיותיי היקרות, אחיי היקרים

גם השנה, תשס״ו, אנחנו חוגגים כתמיד בחדווה את הפרשה ההיסטורית של יציאת עמנו מעבדות לחירות. יציאת מצרים מתקשרת אצלנו גם במאמץ האדיר שהשקיע משה רבנו במהלך ארבעים השנים של חציית המדבר, על מנת לחנך מחדש את העם ולהסיר את עקבות העבדות מנפשותיהם של היוצאים לחופשי [...]. לקושיות המסורתיות על ״מה נשתנה״ הפסח הזה, תשס״ו, משנים קודמות, התשובה ניתנת על ידי חיינו הקהילתיים שהתעצמו ונעשו יותר מגוונים, ביחס ישיר לשינויים שהתחוללו בחברה הרומנית. אנחנו קהילה המפגינה בצורה בולטת את חיבתנו לארץ שבה נולדנו ועוצבנו, ובה אנו עובדים ותורמים בכך להתקדמותה ולשגשוגה, וכמו כן תומכים באופן פעיל במהלכיה לקראת שילובה באיחוד האירופי ב- 1 בינואר 2007. באמצעות אחדותנו האמיצה יעלה בידינו לדחות גם את התופעות של שנאת זרים, הכחשת שואה ואנטישמיות בצורותיה השונות. אין אלה מסוגלות להפחית מן האמונה בדו-קיום אתני מעולה ובתקווה לשיפור נוסף בכל הנוגע לעם אשר טבע בראש ההמנון הלאומי שלו את המילה ״התקווה״ [...]. מתוך שותפות באמונה בערכי הדמוקרטיה אנחנו מייחלים כי ההידברות, החוכמה והשלום יגברו על האלימות והשנאה - בכל מקום ומקום בעולם [...].

מסר הרב מנחם הכהן - הרב הגדול ליהודי רומניה לחג הפסח תשס״ו

חרות לישראל ולאנושות

ביציאת מצרים, הורתה ״מצוות עשה״ (שמות יג, ח): והגדת לבנך ביום ההוא לאמור, בעבור זה עשה ה׳ לי בצאתי ממצרים״. לשם קיום מצוה זו של ״הגדת לבנך״, תיקנו חכמי ישראל את ה״הגדת של פסח״, ונקבעה ההלכה (רמב״ם הלכות חמץ ומצה ז,א): מצוות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן, שנאמר (שמות יג, ג): ״זכור את היום הזה ישר יצאתם ממצרים״... וכל המאריך בגברים שארעו ושהיו הרי זה משובח״. חג הפסח - חג החרות והגאולה, נחשב לחג הגדול והמרכזי בחגי ישראל, הוא החג האחר והמיוחד שלכבודו נערך ״ליל סדר״ עם ״הגדה״ מיוחדת המגוללת את כל תוכנו של החג בפרקים נפלאים.

בראשונה, בזמנים הקדומים, לא היתה ה״הגדה של הפסח״ כתובה וערוכה בסדר קבוע והיתה נמסרת בעל פה מאבות לבנים - דור אחר דור. רק בתקפה אנשי כנסת הגדולה, ראו החכמים

צורך לכנס את כל דברי ה״הגדה״ ולהעלותם על כתב. היה זה הגרעין הראשון של ה״הגדה של פסח״ הכתובה והערוכה לפי סדר קבוע. ברבות הימים נוספו ל״הגדה״ פרקים מהמקרא, מן ההלכה והרגדה, פרקי תפילה ופיוטים, עד שקיבלה את המתכונת והמבנה של ״הגדה של פסח״ המצוייה בימינו.

בדורות המאוחרים יותר, הוסיפו בקהילות השונות, שירים ופיוטים המגברים הן בשבח החג והן שנועדו לעורר ענין אצל הילדים כדי לעוררם שלא ״יירדמו בשעת ה״סדר״. בכל הדורות הירבו לפרש את ה״הגדה״, הוסיפו בצידה פירושים והסברים שונים ומגוונים מהם פרשנות בדרך הנגלה ותורת הקבלה. בשנים האחרונות זכתה ה״הגדה״ גם לפרשנות היסטורית, גיאוגרפית וארכיאולוגית. ה״הגדה של פסח״ הוא ספר העברי המתורגם ביותר, וגם הספר היהודי המאוייר והמצוייר ביותר. חכמי ישראל החלסו לשיבות מרובה למצוות ״והגדת לבנך״. הם ראו בכך לא רק בסבר למצוות החג, אלא גם עקרון רב ערך לחונוך הבנים, דור אחר דור, בהקניית הערכים היסודיים של עם חשראל, יציאתו לחרות וראשית התהוותו לעם, על בסיס של ערכים חברתיים ומוסריים.

בברכת חג חרות פסח שמח וכשר,
הרב מנחם הכהן
הרב הכולל לקהילות יהודי רומניה

המאורע הכביר ביותר של יציאת מצרים, הטביע חותם על תולדות האנושות והיה למאורע המשמעותי החשוב ביותר בתולדות עם ישראל. תורת ישראל הקדישה פרשיות לרב למאורע הגדול הזה, וחייבה את בני ישראל במצוות רבות הקשורות

עולמו של אלי ויזל - אתמול והיום

בין 29 במרץ ל- 2 באפריל התקיימה העונה השלישית של הסמינר בנושא ״עולמו של אלי ויזל - אתמול והיום״ (בהנחיית מירלה אשמן ואדי קופרברג, ופרופ׳ ביאנקה שטיובאה מאגף הנוער). הפעילות התפרסה בקהילות טירגו-מורש, קלוז׳-נאפוקה, סאטו-מארה, אוראדיאה וארד, במימון הקרן הנורווגית לתמיכה בארגוני חוץ. אורחי הכבוד היו: הרב הראשי מנחם הכהן, נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה חבר הפרלמנט ד״ר אורל ויינר, ד״ר צבי פיינה וישראל סבג - המנהל וסגן המנהל תוכנית ג׳וינט לרומניה - עו״ד יוליאן סורין, ד״ר אירינה קז׳ל החברה בוועד המנהל של הפדרציה ונשיאי הקהילות הנ״ל. העלייה לרגל לערים שמהן גורשו לפני 60 שנה לאושוויץ יהודי צפון טרנסילבניה כללה גם את סארמאש, המקום שבו התחולל הפוגרום בחודש ספטמבר 1944. הסמינר אכן התמקד בהנצחת זכר השואה מתוך נקודת מבט של ימינו אנו (דיווח: לוצ׳יאנה פרידמן). ראויות לתשומת-לב: הבעת דעתו של יו״ר הפדרציה חבר הפרלמנט ד״ר אורל ויינר: ״בזכות השיחה ממרחקים (שיחה טלפונית - הערך), יכול היה אלי ויזל לשוב ולחוות את חוויית ילדותו דווקא בחיק הקהילה הנוכחית״; ופרשנות הרב הראשי מנחם הכהן: ״מאחר שביקשתם כי אתאר רגע שהותיר בי רושם עמוק, אני חייב לציין את מבטי המשתתפים לנוכח הקברים בסארמאש. יכולת לחוש שהאנשים אכן מבינים את הממדים של מה שארע באותן שנים״.

בעמודים אחרים בעיתוננו תוכלו לקרוא:

● מכתבים מבודפשט ● היהודים בעולם ● יודאיקה ● הספר והחירות ● טלאוביאקטיב ● ״הבימה״ - תמונות מאחורי הקלעים ● מתוך עיתונות התרבות ● מרידיאנים ● חדשות קהילתיות.

השלום הוא שם אלוהים

כך ניתן לסכם את ההרצאה בנושא ״אתיקה גלובאלית״ שנשא פרופ׳ האנס קינג, מחבר הטרילוגיה ״היהדות״, ״הנצרות״, ״האיסלם״. בחלק השני של האירוע שאירח ״מכון התרבות הרומני״ נערכה השקת הכרך הראשון שתורגם לרומנית וראה אור בהוצאת ״הספר״. הספר הומלץ על ידי נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה חבר הפרלמנט ד״ר אורל ויינר ועל ידי עורך הספר, פרופ׳ אלכסנדר זינגר. בהגדרה ״אתוס גלובאלי״ התכוון המרצה ליחס של שלוש הדתות המונותאיסטיות כלפי עשרת הדיברות. המרצה הדגיש את ״החלפת הדפוסים״ בכל אחת משלוש האמונות באל אחד, כאשר הדפוסים השייכים ליהדות הם עצם תולדותיו של עם ישראל. שלוש מסקנות ראויות לתשומת לב: א׳ המבקש לשמר את הכול גורם להתאבנות הדת. ב׳ הדת היא כיבוד החיים, מכיוון שחל איסור על המתה בשמה. ג׳ כלל הזהב של כל הדתות: מה ששנוא עליך אל תעשה לרעך (הלל הזקן). בתשובות על השאלות שהופנו אליו לאחר ההרצאה בנוגע לסוגיות פוליטיות קשורות במצב במזרח התיכון, הציע האורח להחליף את צירוף המילים ״התנקשות התרבויות״ ב״מפגש התרבויות״, כלומר שהשלום ניתן להשגה אך ורק בדרך הידברות.

ישראל 2006 ישר ולענייין: נחום גוטמן

אם יגיע תייר מרומניה לתל אביב ויזדמן למוזיאון רובין ברחוב ביאליק, רבים הסיכויים לכך שהוא יודע כמה וכמה דברים על צייר זה, אשר הקריירה שלו החלה בבוקרשט. באותו מוזיאון יראה התייר גם תערוכה רטרוספקטיבית של זיאן דויד ושוב, תוך הרגשה של היכרות קודמת. שלא לדבר על מרסל ינקו, שלכבודו יכול התייר לתכנן לעצמו ביקור מיוחד בעין הוד, על מנת לערוך היכרות מקיפה עם מורשת האמן שמילא תפקיד חשוב בקירוב הקהל הרומני לדפוסי האמנות המודרנית. ואולם, בצאתו ממוזיאון רובין לרחוב כשמגמת פניו לעבר רחוב דיזנגוף, התייר ייתקל בכיכר ביאליק, על המזרקה שבמרכזה המוקפת יצירת המוזאיקה הנפלאה של נחום גוטמן - ומייד יבקש לקבל מידע נוסף על האמן. אם יתעניין, יגלה שקיים מוזיאון מיוחד מוקדש לאישיות של נחום גוטמן. זה מה שעשה גם ג׳או שרבאן, על מנת שיוכל לתאר ב״המציאות היהודית״ ביקור באותו מוזיאון. המסייר באולמות המוזיאון מקבל תמונה של קריירה עשירה מאד: צייר, מאייר ומחבר ספרי ילדים, קרמיקאי וגרפיקאי. למען כל אחד מתחומי האמנות הללו עבר היוצר הרבגוני והמוכשר הזה לא רק הכשרה מקצועית קפדנית (שהחלה בבצלאל ונמשכה בווינה ובברלין), אלא השקיע גם יכולות של משקיף חד-מבט ופרשן של המציאות. הטמפרמנט הנמרץ שלו, עם היותו גמיש, הצטיין גם באירוניה מושחזת. גוטמן הלך לעולמו בשנת 1980, בגיל 82, כאשר כבר זכה להכרה כאחד ממניחי היסודות לאמנויות בנות זמננו בישראל ועם קהל נאמן בארץ, כמו גם במרכזים חשובים בעולם.

MITROPOLIA
ARHIEPISCOPIA TIMIȘOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr.

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL L • NR. 251 (1051) • 13. 04 - 5. 05 2006 • 15 NISAN - 7 YIAR 5766 • 16 PAGINI + EDIȚIE SPECIALĂ (I-II) – 1,80 (18 000) LEI

EDIȚIE SPECIALĂ (I-II)

- Eroii Israelului
- Vizita în România a unei delegații JOINT din S.U.A.

TEMPLUL CORAL DIN BUCUREȘTI, 25 aprilie 2006

Și în acest an, la 25 aprilie a.c., am comemorat, la Templul Coral, Ziua Mondială a Holocaustului. 27 Nisan, zi stabilită de Knesset pentru comemorare, s-a constituit într-un omagiu adus eroilor care, în aceeași zi, au început revolta Ghetoului din Varșovia. Prizonierii din acest ghetou și alte ghetouri au ales să moară cu demnitate, aidoma strămoșilor lor, luptătorii de la Masada.

Adunarea comemorativă a fost deschisă de președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*. În memoria celor pieriți ca martiri, a celor căzuți ca eroi, și-au înclinat frunțile, reuniți la Templul Coral, lideri ai F.C.E.R. și C.E.B., numeroși evrei bucureșteni. Șase lumânări au fost aprinse spre neuitarea celor șase milioane de victime ale Holocaustului. *El Male Rahamim* a fost psalmodiat de prim-cantorul *Iosif Adler*.

ZIUA MONDIALĂ A HOLOCAUSTULUI

Rememorare-avertisment față de negaționiștii Holocaustului, asumare a responsabilității României față de Holocaust, care nu a ocolit-o, valoarea educațională a comemorării pentru tinerele generații, importanța cunoașterii istoriei Holocaustului au fost principalele semnificații ale comemorării. Cu acest prilej, a fost transmis mesajul președintelui Statului Israel, *Moshe Katsav*, în care se sublinia faptul că „amintirea Holocaustului este o mare îndatorire națională", cu atât mai accentuată de noile escaladări ale antisemitismului în lume. Impresionantul *Kadiș* rostit de Marele Rabin *Menachem Hacohen* împreună cu întreaga asistență a străbătut, cu străvechi fior de sacralitate, inimile celor prezenți. După cum, *Hatikva*, imnul național al Statului Israel, intonat de participanți, a fost de natură să ofere reuniunii dimensiuni încrezătoare în prezentul și viitorul poporului evreu. (I.D.)

ISRAEL 58

Mesaje adresate comunităților din Diaspora, cu prilejul aniversării Zilei Independenței

MOSHE KATSAV, președintele Israelului

Sunt mândru de solidaritatea comunităților evreiești din Diaspora cu Israelul

Dragi prieteni,

De când poporul evreu și-a recâștigat Independența și și-a creat un stat evreiesc și democratic în Israel, în 1948, a trebuit să facem față multor războaie și acțiuni teroriste, precum și dificultăților economice și sociale. Cu toate acestea, Statul Israel este acum o țară ce se situează în fruntea unor domenii ca știința, tehnologia, cercetarea și dezvoltarea. Este un exemplu pentru multe țări din lume și a câștigat mult respect pe plan internațional.

În 1948, Yșuvul, pământul Israelului, număra 600.000 de evrei, iar în prezent, populația Israelului se cifrează la șapte milioane. Am integrat milioane de imigranți noi provenind din țări ale Islamului, din blocul comunist și le-am oferit tuturor locuințe, educație, asigurări sociale și de sănătate.

Continuare în pag. 3

EHUD OLMERT, prim-ministru al Israelului

Viitorul nostru și viitorul poporului evreu îl vom realiza împreună

Îmi face o deosebită plăcere să vă transmit felicitări călduroase cu prilejul celui de-al 58-lea *Iom Haațmaut* al Statului Israel. În cei 58 de ani de existență, Israelul a trebuit să facă față multor provocări și a înregistrat multe succese. Născut din cenușa Holocaustului, dintr-o națiune de refugiați, Israelul a devenit un stat modern și plin de vitalitate, ajungând unul dintre fruntașii mondiali în domeniile tehnologiei, medicinei și științei.

M-am angajat să-mi dedic funcția de prim-ministru punerii în aplicare a viziunii mele pentru un viitor mai bun, pentru noi și copiii noștri, un viitor care să asigure o mai bună securitate personală, dreptate și speranță, un viitor în care Statul Israel va reprezenta simbolul valorilor poporului evreu respectate de-a lungul timpului - unitate, toleranță și respect reciproc.

PAG. 3

IOM HAAȚMAUT – sărbătorit la București

■ București, 2 mai 2006. Imagini de la recepția oferită de Ambasada Israelului, cu ocazia Zilei Independenței

IARȚAIT pentru eroii Israelului

IOM HAZIKARON

O ceremonie fără discursuri, fără patetisme, fără emfază, derulată sub cerul liber, în fața monumentului consacrat victimelor Holocaustului, din curtea Templului Coral. Un gest simbolic, un jurământ. Eroii Israelului au făcut jertfa supremă, cu arma în mână, pentru ca nimeni să nu-și mai poată permite vreodată să mâne la moarte evrei lipsiți de o țară care să-i apere. Printre numeroșii participanți la comemorare - lideri ai F.C.E.R. și C.E.B., E.S. *Rodica Radian Gordon*, ofițeri superiori ai armatei române, atașați militari ai unor misiuni diplomatice acreditați în România. După onorul militar și momentul de reculegere, făclia neuitării a fost aprinsă de *Galel Elișa*, fratele lui *Zvi Elișa*, mort în Războiul de Iom Kipur. Sub cerul liber din curtea Templului au răsunat cuvinte sacre (*Kadiș* - Rabinul *Abraham Ehrenfeld*) și rugi străvechi (*El Male Rahamim* - prim-cantorul *Iosif Adler*). Fiecare moment s-a remarcat prin simplitate, emoție, durere reținută. Fie că a fost *hesped*-ul rostit de președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*. Fie - scurte comentarii la temă și Ordinul de Zi, din 1 mai a.c., dat de șeful Statului Major al Armatei Israeliene, citit de atașatul militar al Ambasadei Israelului în România, *Daniel Davidi*. Impresionante - depunerile de coroane de flori din partea: • Statului Israel • Armatei Israelului • F.C.E.R. și C.E.B. • familiilor îndoliate • atașaților militari ai unor ambasade. Depunerile de coroane au avut ca fundal cântece interpretate cu discreție de corul tinerilor evrei din București. Au fost intonate imnurile de stat ale României și Israelului. (I.D.)

Un nou pas în combaterea antisemitismului și xenofobiei

Ordonanța de Urgență nr. 31/2002 a devenit lege

Președintele *Traian Băsescu* a semnat, la 26 aprilie a.c., Decretul privind promulgarea Legii pentru aprobarea Ordonanței de Urgență nr. 31/2002 a Guvernului, privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii. În textul legii a fost inclusă și definiția Holocaustului. Față de prima variantă votată de Parlament, actul normativ a fost completat. La solicitarea șefului statului, printre cei care au suferit consecințele Holocaustului a fost introdusă și minoritatea rromă.

Vom aborda în numărul viitor al revistei semnificația acestei legi.

„Am fost, suntem și vom fi cu dvs."

Rabin *Menachem Hacohen*, *Attila Gulyas*, coordonatorul pe țară al O.T.E.R., ing. *Osy Lazăr*, președintele C.E.B. La Oradea, ing. *Felix Koppelmann*, președintele comunității, a făcut un succint istoric al evreilor din oraș.

Cuvinte de mulțumire pentru impresionanta primire - cu muzică liturgică (Corul Templului Coral, dirijat de *Maximilian Kertesz*, prim-cantorul *Iosif Adler*), muzică profană (corul tineretului evreu bucureștean, condus de *Bogdan Lifșin*) - au fost rostite de președintele și, respectiv, vicepreședintele Comitetului JOINT pentru Europa Centrală și de Est, *Patricia Uhlmann* și *Debby Miller*. Au participat E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, lideri ai F.C.E.R. și C.E.B. Delegația a fost însoțită de dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România, de *Israel Sabag*, director adjunct, și de *Alex Sivan*, împuternicitul președintelui F.C.E.R.

Continuare în pag II

Deputat dr. AUREL VAINER, președintele F.C.E.R.

Ce este JOINT? Este unul dintre cei mai mari și mai buni frați ai evreilor de pretutindeni. Noi, evreii din România, nu avem decât să adresăm cele mai fierbinți mulțumiri acestor frați evrei americani. Ați fost, sunteți și am convingerea că veți fi împreună cu frații din România pe timp nedeterminat. Nici un moment nu putem - nu neglija - nu putem omite, uita ceea ce ați făcut și ceea ce faceți pentru evreii din România [...].

Continuare în pag II

Dr. ZVI FEINE, directorul Programului JOINT pentru România

Această misiune a fost compusă din două grupuri ale JOINT – o parte dintre oaspeți, care se ocupă de problematica central și est-europeană, iar ceilalți reprezentanți JOINT sunt implicați în administrarea proprietăților comunitare. Membrii prezidiului JOINT nu au mai vizitat România de șase ani și azi sunt interesați de schimbările pozitive cu privire la programele de asistență, pentru copii și vârstnici, de proiectele pentru tineret. Au auzit despre ele și au vrut să le vadă și să le sprijine.

Continuare în pag II

PAG. 7

ȘTEFAN IUREȘ – 75

„Verigă în lanțul generațiilor"

PAG. 5

BUCUREȘTI, 19 aprilie 2006

ITINERARUL CULTURII HASIDICE

PAG. 4

IUDAICA

PAG. 8-9

CĂRȚI NOI

PAG. 11

Vlăstar din trunchiul familiei Tiktin

Pictorița Lola Schmierer Roth

PESAH 5766

„MA NIŞTANA, HALAILA HAZE?"

Sederele colective din Capitală şi din provincie au demonstrat că fiecare celebrare a sărbătorii de Pesah este un reînnoit prilej de regăsire identitară, de meditaţie despre sensul istoriei poporului evreu. În acest spirit a venit şi urarea de *Hag Pesah Sameah*, rostită, în numele conducerii F.C.E.R., de preşedintele Federaţiei, deputat dr. *Aurel Vainer*. Înainte de începutul lecturii din *Hagada şel Pesah*, preşedintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, a dat citire mesajului de felicitare transmis comunităţii evreieşti din România de primul ministru *Călin Popescu Tăriceanu*.

Există câteva teme de meditaţie esenţiale la care ne invită să reflectăm *Hagada şel Pesah*, ori de câte ori o redeschidem, în serile de *Seder*: • Cum trebuie să gândească un om care vrea să fie liber? • Cum să-şi cucerească libertatea? • Cum să se elibereze de mentalitatea de sclav? Mesaderul serilor de Seder la Bucureşti, Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, a evidenţiat indubitabila lor valoare educativă, împlinind o semnificativă *mitva*, aşa cum îşi găseşte ea expresie în *Exodus* (13,8): „Să spui atunci [în fiecare an - n.r.] fiului tău: «Aceasta este reamintirea celor înfăptuite de Dumnezeu pentru noi când am ieşit din Egipt»". Simbolurile gastronomice de pe platoul (*cheara*) de Pesah, alternanţe ale bucuriei cu amărăciunea, ne desluşesc nevoia de echilibru în tot ce gândim şi făptuim. Un mod de a spune că iudaismul respinge extremismele de gândire în filosofie şi în viaţa de zi cu zi. Actul nostru de naştere ca naţiune, consfinţit în urmă cu peste 3500 de ani, are, totodată, şi o conotaţie universală. De Pesah, sărbătorim şi prima revoltă, încununată de succes, împotriva statutului de sclav, împotriva unui sistem social opresiv.

Multitudine de sentimente am trăit toţi cei reuniţi în serile de *Seder* colectiv 5766, la Centrul Cultural Comunitar din Capitală: • apartenţă la marea familie a obştii noastre • purificare sufletească • conştiinţă a continuităţii iudaismului în România. Sentimente amplificate prin nemuritoarele cântece de Seder - *Daieinu, Adir Hu, Ehad Mi Iodea* şi câte altele - interpretate de prim cantorul *Iosif Adler* şi reluate de corul tineretului evreu (dirijor - *Bogdan Lifşin*).

Lectura *Hagadei* are ca punct de pornire „Ma Niştana..." („Prin ce se deosebeşte această noapte de celelalte nopţi ale anului?"), întrebare pusă de cele patru ipostaze ale fiilor de care aminteşte *Hagada*: înţeleptul, nelegiuitul, naivul şi cel care nu ştie să întrebe. Fiecare ipostază este, de fapt, o alegorie despre raporturile evreilor, în decursul a patru generaţii, faţă de tradiţie: 1. Bunicul practicant; 2. Fiul ateu; 3. Nepotul neştiutor, dar interesat de tradiţie; 4. Strănepotul ignorant. Este parabola care subliniază că temelia evreităţii este transmiterea moştenirii spirituale către generaţiile următoare. Chiar noţiunea de *Seder*, care înseamnă Ordine, ca şi semnul de întrebare declanşând derularea *Hagadei*, evidenţiază trăsături definitorii ale iudaismului: raţionalitate, echilibru, nevoie de cercetare pentru a ajunge la credinţă. Nu însuşirea mecanică a unor lucruri gata mestecate, ci îndoiala este, întotdeauna, productivă. Comentarii la *Hagada* ale Rabinului *Abraham Ehrenfeld* au fost ilustrate prin lecturi în ebraică şi traduceri în română de lideri ai F.C.E.R. , C.E.B. şi de reprezentanţi ai Departamentului de Tineret. Unul dintre popasurile de gând ale mesaderului, *Had Gadia*, cântec-parabolă a ideii că nu avem voie să rămânem indiferenţi atunci când se săvârşesc crime împotriva unor vieţi nevinovate şi mod de familiarizare a uneia dintre direcţiile fundamentale ale iudaismului: cultul vieţii. „Şi a venit Dumnezeu şi a tăiat îngerul morţii...!". Aşa sună versetul final din *Had Gadia*. Această biruinţă asupra morţii ne relevă alte semnificaţii importante ale sărbătorii: • reînnoirea naturii - supremaţia perpetuă a vieţii • perspectiva vremurilor mesianice, devenită mai vizibilă prin metafora celui de-al cincilea pahar, destinat lui *Eliahu Hanavi*. Binefacerea este la îndemâna noastră de a ni le apropia, este simptomatică pentru receptivitatea la suferinţă, pentru umanismul iudaic.

Momentele grave ale *Sederului* - istoria plină de dramatism a exodului - au fost contrabalansate de clipe de destindere, din care n-a lipsit tradiţionalul „furt" al *aficoman*-ului, „negociat" apoi spre returnare. Evrei bucureşteni şi prieteni ai lor, împărtăşind aceleaşi convingeri umaniste, au retrăit împreună tot ceea ce înseamnă dreptul la libertate exterioară şi lăuntrică - prima victorie împotriva unui sistem social dictatorial, atât de tulburător exprimată în cuvintele, devenite cântec, ale *Psalmului 126*: „Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera!". Serile de *Seder* 5766 au adus celor vârstnici adieri dinspre serile de *Seder* ale copilăriei, celor tineri le-au întărit conştiinţa unei datorii de împlinit, unei concepţii de viaţă de transmis.

IULIA DELEANU

*

În cea de-a opta zi de Pesah, înainte de *Izkor*, Rabinul *Abraham Ehrenfeld* a rostit un cuvânt despre însemnătatea acestei rugăciuni în memoria celor care continuă să trăiască în noi, pe care o rostim în toate marile momente ale anului iudaic: Iom Kipur, Şmini Aţeret, Şavuot şi, firește, Pesah. Împreună cu noi, la *Izkor*, s-a aflat şi o delegaţie de evrei europeni, participanţi, din partea Consiliului Europei, la reuniunea „Itinerarul culturii hasidice", salutată de preşedintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*. Vicepreşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, a citit un mesaj de felicitare, cu prilejul sărbătorii, din partea preşedintelui României, *Traian Băsescu*, semnat de consilierul de stat pentru cultură şi culte, *Bogdan Tătaru-Cazaban*. De asemenea, a fost citită felicitarea Î.P.S. *Ioan Robu*, Arhiepiscop Mitropolit de Bucureşti al Bisericii Romano-Catolice.

Mesaje de PESAH 5766

Domnului deputat
dr. **AUREL VAINER**,
preşedintele F.C.E.R.,

Cu prilejul sărbătorii de Pesah, vă adresez, în numele preşedintelui României, domnul Traian Băsescu, cele mai calde urări de fericire şi împliniri, împreună cu expresia deplinei noastre consideraţii.

BOGDAN TĂTARU-CAZABAN

*

Stimate domnule deputat
dr. **AUREL VAINER**,

Vă mulţumim pentru felicitări. Vă dorim un Pesah fericit. Adonai să vă binecuvânteze.
Hag Sameah!

IOAN ROBU, Arhiepiscop
Mitropolit de Bucureşti

Seminarul „Lumea lui Elie Wiesel – ieri şi azi" (II)

Gânduri, idei, mesaje

În numărul precedent al revistei noastre, am rezumat doar câteva dintre programele, ideile şi gândurile rostite cu prilejul celei de-a treia ediţii a Seminarului „Lumea lui *Elie Wiesel - ieri şi azi*". Reflectând la semnificaţia acestui eveniment, organizat de Departamentul de Educaţie Iudaică al F.C.E.R., program coordonat de *Mirela Aşman* şi *Eduard Kupferberg*, am simţit nevoia să completăm mozaicul din numărul trecut, cu ceea ce am putea numi „un supliment de simţire" dedicat memoriei celor ucişi în anii Holocaustului. Ne amintim cu deosebită căldură de gândurile exprimate de prof. *Otto Adler* şi gen. (r) *Oliver Lustig*, care, prin rememorări şi documentate conferinţe, au deschis ochii numeroşilor participanţi asupra crimelor comise. Ne amintim - aşa cum am menţionat în numărul trecut - de expunerile necesare şi inedite ale istoricilor dr. *Lya Benjamin*, prof. dr. *Rafael Vago*, dr. *Alexandru Florian*, prof. dr. *Ladislau Gyémant* şi de lecţiile de viaţă ale supravieţuitorilor, care şi-au împărtăşit cu dărnicie din experienţele trăite.

Ne oprim o clipă din fuga aceasta cotidiană şi privim în urmă spre un *Şabat* orădean, în care participanţii au făcut o călătorie imaginară în timp. Lor li s-a dezvăluit Oradea de odinioară, cu cei aproape 30.000 de locuitori evrei, mai târziu deportaţi şi, în majoritate covârşitoare, ucişi. Chiar dacă iniţial a fost vorba, din păcate, despre moarte şi suferinţă, trebuie să mulţumim preşedintelui comunităţii din Oradea, ing. *Felix Koppelmann*, membrilor acestei comunităţi şi organizatorilor pentru că ne-au amintit despre o altă faţetă a monedei - despre renaştere, supravieţuire şi forţa de a înfrunta o tragedie care sfidează, până azi, logica şi argumentele psihologice.

Redăm mai jos doar câteva dintre declaraţiile liderilor obştii evreieşti care au deschis seria manifestărilor desfăşurate în perioada 29 martie-2 aprilie, la Sighet, Târgu Mureş, Cluj, Oradea şi Arad.

LUCIANA FRIEDMANN

Deputat dr. AUREL VAINER,
preşedintele F.C.E.R.

(La **SATU MARE**, în faţa participanţilor şi a elevilor din şcolile din localitate)

[...] Avem datoria ca oameni ai lumii, nu doar ca evrei, să ne aducem aminte de pagini de o tragedie imposibil de descris, atunci când s-au văzut faţete de nevăzut ale fiinţei omeneşti. Oameni care au stat lângă tine ani şi ani au devenit criminali şi te-au pus la zid sau te-au atârnat pe un stâlp pentru a fi spânzurat sau te-au introdus într-o cameră de gazare doar pentru că te-ai născut evreu. Deci o fiinţă umană se comportă astfel cu o altă fiinţă umană doar pentru faptul că aceea pe care o distruge este evreu. Noi evocăm Holocaustul nu doar pentru a spune cât am suferit şi cât a suferit poporul evreu. În treacăt fie spus, poporul evreu are o istorie multimilenară din care suferinţele nu au lipsit ci, dimpotrivă, au fost cu duiumul. Poate aţi participat la ceea ce numim „cea mai veselă sărbătoare" - Purimul. De ce evoc Purimul? Pentru că el este cel în care a avut loc o minune. Poporul evreu, care se afla în Imperiul Persan, printr-un miracol s-a putut apăra şi nu a mai fost distrus [...]. Este foarte dificil să faci o măsurătoare exactă, dar eu consider că şi acest seminar al nostru - în care tineri, copii neevrei se află împreună cu noi pentru a evoca Holocaustul - este o minune a zilelor de astăzi. În condiţii de deplină libertate, evreii din România de astăzi pot să aducă în faţa oamenilor cele trăite de fraţii lor, în urmă cu peste 60 de ani, iar voi, cei de azi, le puteţi asculta ca pe o lecţie de istorie care să nu se mai repete pentru nimeni şi nicăieri. *Credem că acesta este rolul principal al Seminarului „Lumea lui Elie Wiesel - ieri şi azi"*... Holocaustul evreilor din România este definit ca perioada dintre anii 1933-1944, când populaţia evreiască din România de atunci, care cuprindea şi Transilvania de Nord (care, apoi, în 1940, a devenit o parte a Ungariei şi a revenit României în 1944) a fost supusă la o acţiune sistematică de înlăturare şi de anihilare, de scoatere din rândul cetăţenilor români şi transformarea lor în nişte fiinţe supuse arbitrariului, înfometării, execuţiilor, îmbolnăvirilor. Numai de aici, din Satu Mare, unde ne aflăm, aproape 19.000 de evrei au fost deportaţi în lagărele de concentrare naziste din Polonia, Germania şi alte locuri unde funcţionau. Dintre aceştia s-au întors doar o treime [...]. Pentru noi, şi cred că şi pentru poporul român, această pagină a Holocaustului este o pagină neagră [...].

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

TÂRGU MUREŞ

De câte ori vin în acest oraş şi în această sinagogă, mă gândesc la Holocaust. Din păcate, în acest spaţiu frumos, foarte puţini oameni se roagă azi aici... Totuşi, în pofida a tot ceea ce a fost, poporul evreu a supravieţuit. Noi suntem aici, azi, pentru a oferi cunoaştere generaţiei tinere despre ceea ce a însemnat Holocaustul. Scopul esenţial al acestui seminar este ca tineretul să îşi asume continuarea vieţii evreieşti. În cadrul acestui proiect vor mai avea loc două seminarii dedicate Holocaustului, cât şi pentru a-i învăţa pe tineri cum pot continua viaţa evreiască.

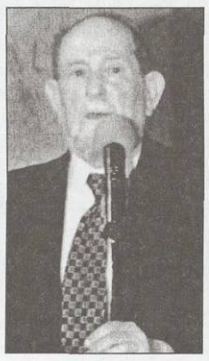

Vreau să-i mulţumesc, în primul rând, prietenului meu, Elie Wiesel, care, prin telefon, a ascultat melodiile tinerilor evrei de azi din oraşul său şi a fost foarte emoţionat. Vreau să-i mulţumesc lui Elie pentru tot ceea ce a făcut şi face prin aceste seminarii, aş vrea să mulţumesc, de asemenea, Fundaţiei de la Oslo pentru că le susţine din punct de vedere financiar [...].

Dr. ALEXANDRU ELIAS

Există o întrebare retorică pe care o auzim tot mai des în ultimul timp, nu atât din partea prietenilor noştri, cât, mai ales, din partea celor care neagă Holocaustul. Această întrebare este: „Pentru ce vorbiţi de atâta timp numai despre Holocaust? De 60 de ani, tot timpul vorbiţi despre Holocaust!". Nu pentru că ei nu înţeleg acest lucru, ci pentru că nu vor să înţeleagă acest lucru. Aş enumera doar câteva dintre motivele pentru care noi am vorbit, vorbim şi vom vorbi despre Holocaust. În primul rând, aşa ceva nu s-a mai întâmplat în istoria umanităţii. Milioanele de evrei au intrat, cu cea mai nouă tehnică a vremii, în camerele de gazare nu pentru că au fost răi, nu pentru că erau duşmanii cuiva, ci pentru simplul motiv că erau evrei [...]. După 60 de ani, în mod firesc, bătrânii se duc, martorii oculari se duc, rămân tinerii care doar au citit despre asta, dacă au citit. Unii dintre ei nici nu pot să creadă că a fost posibilă o asemenea nenorocire [...], nu pot înţelege că a fost posibil ca, într-o perioadă istorică, oameni care nu aveau arma în mână, bătrâni, femei, copiii de doi ani, să fie asasinaţi doar pentru că erau evrei. De aceea explicăm şi continuăm să explicăm [...], pentru ca aceşti tineri să înţeleagă că această lume nu este făcută numai din trandafiri, este făcută şi din spini, spini care au produs marile nenorociri despre care vorbim acum [...]. O parte a omenirii învaţă greu din lecţiile istoriei. După Holocaust, din care ar fi trebuit să înveţe omenirea întreagă, mai sunt oameni care nu au învăţat nimic [...]. Perioada comunismului a omorât zeci de milioane de oameni, despre care ştim încă puţin. Care este concluzia? Trebuie să continuăm lupta, nu doar a noastră, a evreilor, împotriva crimei colective [...]. Problema victimelor comunismului nu este numai problema celor care au suferit atunci - români, evrei şi alţii -, ci este şi problema noastră, a celor care au suferit în Holocaust. Suntem solidari cu victimele celuilalt totalitarism şi trebuie să afirmăm cu tărie acest lucru.

ISRAEL 58

În cel de-al 58-lea an al existenței sale, Israelul se prezintă lumii ca o țară democratică și modernă, hotărâtă să-și continue drumul ales cu peste o jumătate de secol în urmă și să pună în practică acea idee care a călăuzit atâtea generații de militanți sioniști - de a oferi evreilor un cămin al lor în care să poată trăi în siguranță.

Populația țării nu mai este aceeași cu cea de acum 58 de ani. Alături de cei veniți recent sau mai demult, din diferitele colțuri ale lumii, din ce în ce mai mulți sunt „sabri" sau descendenți ai lor, al căror profil spiritual este diferit față de imigranții care au adus cu ei povara unor secole de persecuție și amintirea Holocaustului. Rezultat al unui proces firesc, israelianul de astăzi posedă calitățile și slăbiciunile semenului său din oricare țară occidentală care are în spate un trecut bine definit. Dar ceea ce-l deosebește de aceștia, o moștenire transmisă de la „părinții fondatori" ai Israelului - expresie folosită nu în sensul îngust al cuvântului, ci aplicabilă generației care a reușit să smulgă pentru evrei dreptul de a avea un stat -, este hotărârea, fermitatea și curajul de a-l apăra, de a-i asigura supraviețuirea și continuitatea.

Căci, la fel ca acum 58 de ani, Israelul este amenințat. Am putea spune că, de la crearea sa, el s-a aflat în permanentă stare de război, declarat sau nedeclarat, chiar și în anii de pace. În plus, statul evreu trebuie să facă față unei răspunderi duble. Se simte răspunzător pentru viața și securitatea propriului popor, dar și pentru soarta sutelor de mii de evrei, răspândiți în toată lumea, expuși mai puțin pericolului anihilării fizice (și aici existența Israelului joacă un rol determinant), dar deveniți din nou țintă unui antisemitism renăscut sub diferite forme.

Pentru a asigura continuitatea acelui „cămin al evreilor" Israelul, de-a lungul scurtei sale istorii, a plătit mai întâi cu sânge, iar acum, cu concesii dureroase, dar necesare - de a renunța la anumite teritorii -, a căror importanță a fost înțeleasă atât de cea mai mare parte a clasei politice, cât și a populației. Rezultatele alegerilor de la sfârșitul lui martie sunt dovada acestei teze. „Am avut un vis pe care mi-am dat seama că nu-l voi putea îndeplini", a spus, în urmă cu trei ani, premierul de-atunci, Ariel Sharon, când s-a dezis de idealul „marelui Israel". Împărtășind aceeași concepție, succesorul său, Ehud Olmert este gata să continue, în măsura în care securitatea statului nu va fi amenințată, politica de retragere.

În același timp, statul evreu a dat de înțeles vecinilor săi mai apropiați sau mai îndepărtați că gestul său de a părăsi unele teritorii nu este un semn de slăbiciune. În condițiile instabilității din Irak, a amenințărilor Iranului de a șterge Israelul de pe fața pământului, a instalării în imediata sa apropiere a guvernului Hamas, care nu recunoaște existența statului, a unor încercări de atentate teroriste pe teritoriul său, dar și în state, ca Egiptul, care mențin relații cu Ierusalimul, Israelul a demonstrat că dispune de capacitatea de a contracara orice tentativă de a-l distruge cu forța. Clasa politică israeliană este adepta unor abordări diplomatice împreună cu comunitatea internațională și - așa cum au demonstrat retragerea din Gaza și proiectele de retragere din Cisiordania - chiar a unor măsuri unilaterale. Dar, în fața unei amenințări iminente, răspunsul va fi dur și pe măsură. Mesajul anului 58 este fără echivoc. Evreii nu mai doresc să fie un popor pribeag și-și vor apăra țara renăscută din cenușă după 2000 de ani.

IOM HAAȚMAUT – sărbătorit la București

Cu prilejul celei de a 58-a aniversări a Zilei Independenței, Ambasada Israelului în România a organizat o recepție la Clubul Diplomatic. Excelența Sa *Rodica Radian Gordon*, ambasadoarea Statului Israel la București, împreună cu membrii Ambasadei, a avut amabilitatea să invite și să primească pe toți despre care știa că vor înțelege semnificația acestui moment și împărtășesc cu poporul evreu bucuriile și preocupările lui pentru viitorul acestei țări. Un numeros public a umplut sălile și pajiștea Clubului Diplomatic, un cadru încântător pentru sărbătorirea unor clipe de bucurie. Au ținut să onoreze cu prezența acest eveniment: ministrul de externe al României, *Mihai Răzvan Ungureanu*, Prea Fericitul *Teoctist*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Î.P.S. *Ioan Robu*, Arhiepiscop Mitropolit de București al Bisericii Romano-Catolice, reprezentanți ai altor culte, ambasadorul Statelor Unite ale Americii, ambasadorul Poloniei și membrii corpului diplomatic acreditați în România, consilieri prezidențiali și guvernamentali, senatori și deputați, șefi de instituții, reprezentanții unor partide politice, printre care fostul președinte *Ion Iliescu*, și ai unor minorități naționale, intelectuali de marcă, oameni de știință, scriitori, artiști, ziariști, cetățeni israelieni care trăiesc în România. Au fost de față, de asemenea, conducerea și membrii F.C.E.R., precum și ai C.E.B.

Mesaje adresate comunităților din Diaspora, cu prilejul aniversării Zilei Independenței

MOSHE KATSAV, președintele Israelului

Sunt mândru de solidaritatea comunităților evreiești din Diaspora cu Israelul

Urmare din pag. 1

În ultimii ani, am făcut pași istorici în direcția palestinienilor și, în această perioadă, ei au avut realizări fără precedent în istoria lor. Aceste realizări ar fi continuat dacă ei nu s-ar fi decis să oprească procesul politic și să opteze pentru revenirea la terorism și vărsări de sânge. În acești ani, mai mulți israelieni au fost uciși de către terorismul palestinian decât în cei 50 de ani de la crearea statului. Din păcate, palestinienii au votat pentru un guvern Hamas în alegeri nedemocratice, prin încălcarea Acordurilor de la Oslo. Ei au ales o organizație, declarată de Europa și S.U.A. drept organizație teroristă. Guvernul Hamas declară că va continua să sprijine terorismul, refuză să recunoască dreptul la existență al Statului Israel și să respecte obligațiile internaționale ale palestinenilor, asumate de liderii lor la semnarea Acordurilor de la Oslo.

Noi dorim pacea. Am dovedit acest lucru în trecut și ne vom continua lupta pentru securitatea Statului Israel și pentru a ajunge la o pace cu toți vecinii noștri. Democrația israeliană și-a demonstrat forța și capacitatea de a se confrunta cu greutățile, de a lua decizii dificile. Economia israeliană are baze solide care i-a determinat creșterea și am realizat performanțe economice. Trebuie să acționăm însă mai energic pentru a proteja păturile mai sărace din societatea israeliană. Așteptăm ziua când vom putea folosi resursele noastre umane și științifice pentru soluționarea problemelor reale ale omenirii: lupta împotriva bolilor, împotriva sărăciei și dezastrelor naturale, în loc să le folosim în lupta împotriva terorismului, distrugerii și ruinelor.

Sunt mândru de solidaritatea comunităților evreiești din Diaspora cu Israelul. Ne revine obligația de a întări valorile iudaismului reprezentând valori universale, să întărim unitatea poporului nostru și legătura cu națiunea, religia și țara.

Doresc evreilor din Israel și din Diaspora toate cele bune de Ziua Independenței, realizarea tuturor țelurilor noastre naționale și îndeplinirea *rugilor și dorințelor poporului* evreu de-a lungul generațiilor, de a trăi în *pace și securitate, de a se putea* bucura de binefacerile economice și ale echității sociale.

EHUD OLMERT, prim-ministru al Israelului

Viitorul nostru și viitorul poporului evreu îl vom realiza împreună

Urmare din pag. 1

Trebuie să asigurăm viitorul Statului Israel ca stat evreu și democratic, cu Ierusalimul - capitală unită și indivizibilă. Vom folosi toate posibilitățile pentru a fixa granițele finale ale Statului Israel, astfel încât să putem trăi în pace cu vecinii noștri.

Voi, frații și surorile noastre din Diaspora, sunteți partenerii noștri deplini în realizarea acestui vis. Devotamentul vostru față de Statul Israel este o sursă de putere și mândrie pentru noi și ne bazăm pe sprijinul vostru. De aceea educația evreiască și sionistă este atât de crucială pentru aprofundarea și identificarea continuității evreiești, de aceea trebuie să continuăm să încurajăm Aliaua și să promovăm programe ca dreptul după locul de naștere și MASA.

Abordând acest *nou capitol* din istoria noastră, trebuie să rămânem uniți. Viitorul nostru și viitorul poporului evreu se sprijină pe umerii noștri și îl vom realiza împreună, cu hotărâre, curaj și optimism.

Hag Sameah!

În ajunul Zilei Independenței

Ehud Olmert și-a anunțat guvernul de coaliție

Premierul Ehud Olmert a anunțat formarea guvernului de coaliție care va pune în aplicare planul său de fixare a noilor granițe ale statului, implicând o retragere parțială din Cisiordania. Cabinetul dispune de cel puțin 67 de locuri din cele 120 din Knesset, mai puțin decât sperase noul premier că va obține, după negocieri cu mai multe partide. Este vorba de un guvern destul de eterogen în care se regăsesc partide de stânga (Partidul Muncii), de centru (Kadima) și ultrareligioase (Shas). Un alt partener din coaliție este Partidul Pensionarilor. Configurația guvernului nu este definitivă, premierul sperând să mai atragă alte formațiuni ca ludaismul Unit al Torei, Israel Beiteinu și Meretz. El a prezentat și deținătorii unora dintre portofoliile noului cabinet. Astfel, Shimon Peres este numit vicepremier și ministru al dezvoltării regionale. Tzipi Livni este în continuare ministru de externe, fostul ministru al apărării, Shaul Mofaz devine vicepremier, ministru al transporturilor și membru al cabinetului de securitate, iar Amir Peretz, liderul Partidului Muncii, este noul ministru al apărării. Partidul Pensionarilor deține două portofolii, iar Shas - trei.

Noul Parlament israelian

dominat de generali și deținători de titluri academice

Din alegerile parlamentare israeliene a rezultat un Knesset cu o imagine oarecum diferită față de cel precedent. Astfel, afirmă analiștii, este „mai vârstnic" decât cel anterior unde au fost prezenți doar trei deputați în vârstă de 70 de ani sau peste. În schimb, cel de-al 17-lea Knesset are opt membri de 70 de ani sau peste, jumătate aparținând, firesc, Partidului Pensionarilor. Deși 50% dintre alegătorii israelieni nu depășesc 39 de ani, numai opt deputați (7%) se găsesc în această categorie de vârstă, unul singur având 28 de ani, restul peste. Legislativul precedent avea nouă deputați de 39 de ani sau mai tineri. Există 17 femei deputat (14%), cu una mai puțin ca în legislativul precedent, printre ele - o deputată arabă (Partidul Muncii) și nici o femeie religioasă. Aproape o treime dintre parlamentari (39) sunt nou aleși, cu ceva mai puțin ca în legislativul precedent, unde au fost 41 noi aleși. 11 dintre noii deputați provin din Kadima, opt din Israel Beiteinu și șapte din Partidul Pensionarilor, restul din alte partide prezente și anterior în Knesset.

Ca profesiune, este o revenire a elitelor academice și din rândul forțelor de securitate, mai puțin elite legale și de afaceri. Există 17 profesori universitari și zece cu titluri de doctor. Dintre aceștia, cinci provin din partidele arabe. Patru dintre deputați sunt rectori - de la Universitatea Ben Gurion, Universitatea Ebraică din Ierusalim, Universitatea din Haifa și de la Centrul Interdisciplinar din Herzlia. 15 dintre parlamentari sunt generali (față de 11 în legislatura precedentă), dintre care patru în forțele de securitate. Printre ei există și o femeie general.

Pentru prima dată de la crearea statului,

În Israel trăiesc mai mulți evrei decât în celelalte țări din lume

Pentru prima dată de la crearea statului, în Israel trăiesc mai mulți evrei decât în celelalte țări, iar peste 30 de ani, majoritatea evreilor din lume vor trăi în statul evreu, s-a arătat în ultimul Raport al Biroului Central de Statistică, dat publicității în ajunul Zilei Independenței. Potrivit documentului, populația Israelului numără 7,03 milioane de persoane, dintre care 5,64 milioane sunt evrei. Această cifră este mai mare decât numărul evreilor care trăiesc în S.U.A., țară care până acum a avut cea mai mare populație evreiască.

„Dacă această tendință va continua, peste 25-30 de ani în Israel va trăi majoritatea absolută a evreilor", a declarat, într-un interviu acordat cotidianului „Jerusalem Post", prof. *Sergio Della Pergola*, de la Institutul Harman pentru Studierea Evreimii Contemporane din cadrul Universității Ebraice.

Tema principală a ceremoniilor de Iom Haatmaut

Visul lui David Ben Gurion

„Israelul poate să privească cu satisfacție trecutul și să aștepte multe realizări în viitor", a declarat președintele Knesset-ului, *Shimon Peres*, la inaugurarea sărbătoririi celei de-a 58-a aniversări a Zilei Independenței, desfășurată pe Muntele Herzl. Atrăgând atenția că Israelul se mai confruntă cu amenințări la adresa existenței sale, vorbitorul a cerut palestinienilor și liderilor arabi să se angajeze în negocieri de pace. „Mă adresez mai întâi și, mai ales, vecinilor noștri palestinieni. În această seară vorbim despre minunatele zile ale păcii, despre strângerea de mână a păcii și nu despre mâna care apasă pe trăgaci", a declarat Peres. De asemenea, el a cerut Iranului să renunțe la programul său nuclear, avertizând că Israelul are capacitatea de a se apăra, dacă va fi cazul.

Principala temă a ceremoniilor de Ziua Independenței a fost dezvoltarea regiunilor Galileea și Neghev, aceasta reprezentând un angajament reînoit pentru realizarea visului lui David Ben Gurion, de a transforma Neghev-ul într-un paradis. Întregul an a fost declarat anul dezvoltării celor două regiuni. În discursul său, Peres a arătat că „israelienii s-au retras din teritorii pentru a face ca Neghev-ul să înflorească și Galileea să se dezvolte. În ochii lumii, Statul Israel este considerat un miracol. Trebuie să plantăm un copac în Neghev, să construim în nord, să formăm națiunea, un pământ, o țară, să întărim Ierusalimul și... să visăm la pace".

Un alt moment emoționant a fost invitarea în Israel a peste 100 de părinți din fosta Uniune Sovietică ai căror copii servesc în armata israeliană și care au imigrat singuri. Ei își văd părinții pentru prima dată după opt ani de când au venit aici. Aproximativ 2.500 de astfel de militari servesc în unități de elită ale armatei israeliene.

Pagină realizată de EVA GALAMBOS

IUDAICA

SAMUEL PINELES – în panteonul sionismului mondial

Samuel Pineles (n. 1843, Brody – m. 1928, Galaţi). Nu toţi evreii mari erau şi mari evrei. Samuel Pineles, născut la Brody (Galiţia), ca fiu al preţuitului talmudist, maskil şi scriitor Herş Mendel Pineles, era. Nu întâmplător, ziarele timpului îl caracterizau în necrologurile publicate la moartea sa drept „veteranul iudaismului moldav", „bunicul mişcării evreieşti din ţară", „patriarhul coreligionarilor săi", chiar dacă nu era decât un întreprinzător şi financiar stabilit la Galaţi la vârsta de 17 ani pentru a-şi ajuta părintele în cele „economice", dar nu numai. Căci atât fiul cât şi tatăl au excelat în atâtea alte tărâmuri. Ca bun evreu, Samuel Pineles a sprijinit toate marile acţiuni de întrajutorare pentru populaţia evreiască din vremea sa, de aceea şi era denumit „stâlp al filantropiei": a fost în fruntea celor care au dat ajutor refugiaţilor evrei veniţi – prin înţelegerea guvernului român – să caute adăpost în România, urmare a pogromurilor ţariste, apoi ale vicisitudinilor produse şi unor evrei de revoluţia bolşevică.

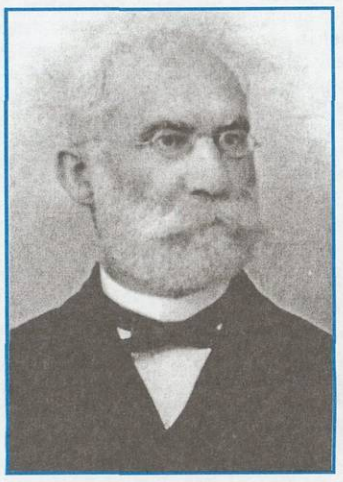

Ca bun evreu, Samuel Pineles a fost un mare sionist: împreună cu dr. Karpel Lippe a întemeiat la Iaşi gruparea „Işuv Eretz Israel", apoi gruparea „Chowewe Zion". În 1882, *la Conferinţa societăţilor de emigrare* din Focşani a fost ales preşedinte. Cu ajutorul său olimii (emigranţii) din Moldova (Moineşti, Galaţi ş.a.) care au înfiinţat în Palestina coloniile Zichron Iaakov şi Roş Pina au putut beneficia de fonduri provenite de la baronul Edmond de Rotschild. În ţară a făcut parte din mai multe instituţii sioniste, din Comitetul de Acţiune, fiind unul dintre fondatorii Trustului Colonial Evreiesc.

Împreună cu Eliezer Rokeach – venit din Palestina – Pineles a întemeiat, la Galaţi, gazeta „Emigrantul". În acelaşi timp a *colaborat la cele mai importante ziare evreieşti* (germane, engleze, palestiniene şi locale) care dezbăteau problema evreiască la nivel „global" .

Când a apărut Theodor Herzl, cu al său Program de sionism politic, S.P. a devenit un adept hotărât al noii mişcări. A participat la toate Congresele acestei mişcări – de la primul, Basel, 1897, unde a şi fost ales, alături de Max Mordau, vicepreşedinte – până la al zecelea. De câte ori revenea de la aceste Congrese sioniste mondiale aducea un suflu nou în viaţa evreiască locală, stimulând în acelaşi timp acţiunile Keren Kayemeth şi Keren Haiesod (fonduri naţional evreieşti) la implementarea cărora, în ţară, şi contribuise.

Ca activist de seamă, în Loja gălăţeană a B'nai B'rith – în „care erau cuprinşi oamenii cu stare din localitate" – izbutea să convingă pe mulţi dintre „fraţii" organizaţiei să-şi sporească contribuţiile la aceste fonduri.

Samuel Pineles stăpânea vaste cunoştinţe privind cultura română, iudaică şi universală, pe care le răspândea cu generozitate şi talent sub formă de conferinţe, dezbateri, rubrici permanente în gazetă (vezi şi ciclul de la finele anilor '30 în „Opinia Evreiască").

Prin toate cele de mai sus, Samuel Pineles era un evreu exemplar – un mare Om şi totodată un mare Evreu, astfel recunoscut în ambele sale calităţi. La înmormântarea sa, românii, evreii şi de alte naţionalităţi au urmat carul mortuar, magazinele oraşului au fost închise, au fost prezente toate oficialităţile, consulul englez, *cel polon, o delegaţie de preoţi ortodocşi*, armeni ş.a.

Dovadă peremptorie a preţuirii unanime pe care o dobândeşte o personalitate de Mare Evreu este aceea că se dovedeşte a fi percepută ca Om şi Evreu atât în afara etniei sale cât şi înăuntrul ei. Samuel Pineles era iubit şi respectat, de neevrei ca şi de evrei, pentru virtuţile şi acţiunile sale specifice, dar şi generale în acelaşi timp: grija pentru prosperitatea urbei sale, portul Galaţi, pentru sănătatea vieţii economice şi financiare locale, pentru relaţiile cu străinătatea ş.a.m.d. *Relaţiile sale epistolare cu Adolphe* Crémieux, stau dovadă în acest sens. Trimitea Alianţei Israelite Universale din Paris informaţii periodice şi documente privitoare la evreii din România.

În 1965, osemintele lui Samuel Pineles au fost reînhumate pe Har Hazikaron din Ierusalim.

HARY KULLER

FRANZ ROSENZWEIG şi iudaismul

Franz Rosenzweig

Filosoful Franz Rosenzweig a trăit numai 43 de ani (1886-1929), dar a lăsat o urmă de neşters. Este unul dintre traducătorii Bibliei ebraice în germană (împreună cu Martin Buber). Levinas a apreciat accentul pus de filosoful evreo-german pe iubire, în sensul iudaic, decalogic. Au mai scris despre el Gershom Scholem, André Neher, iudaişti iluştri, ca şi gânditori creştini. În 1979 a avut loc la Ierusalim un simpozion consacrat comemorării a 50 de ani de la moartea lui Rosenzweig. Opera sa nu este prea vastă: *Steaua izbăvirii, Cărticica despre mintea omenească sănătoasă şi bolnavă*, studii, eseuri, articole. A fost contemporan cu Florenski, Heidegger, Wittgenstein, dar a trăit mai puţin. Numele său le stă, totuşi, alături. Atras la început de hegelianism, evreu asimilat gata să se convertească la protestantism, Rosenzweig renunţă la acest pas, în preajma războiului mondial, şi începe să studieze asiduu tradiţia iudaică. Levinas comentează această evoluţie, explicând-o prin atracţia iudaismului. Însuşi Rosenzweig afirmă că evreul nu are nevoie de convertire ci, poate, păgânul. În timpul războiului el a ajuns, ca militar, în Galiţia, Polonia. Credem că, astfel, a cunoscut şi locurile unde au trăit vestiţii hasidimi de după Baal Şem Tov. Una dintre preocupările sale, în plan ideatic, este relaţia Adam-Creator, reflectată în termenii Eu-Tu-Eu, adică perena „cunoaştere de sine". Apoi este vorba de „iubirea mai tare ca moartea" (după „Cântarea Cântărilor"). În 1919, Rosenzweig se stabileşte la Frankfurt pe Main, unde era o importantă comunitate evreiască (30.000 de suflete) şi se apropie de rabinul-cabalist Nehemia-Anton-Nobel. În 1920, înfiinţează „Şcoala iudaică liberă" pe care *o conduce până la sfârşitul său prematur, în 1929. Este un loc unde se* ţin dezbateri, conferinţe, participă celebrităţi precum Agnon, Erich Fromm, Scholem, Buber ş.a. Continuată de Buber, şcoala a fost distrusă în timpul „Nopţii de cristal" (noiembrie 1938).

Opera lui Rosenzweig este comparată cu literatura lui Kafka, în sensul eliberării de convenţii absurde, al propriei regăsiri într-o lume ideală a comunicării nemijlocite. În 1923, este lovit de o boală cumplită care îl obligă să rămână în pat până la sfârşit (şase ani de suferinţă). El, care năzuia spre comunicare, reuşeşte abia prin semne să-şi dicteze, pe litere, eseurile, cu ajutorul soţiei, Edith. Traduce şi comentează 150 de imnuri ale lui Iehuda Halevi şi Vechiul Testament, aproape în întregime, alături de Martin Buber. Numai cu pleoapele reuşea să se facă înţeles, efortul său fiind, probabil, unic în istoria cărturarilor lumii. Moartea l-a oprit la capitolul 53, *Cartea profetului Isaia*. A lăsat în urmă bijuterii neprecuite, de înaltă puritate.

BORIS MARIAN

Casa ta să fie gazdă Înţelepţilor

Iosei ben Ioezer, notabilul din Ţereda, şi Iosei ben Iohanan, notabilul din Ierusalim, au primit tradiţia de la înaintaşi. Iosei ben Ioezer, notabilul din Ţereda, zicea: „Fie casa ta gazdă Înţelepţilor, prăfuieşte-te cu praful picioarelor lor şi soarbe setos vorbele lor".

Tanaimii amintesc în *Mişna* că aceşti notabili funcţionau în Sanhedrin ca perechi. Iosei ben Ioezer a fost preşedintele Înaltei Curţi, iar Iosei ben Iohanan era judecător suprem. Rabi Ovadia din Bartenura explică versetul de mai sus în sensul că atunci când Înţelepţii vor dori să se consulte laolaltă, casa ta să fie loc de întâlnire a lor, în felul acesta vei putea şi tu profita şi vei învăţa de la înaintaşi. El continuă să explice că oamenii trebuie să se călăuzească după Înţelepţi şi aşa „ne vom prăfui" şi noi. Să „sorbim setos" vorbele lor. Un om căruia îi este sete bea apă; noi trebuie să sorbim învăţătura lor. Raşi explică cuvintele „au primit tradiţia" prin aceea că au primit învăţătura de la Antigonos [...]. În momentul în care ne îndepărtăm de religie, chiar şi cel mai drept om poate fi influenţat negativ, deci suntem obligaţi să o păstrăm. *Tana* vine şi ne spune: „Casa ta să fie gazda Înţelepţilor". Prin urmare, trebuie să avem grijă ca într-adevăr casa noastră să fie vizitată de Înţelepţi. Atunci ea ne va păzi de pericolul de a ne pierde obiceiurile şi a le accepta pe cele ale altor popoare.

Extrase din vol. „Pirkei Avot" (Ed. Hasefer, 2004) - ediţie îngrijită de BARUCH TERCATIN

DIVREI TORA

REFLECŢII BIBLICE de ing. BARUCH TERCATIN

- **Pericopele AHREI MOT–KEDOŞIM** (6 mai 2006 - 8 Yiar 5766)
- **Pericopa EMOR** (13 mai 2006 - 15 Yiar 5766)
- **Pericopele BEHAR–BEHUKOTAI** (20 mai 2006 - 22 Yiar 5766)
- **Pericopa BAMIDBAR** (27 mai 2006 - 29 Yiar 5766)

• Sâmbătă, 6 mai 2006 (8 Yiar 5766), se citesc Pericopele AHREI MOT şi KEDOŞIM. Pericopa ne spune: „*Velo tişavu bişmi leşeker*" („Să nu juri în numele Meu pentru neadevăr"). În secolele trecute, evreul era obligat să depună jurământul *more judaico*. Jurământul era însoţit de înjosiri şi evreii îl anulau în rugăciunea de *Kol Nidrei*, la începutul postului de Iom Kipur. Obligaţia a fost introdusă de bizantini în timpul lui Justinian, în anul 531 e.n. Documente despre acest jurământ, datate din 1786 şi din 1800, au fost găsite şi în Vechiul Regat. Obiceiul a fost desfiinţat prin intervenţiile lui Gaster, Meir Beck şi Şef Rabinul dr. Niemirower.

*

• Sâmbătă, 13 mai 2006 (15 Yiar 5766), citim Pericopa EMOR, care începe cu versetul: „*Emor el hacohanim bnei Aaron veamarta*" - „Spune cohanimilor (preoţilor), fiii lui Aaron, şi spune-le din nou". Talmudul susţine că scopul repetiţiei este ca atât cei mici, cât şi cei mari să asculte. Cei mari trebuie să ferească pe cei mici de a nu păcătui. Cohanimii trebuie să fie un model pentru popor. Înţelepţii trebuie să se ocupe de educaţia tineretului. Rambam susţine că educaţia tineretului este o poruncă din vremea lui Abraham. Nu trebuie să uităm că Moşe ceruse Faraonului egiptean să elibereze poporul evreu din sclavie. La întrebarea cine să plece, răspunsul lui Moşe a fost: „*Binureinu ubizkeneinu*" („Tineretul şi bătrânii"). Moşe a pus întâi tineretul şi apoi bătrânii. Fără tineret, care este viitorul poporului, sărbătoarea nu este sărbătoare.

*

• Sâmbătă, 20 mai 2006 (22 Yiar 5766), se citesc împreună Pericopele BEHAR şi BEHUKOTAI, aceasta pentru a echilibra calendarul pericopelor. Problemele tratate sunt cele legate de agricultură. Ne vom ocupa de modul în care a soluţionat agricultorul evreu interdicţia de a nu însămânţa pământul în cel de-al şaptelea an, când acesta ar trebui să se odihnească. Se ştie că în timpul celui de-al doilea Templu, al Mişnei şi al *Talmudului - în anul Şmita - odihna era respectată*, Pe de altă parte, în timpul primului Templu, această lege nu era respectată şi credincioşii aşteptau pedeapsa divină. Problema nu era uşoară şi în diferite epoci s-au căutat diferite soluţii. Până la urmă, s-a ajuns la un compromis în sensul că, deşi pământul n-a fost însămânţat, a dat totuşi ceva roade şi s-a permis culegerea lor.

În această sâmbătă terminăm Cartea a treia a *Pentateuh*-ului - „Vaikra".

*

• Sâmbătă, 27 mai 2006 (29 Yiar 5766), începem să citim *Cartea Bamidbar*, cu prima ei pericopă - BAMIDBAR. Această pericopă începe cu recensământul făcut de Moşe celor 12 triburi. La numărătoare au fost luaţi în considerare numai bărbaţii de la vârsta de 20 de ani în sus. Ne putem întreba de ce tocmai 20 de ani? Este vârsta la care tânărul intra în armată şi pleca în război. În jurul acestei vârste au fost duse controverse, unii învăţaţi pronunţându-se pentru 18 ani ca vârstă a maturizării pentru bărbaţi şi femei. Dar până la urmă s-a stabilit vârsta de 20 de ani, iudaismul susţinând că, până atunci, un tânăr nu are experienţa vieţii. În „Pirkei Avot" („Sfaturile înţelepţilor") se arată că la 20 de ani omul trebuie să înceapă să se gândească la cum să-şi câştige traiul. În consecinţă, aceasta este vârsta la care el poate deveni util societăţii.

Un exemplu moral – Rabinul ZISE PORTUGAL

Despre Rabinul *Zise Portugal* nu avem multe date, dar am reţinut vibranta evocare pe care *i*-o făcea fostul Şef Rabin dr. Moses Rosen la 30 de zile de la încetarea sa din viaţă, la New York, în august 1982. Se afla acolo din 1960, când a părăsit România, fără a uita meleagurile unde a trăit o viaţă. În ultimii ani de viaţă orbise, dar trimitea scrisori pe adresa din Sf. Vineri nr. 9-11. Locuia în Brooklyn, înfiinţase numeroase instituţii „Hesen le Avraham" pentru ajutorarea săracilor şi orfanilor.

Rabinul din târguşorul moldovean Sculeni a avut o menire pe care a urmat-o cu o abnegaţie extraordinară: să ajute orfanii rămaşi după tragedia din Transnistria. A crescut, cu sprijinul soţiei şi al unor contribuţii financiare minore, circa 200 de copii ca pe propriile sale odrasle, iar el avea doar un băiat: Israel Avram. Nu numai că *i*-a întreţinut, dar le-a fost şi dascăl. A participat, totodată, la viaţa religioasă a comunităţilor din Moldova şi din Transilvania. A compus cântece şi texte religioase, era un autodidact în acest domeniu. Dr. Moses Rosen scria, fără reţinere, că era un sfânt, deşi în calendarul evreiesc sfinţi nu există. (B.M.M.)

BUCUREŞTI, 19 aprilie 2006

ITINERARUL CULTURII HASIDICE

Poate niciunde ca în România - coiniţiatoare a proiectului „Itinerarul culturii hasidice" - memoria hasidismului nu este atât de vie, pentru că limba acestei culturi, idişul, îşi continuă şi azi existenţa, în varii expresii. Ne mândrim cu existenţa unui teatru evreiesc permanent în România, cu un repertoriu bogat, care, anul acesta, va împlini 130 de ani de la întemeiere. Cu faptul că Festivalul Internaţional de Teatru Idiş, „Avram Goldfaden", organizat de Naţionalul ieşean în colaborare cu Ministerul Culturii şi Cultelor, va ajunge, în toamna acestui an, la a V-a ediţie. Cu zecile de cărţi ale scriitorilor de limba idiş, publicate de Editura „Kriterion" în perioada postbelică. Cu Editura „Hasefer", care continuă tipărirea traducerii din idiş în română a unei integrale Isaac Bashevis Singer. „F.C.E.R. a acordat o mare atenţie activităţii de conservare şi popularizare a hasidismului tipărind, la *Editura „Hasefer"*, cărţi de referinţă precum: *Istoria hasidismului*, în două volume, de Dubnov; *Celebrări hasidice*, de Wiesel; *Hasidismul*, de Moshe Idel; *Povestiri hasidice*, de Bloch; *Povestirile Rabinului Nachman*, de Martin Buber; *Din înţelepciunea Torei şi a hasidismului*, de Baruch Tercatin ş.a.", releva reprezentantul preşedintelui Federaţiei, av. *Iulian Sorin*, la prima reuniune consacrată realizării acestui proiect, în 19 aprilie a.c. (coorganizatori - Consiliul Europei şi Ministerul Culturii şi Cultelor), desfăşurată în Sala Multimedia a ministerului. Pornit din Europa Centrală şi de Est, hasidismul a ajuns şi în Vest, cu Martin Buber, reîntorcându-se spre Est, prin puternicul impact în rândul evreilor din Maramureş şi Moldova. Este ştiut că Baal Şem Tov, fondatorul hasidismului, a poposit în Moldova şi s-a rugat în Sinagoga de lemn din Piatra Neamţ, a arătat vorbitorul, atrăgând, totodată, atenţia că „avem specialişti ce pot să-şi aducă contribuţia la acest proiect de care suntem, efectiv, impresionaţi". „Sperăm ca, şi pe viitor, relaţiile noastre cu Ministerul Culturii şi Cultelor să fie tot mai consistente", a încheiat. Argumentele probând interesul Federaţiei în promovarea lucrărilor consacrate hasidismului l-au determinat pe secretarul de stat în Ministerul Culturii şi Cultelor (M.C.C.), *Vasile Nitulescu*, să considere că, în parteneriatul sus-amintit, F.C.E.R. joacă rolul unui „observator cultural". „Tradiţia hasidică, limba idiş sunt părţi integrante din patrimoniul culturii naţionale", a subliniat. În acelaşi spirit, secretarul general în M.C.C., *Delia Mucică*, observa că „hasidismul este înglobat în identitatea culturală europeană, făcând parte din „patrimoniul ei imaterial". Moderatorul reuniunii, directorul Centrului de Consultanţă pentru Programe Culturale Europene, *Vladimir Simon*, a evidenţiat importanţa concretizării acestui proiect pentru că este nevoie să „salvăm de la dispariţie o identitate culturală europeană, respectiv, cultura hasidică şi vehiculul său lingvistic, idişul, pentru că dispariţia unei culturi înseamnă dispariţia unei voci europene". Numitorul comun al intervenţiilor susţinute în deschiderea reuniunii a fost aprecierea la adresa României, care, în parteneriat cu Institutul pentru itinerarii culturale europene, din Luxemburg, a iniţiat acest program major al Consiliului Europei (C.E.), în perioada în care statul român deţine preşedinţia Comitetului de Miniştri al C.E.

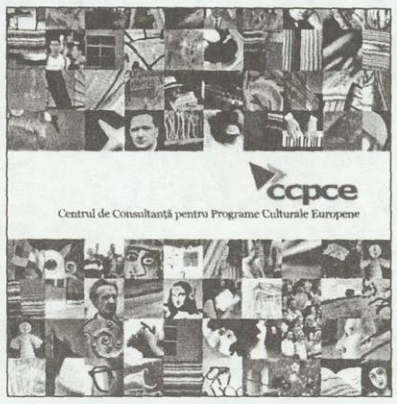

„Tradiţia hasidică, limba idiş sunt părţi integrante ale patrimoniului cultural naţional"

*

Metodologii, similitudini, studii de caz

Dezbaterile asupra proiectului privind modalităţile (tehnice) de punere în practică a itinerarului culturii hasidice prin analogie cu experienţe similare au focalizat luările de cuvânt ale oaspeţilor: *Françoise Tondre*, responsabil pentru programul itinerariilor culturale al C.E.; *Michel Thomas Penette*, director în Institutul European pentru Itinerarii Culturale din Luxemburg; *Claude Bloch*, reprezentant al B'nai B'rith Europa, preşedinte al Comisiei pentru Patrimoniu Evreiesc; *Mariano Schlimovich*, director de programe la Consiliul European al Comunităţilor Evreieşti; *Assumpcio Hosta*, secretar general pentru Itinerarii Sefarde (Spania). N-au lipsit referiri la ediţii precedente ale Zilei Europene a Culturii Iudaice în circa 30 de state europene. Deloc de neglijat faptul că, începând din 2000, România este inclusă pe harta prestigiosului eveniment cultural sus-amintit, cu un spectru de manifestări foarte variat (expoziţii, vizitări de sinagogi, de vechi cartiere evreieşti, concerte, spectacole de teatru, seminarii ş.a.). A fost schiţat un plan metodologic general valabil pentru asemenea tipuri de itinerarii (aparţinând patrimoniilor culturale imateriale şi materiale), prin crearea (după acumularea prealabilă a unei baze de date, rezultat al unei intense munci de cercetare) de *site*-uri editoriale şi *site*-uri de turism cultural regional (sud-estul european, de pildă). A fost prezentat un studiu de caz: realizarea de itinerarii culturale sefarde, în care turiştii au putut să aleagă, cu ajutorul internetului, oraşele pe care doreau să le viziteze şi domeniile de interes: un cămin evreiesc sefard, reconstituit pe bază de documente; sinagogi, biblioteci, expoziţii de costume evreieşti etc. A fost accentuată: ● necesitatea unei bune organizări ● diversitatea ofertelor având, însă, un ax coerent ● rolul ghizilor.

*

Premise concrete, însă, pentru demararea proiectului s-au desprins din comunicări aparţinând cercetătorilor din România: dr. *Hary Kuller* (C.S.I.E.R.); dr. *Felicia Waldman* (Centrul de Studii Ebraice „Goldstein Goren" al Universităţii din Bucureşti); *Alexandru Şahighian* şi *Mia Leontescu*, secretar literar şi, respectiv, secretar la T.E.S.; *Ioan Holban*, directorul Teatrului Naţional „Vasile Alecsandri" din Iaşi; *Speranţa Rădulescu* şi *Florin Iaru*, experţi la Muzeul Ţăranului Român din Capitală; *Csilla Konczei*, director al Fundaţiei Casa Tranzit din Cluj-Napoca. Mai întâi - un interesant *excurs în lumea hasidică*, realizat de dr. *Hary Kuller* cu precizarea că hasidismul este continuat, în prezent, de mişcarea Habad. Au fost punctate câteva repere istorice care au generat hasidismul (în sinteză - apropiere de Dumnezeu prin intensitatea trăirii sufleteşti, necanonice): pogromurile antievreieşti din estul Europei şi decepţia maselor de evrei sărmani după eşecul falşilor Mesia (secolele XVII şi XVIII). Apoi, o schiţă de portret a hasidului şi a modului său de viaţă: curţile hasidice, *ţadikim*-ii, raporturile între *ţadik* şi discipolii lui. Importante pentru înţelegerea hasidismului au fost referirile la expresiile sale filosofice (rolul Cabalei), literare, muzicale, psihologice. Alcătuirea unei *bănci de date despre cultura hasidică* poate fi realizată prin colaborarea, în continuare, a centrelor de iudaistică din România şi prin perspective de cooperare cu centre de iudaistică din centrul şi estul Europei. Un rol important pentru *conservarea tezaurului limbii şi literaturii idiş* îl au spectacolele de teatru, turneele, festivalurile (cu exemplificări). A fost evidenţiată nevoia de revigorare a idişului prin reprezentaţii teatrale acolo unde există un coeficient mai ridicat de vorbitori (Sankt Petersburg, de pildă). A fost prezentată o explorare a urmelor lăsate de *cântecul evreiesc (hasidic) în memoria lăutărească*. Proiectul *„Lanţul sinagogilor"* - început în 1997, de Fundaţia „Casa Tranzit", prin transformarea unei foste sinagogi clujene într-un lăcaş cultural ce găzduieşte, în prezent, expoziţii itinerante, concerte-eveniment de muzică klezmer - poate fi, de asemenea, înglobat în proiectul „Itinerarul culturii hasidice".

Hasidism – istorie şi prezent

*

Nimic din ce a trăit odată nu dispare cu adevărat

Dezbaterile acestei reuniuni au conturat structura unei viitoare pagini de Internet cuprinzând itinerarul culturii hasidice, în viziunea lui *Dan Matei*, directorul Institutului de Memorie Culturală din Bucureşti: ● o mică enciclopedie a hasidismului ● o hartă a curţilor hasidice ● un muzeu virtual al patrimoniului culturii hasidice în România ● povestiri hasidice (texte, însoţite de imagine şi muzică hasidică) ● un mic dicţionar idiş-român ● un ghid în hasidism. Am putea vorbi, de asemenea, de o uvertură artistică a viitorului itinerar, prin filmele de mare succes ale lui *Radu Gabrea*, „Moştenirea lui Goldfaden" (scenariul - *Manase Radnev*) şi „Iţic Manger", care au încheiat simpozionul, filme care ne-au făcut să simţim cât de sudat este idişul cu un anume tip de gândire, de sensibilitate. O limbă-poezie-cu-picioarele-pe-pământ, în care veselia este act volitiv dominând suferinţa. Iar interesul pe care *Radu Gabrea* îl manifesta pentru „influenţele folclorului românesc asupra muzicii klezmer" - anunţatul proiect de documentar artistic pentru ediţia a V-a a Festivalului „Goldfaden" - poate fi interpretat drept încă o coordonată a preconizatului itinerar: întrepătrunderile culturale care fac ca nimic din ce a trăit odată să nu dispară cu adevărat, găsindu-şi, mereu, alte chipuri de a fiinţa.

IULIA DELEANU

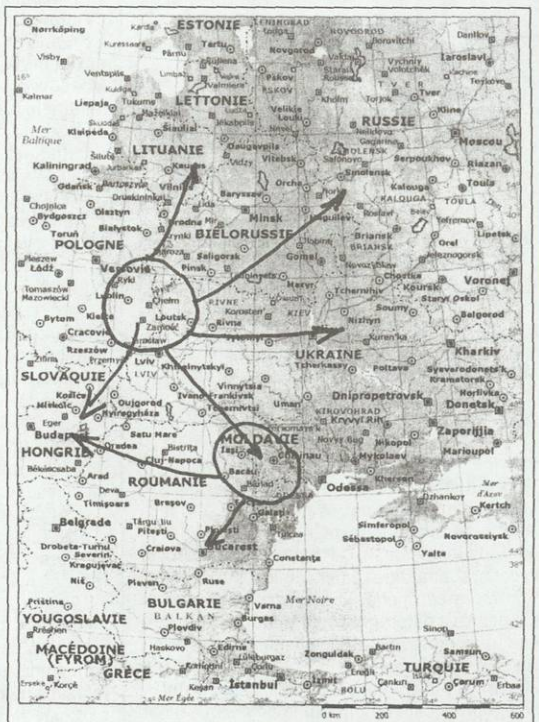

Acum aproape 30 de ani, când un grup de pasionaţi ai istoriei evreilor din România - şi dr. Lya Benjamin făcea parte dintre ei - fondau, la iniţiativa regretatului Şef Rabin dr. Moses Rosen, Centrul pentru Studierea Evreilor din România, le era permisă doar recuperarea trecutului la modul pasiv sau cvasipasiv; totul - până la atingerea problemelor „sensibile". Era încă mult în raport cu politica uniformizatoare a regimului totalitar de atunci. Nou înfiinţatul institut se adăuga la „vitrinele" destinate Occidentului; însemna o notă bună la capitolul „tratamentul minorităţilor naţionale". Chiar şi aşa, volumele de „Documente referitoare la evreii din România" depăşeau inventarul unui trecut de interesantă viaţă comunitară. Erau un simptom de articulare energică a unei lumi încă prea puţin cunoscute, pregătind - prin precizia gândirii, rigoarea analitică, obiectivitatea cercetării - gestul critic al reputatului istoric de azi.

Mă gândesc doar la o apreciere adresată Lyei de unul dintre marii istorici israelieni, originar din România, Jean Ancel; un telefon primit după una din dezbaterile care au precedat *Raportul* final al Comisiei Internaţionale pentru Studierea Holocaustului în România (de reţinut că amândoi au făcut parte din Comisie). Şi aprecierea avea la bază nu o unanimitate a punctelor de vedere, ci o dispută pasionată ce abia se încheiase, după care venise exclamaţia lui Ancel: „Lya, istoriografia evreo-română are în tine un slujitor de mare preţ!". Afirmaţia se întemeia

Profil aniversar
LYA BENJAMIN

pe câteva cărţi „ofensive" din start în faţa instrumentalizării politice a Holocaustului; a *negaţioniştilor* care nu încetau să „justifice" drept „represalii" *masacrele* de la Dorohoi, Iaşi, Odessa, deportările în *Transnistria* ale evreilor români în timpul dictaturii antonesciene. Adevărul pe baza documentelor se constituia în diagnostic fără menajamente asupra unui trecut care trebuia asumat cu sinceritate, căci prietenie fără sinceritate nu există. Erau cărţi terapeutice. Amintim câteva: *Martiriul evreilor din România în anii celui de-al doilea război mondial*, *Legislaţia antievreiască 1940-1944*, *Problema evreiască în stenogramele Consiliului de Miniştri, 1940-1944* ş.a.

Traiectoria ei profesională de succes se datorează pasiunii tinereşti pe care o pune în tot ceea ce întreprinde: expoziţii de răsunet, comunicări ştiinţifice de mare diversitate, intervenţii în mai toate reuniunile ştiinţifice la care participă. Nunai anul trecut a publicat la „Hasefer", împreună cu *Mihaela Rotaru*, volumul de texte selectate din opera lui Iacob Ithak Niemierower, operă despre care vorbeşte cu entuziasm (justificat) de câte ori are prilejul. şi, mai ales, se datorează perfecţionismului ca mod de viaţă. Lya Benjamin înţelege actul critic într-un mod constructiv: critica sa e *bună*, pornită dn devotament, din adâncă sensibilitate şi căldură faţă de semeni. Susţne că a învăţat să gândească astfel de la soţul ei, dr. Hary Kuller; un nume-instituţie în obştea noastră, un intelectual de forţă şi profunzime, foarte obiectiv cu sine şi cu ceilalţi. Există în acest unghi critic de perspectivă un raport direct proporţional între iubire şi sinceritate, chiar dură, în judecata faptelor. Pentru că numai atunci când te *doare* de celălalt, adevărul, chiar dureros, este vindecător.

Îi dorim Lyei Benjamin să procedeze la fel, mulţi ani şi buni, să-şi continue şi să-şi întregească opera cu aceeaşi ardenţă spirituală. (R.E.)

Scrisoare către „bătrânica" mea, cu prilejul zilei ei de naştere

Iniţial, mi-am dorit „scrisoarea" de faţă sub forma faimoaselor epistole ale lui Menahem Mendel din Jehupez, către soţia sa, Scheine-Scheindel, din Kasrilevko, concepută de Şalom Alehem. Dar, cum vremurile s-au schimbat şi nu prea, mulţi evrei fiind din nou implicaţi în „hos"-uri şi „bess"-uri, precum cele din Odessa descrisă de scriitor – noi doi dovedindu-ne însă antitalente în acest sens –, nu am putut prelua din stilul şalomalehemian decât formula de adresare a respectivelor epistole: „Der teuern, edlen, tugenhaften und klugen Ehefrau Scheine-Scheindel meinen Wunsch fur dein Geburstag".

Cât de anacronic sună cuvântul „scrisoare" în evul *e-mail*-ului, al Internetului şi pelefonului (termen ebraic pentru „mobil"). Juventocraţia, buimacă, tinde să considere anacronică până şi intrarea în cel de-al patrulea anotimp al vieţii. Dar cât de frumoasă poate fi iarna vieţii, când zăpada e imaculată, iar gerul - dătător de vigoare! „Unde sunt zăpezile de altădată", ar spune poetul – iar eu răspund: aici, lângă mine, cu omul de lângă mine – zăpadă fierbinte, „cu fulgi care, în căderea lor / de-alint şi fior, / încântă şi dor": fulgii de nea, ca şi clipele... cobor.

Pentru această clipă, aniversară, m-aş dori poet – oricât de desuet să par: ca şi prin Scrisoarea sau Jubileul pe tema „bătrâneţii". Am rămas, însă, de modă veche: stau alături de „bătrânica" mea de o jumătate de veac şi o văd încă tânără, acum, la trei sferturi de veac, mereu uimit de pasiunea ei dezinteresată pentru muncă, pentru istoria şi comuniunea evreiască şi, de ce nu... pentru mine. Aşa îmi percep eu nevestica la a 75-a aniversare a zilei ei de naştere, iar dacă am ales calea epistolară (via „Realitatea Evreiască") pentru a-i ura „La mulţi ani!" în acest fel este ca să se ştie că, într-o familie evreiască, femeia nu are doar atribuţii de gospodină, mamă, eventual ornament pentru statuia bărbatului, ci, în primul rând, de „model" şi de autentic tovarăş de viaţă pentru preocupări spirituale, schimb de idei şi contradicţii (pe teme holocaustologice ş.a.). Pentru asemenea motive, orgoliul meu masculin nu se simte ofensat atunci când persoane, care mă ştiu mai puţin după numele meu, mi se adresează cu apelativul de... domnule Benjamin. Acest omagiu, adus însă de ziua soţiei mele, îl semnez totuşi... HARY KULLER

CRONICA ANTISEMITISMULUI

American Jewish Committee May 1-7, 2006
100th Annual Meeting

AMERICAN JEWISH COMMITEE,

„Departamentul de Stat al Evreilor" – un secol de existență

La 4 mai a.c., la Washington, American Jewish Commitee (AJC) a celebrat, în cadrul unei ample manifestări, 100 de ani de la crearea acestei organizații, implicate puternic în combaterea antisemitismului în lume. Printre cei mai însemnați oaspeți prezenți la aniversare s-au numărat cancelarul german Angela Merkel, secretarul general al O.N.U., Kofi Annan, și premierul interimar al Israelului, Ehud Olmert. Anterior, organizația a marcat evenimentul la Berlin, cu numeroase acțiuni de anvergură. Aceasta deoarece AJC a fost creată în 1906, la New York, de către un grup de evrei americani de origine germană. Formarea Comitetului a fost o reacție la pogromurile sângeroase desfășurate la Chișinău, în general în Rusia, și și-a propus drept scop protejarea evreilor în fața diferitelor excese antisemite.

Chiar dacă nu este printre cele mai cunoscute în cadrul multitudinii de organizații evreiești americane, AJC este una dintre cele mai respectate. Mai puțin vizibilă decât American Israel Public Affairs Committee (AIPAC) sau Liga Anti-Defăimare, în anumite privințe funcțiile ei combină pe ale amândorora - respectiv, desfășoară o activitate de *lobby* în favoarea Israelului, deși AJC nu se consideră un grup de presiune și îi protejează pe evreii de pretutindeni în fața pericolelor antisemitismului. *David Harris*, directorul executiv al AJC, căruia i se datorează reînvierea organizației, o numește „Departamentul de Stat al Evreilor", prezența sa internațională fiind, potrivit opiniei lui Harris, deosebit de viguroasă.

La crearea sa, AJC s-a declarat o organizație nesionistă. Cu toate acestea, a susținut Declarația Balfour, deși nu avea printre obiective ideea unui stat evreu suveran. Dar, o dată cu crearea Israelului în 1948 și mai ales după Războiul de Șase Zile, angajamentul ei față de statul evreu a devenit total. AJC a recunoscut că, în ciuda unor mari eforturi depuse, împreună cu alte organizații evreiești americane, nu a reușit să influențeze Casa Albă în direcția salvării evreilor europeni de nazism înainte și în timpul celui de-al doilea război mondial și acest lucru o preocupă și astăzi, a afirmat Harris. Venit în fruntea AJC în 1990, el a reușit să o transforme. Față de 40.000 de membri cât avea, acum acest număr a ajuns la peste 150.000, iar dacă atunci exista un singur birou în afara S.U.A. (la Ierusalim), acum are 35 de birouri americane și este în parteneriat cu 18 comunități evreiești din străinătate, având opt birouri internaționale în orașe ca Paris, Bruxelles, Geneva, Roma, Varșovia și Berlin, deoarece directorul executiv consideră că Germania este un partener deosebit de valoros pentru Israel în cadrul Uniunii Europene. Și dacă în momentul în care Harris a preluat conducerea, AJC se afla în pragul falimentului, acum are un buget anual de 40 de milioane de dolari și, datorită campaniilor de strângere de fonduri, acesta a fost aproape în permanență echilibrat.

Remarcabil în ceea ce privește combaterea antisemitismului este abordarea foarte documentată de către organizație a acestei probleme. AJC - afirmă profesorul Jonathan Sarna, expert american în istoria evreilor - își argumentează întotdeauna poziția pe baza unei vaste activități de cercetare. Când susține un punct de vedere, acesta se bazează pe elemente concrete, nu pe o simplă formulă declarativă: „tu ești antisemit" - afirmă el.

Platforma generoasă a AJC include angajarea față de toleranță, pluralism și drepturile omului. Organizația a fost foarte activă în mișcările pentru drepturile civile și s-a implicat în problema relațiilor dintre biserică și stat. În ultimii ani, AJC a oferit sprijin financiar discret cercetătoarei Deborah Lipstatd, în bătălia legală dusă de ea timp de șase ani împotriva istoricului negaționist David Irving, condamnat recent de către un tribunal austriac pentru tezele lui de negare a Holocaustului. De asemenea, a ridicat, împreună cu guvernul polonez, un Memorial al Holocaustului, la lagărul de exterminare de la Belzec, la sud de Varșovia.

Cu prilejul acestei date aniversare, AJC își propune să continue moștenirea sa generoasă de 100 de ani și să joace un rol important în apărarea intereselor evreilor de pretutindeni.

Presa arabă își intensifică atacurile împotriva evreilor

Scandalul caricaturilor cu profetul Mahomed a dus la creșterea masivă a materialelor antisemite în publicațiile arabe și musulmane, se arată într-un Raport elaborat de Liga Anti-Defăimare (ADL). Documentul enumeră caricaturile și articolele care-i demonizează pe evrei, Israelul și Holocaustul, apărute în presa din lumea arabă.

Publicațiile citate îi prezintă pe evrei „prin caricaturi și articole jignitoare și profund antisemite, inclusiv scenarii de conspirație antisemite în cadrul cărora evreii fac eforturi în secret să controleze politica externă americană și să domine lumea", se arată în raport. De exemplu, în cotidianul guvernamental „Al Ittihad" din Emiratele Arabe Unite, o caricatură a unui evreu care amenință lumea cu o armă pe care scrie „Holocaust" a fost publicată pe 24 ianuarie. Referindu-se evident la caricaturile lui Mahomed, pe 16 februarie, în publicația din Bahrein, „Ahbar al Halij", a apărut imaginea unei călimări marcate cu steaua lui David, însoțită de un toc ce scria „caricaturi ce distrug mesagerul lui Allah". Și în trecut, în presa arabă au apărut multe materiale antisemite, dar numărul lor a crescut foarte mult după explozia furiei musulmane determinate de prezentările controversate ale lui Mahomed din presa daneză și din alte țări, a constatat Arieh O'Sullivan, purtătorul de cuvânt din Israel al Ligii. „Deodată s-au răspândit ca un incendiu de pădure și fiecare ziar a început să tipărească materiale antisemite sau legate de Holocaust", a arătat el, adăugând însă că ce-a fost mai rău a trecut.

Raportul a prezentat și materiale din ziare, publicate înaintea controversei din ianuarie iscate de ziarul danez (deși caricaturile apăruseră toamna trecută), dar punctul de cotitură - s-a subliniat - a fost când un ziar iranian a răspuns ziarului danez, susținând o campanie de caricaturi despre Holocaust, susține ADL. Directorul național al organizației, Abraham Foxman, a afirmat că liderii arabi tolerează fără nici o reticență antisemitismul fățiș în presă.

Incidentele antisemite în S.U.A. – în scădere, dar imaginea este tot sumbră

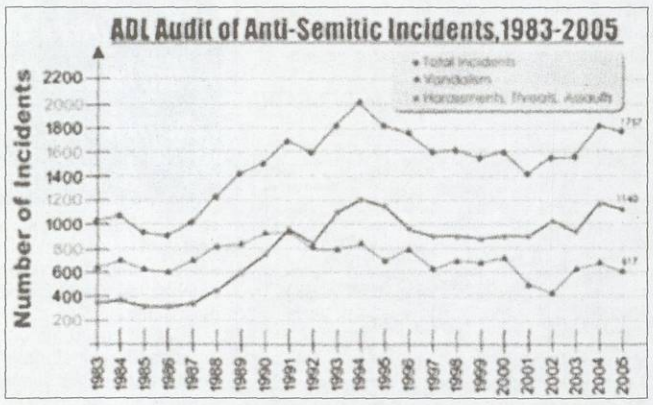

În 2005, numărul incidentelor antisemite din S.U.A. s-a redus oarecum, dar imaginea este tot sumbră, se arată în Raportul pe 2005 al Anti-Defamation League. „Considerând că orice reducere este încurajatoare, rămânem totuși preocupați, deoarece prea multe persoane continuă să acționeze, mânate de ura împotriva evreilor", a declarat Abraham Foxman, directorul național al ADL.

Evaluarea care s-a ocupat de activitățile antisemite din S.U.A. în 2005, a constatat că anul trecut au avut loc 1.757 de astfel de incidente. Cifra este în descreștere față de 2004, când s-au înregistrat 1.821 de incidente, cifră record în ce privește activitatea antisemită din ultimii nouă ani. Publicată anual, începând din 1988, evaluarea împarte incidentele antisemite în două categorii. Prima este hărțuirea, pe care ADL o definește drept „amenințări și atacuri ce vizează persoane și instituții". Cealaltă categorie este vandalismul, care include pângărirea cimitirelor sau inscripții antisemite. Datele sunt luate atât din statistici oficiale, cât și pe baza informațiilor furnizate celor 30 de birouri regionale ale ADL din partea victimelor, oficialităților judecătorești și liderilor comunităților. Potrivit statisticilor, în 2005, actele de vandalism s-au redus cu 4%, de la 644, în 2004, la 617, cele de hărțuire - cu 3%, înregistrându-se 1.440 de incidente. 98% din manifestările antisemite s-au înregistrat în campusuri universitare, o creștere cu 30% față de cele din 2004. Statele cu cele mai numeroase incidente au fost New York (381), New Jersey (266), California (247), Florida (199), Massachusetts (93) și Connecticut (57).

Internetul continuă să joace „un rol substanțial" în propagarea antisemitismului, deși evaluarea nu a luat în considerare decât amenințările prin *e-mail* la adresa sinagogilor și instituțiilor evreiești. Cu toate acestea, Foxman a apreciat că, în general, atitudinea americanilor este mai bună decât a celor din țările europene. El a afirmat că evaluarea anuală este utilă pentru a determina locul și modalitățile de a aloca resurse pentru combaterea antisemitsmului. „Indiferent de progresul pe care l-am înregistrat în ce privește legislația și educația, antisemitismul continuă să se afle pe locul doi în ce privește crimele provocate de ură. Nu le poți elimina, dar le poți controla", a subliniat directorul ADL.

Cu prilejul sărbătorilor de Pesah

Președintele rus VLADIMIR PUTIN promite să combată xenofobia și extremismul

În mesajul său de Pesah adresat evreilor din țară, președintele *Vladimir Putin* a promis că guvernul rus va lupta împotriva antisemitismului. „Statul și societatea trebuie să combată împreună, în mod decisiv și constant, antisemitismul, orice fel de manifestare de xenofobie și extremism", a arătat el. Putin și-a exprimat aprecierea față de valorile evreiești și față de importanța comunităților evreiești pentru Rusia, formulând cel mai clar sprijin oferit evreilor ruși de la ocuparea de către el, în 2000, a funcției prezidențiale.

Pe de altă parte, Berl Lazar, Șef Rabinul Rusiei, a apreciat că atacul de la începutul anului împotriva unei sinagogi din Moscova ar putea declanșa alte incidente dacă guvernul rus nu ia măsuri mai dure pentru a-i sancționa pe extremiști. Într-un interviu acordat cotidianului „Jerusalem Post", el a arătat că „manifestările antisemite din Rusia sunt legate de intensificarea extremismului și xenofobiei în țară". „Cât timp literatura și propaganda antisemită sunt etalate în centrul Moscovei și persoanele care propagă materiale oribile pe Internet continuă cu această activitate, nu putem avea certitudinea că nu va avea loc undeva un alt masacru al evreilor. Se constată un fenomen neliniștitor de mișcări populare naționaliste care atrag mulți tineri", a declarat el. „Influența acestor grupuri asupra viitorului Rusiei ar putea fi foarte nocivă", a mai spus Lazar, referindu-se la atacul lui Alexandr Kopțev asupra celor opt membri de la o sinagogă din Moscova, care a avut loc în ianuarie. Potrivit mărturiei făptașului, el a fost influențat de jocurile de pe calculator și literatura antisemită.

■ BERL LAZAR, Șef Rabinul Rusiei

„În perioada sovietică, antisemitismul era instituționalizat, a mai declarat Șef Rabinul. Azi știm sigur că nu este vorba de politica guvernului, dar am dori mai multe măsuri concrete împotriva extremiștilor. Este foarte important ca Aleksandr Kopțev să fie condamnat nu numai fiindcă a atacat oameni, ci și pentru ura manifestată, antagonism religios și antisemitism". La o audiere din 28 februarie, Kopțev a declarat că nu se consideră vinovat, susținând: „deoarece Codul Penal din Rusia a fost scris de evrei și de mafia evreiască, refuz să mărturisesc".

În februarie, 12 partide politice importante din Rusia au semnat un „pact antifascist" împotriva naționalismului, xenofobiei și urii interreligioase. Acordul afirmă că astfel de activități sunt interzise de lege în Rusia, dar ele trebuie condamnate și moral. Dar alte 25 de partide au refuzat să semneze pactul, afirmând că „nu vor să participe la o astfel de acțiune de propagandă publică".

Pagină realizată de EVA GALAMBOS

FONOTECA

ŞTEFAN IUREŞ – 75

„Verigă în lanţul generaţiilor“

Cu grai molcom, cu sfătoşenie - urmă a originii ieşene, cu vorbe limpezi şi cu fraza atent calibrată, Ştefan Iureş a rescris momente din romanul vieţii sale. Omul acesta cu înfăţişare tolstoiană răsfoia cu gingăşie filele amintirilor ce emanau parfumul aparte al unei trăiri profunde.

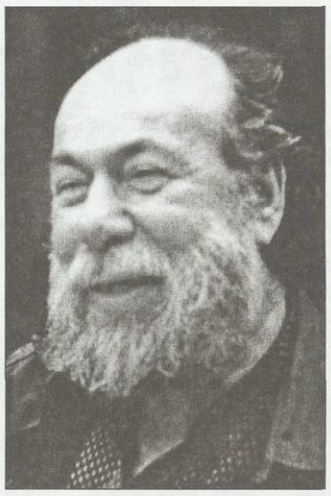

AVRAM CROITORU: - *Aţi acordat mai multe interviuri din care cititorul a aflat aproape totul despre scriitorul Ştefan Iureş. Să încercăm un drum mai puţin cunoscut; puteţi să ne oferiţi, eventual în premieră, o amintire dragă sufletului dvs.?*

ŞTEFAN IUREŞ: - Categoric, da! Însă nu promit nimic în privinţa originalităţii acestei amintiri. Sunt convins că furnizez o imagine familiară cu „R“ de la regenerare. Iată, am 25 de ani, 6 luni şi 3 zile.

O imagine familială

Este 10 noiembrie 1956, către prânz. Tocmai am primit un telefon: „Mazel Tov! Ai un băieţel de trei kilograme şi 50 de grame, sănătos, cap rotund, păr ioc, leit bunicu-său pe linie maternă“. În ce fel am răspuns informaţiilor şi felicitărilor nu mai ţin minte. Ştiu că mi-am luat bicicleta şi am gonit să-mi anunţ părinţii că mai au un nepot. Pedalam absolut fericit. Toamna se împrimăvărase. Eveniment trăit, nu scris, dar memorabil. Acum pot vorbi despre o imagine familială cu „L“ de la liniştire. Am un fiu care la rândul lui va avea fii. Cândva...

- *Fiul se numeşte...*

- Alexandru (Alic).

- *Şi nepoţii...*

- Fiecare nepot are o pereche de nume: Eyal Ionathan - *eyal* înseamnă căprior, în ebraică, şi Barak Michael - *barak* înseamnă fulger.

*

- *Şi aşa, descendenţa ieşeană a ajuns până la Ierusalim.*

- Am trăit la Iaşi doar până la vârsta de 3 ani, când tata s-a mutat cu serviciul la Bucureşti.

- *În ce domeniu lucra?*

- Era un bun contabil şi avea o caligrafie superbă, de manual. Mama era o gospodină desăvârşită şi avea o fire extrem de blândă, împăciuitoare. Nu suporta să vadă oamenii certându-se. Au fost un cuplu foarte potrivit. Şi-au idolatrizat căminul şi copiii. Tata nu admitea să se spună, în prezenţa lui, ceva nepotrivit. Îmi amintesc de singura dată - aveam vreo 10 ani - când mi-a administrat o „corecţie“ pe care o meritam din plin şi pe care am ţinut-o minte ca pe un fel de binecuvântare specială. Veneam supărat de la nu ştiu ce joc „pierdut“. Tata m-a întrebat unde-i mama. La care eu am dat nesăbuitul răspuns: „Dracu' ştie unde-i ma...“. Nici n-am apucat să termin cuvântul, când mi-a ars o palmă. Ar fi trebuit chiar atunci, pe loc, să sărut mâna care mi-a dat o neuitată lecţie - că nu ai voie să potriveşti cuvintele alandala când e vorba de părinţii tăi. Învăţătură de minte ori ba, fapt este că mă simt verigă în lanţul generaţiilor, verigă cu obligaţia de a le merita pe cele anterioare şi de a fi model pentru cele care urmează, verigă în lanţul pe care ebraica îl numeşte *dor veha dor*.

Lecţie de neuitat

*

Trei fraţi

- *Aţi moştenit de la mama vocaţia concordiei? Aţi fost trei fraţi; cum v-aţi împăcat?*

- N-am avut niciodată măcar un conflict minor. Eu eram mezinul şi mă despărţeau 7 ani de fratele cel mare, care şi-a legat existenţa de creaţie. A slujit-o în ipostaze multiple: arhitect, pictor, grafician şi... eseist în tematica arte plastice. La numai 28 de ani a condus proiectarea Stadionului Naţional (azi „Lia Manoliu“); aceasta fiind numai una dintre lucrările lui, care, din 1953, dăinuiesc în ţara natală. Vily a fost primul din familie care a aspirat către artă. A urmat arhitectura, dar a fost şi elevul lui M.H. Maxy. L-am văzut pictând o singură dată. Peste ani, într-o dimineaţă de *week-end* din septembrie 1987, la locuinţa lui Vily-Bill, din Montreal-Canada, unde s-a expatriat în anii '70. „Atelierul“ era, de fapt, camera de oaspeţi, acolo îmi odihneam oasele frânte de umblat pe străzile Montrealului, însă această destinaţie pasageră a spaţiului urma a fi „suspendată“ în dimineaţa aceea. Pictorul, la insistenţele mele, de comun acord cu pofta lui de lucru, deloc secretă, dar nu lipsită de trac, avea de gând să înceapă ceva, se va vedea dacă are să „iasă“ ceva, martorul să nu se aştepte la nimic... şi să nu-l bată la cap pe artist. A fost, pentru mine, un magician al culorii. Opţiunile lui, din afara artei, dureroase oricând, vor fi fost un coşmar la nevăzutul prag dintre adolescenţă şi prima tinereţe, atunci când, dintre ispite, râsul era, sub dictaturi, combătut ca o molimă. O fotografie, a cărei dată reală mi s-a înfipt bine în cap, 2 martie 1940, ziua căsătoriei vărului Avrămică Abtzug. Fotografia făcută la banchetul de nuntă îi înfăţişează pe cei trei fraţi Juster aşezaţi în ordinea vârstei. Purtăm costum, avem cravată, ne uităm la aparatul fotografic cu gravitatea respectivilor noştri 16, 11 şi 9 ani. Privirea celui mare este posomorâtă. Din păcate, râsul a şi fost surghiunit.

- *Aţi vorbit mult despre fratele cel mare, care am sentimentul că v-a fost poate idol, poate mentor.*

- Într-adevăr. Dar e momentul să spun că celălalt frate este Isac, a cărui poreclă, Ciang, i se trage de la linia oblică a ochilor. A fost un copil foarte zburdalnic, dar a avut o adolescenţă care l-a potolit, pentru ca după facultate să devină un inginer capabil, cu câteva invenţii la activ.

*

- *Să ne întoarcem la mezinul familiei. Aţi scris poezie, proză, scenarii radiofonice, piese de teatru, eseu... Cu ce aţi început?*

- Dacă îmi amintesc bine, la început a fost o biată epigramă în revista de umor „Pitigoiul“. Încrucişări benigne de săbii boante. A urmat o pauză de câţiva ani. S-a întâmplat să revin cu un fel de cronică rimată, ritmată şi cântată într-un dormitor al elevilor care lucrau voluntar pe şantierul II Copăcioasa în vacanţa din vara lui 1948. Apoi un poem trimis la un concurs, premierea lui şi invitarea într-o redacţie. Şi aşa, se poate spune că a fost debutul absolut. Dar de literatură nu te poţi ocupa cu adevărat decât „full-time“. Şi nu numai de literatură, ci de artă în general. Văzând în familie un pictor veritabil, am abandonat, jenat, cochetăria pe care am încercat-o cu şevaletul. Aşa, la nivel amatoristic am curtat, în două ocazii, până şi invenţia muzicală. Am scris scenariul unei feerii radiofonice, iar muzica a compus-o Aurel Giroveanu. Cu excepţia unui cântec făcut de mine şi pe care l-a inclus în ilustraţia muzicală după ce l-a pus pe note şi i-a dat mai multe variante ritmice. Zeci de ani mai târziu, proiectând un roman despre un liceu de fete, am scris nu numai textul imnului liceului, dar am iscat în cap şi melodia. O prietenă, compozitoarea Felicia Donceanu, a pus-o pe portativ. Eram deci un fel de regizor de culise al propriilor mele producţii literare. Doresc să se reţină că nu vorbesc despre aceastăcomplementaritate decât înţelegând foarte bine că puţini sunt aceia care lucrează într-un domeniu estetic şi nu sunt ispitiţi vremelnic de alte ramuri învecinate ale artei.

Complementaritate

*

- *Fiul dvs., care trăieşte la Ierusalim, are aplicaţie spre artă?*

- Alexander Yoresh - după cum se vede, o mică deplasare vocalică a dat cuvântul ebraic „moştenitor“, Yoresh - are aplicaţie spre o meserie mai practică, este medic. Am multe amintiri din vizitele în Israel. Vreau să evoc una care are o semnificaţie pentru mine, pentru Israel şi e grăitoare în privinţa integrării fiului meu în acea lume. Venind o dată cu maşina de la aeroport către Ierusalim, am trecut printr-o pădurice şi mi-a arătat, prin vorbele lui, că e preocupat de soarta fiecărui puiet. Îmi închipui cât l-a durut incendierea acelei zone de vegetaţie câţiva ani mai târziu. Şi vorbind de urmaşi, să amintesc de emoţia pe care am avut-o când, la *Bar Miţva* nepotului Barak, unul dintre rabinii care oficiaseră ceremonia a subliniat semnificaţia faptului că bunicul a venit de peste mări şi ţări ca să fie de faţă la acest eveniment.

„Mă simt risipit în toţi“

- *Aveţi prieteni de suflet în Israel?*

- De ce numai acolo? Horia Aramă este la Bucureşti, dar Micky Lupu la Minneapolis (S.U.A.), Jacques Gandebeuf la Metz (Franţa), Beno Dollinger la Lausanne (Elveţia). Sau cei plecaţi între timp în ţara norilor: compozitorul Ştefan Mangoianu, pictoriţa Pita Rubin, poetul Florin Mugur. Liste lungi de prieteni de suflet, dar succesivi. Eu unul mă simt risipit în toţi, iar ei toţi mă alcătuiesc pe mine într-un fel. Îmi amintesc cum mă duceam cu tramvaiul 16 până în comuna Dudeşti-Cioplea, ca să-l văd pe Valeriu Ocneanu, cu care am fost coleg în clasele primare. Şi călătoriei cu tramvaiul îi suprapun voiajurile aeriene în Israel ca să-mi regăsesc şi prietenii. Unul a fost Sergiu. Într-un ajun de Hanuca, vechiul meu prieten i-a umplut de bunătăţi pe cei doi nepoţei ai mei. Îl rugam să se oprească, el continua să umple pungi după pungi. „Fă-i să simtă că le eşti *saba* cu adevărat...“, mi-a zis el atunci. Dacă fiece tresărire de sensibilitate s-ar echivala într-o răsplată cerească, atunci Sergiu s-ar cuveni să fie un fericit bine primit în Gan-Eden. Un alt prieten pe care îl revăd şi azi cu bucurie este Ciumpi, respectiv inginerul Victor Herbert Tannentzapf, unul dintre cei care au dat apă filtrată tel-avivienilor, om cu o memorie foarte specială, care menţine viu catalogul clasei noastre de la Liceul „Mihail Sebastian“ şi va coordona, împreună cu alt coleg - acum deputatul Aurel Vainer - volumul despre acel liceu fabulos, volum aflat în pregătire la Editura „Hasefer“.

*

O experienţă pasionantă

- *La „Hasefer“ sunteţi redactor de carte. Ce reprezintă, ca experienţă de viaţă, această nouă muncă a dvs.?*

- Cred că un redactor de carte trebuie să fie cel care îl avertizează pe autor, alergând cu câţiva paşi înaintea lui, că pe drumul dintre manuscris şi cartea tipărită poate fi o groapă sau o zonă de polei. E o activitate ce presupune spirit participativ. Pentru mine este o experienţă pasionantă care acoperă numai ultimii patru ani, dar caut să mă implic în bunul mers al fiecărei lucrări şi sunt bucuros când o carte bună ia drumul spre cititori.

- *Deşi convorbirea noastră mai poate continua (şi a continuat), dvs., ca ziarist şi scriitor, ştiţi că pagina tipărită are un cadru limitat aşa că o să trec la două întrebări extrase din chestionarul teleastului francez Bernard Pivot. Care este cuvântul preferat?*

- Cuvântul preferat este CUVÂNT. Sunt, de copil, fascinat de marii mânuitori de cuvinte. Jonglerii cu silabe, magicienii care umplu cu sens, de parcă ar manevra un gaz, pielita transparentă, elastică, mirabilă a câtorva sunete unite, iar periculoasa deflagraţie nu se produce, ori dacă avem o explozie e una de surpriză la farmecul ineditului şi al inteligenţei asociative.

- *Ce v-ar plăcea să-l auziţi pe Dumnezeu spunându-vă în clipa când veţi ajunge în faţa lui?*

- La această întrebare tare pentru final o să răspund că mi-ar plăcea să-l aud spunând: „Îmi pare rău că Eu, Atotputernicul, constrâns de propriile Mele reguli imuabile, n-am cum să-ţi acord o a doua şansă; mulţumeşte-te, deci, cu aceea... mijlocită prin urmaşii tăi...“.

*

Interlocutorul a dorit ca redarea unor fragmente din convorbirea noastră să se încheie aici. Probabil a încercat ca astfel să pună în valoare răspunsul la prima întrebare. Şi a reuşit. Bogatul său fief sentimental cuprinde dragostea pentru familie, pentru prietenie, pentru carte - elemente definitorii care împodobesc tortul aniversar al cărturarului, care împlineşte 75 de ani în acest mai.

O precizare este necesară. Una dintre întrebări, cea referitoare la munca redactorului de carte, rămâne valabilă, deşi în perioada scursă de la înregistrarea convorbirii şi până la apariţia acestor rânduri, Ştefan Iureş a fost numit director al Editurii „Hasefer“. Din această postură îşi va putea împlini cu succes spusele: „Sunt bucuros când o carte bună ia drumul spre cititori“.

AVRAM CROITORU

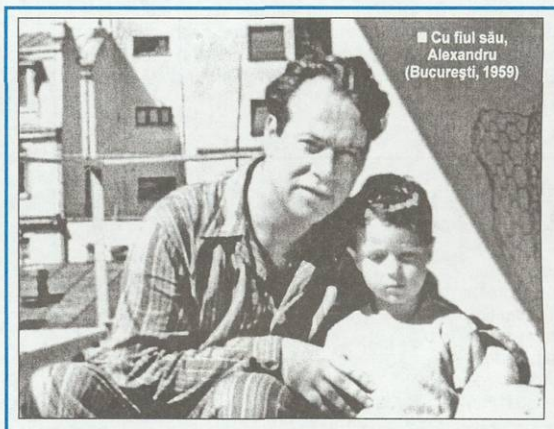

■ Cu fiul său, Alexandru (Bucureşti, 1959)

■ ...şi cu fiii fiului său – Eyal şi Barak (Ierusalim, 1992)

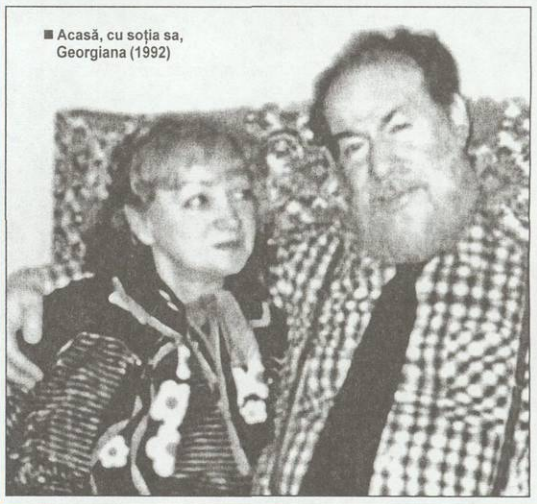

■ Acasă, cu soţia sa, Georgiana (1992)

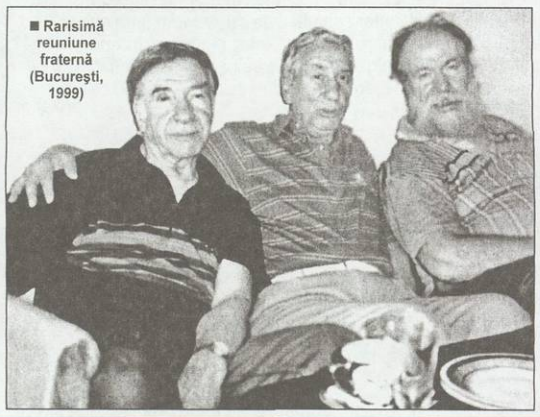

■ Rarisimă reuniune fraternă (Bucureşti, 1999)

CĂRȚI NOI

O istorie în ISTORIE

Doi eminenți oameni de știință și cultură - unul jurist: *Constantin Vișinescu*, celălalt medic: *Andrei Voinea*. Volumul *Viața între destin și istorie* (cu tentă enciclopedică), a văzut recent lumina tiparului, cu sprijinul Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică, la Editura „Floare Albastră", într-o formă grafică deosebită, purtând o sugestivă copertă: „Catedrala" - sculptură în piatră de Auguste Rodin (1908). Vă amintiți, desigur, de cele două mâini împreunate duios, ca pentru o rugă, o împăcare cu sine prin dicteu divin. Merită felicitări *Doina Rizea* (redactor de carte), *Maria Pasol* (grafica), *Marina Pavel* (tehnoredactarea computerizată).

În cuprins găsim 17 incitante titluri. „Balanța amintirilor" - ce ține loc de prefață - este semnată de prof. univ. *N. Georgescu*, din a cărui mărturie spicuim: „Am citit multe cărți, studii și articole pe tema Holocaustului evreilor în lume și în România. Am urmărit-o tratată cu patimă, cu o superioritate arogantă, de sus chiar, de foarte sus. Și nu numai dintr-o parte, ci și din cealaltă. Abia un sociolog cu minte ascuțită și cu câteva biblioteci trecute prin sine însuși - l-am numit pe dl prof. Mihai Milca - mă face să-mi recâștig încrederea că se pot discuta elegant, intelectual și temele delicate [...]".

Viața între destin și istorie este o carte de memorii, cu întarsii filosofice. Autorii au ales calea obiectivității, cu pro și contra unor stări de lucruri, cu invocări de ordin religios, în care atât creștinismul, iudaismul cât și islamismul sunt, cu respectul cuvenit, puse în locurile ce li se cuvin dintru început. Tonul este tulburător prin descrierea unor situații trăite cu o forță emoțională ce trădează sufletul sensibil ce hălăduiește căutând - fără oprire - licărul de speranță în elucidarea dreptății. Cartea deține un zăcământ de clișee și o vastă documentație ce atestă veridicitatea unor tragice destine,marcând poporul evreu, contribuind substanțial la creșterea nivelului economic și cultural al multor națiuni. Beneficiari am fost și noi, românii. Acad. Nicolae Cajal s-a situat printre cei mai mari pledanți - în forurile internaționale - care invita congresmenii să ia la cunoștință realitatea românească și valorile sale incontestabile. De aceea, mai exact, și de aceea, Omului între oameni Nicolae Cajal îi păstrăm veneranța și gratitudinea, rostindu-i cu pioșenie numele înălțuit în iubirea noastră. Dar oare pe dr. Wilhelm Filderman - magnifica plăsmuire de cetățean român, etnic evreu, nu-l privim ca pe un erou de legendă? Și pe Marele Rabin dr. Alexandru Șafran nu-l poftim în loja de onoare a admirabililor? Să nu-i nominalizăm pe Mihail Sebastian ori pe Iosif Sava? Ar însemna să comitem o impietate. Scrisul autorilor Constantin Vișinescu - Andrei Voinea este curgător, „vorbit", este captivant. Cartea face o incursiune în trecutul îndepărtat, ajutându-ne să înțelegem prezentul [...].

Pe ecranul românilor „con anima" figurează - slavă Domnului - destule nume de prestigiu care au făcut posibilă marea operație de salvare a zeci de mii de evrei. Printre emblematici se numără cărturarul Raoul Șorban, de carisma căruia ne bucurăm în continuare, fără să-i trecem cu ușurința necuvenitei uitări pe vajnicii dr. Iuliu Hațieganu, Emil Hațieganu, Iuliu Hossu, episcopul greco-catolic, Eugen Filotti, diplomat, Vasile Moldovan, Letiția Papu și grupul de colonei V. Cupșa, dr. Gh. Bran, Taraș - urcați demult în eternitate...

Cartea *Viața între destin și istorie* iese din tiparele obișnuite. Se rotește caleidoscopic, făcându-ne părtași deopotrivă la suferințele evreilor și ale românilor - trecuți prin cumplite umilințe, până la exitus - de către naziști, horthy-iști și slujitori ai NKVD [...]. Din clipa când am început lectura acestui memorabil volum, poarta amintirilor din anii mei mici s-a deschis. Mi-a fost dat să cresc la Timișoara, într-o familie de intelectuali, care își ducea traiul sub deviza: „lubește pe aproapele tău ca pe tine însuți!". Și atunci când urbea mea prosperă, pașnică și în armonie internațională s-a transformat, pentru frații noștri evrei, într-o Vale a atâtor persecuții și umilințe, părinții mei mă trimiteau cu termosurile pline de ceai și cafea (atârnate pe umerii mei), acolo unde „unchii" Schlosser, Schlesinger, Liptak, Baruh, Pataki, Moravetz prestau muncile de curățire a zăpezii. Aveam să aflu mai târziu că acesta a fost „norocul" lor, fiindcă alții, din alte ținuturi au fost deportați și nici că s-au mai întors... Dar cea mai cumplită „experiență" a mea s-a petrecut în anii '70, când, invitată de colegii de la Radiodifuziunea Poloneză, am văzut la Auschwitz ceea ce n-aș fi crezut vreodată să văd într-o lume a secolului XX. Și astăzi mă cutremur și nu cred ca Infernul să arate mai altfel.

Am leșinat. M-am trezit într-o odăiță curată, la căpătâi cu îngrijitoarea acestui așezământ de un tragism inexprimabil. „Ați pierdut aici pe cei dragi?", m-a întrebat grijulie, în germană, poloneza-evreică. „Da, pe frații și surorile mele într-o Creație Divină, am băiguit". De atunci aprind mereu - în ritul meu creștin ortodox - de Ziua Morților, lumânări și pentru martirii evrei sacrificați de un regim scelerat. Și totuși, poporul evreu - cât a mai rămas din el și cât a răsărit între timp - a cutezat să lupte și să învingă vicisitudinile vremurilor și stăpânirilor prin care au trecut și mai trec încă pentru patria lor sfântă, Israel.

ELVIRA IVAȘCU

Poemele „adolescentului" DAVID IOACHIM

Adolescentul *David Ioachim* este astăzi un om matur, profesionist într-un domeniu neliterar (din păcate, zicem noi) și îl cheamă Felix Goldstein, fiul unui fidel colaborator al nostru, eseist, publicist, poet (în „haiku"), Țicu Goldstein. Amănuntul, neesențial, ne-a servit drept introducere. Mai venim cu două-trei adaosuri. Autorul plachetei pe care o prezentăm a fost remarcat de Nichita Stănescu, recomandat lui Florin Mugur drept o speranță a poeziei românești, în 1980, când nu împlinise 17 ani. Acum este matematician și, totodată, un virtuoz în arte vizuale la Universitatea „Bezalel" din Ierusalim. Se pare că din 1985 nu a mai scris versuri; iar placheta *Trecea o pasăre de lemn* este rodul a doar șase ani (1979-1985) de creație. Dotat cu inteligență artistică, imaginație, cultură, David Ioachim este, pentru noi, o admirabilă surpriză, versurile sale fiind proaspete și, evident, superioare multor îngânări ori „chiote" neînfrânate ale unor condeieri de azi. Nu vom intra cu o cheie știrbă în sanctuarul poeziei sale, ci vom propune cititorului câteva poeme, din cele multe, care ne-au impresionat. Este o „pasăre de lemn" care zboară și nu va cădea, pentru că lemnul are fibră de înger.

B. MEHR

Fir cu fir

Să tac?
Nu ți-au ajuns atâtea pietre câte zac
în râu?
Și vulturii cu atâtea măști?
Nu. Nu pot să tac.
Nisipul mă așteaptă și e-al meu,
al meu e tot deșertul,
fir cu fir, fir cu fir de nisip, fir cu fir
de timp
pe care-l mai măsor, din când în când.
Iar tu ești oglinda nevăzutului orbecăind
în amurg.

Cu mâini îngândurate

Cu trupul acesta
ce se numește
al meu
poți arunca
în dreapta și-n stânga.
Mâinile,
nu cred că vor asculta
de tine;
sunt îngândurate acum.

iar eu...
pe undeva,
pe undeva așteptând,
pe undeva
rugându-mă.

Sanctuar

Pentru că singurul lucru
frumos
ce-l poți găsi în mine-i
versul,
aș vrea
să mă zăvorăsc în El
cum îmbrățișările
se preschimbă
în stele.
și să nu rămână
din mine
decât o rostire
plină de lumină de seară
care să-ți legene
trupul.

[De aceea lupul tace]

De aceea lupul tace. Tu răzi
dar lui i-e frică. Răsul tău
e-aidoma flăcărilor de care
fuge
dar cu un oarecare farmec.

de aceea lupul fuge. Tu răzi
dar lui îi place. Răsul tău
e-aidoma unei lupoaice.

de neînvins ți-e râsul, ca și
coltii spre care el
se-ndreaptă
cu o voluptuoasă teamă.
(3, 4 martie 1980)

Întrebări

Incorigibil ți-e fâlfâitul aripilor sacre deasupra
neputinței mele. Oare ce s-ar întâmpla dacă
aș zbura și eu cu ochii? Nu crezi c-ar încremeni
plutirea
Ta în aerul greu de Timp ce-ai fost Odată?
(3, 4 martie 1980)

Cântec spaniol

Întomnatele mele priviri *cai*
se-ndreptau *descălecau*
spre casă,
la casa mea
un cântec spaniol, *de lemn*
depărtat, *de brad*
tresărea pe sub gene, *cu vârfu'n stele...*

Filosofia și filocalia unui medic: dr. IANCU FELDSTEIN

Despre dr. Iancu Feldstein (n. 1916), medic cunoscut cândva la București, autor a patru cărți de eseuri, am mai scris în revista noastră. În anul 2004 i-a apărut a cincea carte, *Un cocktail spiritual benefic vieții* (Ed. Minimum). Pe copertă este reprodus un portret din cunoscuta creație a lui Amedeo Modigliani. Prefața este semnată de Al. Mirodan, care dezvăluie structura cărții: morala nobilă și cultura superioară. Ca medic, autorul privește cultura drept „panaceu" dătător de sănătate spirituală. Primul capitol este interesant pentru relatările din practica unui medic de excepție cum a fost dr. Feldstein, astăzi venerabil nonagenar (Ad Mea Veesrim!), întâmplările fiind privite cu ochiul naratorului, psihologului, moralistului care își pune profesia de medic în slujba observatorului atent și receptiv. Capitolul al doilea este dedicat unor personalități care i-au menținut interesul și pasiunea pentru muzică, pictură, literatură întreaga viață, înfrumusețând-o și îmbogățind-o. Sufletește, dr. Feldstein este un om stăpân pe o întreagă, minunată comoară. Îi întâlnim pe Robert Schumann, Paganini, Liszt, Grieg, Rahmaninov, ca și celebrii interpreți Nathan Milstein, V. Horovitz, Radu Lupu, Jascha Heifetz, apoi pe filosofii Descartes, Spinoza, pe scriitorii Marcel Proust, Albert Camus, pictorii Courbet, Degas, Renoir, Soutine, Archipenko, Pallady, Tonitza. Citim despre filosofia chineză, budism, despre Freud, Sartre ș.a. Sunt cu totul instructive și demne de interes notele despre „Muzică și literatură", despre Cantemir, Nicolae Filimon, Heliade Rădulescu, Bolliac, Asachi, Ghica, Eminescu, Caragiale ș.a.), despre receptarea eronată a unor genii muzicale, pictori nedreptățiți.

Recomandăm cititorilor această carte scrisă cu înțeleaptă modestie și profundă cunoaștere a unor zone culturale de rară elevație și încheiem citându-l pe fericitul autor: „Înfumurarea și îngâmfarea, precum ideea că știu și pot totul, îmi sunt total străine". **(B.M.M.)**

Z. Ornea și Emil Dorian, la Editura „Compania"

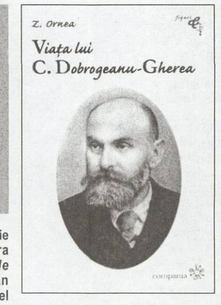

În ultimele săptămâni, am primit o serie de cărți valoroase de la Editura „Compania": *Cele 100 de poeme ale copilăriei*, antologie de Petru Romoșan (printre autori - Barbu Nemțeanu, Marcel Breslașu, Mioara Cremene, Nina Cassian ș.a.); *Viața lui Constantin Dobrogeanu-Gherea*, de Z. Ornea (una dintre cele mai bune cărți ale sale); *Jurnalul (1945-1948)* lui Emil Dorian. Ne vom opri la ultima apariție, pentru că acest *Jurnal* (acum, în redactarea Adinei Keneręș) poate fi considerat o „continuare" a celui lăsat de Mihail Sebastian, ucis de un vehicul, în mai 1945. „Cuvântul înainte" aparține Margaretei Dorian, iar prefața lui Valentin Protopopescu.

Emil Dorian - tatăl celei care îi dedică „Cuvântul înainte" -, scriitor plurivalent în interbelic, a trăit între anii 1891-1956. După război, a fost secretar general al C.E.B. și director al Bibliotecii F.C.E.R., fiind, ca scriitor, complet marginalizat de regimul comunist. Jurnalul anilor 1937-1944 a apărut prima oară în 1982, în S.U.A., sub titlul *The Quality of Witness (Calitatea de martor)*, fiind distins cu „National Jewish Award", iar în 1996 a fost publicat la Editura „Hasefer". *Jurnalul* din 1945-1948 este inedit și marchează o gravă criză de conștiință: trecerea de la entuziasmul „stângist" la un crud realism, dar poziția sa, în 1948, mai era antisionistă, ca o reacție, din nefericire, dogmatică, la Aliaua făcută de mulți conaționali. Se simte o derută pe care scriitorul încearcă să o înăbușe cu „lozinci" în care, se pare, nici el nu mai credea cu tărie. Ce a urmat, se știe. *Jurnalul* se oprește la un an crucial: 1948. Pentru istorici, cartea este „o mină de aur". Este vorba de oameni politici, scriitori, despre Comitetul Democrat Evreiesc, despre social-democrați, comuniști ș.a. Credem că *Jurnalul* va avea ecou în mass media și în rândul cititorilor interesați de un trecut destul de recent. **(B.M.M.)**

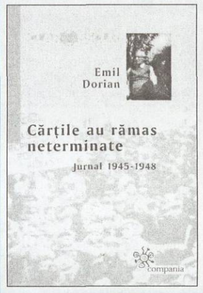

„Diafana" sinceritate a poetei BIANCA MARCOVICI

Am pus „diafana" între ghilimele pentru că se referă la titlul celui de-al 23-lea volum publicat de cunoscuta poetă Bianca Marcovici, ***Lumini diafane*** (Editura Haifa, 2006). Prefața și postfețele sunt semnate de B.M. Mehr, Dan Iancu și criticul-patriarh Iosef Eugen Campus („Ad Mea Veesrim!"). Prima parte a noului volum este bilingvă: franceză și română (versiunea franceză de Nicole Pottier).

Credem că am învățat stilul poetei: expresia frustă, uneori paradoxală, esența morală, dar nu moralizatoare, a poemelor. De exemplu „Pace": „Pacea asta cu stofa întoarsă pe dos"...Pacea asta zgomotoasă / Pasăre împăiată"... Alt poem: „Renasc și dincolo" (inspirat titlu): „Renasc și dincolo de ziduri / zidurile mele de sprijin". Realitatea intimă suprapusă realității din jur. Din „Dedicație" – o metaforă: „un poem alb, atât de alb ca o / rochie de nuntă" (frumos!). Poeta nu ocolește tema Holocaustului („Auschwitz"), a terorismului din Orientul Apropiat („Pactul eșecului"), „își asumă" vioara lui Chagall, poemul ei este o „invitație" la comunicare, este fie la Haifa, fie la Paris, o menționează pe Elfriede Jelinek, trăiește actualitatea. Dar ea revine la marile teme: „Poezia se autodistruge", „Dacă aș fi fost gândul poemului tău", „O boare de adevăr", „Tu, în oglindă, te tragi pe tine în moarte". Un frumos poem este „Preludiu": „Între noi sunt tot mai puține uși / Tot mai puține ferestre"... O sinceritate crudă domină demersul poetic al Biancăi Marcovici: „Voi dispare și eu / Mă voi despărți de mine / ...Căci tocmai în ziua premierii / am simțit înfrângerea". Există și „excese" moderne gen: „orgasmul minții", citate din „alții": „Dă-mi buzele aprinse / cât încă nu-s pământ", există forță: „Vulturul își caută prada / să se inspire".

„Sunt femeie și pun întrebări naive" – un titlu pe cât de, aparent, simplu, pe atât de înșelător: întrebările nu sunt naive. „Te idealizez tocmai ca să-mi controlez / ilaritatea, pulsul / care sare mereu de la trambulină / direct în marea mediterană" – versuri exemplare pentru arta poetică a autoarei. Cu fiecare volum, Bianca Marcovici își certifică din nou statutul de poet important în aceste vremuri nesigure pentru artă și pentru omenire. **(B.M.M.)**

Martor și participant la evenimentele unei jumătăți de veac – EFRAIM GLASER

Fost elev de *Ieșiva*, supraviețuitor al unor episoade incredibile din cel de-al doilea război mondial, pionier în Palestina și apoi în Israel, 11 ani petrecuți în Marea Britanie, unde-și profesează meseria de inginer chimist, apoi, timp de 20 de ani, sculptor, clujeanul Efraim Glaser nu s-a pretins nici un moment scriitor. Cartea sa de memorii, *Prețul supraviețuirii*, apărută la Editura R.C.R. (traducere - Eva Țuțui), cuprinde - așa cum a mărturisit autorul - însemnările și amintirile lui pe parcursul unei jumătăți de secol, cu unele întâmplări atât de neobișnuite, încât, la cererea prietenilor care i-au ascultat povestirile, a decis să le publice. Poate că nu este prea mult dacă afirmăm că volumul ar putea servi drept document al istoriei multor evrei din Europa Centrală și de Est, care, plătind un preț - așa cum își intitulează autorul cartea -, au reușit să supraviețuiască Holocaustului și să-și croiască o viață într-o parte a lumii unde, este drept, a dispărut pericolul antisemitismului, dar au apărut alte amenințări care ar fi putut să pună capăt vieții lor.

Crescut într-un mediu de evrei credincioși, Efraim Glaser a fost educat în spirit iudaic, dar a reușit să cunoască și creațiile laice europene, caracteristica lui fiind o gândire deschisă, lipsită de îngustime dogmatică. Poate că acest mod de raționament, precum și dorința de a supraviețui și de a depune mărturie despre ororile prigoniriii evreilor europeni în cele mai diferite forme, la care s-a adăugat probabil și o mică doză de inconștiență, l-au determinat să aleagă, într-o situație limită, o soluție extremă și deosebit de curajoasă pentru a scăpa cu viață, și anume - de a se angaja, în toamna lui 1944, ca translator în Wermacht, în armata germană, fugind din detașamentul de muncă obligatorie și luând cu el și alți doi prieteni. În memoriile sale, el relatează mai multe episoade care ar fi putut duce la descoperirea adevăratei sale identități, dar șansa sau conștientizarea de către unii dintre militarii germani că războiul este pierdut, l-au ajutat să scape cu bine.

Un alt element care conferă cărții o valoare deosebită, deoarece provine de la un martor, îl reprezintă paginile care descriu viața lui de *haluțim* în Palestina aflată sub mandat britanic și în primul deceniu al creării Statului Israel. O țară săracă, unde cu greu găseai de lucru, permanentele amenințări din partea arabilor, dar și din cea a autorităților și armatei britanice, lipsa de locuințe, condițiile grele de muncă și de trai într-un kibuț, ciocnirile ideologice, toate trăsături caracteristice ale unei viitoare societăți care-și caută identitatea, destul de dificil de găsit chiar și după declararea Independenței statului. Una dintre paginile memorabile ale autorului o constituie descrierea reacțiilor oamenilor de rând, care, la 29 noiembrie 1947, au urmărit, cu sufletul la gură, votul din cadrul Adunării Generale a O.N.U. Atunci bucuria victoriei nu a fost umbrită de pericolul atacurilor statelor arabe vecine, acesta concretizându-se peste câteva luni, o dată cu declararea Independenței.

Efraim Glaser a luptat în primul război israelo-arab și a fost mobilizat și în perioada războiului anglo-franco-israelian din 1956. Între timp, terminând facultatea, a lucrat într-o uzină din zona Mării Moarte, unde angajații erau în permanență atacați de arabi, aceștia ucigând la un moment dat un mare grup de muncitori, episoade mai puțin cunoscute din istoria Israelului. Ultima parte a cărții prezintă perioade „mai pașnice" din viața autorului, anii petrecuți în Marea Britanie, cu descrieri interesante, în acest context, ale condițiilor în care un cetățen străin putea colabora cu autoritățile din România, firma britanică la care lucra însărcinându-l să răspundă de construirea unor fabrici în țara noastră. Glaser a fost tot timpul conștient de atmosfera de suspiciune, de prezența agenților securității oriunde se afla.

Prețul supraviețuirii nu se încadrează în categoria unor memorii literare, dar valoarea lui este cu atât mai mare cu cât cuprinde informații autentice, transmise de un martor care, chiar și după trecerea anilor, a reușit să le redea cu prospețime și veridicitate.

EVA GALAMBOS

Dincolo de eveniment, lansarea (11 aprilie a.c.) cărții de poezie „Răsăritul apusului", de *Felicia Mohr*, la Editura Cărturești, a fost încă o expresie a vitalității spirituale manifestate de evreii români, a capacității lor de a-și continua contribuția la cultura românească. Cartea (recomandată de *Nicolae Stelea*, directorul Editurii „Ex Libris Universalis", care a publicat-o, criticul literar *Tudorel Udrea*, prefațatorul ei, poetul *Boris Marian Mehr*, beneficiind de un cuvânt de sinteză rostit de scriitorul *Dorel Dorian*) este încă o reconfirmare a puterii lirismului într-un moment de aparentă eclipsă. O carte de bilanț existențial: emoții sublimate în cuvânt, optimism lucid, mare încărcătură afectivă.

O carte inițiatică la vârsta senectuții

O carte „inițiatică", prin chiar titlul ei - observa *Dorel Dorian* -, pentru că „moarte nu există". „Totul este eternitate, viața este un accident", spunea *Gelu Naum*, aserțiune considerată de vorbitor drept argument pe care și-a axat volumul Felicia Mohr. Poate poezia este, cu precădere, stare de spirit stimulativă în zori și în amurg. Atunci când viața noastră nu a căpătat încă o matcă. Atunci când o privim retrospectiv. Șurt vârste ale întrebărilor, în care descărcările emoționale sunt mai intense și mai puțin încorsetate de felurite autocenzuri. Există și o a treia formulă de existență poetică, în care, se încadrează, probabil, autoarea cărții: capacitatea de a rămâne adolescent la ceea ce numim, îndeobște, vârsta a treia. Este, poate, o binecuvântare.

Poeme din carte, în lectura actorilor *Sara Dan* și *Candid Stoica*, au creat participanților - reuniți în număr mare ca să salute lansarea volumului - sentimentul dominant exprimat de autoare: „Nu-mi lua speranța, Doamne!". **(I.D.)**

Un important istoric despre Crémieux și evreii din România

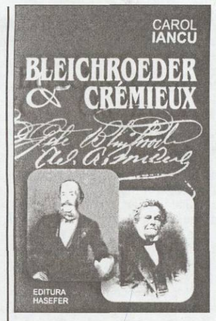

Mărturisim că voiam de mult să scriem despre rolul Alianței Israelite Universale, înființate în 1860, în Franța, un rol de seamă pentru emanciparea evreilor est-europeni, în special din România. Cunoscutul istoric Carol Iancu, căruia i s-a conferit recent titlul de „Doctor Honoris Causa" al Universității „Babeș-Bolyai", autor a numeroase studii în acest domeniu, este prezent, prin demersul Ed. Hasefer, cu o nouă carte, *Bleichroeder și Crémieux* (corespondență din anii 1878-1880), în traducerea Oanei Cătălina Popescu.

Cartea este dedicată memoriei unor prieteni, ca și distinsului Mare Rabin dr. Al. Șafran. Documentele, scrisorile sunt inedite, dar vom începe... cu „Introducerea" și primele trei capitole care aparțin în totalitate autorului. Evenimentul central este, în corespondență, Conferința (și Tratatul) de la Berlin - 1878, care a marcat politica europeană până la Primul Război Mondial. Articolul 44 din Tratat stipula drepturi egale cu ale celorlalți cetățeni, pentru evreii din România. Prevederea nu s-a aplicat atunci, ci abia în 1923 Constituția a luat în seamă acest drept. Explicația rezidă și în presiunile la vârf, din Principatele Unite, îndepărtarea lui Cuza, favorabil acordării unor drepturi, venirea unui principe cu un sprijin slab, la început etc. Vechea boierime, ca și liberalii au impus articolul 7 din Constituția anului 1866, prin care necreștinii erau excluși din viața politică.

Cel mai activ susținător al drepturilor evreimii din România a fost Adolphe Crémieux (n. 1796, Nimes - m. 1880), cel care a inițiat abolirea umilitorului *More judaico* în 1846, în Franța (jurământ de „necredință", relicvă evomediană), a intervenit în „afacerea Damasc", din 1840 (acuză de omor ritual), ministru de Justiție în 1848, inițiator al emancipării evreilor din Algeria franceză, din Balcani etc. Deviza Alianței căreia i-a fost președinte între anii 1867-1880 era „Kol Israel haverim" („Toți evreii sunt camarazi"). Bleichroeder, evreu bogat din Germania, consilier al împăratului Wilhelm I, a fost pus într-o situație extrem de delicată: falimentul firmei constructoare de căi ferate Stroussberg (1871) a impus o serie de tranzacții în care au fost implicate România și Germania. Drepturile cetățenești ale evreilor au fost sacrificate. Cu toate eforturile depuse de Bleichroeder, Wilhelm I nu a cedat, fiind interesat de problemele economice, dar și de izolarea Franței, limitându-i influența în Balcani. Obiectul cărții îl constituie corespondența dintre acest „evreu de curte" din Germania și militantul Adolphe Crémieux.

Capitolele I-III se referă la istoria devenirii României ca stat modern, situația evreilor, Congresul de la Berlin; cap. IV-V - corespondența între cei doi politicieni evrei, ca și cu Alianța Israelită. Note însoțitoare și anexe îmbogățesc această valoroasă lucrare.

B.M. MEHR

„Recuperarea speranței"

La 10 aprilie, HORIA GANE ar fi împlinit 70 de ani

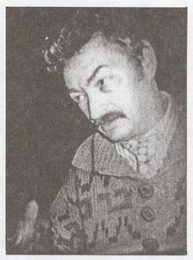

Despre „recuperarea speranței" scria – la câteva zile după încetarea din viață a lui Horia Gane (6 iulie 2004) – poetul Marian Drăghici, în „Ziua literară", și credem că această sintagmă cuprinde un etern deziderat al omului. Una dintre multele și nesigurele căi de „recuperare" este și Poezia.

Încercăm să-l readucem în memoria cititorilor pe Horia Gane, care, la 10 aprilie a.c., ar fi împlinit 70 de ani. A fost poet, dramaturg (fără a fi pus vreo piesă în scenă, din păcate), memorialist (deportat, la o vârstă fragedă, în „giganticul lagăr" Transnistria), prozator (un roman publicat în timpul vieții; un volum de proză și poezie apărut la puțin timp după moartea sa, prin strădania admirabilei doamne Elena Gane și cu sprijinul financiar al Uniunii Scriitorilor, *Voi spune îngerilor*; alte scrieri încă nepublicate). Acolo unde se află, el vorbește cu îngerii despre noi și despre sine, despre suferințe nedrepte și bucurii prea puține. Nicolae Manolescu vedea în poezia lui Horia Gane „o tristețe învăluită într-o pulbere strălucitoare", iar Laurențiu Ulici (plecat și el prea timpuriu în „lumea îngerilor") venea cu definiția: „delicate poeme-sentențe, de o concentrare de verset". Spirite tutelare i-au fost – spune Marian Drăghici – Bacovia (Horia Gane a locuit o vreme chiar în orașul marelui poet), Fundoianu (ce avea să piară la Auschwitz), Celan (un supraviețuitor al anilor Holocaustului, care nu a supraviețuit amintirilor celor dispăruți – părinți, alte rude, prieteni).

Pentru a „contacta" spiritul poetului, vom cita un poem antologic, *Livada cu timp vechi*: „Aprind lumina și mă mir / pentru că sunt încă în casă / și-s încălțat cu lut și urma / duce înapoi, la galere. Și mă / așez la masa mea și scriu, deși n-am ajuns încă acasă. Înainte / de-a ajunge, soarele a îmbătrânit / în fundul livezii. Pârâul e un fanar / Câtă depărtare e în degete! / Vine șarpele casei și mă mușcă / ușor, ca un cuvânt cu dinți de lapte". Cândva, Horia Gane spunea că nu poate fi înfrânt „decât de propriul scris". Din fericire, scrisul nu numai că nu l-a înfrânt, dar i-a adus victorii într-un timp fără de moarte. Ceea ce ne apropie și ne cucerește este înțelegerea profundă a condiției umane (alt eroism decât al lui Malraux) și, în spață, a condiției poetului. De pildă: „Prieteni, e timpul. Viețuiți această carte... Orologiul lumii bate vârsta mea" (din vol. *Plante gânditoare*, Ed. „Cartea Românească", 1977 – lector Florin Mugur); „Cât sunt de bătrân / Privesc dintr-un măr"... „N-am să-i spun nicicând zilei de azi / Că am mai văzut-o"... „Nu mi s-a răspuns la nici o întrebare / Și trăiesc mai departe". Am dorit aici să punem în lumină sensul etic al suferinței poetului căruia aproape că i se aude geamătul de durere, dar el știe să se și bucure, iar metafora îl ajută mereu, ca un scutier credincios: „Mărunta floare de nu-mă-uita este chiar arborele cunoașterii"... „Pasărea sapă din zori / să străpungă bolta cerească"... „O frunză-i un verb" (ne amintește de migala *haiku*) ș.a. (din vol. *Puntea de hârtie*, Ed. „Cartea Românească", 1986 – lector Mircea Ciobanu). Mai citâm dintr-un poem remarcabil – *La zid*: „L-au pus la zid și l-au legat la ochi / ca să-l dezlege mai ușor de suflet". Am avut ocazia să citesc și volume nepublicate (poate vor fi cândva) – *Convorbind cu idealuri, Toleranță* –, ca și o „piesă într-un act și două decoruri", *O șansă la un milion*.

Dar Horia Gane știa: „Și dacă mai exist / sunt un bun al lui Dumnezeu / deși mor de câte ori se poate / și de fiecare dată altfel". Există o perenitate a artei pe care nici o moarte nu o poate stăpâni. Horia Gane trăiește prin ea. Îi simțim prezența.

BORIS MARIAN

TELEOBIECTIV

TELEOBIECTIV

Marele manipulator de iluzii inocente

Un tânăr subțirel și mlădios, cu oase mici și o statură scundă (1,57 m e de-a dreptul umilitor pentru „ego"-ul unui bărbat ambițios, nu?), dar iute ca o zvârlugă și cu o forță fizică precum cea a lui Zorro. Zestre îndestulătoare, totuși, pentru ciudata profesiune care îl va face faimos. Mai ales că puterea sa musculară era căptușită și impulsionată de o forță psihică ce izbucnea, parcă la vedere, din ochii săi deschiși la culoare, ce priveau hipnotic de sub fruntea sa înaltă și bombată. Frizură bogată, cărare la mijloc, guler tare, costum elegant: moda „fin du siècle 19". Documentarul de pe „Antena 3" ni-l prezenta cu un entuziasm fără rezerve: *„Puțini oameni au captivat imaginația publicului, așa cum a făcut-o Harry Houdini. Spectatorii vedeau în evadarea lui din cătușele, lanțurile ori cămășile de forță și din locurile cele mai imposibile (în aer, sub apă), o metaforă pentru propriile vieți – afirmarea capacității umane de a depăși piedicile. Dar și dincolo de scenă, acest personaj derutant rămânea la fel de misterios".*

Harry Houdini: cel mai fascinant magician de pe muchia secolelor 19-20. De fapt, pe numele lui adevărat, Erik Weisz, unul dintre cei patru fii ai unui rabin budapestan care a emigrat cu familia în America, împărtășindu-le de mici copiilor săi tainele cărților sfinte. Fără a-i putea totuși opri de la o meserie pe care el o socotea aproape o blasfemie: iluzionismul. Din învățătura tatălui, viitorul magician (care „debutase", în secret, pe la 9 ani, ca trapezist de circ) a păstrat însă totala neîncredere în spiritism și reîncarnare, conform credinței iudeo-creștine. Dar Erik a așteptat, respectând convingerile părintești, până ce tatăl său, rabinul, s-a stins din viață. Și abia atunci, în 1892, și-a făcut, împreună cu prietenul său, tot evreu, Iacob Hyman, o echipă de magicieni, la care s-a adăugat, când s-a căsătorit, în 1894, și soția sa, Bess, pe post de asistentă. Echipa s-a numit „Frații Houdini" (Harry își luase numele de la magicianul francez Jean-Eugène-Robert Houdin, căruia i-a adăugat în final un „i", să sune mai americănește), dar fratele său, Theo, nu a intrat în trupă, deși practica și el trucurile împrumutate de la mult mai talentatul său frate: de la Abel și Cain încoace, iubirea frățească a fost mereu umbrită de dulcea invidie frățească!

Așa a început una dintre cele mai fabuloase profesiuni și cariere, cea care pretindea infinit mai mult decât iuțeala mâinii și neatenția spectatorului, cum se zice. O specie a divertismentului, care însă nu „distra", ci, mai curând, înfiora prin ingeniozitatea și rapiditatea de gândire și acțiune ale executantului, aflat mereu la un pas de moarte. Moarte pe care o înfrunta nu numai cu procedee magice de nepătruns, ci și cu o stupefiantă îndrăzneală. De pildă: legat fedeleș în lanțuri încuiate cu lacăte și băgat într-o ladă, și ea încuiată, Houdini era cufundat în apă, trebuind să descuie lacătele fără cheie și să se dezlege, în cele câteva minute în care putea rezista cu puținul aer din „închisoarea" sa subacvatică. Cu aceste numere, dar și cu altele, pline de umor (ca acela de pe hipodromul londonez, unde a făcut să dispară un elefant și dresorul lui de pe o scenă sub care... se afla o piscină!), Houdini și echipa sa au făcut turnee în toată lumea, acceptând să-și deconspire, nu o dată, unele dintre numerele sale, despre care a și scris până la urmă cărți întregi și să-și filmeze și spectacolele. Onestitatea aceasta l-a dus chiar la o ceartă cu prietenul său, Sir Arthur Conan Doyle, creatorul lui Sherlock Holmes, care nu se lăsa convins că Houdini nu apelează la practici spiritiste, ba chiar era oripilat de autoironia lipsită de metafizică a acestuia.

Dar Erik Weisz, alias Houdini, avea mistica sa proprie, iar în miezul ei se afla un formidabil instinct de supraviețuire. Cultivat cu aceeași obstinație cu care și-a lucrat trupul de acrobat și mintea sa de talmudist. În clipa în care și-a slăbit atenția și a fost prins pe nepregătite, a pierdut ambele pariuri: cu iluziile și cu viața. În epocă, rivalii au pretins că a murit ratându-și un număr, nereușind să se dezlege și să iasă din apa în care fusese cufundat. Da de unde! Marele Houdini a fost ucis de o prăpădită de apendicită, care s-a perforat când un spectator – invitat chiar de magician – l-a lovit în abdomen, pentru a-i testa legendara-i musculatură. A murit chiar în ziua nebuniilor vesele ale Halloween-ului, ultimele sale cuvinte fiind: „Nu mai pot lupta".

Să nu uit a spune că visul acestui fantast „jidov rătăcitor", care a bătut continentele lumii, învăluind planeta cu iluziile sale – ca orice evreu ce se respectă –, era, de fapt, să devină fermier. Legat de muncile pământului. Drept pentru care și-a cumpărat, în Connecticut, o fermă. Oare acolo să-i fi fost îngropate oasele sale, ușoare ca ale păsărilor? N-am reușit să aflu din acel tele-documentar...

SANDA FAUR

DIN PRESA CULTURALĂ

APRILIE 2006

◆ În revista **„LUMEA"**, nr. 4/2006, găsim știri interesante, articole, comentarii. Astfel, se prevede că în următorii 50 de ani Australia va deveni țară islamică, iar musulmanii din Germania îl critică pe președintele Iranului pentru negaționismul declarat. Aflăm că în Holocaust au pierit, pe lângă evrei, și 200.000 de rromi, arabi creștini și islamici etc. Deși Helmut Kohl a fost învinuit de negaționism, el a dezmințit știrea, iar Angela Merkel, actualul cancelar (U.C.D.), a propus includerea în programul partidului a respectării dreptului la existență al Israelului. Ionuț Apahideanu semnează articolul „Islam și democrație, surse de incompatibilitate", Anca Voican explică de ce are loc „un viraj spre stânga" în America Latină (cinci președinți „de stânga"). Se prezintă o evoluție a lui Saddam Hussein din 1984 până azi (șiretenie, autoritarism, crimă), dar și o paralelă cu politica S.U.A., a Rusiei etc. Despre Papa Pius XII scrie Dragoș Moldoveanu, arătând că au existat inițiative ale sale de a salva evrei de la Holocaust, fapt confirmat cândva de Golda Meir. Chiar Hitler era total „nemulțumit" de atitudinea Papei. Dumitru Paraschiv oferă un scurt istoric al guvernării legionare (septembrie 1940 - ianuarie 1941), iar Emanuel Bădescu demonstrează că Stalin a stat în spatele manevrelor de înlăturare a lui Titulescu de la Externe. Analistul Joseph Halevi Weiler pledează pentru o Europă creștină (probabil, pentru contracararea avansului islamismului).

◆ În cotidianul **„ZIUA"**, din 7 aprilie 2006, Teșu Solomovici semnalează descoperirea unui jurnal scris de un copil evreu în timpul Holocaustului, ce amintește de *Jurnalul Annei Frank*.

◆ **„COTIDIANUL"**, din 10 aprilie, conține un comentariu, „Comisia Tismăneanu", semnat de M. Mihăieș, care compară, aberant, România - 1989 cu Germania - 1945.

◆ **„OBSERVATOR CULTURAL"**, nr. 58/6 aprilie, oferă un interviu cu istoricul Neagu Djuvara, pe marginea conferinței sale recente „Războiul de 77 de ani (1914-1991)". În general, obiectiv, istoricul afirmă că erau „prea mulți evrei" veniți în țările române, în secolul al XIX-lea, poziție ce ni se pare, azi, retrogradă și ne-europeană. Evreii erau veniți dintr-o Rusie pogromistă, altfel nu veneau, ci rămâneau acolo. De altfel, Djuvara recunoaște că a polemizat cu istoricul Lya Benjamin. În nr. 59/13 aprilie a.c., Paul Cernat recenzează cartea lui Laszlo Alexandru, *Toate pânzele sus!* (polemici), în care se vorbește și de Paul Goma, de antisemitism ș.a. Florian Baiculescu scrie despre Dmitri Șostakovici ca „tip" al creatorului de mare talent, „ținut sub control" de regimul sovietic. Șostakovici era de origine evreiască, dar nu și-a manifestat defel interesul pentru originea sa (n.n.). Vladimir Tismăneanu își expune, într-un interviu, programul de „analiză a dictaturii comuniste", ca președinte al Comisiei prezidențiale, lăudându-se că l-a atras și pe Paul Goma în acțiune. În nr. 60-61 din 20 aprilie, aflăm că, pe 9 octombrie a.c., se va afla numele autorului care va executa proiectul Memorialului Holocaustului (concurează cinci proiecte). Barbu Cioculescu își expune opinia despre *Istoria condensată a literaturii române*, de Henri Zalis: „o istorie scrisă sub efectul fervorii". Așteptăm volumul al doilea.

◆ Revista **„CULTURA"**, nr. 16/6 aprilie, continuă serialul lui Eugen Simion, care relatează despre tatăl scriitorului Eugen Ionescu (colaborator la Siguranță, francmason, avocat). În același număr citim un „dosar" Ernst Cassirer (1874-1945), filosof evreo-german, adversar al „mitului statului", antispenglerian, evident, antinazist. Plină de umor este rubrica lui Horia Gârbea. O recomandăm. În nr. din 20 aprilie, C. Stănescu dovedește același spirit deschis, modern față de unele opinii de genul celor exprimate de Sorin Lavric („atac la Marta Petreu", „înțelegere" pentru legionarism), semnalate și de noi, publicate în „Idei în dialog". Eugen Simion semnează „o fișă de dicționar" Petre Pandrea, om de mare ținută intelectuală. „Trădarea intelectualilor și alte trădări" este articolul publicat de Edgar Reichmann, cu exemple din diverse epoci și zone geografice.

◆ În **„ROMÂNIA LITERARĂ"**, nr. 14/7 aprilie, citim despre cartea Martei Petreu, *Alexandru Vona* (Biblioteca Apostrof, 2005), cu subtitlul „Să mai fiu o dată îndrăgostit", ca și despre avangardistul Victor Valeriu Martinescu (1910-1994), un scriitor extrem de discret, recunoscut de Saşa Pană, Ion Pop, Marin Mincu ș.a. Restituirea este semnată de Ion Simuț. În nr. 15/14 aprilie a.c., este recenzată o reeditare din Radu Albala, cu o postfață de Radu Cosașu (Editura „Humanitas"). Se scrie despre Victor Ion Popa la Teatrul Național din Cernăuți, unde autorul lui *Tache, Ianche și Kadîr* a fost director în 1927. Ioana Pârvulescu citează din presa aceluiași an „de grație și de dizgrație", dar la Bucureşti (Galaction, Eliade, Arghezi). Gina Sebastian Alcalay semnează „Taina lui Mihail Sebastian" (cum a murit?). În nr. 16/21 aprilie, Mircea Mihăieș îl susține pe Tismăneanu, președintele „Comisiei de analiză a sistemului comunist". Interesant este dialogul Leon Volovici - Virgil Duda (candidat la Premiul Uniunii Scriitorilor).

◆ **„IDEI ÎN DIALOG"**, nr. 4/2006, revistă voluminoasă (50 pagini) oferă multe articole incitante precum „Renașterea barbariei", de Traian Ungureanu (despre islamism, „ritualul" decapitării etc.). Credem că fanatismul nu va domina, totuși, acest secol debutant prin violență. S. Damian scrie despre Heidegger, cu obiectivitate, nuanțând poziția politică a filosofului, „orbirea" sa în fața nazismului. Laura Pamfil analizează „cazul Noica", polemizează cu Sorin Vieru, dar eludează exact motivul: de ce Noica este un caz? „Uitarea de sine, valahă" este, credem, o invenție neproductivă. Noica nu a fost respins ca filosof, în nici un caz. Mihail Neamțu comentează prima enciclică a Papei Benedict XVI, „Dumnezeu este iubire".

Cu totul regretabil, dacă nu chiar reprobabil este un atac „mascat" (demascator?) al lui Sorin Lavric sub titlul „Fețele Martei Petreu", căreia i se reproșează critica ideologiei și acțiunilor Mișcării Legionare, exprimată în cartea *Un trecut deocheat sau schimbarea la față a României* (Ed. Institutului Cultural Român, 2004). Dacă izvorul cuzist al Mișcării, dacă asasinatul politic (Manciu, I.G. Duca, Armand Călinescu, Iorga, Madgearu, carnagiul de la Jilava), xenofobia furibundă, pogromul din ianuarie 1941 pot fi uitate, justificate, atunci are dreptate Sorin Lavric, tânăr publicist, ambițios, pus pe „revizie" și nu Marta Petreu, pe care noi o stimăm. Adrian Mihalache elogiază *Istoria condensată a literaturii române* a lui Henri Zalis, pe care până acum revistele culturale mai cunoscute și mai accesibile o ocolesc din motive necunoscute nouă.

◆ Revista **„A(L)TITUDINI"** își continuă drumul ascendent spre topul revistelor culturale cu nr. 2, prin varietatea și actualitatea tematicii. Gabriel Andreescu îl critică pe Mircea Mihăieș pentru „intransigența" sa, iar „dosarul" *Păcatele tinereților* ocupă zece pagini cu semnăturile aceloraşi Gabriel Andreescu, Liviu Antonesei, Paul Cernat, Adrian Cioroianu, Horia Dulvac, *Mihai Dinu Gheorghiu*, *Bogdan Ghiu*, Adrian-Paul Iliescu, Vasile Morar ș.a. Apreciem și articolul semnat de Geo Șerban, bine orientat în tematică, documentat (despre legionarism, Nae Ionescu, Mihail Sebastian, Zigu Ornea). Interesant este interviul cu acad. C. Băcăceanu-Stolnici, un adevărat aristocrat al spiritului. Victor Neuman semnează o recenzie la cartea *Transilvania mea*, de Sorin Mitu. Mule alte informații, comentarii despre toate artele în cele 50 de pagini.

◆ **„CONTEMPORANUL - IDEEA EUROPEANĂ"**, nr. 4/2006, oferă o serie de articole de larg interes, precum: din America, Anca Pedris scrie despre pictorul R. Rauschenberg; Aura Christi despre „Sankt-Petersburg"-ul lui Ianoși; Mihail Gheorghiu despre Mircea Eliade, romancier; Mirel Horodi despre Holocaust vs. Gulag; B. Marian (anticomunism, antisemitism, marxism); ca și proză de Andrei Codrescu, François Emmanuel, versuri de Rilke, în traducerea lui Nicolae Breban, critică de H. Zalis ș.a.

◆ Din **„DILEMA VECHE"**, nr. 116/14 aprilie a.c., reținem recenzia cărții lui Bernard-Henri Lévy, „American Vertigo", carte controversată, pro- și „antiamericană". Marcus Tanner, editor al Rețelei Balcanice de Investigații Media, scrie despre purificările etnice din Balcani, care au început încă din secolul al XIX-lea, iar Sever Voinescu prevede ineficiența „lustrației" în România de azi. Aflăm că „lustrația" denumea un ritual de purificare prin sacrificii. Aviz celor interesați.

◆ În **REVISTA „22"**, nr. 840/11 aprilie, găsim un excelent supliment, „Bucureștiul cultural", cu multe informații (redactor-șef Gabriela Adameșteanu). Burschi Gruder scrie despre „Ani de școală într-un liceu evreiesc din București (1940-1944)". Vladimir Tismăneanu mai oferă un interviu: „Exorcizarea demonului comunist", titlu ce ne duce cu gândul, fără voie, la Torquemada.

◆ **„LETTRE INTERNATIONALE"** (primăvara 2006) - excelent, ca de obicei: despre Raportul secret al lui Hruşciov (1956), *Jurnalul* lui Victor Klemperer (1933-1945), despre „noaptea" nazistă, despre revoluția ungară (1956), comentarii, note, interviuri.

BORIS MARIAN

POȘTA REDACȚIEI

Colaboratoarea noastră din Israel, dna **TEHILA OFER**, ne-a trimis o interesantă completare la articolul publicat în R.E. despre cea de a 85-a aniversare a primului congres al femeilor sioniste, și anume, legată de activitatea Asociației Culturale a Femeilor Evree din România, afiliată apoi WIZO, organizație care a împlinit, de asemenea, 85 de ani.

„A.C.F.E. - Asociația Culturală a Femeilor Evree a fost înființată în 1919 de către un grup de femei din București, în fruntea cărora s-a aflat dr. *Nadia Stern*. Prima președintă a A.C.F.E. a fost *Roza Bernhart*, prietenă cu Beniamin Zeev Herzl și cu Max Nordau, conducători ai mișcării sioniste. În 1921, o dată cu alegerea în funcția de președinte a *Selmei Margareta Margulies*, A.C.F.E. s-a alăturat WIZO International. «Almanahul Evreesc Ilustrat» a caracterizat-o drept «una dintre puternicele organizații ale evreimii», care s-a evidențiat prin colecte de bani pentru Fondul «Kerem Kayemet» și donația de 1.800 de lire palestiniene destinate creării așezării Kfar Baruch. Asociația a contribuit, de asemenea, la înființarea fermei care-i pregătea pe viitorii *halutimi*, la sprijinirea școlilor evreiști, organiza conferințe, cursuri de ebraică, biblioteci și grădinițe evreiești. În ajunul celui de-al doilea război mondial - ne scrie semnatara scrisorii -, A.C.F.E. avea peste 13.000 de membre, ținea în funcțiune 18 grădinițe evreiești și edita revista «Femeia evree», condusă de Ela Gold-Ariel, Rena Weisselberg și Ela Bălan.

Ada Fishman Maimon, una dintre liderele WIZO din Ereț Israel, a vizitat România și a rămas deosebit de impresionată de activitatea A.C.F.E. și a doamnei Margulies, afirmând că munca pe care a depus-o pentru sprijinirea Ereț Israelului îi dă dreptul să-și ebraizeze numele în Margalit. Margareta Margulies a participat apoi la Congresul Internațional WIZO de la Berlin și s-a angajat, în numele femeilor evreice din România, să strângă fon-duri pentru crearea Școlii agricole «Ayanot» de lângă Rehovot. O delegație a A.C.F.E., în frunte cu președinta organizației, a participat la punerea pietrei de temelie a acestei școli la ale căror cursuri urmau să participe și tinere evreice din România. Din păcate, după 1940, în urma introducerii legilor rasiale din România, A.C.F.E. a intrat în ilegalitate, astfel că ea nu a putut asista la cea de-a 10-a aniversare a înființării Școlii «Ayanot». Cu toate acestea, participanții au putut asculta telegrama emoționantă trimisă de noua președintă a A.C.F.E, *Ela Bălan*, numele ei fiind dat unora dintre laboratoarele școlii.

Deși nu putea să funcționeze legal, A.C.F.E. a activat în tot timpul celui de-al doilea război mondial, oferind ajutor nevoiașilor din România, orfanilor din Transnistria, refugiaților din Polonia și membrelor filialelor din Transilvania aflată sub stăpânire maghiară. Ea și-a continuat și activitatea culturală prin intermediul căreia transmitea mesaje sioniste. De pildă, la Bacău, filiala A.C.F.E, în frunte cu dr. *Rosalie Perlberger*, a susținut până aproape de sfârșitul războiului o bibliotecă evreiască în clădirea comunității unde funcționau clasele liceului evreiesc. Biblioteca - își amintește corespondenta noastră - era condusă de o membră a A.C.F.E., cu numele de Bianca Gropper-Grinberg, iar la liceul evreiesc învăța o fetiță cu numele de Tita Grinberg. Bianca a fost mama mea și Tita am fost eu", își încheie corespondența dna Tehila Ofer.

Vlăstar din trunchiul familiei TIKTIN

Pictorița Lola Schmierer Roth

Cum se întâmplă destul de rar, o expoziție deschisă în noiembrie trecut şi programată să dureze până în februarie, a continuat să primească vizitatori mult după termenul inițial de închidere. Abia ieri, alaltăieri a fost coborât banerul cu numele pictoriței Lola Schmierer Roth, instalat astă toamnă, la vedere, deasupra întrării în aripa Kretzulescu a Muzeului Național de Artă. Repetatele prelungiri ale limitei finale, hotărâte de organizatori, au menținut în atenție un eveniment cultural de natură să reverbereze mai departe, în conştiința publicului, motivând multiplicarea comentariilor.

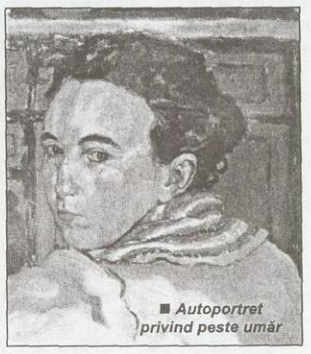

■ *Autoportret privind peste umăr*

Nici o revenire (şi nici o reverență) nu va fi de prisos, în primul rând față de actul de nobilă generozitate din partea succesorilor aflați la Berlin (soții Anne-Louise Roth şi Alexandru Cezar Ionescu), autori morali ai întregii acțiuni menită să dea o nouă viață moştenirii lăsate de artistă şi s-o aşeze la locul cuvenit, în patrimoniul spiritual al țării, unde ea văzuse lumina zilei (Galați, 16 noiembrie 1893) şi unde s-a stins, după o existență de aproape 90 de ani. Ar fi putut să urmeze moda zilei şi să se împăuneze cu o eminentă colecție privată, dar cei doi legatari au preferat, trecerii în posesie personală, o destinație în beneficiul celei mai largi audiențe. Ca să facă parte dreaptă, ghidați mai întâi de criterii afective, au cedat un prim lot de lucrări muzeului regional gălățean, iar restul l-au oferit, pentru o cât mai fertilă valorificare, unor instituții cu potențial profesional de tradiție, la Sibiu şi la Bucureşti. Din excelentul *Catalog*, conceput în tandem de Mariana Vida şi Elena Olariu, totodată merituoase realizatoare ale expoziției din aripa Kretzulescu, rezultă că Muzeului Național i-au revenit peste 300 de lucrări originale (picturi şi desene), un apreciabil fond documentar, alcătuit din fotografii de familie şi cărți adunate de-a lungul vremii în biblioteca pictoriței, precum şi un număr de creații provenite de la artişti străini sau autohtoni, din cercul apropiaților Lolei Schmierer Roth, unele inspirate chiar de ea, portrete semnate de Ion Theodorescu Sion, de Rudolf Schweizer-Cumpăna.

Din ansamblul acestui material s-a putut obține, printr-o pricepută selecție, imaginea retrospectivă a vieții însuflețite de elevate idealuri ale artei, puse consecvent în slujba unei cariere, construite pas cu pas, cu tenacitate, la dimensiuni aproape nebănuite, până la probele, multe inedite, furnizate de recenta expoziție. Remarcată încă din 1913, când debuta alături de alți discipoli gălățeni la şcoala numitului Antonio Zumino, n-a încetat să caute drumul propriu şi identitatea autentică, într-o fertilă preocupare de a-şi cultiva talentul şi a-şi sincroniza mijloacele de expresie cu achiziții moderne legitimate pe plan mondial. Deşi avea la activ destule ieşiri în public, bine receptate, validate de critică, mai căuta să ia lecții de la personalități consacrate, încât putea fi întâlnită în preajma lui Derain, către mijlocul anilor '30, dornică de inițieri suplimentare.

În acest susținut proces formativ, un rol decisiv l-a îndeplinit conjunctura favorabilă, pilda directă a bunicului dinspre mamă, eruditul savant filolog Heimann Tiktin. La ivirea pe lume a nepoatei, el avea statutul unui proeminent intelectual, implicat în viața universitară a Iaşiului, cu prestigiul doctoratului trecut la Leipzig. Fusese primit printre colaboratorii „Convorbirilor literare", iar după mutarea „Junimii" în Capitală, a pus umărul activ la înființarea unei alte grupări de cărturari, împreună cu revista menită să le ilustreze şi impulsioneze activitatea. Îi revenea răspunderea părții literare şi lingvistice. Concomitent, a plănuit şi a dus la îndeplinire elaborări ştiințifice de anvergură, un tratat de gramatică (două volume) şi, încă mai important, marele dicționar româno-german, căruia urma să-i închine două decenii de trudă, fără a se lăsa copleşit de trauma obligării samavolnice să emigreze în Germania. Savant împătimit de sfera specialității sale, limba română, a perseverat în explorarea particularităților ei morfologice şi sintactice, cu rezultate ce-şi păstrează intactă valabilitatea. Este elocvent dialogul epistolar cu N. Iorga, prin care transmiteau informații de interes reciproc. Se poate presupune în ce grad de concentrare trebuia să urmărească satisfacerea numeroaselor sarcini asumate. Şi, cu toate acestea, îşi găsea timp să probeze, la Berlin fiind, că nu a slăbit nici un moment devotamentul lui pentru restul familiei, rămasă în locurile de unde fusese izgonit. Firesc, o dată convins de seriozitatea înclinațiilor artistice ale nepoatei, va depune toate diligențele pentru a-i crea condiții optime de evoluție. Cu începere din 1911, îi facilita deplasări la Viena şi Berlin, o îndruma spre Paris, îi supraveghea noi stagii de lărgire a orizonturilor în medii academice nemțeşti, ca în final, să o ia cu sine într-o călătorie inițiatică pe un traseu al fundamentalelor repere clasice: Constantinopol, Atena, Roma, cu revenire prin Elveția.

■ Galați, 1911-1912

Desigur, totul decurgea după un plan convenit cu cei de acasă, mai ales tatăl fetei, Ludovic Leopold Schmierer, consul al Țărilor de Jos la Galați, căruia Tiktin îi dăduse de soție, în 1888, pe a doua sa fiică, Sylvia. Ce însemna ambianța unui cămin la astfel de rang social, ştim din fermecătoarele amintiri ale lui Gh. Jurgea-Negrileşti, el însuşi gălățean, doar ceva mai tânăr decât Lola, crescut, de asemenea, în casă de consul, numai că al Rusiei şi, ca atare, supus la norme protocolare corespunzătoare rafinamentului aristocratic petersburghez. Elemente de decor şi de comportament, descrise în *Troica amintirilor*, se suprapun cumva aspectelor ce se degajă din fotografiile rămase mărturie asupra felului de trai asigurat de olandez. Amănuntele arhitecturale precizate de memorialist se regăsesc întocmai în instantaneul de grup al Schmiererilor, surprinşi de obiectiv pe somptuoasa scară de la intrarea locuinței. Despre stil, despre reguli de conduită şi reverberarea lor prin educație vorbesc decorația interioarelor galante şi ținuta vestimentară. Măcar un timp, par a fi conservate şi după ce Lola avea să devină, în 1924, doamna Roth, nevastă de înstărit descendent dintr-o spiță de negustori bucovineni. Proaspeții căsătoriți pozează în salonul dominat de o oglindă imensă, în a cărei suprafață lucitoare se răsfrâng semnele existenței tihnite, abundente. E bine pentru artistă, ca să nu-şi abandoneze preocupările creatoare, chiar după ce devine mamă şi chiar în conjunctura tumultului istoric, premergător declinului social.

Respirația prelungită în atmosfera cosmopolită a Galațiului era favorabilă frecventelor navete către centrele occidentale de efervescență artistică. Îi asigura un soi de permanentă permeabilitate spirituală, o dispoziție de a prelua noi sugestii conceptuale şi de tehnică pragmatică. Tot exersând, se simțea probabil vulnerabilă sub raportul omogenității şi coerenței expresive. Aşa că decidea rar să scoată lucrări din atelier, destina numai când şi când câte ceva Salonului Oficial. Desigur, în asemenea condiții, însuşi cronicarul profesionist, de talia lui Ionel Jianu, întâmpina dificultăți în a emite o judecată mai cuprinzătoare, mărginit la simpla constatare: „Decorativ şi stilizat e tabloul dnei Lola Schmierer Roth" („Rampa", 11 aprilie 1936). O excepție convenea în primăvara lui 1935, când instala pe simezele de la „Hasefer" o suită mai puțin parcimonioasă de lucrări din etape diferite. Drept efect, alt cronicar din epocă, deținătorul rubricii de la „Adevărul literar şi artistic", H. Blazian, se vedea încurajat, astfel, să încerce evaluarea întregului traseu de până la data respectivă: „ A fost cândva o obsesie de spirit germanic, care i-a adus disciplină în lucru, îndrumându-i stadiul de formație. Astăzi, dna Roth, saturată de cumințenia aceleiaşi aplicații scolastice, tinde către simplificare, către interpretare, către însuflețirea materiei. Pe drumul neo-clasic pe care a pornit, artista se simte bine şi ne îndreptățeşte să-i pretindem opere de gând şi de noblețe formală". Alături, reproducerea tabloului în ulei „Dublu portret" denotă tentativa de sinteză între interferențe venite pe căi diferite, de la expresionism, dar şi dinspre cubism.

■ *Arlechini*

Un avantaj indiscutabil al donației explorate de realizatoarele expoziției de la Muzeul Național de Artă a rezultat din posibilitatea studierii unui însemnat număr de lucrări, comparându-le între ele, stabilind apropieri şi diferențe, în vederea unei situări contextuale a artistei. Pentru prima dată, numele Lolei Schmierer Roth este pus într-o ecuație cu exponenți ai unor direcții determinante în mişcarea artistică modernă, de la Kandinski şi Kokoschka la Poussin, Rousseau Vameşul, şi, evident, Derain. Capitolul din *Catalog*, semnat de doamna Mariana Vida, promite a configura nucleul unei viitoare, promițătoare exegeze monografice.

GEO ŞERBAN

Tinerețe inalterabilă

„Această operă atât de diversă e în ultimă instanță reductibilă la două solicitări sau două tendințe fundamentale, din al căror dozaj variabil, cu precumpănirea uneia sau alteia, dar fără a elimina niciodată cu totul principiul celorlalte, rezultă jocul în aparență caleidoscopic dar nu capricios, pe a cărui linie ondulată a evoluat artista. Una din aceste tendințe e arborescentă, centrifugă, hiperbolică, în fond romantică; ei i-a corespuns contactul cu şcoala germană şi cu expresionismul. Cealaltă e sintetică, centripetă, redusă la stricta substanțialitate, în fond clasică; acestei tendințe (care-mi pare mai profundă) i-a corespuns contactul cu arta şi disciplina lui Derain. Seriozitate şi entuziasm: acestea sunt virtuțile prin care Lola Schmierer Roth asigură tinerețea inalterabilă a artei sale".

ALEXANDRU PALEOLOGU

(din *Prefața* la Catalogul expoziției de la Galați, februarie-martie 1972)

■ Familia Leopold Schmierer, pe treptele reşedinței consulare din Galați (1898)

Întâlniri, întâlniri...

Când pronunț numele doamnei Roth, îmi apare înaintea ochilor, parcă aievea, o ființă cu aripi, un înger. Era în spiritul ei ceva asemănător cu o aură, de afecțiune şi generozitate, gata să se răsfrângă asupra celorlalți.

A trecut o jumătate de secol, dar nu voi uita niciodată prima dată când am trecut pragul locuinței sale - o somptuoasă casă spre Dunăre -, îndemnat de prietenul şi confratele Harry Weiss, ca să-i supun judecății încercările mele de aspirant la tainele artei. Zâmbetul ei mi-a risipit pe loc emoțiile şi îndoielile. Simplul fapt că mi-a cerut să-i las câteva dintre acuarelele aduse a reprezentat mai mult decât orice îndemn pedagogic şi a impulsionat avântul meu de începător.

Peste ani, la Bucureşti, eram de-acum admis la clasa de sculptură a maestrului Boris Caragea, am revăzut-o, am avut prilejul să constat cu câtă mărinimie se interesa de evoluția fostului debutant pe care îl încurajase cândva. Regăseam în tot comportamentul său o memorabilă lecție de modestie şi devotament față de destinul oricui se dăruieşte creației artistice.

NAPOLEON TIRON

Nevoia de adevăr în viaţă şi în scris

Criticul literar S. DAMIAN – oaspete al „Realităţii Evreieşti“

Dimineaţa literară de la sediul „Realităţii Evreieşti“ l-a avut ca invitat special pe criticul literar *Samuel Damian* (*Sami* - pentru prieteni). Deşi locuieşte departe de ţară (s-a stabilit înainte de '89 în Germania, unde a condus, între 1976-1995, Catedra de limba şi literatura română la Seminarul de Romanistică al Universităţii din Heidelberg), România n-a încetat o clipă să-l preocupe literar şi social. O stare de spirit amplificată de moderatorul discuţiilor, redactorul-şef al „R.E.“, fostul său coleg de la „Revista elevilor“, scriitorul *Dorel Dorian*. Sunt reacţii afective şi intelectuale ce se simt în (auto)judecata retrospectivă şi în observaţiile despre prezent.

S. Damian a trăit, ca toată generaţia sa, o lungă serie de dislocări ce i-au provocat chinuitoare prăbuşiri sufleteşti. „Nostalgie faţă de anii '50?“, preia întrebarea colegului său de generaţie, lunecând înspre confesiune. „Intram în viaţă sub semnul unor rătăciri. Da, tinereţea acelor ani a plecat, dar nu pot avea nostalgie faţă de ceva care n-a fost adevărat şi convingător peste timp“. Izbăvire, dreptate, împlinire... Iată lucruri pe care a crezut că le poate, atunci, atinge şi care s-au dovedit a fi *fata morgana*. El şi alţii ca el au greşit drumul, pentru că totul se derula pe „fondul persecuţiilor din perioada fascistă“ din adolescenţa abia încheiată. A crezut, şi n-a fost singurul, că maladia antisemită va trece. N-a trecut. Dimpotrivă. A recidivat în varii forme la adăpostul răstălmăcirii dreptului la liberă exprimare, după '90 încoace. E o observaţie subiacentă focalizând, într-un fel sau altul, decepţii generale. „Nu-mi dădeam seama că se pregăteşte un alt totalitarism“ - revine la momentul '50 S. Damian. Povesteşte despre discuţiile lungi cu Ov. S. Crohmălniceanu şi Paul Georgescu, după moartea lui Stalin, când a avut „revelaţia erorii totale“; discuţii care au avut darul să-l desferece dintr-o captivitate morală. Era, totuşi, o răzvrătire în şoaptă, pentru că, „a doua zi, se practica aceeaşi schemă sterilă“; teroarea funcţiona. A fost atât de măcinat că trăieşte un timp fals încât frământările i-au determinat o perioadă de „paralizie“ a scrisului, pe care a reuşit s-o depăşească abia prin prelegerile de la lectoratul de literatură română de la Universitatea din Heidelberg. Avea să fie locul său de refugiu.

Nevoia de adevăr în viaţă şi în scris avea să capete alte accente după '89, găsindu-şi expresia în cărţile publicate în România, în ultimii 10-15 ani („Scufiţa roşie nu mai merge în pădure“, „Duelul invizibil“, „Replici din burta lupului“, „Pivniţe, mansarde, mai multe trepte“, „Aripile lui Icar“ ş.a.) şi, mai recent, în colaborarea la „Idei în dialog“. Este adept al principiului că oamenii de valoare, chiar dacă au avut rătăciri ideologice, nu pot fi eliminaţi din cultură, după cum nu trebuie să le fie trecute sub tăcere rătăcirile. În acelaşi spirit, participanţii la întâlnire au pus problema creatorului care-l dezminte pe ideolog sau, dimpotrivă, îi găseşte coridoare subterane, metaforice de exprimare. Discuţiile au creionat câteva din componentele spirituale ale intelectualului evreo-român din generaţiile care au parcurs o bună parte a vieţii în secolul XX şi a cărui tinereţe spirituală se vădeşte din profunda sa implicare în prezent. A rezultat că omul de cultură evreo-român a opus rezistenţă spirituală, în anii fascismului interbelic, împotriva discriminării rasiale. Că o face şi acum, raportându-se la neoextremism, la noile faţete ale antisemitismului - negaţionism, antiisraelism -, ca şi la antisemitismul cel mai perfid, marşând pe elogiul *total* al unor filosofi români importanţi, dar care au împărtăşit, în anii interbelici, convingeri legionare; unii făcând *mea culpa*, în epoca postbelică, alţii - nu. Una dintre mâhnirile cele mai persistente ale tuturor - aşa cum a reieşit din convorbiri - este că lumea n-a învăţat de fel din experienţa Holocaustului. Dovadă - genocidurile post-Holocaust, megaterorismul actual.

Modul în care acest intelectual îşi afirmă evreitatea este neostentativ, reala interetinicitate şi ecumenismul creându-i un simţ al măsurii ca mod de conduită socială. Punct şi contrapunct. Aşa ar putea fi definită nota generală a întâlnirii. Două exemple numai. Stipendiile pe care promotori ai antisemitismului românesc interbelic - Nae Ionescu, Nichifor Crainic, Octavian Goga - le primeau de la naziştii germani. Există documente, în acest sens, descoperite în arhivele germane de stat. Poziţia apreciativă faţă de ministrul culturii din timpul dictaturii antonesciene, Ion Petrovici, care a făcut posibilă funcţionarea „Baraşeum“-ului şi a învăţământului evreiesc în acei ani.

Solicitat să facă o schiţă de portret a peisajului socio-cultural german actual, S. Damian afirma, *între altele:* „Povara Holocaustului apasă greu asupra Germaniei, însă sunt semne că nu mai suportă această apăsare. Un intelectual marcant ca Martin Walzer şi-a asumat poziţia sus-amintită. Acum se pune un mare accent - în presa scrisă şi audio-vizuală, filme documentare, apariţii editoriale - pe suferinţele germanilor în timpul celui de-al doilea război mondial. Bombardarea Dresdei - iată un subiect pe care se bate mult monedă. E un mod de a spune «şi noi am fost victime»“. Totuşi, S.Damian a evitat referiri politice directe, încercând să se menţină în sfera esteticului.

A fost o întâlnire care a reconfirmat, pentru invitatul ei special, bucuria de a reveni la rădăcinile formaţiei sale spirituale. Pentru fiecare dintre participanţi - o experienţă, o confruntare, un punct de pornire pentru noi modalităţi de a servi Binele şi Frumosul.

IULIA DELEANU

ANDREI OIŞTEANU decorat de preşedintele Italiei

Recent, ambasadorul Italiei în România, *Daniele Mancini*, i-a înmânat lui *Andrei Oişteanu* distincţia „Ordine della Solidarietá Italiana“ din partea Preşedintelui Republicii Italiene, Carlo Azeglio Ciampi. *Este cea mai înaltă decoraţie ce se acordă non-italienilor.* În motivaţia acordării acestei prestigioase distincţii se spune, printre altele: „Domnul profesor Andrei Oişteanu predă la Universitatea din Bucureşti şi desfăşoară o intensă activitate ştiinţifică. El este membru al *Fundaţiei pentru o Societate Deschisă* („George Soros“), membru în consiliul editorial al prestigioasei reviste „22“, membru al *Uniunii Internaţionale a Ştiinţelor Antropologice şi Etnologice* (Londra), precum şi membru în alte importante asociaţii având ca obiect de

studiu antropologia, istoria religiilor şi studiile orientale. În cariera sa de scriitor a beneficiat de multe premii. Un punct de referinţă constant în activitatea sa de intelectual a fost angajarea deplină în apărarea drepturilor omului şi lupta împotriva antisemitismului şi a altor forme de rasism, teme pe care Italia le-a încorporat în legislaţie, în baza căreia a aderat la *Task Force International* pentru studierea Holocaustului. În lumina celor de mai sus, se acordă profesorului Andrei Oişteanu decoraţia «Stella della Solidarietá Italiana» în grad de «Comandor»“.

ŞALOM revistei „Shalom“

Calitatea publicaţiei arădene „Shalom“, ajunsă la nr. 8, este în vizibilă ascensiune. Pe prima pagină este semnalată prezenţa Marelui Rabin Menachem Hacohen în comunitatea din Arad, apoi Gh. Schwartz semnează un bine întocmit articol „Dreyfus 100“ (la un secol de la achitarea militarului evreu din armata franceză). *Ionel Schlesinger*, „motorul“ „Shalom“-ului, scrie despre „Democraţia handicapată vs intoleranţa criminală“. *Tiberiu Roth*, preşedintele Asociaţiei Sioniste din România, acordă un interviu în care face un istoric al sionismului în România, mai vechi decât sionismul marcat de Congresul de la Basel, noua Asociaţie fiind fondată în 2001 şi recunoscută de WZO. Despre A.L. Zissu scrie Alexandru Kohn (40 de ani de la moartea sa se vor comemora în septembrie a.c.). Ultima pagină este destinată unei destinderi inteligente cu maxime de Ştefan Cazimir şi diverse anecdote. Bravo, „Shalom“! (B.M.M.)

HILDE DOMIN – receptivitatea faţă de durere

Am urcat de câteva ori pe lungile serpentine din jurul castelului, deasupra Heidelbergului, spre domiciliul poetei. Mă simţeam onorat că îmi acordă prietenia, şi puteam să ascult sfaturile perspicace şi cumpănite pe care le împărţea cu generozitate. La 96 ani, Hilde Domin era socotită o zeiţă protectoare a oraşului, un simbol al înţelepciunii şi al toleranţei. În timpul lui Hitler, izgonită în exil, ca evreică, trăise în Republica Dominicană. S-a întors după cataclism, fiind primită cu multă ospitalitate la Heidelberg, cetate a cărţii şi a conviеţuirii. Poeziile ei scurte, extrem de clare, apodictice nu erau numai melodioase, dar adoptau şi un ton profetic, pornind explicit de la inspiraţii biblice. Marcel Reich-Ranicki, poreclit „papă al criticii“, o înscrie în lirica germană pe filiera mai lumească, raţională, ancorată în realitatea terestră, reprezentată de Schiller, Heine, Brecht, spre deosebire de traiectoria opusă, sacrală, în hlamidă preoţească înălţată spre cer, ilustrată de Hölderlin, Stefan George, Paul Celan. Bipolaritatea în artă se curma la un punct de intersecţie, pe care-l definea olimpian Goethe [...]. Am suit pe drumul anevoios ca să-i solicit colaborarea în legatură cu o reacţie posibilă la unele semne de irascibilitate în publicistica germană. S-au semnalat voci care nu mai îndurau căinţa şi autoflagelarea, voiau să scuture din memorie răul ce s-a abătut asupra ţării în epoca nazistă. În contact cu astfel de răbufniri, antena sensibilă a poetei intra în stare de alertă. Hilde Domin nu deţinea doar o experienţă de surghiunit, umblând până în depărtări cu cortul în spinare, ea avea în substratul genetic o înclinaţie spre compasiune şi solidaritate. Am admirat felul calm, neprecipitat în care analiza deraierile, corectând cu tact şi lacunele mele de informaţie şi de interpretare, preocupată să netezească asperităţile, să unească.

Vestea că a murit în februarie 2006 m-a surprins. Se încăpăţâna să fie în mişcare, să circule prin târg, împinsă de un duh al curiozităţii, dar şi de nevoia de a ajuta. În urma unui accident stupid în Piaţa Bismarck, a fost internată într-o clinică şi, după o operaţie, nu s-a mai trezit din narcoză.

S. DAMIAN

Continuare în pag. 13

HILDE DOMIN

Ridică-te Abel!

Ridică-te Abel
piesa trebuie jucată din nou
zilnic şi din nou
doar trebuie să existe un răspuns.
Dacă nu te ridici Abel
cum ar putea vreodată să se schimbe
acest singur răspuns important?
Cum ar putea acest singur
răspuns important cândva să se schimbe?
Putem închide toate bisericile
putem aboli toate legile
în toate limbile pământului.
Numai dacă te ridici
şi anulezi
acest răspuns dintâi - greşit
la această unică întrebare
care contează.
Ridică-te Abel
ca să spună Cain
ca să poată spune:
Eu sunt paznicul tău,
frate,
cum să nu fiu eu paznicul tău?
Ridică-te zilnic
ca noi să avem în faţa noastră
acest Da!
Eu sunt aici.
Eu, fratele tău.
Să nu le mai fie frică
fiilor lui Abel,
căci Cain
nu o să mai devină Cain.
Eu, care scriu aceasta,
sunt un copil al lui Abel
şi mi-e teamă de Răspuns;
în aşteptarea răspunsului
mi se taie respiraţia.
Abel, ridică-te,
ca între noi toţi începutul
să fie altul.
Focurile ce ard,
focul ce arde pe pământ
trebuie să fie focul lui Abel,
iar cozile rachetelor -
focurile lui Abel.

Impactul poeziei Hildei Domin

„Se ştie - notează undeva Hilde Domin - că istoria omenirii începe cu un fratricid, din invidie“. Cum spunea Nelly Sachs: „Cain, frate fără frate!“...

Acest poem faimos, scris de Hilde Domin, are povestea lui şi ocupă în opera autoarei un loc aparte, precum *Guernica* în opera lui Picasso ori *Tangoul morţii* (de fapt, *Todesfuge*) în opera lui Celan, cu deosebirea că oferă omului o *a doua şansă*. Recitate ori cântate la mitinguri, dar mai ales în închisori (însăşi poeta rostea poemul în faţa condamnaţilor), versurile acestea au cunoscut o carieră fulminantă, au mişcat inimile şi au pus pe gânduri omul. Ultimele versuri au fost adăugate ulterior, poeta fiind sub impresia puternică a cuceririlor ştiinţifice şi tehnice ale omului, care oricând se pot reîntoarce împotriva creatorului lor, atunci când acesta este lipsit de înţelepciune şi de etică. Criminali, condamnaţi la ani grei de temniţă, au învăţat pe de rost poemul lui Hilde Domin, ca pe un psalm, ca pe o rugă, cerându-i lui Abel iertare şi sperând într-o a doua şansă. Un fel de reinterpretare a mitului, ca şi cum am putea acţiona asupra trecutului, fiind de fapt vizat viitorul omenirii, însăşi supravieţuirea noastră.

Traducere şi prezentare: dr. VOLIA KÖNIG-GOLDSTEIN

Salonul literar R.E.

Data de 21 martie a fost declarată de UNESCO drept **ZIUA INTERNAŢIONALĂ A POEZIEI**. *Salonul literar* din 22 martie a.c. a fost dedicat acestui eveniment, nu înainte de a păstra un moment de reculegere pentru prietenul nostru Arnold Leinweber z.l., plecat dintre noi în primele zile ale lunii martie. Am ascultat versuri ale celui dispărut, apoi poeme de dragoste ale *Doinei Chilargi*, poezie şi „minidramaturgie“ satirică de *Toma Hirth*, un poem prosionist, frumos al lui *Arnold Weisenberg*, astro-poezie şi poeme evocatoare de *Zigu Tauberg*, trei poeme de *Boris Marian*. Revelaţia serii au fost cântecele lui *Gabriel Mustaţă-Finkelstein*, care a devenit oaspetele şi prietenul constant al *Salonului*. O seară de poezie şi muzică încântătoare, cum au recunoscut şi cei care nu au îndrăznit să-şi citească producţiile: *Emmanuel Reicher, C. Benone, Alecu Alexandrina* ş.a.

*

După *Salonul* „policolor“ din martie, am reluat experienţa şi în această lună, oferind mai multor participanţi posibilitatea să-şi citească producţiile. Astfel: *Doina Chilargi* a citit poeme de dragoste, *Ţicu Goldstein* - în gen „haiku“ (pregăteşte un volum), *C. Benone* - un poem despre Ziua Independenţei Israelului, *Arnold Weisenberg* - un „poem-invectivă“ despre suferinţele evreilor, *Felicia Mohr* - proză dintr-un viitor volum, *Emanuel Reicher* a împărtăşit din impresiile sale pariziene, *Zigu Tauberg* a prezentat macheta „Semnalului C.E.B.“, noua publicaţie a obştii bucureştene, ca şi astro-poeme, iar *B. Marian* l-a evocat pe Horia Gane, de la naşterea căruia s-au împlinit, la 10 aprilie a.c., 70 de ani. Pe data de 14 mai a.c., se preconizează, la Clubul C.E.B., o întâlnire cu artiştii Operetei Române.

BORIS MEHR

MERIDIANE • MERIDIANE

Cel mai, cea mai...

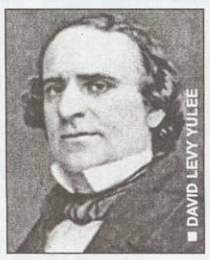
DAVID LEVY YULEE

• Primul senator evreu în Camera superioară a Statelor Unite a fost democratul *David Levy Yulee*, reprezentant al Floridei. Fiu al unui evreu marocan, Moses Elias Levy, acesta se înscrie în galeria *celor mai* importante personalităţi evreieşti din America. Senatorul a reprezentat Statul Florida în perioada 1845-1861. Al doilea evreu în Senatul Statelor Unite a fost *Judah Benjamin*.

• Una dintre *cele mai* importante atracţii culturale ale Atenei este Muzeul Evreiesc al Greciei, situat foarte aproape de centrul metropolei. Muzeul prezintă istoria evreilor din Anatolia până în Veneţia şi, de asemenea, o istorie generală a regiunii. În expoziţii sunt prezentate artefacte, fotografii şi costume purtate de numeroasa populaţie evreiască ce a trăit în această zonă. Una dintre atracţiile muzeului îl reprezintă interiorul reconstituit al unei case evreieşti din Grecia, aflată sub dominaţie turcească. Tradiţiile religioase, vestimentare şi culinare ale evreilor din Grecia sunt perpetuate şi azi, în special de evreii greci stabiliţi în Israel.

• *Cel mai* temerar aviator evreu din America a fost *Arthur Weiss*, care a lucrat, alături de fraţii Wright, la testarea limitelor primelor aparate de zbor. Născut la 14 august 1881, în Rusia, într-o familie cu şase copii, acesta a emigrat în Statele Unite în 1890. Fără o pregătire prealabilă, el a devenit unul dintre cei mai buni elevi ai Şcolii de Zbor Wright. A devenit unul dintre cei mai faimoşi piloţi din perioada de naştere a aviaţiei americane.

• „Sceptrul lui Iehuda" este *cea mai* populară carte evreiască de istorie, ce a existat până în secolul al XIX-lea. Lucrarea, scrisă de autorul sefard Solomon Ibn Verga, a apărut pentru prima oară în Turcia, în 1553. Aceasta analizează 64 de tipuri de persecuţii suferite de poporul evreu din antichitate şi până la momentul redactării volumului. Textul face apel la scrieri ebraice şi latine şi are o valoare antropologică, prin descrierea obiceiurilor populaţiei evreieşti din diverse regiuni.

• „Hemdat Israel" este una dintre sinagogile *cele mai* frumoase din Istanbul şi *cel mai* interesant sit evreiesc de pe malul Bosforului. Acest lăcaş de cult, construit în 1899, de un arhitect de origine austriacă, este totuşi perfect încadrat în atmosfera orientală a regiunii. Şef Rabinul

Imperiului Otoman la acea vreme, Moshe Halevi, i-a exprimat sultanului Abdul Hamid al II-lea nevoia existenţei unei sinagogi pentru evreii din acest spaţiu. „Hemdat Israel" s-a născut, deci, din bunăvoinţa sultanului de a tolera credinţa supuşilor săi evrei.

• *Cea mai* cunoscută figură evreiască din Italia secolului al XVII-lea, *Joseph Salomon Delmedigo* (născut în 1629) a fost rabin, matematician, astronom şi filosof. Această personalitate renascentistă, ale cărei scrieri importante pot fi şi azi studiate, a văzut lumina zilei în provincia Candia, a studiat la Padua şi a trăit în Egipt, Constantinopole, Polonia, Hamburg şi Amsterdam.

• Deschizând mai multe adrese de pe Internet, putem observa că unele dintre *cele mai* interesante *site*-uri sunt realizate de femei. Naomi Chana, profesoară aparţinând congregaţiei reformate, şi Allison Kaplan Sommer, jurnalistă născută în S.U.A. şi care trăieşte în Raanana (Israel), sunt doar două dintre personalităţile care câştigă numeroşi cititori pe Internet.

• Pentru a încheia într-o notă mai frivolă, trebuie să amintim despre *cea mai...* dezbrăcată prezenţă evreiască. Lindsey Vuolo este prima *playmate* (vedeta lunii în faimoasa revistă „Playboy") care a declarat că este evreică şi chiar ţine de o congregaţie conservatoare din Statele Unite.

LUCIANA FRIEDMANN

Germania va deschide publicului arhivele sale despre cel de-al doilea război mondial

După 60 de ani, Germania a decis să facă publică arhiva sa legată de cel de-al doilea război mondial. Aflată în oraşul Bad Arolsen, ea cuprinde între 30-50 de milioane de documente şi ar putea servi cercetătorilor şi istoricilor pentru a obţine date legate de soarta prizonierilor din lagărele naziste, de sutele de lagăre de muncă şi de concentrare despre care nu s-a ştiut altceva decât că au existat. Astfel, potrivit directorului Institutului „Yad Vashem", Yehuda Bauer, vor putea fi cunoscute atât numele unor comandanţi de lagăre şi ale ajutoarelor lor, cât şi ale unor deţinuţi care s-au aflat în aceste lagăre sau au trecut prin ele.

Singura organizaţie care a avut acces la aceste documente a fost Crucea Roşie Internaţională, care le-a folosit pentru a-i găsi pe evreii dispăruţi sau decedaţi, precum şi alte persoane persecutate sistematic de regimul hitlerist sau de alte ţări din Europa Centrală şi de Est, care s-au alăturat Germaniei naziste înainte şi în timpul celui de-al doilea război mondial. Naziştii au ţinut o evidenţă strictă a activităţilor lor, inclusiv ale celor care au vizat eradicarea evreilor europeni. De aceea, deschiderea arhivelor va putea servi şi ca bază a proceselor împotriva unor criminali nazişti care mai sunt în viaţă şi care nu au fost identificaţi până acum. Dar pentru a deschide aceste arhive, nu este suficient acceptul Germaniei. 11 ţări, printre care S.U.A. şi Israel, controlează circuitul documentelor. Ele vor trebui să voteze dacă vor amenda un tratat din 1995 prin care să se permită istoricilor, familiilor unor victime şi altor persoane interesate accesul la documentele şi informaţiile despre soarta acestora. Decizia va fi luată prin consens şi orice ţară ar putea bloca accesul. În plus, în cazul unora dintre ţări, va fi nevoie şi de aprobarea parlamentului.

Decizia Germaniei este rezultatul unor eforturi depuse de 20 de ani de Muzeul Holocaustului, S.U.A., Franţa, Polonia şi alte ţări pentru deschiderea arhivelor, refuzată de Germania sub motivul încălcării vieţii private, în condiţiile în care legea germană privind acest domeniu este una dintre cele mai restrictive din lume.

Acum Germania a promis că va începe procedurile pentru modificarea acordului pe baza căruia funcţionează arhiva. Sarah Bloomfield, directorul Muzeului Holocaustului din Washington, a declarat, într-un interviu, că măsura a venit într-un moment propice, deoarece din ce în ce mai mulţi supravieţuitori dispar, iar antisemitismul se intensifică.

EVA GALAMBOS

MOSHE YOSEF RUBIN – „Der Cimpulunger Rav"

Am primit recent cartea *Der Cimpulunger Rav*, direct de la autorul ei, Moshe Yosef Rubin. Coperta cărţii mi-a spus imediat despre ce este vorba şi am simţit o mare emoţie, pe care încerc să v-o împărtăşesc. L-am cunoscut în copilărie, la Câmpulung, oraşul meu natal, pe Rabinul Rubin, acest mare om, iubit şi stimat de toţi evreii, dar şi de neevrei, pentru cultura, probitatea şi cumsecădenia sa. Sigur că nu am vorbit niciodată direct cu el, dar bunicul şi tatăl meu, care erau religioşi, îl apreciau şi la fiecare ocazie aveau numai cuvinte de respect şi laudă pentru Rabinul Rubin.

Născut în jurul anilor 1895, la Siret, în inima Bucovinei, dintr-o dinastie rabinică renumită, a studiat cu mari învăţaţi şi a dobândit o cultură iudaică impresionantă, încât, la vârsta de 17 ani, a scris prima sa carte, o traducere românească a operelor marelui Malbim, şi la 19 ani două cărţi proprii - *Yad Yosef*, un comentariu din Ghemara, şi *Dorash Moshe*, din Halaha. La Câmpulung a fost ales rabin în 1923. A fost căsătorit cu Sara şi a avut un fiu, Schmelke. Între timp, rabinul a urmat şi studii seculare la Universitatea din Cluj, pe care le-a terminat cu o teză despre „Libertatea voinţei umane". Nu pot şi nu este cazul să rezum cartea despre viaţa acestui mare om. Dar trebuie să pomenesc un eveniment din viaţa lui care m-a marcat în mod deosebit şi pe mine. În ziua de Iom Kipur a anului 1940, după instalarea guvernului legionar, s-au făcut percheziţii în toate casele evreieşti, sub motivul că evreii ar ascunde arme. Nici casa noastră nu a fost omisă, fiind înjosită. Rabinul Rubin a fost luat chiar din sinagogă şi, după percheziţie, el şi fiul său au fost înhăţaţi la o căruţă şi puşi să ducă astfel tot ce s-a considerat suspect în casa lor (alimente, îmbrăcăminte etc.) la sediul legionarilor, „casa verde" din oraş. Toată lumea - evrei şi neevrei - a fost indignată de acest act de blasfemie la care a fost supus rabinul nostru. După două zile li s-a dat drumul, dar trebuie să mărturisesc că acesta a fost numai începutul celor suferite de evreii din oraşul meu natal. Până la primirea acestei cărţi nu am ştiut prea multe despre ce s-a întâmplat în continuare cu familia rabinului. Ştiam numai că nu au fost deportaţi. Acum, din carte, am aflat că de fapt el a avut doi fii, că după cele întâmplate de Iom Kipur, toată familia s-a mutat la Bucureşti şi că aici, în anii grei ai războiului, Rabinul Rubin a fost unul dintre cei mai activi, care s-au luptat pentru ajutorarea celor deportaţi în Transnistria. Alături de Rabinul Alexandru Şafran, a luat legătura cu mai marii Bisericilor Ortodoxă şi Catolică, cu Nunţiul Papal şi cu Regina Mamă, realizând lucruri aproape incredibile pentru acea vreme, ocupându-se şi de evreii refugiaţi din Polonia şi Ungaria, pentru emigrarea lor în Palestina de atunci. Cu unul dintre vapoare a plecat şi fiul său cel mare, azi eminent medic de chirurgie cardio-vasculară la Montreal. După multă trudă şi peripeţii nu tocmai plăcute, în 1948, Rabinul Rubin, soţia şi fiul cel mic au emigrat în Statele Unite, unde s-au reîntâlnit cu cei puţini, din numeroasa sa familie, care au mai rămas după Holocaust. Aici el şi-a continuat cu mult succes activitatea rabinică şi a decedat în 1980. Fiii şi nepoţii continuă cu cinste în diverse domenii activitatea acestei dinastii. Sunt recunoscătoare Asociaţiei Câmpulungenilor din Israel, în special domnului Yosef Klein, care i-a dat adresa mea autorului (nepotul rabinului, care-i poartă şi numele) şi în acest fel cartea mi-a putut parveni.

Dr. MIRJAM BERCOVICI

Hilde Domin – receptivitatea faţă de durere

Urmare din pag. 12

La ceremonia funerară, în Peterskirche, la care a asistat un public numeros, am remarcat prezenţa unor pastori protestanţi, am reţinut momentele de muzică religioasă şi discursurile de doliu. S-au citat cuvintele ei de mărturisire. Să fii evreu nu înseamna atât recunoaşterea unei afinităţi a credinţei, nici proclamarea unei apartenenţe de neam, ci, mai degrabă, aderarea la o comunitate de destin. Ea nu a ales afilierea, a fost mai mult împinsă să se pronunţe, fără să fie în prealabil întrebată. S-a străduit ulterior să se ridice la altitudinea opţiunii declarate. Cam la fel caracterizează Sartre conştiinţa iudaică, constrânsă să se întrebe despre sine şi să ofere o replică la o năvală. Mi-am adus aminte de orele de conversaţie petrecute în casa de pe deal, cât era de pătrunsă de imagistica răspândită în cărţile sfinte, cum a cultivat câţiva prieteni corelegionari ca Paul Celan, Nelli Sachs, Rose Ausländer, Erich Fried, care era tâlcul descrierilor dedicate Ierusalimului şi mormântului lui David. Nimic sectar nu se strecura în apelul de fraternizare [...]. O spun de la început, pledez pentru mitologia evreului cu orizontul deschis, paşnic, tolerant, receptiv la suferinţă [...]. Lăudând capacitatea de a construi, de a se apăra, de a lepăda eterna postură de victimă, nu ar fi potrivit să dispară, ca trăsătură definitorie, şi aspiraţia spre comuniune. Admir energia şi vitalitatea unor combatanţi care nu mai sunt mistuiţi de tremurul îndoielii, au depăşit inhibiţia de inferioritate, nu renunţă însă la profilul complementar, al insului îndopat cu carte, blând, îngăduitor, un apostol al coeziunii celor slabi. Acesta e descotorosit de prejudecata că înrolarea politică sau partizanatul religios au prioritate. În acest sens invoc şi pilda Hildei Domin.

Am preţuit la Hilde Domin, cum am subliniat, receptivitatea faţă de durere (nu numai a celor de acelaşi sânge). Un prieten al poetei, Paul Celan, istoriseşte cum a declamat în 1952, la o şedinţă a Grupării 47, poemul *Todesfuge*. Glasul său prea moale, ritmul sacadat, imagistica teatrală au stânjenit recepţia. Celan a fost descumpănit când a descoperit opacitatea unor cărturari reputaţi care n-au sesizat dinamica aparte a versurilor despre război, despre doliu, despre fatalitate. Metafora centrală era laptele negru pe care în chip monoton îl beau cei umiliţi, sclavii moderni. Îl beau la prânz, dimineaţa şi seara, îl beau, îl beau. Pentru Celan, dar şi pentru Hilde Domin, tulburătoare e concretetea suferinţei ca şi decolarea spre visare (părul de aur al Margaretei şi cel de cenuşă al Sulamithei).

De Iom Haaţmaut,

MENDI RODAN distins cu Premiul „Israel"

În Israel s-a anunţat că în acest an, de Ziua Independenţei, dirijorul *Mendi Rodan* va primi Premiul „Israel", acordat de-a lungul anilor unor mari personalităţi culturale.

Născut în 1929, Mendi Rodan şi-a început studiile de vioară la Iaşi, sub îndrumarea profesorului Mircea Bârsan, apoi trece la Conservatorul din Bucureşti (Academia Regală de Muzică). Încă din anii studenţiei devine concert-maestru al Orchestrei de Cameră a Radiodifuziunii sub bagheta lui Constantin Bobescu care îl remarcă şi îl susţine. În 1953 a devenit la rândul său conducătorul orchestrei. Şi-a desăvârşit studiile cu Constantin Silvestri. În 1958, depune cererea de plecare definitivă în Israel şi este concediat din funcţia de dirijor la Bucureşti, găsindu-şi un loc la Bacău. Abia în 1961 ajunge în Israel, unde a devenit dirijor al Orchestrei Filarmonice, al Orchestrei Simfonice Radio Israel, a fondat Orchestra de Cameră de la Ierusalim ş.a. A făcut turnee în numeroase ţări ale lumii (Austria, Anglia, Germania, Franţa, Belgia, S.U.A., Australia, Japonia, China, Norvegia, Suedia, Mexic, Africa de Sud), a concertat cu Arthur Rubinstein, Rostropovici, Isaac Stern, Daniel Barenboim, Perlman, Radu Lupu etc. A desfăşurat activităţi pedagogice, de îndrumare, a primit o serie de distincţii în Israel, Belgia, S.U.A. Conduce constant Orchestra simfonică din Beer Sheva, de care este legat sufleteşte. După 1989, a fost invitat de câteva ori în România, unde a dirijat lucrări de George Enescu ş.a. Într-unul din interviurile acordate, a declarat că nu a uitat niciodată locurile natale şi nici pe prietenii din România. (B.M.M.)

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAŢA COMUNITARĂ

Domnului deputat
dr. **AUREL VAINER,**
președintele Federației
Comunităților Evreiești
din România

Stimate domnule președinte,

Îmi face o deosebită plăcere să vă mulțumesc pentru felicitările pe care ați avut amabilitatea a mi le adresa cu ocazia alegerii mele în funcția de președinte al Academiei Române, cel mai înalt for al științei și culturii din România.

În speranța că Academia Română va găsi în dumneavoastră întotdeauna un partener deschis spre cooperare în realizarea unor proiecte de interes comun, naționale și internaționale, care să fie spre binele și progresul României, precum și la cele care să se refere la problemele importante cu care se confruntă Europa actuală, vă rog, domnule președinte, să primiți asigurarea înaltei mele considerațiuni.

Acad. IONEL HAIDUC

Reuniune pregătitoare a Simpozionului Internațional „B'NAI B'RITH" de la București

Semnificativă pentru intensificarea pe care o cunoaşte activitatea Forumului „B'nai B'rith", întrunirea pregătitoare a Simpozionului Internațional „B'nai B'rith", ce urmează să se deruleze, în curând, la Bucureşti, s-a remarcat printr-un puternic spirit de cooperare pentru ca evenimentul să conducă la mai buna cunoaştere, pe plan european şi internațional, a vieții evreilor români. Proiectul de program a fost adus la cunoştința membrilor de către președintele Forumului, ing. **José Iacobescu**. Au fost supuse discuțiilor două proiecte de comunicări aparținând **Magdalenei Boiangiu** şi **Lyei Benjamin**. Pe ordinea de zi a fost înscrisă prezentarea activității medicale din cadrul Federației, realizată de dr. **Alexandru Elias**, directorul Centrului Medical al Federației din Capitală şi coordonatorul pe țară al rețelei medicale a F.C.E.R. Întrunirea a indicat o dată în plus modernizarea şi revitalizarea funcționării Forumului. **(I.D.)**

PESAH în comunităţile din ţară

TIMIŞOARA Cele două seri de *Seder* celebrate la Timişoara i-au adus împreună, şi în acest an, pe membrii acestei comunități, tineri şi vârstnici, invitați şi prieteni ai obştii. Preşedintele comunității, dr. *Paul Costin*, i-a primit cu vădită emoție pe cei peste 140 de participanți şi a dat citire mesajului preşedintelui F.C.E.R., dr. Aurel Vainer. O altă scrisoare, al cărei conținut a simțit nevoia să o împărtăşească celor prezenți, a fost cea trimisă de primul ministru Călin Popescu-Tăriceanu, adresată comunităților evreieşti din România cu prilejul sărbătorii de Pesah. Ceremonia tradițională din prima seară a fost oficiată, în premieră, de un tânăr. *Andrei Schwartz*, coordonator al Clubului O.T.E.R. din Timişoara, a invitat comesenii să treacă prin toate etapele acestei celebrări, care aminteşte de sensurile profunde ale eliberării şi formării poporului evreu. El a evocat sensurile şi metaforele pe care le dezvăluie *Hagada*, legenda dezrobirii evreilor din Egipt şi călătoria lor inițiatică spre Țara Promisă. Corul comunității, condus de *Jana Codreanu*, a interpretat melodiile care acompaniază, în mod tradițional, această celebrare. Ceremonia din cea de-a doua seară a fost condusă de *Andrei Ghidali* şi *Solomon Rosenblum*, oficianți în cele două lăcaşe de cult care funcționează, în prezent, în Timişoara.

*

ORADEA Cantina Comunității a fost, din nou, neîncăpătoare pentru cei 130 de participanți care au venit pentru a celebra împreună *Sederul* în acest an. În prima seară a sărbătorii, membrii comunității au beneficiat de prezența unui oficiant surpriză. Venit din Israel, împreună cu soția sa, special pentru această sărbătoare, tânărul director adjunct al JOINT pentru România, *Israel Sabag*, a condus ceremonia specifică şi a explicat sensurile acestei sărbători. *Victor Rosenzveig*, liceanul care a reuşit să îi surclaseze recent pe toți ceilalți competitori în concursul de cunoştințe iudaice, a tradus cuvintele oaspetelui comunității din Oradea. De altfel, seara următoare, Victor Rosenzveig a fost invitat la Satu Mare pentru a oficia aceeaşi sărbătoare pentru membrii acestei comunități. Invitații au putut interpreta, alături de coriştii dirijați de muzicianul *Gyuri Vilan*, melodiile tradiționale de Pesah. Moment de reflecție asupra sensurilor profunde ale încercărilor prin care a trecut poporul evreu, Pesah reprezintă pentru evreii orădeni un moment aşteptat, în care familia lărgită poate sta împreună. Președintele comunității, ing. *Felix Koppelmann*, ne-a declarat, la finalul acestei sărbători, că în anii următori intenționează să organizeze trei seri de *Seder*, pentru ca toți cei care doresc să participe la această ceremonie să aibă posibilitatea să fie prezenți.

*

ARAD Peste 90 de membri ai comunității din Arad s-au întâlnit cu prilejul celor două seri de *Seder*, pentru a-şi aminti sensurile sărbătorii care pecetluieşte eliberarea fizică şi spirituală a poporului evreu. Ceremonia, desfăşurată într-o atmosferă veselă şi degajată, a fost oficiată de *Ştefan Rona* şi *Alexandru Schwartz*. Vocile tinerilor arădeni, remarcabile nu atât prin număr, cât prin calitatea deosebită a interpretării, au adus din nou puțină nostalgie mesenilor adunați cu acest prilej. „Dayenu", „Had Gadia", „Ehad mi lodea" au fost doar câteva dintre zecile de cântece pe care le-au interpretat, acompaniați de participanți. Micuța *Daniela Hetea* a rostit tradiționalele întrebări „Ma niştana", fiind cea mai tânără membră a corului acestei comunități. **(LUCIANA FRIEDMANN)**

*

GALAȚI Şi comunitatea din Galați a fost în sărbătoare. După ce dl *Elias Ceauşu*, oficiant de cult, a evidențiat - pentru încă un an - evenimentul, ieşirea din Egipt a fost sărbătorită şi prin cântecele oferite de corul comunității şi apoi prin masa tradițională la Restaurantul ritual. Participarea tinerilor a făcut ca această sărbătoare istorică să evidențieze puterea de regenerare a poporului evreu, puterea de înțelegere, de unitate şi de a duce tradiția dincolo de problemele cotidiene. S-a căutat *hamet*-ul, s-au băut cele patru cupe cu vin, s-au împărțit bucuriile şi frământările vieții cotidiene. Președintele interimar, ing. *Sorin Blumer*, a transmis întregii comunități mesajul presedintelui F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Veiner*, în care adresează tuturor urări de împliniri, prosperitate şi forța de a învinge prezentul pentru a construi viitorul, aşa cum au făcut strămoşii noştri. Tuturor, „Hag Sameah!". **(Prof. dr. BARBU LEIBOVICI)**

*

RĂDĂUȚI Doresc să împărtăşesc cu dvs. bucuria celui de-al 14-lea *Seder* colectiv în comunitatea din Rădăuți, de când îmi dedic toate eforturile menținerii şi continuității iudaismului în acest colț de țară. Şi în acest an, am beneficiat de oficierea serviciului *divin* şi de conducerea *Sederului* din partea tânărului şi relativ recentului membru al comunității noastre, venit din Israel, *Lavi Ben-Hur*, absolvent de *Ieşiva*, investitor în România. Mulțumim, totodată, conducerii comunității evreilor ieşeni, care, şi în acest an, ne-a asigurat mâncarea tradițională de *Seder*. Comentariile la versete din *Hagada*, făcute în ebraică de mesaderul *Lavi Ben-Hur*, au fost traduse în română de soția lui. *Aficomanul* a fost „negociat", după tradiție, de cea mai tânără membră a comunității noastre - o fetiță de patru ani. **(Coresp. - TANIA GRINBERG)**

*

ROMAN Celebrarea, aşa cum se cuvine, a sărbătorii de Pesah, în pofida diminuării comunității noastre, a dovedit, o dată în plus, voința de afirmare identitară şi a evreilor romăşcani. În Sinagoga „Leipsiger", președintele comunității, prof. *Iancu Wexler*, a vorbit despre semnificațiile Pesah-ului şi a dat citire mesajelor de felicitare din partea președintelui F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, şi a primului ministru *Călin Popescu Tăriceanu*. Mesader al *Sederului* colectiv a fost oficiantul *Herman Strul Ioină*. Este locul să mulțumim conducerii comunității evreilor băcăuani, care ne-a procurat cele necesare bunei desfăşurări, din punct de vedere tradițional-culinar, a *Sederului*. Demn de menționat este faptul că presa locală, scrisă şi audio-vizuală a acordat spații largi sărbătorii noastre. **(Coresp. - N.SEGAL)**

Seminarul „Buncher" – un real succes

SINAIA, 30 martie - 2 aprilie 2006

La Sinaia, s-a desfăşurat partea a doua a Seminarului „BUNCHER-COMMUNITY LEADERSHIP", organizat de F.C.E.R., sub auspiciile JOINT-ului, la care au participat 17 membri din generația de mijloc, ai diferitelor comunități din țară - București, Bacău, Botoşani, Galați, Bistrița, Brăila, Baia Mare, Cluj-Napoca, Craiova, Focşani, Iaşi, Timişoara. Seminarul şi-a propus ca, pe lângă noțiuni de „management comunitar", participanții să-şi îmbogățească bagajul de cunoştințe iudaice şi, mai ales, să aibă noțiunile necesare pentru organizarea unor întâlniri atractive şi interesante în comunitățile în care îşi desfăşoara activitatea. Şi fiindcă Seminarul a avut loc în preajma Pesahului, desigur că întreaga lui desfăşurare a fost legată de această mare sărbătoare a Libertății. Au fost abordate teme specifice, cum ar fi: „O serbare din *Hagada*", „Relația cu *Hagada* şi cum trebuie povestită metodic", „Să-i caracterizăm prin desene pe cei patru copii", „Cum putem reprezenta în mod personal un Seder", cum să organizăm un *Seder* comunitar sau în familie. Împărțiți pe grupe, cursanții au „jucat", cu mult talent şi umor, scene din „Exodul", au interpretat cântece tradiționale de Pesah, au „simulat" modul de organizare şi desfăşurare a unei seri de *Seder*. Concluzia Seminarului a fost că generația de mijloc posedă energia necesară pentru continuarea în bune condiții a activității comunitare. Deosebit de interesant a fost modul în care cei trei lectori - *Marina Gutman*, directorul Programului „Buncher", *Julia ben Moshe*, precum şi *Muky Jankelovitz* - au ştiut să predea cursanților „programa" propusă, într-un mod profesional, atractiv şi modern.

În încheierea lucrărilor Seminarului, ing. *Paul Schwartz*, vice-președintele F.C.E.R., a arătat că efectele participării la Seminar trebuie să se vadă în Comunități, în munca depusă pentru revitalizarea activității în fiecare localitate în care cursanții îşi desfăşoară activitatea.

Ing. RUDY MARCOVICI

DECESE COMEMORĂRI

In memoriam – NADIA IULIA DORIAN z.l.

Nu ne vine a crede că a trecut un an de când cea care a fost *Doamna Nadia*, cum îi spuneam toți cei pentru care prezența ei în redacția noastră devenise obişnuință, a urcat la Cer. O dispariție fulgerătoare, cu care nu ne putem obişnui nici azi. Ştim că durerea sălăşluieşte, tăcută, în sufletele celor încercați de suferință. *Dorel Dorian* a resimțit-o şi o resimte din plin. Un gând de reculegere sufletească în memoria celei care a fost *Nadia Iulia Dorian*, cu prilejul tradiționalei înălțări a pietrei funerare - ACAMAT MAȚEIVA - la Cimitirul Giurgiului, duminică, 14 mai, ora 11, parcela ecumenică.

În trimestrul I 2006, au fost înhumați în cimitirele din provincie: C.E. *Arad*: SALAMON SERENA (92 ani), HOLLANDER SARA (98); C.E. *Bacău*: BRAUNSTAIN MANASE (95), DONZNFELD IANCU (96), TISLER IANCU (62), dr. RADIAN ALEXANDRU (82, incinerat Crematoriul „Cenuşa"); C.E. *Brăila*: OBERMAN MELANIE (81), HERŞCOVICI MOZES (80), GLINERT OZIAS (86); C.E. *Bârlad*: MATEI IOAN (75, înmormântat în cimitir creştin ortodox, soțul dnei Matei Paula, asistată B), KAHAN DORINA (93); C.E. *Botoşani*: GHERŞIN SURA RIFCA (81); C.E. *Bistrița-Năsăud*: IȚIC ADOLF (85); C.E. *Braşov*: REINISCH GERMAINE (84); C.E. *Cluj-Napoca*: HIRSCH ADOLF (94), BERGMAN IULIU (79), LAZĂR SANDOR (92); C.E. *Craiova*: KRAIDMAN ETHELA (82); C.E. *Constanța*: av. BUTOI GETA (74), CONSTANTINESCU GOLDIȚA (61); C.E. *Galați*: VASILESCU LAURA (92), TRAVLO ADA (93), PELIPENCO LARISA (38), KAUFMAN LUCIA (72); C.E. *Huşi*: MEEROVICI SURA (93); C.E. *Iaşi*: HIRSCH LIVIA (97, decedată Cămin București, înmormântată Iaşi), WEIDENFELD BLANCHE (94), WEXLER IȚIC (93), ROZINBOIM BARACH (76); C.E. *Rădăuți*: KOFFLER BERNARD (90); C.E. *Reşița*: PERLGRUND LEO (92); C.E. *Timişoara*: SCHLESINGER ALEXANDRU (86), ROSINGER ŞTEFAN (80), SCHNABEL HARY (74), POPESCU EUGEN (81), ZEINER GHEORGHE (75), HAASZ LIVIA (92), FERENCZ IOSEFA (94); C.E. *Tg. Mureş*: ŞERBĂNESCU BRUNO (95), MARCOVICI LEON (59).

Lacrimi de recunoştință pentru OMUL, SOȚUL şi TATĂL desăvârşit care a fost ing. SAMUEL BLUMENFELD, din Suceava, la cinci ani (18 Nisan) de la trecerea lui în eternitate. Rog pe bunul Dumnezeu să te odihnească în pace, alături de mama, iar memoria să vă fie veşnic binecuvântată.

Cu profundă durere, reamintim celor care l-au cunoscut că, pe 12 mai 2006, se împlinesc 11 ani de la tragica stingere din viață a bunului, devotatului, mult iubitului nostru frate şi cumnat, inginerul ACS IONAS (Puiu). A fost un om minunat, cu suflet nobil, altruist şi generos, de o deosebită perspicacitate şi valoare spirituală. Va trăi mereu în sufletul şi inimile noastre îndurerate. Liza - soră, Adolf - cumnat.

Amintim celor care l-au cunoscut că, la 12 mai 2006, se împlinesc 11 ani de când ne-a părăsit pentru totdeauna iubitul meu soț IONAS ACS. Va rămâne veşnic în inima şi gândurile mele. Frima Acs.

În acest an, se împlinesc 20 de ani de la decesul avocatului H. RABINSOHN, din Bacău. Anunță cu durere Paula Litman, Dita Pincu şi Fredy Rabinsohn.

Cu aceeaşi mare durere şi tristețe, anunțăm că, la data de 2 iunie 2006, se împlinesc patru ani de când ne-a părăsit scumpa noastră prietenă UNGUREANU CORNELIA MARIANA. Fie-i memoria binecuvântată. Prietenii: Florina, Florin, Mihai şi Mariana.

Comemorăm, cu mare durere în suflet, plecarea dintre noi a bunilor noştri prieteni IACOB şi GINA ARON, EMIL şi ROZICA HERESCU, PACH LEOPOLD şi MAX SMILOVICI. Dumnezeu să-i odihnească în pace. Familia Miron Roca.

Fiicele, ginerii, nepoții, frații şi cumnații anunță, cu lacrimi în ochi şi nesfârşită durere, scurgerea a 13 ani şi, respectiv, doi ani de la greaua despărțire de inegalabilul tată şi bunic IANCU MOISE şi de minunata şi devotata mamă şi bunică MOISE RICA, din Odobeşti - Vrancea. Amintirea să le fie binecuvântată.

Fiii, nurorile şi nepoții comemorează, cu aceeaşi durere, trecerea a 24 de ani de la trecerea în neființă a neuitatului tată şi bunic GOLDENBERG MORITZ, din Botoşani. Fie-i memoria neîntinată!

JEWISH REALITY

PESSAH 5766

"MA NISHTANAH, HALAILAH HAZEH?"

The collective Seders from the capital and the provinces demonstrated that every Pessah celebration constitutes a renewed opportunity for identity rediscovery, for a meditation upon the meaning of the Jewish people history. These evenings revealed we have the power to defend the right to independence and sovereignty of the country we gained, subsequently to our delivery from slavery, after 40 years of wandering through the desert. This was also the spirit of the greeting Hag Pessah Sameach, expressed on behalf of the F.J.C.R. leadership, by Dr. Aurel Vainer, president of the Federation and member of the Parliament. Before reading the Haggadah shel Pessah, the president of the Jewish Community from Bucharest, eng. Ossy Lazar, read the greeting message of Prime Minister Calin Popescu Tariceanu to the Jewish community from Romania.

The participants, who gathered for the collective Seder evenings of 5766 at the Cultural Center from Bucharest, had various feelings: • a sense of belonging to the great family of our community; • spiritual purification; • awareness of the Judaism continuity in Romania. Our emotions increased with the everlasting Seder songs – "Dayeinu", "Adir Hu", "Ehad Mi Yodeah", and so many others, sang by prime cantor Iosif Adler and repeated by the choir of the Jewish youngsters (conductor – Bogdan Lifsin). The Haggadah commentaries of Rabbi Abraham Ehrenfeld were illustrated through Hebrew readings and Romanian translations of leaders of F.J.C.R., J.C.B., and of representatives of the youth department. In the 8th day of the Pessah, eng. Paul Schwartz, vice-president of F.J.C.R., read the greeting message of Traian Basescu, President of Romania on the holiday occasion, signed by Bogdan Tataru-Cazaban, state counselor for culture and religions. The message of His Holiness Ioan Robu, Archbishop Mitropolite of the Romano-Catholic Church of Bucharest became also public.

The visit of a JOINT delegation in Bucharest

"WE WERE, WE ARE AND WE WILL BE NEAR YOU"

Bruchim Habaym! – we said on April 27th to an important and big delegation of JOINT. The visit of a tremendous importance expressed a re-confirmation of a Talmudic precept: each Jew is responsible for the other. It was the essence of the speeches of Dr. Aurel Vainer, president of F.J.C.R. and member of the Parliament, of Great Rabbi Menachem Hacohen, of Attila Gulyas, national coordinator of the youth organization O.T.E.R, of eng. Osy Lazar, president of J.C.B. Patricia Uhlman, president of JOINT Committee for Central and East Europe and Debby Miller, vice-president, thanked for the warm reception: the liturgical music of the Choral Temple choir conducted by Maximilian Kertesz, the traditional music of the Bucharest youth choir conducted by Bogadan Lifsin. Her Excellence Rodica Radian Gordon, ambassador of the State of Israel in Romania participated to the reception of the guests at the Choral Temple. Dr. Zvi Feine, director, Israel Sabag vice-director of the JOINT program for Romania, and Alex Sivan, general director of F.J.C.R. accompanied the delegation. The guests had a very intense work schedule: • visit to the Educational Center of the Youth Department, at the future Cultural Center from Bucharest; • meeting with the members of the Jewish Community from Bucharest at the Choral Temple; • visit to "Balus" Complex, to the new offices of the Social and Medical Assistance Department, to the homes of some assisted members of the community in Bucharest. Impressed by the youth enthusiasm, by the elderly gratitude, by the efficient use of the funds allocated by JOINT, Debby Miller had the concluded remarks: "We were, we are and we will be near you".

REUNION ON "THE ITINERARY OF THE HASSIDIC CULTURE"

The debates related to the project initiated by the Ministry of Culture and Religions in partnership with the European Council on the "Itinerary of the Hassidic Culture" took place on April 19th at the Ministry offices. The speeches outlined several central issues: • "the Hassidic tradition in Yiddish language is an integral component of the national cultural patrimony"; • one of the permanent preoccupations of F.J.C.R. was the preservation and the promotion of Hassidism through reference volumes published by "Hasefer" Publishing House; • the European cultural identity incorporates the Hassidism; • the salvation from disappearance of the Hassidic culture means the salvation from disappearance of an European voice. The presentations of the experts in cultural programs from the European Council and those of the Romanian researchers are the departure point for the future Hassidic cultural itinerary: a web page including a short encyclopedia on the subject, a map of the Hassidic courts, Hassidic stories (text accompanied by images and music), and others. At the end of the reunion, the participants could see two important documentary movies of Radu Gabrea: "The Goldfaden Inheritance" (script – Manase Radnev) and "Itzik Manger" – both artistic modalities of great refinement, anticipating in fact, the project discussed at the symposium.

ISRAEL - TODAY

Two review pages are dedicated to the last events in Israel – Independence Day and Holocaust Day. We are also publishing the messages of Moshe Katsav, President of the State of Israel, and of the Prime Minister, Ehud Olmert, on the occasion of the Holocaust Day and Independence Day, as well as information on the manifestations organized by the Embassy of Israel and by F.J.C.R. on the occasion of the two events.

The Independence Day is presented through the evocations made by Zeev Sharef, Romania-born participant and witness of the event that took place on May 14th, 1948. He describes in full emotion the moment and the reaction of the personalities present in the Tel Aviv Museum Hall, on the birth day of the Jewish state. On the Holocaust Day commemorated in Israel, the political leaders who participated at the solemn meeting of the "Yad VaShem" Museum, outlined and warned against the new threats upon the Israeli security, and the special session of the Knesset underlined the fact that the anti-Semitism did not disappear, but has been replaced by the anti-Israelism. These ideas can be identified in the messages of the Israeli leaders too.

JUDAICA

The page "Judaica" offers to the reader commentaries made by the respected Judaist, eng. Baruch Tercatin, a few excerpts from "Pirkei Avot", and the evocation of two personalities: Samuel Pineles and Franz Rosenzweig. Samuel Pineles (1843 -1928) was one of the most active Zionists from Romania, lived for a while in Galati, and his grave is in Har HaZikaron in Jerusalem. Franz Rosenzweig (1886 - 1926) was an important representative of the 20th century Judaism, beside Martin Buber, Levinas, Gershom Scholem, Andre Neher.

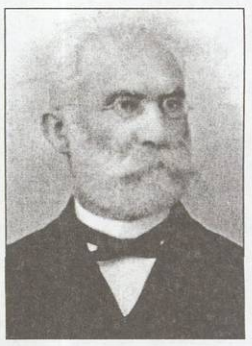

LOLA SCHMIERER ROTH, painter – descendant of Tiktin family

The life passage and the artistic itinerary of Lola Schmierer Roth, painter (1893 – 1981) are interwine with notorious personalities of Jewish intellectuals in Romania. She was the grand-daughter of H. Tiktin, European linguist, who in his youth traveled in classic metropolis. The painter's second daughter, Anne Louise Roth, married to advocate Alexandru Cezar Ionescu, the unique heiress of the maternal heritage, made a generous donation, more than 300 works – paintings and graphics works – to the National Art Museum. The Museum made very soon available a substantial selection of works, almost with the character of a retrospective exhibition. For several months a score of works could be seen in the richest clusters meant to reflect the stages of an artistic evolution, closely related to the metamorphosis of the European plastic art in the inter-war period. In spite of her living most of the time in Galati, a Danube harbor with an Oriental atmosphere and mentality, the painter stayed connected to all modern artistic trends, from expressionism to cubism. Maybe this mobility and interest for various painting experiences wasted the attention and focus capacity of the painter, so that her work is not completely coherent, but expresses a great fervor each time she sat in front of the easel.

NEW BOOKS

In this edition we dedicate two pages to new released books. We choose some interesting titles: • "Life between Destiny and History", by Andrei Voinea and Constantin Visinescu, with pages on sufferings, human solidarity, and totalitarian systems effect upon destinies, not only of Jews, but of people in general • The "Company" publishing house is present with a volume signed by Zigu Ornea, "The Life of C. Dobrogeanu-Gherea", and the continuation of Emil Dorian's "Journal" (1945-1948 inedited!) • Ephraim Glaser tells his Jewish-Israeli biography in "The Price of Survival" • We also read about the poetry of Bianca Marcovici, the highly appreciated writer from Israel, about David Ioachim's verses (Felix Goldstein), about the essays of Dr. Iancu Feldstein, and about the release of the poetry volume "The Rise of the Sunset", of Felicia Mohr • We also evoke in the same page the regretted poet Horia Gane (Gutman) who on April 10, 2006 would have been 70.

In other pages you can also read:

◆ LYA BENJAMIN – anniversary moment

◆ The audio library of the "Jewish Reality" – STEFAN IURES (75): "A link in the generation chain"

◆ The critic S. DAMIAN – guest of the "Jewish Reality"

◆ Teleobiectiv (by Sanda Faur)

◆ From the cultural press

◆ The anti-Semitism chronicle

◆ Meridians

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956 de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN
Corectură: MIHAELA OBERSCHI

Traducători: Ebraică: TEHILA OFER, Ing. B. TERCATIN (Israel) Engleză: SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: EMIL FINCHELSTEIN N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 (198.000) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 (120.000) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 (90.000) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

טו ניסן – ז אייר תשס״ו ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

פסח תשס״ו

״הלילה הזה, הלילה הזה...״

הסדרים הציבוריים שנערכו בעיר הבירה ובערי השדה, הוכיחו שכל חגיגת ליל סדר בפסח מהווה הזדמנות מחודשת לגילוי הזהות היהודית ולהרהור בדבר המשמעות הטמונה בתולדות עם ישראל. היו אלה ערבים שהוכיחו כי בכוחנו להגן על הזכות לעצמאות ולריבונות במולדת, שהושגה תודות ליציאה מעבדות לחירות, לאחר ארבעים שנות נדידה במדבר. ברוח זאת הייתה גם ברכת ״חג פסח שמח״ שנאמרה בשם ההנהלה של פדרציית הקהילות היהודיות ברומניה על ידי יו״ר הפדרציה, חבר הפרלמנט ד״ר אורל ויינר. לפני שפתח בקריאת ההגדה של פסח, קרא יו״ר קהילת בוקרשט אינג׳ אוסי לזר את איגרת הברכה ששלח ראש ממשלת רומניה קאלין פופסקו טאריצ׳יאנו לקהילות היהודיות בארצו. גולנו, אלה שהתאספנו בלילות הסדר הציבוריים לשנת תשס״ו במרכז התרבות של הקהילה בעיר הבירה, חווינו מכלול רגשות: ● שייכות למשפחה הגדולה של קהילתנו; ● טיהור הנשמה; ● מודעות להמשכיות היהדות ברומניה. רגשות אלה התעצמו בזכות השירים בני האלמוות של ליל הסדר: ״דיינו״, ״אדיר הוא״, ״אחד מי יודע״ ואחרים, בקולו של החזן הראשי יוסף אדלר ובלווי מקהלת הנוער היהודי (מנצח - בוגדאן ליפשין). לפירושי ההגדה מפי הרב אברהם ארנפלד נוספו קטעי קריאה בהגדה ותרגומם לרומנית מפי ראשי הפדרציה וקהילת בוקרשט ונציגי המדור לנוער. בשמיני של פסח קרא סגן יו״ר הפדרציה אינג׳ פאול שוורץ איגרת ברכה לרגל החג מטעם נשיא רומניה טריאן באססקו, בחתימת יועץ הממשלה לענייני תרבות ודתות בוגדאן טאטארו-קאזאבן. באותו מעמד הוקראה ברכתו של הוד מעלתו רב-חשמן מיטרופוליט של הכנסייה הרומאנו-קתולית בבוקרשט.

ביקור משלחת הז׳וינט בבוקרשט

״היינו אתכם, אנחנו אתכם, נהיה אתכם״

״ברוכים הבאים!״ - אמרנו ב- 27 באפריל ש.ז. למשלחת חשובה וגדולה של הג׳וינט. לביקורה הייתה חשיבות מכרעת וביטוי מחודש לאמירה התלמודית ״בני ישראל ערבים זה לזה״. זה היה גם עיקר הדברים בנאומים שנשאו יו״ר הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה חבר הפרלמנט ד״ר א׳ ויינר, הרב הראשי מנחם הכהן, המתאם הארצי של ארגון הנוער היהודי ברומניה אטילה גילאש ויו״ר קהילת יהודי בוקרשט אינג׳ אוסי לזר. את דברי התודה על קבלת הפנים המרשימה אמרו יו״ר ועדת הג׳וינט למרכז ומזרח אירופה פטריש אולמן וסגנית היו״ר דבי מילר. בקבלת הפנים הושמעו פרקי מוזיקה דתית על ידי מקהלת בית הכנסת הקורלי בניצוח מקסימיליאן קרטש עם החזן הראשי יוסף אדלר, ומוזיקה חילונית על ידי מקהלת הנוער היהודי בבוקרשט בניצוח בוגדאן ליפשין. בקבלת הפנים לאורחים השתתפה גם כבוד שגרירת ישראל ברומניה רודיקה רדיאן גורדון. את המשלחת ליוו מנהל תוכנית הג׳וינט לרומניה ד״ר צבי פיין והמשנה למנהל ישראל סבג וכן מנכ״ל הפדרציה אלכס סיוון. לאורחים הייתה תוכנית עבודה מרוכזת. ● ביקור במרכז הפדגוגי של מחלקת הנוער במרכז הקהילתי העתידי בבוקרשט ● מפגש עם חברי הקהילה של יהודי בוקרשט בביה״כ הקורלי ● ביקור במיתחם ״באלוש״ במעון החדש של המחלקה לסיוע סוציאלי ורפואי ובאחדים מבתי התושבים המקבלים את הסיוע. את התרשמותם של הנציגים לנוכח התלהבות הנוער, הבעת התודה של הזקנים והשימוש היעיל הנעשה בתקציבים שמעניק הג׳וינט, הביעה דבי מילר בדברי הסיכום: ״היינו אתכם, אנחנו אתכם, נהיה אתכם״.

מ שרד התרבות והדתות אירח ב- 19 באפריל השנה את דיוני הפרוייקט שיזם המשרד, בשותפות עם מועצת אירופה, בנושא ״מסלול התרבות החסידית״. הנאומים שנישאו במושב הפתיחה הדגישו את העובדה כי: ● ״המסורת החסידית ולשון היידיש הן חלקים בלתי נפרדים ממורשת התרבות הלאומית״; ● אחד העיסוקים של פדרציית הקהילות היהודיות ברומניה היה שימור והפצת החסידות באמצעות ספרים רלבנטיים שראו אור בהוצאת ״הספר״; ● החסידות היא חלק מהזהות התרבותית האירופית; ● המשמעות של הצלת התרבות החסידית מסכנת ההיעלמות פירושה הצלה מפני היעלמות אחד הקולות האירופיים. הרצאות המומחים לתוכניות תרבות במועצת אירופה והרצאות חוקרים מרומניה היוו את נקודת הזינוק במסלול העתידי של התרבות החסידית: אתר אינטרנט שיכלול מיני-אנציקלופדיה בנדון, מפת החצרות החסידיות, סיפורים חסידיים (תמליל בליווי מוסיקלי) וכיו״ב. בנעילת הכנס ציפו המשתתפים בשני סרטים תיעודיים חשובים בבימוי ראדו גבריאה: ״ירושת גולדפדן״ (תסריט - מנשה ראדנב) ו״איציק מאנגר״ - שהם אמצעים אמנותיים מעודנים מאד, המדגימים למעשה את הפרוייקט שנדון בסימפוזיון.

כנס בנושא ״מסלול התרבות החסידית״

ישראל היום

שני עמודים בעיתוננו מוקדשים לאירועים האחרונים שהתקיימו בישראל - יום העצמאות, ימי הזיכרון לחללי מערכות ישראל ולקורבנות השואה. בעיתון מתפרסמות אגרות מאת נשיא מדינת ישראל משה קצב וראש הממשלה בפועל אהוד אולמרט לרגל יום השואה ויום העצמאות. כמו כן מוצג מידע על הפעילויות שמקיימות שגרירות ישראל ברומניה והפדרציה לציון האירועים הללו. הצגת יום העצמאות נעשית מנקודת מבטו של זאב שרף, יוצא רומניה, שהיה שותף ועד למאורע ההיסטורי שהתרחש ב- 14 במאי 1948. הוא מתאר בהתרגשות את אותם רגעים ואת תגובותיהם של אלה שנכחו באולם המוזיאון בתל אביב ביום שבו נולדה המדינה היהודית. ביום השואה שצוין בישראל, ביקשו המנהיגים שנטלו חלק בטקס שנערך במוזיאון ״יד ושם״ להעלות לתשומת הלב את האיומים החדשים על ביטחון ישראל, ואילו בישיבה המיוחדת של הכנסת הודגש שהאנטישמיות לא נעלמה מן העולם אלא לבשה צורה של אנטי-ישראליות. רעיונות אלה באים לידי ביטוי גם באגרות של מנהיגי מדינת ישראל.

יודאיקה

בעמוד ״יודאיקה״ אנו מביאים לפני קוראינו פרשות השבוע במדור הערוך בידי חוקר היודאיקה הנכבד אינג׳ ברוך טרקטין, מספר מובאות מפרקי אבות וכמו כן מעלים את דמויותיהם של שני אישים: שמואל פינלס ופרנץ רוזנצווייג. שמואל פינלס (1843 - 1928) נמנה עם הציונים הפעילים ביותר ברומניה. הוא התגורר במשך תקופה מסוימת בעיר גאלאצי ואילו מקום קבורתו שוכן בהר הזיכרון בירושלים. פרנץ רוזנצווייג (1886 - 1926) היה - יחד עם מרטין בובר, לווינס, גרשום שולם, אנדרה נהר - נציג בולט של חקר היודאיקה במאה ה- 20.

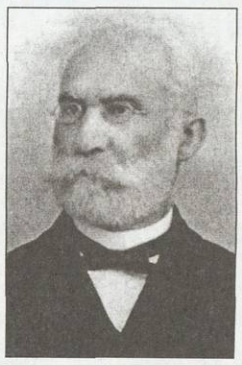

בעמודים אחרים תוכלו לקרוא גם:

◆ **ליא בנימין - רגע של יובל**

◆ **תקליטיית ר״א - שטפאן יורש (75): ״טבעת בשלשלת הדורות״**

- **המבקר ס׳ דמיאן - אורח ״המציאות היהודית״**
- **טלאובייקטיב (מאת סנדה פאור)**
- **מהעיתונות לענייני תרבות**
- **כרוניקה של אנטישמיות**
- **מרידיאנים**

הציירת לולה שמירר רוט - נצר למשפחת טיקטין

דרך החיים והמסלול האמנותי של הציירת לולה שמירר רוט (1893 - 1981) חוצה את צומת דרכם של אישים בולטים בחברה האינטלקטואלית של רומניה. היא הייתה צאצאת ישירה של הבלשן בקנה-מידה אירופי ח׳ טיקטין, ונלוותה בנעוריה למסעותיו למרכזי התרבות הקלאסית (קושטא, אתונה, רומא, פאריס, ברלין). בשיא הקריירה שלה הייתה לחמותו של הפרופסור לספרות אוביד ס׳ קרוכמלניצ׳יאנו. הבת השנייה של הציירת, אן לואיז רוט, נישאה למשפטן אלכסנדר צ׳זאר יונסקו ובהיותה הממונה היחידה על ירושת אימה העניקה תרמה יותר מ- 300 יצירות בציור ובגרפיקה למוזיאון הלאומי לאמנות. המוזיאון הזדרז להציג לפני הקהל החובב אמנות בבוקרשט אוסף נבחר, בעל אופי דומה לתערוכה רטרוספקטיבית. מכל מקום, במשך מספר חודשים נתאפשר לצפות בעשרות עבודות, מכלול עשיר האמור לתאר שלבי התפתחות אמנותית בעלי קשר הדוק לשינויים שעברה האמנות הפלסטית האירופית בין שתי מלחמות העולם. למרות העובדה שחייה התנהלו רוב הזמן בעיר גאלאצי, נמל על שפת הדנובה הרווי אווירה ומנטאליות בעלות אופי מזרחי, הציירת נותרה מקושרת לכל ביטוי אמנותי מודרני, מהאקספרסיוניזם עד הקוביזם. ייתכן שהניידות והעניין שלה בעריכת ניסיונות ציוריים מגוונים, גרמו לפיזור תשומת הלב וכושר הריכוז של הציירת, עד כדי כך שיצירתה אינה תמיד קוהרטית. עם זאת, יצירתה מבטאת את הלהט הרגשי שפקד את האמנית בכל פעם שישבה מול כן הציור. ניתן לומר כי התערוכה האחרונה היא תחילתה של עליית מדרגה בהערכה המגיעה בצדק לציירת שנותרה איכשהו בצל מאז פטירתה, בדיוק לפני 25 שנה.

După 58 de ani...

Cum s-a născut Declarația de Independență a STATULUI ISRAEL

Declarația de Independență - evocă într-o carte de memorii Zeev Sharef (originar din România, unul dintre participanții activi la toate evenimentele care au marcat crearea Statului Israel) s-a născut în urma unor îndelungate dezbateri asupra aspectelor politice și juridice ale documentului. La început s-a propus redactarea a două „proclamații" - una care să se refere la evenimentele care au dus la crearea statului și care ar institui un „Consiliu de guvernare provizorie", constituit pe baza Rezoluției din 29 noiembrie 1947 a O.N.U. (ceea ce s-a și făcut) și cealaltă - care să definească structura internă a guvernului și repartizarea portofoliilor. În plus, se cerea elucidarea unor chestiuni ca numele statului, limba, stema. Pe această bază urma să se elaboreze și Declarația de Independență. Dar și aici existau multe semne de întrebare, ca de pildă, dacă ea ar trebui să cuprindă definirea frontierelor noului stat, dacă trebuia să se obțină imediat recunoașterea lui de către alte țări și admiterea sa în O.N.U. sau să se aștepte până la constituirea efectivă a statului. Ținând cont de aceste probleme, cât și de altele, au fost concepute două variante ale Declarației de Independență. După compararea textelor, a fost redactat textul definitiv, în ebraică.

Documentul a atribuit Consiliului Guvernului provizoriu calitatea de autoritate administrativă unică în noul stat. După ce evoca ataşamentul tradițional al evreilor pentru pământul Israelului, prezenta evoluția istorică a Căminului sionist și declara că „trebuie pus capăt o dată pentru totdeauna ruşinii exilului poporului evreu, dispersat pretutindeni în lume și aflat la cheremul altor popoare", proiectul proclama un Stat evreu liber și suveran care se bucură de toate drepturile și puterile unui stat independent, recunoscut de legile naturale și de comunitatea națiunilor. În proiectul de Declarație nu figura numele noului stat, dar se preciza că statul evreu urma să fie unul democratic, deschis imigrării evreilor - un stat de drept și pașnic, în conformitate cu spiritul profeților Israelului și al lui Theodor Herzl, părintele sionismului politic, bazat pe principiile Cartei Națiunilor Unite.

În urma unor dispute de ordin juridic s-a ajuns la concluzia ca problema teritorială să nu figureze în Declarația de Independență. În ceea ce privește numele noului stat, subcomitetul care s-a ocupat de acest aspect a ajuns la concluzia că nu există nici un fel de impedimente pentru a adopta denumirea de „Israel".

*

Deși s-a încercat să se țină secret locul unde urma să aibă loc ceremonia proclamării statului - își amintește, în continuare Zeev Sharef -, în dimineața zilei de 14 mai 1948, o mulțime din ce în ce mai numeroasă s-a adunat în fața clădirii Muzeului Național din Tel Aviv. Înăuntru, pereții sălii de dimensiuni mici destinată evenimentului erau împodobite cu mai multe tablouri, opera unor pictori evrei, printre care „Evreul ținând Tablele Legii", de Marc Chagall, în centru aflându-se, încadrat de drapele alb-albastre, portretul lui Herzl, vizionarul care, în urmă cu peste jumătate de secol, a scris: „Existența unui stat evreu este de o importanță capitală pentru întreaga lume. În consecință, acest stat va fi creat". Sala era arhiplină, căldura - intensă, tăcerea - impresionantă, își amintește autorul. Printre cei prezenți - membrii Administrației Naționale, ai Consiliului Național, delegați ai Consiliului General Sionist, primari, lideri de partid, rabini, alte personalități, scriitori, artiști, ziariști, reprezentanți ai cercurilor de afaceri, tineri și vârstnici, în costume sau în ținută de pionier.

Proclamarea statului

La ora patru fix, David Ben Gurion s-a ridicat în picioare, urmat de asistență. În mod spontan, toată lumea a intonat imnul național, un gest firesc, dar care nu figura în program. Apoi, cu o voce gravă, Ben Gurion a dat citire Declarației de Independență.

„În virtutea dreptului natural și istoric al poporului evreu, ca și a rezoluției O.N.U., proclamăm fondarea statului evreu în Țara Sfântă, care va purta numele de Medinath Israel" - a spus viitorul premier al țării, citind textul integral al documentului. La sfârșit, el a cerut participanților să se ridice în picioare pentru a adopta *Carta* de fondare a statului evreu. Apoi, cu glasul tremurând de emoție, Rabinul Fishman a rostit o rugăciune, invocând binecuvântarea „Celui care ne-a susținut până în prezent". I s-a răspuns cu un „Amin" plin de fervoare...

EVA GALAMBOS

DOV IANOVICI, originar din România – erou al Războiului de Independență

Dov Ianovici este unul dintre sutele de participanți care și-au dat viața în Războiul de Independență. Așa cum ne-a relatat fratele său, colonel (r) *Aurel Ianovici*, fost comandant al regimentului de tancuri din București, Dov, unul dintre cei șase copii ai tâmplarului bucureștean Moise Ștrul, a plecat în 1947 în Palestina, alegând o rută destul de sinuoasă - prin Ungaria, Cehoslovacia, Austria, Italia. Ajuns în Țara Sfântă, s-a înrolat într-o unitate a Palmach-ului (nucleul viitoarei armate israeliene, Țahal). La 5 iunie 1948, Dov este rănit în luptele din jurul Ierusalimului, baza Kiriat Anavin fiind bombardată de iordanieni. Transportat la Spitalul Hadassa, a murit din cauza rănilor suferite. Dintr-o eroare (probabil lipsa documentelor), a fost înmormântat într-un cimitir civil. Timp de 52 de ani, familia nu a știut nimic despre soarta lui Dov Ianovici. Un serviciu al Țahal-ului a descoperit mormântul fostului militar din Palmach. A murit ca un erou. (B.M.M.)

■ În imagine: colonel (r) AUREL IANOVICI la mormântul fratelui său, Dov Ianovici

Israelul a marcat Ziua Holocaustului în contextul unor noi amenințări

Sirena care a răsunat în ziua de 25 aprilie a.c., la ora 10, pe teritoriul întregului Israel, atenționându-i pe israelieni asupra celor două minute de reculegere în amintirea martirilor și eroilor morți în timpul celui de-al doilea război mondial, a reprezentat, ca în fiecare an, un moment important al marcării Zilei Memoriei Martirilor și Eroilor Holocaustului. El a fost urmat de depuneri de jerbe în cortul Yizkor de la Muzeul „Yad Vashem" din Ierusalim și de citirea numelor celor dispăruți în timpul Holocaustului. Dar evenimentele marcând această zi au început din seara zilei de 24 aprilie, cu o adunare organizată la Muzeul „Yad Vashem", în prezența tuturor liderilor israelieni, a unor supraviețuitori ai Holocaustului și a diplomaților străini, tematica aleasă pentru acest an fiind „Spiritul uman în umbra morții". Luând cuvântul la ceremonie, președintele Moshe Katsav a vorbit despre noile amenințări la adresa Israelului, subliniind că lumea nu poate ignora apelurile lansate în vederea distrugerii statului evreu. Fără a menționa concret Iranul, el a cerut Occidentului să acționeze împotriva celor care încearcă să dobândească arma nucleară și să distrugă Israelul. Premierul interimar Ehud Olmert a arătat că Israelul va păstra veșnic în memorie tragedia milioanelor de evrei omorâți. Vorbind de pe podiumul înconjurat de o gardă de onoare a militarilor israelieni, el a menționat că Israelul are capacitatea de a se apăra, dar cheamă lumea civilizată să păstreze lumina și libertatea, să apere valorile demnității omului.

Apoi, șase supraviețuitori ai Holocaustului - doi provenind din Polonia, ceilalți din Belgia, Cehoslovacia, Lituania și Iugoslavia - au aprins șase torțe în amintirea celor șase milioane de evrei care au pierit în lagărele morții.

Într-o ședință comemorativă a Knesset-ului, deputatul Rafi Eitani, președintele Partidului Pensionarilor, nou ales în Parlament, fost membru al Mossad și artizanul capturării lui Adolf Eichmann, a amintit că antisemitismul nu a dispărut o dată cu dezvăluirile despre lagărele morții, ci, dimpotrivă, acum se manifestă cu o nouă vigoare, fiind îndreptat împotriva Israelului. Alte ceremonii au fost organizate la Institutul „Massuah" pentru Studierea Holocuastului, din kibuțul Tel Yitzhak, unde cele șase torțe au fost aprinse de supraviețuitori ai Holocaustului care au activat în mișcările sioniste, printre ei aflându-se Simha Rotem, unul dintre liderii răscoalei Ghetoului din Varșovia, și Nissan Reznick, care a luptat în rândul partizanilor. La rândul său, municipalitatea din Tel Aviv a organizat o ceremonie la Teatrul Cameri.

10.000 de evrei la „Marșul vieții"

Aproximativ 10.000 de evrei din întreaga lume au participat, în acest an, la cea de-a 20-a ediție a „Marșului vieții" ce se desfășoară între Auschwitz și Birkenau. Cei 8.000 de israelieni, dintre care o treime tineri, au fost conduși de laureatul Premiului Nobel, Shimon Peres. La sfârșit, participanții au intonat *Hatikva*. Înainte de a începe marșul, sute de tineri, purtând steagul israelian, dintre care mulți au avut rude care au supraviețuit Holocaustului, au vizitat lagărul de la Birkenau și muzeul din lagărul de la Auschwitz. (E.G.)

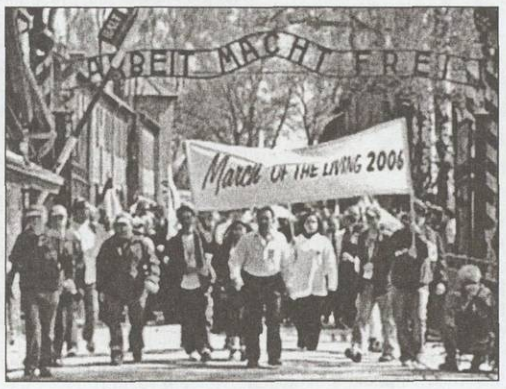

IERUSALIM (Israel), 2 aprilie 2006 (5 Nisan 5766)

MOSHE KATSAV, președintele Israelului

IZKOR pentru martirii Holocaustului și eroii căzuți la datorie

Consider de datoria mea să vă trimit această scrisoare de Ziua Comemorării Martirilor Holocaustului și Eroilor, care se ține în acest an pe 27 Nisan 5766 (25 aprilie 2006), o zi consacrată memoriei celor șase milioane de evrei victime ale Holocaustului. Este o zi consacrată memoriei celei mai mari tragedii din istoria omenirii, care a avut loc în inima Europei.

Memoria Holocaustului și lecțiile sale nu constituie doar o problemă a poporului evreu, ci o problemă globală privind întreaga umanitate. Antisemitismul și ura față de poporul evreu au pavat drumul către Holocaust, către Auschwitz și celelalte lagăre ale morții, iar naziștii au continuat să ucidă evreii chiar după ce devenise clar că fuseseră învinși în război. Planul satanic de exterminare a unei întregi națiuni, denumit „Soluția finală", și numărul enorm al victimelor Holocaustului nu pot fi înțelese, iar pierderea fiecărui individ constituie pierderea unei lumi întregi.

Fiecare victimă a Holocaustului - femeie, bărbat, bătrân sau copil - are un nume. Prenumele dat de părinți și numele de familie. Milioane au rămas fără urme sau amintiri, deși erau parte a unui arbore genealogic evreiesc de mii de ani. Trebuie să le cinstim memoria și să evocăm numele victimelor. Este datoria noastră să continuăm activitatea de căutare a numelor până la ultimul.

Evocarea numelor victimelor cu ocazia Zilei Martirilor Holocaustului și a Zilei Eroilor este menită să dea înapoi victimelor propriile nume, să ne amintim de ei și să-i rememorăm ca indivizi, ca ființe umane având o identitate. Ceremonia citirii numelor este o rugăciune de *Izkor* și este o parte inseparabilă a evenimentelor ce marchează comemorarea Holocaustului. Multe dintre victime sunt fără familii și comemorarea lor demonstrează gravitatea tragediei, fiind menită să prevină uitarea Holocaustului, să lupte împotriva negaționiștilor și să furnizeze tinerilor și generațiilor viitoare lecțiile și mesajele sale.

Naziștii doreau să șteargă imaginea umană a evreilor, dar au fost incapabili să le ucidă sufletele.

În lupta disperată pentru supraviețuire, în condiții înspăimântătoare, victimele nu și-au pierdut valorile. De multe ori, evreii și-au pus viața în pericol pentru menținerea valorilor iudaismului, sărbătorilor evreiești și tradițiilor moștenite de la părinți, au pus bazele instituțiilor de caritate, și-au împărțit pâinea cu ceilalți și au ajutat bolnavii, suferinzii și bătrânii.

Evreii din lagăre își puneau viața în pericol salvându-le viața altora și împreună cu ei erau cei „Drepți între Popoare", care au ajutat la salvarea evreilor, unii dintre ei plătind cu viața acest fapt. Aceasta constituie dovada că imaginea umanității nu s-a pierdut în umbra morții. Cei „Drepți între Popoare" erau o scânteie de lumină atunci când întunericul punea stăpânire pe lume.

M-ar bucura ca noi să transmitem împreună acest mesaj în toată lumea evreiască. Aceasta este o mare îndatorire națională și responsabilitatea noastră personală ca lideri.

Vă îndemn la ținerea ceremoniilor în comunitățile evreiești din toată lumea și să reamintim că „fiecare persoană are un nume".

„Am fost, suntem şi vom fi cu dvs.“ (DEBBY MILLER)

Urmare din pag. 1

Oaspeții au avut un program dens de lucru: • vizita la Centrul Pedagogic al Departamentului pentru Tineret (amfitrion - directorul de programe *Edy Kupferberg*) • evaluarea viitorului Centru Comunitar din Bucureşti (ghid - *Erwin Şimşensohn*, intervenții - *Alberto Senderey*, directorul JOINT pentru Europa, *Jerry Spitzer*, consultant al JOINT la Departamentul de management în domeniul proprietăților) • contactul „în direct“ cu momentul în care hrana pentru asistații nedeplasabili este transportată la domiciliile lor, vizitele la Bucătăria şi Centrul de Zi din Complexul „Băluş“ (gazdă - directoarea Centrului, dr. *Carmen Marcu*) şi acasă la asistați • prezentarea întregului „Program al Demnității“ la noul sediu al D.A.S.M. (realizată de preşedintele şi de vice-preşedintele Departamentului, ing. *Nilu Aronovici* şi *Adam Verteş*, de directorul Filialei „Braille“ pentru România, *Franca Oprescu Aronovici*). Cina oferită de conducerea F.C.E.R. şi C.E.B. în onoarea oaspeților a prilejuit câteva reflecții importante din partea preşedintelui Federației, deputat dr. *Aurel Vainer*, care a vorbit despre: • prezența evreiască în această arie geografică de aproximativ 2000 de ani • o istorie a evreilor pe aceste meleaguri de peste 600 de ani • momentul Marii Uniri, de după primul război mondial, când populația evreiască din România a numărat circa 800.000 de suflete. „Dacă există o genă a poporului evreu, oriunde trăieşte, aceasta este *voința de a munci*. Poporul evreu are o contribuție însemnată la progresul umanității datorită acestei gene, inclusiv la dezvoltarea României moderne“ - a afirmat dr. Aurel Vainer. Vorbitorul s-a referit, apoi, la moştenirea spirituală a evreilor români, la moştenirea materială, ca şi la aspecte demografice actuale. Referitor la recunoaşterea identității evreieşti, a precizat: „Şef Rabinul Rosen spunea că în sufletul fiecărui evreu există *a pintală id* - o fărâmă de evreitate. Datoria noastră este s-o scoatem la lumină. De aceea, avem două importante misiuni: • conservarea moştenirii materiale • o foarte bună utilizare a ei în vederea asigurării unui trai decent membrilor comunității noastre, majoritatea - cu venituri foarte modeste. Cu ajutorul dvs., avem foarte bune servicii de asistență socială şi medicală; un tineret din ce în ce mai implicat în viața comunitară. Promovarea tineretului şi combaterea antisemitismului şi negaționismului sunt două obiective importante ale activității noastre prezente“, a subliniat el.

„Am fost, suntem şi vom fi împreună cu dvs.“ - a răspuns, în numele delegației, *Debby Miller*, dăruind o *mezuza* pentru *viitorul* Centru Comunitar din Bucureşti.

IULIA DELEANU

Vizita în România a unei delegații JOINT

Deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

JOINT – factor decisiv în renaşterea identității iudaice

Urmare din pag. 1

Prin prezența unei atât de numeroase delegații, cu numeroase personalități la vârf ale Organizației JOINT, se marchează, de fapt, toată semnificația prezenței JOINT-ului în România. Țin să declar deschis, în public, faptul că, dacă astăzi suntem în sală, precum şi *cine* şi *cum* suntem în România, aceasta se datorează, fundamental, prezenței, alături de noi, a JOINT-ului. Îmi amintesc că, acum 55 de ani, am înțeles ce este JOINT. Populația evreiască era secătuită fizic şi material după cel de-al doilea război mondial şi după anii Holocaustului. Şi JOINT a venit atunci şi s-a făcut simțit foarte puternic nu numai pentru populația evreiască. Tot în amintirile unui adolescent de atunci se înscrie şi momentul în care JOINT a fost în spatele inițiativei americane de a trimite cantități mari de porumb pentru populația suferindă din nordul Moldovei. Apoi, pe meterezele de atunci ale organizațiilor sioniste din România, am simțit prezența JOINT-ului [...]. Dacă vreți, mă simt un ajutorat de JOINT în acei ani. Şi aş mai dori să marchez un lucru. JOINT s-a dovedit a fi o organizație dinamică, care îşi înnoieşte formele de lucru şi produce noi şi noi proiecte în activitatea sa. Iată ceea ce spuneam eu privitor la renaşterea identității iudaice în România: JOINT a venit cu proiecte care au adus tineretul spre comunități. Şi astăzi avem nu puțini tineri care știu să facă serviciul religios mozaic şi chiar să participe la dezbateri pe teme talmudice. De aceea, folosind forma de adresare românească, doresc să spun: mulțumesc JOINT-ule!

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

„Misiunea asumată de JOINT este esența iudaismului“

Prea puțini dintre membrii comunității știu ce înseamnă Distribution Joint Committee. În schimb, toți știu ce înseamnă JOINT, căruia oamenii îi mulțumesc de multă vreme. Înainte de război, în această comunitate au fost circa 800.000 de evrei. Mai mult de jumătate au pierit în lagărele de la Auschwitz, Birkenau, din Transnistria. Dintre cei aproximativ 300.000 rămaşi în viață, majoritatea au făcut Alia. Dar puținii evrei care există, azi, în România formează o comunitate puternică [...]. După ce am vizitat România de câteva ori, în perioada comunistă, am decis că trebuie să fac ceva pentru această comunitate. Sunt aproape opt ani de când sunt aici. Am găsit o comunitate, care, în pofida diminuării, îşi doreşte şi caută o speranță de viață. Este o comunitate care a reuşit să renască. Este ceva ce puține comunități au realizat în ultimii ani. Ați ascultat reprezentanți ai generației tinere. Dar şi eu sunt reprezentant al generației tinere, ca fiecare dintre dvs.; pentru că simt că renaşterea este spiritul poporului evreu [...]. După Holocaust, nu există evrei „buni“ şi evrei „şi mai buni“. Fie că sunt evrei după mamă sau după tată, pot fi membri ai comunității noastre şi-i putem întoarce spre rădăcinile poporului evreu. Când voi ajunge în fața Judecății Divine şi voi fi întrebat: „Ce ai făcut pe Pământ?“, voi spune: „Invitați pe bunicii acelor nepoți care au dorit să fie membri ai comunității evreieşti şi dacă bunicii lor vor spune: «Acest rabin a reuşit să-i readucă la iudaism pe nepoții noştri», înseamnă că mi-am făcut datoria“. Am fost întrebat: „Cum să primim delegația?“. Şi am răspuns: „Cu Sulurile de Tora, pentru că misiunea asumată de JOINT este esența iudaismului“. Dar măreția acțiunilor JOINT-ului de ajutorare constă în faptul că intervine ori de câte ori umanitatea suferă; indiferent de etnie, de confesiune. Dacă nu putem simți suferința oamenilor, nu putem fi evrei [...].

PATRICIA UHLMANN, preşedintele Comitetului JOINT pentru Europa Centrală şi de Est

„Vă asigurăm că vă vom ajuta în continuare“

Mă simt foarte onorată şi fericită să reprezint, la București, delegația JOINT-ului. Adresez salutările noastre doamnei ambasador a Israelului în România, Marelui Rabin Menachem Hacohen, conducerii F.C.E.R., întregii asistențe. Este absolut încurajator să vedem tot ce s-a realizat în această comunitate şi vă mulțumim în numele colegilor mei, în mod special, al lui Jerry Spitzer, care s-a implicat foarte mult în revigorarea comunității dvs. Vă asigurăm că vă vom ajuta în continuare să fiți o comunitate din ce în ce mai puternică. Vă vom fi mereu alături.

ATTILA GULYAS, coordonatorul pe țară al O.T.E.R.

Vă mulțumim pentru ce ați făcut şi veți face

În numele tineretului evreu din România şi al tinerilor evrei din Bucureşti, vă mulțumim pentru tot ce ați făcut şi pentru tot ce veți face spre a ne ajuta să reînprospătăm viața comunitară. Îngăduiți-ne să vă oferim în dar un steag al tinerilor evrei din România.

OSY LAZĂR, preşedintele C.E.B.

Binefacerea şi dialogul interetnic – paşi către armonia lumii

[...] Vă mulțumim pentru tot ceea ce faceți spre binele evreilor din România şi de pretutindeni, spre binele umanității. Trebuie să vă spun că acești tineri din cor - sunt aici doar o parte dintre ei - , au în repertoriul lor circa 250 de cântece evreieşti. Deşi suntem, geografic, departe, vă simțim, sufleteşte, aproape şi solidari în sprijinirea Statului Israel care luptă pentru apărarea sa. Totodată, conducându-ne după principiul „cunoaşterea apropie, necunoaşterea îndepărtează“, am inițiat şi pus în practică o serie de proiecte de dialog interetnic în colaborare cu Liceul Național „Coşbuc“ din Capitală [...]. Vă rugăm să transmiteți salutul nostru tuturor comunităților pe care le veți vizita.

ORADEA

UN PARTENERIAT CARE „FACE MINUNI“

„Ceea ce nu aş fi îndrăznit să visez...“ (Ken Miller)

Vizita oaspeților în România s-a încheiat la Oradea. Delegații JOINT au văzut programele de tineret, vârstă medie, asistență socială şi medicală şi viață religioasă într-una dintre comunitățile care funcționează cel mai bine în România. Prefigurând atmosfera Şabatului, formația klezmer (condusă de *Gyuri Vilan*) a dat tonul, iar invitații au acompaniat melodiile din „Scripcarul pe acoperiş“ şi multe alte melodii idiş şi ebraice. Grupul de dansuri, condus de *Kati Kovari*, i-a surprins plăcut pe invitați. Dincolo de aceste momente, „clou“-ul serii l-a reprezentat evoluția formației de dansuri a copiilor. Cei 21 de prichindei, între 2 şi 10 ani, au reuşit să culeagă, dincolo de aplauze, zâmbete şi câteva lacrimi, ascunse cu grijă, din partea oaspeților care prin efortul lor fac ca viața evreiască de la noi să continue. Se lasă uşor liniştea Şabatului. Muzica amuțeşte, dar se aude rugăciunea... Alături de reprezentanții JOINT-ului din Statele Unite, de directorul JOINT pentru Europa, *Alberto Senderey*, s-a aflat şi primarul Municipiului Oradea, *Petru Filip*, prieten statornic al acestei comunități, care a ținut să onoreze invitația adresată de reprezentanții JOINT.

JOINT – un colac de salvare

Am avut posibilitatea să urmăresc comunicarea nemijlocită, caldă, „ca de la frate la frate“ (*Patricia Uhlmann*) între liderii JOINT şi vârstnicii sau oamenii în nevoie din Oradea, care beneficiază de diverse ajutoare. Moment deosebit de mişcător acasă la Gheorghe Gross, pensionar, în vârstă de 80 de ani. Un licăr de speranță se naşte în urma discuției cu oaspeții, dar şi cu preşedintele comunității... Unul dintre fiii gazdei noastre este în comă, în Israel, de aproape doi ani, iar visul tatălui este să îi poată fi alături. Impresionați, reprezentanții JOINT, dar şi preşedintele comunității vor plăti împreună costul biletului. Am vizitat copii şi vârstnici cu probleme, a căror viață este ameliorată cu sprijinul JOINT. Preşedintele ing. F. Koppelmann şi responsabila cu asistența, *Edith Vilan* (dar, la fel de pus în temă, şi *Zvi Feine*...), prezintă în detaliu cazurile. Fiecare discuție se încheie cu o nouă decizie care va uşura existența de mâine a celor în nevoie.

Ken Miller, unul dintre reprezentanții JOINT prezenți în această misiune, afirma că îi pare incredibilă transformarea produsă în această regiune. *„Cred că este foarte important ca alături de activitățile sociale, să fie şi un scop religios cât de mic în spatele acțiunilor. Nici nu aş fi îndrăznit să visez mai demult la ceea ce pot să văd azi în regiunea Europei de Est“.*

Asistență, programe de tineret şi exploatarea corectă a imobilelor comunității

Pe de altă parte, *Patricia Uhlmann*, membră a Prezidiului JOINT, afirma: *„Am fost aici în urmă cu 11 ani şi, apoi, în urmă cu cinci ani... Comunitatea evreilor creşte, înfloreşte - este o adevărată bucurie să fii aici, în acest oraş european încântător. Întâlnirea de aseară (spectacolul urmat de Kabalat Şabat) a fost minunată. Nu voi mai auzi niciodată muzica din „Scripcarul pe acoperiş“ fără să mă gândesc la Oradea... După tot ce am observat aici, sunt optimistă în ce-i priveşte pe evreii orădeni, ceea ce nu pot spune despre alte locuri în care mergem. Suntem parte a familiei voastre şi voi sunteți parte a familiei noastre [...]. Există nevoia continuă de asistență socială în aceste comunități, dar văd şi necesitatea unor lideri tineri, iar în acest sens am remarcat paşi semnificativi. De un lucru vă pot asigura: JOINT-ul va fi mereu prezent în această comunitate“.*

Felul în care se dezvoltă viața evreiască în Oradea a fost apreciat şi de *Jerry Spitzer*, membru al Prezidiului JOINT şi consultant în administrarea proprietăților. Reputat specialist în domeniu, acesta s-a referit, în discuția pe care am purtat-o la finalul vizitei în Oradea, la nevoia comunității de a oferi programe performante. În acest sens, proprietățile reprezintă un mijloc de autosusținere ce poate fi exploatat. *„Aici am văzut o strălucire de speranță în ochii oamenilor. Se vede că percep un viitor, că există speranță... Deoarece a crescut valoarea proprietăților şi, o dată cu intrarea în Uniunea Europeană, se preconizează o nouă creştere a lor, aceste bunuri vor aduce un mai mare venit pentru programele derulate de comunitate. Comunitatea nu este o agenție imobiliară, ci este menită, în primul rând, să asigure programe şi asistență membrilor săi. Situația imobilelor este, în acest sens, doar un mijloc şi nu un scop în sine. Rolul meu şi al colegilor mei este să încerc să maximizez potențialul, să asigurăm asistență tehnică şi uneori financiară, pentru ca aceste comunități evreieşti să poată trăi pe propriile picioare“.*

LUCIANA FRIEDMANN

Dr. ZVI FEINE, directorul Programului JOINT pentru România

Urmare din pag. 1

Un moment important a fost vizita de aici, de la Oradea, într-o comunitate atractivă pentru oamenii săi. Membrii acestei delegații, ca JOINT-ul în general, îşi doresc să continue partenariatul dintre comunitatea evreilor şi JOINT, să se strângă fonduri pentru activități, să fie exploatată valoarea proprietăților imobiliare ale comunității pentru funcționarea acesteia... Aş vrea să mulțumesc, cu acest prilej, pentru tot efortul pe care îl fac, preşedintelui F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, vice-preşedintelui, ing. Paul Schwartz, împuternicitului preşedintelui F.C.E.R., Alex Sivan, preşedintelui comunității bucureştene, Osy Lazăr. Gratitudinea mea aş vrea să o aduc, în mod special, Marelui Rabin Menachem Hacohen, iar aici, la Oradea, preşedintelui comunității, Felix Koppelmann.

ARHIEPISCOPIA TIMIŞOARE
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr.

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL L • NR. 252-253 (1052-1053) • 6-31 MAI 2006 • 8YIAR - 4 SIVAN 5766 • 20 PAGINI+ EDIȚIE SPECIALĂ (I-IV) – 2 (20 000) LEI

BUCUREŞTI, 17-18 mai 2006

Reuniune, cu deosebite semnificaţii, a Congresului Evreiesc European

PAG. 2

„Am hotărât să ținem această reuniune a executivului nostru la București în semn de susținere a comunității evreiești din România, parte a comunității evreiești europene și, în același timp, de susținere a intrării României în U.E.“, au fost primele gânduri încredințate de președintele C.E.E., *Pierre Besnainou*, în interviul în exclusivitate acordat R.E.

Interviu cu PIERRE BESNAINOU, președintele Congresului Evreiesc European

- Laitmotive ale discuțiilor cu autoritățile statului român.

- Combaterea antisemitismului și negaționismului, întărirea relațiilor României cu Israelul, conservarea patrimoniului cultural iudaic din România, restituirea proprietăților evreiești confiscate în timpul dictaturii antonesciene și al regimului totalitarist.

- Existtă un aforism la care subscrieți, I legat de relațiile Diasporei evreiești cuu Israelul?

„Sunteţi un exemplu pentru comunităţile evreieşti europene”

- Israelul nu poate trăi fără Diaspora, Diaspora nu poate trăi fără Israel.

- Cum vă raportați la ecumenism?

- Dialogul interreligios este o necesitate a zilelor noastre, una din cele mai eficiente modalități de combatere a fundamentalismului care deformează esența oricărei religii: iubirea aproapelui.

- Cum priviți relația între tradiție și modernitate în iudaism?

- Ca pe o complementaritate.

- O impresie despre comunitatea noastră?

- O comunitate cu un trecut bogat, cu o mare tradiție sionistă și o miraculoasă vitalitate, azi, în condițiile diminuării ei din motive cunoscute. Sunteți un exemplu pentru comunitățile evreiești europene.

E. SUHOR

Solidaritate cu poporul evreu din întreaga lume

Între 1-7 mai a.c., s-au derulat, la Washington, cea de-a 100-a Conferință Anuală a Comitetului American Evreiesc (A.J.C.) și a 13-a Conferință Internațională a Liderilor de Comunități Evreiești, din Washington. Postfața lor a constituit-o reuniunea anuală a Board-ului JOINT, organizat la New York, între 7-8 mai a.c. Semnificațiile acestui triplu eveniment au fost punctul de plecare al interviului cu președintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, participant atât din partea Parlamentului, cât și a conducerii Federației. Din delegația comunității noastre au făcut parte: *Andrei Schwartz*, membru în prezidiul Uniunii Europene a Studenților Evrei (U.E.S.E.), *Erwin Şimşensohn*, membru în Comitetul Director al Federației, *Anette Vainer*, membră în conducerea C.E.B.

Interviu cu deputat dr. AUREL VAINER, președintele F.C.E.R., despre:

- Centenarul Conferinței Comitetului Evreiesc American
- A 13-a Conferință Internațională a Liderilor Evrei din Comunități Evreieşti
- Reuniunea anuală a Board-ului JOINT

-O primă impresie?

- Anvergura participării. Au fost dezbateri foarte interesante și de înalt nivel. S-au perindat la „tribună“ numeroși senatori și oameni politici, membri ai Congresului American, șefi de state și de guverne, conducători ai unor mari organizații internaționale evreiești. Marea recepție, desfășurată la Muzeul din Washinton, întrunind peste 1200 de invitați, în excelenta organizare a președintelui și a directorului executiv ai A.J.C., *Robert Goodkind* și *David Harris*, a fost onorată de președintele *George W. Bush*, cancelarul Germaniei, *Angela Merkel*, secretarul general al O.N.U., *Kofi Annan*, prim-ministrul Israelului, *Ehud Olmert*, președintele Poloniei, *Lech Kaczynski*. Au fost transmise mesaje video din partea președintelui Australiei, *John Howard*, și a regelui *Abdullah al II-lea* al Iordaniei.

IULIA DELEANU

Continuare în pag. 2

Să înălţăm Muntele Sinai în sufletele noastre

IACOB IȚHAC NIEMIROWER

Sărbătoarea decalogului are simbolul sfințeniei pentru evlavioșii care cred în divinitatea învățăturii, vraja patriotismului pentru naționaliștii care se simt mândri că sunt evrei, farmecul culturii pentru acei care cunosc istoria dezvoltării spiritului omenesc. Evlavioșii citesc Ketuba sau Adamoth și se gândesc la legământul dintre Dumnezeu și Israel. Naționaliștii admiră faptul, povestit în cartea Rut, că și o neevreică moabită, Rut, a declarat: „Poporul tău e poporul meu, Dumnezeul tău e Dumnezeul meu“. Iar intelectualii adâncesc sufletul lor în cuprinsul Decalogului. În adevăr, Decalogul conține măreția spirituală a lui Israel. Pe când și astăzi mai sunt milioane de păgâni și între acei care se intitulează monoteiști, Decalogul proclamă unitatea Dumnezeiască. Patriarhul Avram a născocit ideea monoteismului, Moșe Rabenu a devenit purtătorul ei, Moșe ben Maimon a purificat ideea monoteistă de toate elementele păgâne din ea, și în veacul al XVII-lea tot un evreu a devenit dascălul monismului și panteismului omenirii. Pe când încă astăzi oamenii se împart în unii care gustă toate bunurile vieții și mulți alții care sunt condamnați la muncă fără răgaz, Decalogul introduce ziua de Șabat, care simbolizează egalitatea oamenilor, procură și celor persecutați de soartă o zi de libertate și de odihnă. Profeții noștri au fost mari apărători ai celor mici. Și în timpul modern, unii fii ai lui Israel au devenit heralzii dreptății, anunțătorii unei epoci de Șabat.

Pe când Israel ne povestește de popoarele care au ucis fără milă, și-au însușit munca altora, care au mărturisit fals despre neamul nostru, care au poftit la bunul altuia, etica iudaică a lansat, încă din Antichitate, imperativele morale care asigură societății omenești liniștea și dezvoltarea.

Cele Zece Porunci, care înalță sufletul nostru, ne acuză că n-avem dreptul de a ne bucura de primirea legii, dacă nu o cultivăm, dacă nu păzim comorile ei.

Sărbătorim ideea unității și ne formăm, pe de altă parte, zei după chipul nostru. Amintim, cu mândrie, că iudaismul a creat instituția Șabatului, pe care o neglijăm; accentuăm interzicerile sociale din Decalog, și viața noastră nu se conduce după ele.

În ziua de Șavuot am primit legea, dar ceea ce am moștenit, poetul spune că trebuie să câștigăm ca să posedăm. Dacă un mare gânditor i-a spus că mult mai importantă e cultura dobândită prin propria noastră forță decât aceea primită prin revelații, dacă învățații noștri nu s-au mulțumit cu sărbătoarea de Șavuot și au adăugat și *Simhat Tora*, ca o sărbătoare a muncii spirituale, trebuie să recunoaștem și noi că, zilnic, trebuie să-i primim din nou învățătura, că trebuie să înălțăm Muntele Sinai în sufletul nostru, că trebuie să cultivăm *Tora*, într-o formă care corespunde cerințelor noastre. Atunci sărbătoarea noastră își va îndeplini menirea, de a libera puterile care dorm în noi, forțele nedezvoltate. Șavuot trebuie să fie pentru noi nu numai zilele dedicate unei amintiri culturale, ci și o putere vie a culturii; nu numai un altar în amintirea revelației, ci și o poartă prin care intrăm în sanctuarul înțelepciunii, în templul învățăturii. (*Scrieri complete*. Vol. IV, pag. 175-176)

(Din vol. „Iudaismul“, Ed. Hasefer, 2005)

PAG. 4

Întrunirea Comisiei Culturale a F.C.E.R.

Dialogul interreligios – un imperativ al zilelor noastre

FONOTECA R.E.

PAG. 10-11

SOLOMON MARCUS

„[...]Vom trăi măcar atâta vreme cât vom avea ceva de spus sau de făcut”

PAG. 5

HALKIDIKI (GRECIA), 11-15 mai 2006

«Balkan Black Sea Gesher» - podul prieteniei pentru tinerii din regiune

EDIȚIE SPECIALĂ (I-IV)

Seminar Internațional B'nai B'rith – „Unitate în lupta împotriva antisemitismului şi rasismului“

23 mai 2006

Deputat dr. AUREL VAINER, Grupul Minorităților Naționale

Intervenție în Parlamentul României

Parlamentul României contribuie constant la promovarea principiilor unui stat democratic, pluralist, care respectă drepturile omului

Doamnă Președinte,
Doamnelor Deputate,
Domnilor Deputați,

După cum vă este cunoscut, recent, în Monitorul Oficial al României, s-a dat publicității Legea pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 31/2002, privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii.

În calitate de reprezentant în Parlament al populației evreiești din România, mi-am luat îngăduința să vă supun atenției prezenta Declarație Politică pe care am intitulat-o „Parlamentul României contribuie constant la promovarea principiilor unui stat democratic, pluralist, care respectă drepturile omului”.

Este adevărat că Legea la care fac referire s-a născut și s-a adoptat într-un proces parlamentar care a durat aproape patru ani, Ordonanța de Urgență a Guvernului pe care o aprobă această Lege datând de la 13 martie 2002. Legea adoptată recent se constituie ca un act juridic de mare relevanță, ținând seama de natura problemei pe care o reglementează, dar și de modul în care, prin diferitele sale articole, sunt date soluții juridice adecvate.

Continuare în pag. 4

Reuniune, cu deosebite semnificaţii, a Congresului Evreiesc European

BUCUREŞTI, 17-18 mai 2006

Premieră în relaţiile Congresului Evreiesc European (C.E.E.) şi F.C.E.R., întrunirea, la Bucureşti (17-18 mai a.c.) a conducerii executive a C.E.E., a debutat cu o întâlnire între oaspeţi şi lideri ai F.C.E.R. la Biblioteca Templului Coral, prefaţată de vizitarea Templului.

Preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a făcut o succintă prezentare a istoriei şi prezentului comunităţii, accentuând asupra faptului că, în pofida numărului mic de membri, datorat Holocaustului, masivei Alia, factorilor biologici, asistăm la o revigorare a vieţii evreieşti prin infuzia de tineret atras înspre activităţi comunitare. Un exemplu: Seminarul de tineret „Lumea lui Elie

Wiesel, ieri şi azi"; anul acesta - un periplu în Ardealul de Nord, aflat sub vremelnică ocupaţie a Ungariei fasciste, de unde evreii au fost deportaţi la Auschwitz. Şi un moment de emoţie: în Casa Memorială „Elie Wiesel", de la Sighet, au răsunat cântece în idiş şi ebraică, interpretate de tineri, pe care Elie Wiesel le-a putut asculta „în direct", la telefon.

Indiferent unde trăim şi muncim, sentimentul evreităţii ne uneşte. A fost ideea centrală din cuvântarea Marelui Rabin *Menachem Hacohen*, pornind de la nume de aur ale iudaismului, înscrise pe pereţii Bibliotecii: Moşe, David, Solomon, Philo, Hilel, Saadia Gaon, Herzl ş.a. Legătura care există între ei, indiferent de timp şi spaţiu, se perpetuează din generaţie în generaţie. Şi semnificativ pentru acest sentiment unificator al evreităţii este faptul că lideri marcanţi ai C.E.E. au ţinut o reuniune de lucru în această comunitate mică.

Prezenţe notabile ale conducerii executive a C.E.E., condusă de preşedintele Congresului, *Pierre Besnainou*, au fost *Ariel Muzicant*, vicepreşedinte, *Serge Cwajgebaum*, secretar general, *Solomon Bukingolts* (Rusia), *Raphael Cohen* (Spania), *Roger Cukierman* (Franţa), *Peter Feldmajer, Gusztav Zoltai* (Ungaria), *Ruben Vis* (Olanda). O menţiune specială pentru gazda reuniunii - preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer* (România), de asemenea, membru în *Board*-ul C.E.E. Delegaţia, căreia i s-a alăturat *Israel Singer*, preşedintele Consiliului Politic al Congresului Mondial Evreiesc, a avut un program dens de lucru.

În discuţiile purtate, preşedintele C.E.E., *Pierre Besnainou*, ca şi ceilalţi membri ai delegaţiei au dat o înaltă apreciere relaţiilor stabilite între F.C.E.R şi autorităţile statului român, având posibilitatea unei percepţii în direct a calităţii acestor relaţii, motivate de dorinţa de colaborare fructuoasă spre binele României. Autorităţile române şi-au exprimat interesul pentru conservarea patrimoniului cultural evreiesc, parte a culturii române şi s-au pronunţat în favoarea păcii în Orientul Apropiat, a menţinerii şi amplificării bunelor relaţii cu Israelul.

Parafrazând o inscripţie de pe pardoseala din holul de la intrarea în M.A.E., *Semper fidelitas patriae*, preşedintele Federaţiei a accentuat că „loialitatea evreilor români faţă de România este însoţită de fidelitatea faţă de Israel a evreilor români". „Sperăm că aceste întâlniri ale conducerii executive a C.E.E. cu autorităţile române i-au făcut să simtă pulsul României de azi şi preocupările ei de viitor.

În ce ne priveşte, oaspeţii ne-au asigurat de tot sprijinul lor în materializarea Festivalului Euro-Iudaica, în 2007, când Sibiul va deveni capitală culturală europeană, şi aceasta pentru că şi noi, evreii români, suntem parte a evreilor europeni".

IULIA DELEANU

COMUNICAT DE PRESĂ

Între 17-18 mai a.c., s-a desfăşurat, în premieră, la Bucureşti, o reuniune a conducerii executive a Congresului Evreiesc European. Delegaţia, condusă de preşedintele Congresului Evreiesc European, Pierre Besnainou - însoţită de preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, deputat dr. Aurel Vainer, ing. Paul Schwartz, vicepreşedintele aceleiaşi instituţii, Marele Rabin Menachem Hacohen, av. Iulian Sorin, consilierul preşedintelui F.C.E.R., dr. Irina Cajal, membră în Comitetul Director al Federaţiei - a fost primită de: ministrul Afacerilor Externe, Mihai Răzvan Ungureanu, împreună cu colaboratori ai săi; de consilierii prezidenţiali Anca Irinoiu şi Ştefan Diaconu; preşedintele Camerei Deputaţilor, Bogdan Olteanu, însoţit de directorul Departamentului pentru Relaţii Internaţionale, ambasador Traian Chebeleu; de primul ministru Călin Popescu Tăriceanu, împreună cu preşedintele Autorităţii Naţionale pentru Restituirea Proprietăţilor, Ingrid Zarur, şi consilierul primului ministru, Călin Fabian.

Din discuţiile purtate în cadrul întrevederilor a reieşit atitudinea clară şi fără echivoc exprimată de autorităţile române privind combaterea antisemitismului şi a negării Holocaustului în România. A fost relevat aportul Guvernului şi al preşedintelui României la transformarea în Lege a Ordonanţei 31/2002, privind interzicerea organizaţiilor şi simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob şi a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârşirea unor infracţiuni contra păcii şi omenirii. S-a abordat proiectul organizării la Bucureşti a unei noi Conferinţe O.S.C.E. pe tema combaterii xenofobiei, rasismului şi antisemitismului.

Delegaţia C.E.E. a solicitat din partea autorităţilor române exprimarea unei atitudini net defavorabile declaraţiilor negaţioniste şi de distrugere a Israelului ale preşedintelui iranian. S-au mai discutat aspecte privind: restituirea proprietăţilor comunitare evreieşti şi a celor aparţinând persoanelor fizice, proprietăţi confiscate în timpul dictaturii antonesciene şi regimului totalitar; conservarea patrimoniului cultural iudaic.

Interviu cu deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

Solidaritate cu poporul evreu din întreaga lume

Urmare din pag. 1

- Un numitor comun al discursurilor?

- Solidaritatea cu poporul evreu din întreaga lume, cu Israelul, oază de democraţie şi societate pluralistă în Orientul Apropiat.

- Afirmaţii care v-au reţinut atenţia?

- Angela Merkel: 200.000 de evrei care trăiesc, azi, în Germania, aducându-şi contribuţia la prosperitatea ei. George Bush: Statele Unite sunt alături de poporul evreu, acţionând ori de câte ori va fi nevoie pentru a asigura existenţa şi dezvoltarea în pace a Israelului.

- Momente de emoţie?

- Reîntâlnirea cu ambasadorul *Alfred Moses*, fost preşedinte al A.J.C., care a reamintit cu plăcere bunele relaţii cu acad. Nicolae Cajal, exprimându-şi dorinţa de sprijini şi în viitor comunitatea noastră. Reîntâlnirea cu orchestra de klezmeri „Măhaie" - „Bucurie a sufletului". Într-adevăr, serviciile de *Oneg Şabat, Şabat şi Havdala* ne-au dăruit sentimentul că pe cât suntem de diverşi pe atât suntem de apropiaţi, reuniţi în credinţa în Dumnezeu Unicul, Adonai. Tot aşa - recepţia de încheiere, în holurile Hotelului „Capital Hilton", unde o horă uriaşă, de la care nu s-au sustras nici tinerii noştri, a dat măsura vitalităţii unui popor atât de încercat, care, poate, tocmai de aceea, ştie să se bucure de viaţă. *A măhaie!*

*

- Ce au însemnat întrunirile pentru dvs. şi pentru organizatori?

- Pentru noi - un prilej de a cunoaşte mai bine viaţa organizaţiilor evreieşti americane, de a ne face, la rându-ne, cunoscuţi, de a iniţia şi dezvolta contacte cu lideri de comunităţi evreieşti de pretutindeni, de a avansa proiecte vizând continuitatea vieţii evreieşti în România. Pentru organizatori - de a marca un important centenar, a facilita contacte cu reprezentanţi de marcă ai vieţii politice, economice şi sociale din S.U.A. şi din alte ţări.

- Au existat intervenţii din partea dvs.?

- Şi din partea mea şi a celorlalţi membri ai delegaţiei. În ce mă priveşte, am sintetizat situaţia actuală a comunităţii, performanţele tineretului, problemele întâmpinate în dorinţa de revitalizare, consolidare şi întărire a sentimentului identitar, conlucrarea între generaţii, între comunităţi din ţară şi străinătate.

- Cum ne priveşte lumea evreiască internaţională?

- Nu mai suntem nişte anonimi pentru că ne-am făcut simţită şi apreciată prezenţa. De altfel, am reuşit să convenim un acord de colaborare între A.J.C. şi F.C.E.R., a cărui semnare sperăm să aibă loc la Bucureşti, în prezenţa conducerii A.J.C. Mulţumim celor care ne-au invitat şi, personal, mulţumesc, totodată, şi Parlamentului României, pentru suportul moral, material şi legal de participare la conferinţele A.J.C.

*

- Câteva remarci legate de reuniunea anuală a Board-ului JOINT.

- Am fost impresionat de preambulul întâlnirii, în care conducătorii delegaţiei JOINT aflaţi în vizită, la noi, în aprilie, au exprimat opinii foarte favorabile despre modul în care comunitatea noastră îndeplineşte Programul JOINT. În cuvântul meu, am subliniat sprijinul atât de consistent de care beneficiem din partea JOINT, datorită căruia supravieţuitori ai Holocaustului în România sunt menţinuţi în viaţă, sunt iniţiate şi activate programe de revitalizare şi dezvoltare a identităţii iudaice. Am arătat performanţele obţinute în activităţile de tineret, datorate, fundamental, JOINT. Am mulţumit directorului Programului JOINT pentru România, dr. Zvi Feine, directorului adjunct, Israel Sabag, directorului JOINT pentru Europa, Alberto Senderey, delegaţilor JOINT care ne-au fost oaspeţi în numeroase rânduri, exprimându-mi dorinţa fermă de a continua parteneriatul JOINT-F.C.E.R., mai ales, în realizarea a două proiecte: Centrul de recreere şi sănătate de la Cristian şi Centrul Comunitar Evreiesc din Bucureşti. Am primit asigurări că vom fi ajutaţi, oricând, cu braţele deschise.

ANDREI SCHWARTZ, reprezentantul Uniunii Europene a Studenţilor Evrei (U.E.S.E.)

- Rezultate ale participării la conferinţe, ca reprezentant al U.E.S.E.?

- Continuarea parteneriatului între A.J.C. şi U.E.S.E., schimbul de participanţi la diferite programe între studenţi evrei americani şi studenţi evrei europeni.

- Un moment de vârf al reuniunilor?

- Cuvântarea preşedintelui Bush în faţa tuturor participanţilor la centenarul A.J.C., în care şi-a exprimat sprijinul pentru Statul Israel, datoria morală a S.U.A. de a apăra poporul evreu de pretutindeni, intoleranţa faţă de declaraţiile negaţioniste şi de distrugere a Israelului făcute de preşedintele iranian.

- Perspectiva relaţiilor între A.J.C. şi F.C.E.R.?

- Un parteneriat de succes.

„Relația cu comunitățile evreieşti din Republica Moldova este pe primul loc în preocupările noastre“

Domnul deputat dr. *Aurel Vainer*, preşedintele Federației Comunităților Evreieşti din România, a acordat recent un interviu pentru ziarul „Evreiskoe Mesteciko“ din Republica Moldova. Redăm, în continuare, pasajele principale din interviul apărut sub titlul „Un rol prioritar“, în numărul din 28 aprilie 2006 al ziarului menționat. Interviul a avut un impact deosebit la Chişinău, fiind apreciat ca prefigurând „o nouă etapă în colaborarea dintre comunitățile noastre frățeşti“.

Interviu cu deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

- Stimate domnule Vainer, cum apreciați, în acest moment, perspectiva dezvoltării relațiilor pe linie comunitară dintre România şi Republica Moldova?

- Încep prin a vă spune că intensificarea relațiilor dintre F.C.E.R. şi Asociația Organizațiilor şi Comunităților Evreieşti din Republica Moldova (A.O.C.E.M.) mă preocupă încă de la Congresul din septembrie 2005, când a fost desemnată noua conducere a Federației noastre. În proiectul meu de mandat, pe care l-am prezentat la alegeri, un punct important l-a constituit dezvoltarea relațiilor de colaborare şi parteneriat cu organizațiile comunităților evreieşti din toate țările, cele din vecinătate având prioritate. Evident, şi nu poate fi altfel, pe primul loc se situeaza comunitățile evreieşti din Republica Moldova.

- Domnule Vainer, pe lângă înalta responsabilitate ce vă revine de a conduce destinele F.C.E.R., dvs. sunteți, totodată, deputat în Parlamentul de la Bucureşti şi prim-vicepreşedinte al Camerei de Comerț a României. În această triplă ipostază, v-am ruga să vă exprimați opinia în legătură cu rolul celor două comunități şi domeniile în care pot contribui la dezvoltarea generală a relațiilor dintre România şi Republica Moldova.

- Mă gândesc la o nouă secvență în dezvoltarea relațiilor dintre statele noastre, în primul rând prin consolidarea colaborării dintre oamenii de afaceri din România şi Republica Moldova. Cred, în mod sincer, că noi putem face ceva extrem de util, pe baze reciproc avantajoase. Intenționez, de exemplu, facilitarea derulării contactelor comerciale în cadrul unui Forum de Afaceri România – Republica Moldova, cu o participare preponderentă a oamenilor de afaceri evrei din ambele state. De asemenea, există multiple oportunități, insuficient valorificate, şi pe linie parlamentară.

- *Peste câteva luni se va împlini un an de când ați fost ales preşedinte al F.C.E.R. Cum vedeți dvs. raportul continuitate-inovație în relațiile dintre cele două comunități? Ce ați dori să aduceți nou în aceste relații?*

- *Nu putem vorbi de un teren gol în relațiile dintre* F.C.E.R. şi A.O.C.E.M. Între cele două structuri există un acord de *colaborare semnat cu mai mulți* ani în urmă. Foarte curând doresc să dăm o formă nouă acestui acord, încercând să *transpunem în el elemente din* proiectul meu de mandat la preşedinția F.C.E.R., precum şi din experiența acumulată în cele şapte-opt luni de când dețin această funcție. În mod cert, nu sunt omul care să ignore trecutul, dar consider că trebuie, deopotrivă, să fim permanent în pas cu vremea. Programul meu se sprijină pe principiul „Să dăm Cezarului ce-i al Cezarului“, să respectăm munca şi performanțele iluştrilor noştri înaintaşi, ca o condiție esențială a progresului. Îmi face plăcere să amintesc, în context, că în acest birou unde ne aflăm acum, şi-au petrecut o mare parte din viață Şef Rabinul Moses Rosen şi profesorul academician Nicolae Cajal, care au condus mulți ani destinele comunităților evreieşti din România. Ei şi-au pus o amprentă semnificativă, ce se regăseşte în realitatea activităților desfăşurate de comunitățile evreieşti din țară. Sigur, putem vorbi de continuitate şi inovație, iar dorința de înnoire se datorează în mare măsură şi etapei în care ne aflăm, schimbărilor de substanță care marchează profilul politic, economic şi social al României, inclusiv apropierea momentului admiterii în Uniunea Europeană. În organigrama F.C.E.R. am introdus ca element de noutate un departament pentru dezvoltarea relațiilor de colaborare internă şi internațională, a cărui activitate continuăm să o prefigurăm cu atenție. Este vorba de a crea un cadru instituționalizat de relații cu alte organizații evreieşti. Dorim să începem cu A.O.C.E.M. Concret, mi-am propus să elaborăm, în cel mai scurt timp posibil, un nou proiect de Acord între F.C.E.R. şi A.O.C.E.M., pe care să-l trimitem spre analiză partenerilor *noştri de la Chişinău. Avem în vedere, neapărat, ca prim* eveniment, organizarea unei vizite la nivel, la Chişinău sau Bucureşti (rămâne să convenim de comun acord), pentru semnarea acestui document, care va fi însoțit de un program de activități şi schimburi de experiență pentru semestrul II/ 2006 şi anul 2007. Mărturisesc că îmi pun mari speranțe în legătură cu relațiile noastre frățeşti, ştiind că există un teren real pentru a conlucra în condiții optime. Putem spune că am intrat într-o nouă etapă. Sunt cunoscute şi demersurile reciproce ale celor doi şefi de stat pentru amplificarea acestor raporturi. La rândul nostru, milităm pentru o apropiere mai mare în relațiile româno-moldovene, susținând pe deplin ideea ca România să joace un rol de sprijinitor activ al eforturilor de dezvoltare economică, socială şi democratică a Republicii Moldova, de integrare a sa în structurile regionale şi europene.

- Revenind la relațiile dintre F.C.E.R. şi A.O.C.E.M., ne-ați putea împărtăşi câteva dintre gândurile dvs. legate de domeniile concrete de colaborare?

- *În primul rând este vorba de o intensificare a contactelor* directe pentru cunoaştere şi schimburi de experiență. Noi ne mândrim, spre exemplu, cu sistemul foarte bun de asistență socială, pus la punct împreună cu JOINT, pentru membrii comunităților evreieşti din țară. De curând, am avut o foarte plăcută surpriză să întâlnesc un grup de tineri reprezentanți ai comunităților evreieşti din Republica Moldova, participanți la Seminarul „Lumea lui Elie Wiesel, ieri şi azi“, desfăşurat în mai multe localități. Interpretările muzicale ale acestor tineri au produs o foarte bună impresie, iar eu mi-am exprimat dorința de a-i mai avea ca oaspei... Am inițiat şi un proiect de anvergură, pe care l-am intitulat „EUROIUDAICA“, ce urmează să fie realizat cu participarea *mai* multor comunități evreieşti *din țările europene, inclusiv din* Republica Moldova. Locul de desfăşurare este oraşul Sibiu, în mai 2007, când această frumoasă aşezare din România va deveni, alături de Luxemburg, capitală culturală a Europei.

*

P.S.: *Ca rezultat imediat al propunerilor generoase avansate de dl deputat dr. Aurel Vainer, la 17 mai 2006, dl Teodor Magder, consilier al preşedintelui A.O.C.E.M., a sosit la Bucureşti şi a prezentat la sediul F.C.E.R. dorința confraților de peste Prut pentru relansarea relațiilor bilaterale. Pentru perioada imediat următoare, s-a stabilit intensificarea contactelor reciproce, în contextul reînnoirii Acordului de colaborare existent între F.C.E.R. şi A.O.C.E.M.*

ELENA LUIZA ROTARU,
IOAN POPA

ANDREI OIŞTEANU

Convertiri religioase în Moldova secolului al XIX-lea

(extrase)

La sfârşitul anilor '90, în planul cărții mele *Imaginea evreului în cultura română*, prevăzusem şi un capitol intitulat „Evreul botezat“. Lucrând la acest subiect, am constatat că fusese tratat în mare măsura de istoricul Mihai-Răzvan Ungureanu în mai multe studii foarte docte publicate în reviste culturale şi academice. Până la urmă, am renunțat să scriu capitolul respectiv. M-am rezumat să trimit cititorul la studiile semnate de M.-R. Ungureanu, menționând că tema a fost practic acoperită de acesta. Erau fragmente *dintr-o teză de doctorat, aflată atunci în lucru.* Teza a fost publicată recent sub titlul „Convertire şi integrare religioasă în Moldova la începutul epocii moderne“ (Iaşi, 2004), referenți ştiințifici *fiind profesorii* Alexandru Zub şi Ladislau Gyémant. Cartea nu a apărut, cum mă aşteptam, la Editura Polirom, în colecția „Historia“, coordonată chiar de Mihai-Răzvan Ungureanu, ci la Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iaşi.

Evreul botezat

Este o carte de excepție, care - din păcate - nu a trezit ecourile pe care le merita. Excelența cercetării rezidă în primul rând în gradul de noutate pe care îl propune. Originalitatea demersului constă în alegerea atât a subiectului, cât şi a surselor documentare folosite. Sunt analizate documente privind viața de zi-cu-zi a moldovenilor din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Autorul renunță intenționat la cercetarea istoriei „mari“, cea „a regilor“ (solemnă şi cumva golită de viață), în beneficiul analizei istoriei „mici“, cea „a oamenilor“. Este un tip de abordare - a vieții private - care s-a dezvoltat în ultimul timp şi în România, în încercarea de a arde etapele şi de a recupera deceniile pierdute față de cercetarea istorică vest-europeană. În astfel de cazuri, abordarea din perspectiva strict istorică riscă să rămână la suprafața fenomenelor studiate, dacă nu este însoțită de abordarea din perspectiva sociologică, antropologică şi de istorie a mentalităților.

*

Trebuie spus că fenomenul studiat în spațiul românesc, între mijlocul secolului al XVIII-lea şi mijlocul secolului al XIX-lea, este cumva sincron cu cel din Europa Centrală. Conform preceptelor *iluminismului european, dar şi ale celui iudaic* (Haskala), evreii din Europa Centrală au abandonat treptat portul specific (vestimentar şi capilar), au învățat limba majorității, în încercarea *de a se integra (unii de a se asimila) în structurile* sociale, profesionale şi chiar nobiliare ale „nației gazdă“. Ei au aplicat la propriu sfatul dat de coreligionarul lor Moses Mendelsohn: „Fiți nemți pe stradă şi evrei acasă“ [...].

Contextul european

Nu numai de evreii convertiți la creştinism în Moldova se ocupă istoricul Mihai-Răzvan Ungureanu, ci de toți cei de diverse confesiuni care aleg trecerea la creştinismul ortodox, de regulă pentru o integrare socială mai facilă, pentru a obține mai uşor demnități, poziții administrative sau dreptul practicării unor profesii rezervate majoritarilor. „Botezarea din convingere este destul de rară“, conchide autorul [...].

*

Arhivele Mitropoliei

Mihai-Răzvan Ungureanu încearcă să stabilească amploarea fenomenului convertirilor religioase în Iaşii secolului al XIX-lea prin inventarierea celor înregistrați cu numele Botezatu (sau Botez) în recensămintele fiscale ale epocii (catagrafii). Demersul nu are prea mulți sorți de izbândă, fiind strict orientativ. Socotelile devin mai exacte în privința dinamicii convertirii atunci când autorul analizează un document mai puțin cunoscut, aflat în Arhivele Statului din Iaşi, şi anume „Condica pentru botezații carii din alte *relighii au vinit la pravoslavnica credință*“. Documentul a fost întocmit în perioada 1819-1832 de membrii Dicasteriei mitropolitane. Se poate astfel stabili mai exact o medie a convertirilor religioase: circa 34 pe an (cam trei pe lună!). Totalul convertiților în acea perioadă este de 433, ceea ce înseamnă cam 1% dintr-o populație a capitalei Moldovei de circa 40.000 *de locuitori. Deşi pare neînsemnat, procentul* este semnificativ din punct de vedere sociologic. După criteriul precedenței religioase, cei mai mulți convertiți la ortodoxie sunt uniți (greco-catolici din Transilvania, ungureni), apoi catolici (de regulă polonezi), mozaici, protestanți (maghiari, nemți), armeni şi chiar musulmani [...].

*

Biografii ale succesului printre apostați

Unii dintre convertiți au reuşit să răzbească în societatea moldovenească a epocii. M.-R. Ungureanu a ales câteva exemple relevante. Provenit din familia unui croitor evreu botezat, menționat în „Catastihul Iaşilor la 1755“, Constantin Botezatu a făcut o carieră remarcabilă, devenind boier. El şi urmaşii lui au intrat în protipendadă, după cum scrie paharnicul Constandin Sion în „Arhondologia Moldovei“: „Din jidov botezat, s-au ridicat la boierie serdarul Constantin Botezatu şi au avut trei feciori: spătarul Răducanu, căminarul Ilie şi postelnicul Costache“.

Un alt exemplu este faimosul inginer Joseph Anton Baiardi, un catolic italian care, în 1819, a realizat un plan topografic foarte exact al Iaşilor. Unii dintre fiii săi au primit ranguri boiereşti de la Mihai Sturdza Vodă: Costache a devenit sluger, iar Alecu stolnic, apoi căminar şi ban. Toți copiii *lui „au vinit la pravoslavnica credință“.*

Interesant este şi destinul lui Samoil Botezatu, primul profesor român de germană, director al primei şcoli de fete din Moldova *regulamentară şi apoi traducător de teatru* german. În 1830, tatăl său se plângea episcopului ortodox al Bucovinei că fiul său este persecutat, cerându-i-se convertirea la catolicism dacă vrea să-şi urmeze cariera didactică la Cernăuți: „Care nu s-a face catolic, nu să pute aşeza în slujba dăscălească“ [...].

*

Misionari protestanți în Moldova

Ultima secțiune a cărții este o schiță istorică a unor misiuni protestante britanice trimise în Moldova în secolul al XIX-lea pentru a-i creştina pe evrei. Misiunea evanghelizării evreilor din Orientul Apropiat şi din Europa Răsăriteană (inclusiv din Principatele Române) şi-a asumat-o mai ales Biserica Scoțiană. Cea mai importantă delegație trimisă în spațiul românesc este cea din 1839, condusă de doi misionari scoțieni, Andrew Bonar şi Robert M'Cheyne, membri ai The Edinburgh Society for Promoting Christianity Among the Jews. După încheierea misiunii, ei au publicat un raport intitulat „Narrative of a Mission of Inquiry to the Jews“, în care se arată optimişti privind posibilitatea convertirii evreilor din Valahia şi Moldova la protestantism.

Pe baza acestui raport, Biserica Scoțiană a decis în 1841 să stabilească la Iaşi o ambasadă permanentă, condusă de reverendul Daniel Edward. Rezultatele efortului de convertire a evreilor moldoveni nu au fost spectaculoase, dar comunitatea evreiască se arăta din timp în timp iritată de acest demers de prozelitism activ. Memoriile din Moldova ale soției reverendului, Catherine, precum şi scrisorile ei, au fost editate în 1867. Cartea reprezintă o sursă documentară de prima mână *privind* societatea moldovenească la jumătatea secolului al XIX-lea. Este lăudabil faptul că M.-R. Ungureanu publică pentru prima data în *limba română, într-o Anexă documentară a* volumului, principalele capitole din lucrarea „Missionary Life Among the Jews in Moldavia, Galicia and Silesia“, semnată de Catherine Edward. Această ultimă secțiune a cărții completează în mod fericit o altă cercetare recentă, realizată de Carmen Andraş, un studiu de imagologie intitulat „România şi imaginile ei în literatura de călătorie britanică“ (Ed. Dacia, Cluj, 2003) [...].

(Din revista „22“, nr. 844, 10 mai 2006)

Biblioteca Templului Coral din Bucureşti, 19 mai 2006

Dialogul interreligios - un imperativ al zilelor noastre

Întrunirea Comisiei Culturale a F.C.E.R.

Sub genericul „Probleme controversate în filosofia religiilor şi în analiza politică. Comentarii pe marginea cărţii «Iudaismul» de Hans Küng", la Biblioteca Templului Coral s-a desfăşurat, la 19 mai a.c., întrunirea Comisiei Culturale a F.C.E.R., prezidată de scriitorul *Toma George Maiorescu*, care a expus Programul de lucru al Comisiei. 1) Un ciclu de conferinţe consacrat istoriei evreilor din România: a) Evreii din Muntenia - dr. *Hary Kuller*; b) Evreii din Banat - prof. dr. *Victor Neumann*; c) Evreii din Transilvania - prof. dr. *Ladislau Gyémant*; d) prof. dr. *Silviu Sanie* - Evreii din Moldova. 2. Monografii de localităţi unde au trăit şi trăiesc evrei. 3. Amenajarea în jurul sinagogilor a unui colţ muzeistic privind viaţa evreiască în România. 4. Dialoguri cu prieteni (personalităţi culturale româneşti - despre Israel). 5) Simpozioane (primul - cel cu titlul mai sus citat, în curs de derulare, şi secundul - „Definirea conceptului de identitate iudaică").

Discuţiile asupra Programului au vizat: ● propunerea unui simpozion pe tema „Freud şi monoteismul" (*Dorel Dorian*) ● crearea unui laborator de studiere a unei anumite teme istorice după modelul celui care funcţionează la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga" (dr. *Lya Benjamin*) ● realizarea de desene cu aspecte din timpul dezbaterilor (*Albert Poch*) ● strângerea legăturilor culturale cu comunităţi evreieşti din alte ţări (*Toma Hirth*). Referatul citit de dr. *Hary Kuller* despre „Iudaismul", de Hans Küng, s-a remarcat prin capacitatea de sinteză a lucrării, ale cărei caracteristici sunt „criticismul" şi „utopismul", având la bază deziderateul „etosului mondial". Referentul a considerat meritorii primele două părţi, constituindu-se într-un „lăudabil efort de dovedire a ascendenţei iudeo-creştine a identităţii culturale a Europei" şi criticabilă ultima parte, care analizează politica israeliană faţă de arabi. Concluziile cărţii - „lumea nu poate supravieţui fără etos mondial; nici o pace mondială fără pace religioasă; nici o pace religioasă fără dialog religios" - reprezintă, în opinia referentului, o supradimensionare a rolului religiei în lume, desigur, fără a diminua importanţa dialogului ecumenic, fiindcă aceste concluzii nu ţin seama de importanţa altor factori puternici: politic, economic, juridic ş.a. Conferenţiarul i-a apreciat impresionanta erudiţie, dar, în acelaşi timp, a definit drept „eronată" şi „nerealistă" interpretarea de către autor a politicii actuale a Israelului.

În eseul pe marginea „Iudaismului", de Hans Küng, „Un codex etic global şi ecumenismul", *Toma George Maiorescu* a specificat faptul că etica globală este „premisa de credibilitate şi atractivitate a marilor religii monoteiste", numitorul lor comun. De altfel, Hans Küng este şi autorul unei cărţi intitulate „Proiect de etică globală" (München, 1990), care nu a fost încă tradusă, avertizând asupra colapsului ce s-ar putea produce în lume, fără respectarea unor norme generale de etică. O retrospectivă a tragediilor datorate nazismului şi totalitarismului în secolul XX ca şi prezenţa, azi, în lume, a terorismului bazat pe denaturarea religiei, face ca dialogul interreligios şi „unitatea morală" să reprezinte o chezăşie a supravieţuirii umanităţii. Referindu-se la câteva dintre propriile cărţi dezbătând problema din unghiul ecosofiei, comentatorul a subliniat tot ce uneşte cele trei mari religii monoteiste: unicitatea Creatorului; oamenii - fraţi; relaţia „intim-personală" cu Dumnezeu. Alte puncte comune ale celor trei religii sunt: ● poziţia de aliat a omului cu natura şi nu de „transformator discreţionar" al ei ● sacralitatea vieţii ● Decalogul.

Dr. *Lya Benjamin*, *Radu Bogdan* şi *Boris Marian Mehr* şi-au exprimat rezerve asupra cărţii (asupra cărora vom reveni).

A fost un *brain storming* demonstrând o dată în plus calităţile intelectuale ale unei obşti mici, pline de vitalitate.

IULIA DELEANU

23 mai 2006

Deputat dr. AUREL VAINER, Grupul Minorităţilor Naţionale

Intervenţie în Parlamentul României

Parlamentul României contribuie constant la promovarea principiilor unui stat democratic, pluralist, care respectă drepturile omului

Urmare din pag. 1

Folosesc acest prilej pentru ca, în numele alegătorilor mei, evrei şi neevrei, să aduc Parlamentului României, distinşilor Senatori şi Deputaţi, sincere mulţumiri pentru munca desfăşurată la elaborarea acestei legi, ca şi pentru votul cvasiunanim pe care l-a întrunit în faza sa finală.

Totodată, adresez mulţumirile cuvenite Preşedintelui României pentru aportul său la completarea unor prevederi din textul iniţial, care i-a fost supus spre promulgare.

Stimaţi colegi Deputaţi,

Consider de datoria mea să pun în evidenţă câteva elemente esenţiale privind Legea la care mă refer şi anume:

- Ca urmare a adoptării sale, România se înscrie în rândul ţărilor din Europa care au creat un cadru legislativ specific pentru ceea ce înseamnă lupta împotriva rasismului, xenofobiei şi antisemitismului, problemă regăsită în importante documente ale Organizaţiei Naţiunilor Unite, ale Consiliului Europei şi ale Uniunii Europene.

- În forma sa finală, Legea, publicată în Monitorul Oficial 377/3 mai 2006, aduce câteva prevederi noi, de o deosebită însemnătate, pentru reducerea la maximum a echivocului unor interpretări care să facă neaplicabile prevederi de substanţă ale Legii. În acest sens, mă refer la definiţiile incluse în textul final privind simboluri fasciste, rasiste sau xenofobe; persoană vinovată de săvârşirea unor infracţiuni contra păcii şi omenirii, Holocaustul împotriva evreilor, cu precizarea că: „De asemenea, în perioada celui de-al doilea război mondial, o parte din populaţia rromă a fost supusă deportării şi anihilării".

Stimaţi colegi,

Exprimându-mi, din nou, respectul şi consideraţia pentru Parlamentul României, pentru autorităţile publice ale statului nostru, nu pot să nu aduc în atenţia dumneavoastră şi fapte nedorite, care contravin flagrant prevederilor din O.U.G. nr. 31/2002, devenită de curând Lege, regăsite în esenţă, sub forma vânzării de publicaţii şi lucrări cu caracter fascist, rasist, xenofob şi antisemit. De asemenea, sporadic, dar nu de neglijat, se dau publicităţii sau se exprimă, în media audio sau video, unele idei, opinii şi chiar teorii profund jignitoare pentru cetăţenii români, fiind, de fapt, vorba de contestarea sau negarea Holocaustului şi altele. În plus este de semnalat şi apariţia de inscripţii cu caracter fascist şi antisemit, localizate pe sinagogi, în cimitire etc.

În final, stimaţi colegi, doresc să exprim convingerea că organele abilitate ale Statului vor acţiona cu adevărat în spiritul Legii, declanşând fără tărăgănare, procedurile cuvenite pentru sancţionarea de către Justiţie a celor care încalcă Legea.

În fond, Democraţia înseamnă un cadru legislativ bine elaborat, în concordanţă cu cerinţele vieţii şi ale timpului, însoţit de un grad ridicat de aplicare a spiritului şi literei Legii.

Vă mulţumesc pentru atenţie!

MAI MARELUI NOSTRU ÎNTRU VIAŢĂ ŞI TEATRU EVREIESC...

...să ne trăieşti, dragă Harry, şi să te laşi cuprins de bucuria noastră la ora reîntâlnirii cu nemuritorii, fie binecuvântaţi, Menahem Mendel şi Şeine Şendl, că merită să-i afle nu doar evreii noştri, câţi au rămas în viaţă, ci, împreună cu ei, toţi prietenii noştri, ba poate chiar şi duşmanii... Să aplaude şi ei... Iar dacă lui Alex Mihai, excelent interpret, i-ar reuşi afacerea cu „London", îşi face el şi un teatru al lui, aici în Casrilifka, sau la Boiberic, poate, să avem şi concurenţă...

Stimate frate Harry, dacă Şalom Alehem, trecut în veşnicie (se împlinesc acum chiar 90 de ani), ar mai deschide ochii, o dată, şi ar veni la T.E.S., la spectacol, s-o vadă pe *Şeine Şendl* (Geni Brenda), ar mai trăi o viaţă. Şi i-ar regăsi pe *Dvosie* (Leonie Waldman Eliad), ca şi pe marele afacerist fără bani, admirabilul *Şmelke* (Nicolae Călugăriţa), cu verva sa ironică... Şi poate-i invităm şi la masă, la o fasole bătută, ca la toate premierele T.E.S.

Dragă Harry, tu ştii la fel ca mine că Şalom Alehem al nostru a fost, mai întâi şi mai întâi - dincolo de scrierile şi de istoriile toate, pe care le-a trăit şi le-a retrăit scriind -, un gazetar, şi încă unul febril, mereu între actori, cântând cu ei în şoaptă şi în gând; iar dacă, peste umăr, se va uita, câteodată, o clipă, la tot ansamblul tău, în care cel puţin 10-12 nume au devenit explozii de talent, stele de primă mărime, Mihai Ciucă şi Monia Pricopi, la care se adună - să ne trăiască toţi - bunul Veaceslav Grosu şi Mircea Dragoman (dacă-l uit pe vreunul, îl trec neapărat la P.S.) sau dacă am omis cumva atâtea minuni cuceritoare prin graţia lor secretă şi misteriosul surâs al speranţei, ca Bianca Dumitriu şi Natalie Ester, ori Arabela Neazi şi Viorica Bantaş, mi i-ar reaminti imediat... Eu nu ştiu ce vor scrie ziariştii ceilalţi, dar, ca un martor aflat sub jurământ, în instanţă, pot demonstra oricând că Harry Eliad a ales cele mai bune momente din viaţa lui Menahem Mendel şi a frumoasei Şeine Şendl, cu o muzică adunată şi ea din zeci şi zeci de melodii evreieşti, până ce Şalom Alehem, el însuşi, revenit printre noi, s-ar bucura de această retrăire prin artă.

SCRISOARE DESCHISĂ

Coincidenţa face că, spre sfârşitul lui mai, acum 50 de ani, am aflat printre primii şi de *Ziariştii* lui Mirodan, un dramaturg evreu trăind la Tel Aviv, pusă în scenă de Moni Ghelerter, un regizor uimitor care a ştiut să facă din eroul piesei, Cerchez, nu un ziarist... Ziaristul... Desigur, mă întreb cine să scrie azi de Mirodan ori de Moni Ghelerter, ori de Cerchez (cel care m-a convins să las ingineria şi să mă întorc spre scris şi adevăr). Există o listă lungă de nume excluse de recentele istorii ale literaturii: de la Alexandru Sever până la Norman Manea, de la Florin Mugur până la Shaul Carmel... Timpul repară tot, dacă mai este timp...

Nu avem spaţiu, Harry, ca să scriem despre muzica originală sau prelucrată după folclorul evreiesc de Radu Captari şi Nicolae Caragea, sau despre coregrafia, absolut încântătoare, a lui Păstorel Ionescu... Şi dacă nu ştiţi idiş, Dorina Păunescu o să vă traducă la cască textul în limba română.

Părinţii mei vorbeau idiş perfect, dar pe mine nu m-au îndemnat să vorbesc, să nu capăt cumva un accent „regretabil"... Nu vreau să-ntoarcem timpul... Dar ne rămâne şi nouă, oricum, acel amestec de speranţă şi melancolie, în stare să ne facă să visăm. Pentru că visez o stagiune întreagă bântuită de Tevie Lăptarul (odihnească-se-n pace şi bunul nostru prieten Tufaru), cu Menahem Mendel, fireşte, şi stenicul, până la urmă, *Schwer ţi zain a id.* Totul încheindu-se, poate, cu ultima variantă *Fiddler on the Roof (Scripcarul pe acoperiş).*

Una peste alta, Harry, ne-ai reînvăţat să trăim. Şi peste toate zgomotele şi vibraţiile tensionate de libretişti cojalieni, rămâne arta noastră. Speranţa noastră. Forţa de a reveni şi reveni mereu. Şalom Alehem nu se temea de Dumnezeu. În *Psalmul* de început îl roagă pe Cel Atotputernic să-i întârzie oboseala... Şi lui Mirodan, şi lui Schechter şi lui Alexandru Sever... Şi nouă, să ne lase răstimpul şi puterea de a îndrepta din erori...

Stimate Harry Eliad, suntem o familie mică, unită, cu o tradiţie şi o sete de frumos care va dăinui, oricum, după noi.

DOREL DORIAN

Centrul de Studii Ebraice „Goldstein-Goren" Bucureşti, 18-19 mai 2006

Seminar Internaţional

„Evrei, creştini şi musulmani: coabitare şi confruntare de-a lungul secolelor"

În zilele de 18-19 mai a.c., Centrul de Studii Ebraice „Goldstein-Goren" a organizat un interesant simpozion cu participarea unor specialişti din România, Republica Moldova, Israel, Franţa, S.U.A., ca şi a masteranzilor şi studenţilor ce urmează cursuri la acest Centru.

Cuvântul de salut a fost rostit de E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în România, care a pus accentul pe necesitatea dialogului. *Solomon Magder*, consilier al Preşedintelui Asociaţiei Comunităţilor Evreieşti din Republica Moldova, a evocat anii când era student la Universitatea din Bucureşti, în 1939. *Yael Guter*, profesor la Universitatea „Bar Ilan", a vorbit despre „Călăuze evrei şi pelerini creştini". *Howard Kreisel*, profesor în Israel, ca şi precedentul referent - despre influenţa creştinismului asupra gândirii unor învăţaţi evrei, *Yvonne Friedman* (Universitatea „Bar Ilan") - despre „Răscumpărarea prizonierilor în tradiţia iudaică, islamică şi creştină". *Mark Cohen*, profesor la Princeton University (S.U.A.), a tratat diferite aspecte ale relaţiilor evreilor cu alte comunităţi religioase în Evul Mediu. În continuarea lucrărilor, a luat cuvântul *Mihai Răzvan Ungureanu*, ministrul român al afacerilor externe, profesor la Universitatea „Al. I.Cuza" din Iaşi, salutându-i pe participanţi. *Andrei Oişteanu*, profesor la Centrul de Studii Ebraice „Goldstein-Goren", a vorbit despre disputele teologice publice în Evul Mediu. Evocând personalitatea lui I.P. Culianu (15 ani de la asasinat), a amintit de dorinţa acestuia de a înfiinţa un „Parlament al religiilor" (cu sediul în Italia). În comunicarea sa, Oişteanu s-a oprit la disputa de la curtea Kaganului kazar (ulterior aceştia adoptând mozaismul), apoi cea de la Kiev, căreia i-a urmat creştinarea ruşilor kievieni ş.a. În anul 850, Kiril şi Metodiu au participat la o dispută la Itil, capitala kazarilor, în care a fost rediscutată apartenenţa la mozaism ori la creştinism a kazarilor. Despre relaţiile dintre evrei şi arabi la începuturile sionismului a vorbit *Liviu Rotman*. Escaladarea antisemitismului în Europa anilor '80 din secolul al XIX-lea a stimulat apariţia mişcării sioniste. În Orientul Apropiat se cristaliza, însă, o altă mişcare: naţionalismul arab. Liviu Rotman a prezentat atitudinea lui Herzl, Max Nordau, Ahad Haam ş.a. Reacţiile în lumea arabă au fost diferite în timp şi pe zone. Moses Gaster îndemna la o armonizare a relaţiilor evreo-arabe. Despre mărturii culturale din Evul Mediu au vorbit *Măriuca Stanciu* (documente despre evrei) şi *Felicia Waldman* (mistica iudeo-creştino-musulmană). *Lucian Zeev Herşcovici* a susţinut comunicarea „Iudaismul şi relaţiile lui cu alte religii în concepţia lui Iuliu Barasch". Aspecte mai puţin cunoscute de noi, preocupările lui Barasch în domeniul evoluţiei iudaismului (hasidism, spinozism, Haskala) au fost ilustrate de autor cu informaţii inedite. *Anca Manolescu* s-a referit, în comunicarea sa, la Nicolaus Cusanus şi André Scrima, la concepţiile celor doi teologi creştini despre monoteism, transcendenţă mistică, logos, universalism, dialogul cu Divinitatea şi dialogul interreligios.

În cele două zile ale Seminarului s-au prezentat şi alte comunicări interesante despre istoria dialogului iudeo-creştin, iudeo-musulman, morală religioasă, legislaţie, politică şi actualitate. După cum ne-a mărturisit *Andrei Oişteanu*, tema acestui Seminar a pornit de la o propunere a sa pentru a răspunde necesităţii cunoaşterii, în special în rândul tinerei generaţii, a unor tradiţii umaniste. Comunicările vor fi publicate în „Studia Hebraica" nr. 6. La seminar a participat şi istoricul *Carol Iancu*.

BORIS MARIAN

REALITATEA EVREIASCA
Nr. 252-253 (1052-1053) - 6-31 mai 2006

EDIŢIE SPECIALĂ

SEMINAR INTERNAŢIONAL B'NAI B'RITH

BUCUREŞTI, 13-15 mai 2006

„Unitate în lupta împotriva antisemitismului şi rasismului“

JOSÉ IACOBESCU, preşedintele Forumului B'nai B'rith „Dr. Moses Rosen“ din România

Îmi face o deosebită plăcere să salut prezenţa în mijlocul nostru a liderilor organizaţiei B'nai B'rith Europa, oaspeţi, reprezentanţi ai Filialelor B'nai B'rith din Bulgaria, Franţa, Belgia, Germania, Lituania, Olanda, Ucraina, Serbia-Muntenegru, Elveţia ş.a. Dacă nu i-am amintit pe toţi, aceasta se datorează intensităţii cu care trăiesc acest moment. Este o întâlnire foarte importantă pentru că marchează o adâncire a colaborării între Filialele B'nai B'rith din Vest şi Est. Mulţumesc tuturor care au creat posibilitatea de a înfăptui această întâlnire, pe o temă atât de importantă cum este combaterea antisemitismului şi rasismului. Trebuie să menţionez contribuţia specială a preşedintelui pe viaţă al B'nai B'rith Europa, Joseph Domberger, reprezentanţilor B'nai B'rith Europa, Andrei Barbu şi Erika van Gelder. Am avut şi sponsori creştini ortodocşi, cum este av. Nasti Vlădoiu. De altfel, unul dintre dezideratele Forumului nostru este întărirea ecumenismului prin colaborare cu Biserica Ortodoxă, cu cea Romano-Catolică, cu lideri spirituali ai musulmanilor din România, cu comunitatea rromă. Pentru că, împreună, putem lupta mai *eficient împotriva antisemitismului şi rasismului.*

„Poţi fi om fără a fi evreu, dar nu poţi fi evreu fără a fi om“

Deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

În numele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România şi al meu personal, vă adresez un călduros bun venit şi nu pot decât să vă mulţumesc pentru dorinţa dvs. de a ne cunoaşte mai bine comunitatea, care numără, azi, circa 10 000 de membri, faţă de aproximativ 800 000 câţi număra în perioada interbelică. Este demn de remarcat că actualul preşedinte al Forumului B'nai B'rith din România, José Iacobescu, ales de curând, dă dovadă, şi prin această acţiune exemplar organizată, de devotament, curaj şi îndrăzneală. Spun îndrăzneală, pentru că numărul de membri ai Forumului nostru nu este mare. În schimb, sunt oameni de foarte bună calitate intelectuală. Daţi-mi voie să vă mulţumesc că aţi dat curs invitaţiei sale şi să vă doresc mult succes.

VICTOR BABIUC, preşedintele Camerei de Comerţ şi Industrie a României şi a Municipiului Bucureşti

Sunt bucuros că sunteţi în Bucureşti şi că instituţia ce o conduc va găzdui lucrările reuniunii dvs. Vă doresc succes în dezbaterile pe o temă, din nefericire, atât de actuală şi atât de dramatică. După falia produsă de Holocaust, în secolul XX, antisemitismul este cu atât mai aberant, mai surprinzător. El există nu numai în Orientul Apropiat, dar şi în Europa de Vest şi de Est. Antisemitismul este cu atât mai irațional cu cât evreii, cetăţeni loiali ţărilor în care au trăit şi trăiesc, au adus şi aduc contribuţii importante pe plan economic, cultural, ştiinţific. Afirmaţia este valabilă şi pentru români. În secolul al XIX-lea, a trăit, pe aceste meleaguri, un mărunt negustor care scria şi cărţi de înţelepciune. Unul dintre *aforismele lui este legat de antisemitism:* „Nu este om acela care deosebeşte om de om“. Din păcate, antisemitismul este prezent şi printre intelectuali. Orice naţionalism, orice manifestare xenofobă este intolerabilă şi sper ca întâlnirea dvs. să dea roade în interesul tuturor oamenilor care nutresc convingeri democratice din România şi în interesul întregii umanităţi.

Moment de referinţă pentru amplificarea relaţiilor între evreii europeni din Est şi Vest

Fluxul afectiv al comunicării inter-umane, schimbul de opinii, corelările spirituale pe care le pot evidenţia un seminar internaţional, cum a fost cel organizat, în Capitală, de B'nai B'rith Europa în colaborare cu Forumul B'nai B'rith „Dr. Moses Rosen“ din România, între 13-15 mai a.c., au constituit o experienţă fertilă, un ansamblu de informaţii şi cunoştinţe atât pentru oaspeţi - lideri marcanţi ai B'nai B'rith Europa din 12 state - cât şi pentru gazde. A fost o emoţionantă întâlnire dedicată uneia din preocupările majore nu doar ale evreilor, ci ale lumii democrate contemporane, din ce în ce mai conştientă că intoleranţa este primejdia principală a umanităţii, azi. Dezbaterile privind combaterea antisemitismului şi a rasismului - genericul seminarului - au reprezentat tot atâtea încercări de a găsi formule eficiente de contrapondere la aceste flageluri. Seminarul a însemnat, în acelaşi timp, un moment de referinţă pentru amplificarea şi diversificarea relaţiilor între Filialele B'nai B'rith din Vest şi cele din Est. Seminarul a fost şi un succes al forţei organizatorice şi capacităţii intelectuale ale membrilor Forumului nostru, restrâns numeric, dar plin de vitalitate. Conducerea B'nai B'rith Europa a înţeles că putem fi o punte de comunicare între evreii europeni din Est şi Vest, aşa cum a reieşit atât din discursurile de la recepţia de la Hotelul „Lido“(publicăm *alăturat extrase*), cât şi *din intervenţiile din timpul lucrărilor. Profundul umanism* ce caracterizează organizaţia evreiască internaţională, de la înfiinţarea ei (1843), şi nevoia de adâncire a dialogului ecumenic ca mijloc de stopare a fundamentalismului au direcţionat concluziile seminarului. (I.D.)

● Imagini din timpul desfăşurării lucrărilor Seminarului la Hotelul „Lido“ din Bucureşti

REINOLD SIMON, preşedintele B'nai B'rith Europa

Este o onoare pentru mine de a fi în România, o ţară care este la un pas de intrarea în U.E., de a fi oaspete al Forumului B'nai B'rith „Dr. Moses Rosen“, reactivat de regretatul acad. Nicolae Cajal, după mai bine de 50 de ani de interdicţie din partea regimului totalitarist. Suntem aici pentru a cunoaşte mai bine ce faceţi voi, dragi fraţi şi surori, şi pentru a vă face cunoscută experienţa noastră. Sunt convins că putem învăţa unii de la ceilalţi. Este o bucurie să colaborez cu Forumul dvs. şi, privitor la această relaţie, îmi reamintesc una din acţiunile noastre umanitare: B'nai B'rith Europa a făcut o donaţie, în 1999, Centrului de Ajutor Medical al F.C.E.R. din Bucureşti. Unul din obiectivele noastre însemnate este să regularizăm întâlnirile dintre membri ai Filialelor B'nai B'rith din Est şi din Vest. Tema prezentei reuniuni, combaterea antisemitismului şi rasismului, este cu atât mai importantă cu cât asistăm la o resurecţie îngrijorătoare a antisemitismului, alimentat de conflictul arabo-israelian. Victoria în alegeri a Hamasului, conducând acum Autoritatea Palestiniană, declaraţiile infamante ale preşedintelui iranian trebuie să ne pună în gardă. În acelaşi timp, sperăm ca palestinienii să aibă discernământul de a-şi schimba în bine actuala situaţie politică. Organizaţia evreiască internaţională B'nai B'rith *a fost şi* este activă în combaterea negării Holocaustului, în Europa, America Latină, S.U.A. Ca *membri ai B'nai B'rith, ca evrei*, trebuie să ne străduim să facem o lume mai armonioasă, în care să domine respectul faţă de celălalt [...]. Aş dori să prezint, pe scurt, câteva dintre direcţiile principale de acţiune ale B'nai B'rith Europa. De câteva luni, am înfiinţat o reţea de tineri voluntari în 28 de ţări, care, pregătiţi de *oameni de* înaltă calificare profesională (sociologi, jurnalişti ş.a.), din Bruxelles, să dispună de cunoştinţele necesare în combaterea antisemitismului şi rasismului. În colaborarea între filialele B'nai B'rith din Vest cu cele din Est este prevăzută şi ajutorarea comunităţilor evreieşti sărace din Est. Avem şi obiective culturale. Am început, la Bratislava, un program de conservare a moştenirii culturale evreieşti din Slovacia, care, din toamnă, urmează să fie extins la toate comunităţile evreieşti din Europa de Est. Singuri nu vom putea aduce mai *mult bine în lume, dar, împreună*, avem o şansă, pentru că vom fi mai puternici.

„Împreună, vom fi mai puternici“

JOSEPH DOMBERGER, preşedintele pe viaţă al B'nai B'rith Europa

Preşedintele nostru a vorbit despre tema întâlnirii, realizările şi obiectivele organizaţiei noastre. Aş dori doar să adaug o idee auzită de la fostul ministru israelian de externe, Abba Eban, care, parafrazând faimosul citat din „Hamlet“, „a fi sau nu a fi, aceasta-i întrebarea?“, spunea: „Întrebarea este: *ce* să fii şi *cum* să fii“. Noi, cei din B'nai B'rith, trebuie să ştim cum să facem pentru a obţine ceea ce spunea preşedintele nostru. Suntem puţini, dar importantă e calitatea, aşa cum sublinia preşedintele comunităţii dvs., domnul Aurel Vainer.

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Tema întrunirii B'nai B'rith Europa, de la Bucureşti, mi s-a părut de mare importanţă, prin specificarea celor două arii de dezbatere: rasism şi antisemitism. Dacă nu există rasism, nu există antisemitism. Şi acesta este un obiectiv al iudaismului. Pentru mai eficienta combatere a rasismului şi antisemitismului, un rol însemnat îl are adâncirea dialogului ecumenic între iudaism, creştinism (ortodox şi catolic), islamism. Un dialog care porneşte de la ideea că poţi fi om fără a fi evreu, dar nu poţi fi evreu fără a fi om.

Trebuie să ştim să folosim succesul şi credem că vom reuşi

La încheierea Seminarului Internaţional B'nai B'rith, de la Bucureşti, i-am solicitat preşedintelui Forumului nostru, **JOSÉ IACOBESCU**, să caracterizeze evenimentul din unghiul gazdei şi al co-organizatorului.

- Principale semnificaţii?

- 1) Am reuşit să demonstrăm capacitatea de a organiza un seminar la nivel european, atrăgând aprecieri generale, atât sub raportul mai sus amintit cât şi al problematicii abordate. 2) Oficialităţile române, membrii comunităţii noastre şi membrii Forumului B'nai B'rith din România şi-au dat seama de marile posibilităţi pe care le oferă dialogul în cadrul unui asemenea seminar în România.3) Prin calitatea participărilor la Seminar, prin popularizarea manifestării în *Realitatea Evreiască*, prin recunoaşterea, pe plan european, a dinamismului Forumului, a crescut gradul de atractivitate al B'nai B'rith pentru tineretul din comunitatea noastră.

- Cum relaţionaţi acest succes faţă de sentimentul realizabilului?

- Trebuie spus că, fără sentimentul realizabilului, nu se poate construi nimic. Acest Seminar a impus eforturi deosebite din partea conducerii şi a multor membri ai Forumului. A fost, mai ales, un efort

IULIA DELEANU

Continuare în pag. IV

Noul antisemitism – abordat din diferite unghiuri

Seminarul a intrat efectiv în program în cea de a doua zi de desfăşurare a activităților. Ministerul român de Externe, prin cuvântul secretarului de stat, **Valentin Naumescu**, a calificat evenimentul drept un proiect curajos, apreciind contribuția B'nai B'rith Europa (B.B.E.) în lupta împotriva antisemitismului. Astfel de proiecte, a spus vorbitorul, sunt sprijinite de conducerea politică din țara noastră. Nu există nici un fel de ambiguitate în poziția României cu privire la antisemitism, discriminare sau intoleranță şi la necesitatea combaterii acestor fenomene, dovadă marcarea Zilei Holocaustului în România, predarea în şcoli a problemelor Holocaustului sau înființarea de către guvern a Institutului Național pentru Studierea Holocaustului în România. Domnia-sa a prezentat intenția Guvernului român de a organiza la Bucureşti următoarea reuniune a O.S.C.E. dedicată antisemitismului.

Prefațând prelegerea „B'nai Brith Europa şi lupta împotriva antisemitismului şi rasismului", prezentată de David Lévy Bentolila, **Reinold Simon**, preşedintele B.B.E., i-a îndemnat pe participanți să inițieze o dezbatere reală asupra acestui subiect, din păcate atât de actual. Având atât abordări teoretice, cât şi numeroase exemple concrete, prelegerea a avut ca tematică istoria antisemitismului modern, rădăcinile fenomenologice, sociale, culturale şi economice ale ceea ce conferențiarul a denumit „noua iudeofobie", el subliniind că antisemitismul a anticipat regimurile totalitare. Vorbitorul a analizat şi cea mai nouă formă a antisemitismului care îmbracă forma antisionismului şi demonizării Israelului. Una dintre principalele cauze ale noului antisemitism, a arătat Bentolila, a fost apariția masivă a musulmanilor în Europa (şase milioane în Franța, trei milioane în Germania, două milioane în Anglia, 600.000 în Spania, 400.000 în Olanda, 200.000 în Belgia), mulți dintre ei cu concepții radicale. Un important element de stimulare a islamismului radical a fost 11 septembrie, când lumea occidentală a descoperit islamismul violent şi fanatic.

David Lévy Bentolila a vorbit şi despre strategia şi tacticile folosite în răspândirea antisemitismului, mijloacele de dezinformare, mai ales prin televiziune şi Internet, editarea unor broşuri care propagă minciuni despre evrei, existența unei literaturi pro-palestiniene. Vorbitorul a făcut şi o prezentare a formelor de manifestare a antisemitismului în țări ca Spania, Franța, Marea Britanie, Belgia, Olanda şi Suedia. El a atras atenția asupra unui fenomen interesant care ar merita o analiză mai profundă, faptul că, deşi există, noul antisemitism nu se manifestă atât de virulent în Europa Centrală şi de Est ca în țările din Vestul continentului. Dezbaterile au dat posibilitatea participanților de a analiza situația concretă din țara lor, de a discuta despre mijloacele cele mai eficiente de combatere a acestui fenomen, despre rolul educației şi al acțiunilor instituționale, necesitatea de a conclucra cu alții pentru eradicarea unor astfel de concepte şi manifestări.

În cuvântul său, E.S. **Rodica Radian Gordon**, ambasadorul Statului Israel în România, a analizat două probleme importante: politica noului guvern israelian în contextul noului antisemitism şi cea a Holocaustului în România. Vorbitoarea a subliniat necesitatea continuării de către Statul Israel a dezangajării din teritoriile palestiniene şi fixării viitoarelor granițe în aşa fel încât să se asigure existența unui Israel democratic şi evreiesc, cu o majoritate solidă a populației evreieşti, respectiv obținerea unei noi legitimări a Israelului care să aibă cele două calități amintite. Domnia-sa a recunoscut că România a făcut progrese remarcabile în confruntarea cu Holocaustul. Guvernul român a acceptat până la urmă existența Holocaustului în România, face eforturi pentru a transmite tinerei generații noțiuni despre acest moment dramatic al istoriei româneşti. România - a apreciat Rodica Radian-Gordon - a fost foarte curajoasă, mai curajoasă decât vecinii ei, dar aceasta nu înseamnă că lucrurile s-au rezolvat definitiv. Sunt necesare eforturi concertate pentru o înțelegere mai profundă a fenomenului, pentru dezbaterea acestuia de către societatea civilă care să şi tragă învățămintele necesare.

EVA GALAMBOS

Un pas important în dialogul B'nai B'rith Est-Vest

Colaborarea Est-Vest a fost tema centrală a dezbaterilor moderate de **Alex Faiman** (Marea Britanie), **Erika Van Gelder** şi **Hans Joosten** (Olanda). După căderea comunismului şi reactivarea B'nai B'rith în state din Estul Europei, începând din '90, B'nai B'rith Europa a sprijinit material comunități evreieşti est-europene în domeniile asistenței sociale şi medicale, educațional, cultural; proces aflat în plină desfăşurare. Un alt subiect important: creşterea numărului de membri şi atragerea tineretului spre activitățile B'nai B'rith. Printre temele supuse dezbaterii din partea membrilor Forumului nostru s-au numărat: ● nevoia de adâncire a colaborării între Filialele B'nai B'rith din Europa Centrală şi de Est (**Otto Adler**) ● insuficienta cunoaştere, în Vest, a contribuției evreilor români atât la dezvoltarea României moderne cât şi la cultura europeană (**Alina Ledeanu**) ● crearea de programe educaționale pentru tineret axate pe conştientizarea şi adâncirea sentimentului identitar, programele seminariilor tineretului evreu din România putând fi folosite drept ghid pentru alte comunități din țări foste comuniste (**Sandra Segal**) ● necesitatea schimbărilor de mentalitate la evreii din Est (**Țicu Goldstein**) ● programele de studiere a istoriei Holocaustului, familiarizarea elevilor neevrei cu noțiuni de religie şi de cultură iudaică, promovarea dialogului ecumenic (**Osy Lazăr**). A fost solicitat sprijinul material al B'nai B'rith pentru Festivalul Euro-Iudaica preconizat să se desfăşoare la Sibiu, în 2007, când acest oraş va deveni capitală culturală europeană (**Edy Kupferberg**). Proiectul a fost privit cu mult interes de liderii B'nai B'rith Europa care au dat asigurări că vom primi ajutor. Receptivitatea față de ceea ce ne preocupă, aprecierea pentru ce am realizat, inclusiv organizarea acestui Seminar, relația direct proporțională între ajutorul financiar şi valoarea proiectelor prezentate, eficientizarea sprijinului material, importanța schimburilor de experiență şi a comunicării permanente au fost exprimate de conducători ai B'nai B'rith Europa (**Reinold Simon, John Reeves, Joseph Domberger, David Lévy Bentolila**), ca şi de reprezentanți de marcă ai Filialelor din Vest (**Alex Faiman, Erika Van Gelder, Hans Joosten, Robert Levy, Witold Ziss** ş.a.). Intervențiile oaspeților din Bulgaria (**Hanna Lorer, Emil Astroukov**), Estonia (**Maxim Melamed**), Letonia (**Arkady Gandz**), Slovacia (**Peter Werner**), Ucraina (**Alexander Naiman**) au fost unele dintre reuşitele acestui Seminar, pentru că am simțit fiecare cum *conlucrarea Est-Vest devine realitate*. Am aflat despre *realizări* (tipărirea unei istorii a evreilor bulgari; existența unui centru de preparate caşer în Slovacia; funcționarea unui spital, a unor şcoli evreieşti, a unei organizații a tineretului evreu în Letonia; asistența socială şi medicală, programe culturale pentru toate vârstele în Estonia, existența unei publicații a Filialei B'nai B'rith din Ucraina).

Am luat la cunoştință ***proiecte***: ● ridicarea unui memorial al victimelor pogromurilor, în Ucraina ● înălțarea unui monument dedicat memoriei victimelor Holocaustului în Macedonia şi omagierii autorităților de stat care s-au opus deportării în lagărele morții a evreilor bulgari ● restaurarea unei sinagogi în Estonia ş.a. Unele lucruri au fost îmbucurătoare şi stimulative (reuniuni între membri ai B'nai B'rith din Bratislava cu reprezentanți ai B'nai B'rith din Praga, Viena; pregătirea unui volum de istorie a evreilor din Ucraina ş.a.). Alte relatări ne-au stârnit *îngrijorare*: tineri care pleacă din Letonia pentru că nu găsesc locuri de muncă; înmulțirea manifestărilor antisemite în Ucraina; reactivarea neonazismului în Slovacia).

S-a impus o dată mai mult imperativul solidarității Est-Vest în combaterea negaționismului, a resuscitărilor neoextremiste, importanța colaborării între evrei şi neevrei cu convingeri umaniste.

„Important este prezentul"

„Trecutul B'nai B'rith îl puteți afla şi din cărți. Viteza schimbărilor, azi, în societate este atât de năucitoare încât viitorul este greu de prefigurat. Important este prezentul". A fost preambulul comunicării susținute de **Joseph Domberger** pe tema „Trecutul şi viitorul B'nai B'rith". Totuşi, vorbitorul a punctat ziua şi anul şi locul naşterii B'nai B'rith (13 octombrie 1843, S.U.A.), activitatea actuală a organizației în 59 de țări, principalele ei direcții (acțiuni de caritate, combaterea antisemitismului şi xenofobiei, sprijin pentru Israel, programe culturale, educaționale, de asistență socială şi medicală). Cu experiența celor 40 de ani de conducere în B'nai B'rith, vorbitorul a accentuat asupra importanței pe care o au relațiile interumane, buna funcționare a comisiilor, stabilirea raportului între acțiuni şi buget, contactele cu Filialele B'nai B'rith de pretutindeni.

O inițiativă de succes

Despre cultura şi identitatea evreiască, **Ralph Weill** (Elveția) şi **Abram Coen** (Franța) au făcut referiri concrete. Mai exact, au prezentat proiectele: ● unui târg internațional de carte evreiască la Frankfurt; unui concurs pentru tineri muzicieni evrei la Marsilia ● cooperării pe Internet ● conservării patrimoniului cultural iudaic european. Propunerile participanților au vizat prezența albumelor de artă evreiască la târgul de carte (**Hanna Lorer, Ida Schottek**).

„Istorie şi actualitate", comunicarea **Lyei Benjamin**, a esențializat viața comunitară şi prezența în societatea românească a evreilor români, fiindcă „iudaitatea noastră încorporează istoria noastră", parte din istoria României. Conferențiara a sintetizat contribuția C.S.I.E.R., prin documentele publicate, la asumarea de către autoritățile de stat a responsabilității pentru Holocaustul din România, consfințită prin apariția Raportului final al Comisiei Wiesel, „ceea ce nu înseamnă dispariția negaționismului". A trecut în revistă antisemitismul „latent şi mascat" din perioada totalitaristă. Revenind în prezent, a punctat existența mai multor centre universitare de iudaistică în țară, includerea în manuale a istoriei evreilor din România.

Cu mult interes a fost ascultată expunerea preşedintelui Forumului nostru, **José Iacobescu**, despre principalele aspecte socio-politice, de după '89, privind evreii din România: ● existența, în Parlamentul României, a Grupului Minorităților Naționale, din care face parte şi preşedintele F.C.E.R., deputat dr. Aurel Vainer ● Ordonanța 31/2002 devenită, azi, Lege ● rolul Comisiei Wiesel în recunoaşterea oficială a Holocaustului în România ● existența unei baze legale pentru practicarea cultului mozaic şi dezvoltarea vieții comunitare ● cu toate că nu există antisemitism de stat, există negaționişti ai Holocaustului şi formațiuni politice neoextremiste cu publicații aferente ● în combaterea antisemitismului şi rasismului, Forumul B'nai B'rith din România este sprijinit de reprezentanți ai organizațiilor aparținând altor minorități naționale, ai altor culte, ai societății civile româneşti ● relația direct proporțională între consolidarea democrației în România şi situația evreilor români.

Seminarul de la Bucureşti ne-a oferit prilejul să ne cunoaştem nemijlocit proiectele, frământările, reuşitele. O inițiativă de succes mult apreciată de participanți.

IULIA DELEANU

Ediție specială a Buletinului B'nai B'rith Europa despre Seminarul de la Bucureşti

La o zi după terminarea Seminarului de la Bucureşti, B'nai B'rith Europa a scos o ediție specială a buletinului său, dedicat evenimentului. Se informează pe scurt despre desfăşurarea seminarului, participanții, tematicile abordate şi dezbătute. B'nai B'rith Europa a folosit şi acest prilej pentru a transmite aprecierile sale despre felul în care a fost organizat seminarul: „Ne exprimăm gratitudinea față de José Iacobescu, preşedintele Forumului «Dr. Moses Rosen» din Bucureşti, precum şi față de echipa sa, pentru primirea călduroasă şi organizarea excepțională a acestei întâlniri", se scrie în buletin. Se arată, de asemenea, că în scurt timp va apărea o prezentare mai largă a evenimentului.

HALKIDIKI (GRECIA), 11-15 mai 2006

„Balkan Black Sea Gesher" – podul prieteniei pentru tinerii din regiune

Se poate învăța despre concepte iudaice în papuci de plajă? Se poate trece direct de la jocurile acvatice la seriozitatea Șabatului? Se pot înțelege excelent, în doar patru zile, tineri care se văd pentru prima oară? Este evreitatea (într-o alchimie perfectă cu marea și soarele) suficientă pentru a uni tineri din comunități complet diferite? Patru zile petrecute în Halkidiki (Grecia) mă fac să dau un răspuns hotărât afirmativ la toate aceste întrebări.

Miercuri, 10 mai, la ora 19:00, 83 de tineri din peste 20 de orașe din România așteptau cu emoție autobuzele ce aveau să îi ducă în Grecia, la Halkidiki. Nu era vorba despre o vacanță ci despre cel mai amplu seminar destinat tinerilor evrei din zona Balcanilor și Mării Negre. Cu sprijinul JOINT (directorul pentru România, dr. *Zvi Feine*, și adjunctul său, *Israel Sabag*), cu eforturile organizatorilor locali (*Adrian Gueron, Dalia Golda, Attila Gulyas, Cristi Ezri* și voluntarul JOINT *Parker Crockford*) și ale celor care conduc acest program, toți cei care s-au înscris au putut participa. Un proiect care a demarat în urmă cu cinci ani, cu o primă ediție în Bulgaria, devine astfel, unul dintre cele mai importante programe ale JOINT-ului. De această dată, în stațiunea Hanioti, din Halkidiki, 300 de tineri din Bulgaria, Grecia, Ucraina, Serbia, Bosnia-Herțegovina, Macedonia, Turcia și România au avut parte de un program diversificat.

*

Distracția re-inventată la „Black Sea Gesher"

Conceptul de *Gesher* îți dă dreptul să optezi... Între teme de iudaism, istorie și arheologie, între campionatul de fotbal între țări și jocurile de plajă, între subiecte referitoare la Kabala și la ideea de iubire în iudaism, între diverse moduri de a celebra Șabatul etc. *Gesher* este un program în care cei ce vor să se distreze sunt liberi s-o facă, iar cei ce vor să învețe au cele mai bune opțiuni. Fiind în vechea Elada, s-a vorbit despre elenism și iudaism, despre descoperiri arheologice care au marcat civilizația europeană modernă, despre ideea de Diaspora și Israel, ca bipolaritate a lumii evreiești actuale.

Coordonată de *Yair Kamaiski*, ediția din acest an a avut 38 de organizatori, din toate țările participante. Printre cei mai activi i-am remarcat pe cei patru reprezentanți ai României - Adi, Dalia, Cristi și Attila (cunoscuți de toți cei 300 de participanți!) -, care au avut grijă, pe tot parcursul zilei, să nu fie sincope în program, ca „ai noștri" să fie pe deplin mulțumiți, ca activitățile să fie atractive și interesante. Parker Crockford, voluntar JOINT în România, a avut ingrata misiune de a da zilnic trezirea. Misiune care i-a atras, desigur, multe „simpatii"... Pe de altă parte, Cristi Ezri a fost un prezentator desăvârșit, alături de Lela, colega lui din Serbia.

*

Șabat în jurul piscinei!

Trei tipuri de *Kabalat Șabat* au avut loc în jurul piscinei, pentru toate opțiunile, pentru toate „gusturile". Tinerii au putut alege între cel ortodox, cel alternativ și cel dedicat doar femeilor. „Important este să păstrăm Șabatul. Fiecare - așa cum alege pentru sine, dar să fie o zi specială", spunea profesorul *Muki Jankelowitz*. Melodiile comune sau specifice fiecărei țări s-au făcut mai apoi auzite la masa comună, la strălucitoarea lumină a lumânărilor ce pluteau în piscină. Cu o seară după,

evident, *Havdala* - despărțirea de Șabat -, singura zi în care muzica israeliană nu a răsunat din boxele date la maxim. Poate chiar această muzică este specifică pentru spiritul *Gesher*, această combinație între tinerețe și ideea de a fi evreu în lumea contemporană, această simbioză între tradiție și modernitate la toate nivelurile. Parker Crockford, care a reprezentat cu acest prilej România, a oficiat această ceremonie.

*

Proiecte de film, teatru și arte plastice

În ultima seară, fiecare dintre grupurile de creație formate la sosire și-a prezentat proiectele. Tinerii din România au fost implicați în prezentările de la secțiunile de film, teatru și artă. De asemenea, a fost improvizat un *Șuk* (piață) cu obiecte tradiționale. Țuica cu pară a fost concurată, la înălțime, de dulciurile turcești, de păpușile ucrainene sau de lucrările de artizanat aduse de sârbi. A început din nou o petrecere, care a ținut până dimineață. Nu puțini au fost cei care ne-au mărturisit, înaintea unei călătorii care pentru cei mai mulți a durat peste 25 de ore, că „e păcat să dormi în ultima noapte!". Între noi fie vorba, pentru majoritatea „a fost păcat să doarmă" în oricare dintre cele trei nopți...

*

Punct și de la capăt

Dacă cineva s-ar fi îndoit de ce este nevoie de un asemenea program, imaginile de la despărțire au risipit orice eventuale dubii. Băieții din Turcia își iau rămas bun de la fetele din România, tinere din Ucraina schimbă în viteză adrese de *e-mail* cu reprezentanții comunității din Bulgaria, răsună Peninsula de atâtea zgomotoase pupături, de voci care spun „la revedere, la anul" în greacă, bulgară, română sau sârbă. Și totuși, cu toții, știind sau nu ebraica, am vorbit o limbă comună. Cuvinte ca „madrih" (instructor), „peula" (activitate), „hanih" (elev), *Kabalat Șabat* (primirea Șabatului) fac parte dintr-un limbaj comun, de toți cunoscut. La anul, *Gesher*-ul va avea loc în Iugoslavia. Tot la mare. Așa cum ne spune Yair Kamaiski, principalul organizator al programului: „De săptămâna viitoare ne vom apuca de treabă pentru ediția următoare!".

*

Opinii despre *Gesher*

● **ISRAEL SABAG**, tânărul director adjunct al JOINT pentru România, s-a aflat pe tot parcursul programului în mijlocul participanților. „Faptul că 300 de tineri din opt țări din regiune se pot întâlni reprezintă un adevărat miracol. Mă gândesc doar la ceremonia de *Kabalat Șabat*, când i-am văzut pe toți împreună, puteai să observi că toți acești tineri au un viitor comun. Un asemenea eveniment este miraculos în special pentru tineri din țări în care sunt comunități relativ mici, ca România sau Bulgaria. Rezultatele Seminarului se întind departe, în viitor, prin relațiile care se sudează azi, aici. Personal, sunt mândru că lucrez pentru România, țara cu cel mai mare grup prezent, cu cei mai activi organizatori și cu tineri care au demonstrat că știu despre tradiții, dar știu să creeze și o atmosferă plăcută! Aș vrea să mulțumesc lui Alberto Senderey, Jorge Diner, Zvi Feine și Yair Kamaiski pentru că au dat posibilitatea unui grup atât de mare de tineri din România, din peste 20 de orașe, să fie prezenți la *Gesher*!".

● **MUKI JANKELOWITZ**, profesor israelian, implicat în Programele „Buncher", „Black Sea Gesher" și „Birthright" ale JOINT, a condus două grupuri de discuție, despre relația actuală între Diaspora și Israel și despre elenism și iudaism. La finalul programului, încântat de ce a putut constata la acest Seminar, ne-a declarat: „Este emoționant să fii alături de 300 de tineri evrei oriunde în lume, dar, în special, în această zonă, cu tineri care provin din țări unde numărul evreilor este azi foarte mic. Emană o energie pozitivă din acest grup. Îmi place foarte mult că există o concepție regională și nu doar una care să reunească două sau trei țări".

● Obosit, dar mulțumit la final, **YAIR KAMAISKI** ne mărturisea: „Am lucrat pentru prima oară cu o echipă din toate țările, care a luat deciziile în mod democratic. Ei au coordonat acest program, eu doar m-am aflat în spatele lor ca un consilier, un administrator al bugetului... Ne propunem să aducem tot mai mulți oameni în viitor la *Gesher* și cred că voința de a participa e tot mai mare... Dacă ar fi să aleg, dintre atât de multe clipe speciale, un moment deosebit din această reuniune ar fi întâlnirea liderilor Programului *Gesher* din țările participante. S-a pus problema unde să aibă loc ediția viitoare. Patru țări au optat pentru Turcia și patru pentru Iugoslavia. Deși erau dornici să găzduiască *Gesher*-ul, cei din Turcia au spus că cedează în fața colegilor din Iugoslavia, care până azi nu au avut parte de acest program la ei acasă... A fost un moment special, de adevărată prietenie, care mi-a rămas întipărit în memorie".

LUCIANA FRIEDMANN

Vizita în România a unei delegații a Organizației «Task Force International»

O delegație a „Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remebrance and Research", organizația internațională care se ocupă cu problemele Holocaustului, a efectuat o vizită în România pentru a se documenta asupra situației populației evreiești și asupra felului în care se desfășoară programele educative pentru cunoașterea Holocaustului. Delegația - compusă din dr. *Janos Hovari*, ambasador, M.A.E. din Ungaria, *Sandor Mozes*, consilier la Ambasada Ungariei din București, și *Karel Fracapane*, secretar general în cadrul Task Force - a fost primită de ing. *Paul Schwartz*, vicepreședintele Federației, care a prezentat oaspeților problemele comunității evreiești. Domnia-sa a subliniat că în țara noastră s-au făcut o serie de progrese în ceea ce privește studierea Holocaustului, că există o poziție oficială corectă a Președinției, Guvernului și Parlamentului, în această problemă, concretizată, printre altele, de *marcarea Zilei Holocaustului* din România, introducerea în școli, opțional, a studierii Holocaustului și editarea unui manual în acest sens. Vice-președintele F.C.E.R. a mai arătat că, deși de peste trei ani a fost emisă o Ordonanță de Urgență a Guvernului, transformată între timp în lege, care sancționează manifestările și propaganda cu caracter rasist, xenofob, antisemit, ea rareori a fost pusă în aplicare. Și dacă atacuri fizice împotriva evreilor nu au fost înregistrate, au fost pângărite cimitire evreiești, clădirea teatrului evreiesc a fost atacată cu pietre sau pe diferitele monumente evreiești apar inscripții antisemite. De asemenea, manifestări de antisemitism se întâlnesc în presă, cărți, unele emisiuni Tv.

Mulțumind pentru interesanta informare, delegația și-a exprimat satisfacția asupra felului în care evoluează situația din România în privința studierii Holocaustului și răspândirii unor *cunoștințe legate de acest* capitol trist al istoriei României. (E.G.)

Reprezentanți ai F.C.E.R. – prezenți la inaugurarea grupului statuar dedicat Uniunii Europene

La invitația Primăriei generale a Capitalei, o delegație a F.C.E.R., condusă de ing. *Paul Schwartz*, vice-președinte, a participat la inaugurarea grupului statuar din Parcul Herăstrău, dedicat Uniunii Europene și înfățișându-i pe oamenii politici europeni care au pus bazele viitoarei Uniuni. La ceremonie au fost de față, printre alții, familia regală română, ministrul integrării europene, *Anca Boagiu*, *Adrian Iorgulescu*, ministrul Culturii și Cultelor, *Adriean Videanu*, primarul general al Capitalei, ambasadorii țărilor membre și candidate ale U.E., reprezentanți ai cultelor, ofițeri superiori. În numele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz* i-a felicitat pe realizatori pentru grupul statuar. (E.G.)

Comunități etnice – evoluții și raporturi actuale

În zilele de 11-13 mai a.c., a avut loc, la Centrul de Studii Eurasiatice din cadrul Facultății de Istorie a Universității „Ovidius" din Constanța, Simpozionul Național „Comunități Etnice Minoritare - evoluții și raporturi actuale". Specialiști din numeroase institute și centre universitare au susținut comunicări pe tema enunțată. Printre moderatori: **Tania Grinberg** și dr. **Hary Kuller**. Într-unul din numerele viitoare, vom publica intervenția dlui Hary Kuller.

Alegerile din Israel

dezbătute la Fundația Europeană Titulescu

În cadrul programelor sale de dezbateri pe teme de politică externă, Centrul de Studii Strategice din cadrul Fundației Europene Titulescu, a organizat o masă rotundă dedicată alegerilor din Israel. Gazda evenimentului a fost *Adrian Năstase*, fost prim-ministru, președintele de onoare al Fundației, iar invitați de onoare - E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel, și *Dorel Dorian*, redactorul-șef al revistei „Realitatea Evreiască". Au participat actuali și foști ambasadori, consilieri de la M.A.E., specialiști în probleme ale Orientului Mijlociu, ziariști, studenți.

Într-o scurtă introducere, *Adrian Năstase* a schițat ultimele evoluții de pe scena politică israeliană, considerate de el extrem de interesante. Vorbitorul a arătat că, pentru prima dată, în Israel își face apariția un partid de centru, Kadima, și reușește să intre în parlament Partidul Pensionarilor, pe care l-a caracterizat drept partid protestatar. Referindu-se la premierul Ehud Olmert, pe care l-a întâlnit de mai multe ori în Israel și în România, Adrian Năstase a menționat măsurile pe care intenționează să le ia premierul pentru o nouă configurare a granițelor.

E.S. *Rodica Radian Gordon* a ținut să scoată în evidență mai multe elemente determinante ale politicii israeliene din ultimul an: dezangajarea *din august-septembrie, alegerile din teritoriile* palestiniene și impactul pe care l-a avut victoria Hamas asupra electoratului israelian, precum și procesele ce se desfășoară în cadrul populației evreiești religioase. Aceasta - a arătat domnia-sa - se confruntă cu o realitate dureroasă la care nu s-a gândit, faptul că statul evreu renunță să-și împlinească „promisiunea divină". Ea trebuie să elucideze relațiile pe care urmează să le aibă cu statul în condițiile în care guvernul este gata să renunțe la Israelul istoric, o dificultate specială întâmpinând în acest sens numeroși tineri religioși care activează în armată.

Un alt aspect interesant al realității israeliene, a arătat vorbitoarea, este cel economico-social. Benyamin Netanyahu, titularul portofoliului finanțelor în anteriorul guvern Likud, a elaborat și a pus în aplicare un program economic de „strângere a curelei", care a reușit să relanseze spectaculos economia israeliană, prin reducerea programelor sociale și a ajutoarelor de șomaj, ceea ce a dus la sărăcirea unei părți a populației. De aceea, reducerea prăpastiei dintre bogați și săraci a figurat în programul electoral al mai multor partide, în primul rând al Partidului Muncii. În plus, există în continuare mari probleme de securitate. În campania sa electorală, Likud a propus ca, prin votul său, electoratul să se pronunțe și în favoarea sau împotriva retragerii. Rezultatele alegerilor, finalizate cu victoria Kadimei, au demonstrat că o mare parte a populației susține continuarea politicii de dezangajare, astfel că în Knesset, guvernul Olmert are mandatul de a renunța și la alte teritorii.

În programul său politic, a mai arătat Rodica Radian Gordon, guvernul își propune *stabilirea viitoarelor granițe ale Israelului. În* contextul în care Autoritatea Palestiniană condusă de Hamas nu recunoaște existența Israelului, guvernul israelian va încerca să obțină recunoașterea internațională a Israelului definit ca stat democratic și evreiesc, în care majoritatea populației să fie compusă din evrei. Este necesar acest lucru și datorită relansării antisemitismului în Europa, care a îmbrăcat acum și forma antiisraelismului. Israelul, a arătat vorbitoarea, recunoaște necesitatea existenței a două state în regiune - un stat palestinian unde vor putea reveni refugiații, alături de Israel, stat evreu și democratic. Sunt necesare aceste precizări, deoarece arabii din Israel au mai multe propuneri în privința definiției statului pentru a se elimina sintagma de stat evreiesc.

În încheiere, domnia-sa a amintit că, la ora actuală, în Israel s-a desfășurat un schimb de generație, au apărut oameni politici mai tineri, iar spre deosebire de trecut, toți miniștrii importanți din guvern au venit din zona politicului, nu din cea militară.

Dorel Dorian a punctat, la rândul său, cele mai importante evoluții politico-sociale din Israel, contribuția adusă de imigranții români în dezvoltarea statului și și-a exprimat optimismul în ce privește viitorul țării.

Dezbaterile care au urmat și întrebările adresate ambasadoarei Israelului s-au concentrat asupra problemei fixării granițelor viitoare ale statului, a modalităților în care se va realiza recunoașterea internațională, a marilor probleme demografice cu care se confruntă Israelul, element determinant pentru realizarea unui stat cu majoritate evreiască, a imposibilității, cel puțin deocamdată, de a se negocia cu guvernul Hamas, a rolului gardului de securitate. De asemenea, au fost abordate aspecte ca imposibilitatea trasării unor granițe etnice pure și, în acest context, situația minorității palestiniene din Israel și a celei evreiești din teritoriile palestiniene, posibilitatea ca România să joace din nou un rol în conflictul din Orientul Mijlociu (din cauza condițiilor schimbate, ideea nu mai este fezabilă - a fost răspunsul E.S. Rodica Radian Gordon), rolul Rusiei în regiune, amenințarea iraniană și multe altele.

Concluziile au fost trase de ambasadoarea Statului Israel, care a subliniat că situația din Israel este mult mai complexă decât problema conflictelor care se evocă de cele mai multe ori, în centrul atenției fiind chestiunea fixării unor granițe stabile și permanente. De asemenea, societatea israeliană se confruntă cu o serie de conflicte și tensiuni, specifice celor occidentale. Israelul, a arătat ambasadoarea, nu este singura societate cu probleme identitare.

Încheind manifestarea ca gazdă a întâlnirii, Adrian Năstase a arătat că alegerile israeliene s-au desfășurat în condițiile unui schimb de generație și într-un context regional modificat, mai ales în ceea ce privește teritoriile palestiniene unde au avut loc schimbări majore fundamentale, domnia-sa subliniind că, alături de mesajul politic transmis și receptat de alegători, Hamas-ul a câștigat și din cauza dimensiunii sociale.

EVA GALAMBOS

Contribuția evreilor la modernizarea societății românești

Miercuri, 10 mai a.c., în holul Muzeului de Istorie a României, s-a inaugurat o expoziție omagială cu piese de mare valoare documentar-istorică și artistică. Expoziția este dedicată unor momente importante din istoria monarhiei în *contextul românesc:*

- 140 de ani de la depunerea jurământului de credință de către prințul Carol de Hohenzollern în fața Adunării Constituante a Locotenenței domnești și a Guvernului
- 125 de ani de la proclamarea regatului și încoronarea domnitorului Carol I și a Elisabetei
- 100 de ani de la Expoziția Națională organizată în onoarea domniei de 40 de ani a regelui Carol I. Tot atâtea evenimente jubiliare în care s-a implicat plenar și evreimea română, sau care au marcat destinul evreilor de pe aceste meleaguri. Căci, chiar dacă venirea prințului Carol în România nu a fost de bun augur pentru evrei, totuși, ei s-au zbătut să-și afirme întreaga lor forță constructivă în favoarea societății românești.

Se știe că sub semnătura lui Carol a fost promulgată acea Constituție pe care Adolf Stern, unul dintre membrii marcanți ai obștii evreiești din epocă, a denumit-o „famen" (castrat, decăzut), întrucât, conform articolului 7, străinii necreștini nu puteau dobândi cetățenia română. Ce-i drept, în optica lui Adolf Stern, măsura a fost luată „în scopul de a potoli viforul stârnit împotriva noului domnitor și violența antisemită fără precedent a unei mase inconștiente, care, în timp ce în Cameră se discuta articolul 7 al noii Constituții, a atacat și devastat Templul Coral,

Fragment din gravura lui Graziani, reprezentând *carul alegoric* al evreilor

care își aștepta inaugurarea. Este adevărat că prințul a primit vestea cu sinceră indignare, dând din caseta lui privată șase mii de galbeni pentru repararea Templului. Acest gest de mărinimie nu a împiedicat însă promulgarea unei suite de măsuri și legi antievreiești, iscălite de domnitor în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Astfel, în această perioadă, obștea evreiască a trăit între excludere, dar și încercare de integrare în realitățile românești: sprijină *material, moral și cu jertfe umane războiul pentru* cucerirea independenței de stat (1877-1878); contribuie la propășirea economică, culturală și politică a României.

În anul 1881, evreii sunt prezenți la serbările legate de proclamarea regatului și a încoronării. În cortegiul istoric care a defilat în acea zi de 10 mai, „carul alegoric al evreilor stârni admirație" (v. foto) - nota în amintirile sale Adolf Stern, unul dintre *principalii organizatori ai acestei impresionante* participări evreiești. „Carul închipuia încoronarea regelui Solomon. O gardă de onoare purta steagul tricolor în fruntea carului, iar în urma lui veneau delegațiile evreilor din toată țara. Evreii au adus regelui o urare simbolică, dorindu-i o domnie de glorie și pace, ca aceea a înțeleptului rege, clădirorul Marelui Templu din Ierusalim, ursitorul sublim al Cântării cântărilor".

Dar cu ce a contribuit obștea evreiască la modernizarea societății românești s-a văzut cu adevărat la Expoziția națională din 1906, organizată în București „în onoarea glorioasei domnii de 40 de ani a Majestății sale regelui Carol I". Spațiul ziarului nu ne permite să reproducem miile de nume de persoane, firme și instituții evreiești, din toată România, premiate cu ocazia acestei expoziții. Menționăm doar categoriile de premii primite și de către participanții evrei: medalii de aur, argint, bronz cu diplome speciale. Diferite categorii de premii au fost acordate și unor personalități și instituții ale cultului mozaic. Printre sponsorii premiilor acordate au figurat cu sume importante și câteva personalități ale obștii evreiești.

Desigur, în participarea evreilor la evenimentele jubiliare ale epocii nu aspectele festiviste sunt importante, ci faptul că ele exprimau potențialul economic, nivelul cultural și maturitatea politică a acestei colectivități. Dovezi certe, care contrazic pe cei care își propun să creeze, în continuare, o imagine denigratoare la adresa evreilor de ieri și de azi.

LYA BENJAMIN

La șase luni după inaugurare

Institutul Național pentru Studierea Holocaustului în România realizează obiective ambițioase

Inaugurat în urmă cu șase luni, Institutul pentru Studierea Istoriei Holocaustului în România se prezintă astăzi într-o haină nouă. Clădirea fostei școli evreiești, veche de 100 de ani, oferită ca sediu de Fundația „Caritas" și de F.C.E.R., este acum un centru elegant, luminos, cu pereții albi și birouri cochete, un mediu prielnic și stimulativ pentru cercetare. „Da, am reușit să reabilităm parțial clădirea, cu fonduri de la guvern, dar, fiindcă nu suntem proprietari, nu avem voie să facem decât reparații curente", ne spune generalul *Mihail Ionescu*, directorul Institutului. Clădirea - menționează domnia-sa - are nevoie de reparații capitale, ar trebui consolidată, acoperișul schimbat, geamurile înlocuite și făcută o altă instalație de încălzire. „Sperăm să găsim o soluție, poate vom apela la niște sponsori din străinătate, ne gândim la Claims Conference sau chiar la proprietar. Sunt convins că până la urmă vom răzbi", afirmă directorul Institutului.

De la înființare, au fost făcuți și alți pași importanți. Institutul a reușit să soluționeze parțial problema cadrelor. Alături de persoane cunoscute care s-au implicat și înainte în probleme ale Holocaustului (*Alexandru Florian*, fost membru al Comisiei „Wiesel", numit director executiv, *George Voicu*, șef de cercetare) au fost angajați și trei cercetători tineri, foarte bine pregătiți, precum și personal administrativ, cu speranța angajării altor oameni de specialitate. Dar chiar și cu această mică echipă, activitatea a început în forță. În ianuarie, a fost organizată conferința internațională dedicată marcării a 65 de ani de la pogromul din București. În prezența unor personalități din țară și din străinătate, autori ai prelegerilor prezentate sau făcând parte din asistență (membri ai corpului *diplomatic, istorici, sociologi, oameni de știință, reprezentanți ai societății* civile, conducerea și membri ai F.C.E.R., supraviețuitori ai pogromului), conferința s-a bucurat de o apreciere deosebită, iar comunicatele și conținutul dezbaterilor sunt pe cale de a fi publicate într-un volum. De asemenea, s-a început lucrul la editarea unui volum de documente germane despre Holocaustul din România și au fost lansate și câteva proiecte de cercetare. Institutul își mai propune să organizeze conferințe lunare despre problemele Holocaustului în context contemporan, abordându-se aspecte legate de antisemitism, negaționism, *multiculturalism , respectul celuilalt.*

*

În ziua în care am vizitat Institutul, era în curs de desfășurare sesiunea de trei zile de pregătire a profesorilor de istorie care predau noțiuni despre Holocaust. Intitulat „Predarea problemei Holocaustului în România",

Profesori de istorie învață despre Holocaust

programul a fost organizat împreună cu Centrul de Studii Ebraice „Goldstein Goren" al Universității București și cu Asociația pentru Dialog și Educație Civică, având sprijinul financiar al Institutului „Yad Vashem" și al Task Force International, programul internațional educațional pentru menținerea memoriei Holocaustului. Au participat 70 de profesori din întreaga țară. Printre lectori, cunoscuți cercetători din țară și din străinătate, iar tematica prelegerilor a cuprins aspectele esențiale legate de fenomenul Holocaustului în general și de cel românesc. În afara conferințelor, s-a desfășurat și un *workshop* având ca tematică metodologia predării Holocaustului.

65 de ani de la pogromul din Iași

*

Unul dintre cele mai ambițioase proiecte ale Institutului este organizarea la Iași, între 28-30 iunie, a comemorării celor 65 de ani de la pogromul desfășurat în acest oraș, eveniment pentru care guvernul român a alocat fonduri generoase. Este în curs de pregătire un program bogat care va cuprinde numeroase manifestări: o conferință internațională, un „traseu al Memoriei", de vizitare a locurilor unde s-a desfășurat pogromul, precum și ceremonii la cimitirul evreiesc, la Monumentul victimelor „Trenurilor morții" din Podu Iloaiei, Târgu Frumos și Iași. Sunt invitați să participe o serie de personalități din țară și din străinătate, printre care președintele Traian Băsescu și ministrul de externe Mihai Răzvan Ungureanu, ambasadori, supraviețuitori ai pogromului și alții. „Este un *remember*, necesar astăzi, al unei pagini întunecate a trecutului apropiat din istoria *României. Beneficiile unei astfel de rememorări se vor reflecta în creșterea* gradului de conștientizare de către societatea românească a problemelor Holocaustului în România, în sporirea atitudinii ferme a societății față de manifestările de antisemitism și de negare a Holocaustului", a tras concluzia generalul Mihail Ionescu după prezentarea acestui proiect. (E.G.)

Ordonanța nr. 31/2002 a devenit Lege

Problema rămâne. Cine se situează în afara ei?

După o îndelungată așteptare, după dezbateri în cadrul comisiilor de specialitate și în cele două Camere ale Parlamentului și votarea de către deputați și senatori, la 27 aprilie a.c., președintele Traian Băsescu a semnat Decretul privind promulgarea Legii pentru aprobarea Ordonanței de Urgență nr. 31/2002 a Guvernului, privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii. Comunitatea evreiască salută acest demers. Pentru a ne informa cititorii despre semnificația adoptării legii, am cerut opinia unor personalități, care, prin activitatea lor, joacă un rol important în combaterea antisemitismului și negaționismului.

ALEXANDRU FLORIAN,
director executiv al Institutului pentru Studierea Holocaustului în România, „Elie Wiesel"

Există o procedură tehnică în ce privește transformarea unei ordonanțe în lege. Orice Ordonanță de Urgență trebuie să intre în Parlament și trebuie să fie votată pentru a deveni lege. Până atunci, însă, Ordonanța de Urgență își face efectul, funcționează ca orice lege ordinară. Ceea ce este nou și bun în transformarea Ordonanței nr. 31/2002 în lege este faptul că a adus o serie de clarificări privind unele articole din ordonanță. Aș menționa modificarea de la articolul doi, aliniatul patru, unde se dă definiția Holocaustului, care, în mare măsură, este similară cu definiția dată în Raportul Comisiei Wiesel, în sensul că este menționat faptul că evreii au fost principala țintă și că Holocaustul este o situație unică trăită de evreii europeni în timpul celui de-al doilea război mondial. În același timp, se subliniază faptul că victime în cel de-al doilea război mondial au fost și romii. Așa cum se știe, în România, din cei 25.000 de romi deportați în Transnistria, 11.000 nu s-au mai întors. O mică observație critică: ordonanța s-a emis în martie 2002 și a devenit lege în mai 2006, după patru ani, o perioadă cam lungă de timp, după părerea mea. Sper că această transformare a Ordonanței de Urgență în lege să fie un prilej pentru funcționarea ei, pentru că până acum, cu foarte mici excepții și în cazuri marginale, după părerea mea, Ordonanța de Urgență nu a funcționat. Aș putea aminti câteva cazuri pe care organizații civice sau F.C.E.R. le-au considerat ca fiind abateri grave de la spiritul ei. Deși au fost semnalate, fie Procurorului General, fie justiției, fie la Președințe sau la alte instituții ale statului, ele au rămas fără răspuns. Ba uneori - cum este cazul istoricului Corvin Lupu din Sibiu - Procuratura, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel din Sibiu a investigat cazul, dar a considerat și a decis că articolul publicat de Corvin Lupu în revista „Transilvania" nu trebuie sancționat, întrucât nu s-ar încadra în prevederile Ordonanței privind negarea Holocaustului, deși acolo era o frază clară și s-a dispus neînceperea urmăririi penale. Problema practică pentru societatea românească și pentru instituțiile statului este de a învăța să folosească această lege ori de câte ori este cazul, indiferent de cei care, într-un fel sau altul, transmit în public mesaje cu caracter negaționist sau fac cultul criminalilor de război. Rămâne de văzut în ce mod se va beneficia de efectul acestei legi. Noi nu putem să spunem decât că e bine că a apărut și urmează să monitorizăm efectele pe care le va produce în societatea românească.

„Instituțiile statului trebuie să învețe să folosească legea"

Statul de drept, prin definiție, înseamnă respectarea legii. Deci, o lege trebuie respectată, trebuie aplicată... Orice lege răspunde unui imperativ social. Așa este cazul și cu acestă lege. Aplicarea ei nu va însemna numai veghea, vigilența instituțiilor statului, dar și o cunoaștere tot mai profundă a problematicii Holocauastului, de către slujitorii unor instituții ale statului, precum procurori, judecători, avocați și personalul Ministerului Administrației Publice și Internelor. Numai cunoscând nocivitatea unor manifestări condamnate de lege, de către cei chemați s-o aplice, punerea ei în practică va garanta efectele benefice asupra societății.

General MIHAIL IONESCU,
director general al Institutului pentru Studierea Holocaustului în România, „Elie Wiesel"

*

Î.: - *Credeți că transformarea Ordonanței în lege va facilita punerea ei în aplicare?*

R.: - Faptul că Ordonanța s-a transformat în lege nu este o condiție pentru punerea ei în aplicare, ea doar a clarificat niște probleme. Rămâne la latitudinea autorităților statului - Ministerul Administrației Publice și Internelor, Procuratură, Ministerul de Justiție - cum aplică această lege. Este greu să apreciem acum efectele ei practice asupra societății românești. Sincer, eu sper să nu fie nevoie să se aplice, în sensul că societatea civilă, toți oamenii din România, să fi avut deja posibilitatea să afle cât mai multe despre ce a însemnat Holocaustul evreilor din țara noastră, să nu mai asistăm la manifestări publice, care, fie neagă Holocaustul, fie promovează imaginea unor lideri politici sau responsabili din perioada guvernului Antonescu sau promovează imaginea mareșalului Antonescu, ca erou al neamului.

La 28 martie 2002, a intrat în vigoare Ordonanța de Urgență nr. 31, din 13 martie 2002, privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promo-vării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii. La sfârșitul lunii aprilie 2006, aceasta Ordonanță, ajunsă între timp celebră, a devenit Lege. Venirea la putere a unui nou guvern și mai mult de trei ani au fost necesari pentru a duce la bun sfârșit această procedură inițiată în 2002, în regim de urgență. Fără îndoială că, fără răbdarea, perseverența și presiunile exercitate de organizațiile evreiești din România (F.C.E.R., M.C.A. România, A.E.R.V.H. etc.), această Ordonanță ar fi continuat să fie mutată de pe un birou pe altul de către cei care ar fi dorit ca ea să nu fi fost niciodată emisă. De la data emiterii sale și până în prezent, O.U.G. 31/2002 a rămas un document prăfuit, folosit numai în scopuri politice.

MARCO M. KATZ,
Centrul de Monitorizare a Antisemitismului din România

O dată cu numirea sa în funcție, președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, a readus acest document și scopul pentru care a fost emis în atenția publică și a revitalizat procesul de promulgare a lui în lege. Susținut și de dl *Peter Eckstein Kovács*, senator și membru al Grupului Parlamentar de Prietenie cu Statul Israel, dl președinte Vainer, deputat și reprezentant al Comunității Evreiești în Parlamentul României, a reușit să ocolească multiplele obstacole ridicate în calea adoptării primei legi menite să apere drepturile minorităților în mod pragmatic și sistematic.

Începutul unui lung proces de educare

Despre motivele care au dus la emiterea acestei Ordonanțe în 2002 s-a scris mult. La fel de mult s-a scris și despre motivele invocate de cei care au împiedicat transformarea Ordonanței în lege. Mai puțin s-a scris despre faptul că, de la data la care O.U.G. 31/2002 a intrat în vigoare și până în prezent, au avut loc mai multe incidente cu caracter rasist și antisemit. La fel de puțin s-a scris că până în prezent nici o persoană vinovată de *încălcarea acestei* Ordonanțe nu a fost adusă în fața justiției și trasă la răspundere. În aceste condiții, nu putem să *nu ne întrebăm* dacă și după promulgarea Ordonanței în Lege, toleranța arătată de autorități față de acte rasiste și antisemite va continua.

Oare cu ce va schimba noua lege mentalitățile care stau la baza modului permisiv și tolerant cu care negaționiștii, antisemiții și rasiștii sunt tratați în prezent? La urma urmei, tot cei care au fost până acum responsabili cu implementarea prevederilor O.U.G. 31/2002 vor fi responsabili și de acum înainte cu implementarea prevederilor noii legi.

Noua/veche lege este numai începutul unui lung proces de educare a celor care refuză să accepte faptul că nivelul de dezvoltare a unei societăți se măsoară și prin modul în care majoritatea înțelege să se raportezela minoritățile care trăiesc în sânul ei și să le respecte drepturile La urma urmei, toți suntem copiii lui Dumnezeu și toți căutăm o viață liniștită pe care dorim să o trăim cu demnitate și respect unul față de celălalt.

Evreii bănățeni – trecut și prezent

O fascinantă prelegere la Centrul de Studii Ebraice al Universității București

Centrul de Studii Ebraice al Universității București a organizat o prelegere-dezbatere asupra unui subiect incitant - viața evreilor bănățeni. Pornind de la lucrarea „Memoria salvată. Evreii din Banat ieri și azi", lucrare colectivă a Universității de Vest din Timișoara, conferențiar *Smaranda Vultur*, sub îndrumarea și cu participarea căreia s-a realizat volumul, a prezentat modalitatea în care s-a născut cartea, un exemplu de istorie orală, bazat pe amintirile și memoriile individuale. Cercetătorii, care fac parte din grupul „A treia Europă", și-au propus și au și finalizat, în parte, un proiect foarte ambițios. În condițiile în care, în zona Banatului multietnic, colectivități mari cu tradiții istorice (germani, evrei, slovaci etc.) sunt pe cale de dispariție, ei s-au gândit „să salveze ceea ce se poate salva" din istoria și trăirile acestor grupuri etnice. Până acum au fost realizate două cercetări, despre germanii și despre evreii din Banat. În argumentarea alegerii tematicii, Smaranda Vultur a subliniat caracterul particular al acestui demers, Banatul reprezentând o zonă specială, unde un mare număr de etnii au coabitat sub diverse imperii. Acest tip de coabitare - a arătat vorbitoarea - a dat naștere unei altfel de înțelegeri și a problemei asimilării, și a situației diferite a comunității evreiești față de alte zone ale țării. Amintind în context o altă realizare de istorie orală legată de evrei, Arhiva „Șoah" a Fundației Steven Spielberg, Smaranda Vultur a opinat că acest proiect, pe lângă valoarea sa deosebită de a salva memoria Holocaustului, are o carență: „se ocupă de moarte și ratează viața", pe când proiectul grupului „A treia Europă", legat de evreii bănățeni, țintește viața.

„Memoria salvată. Evreii din Banat ieri și azi", cuprinde un ciclu de interviuri cu reprezentanți ai generației vârstnice și de mijloc, autorii considerând că aceste amintiri trebuie salvate mai întâi. Au fost aleși subiecți din Timișoara, Lugoj și Reșița, aceștia făcând parte din cele mai diverse categorii sociale - intelectuali, foști comercianți, meseriași sau simpli muncitori, ortodocși și neologi, mai religioși sau mai puțin religioși, de diferite orientări politice, din familii pur evreiești sau din familii mixte, cu descrierea interacțiunii în cadrul familiei, cu prietenii, cu mediul în care se trăia și se muncea. În final, s-a reușit redarea un tablou realist a ceea ce înseamnă viața în condițiile unei regiuni specifice cum este Banatul. Multe dintre aceste tipuri de relații și interacțiuni sau condiții de trai s-au regăsit și la alte etnii cercetate de grup. În abordarea acestui subiect - a arătat Smaranda Vultur, care, în prelegerea sa, s-a ocupat mai ales de metodologia folosită în această cercetare - s-a lucrat nu cu focalizarea asupra unor evenimente, ci evenimentele au fost vizualizate în contextul vieții fiecărui intervievat, accentul fiind pus pe individualizarea făcută de cel chestionat. Vorbitoarea a menționat că inițiativa grupului a fost foarte bine primită de comunitățile evreiești din zonă, care s-au mobilizat pentru a participa în număr mare la proiect. Principalul aspect pe care grupul și-a propus să-l analizeze a fost modul cum au reușit evreii din Banat să-și creeze o identitate față de celelalte etnii. Interesantă a fost constatarea că, în pofida deosebirilor de situații, de trăire pe mai multe planuri identitare, la toți intervievații a existat conștiința apartenenței la aceeași familie, conștiința specificității. În acest context, Smaranda Vultur a constatat varietatea tipurilor de răspuns dat la întrebarea: „Ce este un evreu?", ca și la întrebarea; „Ce a menținut comunitatea evreiască?". O altă particularitate a evreilor bănățeni, a remarcat vorbitoarea, este deschiderea către ceilalți, către populația majoritară și celalalte etnii, toți intervievații vorbind despre buna trăire în contact cu aceștia, având cele mai frumoase amintiri despre prieteni, vecini sau colegi neevrei. Deși, în timpul războiului, în Banat nu s-au efectuat deportări masive, o parte dintre intervievați fie au făcut parte dintre cei duși în Transnistria, fie, provenind din Ardealul de Nord, au fost deportați, ei sau familiile lor, în lagărele de exterminare de la Auschwitz-Birkenau. Impresionantă în relatarea acestor evenimente, a constatat vorbitoarea, a fost nuditatea discursului care a conferit o notă dramatică evocărilor celor în cauză.

Concluzia Smarandei Vultur este că, în pofida vicisitudinilor prin care a trecut populația evreiască, a perspectivei dispariției comunității, mesajul intervievaților a fost pozitiv și optimist, ceea ce - a subliniat ea - este și un semn încurajator de a continua acest tip de cercetare.

EVA GALAMBOS

Artiști ai Operetei între noi

În ziua de 14 mai a.c., la Centrul Cultural Comunitar din București, a avut loc un recital susținut voluntar de artiști ai Teatrului Național de Operetă „Ion Dacian". La organizarea acestei manifestări, pe lângă conducerea teatrului și a C.E.B., a contribuit și Asociația „Amicii Operetei". În timpul recitalului, am avut prilejul să admirăm minunatele interpretări realizate de *Mioara Manea Arvunescu, Eugenia Ilinca, Anton Zidaru, Ștefan Popov* și *Matei Nicolescu*, acompaniați la pian de *Crinela Barbu*. Ne-au delectat cu arii și duete din „Contesa Maritza", „Lisystrata", „Prințesa circului", „My Fair Lady", „Văduva veselă", precum și cu șansonete celebre, ce au produs multă satisfacție și bucurie prin frumusețea și căldura intrepretărilor. Îi așteptăm oricând în mijlocul nostru. (ZIGMUND TAUBERG)

O povestire de GHEORGHE SCHWARTZ - citită de ZIUA EUROPEI:

„VACILE SPERANȚEI"

„Cafeneaua este un loc de întâlnire, de confruntări intelectuale și de conversație. Dacă ar fi să desenăm o hartă a cafenelelor, am obține un contur comun al ideii europene". Aceste rânduri, aparținând lui George Steiner, au fost punctul de pornire al unui interesant proiect cultural inaugurat de *Ziua Europei* (9 mai a.c.) de Institutul Regiunilor din Europa. Institutul, cu sediul la Salzburg, are drept obiective: atenție sporită acordată regiunilor și comunităților în procesul european de extindere; mai buna cunoaștere a acestora; valorificarea beneficiilor și a potențialului economic și inter-regional. De Ziua Europei, marcată de cele 25 de state membre ale U.E., precum și de România și Bulgaria, președinția austriacă a Consiliului U.E., în colaborare cu P.E.N. Club International, au invitat 27 de scriitori importanți din țările respective să citească o povestire pe tema „Europa fascinează" în „Café d'Europe" a fiecăreia dintre cele 27 de capitale europene.

La București, evenimentul - găzduit de Grand Café Galleron - a avut ca preambul o conferință de presă la care au participat ministrul Afacerilor Externe, *Mihai Răzvan Ungureanu*, ministrul Integrării Europene, *Anca Boagiu*, ministrul Justiției, *Monica Macovei*, secretarul de stat în M.A.E., *Theodor Baconsky*, E.S. *Christian Zeileissen*, ambasadorul Austriei în România, scriitorul *Gheorghe Schwartz*, care a citit un fragment din povestirea „Europa sau despre diferitele descifrări de pe pielea din fibră de sticlă a vacilor speranței". Textul integral în lectura autorului, membru în Consiliul de Conducere al Uniunii Scriitorilor și al Filialei P.E.N. din România, a fost ascultat de cei prezenți în după-amiaza aceleiași zile. Autor a peste douăzeci de volume de proză, laureat al unor prestigioase premii și distincții literare, *Gheorghe Schwartz*, unul dintre intelectualii evreo-români cu care ne mândrim, a fost sărbătorit de curând de comunitatea noastră, când a devenit sexagenar. Din partea F.C.E.R., a participat consilierul cultural dr. ing. *José Blum*. (I.D.)

EVREII ÎN LUME

Cei mai importanți membri ai noului guvern israelian

Noul cabinet israelian cuprinde atât nume vechi cât şi nume noi. Redăm câte o schiță de portret a celor mai importanți miniştri.

Premierul **EHUD OLMERT.** Fostul primar carismatic al Ierusalimului, la îmbolnăvirea lui Ariel Sharon, în ianuarie, i-a preluat funcțiile. Olmert nu a fost militar, dar este considerat un om de stat capabil. Provenind din Partidul Likud, el l-a urmat pe Sharon când fostul premier a decis să formeze partidul centrist Kadima. Olmert este considerat un pragmatic, decis să continue politica de retragere a lui Sharon şi să fixeze granițele definitive ale Israelului chiar şi fără negocieri cu palestinienii.

Ministrul de externe, **TZIPI LIVNI.** Este a doua femeie, după Golda Meir, care deține portofoliul externelor şi mulți consideră că într-o zi va ajunge şi ea în „vârf". Fostă agentă Mossad, şi-a început cariera politică în guvern ca ministru al imigrării şi de justiție în guverne anterioare Likud.

Ministrul apărării, **AMIR PERETZ.** Președintele Partidului Muncii, fost activist sindical, a devenit principalul partener al lui Olmert în noul cabinet de coaliție. Numirea lui în fruntea apărării a provocat multe nedumeriri, dat fiind lipsa experienței lui militare.

Ministrul de finanțe, **AVRAHAM HIRCHSON.** Om de încredere al lui Olmert, se aşteaptă ca Hirchson să continue reformele de piață, inițiate de predecesorul său, Benjamin Netanyahu. Ca ministru al turismului în guvernul anterior, Hirchson a contribuit la introducerea competiției în sectorul aviației comerciale israeliene şi a realizat proiecte comune cu omologul său din Autoritatea Palestiniană.

Ministrul pentru dezvoltare regională, **SHIMON PERES.** Cel mai vârstnic om de stat israelian, Peres a primit un rol important în noul guvern. El îşi va concentra eforturile în direcția dezvoltării Galileei şi Neghev-ului, zone cărora li se acordă o importanță deosebită după retragerea din Gaza, fiind locul unde mulți coloniști de acolo au fost reaşezați. Laureat al Premiului Nobel pentru Pace, pentru rolul său ca arhitect al acordurilor de pace, Peres ar putea oferi un sprijin moral planului lui Olmert de anexare a blocurilor de coloniști din Cisiordania.

Ministrul pentru securitate internă, **AVI DICHTER.** Fost şef al Shin Beth (securitate internă), care a susținut politica de lichidare a liderilor organizațiilor teroriste palestiniene, Dichter este considerat omul care a făcut cel mai mare salt din sectorul securității în cel politic.Se aşteaptă să-şi aplice experiența în lupta împotriva valului de criminalitate ce a cuprins Israelul. **(E.G.)**

O israeliancă - viitor primar general al Budapestei?

Printre numeroşii doritori de a ocupa postul de primar general al capitalei ungare figurează o candidată mai puțin obişnuită - o israeliancă de origine maghiară. Este vorba de *Eva M. Amichay*, născută la Pecs şi specializată în urbanistică la Budapesta, ocupând timp de cinci ani o funcție în acest domeniu la Primăria Capitalei ungare. În 1985, nemaisuportând atmosfera antisemită de acolo, a emigrat împreună cu cei doi copii în Israel, unde a lucrat tot ca urbanist la Tel Aviv. Revenind la Budapesta în 2004, dar menținându-şi postul din Israel, şi-a pus în cap să-şi fructifice cunoştințele şi experiența în folosul acestui oraş. Cutreierând străzile, şi-a dat seama că există numeroase probleme de rezolvat: în primul rând, construirea unei şosele de centură pentru circulația autocamionelor, combaterea corupției, a poluării, reabilitarea rețelei de tramvaie. Programul ei, elaborat în doi ani de muncă temeinică, urmează a fi completat cu ajutorul celor mai buni specialişti în domeniu şi prezentat populației. Ea doreşte să candideze ca independentă, aşa că va avea nevoie de mulți sprijinitori pentru a-şi realiza proiectele.

Eva M. Amitay - care îşi păstrează numele luat la sosirea în Israel - îşi asumă calitatea de israeliancă şi vrea să lupte împotriva antisemitismului afişând propria personalitate. Ea consideră o absurditate că în Buletinul Capitalei privind istoria Budapestei nici măcar nu apare cuvântul evreu. Comentând problema apartenenței, în condițiile în care şi-a păstrat cetățenia israeliană, Eva M. Amichay a declarat: „Sunt ca o amfibie, eu trăiesc în două culturi şi, în mare parte a lumii, acesta nu reprezintă un dezavantaj".

EVA ȚUȚUI

Deplâns de evreii germani şi de Angela Merkel, cancelarul Germaniei

PAUL SPIEGEL, președintele comunității din această țară, a murit la 68 de ani

Paul Spiegel, președintele Consiliului Central al Evreilor din Germania, în fruntea căruia s-a aflat începând din anul 2000, a murit la vârsta de 68 de ani, după o lungă suferință. „Este o pierdere profundă şi de nedescris" - au apreciat membrii Consiliului. La rândul său, cancelarul german, Angela Merkel, l-a evocat pe Spiegel, afirmând că „a fost o personalitate impresionantă care şi-a dedicat viața edificării unui viitor bun pentru comuni-tatea evreilor din Germania. Paul Spiegel a fost un propovăduitor al democrației. El a avertizat când mulți au ales tăcerea. Contribuția lui la curajul civic şi respectul reciproc şi poziția lui împotriva antisemitismului şi xenofobiei au fost exemplare", a afirmat ea. Numărul evreilor din Germania se cifrează la 120.000

Spiegel s-a născut la 31 decembrie 1937, în localitatea Warendorf, în apropiere de Münster. Împreună cu mama lui, Rose, a supraviețuit Holocaustului, ascunzându-se în Belgia; tatăl lui, Hugo, a supraviețuit lagărelor din Buchenwald, Auschwitz şi Dachau. În schimb, sora lui, de 11 ani, a fost arestată în 1942, în timp ce se ducea să caute alimente pentru familie. A fost deportată la Auschwitz, unde a murit. Durerea pentru pierderea surorii sale este descrisă în cartea sa autobiografică „Din nou acasă? Amintiri", publicată în 2001.

Implicarea lui Spiegel în viața comunității evreieşti din Germania a început în 1967, când devine reprezentantul evreilor în Consiliul orăşenesc din Düsseldorf. În 1984, este ales președinte al comunității locale, iar nouă ani mai târziu devine unul dintre cei doi vice-președinți ai Consiliului Central. Ales președinte al organizației în 2000, el a reprezentat o punte între generația care a supraviețuit lagărelor de concentrare şi generațiile de evrei germani de după război. Ca președinte, a participat la mai multe evoluții majore din viața comunității germane postbelice. În 2003, a semnat primul acord între Guvernul Federal şi Consiliu, în acest fel comunitatea evreiască devenind egală cu comunitățile catolică şi protestantă din Germania. A participat, de asemenea, la elaborarea acordului de despăgubire pentru supraviețuitorii lagărelor naziste care au prestat muncă de sclavi şi a fost consultant în elaborarea noii legi germane a imigrării. În ultimii 15 ani, comunitatea evreiască din Germania a crescut de patru ori, mai ales datorită influxului evreilor din fosta Uniune Sovietică. După un val de violențe xenofobe din Germania în 2000, Spiegel a început o campanie, denumită „Gesichtzeigen" („Arată-ți fața"), în care personalități publice îi încurajau pe germani să ia poziție împotriva xenofobiei sub toate formele. De curând, el a reuşit să restabilească relațiile cu congregațiile evreieşti reformate din Germania, deschizând calea acceptării lor oficiale în cadrul Consiliului.

EVA GALAMBOS

AFGANISTAN

Seder în condiții de război

Îl cheamă Zebulon Simintov, a fost acuzat de trădare, asasinat şi spionaj în favoarea Mossad-ului şi este ultimul evreu din Afganistan. Este un titlu nou, deoarece până de curând l-a împărțit cu Isaac Levin, celălalt evreu care se mai afla la Kabul. Ambii au fost aruncați în închisoare şi torturați pentru convingerile lor religioase în timpul regimului talibanilor, care au închis singura sinagogă din capitală şi au confiscat Sulurile Sfinte. Acum Simintov a rămas singur deoarece, în martie 2005, Levin a decedat. Cu toate acestea, el a organizat o masă de Seder la Sinagoga din Kabul, aflată într-un proces lent de degradare. Oaspeții lui Simintov au fost patru evrei vest-europeni, aflați în Afganistan. Îmbrăcat într-un costum afgan tradițional, el a recitat într-o ebraică perfectă povestea ieşirii evreilor din Egipt din *Hagada*. La ceremonie a fost ajutat de un tânăr afgan, care a împărțit oaspeților Hagadale oferite de armata americană, azima - trimisă din Brooklyn şi a servit vin preparat în casă (Afganistanul fiind o țară musulmană, băuturile alcoolice sunt greu de găsit). Ceremoniile s-au desfăşurat mai greoi din cauza frecventelor întreruperi de curent. Oaspeții de la *Seder* erau angajații unor companii din Kabul, obligați să plece devreme de la masă din cauza restricțiilor de circulație din capitală.

Un *Seder* mai oficial a fost organizat la Camp Phoenix, baza militară americană, unde evreii au consumat vin fără alcool şi au primit „rații de Pesah", pachete conținând cantități miniaturale din toate alimentele simbolice care se consumă cu acest prilej.

Evreii din Afganistan au o istorie de 800 de ani şi, la un moment dat, aici trăiau 40.000 de evrei. Antisemitismul de inspirație nazistă, ocupația sovietică şi venirea la putere a talibanilor au constrâns un număr din ce în ce mai mare de evrei afgani să plece din țară spre Israel şi Statele Unite. Doar Zebulon Simintov şi Isaac Levin au decis să rămână, confruntându-se cu nenumărate obstacole pentru a păstra moştenirea evreiască a Afganistanului, îndurând greutăți de nedescris pentru a avea grijă de sinagogă şi a salva Sulurile Sfinte.

Ultimul evreu din Ashmara își amintește de trecut

Sami Cohen, de 58 de ani, este ultimul evreu din Ashmara - Eritreea. În tinerețea lui, aici trăia o comunitate înfloritoare de 500 de evrei. Emigrarea, decesele şi revoluția au schimbat toate acestea. Cohen a rămas în oraş singur pentru a avea grijă de sinagogă şi de cimitir. Primii evrei au venit în Eritreea din Yemen, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, o dată cu expansiunea colonială italiană şi dezvoltarea relațiilor comerciale. Mai târziu, după 1930, li s-au alăturat alți evrei care s-au refugiat din cauza intensificării antisemitismului în Europa. O parte dintre ei a plecat după crearea Israelului, dar cei mai mulți au părăsit-o din cauza războiului de independență dus, timp de 30 de ani, de Eritreea. Familia lui Sami Cohen a plecat la izbucnirea celui de-al doilea conflict dintre Etiopia şi Eritreea, în 1998. El a decis să rămână, în condițiile în care în Eritreea iudaismul nu este o religie recunoscută oficial. Sinagoga este aproape tot timpul încuiată, Cohen ducându-se să se roage acolo doar dacă se adună suficientă lume - vizitatori, diplomați şi oficialități O.N.U. Anul trecut, când sinagoga din Ashmara a împlinit 100 de ani, mulți evrei originari de aici au revenit. Sinagoga este adăpostită într-o clădire simplă. În mica şcoală învecinată se mai află o expoziție de fotografii vechi ilustrând viața evreiască înfloritoare din trecut. **(E.G.)**

Din istoria comunităților evreieşti de pretutindeni

Evreii din Polonia

Polonia a cunoscut la un moment dat cea mai mare concentrare de populație evreiască din lume. Situată între Occident şi Rusia, devenită un puternic regat, apoi dezmembrată şi umilită, ea a renăscut ca stat după primul război mondial.

În Polonia, evreii au avut o viață culturală extrem de bogată, participând totodată la civilizația țării. Marele poet Adam Mickiewicz era, printre alții, urmaş al unor evrei botezați, iar mulți scriitori, jurnalişti, avocați, medici au fost evrei. Situația s-a înrăutățit începând cu anul 1926, când generalul Pilsudski a devenit dictator „de facto". După moartea acestuia, în 1935, antisemitismul a devenit un fenomen aproape oficializat. Totuşi evreii nu au părăsit țara, au participat şi la viața politică, încercând să-şi mențină existența. Regimul s-a prăbuşit prin ocuparea, în cursul unei luni, a Poloniei de către naziști, în septembrie 1939. Nordul țării a fost anexat Reichului, estul a fost ocupat de sovietici, iar vestul a fost numit Guvernământ General cu o conducere militară germană. O parte din evrei s-au refugiat în U.R.S.S., fiind ulterior „recuperați" de Gestapo (din 1941). Refugiații din Lituania au fost exterminați în timpul războiului. Deşi polonezii nu au fost cu nimic favorizați de naziști, ei nu au considerat ca o necesitate solidarizarea cu evreii. La Auschwitz au pierit peste 100.000 de polonezi neevrei. Nici eroica revoltă din ghetoul varşovian nu a fost susținută de mişcările de rezistență poloneze, dar în detaşamentele de partizani poloneze şi sovietice erau şi combatanți evrei. Polonia a fost împânzită de lagăre, ghetouri, locuri de detenție şi execuție a evreilor, care au pierit în număr de circa trei milioane. Au supraviețuit 225.000, din care aproape 1.000 au fost ucişi după război de fanatici polonezi la Kielce, Jedbawne, Lublin, în alte locuri, iar 100.000 au părăsit țara în primii ani, după 1945. Azi mai trăiesc în Polonia circa 3.000 de evrei. În mişcarea „Solidaritatea" au fost remarcate personalități de evrei polonezi dedicați luptei pentru democrație.

Auschwitz-Oswieczim a devenit cel mai tragic simbol al genocidului holocaustic şi un loc de pelerinaj, de rememorare.

BORIS MARIAN

Teatrul „Cameri" din Tel Aviv – la Bucureşti

Hamlet - un tânăr furios

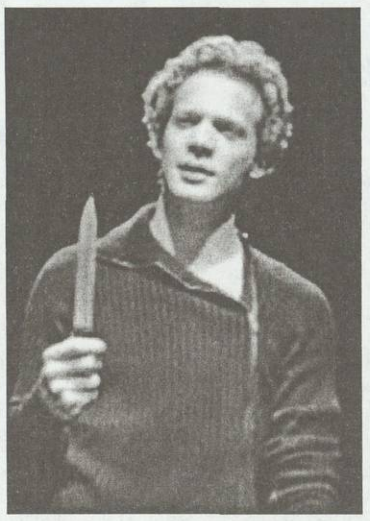

Spectatorii bucureşteni - norocoşii posesori ai celor câteva sute de bilete - au avut prilejul să asiste la o reprezentaţie cu totul deosebită. „Hamlet"-ul Teatrului „Cameri" din Tel Aviv - formaţie invitată să participe la Festivalul Shakespeare de la Craiova, care, începând cu acest an, se desfăşoară şi la Bucureşti - iese din tiparele binecunoscute, adaptându-se realităţilor secolului XXI. De la bun început, pentru cei care ar considera că ar fi vorba de o „lesmajestate", vrem să precizăm că lucrurie nu stau aşa. Viziunea regizorală a lui *Omri Nitzan* ilustrează că nimic din Shakespeare nu s-a „demodat", că problemele general umane dezbătute cu aproape patru secole în urmă sunt aceleaşi şi astăzi, în pofida condiţiilor schimbate sau a „valorii adăugate" - mesajul pe care a vrut să-l transmită regizorul. „Hamlet", interpretat magistral de *Itay Tiran*, „copilul minune" al scenei israeliene, este un tânăr furios, eternul adolescent mânios împotriva a tot şi a tuturor. Comentariile presei israeliene după premiera spectacolului din 2005 evidenţiază această idee. Moartea tatălui şi căsătoria urgentă a mamei cu fratele tatălui, au arătat criticii, declanşează revolta lui împotriva întregului „establishment", a curţii corupte, a curtenilor linguşitori, a aşa-zişilor prieteni care-l trădează, a Ofeliei, femeia pe care o iubeşte, obedientă,

care nu se ridică la nivelul lui, al cerinţelor lui, dar, mai ales, împotriva părinţilor, a generaţiei bătrânilor. Pe de altă parte, Hamlet-ul secolului XXI nu mai este doar un gânditor, frământat sufleteşte de probleme la care nu găseşte răspuns, un nehotărât. După ce îşi dă seama de dimensiunile răului, se decide să acţioneze, îşi calculează fiecare pas, chiar dacă este conştient că-l va costa viaţa. Dar dacă acesta este preţul pentru adevăr, pentru liniştirea sufletului său, este gata să-l plătească. Pentru a-şi răzbuna tatăl, Hamlet este constrâns să intre într-un război, dar problema lui este cum să-şi ducă războiul şi să schimbe lumea coruptă politic şi ipocrită care îl înconjoară şi pe care o disprețuieşte, fără să devină o parte din ea. Aceasta este întrebarea la care scepticul Hamlet nu poate răspunde. Ideea este soluţionată magistral de regizor care l-a distribuit pe acelaşi actor (excelentul *Gil Frank*) atât în rolul lui Claudius, cât şi al fantomei tatălui. Nitzan se întreabă dacă există vreo deosebire esenţială între cei doi regi, dar răspunsul lui este „nu". Însă regizorul sugerează în mod subtil şi alte aspecte apropiate realităţii israeliene, dar nu numai. Ofelia (*Neta Garti*) este gingaşă, vulnerabilă, în acelaşi timp, produsul epocii pop-rock şi al lumii agresive care o înconjoară. „Uzi"-urile sunt prezente în mâna multora dintre eroi şi se descarcă rapid. Acţiunea lui Fortinbras de cucerire a unei fâşii din Polonia este, de asemenea, sugestivă, iar preluarea puterii în ultima scenă a piesei, după carnagiul care duce la dispariţia familiei domnitoare este actul unui dictator militar.

O altă realizare excepţională a regizorului este dinamismul desfăşurării spectacolului. Ideea scenelor multiple prin aşezarea spectatorilor chiar pe scenă, faţă-n faţă, cu un spaţiu între ei, acţiunea desfăşurându-se în mijloc, în spatele, la dreapta şi la stânga şirurilor de fotolii care se rotesc cu 360 de grade, astfel încât publicul să-i poată urmări pe actori oriunde s-ar afla, a dat posibilitatea accelerării ritmului jocului, a creării unei atmosfere de tensiune extremă. Ar fi încă multe de spus despre ceilalţi actori care, la rândul lor, au excelat în acest spectacol, despre pregătirea lor fizică, necesară pentru a face faţă viziunii pline de dinamism a regizorului. O singură observaţie: cei care au urmărit textul prin cască şi-au putut da seama de o diferenţă deranjantă a interpretării: în acest spectacol modern actorii vorbeau firesc, în schimb traducătorii au adoptat un stil declamatoriu.

*

„Hamlet" va intra în Cartea Recordurilor

Având premiera în ianuarie 2005, până în decembrie 2005 „Hamlet" a fost jucat de 218 ori, astfel că este candidat pentru Cartea Recordurilor „Guiness". Se pare că nicăieri în lume, Hamlet nu a fost reprezentat de atâtea ori într-un singur an ca în Israel. Formaţia a fost invitată la două festivaluri internaţionale prestigioase: Festivalul Shakespeare din Craiova şi Festivalul Internaţional de Teatru din Stuttgart, din noiembrie. În 2007, Teatrul „Cameri" va participa la Festivalul de la Washington, organizat de Centrul Kennedy, alături de Royal Shakespeare Company din Marea Britanie.

*

„Cameri" - teatrul responsabilităţii sociale

Creat în urmă cu 60 de ani, ca primul teatru în limba ebraică, cu repertoriu permanent, „Cameri" a fost supranumit „teatrul responsabilităţii sociale", se arată în *site*-ul dedicat acestuia. Piesele jucate de-a lungul timpului, se afirmă, au prezentat gândurile, speranţele, preocupările, temerile, anxietăţile şi conflictele diferitelor segmente ale populaţiei din care este compusă societatea israeliană. Astfel, au fost abordate şi dezbătute tematici ca: problema războiului şi a păcii, Războiul de Iom Kipur şi rolul militarilor, conflictul israeliano-palestinian, tensiunile dintre evreii religioşi şi laici, între noii imigranţi şi cei stabiliţi de mult în Israel, problemele comunităţii ultrareligioase, situaţia femeii, conflictul şi relaţiile dintre generaţii şi multe altele. Alături de profesionalismul actorilor şi regizorilor, popularitatea şi succesul teatrului se datorează şi ancorării sale în realitatea israeliană.

EVA GALAMBOS

Întâlnire cu Adriana Bittel, la 60 de ani

Cred, sper că Adriana Bittel mă va ierta pentru indiscreţia de a-i „denunţa" vârsta, dar la scriitori cochetăria nu este o calitate des frecventată. Despre *Întâlnire la Paris* (Editura Compania, 2001) am scris în revista noastră. „Născută la 31 mai 1946, în Bucureşti, într-o familie de intelectuali de origine evreiască, absolventă a Facultăţii de Limbă şi Literatură Română din Bucureşti, promoţia 1970", astfel o prezintă „Lettre Internationale", unde colaborează destul de mult, fiind, totodată, redactor la „România literară".

Debutează cu poezie în 1963, la „Gazeta literară", sub bagheta „fermecată" a neuitatului Geo Dumitrescu, apoi, în 1980, cu un volum de proze, la Editura Cartea Românească, *Lucrurile într-un pod albastru* (lector Florin Mugur), carte urmată de *Somnul după naştere* (1984), la aceeaşi editură, apoi *Iulia în iulie* (Ed. Eminescu, 1986), *Fototeca* (Ed. Cartea Românească, 1989) ş.a. În „Lettre Internationale" a fost prezentă cu „Gârla şi Iordanul" (17/1996), „Pata de ulei" (26/1998), „Tibia şi peroneul" (29/1999) ş.a. Adriana Bittel este originală în stil, excelentă profesionistă a condeiului, orice publică este atent lucrat şi expresiv. Vom cita: „Fix la cincii dimineaţa, bucuria care o veghease ca *un cățel, dădea năvală şi se gudura*". Povestirile ei au miez, existenţa personajelor este reală, tensionată, autoarea nu filosofează, nu face eseistică în text, totul curge în ritmul vieţii interioare, dorinţele se nasc şi mor cu efemeritatea tragică a florilor de câmp. Proza ei are prospeţime şi convinge. Din păcate, nici volumul nu prea mare al scrierilor publicate până acum, nici atenţia criticilor (cu excepţia lui Alex. Ştefănescu) nu i-au deschis prea mult porţile aurite ale succesului de public. Dar scriitorii adevăraţi nu aleargă după succese, ei caută propriile certitudini.

Răspunzând la o anchetă literară, autoarea a recunoscut bogata experienţă livrească, din tinereţe, când (era prin '70) s-au editat mulţi scriitori străini (Kundera, Bellow, Böll ş.a.). A citit cu admiraţie traducerea lui Jean Grosu cu *Bravul soldat Svejk* al lui Haşek, la fel pe Caragiale, Flaubert, Cervantes, Rabelais, Swift, Ilf şi Petrov, Hrabal, Mrozek ş.a. Adriana Bittel iubeşte umorul, dar proza ei are inserţii de pură melancolie, inserţii fine ca aurul din nisipurile cenuşii ale cotidianului.

BORIS MARIAN

„Omagiu lui Tuvia Iuster"

„ Cred într-un Dumnezeu, dar nu într-unul cu perciuni, sau într-unul cu cruce, sau într-unul care împarte aghiazma, ci într-un Dumnezeu mare, misterios, pe care-l concep, dar nu-l pot explica, pentru că sunt prea mic pentru a explica o forţă atât de uriaşă şi care nu are formă. Deci, în sculptura mea încerc să pun nu lucruri misterioase, ci mistice. Mistica este o parte a religiilor, şi spun a religiilor, fiindcă fiecare religie îşi are mistica ei, care încearcă să explice chiar forţa pe care nu o poate nimeni explica. Neputând-o elucida, inventeza tot felul de rituri, ritualuri, tot felul de lucrurĭ care uneori ating fantasticul şi alteori chiar absurdul".

Sunt cuvintele lui Tuvia Iuster z.l., sculptor, non-conformist, prieten al tuturor şi, mai ales, OM. Le găsim pe coperta posterioară a cărţii sale „Cântecul Pietrei", editată la Bucureşti, în 2004, cu puţin timp înainte de moartea regretatului artist.

Tuvia Iuster s-a născut la Brăila, în 1931. După absolvirea unei şcoli de meserii în Bucureşti, lucrează ca model pentru sculptorii Boris Caragea, Zoe Băicoianu şi A. Szobotka, la Institutul de Arte Plastice din capitala României. Autodidact, modelează nuduri şi este încurajat de artişti să mânuiască dalta şi ciocanul. Primele sale sculpturi, „Sfarmă-Piatră" şi „Tânără", sunt acceptate la o expozitie de grup, iar în 1958 obţine premiul doi la un concurs, dar, înainte de a putea primi acest premiu, emigrează în Israel, stabilindu-se în satul artiştilor, Ein-Hod, sat întemeiat de pictorul Marcel Iancu, unul dintre întemeietorii mişcării dada-iste. La Ein-Hod se stabileşte într-o veche casă abandonată, puţin în afara satului, fiind responsabil cu de toate, dar, mai ales, cu paza, fiind dotat cu o statură remarcabilă şi o musculatură de invidiat.

Sculptează fără încetare, în bronz, lemn, piatră, fier, aluminiu, marmoră. Prima expoziţie personală o deschide în 1961, la Tel Aviv, urmată de alte peste 40 în Israel, Italia, Franţa, S.U.A., România. A sculptat peste 1.000 de opere de artă, 600 dintre ele fiind răspândite pe toate cărările lumii.

Povestind despre sine însuşi, Tuvia ne surprinde prin sinceritatea crezului său: „Eu lucram în fier şi nu urmăream neapărat exactitatea dimensiunilor, nu eram meseriaş, nu iubeam precizia... Aici a fost începutul de artă, de sculptură. Faptul că lucram cu metal cald, cu fier forjat, că apăreau forme finite. Numai că la şcoală nu se aprecia rezultatul modificat. Eu trebuia să devin specialist şi nu artist. Lucrarea mea trebuia să devină utilă, dar eu nu doream decât să fac obiecte nenecesare. Eu nedisciplinat am fost o viaţă întreagă, dar nu neapărat din spirit de opoziţie, ci prin incapacitate naturală de a fi precis. De altfel, gândeam că un obiect care este foarte exact, care se potriveşte la milimetru, este ceva puţin absurd". Într-adevăr, Tuvia a fost un indisciplinat, un neastâmpărat în artă şi în viaţă. Răsfăţat de femei, pe care şi el ştia să le răsfeţe, înconjurat de prieteni, plin de vitalitate, iubind oamenii, dar şi un pahar de vin bun, era, totodată, şi un om devotat copiilor săi, Baba şi Manu, şi soţiei sale Silvia, care „a fost ca şi o mamă a copiilor mei, pentru că, fără să se impună ca mamă, şi fără să-şi ceară drepturi, ea şi-a îndeplinit foarte multe datorii, ceea ce arăta un caracter nobil".

În 1999, Ein Hod i-a organizat o mare expoziţie. În catalog, criticul de artă clujean Valentin Taşcu menţionează: „Totul este aventură în viaţa acestui artist, în afară de opera sa. Tot ce s-a întâmplat în viaţa sa, cu voia sau fără voia sa, a fost împotriva fiinţei lui, numai opera sa a lucrat în favoarea sa. O lege a echilibrului i-a stăpânit involuntar existenţa: de o parte i s-a dat, de alta i s-a luat, dar niciodată n-a învins tragicul; în ciuda evenimentelor ostile din timpul vieţii, finalurile i-au fost de fiecare dată luminoase, deschise, în timp ce opera, deşi i s-a desfăşurat pe un parcurs norocos, a ajuns să reprezinte partea dramatică, sobră a fiinţei sale [...]. Tuvia emană forţă, dar ajunge în sensibilitate (este ciudată sculptura mică, foarte frecventă la el), stăpânul unui uragan (asemănător «bătrânului» lui Hemingway), ameninţă cu glas de tunet, dar, până la urmă, doar mângâie (aşa după cum extrem de fine devin ciopliturile sale iniţial severe şi îndrăznețe), îşi drege vocea în răcnet, dar ajunge să se lase legănat de cântare lină. Fiinţă a extremelor fiind, se redresează de fiecare dată pe calea de mijloc. De aceea îl iubeşte toată lumea, în vreme ce opera sa, aparent capricioasă şi nestatornică, iubeşte pe toată lumea, fără nici un fel de discriminare".

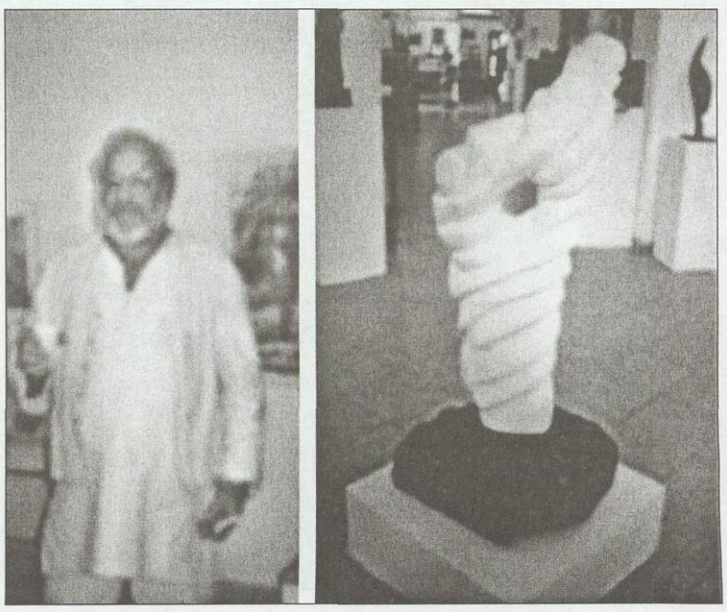

Tuvia Iuster a murit la 27 aprilie 2005. La puţin timp după moartea sa, Galeria „Kastra" din Haifa a prezentat o mică retrospectivă a creaţiilor sale. Acum, la un an după încetarea din viaţă a artistului şi omului Tuvia, la Muzeul Ianco-Dada din Ein Hod, în 4 mai a.c., a avut loc manifestarea „Omagiu lui Tuvia Iuster", unde au luat cuvântul dna *Valeria Mariana Stoica*, ambasadorul României în Israel, *Paul Leibovici*, critic de artă, pictoriţa *Liana Horodi Saxone*, *Ora Lahav Shaltiel*, reprezentantă a satului de artişti Ein Hod. În programul artistic - un film despre Tuvia şi formaţia muzicală „Balkan BeMachsan".

VLAD SOLOMON

(Articol apărut pe site-ul www.romanialibera.com)

FONOTECA

SOLOMON MARCUS

„[...]Vom trăi măcar atâta vreme cât vom avea ceva de spus sau de făcut”

Solomon Marcus, distinsă somitate academică, este ca argintul viu, mereu în continuă mișcare pentru a face față multiplelor preocupări cărora li se dăruie cu o admirabilă tinerețe, retrăită în zorii deceniului nouă al vieții. Proiectul acestei „Fonoteci R.E.“ a demarat în urmă cu șase luni, dar abia într-o nemaiașteptat de bună zi, sună telefonul și vocea de la capătul firului, cu un tonic umor spune: „Aici este cel care v-a amânat de atâta timp. Gata!“. Și proiectul a devenit o realitate care poate fi acum transpusă în pagină.

AVRAM CROITORU: - *Cu diferite prilejuri, o seamă de publicații au consemnat pe larg activitatea prodigioasă și meritele academicianului Solomon Marcus. Dar se știe prea puțin despre copilăria petrecută în orașul lui Bacovia.*

SOLOMON MARCUS: - Din cea mai fragedă copilărie îmi amintesc imaginea unei pisici care mă privea de la fereastra unei case și apoi o trăsură în care mă aflam și strigam: cade calul! Mi-l amintesc pe tatăl meu făcând rugăciuni dimineața și înaintea fiecărei mese. Plătea un bătrân bigot, care trebuia să mă învețe și pe mine să fac la fel, dar cu greu mă culegea de pe stradă, unde participam cu pasiune la tot felul de jocuri cu alți copii. Apoi, când reușea să mă aducă în casă și să mă pună să repet după el slovele citite, la un moment dat adormea de oboseală, iar eu mă enervam de plictiseală, deoarece nu mi se explica niciodată înțelesul celor citite. De sărbători eram adus la Templu, unde ritualul la care participam mai degrabă mă amuza decât să mă emoționeze; îmi amintesc, de exemplu, modul în care, la câteva minute, bărbații, așezați la parter, strigau femeilor care stăteau la balcon, să facă liniște - *șa ba dă vabăr* - sau așa ceva. Părinții vorbeau între ei în idiș, dar cu noi, copiii, în limba română. Am căpătat o cunoaștere mai degrabă pasivă a limbii idiș, în care tata o certa pe mama, iar ea suporta în tăcere. Am avut însă prilejul să gust resursele de umor ale acestei limbi, ascunse în construcții narative și dramatice de mare subtilitate. Tatăl meu a eșuat în încercarea de a mă convinge să practic diferite ritualuri religioase, dar nu a conștientizat acest eșec; pentru a-l menaja, eu îl asiguram, cu complicitatea mamei, mult mai înțelegătoare, că îi aplic sfaturile întocmai. Fiorul existențial mi s-a relevat însă dintr-o altă direcție, aceea a poeziei unor Eminescu, Hugo, Poe, Rilke, Arghezi, Blaga, Barbu. Aveam să retrăiesc acest fior în prezența unor construcții ale spiritului pe care le-am contemplat în matematică, în filosofie și în alte zone ale culturii; nu mai puțin în momente unice ale existenței mele, care nu a fost lipsită de situații dramatice. Mi-au rămas în memorie unele evenimente: prima zi de școală, prima pedeapsă corporală aplicată cu varga unui elev - nu bănuiam atunci că acesta era un palid început al unui șir de acte de violență incomparabil mai grave, la care urma să fiu martor sau victimă în anii care aveau să urmeze; prima folosire a condeiului și călimării - sub groaza de a nu păta cu cerneală caietul sau propriile mele mâini, act imediat sancționat de învățător. Mi-am trăit copilăria și adolescența în anii treizeci ai secolului trecut, când starea materială a părinților mei se deteriora. Mă obișnuisem să folosesc hainele rămase de la frații mei mai mari, iar în afara unei călătorii cu părinții, la Borsec, pe când aveam 4-5 ani, și a unei excursii de o zi la Cheile Bicazului, cu fratele meu Marcel, cel care a devenit scriitorul Marcel Marcian, nu am mai plecat din Bacău natal până în toamna lui 1944, cu excepția perioadei de muncă forțată în județul Putna, în 1942. Mă antrenasem în a-mi petrece iernile geroase și verile caniculare pe aceeași uliță a copilăriei, care și azi se numește strada Iernii, o stradă care atunci era pentru mine un întreg univers, iar recent, când am vizitat-o, mi-a părut cu totul derizorie.

Ulița copilăriei

Repetent într-a doua

- Academicianul de azi a fost un elev eminent?

- Am fost un elev inegal. În clasa a doua de liceu, am rămas repetent din cauză că nu am putut recita până la capăt o poezie destul de lungă, capotând astfel la o disciplină, limba și literatura română, care, peste ani, avea să-mi aducă un succes profesional deloc neglijabil. Tatăl meu, crezând că nu sunt bun de școală, a vrut să mă antreneze în meseria sa de croitor. A pornit prin a mă învăța mânuirea foarfecelui, dar după ce a constatat incapacitatea mea de a asimila această primă lecție, a decis că nu sunt bun de nimic. Însă fratele meu, Marcel, m-a înscris în clasa a doua B, unde erau trecuți repetenții din a doua A. Și acolo am trăit un moment periculos. Dirigintele, care era și profesor de matematică, ne-a cerut să răspundem în scris, fără obligația de a semna, ce părere avem despre profesorii noștri, insistând asupra faptului că nu trebuie să ne temem și că nu riscăm vreo sancțiune pentru aprecierile exprimate. O remarcă privitoare la capacitatea profesorului de română mi-a atras o eliminare pentru o săptămână. La chemarea dirigintelui, m-am dus, împreună cu tatăl meu, la el acasă, pentru explicații. În grădină, un copil nou-născut se legăna într-o copaie; acest copil avea să-mi devină student la Universitatea din București și, firește, nu numai că nu a suportat vreo răzbunare din partea mea, dar nici nu i-am amintit de întâmplarea cu tatăl său. În cariera mea didactică am preluat numai parțial ideea fostului meu diriginte; nevoia de a afla părerea studenților despre prestația mea, nu și a colegilor, am practicat-o cu multe serii de studenți și mi-a folosit. De altfel, am întâlnit acest bun obicei, aplicat în diferite variante, la multe universități străine.

✲

Cioburi de amintiri

- Ați avut înclinații spre unele materii în anii de școală?

- Pasiuni deosebite în școală nu-mi amintesc să fi avut, în afară de nevoia de a citi poezie, teatru, filosofie pentru propria mea plăcere. Dexterități ca lucrul manual, gimnastica și muzica îmi stârneau frica, din cauza nepriceperii mele. La lucru manual, unde trebuia să îmbrăcăm sticle în fire împletite, convenisem cu un coleg să-mi facă această operație iar eu îl ajutam la compunerile scrise la limba română. Corupție în toată regula! Romanele sau filmele poliției nu m-au atras. Unii profesori îmi erau simpatici, cum erau cel de istorie sau cel de științe naturale, alții erau comici - cel de desen și caligrafie, cu a sa replică favorită: „Cine n-are condei, cine n-are călimară, afară!“, sau profesorul de muzică ale cărui întrebări standard se repetau în fiecare clasă. Anii '40 au constituit un șoc. Tocmai reușisem la examenul de capacitate și așteptam cu înfrigurare începerea clasei a noua, când a venit legea de discriminare rasială care mă împiedica să-mi valorific examenul. A durat un timp până s-a înființat un liceu evreiesc, care nu a fost nici mai bun, nici mai rău decât cel anterior, dar presiunea psihologică a războiului și munca forțată pe care a trebuit s-o efectuez au imprimat acelor ani un dramatism cu consecințe majore pentru tot restul vieții. Trecând în alt registru al amintirilor, să menționez una teribilă de la Detașamentul 2 Grinzi Beton, Doaga-Putna. Nu pot uita scena morții unui coleg doborât de o grindă pe care trebuia s-o transporte. Cadavrul său dezbrăcat rămăsese întins pe o scândură, timp de două zile, până a fost transportat la cimitir. Noi treceam prin fața lui iar destinul său ne apărea ca o amenințare, un avertisment față de ceea ce se putea întâmpla oricăruia dintre noi.

● Alături de Paula Diaconescu, cea care i-a fost soție timp de 40 de ani

● Bacău, iulie 1956. Ultima fotografie în care este reunită familia Marcus

- Amintiri de la Liceul Evreiesc, în legătură cu profesorii...

- Mi-i amintesc pe Wagner, de matematică, necruțător, pe Voledi, de istorie și pe Hirschsohn, de fizică, deopotrivă de entuziaști, pe Făinaru, de chimie, care-mi dăduse un doi la un extemporal, prinzându-mă că deschisesem manualul pentru consultare (eu încheiasem redactarea și doream doar să verific). Aveam un profesor de latină bătrân, Wachsman - el venea la ore direct de la piață, unde-și făcea cumpărăturile. Uneori avea într-un coș o găscă vie, pe care o așeza sub catedră în timpul orei. În timp ce noi citeam din clasicii latini, găsca ne acompania, iar profesorul o certa, invitând-o la tăcere. Clasa pufnea în râs. Întreaga scenă, de umor involuntar, mărturisea despre mizeria nemeritată a acestui profesor onest și naiv. Cei mai mulți dintre ei erau profesori improvizați, proveniți din ingineri, avocați, gazetari, medici, unii pledând cu patos, alții mai plictisiți, dar cu toții, elevi și profesori, trăiau aceeași îngrijorare privind evoluția războiului și șansa de a supraviețui. Serbările școlare erau încărcate de emoție. Îmi aduc aminte de succesul pe care-l repurtasem recitând poezia „Lumânărica“ a poetului băcăuan pe atunci, ulterior poet de limbă română în Israel, ajuns la vârsta nonagenară, medic de profesie: A. Klein. Interpretarea teatrală mă atrăgea în mod deosebit în anii de școală și visam să ajung actor, chiar dacă-mi dădeam seama că nu prea am datele fizice necesare; dar ideea de a te transpune în altcineva m-a fascinat. Uneori mă suiam pe un scaun și declamam din Caragiale, pe care-l savuram.

✲

Cum am devenit „partizan“

- Când v-ați descoperit interesul pentru matematică?

- În primăvara lui 1944, când, găsind un text despre geometriile neeuclidiene, matematica mi s-a relevat în toată splendoarea ei. De acest moment se leagă și un episod tragicomic din mai 1944. Mă aflam, cu doi prieteni, pe o bancă din fața primăriei, și discutam despre „partizanii geometriilor neeuclidiene“. Un soldat ce trecuse pe acolo, auzind cuvântul „partizan“ s-a dus să ne toarne la poliție; o patrulă a sosit imediat și ne-a ridicat. Pe atunci frontul se apropia și circula zvonul că bolșevicii lansează partizani cu parașuta, în spatele frontului. La poliție am fost primiți cu niște palme zdravene din partea chestorului Cotișel și închiși fiecare într-o altă celulă. A urmat o noapte de coșmar, iar a doua zi am fost luați la interogatoriu pentru a declara unde sunt ascunși partizanii bolșevici. Deși am arătat că era vorba de partizanii geometriilor neeuclidiene, am fost duși, încolțiți de baionete, la Curtea Marțială din Bacău, pentru a fi judecați. După vreo două ore am fost eliberați și ulterior am aflat de la părinți că se plătise pentru aceasta o sumă importantă. După câteva luni eram în fața unei comisii de bacalureat condusă de Nicolae Abramescu, profesor la Universitatea din Cluj, binecunoscut autor de manuale de matematică. Am fost clasificat pe primul loc, fapt ce-mi conferea drepturi speciale la intrarea într-o facultate. M-am grăbit să ajung la București, chiar dacă, în condițiile de atunci, acest lucru s-a realizat cu un tren de marfă care a avut nevoie de vreo 12 ore până la destinație. Sosit la București, am beneficiat de găzduirea pe care mi-a oferit-o fratele meu, Marius Mircu, încă de pe atunci un binecunoscut gazetar, într-o mansardă de pe strada Valeriu Braniște, unde locuia. Nu era prea comod, dar mă simțeam fericit că puteam vizita diferite facultăți din Capitală, pentru a mă decide în alegerea unei specialități. Ulterior, am primit o cameră la Căminul Schuler, din apropierea Căii Văcărești, unde i-am avut colegi pe viitorul critic de teatru Valentin Silvestru și, dacă nu mă înșel, pe poetul Dan Deșliu. Apoi m-am mutat la Căminul din strada Matei Voievod, unde am fost alături de viitorii scriitori Ștefan Bănulescu și Mircea Săntimbreanu, de Marin Constantin, care avea să devină dirijorul Corului „Madrigal“, iar coleg de cameră îmi era Constantin Măciucă, ulterior un om important în mișcarea teatrală din România.

✲

- Ați avut un exemplu demn de urmat în carieră, în viață?

- Prima vizită, după sosirea mea la București, a fost la Facultatea de Științe a Universității, unde panoul cursurilor de matematică m-a atras prin ceea ce bănuiam că se ascunde în ele: analiză infinitesimală, numere transfinite etc. Am ales matematica, nu fără rezerva că s-ar putea să mă înșel, dar ea a fost înlăturată de îndată ce am audiat primele expuneri ale profesorului Miron Niculescu; nu întâmplător, de acest profesor m-am atașat cu deosebire, datorită modului în care m-a convins că atracția mea pentru procesele cu o infinitate de etape își găsea în analiza matematică satisfacția corespunzătoare. Același profesor m-a atras și prin calitățile sale umane. Ulterior, aveam să-i devin colaborator apropiat, asistent la catedră, discipol în obținerea doctoratului. I-am rămas fidel până la moartea sa, în 1975, când ocupa înalta poziție de președinte al Academiei Române. O carte, care mi-a apărut la scurt timp după dispariția sa, are ca Prefață chiar referatul pe care l-a înaintat Editurii Științifice și în care o recomanda spre publicare. M-am considerat toată viața un discipol al lui Miron Niculescu. Dar nu a fost singurul meu maestru. Am învățat mult și de la alți profesori ai mei, dintre care unul anume a fost cu totul remarcabil. Este vorba de Grigore C. Moisil. Nu i-am urmat nici un curs ca student, deoarece în acea perioadă era ambasador la Ankara. A fost însă în comisia în fața căreia mi-am susținut lucrarea de diplomă. Vocea sa baritonală, intervențiile sale decisive în diferite controverse mi-au atras atenția. Dar înainte de orice m-a atras la Moisil modul în care matematica era mereu plasată într-o perspectivă filosofică și umană. Momentul care avea să constituie apropierea mea definitivă de Moisil a fost acela al apariției lingvisticii matematice, în ultima parte a anilor '50. Sprijinul său și al lingvistului profesor Alexandru Rosetti a favorizat în mod esențial reușita aventurii mele universitare de asociere a lingviștilor cu matematica și este foarte probabil că acel curs pe care l-am inaugurat în 1960, în colaborare cu lingvistul Emanuel Vasiliu, a fost printre primele în lume de lingvistică matematică. Manualul pe care l-am tipărit în 1963 a fost cerut imediat pentru traducere la Paris și la New York. Săptămâni de-a rândul, cererea de traducere sosită la Editura Didactică, din partea Editurii „Gauthier Villars“ din Paris, mi-a fost ținută ascunsă. Într-o seară, când mă aflam la o masă festivă la Casa Universitarilor, Moisil s-a apropiat de mine și mi-a șoptit la ureche că a aflat cu totul întâmplător despre acea cerere și că mă va pune în legătură cu editura pariziană. Ulterior, o cerere similară a venit de la „Academic Press“ din New York. Între timp, lucrurile evoluau rapid în domeniul proaspăt apărut, publicam mereu noi articole și nu mai doream o simplă traducere a ediției românești, ci o variantă cu totul nouă. Am lucrat concomitent la o carte în franceză și la o alta în engleză, cu teme diferite, dar ambele situate la interferența lingvisticii cu matematica. Ele au fost publicate în 1967, una la „Dunod“, Paris, alta la „Academic Press“, New York. O combinație a lor a apărut în cehă, la Praga, în 1969, iar alta în rusă, la Moscova, în 1970. Între timp, în 1964, publicasem o nouă carte în românește, despre gramatici și automate finite, la Editura Academiei, carte despre care am aflat cu mare întârziere că fusese cerută de „Academic Press“, dar între timp apăruseră cărți pe teme similare, în engleză. Pe de altă parte, în colaborare cu Edmond Nicolau și cu Sorin Stati, am publicat la Editura Științifică o introducere în lingvistica matematică, reluată, într-o formă revizuită, în italiană și în spaniolă.

Cu dragoste, despre magiștri

- Revenind la Moisil. Ați scris de multe ori despre personalitatea sa...

- ...dar acum vreau să mă mai refer la un aspect special. Moisil a fost coleg la Iași cu doi matematicieni care erau frați: Mendel și Adolf Haimovici. Pe acesta din urmă l-am avut profesor la liceu. După război, amândoi au ajuns profesori universitari, dar drumul a fost lung. Mendel, care era mai în vârstă, a făcut primele tentative de ascensiune universitară în anii treizeci și fusese susținut de mari matematicieni ai Iașiului, ca Alexandru Myller și Octav Mayer, ambii de fibră germană. Dar mereu eșua în aceste încercări. Abia după ce a murit, în februarie 1973, s-a aflat întreaga odisee a lui Mendel Haimovici, în lupta sa cu fascismul aflat în ascensiune în capitala Moldovei. Despre aceasta, în anii '50 și '60, circula aproape clandestin un text dactilografiat pe care nimeni nu se decidea să-l publice. Până când textul a apărut în revista „Flacăra“. Autorul era Moisil. De la Moisil am învățat că matematica este mai mult decât o disciplină - este un mod de a vedea lumea, un mod de a-ți trăi viața. Tot el m-a susținut cu fermitate în proiectul meu de lansare a poeticii matematice.

✲

Întâlnire cu Menuhin

- Pentru că ați amintit despre implicarea dumneavoastră în asocierea matematicii cu arta, când v-ați întâlnit cu Yehudi Menuhin, venit la București, ați discutat despre matematică sau despre artă?

- L-am întâlnit la o recepție și i-am vorbit despre lucrările de diplomă pe teme muzicale ale unor studenți de la matematică, de exemplu structurile ritmice sau melodice ale muzicii lui Palestrina, gramatica muzicală a menuetului etc. Am fost fericit să constat interesul său pentru aceste probleme, rugându-mă chiar să-l țin la curent cu evoluția cercetărilor. După acea convorbire cu Menuhin, colaborarea studenților mei cu muzicieni s-a intensificat și a mers spre straturi mai profunde. O să amintesc doar de colaborarea dintre Anatol Vieru și tânărul matematician Dan Vuza, care mi-a fost student. La îndemnul meu, Vuza s-a dedicat dezvoltării consecințelor matematice ale ideilor lui Vieru cuprinse în „Cartea modurilor“.

● De vorbă cu Yehudi Menuhin (1973)

✲

180 de caiete

- Cum se împacă rigoarea matematicianului cu ideea cuprinsă într-o carte a scriitorului Octavian Paler, care afirmă că fiecare om are haosul său?

- Matematica are darul de a-ți ordona viața, dar ea nu poate elimina surpriza inerentă existenței umane. Îl voi completa pe Octavian Paler cu observația că o anumită dezordine este inevitabilă. În ceea ce mă privește, pe cât de ordonat am fost în consemnarea în caiete speciale, ajunse acum la vreo 180, a rezultatelor mele și a drumului lor în lume, pe atât de dezordonat am fost și am rămas în materie de hârtii care-mi intră în casă și în capacitatea de a mă dezbăra la timp de cele inutile. Ori de câte ori am încercat să fac o operație de triere a hârtiilor și a obiectivelor acumulate, m-am trezit cufundat în tot felul de dileme spre a decide dacă un anume petec de hârtie sau un anume obiect aparent derizoriu mai merită să fie păstrat. Mereu am impresia că mă voi întoarce la ele, dar decalajul dintre așteptări și împliniri se mărește necontenit; nu renunțăm, în credința naivă, dar atât de vitală, că vom trăi la infinit. Numai o mică parte din proiecte prind viață, iar acestea nu sunt selectate totdeauna după importanța lor, ci după împrejurări. Dar avem nevoie de o stare de spirit care să nu ne arunce în panică și care să ne hrănească iluzia că vom trăi măcar atâta vreme cât vom mai avea ceva de spus sau de făcut.

✲

Dacă ne gândim că Solomon Marcus face parte dintr-o familie care astăzi se poate constitui într-un viguros arbore centenar - strănepoții surorii sale, Olga, decedată în urmă cu câțiva ani în Israel, sunt Yasmine, de un an, și Tzuk, de un an și jumătate, iar fratele său cel mai mare, Marius Mircu, va împlini 97 de ani la 9 iunie - putem spera că numărul caietelor speciale în care își consemnează drumul în lume va crește, îmbogățind tezaurul cu noi idei scăpărătoare.

AVRAM CROITORU

Aflat la București

Alexandru Sever vorbește „Realități Evreiești” despre noul său roman

În ianuarie, anul acesta, Geo Șerban v-a vizitat, la Beer Sheva, în ajunul aniversării zilei când ați împlinit 85 de ani. Relatând despre această întâlnire în revista noastră, a dezvăluit că pe masa dvs. de lucru se afla manuscrisul unui recent încheiat roman. Între timp, manuscrisul a ajuns la Editura „Hasefer“. Acum sunteți la București și vrem să profităm pentru a vă ruga să ne vorbiți despre romanul pregătit să ia drumul librăriilor, nu peste multă vreme.

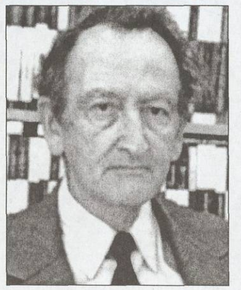

ALEXANDRU SEVER: - Ce-aș putea să spun despre acest ultim roman? Scris către sfârșitul unei vieți de scriitor, el face parte, cred, din setul acelor romane ale mele pe care le creditez sub formula „romanelor de bătrânețe“ (*Impostorul*, *Cartea morților*, *Insomniacii*), înțelegând prin asta un roman epurat de mai toate iluziile și stângăciile tinereții, întemeiat pe o întreagă experiență de viață și de scriitor, un roman mai de grabă complex sub raportul ideilor, decât excesiv complicat sub raportul compoziției, beneficiind, aș zice, de un stil elaborat - totul într-o formulă epică îndatorată mult spiritului dramatic. Că, în ce mă privește, epicul a fost adesea gândit în regim dramatic, lucrul este probabil foarte evident, și că în dramaturgia mea se poate distinge un filon epic (vezi *Trilogia Leordenilor*, *Frica*, *Îngerul slut*) aceasta este, poate, o trăsătură dintre cele mai caracteristice ale scrierilor mele. Nu e o întâmplare că unele dintre romanele mele au încorporat piese de teatru și că în roman dialogurile sunt, în general, dialogurile unui dramaturg.

În ce privește *Taina tânărului Leordeanu* (titlu încă provizoriu), el este - cel puțin din punctul meu de vedere - de două ori important. O dată, pentru că, foarte probabil, el încheie ciclul romanelor mele. Nu că mi-ar lipsi proiectele; chiar și de-aș trăi, așa cum atât de adesea în ultimul timp mi se urează, până la 120 de ani, încă aș avea destule proiecte. Dar la 85 de ani, ținând seama de starea șubredă a sănătății mele și de condițiile precare în care trăiesc, e foarte puțin probabil să mai găsesc puterea de a da formă și substanță nenumăratelor proiecte ce mă ispitesc. Așa îmi și zic uneori, cu oarecare blândă ironie pe propria mea adresă, că tot ce mai pot face ca romancier e să proiectez romane pe care nu le voi scrie niciodată. În fine, acest roman, cu titlu de șantier *Taina tânărului Leordeanu*, ar putea fi socotit important și pentru că încheie ciclul scrierilor dedicate Leordenilor. Într-adevăr, după ce am închinat Leordenilor trei scrieri dramatice (*Trilogia Leordenilor* - care va să zică, o scriere de oarecare amplitudine -, *Frica*, inspirată de tragedia lui 1907, *Divorțul*, inspirat din istoria frământată a celui de-al doilea război mondial) și două romane, *Insomniacii* și romanul de acum, nu prea mă mai văd interesat de istoria și destinul familiei acesteia. Aș zice - dacă îmi este îngăduit a mai arunca o privire peste umăr personajelor mele - că tânărul Leordeanu nu numai că nu mai ajunge să îmbătrânească, dar că ceea ce se stinge o dată cu el e până și posteritatea lui: scrierile tânărului filosof cad în uitare, iar unica lui progenitură se pierde printre străini. Destin întrucâtva semnificativ pentru destinul unei întregi lumi! Căci, în fond, acesta este romanul de față: cronica unei rupturi istorice, cu urmări catastrofale pentru vechiul neam al Leordenilor. Din umbra celui de-al doilea război mondial, doar moartea de mai zâmbește.

În fine, dacă după toate câte am scris, ar fi să mă întreb, în deplină luciditate, ce anume aș mai putea să scriu în scurtul răstimp de până la moartea mea, nu văd ce altceva aș putea să fac mai bine decât să încerc a mai așterne, dacă nu chiar eseuri de fasonul acelora închinate problemelor de estetică ale romanului și teatrului, măcar unele consemnări de moralist, cum, în bună măsură, au fost și asemenea scrieri de tip eseistic, ca *Inventarul obsesiilor circulare*, *Iraclide*, *Ordine și dezordine*, *Umbre de la zidul plângerilor mele*. Dar unde, după toate acestea, va mai fi fiind loc pentru un program de viitor, asta rămâne totuși o întrebare la care, chiar și de mi se întâmplă să mi-o pun, nu mă încumet să răspund decât cu mare sfială.

Ura în toată incultura ei

Apărută recent, o carte încă foarte necesară - *Totuși, n-au fost singuri*, cu subtitlul „Solidaritatea intelectualității române și evreiești în anii 1900-1941“ (Editura Universal Dalsi, ediție îngrijită de Maria Marian) - găsește nimerit, și bine face, să se încheie cu „cazul Călinescu“. E o selecție din articolele de un crunt antisemitism împotriva *Istoriei literaturii române*, publicată în ianuarie 1941, la câteva luni după instaurarea regimului antonescian. Antisemitismul intelectual nu a dat în România pagini mai sumbre și totodată mai elocvente pentru ura și incultura lui; nu cred că a venit vremea să le uităm și pe ele.

„Așadar, la 24 ianuarie 1941, în plină reconstrucție națională a generalului Antonescu, Gh. Călinescu, profesor în Țara Românească, are curajul să falsifice «Istoria literaturii române» introducând în paginile ei toți jidanii care, din lipsă de altă meserie și din obrăznicie intelectuală, s-au făcut scriitori, lăfăindu-se pe pagini întregi. În același timp, când Societatea Scriitorilor Români îi dădea afară, Gh. Călinescu, român moldovean, subscrie fraza de sfidare și batjocură: «O MINTE DREAPTĂ, CARE NU CONFUNDĂ PROBLEMELE POLITICE CU LUMEA IDEALĂ A CREAȚIEI, NU POATE SĂ NU RECUNOASCĂ CONTRIBUȚIA LOR» (a jidanilor)... O nemaipomenită îndrăzneală! Au contribuit la cultura românească: Peltz, Camil Baltazar, Ilarie Voronca, Robot, Vasile Cristian, Felix Aderca, Eugen Relgis, Ion Călugăru, Sergiu Dan, Mihail Sebastian?... Pentru salubritatea sufletului românesc, propunem retragerea ei imediată de pe piață. Și destituirea din învățământ a lui Gh. Călinescu“. („Porunca vremii“, duminică, 24 august 1941)

Peste două săptămâni, la 10 septembrie, în aceeași „Porunca vremii“: „Trăit în atmosfera prietenilor de la «Adevărul literar», de la redacție până la Hanul Ancuței, adulat și răsplătit în toate felurile de către potentații jidani ai presei de odinioară, păstrându-și încă prieteniile cu toate consecințele lor morale și materiale, autorul voluminoasei lucrări de scandal literar, s-a dovedit foarte docil ucenic al spiritului talmudic, până la totala convertire și până la entuziastă obligație de conștiință, dacă putem zice așa. Căci ce este oare *Istoria* sa literară, decât un suprem omagiu pe care-l aduce personal mediului jidovesc în care a respirat și prin care a fost ridicat“.

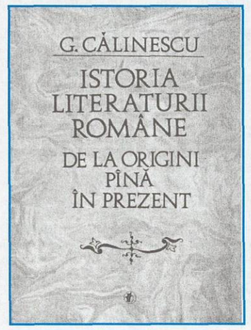

După zece zile, la 20 septembrie, tot în „Porunca vremii“: „De ce nu se pune capăt scandalului ofensator al lui G. Călinescu? De ce cartea aceasta nu este dezavuată public, iar G. Călinescu invitat să se mute la Universitatea din Tel Aviv?“.

După alte zece zile, la 30 septembrie 1941, tot acolo: „...Dacă blestemul lui Eminescu nu-l va atinge fiindcă «a îndrăgit străinii» în așa hal și a lăsat în umbră voit și cu patimă pe mulți dintre scriitorii de talent ai neamului lui - totuși, pedeapsa trebuie să și-o capete de la țara căreia el a căutat să-i găsească alți reprezentanți decât cei adevărați, remarcând la literatura noastră o întreagă serie de venetici. Așadar, vina e evidentă. Și cu toate acestea, cartea lui G. Călinescu se mai găsește încă la librării“.

...Și cu toate acestea - continuu, cu masochism voios, fraza mizerabilă - după 65 de ani, *Istoria* lui G. Călinescu îmi veghează biblioteca; pasagii întregi le știu încă de dinafară, de parcă ar fi din Caragiale și Eminescu, până la acel paragraf din ultimul capitol care i-a scos din minți pe cei de la „Porunca vremii“. Cred că e salubru să pun „fraza de sfidare și batjocură“, dată cu majuscule celei mai violente indignări, în contextul ei pe care-l putem privi fără scandal, drept în ochi: „*Evreii, puțini printr-o proporție firească, prezenți și la noi ca în toate literaturile, rămân un factor din afara cercului rasial, făcând puntea de legătură între național și universal* [subl. mea, de data asta]. O minte dreaptă, care nu confundă problemele politice cu lumea ideală a creației, nu poate să nu recunoască contribuția lor...“. Urmau, în expresie călinesciană, total inadecvată în vocabularul furibund al zilei, calificările lor (poligloți, anticanonici, anticlasiciști, informați, agitați de probleme, umanitariști) și cusururile lor „iritante“ („trăirism exagerat“, „dezinteres pentru creație ca scop“, umanitarism antinațional). Aceste defecte, Călinescu le socotea, fără mânie, cu cea mai riscantă toleranță, „o lipsă de tact“ și conchidea întru totul memorabil: „Prin această lipsă de tact, la noi, ca și oriunde, Evreii atrag asupră-le, periodic, toate fulgerele“. Cu ironia la care ne dă dreptul viclenia oricărei istorii de la origini până în prezent, se poate spune că el însuși, minimalizând cusururile „jidanilor“, a dovedit o lipsă de tact și și-a atras toate fulgerele. Cu o aceeași probabilă lipsă de tact, îmi „place“ azi să citez „Porunca vremii“, contemplând, nu fără voluptate în dezgust, sclerozarea imbecilității. Ea nu e pe moarte.

RADU COSAȘU

(Din „Dilema veche“, nr. 118, 28 aprilie - 4 mai a.c.)

CĂRŢI NOI

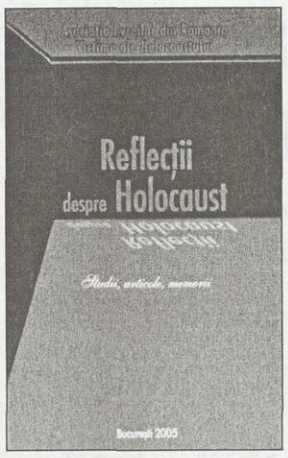

Asociaţia Evreilor din România Victime ale Holocaustului (A.E.R.V.H.) a publicat, spre finele anului 2005, o carte de studii, articole, memorii, *Reflecţii despre Holocaust* (editor dr. Felicia Waldman) pe care o vom prezenta pe scurt, invitând cititorii să o procure de la iniţiatorii proiectului (sponsori: Guvernul României - Departamentul pentru Relaţii Interetnice şi Claims Conference - Fondul Rabbi Israel Miller).

Generalul şi istoricul dr. Mihail E. Ionescu, director general al Institutului Naţional pentru Studierea Holocaustului în România, expune o istorie succintă a evreilor din ţara noastră. Despre „Oameni de cultură evrei în România modernă" scrie dr. Alexandru Barnea, decanul Facultăţii de Istorie a Universităţii din

Reflecţii în faţa unor „ferestre închise"?

Bucureşti. Cu definirea antisemitismului actual se ocupă dr. Hary Kuller (inclusiv o anexă cu date din 1940-1944). Andrei Oişteanu defineşte termenii de *Holocaust* şi *pogrom*. Istoricul israelian Jean Ancel evidenţiază sursele arhivistice referitoare la Holocaust în Basarabia, Bucovina, Transnistria (60 pagini).

Oliver Lustig se referă la Holocaustul european, dr. Liviu Beris aduce mărturii din Transnistria, Victor Eskenasy aminteşte de mărturii aflate la „Yad Vashem". Istoricul dr. Victor Neumann scrie despre soarta evreilor din Banat şi Transilvania de Sud, dr. Lya Benjamin tratează problema legislaţiei antievreieşti din anii 1940-1944, cercetătoarea Gina Pană se ocupă de aspectul persecuţiei religioase, antimozaice sub Antonescu, Radu Ioanid evocă Pogromul de la Bucureşti din ianuarie 1941, Mihai Chioveanu prezintă un studiu despre istoriografia postbelică referitoare la „Soluţia finală", jurnalista Magdalena Boiangiu publică un excelent eseu, „Ferestre închise" (despre indiferenţa martorilor), cartea încheindu-se cu „Spovedania" fostului primar al oraşului Cernăuţi, unul dintre „Dreptii între Popoare". Sperăm că volumul nu va fi privit prin „ferestre închise". Singura sugestie, în cazul unei reeditări, ar fi o prezentare scurtă a autorilor acestor valoroase documente.

BORIS MARIAN

„Cuşca de fier a poetului" şi tandreţea unei pietre

De la „Poetul adormit în dragoste", prima carte de poezie care răzbătea spre tipar, în 1976, până la recent apărutul volum „Paranoima" (Editura Crigarux, 2005, cu o copertă şi o interpretare grafică în 13 timpi de Dinu Huminciuc), Emil Nicolae certifică o vocaţie lirică în care sinceritatea, ironia, autoironia îşi răspund.

Există, în această ultimă carte din trilogia „Omul de hârtie" (1999) şi „Mortul perfect" (2002), cel puţin trei mari teme cu variaţiuni: ● obsesia nedesăvârşirii ● suferinţa celui neiubit ● *ars poetica*. Sub crusta disonanţelor, trebuie căutată melodicitatea interioară. Un fir poate fi nu atât metafora cât cuvântul-cheie al dureroaselor sale solilocvii, cum este, de pildă, „cuşca de fier a poetului" - autoironie faţă de propriul donquijotism şi sarcasm faţă de mucavaua lumii-bâlci, faţă de suficienţa regizorilor ei: „oraşul cel mic cu / turnul lui vechi / de care atârnă cuşca de fier a poetului bănuit de / malversaţiuni contabilîceşti / a ajuns şi el într-un muzeu al oraşului mare şi a fost arătat / cu mândrie locuitorilor din celălalt oraş mare/cu care tocmai se înfrăţise".

Prozaismul voit al întregului volum face parte din aceeaşi stare de spirit care-i generează accentul asupra sordidului. Poemele sunt frânturi din neîntreruptul dialog cu sine însuşi. Subtitlul cărţii ar putea fi „portret al poetului în oglindă". O oglindă necruţătoare, al cărei adevăr, răsfrânt rezumativ, este transcris fără menajamente: „viaţa ta scorojită se suprapune perfect *peste pata informă de deasupra aragazului*". *Ici-colo câte* o dârâ de mărturisire despre adolescentul sărman care a fost: „nimeni nu înţelegea ce se întâmplă cu acel copilandru / pe care-l dureau lucrurile purtate pe trupul lui [...] chiar dacă erau daruri de la prieteni". Confesiune repede îngropată sub protectoare ironie, accentuată de folosirea persoanei a treia singular: „şi-a promovat pe Net fotografia din adolescenţă". Din acelaşi joc-care-nu-e-joc fac parte peisajele cu „tomberoane" şi „copac bătrân care se usucă încet", de la cele două ferestre ale apartamentului, ipostaze ale lumii şi ale sinelui. Retractilitatea, mod de a fi, îşi găseşte expresie în poemul dedicat unei pietre. Totuşi, oricât şi-ar „asuma singurătatea" - un rău mai mic decât un altul mai mare, lasă să se subînţeleagă -, oricât ar (auto)ironiza-o („to be a rock and not a roll"), văzând în piatra-cea-singură o altă imagine a propriului eu, poetul sfârşeşte prin a-şi recunoaşte nevoia de afecţiune. Îi descoperă, în gestul cu care piatra salvează, în grabă, viaţa unei broscuţe, „tandreţea pe care tu nu ai cunoscut-o". Din nou, persoana a doua singular, indică solilocviul.

Dacă tratează cu ironie, de la parodic la sarcasm, viaţa ca „mers pe sârmă", incomunicabilitate, înstrăinare de sine, atunci când metafora asupra căreia se concentrează vizează neoextremismul (comportamentul unui tânăr purtător de „ţeastă rasă" care-i otrăveşte câinele) sau face trimitere la limbajul codificat al naziştilor, în spiritul textelor conferinţei de la Wansee, tonul devine grav. Grozăvia exterminării în masă e lăsată să răzbată prin neutralitatea expresiei lingvistice. Totul trebuia să fie aseptic, fiindcă făptaşii, conştienţi de crimă, voiau nu numai să-i şteargă urma, dar să-i şi confere „respectabilitate". Un astfel de poem e scris sub forma unei tulburătoare depoziţii: „erau interzise cuvintele *mort* sau *victimă* / deoarece toţi erau priviţi ca nişte butuci de lemn [...] cine rostea cuvintele *mort* sau *victimă* / primea o bătaie cruntă / în schimb aveam obligaţia să spunem despre acele corpuri / că sunt *Figuren* adică păpuşi-marionete / sau *Schmattes* adică zdrenţe".

La întrebarea, „de ce scriu?", din subsidiar, existentă pentru oricine care se îndeletniceşte cu „potriveala cuvintelor", Emil Nicolae adaugă alte întrebări, care reies din ţesătura textului. Unele se referă la Frumosul-de-neatins („maeştri gotici" care „umplu cerul de trepte cioplite, dar necălcate"). Altele - la artă ca paleativ pentru fisurile existenţiale care nu se cicatrizează; (poemele sunt „bucăţi dezarticulate dintr-o viaţă trăită pe sărite"). Tristeţea este, oricum, substanţă generatoare de poezie.

Există în „Paranoima" sugestii din pictura avangardistă (cubism, expresionism), cum lasă să se întrevadă şi grafica însoţitoare. Dar important este potenţialul energetic al acestui din urmă volum - confirmare a unui poet care nu şi-a spus încă ultimul cuvânt.

E. SUHOR

Pe scurt, despre câteva personalităţi evreieşti de excepţie

Cunoscut mai ales pentru volumele sale de poezii, de această dată, colegul nostru Boris Marian a încercat proza şi ne-a pus la dispoziţie un îndrumar de personalităţi evreieşti de excepţie din România şi internaţionale - scriitori şi poeţi, compozitori, pictori, oameni de ştiinţă şi oameni politici. O parte dintre aceste scurte scrieri, adunate şi publicate sub titlul *Dicţionar sentimental* (Editura Nouă), au apărut în paginile „Realităţii Evreieşti". Trăsătura comună a „eroilor" evocaţi de autor este amprenta indiscutabilă pusă asupra dezvoltării culturii universale şi, în acelaşi timp, a culturii ţării în care au trăit. Apar pe această „listă" nume ca Ury Benador, alături de Isac Babel, Constantin Dobrogeanu-Gherea şi Marc Chagall, Henry Wald şi Disraeli, Allen Ginsberg şi Iuliu Popper sau Henric Sanielevici şi mulţi alţii. Deşi sunt doar schiţe de portret, Boris Marian reuşeşte să reliefeze esenţialul în creaţia şi acţiunea celor evocaţi, să creeze o imagine a omului de cultură evreu şi a rolului pe care l-a jucat - în pofida unor condiţii vitrege, întâlnite aproape la toţi cei înşiraţi - în îmbogăţirea civilizaţiei universale.

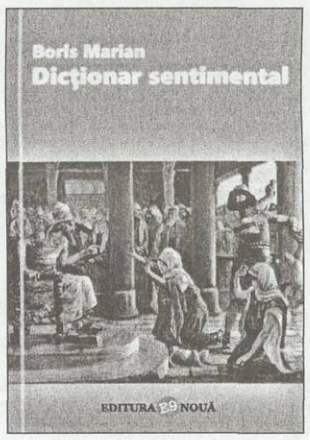

Dar volumul nu are un caracter „exclusivist", autorul descriind în capitolul „Confluenţe" personalităţi apropiate de evrei, multe dintre ele influenţate în operele lor de iudaism.

Un alt capitol valoros este dezbaterea problematicii evreieşti: antisemitismul, asimilaţionismul, prejudecăţile faţă de evrei, raportul unor oameni de cultură neevrei (Eminescu, Iorga, Nae Ionescu, Mihai Ralea, Ştefan Augustin Doinaş, regina Elisabeta) cu evreii.

În sfârşit, într-un mic eseu, Boris Marian încearcă să lămurească o întrebare, pusă adesea de evreii care caută să-şi definească apartenenţa: „Ce înseamnă să fiu evreu?". Analiza este făcută, în mod firesc, printr-un filtru subiectiv (în fond, fiecare-şi poate găsi o definiţie care se potriveşte cel mai bine raţionamentului său), dar concluzia este generalizatoare: evreu este cel care se mândreşte de poporul său, iubeşte istoria acestuia, tot ceea ce au făcut evreii pentru cultura şi civilizaţia lumii. În afara obligaţiilor ce decurg din calitatea de cetăţean al ţării în care trăieşte un evreu (care este oriunde acasă prin experienţa de două mii de ani ai Diasporei), el se defineşte ca atare prin legătura cu patria istorică şi sufletească, Israelul, şi prin preocuparea faţă de existenţa sa. O definiţie care nu mai are nevoie de comentarii.

O observaţie este necesară. Păcat că realele calităţi ale acestui *Dicţionar* sunt umbrite de numeroasele greşeli de culegere care creează de multe ori confuzii sau chiar neînţelegerea textului. (E.G.)

Recurs pentru restabilirea unui adevăr istoric

Alfabetul din Sinai (Editura Hasefer, Bucureşti, 2004) este, prin forţa lucrurilor, o carte care depăşeşte dimensiunile obişnuitului. Cine-şi asumă asemenea povară - să demonstreze că albabetul a fost revelat lui Moşe, potrivit Talmudului, odată cu Decalogul - trebuie să simtă forţa de atracţie a cunoaşterii, să ştie să înfrunte obstacolele, primejdiile, imprevizibilul. Şi autorul cărţii mai sus amintite, Max Sternberg, s-a dovedit a fi un astfel de om. Demersurile sale pentru a demonstra paternitatea iudaică a alfabetului pot fi considerate un început de recurs pentru *restabilirea adevărului istoric. Om cu aripi trăind într-un timp* anomic (Holocaust, război, totalitarism), poetul, filosoful, juristul Max Sternberg a izbutit să-şi construiască o lume a *lui*, căpătând, poate, cel mai expresiv contur, prin această carte de pionierat, elaborarea ei oferindu-i un motiv în plus de plinătate, de echilibru moral.

O carte pe cât de cutezătoare, pe atât de gravă. O investigaţie de mare modernitate, făcută cu instrumentele interdisciplinarităţii, în care arheologia, istoria, sociologia, lingvistica, ştiinţele juridice se întreţes. Un valoros punct de plecare pentru cercetătorii actuali interesaţi de subiect. Există câteva argumente demne de luat în considerare în teoria potrivit căreia evreii, şi nu fenicienii, sunt creatorii alfabetului: 1. Inscripţia de pe pietrele funerare ale unor muncitori evrei de la minele de peruzea din Sinai, descoperite la Sarabit al Hadim, din care reiese că, înaintea exodului din Mitraim, survenit în secolul XV î.e.a., evreii foloseau alfabetul paleo-sinaitic. 2. Sulurile de la Marea Moartă (rola Habakuk), în care Tetragrama este scrisă cu litere străvechi, diferite de literele noi, pătrate. 3. Inscripţii de pe vestigii arheologice, aflate pe teritoriul de azi al Israelului, care denotă o perfecţionare a scrierii paleo-sinaitice. 4. Preexistenţa, în Canaan, a acestei scrieri derivate din idiomul paleo-canaanit, confirmată de Sir Leonard Wooley, în „Abraham, descoperiri recente asupra istoriei evreilor" (1936). 5. Literele nou create pentru scrierea Decalogului, prin „modificarea, simplificarea şi abstractizarea" scrierii paleo-sinaitice. Chiar dacă am face abstracţie de primele patru argumente, luate în calcul, de altfel, de renumiţi savanţi citaţi de autor, trebuie să admitem un fapt *logic*: hieroglifele, în bună parte, *pictograme cu trimiteri la idoli* (şoimul - Horus, soarele - Amos ş.a.), erau, din start, impracticabile, chiar prin conţinutul uneia din primele Porunci ale Decalogului: „Să nu-ţi faci chip cioplit şi nici un fel de asemănări cu cele ce sunt în cer, sus, pe pământ, jos, sau în apele de sub pământ". De ce, atunci, încetăţenita teorie a paternităţii feniciene a alfabetului? O plauzibilă ipoteză, formulată de Max Sternberg, ar fi aceea a preluării de către fenicienii-vecini a scrierii alfabetice iudaice. Navigatori de predilecţie, fenicienii au venit, primii, în contact cu grecii, care, le rându-le, le-au preluat alfabetul. Mergând pe firul aceleiaşi argumentaţii (existenţa alfabetului paleo-sinaitic din secolul al XVIII-lea î.e.a.), autorul face binevenite precizări de ordin istoric (stabilind, cu mai mare precizie, data exodului evreilor din Egipt: secolul al XV-lea î.e.a.; sau circumscriind perioada procesului asimilaţionist al evreilor din imperiul persan, când aramaica este atât de intens folosită încât şi unele rugăciuni erau scrise în această limbă: secolul V î.e.a.).

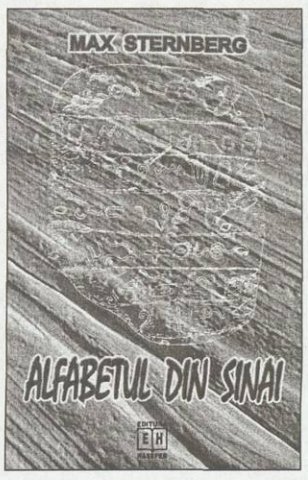

Incitanta temă a cărţii a condus la epuizarea rapidă a primei ediţii, apărută la Editura Litera, în 1985 (redactor şef - Radu Albala, referent ştiinţific - prof. Marc Clarian). Cea de-a doua ediţie, publicată de Editura Hasefer, în 2004, beneficiază, pe lângă o introducere scrisă cu dragoste filială, dar şi cu rigoarea şi obiectivitatea necesare, de ing. Mircea Sternberg, de patru anexe realizate tot de legatarul său cu finete analitică, stăruinţă şi profunzime, ducând la surprinzătoare rezultate privind traducerea *reală* a inscripţiei de la Sarabit al Hadim. Demne de interes - şi fotocopia inscripţiei: a) într-o primă etapă; b) reproducerea inscripţiei după cercetătorii germani; c) textul cu scriere sinaitică descifrat de Grimme; în dreapta - transcriere cu caractere ebraice; d) genealogia lui Abraham până la cele 12 triburi ale lui Iaacov-Israel, care au format *poporul evreu*.

Cartea lui Max Sternberg este, în acelaşi timp, o pasionantă incursiune în istoria şi filosofia iudaică. Ni se relevă o dată mai mult locul aparte pe care Moşe Rabeinu îl deţine nu doar în iudaism, ci şi în istoria umanităţii: pornirea spre dreptate socială; lupta pentru eliberare naţională; complicatele relaţii cu Dumnezeu. Imaginea lui Moşe, coborând de pe Muntele Sinai, în braţe cu Tablele Legii scrise în alfabetul revelat o dată cu Decalogul, este o continuare a spectacolului sublim început prin cântecul cântat tot de el, după traversarea, cu întreg poporul evreu, a Mării Roşii. Clipe de mare intensitate, în care întreaga lume devine iertare şi credinţă. Poate, imaginându-şi-le, Max Sternberg şi-a pus întreaga energie şi pasiune în cartea care-i perpetuează, astfel, existenţa.

IULIA DELEANU

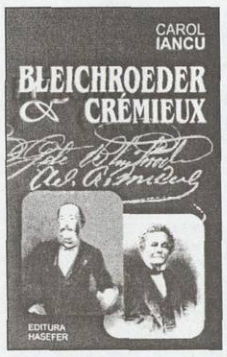

Argument pentru o „integrală CAROL IANCU"

Lansări de carte la Librăria Cărtureşti

Reîntâlnirea cu profesorul Carol Iancu, revenit în România natală cu sentimentul mărturisit al lui *acasă*, a fost prilejuită de lansarea (16 mai a.c.), la Librăria Cărtureşti, a două volume de mare interes pentru istoriografia românească, ambele apărute la Editura Hasefer: „Corespondența Bleichroeder-Crémieux (1878-1880)" şi „Miturile fondatoare ale antisemitismului". Evenimentul a fost onorat de lideri ai F.C.E.R. şi C.E.B., ai A.C.P.R.I., ai A.E.R.V.H., de Marele Rabin *Menachem Hacohen*, E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, general *Mihail Ionescu*, directorul Institutului pentru Studierea Holocaustului în România, *Irina Ghica*, directorul Institutului Cultural Francez, *Zserhanszky Istvan*, director la Departamentul pentru Relații Interetnice, numeroase personalități ale vieții socio-politice şi culturale româneşti. Prima carte prilejuieşte cunoaşterea a două personalități marcante ale evreilor europeni. Cea de-a doua este o meditație asupra prezentului şi viitorului umanității, pentru că antisemitismul, xenofobia, fundamentalismul sunt pericole la adresa întregii lumi democratice. A fost sinteza făcută de consilierul cultural al F.C.E.R., dr. ing. *José Blum*, în deschiderea acestei lansări-simpozion. Simpozion - fiindcă recomandările cărților au depăşit cadrul strict al prezentărilor, intrând în domeniul memorialisticii, al filosofiei istoriei, al sociologiei.

Andrei Oişteanu a punctat elementul biografic motrice al viitoarei opere a istoricului Carol Iancu: nevoia de a desființa cu argumente ştiințifice prejudecățile şi calomniile ancestrale generatoare de antisemitism. A schițat fundalul epocii, în care „se mințea sau se tăcea" în materie de istorie a evreilor în România, epocă în care s-a petrecut „miracolul" întâlnirii sale cu ediția în franceză (1978) a cărții lui Carol Iancu, „Evreii din România, de la excludere la integrare". A vorbit despre *importantele inițiative ecumenice ale istoricului în calitate de director al* Centrului de cercetări despre evrei, armeni şi creştini din Orient din Montpellier, ca şi despre poezia lui Tristan Janco, pseudonimul literar al savantului.

Istoricul *Adrian Alexandru Niculescu* a analizat corespondența dintre Bleichroeder şi Crémieux, importanți oameni politici evrei europeni din secolul al XIX-lea, analiză întreprinsă cu erudiție şi sinceritate, considerând că modalitățile folosite pentru neacordarea drepturilor cetățeneşti populației evreieşti din România după Războiul de Independență din 1877, prin care a fost obținută menținerea în continuare a articolului 7 din Constituția de la 1866, articol ce nu permitea necreştinilor să dobândească cetățenia română, rămâne „o pată pe istoria României".

Traducătorul în română al „Miturilor fondatoare ale antisemitismului", *Țicu Goldstein*, a reafirmat imperativul intoleranței la intoleranță, într-un moment în care fundamentaliştii islamici reciclează mituri antisemite cu efectele binecunoscute ale proliferării atentatelor teroriste în contemporaneitate.

Aprecierilor despre istoricul Carol Iancu ca fiind unul dintre cei mai mari exegeți ai istoriei evreilor din România, directorul Editurii *Hasefer*, scriitorul *Ştefan Iureş*, le-a răspuns prin intenția, anunțată public, a editurii de a publica o integrală Carol Iancu, aşa cum şi-a propus tipărirea în română a unei integrale Isaac Bashevis Singer. Dacă, în prozele cunoscutului scriitor,

laureat al Premiului Nobel, apare lumea evreiască a epocii sale, cu frământările şi speranțele ei, în cărțile istoricului Iancu sunt prezenți, cu ajutorul documentelor şi al comentariilor ştiințifice, evreii români cu toate problemele nu o dată dramatice cu care s-au confruntat, dar şi cu realizările lor.

Considerațiile preşedintelui F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, au vizat: ● prestigiul Editurii *Hasefer* (prin lansarea găzduită de Librăria de elită Cărtureşti) ● comuniunea spirituală, prin copilăria petrecută în acelaşi univers formativ: *ştetl*-ul moldovenesc ● actualitatea tematică a volumelor lansate, cu accent pe rolul unor personalități evreo-române în statuarea drepturilor minorităților pe plan european (*Wilhelm Filderman*), după primul război mondial; în acceptul marilor puteri privind retrocedarea Transilvaniei de Nord către România, după al doilea război mondial (*Belu Silber*) ● aprecierea pentru inițierea publicării unei integrale Carol Iancu de către Editura Hasefer.

Mulțumind antevorbitorilor şi participanților la lansare, autorul şi-a exprimat o dată în plus afecțiunea pentru țara natală, în care a învățat „tradițiile evreieşti şi umanismul românesc". A reafirmat necesitatea ripostei cu argumente ştiințifice împotriva negaționismului generator de antisemitism (mai întâi, de sorginte religioasă, apoi, rasială). A evidențiat importanța înlocuirii unei „învățături a disprețului" cu o „învățătură a stimei". A omagiat memoria unor oameni politici români cu vederi democratice. Lansarea a reconfirmat contribuția evreilor originari din România la civilizația şi cultura românească, în prezent.

IULIA DELEANU

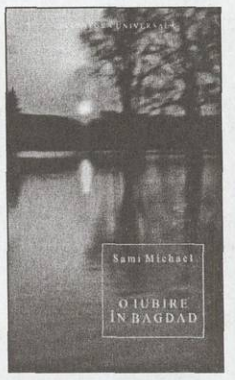

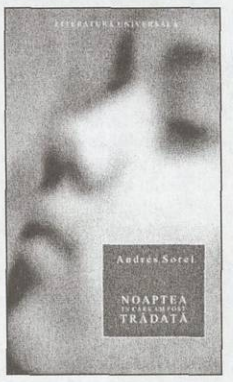

Librăria Cărtureşti, care ne-a obişnuit cu lansările de carte în ambianța reînviatelor ceainării interbelice, a fost gazda lansării a două cărți de literatură universală contemporană, apărute la Editura „Allfa". Ambele - invitații la nevoia de cunoaştere, de dialog, de pace, cerințe de stringentă actualitate.

Primul volum, *O iubire în Bagdad*, aparține unei mai vechi cunoştințe, scriitorul israelian originar din Irak, *Sami Michael*, prezent la una dintre edițiile din anii trecuți a Zilelor Filmului Israelian, care, anul acesta, a împlinit 80 de ani. În romanul *O iubire în Bagdad*, recent publicat în română (tradus de Ana Maria Gal), elementul conflictual este diferența de poziție socială a protagoniştilor. Unul dintre punctele de rezistență ale cărții este fundalul acțiunii: ideologia nazistă, care câştigă teren în Irak, alimentată de dorința de întoarcere în Israel a evreilor. Aşa se ajunge la violențele împotriva

Nevoia de cunoaştere, de dialog, de pace

populației evreieşti din Irak, din primăvara lui '41, în cursul cărora sunt ucişi 180 de evrei, alții sunt torturați şi răniți. În timpul pogromului, Said, eroul central al romanului, îşi pierde timpanul uneia dintre urechi, infirmitate ce-l marchează pentru toată viața. Aşa se explică de ce, dintr-o populație de 125.000 de evrei irakieni, 110.000 au plecat în Israel, prin ceea ce avea să se numească „Operațiunea Ezra şi Nehemia", imediat după 1950, când emigrarea legală a devenit posibilă. Cel de-al doilea roman, *Noaptea în care am fost trădată*, de *Andrés Sorel* (în românește de *Coman Lupu*), este tot o poveste de iubire, de astă dată, în Spania anilor '36, între o tânără crescută într-o familie nutrind convingeri umaniste şi un adept al lui Franco. O carte care, dincolo de narațiune, este o meditație despre violență, dezastru, primejdia recăderii în barbarie a umanității; meditație, din nefericire, profund actuală.

Cele două volume, din care actorul *Regin Aioanei* a citit fragmente ilustrative, au fost recomandate de redactorul şef al Editurii Allfa, *Augustin Frățilă*, de scriitorii *Eugen Uricaru* şi *Bogdan Ghiu*. **(I.D.)**

Post scriptum

Galeria „Orizont" este pentru un scurt interval, începând din 18 mai, spațiul unui cavaleresc turnir între caricaturişti, practicieni ai desenului publicitar şi ilustratori de carte, cu uneltele specifice artelor grafice. Armele puse la bătaie sunt spiritul şi hazul şi ne place să remarcăm printre combatanți pe fidelul nostru colaborator **ALBERT POCH**, redutabil ori de câte ori rezervăm pagini speciale umorului savuros (de Purim, dar nu numai). Ca să nu mai amintim de excelentele coperți, realizate pentru suita „Caietelor Culturale". Fel de fel de săgeți posedă „caricaturistul" Poch în tolba sa, dar nici una otrăvită. Ironia sa rămâne mereu tandră, de o elegantă încredere în perfectibilitatea firii umane.

Graficianul israelian DAN REISINGER - la Bucureşti

„O explozie de culoare şi bucurie"

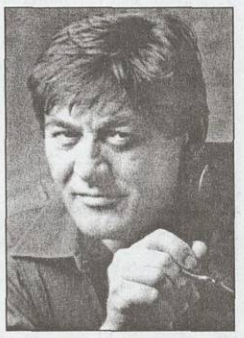

„O explozie de culoare şi bucurie" - aşa a caracterizat creațiile multilateralului artist plastic israelian Dan Reisinger, *Miron Popescu*, rectorul Universității de Arhitectură, la vernisajul expoziției artistului de la Galeriile Universității. Grafician, designer industrial, sculptor, arhitect, ilustrator de cărți, printre care şi al unei *Hagadale*, Reisinger este un reprezentant tipic al artei israeliene, ale cărui afişe au devenit simboluri ale Israelului însuşi - a arătat E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în România. La rândul său, *Virgil Nițulescu*, secretar de stat la Ministerul Culturii şi Cultelor, l-a definit pe artist ca un model de personaj european al secolelor 20-21, un reprezentant al spațiului multicultural, Reisinger fiind originar din Voivodina, provincie în care coexistă numeroase etnii: sârbi, unguri, români, germani. Poate şi din această cauză, el se simte bine oriunde în acest spațiu cultural iudeo-creştin. Prin discursul său artistic novator, Reisinger poate fi aşezat printre clasicii unui curent artistic născut în anii '70 ai secolului trecut, a conchis vorbitorul. Graficianul *Traian Laie*, curatorul Galeriilor Universității, a subliniat că „artistul posedă un ascuțit simț al celor mai subtile similitudini formale ale unor imagini care anvelopează structuri semantice foarte diferite". Domnia-sa consideră că „vârful de lance al operei artistului este afişul", notând şi faptul că lucrările lui Reisinger se remarcă „printr-o simplitate elegantă". „Un artist atât de complex şi puternic ne provoacă la un dialog ce ne implică cu tot ce avem mai profund", a conchis vorbitorul. Ținând seama de multiplele sale preocupări şi talente, *Mihail Oroveanu*, directorul Muzeului de Artă Contemporană, l-a caracterizat pe artist - graficianul israelian cu cele mai multe distincții, printre care şi Premiul „Israel" decernat în 1998 - drept o „personalitate modernă renascentistă".

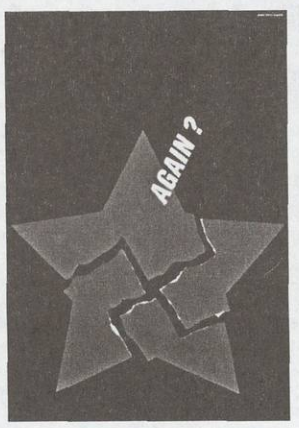

Publicul, prezent în număr mare la vernisaj - printre care s-au aflat şi E.S. dr. *Terenyi Janos*, ambasadorul Ungariei la București, personalități din lumea artistică, critici de artă, reprezentanți ai F.C.E.R. -, a putut constata „pe viu" aprecierile vorbitorilor. Impresia pe ansamblu a expoziției este bucuria de a trăi, sugerată prin culori, prin imaginația artistului, prin combinațiile, de multe ori jucăuşe, ale unor elemente neaşteptate de grafică, aceste trăsături fiind prezente, indiferent de gravitatea tematicii. De pildă, literele reprezintă o adevărată „materie primă" a artistului, idee ilustrată cel mai pregnant prin ornarea Muzeului „Yad Vashem" cu litere scoase în relief, unde atât textul, cât şi forma joacă un rol esențial. Impresionantă este şi viziunea estetică realizată de el la parcul jubiliar de lângă Institutul Weizmann din Rehovot, un joc de forme sculpturale fiecare reprezentând câte o unitate, legate apoi între ele. Publicul a putut vedea şi unul dintre faimoasele calendare perpetue, aflate la Muzeul de Artă din New York.

Am lăsat la urmă afişele, care reprezintă într-un fel „logo"-ul artistului. Diversitatea tematică este aproape incomensurabilă, de aceea nu vreau să menționez decât două: "Let my people go" şi „Again". Imaginile spun totul, explicațiile sunt de prisos.

EVA GALAMBOS

IUDAICA

O personalitate culturală europeană, reputată în epocă

HAIM BEDJERANO (1850-1931)

Bedjerano, Haim (n. 1850, Stara Zagora - m. 1931, Istambul). Crescut într-un mic orăşel din Rumelia orientală, azi în Bulgaria, dar atunci aparţinând unui vilaiet turc, multietnic, în care trăiau în bună înţelegere greci, bulgari, turci, armeni şi evrei sefarzi, micuţul Haim a deprins limbile tuturor acestor etnii, obiceiurile lor, esenţa omenescului dindărătul tuturor acestora. La vârsta de 18 ani, abia ieşit din adolescenţă, Haim Bedjerano se căsătoreşte, potrivit obiceiului locului, cu o fetiţă puberă de abia 13 ani. Ca toţi copiii sefarzi din acea vreme, şi Bedjerano frecventează *Ieşiva*, unde deprinde comentariul temelor sacre ale Torei şi Talmudului. Face dovada unei memorii ieşite din comun. Studiază cu aceeaşi râvnă Coranul, în arabă, cu un hodja din oraş. Această ambivalenţă i-a permis apoi să abordeze studiul comparativ al religiilor semite. Este cunoscător, chiar din prima tinereţe, a limbilor turcă, persană, caldeeană, castiliană, franceză, germană, italiană şi bulgară. Abordează subiecte teologice şi aduce puncte de vedere personale devenite cunoscute prin articolele pe care le publica în franceză şi ebraică. Mediile de specialitate încep să vorbească despre Bedjerano ca despre „tânărul savant din Constantinopol". Războiul ruso-turc din 1877-1878 îi afectează însă şi statutul său intelectual şi viaţa domestică prin pierderea a doi membri dragi de familie (mama şi un fiu). Părăseşte lumea otomană şi vine la Bucureşti, unde i se oferă postul de director al Şcolii Sefarde şi predicator la Templul Sefard. Deprinde repede şi limba română, în măsură fiind, după scurt timp, să colaboreze cu articole - religioase, literare, politice - la gazetele româneşti din Capitală. În 1886, primeşte şi catedra de ebraică la Facultatea de Teologie din Bucureşti. Printre studenţii săi se numărau şi viitorii mitropoliţi Irineu şi Visarion. Faima sa de enciclopedist ajunge până la palatul regal, iar regina Elisabeta îi solicită mai multe convorbiri. Apreciindu-i meritele, Carmen Sylva va obţine pentru el titlul de „Cavaler al Coroanei României". Haim Bedjerano devine tot mai cunoscut şi în occidentul Europei unde întreţine o corespondenţă susţinută cu personalităţi ca A. France, Clemenceau, Unamuno, E. Ludwig, dar şi cu poeţi evrei ca Bialik ş.a. Străduinţa lui Bedjerano era de a restabili legături trainice între cultura evreiască şi cea occidentală. În acest sens face diverse traduceri în ambele sensuri, deşi strămutat la Istanbul, va avea nenumărate îndatoriri religioase (ca Mare Rabin) şi laice. Este, în acelaşi timp, ales membru al Facultăţii Talmudice din Viena şi al Academiei Regale Spaniole din Madrid şi preşedinte de onoare al Societăţii „Dante Alighieri". Ajuns la vârsta de 80 de ani, îşi presimte sfârşitul şi se consacră rugăciunilor de purificare în faţa Celui Etern.

Moare la 1 august 1931, la funeraliile sale participând o mulţime imensă: corp diplomatic, oficiali turci, islamici veniţi din Anatolia, comercianţi evrei, creştini şi mahomedani, intelectuali de toate categoriile. Osemintele sale odihnesc într-un magnific mormânt din marmură albă, în stil sefard-maur, pe vârful unei coline din apropierea Istambulului.

● Haim Bedjerano în vizită la Sinagoga „Etz ha-Hayim" (Ortakoy - Istanbul)

Relaţia lui Bedjerano cu lumea islamică evocă perioadele în care cărturarii evrei întreţineau relaţiile cele mai cordiale cu învăţaţii musulmani din medievalitatea iberică sau chiar cu cei din imperiul turc. Era o vreme a toleranţei pe care spiritele cele mai luminate ale islamului o mai *cultivă* până în zilele noastre, opunându-se fundamentalis*mului distrugă*tor de cultură şi umanitate. Polivalenţa spiritului iudaic şi-a găsit în Bedjerano un exponent strălucit.

H. KULLER

Congresul de la Focşani - 125 de ani

Prima aplicare a ideii sioniste

În perspectiva lunii decembrie 2006, găsesc de cuviinţă să aştern pe hârtie un eveniment de importanţă istorică care a adus mari schimbări în viaţa poporului evreu şi, în special, în viaţa evreilor din România, în urma cu 125 de ani. Mă refer la *Congresul de la Focşani*, denumit şi *Marele Congres de la Focşani*, care a avut loc, la 30-31 decembrie 1881, în acest oraş (oraşul meu natal), cu 16 ani înaintea primului Congres Sionist de la Basel. Hotărârile congresului au fost înfăptuite în anul 1882 prin emigrarea în Palestina a celor care au înfiinţat coloniile *Roş Pina* şi *Zihron Iacov* şi denumită *prima Alia* (emigrare).

Primul Congres al tuturor uniunilor din România pentru colonizarea în Ereţ Israel a avut loc la Focşani, la Şcoala Evreiască de baieţi, în urmă cu 125 de ani (30-31 decembrie 1881), cu participarea a 51 de delegaţi (care reprezentau 32 de uniuni), doi ziarişti, trei scriitori, a lui *Eliezer Rokeah*, redactorul ziarului „Israel", şi a multor invitaţi. La ora cinci după-amiază, preşedintele Comitetului din Focşani, dl *I.M. Brener*, a deschis Adunarea Generală. Preşedinte al Congresului a fost ales *Smuel Pineles* (din Galaţi), care fost principalul spirit conducător pentru emigrarea în Ereţ Israel, iar *David Rinţler* a fost ales secretar (care i-a trimis lui *Theodor Herzl* invitaţia la Congres, scrisă în limba ebraică, pe data de 1 august 1898). Preşedinte de onoare al Congresului a fost Şef Rabinul din Focşani, *Moşe Aharon Alevi Goldring*. Cuvântarea lui a fost primită cu aplauze îndelungate. După el a luat cuvântul scriitorul *Israel Teller*. S-au evidenţiat, prin discursurile lor, *Eliezer Rokeah* şi Sir *Lawrence Olifant*, care au fascinat prin descrierea peisajelor din Israel şi au accentuat că acum este momentul cel mai bun de emigrare şi nu trebuie pierdut. (*Eliezer Rokeah*, nepotul lui Isarel Bek, om cu multe calităţi, a venit în România pentru a încuraja emigrarea în Israel şi înfiinţarea de colonii agricole. *Lawrence Olifant*, creştin, iubitor al poporului evreu, încrezător că se poate mântui problema evreiască, a venit în România în decembrie 1881, pentru a participa la Congresul de la Focşani.)

Scena a fost împodobită cu harta Palestinei şi cu fotografiile lui Moses Montefiori şi Adolf Crémieux.

Primul Congres pentru aşezarea în Israel, care a avut loc cu 16 ani înaintea Congresului Sionist de la Basel, în anul 1897, a semnificat începutul mişcării sioniste şi a avut o mare influenţă asupra evreilor din România şi în dezbaterile Congresului, ca şi în afara graniţelor României. Congresul a stabilit că soluţia problemei evreieşti din România este emigrarea în Israel, în colonii agricole, unde se poate desfaşura o viaţă evreiască, şi acordarea ajutorului necesar celor care vor să emigreze.

În cea de-a treia zi, şedinţa s-a încheiat cu binecuvântarea Şef Rabinului din Focşani şi cu intervenţia Rabinului *Avner Katvan*. La închiderea Congresului, *Israel Teler* şi *Smuel Pineles* au rostit cuvintele: „Robi suntem pentru poporul nostru".

Hotărârile Congresului au fost duse la îndeplinire în anul 1882, prin emigrarea în Israel şi înfiinţarea coloniilor Roş Pina şi Zihron Iacov (printre emigranţi - trei familii din Focşani). Acesta a fost primul Congres în istoria evreilor care a pus baza fundamentală pentru ca evreii să aibă o ţară a lor în Israel. În noiembrie 1882, a fost cumpărat pământul în Zihron Iacov şi prima lumânare de Hanuca a fost aprinsă de cele trei familii care au venit din Focşani: familia Israel Schechter (fratele geamăn a lui Şnior Zalman Schechter), familia Alter Weinstock (fiul familiei Filderman) şi familia Iţhak Apelboim, care participase la Congres în anul 1881.

Evreii din România au fost primii care au pus în practică ideea sionistă. Congresul de la Focşani a fost un capitol nou în istoria poporului evreu. Existenţa Congresului a fost factorul principal în gândirea evreilor din România şi din întreaga Europă în anul 1881.

ZVI BEN DOV

Înţeleptul Rabbi Simon ben Iochai

Despre Simon ben Iochai (ori bar Iochai) a scris şi fostul Şef Rabin dr. Moses Rosen, în „Revista Cultului Mozaic" din aprilie 1993. I-a adus elogii pentru curajul de luptător şi pentru înţelepciunea cu care a cucerit dreptul la nemurire. Ben Iochai a fost unul dintre *tanaiţi* (învăţător în primele secole de Diaspora), născut în Galileea în secolul I e.a. şi înmormântat la Meron, lângă Safed, în secolul II (anii nu se cunosc cu exactitate). Mormântul său a fost loc de „pelerinaj" (în sens diferit de cel creştin), iar de *Lag Baomer* (18 Yiar) i se rosteşte numele. Elev al lui Rabi Akiva, a petrecut 13 ani în Bene Berak, şcoala unde se adunau discipolii acestuia. Împreună cu alţi învăţaţi (Hanania, Meir, Iuda ben Baba) au reînfiinţat Sanhedrinul după moartea maestrului şi i-au continuat studiile. Sanhedrinul nu mai era recunoscut de romani, iar cuvântările antipăgâne ale lui Simon ben Iochai au ajuns la urechile stăpânilor romani, astfel că el a fost nevoit să se ascundă într-o grotă de la Marea Moartă ca să nu fie condamnat şi ucis. Acest episod (al „retragerii" din lume) a fost reluat de cabalişti şi înterpretat într-un context mistic. A stat ascuns 13 ani (acelaşi număr ca şi al anilor de studiu), împreună cu fiul său, Eleazar. Când a revenit în libertate, a început să propovăduiască, la Meron, necesi-tatea studiului ca scop suprem al vieţii. A vizitat şi Roma, unde a încercat să revigoreze viaţa religioasă a comunităţii de acolo. Simon ben Iochai a fost unul dintre cei mai de seamă alcătuitori ai Halahei (partea „juridică" a Talmudului). În Mişna se regăseşte numele său de zeci de ori. De asemenea, în Agada (partea povestită a Talmudului) sunt relatate episoade din viaţa sa, el însuşi fiind autorul unor „hagadot" (povestiri). Unul dintre aforismele sale, adesea citat, este: „Trei coroane cunoaştem: a Torei, a preoţilor şi a regelui, dar mai de seamă este numele bun al omului", dar mai sunt şi altele: „Trufia este mai rea decât păgânismul", „Jignirea aproapelui este un păcat dintre cele mai mari, mai bine te arunci în foc", „Mai important chiar decât studiul este respectul pentru învăţători". Ben Iochai a scris despre Mesia, judecata viitoare etc. La sfârşitul secolului al XIII-lea, la apariţia Zoharului („Cartea splendorii", baza Cabalei), a fost pomenit numele său, ca autor prezumtiv. Desigur, adevărul este altul, dar exemplul lui Simon ben Iochai a influenţat o întreagă pleiadă de învăţaţi, timp de secole.

BORIS MARIAN

DIVREI TORA

REFLECŢII BIBLICE de ing. BARUCH TERCATIN

● Vineri, 2 iunie (6 Sivan) şi sâmbătă, 3 iunie (7 Sivan), sărbătorim **HAG HAŞAVUOT** - ziua în care am primit Tora (Sulurile Sfinte). Se va citi şi acum din Tora, dar nu din pericopa ce urmează în ciclul celor 54, ci vom aprofunda Cele Zece Porunci ce ne-au fost date în ziua de Hag Haşavuot pe Muntele Sinai. Ele fac parte din Pericopa ITRO. Înaintea citirii Celor Zece Porunci, vom citi un poem minunat de laudă către Atotputernic, „Agdamot". A doua zi se citeşte din Pericopa REHE şi vom comenta ultima dintre Cele Zece Porunci: „Să nu râvneşti la casa aproapelui tău, la soţia aproapelui tău". Înţelepţii s-au întrebat, pe de o parte, cum poţi să nu ai astfel de sentimente când vezi că altul o duce mai bine şi are o soţie mai frumoasă, iar pe de altă parte, care este legătura dintre casă şi soţia prietenului? În ce priveşte casa, ei au ajuns la concluzia că dacă este vorba numai de gând şi nu de faptă, omul nu păcătuieşte. Dacă face acte necugetate pentru a obţine ceea ce are semenul lui, atunci este păcat. Rambam se ocupă pe larg de această problemă şi ajunge la concluzia că putem râvni sau dobândi lucruri asemănătoare cu cele ale semenului nostru, dar pe o cale dreaptă. La fel se pune problema şi în cazul soţiei semenului nostru. Tora ne învaţă să ne comportăm potrivit regulilor moralei şi atunci vom reuşi.

● Sâmbătă, 10 iunie 2006 (14 Sivan 5766) se revine la ciclul celor 54 de pericope. Se citeşte Pericopa NASO. Ea prezintă, printre altele, binecuvântarea *cohanimilor* - fiii Marelui Preot Aaron. Această binecuvântare conţine trei versete: primul - „Domnul să te binecuvânteze şi să te păzească"; al doilea - „Domnul să-ţi lumineze faţa şi să te miluiască"; al treilea - „Domnul să-şi întoarcă faţa spre tine şi să-ţi aducă pace". Este cunoscută zicala ebraică: „IM EIN KEMAH EIN TORA" („Dacă nu ai din ce trăi, nu poţi învăţa"). *Cohanimii* ne binecuvântează să avem şi să păstrăm belşug în casă. Versetul al doilea îi ajută pe cei ce studiază, să înţeleagă şi să nu uite ceea ce învaţă. Cel de-al treilea verset este destinat războinicilor şi celor ce păzesc hotarele. Binecuvântarea se încheie cu „SHALOM" (pace). Ar fi bine ca această binecuvântare să se regăsească la toţi oamenii şi să exprime dorinţa lor de a trăi în pace.

- Pericopa NASO (10 iunie 2006 - 14 Sivan 5766)
- Pericopa BEALOTHA (17 iunie 2006 - 21 Sivan 5766)

*

● Sâmbătă, 17 iunie, se citeşte Pericopa BEALOTHA. În continuarea povestirilor despre Mişcan (Templul provizoriu), ni se explică funcţiile Marelui Preot Aaron legate de candelabrul din Templu ce ardea permanent. Se povesteşte cum a fost confecţionat acest candelabru. Înţelepţii susţin că lumina candelabrului era atât de perfectă încât se vedea fiecare detaliu din Templu. Lumânările au fost aprinse exact aşa cum a poruncit Domnul. O altă învăţătură a pericopei precizează cum trebuie să fie omul. Se arată că „Moşe a fost omul lipsit de orice orgoliu" (*Numeri*, 12, 3). Ce poate fi mai frumos în viaţă decât modestia, lipsa orgoliului!

26 mai 2006 – 28 Yiar 5766

Ziua Ierusalimului

Scurt istoric

Ierusalimul numără azi, fără aşezările limitrofe, circa 600.000 de locuitori şi este cel mai cunoscut oraş al lumii. Importanţa sa rezidă în imensul tezaur de istorie pe care l-a acumulat. Deşi multe state ezită să-l considere capitală a Statului Israel, aici se află sediul Preşedinţiei, Guvernului, Parlamentului, Curţii Supreme, al Agenţiei Evreieşti - executiva Organizaţiei Sioniste Mondiale, al Şef-Rabinatului, al Universităţii Ebraice, Bibliotecii Naţionale, Muzeului Israel ş.a. Simbolul oraşului este „Leul".

Ieruşalaim, în exprimarea ivrit, este unul dintre cele mai vechi oraşe ale lumii. Numele său apare în scrieri hieroglifice egiptene prin anul 2000 î.e.a., iar în cuneiforme asiriene pe la 1350 î.e.a. Când Abraham s-a apropiat de oraş, numit pe atunci Salem (probabil sec. XVIII î.e.a.) rege era Melchisedek (ceea ce în ebraică înseamnă înţeleptul-rege sau „regele cel înţelept"). În sec. XIII î.e.a. evreii conduşi de Ioşua au cucerit oraşul care se numea Jebus, după numele populaţiei locale. La anul 1000 î.e.a., David a stabilit aici capitala marelui său regat. Solomon a construit Templul, Ierusalimul devenind astfel centrul spiritual al evreilor. În 587 î.e.a. Nabucodonosor a distrus Templul şi fortificaţiile oraşului, dar în 538 î.e.a. a început reconstrucţia, finalizată în 455 î.e.a. sub Nehemia. În 320 î.e.a., oraşul a fost cucerit de greci, apoi, în 165 î.e.a. eliberat de Macabei, dinastia Haşmoneilor domnind până în 37 î.e.a., când s-a instalat Irod cel Mare, de origine edomită. Oraşul şi-a recăpătat strălucirea, dar anul 70 e.a. a fost fatal, romanii distrugând Templul. Zidul Plângerii este tot ce a rămas din vechea cetate. Oraşul s-a numit Aelia Capitolina. În anul 636 e.a., arabii l-au cucerit şi l-au numit Al-Makdas, adică „Templul", recunoscându-l ca loc sfânt. În 1099, Ierusalimul a fost cucerit de cruciaţi, fiind primul regat creştin din Palestina, loc al „Învierii Mântuitorului". În sec. XII, au venit sarazinii (arabi), iar în 1517 turcii otomani. În 1860, Sir Moses Montefiore a iniţiat construcţia primului cartier evreiesc în afara zidurilor Vechiului Ierusalim. În 1917, s-a stabilit la Ierusalim Cartierul general britanic din zonă, apoi administraţia mandatară.

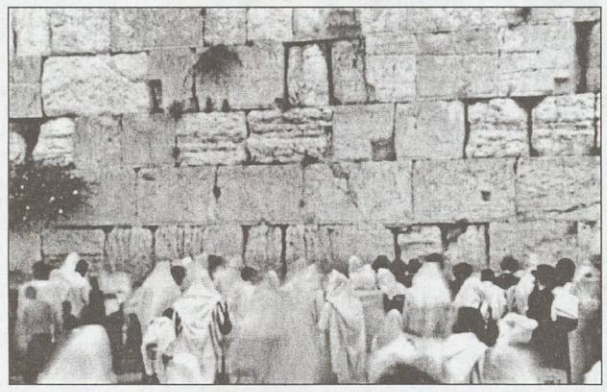

În Ziua Independenţei (14 mai 1948), oraşul număra 80.000 de locuitori. După Războiul din 1967 (28 Yiar 5727 - ziua eliberării estului Ierusalimului - corespunde, în 2006, zilei de 26 mai), estul oraşului ocupat de iordanieni a fost alipit capitalei, păstrându-se lăcaşurile de cult musulman (Omar, Al Aksa). Puţine oraşe ale lumii respiră atâta istorie plină de zbucium ca Oraşul Păcii, cum s-ar traduce denumirea sa.

B. MEHR

Albert Einstein... la Colegiul Noua Europă

Anul 2005 a fost „Anul Einstein", împlinindu-se 100 de ani de la naşterea *Teoriei relativităţii (restrânse)* şi 50 de ani de la încetarea din viaţă a creatorului acesteia. Natura l-a dăruit pe Einstein cu o mare putere de previziune, el fiind unul dintre „profeţii" modernităţii. Fără a fi un cunoscător profund al artelor (cânta totuşi la vioară), artele plastice, arhitectura, literatura, ca să nu mai vorbim de tehnică, ştiinţă, i-au rămas datoare.

La Colegiul Noua Europă, în ziua de 27 aprilie 2006, directorul ştiinţific, dr. *Anca Oroveanu*, ne-a prezentat un conferenţiar - prof. univ. *Ulrich Müller* (Jena, Budapesta), care a susţinut tema: „Albert Einstein şi avangarda artistică". În cadrul dezbaterilor care au urmat s-a discutat despre teatrul modern, despre Hiroşima, tehnica basoreliefului, medicină, psihiatrie, spaţiul fluid, hipercub, despre banda infinită a lui Moebius, Expoziţia internaţională de la Barcelona (1929) ş.a. Au fost menţionaţi Walter Gropius, Felix Auerbach, Theo Van Duisburg, Lissitzky (constructivism), „Bauhaus" ca stil arhitectonic etc. Să nu uităm că modernismul în artă a fost doar un ecou al revoluţiilor din ştiinţă şi tehnică. Grupul „Nabo", fauvismul (Matisse, Vlaminck, Derain, Braque, Kees van Dongen, Dufy), cubismul (Picasso, Delaunay, Léger, Villon, Lhote), futurismul, pictura metafizică (De Chirico), expresionsimul (Ensor, Munch, Rouault), „Brücke" (Kirchner, Nolde, Kokoschka), „Blaue Reiter" (Kandinsky, Jawlensky, Marc, Klee, Feininger), expresionismul (Soutine, Modigliani, Chagall), suprarealismul (Duchamp, Picabia, Arp, Max Ernst, Tanguy, Dali, Miro), abstracţionismul (Malevici, Kupka, Mondrian) ş.a. au ieşit, într-un fel, din „mantaua" relativismului einsteinian, chiar dacă Einstein nu s-a gândit la aceşti creatori. (B.M.M.)

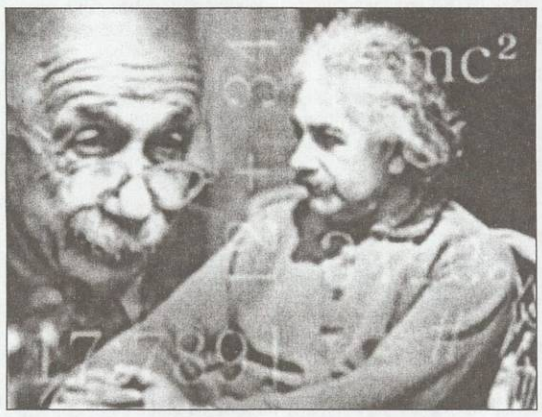

TELEOBIECTIV

În seara lui 6 mai 1856, un negustător, evreu habotnic, din Freiberg, om între două vârste, dar încă vânos, îşi spală cu grijă mâinile, îşi urcă pe nas ochelarii legaţi în sârmă şi notă, cu litere ebraice, în cartea sa de rugăciuni, la pagina rezervată evenimentelor familiei: „Azi, marţi, prima zi a lunii Yiar 5616, la orele şase şi jumătate ale după-amiezii (de 6 mai 1856) s-a născut fiul meu Schlomo-Sigismund". Conform tradiţiei, nou-născutul primea numele bunicului său, mort cu puţină vreme înainte, pentru a-i perpetua astfel memoria.

Era primul copil din cei încă şapte - doi băieţi şi cinci fete - pe care Malka-Amalia, tânăra nevastă de 21 de ani, urma să-i dăruiască soţului ei Iacob Freud, mai în vârstă cu 20 de ani decât dânsa, şi care venise în această a doua sa căsătorie cu alţi doi feciori, amândoi ceva mai în etate ca mama lor vitregă.

Nou-născutul era - aţi dedus, cred - viitorul Sigmund Freud. Cel care va deveni una dintre celebrităţile medicale ale începutului de secol 20, neurolog şi creator al psihanalizei, detaşându-se de psihiatria şi mentalitatea materialistă a vremii sale, care considera simptomul nevrotic drept expresia unei dereglări cerebrale, visul - un produs al diminuării activităţii creierului în timpul somnului, iar actul sexual ratat - doar efectul unei cauze fiziologice (cum ar fi oboseala). Teoriile lui Freud despre explorarea inconştientului şi rolul sexualităţii în diagnosticarea bolilor psihice au făcut o vogă nebună în epocă, dar au stârnit totodată controverse, rivalităţi şi o ură pe măsură: psihanalistul „revoluţionar" era pe deasupra şi evreu, iar anii erau cei ai furibundei ascensiuni a nazismului.

Freud, cel veşnic tânăr (chiar şi la 150 de ani)

Despre toate acestea s-a discutat la Tv.R.-Cultural, post întotdeauna atent la evenimentele importante ale zilei, iar aniversarea a 150 de ani de la naşterea lui Sigmund Freud era, neîndoielnic, unul dintre acestea. Tânărul moderator Cătălin Avramescu a invitat doi mari specialişti în problemă, dr. Ion Vianu şi prof. univ. Vasile Dem. Zamfirescu, a căror discuţie a interesat nu numai pe cercetătorii în problemă, ba aş zice că în primul rând pe cei mai puţin avizaţi, dar dornici să afle şi să înţeleagă freudismul - pe cât se poate înţelege dintr-o tele-emisiune. Cu atât mai mult cu cât psihiatria şi psihanaliza fuseseră pur şi simplu expulzate la noi din rândul ştiinţelor, iar cercetarea total desfiinţată de către primitivismul autoritarismului ceauşist. Până şi în *Dicţionarul Enciclopedic* apărut la noi în 1972 se simţise puternica rezervă faţă de Freud, despre care se spunea doar că: „a contribuit la constituirea psihologiei clinice prin tehnica explorativă a inconştientului. A studiat rolul sexualităţii în viaţă şi artă (pe care l-a exagerat), al viselor şi actelor de fiecare zi ca şi al impulsurilor de autoafirmare". Punct. Atât avea voie să ştie românul despre psihanaliză, al cărei nume nu era nici măcar pomenit, cum aţi văzut.

Se pot găsi oare, în însăşi viaţa lui Freud, posibile rădăcini ale teoriilor sale? Ia să vedem. Biografiile sale romanţate povestesc despre faptul că acest prim născut al Malkăi-Amalia a rămas pentru totdeauna marele ei favorit, fiul pentru care această aprigă şi autoritară mamă evreică-galiţiană a făcut toate sacrificiile cu putinţă. A trăit până la 95 de ani, i-a murit în braţe un băiat şi a pierdut patru fiice în lagărele de la Auschwitz şi Treblinka, dar ea a izbutit să rămână echilibrată şi puternică pentru că „a produs un mare om", aşa cum îi prezisese bătrâna moaşă ţărancă ce i-l pusese în braţe. Oare această iubire dintre mamă şi primul ei născut să fi impulsionat crearea teoriei freudiene a „complexului lui Oedip"? Într-un studiu, autorul se explică: „Am descoperit, cu ani mai târziu, că libidoul meu s-a trezit pe la doi ani, poate doi şi jumătate, când, îndreptându-mă către *matrem*, am surprins-o întâmplător *nudam*". Psihanalistul folosea în această mărturisire cele două cuvinte latine nu numai din obişnuinţa specialistului, ci, probabil, şi din pudoarea şi respectul filial tipic evreieşti.

Se simţea Freud aparţinător al iudaităţii în acea vreme când a fi evreu însemna, în Germania (şi nu numai), condamnarea sigură la moarte? Poate că în primul rând prin puternicul său simţ familial: a avut şi el şase copii (fiica sa Ana fiind exterminată într-unul din lagărele hitleriste). Dar poate mai ales prin „strălucirea minţii şi prin puterea de a rezista", cum explica dr. Ion Vianu - care, desigur, ştie domnia-sa ce ştie despre vitalitatea spirituală a evreului. Să mai punem la socoteală şi norocul care i-a marcat viaţa până aproape de ultima ei pagină? Ei bine, în salvarea lui din infernul nazist, hotărâtoare a fost intervenţia foarte insistentă a unei colege psihanalist - nimeni alta decât o mătuşă a regelui Mihai, care i-a obţinut plecarea, în 1938, în Anglia. Viaţa e plină de surprize - chiar şi din sortul celor binefăcătoare, cum se vede. Care însă durează şi ele cât pot dura: un an mai târziu, în 1939, un cancer de maxilar îi încheia lui Freud existenţa pământeană, adăugând nemuririi încă un nume la serialul evreilor celebri.

SANDA FAUR

DIN PRESA CULTURALĂ

APRILIE – MAI 2006

● În **„CULTURA"**, din 27 aprilie - 3 mai a.c., citim o recenzie a cărţii recente a lui Andrei Codrescu, *New Orleans, mon amour*. Florin Constantiniu începe un serial cu dezvăluiri despre perfidele procese iniţiate de Dej contra lui Luca, Pauker, Teohari Georgescu, împotriva C.D.E., a sioniştilor, „bazate" pe falsuri şi intrigi „poliţiste" (din arhivele KGB). Numărul din 4 mai a.c. oferă un comentariu al lui Valentin Protopopescu, „Un veac şi jumătate de freudism". Sunt pomeniţi Thomae, Kächele, Roudinesco, Ernest Jones, Marie Bonaparte, Jung, Reich, Ferenczi, Abraham, Klein, şcoli, dispute etc. Tot despre Freud scriu Vasile Dem. Zamfirescu, Dorin-Liviu Bîtfoi, Vera Şandor. Este Anul Freud. „Ultimul mare poet suprarealist", Gherasim Luca (1913-1994) este prezentat de Petru Romoşan. Florin Constantiniu continuă incitantul serial „Vânătoare de vrăjitoare la Bucureşti", despre epurările, sub pretextul antisionismului, din cadrul P.M.R., în 1952, sub directa „îndrumare" a lui Dej şi de „inspiraţie" sovietică.

● În **„ROMÂNIA LITERARĂ"**, nr. 17 din 28 apr. - 4 mai a.c., sunt publicate scrisori ale lui Martin Heidegger către Hannah Arendt, din 1925. Sorin Lavric recenzează elogios cartea reeditată a lui Z. Ornea, *Viaţa lui C. Dobrogeanu-Gherea* (Ed. Compania). Lucian Raicu este readus în atenţia noastră cu o evocare a lui Malraux, datată în noiembrie 1996. Nu avem informaţii recente despre prestigiosul critic trăitor la Paris. În nr. 18/5 mai a.c., Andrei Codrescu este prezent cu proză („Vestitorul"), Mircea Handoca îşi completează „dosarul Mircea Eliade", iar Octavian Goga este evocat la 125 de ani de la naştere („Mesianism naţional"). Ar fi obiecţii.

● În **„DILEMA VECHE"**, nr. 118/28 apr. - 4 mai a.c., Magdalena Boiangiu aduce explicaţii pentru existenţa unor tendinţe spre dictatura personală în Rusia, Belarus. Radu Cosaşu aminteşte de „Porunca Vremii" din 1941, care cerea interzicerea *Istoriei literaturii române* a lui G. Călinescu, pentru că „îndrăznea" să amintească de contribuţia evreilor la literatura română. Interesante sunt relatările Magdalenei Boiangiu, din nr. 119/5 mai a.c., despre procesul din S.U.A. al unui membru al Al Quaeda şi despre continuarea violenţelor în Cecenia.

● **„VIAŢA ROMÂNEASCĂ"** a împlinit 100 de ani! Regretăm apariţia ei sporadică în ultimii ani. Nr. 3/2006, care este şi număr festiv, se bucură de o largă paletă de semnături de la Caius Traian Dragomir, Nicolae Manolescu, Constantin Ciopraga, Florenţa Albu (un poem dedicat lui Florin Mugur, de la moartea căruia au trecut 15 ani), Henri Zalis, Radu Petrescu (jurnal 976), Mircea Ciobanu, Varujan Vosganian, Gh. Grigurcu, Aura Christi, Luca Piţu, Gh. Crăciun, Vasile Andru ş.a. Mai amintim „Restituiri" cu Mihail Sebastian, „Miscellanea" cu C. Dobrogeanu-Gherea (B. Marian), cu Horia Gane (Ecaterina Ţarălungă).

● **„APOSTROF"**, nr. 4/2006, conţine printre alte articole, unele despre evreii din Transilvania (Maria Ghitta), un studiu despre Mircea Eliade de Moshe Idel, om de o incontestabilă probitate ştiinţifică şi morală, o proză a lui Ion Vianu, *Nopţile lui Laban*, iar Gelu Ionescu, cunoscut critic expatriat înainte de 1989, scrie despre Radu Cosaşu. Ca şi la alte numere, „Apostrof" ne obligă să-i aducem felicitări sincere.

● Despre viaţa Uniunii Democrate Turce din România ne informează publicaţia **„HAKSES"** (Vocea autentică), nr. 3(129)/2006, într-o nouă formulă grafică şi redacţională. Simbolul Uniunii este semiluna şi o ramură de măslin.

● Publicaţia **„ZORILE"** a Comunităţii Ruşilor Lipoveni, nr. 3-4 (163-164)/2006, bogat ilustrată, aduce mărturii din tradiţiile şi cultura etniei ruse din România şi din ţara de origine. Elena Loghinovskaia recenzează romanul apărut de curând al unui scriitor român important, Nichita Danilov, *Maşa şi extraterestrul*. Danilov este un admirator al lui Bulgakov, Kafka ş.a., inspirându-se şi din Biblie.

● Revista **„ARARAT"**, nr. 6/2006, menţionează stoparea unor manifestări negaţioniste ale etnicilor turci din Germania faţă de genocidul din 1915.

● **„SEMNALUL"** (nr. 116), din Toronto - Canada, oferă memorialistică de Sergiu Fărcăşan, despre anii vieţii sale în România, informaţii din Israel (Ichil Leib), din România (culese şi din „Realitatea evreiască", dar cu o eroare: Moshe Idel este născut la Tg. Neamţ, nu la Tg. Mureş), proză de Marius Mircu, Victor Rusu, relatări semnate de G. Bruckmaier, un fragment din studiul istoricului Victor Neumann despre evreii din Banat, biografii (Elaine Feinstein, Sonia Delaunay) ş.a.

BORIS MARIAN

RESTITURI

Un mare pictor: IOSIF ISER

125 de ani de la naştere

La 21 mai 1881, se năştea, la Bucureşti, Iosif Iser, unul din marii pictori realişti ai României. Urmează liceul la Ploieşti, iar primele desene şi le expune în vitrinele librăriilor din oraş. Între 1899-1904 studiază la München, în 1904 fiind prezent cu prima expoziţie personală la Ploieşti. Începe să colaboreze la „Adevărul" şi la alte publicaţii, îi cunoaşte pe Luchian, Brâncuşi. În 1906, se află la studii, la Paris, unde revine în 1908. Colaborează la publicaţii din capitala Franţei şi la cele berlineze. Revenit în ţară în 1909, devine cunoscut şi este prezent cu desene, caricaturi în „Facla", „Furnica", „Flacăra". Participă ca militar la Războiul din 1916-1918, apoi pleacă la Paris. Pictează în zona Argeş-Câmpulung, călătoreşte la Constantinopole, se inspiră din mediile vizitate.

Iser a organizat la Bucureşti, în 1909, o expoziţie „Derain-Forain-Galanis-Iser", reuşind să apropie publicul român de arta modernă franceză. În 1920, aderă la asociaţia „Arta română", participând la expoziţii împreună cu Jalea, Han, Tonitza, Pallady, Ressu. Din 1921, participă anual la expoziţii, la Paris, unde călătoreşte frecvent. În 1930 se află în Spania. Expune în anii următori la Bruxelles, Anvers, iar în 1937 obţine Marele Premiu la Expoziţia Internaţională de la Paris. Sunt premiaţi şi Petraşcu, Jalea, Medrea. În 1948 are o expoziţie la New York, în 1949 la Moscova. În 1955 este membru al Academiei Române, în 1957 prezintă o expoziţie la Viena.

Petru Comarnescu a scris cu entuziasm despre Iser, l-a admirat ca artist şi ca om: „mare temperament, artist cu un stil amplu, viguros... A fost un om înalt, puternic... interiorizat şi scump la vorbă... Autentic şi uman". Gala Galaction scria: „Iser e un mare şi trist poet, un revoluţionar". Tonitza îl preţuia pentru talentul de portretist şi caricaturist. În numeroase tablouri, pictorul a reprezentat chipuri de ţărani, iar în Dobrogea a ştiut să redea portrete expresive ale unor locuitori din minoritatea tătară. Dintre tablourile sale, unele în patrimoniul statului (Muzeul Naţional ş.a.) menţionăm: „La marginea Bucureştilor", „Ţărani din Argeş", „Peisaj dobrogean", „Familie de tătari", „Arlechin şi dansatoare", „Odaliscă" ş.a. Revista „Adam", sub conducerea lui I. Ludo, a reprodus desene ale lui Iser.

Moare la 25 aprilie 1958. Alături de Lucian Grigorescu, Şirato, Dărăscu, Steriadi, Catargi, Ressu, Pallady, Tonitza, Iosif Iser face parte din „generaţia de aur" a pictorilor primei jumătăţi de veac XX.

BORIS MARIAN

Omul de cultură PAUL B. MARIAN

100 de ani de la naştere

Paul B. Marian s-a născut la 3 mai 1906, la Bucureşti. A fost publicist, în anii tinereţii colaborând la „Ultima oră", „Tempo", „Argus", „Timpul", „Adevărul" ş.a. A debutat ca literat în „Bilete de papagal", în 1928. În 1932, a înfiinţat revista „Ecranul", printre primele publicaţii dedicate genului cinematografic. După război, a colaborat la majoritatea publicaţiilor de cultură. S-a făcut cunoscut, în special, ca traducător, semnând echivalente româneşti a peste 150 de volume din creaţia unor clasici şi moderni englezi, americani, francezi, ca şi piese, scenarii pentru radio, Tv., teatru de autori cunoscuţi. A cunoscut şi a avut interviuri cu personalităţi precum Simon Wiesenthal, Elie Wiesel, Leon Poliakov, Hannah Arendt, Raymond Aron ş.a. A fost fratele unui om la fel de prolific în domeniul traducerilor, Eugen B. Marian, ambii fii ai lui B. Marian, autorul *Dicţionarului de citate şi locuţiuni străine* (1915), lucrare de referinţă. (B.M.M.)

Moartea unui paraşutist – ITZHAK (Menu) BEN-EFRAIM

La 20 aprilie 2006, a încetat din viaţă, la Tel Aviv, prof. *Itzhak (Menu) Ben-Efraim*, în vârstă de 92 de ani. A făcut parte dintr-un grup de paraşutişti din Ereţ Israel, lansaţi în România în timpul celui de-al doilea război mondial, cu scopul de a aduce speranţă şi ajutor evreimii locale.

Prof. Ben-Efraim s-a născut la Piatra Neamţ, în 1914, şi a crescut în Bucureşti. Din copilărie a fost membru al mişcării de tineret sionist „Haşomer Haţair" şi a devenit unul dintre conducători. În 1934, a plecat ca *haluţim* în Ereţ Israel şi, împreună cu un grup de camarazi din România, a fondat kibuţul Shamir, la frontiera siriană. În 1943, s-a aflat printre cei 37 de voluntari pentru o misiune de paraşutare în spatele frontului din ţările europene ocupate de Germania nazistă.

De la începutul războiului şi, în special, din 1942, când au circulat primele veşti despre enormitatea Holocaustului, conducerea Agenţiei Evreieşti (Sohnut) a încercat să-i convingă pe englezi şi pe americani să trimită voluntari din Ereţ Israel spre Europa ocupată, deoarece nu existau mijloacele Statului Israel de astăzi - avioane, vapoare, submarine, transmisiuni radio etc. Abia în anii 1943-1944 au înţeles englezii ce potenţial strategic li se propune: voluntari originari din diverse ţări, vorbind limba, cunoscând locuri şi oameni de încredere. Puterile aliate aveau nevoie de asemenea oameni, care să caute şi să-i ajute pe aviatorii prizonieri să evadeze. În plus, aceşti voluntari, care puteau să apară ca cetăţeni locali, erau şi foarte buni agenţi în transmiterea de informaţii privind forţele duşmane. Ei au acceptat ca aceşti voluntari să se ocupe şi de ajutorarea evreilor. Dintre sutele de voluntari, au fost trimişi doar 37 de tineri, ca să activeze în ţări ca Iugoslavia, Ungaria, Austria, Slovacia, Grecia, Bulgaria, Italia de Nord. 13 dintre ei au fost selectaţi pentru România. Nu toţi au reuşit să ajungă înainte de 23 august, mulţi fiind luaţi prizonieri. Numai doi au reuşit să-şi împlinească dubla misiune - Shaike Dan şi Ben-Efraim, cunoscut mai bine ca Menu, unul dintre numeroasele nume purtate în clandestinitate (dr. Niedermayer, Eliezer, Franz, Bernhard, Heil).

Menu a fost paraşutat pe lângă Arad, la 4 iunie 1944, împreună cu Shaike Dan. Ajunşi la Bucureşti, au luat legătura cu conducerea evreiască şi cea sionistă (care, în parte, activa în ilegalitate). Foarte curând, au devenit cei ce aveau ultimul cuvânt la orice decizie. De exemplu, l-au susţinut pe A.L. Zissu, conducătorul comunităţii evreieşti şi al mişcării sioniste, în acţiunea sa de a îmbarca pe trei vapoare - „Mefkure", „Bulbul" şi „Marita" - emigranţi evrei, cu destinaţia Ereţ Israel. Torpilarea şi scufundarea vasului „Mefkure" în Marea Neagră a devenit, însă, şi tragedia vieţii lui Menu, ai cărui părinţi s-au aflat printre sutele de victime. În cursul misiunii, el nu şi-a anunţat părinţii că este la Bucureşti, ca să nu-i pună în pericol. Când, întâmplător, s-a aflat în acelaşi tramvai cu tatăl său, Efraim Moscovici, el a sărit din mers. La Constanţa, şi-a văzut pentru ultima oară părinţii, ascuns după un hambar. După război, Menu şi-a ebraizat numele de famile după numele tatălui. Liberat din armata britanică, în 1945, el a revenit în România, unde a organizat Alia ilegală (printre altele pe vasele „Pan York" şi „Pan Crescent"). În autobiografia „Din ţara blocată spre evreimea blocată - Europa 1944-1948, mărturie", aparută în Israel, în anul 2000, relatează toată viaţa şi activitatea sa. Reîntors în Israel, a trăit câţiva ani în kibuţ, iar la vârsta de 43 de ani s-a înscris la „Tehnion" şi a absolvit ca inginer de producţie. După ce şi-a luat doctoratul la New York University, a fost printre fondatorii Universităţii din Beer Sheva, profesor de „Industrial and Managing Engineering" şi unul dintre primii conferenţiari din Israel de „Human Engineering and Sociometry in Industrial Managing". Timp de câţiva ani a fost secretar general al Asociaţiei Inginerilor. La înmormântarea sa, care a avut loc în kibuţul Shamir, l-a plâns Surica Braverman, membră a kibuţului şi camaradă de misiune în România, care însă nu a reuşit să ajungă decât până la partizanii din Iugoslavia.

TEHILA OFER (Israel)

• PRECIZARE. În articolul publicat în numărul trecut, la „Poşta redacţiei", se va citi corect: „Ada Fishmann Maimon, una dintre conducătoarele mişcării muncitoreşti de femei «Moeţet Hapoalot», apoi membră în Knesset..." şi nu una dintre liderele WIZO din Ereţ Israel - ne precizează autoarea articolului, Tehila Ofer.

Poetul Enric Furtună

125 de ani de la naştere

La 29 mai 1881 se năştea, la Botoşani, Heinrich Pekelman, care avea să semneze, ca scriitor, Enric Furtună. După studii liceale şi universitare la Iaşi, devine activ în viaţa literară, trăieşte o perioadă în România, după care, ca şi Eugen Relgis, emigrează în America de Sud. A murit la 30 iunie 1965, la Sao Paolo, fiind puţin cunoscut în prezent, în ţara natală şi, cu atât mai puţin, în lume.

În România a colaborat la numeroase publicaţii - „Mântuirea", „Israelitul", „Lumea", „Sămănătorul" (unde a şi debutat), „Convorbiri critice", „Lumea evree", „Adam", „Adevărul literar şi artistic" ş.a. În 1914, a publicat, la Iaşi, volumul *Pustnicul*, apoi, în 1922, la Ed. Viaţa Românească, volumul *De pe stâncă*, în 1926, o carte cu impresii de călătorie, după care urma i se pierde pentru criticii din România (nici Lovinescu şi nici G. Călinescu nu se ocupă de opera lui Enric Furtună). Pentru cultura română şi mai mult, pentru emanciparea spirituală a evreilor din România, Enric Furtună a contat, cum contează şi pentru istoria literaturii române. El a tradus din lirica lui Bialik, Groper ş.a. A scris şi proză, a publicat în Brazilia, în mai multe jurnale literare. Un fragment din romanul *Maletie jidovul* a apărut în „Hasmonaea" din 1937, în România, ca şi poemul „Rugăciunea pentru fratele *nefericit*", apărut în acelaşi an, în revista „Cultura", condusă de Horia Carp.

Poezia lui E. Furtună nu a fost niciodată modernă, el a căutat mereu un mesaj, iar expresia a fost îndatorată experienţei din primele două decenii ale secolului, mai precis înaintea „revoluţiei avangardiste". De pildă: „*De-ar fi să-mi* fie sufletul altar / Pe el jertfire-aş dorurile-arzânde / Şi tot mai rar cântare-aş, tot mai rar / Osana amintirilor născânde". Sunt versuri publicate în 1922, scrise poate mai devreme cu un an, dar în 1916 dadaismul se născuse spre a spulbera această manieră. Şi totuşi, Enric Furtună emoţionează, el are o profunzime aparte în ceea ce exprimă. Astfel, în poemele *Ruth*, *Tichia nebunului* ş.a., poetul găseşte corzile potrivite, armonia se realizează de la sine. Vom cita în întregime scurtul poem *Ruth*: „Ruth sta pe câmp / în soarele de-amiază / Strângând belşugul, făr' să ştie cui / N-avea stăpân - şi, roaba nimănui / Lucra nevrând să ştie cui lucrează / În sufletu-i tristeţea sta de pază / La Chilion gândea, ce-a fost şi nu-i / Gândea la ţara ei: mormântul lui / Simţia fiori prin trup, visa de trează / Trecând pe-aproape, Boas o văzu / Opri din umblet paşii săi, vânjoşii / lar ochii *mari* asupra-i abătu / Ruth îl simţi şi deschizând frumoşii / Ochi *negri*: cine eşti? Sunt Boas. Tu? / Soţie-ţi sunt... şi-ţi voi cinsti stămoşii".

Enric Furtună este un poet „pe nai multe voci", el poate fi suav, aprig, retoric, vehement, amintnd uneori de Arghezi - „Eu voi domni, eu, sluga ta; *ce-acum / mă* zbat supt spuza rănilor ce-mi dărui / eu ce-mi culeg o zdreanţă de pe *drum* / Eu, omul, cuteza-voi să te nărui". La fel: „Nou Prometeu, de chinuri slobozit / Căci a ştiut să-nlănţuie durerea". Precum Iacob care s-a luptat cu Îngerul (care era Dumnezeu), poetul se luptă cu Cel Unic, fără a-i contesta existenţa - „Şi-ţi mulţumesc, o, Doamne, pentru tot / Dar harul Tău opreşte-l. Nu mai pot" (parcă am citit la Shaul Carmel ceva asemănător).

B. MEHR

TEZAUR DE SPIRITUALITATE IUDAICĂ

La Centrul Cultural Comunitar din Bucureşti a fost reinclusă în ciclul de expuneri o nouă suită de conferinţe de istorie a evreilor din România, de astă dată axate pe tratarea specificului vieţii evreo-românimii din diversele provincii ale ţării. Prima expunere a fost susţinută de Harry Kuller pe tema „Aşkenazi şi sefarzi în Muntenia" (respectiv, Ţara Românească). Vorbitorul a disociat, în acest sens, „particularităţi" de ordin: istoric (vechimea evreilor sefarzi în localităţi ale Ţării Româneşti şi mai cu seamă în Bucureşti - sec. al XVI-lea; relaţiile lor financiare cu domnitorii; interrelaţiile mijlocite de Imperiul Otoman ş.a.); demografic (numărul mai mic de evrei în Ţara Românească în raport cu numărul aşkenazimilor din Moldova, care, însă, populând şi Muntenia cu începere din sec. al XVII-lea, vor face ca, la finele sec. al XIX-lea, dar mai ales în sec. al XX-lea, evreimea celor două provincii să devină cantitativ foarte apropiată. În timp ce, însă, în Moldova un număr mare de evrei locuia şi la sate, în Muntenia, evreimea era o populaţie aproape eminamente urbană). Sub raport cultual, deşi în Muntenia se practica un mozaism ortodox, Moldova excela prin hasidismul dezvoltat pe acele meleaguri. Sub raport lingvistic, evreii moldoveni, mai cu seamă cei din rural, dar nu numai, vorbeau cu precădere limba idiş; nu întâmplător, acolo a înflorit şi teatrul idiş, extins, însă, foarte curând, şi la Bucureşti. Sefarzii munteni foloseau pentru comunicarea lor domestică limba ladino, iar aşkenazimii de aici, pământeni ori sudiţi, se exprimau într-o pură limbă română, deşi în contactele lor de afaceri etc. se foloseau şi de limba germană sau franceză. Primul ziar evreiesc, numit „Israelitul român", apărut la Bucureşti în 1857, era scris în limba română şi franceză.

La Centrul Cultural Comunitar Bucureşti – o nouă suită de conferinţe despre istoria evreilor din România

Evreimea munteană - mai ales sefarzii - era mai înstărită, iar cea aşkenazi mai dispusă la trendul aculturaţiei, mai permeabilă la curentul Haskalei. Unele inovaţii rituale - ca de pildă, folosirea predicatorilor în manieră occidentală ş.a. - s-au introdus, deopotrivă, la Cahal Grande, ca şi la Templul Coral (funcţional din 1867). Dar în timp ce în Moldova viaţa în comunităţi s-a dovedit neîntreruptă pe tot parcursul sec. al XIX-lea şi în primele două decenii ale sec. al XX-lea, la Bucureşti, instituţia comunităţii a fost desfiinţată pe tot parcursul acestui răstimp.

Expunerea a fost întregită cu evocarea: unor personalităţi din câteva oraşe muntene (Brăila, Buzău, Ploieşti, Bucureşti); unor evenimente din diferite etape de devenire; unor instituţii comunitare, proliferate mai ales în prima jumătate a secolului al XX-lea; unor edificii construite de evrei - în primul rând, sinagogi şi temple; contribuţiei aduse de sefarzi şi aşkenazi la dezvoltarea economică, socială, culturală, civică şi spirituală. Bătălia pentru emancipare şi participarea la războaiele României au fost prezentate ca manifestări de înalt patriotism. Contribuţia evreimii muntene la dezvoltarea iudaismului a fost scoasă în evidenţă atât sub raportul constructului identităţii, la care a condus, cât şi al constituirii tezaurului de spiritualitate pe care l-a edificat.

În aşteptarea unor monografii detaliate şi profesional întocmite, despre toate localităţile provinciilor în care au locuit evrei, vorbitorul şi-a exprimat speranţa că în scurt timp, prin eforturi comune, alături de duzina de monografii existente, se vor putea număra şi cele încă 40 de monografii judeţene care se lasă aşteptate.

Conferinţa a fost urmată de dezbateri şi luări de cuvânt în care s-au făcut sugestii interesante.

HARY KULLER

„Voi propune ca următoarea convenție a B'nai B'rith Europa să aibă loc la București"

REINOLD SIMON,
președintele
B'nai B'rith Europa

Aflat pentru prima dată la București, Reinold Simon, președintele B'nai B'rith Europa, a avut amabilitatea să ne împărtășească din impresiile sale: „Chiar înainte de a veni în România, am auzit multe despre Forumul «Dr. Moses Rosen» și despre ceea ce face, de la regretatul frate Schieber care l-a inițiat și era foarte mândru de frații și surorile din România... Cunoșteam situația politică din țara dvs. din ziare, dar mai puțin în ceea ce privește viața evreilor de aici și cea a Forumului. Deși la Madrid am stat de mai multe ori de vorbă cu actualul președinte, ceea ce am văzut aici a fost mult peste așteptări. Acum știu ceva mai mult decât înainte și sunt foarte mulțumit că am venit aici. Este adevărat că timpul a fost scurt, dar tot am reușit să aflu ceva mai mult despre viața evreilor. Am vizitat Templul Coral și Muzeul și vreau să vă spun că deși am fost la multe sinagogi, a dvs. este una dintre cele mai frumoase. Am fost deosebit de emoționat de Kiduș-ul care a avut loc după slujbă. Am insistat să se organizeze acest seminar în România, tocmai fiindcă știam prea puțin despre viața evreilor de aici și voiam să vedem cu ce-i putem sprijini".

- Cum evaluați desfășurarea Seminarului?

- Cred că în acest fel Estul s-a apropiat de Vest și scopul meu a fost să schimbăm păreri, să învățăm unul de la altul, să ne ajutăm reciproc. Cred că am reușit să facem câțiva pași mici în această direcție. Recunosc că m-am așteptat la o participare mai mare din partea țărilor din estul Europei și la o mai mare deschidere a celor care au fost prezenți. Spre deosebire de ei, participanții din România au fost foarte activi și deschiși. De altfel, trebuie să mulțumesc pentru excelenta organizare a evenimentului.

- Doriți să transmiteți un mesaj Forumului nostru?

- După experiența de aici, mă gândesc, în modul cel mai serios, să propun organizarea viitoarei convenții a B'nai B'rith Europa în București, undeva în primăvara lui 2008. Aș mai dori să spun câteva lucruri. În Europa sunt astăzi peste două milioane de evrei și nu există o organizație care să îi cuprindă. De aceea, m-am gândit ca, sub egida B'nai B'rith Europa, să creăm o rețea de comunicare, de colaborare. Această inițiativă a început în urmă cu două luni, am recrutat de acum 38 de persoane, majoritatea tineri, cu deschidere către alții, interesați, pe care să-i pregătim pentru astfel de activități. Din acest grup urmează să facă parte oameni politici, ziariști, persoane cu profesiuni liberale, dedicați Israelului și luptei împotriva antisemitismului. În măsura în care vom obține fondurile necesare, ne vom începe și activitatea.

Discuțiile purtate cu președinții de onoare pe viață ai B'nai B'rith Europa, **JOSEPH DOMBERGER** *și* **DAVID LÉVY BENTOLILA**, *în pauzele lucrărilor acestui Seminar, au pus în lumină preocupări, comportamente sociale, opinii care au reconfirmat calitatea B'nai B'rith de precursoare a asociațiilor de ajutor umanitar și a instituțiilor militând pentru apărarea drepturilor omului din zilele noastre.*

JOSEPH DOMBERGER,
președinte pe viață
al B'nai B'rith Europa

„Am fost impresionat de calitatea intelectuală a membrilor Forumului din România"

- Câteva cuvinte despre direcțiile de activitate ale B'nai B'rith, azi.

- Unul din principalele obiective este chiar tema dezbătută la acest seminar: combaterea antisemitismului și rasismului. Umanitarismul, trăsătură dominantă a B'nai B'rith, se traduce prin ajutorul social și medical pentru evrei bătrâni, în suferință din cele 59 de state în care organizația noastră are reprezentare. Nu mai puțin importantă este sprijinirea programelor educative și culturale din toate aceste filiale. O misiune de răspundere a B'nai B'rith, azi, este ajutorul acordat Israelului.

- Ce înseamnă, pentru dvs., a fi bun conducător B'nai B'rith?

- A pune în practică principiile esențiale care conduc la reușită: discernământ în alegerea proiectelor, disciplina muncii, știința/arta de a statornici bune relații interumane.

- Ce a determinat B'nai B'rith Europa să devină coorganizator al acestui Seminar?

- Importanța pe care o acordăm adâncirii legăturilor între Filialele B'nai B'rith din Vest cu cele din Est, una dintre prioritățile agendei noastre de lucru, ținând seama de faptul că au fost peste 50 de ani de tăcere între noi, prin interzicerea activității B'nai B'rith în țările foste comuniste din Est.

- O impresie despre Forumul nostru, acum, la încheierea Seminarului?

- Am participat la numeroase seminarii B'nai B'rith, dar pot spune că rareori am fost atât de impresionat ca acum de calitatea intelectuală a membrilor Forumului dvs.

DAVID LÉVY BENTOLILA,
președinte de onoare pe viață
al B'nai B'rith Europa

„Seminarul - încă o treaptă în facilitarea comunicării Est-Vest"

- O caracterizare a Seminarului?

- Un Seminar foarte bogat în intervenții interesante, care au incitat spiritele și au alimentat dezbaterile. Cred că toate problemele care ne frământă ne unesc.

- Una dintre temele de discuție a fost identitatea iudaică în contemporaneitate. Care este punctul dvs. de vedere în această privință?

- A fi evreu este un mod de a fi. Iudaismul poartă un mesaj de libertate, de răspândire a luminii civilizatoare menită să împrăștie întunericul prejudecăților, calomniilor antievreiești și rasiale, misiune cu atât mai dificilă, azi, într-un moment de ascensiune a antisemitismului și rasismului. Ceea ce nu ne împiedică să sperăm că, împreună, și alături de toate forțele democratice de toate etniile și confesiunile, vom izbuti să creăm o lume a respectului față de Celălalt.

- Cum ați defini relațiile între B'nai B'rith Europa și Forumul nostru?

- Cred că acest Seminar vorbește de la sine despre revigorarea acestor legături. Seminarul este o realizare remarcabilă și prin numărul de participanți din țări foste comuniste. Forumul B'nai B'rith din România urcă încă o treaptă în facilitarea comunicării Est-Vest pentru consolidarea democrației în lume.

JOHN REEVES,
vice-președintele
B'nai B'rith International
și B'nai B'rith Europa

- Domnule Reeves, povestiți-mi cum a ajuns un tânăr evreu din Budapesta, vice-președintele B'nai B'rith International?

- M-am născut la Budapesta și din copilărie am primit o educație religioasă. Bunicul meu a fost Rabinul de Kapuvar. Acolo s-a născut și tatăl meu, care și-a făcut studiile juridice la Cluj și la Debrețin. Între timp, familia s-a mutat la Budapesta, iar în 1944, după intrarea germanilor în Ungaria, a trebuit să ne ascundem, deoarece tatăl meu a fost mai întâi epitrop apoi vicepreședintele comunității din Budapesta. După eliberare, am urmat o școală evreiască, mi-am dat bacalaureatul, dar, fiindcă nu am vrut să servesc în armată, m-am înscris la Facultatea Rabinică din Budapesta, unde am studiat doi ani. Am profitat de posibilitatea deschiderii granițelor din timpul evenimentelor din 1956 și am plecat la Viena unde, pentru o scurtă perioadă de timp, am fost translator la Ambasada britanică. Cunoșteam foarte bine limba engleză, deoarece am învățat trei ani la o școală cu limbă de predare engleză din capitala Ungariei. Acest lucru m-a ajutat foarte mult, deoarece, la trei săptămâni după ce am ajuns la Viena, am primit o bursă în Marea Britanie și așa mi-am început cariera în Anglia. Am urmat Jews College din Londra și, în 1962, am fost numit rabin. Aproximativ 18 luni am servit în această funcție la o mare sinagogă din Londra, în East End. Dar, din anumite motive, în 1963 am renunțat la această carieră. Am ascultat sfatul tatălui meu, care mi-a spus: „Măi, băiete, fii un om învățat, dar nu angajat al comunității". Astfel că, m-am înscris la Facultatea de Drept, pe care am absolvit-o în 1968. Atunci mi-am început activitatea de avocat. De aproximativ 30 de ani funcționez în acest domeniu, iar firma mea s-a ocupat mai ales de problema despăgubirilor. În acest context, am cunoscut mii de evrei slovaci, cehi, unguri, bulgari, chiar și români.

- Cum ați ajuns în B'nai B'rith?

- Tatăl meu a devenit membru încă din 1959 și eu am urmărit cu deosebit interes activitatea acestei organizații internaționale. De la începutul anilor '70 am început să particip la întrunirile Primei Loji din Londra, cea mai veche din Marea Britanie, iar la mijlocul anilor '80, am devenit membru. În 1989, am început să mă interesez care este situația organizației în S.U.A. În 1989, am avut prilejul să particip la un Congres Internațional al B'nai B'rith. Acest fapt mi-a deschis ochii și mi-am dat seama că nu este vorba de o organizație mică, ci de una cu ramificații în toate continentele. Mi s-a părut atât de fascinant, încât după acest eveniment am început să-mi caut contacte. La sfârșitul anilor '90, am fost ales în conducerea Primei Loji, după aceea, președintele Lojei. În această funcție am participat la negocierile care au dus până la urmă la crearea B'nai B'rith Europa. Între timp, am fost numit vice-președinte internațional și ales vice-președinte al B'nai B'rith Europa.

„Suntem o organizație puternică, respectată în toată lumea"

- Când ați început să vă ocupați de Europa de Est?

- După prăbușirea Cortinei de Fier, primele loji s-au format la Budapesta, Bratislava, apoi la Kosice și Praga. În 1991, o delegație mare a Primei Loji din Londra a venit în aceste orașe să ajute la înființarea lojilor. Atunci a început istoria lojilor est-europene. Vreau să vă atrag atenția asupra unei situații interesante. Nici B'nai B'rith International, nici B'nai B'rith din S.U.A. nu au un număr prea mare de membri. De fapt, loja americană nici nu mai este prea interesantă. Interesanți sunt, în schimb, cei din umbră, donatorii. Avem între 150-200.000 de donatori, oameni care stau acasă și semnează cecuri de mare valoare pentru B'nai B'rith, deoarece știu că organizația susține Israelul și pe evrei. În S.U.A. nu există o viață de lojă ca în Europa, în schimb sunt donatorii. De pildă, la Washington avem 128 de oameni a căror sarcină este să ne facă legătura cu președintele Bush, atunci când este necesar. Uşa ni se deschide imediat și aceasta deoarece se știe că B'nai B'rith International nu-i sprijină numai pe evrei, ci și victimele catastrofelor umanitare, indiferent de locul unde se întâmplă... Nici o altă organizație evreiască nu se bucură de poziția pe care o ocupă B'nai B'rith International. Astfel, ca organizație neguvernamentală, avem locul nostru la O.N.U., la Geneva sau la Strasbourg ori Bruxelles. Suntem o forță, și nu mică, iar influența noastră este determinantă și în cadrul organizațiilor europene sau internaționale.

- Ce știați despre România?

- Știam că există o lojă și știam multe despre viața evreiască din România, dat fiind faptul că familia mea este originară din Transilvania. Mi-a făcut o deosebită plăcere să văd la acest Seminar ce persoane valoroase fac parte din B'nai B'rith România și ce relații bune există cu F.C.E.R. Doresc succes activității Forumului românesc. Sper că această înfrățire, realizată la acest Seminar, va fi un început care se va transforma într-un proces, deoarece suntem uniți și scopul nostru este să îmbunătățim lumea. Îl felicit pe președintele B'nai B'rith România pentru succesul organizării acestui Seminar, pentru prezența nu numai a membrilor B'nai B'rith din Europa, dar și a persoanelor oficiale din România, ceea ce demonstrează că Forumul este recunoscut și apreciat în țara dvs.

Interviuri realizate de EVA GALAMBOS și IULIA DELEANU

THE EAST MET THE WEST AT THE B'NAI B'RITH SEMINARY

During three days (May 13–15), B'nai B'rith Romania hosted an international seminary organized together with B'nai B'rith Europe, with an inciting and up-dated theme: "The unity of B'nai B'rith fighting against anti-Semitism and Racism". In the same time the manifestation was considered to be a good opportunity for strengthening the ties between East and West, respectively, a better knowledge of the experience and the problems confronting the Eastern European loges, which are in a more special situation. The rich activity of the Central and Eastern European loges, many of them (including the Romanian) with old traditions, was interrupted after the World War II. The fall of the Iron Curtain after 1989 witnessed the renaissance of Judaism and created the effervescence in the manifestation of the different forms of the Jewish life in these European regions. This is also the context of the resuscitation of the B'nai B'rith forums in the countries of the East and of the central part of the continent, activities that were followed up with interest by the leadership of the B'nai B'rith Europe, represented in great number at this seminary. Together with Dr. **Aurel Vainer**, president of F.J.C.R., member of the Parliament, and **José Iacobescu**, president of the B'nai B'rith Forum "Dr. Moses Rosen" Romania, **Reinold Simon**, president of B'nai B'rith Europe, **John Reeves**, vice-president B'nai B'rith International, **Joseph Domberger**, life president of B'nai B'rith Europe, **David Lévy Bentolila**, honor life president of B'nai B'rith Europe, important members of the East-West Committee meant to guide and to offer an aid to the resuscitated loges after 1989, (**Alex Faiman, Erika Van Gelder, Hans Joosten**), participated to the event. The event was also honored by the presence of Her Excellence **Rodica Radian Gordon**, *ambassador of the State of Israel in Romania*, Great Rabbi **Menachem Hacohen**, Rabbi **Abraham Ehrenfeld**, **Valentin Naumescu**, State Secretary in the Ministry of Foreign Affairs, **Laura Mircea**, from the same ministry, other persons.

*

The new anti-Semitism approached from different perspectives

The lecture "B'nai B'rith Europe fighting against anti-Semitism and Racism" presented by **David Lévy Bentolila** offered the occasion for ideas exchange and for debates in this very ardent field. The document, richly illustrated by examples, presented the history of the modern anti-Semitism, the social, cultural and economical roots of what the lecturer called "the new Judeo-phobia" and underlined the fact that the anti-Semitism anticipated the totalitarian regimes. The speaker analyzed the newest form of the anti-Semitism: the anti-Zionism and Israel demonization. One of the main causes of the new anti-Semitism, Bentolila revealed, was the massive apparition of Muslims in Europe, many of them with radical conceptions. 9/11 represented an important element of stimulation of the radical Islamism, the Western world discovered the violent and fanatic Islamism.

David Lévy Bentolila also spoke about the strategy and tactics used in the anti-Semitism promotion, the disinformation instruments, especially television and web, the publication of leaflets spreading lies about Jews, the presence of pro-Palestinian literature. He also brought a presentation of the manifestation forms of the anti-Semitism in countries as Spain, France, Great Britain, Belgium, Holland and Sweden. The debates offered the participants the possibility to analyze the concrete situation in their countries, to discuss the most efficient instruments to fight the phenomena.

*

The Eastern loges presented their activities

The "Cooperation East-West " constituted the second interesting topic of the seminary. It included the dialogue between the B'nai B'rith Europe responsibles in charge with the issue and the representatives of some of the loges from Bulgaria, Serbia, Montenegro, Ukraine, Lithuania, Latvia, Slovakia, Greece, all of them sharing their experience and difficulties that are confronting them in the particular context of their activity.

"The History and the Future of B'nai B'rith", author **Joseph H. Domberger**, reviewed the goals, the means and the methods used by the organization; the speaker exploited his vast experience and offered practical advise in the field. Speaking about attracting the youth, **John Reeves**, approached the necessity of the organization extension by recruiting new members, particularly among the youth, and he offered on his turn, specific guidance on the action directions. The subject "Judaic culture and Judaic identity", presented by **Reinold Simon**, raised particularly interesting debates.

The B'nai B'rith Forum "Dr. Moses Rosen" from Romania brought its contribution with two presentations: "The Jews from Romania – past and present", by dr. **Lya Benjamin**, from which the participants could learn fragments of the Romanian Jews' history and the problems they were confronted with, and "Romania – traditions and preoccupations", by **José Iacobescu**, the president of the Forum, who approached the present problems of the Jews in our country and the modality in which the Forum "Dr. Moses Rosen" is involved in the Judaic life.

This meeting East – West, as the seminary could be entitled, offered also the opportunity of initiating personal relationship. Brothers and sisters from different loges talked to each other in the pauses, they made jokes, ate and drank at the lunches offered by the organizers. The participants from Romania could meet the leaders they have only heard about till now, and the guests, most of them for the first time in our country, visited the Jewish monuments, participated at the Sabbath prayer at the Choral Temple and at the Kiddush that followed, and they were very impressed by the dimensions of the Jewish life in Romania. The leadership of B'nai B'rith Europe was so satisfied with the exceptional event organization that they think of the possibility of organizing in Bucharest the next B'nai B'rith Europe Convention in two years from now.

Important personalities of B'nai B'rith Europe – Reinold Simon, John Reeves, David Lévy Bentolila and Joseph Domberger, as well as the president of the B'nai B'rith Forum "Dr. Moses Rosen" from Romania, José Iacobescu, shared their thoughts related to this event.

PRESS RELEASE

B'NAI B'RITH FORUM ON "UNITY OF B'NAI B'RITH FIGHTING AGAINST ANTI-SEMITISM AND RACISM"

Members of B'nai B'rith from twelve European countries took part in a Forum on the unity of fighting against anti-Semitism and Racism, which took place in Bucharest, on May 13-15, 2006. The Forum was opened by Reinold Simon, President of B'nai B'rith Europe, and José Iacobescu, President of the B'nai B'rith Lodge "Dr. Moses Rosen Romania", in Bucharest. Greetings were also brought by Mr. Valentin Naumescu, representing the Foreign Affairs Ministry of Romania, Mrs. Rodica Radian-Gordon, Israeli Ambassador in Romania, Mr. Victor Babiuc, President of the Romanian Chamber of Commerce and Mr. Aurel Vainer, President of the Federation of the Jewish Communities in Romania. The keynote lecture of the Forum was delivered by David Lévy-Bentolila, Honorary Life President of B'nai B'rith, on the subject "Anti-Semitism and the Crisis of the European Society». It was followed by a discussion during which the participants described the situation in a number of countries and measures which have been taken or are still necessary in order to fight anti-Semitism and racism. Issues concerning Jewish culture and Jewish identity, the development of B'nai B'rith and the strengthening of relationship between B'nai B'rith in Western and in Central and Eastern Europe were also discussed. The Forum heard lectures on the history and the present situation of Jews in Romania. The participants noted with concern that anti-Semitic feelings and anti-Semitic incidents were increasing in a number of European countries. Fighting anti-Semitism and racism should be considered as the first priority of B'nai B'rith Europe in the present situation.

The Forum expressed the strong support of B'nai B'rith Europe for the admission of Romania and Bulgaria to the European Union. It also called upon all European Governments to apply with utmost strength and energy legislation designed to prevent and to punish manifestation of anti-Semitism and racism and recommended that such legislation should be adopted in those countries in which it does not yet exist.

Trebuie să ştim să folosim succesul şi credem că vom reuşi

Interviu cu JOSÉ IACOBESCU, preşedintele Forumului B'nai B'rith „Dr. Moses Rosen" din România

Urmare din pag. I

pentru că au trebuit găsite sursele prin care seminarul s-a putut materializa, ceea ce n-a fost deloc uşor. Faptul că s-au primit scrisori de mulţumire din partea conducerii B'nai B'rith Europa, a sporit sentimentul participanţilor că au fost prezenţi la un eveniment de anvergură. Pentru comitetul de organizare, *reuşita a însemnat o satisfacţie care compensează, credem*, eforturile făcute.

- O retrospectivă şi perspective ale acţiunilor Forumului?

- În noiembrie 2005, la Conferinţa de la Madrid, am solicitat sprijinul B'nai B'rith Europa pentru intrarea României în U.E. la 1 ianuarie 2007. Datorită sprijinului primit de la preşedintele B'nai B'rith Europa, Reinold Simon, cetăţean olandez, deputaţii creştin-democraţi din Parlamentul olandez au votat tratatul de aderare a României la U.E. Acordarea acestui sprijin a atras mulţumiri adresate Forumului din partea autorităţilor de stat române. În mod cert, relaţiile între B'nai B'rith Europa şi B'nai B'rith România s-au consolidat şi se vor dezvolta în continuare. Ne propunem o adâncire a relaţiilor cu organizaţiile B'nai B'rith din estul şi vestul Europei. Trebuie să ştim să folosim succesul acestei importante manifestări internaţionale şi credem că vom reuşi. Dorim să atragem fonduri pentru conservarea patrimoniului cultural iudaic şi să iniţiem o serie de activităţi de ajutorare a fraţilor şi surorilor noastre cu posibilităţi materiale reduse.

- Un cuvânt despre relaţiile Forumului cu F.C.E.R. şi C.E.B.

- Cuvântul e *mulţumesc*. Reuşita acestui Seminar se datorează şi sprijinului primit din *partea F.C.E.R., personal, din partea* preşedintelui, Aurel Vainer, ca şi din partea preşedintelui C.E.B., Osy Lazăr. Mulţumesc pentru sprijinul deosebit primit din partea dnelor Irina Cajal, Lya Benjamin, Magdalena Boiangiu, a dlor Hary Kuller, Liviu Beris, Manole Iosiper, ca şi din partea vice-preşedintelui B'nai B'rith România, dna Ida Schottek. La sfârşit, dar nu în cele din urmă, mulţumesc Marelui Rabin Menachem Hacohen şi Rabinului Abraham Ehrenfeld pentru participare şi asigurarea caşrutului la mesele oferite delegaţilor.

- Dominanta Seminarului?

- Numai uniţi, putem combate eficient antisemitismul şi dezvolta legături cu evreii din întreaga Europă.

MERIDIANE • MERIDIANE

Oameni de ştiinţă încearcă să salveze Masada

Situată la peste 200 de metri deasupra nivelului Mării Moarte, Masada este, alături de Ierusalim, obiectivul turistic cel mai des vizitat din Israel. Unităţi de elită ale armatei israeliene obişnuiesc să organizeze ceremonii speciale pe platoul superior, angajându-se solemn că nu vor permite ca „Masada să cadă din nou". Totuşi, acest lucru s-ar putea întâmpla, dar nu din cauza ameninţărilor din partea unor duşmani, ci... ale naturii. În perspectivă, un cutremur, schimbarea climei şi gravitaţia ar putea afecta stabilitatea ruinelor istorice şi a muntelui pe care se află ele. O echipă formată din profesori de mecanică şi geologie de la Universitatea „Ben Gurion" din Beer Sheva şi de la Universitatea Berkeley din California încearcă să găsească soluţiile necesare consolidării sitului. Ei au constatat că Masada se degradează de 2000 de ani şi, deşi nu este vorba de un pericol iminent, trebuie luate măsuri. De la construirea, în urmă cu două milenii, a palatului lui Irod cel Mare, au avut loc cel puţin cinci cutremure majore, la care s-au adăugat şi asprele condiţii climaterice de deşert. Toate acestea au dus la erodarea muntelui şi la prăbuşirea stâncilor.

Masada nu este formată dintr-o singură stâncă solidă, ci din straturi de roci sedimentare orizontale, fiind fracturată prin crăpături verticale, provocate de mişcările tectonice ale scoarţei pământului. Structura este vulnerabilă la cutremure. Operaţiunile de consolidare au început în 1998, când s-a decis construirea unui teleferic nou. Atunci, pentru prima dată, Serviciul Naţional de Parcuri a cerut oamenilor de ştiinţă să facă o evaluare a stabilităţii muntelui. Efectuând o analiză de stabilitate tridimensională, *Yossi Hatzor*, de la Universitatea Beer Sheva, şi echipa lui au ajuns la concluzia că unele blocuri de rocă s-ar putea disloca, fie şi la un cutremur de slabă intensitate. Hatzor a recomandat fixarea lor cu cabluri, o metodă studiată de el în urmă cu un deceniu, când îşi pregătea doctoratul la Berkeley. După indicaţiile lui, înaintea construirii telefericului, au fost inserate 30 de ancore într-un bloc de stâncă reprezentând partea cea mai vulnerabilă a itinerarului telefericului. Sistemul lui de monitorizare a indicat, pentru prima dată, efectele modificărilor climaterice asupra mişcării stâncilor. Hatzor a studiat şi stabilitatea palatului lui Irod, situat în partea de nord a muntelui, ajungând la concluzia că un cutremur de 7,1 grade, asemănător cu cel care a avut loc în Sinai, în 1995, ar duce la prăbuşirea unor roci din vârf. În consecinţă, a recomandat întărirea părţii de nord a muntelui, necesitând milioane de dolari. Deocamdată, aceste fonduri nu există, dar, ca un prim pas, în august va fi instalat un nou sistem de monitorizare seismică. Restaurarea palatului (2,2 milioane de dolari) a început prin refacerea frescelor. Ele nu vor mai fi expuse în palat, fiind înlocuite cu copii. Originalele îşi vor găsi locul într-un muzeu special.

EVA GALAMBOS

ŞTIRI... SIGURE

● Memorialul Holocaustului din România se va realiza după unul dintre cele cinci proiecte care au câştigat concursul organizat de Ministerul Culturii şi Cultelor. La concurs au participat 35 de proiecte. Până la 29 iunie, autorii câştigători trebuie să vină cu machetele, iar pe 9 octombrie va fi anunţat proiectul ales. Memorialul va fi amplasat între străzile Lipscani, Brezoianu, Mihai Vodă şi ing. Anghel Saligny. Proiectul câştigător poate propune şi reamenajarea spaţiului public.

● Sub semnătura lui Claus Stephani, revista „David" a comunităţii evreieşti din Austria publică un amplu interviu cu dr. *Emil Nadler* (Emil Nicolae), autorul monografiei despre Victor Brauner, apărut la Editura Hasefer în 2004, despre activitatea lui de cercetător şi critic de artă. Interviul a apărut cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la moartea lui Brauner. Dr. Nadler a vorbit despre interesul lui faţă de artiştii evrei moderni care au făcut parte din avangarda română, a prezentat momente ale activităţii acestora, Brauner aflându-se în centrul preocupărilor lui şi datorită faptului că s-a născut în oraşul său natal, Piatra Neamţ. În ceea ce priveşte planurile sale de perspectivă, el a arătat că doreşte să organizeze, în luna iunie, o mare expoziţie documentară despre avangarda românească şi vest-europeană şi este în curs de a edita un volum, tot la Hasefer, despre legăturile lui Victor Brauner cu lumea literară, mai ales cu poeţi ca Gellu Naum şi René Char. El ar mai dori ca, în 2010, cu prilejul centenarului pictorului Jacques Herold, artist născut, de asemenea, în Piatra Neamţ, care a trăit la Paris şi a făcut parte din cercul lui André Breton şi Max Ernst, să organizeze o comemorare a acestuia.

● 30% dintre francezi consideră că au sentimente rasiste - s-a arătat într-un recent raport prezentat guvernului, determinând o mai mare preocupare că rasismul devine un fenomen acceptabil din punct de vedere social. Cifra indică o creştere de 5% faţă de anul trecut, potrivit unui sondaj anual cu privire la atitudinea francezilor faţă de rasism, comandat de Consiliul Consultativ cu privire la Drepturile Omului. Sondajul are o importanţă deosebită în condiţiile desfăşurării incidentelor violente din această toamnă, dintre poliţie şi tineri musulmani din familii de imigranţi, din suburbiile Parisului şi din alte oraşe franceze, precum şi ale răpirii şi asasinării brutale a unui tânăr evreu la Paris, în ianuarie.

● Potrivit unui studiu recent publicat în volumul „Germani, evrei, genocid: Holocaustul ca istorie şi actualitate", în timpul celui de-al doilea război mondial, naziştii plănuiau să-i extermine pe evreii din Palestina aflată sub mandat britanic. În 1942, a fost creată o echipă a morţii şi trimisă la Atena. Aceasta aştepta ordinul de a se alătura armatei africane a lui Rommel ca să atace comunitatea evreiască din Palestina. „Grupul trebuia să realizeze Holocaustul în Palestina, cu ajutorul unor arabi, angajaţi la faţa locului", a arătat Klaus Michael Mallman, directorul Centrului de Cercetări ale problemelor nazismului de la Ludwisburg, şi istoricul Martin Cueppers, din Berlin. Deoarece Germania n-a mai ajuns în Palestina, planurile nu au fost puse în aplicare.

● Fundaţia „Şoah" a lui Steven Spielberg va realiza, cu ajutorul unor fonduri oferite de milionarul evreu Victor Pinciuk, din Ucraina, ginerele fostului preşedinte Leonid Kucima, un documentar de 70 de minute despre Holocaustul ucrainean şi despre tragedia de la Babii Yar (în apropiere de Kiev), locul unde, în septembrie 1941, au fost asasinaţi 33.000 de evrei. Cea mai mare parte a filmului se va baza pe materiale din arhiva video, realizate de Fundaţie, respectiv cele 3.200 de interviuri făcute cu supravieţuitorii ucraineni ai Holocaustului. (E.G.)

Un Amos Oz mai puţin cunoscut

Amos Oz este un scriitor cunoscut în Israel, în România, în lume. S-a născut în 1939, la Ierusalim, într-o familie de emigranţi din Polonia şi Rusia. La vârsta de 15 ani s-a hotărât să locuiască într-un kibuţ (Hulda), iar la 20 de ani era deja scriitor, publicând în reviste literare. A studiat la Universitatea din Ierusalim, apoi a revenit în kibuţ. Şi-a continuat cariera, cărţile sale fiind traduse în 30 de ţări. Cele mai cunoscute titluri sunt: *Soţul meu Michael, Să nu pronunţi: noapte, Cutia neagră*, traduse în România în anii '90, apoi *Să cunoşti o femeie*, la Polirom ş.a. Romanul *Pantera din subterane*, apărut la Editura Univers, în 2003, este mai puţin cunoscut şi are o notă aparte. Acţiunea începe în anul proclamării Independenţei Israelului. Stilul cărţii este ironic, retrospectiv, autorul având forţa de a ne introduce rapid în atmosfera cărţii cu mijloace „economice". Curioasă este relaţia dintre copil (viitorul autor) şi tatăl său, mobilizat în lupta de câştigare a Independenţei. Copilul înţelege într-un mod propriu această luptă. Este generaţia celor care aveau să construiască noul stat. Originalitatea cărţii este un rezultat surprinzător al talentului de a păstra permanent un paralelism perfect între două generaţii: adulţii din 1947-1948 şi copiii aceloraşi ani, copii în pragul adolescenţei, fiecare dintre ele asumându-şi istoricul rol de a crea acea minune - un stat al evreilor după două milenii de Diaspora. Este cea mai frumoasă proză a lui Amos Oz dedicată unor făuritori „necunoscuţi" ai Ţării Vechi-Noi: „La mai puţin de un an după acea vară, englezii au plecat. Fusese creat statul evreiesc. În noaptea în care a fost creat, a fost atacat din toate părţile şi invadat de armatele arabe, însă a luptat şi a învins şi de atunci a tot luptat şi a învins". Când se va încheia lupta?

BORIS MARIAN

Fişă biografică VSEVOLOD MEYERHOLD

V. Meyerhold (1874-1940) a fost unul dintre cei mai îndrăzneţi şi talentaţi regizori teatrali ai secolului XX. S-a născut la Penza, vechi oraş rusesc, în 1874. Tatăl său, Emil Feodorovici Meyerhold - evreu trecut la protestantism -, era fabricant de băuturi spirtoase, având o familie cu cinci copii şi alţi copii nelegitimi cu diverse amante. Pe viitorul regizor l-a botezat cu numele Karl Theodor Kasimir. Purtătorul avea să renunţe la ele pentru numele rusesc Vsevolod. Meyerhold i-a avut drept dascăli în teatru pe Nemirovici-Dancenko şi pe K. Stanislavski, nume de rezonanţă internaţională. Avea un profil semit, după concepţia „anti", vocea insuficient de puternică şi s-a hotărât să fie regizor, înfiinţând „Teatrul Noii Drame". Preferă simbolismul, părăsind clasicismul dascălilor, alege piese de Ibsen, Maeterlink, Hauptmann, impunând în jocul actorilor recursul la pantomimă. Nu este acceptat, se mută la Tbilisi (Tiflis), în Gruzia. Revine la St. Petersburg, chemat de celebra actriţă Vera Komissarjevskaia, unde pune în scenă o piesă de Al. Blok (*Harababura*), apoi altele de Oscar Wilde, Kunt Hamsun şi chiar opere de Wagner. Începe să studieze teatrul japonez „NO", commedia dell'arte, teatrul spaniol. Este invitat de balerina Ida Rubinstein la Paris, i se oferă regia unui film după Oscar Wilde (*Portretul lui Dorian Grey*). Revoluţia din februarie 1917 şi apoi cea bolşevică, din octombrie, îl apropie de alte preocupări, din păcate, în detrimentul artei. Este o victimă „benevolă", ca şi Maiakovski, cu care colaborează, pune în scenă *Misteria-Buf*. Bolnav de TBC, pleacă în Crimeea, unde este arestat şi riscă împuşcarea de către alb-gardişti. Renumele îl salvează şi revine în centrul vieţii teatrale. Este unul dintre promotorii „proletcultismului", crede în biomecanică. Mereu inventiv şi neliniştit, trezeşte când ură, când admiraţie. După căsătoria cu Olga Munt, îşi alege pe cea care va fi ucisă bestial în 1939 de „necunoscuţi" (NKVD-ul ştia, probabil) imediat după arestarea lui Meyerhold. Este vorba de fosta soţie a lui Serghei Esenin, Zinaida Reich. Un prieten apropiat i-a fost Şostakovici. Pune în scenă numeroase piese, face un turneu în Germania. Are şansa să rămână în Occident, ofertele fiind de luat în seamă. Refuză, însă, şi revine, iar din 1936 soarta sa se conturează. A. Jdanov îl atacă în „Pravda" pentru „abateri" politice, Kaganovici îl calomniază în faţa lui Stalin. Stanislavski încearcă să-l salveze, dar este arestat în 20 iunie 1939. Acuzat de trotkism, spionaj etc., bătut la tălpi, torturat, pus să se „autodenunţe", el trimite „o reclamaţie tovarăşului Molotov". La 2 februarie 1940 este executat, în beciul închisorii Liubianka. (B. MEHR)

CALENDAR

● 1 mai 1895 - s-a născut, la Milişăuţi-Suceava, scriitorul, publicistul, cronicarul teatral şi literar URY BENADOR. Este autorul unor apreciate romane: *Apassionata* (1934), *Ghetto veac XX* (1934), *Subiect banal* (1935), *Final grotesc* (1940), *Beethoven omul* (1964), *Gablonz - magazin universal* (1973) şi altele. A fost o perioadă secretar al Teatrului Evreiesc de Stat.

● 1 mai 1921 - s-a născut, la Bucureşti, scriitorul şi publicistul VLADIMIR COLIN. S-a impus ca autor de literatură fantastică. Opera sa a fost tradusă în numeroase limbi.

● 6 mai 1856 - s-a născut, la Freiberg, savantul SIGMUND FREUD, autorul unor lucrări fundamentale în domeniul psihologiei, psihoterapiei şi hipnozei. S. Freud a elaborat într-o formă închegată concepţia sa psihanalitică, inaugurând un sistem de tratament pe baze psihanalitice. A murit în 1939.

● 6 mai a.c. - 35 de ani de la moartea actriţei HELENE WEIGEL, soţia scriitorului Bertolt Brecht, împreună cu care a înfiinţat celebrul teatru „Berliner Ensemble".

● 7 mai 1931 - s-a născut, la Iaşi, poetul ŞTEFAN IUREŞ. A publicat numeroase volume de poezii, dintre care menţionăm: *Poema citadină, Numai un flaut, Mâhnitul meu centaur*. A scris şi literatură pentru copii: *A voastră e lumea, Ocheşel şi Bălăioara*.

● 12 mai 1986 - s-a stins din viaţă, la Londra, la 89 de ani, marea actriţă de teatru şi film ELISABETH BERGNER. În timpul nazismului, a fost nevoită să părăsească Germania, stabilindu-se la Hollywood. A debutat pe scenă în 1919 cu o strălucită interpretare a Ofeliei din „Hamlet". Din 1923, începe să apară în filme (*Fraulein Else, Ecaterina cea Mare, Cum vă place*).

ANIVERSĂRILE ŞI COMEMORĂRILE LUNII MAI

● 12 mai 1921 - s-a născut, la Bucureşti, electroenergeticianul ARIE A. ARIE. Autor şi coautor al unor importante tratate în domeniul producerii şi transportului energiei electrice.

● 13 mai 1916 - a trecut în nefiinţă, la New York, clasicul literaturii idiş, ŞALOM ALEHEM (Şalom Rabinovici), născut în Ucraina. Dintre creaţiile nemuritoare ale marelui umorist amintim romanele: *Ştempeniu, Natasa, Expeditor necunoscut, Menahem Mendel, Stele rătăcitoare, Gluma afurisită, De la bâlci*.

● 15 mai 1900 - s-a născut, la Bucureşti, neurologul ARTHUR KREINDLER. În 1926 a obţinut titlul de doctor cu teza „Tonusul vegetativ şi probele sale farmacologice". A fost colaborator apropiat al prof. Gh. Marinescu. A fost membru titular al Academiei Române, fiind şi directorul Institutului de Neurologie. A murit în 1988.

● 16 mai 1931 - s-a născut istoricul LYA BENJAMIN, specialistă în istoria evreilor din România. Din 1985, lucrează la Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România. Dintre numeroasele lucrări publicate, amintim: *Legislaţia antievreiască 1940-1944, Prigoană şi rezistenţă în istoria evreilor din România 1940-1944, Evreii din România în texte istoriografice*. A făcut parte din Comisia Internaţională pentru Studierea Holocaustului în România.

● 16 mai 1928 - s-a născut, la Cernăuţi, graficianul BURSCHI GRUDER. În 1935, familia sa s-a stabilit la Bucureşti. A debutat în 1946, fiind apoi colaborator permanent al publicaţiilor pentru copii. Unele din lucrările sale au fost reproduse de reviste din străinătate. De asemenea, a ilustrat peste 100 de cărţi apărute la prestigioase edituri bucureştene: „Ion Creangă", „Tineretului", „Ştiinţifică", „Coresi", „Hasefer". A participat la expoziţii şi saloane de artă grafică.

● 21 mai 1932 - s-a născut, la Bucureşti, istoricul şi criticul literar HENRI ZALIS. Este autorul unor studii ca *Romantismul românesc, Aspecte şi structuri neoromantice, Sub semnul realului, Scriitori pelerini* şi altele. A publicat, de asemenea, o monografie dedicată lui Tudor Vianu.

● 22 mai a.c. - 50 de ani de la moartea scriitorului şi publicistului ION CĂLUGĂRU. Este autorul ciclului de romane autobiografice *Copilăria unui netrebnic, Trustul, Lumina primăverii*.

● 27 mai a.c. - 90 de ani de la naşterea (1916, Budapesta) lui TEDDY KOLLEK, fost primar al Ierusalimului, figură emblematică a vieţii publice israeliene.

SIEGFRIED WOLF

INFORMAŢII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACŢIUNI

DIN VIAŢA COMUNITARĂ

Mulţumim, domnule profesor!

Acesta a fost laitmotivul festivităţii organizate şi deschise, la sediul D.A.S.M. - cu prilejul retragerii din activitate a profesorului dr. *Andrei Voinea* -, de preşedintele Departamentului, ing. *Nilu Aronovici*, la iniţiativa directorului Centrului de Ajutor Medical, dr. *Alexandru Elias*, cu participarea conducerii F.C.E.R., a colegilor şi prietenilor sărbătoritului. De fapt, retragere nu este cuvântul cel mai potrivit, fiindcă prof. dr. Andrei Voinea va activa mai departe, ca voluntar, la Centrul de Ajutor Medical al F.C.E.R. din Bucureşti. Momentul a fost marcat în familie. Fiindcă, în afară de soţie, participând, desigur, la festivitate, toţi cei prezenţi sunt, de fapt, a doua sa familie. De unde - şi atmosfera neprotocolară, caldă, evocatoare, fie că a fost vorba de: ● o retrospectivă a evoluţiei Centrului de Ajutor Medical ● implicarea în viaţa medicală comunitară, de peste 30 de ani, a profesorului dr. Andrei Voinea, director, o vreme, al Centrului ● diversificarea activităţii D.A.S.M. (dr. *Alexandru Elias*). Din luările de cuvânt ale vorbitorilor s-au coagulat atât un portret al sărbătoritului, cât şi momente din existenţa *instituţiei comunitare*. La fostul Cămin „Băluş", aflat, în 1986, încă în fază de organizare, o asistată a căzut şi a avut nevoie de un ortoped. A fost primul moment în care directorul administrativ, de atunci, al Căminului, av. *Iulian Sorin*, a înţeles „ce înseamnă să ai pe cine să te bizui într-o situaţie dificilă". Calităţile sufleteşti i-au fost evidenţiate de asistenta socială *Ileana Ghenciulescu*, membră fondatoare a A.C.P.R.I. Dr. *Irina Cajal* a avut grijă de problemele legate de starea de sănătate a membrilor comunităţii. Şi, dacă i-a telefonat noaptea, prof. dr. Andrei Voinea a plecat în aceeaşi clipă să ajute oameni în suferinţă. Profunda umanitate a medicului a fost relevată de prof. dr. arh. *Tiberiu Benedek* şi de *Franca Oprescu Aronovici*. Sărbătoritul face parte dintre acei oameni care dăinuie: prin opera medicală, prin atâtea generaţii de studenţi care i-o continuă, prin cărţile de literatură, a spus semnatara acestor rânduri. Ani mulţi, buni şi frumoşi i-a urat vicepreşedintele D.A.S.M., *Adam Verteş*. Prof. dr. Andrei Voinea însumează trei trepte de viaţă: formarea spirituală; amprenta lăsată în medicina românească; contribuţia la dezvoltarea sectorului medical al Federaţiei - a sintetizat preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, atrăgând, totodată, atenţia asupra altitudinii culturale a sărbătoritului, cu consideraţii speciale asupra recentei apariţii a volumului „Viaţa între destin şi istorie", scris în colaborare cu av. *Constantin Vişinescu*. Un model de existenţă, un om de care avem nevoie.

Vădit impresionat, prof. dr. Andrei Voinea a mulţumit organizatorilor, vorbitorilor, tuturor celor prezenţi la festivitate, încredinţându-i că, dacă tot ce a făcut până acum a fost util, va încerca, la rându-i, să fie la înălţimea acestor aprecieri şi de acum înainte.

IULIA DELEANU

Vizita în România a consilierului S.U.A. de Drept Internaţional, ERIKA B. SCHLAGER

Aflată în România, consilierul S.U.A. de Drept Internaţional, membru al Comisiei pentru Securitate şi Cooperare (Comisia Helsinki), *Erika B. Schlager*, a înscris în agenda ei de lucru o întâlnire cu lideri ai F.C.E.R., pentru a cunoaşte mai bine viaţa evreilor români din prezent. *Erika B. Schlager* a fost însoţită, din partea ambasadei S.U.A. în România, de *Debra Lo*. Oaspeţii au fost primiţi de vice-preşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, şi de secretarul general al aceleiaşi instituţii, ing. *Albert Kupferberg*. Au fost trecute în revistă: ● aspecte legate de toleranţa *religioasă* ● *probleme de actualitate ale vieţii comunitare* ● acţiuni întreprinse de Guvernul României în sprijinul comunităţii evreilor români ● antisemitismul mascat sau făţiş al unor partide politice. Au fost apreciate rezultatele legislative legate de combaterea antisemitismului şi negaţionismului, concretizate prin faptul că: ● Ordonanţa 31/2002, care interzice activitatea organizaţiilor şi simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob şi promovarea cultului persoanelor ce se fac vinovate de săvârşirea unor infracţiuni contra păcii şi omenirii, a devenit Lege ● istoria Holocaustului în România este predată în şcoli ● a fost înfiinţat Institutul Naţional pentru Studierea Holocaustului în România „Elie Wiesel", care s-a implicat în acţiuni comemorative (65 de ani de la pogromul de la Bucureşti; pregătirea comemorării, între 28-30 iunie, a 65 de ani de la pogromul din Iaşi) ● a fost aprobat, printr-o Hotărâre de Guvern, proiectul de realizare a unui Memorial al Holocaustului în România, cu fonduri de stat, Memorial care are şi amplasament în Bucureşti, urmând ca, în cel mai scurt timp, să se încheie concursul pentru cea mai sugestivă machetă. Întâlnirea s-a desfăşurat într-o atmosferă prietenească.

TÂRGU MUREŞ

Manifestări dedicate comemorării deportării evreilor

În zilele de 6 şi 7 mai a.c., în cadrul comunităţii din Târgu Mureş au avut loc două manifestări dedicate comemorării trimiterii evreilor în ghetou şi deportării lor la Auschwitz. Împreună cu Primăria municipiului şi cu Inspectoratul Şcolar Judeţean Mureş şi cu sprijinul Clubului Rotary a fost organizată o sesiune de *comunicări ştiinţifice ale elevilor şi cadrelor didactice*, intitulată „Istoria şi civilizaţia evreilor". Elevi şi profesori din Târgu Mureş, Craiova, Timişoara, Alba Iulia, Galaţi, Focşani au prezentat o serie de referate, dintre care citãm: „Contribuţia evreilor la dezvoltarea economiei şi culturii româneşti", „Aspecte ale antisemitismului în România interbelică", „O pagină a Holocaustului în România - Transnistria", „Despre tragedia evreilor din nordul Transilvaniei". De asemenea, la Sinagoga din Târgu Mureş, în prezenţa unui număr mare de evrei şi neevrei, a avut loc o comemorare solemnă în cadrul căreia au luat cuvântul preşedintele comunităţii, *Alexandru Ausch*, economist *Teodor Schwartz* şi prof. *Csernovits Samuel*. A fost rostit un *Kadiş* şi şase supravieţuitori au aprins lumânări în memoria celor asasinaţi. Asistenţa s-a deplasat apoi la Monumentul Martirilor, unde s-a păstrat un moment de reculegere şi au fost aprinse două lumânări.

Dr. IRINA CAJAL – laureată a Plachetei Aniversare „Muzeul Satului Românesc - 70"

Împlinirea a 70 de ani de la inaugurarea Muzeului Satului Românesc, la Bucureşti, a prilejuit, între 16-21 mai a.c., o suită de manifestări aniversare, organizate de Ministerul Culturii şi Cultelor şi Muzeul Naţional al Satului „Dimitrie Gusti". Au fost transmise impresionante mesaje de felicitare (preşedintele României, *Traian Băsescu*, premierul *Călin Popescu Tăriceanu*, *Mihai Răzvan Ungureanu*, ministrul afacerilor externe, deputat *Mona Muscă*, E.S. *Nicholas Taubman*, ambasadorul S.U.A. în România, *Patrick Gelin*, preşedinte-director general al BRD). Emoţionante alocuţiuni de omagiere a întemeietorilor şi a continuatorilor acestei remarcabile modalităţi de conservare a valorilor româneşti arhaice şi, totodată, perene au fost rostite de Prea Fericitul Părinte *Teoctist*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Adrian Iorgulescu*, ministrul Culturii şi Cultelor, *Miklos Cseri*, preşedintele Asociaţiei Europene a Muzeelor în Aer Liber din lume. Printre prestigioşii laureaţi ai Plachetelor Aniversare, înmânate de directorul general al Muzeului Satului, *Paula Popoiu*, s-a numărat şi dr. *Irina Cajal*, consilier în M.A.E.

Un salut mai nou... „Semnalul"

„Semnalul Comunităţii Evreilor din Bucureşti" a apărut de Pesah, oarecum discret, dar într-o formulă grafică *atractivă. Este un colectiv redacţional* entuziast, condus de dr. ing. *Liviu Călin*, iar articolele sunt despre 85 de ani ai comunităţii (dr. *Lya Benjamin*), ştiri din Israel, calendarul cu date *importante până în iunie 2006*, rugăciuni, despre activitatea medicilor voluntari, poezii de prof. *Z. Tauberg*. Mesajele de salut sunt semnate de preşedintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*.

BORIS MARIAN

SUCEAVA

„Vindecând amintirile"

Sub acest generic, s-a desfăşurat la Suceava, între 7-8 mai a.c., simpozionul interconfesional cuprinzând în agenda sa: ● o confesiune în istoria Bucovinei: etnii, confesiuni şi culturi ● istoria Bisericilor din Bucovina şi relaţiile dintre ele ● istoria comunităţilor evreieşti ● istoria culturală a Moldovei şi relaţia ei cu Bisericile ● istoria culturilor şi a etniilor din Bucovina ● din istoria câtorva culturi (rromii, germanii, polonezii, huţulii).

Mesajul de salut din partea Guvernului României a fost adresat de *Vladimir Hapenciuc*, reprezentantul pentru minorităţi al Guvernului, în teritoriu. Au prezentat comunicări: dr. *Gerghei Hacman*, rev. *Dieter Brandes*, conf. univ. dr. *Ştefan Purici*, pr. *Sorin Toader Clipa*, pr. *Babias Ştefan*, înv. *Gri Iosif Emil Rumpel*, preot reformat pentru Moldova, *Ilona Szakacs-Nagy*, prof. *Benedict Varobchievici*, prof. *Coca Alexandrina*, *Cornelia Schlarb*, conf. dr. *Florin Pintescu*, prof. cercetător *Vasile Schipor*, dr. *Maria Nansleitner*.

Despre cultura comunităţii evreieşti şi importanţa ei în dezvoltarea culturii în Bucovina, a susţinut o prelegere prof. *Tania Grinberg*, care a reprezentat Comunitatea Evreilor din Rădăuţi. Prof. Tania Grinberg a oferit tuturor participanţilor câte o mapă conţinând o broşură despre istoricul comunităţii rădăuţene, un album cu imagini din activitatea aceleiaşi comunităţi, un exemplar din „Realitatea Evreiască".

(Coresp. TANIA GRINBERG)

ROMAN

Flori pentru militarii eroi evrei

La 9 mai a.c., Ziua Independenţei de stat a României, au fost depuse coroane de flori la monumentele eroilor căzuţi în Războiul de la 1877, atât în cimitirul românesc, cât şi cel evreiesc. General (r) *Traian Popescu*, în numele Asociaţiei Veteranilor de Război, a omagiat memoria militarilor evrei eroi care au făcut jertfa supremă pentru România. Preşedintele comunităţii, prof. *Iancu Wexler*, a vorbit despre loialitatea şi ataşamentul evreilor români la marile idealuri ale naţiunii româneşti, dovedite pe câmpul de luptă, în războaiele de independenţă şi de reîntregire a României, în pofida faptului că erau lipsiţi de drepturi cetăţeneşti. (Coresp. N. SEGAL)

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

COMUNITATEA EVREILOR DIN TECUCI anunţă, cu durere în suflet, că la data de 13 aprilie 2006 a încetat din viaţă, după o lungă şi grea suferinţă, REINSTEIN MARCEL, în vârstă de 84 de ani. A fost un membru marcant al comunităţii noastre şi în acelaşi timp o figură deosebit de apreciată şi stimată în viaţa economică şi socială a Tecuciului, deţinând de-a lungul timpului diverse funcţii importante de care s-a achitat în permanenţă cu conştiinciozitate. I-a sprijinit pe cei aflaţi în suferinţă şi a dat sfaturi deosebit de importante tuturor celor ce i le-au cerut. A răspuns - atât cât sănătatea i-a permis - la toate solicitările comunităţii din care a fost întotdeauna mândru că face parte. Dumnezeu să-l odihnească în pace şi să-l ocrotească în ceruri, aşa cum şi el a ocrotit pe mulţi pe pământ!

Totodată, adresăm un cuvânt de deosebită recunoştinţă bunului meu prieten şi apreciat colaborator Mircea Rond, preşedintele Comunităţii Evreieşti din Focşani, care şi de această dată - la solicitarea noastră - s-a deplasat la Tecuci pentru oficierea ceremoniei religioase de înhumare, împreună cu oficiantul de cult Tecler Ghidale şi alţi trei enoriaşi, asigurând astfel minianul necesar în astfel de ocazii. Mulţumim, de asemenea, domnului Ceauşu Elias, oficiantul de cult al Comunităţii din Galaţi, deplasat special pentru această oficiere, precum şi tuturor celor ce au fost alături de noi la acest trist eveniment.

AIZIC IANCU, preşedinte al Comunităţii Evreieşti Tecuci

Cu profundă durere, familiile din România şi Israel anunţă că, la data de 13 aprilie 2006 (15 Nisan 5766), a încetat din viaţă, după o lungă şi grea suferinţă, cel ce a fost REINSTEIN MARCEL (84 de ani), din Tecuci. Pentru toţi cei ce l-au cunoscut, amintirea lui va rămâne veşnic vie. Dumnezeu să-l odihnească!

La 13 Yiar 5766, s-au împlinit 30 de zile (Şloşim) de la decesul cumnatului, unchiului şi naşului nostru iubit HAIM DAVID (Didel), din Bacău. Dumnezeu să-l aibă în paza Sa şi *să-i asigure odihna cea veşnică binemeritată. Familia Orenstein Meer, din Roman.*

Cu aceeaşi durere în suflet, comemorăm - pe 25 Yiar - 12 ani de la trecerea în nefiinţă a iubitei noastre soţii, mamă şi soacră SIDY RESCH. Vei rămâne veşnic în inimile noastre şi ne vei însoţi în toate gândurile şi faptele noastre. Boris, Tedi, Ovidiu.

Te iubim DAN KAHN şi nu te vom uita. Au trecut şase ani de amintiri care dor. Ştim că ne urmăreşti drumul vieţii şi ne ocroteşti cu sufletul tău cald. Pe data de 11 iunie, are loc comemorarea. Soţia şi fiii.

A mai trecut un an de singurătate, tristeţe şi dor nestins de când a plecat de lângă mine dragul meu soţ, IOSIF NATANSOHN. Îl păstrez în gând şi în suflet. Fie-i amintirea binecuvântată. Hanna, soţie.

În luna aprilie, au fost înhumaţi în cimitirele C.E.B.: WEISZ ADOLF (91 de ani), str. Panselelor nr. 4; SCHEFLER ISAC (74), Al. Buhuşi nr. 1; DUMITRESCU LIUBA (88), str. Pictor Rosenthal nr. 23; ROŞIANU DUŢA (84), str. Ştirbei Vodă nr. 2; GALPERIN SUZANA (89), str. Ştefan Mihăileanu nr. 28; SCÂNTEIE RAŞELA (91), str. Ştefan Luchian nr. 20; SCHWARTZ LIZA (93), NEGREA MADLAINE (91), Cămin „Amalia şi dr. Moses Rosen".

SILVIAN IOSIFESCU la final

Duminică, 7 mai 2006, familia, prietenii, foşti colaboratori şi confraţi din *lumea literelor au venit, cu flori, la* Cimitirul evreiesc Belu (de rit sefard), pentru a aduce un ultim omagiu lui Silvian Iosifescu. Peste câteva luni, urma să împlinească 90 de ani. Dar, din păcate, o grea suferinţă îi afectase, cu mult înainte, memoria şi inteligenţa, înzestrările sale redutabile. Ele erau evidente încă de la debutul produs în presă, în 1936. Curiozitatea intelectuală i-a îndreptat atenţia către cele mai variate aspecte ale literaturii, teatrului şi filmului, fiind concomitent un avizat meloman. Cel dintâi volum al său, *Oameni şi cărţi* (1946), atesta, pe lângă o percepere fină a valorilor literare din perimetrul modern *universal, un spirit analitic suplu. După un stagiu de câţiva ani în* sistemul editorial al vremii, Silvian Iosifescu s-a dedicat carierei universitare, în cadrul Catedrei de Teorie Literară a Facultăţii de Litere din Universitatea bucureşteană. Multe serii de studenţi s-au format ca discipoli ai profesorului, care i-a iniţiat în ştiinţa disocierilor critice despre frontierele dintre artă şi realitate, despre individualitatea creaţiei, despre specificul genurilor literare. *Dicţionarul General al Literaturii Române*, elaborat sub egida Academiei Române, îi rezervă un spaţiu consistent şi inserează lunga listă a volumelor originale, cât şi a traducerilor, de natură să ilustreze o activitate prolifică în beneficiul mai bunei cunoaşteri a patrimoniului nostru spiritual. (R.E.)

JEWISH REALITY

A VERY MEANINGFUL MEETING OF THE EUROPEAN JEWISH CONGRESS

A premiere for our community, the meeting of the executive leadership of the European Jewish Congress that took place in Bucharest (May 17 – 18, 2006) included a working meeting with the F.J.C.R. leaders in the Choral Temple library, and with high authorities of the Romanian state. The central themes of the discussions: the fight against the anti-Semitism and against the denying tendencies, emphasized by the fact that the Ordinance 31/2002 was passed into law, the restitution of the community assets and of the private persons' properties confiscated during the Antonescian and the totalitarian regimes, the preservation of the Jewish cultural patrimony. On the same occasion, Pierre Besnainou, president of the European Jewish Congress, offered an exclusive interview to our review.

SOLIDARITY WITH THE JEWISH PEOPLE OF THE WORLD

This edition includes under the title an interview with Dr. Aurel Vainer, member of the Parliament, the leader of our Federation delegation to the Centennial of the Conference of the American Jewish Committee and to the International Conference of the Jewish Leaders of the Jewish Communities – debates that took place in Washington. Dr. Aurel Vainer, the Federation president, also participated to the yearly Conference of the "Joint" board. The leader of F.J.C.R. underlined the large participation, the high interest and level of the debates. The solidarity with Israel, with the Jewish people from all over the world represented the common ground of the debates. The high emotional moments weren't missing, and such was the meeting with Alfred Moses, former ambassador in Romania, who evoked the good relationship with the regretted acad. Nicolae Cajal and who also expressed his desire to help anytime the Jewish community from Romania. On the occasion of the Joint leaders, our Federation president thanked Dr. Zvi Feine, director of the Joint program for Romania, Israel Sabag, depute director and Alberto Senderey, director for Europe, for the constant support to our community.

The Emergency Ordinance no. 31/2002 was passed into law

On April 27th President Traian Basescu signed the Decree stating as law the Emergency Ordinance no. 31-2002 regarding the interdiction of the organizations and of the symbols with a fascist, racial or xenophobic character, and of promotion of any person guilty of committing infractions against peace and mankind. In a political statement, dr. Aurel Vainer, MP, representative of the jewish community, emphasized the importance of this new law. Our review publishes opinions of persons directly involved in the fight against anti-Semitism - general Mihail Ionescu, director of the Institute for the Holocaust Study in Romania, «Elie Wiesel», Alexandru Florian, executive director of the same institution, and Marco Katz, from the Monitoring Center of the Anti-Semitism, Romania, concerning the importance of this activity and the degree in which the law will contribute to the discouragement of the anti-Semite attacks of different forms in Romania.

"BALKAN BLACK SEA GESHER" – THE FRIENDSHIP BRIDGE FOR THE REGIONAL YOUTH

Between May 11 – 14, the 5th edition of the Program "Balkan Black Sea Gesher" took place in Halkidiki (Greece). 300 young persons from Greece, Bulgaria, Romania, Ukraine, Serbia, Bosnia Herzegovina, Macedonia and Turkey met on the occasion initiated by JOINT. Adrian Gueron, Cristi Ezri, Attila Gulyas and Dalia Golda, together with Parker Crockford, the Joint volunteer, were involved in the organization of the great project on behalf of the F.J.C.R. Israel Sabag, depute director of the JOINT for Romania was also present near the 83 youngsters from Romania. The program approached various themes: history, religion, modern Jewish civilization in Israel and Diaspora; it also included entertainment moments matching the participants' age. The Sabbath was celebrated near the hotel piscine, and at the festive dinner the participants sang the traditional Jewish songs accompanying this weekly celebration.

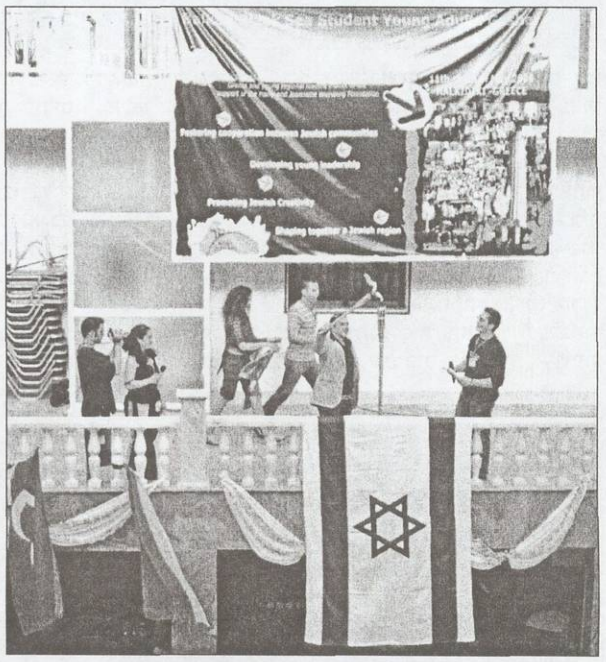

JUDAICA

"Judaica" page includes as usual interesting articles, daily commentaries made with competency by our collaborator, eng. Baruch Tercatin. Zvi Ben Dov, Israel, writes about the first Zionist congress in the history of the movement, in Focsani 1881. Harry Kuller, ethno-sociologist, evokes the personality of Haim Bedjerano (1850-1931), the scholar who gained a high consideration at the court of king Carol I of Romania and Boris Marian writes about Rabbi Simon ben Jochai, great scholar, Rabbi Akiva's follower. A presumptive author of Kabballah (only a hypothesis), Simon ben Jochai is remembered on Lag BaOmer (18 Yiar), and his name is linked to the re-foundation of Sanhedrin (by disciples, as a homage to the master). The "Judaica" page remains open to any contribution to better knowledge of the millenary history of the Judaism evolution.

THE CAMERI THEATER IN BUCHAREST

The public from Bucharest had the opportunity to see a very special «Hamlet» representation of the «Cameri» Theater from Tel Aviv, a team invited to participate at the «Shakespeare Festival» from Craiova, a representation that left the usual patterns being adapted to the 21st century realities. Hamlet, in the magisterial interpretation of Itay Tiran, «the wonder child» of the Israeli stage, is an angry young man, the eternal adolescent raging against everything and everyone, a rebellious against the whole establishment, against the

HAMLET, AN ANGRY YOUNG MAN

corrupt court and the flattering court men, against the so-called friends who are betraying him, against the woman he loves, and, above all, against the parents and the older generation. Besides, Hamlet from the 21st century is not already only a thinker, tormented by problems to which he has no answer, an undetermined and hesitating person. When he realizes the evil dimensions, he decides to act, he calculates every single movement, even when aware of the life price. But if this is the truth price, he is ready to pay for it for his peace of soul. The original vision of Omri Nitzan, the stage director, the actors' interpretation, between them we are mentioning Gil Frank in the double role Claudius - the father phantom, and Neta Garti - Ofelia, offered the public an image of the present Israeli theater in general, and of the Cameri Theater in particular, especially if we consider it is known as «the theater of the social responsibilities».

THE AUDIO LIBRARY OF THE "JEWISH REALITY"

SOLOMON MARCUS

"WE'LL LIVE AT LEAST AS LONG AS WE'LL HAVE SOMETHING TO SAY OR TO DO"

This is the credo of Solomon Marcus, a distinguished academic personality. He is as the moving mercury, always in permanent movement in order to cope with his different interests, and he dedicates himself to his activity with an admirable youth re-lived at the dawn of his 90's. That is why the project of the "Audio Library" could become a reality only after six month. Thus we can discover his memories from the childhood street, about his school years and his unforgotten teachers, about his meeting with Yehudi Menuhin, and many others that bring closer the charming Solomon Marcus. He put down in 180 special notebooks the results of his activities and their journey to the world. And if we consider the fact that Solomon Marcus belongs to a century vigorous family tree – the grand-grandchildren of his sister, Olga, who died several years ago in Israel, are Yasmine, one year old, and Tzuk, one year and a half, and his older brother, the journalist Marius Mircu will be on June 9th 97 years old, we can hope the number of his notebooks will grow, enriching the patrimony with new brilliant ideas.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN
Corectură: MIHAELA OBERSCHI

Traducători:
Ebraică: TEHILA OFER, Ing. B. TERCATIN (Israel)
Engleză: SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: EMIL FINCHELSTEIN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 (198.000) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 (120.000) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 (90.000) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

ח אייר – ד סיון תשס"ו • דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות ברומניה

התכנסות בעלת משמעות מיוחדת של הקונגרס היהודי האירופי

זאת הפעם הראשונה בתולדות קהילתנו שהתכנסות הוועד הפועל של הקונגרס היהודי האירופי (ק.א.א.) שהתקיימה בבוקרשט (בין 17 - 18 במאי השנה), כללה גם פגישת עבודה עם המנהיגים של פדרציית הקהילות היהודיות ברומניה שנערכה בספריית בית הכנסת קורלי וכן עם אנשי ממשל בכירים של המדינה הרומנית. עם הנושאים המרכזיים שנידונו נמנו: המאבק באנטישמיות ובהכחשת השואה, שקיבל יתר תוקף עם הפיכת התקנה לשעת חירום מס' 31/2002 לחוק מדינה; החזר הרכוש היהודי הקהילתי וכן הרכוש הפרטי שהוחרם בתקופת המשטר של אנטונסקו והמשטר הטוטאליטרי; ושמירת מורשת התרבות היהודית. בהזדמנות זו העניק יו"ר קונגרס ק.א.א. פיאר בסנאינו ראיון בלעדי לעיתוננו.

סולידאריות עם כל עם ישראל בעולם

תחת כותרת זו נכלל בגיליון הנוכחי של עיתוננו ראיונעם יו"ר פדרציית הקהילות היהודיות ברומניה, חבר הפרלמנט ד"ר אורל ויינר, העומד בראש משלחת של הפדרציה לאירועים לציון מאה שנה לוועד היהודי אמריקני ולוועידה הבינלאומית ה- 13 של מנהיגי הקהילות היהודיות - דיונים שהתקיימו בוושינגטון. יו"ר הפדרציה ד"ר אורל ויינר השתתף גם בוועידה השנתית של דירקטוריון הג'וינט. מנהיג הפדרציה שלנו ציין לשבח את היקף ההשתתפות ואת הרמה הגבוהה שבה הצטיינו הדיונים המעניינים. המכנה המשותף של הדיונים היה הסולידאריות עם מדינת ישראל ועם כל עם ישראל בעולם. לא נעדרו גם רגעי התרגשות, דוגמת המפגש עם השגריר אלפרד מוזס, שכיהן בעבר כשגריר ברומניה. הוא הזכיר את יחסיו הטובים עם חבר האקדמיה ניקולאי קז'ל המנוח והביע את רצונו לתמוך בכל עת בקהילה היהודית ברומניה. במפגש עם מנהיגי הג'וינט הודה יו"ר הפדרציה למנהל תוכנית הג'וינט לרומניה, ד"ר צבי פיין, לסגנו ישראל סבאג ולמנהל תוכנית הג'וינט לאירופה אלברטו סנדראי, עבור התמיכה המתמשכת בקהילתנו.

סמינריון "בני ברית" בבוקרשט

הפגיש מזרח עם מערב

פורום "ד"ר משה רוזן" של "בני ברית" ברומניה אירח במשך שלושה ימים, בין 13 - 15 במאי 2006, סמינריון בינלאומי בנושא אקטואלי ביותר: "ארגון 'בני ברית' במאבק נגד האנטישמיות והגזענות". מראש העריכו המארגנים כי אירוע זה יהווה גם הזדמנות לחיזוק יחסי מזרח-מערב ולהיכרות עם הבעיות והניסיון שנצבר בלשכות "בני ברית" במזרח אירופה, בשל מצבן המיוחד. פעילותן עוררה עניין אצל הנהגת "בני ברית אירופה" (בב"א), שיוצגה בסמינריון על ידי קבוצה רבת משתתפים. עם הנוכחים נמנו: דר' אורל ויינר, יו"ר הפדרציה חבר הפרלמנט, ז'וזה יקובסקו, יו"ר פורום "ד"ר משה רוזן", ריינולד סימון, יו"ר בב"א, ג'ון ריבס, סגן יו"ר בני-ברית העולמית, יוסף דומברגר, יו"ר בב"א לכל חייו, דוד לוי בנטולילא, יו"ר בב"א לשם כבוד לכל חייו, וכמו-כן חברים בולטים בוועד מזרח-מערב (אלכס פיימן, אריקה ון גלדר, הנס יוסטן). את האירוע כיבדו בנוכחותם שגרירת ישראל ברומניה רודיקה גורדון ראדיאן, הרב הראשי מנחם הכהן, הרב אברהם ארנפלד, תת-שר החוץ של רומניה וולנטין נאומסקו ואישים נוספים. ההרצאה בנושא "בני ברית אירופה והמאבק נגד האנטישמיות והגזענות" היוותה הזדמנות לחילופי דעות ודיונים בתחום הכול-כך אקטואלי. זהו מסמך שהציג את תולדות האנטישמיות המודרנית וכן את מקורותיה החברתיים, התרבותיים והכלכליים של ה"יודאופוביה" (החרדה מפני היהדות), כהגדרת המרצה. הדובר ניתח גם את הצורה החדשה שלבשה האנטישמיות - אנטי-ציונות והצגת מדינת ישראל כיציר שטני. נושאים אחרים שנדונו היו: "שיתוף הפעולה מזרח-מערב" - דו-שיח בין הממונים על טיפול בבעיה זו במסגרת בב"א לבין נציגי לשכות ממספר ארצות, כגון בולגריה, סרביה-מונטנגרו, אוקראינה, לטוויה, ליטא, סלובקיה, יוון • "תולדות 'בני ברית' ועתידו" - סקירת מטרות, אמצעים ושיטות המשמשים את הארגון • "הנוער ובני ברית" • "התרבות היהודית והזהות היהודית". פורום "ד"ר משה רוזן" מרומניה תרם את חלקו בשתי סקירות: "יהודי רומניה - עבר והווה" מאת ד"ר ליא בנימין ו"רומניה - מסורות ונושאים על סדר היום" מאת ז'וזה יקובסקו, יו"ר הפורום. האורחים, שעבור רובם זה ביקור ראשון ברומניה, סיירו באתרי אנדרטאות יהודיות, השתתפו בתפילת שבת בבית הכנסת הכורלי ובקידוש שלאחר התפילה והתרשמו במיוחד ממימדי החיים היהודיים ברומניה. הנהגת בב"א הייתה כה מרוצה לנוכח הארגון היוצא מן הכלל של האירוע, עד שהיא בוחנת את האפשרות לבחור בבוקרשט כאתר קיומו הבא של כנס בני-ברית אירופה, בעוד שנתיים.

תקנה מס' 31/2002 הפכה לחוק

נשיא רומניה טראיאן בססקו חתם ב- 27 באפריל השנה על הצו ההופך לחוק את התקנה לשעת חירום מס' 31/2002 הנוגעת לאיסור על קיומם של ארגונים וסמלים בעלי אופי פשיסטי, גזעני או המטיפים לשנאת זרים, וכן על קידומם של אשמים בקיום עבירות נגד השלום. עיתוננו מפרסם דעות של אישים המעורבים במישרין במאבק נגד האנטישמיות - גנרל מיכאיל יונסקו, מנהל מכון "אלי ויזל" לחקר השואה ברומניה, אלכסנדרו פלוריאן, המנהל בפועל של אותו מכון ומרקו מ' כץ מהמרכז לחסימת האנטישמיות ברומניה - באשר לחשיבותו של המהלך הזה ולמידת התרומה של החוק הזה למניעת ההתקפות האנטישמיות ברומניה על צורותיהן השונות.

ספריית האודין של "ההמציאות היהודית"

סולומון מרקוס

"... נחיה, לפחות כל עוד יהיה לנו מה להגיד או מה לעשות"

...זהו ה"אני מאמין" של סולומון מרקוס, אישיות אקדמית בעלת יוקרה. זה אדם משול לכספית, בתנועה מתמדת, על מנת לעמוד במגוון העיסוקים שהוא מתמסר להם ברוח נעורים ראויה להערצה, שכאילו נולדה מחדש בשחר העשור התשיעי לחייו. זאת הסיבה לכך שהפרויקט הנוכחי של ספרית האודיו של "המציאות היהודית" היה יצא לפועל רק מקץ שישה חודשים. ואולם, עכשיו אנו יכולנו לערוך היכרות עם זיכרונותיו מסמטאות ילדותו, שנות לימודיו, מוריו הבלתי נשכחים, פגישתו עם יהודי מנוחין, ועוד פרטים רבים המקרבים אלינו את סולומון מרקוס, הקוסם המקסים. הוא כינס ב- 180 מחברות מיוחדות את תוצאות פעילותו ודרכן ברחבי העולם. ואנחנו יכולים לקוות שמספר המחברות עוד יילך ויגדל ויעשיר את המטמון הזה ברעיונות מבריקים חדשים - בהתחשב בעובדה שסולומון מרקוס הינו בן למשפחה ענפה היכולה כבר היום להרכיב אילן יוחסין בן מאה: אולגה אחותו, שנפטרה לפני שנים אחדות בישראל, השאירה שני נינים, יסמין בת השנה וצוק בן השנה ומחצה; ואילו מריוס מירקו, אחיו הבכור, יגיע ב- 9 ביוני השנה לגיל 97.

"גשר בלקאן הים השחור" – גשר הידידות בין צעירי האזור

בין ה- 11 ל- 14 במאי השנה התקיימה בהאלקידיקי (יוון) המחזור החמישי של התוכנית "גשר בלקאן הים השחור". בהזדמנות זו נפגשו בחסות הג'וינט 300 צעירים מיוון, בולגריה, רומניה, אוקראינה, סרביה, בוסניה-הרצגובינה, מקדוניה וטורקיה. מטעם הקהילות היהודיות ברומניה היו מעורבים בארגון הפרויקט המרכזי הצעירים אדריאן גרון,כריסטי עזרי, אטילה גוליאש ודליה גולדה, יחד עסמתנדב הג'וינט פרקר קרוקפורד. בקרב 83 הצעירים מרומנינה הגיע לאירוע ישראל סבאג, סמנכ"ל הג'וינט ברומניה. במהלך הכנס טופלו נושאים בתחומי היסטוריה, דת, תרבות יהודית מודרנית בישראל ובתפוצות והיו גם רגעי התרוחות מותאמים לגיל המשתתפים. בסעודה החגיגית של קבלת שבתהצטלצלו כמו בקול אחד השירים המסורתיים המלווים את כניסת השבת מדי שבוע בשבוע.

Mitropolia Banatului

ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr.

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL L • NR. 256-257 (1056-1057) • 24 IUNIE - 25 IULIE 2006 • 28 SIVAN - 29 TAMUZ 5766 • 20 PAGINI+ EDIŢIE SPECIALĂ (I-IV) – 2 LEI

Reuniunea Consiliului de Conducere al F.C.E.R.

BUCUREŞTI, 9-10 iunie 2006

Desfăşurată la Centrul Cultural Comunitar, între 9-10 iulie a.c., cea de-a treia reuniune a Consiliului de Conducere al F.C.E.R., de la alegerile din toamna trecută, s-a caracterizat printr-un program dens de lucru, un spirit nou, de soluţionare pragmatică a problemelor, o disponibilitate negociativă şi conciliantă a moderatorului lucrărilor, preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer* - toate acestea, din dorinţa de a găsi cele mai eficiente formule pentru menţinerea şi dezvoltarea vieţii evreieşti în România, în condiţiile reducerii drastice a contribuţiei JOINT-ului la bugetul Federaţiei. Printre cele mai spinoase probleme abordate s-a aflat conservarea patrimoniului cultural iudaic, în condiţiile în care circa 10.000 de membri ai comunităţii evreieşti actuale din România sunt legatari ai unei moşteniri lăsate de circa 800.000 de evrei, câţi trăiau pe aceste

PRAGMATISM, CREATIVITATE, REVIRIMENT

meleaguri în perioada interbelică. O comunitate mică este confruntată cu dificultăţi economice uriaşe şi se zbate să le facă faţă. Respectul şi grija pentru conservarea memoriei înaintaşilor s-a conjugat cu preocupările pentru cei vii. În primul rând, pentru cei internaţi la Căminul-Spital „Amalia şi Şef Rabin dr. Moses Rosen". Au fost avansate propuneri de eficientizare şi diversificare a activităţii acestui cămin. S-a hotărât efectuarea unei evidenţe şi evaluări corecte a tablourilor, bijuteriilor, altor obiecte preţioase din tezaurul F.C.E.R., s-au analizat modalităţi noi de folosire a proprietăţilor comunitare, care să ducă la sporirea veniturilor. Am asistat la *o metamorfoză rapidă de gândire, dictată de adaptarea la schimbările survenite în viaţa Federaţiei, în care creativitatea era canalizată în direcţii concrete, la un mod stimulativ şi responsabil de abordare a problemelor. O reuniune marcată de reforma şi reînnoirea preconizate în programul votat în septembrie 2005. O reuniune stenică, pentru că am realizat, o dată mai mult, ce înseamnă vigoarea, capacitatea de a se mobiliza şi acţiona, voinţa unei comunităţi mici de a supravieţui şi a gândi în perspectivă.* La această întrunire au fost adoptate toate programele supuse dezbaterilor şi Regulamentul F.C.E.R., care va funcţiona cu valoare de Statut până la promulgarea Legii Minorităţilor Naţionale şi a Legii Cultelor, când va putea avea şi calitatea juridică respectivă.

Relatarea – în pag. 3

LA ÎNCHIDEREA EDIŢIEI

Luni, 17 iulie 2006:

MESAJELE adresate de F.C.E.R. preşedintelui Statului Israel, MOSHE KATSAV şi primului ministru EHUD OLMERT

În mod excepţional, în PAGINA 20 a revistei - dedicată, tradiţional, cititorilor noştri din Israel - textele mesajelor în limbile română şi engleză

„În duminica aceea..." 29 iunie 1941

65 de ani de la sângerosul Pogrom de la Iaşi

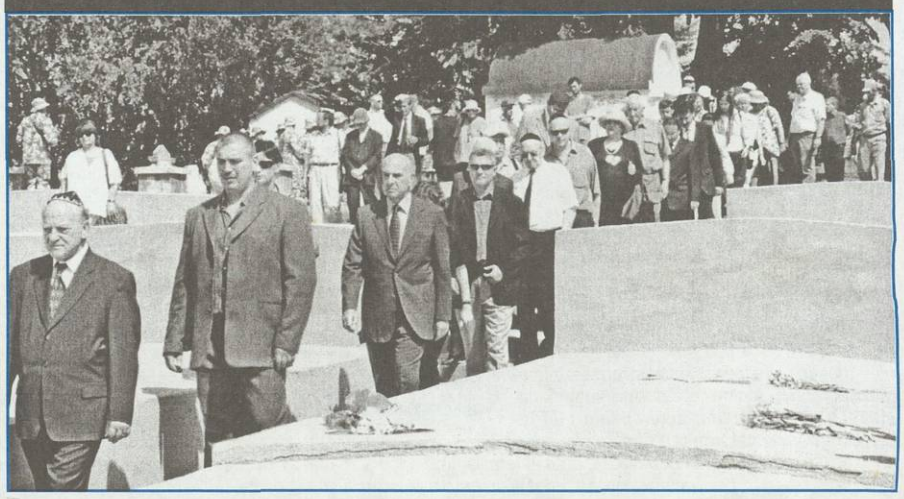

TRAIAN BĂSESCU, preşedintele României

Ştim că una dintre cauzele favorizante ale ororilor din iunie 1941, de la Iaşi, a fost disponibilitatea populaţiei civile de a participa la o astfel de „vânătoare de oameni"... Rămâne cu neputinţă de înţeles cum oamenii pot face atât de uşor dovada inumanităţii faţă de semenii lor, cum cei care locuiesc împreună de secole cad pradă provocărilor la violenţă faţă de cei rămaşi fără apărare, cum prejudecăţile se pot transforma în ură şi ura în crimă...

Dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

În ultimul deceniu, în numeroase regiuni ale lumii, dar mai ales în Europa, asistăm la relansarea antisemitismului. Este de neadmis ca, după suferinţele Holocaustului, să apară incidente antisemite... Nu cu aceeaşi intensitate ca în Europa Occidentală, manifestări de antisemitism se înregistrează şi în România. Din păcate, în ultima perioadă, asistăm şi la renaşterea sub formă instituţională a legionarismului... O grăitoare expresie a combaterii antisemitismului este adoptarea recent, de către Parlamentul României, a Legii pentru aprobarea Ordonanţei de Urgenţă a Guvernului nr. 31/2002 privind interzicerea organizaţiilor şi simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob şi a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârşirea unor infracţiuni contra păcii şi omenirii.

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Lumea liberă şi democratică trebuie să înveţe din trecutul cel cumplit, pentru a face tot ce îi stă în putere pentru ca rasismul, aşa cum a fost practicat de către duşmanii omenirii şi ai lui Dumnezeu, să nu mai pună niciodată lumea în pericol. Monstrul urii şi rasismului care ameninţă omenirea are multe feţe, una dintre ele fiind negarea Holocaustului şi diminuarea impactului pe care acesta l-a avut.

EDIŢIE SPECIALĂ (I-IV)

Cuvintele „În duminica aceea..." au fost cel mai frecvent rostite de cei care, în zilele de 28 şi 29 iunie, au ţinut să fie prezenţi la Iaşi pentru a marca şi a comemora 65 de ani de la una dintre cele mai sângeroase pagini din istoria evreimii române moderne - pogromul de la Iaşi, reprezentând prologul Holocaustului românesc. Evrei - printre care s-au aflat şi câţiva supravieţuitori ai acestor evenimente dramatice - şi neevrei, veniţi din România, dar şi din alte ţări ale lumii (Israel şi S.U.A., Franţa, Moldova sau Germania), au evocat cele întâmplate, au resimţit din nou durerea, au vărsat lacrimi la gropile comune unde zac cele peste 14.000 de victime, multe dintre ele neidentificate, s-au rugat Divinităţii pentru sufletele celor dispăruţi în condiţii atât de tragice. Solidari cu ei au fost şi cele mai înalte autorităţi ale statului, care, prin mesajele rostite sau transmise, şi-au asumat, în numele trecutului, responsabilitatea pentru aceste fapte şi s-au angajat să vegheze ca astfel de lucruri să nu se mai întâmple niciodată pe pământul României, patria de sute de ani a evreimii române, care şi-a adus pe deplin prinosul, din toate punctele de vedere, pentru propăşirea acestei ţări. Semnificativ a fost şi faptul că această comemorare s-a desfăşurat tocmai la Iaşi. S-ar putea spune că a fost un fel de exorcizare pentru păcatele comise în urmă cu 65 de ani, idee care, sub o formă sau alta, a fost prezentă în cuvântările rostite, mai ales de ieşeni. Generaţiile de astăzi care trăiesc în acest oraş au evocat cu durere cele întâmplate „în duminica aceea...", dar au evocat în acelaşi timp şi convieţuirea paşnică multiseculară dintre români şi numeroasele minorităţi care au trăit în Iaşi, unde evreimea a reprezentat o populaţie numeroasă şi activă. Exprimându-şi speranţa în mai bine, în condiţiile de astăzi ale democraţiei care garantează dezvoltarea liberă şi paşnică, ieşenii, şi alături de ei toţi participanţii, n-au uitat să atragă atenţia asupra unor încercări de reînviere a ceea ce oamenii de bună credinţă au sperat că a fost dată uitării - ura faţă de semenul lor, numai fiindcă este diferit de ei. (E.G.)

Scrisoare adresată de preşedintele F.C.E.R., deputat dr. AUREL VAINER, dlui Aleodor-Marian Frâncu, Şeful Cancelariei Primului Ministru CĂLIN POPESCU-TĂRICEANU, privind

CONSERVAREA PATRIMONIULUI IUDAIC ÎN ROMÂNIA

Stimate domnule Şef al Cancelariei Primului Ministru,

Scrisoarea dumneavoastră, înregistrată sub numărul 3688/2006 AF, primită la Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România în ziua de 22 iunie 2006, a fost analizată cu toată atenţia, păstrarea moştenirii iudaice de pe teritoriul României fiind un obiectiv fundamental în activitatea comunităţilor evreieşti din România.

În context, menţionăm că, în prezent, numărul membrilor comunităţilor evreieşti din România însumează mai puţin de 10.000 de persoane, cărora le revine, ca o datorie sfântă, să asigure o stare de existenţă şi funcţionare normală pentru ceea ce au creat, în decursul sutelor de ani, cei 800.000 de evrei care au trăit pe teritoriul României în anii care au precedat cel de-al doilea război mondial.

În prezent, din datele de care dispunem, pe teritoriul actual al României există 98 de sinagogi şi 802 cimitire evreieşti, ambele categorii de bunuri fiind considerate sacre de către Religia Mozaică. În fapt, este vorba de un patrimoniu care nu aparţine doar evreilor, ci şi poporului român în totalitate.

Pentru informarea dumneavoastră cât mai exactă, vă prezentăm, în anexă, date relevante privind situaţia generală a cimitirelor evreieşti din România.

În legătură cu susţinerile reprezentantului Asociaţiei Evreilor Româno-Americani, privind „...distrugerea şi dispariţia a numeroase cimitire evreieşti...", ţinem să precizăm că, potrivit evidenţelor noastre, *nu a dispărut nici un Cimitir Evreiesc*, în decursul timpului identificându-se cimitire evreieşti despre care nu am avut cunoştinţă, mai cu seamă în localităţi rurale în care de foarte mulţi ani nu mai trăiesc evrei, în cele mai multe cazuri fiind deportaţi.

Continuare în pag. 3

PAG. 15 ISRAEL
„Nilhamim al Beiteinu"

PAG. 2
• Despre familie – cu erudiţie, deschidere şi umor
• „Nefesh ve Guf" – un program pentru suflet şi trup

PAG. 6 NORMAN MANEA 70
Un mare scriitor român, afirmat pe meridianele lumii

ÎN CURÂND:

CALENDAR LUAH 5767 (2006-2007)

TIMIŞU DE SUS, 27 iunie – 2 iulie 2006

Despre familie – cu erudiţie, deschidere şi umor

Copiii cei mai mici, între 3 şi 7 ani, iau parte la un joc în aer liber, chiar în faţa hotelului. Cei „mari" (7-12 ani) învaţă despre semnificaţia sărbătorii de Pesah. Părinţii, eliberaţi de grija de „a-şi păzi copiii" de relele ce îi pot pândi, discută despre violenţa în societatea modernă, violenţa în familie şi felul în care mijloacele moderne de informare contribuie (cel mai adesea negativ...) la educaţia copiilor. Ora 11,00. O zi obişnuită la programul „Familia Evreiască".

Pentru prima oară, în perioada 27 iunie - 2 iulie, familii tinere evreieşti din România au putut petrece o săptămână întreagă, alături de organizatori şi *madrihimi*, în peisajul seducător al staţiunii Timişu de Sus. Printr-un proiect finanaţat de „The Dutch Humanitarian Fund" şi JOINT, părinţi şi copii au avut ocazia să ia parte la un program diversificat, realizat de către Sectorul de Educaţie Iudaică al F.C.E.R. Organizatorii - *Mirela Aşman* (cea care a şi iniţiat acest proiect), *Eduard Kupferberg* şi consiliera din partea JOINT pentru activităţi educative, *Bianca Ştiubea* - au adus împreună 17 familii, dornice să îşi petreacă vacanţa din acest an într-un mediu evreiesc.

Totul a început cu două seminarii, de câte patru zile, dedicate familiilor. Dar, aşa cum sesiza şi organizatoarea acestora, Mirela Aşman, parcă nu era destul! Când oamenii începeau să se cunoască mai bine, să se simtă în largul lor cu celelalte familii, trebuiau să plece acasă... Din dorinţa de a oferi un program complet, un adevărat concediu activ pentru întreaga familie, s-a născut acest proiect de o săptămână, care a fost primit cu bucurie de cei cărora li s-a aprobat concediul tocmai în această perioadă a anului.

Excursie, foc de tabără, „grătar caşer" la umbra brazilor... Frumos, nu? Toate acestea, completate de soarele puternic din timpul zilei şi răcoarea „ozonată" de la apus, desăvârşesc o reţetă de program care, sincer, nu poate da greş. În acest an, organizatorii s-au gândit să profite la maximum de mediul natural în care se aflau... Pentru că în cadrul *programului* au încercat să treacă prin ciclul vieţii evreieşti şi prin toate secvenţele calendarului iudaic, Timişu de Sus şi munţii care înconjoară staţiunea au devenit, pentru o zi, pretextul unei călătorii prin „deşert". Doar că acest „deşert" - verde şi răcoros - era mult mai „prietenos" decât cel autentic. Imaginaţia şi-a avut rolul său determinant atât în programele celor mici, cât şi în ale celor mari.

Natură şi atmosferă

Ca prefaţă a unui Şabat realmente în familie, joi, organizatorii au pregătit un foc de tabără în jurul căruia s-a cântat până la miezul nopţii. Melodii vechi ale cororilor, cântece israeliene cunoscute de mici şi mari, au animat o seară plăcută - indiferent de vârsta participanţilor. Iar Şabatul, momentul deplinei linişti şi comuniuni spirituale, s-a făcut simţit atât la rugăciune, cât şi la masa de Şabat. La acest fapt a contribuit prezenţa (în ansamblu) a familiei tânărului viitor rabin *Sorin Rosen*, care a animat ani de-a rândul activităţile de tineret din România, iar azi învaţă la un Seminar Rabinic din Statele Unite. Alături de soţia, Livia, şi de fetiţa lor (de doar zece luni), Shiri, ei au desăvârşit senzaţia de „tradiţional şi autentic" a acestei seri speciale.

Mirela Aşman, Eduard Kupferberg, Bianca Ştiubea au pornit de la sărbătorile anului (Roş Haşana şi Iom Kipur, Pesah, Şavuot, Simhat Tora, Succot) şi au ajuns, cu ajutorul participanţilor, care s-au implicat cu entuziasm în discuţii, la însemnătatea pe care o au aceste celebrări în viaţa familiei, la felul în care aduc ele comunicare, înţelegere, deschidere din partea maturului către copil şi invers. Fiecare sărbătoare pecetluieşte, într-un anume fel, legătura internă a familiei. Relaţiile în cadrul familiei, conflictele care se pot isca, tipurile de comunicare şi căile pe care se ajunge la aceasta au fost analizate de participanţi, care au venit adesea cu exemple chiar „de acasă". Din dialog s-au născut foarte multe soluţii, despre ce înseamnă grija pentru copil, libertatea acestuia şi, în definitiv, „ce înseamnă a fi un părinte bun". Părinţii au discutat, în compania organiza-torilor, despre „iluziile optice" care există în cadrul familiei, în percepţia realităţii, diferită la copil şi la părinte. *Marius Grancea* a fost principalul animator al programelor sportive şi de divertisment, dar şi cel care, uneori, i-a invitat pe părinţi să se implice mai activ în dezbateri.

Oaspeţi-mentori

Aflaţi în drum spre o importantă consfătuire, liderii F.C.E.R. şi reprezentanţii JOINT au poposit câteva ore în mijlocul participanţilor la programul dedicat familiei în ansamblu. Preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer* a vorbit, cu acest prilej, despre ajutorul substanţial acordat de JOINT în realizarea programelor educative şi de tineret, care nu ar fi putut exista fără acest sprijin. „Din toată inima dorim să vă simţiţi în familia noastră, a evreilor din România, la fel de bine ca în marea familie a poporului lui Israel!", a concluzionat domnia-sa, după ce a participat la unul dintre programele din cadrul seminarului. *Alberto Senderey*, directorul JOINT pentru Europa - aflat în delegaţia de la Timişu de Sus, alături de dr. *Zvi Feine* şi *Israel Sabag* -, menţiona cu această ocazie dubla valenţă a programului: o atmosferă excepţională într-un mediu natural extraordinar. *Israel Sabag*, director adjunct al Programului JOINT pentru România, le-a mulţumit organizatorilor şi tinerilor *madrihimi* pentru extraordinara muncă pe care o depun, care reuşeşte să încânte toate familiile prezente la acest program.

Joacă şi povestiri pentru cei mai mici

Cel mai fascinant era să îi priveşti pe copii. Se uită uimiţi la *madrihimii* lor, îi ascultă cu toată atenţia, iar când unul mai micuţ începe să plângă că „vrea (urgent!) la mama..." apar bomboanele. Eliza şi Nadia, cele două „madrihot" (instructoare) care au grijă de cei mai mici sunt, la rândul lor, eleve... Au participat, în ultimii ani, la aproape toate programele organizate de Sectorul de Educaţie. Deşi le văd seara sfârşite de oboseală, pe chipul lor zăresc un zâmbet de câte ori le vorbesc celor mici. Aceştia se lipesc cu mare drag de ele, nu le lasă să plece nici măcar în afara activităţilor... La grupa celor între 7 şi 12 ani, s-ar putea scrie o „antologie" cu micile lor perle. Cel mai bine ştiu despre acest fapt Elena şi Magda, care le explică - cu răbdare de invidiat - că în Tora lucrurile nu stau exact ca în „desene animate" sau în SF-uri, că povestirile Cărţii Sfinte nu sunt exact ca acelea de la televizor.

Despre program, de la părinţi...

● „Nu participăm pentru prima oară şi consider că este ceva foarte atrăgător în această posibilitate de a ne întâlni cu alte familii, de a schimba impresii, experienţe, referitoare la evenimente de zi cu zi în cadrul familiei, tehnici de a convieţui mai bine şi de a folosi resursele iudaismului în viaţa de zi cu zi. Până acum mi-a plăcut cel mai mult focul de tabără, unde ne-am putut destinde şi care a avut o atmosferă cu totul specială, unde am simţit aerul vibrând de cântecele pe care le-am interpretat împreună" (*Paul Dancu*). ● „Am mai fost în urmă cu doi ani şi am decis să venim şi anul acesta pentru că este un program în care putem acumula noi cunoştinţe. Facem un schimb de experienţă, chiar şi prieteni, mai ales dacă sunt şi din acelaşi oraş" (*Mihai Brociner*). ● „Mi-a plăcut foarte mult că suntem cu familia noastră într-o familie mai mare. Este extraordinar faptul că putem participa cu toţi copiii (eu am trei), pe care îi văd la masă şi în rest sunt permanent afară, în aer liber, alături de *madrihimi*. Noi ne putem ocupa de seminar şi învăţa cât mai multe lucruri despre ce putem face ca familie evreiască, modul în care putem dedica timpul nostru familiei, în general, şi copiilor, în special, cum să îi educăm şi cum putem fi alături de ei" (*Fenya Galeu*). ● „Pentru noi, ca familie, este ceva cu totul inedit. Din punct de vedere emoţional, este important pentru mine că sunt împreună cu familia mai mare a evreilor. Copiii au fost în perfectă siguranţă, a fost un timp deosebit de distractiv pentru ei. M-a impresionat felul în care aceşti oameni fac totul cu mult suflet, cu multă dăruire, cu multă dragoste pentru aceşti copii şi pentru noi" (*Miruna Peia*). ● „Pe scurt: eliberarea de stres a părinţilor, deoarece tinerii se ocupă cu mare atenţie şi dragoste de copii, şi asta dă o mare încredere părinţilor să îi lase pe mâna altora, pentru ca noi să facem lucrurile importante, ca părinţi, discuţii libere şi seminarii. Aşa aş defini eu acest program!" (*Ioan Peia*).

POIANA BRAŞOV, 30 iunie – 2 iulie 2006

„Nefesh ve Guf" – un program pentru suflet şi trup

Dacă vreodată veţi căuta pe Internet sintagma „Jewish Singles", veţi avea surpriza să o descoperiţi în 14.600.000 de documente. Numărul impresionant al postărilor demonstrează interesul constant al evreilor (necăsătoriţi...) din întreaga lume de a-şi găsi „sufletul pereche" în cadrul aceleiaşi culturi/religii/etnii.

Organizaţia Tinerilor Evrei din România a iniţiat, în urmă cu doi ani, programe în care membrii comunităţii evreilor din Bucureşti se puteau întâlni, într-un cadru relaxat, pentru a discuta despre preocupările lor dar şi pentru a se distra împreună.

Între 30 iunie şi 2 iulie, acest proiect a fost extins la nivel naţional. Peste 20 de persoane şi-au dat întâlnire, în cadrul unui program organizat de **Adrian Gueron, Dalia Golda** şi **Anda Dumitru**, la Poiana Braşov. Prin această mini-vacanţă, ei avut posibilitatea să discute despre problemele pe care le au în viaţa cotidiană, despre proiectele lor şi năzuinţele care îi animă. Programul s-a intitulat, în mod sugestiv, **„Nefesh ve Guf" („Suflet şi trup")**. Am remarcat că organizatorii au ales să pună pe primul rând „sufletul", fiind cel care are nevoie de companie şi înţelegere.

Pe parcursul celor trei zile, tinerii au audiat expuneri şi exerciţii practice referitoare la găsirea unui echilibru sufletesc, a unei „stări de bine" şi a desăvârşirii comunicării cu cei din jur. O relaţie înseamnă, în primul rând, comunicare. Psihologul **Itzhak Miron**, israelian care trăieşte şi activează azi la Piatra Neamţ, le-a vorbit participanţilor şi i-a implicat în mici scenete, referitoare la comunicarea inter-personală, atât de importantă în prietenie, în căsnicie, dar şi în viaţa profesională cotidiană.

Dacă aceste programe s-au referit la „îngrijirea sufletului", despre „îngrijirea trupului" le-a vorbit participanţilor stilista **Cristina Vasile**, cea care are o rubrică permanentă în „Revista O.T.E.R.". Se ştie că frumuseţea exterioară, grija pentru imagine, insuflă optimism şi încredere în sine. Cristina a vorbit, deci, despre cum trebuie să arătăm pentru a ne simţi bine, pentru a fi un acord între interiorul şi exteriorul nostru. Armonia dintre cele două înseamnă acea „stare de bine" cu noi înşine despre care nimeni nu poate spune că nu are nevoie... Vestimentaţie, tunsoare, machiaj şi multe alte secrete ale „vânzătorilor de frumuseţe" au fost dezvăluite, cu acest prilej, participanţilor.

Latura iudaică a seminarului a fost, de asemenea, prezentă în tot cursul programului. **Anda Dumitru**, coordonator naţional Talmud Tora, a vorbit cu prilejul serii de Kabalat Şabat despre *Cântarea Cântărilor*, *Şir HaŞirim*, cel mai vechi poem despre dragoste, la toate nivelurile la care aceasta poate atinge inima muritorului. Astfel, romantismul şi Şabatul s-au împletit într-o deplină armonie.

Pentru petrecerea de sâmbătă seara organizatorii au pregătit diverse surprize pentru a anima atmosfera, iar rezultatul a fost că participanţii au rămas până în zori pe ringul de dans. Sâmbătă seară, participanţii au avut surpriza să îi aibă în mijlocul lor pe cei doi reprezentanţi ai JOINT, **Jorge Diner** şi **Israel Sabag**, precum şi pe **Attila Gulyas**, coordonatorul naţional O.T.E.R. – cu toţii poposiţi pentru câteva ore după consfătuirea desfăşurată în localitatea vecină, Bran.

Pagină realizată de
LUCIANA FRIEDMANN

Reuniunea Consiliului de Conducere al F.C.E.R.

BUCUREŞTI, 9-10 iulie 2006

PRAGMATISM, CREATIVITATE, REVIRIMENT

Nu e întrebare retorică, ci situaţie de fapt, succint şi substanţial prezentată de directorul D.A.S.M., ing. *Nilu Aronovici*: *decalajul între cheltuielile* planificate de JOINT şi Federaţie pentru bugetul din 2006 şi *necesarul* anual pentru acoperirea costurilor unui rezident în cămin. În aceste condiţii, se impune atragerea de surse de finanţare suplimentare care s-ar putea realiza prin: ● externalizarea unor servicii medicale (analize, ecografie, radiologie, stomatologie, fizioterapie, recuperări după accidente) ● înfiinţarea de cabinete medicale non-profit ● ajutor din partea statului român ● închirierea unor spaţii disponibilizate din cămin, internări, pe bază de plată, ale unor solicitanţi neasistaţi, neevrei, care acceptă să respecte tradiţiile iudaice, din ţară, evrei cu cetăţenie română din străinătate ● mediatizarea căminului prin Internet şi prin „Realitatea Evreiască". Sigur că lucrurile nu sunt deloc uşoare. Se pun probleme legate de: servicii paraclinice, personal cât mai bine calificat, îmbunătăţirea vieţii celor internaţi, investiţii, în limite realiste, la nivelul aparaturii clinice, al mobilierului ş.a. Dar, în condiţiile în care soluţiile de ajutorare din partea JOINT-ului se împuţinează, suntem nevoiţi să facem tot ce ne stă în putinţă pentru a ne menţine prin resurse proprii. *Nu există alternativă.* Întrebărilor formulate de participanţii la dezbateri le-a răspuns pertinent directoarea Căminului „Rosen", dr. *Nadia Georgescu*.

Ce se întâmplă cu bătrânii noştri din Căminul „Amalia şi dr. Moses Rosen"?

*

Referatul directorului economic, ec. *Ovidiu Bănescu*, „Execuţia bugetară pe şase luni şi perspective de realizare a Bugetului F.C.E.R. pe întreg anul 2006", a fost lucrat avându-se în vedere creşterea apreciabilă a cheltuielilor la gaze, carburanţi, dublarea preţurilor până în 2010, presiunile pe care urmează să le suporte bugetul Federaţiei prin reducerea contribuţiei JOINT-ului. În această situaţie, a fost nevoie de elaborarea unei noi strategii din partea conducerii Federaţiei. Câteva exemple: raţionalizarea transporturilor auto, generalizarea contribuţiei participanţilor la spectacolele de Purim, *Sedere* colective, seminarii de tineret şi pentru generaţia de mijloc, închirierea spaţiilor libere din Complexul „Băluş", raţionalizarea cheltuielilor la casele de oaspeţi, la Centrul de Ajutor Medical din Capitală (o propunere: închirierea cabinetelor după-amiaza). Se are în vedere eficientizarea activităţii restaurantelor rituale, crearea de noi baze de venituri prin diverse forme de parteneriat public-privat, fără ca Federaţia să investească un leu. Un exemplu: vinderea unui teren, în care se stipulează că, dacă întreprinzătorul ridică o construcţie, Federaţia are o cotă-parte din beneficiul adus de respectiva clădire.

„Să valorificăm ce avem - prin parteneriate"

O informare importantă, legată de subiect, a fost susţinută de preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, privind întrunirea anuală de elaborare a bugetului de către conducerea F.C.E.R. împreună cu conducerea JOINT. Cea de-a opta reuniune de acest fel s-a desfăşurat la Bran, într-o formulă nouă, cu participarea a şapte preşedinţi de comunităţi. Cu acest prilej, am fost informaţi că noul director al Programului JOINT pentru România va fi *Jorje Diener*, cu sediul la Budapesta, ajutat de *Mircea Cernov*, tot din Budapesta. Directorul adjunct al Programului, *Israel Sabag*, va veni să locuiască, din această toamnă, în România. Discuţiile purtate la reuniunea de la Bran au vizat nu numai alcătuirea bugetului, ci şi activitatea comunitară de perspectivă pe următorii ani. Ideea centrală din partea JOINT a fost: să valorificăm ce avem nu prin vânzări, ci prin parteneriate: un tip de proprietate care nu aducea venit va fi schimbat cu altul aducător de profit. În urma discuţiilor, vorbitorul a propus *înfiinţarea unei noi comisii de buget*, formată din specialişti.

*

Una dintre cele mai grave teme puse în discuţie a fost problema conservării patrimoniului cultural iudaic, cu accent pe campania de calomnii împotriva F.C.E.R., a cărei conducere a fost acuzată de „vânzarea cimitirelor", drept pentru care, în mod iresponsabil, se cere ca, printr-o hotărâre legislativă, să-i fie retras dreptul de proprietate asupra sinagogilor şi cimitirelor. Campania a fost declanşată de David Kahan, om de afaceri originar din România, stabilit în S.U.A., care „a avut interese în România şi a încercat să obţină numirea ca reprezentant oficial şi responsabil pentru toate cimitirele evreieşti din România" (Marele Rabin Menachem Hacohen - în interviul acordat ziarului israelian de limbă română „Ultima Oră", la 30 iunie 2006). În urma unei întrevederi cu conducerea Federaţiei, în care David Kahan a propus ca întreţinerea cimitirelor evreieşti din România să fie supervizată de o comisie de rabini aduşi de el, Marele Rabin Menachem Hacohen a susţinut că, dacă ar fi să existe o comisie autorizată de rabini, aceea ar trebui să fie desemnată de Consiliul Rabinic European. După acest răspuns, David Kahan a iniţiat campania sus-amintită în ziare israeliene de limbă română şi în unele publicaţii româneşti. Gravitatea problemei nu se datorează doar neadevărurilor flagrante şi injuriilor la adresa conducerii F.C.E.R., venite din partea cuiva care este preşedintele unei asociaţii intitulate a „evreilor româno-americani", asociaţie „mai mult de domeniul afacerilor decât al binefacerilor", despre aşa-zise „vânzări de cimitire". Răspunsul Marelui Rabin Menachem Hacohen în această privinţă este clar. „Ceea ce s-a vândut, în unele cazuri, este terenul [...] alipit cimitirului", achiziţionat de comunităţi în vederea extinderii, în caz de nevoie. „Azi, când în România a rămas un număr atât de mic de evrei, aceste spaţii nu mai sunt necesare [...]. Numai începând cu o sută de metri distanţă de la ultimul mormânt, se poate discuta despre o eventuală vânzare a terenului liber". Paza, curăţenia, întreţinerea, ca să nu mai vorbim de reparaţiile cimitirelor, preocupă conducerea F.C.E.R. de multă vreme, preocupare care a fost mediatizată, în repetate rânduri, în „Realitatea Evreiască". Numai în 2003, prof. dr. arh. *Tiberiu Benedek*, coordonatorul Serviciului Bunuri, arăta, într-un interviu acordat R.E. *(nr. 199 din 26 noiembrie - 20 decembrie 2003)*, că, din 802 cimitire, numai 103 funcţionează în localităţi unde locuiesc evrei, 698 sunt închise, 728 nu au paznic, 73 nu beneficiază nici măcar de o minimă supraveghere. Era prezentată, în continuare, o listă de cheltuieli covârşitoare necesare doar pentru încetinirea procesului de degradare la care sunt supuse cimitirele evreieşti din România. „Nu vă puteţi imagina dramatismul strădaniilor noastre!", a fost laitmotivul acestui S.O.S. adresat evreimii mondiale, cu precădere - celei originare din România, de a contribui la salvarea acestor cimitire în care odihnesc şi osemintele înaintaşilor lor. Un S.O.S., în urma căruia „am primit 200 de dolari destinaţi acestui scop", declara, cu ironie amară, la actuala întrunire, profesorul Benedek. Nu înseamnă că actuala conducere a Federaţiei a stat cu mâinile în sân. Atât din Programul de măsuri privind cimitirele evreieşti din România, întocmit în baza deciziei luate la întrunirea Comitetului Director din 12 iunie 2006, cât şi din scrisoarea adresată de preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, şefului Cancelariei Primului Ministru, *Aleodor Marian Frâncu*, prezentate la reuniune, au reieşit: ● eforturile financiare făcute până în prezent de Federaţie pentru asigurarea unui minimum de pază şi îngrijire la 728 de cimitire ● propunerile de îmbunătăţire a situaţiei în care se găsesc cimitirele noastre ● faptul, demonstrat cu argumente, că *nu a dispărut şi nu s-a vândut nici un cimitir evreiesc din România.*

Nu a dispărut şi nu s-a vândut nici un cimitir evreiesc din România

*

Un important bloc tematic a fost compus din: ● măsurile pentru evaluarea riguroasă a obiectelor de patrimoniu, în vederea valorificării ● expunerea realizată de noul director general al Fundaţiei „Caritatea", *Shlomo Izsak* ● acordarea de către F.C.E.R. a cinci burse pentru Şcoala „Lauder" ● informarea privind relaţiile F.C.E.R. cu organizaţiile evreieşti internaţionale ● expunerea doctorului *Alexandru Elias* privind activitatea Comisiei, pe care o conduce, pentru combaterea antisemitismului şi negării Holocaustului. O intervenţie despre „firul invizibil al antisemitismului", s-a concentrat asupra: ● intelectualilor evrei de vază care „sunt rezervaţi atunci când e vorba să ia atitudine" ● uscăturilor din pădurea noastră care alimentează antisemitismul ● lipsei de reacţie a presei româneşti în faţa unor manifestări antisemite, negaţioniste. Începerea de către specialiştii de la C.S.I.E.R. a cercetărilor asupra vieţii evreilor în perioada 1944-1989 a constituit un alt punct interesant de pe ordinea de zi a lucrărilor.

Preocupări mai vechi, preocupări în premieră

Cu aprobarea de către Consiliul de Conducere al F.C.E.R. a variantei îmbunătăţite de Statut, pe baza amendamentelor propuse la întrunirea din 27 martie a.c., s-au încheiat lucrările actualei reuniuni. Documentele aprobate vor fi publicate într-o ediţie specială din numărul următor al revistei, iar Statutul - într-o broşură. Spicuiri din interesantele intervenţii ale tuturor participanţilor la discuţii, membri ai Consiliului de Conducere şi invitaţi, vor fi, de asemenea, date publicităţii într-un număr viitor.

IULIA DELEANU

Urmare din pag. 1

În ce priveşte degradarea unor cimitire evreieşti, desigur, timpul şi-a pus amprenta, ţinând seama de resursele materiale şi financiare reduse ale Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România. În plus, aspectul de multe ori nesatisfăcător din cimitirele evreieşti din România este determinat de creşterea rapidă şi foarte abundentă a vegetaţiei, a cărei înlăturare sistematică necesită oameni şi bani. Tot astfel, o problemă extrem de dificil de rezolvat o constituie asigurarea pazei cimitirelor evreieşti numai de către Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România. În unele cazuri, s-a recurs la soluţii de compromis, cu eficienţă uneori foarte redusă.

Ţinând seama de faptul că, potrivit tradiţiei şi regulilor religioase mozaice, un cimitir evreiesc „nu are moarte", Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România a adoptat un Program de măsuri privind Cimitirele Evreieşti, care, în esenţă, prevede următoarele:

a) *obţinerea sprijinului autorităţilor centrale şi locale*, în temeiul unor reglementări în vigoare, pentru: ● identificarea de cimitire evreieşti necuprinse, până acum, în baza de date a F.C.E.R., cu reglementarea statutului lor juridic ca bunuri sacre, care aparţin de drept F.C.E.R. ● asigurarea, prin Poliţia Comunitară, a pazei cimitirelor, acolo unde nu există, în prezent, condiţiile de securitate necesare, cimitirele evreieşti fiind parte din patrimoniul naţional românesc ● realizarea de acţiuni periodice pentru eliminarea vegetaţiei sălbatice, prin utilizarea celor care prestează muncă neremunerată în folosul localităţii ● identificarea unor posibilităţi de majorare a alocaţiilor bugetare pentru activităţile Cultului Mozaic, cu sprijinul Departamentului Cultelor.

b) *folosirea cât mai eficientă* de către Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România şi comunităţile evreieşti din teritoriu, a resurselor proprii alocate pentru îngrijirea *cimitirelor*;

c) *actualizarea Bazei de Date a F.C.E.R.* privind cimitirele evreieştii, printr-un program adecvat;

CONSERVAREA PATRIMONIULUI IUDAIC ÎN ROMÂNIA

d) *constituirea*, la nivelul comunităţilor şi al F.C.E.R., a *Comitetului pentru Cimitirele Evreieşti*, la care să fie invitaţi să participe şi reprezentanţi ai Autorităţilor publice locale, ai unor organizaţii neguvernamentale şi persoane fizice interesate;

e) *lansarea unui Apel Internaţional*, de către Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, *pentru constituirea unui Fond Umanitar privind „Cimitirele Evreieşti din România"*, iniţiativă care ar oferi tuturor celor care îşi manifestă îngrijorarea pentru aceste locuri sfinte să îşi aducă contribuţia reală şi utilă pentru salvarea lor. Se poate avea în vedere, în acest cadru, înfiinţarea unui *site pe Internet şi deschiderea unui Cont Bancar*, larg accesibil pentru deponenţii din ţară şi străinătate.

În ceea ce priveşte o eventuală modificare a O.U.G. 36/2002, aprobată prin Legea 598/2002, Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România consideră că nu este necesară, întrucât prin această reglementare este stabilit - de fapt, recunoscut - dreptul unic de proprietate al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România asupra bunurilor comunitare religioase cu caracter sacru. În calitatea sa de proprietar, Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România asigură punerea în aplicare a prevederilor de la Art. 5 din Lege, inclusiv în cazul cimitirelor. Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România este îndrituită să folosească expertize rabinice prevăzute în Lege.

Considerăm că *nu este necesară constituirea unui Comitet* format din reprezentanţi ai Federaţiei *Comunităţilor* Evreieşti din România, ai Comunităţilor Evreieşti de origine română din Statele Unite ale Americii, Europa şi Israel, împreună cu reprezentanţi rabinici desemnaţi de acestea şi cu reprezentanţi ai Ministerului Administraţiei şi Internelor şi ai Ministerului Culturii şi Cultelor. Această măsură ar însemna o încălcare evidentă a dreptului de dispoziţie asupra proprietăţii.

În plus, este de menţionat şi faptul că organizarea piramidală nu este caracteristică pentru Cultul Mozaic din România sau din oricare altă ţară. Potrivit practicii şi tradiţiei îndelungate specifice evreieşti, rabinii şi comunităţile evreieşti pot solicita orientări, sfaturi, îndrumări de la somităţi rabinice din alte localităţi sau ţări, dar răspunsurile acestora nu sunt obligatorii pentru solicitanţi.

În raport cu cele mai sus prezentate, apreciem, stimate domnule Şef al Cancelariei Primului Ministru, Aleodor-Marian Frâncu, că *este de mare utilitate*, pentru Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, *un sprijin esenţial* din partea Guvernului vizând îmbunătăţirea rapidă şi substanţială a situaţiei cimitirelor evreieşti din România, urmând ca acestea să fie mai bine îngrijite, mai bine păzite, asigurându-se condiţii absolut necesare pentru continuarea existenţei şi funcţionării lor, atât pentru evreii care trăiesc astăzi în România, cât şi pentru cei cu rezidenţă în Statul Israel sau în alte ţări ale lumii, pentru a păstra şi cinsti memoria celor de dinaintea lor.

Cu stimă şi consideraţie,

Dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

Întâlnire specială între lideri ai JOINT, ai F.C.E.R., preşedinţi de comunităţi, conducători de departamente

„O viziune a comunităţii pentru următorii şapte ani"

Între 30 iunie - 2 iulie a.c., s-a derulat, la Bran, o importantă întrunire a liderilor F.C.E.R. şi conducători ai JOINT (**Alberto Senderey**, **Jorje Diener**, dr. **Zvi Feine** şi **Israel Sabag**). Obiectivul - menţinerea şi dezvoltarea vieţii comunitare în România în următorii ani, despre care, organizatorul său, dr. **Zvi Feine**, directorul, în exerciţiu, al Programului JOINT pentru România, a declarat: „JOINT este foarte mândru de a fi realizat, împreună cu preşedintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, această foarte importantă întâlnire. A fost o şansă faptul că, pentru prima dată, au participat atât membrii Comitetului Director cât şi preşedinţi de comunităţi, conducători de departamente din D.A.S.M. ş.a. Ceea ce s-a desprins în urma discuţiilor a fost o viziune a comunităţii pentru viitorii şapte ani, asupra celor mai importante domenii de activitate ale Federaţiei: asistenţă socială şi medicală, educaţie iudaică, creşterea veniturilor din mai multe surse, în comunităţi, dezvoltarea vieţii evreieşti în România, în general. Dezbaterile au demonstrat, o dată în plus, cât de semnificativ şi plin de succes este parteneriatul între JOINT şi F.C.E.R.". Vom reveni.

„Realitatea Evreiască" dezbătută de Comitetul Director al F.C.E.R.

Într-o întâlnire a Comitetului Director al F.C.E.R. cu membrii redacţiei, a fost analizată şi dezbătută activitatea revistei „Realitatea Evreiască".

Participanţii - atât membrii Comitetului, cât şi redactorii - au făcut o serie de observaţii şi sugestii vizând îmbunătăţirea conţinutului revistei, precum şi a difuzării ei în rândul cititorilor.

Într-un număr viitor, vom prezenta opiniile vorbitorilor şi planul de măsuri pentru creşterea calităţii publicaţiei noastre.

De la Târg la Salon

„Bookfest“ – sărbătoare a cărții și ceva mai mult

Umbla vorba, încă de acum două-trei ediții ale Târgului de Carte „Bookarest“, despre necesare modificări. Se simțea nevoia unui efort suplimentar pentru a ieși din tipare pândite de anchiloză, prin repetarea an de an. Însăși experiența acumulată impunea exigențe sporite, în sensul recuperării accelerate a restanțelor față de standardele internaționale, în domeniul promovării editoriale. Pe scurt, devenise manifestă dorința unanimă de „aer proaspăt“. Era o dorință justificată chiar la propriu, având în vedere atmosfera de etuvă, aproape, de seră, cauzată de enormele suprafețe de sticlă ce delimitau spațiul acreditat la etajele 3-4 ale Teatrului Național, unde își avea sediul instituția organizatoare - „Artexpo“. Orice soluție preconizată presupunea, în primul rând, mutarea locației și, implicit, trecerea popularului eveniment într-o nouă responsabilitate. Schimbarea s-a produs, nu fără tergiversări, nu fără peripeții. Au fost chiar temeri că s-ar putea anula, cu totul, prilejul întâlnirii cu cartea în decorul celui mai amplu bilanț editorial oferit locuitorilor Bucureștilor, la fiecare început de sezon estival. Până la urmă, optica birocratică stupidă a trebuit să se recunoască învinsă, rutina ministerială n-a mai avut teren de manevre în fața deciziei Asociației de profesioniști, coagulată la inițiativa și pe baza proiectelor puse la punct în „laboratorul“ prestigioasei Edituri „Humanitas“.

O nouă emblemă - Bookfest - vine să consacre asumarea altor parametri, tentativa programatică de a institui coordonate propice unei etape marcată substanțial de repere competitive. Fostul „târg“ rămâne o pagină de istorie, evocatoare, cu sugestii derivate din sonoritatea noțiunii ca atare, care trimite la o atmosferă colorat-plebeiană, mozaic de aspirații și căutări, totdeauna autentice, chiar dacă nu totdeauna satisfăcute. „Salonul“, abia inaugurat, beneficiază de conotații de cea mai aleasă tradiție, amintește ambiante selecte, un mediu cultivat, prin definiție, capabil să impună modele de mentalitate evoluată, repere de rafinament intelectual. Iar doza de rafinament se verifică tocmai pe măsură ce dispar disputele de clan, ce sunt lăsate de o parte fumurile elitiste și se instaurează o ambianță comunicativă, de permeabilitate și creare a climatului stimulativ pentru efective schimburi de idei eliberate de prejudecăți, fără aroganțe restrictive sau autoritare privilegii ierarhice.

O dată trecut pragul Salonului, generos instalat, cu mult gust decorativ, vizitatorul a avut, oarecum spontan, senzația că e absorbit de o plăcută animație ce-l poartă printre standuri, fascinat de abundența ofertelor, deloc derutat de circulația labirintică, presărată cu surprize la tot pasul. Comparații, asocieri, diferențieri apar inevitabil în mintea oricui a frecventat „târgul“, în anii lui de glorie, ca și la crepuscul. Aceeași forfotă, aceeași hămesită căutare după ineditele tiparului, ca probă palpabilă că e posibilă depășirea precarităților de moment și efectiva intrare într-o zodie favorabilă afirmărilor valorice. Cine poate uita frenezia începuturilor? Întâiul „Bookarest“ - după ce, în același loc, avusese teribil succes expoziția dedicată Bucureștilor din perioada interbelică și cu deosebire spiritului de frondă avangardistă - părea zămislit dintr-o identică sămânță a îndrăznelilor inovatoare, a descătușării spirituale. Echipa lui Mihai Oroveanu punea capăt unui embargou nefericit, căuta să estompeze consecințele izolaționismului ce ne-a îndepărtat de circuitul european, aducând, după o absență de decenii, produsul unor celebre edituri străine la îndemâna publicului autohton. Simultan cu cărțile au sosit, invitați speciali, autorii lor. An de an, atenția generală era focalizată asupra unui anumit mediu cultural din Occident, pentru o suită de schimburi de experiență cât mai profitabile. În viața „târgului“ pătrundeau, astfel, infuzii de vitală spiritualitate, apte să redea încrederea în capacitățile proprii, să vindece sau măcar să tempereze efectele funestei marginalizări impuse pe durata războiului rece. Sunt, în acest tip de inițiative, antecedente de luat în seamă. Grație lor, au fost depășite frustrări, au căzut bariere și, în locul stagnărilor letargice, s-au produs conectări ale tinerelor generații la un flux superior de intelectualitate, a crescut nivelul așteptărilor. Ar fi prezumțios să se considere că asemenea metamorfoze reprezintă o evoluție încheiată. Tocmai pentru desăvârșirea procesului de emancipare de sub obrocul trecutului, actuala societate delegă din sânul său exponenți pregătiți, capabili să creeze modalități adecvate, instrumente eficiente, de felul recent inauguratului „Bookfest“.

*

A fost ce-a fost – dar, ce va fi?

Amprenta de fast imprimat Salonului vrea să marcheze neta distincție a pasului hotărât dincolo de solicitările pragmatice cotidiene. Ici-colo, scoate capul tentația luxului, aparent inocent, însă strecurat cu abilitate spre a impune alianța dintre confort și cultul cărții, ca o condiție a satisfacției lăuntrice depline. E o tentativă de modelare a mentalului colectiv perfect conjugată cu evoluții salutare din rețeaua librăriilor. Mai întâi, s-au ivit în plin bulevard,

pentru a scoate din adormire vechiul Dalles, vitrinele simandicoase „Noi“ (nu fără legătură cu impactul produs de „Bookarest“). Succesul nu s-a lăsat așteptat iar pe făgașul lui urmau să se angajeze competitori mai ambițioși. Rețeaua „Diverta“ a semănat, efectiv, oaze de bucurii ale lecturii în diverse puncte ale Capitalei. Cartierul Drumul Taberei se poate făli că a intrat în concurență cu Centrul orașului, în materie de difuzare a cărții, de când „Diverta“ și-a instalat o sucursală în cadrul supermarket-ului „Moll“. La întrecere, își afirmă identitatea „Cărtureștii“, devenit loc preferențial de lansare a noilor apariții, cu șanse de a anticipa posibilul *best-seller*. Sala oglinzilor de la Casa Catargi-Monteoru se menține în „cursa“ lansărilor, doar ca un vestigiu al unei aristocrații defuncte. Ceva artificial plutește în profuziunea de stucaturi imitând străluciri de odinioară, pastișe ale aurului risipit, plafoanele idilic pictate sunt, ca și draperiile, anacronice, candide stereotipii, la discreția moliilor. Totuși, rămâne, element capital, incoruptibil, emblema stilului, un cod de exprimare a conduitei cizelate, armonioase, ferite de improvizație ca și de extravagantele modelor perisabile. *Stilul, ținuta* - iată ceea ce domină concepția și realizarea Salonului, prin care se dorește subliniată continuitatea de viziune și înțelegere a funcționării instituțiilor culturale la acel nivel compatibil cu rigoarea, soliditatea referințelor și suplețea orientărilor, echivalente liberului acces la cele mai înalte cote valorice, asimilate, cândva, sincronic, spre a fi restituite în chip original, adesea, patrimoniului universal. S-a văzut în structura, în articulațiile funcționale ale Salonului, o înverșunare împotriva suficienței, refuzul de a lăsa la voia întâmplării orice desfășurare din program. Capitolul dens al întâlnirilor cu cititorii a întrunit condiții optime, cu mult peste normele anterioare. Câteva perimetre anume amenajate au permis publicului să urmărească, așezat comod pe scaune, discuții în premieră despre o carte sau alta. Cu totul altceva decât însăilările de convenință, uneori, între standuri, bruiate de foiala continuă a curioșilor, atrași simultan să tragă cu urechea spre mai mulți vorbitori. Preocuparea de a înlătura motivele de dispersare a atenției a sporit interesul pentru dialoguri interactive, inclusiv prin intervenții *ad-hoc* din rândurile cititorilor. Un câștig consistent a revenit televiziunii, care a putut instala camere de luat vederi și face transmisii „pe viu“ sistematice. În total, e îndreptățită convingerea că „Bookfest“ și-a luat foarte în serios rolul de propagator al bucuriilor lecturii, punând pe picioare, încă de la prima sa ediție, dincolo de celebrarea sărbătorească a cărții, un veritabil atelier de consultare a opțiunilor populare. De consultare și, în același timp, de propulsare a spiritului critic, de natură să separe grâul de neghină, adică obligatoria cernere a valorilor, ca impostura, veleitarismul, mulțumirea cu rețete de duzină să fie descurajate, din față. Dar și sub acest aspect e de observat un element semnificativ - anume, absența oricărei emfaze din declarațiile organizatorilor, sobrietatea prognozelor formulate de Gabriel Liiceanu, voința clar exprimată de a evita să lase cuiva impresia că la mijloc ar fi o simplă „campanie“ conjuncturală, anexată cine știe căror jocuri de culise. Nici măcar în momente de obligatoriu protocol, când Salonul a primit vizita președintelui statului, n-a cedat ispitei de supralicitare a elogiului. Lucru absolut singular până în prezent, domnul Traian Băsescu s-a înscris pe lista vorbitorilor la lansarea a două volume semnate de publicistul Traian Ungureanu și s-a integrat normal tonului general de expertiză aplicată, parcă special ca să asigure asistența că politicul poate veni în sprijinul culturii fără intenții de a-i cere, în schimb, supunere umilă, temenele și aplauze în neștire. Practic, acest episod a depășit mult scena Salonului, s-a produs în văzul țării și, probabil că se cuvine interpretat ca un gest de mulțumire față de munca responsabilă, îndeplinită cu sârg și competență.

Nimic apoteotic, nimic apologetic, cortina la „Bookfest“ a căzut pe strângerea de mână, acordată respectuos de șeful statului, unui intelectual cu merite incontestabile, astăzi, în validarea potențialului spiritual românesc, ca parte integrantă, ilustrativă, pentru ceea ce se revendică de la un stil european de comportare, slujit de minte ascuțită și simțire devotată.

GEO ȘERBAN

D.G.L.R. - sigla de patrimoniu (IV)

L/O

● LARIAN, SONIA ● LĂZĂREANU, BĂRBU ● LEIBOVICI, LAIȘ ȘLOMO ● LEMNARU, OSCAR ● LENDVAY, EVA ● LOVINESCU, TANIA ● LEVIT, EFIM ● LUCA, B. ● LUCA, EUGEN ● LUCA, GHERASIM ● LUPAN, RADU ● MANEA, NORMAN ● MARCIAN, MARCEL ● MARCOVICI, BIANCA ● MARCUS, SOLOMON ● MARIAN, BORIS ● MARIAN, EUGEN B. ● MARIAN, PAUL B. ● MASSOFF, IOAN ● MAXY, LIANA ● MILORIAN, SERGIU ● MIRCU, MARIUS ● MIRODAN, AL. ● MÎNDRA, VICU ● MOISE, CILIBI ● MOLDOV ● MONDA, VIRGILIU ● MUGUR, FLORIN ● NICOLAE, EMIL ● OIȘTEANU, ANDREI ● OIȘTEANU, VALERIU ● ORNEA, ZIGU

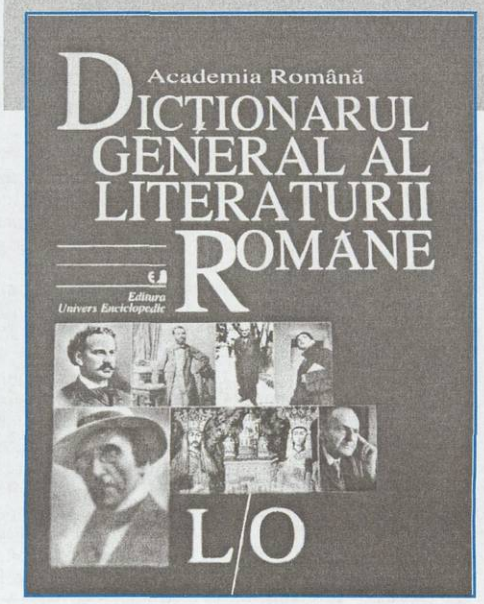

După ce s-a ajuns la două treimi din drumul ce-l are de parcurs Dicționarul General al Literaturii Române până la epuizarea sarcinilor asumate, aproape că problemele rămân aceleași, configurate în procesul realizării volumelor anterioare. Cea mai spinoasă chestiune este legată de respectarea unitară a câtorva norme etalon în ce privește selecția materialului, de la succesiunea de autori până la lista publicațiilor incluse. Se vede imediat că experiența acumulată își spune cuvântul: ierarhia valorică apare echilibrată, nu sunt absențe notabile, stilul de redactare a depășit faza crispărilor amorfe, pedante și, mai ales, s-au estompat denivelările între articolele de sinteză, elaborate cu suplețe, și cele încropite printr-o compilație mecanică (la limita parafrazei neîndemânatice, suspicionată de plagiat).

Efortul colectiv a mers către evitarea impresiei de simplu inventar, care reprezintă riscul major pentru orice lucrare, obligată, înainte de toate, să respecte ordinea alfabetică. Mozaicul eteroclit devine greu de ocolit, alăturările pot părea obținute la grămadă. Avertizați, diriguitorii întregii campanii - purtate sub girul strategic al Academiei Române - și-au luat măsuri de precauție, pe cât omenește este posibil, ca să depășească tiparele rutiniere, să lase teren de manifestare opțiunilor diferențiate, în marginea echilibrului normal dintre rigoarea

Oportunitatea

analitică și înclinații subiective ale gustului, astfel încât judecata obiectivă să nu fie alterată. Din presă au răzbătut, totuși, ecouri ale anumitor nemulțumiri, cauzate de o tutelă acuzată a fi recurs, in extremis și pe porțiuni precis localizate, la imixtiuni mai mult decât normative, frizând cenzura. Firește, intervențiile abuzive sunt regretabile, chit că se încadrează procentului inevitabil de confruntări cu iz temperamental. La urma urmelor, contează ca motivele insatisfacțiilor accidentale să nu greveze asupra imaginii globale girate prin D.G.L.R., să nu deregleze rețeaua de interferențe ce asigură dinamismul mișcării de idei și de creație, să nu apară flagrante antinomii între elementele promovate pe tabla valorilor. Aproape că era de așteptat, în zona contemporaneității, unii autori să se bucure de privilegiul unui spațiu mai mare decât al altor confrați, în consecință să producă impresia că li se asigură, din oficiu, un loc mai sus pe scara ierarhică. Erori de plasament individual se produc oricând, adesea impuse prin relații și interese de grup, mai mult sau mai puțin la vedere, rezultat al mediatizărilor dirijate. De vreme ce chiar printre aleșii membri ce ocupă fotolii academice se observă disproporții, pe care trecerea anilor le accentuează, ele n-au cum să nu reverbereze, viciat, iar opinia publică se sesizează. Cititorul instruit va remarca, fără îndoială, diferența de regim din viziunea oficializată prin Dicționar, pe cât de generoasă cu Fănuș Neagu, să zicem, pe atât de parcimonioasă cu Norman Manea, deși contribuția lor la evoluția prozei românești e net în favoarea ultimului, dacă n-ar fi să ne luăm decât după atestările internaționale, în valuri, traduceri, premii, titluri omagiale din partea unor foruri prestigioase, de natură nu doar să

HASEFER – ca de obicei, la înălțimea așteptărilor

Așa cum anunțam în numărul precedent, în perioada 13-18 iunie 2006, la Romexpo a avut loc un important eveniment cultural: Salonul Cărții București - „Bookfest 2006" (ediția I). Directorul și inițiatorul târgului, *Gabriel Liiceanu*, a anunțat prin mass media și, de asemenea, în prezența președintelui României, *Traian Băsescu*, că finanțarea acțiunii nu s-a făcut din bugetul statului, ci prin sponsorizări particulare. Pe o suprafață de circa 8.000 mp, peste 300 de expozanți și-au prezentat cărțile, tipăriturile de diverse genuri, printre oaspeți fiind și edituri din Grecia, Germania, Belgia, Spania. Au avut loc numeroase lansări de carte, dezbateri. În cele ce urmează, vom prezenta lansările de la Editura Hasefer și câteva recenzii de cărți oferite vizitatorilor, ca și evenimente de la standurile altor edituri. **(BORIS MARIAN)**

În zilele de 15-16 iunie a.c., au fost lansate cinci cărți ale Editurii Hasefer și anume:

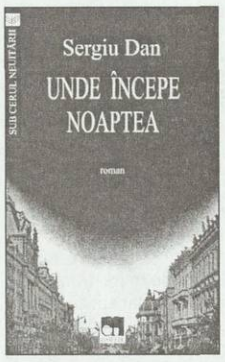

● *Unde începe noaptea*, de Sergiu Dan. Criticul și istoricul literar Henri Zalis, care a îngrijit ediția din 2006, a evocat momentul primei apariții a cărții, în 1945, aceasta fiind, în mod nejustificat, din cauze obscure, retrasă de pe piață. Se pare că tema Holocaustului în România nu convenea noului regim care se instaura în țară, fapt confirmat de refuzul editării ei în anii '60. N. Carandino s-a adresat în scris secretarului general al P.C.R., Nicolae Ceaușescu, dar în zadar. Zaharia Sancu a avut, totuși, grijă de situația materială a lui Sergiu Dan, în ultimii săi ani de viață.

● *Povești și legende*, de Iosef Eugen Campus. Cartea a fost prezentată de directorul editurii, scriitorul *Ștefan Iureș*. Acesta a creionat personalitatea autorului, trăitor azi în Israel, aflat la vârsta de 90 de ani, în plină putere de muncă. Cartea este scrisă într-o frumoasă limbă română. „Ca să nu îmbătrânești iremediabil, trebuie să păstrezi ceva din copilărie", a spus Ștefan Iureș.

● *Înainte de a fi prea târziu*, de Gina Sebastian Alcalay. Poeta *Ana Blandiana* a elogiat cartea de eseuri și pe autoarea ei, pe care o simte aproape sufletește, „prin empatie". A amintit de portretele făcute lui Al. Sever, Virgil Duda, scriitori apreciați în România, aflați acum în Israel. Este o îmbinare a moralei și culturii, noțiuni ce nu pot fi despărțite. „O asemenea carte merită citată în manualele școlare", a declarat Ana Blandiana. Autoarea a mulțumit pentru aprecieri, explicând că numărul cititorilor din România îi determină pe autorii din Israel ce scriu în această limbă să-și editeze aici cărțile.

● *Lapte și m(f)iere*, de I. Schechter. *Ștefan Iureș* și, apoi, *Albert Poch* l-au prezentat pe autor și noua sa carte. „Umor corosiv" - a numit A. Poch scrisul autorului, declarând că pentru a fi umorist trebuie să fii mai inteligent decât cititorii cei mai inteligenți.

● *Hilel, un înțelept din vremea lui Isus*, de Mireille Hadas-Lebel, prezentată de *Țicu Goldstein*, traducătorul volumului. Hilel este mai mult decât un înțelept. El reprezintă cunoașterea îmbinată cu modestia și blândețea, o spiritualitate a inimii și a rațiunii.

Dintre cărțile de la „Bookfest 2006"

● La **Editura Litera International** remarcăm masivul volum *Noul Dicționar Universal al Limbii Române* (81.000 de „intrări", cu ilustrate, modelul fiind promovat cândva de Lazăr Șăineanu, scriu autorii; cartea are 1.680 pagini). Altă apariție: *Mileniul românesc* (984 pagini) ● La **Editura Humanitas**, după cum declară Gabriel Liiceanu, un succes recent l-a înregistrat colecția „Cartea de pe noptieră". Coordonată de Ioana Pârvulescu, cu autori precum Y. Inoue, Kawabata, Mishima, Süskind, Yourcenar, Soljenițân, Andrei Makine, Nina Berberova, Bulgakov, Böll, Dürrenmatt, Lenz, Imre Kertesz, Mihail Sebastian, Radu Albala ș.a. În total - o sută de titluri. Printre cărțile lansate, menționăm: *Scrieri și oralitate*, de Andrei Cornea; seria Ana Blandiana ș.a. ● **Fundația Academia Civică** a oferit *România sub regimul comunist*, de Dennis Deletant ● **Editura Paralela 45** a prezentat, printre altele, *Paradigme universale*, vol. II, de Solomon Marcus ● *Institutul European: O istorie culturală a umorului*, de Jan Bremmer ● **Editura RAO**: *Păsunile raiului*, de John Steinbeck; *Secretul Templului*, de Paul Sussman; *Moștenirea mesianică*, de M. Baigent; *Misterele Sionului*, de Lynn Picknett și Clive Prince ș.a. ● **Editura Pro**: *Enciclopedia religiilor; Testamentul lui Ariel Sharon*, de Michel Gurfinkiel ● **Editura Nemira**: *Contact*, de Carl Sagan ș.a. ● **Editura Est**: *Cartea mamei*, de Albert Cohen; *Adorabila romîncă*, de Isidore Isou; *În afara destinului*, de Imre Kertesz; *Istoria sefarzilor*, de E. Benbassa; *Breviarul urii*, de Leon Poliakov ● **Editura Curtea Veche**: *România și Transnistria: Problema Holocaustului*, de V. Achim, C. Iordachi ● **Editura ALL**: *Moise – prințul fără coroană*, de Gerald Messadie ● **Editura Niculescu**: *Popoarele lumii*, de N. Brealey ● **Editura Gramar**: *Teatru*, de Mihail Sebastian; *Arta prozatorilor români* și *Studii de filosofie și estetică*, de Tudor Vianu ● **Editura Antet**: *America la răscruce*, de Francis Fukuyama; *Filosofia lui Bergson*, de I. Brucăr ● Editurile **Polirom** și **Cartea Românească**: *Scara lui Iacob*, de Marta Petreu; *Complot împotriva Americii*, de Ph. Roth ● **Editura Lucman**: *Accidentul* și *Orașul cu salcâmi*, de Mihail Sebastian ● **Editura Trei**: cărți de E. Roudinesco, Freud, C.G. Jung, Tzvetan Teodorov, Pascal Bruckner, B.H. Levy, Schnitzler, Ion Vianu ș.a. ● **Editura Victor Frunză**: alături de clasici români, apar Pamfil Șeicaru și Paul Goma ● **Editura Saeculum**: *Istoria Teatrului Universal*, *Istoria Literaturii Universale*, de Ovidiu Drâmba; *Nebunii istoriei*, de Paul Ștefănescu ● **Editura Leda**: cărți de B. Malamud, Klæus Mann, E.L. Doctorow ● **Editura Libra**: cărți de Madeleine Davidsohn, Tania Lovimescu, Agnia Bogoslava, Mircea Coloșenco ● **Editura Lider**: lucrări despre Trotki, Hiitler ș.a.

Cărțile Editurii TEȘU

Editura Teșu, singura editură condusă de un israelian pe piața românească, a venit cu o serie de cărți, dintre care am reținut:

● *Istoria Holocaustului din România. Transnistria. Transilvania de Nord*, de Teșu Solomovici (2006) - o reeditare a „Istoriei" din 2005, cu completări, eliminându-se fragmentele din Raportul Comisiei Wiesel, care a fost publicat, între timp, integral la Polirom ● *Mosad. Șin-Bet. Aman - istoria serviciilor secrete israeliene*, de Teșu Solomovici (2006) ● *Măști - romanul unei imposibile iubiri*, de Regina Maria a României.

Într-un număr viitor, vom prezenta pe larg aceste cărți, precum și altele apărute anterior. **(B.M.M.)**

Soarta unui om împletită cu istoria unei țări

Șocul resimțit nu numai în Israel, ci și în lumea arabă, de fapt de întreaga opinie publică mondială, după ieșirea forțată de pe scena politică a lui Ariel Sharon, l-a determinat pe ziaristul Michel Gurfinkiel, un specialist în problemele Orientului Mijlociu, să privească „sub lupă" destinul celui pe care mulți l-au numit „regele Arik", precum și consecințele accidentului nefericit care l-a „scos din cărți". „Testamentul lui Ariel Sharon" este, în ultimă instanță, rezumatul unei vieți tumultuoase de peste o jumătate de secol, o analiză a realizărilor și erorilor inerente unui om politic deosebit de îndrăzneț, cu o mare capacitate de previziune, tenace, dar, dacă este cazul, concesiv, preocupat mai presus de toate de asigurarea supraviețuirii Israelului și a evreilor din această țară. Și pentru a realiza acest obiectiv vital, omul politic Sharon nu s-a dat în lături de la nici un fel de combinații, aliante, aventuri, iar când a fost cazul, a trecut peste ordine date „de sus", transformând înfrângerile în victorii, cum a fost cazul Războiului de Iom Kipur.

Destinul lui Sharon s-a împletit strâns cu ultimii 50 de ani din istoria Israelului. A fost un om care a stârnit pasiuni extreme: dragoste și devotament din partea prietenilor și susținătorilor, respingere și ură din partea dușmanilor, nu numai a extremiștilor palestinieni, ci și a extremiștilor evrei. Ducând la bun sfârșit retragerea din Gaza, deci renunțând la Israelul biblic, Sharon a fost blestemat de ultraortodocși, care, după accidentul suferit de premier, au anunțat victorioși că blestemul lor s-a împlinit.

Sharon a făcut și multe greșeli, care l-au costat scump. Cariera lui militară s-a întrerupt brusc, ca om politic s-a trezit marginalizat. Marea lui calitate, recunoscută atât de prieteni, cât și dușmani, a fost capacitatea lui extraordinară de „a renaște din propria-i cenușă", pe baza analizei greșelior comise și a găsirii celor mai adecvate mijloace de a le îndrepta. Pragmatismul și adaptabilitatea lui rapidă la noile condiții și noile cerințe, conștientizarea posibilităților concrete, față-n față cu visele frumoase, dar imposibil de transformat în realitate, toate puse în slujba intereselor poporului său, l-au ajutat nu numai să depășească multe situații dificile, ci și să capete statura omului de stat, egală doar cu a „părintelui" Statului Israel, Menahem Begin.

EVA GALAMBOS

reperelor de orientare

sporească notorietatea autorului dar mai importante încă pentru cota recunoașterilor noastre pe mapamond.

Cu excepția cazurilor prea de tot vulnerabile, ca acela de mai sus, măsurătoarea cu centimetrul este și nu este concludentă. Unii dintre autorii fișelor de dicționar au o practică avansată a cercetării, știu să spună mult și exact într-un spațiu restrâns. Fără a avea nevoie să se lăbărțeze, Dan Mănucă realizează portretul lui Oscar Lemnaru extrem de nuanțat, sprijinit vizibil de stocul unei informații abundente, asimilate la capătul investigațiilor sârguincioase, întreprinse personal în presa vremii. Un similar dar al concentrării expresive își pune amprenta pe contribuțiile lui Florin Faifer, redutabil adversar al compilațiilor confortabile. S-ar zice că are o plăcere specială să curețe de rugina uitării figuri de altădată ale vieții literare și să le revitalizeze. Un Petre Locusteanu, de pildă, vine înspre noi dintre umbrele trecutului, în proporții reale, compatibile cu rolul jucat de el cândva, demn de considerație, atrăgător, dar deloc flatant.

Pot fi invocate și alte justificări pentru a privi circumspect criteriul cantitativului. Cineva înclinat să tragă concluzii după simpla consultare vizuală a Dicționarului se va pripi, eventual, să obiecteze că remarcabila zestre poetică cumulată de Ileana Mălăncioiu iese minimalizată, datorită încadrării modeste în comparație cu promontoriul înălțat lui Labiș, din păcate dispărut din arenă înainte de a ajunge la o carieră deplin cristalizată. Băgăm de seamă că la sfârșitul acestui an se va împlini jumătate de secol de când nu se mai aude vocea poetului *Primelor iubiri*. Așa cum prezintă Daniel Dimitriu fulgerătoarea traiectorie a lui Labiș pe firmamentul liricii noastre, este limpede că în titlul celui mai popular volum, *Lupta cu inerția*, timpul a cristalizat un adevărat simbol, de amplă rezonanță, apt a mai fi revendicat de toți cei devotați poeziei. Departe de a-și vedea micșorată ponderea literară, Ileana Mălăncioiu se identifică cu gloria postumă a lui Labiș, în același fel în care Angela Marinescu sau Gabriela Melinescu preiau de la el acel nobil impuls de solidaritate pentru ca poezia să nu capoteze niciodată în fața exasperărilor existențiale.

Dacă nu în toate articulațiile sale, măcar în spiritul care îl patronează teoretic, *Dicționarul* pledează - și asta, pe măsură ce lucrarea a avansat, de la un volum la altul - pentru o judecată coerentă a ansamblului, cu atenția îndreptată asupra interferențelor și diferențierilor istorice de gust, de mentalitate, ce au modelat specific fiecare individualitate prinsă în fluxul literaturii, pe o durată mai lungă, mai scurtă, suficientă ca să aibă drept la aducere aminte. În fiece volum sunt invitate pe scena actualității sute de scriitori, vechi, noi, pe fondul trimiterilor la zeci de publicații, unde se reflecta activitatea lor, unde se confruntau păreri și se putea măsura gradul de receptivitate al cititorilor la una sau alta dintre tendințele creației curente. În acest noian de informații, pe care Dicționarul nu le supune sitei critice prin expertize analitice, modul de orientare ține de un ax al valorilor exponențiale, care formează coloana vertebrală, de referință, un șir de solide cariatide concepute a susține edificiul în ansamblu. Cariatidele volumului aici comentat sunt: Nicolae Labiș, E. Lovinescu, Macedonski, Maiorescu, Minulescu, Neagoe Basarab, Mircea Nedelciu, Costache Negruzzi, Constantin Noica, Al. Odobescu. În context, unii reprezintă piscuri, alții creste de înălțimi variate, sau metereze ori turnuri și, dacă sunt situate pe platouri, fie și la câmp deschis, sunt repere orientative sigure, în funcție de ele se stabilesc distanțe, pot fi luate în calcul pentru poziționări diferențiate, pentru găsirea unghiului de apreciere cel mai nimerit. Iau naștere astfel rețele de referință, la care cititorul e stimulat să recurgă, cu mai multă eficiență, decât banala, rudimentara dimensionare valorică în funcție de câte coloane, câte rânduri și câte poze se acreditează unui autor sau altuia. Un asemenea autor reper joacă rol exponențial pentru o pleiadă din preajma sa, dar sugerează perspective succesive dincolo de generația imediată. Mircea Nedelciu i-a confirmat pe optzeciști și a facilitat multe eliberări ulterioare de artificiale retorisme. La o examinare sumară, *Dicționarul* furnizează liste de autori, puși cu oarecare abilitate sau monoton între rame uniforme, stereotipe de date bio-bibliografice. Pentru ochiul format să distingă rețeaua subterană de vase comunicante, el funcționează ca o distilerie, în ale cărei țevi complex răsucite, suprapuse, interferate, se rafinează esențe, se separă substanța de drojdii și ies la iveală arome autentice, inconfundabile, și nu tocmai cu kilogramul. Din păcate, terenul de lucru se mai întâmplă să se dovedească insuficient pregătit. Capitolul despre Macedonski, de pildă, se constată cât de colo că este avantajat prin faptul că în spatele său s-a aflat solida exegeză monografică a lui Adrian Marino. Exact inversă e situația lui Lovinescu, lipsit de premise comparabile. Doar N. Tertulian a schițat raportări, în plan estetic, la Croce, însă mentorul de la „Sburătorul" era din start mai familiarizat cu tipul francez de critică. Metodologic, rămânea fidel concepției nutrite pentru Faguet, pentru Lemaître. Fireşte, nu *Dicționarul*, nici cel mai ambițios, ca acesta contaminat de orgoliile înfăptuitoare ale lui Eugen Simion, este chemat să suplinească astfel de lacune. Ca să existe un produs calitativ de specia Laffont-Bompiani, funcționa în prealabil o mașinărie bine pusă la punct de o armată de zeloși exegeți, ale căror eforturi s-au cristalizat, generație după generație, în baterii de monografii, uneori cinci și șapte și zece, dacă e vorba de creatorii capitali.

Ș. CONSTANTIN

NORMAN MANEA 70

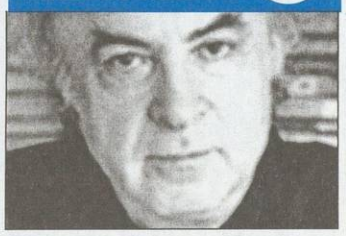

Un mare scriitor român, afirmat pe meridianele lumii

În ultimul deceniu, numele prozatorului şi eseistului Norman Manea, plecat din România în 1986, a căpătat o puternică rezonanţă în multe ţări europene şi pe continentul american. Motivele afirmării sale sunt uşor de ghicit - inaderenţa la rigorile propagandei „peceriste" şi, probabil, originea sa etnică, fiind cunoscută orientarea naţional-comunistă din ultimul deceniu al existenţei regimului de la Bucureşti. Într-un interviu acordat traducătorului Sean Cotter şi reprodus în „Observator cultural", nr. 172/10 iunie 2003, scriitorul face unele mărturisiri inedite despre experienţa sa începând cu stabilirea în patria adoptivă, S.U.A., în anul 1988. Este remarcabil faptul că Manea scrie şi astăzi în limba română, ocupându-se cu asiduitate de găsirea unor traducători „pe gustul său" pentru versiunile în engleză, franceză, germană, italiană. Altfel nici nu s-ar explica celebritatea pe care a cucerit-o în mediile respectivelor limbi. Într-unul dintre ultimele volume publicate înaintea plecării din ţară, *Pe contur* (1984), Norman Manea afirma că „unitatea spirituală a unui popor este, înainte de toate, una de limbă", ceea ce concordă cu atitudinea multor intelectuali evrei „naturalizaţi" în limba română (un exemplu ilustru fiind Z. Ornea, care afirma şi confirma prin activitatea sa acest deziderat). „Am luat cu mine Patria", declară Manea, considerând că scriitorii se deosebesc, în primul rând, prin limbă şi nu prin „etnie, religie, sex, convingeri politice sau opţiuni erotice". „Pentru cine a supravieţuit Holocaustului şi dictaturii comuniste, supravieţuirea literară ar putea să pară o chestiune frivolă", declară el în interviu. Totodată, el recunoaşte că supravieţuirea scriitorului, în orice condiţii, este devorantă prin consumul enorm de energie şi iluzii. Spre deosebire de Iosif Brodsky, care a adoptat limba engleză, ca şi de Milan Kundera, care a început să scrie în franceză, Manea nu a vrut să-şi „standardizeze" stilul, preferând să-şi rescrie unele proze (de exemplu, romanul *Plicul negru*, ciuntit cândva la presiunea cenzurii din România) decât să scrie direct în engleză.

NORMAN MANEA: *Anii de ucenicie ai lui August prostul* (Ed. Cartea Românească, 1975); *Octombrie, ora opt* (Ed. Dacia, 1981); *Plicul negru* (Ed. Cartea Românească, 1986 – reeditat de Editura Fundaţiei Culturale Române, 1996); *Roboterbiographie* (Göttingen, Steidl, 1987); *Fenster zur Arbeiterklasse* (Göttingen, Steidl, 1989); *Training für Paradies* (Göttingen, Steidl, 1990); *Der Trenchcoat* (Göttingen, Steidl, 1991); *Die Trennwand* (Göttingen, Steidl, 1991); *Thé de Proust* (Albin Michel, 1990); *Le bonheur obligatoire* (Albin Michel, 1991); *October, eight o'clock* (New York, Grove Press, 1992); *On clowns: The Dictator and the Artist* – Essays (Grove Press, 1992); apariţii în „L.I.", ed. rom.: *Sarajevo – sală de curs* (18/1996)

Este, de asemenea, interesantă relaţia lui Norman Manea cu lumea germană, pe care a cunoscut-o locuind o perioadă acolo şi vizitând-o în multe rânduri. „Holocaustul a înlănţuit definitiv Germania de destinul evreiesc... Heine credea că evreii şi germanii sunt cele două *popoare etice* ale Europei, care vor constitui o citadelă a spiritualităţii. Ironia sa mereu vie dispăruse cu totul când afirma că până şi vechea Palestină fusese o Germanie a Orientului", citează Manea într-un interviu publicat în Revista „22" (nr. 27/4 iulie 2000). Într-un cimitir evreiesc din Berlin, cineva i-a spus: „Aici este întreaga istorie a Germaniei". Manea îl citează şi pe Gershom Scholem, care afirma că „dialogul evreo-german a fost mereu într-o singură direcţie". Şi totuşi, la 20 de ani de la Holocaust, Hannah Arendt afirma că se simte în continuare germană, prin educaţie şi cultura asimilată. Aceasta este drama identităţii duble a evreului în Diaspora. Chiar şi Norman Manea, revenit din Transnistria la Rădăuţi, după război începe să înveţe limba germană cu un profesor particular. „Nazismul nu acoperă şi nu esenţializează întreaga istorie germană... dar nici nu este cu totul străin poporului german (cum susţineau comuniştii)", opinează scriitorul.

Născut la 19 iulie 1936, la Burdujeni - Suceava, Norman Manea a fost deportat cu familia în decembrie 1941, în Transnistria. După război, a locuit la Rădăuţi, apoi a absolvit Institutul de Construcţii din Bucureşti, lucrând ca inginer până în 1974. Debutul literar a avut loc mai devreme, în 1966, în „Povestea Vorbii" a lui Miron Radu Paraschivescu, publicând în continuare zece volume de proză, eseuri, fiind distins cu Premiul Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti, al Uniunii Scriitorilor (acest premiu a fost anulat de Consiliul Culturii, în 1984). Heinrich Böll, laureatul Premiului Nobel, la care aspiră cu îndreptăţire acum şi Norman Manea, i-a susţinut prezenţa în Germania, prin publicarea unor traduceri şi prin prietenia sa generoasă. După 1989, i-au apărut în România: *Plicul negru* (ediţie revăzută, Ed. Fundaţia Culturală Română, 1996); *Octombrie, ora opt*; *Despre clovni - Dictatorul şi Artistul*; *Fericirea obligatorie* (Ed. Apostrof - Cluj); *Casa Melcului* (Ed. Hasefer, 1999); *Întoarcerea huliganului* (Ed. Polirom, 2003); *Plicuri şi portrete* (Ed. Polirom, 2006).

Principalele teme abordate de Manea, cum observă şi scriitorul româno-american Matei Călinescu (cu un traseu asemănător), sunt exilul, Holocaustul, dictatura comunistă, adică experienţe personale transpuse într-un epic original, care i-a adus elogii la superlativ din partea multor critici şi oameni de litere din ţări cu tradiţie culturală solidă. Norman Manea şi-a manifestat disidenţa încă din 1981, criticând deschis, într-un interviu publicat în revista „Familia" din Oradea, lipsa de democraţie reală şi obedienţa unor scriitori în faţa regimului dictatorial. A fost şi este un caracter integru, şi-a exprimat opiniile cu înţelegerea limpede a poziţiei sale de scriitor român de origine evreiască.

În anul 1998, Revista „22" publica, în nr. 23, un scurt eseu, „Incompatibilităţile", în care Manea se referea la „cazul" lui Mihail Sebastian, cu care încearcă să se identifice, desigur, în alte coordonate de timp, cu motivaţii puţin diferite. Norman Manea a simţit la timp falsitatea propagandei comuniste, trecerea, cu perversă perseverenţă, la un naţionalism extremist, în haine vechi, „marxiste", în care nu-şi mai găseau loc intelectualii oneşti, inclusiv „minoritarii" evrei.

Citându-l pe Freud, Norman Manea susţine că într-un evreu care nu cunoaşte nici limba *Bibliei* şi nu este nici religios rămâne mult din ceea ce înseamnă identitate evreiască. Este un punct de vedere realist, aplicabil la numeroşi evrei. „Indiferent dacă îmi place sau nu, indiferent dacă place altora sau nu, rămân un scriitor român", a declarat, totodată, Norman Manea şi s-a ţinut de cuvânt. Cărţile îi stau mărturie.

Dintr-o convorbire cu NORMAN MANEA, realizată de SHAUL CARMEL

[...] Cei care mi-au publicat cărţile de care aminteşti nu sunt „România" care m-a expulzat sau din cauza căreia am plecat eu însumi, ci, aş zice, opusul acesteia. Ei nu reprezintă nici acea Românie postcomunistă, care, ca şi exilul românesc, a continuat să trimită, în ultimul deceniu, agresive salve de urmărire „extrateritorialului" care sunt. Sunt recunoscător editurilor de care ai amintit pentru publicarea cărţilor. Aş menţiona, în mod special, că recenta conlucrare cu Editura Polirom a fost una dintre cele mai încurajatoare surprize româneşti ale ultimilor ani. Există, este drept, şi încercări de „recuperare" oficială. De pildă, Primăria Municipiului Suceava m-a numit, recent... „Cetăţean de Onoare" al oraşului meu natal. Înduioşătoare recunoaştere, şi-a spus, emoţionat, bucovineanul care sunt. Relatarea „dezbaterilor" din Consiliul municipal oferă, însă, o revelatoare lectură a felului în care continuă să gândească cei aflaţi la putere. Deşi primiseră din timp „dosarul candidatului", controversele consilierilor în legătură cu „evreul emigrat în America" n-au putut fi încheiate, se pare, decât printr-o intervenţie drastică de tipul: „Gata vorbăria! Aşa vrea Partidul, aşa rămâne!...". Formularea sună, azi, desigur, total diferit: „Dacă are şanse la Premiul Nobel, nu mai avem ce discuta!...". Un consilier oficial PSD izbutise, totuşi, slavă Domnului, să precizeze că, dat fiind că la 13 ani fusesem un pionier devotat, nu vede cum puteam fi persecutat de regimul comunist (precizez că eu am părăsit ţara la 50 de ani) şi că Antonescu nu a persecutat evreii din Bucovina, ci doar i-a trimis în Transnistria. Pare o glumă cvasisinistră, dar am citat din ziarul local. Nu-i o pacoste, oare, pentru bieţii consilieri să-şi bată capul cu asemenea încurcături?

Despre Norman Manea...

Ierusalim, 1999

● **ZIGU ORNEA:** „Bunul nostru coleg, dl Norman Manea, stabilit în străinătate în 1986, a făcut carieră literară impresionantă departe, în Apusul Europei şi în S.U.A. Cărţile sale au fost şi sunt traduse în mai toate limbile de circulaţie, recoltând un eclatant succes. Este, şi nu cred că greşesc, cel mai răsunător şi stabilizat succes pe care l-a obţinut dincolo de fruntarii opera unui scriitor român în ultimul deceniu. Din păcate, iubitul nostru coleg e acum mai cunoscut în străinătate decât în ţară...".

● **ROBERT BOYERS:** „Norman Manea s-a născut într-un orăşel-târg din Bucovina, în 1936. Tatăl său era fiu de brutar, iar mama, fiică de librar. După cum scrie Manea, evreii din acea provincie «vorbeau atât româneşte, cât şi nemţeşte, bucurându-se de un contact neîntrerupt cu populaţia românească». La fabrica de zahăr unde lucra tatăl lui Manea trudeau, de asemenea, «*străini* - cehi, nemţi şi italieni», comunitatea dând semne că devenea din ce în ce mai cosmopolită. Ordinele de deportare emise în 1941 de către autorităţile române fasciste i-au expediat pe evreii Bucovinei în lagărele de concentrare din Transnistria, Ucraina, curmând iluziile inspirate de lungul experiment cosmopolit [...]. Rezistenţa lui Manea la afectare şi la mit ia forme diverse".

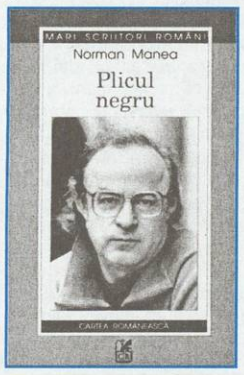

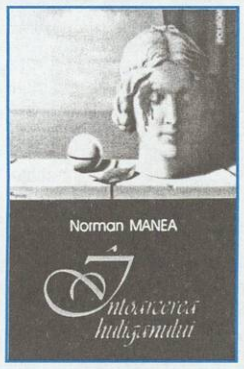

Cuvântul

Unitatea spirituală a unui popor este, înainte de orice, una de limbă. Scriitorul se află în chiar centrul de foc al matricei, simţire şi cuget, specifice (implicite) unui loc şi timp anume. Imponderabilele pe care scrisul le focalizează în miraculoasa sinteză a creaţiei sunt liniile de forţă ale unui inconfundabil, variat şi dinamic portret colectiv, reverberând, ca o adevărată epură spirituală, din însăşi harta ţării, căreia cuvântul îi condiţionează şi istoria şi geografia. „Ca să schimbăm, acum, întâia oară, sapa-n condei şi brazda-n călimară...". *(Din vol. „Pe contur", Editura „Cartea Românească",*

Despre Kafka

Despre ţara în care s-a născut, Kafka scrie rar. Când se referă la limbă - adică la adevărata Patrie pe care a locuit-o - el vorbeşte despre „imposibilităţi". Într-o scrisoare către Max Brod, Kafka enumera trei imposibilităţi ale scriitorului evreu de limbă germană. De orice limbă, se înţelege, ceea ce înseamnă în orice Patrie, de vreme ce este vorba, de fapt, cum spune Kafka, de *„chestiunea evreiască sau disperarea în legătură cu ea"*. Kafka se considera el însuşi un produs al imposibilului, pe care l-a recreat continuu, ca poezie, deci ca viaţă, cu o magică şi austeră angajare. Cele trei imposibilităţi kafkiene ar fi: imposibilitatea de a nu scrie, imposibilitatea de a scrie în germană, imposibilitatea de a scrie altfel. Kafka adaugă acestora o a patra, atoatecuprinzătoare imposibilitate, anume: „imposibilitatea de a scrie", ceea ce se traducea, în cazul său, în imposibilitatea de a trăi, imposibilitatea de *„a îndura viaţa"*, cum ne relatează o pagină de jurnal. *„Întreaga mea fiinţă este orientată spre literatură... în clipa când o abandonez, încetez a exista. Tot ceea ce sunt, şi nu sunt, este rezultatul acesteia"*. Puţini au fost cei care şi-au avut patria atât de dramatic încastrată în scris ca evreul Franz Kafka, scriind în Praga, în germană - felul său paradoxal de *„a trece de partea lumii"* în lupta cu sine însuşi. *„Nu sunt decât literatură şi nu pot şi nu vreau să fiu altceva"*, repetase el adesea [...]. *1984)*

NORMAN MANEA

Îmi amintesc că, prin anii '80, Norman Manea colabora la „Revista Cultului Mozaic". Astfel, în nr. 615/15 ianuarie 1987, publica un articol intitulat „Holocaustul în literatura română". Trebuie reţinut faptul că în perioada 1945-2005 s-a scris puţin despre Holocaustul din România, iar recunoaşterea sa a fost certificată abia prin Raportul Comisiei Wiesel, înfiinţată în 2004. Norman Manea remarcă, totuşi, existenţa unor scrieri în perioada 1944-1950, cu valoare documentară, autori fiind Marius Mircu (despre pogromurile de la Dorohoi, Iaşi, din Bucovina şi Basarabia), Matatias Carp (*Cartea Neagră*, în care este amintit şi pogromul de la Sărmaş, provocat de fascişti unguri), I. Ludo, Lucian Boz (se referă la soarta evreilor din Franţa), Aurel Baranga, Arnold Dagani (despre Transnistria), rabinul H. Guttman (despre pogromul din Bucureşti), F. Brunea-Fox (de asemenea, despre pogromul de la Bucureşti), Mihail Sebastian cu *Jurnalul* său apărut fragmentar în „Revista Fundaţiilor" din 1945, apoi, tot fragmentar, în „Manuscriptum", nr. 2/ 1976, nr. 4/1978 (a apărut complet abia după 1989). Despre atmosfera antisemită premergătoare Holocaustului a scris Lucreţiu Pătrăşcanu, în „Problemele de bază ale României" (ed. II, 1945). Acest subiect este tratat şi de Eugen Ionescu în „Scrisori din Franţa" („Revista Fundaţiilor, martie 1945), text reluat, în franceză, în volumul *Présent passé - passé présent* (Ed. Mercure de France, 1968). Gala Galaction nota în *Jurnalul* său, în 1942, de Roş Haşana: „Israel, tu nu vei pieri", iar în 1944 îşi mărturisea bucuria salvării „poporului adoptiv" (aşa îi numea pe evrei bunul creştin Galaction). Au mai scris despre Holocaust Margareta Sterian (versuri), Eusebiu Camilar (romanul *Negura*, 1949), Sergiu Dan (*Unde începe noaptea*, roman republicat recent la Ed. Hasefer, ca şi povestirea „Roza şi ceilalţi"), Ieronim Şerbu (*Calea Văcăreşti sub teroare*), Emil Dorian (*Otrava*, apoi *Jurnalul* publicat în 1998 la Ed. Hasefer), Cella Serghi (*Cartea Mirunei*, 1945, fragmente în „Revista Fundaţiilor"). Mihail Sadoveanu surprinde, în povestirea „Păuna mică", un moment al deportării evreilor. Din dramaturgie, Norman Manea menţionează *Muzică de balet*, de Felix Aderca, şi *Noaptea sângelui*, de Isaia Răcăciuni.

Despre literatura Holocaustului

Un scriitor român la Academia de Artă din Berlin

La 29 aprilie 2006, Norman Manea a fost votat ca membru al secţiei de literatură a *Academiei de Artă* din Berlin.

Academia de Artă din Berlin este urmaşa *Academiei Prusace de Artă*, înfiinţată în 1696 de împăratul Friedrich al III-lea şi considerată în acel timp *„a treia din Europa (după Paris şi Roma), prima în Germania"* [...].

(Din revista „22", mai 2006)

Norman Manea – laureat al Premiului Internaţional „Nonino" pe anul 2002

Un juriu internaţional, din care au făcut parte Adonis, Ulderico Bernardi, Peter Brook, Luca Cendali, Raymond Klibansky, Emanuel Le Roy Ladurie, Claudio Magris, Morando Morandini, V.S. Naipaul, Giulio Nascimbeni şi Ermanno Olmi, a acordat, în unanimitate, *Premiul Nonino 2002* scriitorului român *Norman Manea*, pentru *Opera Omnia*.

Pagină realizată de BORIS MARIAN

Pe agenda Comisiei consultative a F.C.E.R. de combatere a antisemitismului

Problema manifestărilor extremei drepte

Asistăm în ultima perioadă la intensificarea activității extremei drepte, care, chiar dacă nu ia poziții fățiș antisemite, efectele acțiunilor ei au caracter antisemit - a arătat dr. *Alexandru Elias*, la ultima reuniune lărgită a Comisiei consultative de combatere a antisemitismului și negaționismului. Vorbitorul a menționat instituționalizarea unor mișcări de extremă dreapta, mișcarea legionară Noua Dreaptă, dar și partidul Noua Generație, modalitatea în care ele folosesc mijloacele legale pentru a funcționa și a se manifesta, ca de pildă în procesul Grigore Oprițâ de la Brașov, care, potrivit unor opinii, ar fi fost o recunoaștere a legitimității mișcării legionare, sau înmormântarea lui Ion Ogăreanu, considerat luptător anticomunist, al cărui sicriu a fost acoperit cu steagul legionar. Dr. Alexandru Elias a menționat și prezența în presă a unui limbaj violent fascistoid - de pildă, articolul anti-Ungureanu din ziarul „Ziua", condamnat de scrisoarea celor 18, autorii devenind subiectul unei campanii de denigrare. Dr. Elias a atras atenția asupra folosirii greșite a libertății de expresie și a conchis că, din păcate, există prea puține reacții oficiale față de astfel de manifestări. El a cerut participanților sugestii pentru a anumită linie de conduită.

În cadrul amplei dezbateri care a urmat au fost făcute numeroase sugestii: ● necesitatea unirii forțelor, o mai mare implicare și o atitudine mai tranșantă a F.C.E.R. în cazul unor manifestări ale extremei drepte (*Marco M. Katz*) ● un sprijin mai mare, punctual al Federației când este vorba de luarea de poziție a unor persoane sau grupuri în confruntarea cu atitudini ostile, necesitatea ca Centrul de Istorie să furnizeze documente legate de suferințele evreilor în perioada comunistă care să fie incluse în raportul pe care-l pregătește comisia Tismăneanu (*Andrei Oișteanu*) ● atragerea în demersurile noastre a reprezentanților majorității, istorici care sunt mai apropiați de problemele evreiești, ziariști care să poată publica în „Realitatea Evreiască", un dialog cu intelectualitatea română căreia să i se explice că antisemitismul este și o problemă a societății române. De asemenea, trebuie clarificat în ce măsură organizațiile legionare sau publicațiile lor intră sau nu sub incidența legii și apoi acționat (sociolog *Oscar Hofmann*) ● implicarea mai mare a R.E. în polemica politică, combaterea extremei drepte nu prin interzicerea legionarismului, ci prin educație, o întâlnire a membrilor redacției R.E. cu alți ziariști în problema antisemitismului (*Boris Mehr*).

Alți vorbitori au abordat felul în care în diferite acțiuni comunitare bine organizate s-a reușit atragerea unor personalități românești care au devenit prieteni ai comunității (*Osy Lazăr*, președintele C.E.B.), necesitatea „ieșirii din ghetou" prin implicarea unor intelectuali români în probleme cum ar fi combaterea antisemitismului și elaborarea unui protest al Federației față de Decizia Curții de Apel de la Brașov în procesul Oprițâ (*Magdalena Boiangiu*). Istoricul *Lya Benjamin* a arătat că există documente și studii despre dificultățile cu care s-au confruntat evreii și suferințele îndurate de ei în perioada comunistă, motive care au determinat emigrarea lor masivă în Israel. În același timp, domnia-sa a atras atenția că nu trebuie abandonată nici activitatea de publicare a documentelor despre istoria evreilor, luările de poziție față de manifestări de antisemitism în diferite studii sau publicații. *Alexandru Florian*, directorul executiv al Institutului pentru Studierea Holocaustului din România, a subliniat că, de cele mai multe ori, poziția oficială de condamnare a antisemitismului sau de dezvăluire a adevărurilor privind Holocaustul (Comisia Wiesel, crearea Institutului, luări de poziție privind problema Antonescu) s-a datorat presiunilor externe. Institutul, a mai arătat vorbitorul, va organiza în luna iulie o dezbatere cu mass media și cu reprezentanți ai O.N.G.-urilor despre poziția presei față de antisemitism și minorități. Federația ar trebui să ia poziție în momente cheie de intensificare a manifestărior de extremă dreapta. *Liviu Beris* a cerut o mai atentă monitorizare a presei românești. Av. *Iulian Sorin* a propus contracararea tezelor ce propagă antisemitismul sau ale extremei drepte, prin materiale publicate în presa de mare circulație și atragerea intelectualilor de la alte publicații. *Oliver Lustig* a subliniat că în combaterea antisemitismului trebuie acordată o pondere educației tinerei generații. *Erwin Șimșensohn* a pus problema posibilității de a stopa în mass media deturnarea spre antisemitism a unor discuții care nu au nici o tangență cu evreii. *W. Auerbach* a propus să se facă apel la legislația în vigoare pentru a opri mișcările, organizațiile și publicațiile de extremă dreapta și folosirea mass mediei și a Internetului în combaterea antisemitismului. *Alexandru Sassu* a sugerat folosirea căii legale în demersurile împotriva extremei drepte, dezbateri largi cu participarea intelectualilor români, precum și presiuni asupra autorităților pentru a respecta legislația. *Eva Galambos* a vorbit despre dificultatea de a publica despre probleme evreiești în presa cotidiană.

> „Intelectualitatea română trebuie să știe că antisemitismul este și o problemă a societății românești"

Președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, i-a informat pe cei prezenți despre măsurile, intervențiile și luările de poziție ale Federației și ale lui personal în probleme de stringentă actualitate, cum sunt procesul Coja, procesul Goma, adunarea cu prilejul comemorării lui Antonescu, atrăgând atenția și asupra necesității de a adopta o poziție prudentă în manifestări pentru a nu afecta interesele generale ale Federației și ale evreimii române. Domnia-sa a cerut Centrului de Istorie să acorde atenție documentelor cu privire la viața evreilor în perioada comunistă. Președintele F.C.E.R. a apreciat activitatea Comisiei de *combatere a* antisemitismului și a subliniat că propunerile făcute vor fi analizate de Comitetul director care va decide în consecință.

În încheiere, dr. *Alexandru Elias* a punctat câteva idei. El a arătat că discuțiile purtate de comisie sunt surse de luare a unor decizii de către Comitetul Director, care are ultimul cuvânt de spus, dacă este sau nu cazul de a se lua o poziție. Interpelarea pe care deputatul F.C.E.R. o va face în Parlament se va realiza în momentul în care vor fi evidente manifestări de extremă dreapta. Problema statutului legal al mișcării legionare este una sensibilă, pe care o pot soluționa numai juriștii. Domnia-sa a apreciat ca foarte bună ideea întâlnirii R.E. cu alți colegi din presă, inițiativa Institutului de Studiere a Holocaustului de a organiza o dezbatere cu reprezentanți ai mass media și acțiunile A.E.R.V.H. cu tineretul. Dr. Elias a propus reorientarea posibilităților financiare ale F.C.E.R. în lupta împotriva antisemitismului, precum și crearea unui nucleu al Federației care să acționeze și să intre în contact cu mass media pentru a prezenta pozițiile noastre în ceea ce privește antisemitismul și extrema dreaptă.

EVA GALAMBOS

Biblioteca Templului Coral București, 22 iunie 2006

Întrunirea Forumului B'nai B'rith „Dr. Moses Rosen" din România, la Biblioteca Templului Coral, din 22 iunie a.c., a debutat cu o scurtă retrospectivă asupra Simpozionului Internațional B'nai B'rith pe tema combaterii antisemitismului și rasismului, realizată de președintele Forumului, *José Iacobescu*, prilej cu care a dat citire scrisorilor de felicitare transmise de conducerea B'nai B'rith Europa, de președinți de filiale B'nai B'rith din Bulgaria și Slovacia.

Simptomatic pentru revigorarea activității Forumului a fost numărul mare de cereri de înscriere în B'nai B'rith. Însuflețitoare a fost, mai ales, atmosfera primirilor, care s-a coagulat din cuvintele rostite de fiecare candidat despre viața sa profesională și familială - *Dina Haimberg, Jean Bercu, Moses Jerome, Eva Țuțui, Laurențiu Cristina, Felicia Waldman*. Din recomandările, nu doar cele prealabile, scrise, precum și din susținerile spontane venite din partea unora dintre membrii Forumului - *Osy Lazăr, Lya Benjamin, Irina Cajal, Aurel Vainer, Dorel Dorian, José Iacobescu, Boris* Marian Mehr ș.a.

Întrunirea Forumului B"nai B'rith „Dr. Moses Rosen" din România

„O puternică evoluție pozitivă"

Au vărsat o lacrimă, amintindu-ne că a recut un an de la dispariția regretatului președinte de onoare al Forumului, *Siegfried (Bubi) Schieberz.l.* Am aut și motive de bucurie. *Erika van Geldr* (Olanda) și *Adrian Barbu* (Elveia), amândoi originari din Romnia, au devenit președinți de onoae ai Forumului nostru. Au fost momente de emoție. *Dorel Dorian*, sufletul organizatoric al „Zilei Culturii Iudaice Europene" la București, în 2000, a amintit sprijinul neprecupețit, material și moral, al Erikăi în realizarea acestui eveniment. *Otto Adler, Osy Lazăr, Aurel Vainer, Manole Iosiper, Veronica Bârlădeanu* au vorbit despre bucuria ei de a face bine obștii-mamă, despre forța afectivă a Erikăi.

„Adrian Barbu mi s-a părut, la început, un om sobru, apoi, pe măsură ce l-am cunoscut mai bine, am înțeles câtă căldură sufletească și atașament pentru comunitatea de baștină ascunde, fapt vădit și în modul care ne-a ajutat la realizarea Simpozionului", a spus *José Iacobescu*.

După o succintă autobiografie, *Adrian Barbu* și-a exprimat dorința ca Forumul nostru să devină o organizație cât mai atractivă și să aibă un cuvânt de spus în cadrul B'nai B'rith Europa.

S-a derulat și o premieră: instituirea unui grup de sprijin format din prieteni ai Forumului, avându-l ca președinte pe *Nasti Vlădoiu*, care, de asemenea, a ajutat la reușita Simpozionului. Cuvântul său de recepție a fost construit pe ideea de reală interetnicitate și conclucrare în realizarea binelui pentru România.

Dacă întrunirea a fost deschisă cu o restrospectivă, finalul a fost un alt punct de bilanț, aparținându-i lui *Aurel Vainer*: „Eu, ca președinte al F.C.E.R., văd în B'nai B'rith o puternică organizație frățească de implicare în toate problemele noastre. Este impresionant că, într-un timp atât de scurt, de la alegerile din anul trecut până acum, Forumul a cunoscut o puternică evoluție pozitivă".

E. SUHOR

Adunarea Generală a Asociației Evreilor din România Victime ale Holocaustului (A.E.R.V.H.)

BILANȚ ȘI PERSPECTIVE ÎNCURAJATOARE

O substanțială și sintetică informare asupra activității Asociației Evreilor din România Victime ale Holocaustului (A.E.R.V.H.), prezentată de președintele ei, conf. dr. *Otto Adler*, a dat tonalitatea în care s-au desfășurat intervențiile pe marginea referatului, la Adunarea Generală de la Biblioteca Templului Coral, din 6 iulie 2006, moment de bilanț al Asociației în perioada 2004-2006.

Informarea a fost structurată pe câteva nuclee: ● *ajutorul acordat victimelor Holocaustului*, pe baza Legii 118 devenită Legea 189, a Fondului Elvețian, distribuit pe baza regulamentului stabilit de Claims Conference, a „Trenurilor de aur ale Ungariei" (beneficiari - supraviețuitorii Holocaustului din Ardealul de Nord, vremelnic ocupat de Ungaria fascistă), a donațiilor din partea JOINT și a unor donații particulare, a cotizațiilor membrilor A.E.R.V.H. ● *păstrarea memoriei Holocaustului* (finanțare - 50% Claims Conference), prin difuzare de cărți (cinci titluri, circa 25.000 exemplare) și CD-ul „Holocaustul uitat", conferințe în școli și centre universitare, *talk-show*-uri la televiziune și radio ● *participări* la Comisia „Wiesel", Seminarul „Lumea lui Elie Wiesel, ieri și azi", comemorări ale martirilor Holocaustului la București și în țară ● *relații cu F.C.E.R.* - departamente, instituții culturale, religioase ale acesteia (D.A.S.M., C.S.I.E.R., Rabinat) - și *organizații evreiești internaționale* (JOINT, B'nai B'rith Europa, Claims Conference) ● *preocupări imediate*: o mai bună organizare a evidenței financiare, atragerea de urmași ai victimelor Holocaustului care să continue să-i păstreze memoria; mai intensa activitate pentru găsirea de sponsori ● *probleme de buget* ● *componența Consiliului Director*, ales pe o perioadă de doi ani, căruia îi poate fi reînnoit mandatul (președinte de onoare - av. *Herman Freifeld*; președinte executiv - conf. dr. *Otto Adler*; vice-președinte - dr. *Liviu Beris*; secretar executiv - ambasador *Radu Comșa*).

- Nevoia de a asigura continuitatea memoriei Holocaustului
- Olimpiada de la Șimleu Silvaniei, cu o temă despre istoria Holocaustului
- O cooperare mai strânsă între A.E.R.V.H. și I.N.S.H.R.

Unele teme supuse dezbaterilor au avut în vizor nevoia unei prezențe mai puternice a Asociației în mass-media românească, avizarea, în Parlament, a unei echivalențe între compensațiile băneși primite de membrii Asociației Foștilor Deținuți Politici (A.F.D.P.) și membrii A.E.R.V.H. (*Boris Marian Mehr*). A fost avansată propunerea alcătuirii unei evidențe la zi a membrilor A.E.R.V.H., a colaborării cu F.C.E.R. în vederea stabilirii de criterii pentru primirea de medicamente de către unii membri ai A.E.R.V.H. aflați în situații de mare dificultate, care primesc ajutor de la Claims Conference (dr. *Miriam Bercovici*).

Au fost evidențiate realizări ale Asociației în ultimii doi ani atât în relațiile cu F.C.E.R. cât și cu presa românească, dar și intentarea unei acțiuni la fel de importante ca ajutorul material: ajutorul sufletesc (*Octavian Fülop*). A fost făcută publică preocuparea pentru existența unui flux informațional mai intens între conducere și membrii Asociației (*Friedrich Antschel*). A fost redeschis subiectul combaterii mai ferme a negaționismului, în condițiile ascensiunii de popularitate a formațiunii politice „Noua Generație" (*Leonard Zăicescu*). În aceeași măsură au fost dezavuate unele articole apărute în ziarul „Ziua" care fac jocul neoextremiștilor (*Constantin Benone*).

Au fost salutate: inițiativa Ministerului Educației și Cercetării (M.E.C.) de a fi inclus în programul Olimpiadei de la Șimleu Silvaniei (27 iulie a.c.) și o temă despre Holocaustul în România, Olimpiadă care va avea doi președinți de onoare, unul din partea M.E.C. și unul din partea A.E.RV.H.; adâncirea relațiilor de cooperare cu Institutul Național de Studiere a Holocaustului. A fost propusă prezența, în fiecare număr al R.E., a unei pagini dedicate Holocaustului, revista urmând să fie difuzată gratuit, timp de trei luni, liceelor care au ca materie opțională predarea istoriei Holocaustului (*Oliver Lustig*).

A fost subliniată: importanța publicării unui Buletin informativ al activității A.E.RV.H., a colaborării între A.E.R.V.H. și O.T.E.R., a realizării unor plăci comemorative cu alte înscrisuri la Memorialele victimelor din „Trenurile Morții" de la Podu Iloaiei și Tg. Frumos, în care să se specifice faptul că vinovăția o poartă regimul antonescian, a organizării unor Trasee ale Memoriei în Transnistria, în toamnă, când se vor împlini 65 de ani de la deportările evreilor din Basarabia și Bucovina în Transnistria (dr. *Alexandru Florian*, director adjunct al Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România - I.N.S.H.R.). A fost considerat necesar să se alcătuiască o listă a membrilor A.E.R.V.H. care primesc ajutoare (av. *Ida Schottek*).

Poate mai mult decât retrospectiva ultimilor ani, din care s-a putut constata intensificarea, amplificarea și diversificarea acțiunilor A.E.R.V.H., intervențiile au avut darul de a reliefa perspectivele dătătoare de încredere privind evoluția, pe diverse planuri, a organizației, fapt confirmat și prin componența participării: lideri ai F.C.E.R., I.N.S.H.R., O.T.E.R., Rabinul *Abraham Ehrenfeld*.

IULIA DELEANU

EVREII ÎN LUME

Pianistul de jazz YARON HERMAN s-a perfecționat inspirat de filosofia Zen

Publicul prezent la recentul Festival de Jazz de la Tel Aviv a fost de-a dreptul extaziat. În apariția sa de cinci minute, pianistul Yaron Herman a schimbat întreaga atmosferă. Dacă până atunci sunetele disonante şi ritmate au fost caracteristicile muzicii interpreților, sub degetele miraculoase ale tânărului, sala s-a umplut de melodii armonioase şi curgătoare. A fost un entuziasm aproape unanim. Modest, Herman îşi explică succesul prin faptul că atunci când se aşează la pian, nu se mai teme de nimic. De fapt, nu-i place să fie în centrul atenției. Preferă să povestească despre recentul său turneu în China, el fiind primul pianist de jazz care a cântat în Oraşul Interzis. Invitația a fost urmarea performanței sale de la Festivalul de Muzică clasică de la Toulouse, unde organizatorii obişnuiesc să cheme în fiecare an un pianist de jazz. Faptul că s-au oprit la el arată respectul de care se bucură în Franța pianistul israelian de 24 de ani.

Specialiştii consideră „cazul Herman" cu totul ieşit din comun. Nimeni din familia lui nu a fost muzician.Tânărul a început să cânte la pian abia cu opt ani în urmă. Până atunci, pasiunea lui a fost baschetul. A fost un jucător apreciat la o cunoscută echipă de baschet de cadeți, dar, „spre norocul meu, am fost rănit. N-am mai putut continua să joc baschet şi a trebuit să încep să mă gândesc, ce aş putea să fac în viață", mărturiseşte el. S-a decis să studieze pianul şi a ajuns la profesorul Ofer Breyer, maestrul unor muzicieni proeminenți din tânăra generație israeliană de pianişti de jazz, cunoscut şi pentru metodele sale didactice neconvenționale. El pune pe prim plan trei elemente: inteligența, emoția şi obsesia pentru muzică. Breyer i-a recomandat lui Herman să se familiarizeze cu filosofiile orientale şi i-a vorbit despre modelele matematice înrudite cu muzica. L-a învățat cum să muncească, să se elibereze de temeri. Yaron exersa câte opt ore pe zi, încerca să înțeleagă stilurile marilor pianişti de jazz şi citea cărți despre Zen-budism. Tânărul a început să cânte în cafenele şi cluburi, împreună cu colegi de la Şcoala „Alon" din Ramat Hasharon, iar după absolvire, a decis să plece în S.U.A. Ajuns la Boston, a trebuit să aleagă între două şcoli de muzică. Dar, după două luni, şi-a dat seama că nici una nu-i este potrivită, că se simte singur în mediul studențesc şi cu un program de învățământ fix şi foarte planificat. S-a gândit să se întoarcă în Israel şi această călătorie i-a decis, într-un fel, soarta.

Avionul a avut o întrerupere la Paris şi, din cauza vremii urâte, Herman a fost obligat să rămână o noapte în capitala Franței. Ca să nu se plictisească, a căutat un club de jazz. S-a aşezat la pian („în fond ce putea să mi se întâmple, nimeni nu mă cunoştea") şi a început să cânte. Publicul a fost entuziasmat. Doi muzicieni de la club l-au întrebat dacă nu ar vrea să rămână o săptămână, să-l înlocuiască pe pianistul lor care lipsea. Stagiul la Paris durează... de patru ani. În această perioadă a susținut mai multe concerte în Israel. Performanța de care-şi aminteşte cu mare drag a fost un concert, cu trei ani în urmă, la Muzeul de Artă din Tel Aviv, în cadrul căruia a realizat o interpretare liberă a celor mai iubite vechi melodii israeliene. Herman a reuşit să emoționeze publicul. Când el şi partenerii lui au interpretat melodia „Zemer ahava layam" („Cântec de dragoste pentru mare"), aflată în sală, văduva lui Saşa Argov (compozitorul acestui cântec) a început să plângă.

EVA GALAMBOS

Pentru prima dată în istoria sa

Comunitatea Evreiască din Germania va fi condusă de o femeie

Charlotte Knobloch, de 73 de ani, a fost aleasă în funcția de preşedinte al Comunității Evreieşti din Germania, cu 120.000 de membri. Ea este prima femeie care ocupă această funcție în istoria comunității evreieşti din Germania. Charlotte Knobloch este o cunoscută militantă pentru cauza evreilor, vicepreşedinte al Congresului Mondial Evreiesc şi al Congresului European Evreiesc şi conduce comunitatea evreiască din München şi din Bavaria. Ea îi urmează lui Paul Spiegel, decedat la 10 aprilie. (E.G.)

Nathan Englander şi Etgar Keret

Doi tineri scriitori evrei ale căror cărți au devenit *best-seller*-uri

Nathan Englander şi Etgar Keret, doi tineri scriitori evrei, deveniți autori de *best-seller*-uri, au fost prezenți la o conferință organizată în cadrul programului de masterat în scriere creativă al Universității israeliene „Bar Ilan". Amândoi trăiesc în Israel, dar, spre deosebire de Keret, care este „sabra", Englander a emigrat în Israel din Statele Unite. Biografiile lor ar putea ilustra diferitele direcții de evoluție ale tinerilor intelectuali evrei în societatea contemporană.

Nathan Englander s-a născut în Long Island, într-o familie ortodoxă, a urmat cursuri de *Ieşiva* şi primul său volum de povestiri, publicat în 1999, „For the Relief of Unbearable Urges", devenit un *best-seller* internațional, s-a inspirat atât din lumea ortodoxă, cât şi din suferințele evreilor în timpul Holocaustului şi în perioada stalinistă. Mai târziu, scriitorul a renunțat la educația sa ultrareligioasă, a emigrat în Israel şi şi-a scris primul roman într-o cafenea din Ierusalim. Această carte marchează, după părerea lui, desprinderea lui de ortodoxism. În Israel, a întâlnit un grup de tineri imigranți argentinieni cu care s-a împrietenit şi ale căror povestiri au reprezentat ideea călăuzitoare a romanului său în curs de apariție, „The Ministry of Special Cases", la care a lucrat opt ani şi care prezintă comunitatea evreiască argentiniană în ajunul loviturii de stat militare din 1976. El a recunoscut, de asemenea, că viața în Israel i-a trezit conştiința politică. „Nu poți trăi în Israel şi să nu-ți dai seama că politica este în centrul vieții", a declarat scriitorul.

Etgar Keret s-a născut în Israel, fiind fiul unor supraviețuitori ai Holocaustului. Mama lui a imigrat din Polonia, fiind singurul membru al familiei sale directe care a rămas în viață după război. Deşi este privit ca una dintre vocile tinerilor scriitori israelieni, Keret se consideră un *outsider*, mai degrabă evreu din Diaspora. „Mă simt foarte legat de Diaspora. Scrierile mele au mai mult în comun cu Kafka şi cu Isaac Bashevis Singer decât cu A.B. Yehoshua. M-am născut aici, dar sunt fiu de imigranți. Mă simt israelian, dar sunt apropiat şi de ceea ce simt cei din afara țării, un lucru pe care israelienii l-au pierdut", a declarat el. Keret a rupt cu tradiția „vechii gărzi" de scriitori israelieni care au abordat teme ideologice. Povestirile lui ironice par să ia în derâdere convențiile şi convingerile literare din țară. Personajele lui sunt oamenii de rând, soldați, muncitori, tineri, cuprinşi de anxietate şi sentimente de înstrăinare. Nici Keret nu este scutit de influența vieții politice, ultimul său volum de povestiri, „The Nimrod Flip-Out", publicat luna trecută în Statele Unite, a fost scris în perioada celei de-a doua Intifade şi a fost influențat de violențele zilnice. Satisfacția mamei sale - a relatat Keret - a fost când a aflat că scrierile fiului său au fost traduse în polonă şi în germană. Ea i-a povestit că, înainte de a muri în ghetoul din Varşovia, tatăl ei i-a spus că va supraviețui şi într-o zi îşi va răzbuna familia. „Au vrut să ne facă să dispărem. Dar vei rămâne în viață şi toată lumea ne va cunoaşte numele", i-a spus el. Văzând cărțile fiului său expuse în vitrinele librăriilor germane şi numărul mare al celor ce făceau coadă ca să le cumpere, a ştiut că spusele tatălui ei au devenit realitate. (E.G.)

350 de ani de existenţă a Comunităţii Evreieşti din Marea Britanie

Oameni politici, printre care şi premierul Tony Blair, demnitari şi lideri religioşi britanici, au participat, la 13 iunie a.c., la o ceremonie religioasă, menită să marcheze istoria de 350 de ani a Comunității Evreieşti din Marea Britanie. La Sinagoga „Bevis Marks" din Londra, veche de 300 de ani, Şef Rabinul Marii Britanii, Jonathan Sacks - căruia i s-au alăturat lideri creştini, musulmani, hinduşi şi sikşi - a ținut o slujbă de mulțumire pentru viața iudaică neîntreruptă, de peste 300 de ani, dusă de evrei pe teritoriul britanic.

Dar evreii s-au stabilit mult mai devreme pe acest teritoriu, prima comunitate fiind semnalată la scurt timp după cucerirea normandă în 1066. În 1290, după ani de violențe antisemite, Regele Edward I i-a expulzat. Interdicția a durat până în 1656, când Oliver Cromwell a permis revenirea lor. La ora actuală, în Marea Britanie trăiesc 350.000 de evrei, formând o comunitate bogată, în mare parte integrată. Ea se poate lăuda şi cu faptul că, în secolul al XIX-lea, a dat pe unul dintre premierii țării, Benjamin Disraeli, favorit al Reginei Victoria (convertit, totuşi, la creştinism la 12 ani), precum şi numeroşi oameni politici importanți, artişti, persoane care s-au remarcat în economie, industrie, sau în profesii liberale. (E.G.)

Din istoria comunităților evreieşti de pretutindeni

Evreii din Portugalia

Portugalia a devenit regat independent în secolul al XII-lea. Lisabona găzduia o veche comunitate evreiască, iar primii evrei au sosit pe acele meleaguri după distrugerea Celui de-al doilea Templu (70 e.a.). În oraşul Belmonte se află prima sinagogă datând din 1297. După masacrul evreilor din țara vecină, Spania, în 1391, mulți supraviețuitori au imigrat în Portugalia, unde libertatea religioasă era încă respectată. Maranii reveneau la tradiția şi la numele lor de dinainte de convertirea forțată din Spania. Țara a cunoscut şi o înflorire economică remarcabilă. Familia Abravanel din Sevilla (Spania) avea rude în Portugalia. Negustorii evrei din Portugalia erau cunoscuți în Italia şi Flandra.

Abraham Zacuto (1450-1510) a inventat astrolabul, instrument cu ajutorul căruia Vasco da Gama a reuşit să se orienteze în expediția sa în jurul Africii. Anul 1492, care a însemnat izgonirea evreilor din Spania, a avut aceleaşi efecte şi în Portugalia, datorită aceleiaşi Inchiziții. Execuții, convertiri forțate, toate formele de persecuție cunoscute au martirizat evreimea din întreaga Peninsulă Iberică, aducând mari pagube economiei, civilizației celor două țări. În secolul al XVIII-lea, primul ministru portughez, marchizul de Pombal, i-a rechemat pe evrei în țara de baştină, iar în secolul următor, în 1821, Inchiziția a fost desființată. Abia în 1910, după revoluția din Portugalia, ei au căpătat drepturi cetăteneşti depline. În oraşele mai importante ale țării există sinagogi, şcoli, iar în Porto, oraşul în care s-a născut Uriel D'Acosta, trăiau cândva circa 10.000 de familii de marani. Şi astăzi sunt marani care merg la biserică de Iom Kipur şi rostesc *Kol Nidre*, fără ca preotul catolic să protesteze.

Maranii din Portugalia duc şi astăzi o viață deosebită de cea a evreilor, ca şi de a creştinilor, prin păstrarea parțială a unor cutume iudaice, îmbinate cu o riguroasă viață creştină. În 1927, în acelaşi oraş Porto, un grup de marani au înființat o *Ieşiva*, numită „Roş Pina", şi o sinagogă, revenind astfel la iudaismul strămoşilor. În acelaşi an a apărut publicația „Ha Lapid" („Facla"), în ebraică şi portugheză. Numărul evreilor care mai trăiesc azi în Portugalia este foarte scăzut (sub 1.000), datorită exodului masiv, din secolele anterioare, în Țările de Jos (la Amsterdam există o sinagogă şi un cimitir „portugheze"), în Anglia şi în America Latină. Alături de sefarzi, în comunitatea evreiască portugheză trăiesc aşchenazi proveniți din Germania (după 1933), din Polonia ş.a.

BORIS MARIAN

„Post-referat“ la cartea *Iudaismul*, de Hans Küng, sau

Despre o „solidaritate critică“

Cartea teologului Hans Küng „Iudaismul“ este o carte deosebită prin structura ei, putându-se subintitula „Studiu teologico-politic“, ca să folosesc o sintagmă spinoziană. Ea se subintitulează însă „situația religioasă a timpului“. Oricum, titlul *Iudaismul* mi se pare inadecvat. Aceasta e o altă poveste. (Tranziția de la istorie și teologie la postura de analist politic mi se pare forțată și hibridă. În fond, care „analist politic“ nu și-ar nuanța și corija opiniile după 15 ani de la publicarea unui text?) [...] Cartea este, neîndoielnic, interesantă, o sinteză bazată pe o informație bogată iar autorul se dovedește un bun didact (scheme, hărți, grafice, paralele între religiile monoteiste). Notele substanțiale indică și ele, ca și textul propriu-zis, o atitudine net antifascistă. Este astfel criticat Martin Heidegger, citez: „Implicarea lui M.H. în național-socialism a fost mai serioasă și de mai lungă durată decât se considerase timp îndelungat“.

Un merit deosebit al cărții este recunoașterea pe larg a rolului Bisericii creștine în alimentarea antisemitismului vreme de două mii de ani, care a culminat cu un Holocaust. (Dar, la acest subiect sensibil, apare un tabel dubios(p. 300), preluat după H. Gilbert, cu „cifra evreilor asasinați în Europa național-socialistă între 1 septembrie 1939 și 8 mai 1945“, care alternează țări și „provincii“ (ale nimănui?) și unde România e reprezentată cu numai 40.000 de victime evreiești! E drept că apar și provinciile (nimănui? fără răspunderi statale? poate doar fiindcă au trecut alternativ de la o țară la alta?): Bucovina (124.642), Basarabia (200.000), Transilvania de Nord (105.000). Nu e însă un mod abil de deresponsabilizare statală? De ce a preferat autorul tocmai acest tabel, e o ciudățenie! (Nu vor profita extremiștii români de acest tabel îndoielnic?) Alte probleme legate de Holocaust (a nu-l transforma într-un substitut de religie) sunt discutate în limitele raționalității și normalității.

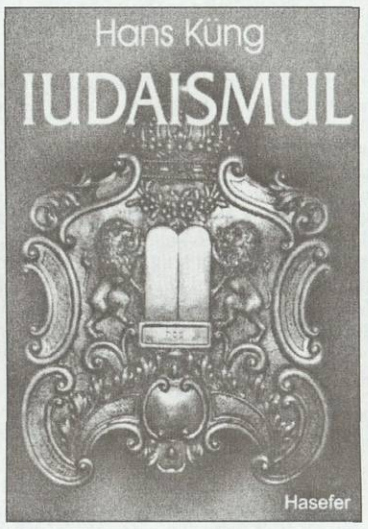

Contenciosul palestiniano-israelian pornește de la formula sionistă generală: popor fără țară și țară fără popor. E valabilă doar pe jumătate (prima jumătate), căci a fost locuită, dar de... arabi! Ni se oferă un grafic din care rezultă (p. 577): evreii au stăpânit teritoriul „controversat“ 1700 de ani, în Antichitate, iar arabii 1500 de ani, din Evul Mediu până în 1948, când Israelul revine pe scena istorică.

Sunt pe larg combătute pretențiile teritoriale israeliene pe baza „miturilor biblice“ (Saddam Hussein al Irakului se compara cu Nabucodonosor și dorea să refacă imperiul acestuia pe seama vecinilor, pe baze „istorice“, tot astfel și Israelul pe seama... palestinienilor). Tineretul, îndoctrinat de Likud, ar ține mai mult la un Israel Mare decât la democrație, pace și înțelegere.

Afirmațiile cele mai șocante: ● dominația israeliană prin violență ● negarea existenței poporului palestinian (Golda Meir: „Nu există popor palestinian“ - deci... „legitimarea genocidului“; abuzurile armatei israeliene („oare terorismul din rațiuni de stat devine... eroism?“) ● pierderea prestigiului internațional ● pierderea credibilității;

● Likudul, partid de dreapta, e considerat reacționar (fără nuanțe, deși a făcut pace cu Egiptul și Iordania și pași în direcția cea bună sub Sharon) ca și micile partide reacționare ale ortodoxiei religioase, sprijinite de mișcarea Lubavitsch din New York, ca și de *lobby*-ul evreiesc din S.U.A.

● Israelul nu are *nici un fel de drepturi suverane asupra Ierusalimului* (p. 613) - dovadă: nici o ambasadă străină la Ierusalim. (E drept că urmează nuanțări cu privire la cartierele Ierusalimului, evreiesc, creștin, arab. Probabil că, potrivit Vaticanului, s-ar dori o internaționalizare!).

● Sunt condamnați *extremiștii* - evrei și arabi - care au drept scop *Marele Israel* sau, respectiv, *Marea Palestină*.

● Ciclul violenței ar funcționa astfel: palestinienii ucid din *disperare*, israelienii din *răzbunare*. *„Persecutații de ieri sunt persecutorii de azi“!*

Blocajul înțelegerii ar rezulta din cei trei „nu“ israelieni: *nu, convorbirilor cu O.E.P.* (fără nuanțe, fără eșecul Rabin-Barak din cauza lui Arafat); *nu, retragerii* (până la granițele din 1967); *nu, statului palestinian*. Rezultă dureros impresia *delegitimării Israelului* (sau a politicii israeliene - puțin echivoc!). Autorul caută totuși căile unei înțelegeri, pe calea compromisului. Cere Vaticanului să recunoască explicit Statul Israel. Dar, evident, balanța înclină către cauza palestinienilor, victimizați. Guvernele israeliene nu trebuie sprijinite necondiționat; criticii nu sunt neapărat antisemiți. Punctul slab al cărții e *Războiul din Irak* (considerat greșit), azi ar fi fost, poate, reevaluat după *11 septembrie* american (deja un moment important pierdut pentru analiză - carență care ar trebui să rezulte și din volumul *Islam*, unde mă întreb dacă fundamentalismul islamic e condamnat cu tot atâta hotărâre!?). Analiza politică nu se bucură de perspectivă și nici de perspicacitate. Autorul scrie: „Încă din vremea războiului din Golf, extremiștii palestinieni par a fi slăbiți“ - iată însă că acum *Hamasul e la putere*!

Apariția cărții ridică și alte *probleme care depășesc mult cadrul editorial*. E vorba de faptul că publicul nostru cititor nu e pregătit pentru o asemenea abordare critică. Ea va constitui *un șoc*. În Occident au apărut numeroase cărți critice, chiar din punct de vedere evreiesc, cu privire la politica Israelului, ceea ce noi nu am dezbătut niciodată (articole, conferințe, mese rotunde). Autorul *are în mare măsură* „acoperire“ (bibliografică) israeliană și evreiască (din Diaspora), mai ales *Iehoshua Leibowitz*, pe care noi nu i-am tradus sau comentat, intelectuali de marcă, dar marginalizați și în minoritate. Prin publicarea cărții se deschide, firește, Cutia Pandorei! Dar nu e cumva mai rău să o ascundem? Acum, când acest lucru s-ar afla cu siguranță și ar prelua ștacheta „o altfel de editură“, nu ar fi oare scandalul încă mai mare și un lucru neînțelept și contraproductiv? Repet: autorul se sprijină larg pe autori evrei, pe personalități de referință, ca Nahum Goldmann și urmașii săi la conducerea Organizației Sioniste Mondiale, pe mișcarea Pacea Acum, israeliană, sau pe American Jewish Congress - critici ai politicii multor guverne israeliene [...].

În esență, autorul - pe care trebuie să-l credem, totuși, de bună credință - susține (p. 605) că „nu trebuie să acceptăm *nici o identificare necritică* în legătură cu politica statului Israel (deseori pură politică de partid). În ciuda *întregii simpatii fundamentale pentru Israel* (s.n.), se aplică următorul principiu: cel ce critică politica unui guvern israelian acela nu e neapărat un «inamic» al Israelului. El poate fi un *prieten cinstit* al Israelului. În orice caz, autorul acestei cărți este și rămâne unul dintre ei“. Să-l credem pe cuvânt, în strădania lui de a căuta totuși *soluții de pace și înțelegere*, să îndreptăm ce e de îndreptat, în dezbateri publice [...].

ȚICU GOLDSTEIN

TELEOBIECTIV

TELEOBIECTIV

„Je suis juive!“

„Je suis juive!“ - sunt evreică! Propoziția aceasta, asemeni unui țipăt mut, intitulând un teledocumentar francez, ar putea fi rostită - ce evreu nu o știe? - în diferite sonorități. Cu șoapta rușinată a umilinței. Cu urletul disperării. Cu mândrie sfidătoare. Sau cu demnitate calmă și conștiința valorii rădăcinilor. Astfel a și sunat în glasul doamnei Simone Veil, una din cele mai importante personalități politice ale vremii noastre, al cărei portret l-am putut vedea într-o duminică dimineață (28 mai) ca pe un dar făcut de Tv.R.-Cultural celor care vor cu adevărat să înțeleagă condiția evreului trăitor în secolul 20. În transpunerea mult prea explicativ-diluată a titlului, „Din lagărul nazist în Parlamentul european“, filmul își mai pierdea ceva din impactul emoțional și poate chiar din atractivitatea sa. Câteva din cele mai de seamă telecanale franțuzești și-au dat mâna, într-o Franță care nu poate fi suspectată de un filosemitism excesiv, pentru a realiza acest documentar închinat unei mari doamne a politicii mondiale, o doamnă curând octogenară, care nu a uitat - urcând pe riscanta scară a politicii până la calitatea de președintă a Parlamentului european - două lucruri esențiale: că e femeie și că e evreică. Două handicapuri cărora filmul le-a descoperit și relevat resorturile stimulative: un film făcut ca o plecăciune respectuoasă și recunoscătoare.

Să zic că, înainte de a fi un documentar politic și istoric, filmul e o foarte umană și caldă saga de familie? Cred că nu aș greși prea tare. Așa și începe, de altfel: cu așternerea unei fețe de masă albă, scrobită, împodobită cu broderie englezească și cu așezarea veselei din porțelan fin, într-o sufragerie elegantă în care năvălesc membrii unei familii numeroase - fii, nurori, gineri, nepoți, rubedenii, toți veseli, gălăgioși, copii cu înfățișare blond-semitică sau brună, ca a sabrilor, de o vitalitate cuceritoare. E „noua“ familie a soților Simone și Antoine Veil - acum bunici - căci cea „veche“ a fost spulberată în lagărele naziste: mama, tatăl, fratele, mai târziu și o altă soră și alte rude au murit în lagărele naziste de la Auschwitz, Bergen-Belsen, Bolbrek. „Reconstrucția“ unei familii a fost, dacă vreți, răzbunarea Simonei, semnalul că a învins, că a supraviețuit încercării de a fi definitiv zdrobiți: cum a fost eliberată din lagăr s-a căsătorit, la nici 20 de ani, și a adus imediat pe lume un copil, dându-i numele *mamei ei adorate*; cea care, în lagăr, le îmbia cu un neînfricat optimism și *curaj să cânte în timp ce cărau* bolovani, lucrau pământul sau curățau cartofii putrezi, *obligați fiind la o rapiditate* care le rănea degetele. La 18 ani, Simone - unul dintre cei patru copii ai unei familii prospere din burghezia intelectuală franco-evreiască, descoperea că identitatea ei este condamnată la anihilare: ca să poată da bacalaureatul, a trebuit să-și facă acte false, pe un nume fals (pe cele autentice, ștampila „evreică“ semnase condamnarea la moarte socială și în cele din urmă chiar și fizică). Apoi, după arestarea și deportarea lor, numele i-a fost transformat în număr și tatuat pe braț. Ca la vite. Filmul le arată pe Simone și Marceline, prietena și vecina ei de prici și suferință din Blocul 9, răsfoind acum un album cu vechi poze de familie, întinse pe o sofa confortabilă. „Lucrez mai mult culcată“, mărturisește ea, zâmbind ușor jenată de putințele mai scăzute ale vârstei - și tare am mai înțeles-o -, dar nici acum nu-și dezminte frumusețea și distincția din fotografiile tinereții: trăsăturile fine, armonioase, ochii albaștri, migdalați, părul purtat lins peste cap. Nimic din asprimea snob-aristocratică a Margaretei Thatcher, de pildă, la această evreică-franceză, care a avut curajul să lupte, în guvernul în care ajunsese ministru al Sănătății, pentru legea avortului, ba să-i și obțină promulgarea. „Este singura modalitate reală de a asigura egalitatea dintre femeie și bărbat“, nu a obosit ea să repete, în ciuda împotrivirilor ivite. Legea care îi poartă numele a fost primită de femei cu o imensă simpatie și solidaritate, dar a stârnit, în cercurile catolice și printre bărbații „macho“ un val de antipatie, Simone Veil fiind atacată cu abominabile aluzii antisemite. Nimic nu i-a oprit însă drumul și hotărârea de a-și apăra convingerile și lupta, cea pentru o Europă unită și democrată continuând să fie una dintre prioritățile ei.

Urmărită de camerele de filmat ale operatorilor, o vedem în film pe Simone Veil revenind pe locurile crimelor naziste, la „muzeele“ morții: iarba crește verde, proaspătă, văzduhul s-a purificat demult de mirosul gazelor și al cărnii de om arse, sârma ghimpată a fost înlăturată. Vie a rămas doar neuitarea. În numele ei, Simone Veil își privește telespectatorii în ochi și le spune, cu o calmă și nobilă demnitate: „Sunt și rămân evreică. La mormântul meu se va rosti, cum se cuvine, un Kadiș“.

SANDA FAUR

DIN PRESA CULTURALĂ

IUNIE 2006

● În **„OBSERVATOR CULTURAL“**, nr. 66/1 iunie a.c., citim despre deschiderea unei expoziții „Dada“ la Veneția, Liana Saxone-Horodi scrie despre profesorul ei, pictorul R. Schweizer-Cumpănă (120 de ani de la naștere). În nr. 67/8 iunie, Alina Felea scrie despre Toma Pavel, profesor la Collège de France (fiul Ameliei Pavel, regretat critic de artă). Sunt amintiți doi sărbătoriți, Mircea Cărtărescu (50 de ani), Adriana Bittel (60 de ani). În nr. 68/15 iunie, este comentată cartea de eseuri a lui Ion Vlad, *Romanul universurilor crepusculare* (Th. Mann, Musil, Broch, Gombrowicz, Günther Grass, Malaparte, Céline). Ultimul din listă a fost, din păcate, un adept al „noii ordini naziste“, spre deosebire de toți cei amintiți înaintea lui. Ni se pare puțin abuzivă alăturarea. Suplimentul cultural este dedicat în întregime prestigiosului Mircea Horia Simionescu. În același număr este elogiată „marea doamnă a violoncelului“, Natalia Gutman, care a concertat în România.

● **REVISTA „22“**, nr. 848/6 iunie, publică „Protestul“ unor intelectuali de marcă față de „derapajele“ xenofobe ale cotidianului „Ziua“ (știm că redactorul V. Roncea și alții s-au adresat justiției spre a se apăra). Acuzator este și articolul lui Radu Ioanid reprodus din „Wall Street Journal Europe“ din 30 mai 2006, „Atacuri antisemite la București“ (despre C.V. Tudor, Gigi Becali, care, desigur, nu se declară antisemiți). Stephane Courtois este prezent cu „Onoarea pierdută a stângii europene“, despre PC Francez, stalinism, comunism prin prisma zilei de azi. Petre Iancu semnează articolul „În budoarul fiarei“, despre vizita Papei la Auschwitz. Nr. 849/13 iunie publică pe prima pagină portretul lui V. Tismăneanu și declarația sa: „N-am avut de-a face cu Securitatea“. Dennis Deletant oferă un fragment din cartea sa *România sub regimul comunist*“. *Mircea Eliade* „reapare“ cu fragmente din *Jurnal portughez*, publicat la Humanitas, în care Churchill, Roosevelt sunt numiți „imbecili“, dar este lăudat Unamuno, care era antifranchist și antifascist. Pas, de înțelege ceva?! Despre Iordan Chimet scrie Andrei Ursu, care l-a cunoscut bine pe regretatul scriitor. Tot evocări sunt textele lui Sorin Vieru și Ulpiu Vlad despre Anatol Vieru (80 de ani de la naștere). Interesante - prezentarea și textul Monicăi Săvulescu-Voudouris, trăitoare în Danemarca, o scriitoare ce știe să combată xenofobia.

● **„ROMÂNIA LITERARĂ“**, din 2 iunie a.c., anunță pe prima pagină aniversarea scriitoarei Adriana Bittel, ca și apariția unui nou roman de Tatiana Tolstaia, nume prestigios în literatura europeană. Despre Adriana Bittel scriu Gabriel Dimisianu, Ioana Pârvulescu, Sorin Lavric („O Hestia modernă“), Daniel Cristea Enache, Alex. Ștefănescu (fost coleg de bancă, la facultate), Marina Constantinescu, Mircea Iorgulescu („Blândă rău!“ - text f.f. original!). În alte pagini: Alex. Ștefănescu se războiește, extrem de iritat, cu contestatarii *Istoriei* sale. Barbu Cioculescu îl evocă pe Iordan Chimet, Sorin Lavric recenzează o nouă carte a lui Solomon Marcus. Despre George Enescu, Yehudi Menuhin, Radu Lupu, Lawrence Foster, Mariana Nicolesco scrie Guy Cherqui. În nr. 23/9 iunie, Sorin Lavric îl felicită pe cărturarul Paul Miron, trăitor în Germania, fără a uita să menționeze apartenența acestuia, e drept, înaintea majoratului, la Frățiile de Cruce (legionare). Nu vedem motivația regretului de a nu fi rămas în țară din moment ce chiar regimul lui Ion Antonescu îl arestase. Doar nu ne așteptam la victoria Germaniei naziste?! Derutante sunt uneori comentariile lui Sorin Lavric. De la Paris scrie Lucian Raicu, despre Fundoianu, care scria... despre Rimbaud. Gina Sebastian Alcalay oferă „Universul clișeelor“ (din recenta sa carte), iar Mircea Mihăieș îl susține pe Mihai Răzvan Ungureanu, ministrul de Externe „atacat“ de „Ziua“.

● În **„DILEMA VECHE“**, nr. 123/2 iunie, Radu Cosașu dedică tableta sa amintirii lui Iordan Chimet, scriind despre un roman al lui Ph. Roth. Adrian Cioroianu critică, justificat, eterogenitatea informațiilor oferite de revista „Lumea“, tendința lor fiind spre antiamericanism și, uneori, spre edulcorarea legionarismului (v. un articol despre Mota și Marin, semnalat și de noi).

● Salutăm aici apariția unei reviste surori, **„DILEMATECA“**, nr. 1/mai 2006, într-o excelentă formulă grafică, cu 82 de pagini, cu recenzii, comentarii despre cărți, interviuri.

● În **„IDEI ÎN DIALOG“**, nr. 6/iunie 2006, citim evocări ale unor personalități plecate din această lume în 2006, J.F. Revel (n. 1924), Jaroslav Pelikan (n. 1923), Dan C. Mihăilescu evocă fosta revistă L.A.I., supliment al „Cotidianului“ și amintește diverse nume: Patapievici, T. Baconsky, Nae Ionescu, Nichifor Crainic, Radu Gyr ș.a. Autorul încearcă, parcă, o disculpare, dar nu știm cine i-o cere. Despre opera lui Kafka scrie Călin Cristian Pop.

● **„CONTEMPORANUL - IDEEA EUROPEANĂ“**, din iunie 2006, oferă o prezentare generoasă a scriitoarei israeliene Madeleine Davidsohn, semnată de Aura Christi, o relatare despre „Premiile Contemporanul“ (Ion Ianoși, Irina Petraș ș.a.), un dialog Aura Christi - Norman Manea, o corespondență din New York a Ancăi Pedvis, poezie de Rilke în traducerea lui Nicolae Breban.

BORIS MARIAN

Continuare în pag. 12

CENTENAR N. STROE la Centrul Cultural Comunitar Bucureşti

„Alo, aici e Stroe / şi roagă

Cum s-a preschimbat o după-amiază ploioasă, din mijlocul unei săptămâni de iunie 2006, petrecută-n Popa Soare la *Centenarul lui N. Stroe* (iniţiator şi organizator - C.E.B.), într-un timp de regăsire a anilor tineri pentru amfitrioni şi oaspeţi - stele ale teatrului şi muzicii uşoare româneşti, ale radioului şi oameni „d'-ai casei"? Unde dispăruseră toate tiparele: restituiri, rememorări, medalioane şi-alte reverenţioase forme statuare (bust) de *laudatio post mortem*?! Ceea ce trăiam, (re)trăiam, conduşi de magicienii *Aurel Storin* şi *Octavian Sava*, erau clipe pline de viaţă, aşa cum au intrat ele în fiinţa celor ce i-au fost parteneri de scenă, discipoli, prieteni ai lui N. Stroe. Dar - şi în sufletele tuturor celor ce l-au „cunoscut" ascultând la radio, în anii dintre cele două războaie, în fiecare duminică la prânz: „Alo, alo, / Aici e ra-di-o / Stroe şi Va-si-lache...", apoi, - în existenţa de-nceput a primelor generaţii postbelice: „Alo, aici e Stroe / Şi roagă să-i daţi voie / O clipă să vă-nveselească... „. De câtă tărie sufletească a avut nevoie pentru a relua, *singur*, semnalul sonor care i-a făcut celebri pe amândoi! Toate se coagulau într-un spectacol extraordinar, în care comandamentul nostru din moşi-strămoşi, cel neinclus în Decalog, dar strașnic pus la lucru în practică, *zai freilăh*! - fii vesel!, se conjuga cu dramatismul unui secol, al unei umanităţi, „indiferent de naţionalitate", şi-al unei vieţi: N. Stroe. Şi se mai conjuga cu un fapt foarte important: *forţa prieteniei şi omenia imună la orice soi de fundamentalism de ieri şi de azi*. Sigur că unele lucruri erau „documente". Dar autorul „Farmecului discret al teatrului de revistă" - am mental în faţa ochilor lansarea volumului lui *Aurel Storin*, în urmă cu ani, la librăria din colţ, de lângă Universitate, - ştia să le dea viaţă. *Vedeam* scene din anii prigoanei antievreieşti: Tănase repetând cu Stroe cu uşile închise; omul de încredere trimis, în taină, tot de el, acasă la Stroe, cu salariul integral; Stroe „titular", şi Vasilache, din solidaritate, la munca obligatorie... A fost un spectacol, la care şi-au dat concursul *Ion Vova* (Stroe - viaţă din viaţa lui de regizor), *Alexandru Arşinel* (moment de debut), *Horia Şerbănescu* (idee centrală: „am încercat, cu Radu Zaharescu, să continuăm tradiţia cuplurilor comice în teatrul românesc"), *Teşu Solomovici* (Stroe - în Israel).

Cu maşina timpului în ambele sensuri

Octavian Sava l-a „reînviat" pe Stroe prin aparenta oralitate, sentimentul că stă de vorbă cu oameni de „meserie", pitorescul, lirismul „bine temperat" din cauza vieţii-aşa-cum-e, gluma (amăruie) de bun gust, *element vizual, savoarea naraţiunii, scenetă gen - aşa se face istoria, comedie poliţistă, în fapt, de profund dramatism*. Dar *Octavian Sava* a mai reuşit ceva ce nici la Moşii d'-odinioară n-am aflat c-ar fi fost: să facă maşina timpului s-o pornească în ambele sensuri. Dinspre prezent spre trecut. Aşa am avut revelaţia uneia dintre marile actriţe ale teatrului românesc, Nora Piacentini, parteneră de scenă şi, o vreme, şi de viaţă, stimulent extraordinar pentru ca Stroe-al-începuturilor să devină Stroe-cel-faimos. Dinspre trecut spre prezent. Inspirându-se dintr-un montaj radio realizat de *Aurel Felea* şi *Ion Vova*, ne-a delectat cu o înregistrare video, în care „Alo, alo...", „Şomeri", „Trurli, trurli, dragă" şi câte alte şlagăre lansate de Stroe şi Vasilache, au fost interpretate „la zi" de irezistibilii *Emilia Popescu* şi *Ştefan Bănică jr.* Oamenii dispar, dar ceea ce-au creat, dacă e artă adevărată, nu îmbătrâneşte şi nu moare. Alt *quod erat demonstrandum* - un cuplet jucat la „Baraşeum", „A plecat familia", repus în circulaţie tot de Sava, într-un prezent destul de apropiat, la televiziunea română; cu *Maia Morgenstern* în rolul lui Jeny Şmilovici, *Lucia Mayer* în rolul soacrei, *Rudy Rosenfeld* în Stroe, şi fiul Maiei, *Tudor Aron Istodor*, în rolul copilului. Proiecţiile au fost asigurate de *Sandu Câlţia*.

STROE

OCTAVIAN SAVA

[...] L-am cunoscut pe Stroe încă din vremea când eram copil preşcolar. Nu ştiam cum arată, dar îl auzeam la Radio. „Ora veselă - cu Stroe şi Vasilache". Stroe mai mult cu textul şi Vasilache cu muzica şi imitaţiile de instrumente. De fapt - o operă comună. Se goleau străzile când duminică la prânz începea emisiunea lor [...]. Rămas fără Vasilache, în urma nenorocitului bombardament din 4 aprilie, l-am urmărit pe Stroe la „Baraşeum", apoi la Teatrul „Atlantic", la „Tănase", fiindcă, nedevenind scrimeur, am crescut cu iubire pentru genul revistei şi al umorului. Am lucrat mult împreună cu regretatul Aurel Felea, autorul preferat al lui Stroe, şi-mi amintesc ultimul scheci scris pentru acesta. Era vorba de mari actori. Stroe afirma despre el că este un actor mare şi că doreşte să joace numai cu actori mari. Şi atunci au apărut Florin Piersic, Carol Marcovici şi alţi actori cam de aceeaşi înălţime, încât sărmanul Stroe, pentru a le da replica, a fost obligat să se suie pe un scaun.

Dar s-o luăm cu începutul: N. Stroe s-a născut în anul 1906, la 24 aprilie, în cătunul Gâşteni, aparţinând comunei Răcăciuni. De aici şi-a luat pseudonimul şi fratele actorului, poetul, editorul şi romancierul Isaaia Răcăciuni [...]. Debutul în teatru, Stroe l-a făcut ca figurant la Teatrul Mic în trupa lui Iancovescu, cel care l-a făcut vedetă şi pe Radu Beligan. Primul rol adevărat a fost însă în „Azais", de Louis Verneuil, alături de Leni Caler şi Ion Iancovescu. După un turneu la Oradea, se îndrăgosteşte de marea actriţă Nora Piacentini, cu care se şi căsătoreşte. Despre iubirile lui Stroe s-ar putea scrie o conferinţă mult mai lungă. Adevărul este că numai două au constituit iubiri adevărate: Nora Piacentini şi, mai târziu, Rolanda Camin, credincioasă parteneră de teatru şi de viaţă, care i-a dăruit şi doi copii minunaţi, pe Dana şi pe Eugen [...].

Cu Vasilache s-a întâlnit la Grădina Volta-Buzeşti. Au făcut un cuplu comic care s-a bucurat repede de succes. Lumea a dat buzna să-i vadă.

Dar cum pilele, atunci ca şi acum, jucau un rol esenţial, cei doi au ajuns la Radio, tot printr-o pilă. Numai că, dacă nu ai talent, greu să te menţii. Cum s-a întâmplat? Isaaia Răcăciuni era secretar la Fundaţia „Regele Carol II" şi conducea Editura Cultura Naţională. Director general era Al. Rosetti, un adevărat democrat, ca şi strămoşul său, C.A. Rosetti. Şeful lui Răcăciuni era prieten cu Mugur - director de programe al Radiodifuziunii. Este vorba de tatăl regizorului Vlad Mugur şi, bineînţeles, străbunicul lui Vlad Mugur junior. După un telefon al lui Rosetti, Mugur îi primeşte pe cei doi. Ei vor un moment la ora 6, duminica. Dar Mugur spune: „N-avem bani". „Jucăm fără bani". „Ora 6 e ocupată". „Jucăm la altă oră". „Duminică la prânz, la unu şi jumătate". „E perfect!". Aşa s-a născut: „Alo, alo, aici e radio, Stroe şi Vasilache, lache, lache..." [...].

În 1938, Tănase are curajul unui turneu la Istanbul [...]. Întorşi din turneu, scriu comedia muzicală „Acceleratul 402", cu Nora Piacentini în

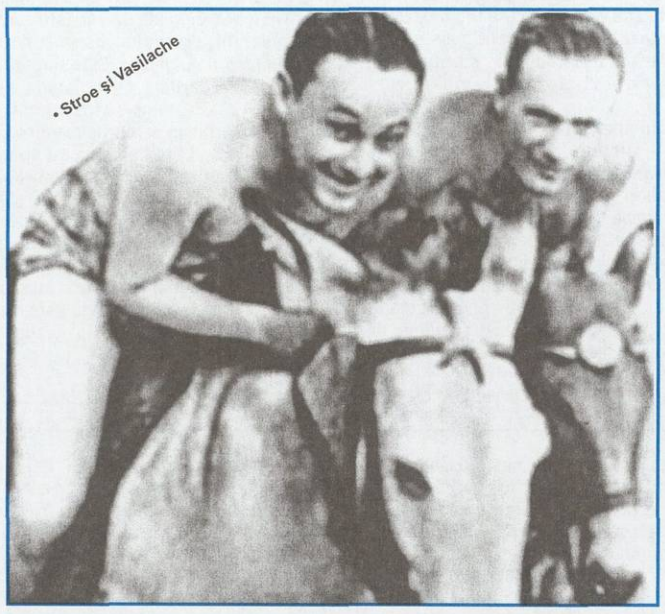

• Stroe şi Vasilache

rolul Boanţei, o fată de liceu, inteligentă foc. „Acceleratul 402" a fost bomba stagiunii. Muzica au compus-o Vasilache şi Gherase Dendrino, încă un prieten apropiat din lumea neevreiască. Spectacolul a fost bomba acelei veri. S-a jucat tot la Grădina Volta-Buzeşti. Trebuie să suspin şi eu ca Villon: „Ou sont les jardins d'antan?". A mai fost una: „Boema", s-a dus şi aia!

În aprilie 1939, Tănase întreprinde un al doilea turneu în Orient. Spectacol extraordinar, pe ruta: Istanbul, Beirut, Tel Aviv, Cairo, Alexandria. La Tel Aviv s-a jucat trei săptămâni şi erau mult mai puţini români ca acum. Iar azi, dacă se joacă trei-patru spectacole, e mult! Şi nu în săli foarte mari. La spectacolul „Cărăbuş"-ului a asistat şi primarul Dizengof [...].

Ecourile fericite ale turneului n-au durat mult! Au venit legile rasiale [...]. I se interzice lui Vasilache să mai joace împreună cu Stroe. Vasilache declară ritos: „Ori joc cu Stroe, ori nu joc deloc". Tănase continuă să-l plătească pe Stroe non-stop. De altfel acesta nu va înceta să pună anonim în scenă revistele lui Tănase. Vlădoianu îi face şi el o propunere: să scrie, împreună cu Vasilache, comedii. Prima a fost „Firfirică". Vasilache, la un moment dat, are un dialog cu conştiinţa. Conştiinţa era Stroe, la microfon, ascuns în cabina regizorului de culise. Dar lumea i-a recunoscut vocea. Un inspector a fugit să-l prindă pe infractor. Dar acesta sărise deja gardul şi inspectorul l-a găsit pe regizorul de culise cu microfonul în mână. Mai târziu, „Firfirică" şi-a continuat cariera, jucată cu mare succes de Gelu Manolache şi Jean Constantin. Au urmat şi alte comedii scrise de Stroe şi Vasilache, inclusiv „Picolo". Această comedie s-a jucat trei zile: 1 aprilie, 2 aprilie, 3 aprilie, apoi la 4 aprilie - bombardamentul a pus sigiliul pe declaraţia lui Vasilache: ori joc cu Stroe, ori deloc! Şi a urmat perioada „Baraşeum"-ului. În timp ce Jeny Şmilovici cânta cupletul „Miss Ţurăs la «Baraşeum»", cuplet scris de Vasilache, Sili Vasiliu interpreta, la „Tănase", „Viaţa e o scară", cuplet scris de Stroe [...]. După război, primul 1 Mai, defilare cu Tănase în frunte [...]. Stroe, Mircea Şeptilici, Nora Piacentini, cu care Stroe a rămas bun prieten şi după divorţ, şi Elli Roman au închiriat barul „Atlantic". Aici au scris Felea cu Stroe celebrul cuplet în care Hitler venea la mormântul lui Napoleon. Războiul încă nu se terminase. Hitler era Brandea, Stroe – Napoleon [...]. Printre actriţele care l-au urmat de la „Atlantic" la „Savoy" s-a numărat şi Didi Ionescu, devenită mai târziu, Didi Ionescu-Felea. Iată ce scrie Stroe despre ea: „Ca o furtună, din senin, apărea pe scenă Didi Ionescu, explozivă, dinamică. Cu un cuplet popular, «Hă, hă, hă, te vede mama!», ridica sala în picioare. În toate spectacolele, în toate sălile, Didi era aceea care dădea maximum de vivacitate şi antren. Asta era specialitatea ei, să fie motorul cu explozii precise în rolurile pe care le interpreta". Doamna Didi Ionescu-Felea este în sală, vă rog s-o salutăm cu aplauze [...].

După ce a devenit şi artist emerit, Stroe a mai avut şi alte turnee: în Israel, după care a avut şi un turneu definitiv. Spectacole de succes a avut şi în Ţara Sfântă. Despre toate, a scris o carte intitulată „77 de ani în 200 de pagini". Despre ea, iată ce scrie Mirodan: „Cartea aceasta ar trebui s-o citiţi ziua, deoarece eu, începând să o răsfoiesc pe la 10 seara, n-am reuşit să mă desprind de ea, până la ultima pagină, adică în zori, silindu-mă deci să-l admir încă o dată şi să-l detest pe Stroe pentru puterea sa de a împiedica oamenii să doarmă nu numai în sală, dar şi în pat" [...].

EUGEN STROE

„Când eram copil, cred că aveam vreo şase ani, îmi plăcea să răscolesc printr-un dulap în care tata-şi ţinea documente de prin '40, cu ştampilă roşie, pe car la tata şi l-am întrebat: „Ce-i asta?" când am ajuns în Israel - aveam 26 d

„50 de ani de teatru în 15 minute"

50 de ar Şi-au dat c originari din muzicală ca scenă, îl ac într-una din cele mai mari săli de te capacitate de 3.000 de locuri. În seara intrarea în scenă a tatei, zeci şi zeci concentra, am rugat un prieten să stea tata a reuşit să scape de „primejdie falsă modestie, pot spune că a f spectacolului.

De la şlagăr la profesiune de credinţă

dell' arte, în fapt, un studios temeinic al fi care poate dura ore fără să simţi c-au monologului a fost cu totul alta. Ca să a Stroe în 1949, „Nu-ntreba: câţi ani ai", vârstă de 90 de ani, a vorbit, la cente împreună cu băiatul lor, Eugen, regizor ntreba: câţi ani ai, / Păr cărunt dacă ai, / ani am? Nu ştiu". Text recitat: „pentru c era vorba aici, de „etern june prim / tan-g lansat prin anii '80 de Angela Similea - ş de credinţă, preludiind lectura scrisorii cu Stroe şi impresiile de spectator la „E

Florin Piersic - propus preşedinte al membrilor de onoare ai Comunităţii

EDIȚIE SPECIALĂ

29 iunie 1941

„În duminica aceea..."

65 de ani de la sângerosul Pogrom de la Iaşi

Statul român, prin intermediul Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel", a jucat cel mai important rol în organizarea manifestărilor comemorative de la Iaşi, alături de F.C.E.R., Comunitatea Evreilor din Iaşi şi Universitatea „Al. I. Cuza", Facultatea de Istorie, Centrul de Istorie a Evreilor şi Ebraistică. Institutul a considerat că prezentarea şi dezbaterea numeroaselor aspecte, unele dintre ele necercetate până acum, ale pogromului ieşean ar constitui poate cel mai semnificativ *memento* al acestui eveniment tragic, prezentat în cadrul Conferinței Internaționale „Pogromul de la Iaşi (28-30 iunie 1941): prologul Holocaustului din România". Ea a fost urmată apoi de ceremoniile de comemorare de la cele trei cimitire (Iaşi, Podu Iloaiei şi Târgu Frumos) unde se găsesc înhumate victimele pogromului şi ale „Trenurilor Morții".

Deschiderea Conferinței Internaționale în maiestuoasa sală de consiliu a Senatului Universității „Al. I. Cuza", într-o atmosferă fierbinte (la propriu şi la figurat, unii comparând temperatura din această zi cu cea din urmă cu 65 de ani), a fost onorată de prezența a numeroase personalități din viața politică, socială, culturală românească, la cel mai înalt nivel, diplomați străini, conducerea F.C.E.R. şi a comunității ieşene, alături de cunoscuți istorici şi cercetători ai problemei Holocaustului din țară şi străinătate, ziariști şi un numeros public. Au fost de față consilierul prezidențial *Claudiu Săftoiu*,

Comemorarea pogromului - un reper necesar al conştiinței noastre colective

reprezentându-l pe preşedintele *Traian Băsescu*, ministrul de externe *Mihai Răzvan Ungureanu* (unul dintre moderatorii dezbaterilor care au urmat), reprezentând Guvernul român, E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel, şi E.S. *Nicholas Taubman*, ambasadorul Statelor Unite, prefectul de Iaşi *Radu Prisăcaru*, generalul *Mihail Ionescu*, directorul Institutului pentru Studierea Holocaustului, conducerea Universității ieşene.

Deschizând lucrările conferinței, generalul *Mihail Ionescu* a apreciat că această comemorare reprezintă „un reper necesar al conştiinței noastre colective", menită să prevină ca o astfel de tragedie să se mai repete şi să amintească tinerelor generații de evenimentele dramatice ale unui trecut nu prea îndepărtat. În mesajele citite au fost subliniate ideea asumării trecutului, necesitatea de a menține vie în memorie şi de a transmite tinerei generații învățămintele acestui capitol întunecat al istoriei României, precum şi avertismentul față de reînvierea unor fenomene ca rasismul, xenofobia şi antisemitismul, care au declanşat tocmai evenimentele pe care le comemorăm.

*

Partea de inaugurare a Conferinței s-a încheiat cu două momente solemne - un moment de reculegere în memoria victimelor Pogromului şi înmânarea de către ambasadorul Statelor Unite, *Nicholas Taubman*, a premiilor concursului de eseuri cu tema „Pogromul de la Iaşi", pentru elevii din liceele ieşene. Concursul a fost organizat de Ambasada Statelor Unite la Bucureşti, American Corner Iassy şi Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România. Câştigătorii au fost elevele *Carmen Mădălina Buzdugan* (premiul I), *Andreea Zaharia* (premiul al II-lea) şi *Florina Rodica Avigă* (premiul al III-lea). La concurs au participat 11 licee, iar în final au fost alese 12 eseuri.

TRAIAN BĂSESCU, preşedintele României

O privire critică asupra trecutului şi conştiința propriei noastre responsabilități - urgențe ce nu se diminuează în timp

„În urmă cu 65 de ani, orașul Iaşi a fost scena ororilor şi crimelor care au constituit începutul acțiunii sistematice de eliminare fizică a populației evreieşti din România, la ordinul expres al autorităților politice din acea vreme... Evacuați noaptea din propriile case, terorizați, umiliți, învinuiți pe nedrept, evreii din Iaşi au fost adunați la Chestură, unii dintre ei fiind executați pe loc, alții având parte de o agonie terifiantă, fiind obligați să treacă peste cadavre, închişi până la asfixiere în vagoane de marfă din care au coborât, la capătul călătoriei morții, doar foarte puțini.

Desigur, istoricii cunosc bine aceste fapte. Raportul final al Comisiei Wiesel le înregistrează şi le propune memoriei noastre cu o urgență care nu se diminuează în timp! Este vorba de urgența privirii critice asupra trecutului şi a conştiinței *propriei noastre* responsabilități. Este vorba, de asemenea, de urgența asumării memoriei şi a lecției acestei istorii cutremurătoare.

România a făcut paşi importanți pe calea recuperării istoriei şi a asumării memoriei. În 2005, a fost inaugurat Institutul Național „Elie Wiesel" pentru Studierea Holocaustului din România şi tot anul trecut, cu prilejul Zilei Holocaustului, am lansat un manual de liceu despre *Istoria evreilor*... Ştim că una dintre cauzele favorizante ale ororilor din iunie 1941, de la Iaşi, a fost disponibilitatea populației civile de a participa la o astfel de „vânătoare de oameni"... Rămâne cu neputință de înțeles cum oamenii pot face atât de uşor dovada inumanității față de semenii lor, cum cei care locuiesc împreună de secole cad pradă provocărilor la violență față de cei rămaşi fără apărare, cum prejudecățile se pot transforma în ură şi ura în crimă...".

Dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

Pogromul a reflectat tot ceea ce a însemnat antisemitism, cultivat şi propovăduit la Iaşi în perioada interbelică

„...Vorbind despre Pogromul de la Iaşi ca prolog al Holocaustului din România nu pot să nu amintesc că, de fapt, acesta a avut la bază tot ceea ce înseamnă antisemitism, cultivat şi propovăduit, din nefericire, în Iaşiul - cetate a culturii româneşti - în anii care au precedat cel de-al doilea război mondial. Pogromul de la Iaşi a fost o groaznică întruchipare a principiului potrivit căruia a învinovăți evreii asigură o explicație simplă, foarte uşor de preluat, pentru toate nereuşitele din viața celor mulți. De aici până la cunoscuta «soluție finală» drumul nu a fost atât de lung, iar rezultatele în cazul Pogromului de la Iaşi le cunoaştem: peste 10.000 de evrei ucişi... Importanța temei abordate astăzi, aici, rezidă nu doar în faptul că se referă la un eveniment tragic de acum 65 de ani, ci şi în nevoia de recurs la actualitate. Este trist, dar adevărat: în ultimul deceniu, în numeroase regiuni ale lumii, dar mai ales în Europa, asistăm la relansarea antisemitismului. Este de neadmis ca, după suferințele Holocaustului, să apară incidente antisemite... Nu cu aceeaşi intensitate ca în Europa Occidentală, manifestări de antisemitism se înregistrează şi în România. Din păcate, în ultima perioadă, asistăm şi la renaşterea sub formă instituțională a legionarismului. Se afirmă tot mai deschis mişcări politice fățiş legionare sau care se inspiră din ideologia legionară, cum este «Noua Dreaptă».

Comunitatea internațională încearcă să contracareze acest fenomen, lansând un apel liderilor lumii să adopte o atitudine fermă şi măsuri adecvate pentru stoparea manifestărilor antisemite. O grăitoare expresie, în acest sens, este adoptarea recent, de către Parlamentul României, a Legii pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor şi simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob şi a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârşirea unor infracțiuni contra păcii şi omenirii... În forma sa finală, această Lege aduce câteva prevederi noi, de o deosebită însemnătate, pentru reducerea la maximum a echivocului unor interpretări care să facă neaplicabile prevederi de substanță...

Permiteți-mi să folosesc acest prilej pentru a-mi exprima convingerea că organele abilitate ale statului român vor acționa cu adevărat în spiritul legii, declanşând, fără tărăgănare, procedurile cuvenite pentru sancționarea de către justiție a celor care încalcă legea...".

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Otrava antisemitismului şi xenofobiei nu a dispărut

„...Faptul că această conferință are loc la Iaşi are o însemnătate specială, deoarece Iaşiul este un oraş care a fost martor la două aspecte diferite ale comportamentului uman... Iaşiul a fost oraşul *în care* evrei şi neevrei au trăit şi au muncit împreună, în spiritul toleranței şi al respectului reciproc. Pe de altă parte, există Iaşiul întunecatelor zile din anul 1941, când omul - creat după chipul lui Dumnezeu - a devenit încarnarea diavolului, sau Cain care şi-a omorât fratele. Lumea liberă şi democratică trebuie să învețe din trecutul cel cumplit, pentru a face tot ce îi stă în putere pentru ca rasismul, aşa cum a fost practicat de către duşmanii omenirii şi ai lui Dumnezeu, să nu mai pună niciodată lumea în pericol. Monstrul urii şi rasismului care amenință omenirea are multe fețe, una dintre ele fiind *negarea Holocaustului şi diminuarea impactului pe care* acesta l-a avut. Nu trebuie să ne amăgim cu gândul că pericolele rasismului sunt marginale sau că otrava antisemitismului şi xenofobiei a dispărut pur şi simplu. Societatea cultă nu trebuie să rămână indiferentă la răbufnirile xenofobe ale unor «conducători nebuni»...".

MIHAI RĂZVAN UNGUREANU, ministrul afacerilor externe

Până nu demult, istoria Holocaustului românesc era un subiect tabu

„Istoria impresionantă a evreilor din Iaşi este marcată, din păcate, şi de evenimente tragice. Pogromul de la Iaşi din vara anului 1941 şi «Trenurile Morții» au reprezentat apogeul tragic al unui şir de incidente inacceptabile ale căror victime au fost oameni obişnuiți, ucişi în urma unor acțiuni cărora nimeni nu le va putea găsi vreodată vreo justificare. La 65 de ani depărtare de cumplitele evenimente din zilele de 28 şi 29 iunie 1941, ne aflăm astăzi la Iaşi pentru a aduce un pios omagiu acelor concetățeni ai noştri care au căzut victimă însângeratelor acțiuni conduse de autoritățile române din acea vreme, pentru un singur şi de neiertat «păcat»: acela de a fi evrei... Conferința... ne oferă astăzi, la 65 de ani de la acele zile de coşmar, oportunitatea de a prezenta cele mai recente studii privind Holocaustul din România, în general şi, în special, episodul Pogromului de la Iaşi... Subliniez importanța organizării unor astfel de evenimente în țara noastră, o țară unde până nu demult istoria Holocaustului românesc era un subiect *tabu*, şi insist asupra necesității asigurării unei continuări pe măsură, diseminarea informațiilor fiind absolut necesară la nivelul societății din țara noastră, precum şi în rândul instituțiilor de învățământ. Amploarea inimaginabilă pe care a căpătat-o ura în trecut şi crimele de neînțeles care au urmat sunt motivele pentru care trebuie să ne asigurăm că asemenea lucruri nu se vor mai repeta. Datoria noastră de onoare este de a lupta, într-un front comun, împotriva oricărei manifestări de intoleranță pe criterii etnice sau religioase...".

E.S. RODICA RADIAN-GORDON, ambasadorul Statului Israel în România

Educația – cel mai eficient mijloc de combatere a prejudecăților

„...În România, procesul de «recuperare» a trecutului a început în urmă cu mai puțin de un deceniu şi s-a concretizat în ultimii trei ani cu decizia preşedintelui Iliescu de a forma o Comisie Internațională pentru Studierea Holocaustului în România, urmată de decizia sa, ca şi de cea a preşedintelui Băsescu, de a aplica recomandările acestei Comisii... Educația este, în orice societate, cel mai eficient instrument în combaterea ignoranței şi a prejudecăților, mai ales când vorbim despre extremism, xenofobie şi antisemitism. În ultimii ani asistăm la un efort constant de îmbunătățire a specializării profesorilor de istorie în vederea predării Holocaustului elevilor din clasele superioare şi celor de la liceu... În acelaşi timp trebuie acordată o deosebită atenție societății, în general, şi elitelor şi formatorilor de opinie, în special. Sper că mass media va realiza propria sa importanță în răspândirea unor informații corecte asupra acestui capitol din istoria României...

România are o foarte bună legislație privind interzicerea organizațiilor şi simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob şi a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârşirea unor infracțiuni contra păcii şi omenirii. Revine autorităților române responsabilitatea de a aplica această legislație ori de câte ori va fi cazul...".

E.S. NICHOLAS TAUBMAN, ambasadorul S.U.A. în România

România a înregistrat un progres enorm prin ruperea unei tăceri de 65 de ani...

„...În urmă cu exact 65 de ani, străzile orașului Iaşi răsunau din cauza sticlelor sparte, a focurilor de armă, a țipetelor şi, mai târziu, din cauza lacrimilor a mii de oameni izgoniți din casele lor şi trimişi spre orori inimaginabile. Cu toate acestea, în fața acestor orori, în unele cartiere ale orașului era doar Tăcere. Pe unul dintre zidurile Muzeului Memorial al Holocaustului din S.U.A. este scris următorul citat: «Să nu fii victimă. Să nu fii agresor. Mai presus de toate, să nu fii spectator». Este un citat care ilustrează... miezul dilemei Holocaustului - victimele, agresorii şi spectatorii. De asemenea, ne aminteşte că trebuie să rămânem vigilenți pentru ca societățile noastre să nu mai calce niciodată pe acest drum.

România a înregistrat un progres enorm prin ruperea unei tăceri de 65 de ani privind istoria Holocaustului din această țară... prin crearea, în 2005, a Institutului „Elie Wiesel" pentru Studierea Holocaustului din

Continuare în pag. II

POGROMUL DE LA IAŞI – analizat prin prisma adevărului

Conferința Internațională „Pogromul de la Iași (28-30 iunie 1941): prologul Holocaustului din România“ s-a desfășurat în trei sesiuni și o masă rotundă. Prima - moderată de ministrul afacerilor externe, **MIHAI RĂZVAN UNGUREANU** - a avut drept tematică „Istoriografia românească și străină privind Pogromul de la Iași“.

În comunicarea sa, „Responsabilitatea autorităților statului pentru înscenarea, pregătirea și executarea pogromului de la Iași și stabilirea numărului victimelor“, istoricul israelian **JEAN ANCEL** a demonstrat, pe baza ultimelor cercetări și a celor mai noi documente, faptul de netăgăduit că Pogromul de la Iași a fost o operațiune antisemită românească, planificată, pregătită și executată la ordinul lui Antonescu, de către armată și nu de către legionari, și că unități ale armatei germane, prezente la Iași, i-au ajutat pe români, dar nu au fost organizatorii acestuia, așa cum s-a susținut și de către Antonescu și în timpul regimului comunist. În perioada 1948-1989, s-a încercat să se treacă sub tăcere pogromul sau, dacă s-a amintit, s-a vorbit despre „asasinarea antifasciștilor“. Un alt aspect dureros scos în evidență de autor a fost implicarea unei părți a populației orașului, persoane făcând parte din cele mai diverse categorii sociale și de vârstă, inclusiv vecinii evreilor, care „s-au dovedit cei mai răi dușmani“. Totuși, autorul a subliniat că nu toți locuitorii Iașiului au participat la pogrom. Timp de 50 de ani, a arătat istoricul, nu au fost cunoscute o serie de documente, iar altele au fost falsificate. Referindu-se la numărul victimelor, acesta a fost stabilit de Comunitatea Evreiască din Iași (14.850), cu foarte multe dificultăți, deoarece autoritățile ieșene din timpul războiului nu au permis realizarea unui recensământ în rândul familiilor evreiești și nu au eliberat nici un certificat de deces după pogrom. (Într-un număr viitor - extrase pe larg din comunicare)

În comunicarea „Pogromul de la Iași în imagini“, **RADU IOANID** (S.U.A.) a prezentat colecția de fotografii despre pogrom, aflată la Muzeul Holocaustului din Washington, numărul mare de imagini (120), proveniența lor, caracterul excepțional, de unicat, al unora dintre ele, care se referă atât la diferite aspecte ale pogromului propriu-zis, cât și la victimele „Trenurilor Morții“. Istoricul a menționat că acest rezultat s-a obținut pe baza „colaborării exemplare“ pe care Muzeul american o are cu S.R.I., Arhivele Statului, ale M.A.E., M.A.I. și alte instituții românești.

Referatul „Pogromul de la Iași reflectat în documentele de arhivă germane“, al cercetătorului român **OTTOMAR TRAȘCĂ**, a susținut, pe baza a numeroase documente de arhivă, rapoarte, jurnale, însemnări germane, teza potrivit căreia nu armata germană a fost autorul pogromului ieșean, că a existat uneori o implicare a militarilor germani, dar în mod neorganizat, iar în întreaga acțiune - atât în Pogrom, cât și în „Trenurile Morții“ - atât autorii, cât și executanții au fost români.

Două referate ale unor istorici israelieni - **TUVIA FRILING** și **RAPHAEL VAGO** - s-au ocupat de reacția evreilor din Palestina la Pogromul de la Iași. Primul - „Reacția executivului Agenției Evreiești din Ierusalim la informațiile despre masacrul de la Iași, ca prolog la răspunsul său la «oferta de răscumpărare din Transnistria»“, a analizat tentativele de salvare prin răscumpărare a 70.000 de evrei deportați în Transnistria. În ultimă instanță, Agenția Evreiască ar fi acceptat planul, dar americanii și britanicii l-au respins, așa cum a fost respins și un plan similar vizând răscumpărarea unor evrei unguri. În cel de-al doilea referat, „Comunitatea evreiască (*Yșuvul*) din Palestina și situația din România în 1940“, *Raphael Vago* a vorbit despre sursele de informații, precare în 1940, de care dispuneau evreii din Palestina și concluziile la care au ajuns autoritățile decizionale în ce privește situația din România. Pogromul de la Iași, a arătat autorul, nu a avut un ecou imediat în Palestina, s-a considerat, chiar după pogromurile din București și Iași, că România nu reprezenta „un pericol la nivel înalt“ în ce privește situația evreilor, că aceste acțiuni au fost incidente izolate și că Pogromul de la Iași era mult mai puțin important comparativ cu evenimentele din Orientul Mijlociu, cum a fost pogromul din Bagdad.

În comunicarea „Locul Pogromului de la Iași în cadrul Holocaustului din România“, cercetătorul german **ARMIN HEINEN** a descris cele cinci etape ale violenței față de evrei care s-au finalizat apoi în Pogromul din Iași și în deportarea evreilor români.

*

Cea de a doua sesiune - moderată de profesorul **MICHAEL SHAFIR**, de la Universitatea „Babeș-Bolyai“ din Cluj - s-a întitulat „Reprezentarea Pogromului de la Iași în artă, opere literare, discursuri publice“.

Dr. **LYA BENJAMIN**, în comunicarea „Imaginea Holocaustului în arta plastică“, a vorbit despre valoarea istorico-documentară a lucrărilor unor artiști, create cu riscul vieții, în lagărele de muncă sau de exterminare fizică, dar - a subliniat ea - au relevanță și lucrările martorilor oculari sau ale supraviețuitorilor, create după eliberare. În ceea ce privește Pogromul din Iași, domnia-sa a prezentat „mărturiile iconografice ale unui personaj enigmatic care semna Sol. Omovici“, neidentificat nici până astăzi, în pofida cercetărilor efectuate de domnia-sa. În urma artistului au rămas: un album tipărit și două albume de fotografii cu reproduceri din opera sa, pe care dr. Lya Benjamin le-a prezentat și analizat.

MIHAI DINU GHEORGHIU (Franța) și **ANDREI OIȘTEANU** (România) s-au ocupat de Pogromul de la Iași reflectat în literatură. În „Istorie și ficțiune în romanul lui Curzio Malaparte, *Kaputt*, despre pogromul din Iași“, *Mihai Dinu Gheorghiu* a analizat istoricul romanului, autenticitatea celor descrise, contradicțiile din carte față de reportajele de război ale autorului și impactul acestei creații asupra opiniei publice, fiind prima mărturie literară despre Pogromul de la Iași. În „Masacrul de la Iași în *Jurnalul* lui Mihail Sebastian“, prof. *Andrei Oișteanu* a descris modul în care a receptat scriitorul evenimentele, pogromul ieșean marcându-l atât de puternic încât i-a fost imposibil să scrie despre el.

În „Memorie și traumă - Pogromul din Iași în memorialistica supraviețuitorilor“, cercetătorul **ȘTEFAN IONESCU** (România) a relatat modalitatea în care supraviețuitorii au evocat Pogromul din Iași. Autorul a explicat întârzierea apariției unor

---

E.S. NICHOLAS TAUBMAN, ambasadorul S.U.A. în România

România a înregistrat un progres enorm prin ruperea unei tăceri de 65 de ani...

Urmare din pag. I România... prin stabilirea la 9 octombrie a Zilei Naționale de Comemorare a Holocaustului, zi care comemorează prima deportare a evreilor români...

În același timp, guvernul a luat măsuri importante pentru a preda liceenilor adevărul despre ceea ce s-a întâmlat la Iași și nu numai, în timpul acestei perioade tragice. Încurajez extinderea acestui efort inclusiv în universități, unde, din păcate, unii profesori de istorie continuă să nege existența Holocaustului în această țară, precum și responsabilitatea lui Antonescu în acest sens. Îi îndemn pe toți românii să cunoască mai bine adevărata istorie a Holocaustului și a antisemitismului din România, precum și viața dinamică a evreilor care a fost, odată, parte integrantă a societății românești... Nu putem păstra tăcerea atunci când unii reprezentanți ai mass media comunică jumătăți de adevăr despre Holocaust sau când aceștia par să glorifice criminali de război. Nu putem rămâne spectatori atunci când tinerii sunt influențați de mișcările extremiste prin limbaj instigator la ură și prin imagini ale legionarismului. De asemenea, nu putem rămâne indiferenți atunci când, pe scena politică națională, există oameni care continuă să promoveze antisemitismul, xenofobia și bigotismul...“.

E.S. WILFRIED GRÜBER, ambasadorul Germaniei în România

Cercetarea istorică a scos la iveală responsabilitatea regimului Antonescu și a autorităților române

„...Pogromul de la Iași ar fi fost de neconceput fără apariția național-socialismului în Germania și a maniei rasiale a lui Hitler... Totuși, cercetarea istorică a scos la iveală în mod clar și responsabilitatea regimului Antonescu și a autorităților române. Dominația nazistă și cel de-al doilea război mondial au provocat, pe continentul nostru, moartea a milioane de oameni, devastare și, nu în ultimul rând, distrugerea aproape totală a evreimii europene... Germania și-a asumat răspunderea pentru crimele trecutului... Responsabilitatea pentru Holocaust face parte din identitatea germană... În Germania, explicarea Holocaustului constituie parte integrantă a învățământului școlar...“.

PAUL SHAPIRO, director al Centrului pentru Studii Avansate în domeniul Holocaustului la Muzeul Memorial al Holocaustului din Washington

La Iași a avut loc asasinarea democrației și a umanismului românesc

„...Potrivit rapoartelor serviciilor secrete, numărul victimelor pogromului de la Iași ar fi fost de 13.260 de persoane... Mii de evrei au fost căsăpiți în casele lor, pe străzile Iașiului... mii de oameni au fost măcelăriți numai fiindcă erau evrei și numai fiindcă au locuit la Iași, oraș în care s-au format o serie de lideri politici care au susținut antisemtitsmul... Pogromul de la Iași este un capitol cutremurător al istoriei evreilor români, dar tragedia evreilor români este și tragedia istoriei României... Pogromul... a fost realizat de guvernul Antonescu, dar, din păcate și o parte din populația civilă a participat la această acțiune... Cum a fost oare posibilă o astfel de tragedie? De fapt, la Iași au fost asasinate democrația și umanismul românesc...“.

Ing. PINCU KAISERMAN, președintele Comunității Evreilor din Iași

Faptele nu trebuie disimulate

„...Simpozionul de față a fost posibil și datorită faptului că sute de documente - interzise cercetării în anii totalitarismului - sunt astăzi studiate, cercetate, publicate, ceea ce va înlesni un rodnic schimb de păreri, din care ADEVĂRUL va fi câștigătorul real. Sperăm că el va fi, totodată, și un memento pentru viitor, ca omenirea să-și păstreze vigilența mereu trează, încât «somnul rațiunii» să nu mai fie posibil... Convingerea noastră este că nu prin disimularea adevărului, nu prin cosmetizarea faptelor odioase din acea perioadă vom obține o mai bună înțelegere interumană, sau vom schimba percepția - uneori eronată - despre evrei și despre caracterul lor, judecat adeseori în mod subiectiv. Prin asumarea conștientă a vinovăției vom intra - în acest început de mileniu trei - acolo unde ne este locul de drept, în marea familie europeană în care valorile perene ale umanității și ale civilizației ne vor fi model și ghid de conduită...“.

RADU PRISĂCARU, prefectul Municipiului Iași

O tragedie care nu trebuie să se mai repete

„...În fiecare an când comemorăm evenimentele dureroase de la Iași trebuie să atragem atenția asupra evenimentelor de atunci pentru ca o astfel de tragedie să nu se mai repete niciodată. Ieșenii nu au voie să uite cele întâmplate, de aceea, activitatea Centrului de Studii Ebraice de la Iași are o importanță deosebită în cunoașterea trecutului...“.

Prof. DUMITRU OPREA, rectorul Universității „Al. I. Cuza“ din Iași

Centrul de Studii Ebraice – un mijloc important de dezvăluire a realității iudaice

„...În timpul unei vizite efectuate la Bruxelles, în 2002, de o delegație a Universității, ne-a oprit un cetățean care ne-a auzit vorbind românește. Ne-a întrebat de unde suntem și, când ne-a auzit răspunsul, ne-a întrebat: «Când aveți de gând să spălați rușinea de pe fața Iașiului?». Ne-am dat seama că niciodată dorința de a înființa Centrul de Studii Ebraice, ca un mijloc de a dezvălui adevărul, nu a fost atât de acută ca atunci. Ne bucurăm că în mesajul său, Paul Shapiro a vorbit și despre românii buni din Iași, care i-au ajutat pe evrei... Mulțumesc tuturor participanților, în numele celor din Iași care vor să demonstreze că sunt așa cum sunt...“.

volume de amintiri despre Holocaust prin procesul dureros al evocării memoriei acestei tragedii. El a subliniat caracterul nuanțat al evocărilor, arătând că martorii au vorbit şi de ajutorul dat de români pentru salvarea evreilor.

Profesorul **LIVIU ROTMAN** (România) a abordat un subiect mai puțin cercetat până acum. În comunicarea „Masacrul de la Iaşi din 28-29 iunie 1941 în istoriografia şi propaganda comunistă", el a descris atitudinea intenționată a autorităților comuniste de a se trece sub tăcere evenimentele de la Iaşi. În general, a arătat autorul, documentele de partid reflectă o eludare a combaterii antisemitismului în perioada activității ilegale, regăsindu-se chiar expresii xenofobe, şovine, antisemite. Într-un document de poziție al partidului din 1941, nu se amintește nimic despre evenimentele de la Iaşi sau despre legile antisemite, ci numai despre războiul antisovietic, iar un document paralel, care menționează evenimentele de la Iaşi, vorbește despre „masacrarea a 2.000 de patrioți români", teză reluată mai târziu şi de Ceauşescu. Publicarea în 1945 a unui amplu reportaj despre pogromul din Iaşi într-un ziar ieşean al partidului comunist a fost considerat mai târziu „o gravă greşeală politică, o acțiune de propagandă sionistă", a menționat autorul. Supraviețuitori ai Holocaustului erau ignorați, se considera că se vorbeşte prea mult despre suferința evreiască (Gheorghiu-Dej). În istoria lui Roller nu se amintește despre Pogromul din Iaşi. Aceeaşi atitudine de tăcere s-a constatat şi după 1960, a arătat Liviu Rotman.

În comunicarea „Tragedia evreiască de la Iaşi din iunie 1941, în presa vremii", cercetătorul **GEORGE VOICU** (România) a evocat felul în care o serie de publicații antebelice şi din timpul războiului au propagat ideologia antisemită, incertitudinea de orientare după rebeliunea legionară şi revenirea la paroxismul antisemit după izbucnirea războiului, când s-a insistat asupra tezei iudeo-bolşevismului, afirmându-se că la Iaşi au fost executați 500 de iudeo-comuniști.

Profesorul **VICTOR NEUMANN** (România) a cercetat felul în care s-au regăsit evenimentele de la Iaşi în presa din provincie. În comunicatul „Pogromul de la Iaşi reflectat în presa din Banat", el s-a ocupat de publicațiile timişorene de limbă română, arătând că acestea au fost conduse şi redactate de intelectuali şi publiciști de nivel mediu care publicau articole rasiste, antisemite şi biologiste, iar când a fost vorba de evrei, au recepționat toate mesajele din presa centrală de extremă dreapta.

*

Cea de-a treia sesiune - moderată de **ALEXANDRU FLORIAN**, directorul executiv al Institutului Național pentru Studierea Holocaustului în România „Elie Wiesel" - s-a intitulat „Istorie şi memorie. Mărturii ale supraviețuitorilor şi ale martorilor".

Referatele prezentate despre acest subiect au fost completate de evocările dureroase ale acelor zile, făcute de doi supraviețuitori ai „Trenurilor Morții" - **LEONARD ZAICESCU** şi **IANCU ZUCKERMAN**. La acestea s-a adăugat comunicarea lui **ADRIAN CIOFLÂNCĂ** (România), „Istorie şi memorie individuală. Mărturia lui **LEIZER FINKELSTEIN**, supraviețuitor al celui de-al doilea „Tren al Morții" - bazată pe mai multe interviuri, precum şi pe documentele personale ale celui intervievat. În aceste mărturii, L. Finkelstein rezumă şi confirmă episoade importante ale Holocaustului din România, ele referindu-se nu numai la „Trenurile Morții", ci şi la viața lui în lagărele din Basarabia şi de la Predeal.

Cercetătoarea **ANCA CIUCIU** (România) a abordat acest subiect pe baza amintirilor unor membri de familie ai victimelor, în comunicarea „Pogromul de la Iaşi şi «Trenurile Morții». Mărturii din fişe de anchetă ale Congresului Mondial Evreiesc (1945)". Aceste fişe, a subliniat autoarea, reprezintă evocări cutremurătoare despre cele întâmplate la Iaşi, reflectând durerea şi disperarea multora care nu au aflat nimic despre membrii familiilor lor transportați cu „Trenurile Morții" şi care, şi după patru ani, mai sperau într-o minune, în supraviețuirea lor.

În comunicarea „Istoriografie şi memorii concurente. Perspective asupra Pogromului de la Iaşi", **DORIN DOBRINCU** (România) a prezentat preocuparea contemporanilor pentru menținerea memoriei Pogromului pentru ca cei vinovați să fie traşi la răspundere. Ca şi alți referenți, cercetătorul a subliniat că, după 1948, nu a existat o dezbatere publică asupra Holocaustului, singura lucrare despre Pogromul din Iaşi fiind publicată în 1978, în care se vorbeşte despre responsabilitatea exclusivă a armatei germane şi a legionarilor în pogrom, iar în ce priveşte victimele, se vehiculează cifra de 3.232.

În final, **GABRIEL STAN** (România), în referatul „Predarea Holocaustului în România - probleme educaționale", şi-a prezentat cele două proiecte educaționale destinate profesorilor de istorie care se ocupă de predarea Holocaustului şi care sunt puse în aplicare în cadrul programei de învățământ, împreună cu manualul lansat în octombrie 2005.

*

Cele trei sesiuni au fost urmate de o „Masă rotundă", intitulată „Ce s-a întâmplat în 1941 la Iaşi? O dezbatere terminologică privind tragedia evreilor ieşeni", moderată de cercetătorul *George Voicu*, de la Institut. Numeroşi participanți au încercat să găsească cea mai potrivită terminologie şi definiție pentru cele petrecute la Iaşi.

Manifestările comemorative de la Iaşi au fost oglindite de presa scrisă, numeroase posturi Tv. şi radio, agențiile Mediafax, Rompres, Rador. De asemenea, ziare din Israel, posturi de radio şi agenții de presă străine au relatat despre acest eveniment.

Lacrimi, evocări dureroase şi avertismente

la ceremoniile de comemorare de la gropile comune ale victimelor Pogromului de la Iaşi

Momentele comemorative au continuat a doua zi, la cele trei cimitire evreieşti - de la Iaşi, Podu Iloaiei şi Târgu Frumos - unde se găsesc gropile comune ale victimelor pogromului şi ale „Trenurilor Morții". Numeroasa asistență - din care au făcut parte reprezentanți ai autorităților centrale şi locale ieşene, ai cultelor, ambasadorii Statului Israel şi S.U.A., conducerea F.C.E.R. şi a Cultului Mozaic, a Comunității Evreieşti din Iaşi, membrii comunității şi ieşeni care au vrut să aducă un pios omagiu memoriei victimelor - a participat la ceremoniile religioase şi a ascultat mesaje de evocare a tragicelor evenimente din acele zile şi de atenționare asupra pericolului reînvierii urii față de semeni, sub forma antisemitismului, rasismului, xenofobiei.

Deschizând ceremoniile de la Cimitirul Evreiesc din Iaşi, ing. *Pincu Kaiserman*, președintele comunității, a evocat zilele sângeroase ale Pogromului, subliniind: „Repetăm an de an această comemorare, spre a aminti acelora care ar încerca să răpească dreptul fiecărui om la o viață demnă şi liniştită că fapta lor nu va scăpa nepedepsită de către spiritul de dreptate şi solidaritate".

În mesajul său, Î.P.S. *Daniel*, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, şi-a exprimat solidaritatea față de comunitatea evreiască din România şi din Iaşi, amintind despre implicarea Bisericii Ortodoxe şi a creştinilor ortodocşi din Iaşi în salvarea evreilor în timpul pogromului, doi preoți ortodocşi pierzându-şi viața în această acțiune. „Să veghem ca astfel de orori să nu se mai întâmple şi să nu uităm pe cei ce şi-au pierdut viața ca victime ale violențelor şi cruzimii din acea vreme", şi-a încheiat mesajul Înalt Prea Sfințitul Daniel. E.S. Episcopul *Petre Gherghel*, de la Episcopia Romano-Catolică din Iaşi, a transmis, în mesajul său, „un gând pios pentru cei care

au căzut victimă urii şi nedreptății... Niciodată aşa ceva, niciodată moarte, viața este sfântă, un dar de la Dumnezeu, care trebuie apărată". Un avertisment grav a fost rostit de Rabinul *Abraham Ehrenfeld*. „De 65 de ani... ne adunăm să-i plângem pe cei nevinovați... deoarece suntem datori să spunem lumii, mai ales generației viitoare, ce a fost în acele zile sângeroase, pentru ca ei să înțeleagă şi să lupte pentru ca astfel de lucruri să nu se mai întâmple... Să ne rugăm pentru sufletele celor morți în chinuri groaznice... Să fim atenți când răul apare şi să luptăm ca el să dispară din viața noastră", a arătat vorbitorul. Evocând „coşmarul de la Iaşi", persecuțiile la care a fost supus poporul evreu „mai mult decât alte popoare", Marele Rabin *Menachem Hacohen* a scos în evidență, în mesajul său, că „Şoah-ul - Holocaustul - care a lovit poporul nostru nu a fost un accident al istoriei, ci produsul propagandei şi incitării, al urii fără rost din vremuri străvechi". Dar, „vom merge mai departe în credința noastră evreiască, ştiind că s-a produs o schimbare majoră în statutul nostru", prin crearea Statului Israel, „scut şi adăpost al poporului evreu... Nu poate exista iertare pentru ucigaşi... circumstanțe atenuante sau prescrieri pentru crimele lor..." - a conchis Marele Rabin Hacohen. „Ceea ce s-a întîmplat la Iaşi în vara anului 1941 nu este doar o problemă a comunității evreieşti... este o problemă a tuturor, a noastră, cei de astăzi şi cei de mâine, pentru care rațiunea, discernământul, toleranța reciprocă trebuie să împiedece recidiva unor asemenea orori" - a arătat, în discursul său, primarul oraşului Iaşi, *Gheorghe Nechita*. „Datoria noastră, a tuturor este de a lupta ca astfel de evenimente să nu se mai repete. Important este viitorul, ca să ne asigurăm că nu va mai exista intoleranță, nerespectarea demnității umane, crime ale oamenilor împotriva oamenilor, indiferent de rasă şi religie", a spus, la rândul său, *Lucian Fleişer*, președintele Consiliului Județean Iaşi.

„Nu pot să accept reînvierea hidrei antisemitismului, xenofobiei, rasismului"

Evocând momentele tragice de la Iaşi, pe „acei oameni care au murit numai fiindcă în vinele lor curgea sânge evreiesc nevinovat", deputat dr. *Aurel Vainer*, președintele F.C.E.R., şi-a exprimat speranța şi convingerea „că pe aceste meleaguri şi în întreaga Românie nu se vor mai repeta vreodată astfel de evenimente tragice. Ca cetățean al României, fidel acestei țări până la capăt... ca şi față de Statul Israel... nu pot să accept şi să cred că în România de astăzi, ca de altfel şi în alte părți din Europa, hidra antisemitismului, a xenofobiei, a rasismului a reînviat", a spus domnia-sa. Vorbitorul a evocat pericolul reînvierii extremei drepte, subliniind: „Îmi exprim convingerea, ca reprezentant la vârf al celor 10.000 de suflete care reprezintă membrii comunității evreieşti din România, că asemenea lucruri îngrozitoare ca cele de la Iaşi nu se vor mai întâmpla vreodată". Dr. Aurel Vainer şi-a exprimat speranța că Legea de condamnare a antisemitismului, xenofobiei, rasismului, preamăririi cultului criminalilor de război, votată recent de Parlament, se va aplica cu adevărat. „Dacă nu intervenim acum şi direct, istoria nedreaptă, atât de crudă pentru poporul evreu, ar putea să se mai repete. Nu este vorba numai despre noi, ci despre toți semenii, toate ființele umane care nu trebuie să mai treacă prin ceea ce a fost", a arătat vorbitorul, lansând un apel către toți cei de față, indiferent de religie, să-şi unească forțele pentru a împiedeca reînvierea răului.

În mesajul său, *Virgil Nițulescu*, secretar de stat la Ministerul Culturii şi Cultelor, s-a adresat generațiilor mai tinere, arătând că această comemorare evocă „suferințele, peste limita imaginației, distrugerea, în mod deliberat, a ființei umane... De asemenea, ne aduce aminte şi de actele de curaj din timpul Holocaustului ale unora dintre victime şi martori, acte de solidaritate şi de adevărat umanism. Este vorba şi de o lecție de rememorare a victimelor Holocaustului, de grija de a nu le dezonora amintirea, permițând manifestarea unor prejudecăți rasiale, xenofobe, antisemite". În cadrul ceremoniilor, *Leizer Finkelstein*, supraviețuitor al „Trenurilor Morții", a evocat momentele de groază prin care a trecut în acea duminică sângeroasă. La rândul său, prof. *Iancu Wexler*, președintele Comunității Evreieşti din Roman, a zugrăvit tabloul îngrozitor al celor înghesuiți într-unul din „Trenurile Morții", vii şi morți, care s-a oprit la gara Roman, şi gestul cu totul excepțional al dnei Viorica Agarici, președinta Crucii Roşii din localitate, care, înfruntând autoritățile, a oprit garnitura, a acordat ajutor victimelor, salvând în acest fel de la moarte sigură 1.000 de evrei ieşeni. În 1983, ca recunoaştere a gestului ei excepțional, Statul Israel i-a acordat dnei Agarici titlul de „Drept între Popoare". „Îmi exprim convingerea că organele abilitate ale statului vor interveni cu hotărâre pentru stârpirea fenomenelor de antisemitism, manifestate încă în moduri diferite şi că toți cei vinovați vor fi aspru pedepsiți în spiritul şi litera legilor statului de drept", a spus, în încheierea discursului său, prof. Iancu Wexler.

*

În continuarea ceremoniilor, cei prezenți au participat la alte momente dureroase, mergând la groapa comună a victimelor pogromului, aflată în apropierea mormintelor eroilor evrei căzuți în războaiele pentru România. Aici a avut loc depunerea de coroane din partea Preşedinției României, a Ministerului Afacerilor Externe, a Ambasadelor S.U.A. şi Israelului, Prefecturii, Consiliului Județean şi Primăriei din Iaşi, a Institutului Național pentru Studierea Holocaustului, a F.C.E.R., a Comunității Evreieşti din Iaşi şi a Universității „Al. I. Cuza" din Iaşi. Acest moment a fost urmat de rugăciuni în memoria victimelor - „Eil Mule Rahamim" şi „Kadiş" - rostite de Rabinul *Abraham Ehrenfeld*.

Ceremonii de comemorare s-au desfăşurat şi la gropile comune de la cimitirele din Podu Iloaiei şi din Târgu Frumos, în prezența autorităților locale, care, în scurte alocuțiuni, au evocat momentele tragice şi s-au angajat să facă în aşa fel ca aceste lucruri să nu se mai repete. Au fost depuse coroane de flori, iar Rabinul Ehrenfeld a rostit rugăciunile pentru morți. La cele două cimitire a fost prezentă şi E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în România, care, la Târgu Frumos, unde sunt înmormântați bunicii săi şi un unchi, a evocat în câteva cuvinte amintirile tatălui său despre acei ani dramatici, de prigoană a evreilor din această localitate.

Cei prezenți la manifestările de la Iaşi au participat şi la un „Traseu al memoriei Pogromului de la Iaşi", oprindu-se la clădirea fostei Chesturi unde a fost ucis un mare număr de evrei, la Sinagoga Mare şi la Monumentul Victimelor Pogromului, precum şi la fostul Spital Israelit unde au fost îngrijiți cei răniți în timpul Pogromului. Cu acest prilej, la inițiativa istoricului dr. *Lya Benjamin* şi a dr. *Irina Cajal Marin*, cu sprijinul dlui *Iancu Zuckerman*, supraviețuitor al „Trenurilor Morții", în jurul Monumentului au fost aşezate afişe de mari dimensiuni care reprezenau imagini din timpul pogromului, iar lângă Monument a fost instalat un panou cu o hartă ce schița traseul pogromului, ilustrat cu fotografii ale evenimentelor sângeroase de la Iaşi.

Un simpozion cu o profundă semnificație morală

Opinii ale unora dintre participanți despre conferința internațională

MIHAI RĂZVAN UNGUREANU, ministrul afacerilor externe

„În primul rând, trebuie să vă spun că şi ca ieşean, şi ca istoric, sunt mulţumit de reuşita organizării acestui simpozion la Iaşi. Parafrazându-l pe Elie Wiesel, că oraşul meu natal se află în geografia durerii, există acolo şi îşi expiază cumva simbolic o istorie complicată şi tragică. Ceea ce acest oraş a pierdut în atâţia ani de comunism a fost conştiinţa propriei istorii şi, mai mult decât atât, şi-a pierdut memoria. Aceste simpozioane au un rost care nu este doar ştiinţific, ci profund moral, pentru că restituie o memorie care trebuie luată aşa: acest oraş a fost multicultural, a avut nenumărate comunităţi, oamenii s-au înţeles bine între ei şi a avut momente când ceea ce părea paradisul, a devenit infern. Aceste lucruri trebuie ştiute. În plus, după cei care au venit la conferinţă, după natura preocupărilor ştiinţifice, după numărul mare al celor care au umplut sala Senatului Universităţii, ne putem da seama ce şansă istoriografică enormă a fost oferită acestei secvenţe de istorie românească, şansa de a putea fi tratată în nenumărate perspective, unele dintre ele complet noi. Se poate spune că s-a dat acum mult mai mult profil, mult mai mult contur evenimentului istoric, ceea ce a ridicat breasla istoricilor acolo unde trebuie să se afle, pe culmea elitei intelectuale".

E.S. RODICA RADIAN-GORDON, ambasadorul Statului Israel la Bucureşti

„A fost un eveniment foarte reuşit, păcat că timpul a fost prea scurt şi nu a fost loc de mai multe discuţii. Subiectul Pogromului a fost abordat din mai multe direcţii, referatele au fost foarte reuşite, iar cuvintele supravieţuitorilor - deosebit de emoţionante. Mi-am dat seama că şi celelalte secţiuni au fost la un nivel foarte înalt. Şi mă bucur că am avut posibilitatea să particip. Dacă această manifestare va avea efecte asupra opiniei publice? Trebuie să sperăm, dar aceste efecte se adună cu timpul, numai un eveniment ca acesta nu este de ajuns. Eu sper însă că, cu timpul, vor fi mai multe evenimente".

RADU IOANID (S.U.A.)

„Cred că această manifestare şi-a atins scopul, sensibilizând o parte din intelectualitatea laşiului şi având o participare bogată pentru un astfel de tip de seminar. Pentru o activitate ulterioară, aş sugera ca partea ceremonială să se desfăşoare la cimitir, la una sau alta dintre gropile comune şi, poate, ar fi trebuit să facem mai mult în ceea ce priveşte presa. Institutul pentru Studierea Holocaustului este un lucru extrem de important pentru România, dar deocamdată este abia la începuturile activităţii, iar ideea organizării comemorării este crucială. În ceea ce-i priveşte pe participanţi, nu putem să-i aducem pe oameni cu forţa".

JEAN ANCEL (Israel)

„Iniţiativa conferinţei a fost foarte bună, dar nu mi-a plăcut că a fost într-un loc atât de restrâns, publicul larg nu a putut nici să afle, nici să vadă, nici să audă. De asemenea, partea de ceremonial a fost prea lungă. Pe de altă parte, este semnificativ că s-a desfăşurat în sala Senatului Universităţii, în care atâţia profesori şi intelectuali români antisemiţi au perorat ani de-a rândul contra evreilor. În general, pot să spun că este o iniţiativă bună, deşi programul a fost foarte încărcat, a fost şi foarte cald - un lucru neprogramat - ceea ce a scăzut din intensitatea discuţiilor. Ar fi fost bine dacă ar fi fost o mai mare deschidere, într-un loc mai mare, eventual în Aula mare a Universităţii, ca să vină şi elevi şi studenţi, cât mai mult public românesc. Acesta ar trebui să fie adevăratul scop al unui astfel de eveniment...".

General MIHAIL IONESCU, directorul Institutului Naţional „Elie Wiesel" pentru Studierea Holocaustului în România

„Manifestările comemorative dedicate împlinirii a 65 de ani de la Pogromul de la Iaşi au o dublă semnificaţie: pe de o parte, este vorba de angajamentul statului român în direcţia asumării trecutului recent al României, cu toate lipsurile şi lucrurile bune, pe de altă parte, a constituit o veritabilă străpungere ştiinţifică. Acesta este planul politic. Pe plan ştiinţific, dezbaterile de astăzi au oferit o nouă cunoaştere a ceea ce s-a întâmplat acum 65 de ani - este vorba de noi documente germane intrate în circuitul ştiinţific, de noi intepretări în privinţa semnificaţiei evenimentului - pogrom, masacru, asasinat în masă, este vorba de mărturii ale supravieţuitorilor care au transmis emoţie audienţei şi, prin audienţă, a constituit o lecţie de educaţie extrem de puternică. Noi vom publica aceste comunicări într-un volum şi dacă aici am avut o audienţă de 100, chiar 120 de persoane la un moment dat, sunt convins că lucrarea va fi citită de mai multă lume şi-şi va împlini şi rolul educaţional, pe care l-am urmărit. Am invitat numeroase personalităţi româneşti şi cele mai multe au venit; din Iaşi, de pildă, au fost destul de mulţi, dar trebuie să luăm în considerare şi nişte elemente obiective, vacanţă şcolară, examene etc.

Menţionăm şi alte două evenimente care au marcat această comemorare:

● Primul - expoziţia „Holocaustul în artă", din holul Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi - rod al eforturilor depuse de dr. *Lya Benjamin* şi dr. *Irina Cajal Marin*. Felul în care a fost concepută expoziţia - cuprinzând lucrările unor artişti despre Pogromul de la Iaşi, „Trenurile Morţii" şi suferinţele deportaţilor din Transnistria - a produs un adevărat şoc celor care au vizitat-o.

Imagine de la lansare

● Cel de-al doilea eveniment: lansarea volumului „Lotul Antonescu în ancheta SMERŞ, Moscova 1944-1946", ediţie îngrijită de *Radu Ioanid*, o colecţie de documente unicat, până acum necunoscute, a căror publicare a fost posibilă prin desecretizarea parţială a arhivelor K.G.B. şi a celor româneşti. *Silviu Lupescu*, directorul Editurii Polirom, unde a apărut cartea, gen. *Mihail Ionescu* şi cercetătorul *Adrian Cioflâncă* au subliniat caracterul excepţional şi pentru valoarea documentară deosebită ale acestui volum, mulţumindu-i lui Radu Ioanid că a permis publicarea volumului în România (foto).

Ediţie specială realizată de EVA GALAMBOS

(Moartea copilului)

Albumul „Duminica aceea, Iaşi", de Sol. Omovici

Un document dat uitării

A 65-a comemorare a tragicelor evenimente petrecute la Iaşi în iunie-iulie 1941 ne prilejuieşte readucerea în memorie a creaţiei artistice a unui supravieţuitor al „Trenului Morţii".

Avem în vedere un album modest, intitulat lapidar „Duminica aceea, Iaşi". Autorul semnează Sol. Omovici. Dar se prea poate să se fi numit Solomovici cel care a exprimat în 19 documente iconografice (picturi, gravuri, desene) evenimentele de cel mai cutremurător tragism din timpul desfăşurării pogromului. Fotografiile făcute de autorităţile represive sunt documente ale ororii. Lucrările lui Sol. Omovici imortalizează şi individualizează tragedia victimei. Sau, cum scria Iorgu Iordan, „reînvie atmosfera de adevărat infern dantesc a laşului din zilele acelea de pomină". Într-adevăr, numai cu infernul dantesc pot fi comparate scenele din „Trenul Morţii" evocate de artist: lupta pentru o picătură de apă; potolirea setei cu urină; starea de demenţă de care au fost cuprinşi unii din cauza lipsei de apă şi aer. Albumul răscoleşte, dar şi intrigă prin faptul că niciodată, în nici o publicaţie, nici evreiască, nici românească, nu a fost semnalat. Sol. Omovici este un nume despre care nimeni nu a auzit. Unicele informaţii pe care le deţinem - şi nici ele de natură bio-bibliografică - sunt cele cuprinse în prefaţa albumului, scrisă de Iorgu Iordan în august 1945, şi în introducerea semnată de secţia română a Congresului Mondial Evreiesc, editorul albumului.

Şi a mai apărut un document pe care l-am primit acum la Iaşi, la a 65-a comemorare, un adevărat cadou. O scrisoare de câteva rânduri în care creaţia lui Sol. Omovici este prezentată ca o „muncă de artă evreiască" care va vorbi vremurilor viitoare despre sângeroasa epopee a unei întregi comunităţi aflată atunci, în iunie 1941, la un pas de totală suprimare. Scrisoarea datează din ianuarie 1946. A fost păstrată cu sfinţenie de mama istoricului israelian Rafael Vago, dna Lidia Vago.

(Regăsirea fiului)

Din ordinul cui?

Sub acest titlu sugestiv, dădea în vileag I. Ludo, în anul 1947, mecanismul politic şi poliţienesc creat special pentru declanşarea unui pogrom la Iaşi. Pornind de la câteva documente relevante care aveau circulaţie în epocă, cunoscutul pamfletist evreu conchidea: „Ideea pogromului clocea mai demult în mintea conducătorilor, chiar cu luni de zile înainte de mobilizare". Teza lui I. Ludo a rămas valabilă, chiar dacă pogromul a izbucnit după mobilizare, adică după intrarea României în război. Ce-i drept, pe plan politic şi ideologic, pregătirea unei atmosfere pogromiste generale a început cu mult înainte de război. Este semnificativă în acest sens şi următoarea indicaţie dată de Ion Antonescu în şedinţa Consiliului de Miniştri, din 8 aprilie 1941: „Va trebui să inspirăm românilor ura împotriva duşmanilor naţiei, aşa am fost crescut eu, cu ura împotriva turcilor, jidanilor şi ungurilor. Sentimentul acesta de ură împotriva duşmanilor patriei trebuie împins până la ultima extremitate". Sub semnul acestei uri a fost declanşat pogromul la Iaşi, la câteva zile după intrarea României în războiul antisovietic, alături de Germania nazistă. El purta amprenta stării de război şi a planului de exterminare totală a evreilor preconizată de Germania nazistă şi aliaţii săi. În momentul intrării în război, mareşalul s-a angajat că va „lupta până la completa zdrobire şi nimicire a iudeo-bolşevismului". Pentru conducătorul statului, iudeo-bolşevismul reprezenta evreimea în totalitatea ei, pe care o considera „mai vătămătoare decât pe duşmanii externi". Analiza retoricii, a indicaţiilor şi a ordinelor date de mareşal în „problema evreiască" dau răspuns la întrebarea din ordinul cui s-a petrecut pogromul la Iaşi, în iunie 1941, una dintre primele şi cele mai abominabile crime, din a doua fază a războiului mondial începută o dată cu atacarea Uniunii Sovietice. Acest eveniment sângeros a fost o premieră şi prin metodele folosite: asfixierea în masă, în vagoane de vite, închise ermetic, adevărate precursoare ale camerelor de gazare.

Dar un răspuns *sui generis* la întrebarea: „Din ordinul cui?" a fost şi Comunicatul Consiliului de Miniştri, publicat în Monitorul Oficial din 30 iunie 1941, care anunţa că: „La Iaşi au fost executaţi 500 de iudeo-comunişti care trăseseră focuri de armă asupra soldaţilor români şi germani". Comunicatul, formulat în spiritul culpabilizării colective a evreilor practicată de Ion Antonescu, a urmărit falsificarea adevărului şi alimentarea spiritului antisemit. Îngrozit de cele aflate despre Iaşi, C. Argetoianu nota în jurnalul său, în septembrie 1941: „Masacrele de ovrei la Iaşi, în Moldova, în Basarabia au fost oribile, a fost ceva inuman şi nedemn de veacul nostru, de veacul nostru de cultură".

LYA BENJAMIN

... să-i daţi voie..."

„Oameni, iubiţi-vă artiştii, căci astfel vă iubiţi pe voi"

Flash"-uri cu tata

vechi. O dată, am descoperit un document e scria cu majuscule: EVREU. M-am dus N-a vrut să-mi spună. Abia, mai târziu, e ani -, am început să înţeleg: nu voia să orbească, atunci, într-o Românie în care ebuia să păstrezi tăcere asupra acestui apitol, despre munca obligatorie şi alte milinţe îndurate de evrei în anii olocaustului.

*

„S-a plătit de-acum!"

Cea mai mare bucurie a noastră, a copiilor, erau turneele tatei, vara, în ţară. După fiecare spectacol, tata invita ată trupa la restaurant. Spectacolul ontinua, într-un fel, pentru că tata, veselia lui molipsitoare, însufleţea mosfera, antrenându-i pe toţi. Când nea nota de plată, o achita în întregime, arte discret. Când cineva întreba cât ebuie să plătească, răspunsul venea ompt: „S-a plătit de-acum!".

*

i de teatru ai tatei i-am sărbătorit în Israel. oncursul o grămadă de artişti israelieni România. Eu am lucrat cu tata o evocare re se chema „50 de ani în 15 minute". Pe ompaniam la pian. Sărbătorirea s-a făcut atru din Tel Aviv, „Ehal Hatarbut", cu o spectacolului, în faţa cabinei, înainte de de prieteni, admiratori. Ca să se poată în faţa cabinei să-l păzească. Într-adevăr, " şi să intre, netulburat, în scenă. Fără ost un moment de mare înălţime al

Un alt moment de vârf al după-amiezii a fost *Florin Piersic*, unul dintre cei mai talentaţi dintre elevii lui Stroe. Sub primul impuls, am fi putut crede că *Piersic-show*-ul din Popa Soare seamănă cu atâtea altele din Sala Radio, din ciclul „Viaţa ca un spectacol". Sigur, aveam în faţă acelaşi Piersic spumos şi tandru, aparent-urmaş al *commediei* ecărei inflexiuni din încântătoarea *causerie* trecut. De data aceasta, însă, compoziţia jungă să interpreteze un şlagăr lansat de a povestit cum Rolanda Camin, acum, în narul lui N. Stroe, din Israel, pus la cale cunoscut, „ca şi cum ar fi avut 50". „Nu-Dacă n-ai, / Vorba e cât suflet ai [...] / Câţi a iubesc viaţa, iubesc spectatorii". Nu, nu o-ul / n-are egal pe lume-e-e", din şlagărul ea, prezentă în sală. Era reală profesiune ui *Radu Beligan* despre prima lui întâlnire araşeum".

După ce i-a felicitat pe moderatori, ca şi marile nume ale radioului, teatrului, literelor româneşti care ne-au dăruit acest „regal", şi a mulţumit tuturor participanţilor la spectacol cu *nume* şi fără, preşedintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr* - aflat încă sub impresia covârşitoare a interpretării de către marele actor care este Florin Piersic a „Convorbirii lui Tevie Lăptarul cu Dumnezeu" - a avut o iniţiativă pe cât de spontană, pe atât de inspirată: i-a propus să devină preşedintele membrilor de onoare ai Comunităţii noastre. Propunere susţinută de aplauzele sălii întregi.

Dar, poate, că nimic n-a mişcat mai mult publicul decât „Poporul ales sau convorbirea lui Tevie Lăptarul cu Dumnezeu", de *Aurel Storin*, poem recreat, printr-o interpretare extraordinară, de *Florin Piersic*, mergând până la identificare cu suferinţele prea încercatului popor evreu, în onoarea maestrului readus în memorie. *De ce*-urile lui Tevie au fost ridicate la Cer, cu mare demnitate. *De ce*-uri pe care cărturari şi oameni simpli, patriarhi în vremuri biblice şi rabini din timpuri mult mai apropiate i le-au pus lui *Răbonişe L'oilăm* - Învăţătorul lumii. Întrebări fără răspuns care se termină, toate, cu concluzia: „Dă-ne, Doamne, o altă minte să Te putem înţelege!" Ce „vină" e aceea să te naşti negru, galben, roşu, alb? E şi asta o „vină", dar, oricum, nu se compară cu ceea ce a dat naştere zicătorii: *„şver ţă zain a id..."* - „greu e să fii evreu". Sigur că zicătoarea întreagă beneficiază şi de completarea care face aluzie la tema „alegerii": *„abâr iz şein"* - „dar e frumos". Pe Tevie, însă, nu-l consolează cu nimic, fiindcă „nimeni nu ridică glasul, când ne înjură-o haimana". „Şi lumea a tăcut". Este titlul iniţial al cărţii de debut a lui Elie Wiesel, „Noaptea"; prima noapte la Auschwitz. Îl urmăreşte faptul că atunci când convoiul evreilor din oraşel se îndrepta spre moarte, obloanele caselor erau închise, de parcă oameni n-ar fi existat dincolo de ele. De unde şi observaţia amar-ironică a lui Tevie: „Doamne, puteai s-alegi pe alţii / Şi nu ne supăram deloc!" Fără să fi citit o groază de lucrări ştiinţifice despre alergia la alteritate ori să fi consultat, măcar, ştirile zilei pe internet, Tevie ştie un lucru simplu: cine-i „de vină" pentru tot ce se întâmplă - negativ, bineînţeles - pe lumea asta. Pe vremea lui Tevie, Holocaustul nu se făptuise încă, nu exista nici negaţionism, nici extremism islamic şi antiisraelism, dar, neam de profeţi, Tevie le prevede pe toate şi, firească, protestează în faţa Creatorului. Acest *crescendo* al ripostelor ajunge, la un moment dat, într-un punct de maximă intensitate, pe care *Florin Piersic* l-a făcut să vibreze cu îndurerată revoltă. Dar mai există ceva pentru care Dumnezeu a ales poporul evreu: este *Medinat Israel* - Ţara Israel, pentru care, ogoindu-şi suspinele, Tevie, în excepţionala interpretare a actorului român, mulţumeşte Celui ce ne-a dăruit-o. Să-i dăm cuvântul.

„Poporul ales sau convorbirea lui Tevie Lăptarul cu Dumnezeu"

AUREL STORIN

În viaţa asta, potrivită
Pentru borfaşi, pentru hamani,
Mi-ai dat o mână de prieteni
Şi-o lume-ntreagă de duşmani!

Poţi să fii hoţ, pungaş, ministru.
Te-njură lumea sau te ceartă...
Doar dacă eşti cumva evreu,
O viaţă-ntreagă nu te iartă!

[...] Sar imbecilii să te rupă!
Te-njură ziarele ades!
Te-ar sfâşia şi când te pupă!
De asta, Doamne, m-ai ales?

De mii de ani nu avem pace,
Ne mor copiii în războaie,
Şi n-avem linişte de-o viaţă!
De asta ne-ai ales pe noi ?

Am vrut şi noi puţin „şalom",
Cuvânt rostit atât de des...
Dar pacea noastră cu vecinii
N-ai avut timp s-o fi ales...
[...] Antisemiţii se agită,
Urlă bezmetic tot ce vrei,
Se-ncarcă lumea de prostie
Şi se descarcă pe evrei...

Avem atâtea premii Nobel
Şi mari artişti, sub steaua Ta,
Dar nimeni nu ridică glasul
Când ne-njură o haimana!

Poate că lumea joacă teatru:
Privesc la cer şi văd noroi,
Sunt generoşi cu orişicine
Şi democraţi! Dar nu cu noi...

Când undeva le merge rău,
Când ageamiii fac lumină
Şi nu au bani, şi mor de foame,
Numai evreii sunt de vină!

Când se mănâncă între ei,
Când se omoară fraţi cu fraţi,
Săracii - ei n-au nici o vină!
Numai evreii-s vinovaţi!

Suntem copiii Tăi, o, Doamne,
În casa Ta intrăm smeriţi,
Şi-atunci de ce ne laşi în lume
Pe mâna unor troglodiţi?

De ce-i înduri pe asasinii
Cei fără lege, fără minte,
Amarnic să ne pângărească
Până şi sfintele morminte?

Cu noi se răfuiesc întruna
Intelectuali şi derbedei,
Dar ce-au cu morţii noştri, Doamne?
Ce vină au că-s morţi evrei?

Tot ce se-ntâmplă-n lumea asta
Catastrofal şi ne-nţeles
E doar şi doar din vina noastră!
De asta, Doamne, ne-ai ales?

Ei pot să facă tot ce vor!
Să poarte zvastici, căşti sau fes!
Noi n-avem nici un drept pe lume?
De asta, Doamne, ne-ai ales?

Se uită acru-n paşapoarte,
La vămi ne purecă ades,
Noi suntem doar „afaceriştii"!
De asta, Doamne, ne-ai ales?

De asta ne-ai adus pe lume?
De asta ne-am crescut copii?
Să tremurăm pentru secunda
Ce Tu ne-o dai pentru-a trăi?

Tu ne-ai dat multe lacrimi, Doamne,
Ne-ai dat nevoi şi griji şi stres,
Dar Tu ne-ai dat şi Israelul!
Şi pentru-această fericire
Toda Raba că ne-ai ales!

„Stroe Nacht s-a dovedit a fi lumină"

„Oameni, iubiţi-vă artiştii, căci, astfel, vă iubiţi pe voi" - a recitat, în final, *Aurel Storin*, un vers dintr-un poem al său. „Nacht înseamnă, în germană şi idiş, noapte, dar iată că N. Stroe - Stroe Nacht s-a dovedit a fi lumină pentru foarte mulţi ani", a făcut un joc de cuvinte preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*. Au urmat câteva amintiri despre Beligan, văzut prima dată în „Amantul de carton"; despre Piersic - de neuitat în „Oameni şi şoareci". Şi - o reproducere a unui dialog purtat cu actorul israelian originar din România, *Micu Iacob* (*Micu Nitai*), protagonist, în Israel, în „Steaua fără nume": „Cine-i cel mai mare actor din România?" „N. Stroe". Concluzia la timpul prezent: „Poate că n-am greşit".

N. Stroe, Josef de Saxa, Martha Eggerth, Cassvan, Ion Galea

Comentarii - IULIA DELEANU

ION VOVA

„M-a favorizat destinul să fiu regizor acestui rege al comediei"

Mişcătoare - apariţia pe scenă a lui *Ion Vova*, cel supranumit, pentru cei peste jumătate de secol înziditi în Radio, „Domnu' Radio", căruia generaţii de actori i-au trecut prin mână. Apariţie mişcătoare prin simbol. Mişcătoare prin cuvintele închegate cu tremur de emoţie în glas: „M-a favorizat destinul să fiu regizorul care a înregistrat cele mai multe momente cu acest rege al comediei, însemnându-ne pe toţi cu voioşia gândului său. Sunt mulţi mari actori care i-au fost parteneri de scenă. Unii dintre ei se află aici în sală. Ne-am adunat pentru că îl iubim".

ALEXANDRU ARŞINEL

„Debutul meu este legat de Stroe"

Aveam s-o aflăm chiar din gura lui. Stroe şi Valeriu Lazarov au făcut o selecţie de tineri studenţi la I.A.T.C., pentru un spectacol. Printre studenţii selectaţi - vestitul actor de azi, directorul Teatrului „Tănase". „Ne-am dus la Palatul C.F.R. - povesteşte. Mă-ntreabă Lazarov: «Cum te cheamă?». «Arşinel Alexandru». Scena se repetă de câteva ori. În cele din urmă, mă prezintă. Se uită la manşeta de la cămaşă şi zice: «E miezul nopţii. Cântă Arşinel Alexandru»".

HORIA ŞERBĂNESCU

„Stroe a făcut reclamă pentru optimism, dar a traversat o viaţă de suferinţe"

În partitura scrisă şi interpretată de *Horia Şerbănescu* s-au simţit, mai întâi, bemolii. A salutat un „prodigios om al teatrului nostru de revistă, care a făcut reclamă pentru optimism, dar a traversat o viaţă de suferinţe, începând cu pierderea lui Vasilache". Totuşi, pe măsură ce-şi juca textul, importantul actor de comedie „uita" de tristeţe. Ce-nseamnă celebritatea? Testul, pus în aplicare de Sică Alexandrescu, era o carte poştală expediată de la Paris pe numele lui Stroe şi Vasilache, fără adresă.

Dacă ajungea la ei, testul era pozitiv. Aşa a fost. Era în plină epocă de glorie a radiofoniei, când şi reclamele, difuzate la radio, deveneau şlagăre. Horia Şerbănescu începe să fredoneze câteva: „*Sabego*", „*Bob* săpunul", „Şampania *Mot*", „Crema *Gladis*"... A urmat o mărturisire care doare: „După dispariţia lui Vasilache, am încercat, cu Radu Zaharescu, să continuăm tradiţia cuplurilor comice în teatrul românesc". Dar lacrima e strivită între pleoape şi-ncheierea e stenică: Stroe face parte dintre actorii pasionaţi, care înfruntă timpul.

TEŞU SOLOMOVICI

„Numele omului merge înaintea sa"

„Există un aforism în ebraică, pe care am să-l traduc în română: «Numele omului merge înaintea sa». Când Stroe a venit definitiv în Israel, am luat sala *Ehal Hatarbut*, de 3000 de locuri. În câteva zile s-au vândut toate biletele". Ceea ce a accentuat Teşu Solomovici a fost dragostea de părinte a lui Stroe. În numele ei, a avut puterea să plece dintr-o locuinţă ultracentrală din Bucureşti, să renunţe la beneficiile pe care i le aducea titlul de artist emerit şi, la o vârstă la care puţini se hazardează să ia viaţa *d'a capo*, să-şi croiască o altă matcă în Israel. Apoi s-a referit la anii din urmă ai lui Stroe, în care, „schimbând scena cu pana", a scris două cărţi: „Vasilache" şi „Aplauze". La ultimul lui spectacol, „Stroe pe acoperiş". Şi „fiindcă era atât de aproape de Cer, Stroe a urcat la El".

FONOTECA

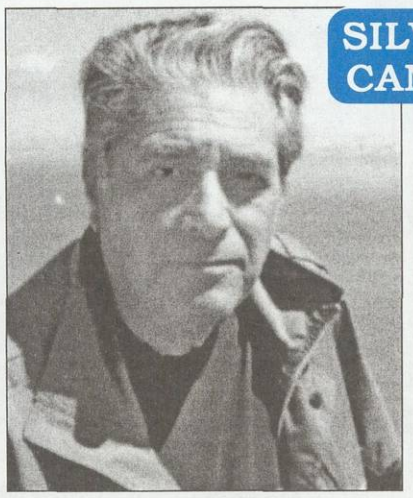

SILVIU CAMIL

Un veteran al cinematografiei româneşti

În mod firesc, discuţia cu Silviu Camil s-a axat pe activitatea desfăşurată cu pasiune, timp de 50 de ani, ca inginer de sunet în cinematografie. Fiind o meserie ceva mai puţin cunoscută de publicul larg, a fost interesant să pătrundem în tainele ei pentru a-i cunoaşte specificul de o frumuseţe cu totul aparte.

AVRAM CROITORU: - *Pe genericul multor filme se putea citi: inginer de sunet Silviu Camil. Aţi făcut peste o sută de filme.*

SILVIU CAMIL: - Cred că în jur de 120. În orice caz, sunt unul dintre veteranii cinematografiei româneşti. La ora actuală aş zice chiar decanul de vârstă al inginerilor de sunet.

„Decanul" sunetiştilor

- Cum aţi ajuns să lucraţi în acest domeniu, ştiut fiind că n-am avut mulţi ingineri sunetişti prin anii 1947-1950?

- De altfel, pe unde m-am născut, la Soveja, în Vrancea, nici nu se auzise de o asemenea meserie. Părinţii şi străbunicii erau forestieri. Familia s-a stabilit în Bucureşti de pe când eu aveam doar patru ani, aşa că toată şcoala am făcut-o în Capitală. Mi-am dorit să devin inginer, eram atras de tehnică, îmi plăcea matematica... În ultimii ani de liceu, colaboram la „Gazeta Matematică". În 1949, am intrat la Facultatea de Electrotehnică şi după terminarea primului an soarta a făcut o mică deviaţie. Începuse construcţia studioului de la Buftea şi era nevoie de cadre pentru toate domeniile industriei cinematografice - regie, operatorie, scenografie, operaţiuni tehnice. În ţară neexistând facultăţi de profil, am fost trimis la studii la Leningrad, unde era un Institut de Cinematografie cu trei facultăţi: de mecanică pentru aparatură de filmat, de chimie pentru fabricarea şi prelucrarea peliculei şi de electrotehnică pentru ingineri de sunet. La revenirea în ţară, am fost tehnologul şi apoi şeful departamentului pentru înregistrarea sunetului.

*

- Ca simpli spectatori, ne întrebăm ce face un inginer de sunet care lucrează în cinematografie.

- Aţi făcut o precizare necesară, pentru că în timp ce la radio se preocupă în mod esenţial de calitatea sunetului, în cinematografie trebuie să înregistreze tot ce este sunet într-un film, de la un „cip" de păsărică până la zgomote, dialoguri şi să le selecteze, să le sincronizeze cu imaginea, cu coloana muzicală. Este importantă perspectiva sonoră pentru ca spectatorul să fie convins că ceea ce aude vine din gura actorului şi pentru asta trebuie să se ţină seama de locul unde se află acesta, căci într-un fel se aude dacă e în plan general şi altfel dacă e în prim-plan.

Un „cip" de păsărică

- Vorbiţi despre filmarea în priză directă?

- Pentru a înregistra în direct, orice sunet perturbator trebuie evitat pe cât se poate. Dacă totuşi el există, se ia un sunet sincron cu imaginea care serveşte apoi ca martor pentru refacerea dialogului în sala de post-sincronizare.

- Şi post-sincronul se făcea tot sub supravegherea dvs.?

- Desigur. În lume există două moduri de abordare a acestei meserii. În Occident, tehnicienii erau împărţiţi pe specialităţi - unul făcea platou, altul post-sincron sau se ocupa de muzică, de zgomote, iar ultimul le „amesteca" pe toate. Noi, venind de la studii, am fost primii oameni calificaţi pentru ingineri de sunet, căci până atunci au lucrat în cinematografie cei ce proveneau din meseria de reparatori de aparate radio.

*

În priză directă

- Care a fost primul film în care aţi apărut pe generic?

- Era în 1958, pe când mai eram şef al Departamentului, dar doream să mă duc la echipă să-mi fac meseria. Filmul s-a intitulat *Mică întâmplare*, regia Gh. Turcu, iar în distribuţie Ştefan Ciubotăraşu şi Marcel Anghelescu.

- Sunetul era şi o preocupare a regizorilor?

- Pentru unii da; alţii spuneau: „fă-ţi treaba că ştii despre ce e vorba". Printre cei foarte atenţi la ceea ce intră în compoziţia coloanei sonore au fost Danieliuc, Pintilie şi Manole Marcus.

- Cu care regizori v-aţi înţeles mai bine?

- Eu m-am înţeles cu toţi bine.

- Dar ei cu dumneavoastră?

- Cred că şi ei cu mine. Însă cu mare plăcere am lucrat cu Marcus, cu Danieliuc şi cu Mărgineanu. Mă lăsau să-mi fac treaba fără să mă ciocănească tot timpul la cap, iar când interveneau îmi dădeam seama că ştiau exact ce vor.

Secvenţe

masă de mixaj cu 48 de canale de sunet. La *Valurile Dunării* eram unul dintre cei trei: aveam 28 de ani şi, ca mulţi tineri, visam să fac şi actorie. Într-o zi, la mixaj, discutam cu Ciulei, care a regizat acel film şi, din vorbă-n vorbă, i-am mărturisit dorinţa mea. A doua zi vine şi-mi spune: „Silviule, să ştii că m-am gândit la ce ziceai ieri şi, cum tocmai citesc un scenariu, îmi dau seama că rolul principal ţi s-ar potrivi ca o mănuşă". Bucuria mea a fost de scurtă durată, căci l-am auzit continuând: „Dar află că o să-l joc eu". Era una dintre glumele regizorului, actorului şi scenografului Liviu Ciulei. Cu prilejul filmului amintit, am cunoscut un student care făcea figuraţie pe punteţa vasului. Numele lui - Lucian Pintilie, cel care avea să devină renumitul regizor de azi. Peste ani, în 2003, când el făcea filmul *Niki Ardelean, colonel în rezervă*, am fost chemat, eram deja la pensie, să lucrez ca inginer de sunet. Când au început filmările, Pintilie mi-a spus că preferă post-sincronul, dar m-am opus deoarece fusesem angajat şi eram bine plătit ca să fac priză directă. A acceptat. Prima secvenţă a filmului este o scenă cu o masă în jurul căreia erau 14 persoane. Vocile esenţiale, conform scenariului, erau cea a lui Victor Rebengiuc, aflat într-un capăt al mesei, şi cea a lui Matei Alexandru, aşezat în celălalt capăt. După filmare, Pintilie cere să vizioneze dubla şi mă întreabă: „Cum ai tu dispuse microfoanele?". „Păi, la Victor am unul pus sub farfuria din faţa lui, altul la Matei şi asistentul

Într-un decor exterior al filmului „Haiducii", discutând cu pictoriţa de costume şi cu regizorul Dinu Cocea

Cu compozitorul Theodor Grigoriu, pe platoul de filmare

*

Film-eveniment

- Care film v-a marcat cariera?

- Filmul *Probă de microfon* al lui Mircea Danieliuc a jucat un mare rol în viaţa mea. Până atunci filmul românesc se post-sincroniza. Când Danieliuc se pregătea să înceapă filmările, m-a chemat şi mi-a spus că vrea să facem acest film în priză directă. A fost un eveniment care a marcat reînceperea acestui mod de a filma în România.

- De ce spuneţi „reînceperea"?

- Înainte de război şi chiar la începutul cinematografului sonor pe plan mondial, post-sincronul era un mod de rezolvare a problemelor nereuşite pe platou, unde se lucra foarte greu, căci nu exista tehnica modernă a microfoanelor miniaturale.

- La filmul amintit v-aţi întâlnit pentru prima dată cu acest mod de captare a sunetului?

- În timpul studenţiei şi după, când am făcut practică la „Mosfilm", m-am familiarizat cu priza directă folosită din plin acolo.

*

- Printre primele noastre filme de succes a fost şi „Valurile Dunării"...

- Pe atunci lucrau doi sau trei oameni la o masă de mixaj cu 48 de canale de sunet. La *Valurile Dunării* eram unul dintre cei trei: aveam 28 de ani şi, ca mulţi tineri, visam să fac şi actorie. Într-o zi, la mixaj, discutam cu Ciulei, care a regizat acel film şi, din vorbă-n vorbă, i-am mărturisit dorinţa mea. A doua zi vine şi-mi spune: „Silviule, să ştii că m-am gândit la ce ziceai ieri şi, cum tocmai citesc un scenariu, îmi dau seama că rolul principal ţi s-ar potrivi ca o mănuşă". Bucuria mea a fost de scurtă durată, căci l-am auzit continuând: „Dar află că o să-l joc eu". Era una dintre glumele regizorului, actorului şi scenografului Liviu Ciulei. Cu prilejul filmului amintit, am cunoscut un student care făcea figuraţie pe punteţa vasului. Numele lui - Lucian Pintilie, cel care avea să devină renumitul regizor de azi. Peste ani, în 2003, când el făcea filmul *Niki Ardelean, colonel în rezervă*, am fost chemat, eram deja la pensie, să lucrez ca inginer de sunet. Când au început filmările, Pintilie mi-a spus că preferă post-sincronul, dar m-am opus deoarece fusesem angajat şi eram bine plătit ca să fac priză directă. A acceptat. Prima secvenţă a filmului este o scenă cu o masă în jurul căreia erau 14 persoane. Vocile esenţiale, conform scenariului, erau cea a lui Victor Rebengiuc, aflat într-un capăt al mesei, şi cea a lui Matei Alexandru, aşezat în celălalt capăt. După filmare, Pintilie cere să vizioneze dubla şi mă întreabă: „Cum ai tu dispuse microfoanele?". „Păi, la Victor am unul pus sub farfuria din faţa lui, altul la Matei şi asistentul urmăreşte cu «prăjina» de colo-colo pe cei care au câte o replică". „Şi de unde ştie el când şi unde să se ducă?". „Ştie dialogul pe dinafară. Şi eu îl ştiu. Altfel nu se poate lua priză directă". La care Pintilie, mirat, îmi spune că nici nu-şi închipuia că noi citim scenariul. Era prima dată când eram cu Lucian pe platou, până atunci făcusem doar mixaj la alt film al lui, şi nu ştiam că vrea ca orice remarcă, privitoare chiar şi la vocea actorului, să se facă doar prin intermediul regizorului. Eu îi tot atrăgeam atenţia lui Răzvan Vasilescu să ţină puţin fraza pentru că vorbea prea repede şi nu se înţelegea ce spune. Pintilie a tăcut, dar după două zile i-a spus el lui Răzvan să vorbească mai rar.

*

Sunetul muzicii

- Aţi vorbit de legăturile pe care le-aţi avut cu regizori şi cu actori. Dar cu cei care compun muzica de film?

- Compozitorul trebuie dirijat puţin, pentru că nu orice muzică se potriveşte, de pildă, cu o scenă în care este sau nu dialog. Cel mai mult am lucrat cu Theodor Grigoriu. El compunea nişte teme muzicale, dar atunci când trecea la orchestrarea lor trebuia să ţină seama şi de cronometrajele pe care i le dădeam pe imagine, la masa de montaj.

- Cred că un inginer de sunet trebuie să fie meloman. Ce fel de muzică vă place - clasică, uşoară sau muzica?

- Bine zis - muzica. O ascult mult pe cea clasică, dar nu agreez *hip-hop*-ul.

- Aţi cântat la vreun instrument? Aveţi o legătură directă cu muzica?

- În afara faptului că la Institut am urmat un curs de Istoria muzicii, legătura directă este fiica mea, Dana. Pe când era elevă la Liceul de Muzică a cântat în corul Comunităţii, iar pe vremea studenţiei la Conservator şi puţin după aceea a condus Ansamblul „Menora" şi scria pentru revista „Cinema" o cronică a muzicii de film.

- Ce secţie a Conservatorului a urmat?

- A absolvit Muzicologia în 1983, iar un an mai târziu a făcut Alia în Israel, unde a fost secretar muzical al Filarmonicii din Tel Aviv, iar acum este directoarea Şcolii de Muzică de pe lângă „Jewish Community Center" din Vancouver - Canada.

*

Vorbindu-mi despre repetatele sale vizite în Israel, pentru a-şi vizita fiica şi alte rude, Silviu Camil era entuziasmat de frumuseţile ţării şi de acel „ceva" aparte pe care îl simte, îl trăieşte orice evreu când se află pe acele meleaguri. Atunci l-am întrebat care ar fi, la figurat vorbind, „coloana sonoră" a Ţării Sfinte. S-a gândit, ca şi cum alegea între diverse alternative: „Poate murmurul Mediteranei, poate foşnetul palmierilor, dar, cu siguranţă muzicalitatea străbună a Ierusalimului".

AVRAM CROITORU

Revedere cu fiica sa, în Canada

DIN PRESA CULTURALĂ

Urmare din pag. 9

Marin Mincu combate şi se apără (nu se înţelege clar de ce), subliniind meritele sale de „italienist", pe care „Observatorul cultural" şi „România literară" nu le recunosc îndeajuns.

● Revista **„LUCEAFĂRUL"**, nr. 22/7 iunie, din ce în ce mai rar vizibilă pe la chioşcuri, are, totuşi, unele texte interesante ca de exemplu: Leo Butnaru, „Şlefuitorul de lentile", proză de Ismail Kadare, Al. George, atractiv ca de obicei, un protest al lui Horia Gârbea împotriva unor actori ce abuzează de textele sale (Maia Morgenstern ş.a.), Pavel Chihaia despre Iordan Chimet.

● În **„APOSTROF"** (Cluj), nr. 5-6 din 2006, citim poeme de Ion Pop, comentarii de Dora Pavel, Gabriela Melinescu, Michael Finkienthal, Gh. Schwartz, Nichita Danilov, Carmen Firan, Ion Vianu, George Bălăiţă, Marta Petreu la o anchetă a revistei, poeme de Aura Christi, amintiri despre Blaga ş.a.

● În revista **„MINIMUM"** (Israel), din iunie 2006, este reprodus un fragment din cartea lui Laszlo Alexandru, *Toate pânzele sus* (polemici) referitor la Paul Goma, numit exact ceea ce şi este (nu reproducem, ca să nu spună că am zis noi). Despre Pogromul de la Iaşi scriu Eugen Luca şi Cella Avadic (preluare din „Dilema veche"). B. Marian recenzează cartea plină de falsuri a lui Radu Theodoru, *România ca o pradă*, iar Radu Herivan publică un interviu luat la New York scriitorului Norman Manea.

● În revista **„LUMEA"**, nr. 6/2006, citim interesante comentarii, ca de ex. Marian Oprea despre Saddam şi Gaddafi, despre situaţia din Israel, propunerea lordaniei de denuclearizare a Orientului Mijlociu etc. Revista publică fragmente din scrisoarea preşedintelui Iranului Mahmoud Ahmadinejad către George W. Bush, în care acesta critică politica S.U.A. şi apelează la „judecata divină". Un comentator din Moscova ironizează deopotrivă politica S.U.A. şi a Iranului. Se mai scrie despre „noul triunghi strategic" Moscova-Beijing-New Delhi. Despre „un al doilea Schindler", românul Cornel Dumitrescu, scrie bine documentat Florea Neagu, un material inedit de o valoare deosebită. Mai citim despre marele inventator american de origine română Nicolae Tesla.

● Înainte de a încheia, deşi nu este o revistă culturală propriu-zisă, amintim aici publicaţia lui I.C. Drăgan **„NAŢIUNEA"**, pe care, de obicei, o ocolim. Dar articolul semnat de un oarecare T. Voicu în numărul apărut în 31 mai a.c. este cu totul denigrator, sub titlul: „A vândut statul român evrei?", în care evreii sunt incriminaţi în „afacerea" emigrării. Este un text tipic a la Drăgan. În acelaşi număr, semnează vechi „pretini", precum Ion Dodu Bălan, Mihai Ungheanu ş.a.

„Un cadru formal pentru un parteneriat de decenii“

Semnarea Acordului de colaborare între F.C.E.R. şi A.J.C.

Centrul Cultural Comunitar a fost gazda, la 3 iulie a.c., a unui moment de referinţă în istoria relaţiilor internaţionale ale F.C.E.R.: semnarea Acordului de cooperare cu American Jewish Committee (A.J.C.) în vederea menţinerii şi dezvoltării vieţii evreieşti în România. A fost, de fapt - cum spunea directorul Departamentului pentru Relaţii Internaţionale al A.J.C., Rabinul *Andrew Baker* -, *consfinţirea unor vechi şi constante raporturi* între Federaţia noastră şi organizaţia pe care o reprezintă, raporturi întemeiate de Şef Rabinul Moses Rosen z.l., în perioada în care Alfred Moses era preşedinte al A.J.C. „De multe ori, în acei ani, Şef Rabinul Rosen venea însoţit de corul tineretului evreu din România. Concertele corului, a cărui gazdă eram, aveau loc în momentul semnării Clauzei Naţiunii Celei Mai Favorizate [...]. În acele momente, s-a creat o relaţie puternică între F.C.E.R. şi A.J.C. Relaţiile au continuat, apoi, cu regretatul acad. Nicolae Cajal şi cu colaboratori apropiaţi ai săi. Anul acesta, cu prilejul sărbătoririi unui centenar de la Conferinţele anuale ale A.J.C., având plăcerea să-l avem ca oaspete pe actualul preşedinte al Federaţiei, dr. Aurel Vainer, am convenit să oferim un cadru formal acestui parteneriat de decenii“.

În acelaşi spirit, în care *memoria afectivă* a jucat un rol aparte, a vorbit Marele Rabin *Menachem Hacohen*: „Între comunitatea evreiască din România şi A.J.C. s-a creat o relaţie specială, care nu se bazează doar pe documente, ci şi pe emoţii, pe sentimente. Toţi cei prezenţi îl ştim pe Alfred Moses. Am călătorit cu el, în Hanuchiade, în toată România [...]. Toţi cei de faţă îl ştiu pe Rabinul Andrew Baker, îl preţuiesc şi-l îndrăgesc. Dorim să avem bune relaţii cu A.J.C. încă foarte mulţi ani“.

Întărind spusele antevorbitorului său, preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a punctat un moment semnificativ pentru *receptivitatea A.J.C. la suferinţele poporului român*: „Anul trecut, când asupra României s-au abătut calamităţi naturale, Rabinul Andrew Baker a trimis la Camera de Comerţ şi Industrie a României o ofertă de sponsorizare pentru ajutorarea culturală, ştiinţifică a României. Împreună cu actualul preşedinte al Camerei Deputaţilor, Bogdan Olteanu, am ales să repunem în funcţiune Şcoala din Comăneşti. A.J.C. ne-a trimis 25.000 de dolari. Şi sperăm ca, în săptămâna ce urmează, să fim la inaugurarea acestei şcoli care prinde din nou viaţă“. Discursul preşedintelui F.C.E.R. a evidenţiat şi alte aspecte importante ale întâlnirii. 1) *Nu suntem singuri în faţa resurecţiei neoextremiste*. Dovadă - comemorarea a 65 de ani de la pogromul din Iaşi, organizată, în principal, de Institutul Naţional de Studiere a Holocaustului în România, cu suport special din partea Guvernului României, căruia i se cuvin mulţumiri. 2) *Sprijinul neprecupeţit al conducerilor Muzeului Holocaustului din Washington şi „Yad Vashem“ din Ierusalim pentru ridicarea unui Memorial al Holocaustului în România.* 3) *Preţuirea prezenţei E.S. Rodica Radian Gordon, ambasadorul Israelului în România, la toate evenimentele importante din viaţa F.C.E.R.*, cum a fost cel consemnat în aceste rânduri sau recenta comemorare a pogromului de la Iaşi. 4) *Interesul acordat de JOINT acestei întruniri*, după abia încheiatul *working week-end*, organizat de lideri ai săi, pentru rezolvarea cât mai eficientă a problemelor comunităţii evreieşti din România în următorii ani.

În intervenţiile ce au urmat alocuţiunilor oficiale au fost aduse mulţumiri: ● conducerilor Muzeelor Holocaustului din Washington şi Ierusalim pentru sprijinul acordat înălţării, „la Bucureşti, în secolul XXI, a unui Memorial despre evenimentele tragice petrecute în secolul XX“ ● realizatoarelor expoziţiilor despre Transnistria şi pogromul de la Iaşi, dr. Lya Benjamin şi dr. Irina Cajal (general *Mihail Ionescu*, directorul Institutului Naţional pentru Studierea Holocaustului din România) ● F.C.E.R. şi C.E.B., pentru *organizarea de aniversări ale unor intelectuali prestigioşi* evreo-români, de *spectacole memorabile* ● *A.J.C. şi B'nai B'rith International pentru suportul acordat comunităţii noastre* (redactorul şef al „Realităţii Evreieşti, scriitorul *Dorel Dorian*) ● F.C.E.R., *pentru colaborarea deosebită cu Forumul B'nai B'rith „Dr. Moses Rosen“ din România*, revigorat, cu realizări remarcabile în ultimele şapte luni (ing. *José Iacobescu*, preşedintele Forumului B'nai B'rith din România) ● generalului Mihail Ionescu, doctorului *Alexandru Florian*, director adjunct al Institutului sus-amintit, prezent la întrunire, preşedintelui Federaţiei, dr. Aurel Vainer pentru sprijinul acordat muncii sale (dr. *Lya Benjamin*) ● *oaspeţilor care, la rându-le, au prilejul să trăiască satisfacţia de a valorifica o parte din potenţialul organizaţiilor reprezentate, contribuind la menţinerea şi dezvoltarea colectivităţii evreo-române* (dr. *Hary Kuller*).

Şi componenţa participanţilor la semnarea Acordului a fost semnificativă pentru: ● bunele relaţii cu autorităţile statului român (secretarul de stat în Ministerul Culturii şi Cultelor, *Virgil Ştefan Nităulescu*) ● mai puternica dezvoltare a relaţiilor Federaţiei noastre cu mari organizaţii evreieşti (dr. *Zvi Feine* şi *Israel Sabag*, director şi, respectiv, director adjunct al Programului JOINT pentru România; *Dan Mariashin*, vice-preşedintele B'nai B'rith International) ● Statul Israel ● S.U.A. (secretarul Ambasadei României în Israel, *Edi Iosiper*) ● intercomunicarea mai strânsă între instituţii culturale din România şi S.U.A.(*Paul Şapiro* şi *Radu Ioanid*, directori la Muzeul Holocaustului din Washington) ● importanţa acordată educaţiei iudaice (vice-preşedintele Fundaţiei Lauder în România, *Tova Bin Nun*).

Gazdele (lideri ai F.C.E.R. şi C.E.B., Marele Rabin *Menachem Hacohen* şi Rabinul *Abraham Ehrenfeld*) au ştiut să creeze o atmosferă prietenească, neprotocolară, în care s-a desfăşurat semnarea Acordului.

IULIA DELEANU

Maestrul şi... Liana

Pictorul RUDOLF SCHWEITZER-CUMPĂNA

evocat de LIANA SAXONE-HORODI

O seară omagială, dedicată, la Muzeul Municipiului Bucureşti, pictorului Rudolf Schweitzer-Cumpăna, a avut, printre vorbitori, pe fosta sa discipolă, *Liana Saxone-Horodi*. Nimic deosebit în faptul că elevul nu uită lecţiile primite pe când se iniţia în tainele meseriei căreia i s-a devotat şi, peste ani, exprimă recunoştinţă întâiului iniţiator. Numai că, pentru a-şi rosti elogiul cuvenit, ucenica de altădată venea special de la Haifa, unde e de peste treizeci de ani stabilită şi unde continuă să fructifice învăţăturile despre desen şi legile perspectivei, despre culoare sub efectul alternanţelor dintre lumină şi umbră, căpătate în perioada formării profesionale, după ce fusese acceptată la şedinţele de lucru ale maestrului, în atelierul din strada Buestrului, într-o ambianţă modestă, dar definitiv imprimată şi răsfrântă în adâncurile memoriei cu entuziasmul intact al descoperirilor la început de drum. Când vorbea, Liana retrăia emoţiile acelui debut, părea miraculos transportată şi trăgea după ea, măcar pe unii dintre cei prezenţi, în strada cu nume atât de local specific, poate ştearsă de mult din nomenclatorul bucureştean. Cel ce izbutea să facă din oarecarele atelier o catedră de riguroase studii punea la contribuţie prestigioasa experienţă cumulată în peste 70 de ani de viaţă. Fosta lui elevă se apropie, astăzi, de acelaşi beneficiu al vârstei, care o situează pe un promontoriu de unde se vede bine întregul parcurs lăsat în urmă, toată recolta adunată din eforturile călăuzite de credinţa în valorile creaţiei, aşa cum i-au fost transmise de inimosul îndrumător al primilor ei paşi în perimetrul picturii.

Iniţiatorii simpozionului de la Palatul Şuţu (ocazionat de împlinirea a 120 de ani de la naşterea ilustrului precursor) au avut buna inspiraţie să panoteze şi o mică expoziţie cu lucrări ale maestrului, aflate în fondurile Muzeului Municipal, şi câteva reproduceri din desene ale invitatei sosite de la Haifa, datate chiar din perioada când frecventa atelierul din Buestrului.

Maestru şi discipol puşi faţă în faţă, convocaţi la o întâlnire ale cărei rezonanţe trec dincolo de hotarele timpului. În amintirile răsfirate de Liana Saxone era subliniată preferinţa lui Schweitzer-Cumpăna pentru portrete ale unor oameni simpli, iar interesul pus de pictor în sondarea universului lor rezultă cu prisosinţă din selecţia omagială. Alături stau siluete în cărbune, tipuri expresive din aceeaşi lume marginală, generos explorată de maestru, de la care ucenica sa împrumuta nu numai precizia contururilor, ci şi afecţiunea pentru ceea ce distinge umanitatea autentică de contrafacerile civilizaţiei pripit adoptate. Parcă mândră de ochiul expert ce-i supraveghea exerciţiile de acomodare cu exigenţele artistice, debutanta semna fără ezitări, cu o fermitate scoasă în evidenţă chiar şi de precizia datării: *iunie 1959*. A trecut un car de ani de atunci. Liana Saxone a continuat să se perfecţioneze; cu sporurile de iscusinţă de pe urma cursurilor de pictură frecventate la şcoli de profil din Israel, avea să fie remarcată la un şir de expoziţii, individuale sau colective. Cum artista are grijă să umble, oriunde, înarmată cu un dosar de reproduceri, baza succeselor sale poate fi demonstrată imediat. Răsfoirea pe loc este edificatoare, începând cu planşa introductivă, un autopotret, în picioare la şevalet, într-o clipă de reculegere meditativă. Compoziţia implică o evidentă tentă simbolică: de fapt, figura din tablou apare dedublată, ca reflectată de apele unei oglinzi, fel de a sugera aspiraţia către profunzimile ascunse ale sufletului, reverberate repetat, cu ajutorul penelului şi al culorilor. Registrul tematic apare diversificat, interioare, scene de stradă, colţuri de natură, obiecte din imediata apropiere, ca şi sugestii inefabile, de pildă o adiere de vânt prin coroana copacilor care străjuiesc un cvartal de blocuri sau jocuri ale umbrelor pe ziduri, contemplate de la fereastra propriei locuinţe. Atrage luarea-aminte, oricui este familiarizat cu patrimoniul picturii româneşti, sumedenia de reminiscenţe din acest domeniu, duse cu sine de pictoriţă pe unde au purtat-o împrejurările. Nişte voluptoase odalisce, surprinse în budoar, trimit spre senzualitatea lui Iser. Un interior al camerei de oaspeţi, marcat de poezia intimităţii, reclamă afinităţi cu Gh. Petraşcu. O perspectivă a urbei ce se întinde pe o coastă, văzută ca un ansamblu geometric, respiră ceva din pânzele lui Marcel Iancu, pe când mai era în Bucureşti şi picta seria simultană cu „Portul Amalfi“ sau, poate, tot atât de bine în înrudire nemijlocită cu perspectiva ulterioară asupra Ein Hod-ului. Ca să nu mai vorbim de instantaneele destul de recente, din mediul rural, efectiv pe urmele lui Schweitzer-Cumpăna, ca o demonstraţie de fidelitate durabilă: un car încărcat cu fân, din vârful căruia ţăranul îşi îndeamnă alene boii să tragă la jug, o paletă a culorilor franc utilizate, cu intensă vibraţie, adică verdele-verde, galbenul-galben, într-un fel de bucurie a regăsirii afectuoase. Multă melancolie este şi în colţul de provincie, cu trăsura vetustă şi birjarul moţăind în aşteptarea unui potenţial muşteriu, cu bătrânul felinar pe sub care se strecoară trecători prizăriţi, semne de viaţă molcomă, aproape lipsită de noimă, târâgănată, la un pas de zădărnicie. Fără a fi nevoie de un inventar complet, am enumerat suficiente motive pentru care Liana Saxone-Horodi poate să-şi vadă liniştită de treburi la Haiha, ea rămâne a noastră, indiscutabil.

GEO ŞERBAN

În numărul viitor al revistei: „Pictorul Rudolf Schweitzer-Cumpăna şi prietenii săi evrei“

LIANA SAXONE-HORODI

„Maestrul era o făptură înaltă, uscăţivă, puţin adusă din spate. Nu era un om exuberant. Corectura o făcea vorbind molcom cu cel în cauză, de abia se desluşea ce voia să spună, era un fel de monolog. Aşteptam cu sufletul la gură ziua în care mergeam în micul atelier din strada Buestrului. Atelierul era la etaj, o cameră de dimensiuni modeste dintr-o casă din seria de «locuinţe ieftine», care se construiseră în perioada interbelică, în cartierele periferice ale Bucureştilor. O dormeză cu o cuvertură ţărănească aspră, o măsuţă, două scaune, şevaletul, dulapul plin de culori, gata să debordeze prin deschiderea uşilor la cea mai mică trepidaţie a duşumelelor de lemn, ceruite. Rafturile bibliotecii din colţul camerei erau pline ochi cu cărţi. Fereastra, spre strada tihnită şi aproape necirculată (din spatele stadionului Dinamo), oferea o panoramă de acoperişuri, plină de farmec... Acel primitor şi totuşi auster atelier al lui Schweitzer era ca o extra-facultate de Arte, de Omenie şi de Profesionalism. Superbe lecţii!

[...] Nu departe de casa Maestrului era Groapa Floreasca, de unde o mulţime de ţigani s-au perindat ca «modele» în atelierul său. Pe unii dintre ei i-am pictat şi eu... Toate tablourile lui reprezentând chipuri umane au un dramatism unic, inconfundabil. Autoportretele sale emană o frământare lăuntrică, gravă; asumarea unei răspunderi - aceea de a exista pentru a crea [...]. Tablourile lui, mai ales cele de mici dimensiuni, sunt adevărate bijuterii. Uneori motivul, fie numai static, flori, fructe, o cană, e un pretext pentru temperamentul său înfocat de colorist. Peisajele sale vibrează de un lirism viguros, fie că reprezintă iubitele meleaguri natale (lunca Argeşului, pădurea Trivale, satele dinspre Câmpulung, Curtea de Argeş şi Râmnicu Vâlcea) sau locurile străine pe unde a călătorit (Macedonia, Grecia, Italia, Turcia etc.). Rudolf Schweitzer-Cumpăna avea o uşurinţă de expresie remarcabilă... El era încredinţat că arta este un mister, un dar de la Dumnezeu şi că artistul trebuie să realizeze proslăvind, astfel, creaţia dumnezeiască“.

(Extrase din evocarea publicată în revista „Cultura“ din 1 iunie 2006)

IUDAICA

Prestigioasa Editură Hasefer a publicat una dintre numeroasele cărți ale Marelui Rabin Menachem Hacohen, *Sefer Haiei Adam - Cartea vieții omului* (446 de pagini, traducerea din ebraică - Rodica Amen). Am avut onoarea de a fi consultant științific al acestui volum în probleme de traducere, în adevăratul sens iudaic. Hasefer editează în mod curent lucrările marilor rabini ai României, cum au fost Șef Rabinul Șafran, Rosen, Niemirower și, acum, Marele Rabin Hacohen. Cartea a fost primită cu bucurie de către publicul cititor, așa cum, de altfel, domnia-sa este înconjurat cu dragoste de întreaga obște din România, dar și din lumea întreagă.

Originalul cărții a fost publicat în Israel, în limba ebraică, la Editura Keter, conținând trei volume elegante. Primul volum se numește „Nașterea", volumul II - „Vârsta obligațiilor religioase", iar volumul III - „Căsătoria". Fiecare volum are patru capitole: „Teme", „Legi", „Păreri" și „Tradiție". Editura Hasefer a reușit, în volumul amintit, să redea din cele trei cărți la fiecare subiect numai „Teme" și „Legi". Ediția românească are și ea trei părți pe care le numește: *Cartea I, a II-a, a III-a*. Volumul se deschide cu o introducere a Marelui Rabin Menachem Hacohen, care, printre altele, spune: „Viața omului este o succesiune de etape și repere de la venirea pe lume până la plecarea din ea. La fiecare nouă etapă, omul ajunge pe cale firească prin desfășurarea timpului; spre deosebire de acestea, apar în viață răspântii în care direcția și sensul sunt date de omul

O sinteză a volumelor: „Nașterea", „Vârsta obligațiilor religioase" și „Căsătoria"

(Capitolele „Teme" și „Legi")

însuși sau de modul de viață". Marele Rabin Hacohen citează și din *Pirkei Avot - Sfaturile înțelepților poporului evreu* (4, 22): „După cum fără voia ta ai fost născut, fără voia ta vei muri".

„Cartea I" începe a ne vorbi despre familie, despre toate drepturile sale, obligațiile ce-i revin unui tată, despre mamă, fiu, fiică ș.a.m.d. Procreația este tratată îndelung, urmată de circumcizie, răscumpărarea primului născut și toate obiceiurile practicate la naștere. Partea a doua a primei *Cărți* tratează legile cu indicarea surselor și a obiceiurilor. Circumcizia provine de la patriarhul Abraham, care făcuse un legământ cu Divinitatea. Marele Rabin redă pe larg tot ce e legat de ritualul practicat la un băiat, dar nu mai puțin este tratat și cazul unei fetițe.

„Cartea a II-a" tratează obligațiile religioase. În secțiunea „Teme": avem amănunte asupra poruncilor, despre rugăciuni, despre masa tradițională, despre Șabat, despre sărbători, zile bune ale poporului evreu și zile triste. În partea a doua, „Legi", găsim amănunte în legătură cu intrarea sub jugul poruncilor: vârsta de 13 ani - *Bar Mițva*, pregătiri pentru această zi, Șabatul unui *Bar Mițva*, ce sunt *tfilin* și alte legi de primă importanță.

„Cartea a III-a" tratează subiectul „căsătoriei". Și această carte conține „Teme" și „Legi" - „Pru u rebu" („Rodiți și vă înmulțiți") - prioritatea procreației, *traiul de unul singur și între ei*. În capitolul „Legi" găsim probleme legate de căminul evreiesc, puritatea familiei, *hupa* și *kidușin* și chiar cum procedăm la inaugurarea unei case.

Am putea spune despre volumul Marelui Rabin Menachem Hacohen că este un *Șulhan Aruh* (cod de legi), dar completat cu explicații ample în tot ceea ce tratează.

Marea valoare a volumului face din el o carte de studiu, pentru evrei și, poate, pentru neevrei. Cartea prezintă, cu o claritate extraordinară, ceea ce este specific poporului evreu și cum trebuie să ne comportăm după *Halaha*.

Așteptăm ca Editura Hasefer să publice și alte opere ale Marelui Rabin Menachem Hacohen, precum *Torat Am - Cele cinci cărți ale Pentateuhului*, apărute în ebraică și care conțin comentarii personale de mare originalitate, alături de opinii clasice formulate, în decursul secolelor, de exegeți în domeniu.

Felicit F.C.E.R. și Editura Hasefer pentru volumul pe care l-a oferit publicului.

Ing. BARUCH TERCATIN

DIVREI TORA

REFLECȚII BIBLICE de ing. BARUCH TERCATIN

● Sâmbătă, 22 iulie (26 Tamuz), citim două pericope: **MATOT** și **MAASEI**. Aceasta, pentru a echilibra calendarul în așa fel încât toate pericopele să se termine de Simhat Tora. Azi sfârșim *Cartea Bamidbar- Numeri* și tot azi binecuvântăm luna Av, în care poporul evreu poartă doliu național pentru distrugerea primului și celui de-al doilea Templu. În aceste pericope se relatează despre locurile în care evreii au poposit în cei 40 de ani de peregrinări în pustiu. Înțelepții se întreabă: de ce a fost necesar? Unul dintre răspunsuri relevă faptul că Divinitatea a vrut să evidențieze, în acest mod, minunile făcute poporului evreu timp de 40 de ani, de la ieșirea din Egipt până la intrarea în Țara Promisă. După alte opinii, a fost nevoie să crească o nouă generație.

Este tratată și o problemă juridică de mare importanță: sentința pentru omor. Dacă omorul a fost făcut cu premeditare, sentința e clară: moartea. În cazurile în care omorul n-a fost premeditat, ucigașul este scos din orașul în care s-a întâmplat omorul într-un oraș de refugiu, stabilit în Tora. El va locui un timp acolo, pentru ca familia răposatului să nu-l prindă. Apoi va fi adus la judecată și, dacă, într-adevăr, se dovedește că a fost omor nepremeditat, este retrimis în orașul de refugiu până la moartea Marelui Preot și apoi are dreptul să se întoarcă la casa sa. Dacă, la judecată, se dovedește că e vinovat, va primi sentința cu moartea.

*

● Sâmbătă, 29 iulie (4 Av), citim Pericopa **DVARIM** - prima pericopă din *Cartea Dvarim (Deuteronomul)*. Această sâmbătă o numim Șabat Hazon, după primul cuvânt din Haftara profetului Iești. Este sâmbăta dinaintea zilei de Tișa be Av - zi de post, în semn de doliu național. Cartea și pericopa diferă de celelalte. Sunt reproduse cuvintele lui Moșe și nu ale Divinității, chiar prin intermediul lui Moșe, care se adresează poporului la persoana întâi. „Mișne Tora" („Repetarea Torei"), aceasta e denumirea cărții. Există dispute privind paternitatea ei. Chiar și ultimele fraze ale cărții, în care sunt înfățișate ultimele clipe din viața lui Moșe, sunt scrise de Moșe, dar dictate de Divinitate. Cartea *Dvarim* este un pod între cele patru cărți ale Pentateuhului, cărțile Profeților și celelalte scrieri sfinte din Biblie.

*

● Sâmbătă, 5 august (11 Av), citim Pericopa **VAETHANAN**. Această sâmbătă o numim *Șabat Nahmu*, după cuvintele profetului Iești, din Haftara: „Nahmu, Nahmu Ami!" - „Consolează-te, consolează-te, poporul meu!". Pericopa ne readuce la Muntele Sinai și la Cele Zece Porunci. Lucrul acesta ne amintește de *Leil Haseder*, când spunem printre altele: dacă Divinitatea ne-ar fi apropiat numai de Muntele Sinai și nu ne-ar fi dat Tora, încă era suficient, *fiindcă muntele cel sfânt dăruia sfințenie. Daieinu.* Dar mai mult: poporul a auzit Cele Zece Porunci. Le regăsim, aici, repetate a doua oară în Tora. Singura diferență este că în *Pericopa Itro* e menționat „Zhor" (ține minte Șabatul) și aici e menționat „Șmor" (păzește Șabatul). Câtă subtilitate între cele două expresii! Poposind asupra uneia dintre Cele Zece Porunci, ne vom opri la respectul față de părinți. Obligația juridică a unui copil față de părinți este respectul. Faptul că respectul filial e introdus printre Cele Zece Porunci denotă importanța comandamentului. Profetul Malahi (4, 5-6) se referă la acesta spunând: „Vă voi trimite pe Eliahu Hanavi să apropie inima părinților spre copii și inima copiilor spre părinți". *Iudaismul consideră de mare* importanță respectul copiilor față de părinți.

*

● Sâmbătă, 12 august (18 Av), citim Pericopa **EKEV**. Rugăciunea „Șma Israel", ce o rostim zi de zi, își are originea în Tora. Ultimele cuvinte ale multor evrei religioși sau laici, când erau duși la crematoriu, erau „Șma Israel". Scriind aceste rânduri, îmi amintesc cu tristețe de fratele meu, Itzhak Tercatin, care a pierit pe vasul „Struma". Cu câteva luni înainte de plecare, mă rugase ca, la discursul meu de *Bar Mițva*, să nu uit să amintesc de toți cei ce au pierit, „Al Kiduș Hașem", având cuvântul „Ehad" (Unul) pe buzele lor. Sunt convins că, atunci când se zbătea în valurile Mării Negre, a avut și el cuvântul „Ehad" pe buze.

Primul capitol al rugăciunii „Șma Israel" a fost cuprins în pericopa de săptămâna trecută. În *Pericopa Ekev* este menționat capitolul al doilea ale cărui idei centrale sunt: „Veaavta" - să iubești Divinitatea, să înveți Tora, să pui *Tfilin*. De fapt, ideile din primul capitol sunt reluate în al doilea. Însuși faptul că ele sunt repetate, întărește cele poruncite. Ni se atrage atenția că răsplata și pedeapsa, belșugul și sărăcia sunt rezultatul respectului nostru față de legile Domnului. Daca nu le vom respecta, drumul nedrept ne va atrage necazuri. Răsplata cea mare va veni, dacă vom păzi legile esențiale.

● Pericopele MATOT–MAASEI
(22 iulie 2006 - 26 Tamuz 5766)
● Pericopa DVARIM
(29 iulie 2006 - 4 Av 5766)
● Pericopa VAETHANAN
(5 august 2006 - 11 Av 5766)
● Pericopa EKEV
(12 august 2006 - 18 Av 5766)
● Pericopa REHE
(19 august 2006 - 25 Av 5766)
● Pericopa ȘOFTIM
(26 august 2006 - 2 Elul 5766)
● Pericopa KI TEȚE
(2 septembrie 2006 - 9 Elul 5766)
● Pericopa KI TAVO
(9 septembrie 2006 - 16 Elul 5766)
● Pericopele NIȚAVIM–VAIELEH
(16 septembrie 2006 - 23 Elul 5766)

● Joi, 3 august (9 Av), este **POSTUL TIȘA BE AV**. „IM EȘKAHEH IERUȘALAIM TIȘKAH IEMINI" - „Dacă voi uita Ierusalimul, să-mi uit mâna dreaptă" (*Psalmi* 137, 5). Biblia, în general, și Tora repetă mereu necesitatea de a ține minte nenorocirile, zilele sfinte, minunile petrecute în istoria poporului evreu. În Biblie este amintită de 170 de ori obligația de a ține minte „ce ți-a făcut Amalek", respectarea Șabatului, ieșirea din Egipt etc. Distrugerea Templului e doliu național. În Israel, restaurantele, cinematografele, teatrele sunt închise în această zi. A ține minte Holocaustul este, de asemenea, o poruncă. A ține minte și a nu uita!

*

● Miercuri 9 august (15 Av) - **TU BEAV**. Poporul evreu a fost binecuvântat cu multe sărbători. Fiecare sărbătoare, însă, cu norocul ei. Din sărbătoare, Tu BeAv a devenit, după cum am mai amintit, comemorare, zi de doliu național. În afara sărbătorilor menționate în Tora, *avem sărbători hotărâte de rabini* (Hanuca, Purim). *Înaintea distrugerii primului și* celui de-al doilea Templu, *Tu BeAv* era o veche sărbătoare, despre care ni se relatează în *Mișna*. Rabi Simon ben Gamliel atrage atenția că, pentru poporul evreu, *Tu beAv* și *Iom Kipur* n-au fost zile faste. *Tu BeAv* era consemnată ca sărbătoare a dragostei. Fetele dansau, în costume albe, în piețele orașului. În această zi, triburile se puteau încuscri unul cu altul, fapt interzis înainte. Ea marca sfârșitul secerișului - firește, motiv de veselie.

Prof. Ishaiahu Leibovici susține, însă, că a îndeplini poruncile și a aștepta răsplată este ceva negativ. Noi slujim Divinitatea de dragul credinței și, dacă El va socoti că merităm, ne va răsplăti. Desigur, ideal este ca omul să făptuiască binele fără să se gândească la răsplată. Ea, însă, va veni pe neașteptate.

*

● Sâmbătă, 19 august (25 Av), citim Pericopa **REHE**. Începând cu această dată, binecuvântăm luna Elul, luna pocăinței, în care ne pregătim sufletește, străduindu-ne să fim cât mai aproape de perfectibilitate atunci când faptele noastre vor fi judecate de Cel de Sus, de Roș Hașana. În pericopă, apare interdicția consumului de carne de porc, poruncă fără nici o clauză. Și la popoare vecine din Antichitate (Egipt, Siria) era interzis acest consum. După credința noastră, porcul trebuie îndepărtat pentru murdaria ce o face. Cuvântul porc a intrat în vocabular cu sens de comportament urât. După credință, e interzis și a avea crescătorii de porci. Interzicerea consumului de carne de porc a devenit o caracteristică națională. Scriitorul Berl Katzenekson (1887-1944) s-a ocupat pe larg de această problemă. În Israel, Parlamentul a votat o lege de interzicere a crescătoriilor de porci. Problema a ajuns și la Tribunalul Suprem, unde inderdicția a primit și acolo o recunoaștere oficială.

*

● Sâmbătă, 26 august (2 Elul), citim Pericopa **ȘOFTIM**. Suntem în luna Elul, lună în care, în fiecare zi, în afară de Șabat, suflăm din Șofar, ca pregătire pentru Roș Hașana. În pericopă ni se relatează, între altele, despre o problemă *juridică* interesantă: cine e scutit să participe la război. Desigur, am fi crezut că nimeni nu-i scutit. Și, totuși, cei ce fac mobilizarea au obligația să întrebe: cine și-a clădit o casă nouă și încă n-a locuit-o? Cine e logodit și se pregătește de nuntă? Cui îi este frică de război? Și aceasta fiindcă n-avem dreptul să *răpim* cuiva un început de viață, șansa iubirii și nici n-avem *nevoie* de lași, de fricoși. Cei incluși în aceste categorii se pot întoarce acasă. Înțelepții s-au ocupat pe larg de această problemă. Casa cumparată de cineva, chiar dacă nu e nouă, totuși, pentru acel om e ca și nouă. Tora ține seama de sentimentele omului care pleacă la război cu gândul că, dacă ar pieri în luptă, alt om îi va inaugura casa. Acesta este motiv de scutire de a merge la război. Cazul logodnei e similar. Cuvântul promis unei fete trebuie respectat. În ambele situații, oamenii sunt eliberați de armată timp de un an. În Biblie este menționat faptul că Gideon (*Judecători*, 7, 3) a dat drumul acasă celor fricoși, pentru a nu influența moralul celorlalți.

*

● Sâmbătă, 2 septembrie (9 Elul), se citește Pericopa **KI TEȚE**. La sfârșitul acestei pericope *se află paragraful bine cunoscut* „Zhor": „Et așer asa leha Amalek!" - „Ține minte ce ți-a făcut Amalek!". Acest paragraf mai este citit - în afară de sâmbăta aceasta, în cadrul pericopei - și în ajun de Purim, fiindcă evenimentele se asea-mănă. La paragraful respectiv, pericopa începe cu cuvântul „Zhor" („Ține minte") și se încheie cu cuvintele „Al Tișkah" - „Nu uita" (*Deuteronomul*, 9, 7). Prin aceasta se formează fraza pe care noi o folosim, din păcate, mereu: „Zhor al tișkah" - „Ține minte și nu uita". Amalek atacase un trecător ce se găsea sub oblăduirea Domnului. Ceea ce e și mai grav este faptul că se întâmplase „badereh" (în drum). Dacă ne vom stabili definitiv în țara noastră - *este subliniat în pericopă - acești Amalek trebuie* șterși de pe fața pământului. Din păcate, lupta aceasta - atacul lui Amalek și apărarea lui Israel - există încă din timpul lui Iacob și Esav. În decursul secolelor, am suferit persecuții, nu o dată am fost uciși pentru singura „vină" de a fi fost evrei. De aceea, spunem: „Zhor..." - „Ține minte și nu uita".

*

● Sâmbătă, 9 septembrie (16 Elul), citim Pericopa **KI TAVO**. Pericopa aceasta, ca și *Pericopa Behukotai*, conține imprecații, avertizări care urcă până la blestem, pronunțate de Moșe la adresa poporului evreu, dacă nu va merge pe drumul Domnului. Interesant că aceste avertismente sunt citite cu voce scăzută și nu intonate ca de obicei. Toate versetele la temă sunt citite unei singure persoane și se pot face întreruperi până la finalul pasajului. În anumite comunități, acest paragraf este citit intendentului sau unei persoane ce înțelege că blestemele nu-i sunt adresate, ci sunt un mod de prevenire generală a răului. Hamaaril propune ca, întotdeauna, să fie întrebat cine e dispus să i se citească textul acesta; să existe, în acest caz, un voluntariat.

*

● Sâmbătă, 16 septembrie (23 Elul), este ultima sâmbătă a anului 5766. Seara mergem la sinagogi și începem să spunem *Slihot*. Citim două pericope: **NIȚAVIM** și **VAIELEH**, în care este subliniat faptul că a te stabili în Țara Sfântă este una dintre cele mai importante *mițvot*. Baza structurii poporului evreu este să fie în Ereț Israel. Adeseori, erau discuții în familii, legate de problema plecării sau nu în Țara Sfântă. Înțelepții s-au ocupat de aceste probleme familiale și au hotărât că Aliaua nu trebuie făcută dacă, din această cauză, se pot distruge căsnicii.

În *Pericopa Nițavim* sunt relatate ultimele zile ale lui Moșe, care încearcă, cu toate puterile, să aducă poporul pe drum cel bun spunând: „Iată, aveți în fața voastră viața și binele" și Dumnezeu vă va binecuvânta. Această pericopă se citește în ziua în care, după înțelepți, a fost creată lumea, înainte cu 5767 de ani. În 25 Elul a fost creată lumina și de Roș Hașana - omul.

SĂ AVEM UN AN BUN ȘI FERICIT!
ȘANA TOVA - KTIVA VE HATIMA TOVA!

Membrii comunităţii bucureştene au avut prilejul să asiste din nou la un eveniment de excepţie. După manifestarea de mare succes, dedicată lui N. Stroe, în cadrul ciclului „Evreii din România“, iniţiat de Comisia de Cultură a F.C.E.R., la Centrul Cultural al C.E.B. a avut loc prelegerea „Iudaismul, încotro?“, susţinută de ing. *Tiberiu Roth*, preşedintele Comunităţii Evreilor din Braşov. Ea a figurat şi în programul manifestărilor de la Debreţin şi revista noastră a relatat despre această conferinţă, care a fost prezentată acum şi bucureştenilor, sub o formă modificată şi completată.

Moderatorul manifestării, preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, a vorbit cu multă căldură despre ing. Tiberiu Roth, personalitate cunoscută în lumea evreiască din România şi din străinătate, care anul viitor va împlini 20 de ani de când se află în fruntea comunităţii braşovene, preocupat de soarta evreilor din această zonă a Europei, în care există ameninţarea certă a dispariţiei comunităţilor şi, deci, a tradiţiei iudaice. Titlul prelegerii „Iudaismul, încotro?“ încearcă să dea un răspuns la această preocupare. Continuând ideea, înainte de a intra în miezul problemelor, ing. Tiberiu Roth a precizat că ceea ce va susţine aici nu este o conferinţă ştiinţifică sau un subiect de dezbatere, ci un subiect de reflecţie pentru cei care-l ascultă.

Însuşi modul de prezentare foarte modern a captat atenţia, prin folosirea numeroaselor *slide*-uri, cu imagini şi explicaţii, subliniindu-se principalele idei. Legarea de actualitate a conţinutului prelegerii a fost reliefată prin afişarea, înaintea începerii conferinţei, a fotografiei tânărului militar israelian răpit de teroriştii palestinieni, şi prin îndemnul conferenţiarului adresat tineretului de a se mobiliza şi a acţiona pentru eliberarea militarului israelian.

O întrebare tulburătoare şi un subiect de reflecţie

Iudaismul, încotro?

Conferenţiarul a făcut apoi o trecere în revistă a istoriei naşterii şi dezvoltării iudaismului, începând din Antichitate şi până în zilele noastre, subliniind componentele acestuia - religioasă, etnică, istorică şi culturală -, a încercat să explice noţiunea de „popor ales“, pe baza contractului dintre evrei şi Dumnezeu, care nu oferă evreilor avantaje, ci, mai ales, obligaţii. Mai târziu, profeţii au transformat acest contract într-un mesaj universal, poporul evreu asumându-şi misiunea de a-l duce mai departe. Legământul cu Dumnezeu s-a realizat în Templul Sfânt, care, pentru istoria iudaismului, are o valoare de simbol. El nu trebuie confundat cu sinagoga, locul de adunare, de învăţătură, un fel de centru comunitar cultural. Sinagoga a fost locul în care a supravieţuit iudaismul în timpul celor două milenii de Diaspora a evreilor. Iudaismul a introdus conceptul mesianic, un concept spiritual şi nu concret. În interpretarea iudaică, este vorba de o speranţă mereu aşteptată care nu va veni niciodată, altfel ideea în sine - speranţa - ar dispărea.

Numeroasele curente religioase care s-au dezvoltat în cadrul iudaismului, de la cele ultraconservatoare până la cele moderne - a subliniat vorbitorul -, contribuie la îmbogăţirea conţinutului acestei noţiuni. Curentul „Haskala“, care a deschis calea ieşirii din ghetou a evreilor şi de adaptare la cerinţele vieţii moderne, a determinat şi o nouă formulare a definiţiei de evreu. Dar procesul de emancipare a evreilor a atras după sine şi naşterea antisemitismului modern, a naţionalismului, dar şi soluţia problemei evreieşti - sionismul. Statul Israel întruchipează forţa de menţinere a evreimii, iar răspunsul la întrebarea „iudaismul, încotro?“ rezidă în necesitatea regăsirii şi reclădirii solidarităţii evreieşti. În acest context, ing. Tiberiu Roth a făcut şi un scurt istoric al comunităţii evreieşti din Braşov, care, la 16 iunie 2007, va împlini 200 de ani de prezenţă în acest oraş.

Conferinţa, urmărită cu o atenţie deosebită de audienţa care a umplut sala Centrului, a fost urmată de un program artistic prezentat de corul comunităţii braşovene (dirijat de *Iulian Rusu*) şi de mica formaţie klezmer, spectatorii ascultând cu încântare performanţele, de un înalt profesionalism, ale ambelor formaţii.

EVA GALAMBOS

BUCUREŞTI 2-5 iulie 2006

Evtuşenko în România

În 1961, apărea poemul *Babi Iar*, care avea să facă, rapid, înconjurul lumii. Autorul era un poet deja afirmat în fosta U.R.S.S., făcea parte din noul val de intelectuali, disidenţi cu prudenţa necesară, plini de talent, însetaţi de adevăr şi dreptate: Evgheni Evtuşenko (despre el vom vorbi aici). El îi avea alături pe poeţii Andrei Voznesenski, Bella Ahmadulina, Robert Rojdestvenski, regizorii Andrei Tarkovski, Nikita Mihalkov, sculptorul Ernst Neizvestnâi, prozatorul Cinghiz Aitmatov ş.a. Evtuşenko scria: „La Babi Iar nu-i monument“, iar în finalul poemului se adresa antisemiţilor spunându-le că, fiind un rus adevărat, el trebuie să se simtă şi evreu. De ce? Pentru că antisemitismul este duşmanul oricărei omenii. Şocul, în Vest, a fost extraordinar. Abia după un deceniu şi mai bine, la Babi Iar, în marginea Kievului, s-a ridicat un monument în memoria celor peste 100.000 de cetăţeni sovietici ucişi de fasciştii germani. Iar în anul 1998, cu participarea Statului Israel, a fost ridicată o „Menoră memorială“ pentru cei peste 60.000 de evrei împuşcaţi în septembrie 1941, acoperiţi cu pământ la Babi Iar.

În 1962, Evtuşenko publica poemul *Urmaşii lui Stalin*, după ce, în 1961, mumia „tătucului“ fusese scoasă din Mausoleul moscovit şi înmormântată în spatele clădirii. Poemul, un rechizitoriu la adresa staliniştilor, oriunde se aflau (şi se mai află), a avut de asemenea un ecou la fel de puternic ca şi precedentul. În 1963, Hruşciov nu-l mai „iartă“ pe Evtuşenko (îi spunea lui Honnecker că nu-l poate trimite în Siberia pe poet, acesta fiind născut acolo), organizând o sinistră campanie de presă sub lozinca: „Poet tu poţi să nu fii, dar cetăţean eşti obligat să rămâi“ (un vers maiakovskian). Vocea sa nu a putut fi înăbuşită. Era prea cunoscut în Occident, publică volume în U.R.S.S., în S.U.A., Germania, Anglia, Franţa, Spania, în multe alte ţări ale lumii. În ultimele două decenii trăieşte mai mult în Vest, are domiciliu în S.U.A. În România, ca şi mulţi alţi creatori ruşi, el este, poate, prea puţin cunoscut, deşi valoarea sa este apropiată de cea a lui Esenin, Maiakovski (cu care, se pare, este şi rudă), Pasternak, Ahmatova, Ţvetaeva, Gumiliov, Voznesenski ş.a. Unele poeme au apărut, de-a lungul deceniilor, în presa românească, iar o plachetă a apărut la Editura Univers, în 1974 (traducători I. Covaci şi Victor Frunză).

Apariţia la Editura CD-Press a antologiei *Miere târzie* - în traducerea a doi oameni de cultură, *Ştefan Dimitriu* (poet, soţul prozatoarei Victoria Dragu-Davidovici) şi *Nadia Brunstein* (fiica regretatului traducător, Dan Răutu) - este un eveniment cultural care a ocazionat şi vizita marelui poet în România. Selecţia poemelor este dificil de apreciat, dată fiind amploarea operei poetice a lui Evtuşenko. Dar poemele din volum dau o imagine asupra forţei extraordinare, înaltului simţ civic, umanitar, ale poetului. Într-un dialog cu Lucian Avramescu, în 1989, Evtuşenko afirma că „Shakespeare şi Homer se pot naşte din nou“.

Publicul român a avut trei ocazii să-l asculte şi să-l vadă pe acest extraordinar magician şi strălucit creator care este Evgheni Evtuşenko.

În seara zilei de 2 iulie a.c., pe postul „Realitatea Tv.“, poetul Mircea Dinescu, mai timid ca niciodată (aşa ni s-a părut imbatabilul pamfletar), a avut un interviu cu cel pe care el l-a numit „un cosmonaut al cerurilor interzise“. La întrebările puse, Evtuşenko a răspuns cu stilul tranşant şi cu înţelepciunea pe care i le cunoşteam din cele citite anterior. El s-a referit la savantul-disident Saharov, la Inchiziţia din Evul Mediu, la socialism şi capitalism, fără menajamente. A amintit de „lipsa acută a unei filosofii politice“ adecvate momentului. I-a adus elogii Papei Ioan Paul II, care a recunoscut greşelile Bisericii din secolele de prigoană, ca şi lui Gorbaciov pentru deschiderea sa spre Occident şi democraţie. În U.R.S.S., Lenin a fost cel care a „inventat“ Gulagul, iar astăzi, la Moscova, sunt unii tineri care poartă svastici uitând că 20 de milioane de oameni - părinţii şi bunicii lor - au murit în lupta cu fascismul. Poetul a recitat poemul *Lubianka*, din volumul nou apărut.

În ziua de 3 iulie a.c., au avut loc lansarea antologiei *Miere târzie* la sediul Uniunii Scriitorilor şi, seara, la Sala Atelier a Teatrului Naţional.

În ultima zi a vizitei, pe 4 iulie a.c., poetul a fost primit de preşedintele României, *Traian Băsescu*, care i-a înmânat o înaltă distincţie.

La conferinţa de presă şi lansarea cărţii, din 3 iulie a.c., în Sala Oglinzilor a Uniunii Scriitorilor, a fost o participare cum de mult nu s-a mai văzut în acest sediu, după 1989 (şi nici înainte). Preşedintele Uniunii Scriitorilor, *Nicolae Manolescu*, l-a salutat pe oaspete, apoi a vorbit poetul *Toma George Maiorescu*, fost coleg de grupă, la facultate, cu Evgheni Evtuşenko (nu am ştiut până acum), care a evocat tinereţea lor comună, întâlnirea din 1963, la Bucureşti, faptul că Evgheni Evtuşenko i-a tradus în rusă câteva poeme publicate în revista „Inostrannaia Literatura“, din Moscova. Poetul *Lucian Avramescu* a amintit de interviul pe care i l-a luat lui Evtuşenko în septembrie 1989 şi care nu a fost publicat decât după căderea lui Ceauşescu. *Adrian Păunescu* a elogiat traducerea poemelor din rusă în română, comparându-le cu cele realizate din Esenin, cândva, de Zaharia Stancu şi George Lesnea. *Ştefan Dimitriu* l-a numit pe Evtuşenko drept unul dintre cei mai mari poeţi ai lumii şi cel mai însemnat poet rus, în viaţă. Un tânăr de 16 ani, proaspăt membru al Uniunii Scriitorilor, *Cristian Gaba*, i-a dedicat un poem cu totul remarcabil. La întrebările puse de *Victor Frunză, Mihai Prepeliţă, Adrian Păunescu* ş.a., Evgheni Evtuşenko a răspuns pe larg. Astfel, l-a evocat pe savantul Ţiolkovski (a interpretat rolul acestuia într-un film), care a murit în sărăcie, uitat de oficialităţi, deşi era unul dintre inventatorii rachetelor. El a anunţat că va lansa în curând, la Moscova, *Antologia poeziei ruse*, în care a „reabilitat“ peste 70 de poeţi din emigraţie. I-a sfătuit pe poeţi să citească din poezia lumii spre a nu reinventa „bicicleta de lemn“, a amintit de călătoriile sale în ţările lumii (aproape 100), despre romanele sale în fază de proiect (este în vârstă de 73 de ani, dar şi-a păstrat „adolescenţa“), a promis că va trimite în România filmul realizat de el: *Înmormântarea lui Stalin*. A declarat că Soljeniţîn a rămas pentru el un erou. A evocat crimele stalinismului, fiind martor, de copil, al existenţei lagărelor din Siberia. A condamnat orice fel de crimă împotriva umanităţii, ca şi vulgarizarea proliferată de mass media, cerând o „intelectualizare“ a societăţii. De asemenea, a blamat extremismul naţionalist, esenţa sa antiumanistă. El a spus că este „copilul a două războaie“: cel „mondial“ şi al „războiului rece“. „În America am fost atacat deoarece criticam războiul din Vietnam, iar în U.R.S.S. - pentru că scrisesem *Babi Iar*“.

În seara de 3 iulie a.c., la Teatrul Naţional, Sala Atelier, în prezenţa unui numeros public, a unor invitaţi de onoare (parlamentari, oameni de cultură), poetul Evgheni Evtuşenko, acompaniat de doi actori ai Teatrului, a recitat cu un talent „genial, ca şi al celui de poet“ (cum spunea traducătorul Şt. Dimitriu) câteva poeme din antologie: *Iubire; Grindina; Iertarea; Cumva; Două oraşe; Mesteceni pitici; Babi Iar; Cimitirul balenelor; Monologul puiului de vulpe; Tancuri la Praga; Dormi, iubito; Aşteptându-l pe Mesia* ş.a. Evtuşenko a readus în Bucureşti „iubirea pentru poezie“ (cum spunea Lucian Avramescu). Mai mult: el a venit ca purtător al unui autentic umanism... „internaţionalist“ (în sens „evtuşenkian“, am spune).

BORIS MARIAN

După 60 de ani...

O întâlnire emoţionantă a avut loc la Restaurantul ritual din cadrul Centrului Cultural Comunitar din Bucureşti. Absolvenţi de acum 60 de ani ai Liceului „Cultura B - Mihail Sebastian“, din ţară, veniţi din Israel sau din alte părţi ale lumii, s-au reunit, la 8 iulie a.c., cu bucuria revederii, nostalgia anilor tineri, împlinirile de acum, care le dau sens vieţii. Au răspuns „prezent“ la catalogul imaginar: **Arthur Brenner**, organizatorul festivităţii, **Miron Bălţăţeanu, Max Emanuel Gruder, Sandu Helman, Octavian Sava, Zigmund Tauberg** (Bucureşti), **Jerome Jolles** (New York). La întâlnire a participat **Anda Jäger**, fiica regretatului diriginte al clasei, care a adus un album de fotografii din timpul şcolii şi de la întâlniri anterioare acesteia. Cei prezenţi şi-au urat să se revadă şi la viitoarele întâlniri, inclusiv la cea de-a 120-a aniversare de la absolvirea liceului.

LA ÎNCHIDEREA EDIŢIEI

ISRAEL

„Nilhamim al Beiteinu“

„Nilhamim al Beiteinu“ - „Ne luptăm pentru căminul nostru“ - este cuvântul de ordine care-i animă pe israelieni de la lansarea noului război, dus pe două fronturi împotriva atacurilor dure ale teroriştilor „Hamas“ şi „Hezbollah“. Declanşate de răpirile unor militari israelieni de către cele două organizaţii islamiste radicale, sprijinite de Siria şi Iran - fapte condamnate de opinia publică internaţională -, dimensiunile operaţiunilor militare israeliene sunt considerate de unele state ca fiind exagerate, având drept rezultat destabilizarea guvernelor ţărilor respective. Din păcate, Israelul nu a avut prea mult de ales în faţa ameninţărilor deosebit de periculoase reprezentate de rachetele, din ce în ce mai sofisticate, siriene şi iraniene, cu rază medie, dar şi lungă de acţiune, deţinute de „Hezbollah“, care au lovit localităţile din nordul Israelului, inclusiv Haifa, fiind ameninţat şi Tel Aviv-ul. În Gaza, rachete Quassam sunt lansate împotriva oraşelor israeliene din vecinătate, de mai mulţi ani. Este de acum limpede că „Hezbollah“ - care dispunea la începutul atacurilor de peste 10.000 de rachete, adunate în ultimii zece ani, de la încetarea, în 1996, a operaţiunii israeliene „Fructele mâniei“ - a dorit declanşarea unei reacţii israeliene. Potrivit unor aprecieri, Iranul s-ar afla la sursa acestui conflict, Teheranul dorind să distragă atenţia opiniei publice internaţionale de la problema înarmării sale nucleare. Liderul grupării, şeicul Hassan Nasrallah, a formulat ameninţări fără precedent la adresa Israelului şi a cerut sprijinul ţărilor arabe „pentru a termina o dată pentru totdeauna cu statul evreu“. Deocamdată, însă, nici un stat arab nu vrea să se implice, iar Siria şi Iranul au afirmat că vor reacţiona doar dacă Israelul le va ataca, ceea ce, potrivit declaraţiilor oamenilor politici israelieni, nu reprezintă un obiectiv. Mai mult, liderii G8, cu vederi atât de diferite faţă de conflict, au reuşit să ajungă la o poziţie comună, recunoscând dreptul Israelului de a se autoapăra şi cerând eliberarea militarilor răpiţi şi a parlamentarilor palestinieni capturaţi de Israel, dar nu şi a prizonierilor palestinieni, aşa cum pretind teroriştii.

Toate părţile aflate în acest conflict se află, cel puţin deocamdată, într-o situaţie fără ieşire. Oricât de dureros este faptul că trei militari israelieni se află în mâinile unor grupări radicale, iar conflictul face victime civile de ambele părţi, statul evreu nu poate ceda. Dacă ar accepta schimbul, ar da dovadă de slăbiciune, permiţând continuarea răpirilor unor israelieni în scopul şantajului. Pe de altă parte, o cedare israeliană ar întări prestigiul guvernului Hamas şi ar slăbi fracţiunea preşedintelui Mahmud Abbas, susţinător al negocierilor de pace. În Liban, acceptarea pretenţiilor grupărilor radicale ar submina capacitatea de acţiune a guvernului care a luat în considerare înlocuirea, la graniţa cu Israelul, a forţelor „Hezbollah“-ului cu militari din armata libaneză, lucru cerut de multă vreme de o rezoluţie a O.N.U.

Consecinţele acestui impas sunt de acum vizibile - reizbucnirea conflictului din Orientul Mijlociu, în condiţiile în care nici problemele din Afganistan şi din Irak nu şi-au găsit răspunsul. Pentru Israel, va însemna regândirea întregii strategii militare şi politice, în primul rând spulberarea planurilor de dezangajare, garanţie-speranţă a unui stat evreu cu graniţe sigure, în care populaţia care a supravieţuit atâtor tentative de lichidare ar fi putut trăi, în sfârşit, în pace.

EVA GALAMBOS

VOLUNTARIATUL – timp, efort şi bucurie „donate“ semenilor

Organizaţia Tinerilor Evrei din România a iniţiat recent primul program de voluntariat pentru membrii săi. Coordonatorul naţional O.T.E.R., *Attila Gulyas*, şi voluntarul JOINT *Parker Crockford* au invitat, în perioada 2-9 iulie a.c., 45 de tineri din întreaga ţară la o săptămână dedicată efectiv muncii în comunitate. Echipei de organizatori li s-au alăturat *Adi Gueron, Dalia Golda, Anda Dumitru, Monica Lăzărescu, Adi Pincovici, Alexandra Losneanu*. Finanţarea acestui program, ca şi a tuturor proiectelor educaţionale pentru tineret, a fost realizată de către JOINT, care doreşte crearea unei comunităţi puternice, cu un viitor cert. Cu prilejul primului program de acest fel, comunitatea „ţintă“ a fost cea din Arad. Participanţii şi-au propus „să pună realmente osul la muncă“ atât în Cimitirul Evreiesc din oraş, cât şi în cadrul Clubului, în curtea Căminului de bătrâni şi chiar în cămin, alături de cei vârstnici. A fost o premieră atât pentru tineri, cât şi pentru comunitate - o întâlnire peste generaţii al cărei rod a fost clar sesizabil după şapte zile de muncă asiduă, dar şi de distracţie.

Trezirea la şapte. Fix! Nu este loc de discuţie.Un mic dejun rapid şi apoi îmbarcarea în autobuzul ce îi va duce spre „locul de muncă“. Elevi şi studenţi în vacanţă, profesionişti (ingineri, medici, economişti etc.), care şi-au scurtat zilele de concediu, au oferit din timpul lor muncii în comunitate. Dincolo de altruism, trebuie să zărim, desigur, în spatele acestei deschideri şi dorinţa de a fi din nou împreună cu prietenii lor. Dar munca e muncă şi distracţia e distracţie. Sunt convinsă de acest fapt când o văd pe Estera (din Cluj) vopsind poarta Căminului şi pe Carla (din Bucureşti), „îmbrăcată“ din cap până în picioare în griul metalizat ce se scurge de pe poarta proaspăt vopsită.

Flori şi morminte...

Sunt convinsă şi când Adi (din Oradea) intră - cred, prima oară în viaţa lui - în rolul de zugrav. Ştiu sigur atunci când o văd pe Anda cum vopseşte atentă literele ce abia se mai disting pe morminte, iar Florentina strânge crengile uscate din preajma pietrelor funerare. Din curtea Căminului pentru vârstnici dispar, pe zi ce trece, buruienile şi în locul lor - ca printr-o rapidă magie pe care doar tinereţea o poate pune în scenă - apar zeci de flori colorate.

Sunt tineri care, poate, nu au atins până azi o greblă sau o lopată şi care nu sunt deloc „profesionişti“ în domeniu. Dar nici nu e nevoie de asta! Rezultatul e evident: asumarea unei responsabilităţi şi o amintire plăcută pentru arădeni, care vor rămâne cu florile, cu poarta şi cu un cimitir ceva mai îngrijit.

Preşedintele Comunităţii Evreilor din Arad, ing. *Ionel Schlesinger*, ne-a vorbit, cu acest prilej, despre importanţa iniţiativei celor tineri pentru comunitatea arădeană. Domnia-sa a primit cu entuziasm şi a sprijinit acest proiect, care - aşa cum afirma - a fost folositoare pentru comunitatea arădeană.

*

Episodul al doilea: distracţia

La ora două, munca efectivă ia sfârşit. A doua parte a după-amiezei este dedicată învăţării şi distracţiei. Destinaţia favorită - ştrandul din Arad, unul dintre cele mai mari şi bine amenajate din ţară. În completare, o întreagă zi a fost dedicată unei excursii pe dealurile din judeţul Arad. O întâlnire (să îi spunem interconfesională...) la Basilica din Radna şi apoi o drumeţie până la Cetatea de la Şoimoş întregesc ziua „liberă“ a celor tineri. Finalul excursiei se concretizează în câteva ore petrecute la Băile Lipova, unde apa termală alină „oasele obosite“ de muncă, dar şi de nopţi nedormite şi escalade montane. Folosind un oximoron, „singurul voluntar profesionist“ *din cadrul programului, Parker Crockford*, i-a invitat pe cei prezenţi la o discuţie despre beneficiile unui asemenea act în cadrul unei comunităţi. Venit din America, unde voluntariatul se învaţă încă de la grădiniţă, Parker a putut împărtăşi cu uşurinţă despre această experienţă care abia acum începe să pătrundă în societatea noastră. După ce în anii comunismului „munca patriotică“ (cea mai obligatorie dintre... voluntariate) a fost spaima tinerilor, profesorilor şi militarilor, azi este greu să reînvăţăm dăruirea sinceră şi necondiţionată pentru cei în nevoie.

Cu prilejul unui program dedicat relaţiei „majoritate-minoritate“, participanţii au avut prilejul să reflecteze asupra acestor noţiuni în istorie. Am avut plăcerea să îi invit pe participanţi, pornind de la câteva fragmente din *Exod* sau *Şemot*, să analizeze figura omului şi liderului care a fost Moise, cel care a dus la prima eliberare fizică şi spirituală a poporului evreu.

O seară de *Şabat*, oficiată de *Erwin Şimşensohn* (membru al Comitetului Director al F.C.E.R.), împreună cu membrii comunităţii din Arad, a prefaţat încheierea programului. Între participanţi şi aceştia s-a crea o legătură, care va rezista, credem, peste timp. Vârstnicii de la Cămin i-au întrebat, cu emoţie, pe tineri când îi vor revedea. Amintirea primului act de voluntariat din viaţa lor (pentru cei mai mulţi...) îi va aduce, credem noi, încă o dată în oraşul în care au (re)găsit plăcerea de a-i face fericiţi pe cei din jurul lor.

*

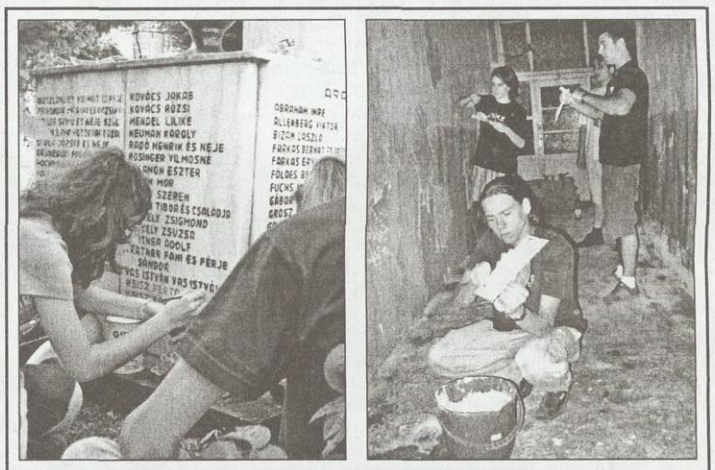

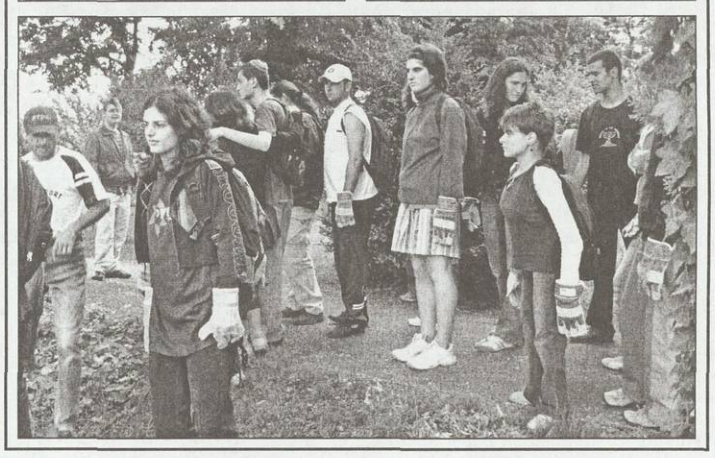

Un program pe termen lung

Dalia Golda (coordonatoarea Programului „Big Brother, Big Sister“) şi *Monica Lăzărescu* (coordonatoarea Programului „Suflet pentru suflet“) ne-au informat, cu această ocazie, că pornind de la *ideea principală a proiectelor* prin care ele încearcă să trezească receptivitatea membrilor comunităţii, vor iniţia în curând un program de şase luni dedicat acomodării cu ideea de voluntariat şi realizării unor programe concrete în acest domeniu. Proiectul *va avea* loc în câteva serii, în mai multe oraşe şi va fi sprijinit, ca toate programele de tineret şi vârstă medie din România, de JOINT.

LUCIANA FRIEDMANN

De ce aţi venit la acest program?

● *„Consider că este foarte important ceea ce facem aici. Azi nu mi se mai pare ceva special pentru că acum studiez în Statele Unite şi acolo se pune un accent foarte mare pe voluntariat. Acolo este un gest firesc, iar dacă nu îl faci, vei fi privit mai ciudat. Aici mi se pare, însă, mai obositor pentru că acolo am făcut voluntariat predând, iar aici curăţând pereţii - e o diferenţă! Dar mi-a plăcut, în ciuda oboselii, pentru că am fost între prieteni“.* (DIANA DINESCU - Bucureşti)

● *„Nu am mai făcut aşa ceva niciodată, nu mă ascund de muncă şi cred că a fost foarte interesant. Am lucrat în multe locuri şi chiar dacă nu am reuşit să terminăm tot ceea ce ne-am propus, cred că a fost important ce am făcut aici. Am făcut lucruri diferite şi aş mai veni cu plăcere dacă voi avea timp“.* (ADI PINCOVICI - Oradea)

● *„Am venit pentru că am considerat că trebuie să dau ceva înapoi comunităţii. O să învăţăm să ne organizăm mai bine munca data viitoare, dar cred că este un început promiţător“* (ADRIAN ROŞCA - Oradea)

● *„Am venit ca să fiu în folosul comunităţii, să ajut şi să mă simt bine - toate combinate. Dacă s-ar face aşa ceva în fiecare oraş, cred că ar fi excelent. Eu sunt din Cluj şi cred că ar fi foarte important un asemenea program şi acolo“.* (RAMONA POPESCU - Cluj-Napoca)

● *„Despre tinerii din ziua de azi se crede, în general, că doar se distrează, dar aici am vrut chiar să realizăm ceva constructiv. Mi s-a părut extraordinar! Am vopsit, m-am murdărit, am smuls buruieni, am reuşit să fac să se poată citi numele de pe un mormânt şi cred că cel ce se afla sub el mi-a mulţumit... Aş mai veni cu mare plăcere la un asemenea program“.* (ESTERA POPESCU - Cluj-Napoca)

● *„Nu am fost în viaţa mea la o activitate de voluntariat şi am vrut să ajut şi eu, având doar satisfacţia muncii pe care am depus-o. A fost excepţional, cred că a fost cel mai bun lucru pe care l-am făcut în ultimele luni“.* (ALEXANDRA LOSNEANU - Rădăuţi)

Prim exerciţiu de *fundraising*

În premieră, Organizaţia Tinerilor Evrei din România a iniţiat un program de strângere de fonduri pentru Seminarul de Singles „Nefeş ve Guf“, care a avut loc recent la Poiana Braşov. În acest sens, în Bucureşti a avut loc un Maraton de dans, completat de numeroase surprize pentru cei care au intrat în rolul de „aşi ai ringului (de dans)“, cât şi pentru ceilalţi participanţi. Pe de altă parte, la Timişoara, a avut loc o seară de muzică şi teatru, completată cu o prezentare *power-point* despre activităţile de tineret din ţară şi din Timişoara. Cu acest prilej, au cântat *Alexandru Fischer* (membru al comunităţii) şi *Gergely Nemethy* (solist al Operei din oraşul de pe Bega). Tinere viitoare actriţe, care învaţă la clasa profesoarei şi regizoarei *Luminiţa Stoianovici*, au interpretat cinci monologuri, fiind răsplătite cu aplauze. Din spectacol mai remarcăm micul ansamblu de dansuri, compus din *Tina Sas, Laura Smuleac, Simona Cohen* şi *Jana Codreanu* (care a interpretat şi câteva piese la pian în compania tenorului, care a încântat sala cu arii din opere celebre). (L.F.)

Cel de-al 35-lea Congres Mondial Sionist s-a pronunţat pentru modernizarea mişcării

La Ierusalim s-a desfăşurat, între 19-21 iunie, cel de-al 35-lea Congres Mondial Sionist, cu participarea delegaţilor din toate ţările unde există organizaţii sioniste. Desfăşurat sub cuvântul de ordine „Inima sionistului bate“, Congresul a dezbătut probleme vizând combaterea antisemitismului şi adaptarea mişcării sioniste modiale la cerinţele secolului al XXI-lea. România a fost reprezentată de preşedintele Asociaţiei Sioniste din ţara noastră (A.S.R.), ing. *Tiberiu Roth*, preşedintele Comunităţii Evreilor din Braşov. La solicitarea revistei, domnia-sa a avut amabilitatea să ne relateze câteva detalii despre acest eveniment. Pentru prima dată, A.S.R. a primit un mandat oficial, deoarece până acum a participat ca invitat. Deschiderea Congresului a avut loc pe 19 iunie, în prezenţa preşedintelui Israelului, *Moshe Katsav*, a preşedintelui Comitetului Executiv al Organizaţiei Mondiale Sioniste şi al Agenţiei Evreieşti, *Zeev Bielsky*, a primarului Ierusalimului, *Uri Lupoliansky*. În prezenţa a 2.500 de delegaţi şi invitaţi, preşedintele Israelului a lansat, în cuvântul său, un apel pentru dinamizarea mişcării sioniste care să satisfacă dezideratele noilor generaţii. El a cerut, de asemenea, sporirea imigraţiei din S.U.A. şi din ţările vest-europene, ceea ce ar reprezenta „o schimbare istorică“ pentru Statul Israel.

La 20 iunie, au inceput efectiv lucrările, cu prezentarea de rapoarte ale Departamentului pentru activităţi sioniste, Departamentului Educaţiei şi Departamentului noilor aşezări evreieşti. A fost dezbătut, de asemenea, „Programul 2006 de la Ierusalim“, care a definit problemele fundamentale ale sionismului şi anume: ● unitatea poporului evreu si legătura sa indestructibilă cu patria sa istorică, Ereţ Israel ● recunoaşterea importanţei Statului Israel şi a Ierusalimului ca punctul central al vieţii natiunii ● Alia din toate ţările şi integrarea efectivă a tuturor imigranţilor în societatea israeliană ● întărirea Israelului ca stat evreiesc, sionist, democratic. În după amiaza zilei de 20 iunie, premierul *Ehud Olmert* a ţinut o cuvântare, prezentând situaţia politico-economică actuală a Israelului. Au fost adoptate o serie de rezoluţii, cele mai importante referindu-se la combaterea antisemitismului şi la restructurarea internă a mişcării.

La sfârşitul Congresului, au fost aleşi noul preşedinte al Organizaţiei Mondiale Sioniste, în persoana lui *Zeev Bielsky*, membrii Comitetului de Conducere, preşedintele Curţii Constituţionale Sioniste şi preşedintele Comisiei de Audit.

Congresul a reprezentat un important forum pentru schimburi de idei şi propuneri, în cadrul căruia reprezentanţi ai tuturor mişcărilor politice şi religioase evreieşti au putut dialoga, argumenta şi ajunge la decizii comune într-o serie de chestiuni vitale pentru viaţa evreiască de pretutindeni. (E.G.)

Memorie şi memorial în Israel

A fost titlul incitantei conferinţe susţinute de *Leon Volovici* la Fundaţia Academică Civică, în ziua de 3 iulie a.c.

În conţinut, a fost o *expunere despre istoricul* raportării statului, a organizaţiilor sioniste, laice şi religioase, a opiniei publice israeliene, în general, la memoria Holocaustului. Nu doar evenimentele îşi au istoricul lor, dar şi raportarea la un eveniment sau altul; mai ales la un eveniment precum Holocaustul.

Depăşind faza primelor şocuri, trecând prin diverse etape de clarificări, astăzi societatea israeliană comemorează Holocaustul, în fiecare an, de ziua izbucnirii Răscoalei în Ghetoul din Varşovia. Se comemorează nu doar martirajul, ci, în primul rând, eroismul.

Conferinţa - audiată de personalităţi din lumea evreiască, dar şi neevreiască - a fost onorată de prezenţa dnei *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în România.

În încheiere, au urmat numeroase întrebări şi discuţii. Se cuvin mulţumiri speciale dnei *Ana Blandiana* şi dlui *Romulus Rusan*, pentru ospitalitate şi iniţiativa organizării acestei manifestări. (L.B.)

MERIDIANE • MERIDIANE

Un poet cernăuțean din generația lui Celan - ALFRED KITTNER

100 de ani de la naștere

Între cele două războaie mondiale, populația Cernăuțiului - vechi centru de cultură (comparat de unii cu Praga, prin multiculturalitate) - număra 1.400.000 de locuitori, din care 60.000 erau evrei. Exista, desigur, tradiția românească, austriacă, ucraineană, poloneză, evreiască (de cultură preponderent germană). Poezia a dat roade în acest mediu, prin numele lui Paul Celan, Rose Ausländer, Alfred Kittner, Moses Rosenkranz ş.a. Născut în 1906, cu 14 ani mai devreme decât „colegul de generație" Paul Celan, Alfred Kittner a avut șansa să trăiască 85 de ani, astfel că, în mod oarecum impropriu, i-am considerat, totuși, congeneri. Îi apropie o moștenire culturală comună, o soartă oarecum paralelă, dar modalitatea de exprimare poetică diferă, ceea ce nu înseamnă că valorile pe care ni le-au lăsat nu ar fi comparabile. Celan a fost puternic influențat și ancorat în modernism, în expresionism, versul său „strigă", „trezește fiorii pericolului existențial". Kittner este „mai blând", chiar și cei doi ani petrecuți în Transnistria (1942-1944) i-au lăsat acorduri surdinizate de firea sa îndrăgostită de rima și ritmul clasic. El nu s-a putut desprinde de modelele lui Goethe, Heine, deși poezia modernă i-a fost familiară. În anul 1945, Kittner s-a stabilit la București, dar atmosfera politică nu i-a priit, astfel că în 1980 a ajuns la Düsseldorf, în Germania. În această perioadă, a publicat, cum singur și-a numit-o, o „cronică, în rime, a deportării". La fel ca și Moses Rosenkranz, Kittner învinuiește pe călăii care l-au lovit, i-au pus permanent viața în pericol, dar nu învinuiește Germania, pentru că el este un „produs al înaltei culturi umaniste germane". În 1973, la Editura Albatros, sub îngrijirea Hertei Spuhn, apărea, în Colecția „Cele mai frumoase poezii", în limba germană, un volum (o cărticică în formatul colecției) de 270 de pagini, prefața fiind semnată de Mariana Șora. „El trăiește, ca poet, cu toată plenitudinea, minunea existenței, expresia sa lirică fiind un cântec... și spune întotdeauna mai mult decât exprimă..." - scrie Mariana Șora. Deși s-a bucurat de unele onoruri în perioada sa bucureșteană (1945-1980), Kittner a rămas - ca în primii ani când începea să scrie - traumatizat și „debusolat": „De ce-mi sunt date zile? / Ce sunt eu azi în lume? / Îmi port doar suferința / zdrobit și ruinat", dar firea poetului îl salvează: „Sunt un copil ce-ntreabă / Îmi dăruiți o stea / Când eu caut astrul Soare". Primul poem din culegerea amintită, „Copilăria", este scris la vârsta de 19 ani și respiră atmosfera cernăuțeană, astăzi dispărută, cu străzi și mici prăvălii, miresme și zvon de vis. Alte amintiri: „vioara tatălui, de sărbători, stelele deasupra orașului natal ş.a.".

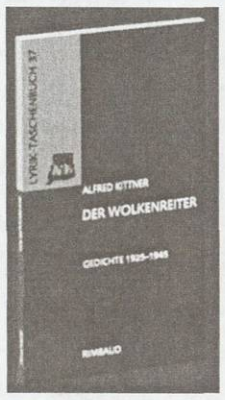

În tinerețe a circulat mult în țară și în străinătate, unele poeme sunt scrise la Satu Mare, altele la Breslau (Wroclaw, Polonia). Participă la sărbători creștine, se retrage în natură, uneori „fuge de sine însuși, de zilele care îl urmează necurmat", orele acestor zile, anotimpurile impregnându-i anumite „stări de grație" (se aud acorduri din Vivaldi, Bach, pe care Kittner îi asculta cu încântare). Revine uneori în Valea Putnei. Apoi, între anii 1942-1944, apare însângeratul și neuitatul Bug, ca o axă lichidă a vieții și morții. După război, apar speranța și lumina, jocul cu „zeul Pan" (la Mangalia), reînfrățirea cu universul vegetal, dar în 1972, un poem scris la Viena, este intitulat „Enttrümmerte Zeit" („Timp fără ruine"), poem dezvăluind o mare frământare interioară. Erau doi ani de la sinuciderea lui Paul Celan. Poeții, chiar dacă nu se sinucid, pot muri încet, în versuri din ce în ce mai îndurerate.

BORIS MARIAN

ISRAEL

Comemorarea Pogromului din Dorohoi

La comemorarea a 66 de ani de la pogromul din Dorohoi - desfășurată în 25 iunie a.c., la Memorialul ridicat în apropiere de Ierusalim - au vorbit Marele Rabin **Menachem Hacohen**, deputații în Knesset **Colette Avital**, **Moşe Şaroni**, **Sara Şalev**, **Avner Şalev**, președintele „Yad Vashem", **Sara Ben Aharon**, supraviețuitoare a pogromului, E.S. **Valeria Mariana Stoica**, ambasadorul României în Israel. Șef Rabinul Israelului, **Meir Lau**, a fost oaspete de onoare.

Au participat: ing. **Paul Schwartz**, vice-președintele F.C.E.R.; o delegație din Dorohoi, condusă de viceprimarul municipiului, av. **Dorin Alexandru**; prof. **Iancu Isidor**, președintele Comunității evreilor dorohoieni; omul de afaceri **Mihai Debeli**; **Zeev Schwartz**, președintele „Hitahdut Olei Romania"; reprezentanți ai organizațiilor supraviețuitorilor Holocaustului. Moderatorul comemorării a fost vicepreședintele Organizației Israelienilor Originari din Dorohoi, **Doron Coller**. Serviciul divin a fost oficiat de Rabinii **Iosef Wasserman**, **Iehuda Wasserman** și **Iosef Harel**.

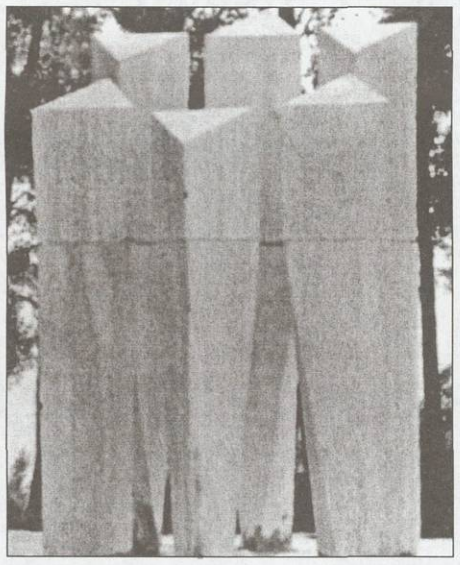

ȘTIRI... SIGURE

• *Irma Stahler*, din Australia, a împlinit de curând frumoasa vârstă de... 107 ani, ea fiind cea mai vârstnică membră a comunității evreiești de pe continent. De origine cehă, Irma este o supraviețuitoare a Holocaustului. A fost în lagărele de la Theresienstadt, Riga, Hamburg și Kiel. Soțul ei nu a rămas în viață. După război, a emigrat întâi în Suedia, apoi la Sidney. Are patru nepoți, șase strănepoți și patru străstrănepoți, care o vizitează frecvent în căminul de bătrâni unde s-a retras acum câteva luni.

• *Michelle Kelso*, doctorandă americană în sociologie, care se ocupă de Holocaustul din România, a realizat un film documentar despre persecutarea și deportarea rromilor români în Transnistria, în perioada celui de-al doilea război mondial. Pelicula are la bază peste 100 de interviuri ale membrilor acestei comunități.

• Comunitatea Evreiască din Republica Cehă proiectează crearea unui muzeu al Holocaustului, dedicat victimelor evreiești și de origine rromă ale lagărelor morții. Muzeul ar urma să fie deschis în clădirea unei sinagogi nefolosite din localitatea Pisek, în apropierea fostului lagăr de concentrare Lety, unde au fost aduși rromii înainte de a fi fost transferați la Auschwitz și au pierit aproape toți. Restaurarea sinagogii va dura cel puțin cinci ani. Autoritățile locale susțin acest proiect.

• Statul francez și Societatea franceză de Căi Ferate vor plăti compensații familiei europarlamentarului Alain Liepitz, transportată în 1944 în lagărul de concentrare de la Drancy, de unde evreii au fost duși mai departe la Auschwitz. Decizia judecătorească poate constitui un precedent pentru celelalte victime franceze ale deportărilor. Franța a refuzat, timp de zeci de ani, să răspundă acuzațiilor privind participarea la Holocaust, deși, din dispoziția guvernului colaboraționist de la Vichy, 76.000 de evrei au fost deportați din Drancy în lagărele de exterminare germane.

• Institutul Francez din București, în colaborare cu postul de televiziune „Senso", a organizat proiecția filmului „Mărturisirile unui artist", un interviu cu regizorul evreo-român *Radu Mihăileanu*, unul dintre cei mai importanți cineaști contemporani ai Franței, precum și a peliculei sale, „Va, vis et déviens", deținătoarea unui premiu la Festivalul de la Berlin (2005) și a unui Premiu César în 2006. Acest eveniment a încheiat săptămâna retrospectivă dedicată regizorului de Institutul Francez. (E.G.)

• Compozitorul și dirijorul israelian de origine română, *Ernest Leb*, a efectuat un turneu în România. El a susținut concerte la Iași, Botoșani și Satu Mare. În programul concertelor din cele două orașe moldovene au figurat piese de Mozart, Beethoven, Haydn, Paganini. La Satu Mare, evenimentul s-a desfășurat la Catedrala Catolică din oraș, în program figurând *Concertul pentru vioară*, de Paganini, temă muzicală la filmul „Lista lui Schindler" și *Simfonia nr. 40*, de Mozart. Vorbind despre apariția sa la pupitrul Filarmonicii din Iași, pe care a dirijat-o înainte de a pleca în Israel, Ernest Leb a apreciat perfecta colaborare cu orchestra, precum și reacția publicului care l-a răsplătit cu aplauze și ovații. La Botoșani, dirijorul a simțit că a fost primit „ca în familie". Cu orchestra din Satu Mare, orașul de baștină al artistului, colaborarea este cvasipermanentă, iar concertul din catedrală s-a desfășurat într-o atmosferă cu totul specială, caracteristică muzicii interpretate în astfel de locuri. *(Corespondență din Israel, de Olguța Hrincescu)*

CALENDAR

• 1 iulie 1921 - s-a născut publicistul și eseistul ION MIHĂILEANU. A fost membru al colegiului redacțional al revistei „Contemporanul".

• 2 iulie 1906 - s-a născut, în Germania, fizicianul HANS BETHE, autor al unor lucrări fundamentale în domeniul mecanicii cuantice și al fizicii nucleare. Stabilit în S.U.A., a participat la construcția primei bombe atomice. Este laureat al Premiului Nobel.

• 3 iulie 1935 - a murit ANDRÉ CITROËN, fondatorul uzinei producătoare a celebrului automobil care îi poartă numele.

• 4 iulie 1969 - a murit, la Roma, artistul-fotograf ERWIN BLUMENFELD, născut la Berlin, în 1897. Aparținea unui grup de artiști dadaiști. În 1911, s-a stabilit în S.U.A.

• 4 iulie a.c. - se împlinesc 80 de ani de la nașterea (1926, Viena) reputatului scriitor AMOS ELON, autor a peste zece cărți și a numeroase eseuri și reportaje.

• 6 iulie 1886 - s-a născut, la Lyon, istoricul MARK BLOK, specialist în problemele feudalismului vest-european. A luptat în Rezistența franceză. În 1944, a fost arestat de Gestapo și executat.

• 8 iulie 2005 - a murit, la Viena, ing. SIEGFRIED SCHIEBER, figură remarcabilă a iudaismului român. A fost „Doctor Honoris Causa" al Universității din Craiova și al Politehnicii din București.

• 9 iulie 1900 - s-a născut, în Cehoslovacia, actrița IDA EHRE. A fost directoarea Teatrului „Kammerspiele" din Hamburg.

• 10 iulie 1957 - s-a născut RODICA RADIAN-GORDON, ambasadorul Israelului în România.

• 10 iulie 1856 - conducătorii comunității evreiești din Iași au publicat un memoriu în care cer drepturi egale cu creștinii.

• 12 iulie 1992 - YITZHAK RABIN a devenit prim-ministru al Israelului.

• 12 iulie 1881 - s-a născut, la Berlin, poetul LUDWIG RUBINER, teoretician al expresionismului.

• 17 iulie a.c. - se împlinesc 70 de ani de la nașterea (1936, București) poetului GEORGE ALMOSNINO. A fost membru al Uniunii Scriitorilor. Autor al unor volume de poezii, cum sunt: *Laguna*, *Nisipuri mișcătoare*, *Poeme din fotoliul verde* și altele. G. Almosnino a murit în 1994.

• 17 iulie a.c. - se împlinesc 130 de ani de la nașterea (1876, Bialistok) diplomatului MAXIM LITVINOV, fost ministru de Externe al U.R.S.S., pe care a reprezentat-o la Liga Națiunilor. A murit în 1951, la Moscova.

• 18 iulie a.c. - se împlinesc 100 de ani de la nașterea (1906, Egern) scriitoarei GRETE WEIL. În cartea *Sora mea Antigona* își povestește viața din anii nazismului.

• 22 iulie 1929 - s-a născut av. IDA SCHOTTEK.

• 23 iulie 2002 - a murit, în S.U.A., scriitorul CHAIM POTOK, originar din Polonia. Este autorul romanelor *Aleșii* și *Numele meu este Ascher Lev.*

• 25 iulie a.c. - se împlinesc 15 ani de la încetarea din viață (1991, Miami-Florida) a marelui scriitor ISAAC BASHEVIS-SINGER. În 1978, a primit Premiul Nobel pentru Literatură.

• 27 iulie 1912, s-a născut, la Köln, scriitoarea HILDE DOMIN. Tema principală a cărților sale o constituie revenirea ei în Germania, după un îndelung exil.

• 27 iulie a.c. - se împlinesc 350 de ani (1656) de la excomunicarea lui BARUCH SPINOZA, acuzat de cercurile tradiționaliste din Amsterdam de erezie din cauza concepțiilor sale filosofice.

• 27 iulie 1924 - s-a născut, la Fürth (Germania), scriitoarea RUTH WEISS. A devenit cunoscută prin cartea sa *Sora mea Sara.*

• 31 iulie 1910 - s-a născut, la Brooklyn (New York) economistul MILTON FRIEDMAN. Pentru cercetările sale în domeniul teoriei consumului a fost distins, în 1976, cu Premiul Nobel.

*

• 4 august a.c. - împlinește 65 de ani (n. 1941, Cernăuți) popularul actor al T.E.S. din București RUDY ROSENFELD. A abordat roluri foarte variate din dramaturgia idiș și universală. Este distins cu diploma de „Artist de onoare al filmului românesc".

ANIVERSĂRILE ȘI COMEMORĂRILE LUNILOR IULIE ȘI AUGUST

• 6 august 1855 - s-a născut, la Melbourne, ISAAC ALFRED ISAACS, fost guvernator general al Australiei (1931-1936). A desfășurat, de aseme-nea, o remarcabilă activitate publicistică (articole despre etica evreiască dinaintea erei creștine).

• 8 august a.c. - se împlinesc 150 de ani de la nașterea (1856, Ucraina) întemeietorului sionismului cultural ASCHER ZWI GINSBURG (operele sale erau semnate cu pseudonimul ACHAD HAAM). A murit în 1927, în Ereț Israel.

• 9 august a.c. - se împlinesc 75 de ani de la nașterea (1931, București) inginerului chimist THEODOR WEXLER, deținător a peste 60 de brevete de invenții. A fost membru fondator al Fundației „Dr. Filderman". A murit în anul 2004.

• 11 august 1932 - s-a născut, în New Jersey, arhitectul PETER EISENMAN. A elaborat proiectul Monumentului Holocaustului de la Berlin.

• 15 august 1896 - s-a născut biochimista GERTY THERESA CORI. A studiat la Praga, stabilindu-se apoi cu soțul ei, biochimistul Carl F. Cori, în S.U.A. În 1947, au primit împreună Premiul Nobel pentru cercetările privind schimbul de hidrați de carbon.

• 15 august 1857 - s-a născut, la Hamburg, ALBERT BALLIN, fost consilier economic al lui Wilhelm II al Germaniei.

• 17 august 1896 - s-a născut, la Berlin, LOTTE JAKOBI, care avea să devină o apreciată artistă-fotografă, mai ales prin portretele din lumea teatrului. A murit în S.U.A.

• 19 august 1800 - s-a născut, la Berlin, dramaturgul MICHAEL BEER. Piesa sa într-un act, *Paria*, a fost primită cu multă căldură de marele poet Goethe.

• 20 august 2004 - a murit MARMOR BERNARD, oficiantul de cult al Comunității Evreilor din Bacău.

• 22 august 1893 - s-a născut, în New Jersey, scriitoarea DOROTHY PARKER. A lucrat pentru toate marile ziare americane.

• 23 august 1926 - s-a născut actorul TEODOR DANETTI (80 de ani).

• Între 24-26 august 2001 - a avut loc reinaugurarea Templului din Brașov.

• 28 august 1920 - s-a născut, la New York, inventatorul SAMUEL BLUM. A demonstrat că razele laser pot fi folosite cu succes în chirurgie.

• 29 august 1960 - a murit, la Hollywood, scriitoarea VICKY BAUM, născută la Viena, în 1880. Romanul *Grand Hotel*, tradus în numeroase limbi, i-a adus celebritatea.

• 29 august 1944 - a plecat la Auschwitz ultimul transport cu evrei din Ghetoul de la Lodz (Polonia).

• 29 august 1856 - a murit Marele Rabin ISAC FRIEDMAN, din Buhuși.

• 30 august 1840 - a murit Marele Rabin AVRAM FRIEDMAN din Sadagura.

SIEGFRIED WOLF

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

IAȘI

Matineu cultural la Clubul generației de mijloc

În ziua de 18 iunie a.c., Clubul generației de mijloc, cu sprijinul conducerii Comunității Evreilor din Iași, a organizat un matineu cultural în cadrul căruia ing. *Martha Eșanu* a prezentat conferința „Femeia în iudaism - tradiție și schimbare, modernitate și contemporaneitate". S-au citit apoi poezii și diverse cuplete satirice despre femei și despre partenerii lor de viață. La „mini-cocteilul" organizat după conferință, domnii *Rudolf Rosenberg* și *Carol Segal* au cântat câteva frumoase romanțe și melodii evreiești având ca subiect „femeia - eterna poveste". Numerosul public prezent a apreciat în mod deosebit organizarea acestui matineu cultural, care le-a oferit o dimineață foarte plăcută, atractivă și instructivă totodată.

(Corespondență din Iași)

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

Departamentul de Asistență Socială și Medicală

Căminul-Spital „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen"

oferă, contra cost, celor interesați, posibilitatea internării temporare sau definitive în cămin a unor persoane vârstnice.

Acestea pot beneficia de asistență medicală și socială de înaltă calificare.

Pentru informații, vă invităm să vă adresați la telefoanele:

1. Secretariat Cămin: 667.36.33
2. Secretariat D.A.S.M.: 322.40.67

CLUJ-NAPOCA

62 de ani de la deportarea evreilor în lagărele morții

În ziua de 18 iunie 2006, la Templul Martirilor din Cluj, a avut loc comemorarea zilelor tragice din 1944, când 18.000 de evrei au fost deportați în lagărele morții. Evrei și neevrei (reprezentanți ai organelor locale de stat, ai intelectualității orașului, ai vieții politice) au fost prezenți pentru a-și exprima tristețea față de tragicele evenimente din 1944, hotărârea de a nu lăsa să se uite atrocitățile fasciste, cărora le-au căzut victime șase milioane de evrei. În memoria lor, la sinagogă, șase supraviețuitori ai lagărelor Holocaustului - Eva Berger, Rozalia Hirsch, Elisabeta Goldstein, Nicolae Kallos, Vasile Nussbaum, Emeric Rozsa - au aprins șase lumânări, câte o flacără pentru fiecare milion de morți. Adunarea comemorativă a fost deschisă de conf. univ. dr. *Gavrilă Goldner*, președintele Comunității Evreilor din Cluj, care a prezentat evenimentele de acum 62 de ani din orașul de pe Someș, de unde pe drumul morții - drum cu sens unic - au pornit 18.000 și nu s-au întors nici 10%. Vorbind în numele conducerii F.C.E.R., dr. *Alexandru Elias* a subliniat necesitatea ca generațiile viitoare să dea dovadă că au învățat lecția istoriei, ce nu mai trebuie repetată. Vorbitorul a amintit că Legea, recent votată de Parlament, care condamnă xenofobia, antisemitismul și rasismul, trebuie respectată cu strictețe și aplicată cu consecvență și fermitate. Prim Rabinul *Avraham Ehrenfeld* a rostit Ruga pentru România și Statul Israel, iar apoi, secondat de Eforul *Beniamin Müller*, „Eil Mule Rahamim". Întreaga asistență a rostit un *Kadiș* colectiv. După scurta și elocventa alocuțiune a Prim Rabinului, au mai vorbit *Emeric Rózsa*, supraviețuitor al lagărului din Buchenwald, ale cărui cuvinte pot fi considerate și ca testament. „Nu uitați, nu uitați, păstrați vie memoria victimelor sale și a istoriei din acele zile". În numele tinerilor, a vorbit *Mihai Popescu*, făcând o punte între generații, în dorința de a transmite mai departe ștafeta neuitării, a colaborării dintre tineri. Corul comunității, condus de prof. *Ecaterina Halmos*, și orchestra „Mazel Tov", condusă de *Vasile Socea*, au întregit și au făcut mai semnificativă comemorarea ținută în templul numit azi al Martirilor. Fasciștii l-au aruncat în aer în 1944, dar a fost refăcut în 1947, prin străduința evreilor din România și din întreaga lume.

VASILE GRUNEA

Doctorat „Magna Cum Laudae"

Istoricul Comunității Evreilor din Ploiești

La Facultatea de Istorie a Universității București, prof. *Laura Cristina Geală*, din Ploiești, a susținut lucrarea de doctorat cu tema „Istoricul Comunității Evreilor din Ploiești de la 1690 până în 2005". Titlul de doctor *Magna Cum Laudae* i-a fost acordat de un juriu alcătuit din istorici de renume: acad. prof. dr. *Dinu C. Giurescu*, prof. dr. *Ion Scurtu*, prof. dr. *Lucaci Antal*, prof. dr. *Ladislau Gyemant*, prof. dr. *Gavril Preda*. Teza de doctorat, rod al cercetărilor autoarei, timp de patru ani, a fost redactată pe baza documentelor de arhivă, locale și naționale, a documentelor puse la dispoziție de fostul președinte al comunității ploieștene, *Gilu Iuftaru*, și de C.S.I.E.R. Lucrarea este, de fapt, o interesantă carte de istorie privind nu numai comunitatea în sine, cu deschidere sociologică, dar și contribuția evreilor ploieșteni în cele mai diverse domenii ale vieții culturale, științifice românești.

Coresp. ADELA HERDAN,
președintele Comunității Evreilor din Ploiești

RĂDĂUȚI

Prezență evreiască la „Zilele Orașului Gura Humor"

La „Zilele orașului Gura Humor", eveniment cultural județean cu o structură complexă - teatru, muzică populară și ușoară, concurs de caricatură, de judo, târg al meșteșugurilor populare, expoziție de artă culinară a minorităților naționale din zonă -manifestare desfășurată între 9-11 iunie a.c., comunitatea evreilor din Rădăuți a participat cu un stand de exponate culinare evreiești, carte „Hasefer" și exemplare din cele mai recente numere ale revistei „Realitatea Evreiască". Au fost prezenți ministrul Agriculturii, *Gheorghe Flutur*, prefectul Județului Suceava, *Orest Onofrei*, majoritatea primarilor din municipiile, orașele și comunele județului. Ministrul, prefectul, alte personalități care au vizitat standul comunității evreiești rădăuțene au primit câte o mapă cu o listă de apariții editoriale „Hasefer", o revistă, un album cu fotografii din activitatea comunității.

Coresp. TANIA GRINBERG

Matineu T.E.S. la Căminul „Amalia și dr. Moses Rosen"

„Ce minunate animale vorbitoare"

Așa s-a intitulat matineul de poezie și muzică populară evreiască dedicat de T.E.S. unuia dintre cei mai importanți fabuliști de limbă idiș, Eliezer Steinberg, la Căminul „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen", din Capitală, în 14 iunie a.c. Spectacolul s-a înscris în proiectul cultural „Întâlniri cu literatura și limba idiș", inițiat de T.E.S., cu sprijinul organizației olandeze Joods Humanitarian Fonds. Secretarul T.E.S., *Mia Leontescu* - care, împreună cu *Alexandru Șahighian*, au fost prezentatorii spectacolului - a vorbit despre „coerența și vitalitatea" conferite de limba idiș „unei populații altminteri răspândite pe o arie largă în nord-estul Europei". Interpreții fabulelor lui Steinberg, *în care ironia* și lirismul fac casă bună, *Rudy Rosenfeld, Mihai Ciucă, Viorica Bantaș*, acompaniați de formația orchestrală a T.E.S. (dirijor - *Radu Captari*), au fost aplaudați la scenă deschisă.

IARȚAIT pentru SIGFRIED SCHIEBER z.l.

La 27 iunie 2006, s-a împlinit un an, după calendarul iudaic, de la despărțirea de *Siegfried (Bubi) Schieber* z.l., fost președinte de onoare al Forumului B'nai B'rith „Dr. Moses Rosen" din România, președinte de onoare al Asociației Evreilor Originari din Câmpulung Moldovenesc, militant pentru drepturile evreilor.

În ziua de 4 iulie a.c., la Templul Coral, a fost comemorat un an de la încetarea lui din viață. În fața enoriașilor, președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, a spus: „Siegfried Schieber a fost mereu alături de noi. Era un om adevărat, un prieten și avea talentul de a stabili relații cu multe personalități din afara comunității noastre. Era un luptător pentru drepturile și împlinirea nevoilor celor care trebuiau ajutați, în special pentru cei care făceau Alia". Președintele Forumului, ing. *José Iacobescu*, a subliniat valoarea omului Siegfried Schieber, puterea de muncă și competența sa, prestanța și comportamentul său „de lord", în sensul eleganței manierelor. Lui i se datorează revigorarea activității Forumului, iar pierderea sa este resimțită și astăzi. Din partea Asociației Victimelor Holocaustului, a vorbit ing. *Friedrich Antschel*, care a evocat biografia lui Bubi Schieber și a amintit de cuvintele lui Hary Kuller: „Pe lângă lista lui Schindler există și lista lui Schieber" (pentru ajutorul acordat *haluțimilor*). În încheiere, a vorbit președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*. Serviciul religios a fost oficiat de Marele Rabin *Menachem Hacohen* și haham *G. Bruchmaier*.

Născut în 1916, Siegfried Schieber ar fi împlinit în acest an 90 de ani. În 1941, a fost deportat, cu întreaga familie, din Câmpulung în Șargorod (Transnistria). Din 12 membri ai familiei au supraviețuit doar patru: Bubi (așa i se spunea în copilărie lui Siegfried Schieber), sora sa, Bella, mama și mătușa Regina. Au revenit la Câmpulung, iar după război, Siegfried Schieber s-a căsătorit și a plecat la Viena. S-a preocupat permanent de soarta conaționalilor săi din România. A ajuns în conducerea B'nai B'rith Europa. La 10 iulie 2005, la ceremonia funerară din Viena au participat numeroase personalități din Viena, din comunități și organizații evreiești ale Europei. Trupul neînsuflețit a fost dus în Israel, la Haifa, și a fost îngropat alături de mormintele soției, Marianne, al mamei, Sarah, și al surorii, Bella. La *Askara* de o lună au participat, alături de alte personalități, av. Iulian Sorin, din partea conducerii F.C.E.R., ambasadoarea României în Israel, E.S. Mariana Stoica ș.a. Siegfried Schieber a fost distins de două universități cu titlul de „Doctor Honoris Causa". Fie-i memoria binecuvântată!

BORIS MARIAN

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

O viață dedicată binelui comunității

Pentru TYNA BOTTA z.l., viața comunității făcea parte, de multă vreme, din viața ei. Iar, după plecarea din țară a copiilor, după pierderea soțului, a devenit o a doua familie. În cronica Federației, *Tyna Botta* z.l. rămâne un nume asociat, timp de zeci de ani, Serviciului Contabilitate. Era nu numai o economistă redutabilă, dar și un om care avea un cuvânt bun pentru fiecare. A trecut în Lumea-De-Dincolo la începutul lunii iunie a.c., după multe luni de chinuitoare suferință îndurată cu demnitate. Au venit s-o conducă pe ultimul drum, la Cimitirul Giurgiului, rude, colegi, prieteni. Serviciul divin a fost oficiat de prim-cantorul *Iosif Adler*. *Tyna Botta* z.l. să rămână de-a pururi în amintirea celor ce au prețuit-o și îndrăgit-o.

IN MEMORIAM
CHARLES CRUPARIU z.l.

Cum să rezumi în câteva cuvinte o existență de om, de medic, de binefăcător, cum a fost aceea a lui CHARLES CRUPARIU z.l.? Director al fostului Cămin „Băluș", a știut să aline nu doar suferințe fizice, dar și sufletești ale celor aflați în momente dificile de viață. A avut mereu urechea aplecată la frământările, la necazurile lor. În calitate de medic urolog la Centrul de Ajutor Medical al F.C.E.R. din Capitală, și-a continuat opera de terapeut cu priceperea, devotamentul și căldura unui suflet ales. Profesiunea și familia îi erau reazem moral. A plecat dintre noi cu aceeași discreție cu care a trăit. În noiembrie acest an, ar fi împlinit 91 de ani. A lăsat amintirea unui om de mare omenie, așa cum a reieșit și din cuvintele oficiantului de cult *Ghidu Bruchmaier*, la Cimitirul Giurgiului, la 16 iunie a.c. L-au condus pe ultimul drum fiul și nora, colegi, prieteni. Fie-i amintirea binecuvântată!

Cu adâncă durere în suflet, anunțăm încetarea din viață, la 28 iunie 2006, după o grea suferință, a îndrăgitei noastre profesor-inginer SCHWARTZ MARY. Dumnezeu să o odihnească! Ana, soțul și copiii.

Berta - soție, cu aceeași durere, anunță că, la 24 iunie 2006, se împlinesc 12 ani de la decesul soțului meu, LEIBOVICI LEON LOULIM, magistrat.

Luța și Felix Birer, soră și cumnat, Dorina și Andi – nepoți, anunță, cu adâncă durere, încetarea din viață a sorei, cumnatei SCHWARTZ MARICA, la 28 iunie 2006. Dumnezeu să o odihnească în pace.

Ana, soțul și copiii aduc un pios omagiu distinsului prof. SCHWARTZ SAMUEL, la comemorarea a 20 de ani de la deces.

Victor Wolf, fiu, Paula Korn, soră, Edith și Zigu Tauberg, veri, nepoții și Adi Petrescu și Angela Radu, devotate prietene, amintesc că s-a împlinit un an de la despărțirea de draga lor REBECCA FINKELSTEIN din Bârlad.

Familia anunță cunoștințele că se împlinesc patru ani de la decesul procurorului MARTIN SCHOTTEK. Soția.

Comemorăm și ne sunt mereu în amintire bunii și devotații noștri părinți doctor ARON TUDIC și CLARA TUDIC (Bârlad). Nu vă vom uita niciodată.

Familia, profund îndurerată și veșnic întristată, anunță că, în 25 Tamuz (21 iulie), se împlinesc doi ani de când s-a stins din viață SINGER REBECA. Pentru bunătatea, spiritul de sacrificiu, dăruirea și devotamentul fără margini față de soț, copii și nepoți, va rămâne veșnic în memoria și sufletul nostru. În aceeași zi comemorăm decesul mamei, bunicii și străbunicii noastre SINGER ENA care, după 37 de ani de la pierderea ei, constituie un exemplu neabătut pentru mersul vieții noastre. Carol Singer și copiii.

Cu aceeași durere în suflet, comemorăm - în 12 Nisan - doi ani de la trecerea în neființă a iubitului meu soț, ing. TEODOR WEXLER. Vei rămâne veșnic în inima mea și mă vei însoți în toate gândurile și faptele mele. A fost un creier admirabil cultivat. A știut să îmbine *credo*-ul umanist cu mobilitatea inteligenței active. Avea vocația prieteniei pentru viața ce se voia încă trăită. Moartea lui a fost o greșeală de neiertat a sorții. În urma acestui om adevărat, bun evreu, prieten de nădejde, în filele cărților lui și în inimile prietenilor lui îi va rămâne pentru totdeauna imaginea aureolată de lumină. Ing. Berta Wexler.

Familia Ofenberg, din Iași și Toronto, anunță împlinirea - la 24 iulie (28 Tamuz) - a doi ani de la despărțirea de minunatul soț și tată HARRY OFENBERG (z.l.), profesor universitar din Iași. Bunătatea sufletului și chipul tău blând ne vor însoți mereu. Dumnezeu să te odihnească în liniște!

În 5 august 2006 (15 Av), se împlinesc zece ani de când ADA ULUBEANU-BERCOVICI ne-a părăsit pentru totdeauna. N-o vom uita niciodată. Dr. Miriam Bercovici, Simeon și Emanuel Ulubeanu.

Pe 14 Av 5766 (8 august 2006), se împlinesc opt ani de când ne-a părăsit dragul nostru soț, tată și bunic LEO SCHADACH, scriitor de limbă idiș. Fie-i amintirea binecuvântată. Jenny - soție, Ada - fiică, Mișu - ginere, Inna - nepoată.

Nu te vom uita niciodată minunata noastră LORA BRUKMAIER. Multe lacrimi în amintirea ta. Familia Leibovici Carol (Piatra Neamț), familia Vogel (Israel).

Se împlinesc 17 ani de la moartea mamei și bunicii noastre GHIZELA FAIBIȘ BANDEL. Fie-i memoria binecuvântată! Familia Leibovici Carol (Piatra Neamț), familia Vogel (Israel).

În luna iunie 2006, au fost înhumați în cimitirele C.E.B.: ROSENTULER LEON (59 de ani), str. Mașina de Pâine nr. 201; BOTTA TYNA (82), str. Căderea Bastiliei nr. 7; HART ȘTEFANIA (86), Calea Dorobanți nr. 135-145; BRENNMANN ARTHUR (87), str. Brezoianu nr. 26-32; BROTMAN SARA (88), str. Paleologu nr. 4; VEISZ BENIAMIN (76), str. Poiana Muntelui nr. 2; CRUPARIU CHARLES (91), Șos. Mihai Bravu nr. 107-119; MIHAILOVICI MINA (74), str. Nicolae Grigorescu nr. 43; BENADOR LORA (86), str. Principatele Unite nr. 42; STEINBERG DAVIDESCU IVETTE (93), Cămin „Amalia și dr. Moses Rosen".

JEWISH REALITY

"On that Sunday..."

THE COMMEMORATION OF 65 YEARS FROM THE POGROM OF IASSY

The National Institute for the Holocaust Study in Romania, together with F.J.C.R., the Jewish Community of Iassy and the University "Al. I. Cuza" of Iassy organized in the Moldavian capital on June 28th – 29th several manifestations dedicated to the commemoration of 65 years from the Iassy pogrom and from the "Death Trains". Beside the ceremonies at the common graves of the victims in the cemeteries from Iassy, Podu Ilioaiei and Targu Frumos, an international conference took place: "The Pogrom of Iassy (June 28 – 30 1941), the Prologue of the Holocaust in Romania". The Romanian and foreign participants, historians, researchers, sociologists presented and discussed in three sections and a panel many aspects related to the pogrom of Iassy; many of the presentations relied on inedited unknown documents that became accessible after the opening of some archives. All the researchers who analyzed the organization and the development of the bloody events of Iassy in the summer of 1941, reached the same conclusion sustained by documentation: the conception, the organization and the execution of this action was the work of the Romanian authorities, based on the orders of Ion Antonescu. Unfortunately, as the speakers outlined, the pogrom was also supported by a large part of the Iassy population, but, as also underlined in many of the presentations, many Romanians helped their Jewish neighbors.

Several personalities of the political, social and cultural life from Romania were present at the event, as well as the ambassadors of Israel and U.S.A., Her Excellency Rodica Radian Gordon and His Excellency Nicholas Taubman, leaders of academic staff of the University of Iassy, of F.J.C.R., of the Jewsih Community of Iassy, a large public, Jews and Jews' friends, journalists. Mihai Razvan Ungureanu, Minister of Foreign Affairs, in his triple quality of Iassy citizen, historian specialized in Judaism and member of the government, insisted on being present and was the moderator of one of the conference sections.

The messages of Traian Basescu, President of Romania, of Mihai Razvan Ungureanu, Minister of Foreign Affairs, of Great Rabbi Menachem Hacohen, of Dr. Aurel Vainer, president of F.J.C.R., and others evoked the tragic events from 65 years ago in Iassy, analyzed the causes and the consequences, outlined the danger of the anti-Semitism resuscitation in Europe and of the extremist right-wing manifestations in Romania. The speakers promised to build a common front against those who intend to bring back the anti-Semitism, the xenophobia and the racism specter, so that events as those in Iassy would never happen again.

THE MEETING OF THE F.J.C.R LEADERSHIP COUNCIL

On July 9–10 the meeting of the F.J.C.R Leadership Council took place at the Community Cultural Center. On the debates agenda the following topics were present: ● the updated strategy to improve the efficiency and the diversity of the activities in the nursing home „Amalia and Chief Rabbi Dr. Moses Rosen" ● the budget execution for the first six months and the F.J.C.R. budget achievement for 2006 ● the statute procedure for the exploitation of the real estate patrimony of F.J.C.R and of the communities through lending, selling, investment partnership ● the F.J.C.R. statute, final form project ● the program of measures regarding the Jewish cemeteries from Romania ● analysis and proposals for the exploitation of the patrimony of F.J.C.R. ● information regarding the „Caritatea" Foundation ● scholarship awarding for the „Lauder-Reut" School ● information regarding the present issues of the fight against anti-Semitism and against the Holocaust denial ● information regarding the international activity of F.J.C.R. ● the research activity regarding the Jews' life between 1944–1989, program and study topics at C.S.I.E.R. The meeting reflected the new and pragmatic approach of the discussion, through the proposals regarding new modalities for the F.J.C.R. patrimony management, subsequently to the JOINT contribution constrictions and due to the resilient and negotiating spirit of the F.J.C.R. president, Dr. Aurel Vainer, the moderator of the debates.

„LOVING OUR ARTISTS MEANS LOVING OURSELVES"

"Centennial N. Stroe" at the Community Cultural Centre in Bucharest

How a rainy afternoon during the week days of mid June 2006 spent in Popa Soare Street at the "Centennial N. Stroe" has become a time of rediscovering the youth years of the hosts and guests – stars of the Romanian theatre and entertaining music, of the radio and familiar figures? It was an extraordinary performance where the joy mingled with the dramatic features of the century, of humanity and life: N. Stroe. And there was another important factor involved: *the power of friendship and kindness immune to any type of fundamentalism of the past or of the present.* Ion Vova, Alexandru Arsinel, Horia Serbanescu, Radu Beligan, Tesu Solomovici were ready to prove it. We mention two memorable moments: the first, Octavian Sava with a presentation-script on Stroe – "life and work", together with television excerpts from his couplets interpreted by contemporary favourite actors; the second, Florin Piersic with a homage to his maestro, an exceptional interpretation of Aurel Storin's poem, "The Chosen People or the Conversation of Tubyia the Milkman with God". An authentic "royal" performance, as the president of the Jewish Community from Bucharest, Osy Lazar, concluded. "Stroe Nacht revealed himself to be light", underlined the President of F.J.C.R., Dr. Aurel Vainer, member of the Parliament.

EVGHENI EVTUSHENKO IN BUCHAREST

The great poet Evgheni Evtushenko is an enemy of all kinds of dictatorship – Stalinist, fascist, of xenophobia and anti-Semitism, he is a supporter of democracy in his own country and in the international relationship. Born in 1933, he became famous in 1961 with the poem "Babi Yar", the name of the place where the massacre of Jews and other citizens from Kiev by the Nazi occupants took place in September 1941. In 1962 he published the poem "Stalin's Followers" which had a great impact. Evgheni Evtushenko, who came for the second time in Romania (the first was in 1963 when he was allowed his first trip over the border), had an interview with the poet Mircea Dinescu, on the "Realitatea TV", then on July 3rd he held a press conference at the House of the Writers' Union in Bucharest, on the occasion of the release of the poetry volume translated to Romanian by Stefan Dimitriu and Nadia Brunstein; in the evening he offered an extraordinary poetry performance at the National Theater in Bucharest, in the presence of many political and cultural personalities. Evtushenko recited the poems "Babi Yar" and "Two Cities" and in the same time stated his opposition to any form of extremism. On July 4th he was received by Traian Basescu, President of Romania, who awarded him a high cultural distinction. Evgheni Evtushenko lives in Moscow, but also in U.S.A, where he teaches at the University of Oklahoma.

NORMAN MANEA at 70

Norman Manea, author of several prose works well received in Romania and abroad, distinguished with „Nonino 2002" Prize and member of the Art Academy from Berlin from April 2006, is one of the most important Romanian language contemporary authors. Born on July 19th, 1936 in Burdujeni – Suceava county, he was deported in 1941 in Transdniester with his family. In 1984, he was awarded the Writers' Union Prize, that was afterwards withdrawn, an unique case in the writers' union history. He left Romania to live in Germany, received the support of Heinrich Boll, then settled in U.S.A. We wish him „Ad Meah Ve'Esrim"!

● "Nephesh VeGuf" – a program for body and soul ● On family – with erudition, openness and humor

Two seminaries for singles and young families organized by O.T.E.R., the youth organization, and supported by the JOINT, took place in two picturesque locations from Romania: Poiana Brasov and Timisu de Sus. The first manifestation represented an opportunity for the youth to get to know each other, to discuss their common interests, to find out how to care for their body and soul, and also to have fun. The second seminary dedicated to young families with children up to 13 offered to those present the possibility to participate to a rich program where different aspects of the Jewish life and the facilitation of the communication between parents and children were presented and discussed. The program also included entertaining moments: camp fires, songs and poetry, sports competitions.

THE INTERNATIONAL BOOK SALON „BOOKFEST"

The fist international book salon "Bookfest" (Bucharest, June 13 – 18 2006) was organized with the aid of private sponsorship at the initiative of Gabriel Liiceanu, president of the Editors' Association from Romania. Traian Basescu, President of Romania, participated at the opening festivity. 315 publishing houses, press trusts, etc., including some from European countries – Germany, Greece, Belgium, Spain, and others, participated to the event. "Hasefer" Publishing House participated with the release of four volumes, the authors being Sergiu Dan, Iosef Eugen Campus, Gina Sebastian Alcalay, I. Schechter. The "Tesu" Publishing House, the only one owned by an Israeli in Romania, also participated to the fair. In the same pages we are bringing information on the Salon. We also present the 4th volume of the "General Dictionary of the Romanian Literature", including many Jewish authors names.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956 de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN
Corectură: MIHAELA OBERSCHI

Traducători:
Ebraică: TEHILA OFER, Ing. B. TERCATIN (Israel)
Engleză: SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: EMIL FINCHELSTEIN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
●
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

כח סיון – כט תמוז תשס"ו ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות ברומניה

"ביום ראשון ההוא..."

אזכרה לציון 65 שנה לפוגרום יאשי

המכון הלאומי לחקר השואה ברומניה, יחד עם פדרציית הקהילות היהודיות ברומניה, הקהילה היהודית ביאשי ואוניברסיטת יאשי "א.י. קוזה", ארגנו בבירת חבל מולדובה בימים 28 - 29 ביוני סדרת אירועים מקיפה לרגל האזכרה לציון 65 שנה לפוגרום יאשי ורכבות המוות. נוסף על הטקסים שנערכו ליד קברי האחים של הקורבנות, בבתי העלמין ביאשי, פודול אילואיי וטארגו פרומוס, התקיימה ועידה בינלאומית בנושא "פוגרום יאשי (28 - 30 ביוני 1941): המבוא לשואה ברומניה". המשתתפים הרומנים ואלה שהגיעו מחוץ לרומניה, היסטוריונים, חוקרים, סוציולוגים, מחולקים לשלוש קבוצות וכן סביב שולחן עגול, הציגו היבטים שונים הנוגעים לפוגרום יאשי ודנו בהם. רבות מההרצאות התבססו על מסמכים חדשים, בלתי ידועים עד כה, שהגישה אליהם נתאפשרה על ידי פתיחת ארכיונים שונים. כל החוקרים שניתחו את הארגון וההתנהלת של אירועי הדמים שהתרחשו ביאשי בקיץ 1941, הגיעו למסקנה הנתמכת במסמכים, כי בעצם היוזמה, הארגון והביצוע של פעולה זו, היה זה יציר השלטונות הרומניים, בפקודת יון אנטונסקו. הדוברים ציינו כי למרבה הצער נתמך הפוגרום גם על ידי חלק גדול מאוכלוסיית יאשי. ואולם, בחלק מההרצאות הודגשה גם העובדה שרומנים רבים נחלצו לעזרת שכניהם היהודים. האירוע נתכבד בנוכחותם של אישים מהחיים הפוליטיים, החברתיים והתרבותיים ברומניה כמו גם של שגרירי ישראל וארצות הברית רודיקה גורדון ראדיאן ניקולאס טאובמן, הנהלת הסגל הדידקטי של אוניברסיטת יאשי, הנהלות הפדרציה וקהילת יהודי יאשי וכן

קהל רחב של יהודים וחבריהם הלא יהודים ועיתונאים. שר החוץ הרומני מיחאי רזוואן אונגוריאנו, בתוקף שלושה פנים של אישיותו - יליד יאשי, היסטוריון המתמחה בתולדות היהדות וחבר ממשלה - ביקש לקחת חלק בכנס ואף הנחה את אחד המושבים. במסרים מטעם נשיא רומניה טראיאן באססקו, שר החוץ מ"ר אונגוריאנו, שני השגרירים, הרב הראשי מנחם הכהן, יו"ר הפדרציה דר' אאורל ויינר ואחרים, כמו גם בדברים שנישאו בטקסים בבית העלמין ביאשי, הועלה זכר האירועים הטראגיים שהתחוללו ביאשי לפני 65 שנה, נותחו הסיבות והמסקנות והוסבה תשומת הלב לסכנה של תחיית האנטישמיות באירופה ולהפגנות הימין הקיצוני ברומניה. הדוברים התחייבו להוות חזית אחידה כנגד כל המשתוקקים להחיות את רוח הרפאים של האנטישמיות, כמו אלה שהתרחשו ביאשי.

• "נפש וגוף" - תוכנית לנפש ולגוף
• על המשפחה - בידע, בפתיחות ובהומור

בשני אתרים ציוריים ברומניה, פויאנה בראשוב וטימישו דה סוס, התקיימו שני סמינריונים מיועדים לצעירים בודדים ולמשפחות צעירות, שאורגנו על ידי "ארגון הצעירים היהודיים ברומניה" בתמיכת הגיוינט. במפגש הראשון ניתנה הזדמנות לצעירים לערוך היכרות הדדית, לשוחח על העניינים המעסיקים אותם, ללמוד כיצד לטפל בגופם ובנפשם - ולהתבדר. הסמינר השני, המיועד למשפחות צעירות עם ילדים עד גיל 13, נתן למשתתפים הזדמנות לקחת חלק בתוכנית מגוונת שבה הוצגו ונדונו היבטים שונים של החיים היהודים וכמו כן דרכים לקיום התקשורת בין הורים וילדים. גם מתוכנית זו לא נעדר הבידור: מדורות במחנה, שירים ופיוטים ותחרויות ספורט.

יבגני ייבטושנקו בבוקרשט

המשורר הגדול יבגני ייבטושנקו הינו מתנגד חריף של רודנות על כל צורותיה (סטאליניסטית, פאשיסטית), של שנאת זרים ושל אנטישמיות. הוא תומך בדמוקרטיה, הן בארצו שלו וכן ביחסים בינלאומיים. המשורר נולד ב- 1933 והתפרסם בשנת 1961, בפואמה "באבי יאר", שמו של המקום שבו נטבחו יהודים ותושבים אחרים מהעיר קייב בספטמבר 1941 בידי כוחות הכיבוש הנאציים. בשנת 1962 הוא נתן פומבי לפואמה "צאצאי סטאלין" שגם היא זכתה לתהודה חזקה. יבגני ייבטושנקו, שהגיע עכשיו לרומניה בפעם השנייה (הפעם הראשונה הייתה ב- 1963, כאשר הורשה לראשונה לצאת את גבולות ברית המועצות), רואיין על ידי המשורר מירצ'יה דינסקו ב"ריאליטאטיה ט.ב" וב- 3 ביולי קיים מסיבת עיתונאים בבית הסופרים בבוקרשט, לרגל השקת כרך שיריו שתורגמו לרומנית בידי שטפאן דימיטריו ונאדיה ברונשטיין. בערב הגיש תוכנית שירה יוצאת מגדר הרגיל בתיאטרון הלאומי בעיר הבירה, בנוכחות אישים רבים מתחומי הפוליטיקה, התרבות ועוד. ייבטושנקו קרא, בין השאר, את הפואמות "באבי יאר" ו"שתי ערים", ובה בעת הכריז על התנגדותו לכל צורה של קיצוניות. ב- 4 ביולי נתקבל על ידי נשיא רומניה טראיאן באססקו, אשר העניק לו אות הצטיינות בתחום התרבות. יבגני ייבטושנקו מתגורר במוסקווה, אך גם בארה"ב, שם הוא מרצה באוניברסיטת אוקלהומה.

נורמן מניאה בן 70

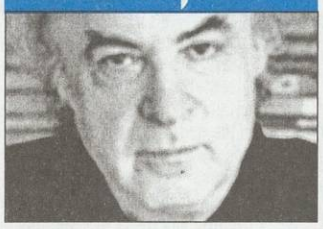

נורמן מניאה, מי שחיבר ספרים שזכו להצלחה ברומניה ומחוצה לה, חתן פרס "נונינו 2000", שנבחר כחבר האקדמיה לאמנות בברלין באפריל 2006, הוא אחד הסופרים בני זמננו הכותבים בשפה הרומנית הזוכים להערכה מרבית. הוא נולד ב- 19 ביולי 1936, בעיירה בורדוז'ני (סוציאבה), ובשנת 1941 הוגלה לטרנסניסטריה עם משפחתו. ב- 1984 הוענק לו פרס אגודת הסופרים, פרס שמאוחר יותר נלקח ממנו - מקרה יחיד במינו בתולדותיה של אגודת הסופרים. לימים קבע את משכנו בגרמניה, שם זכה בתמיכתו של הסופר הנודע היינריך בל, ולאחר מכן התיישב בארצות הברית. עד מאה ועשרים.

Domnului MOSHE KATSAV,
Preşedintele Statului Israel

Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, în numele tuturor evreilor, este alături de greu încercatul popor israelian, de guvernul Statului Israel în aceste momente dificile în care existenţa Ţării Sfinte este ameninţată din nou de forţele terorismului. Ne îndurerează pierderea de vieţi nevinovate dde ambele părţi, dar înţelegem şi susţinem măsurile severe, dar necesare, luate pentru a nimici terorismul, care vizează nu numai distrugerea Israelului, ci şi a altor ţări civilizate. Ne exprimăm speranţa că forţele răului nu vor fi victorioase, că atât Israelul, cât şi întreaga comunitate internaţională vor face tot ce le stă în puteri pentru a stinge acest focar de conflict, iar statul evreu va reuşi să depăşească şi acest moment greu din istoria sa şi să-şi continue dezvoltarea democratică, în pace şi linişte.

Preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România,
Dr. AUREL VAINER

To Mr. MOSHE KATSAV,
President of the State of Israel

The Federation of Jewish Communities of Romania, in the name of all Jews from here, is close to the people of Israel, who had to face so many difficulties. We would also like to express our support for the Government of the State of Israel, in these dramatic times, when the very existence of the Holy Land is once again threatened by the forces of terrorism. We suffer for the loss of innocent lives on both sides, but we understand and support the necessary severe measures taken to destroy terrorism. The terror activities are meant to destroy not only Israel, but other civilized countries as well. We express our hope that the forces of evil will be vanquished, and both Israel and the international community will do all they can to stop this conflict, so that the Jewish State will succeed to get over this difficult moment in its history and continue its democratic development in peace.

President of the Federation of Jewish Communities of Romania,
Dr. AUREL VAINER

LA ÎNCHIDEREA EDIŢIEI

MESAJE adresate de Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România preşedintelui Statului Israel, MOSHE KATSAV, şi primului ministru EHUD OLMERT

Domnului EHUD OLMERT,
prim-ministrul Statului Israelului

În aceste clipe dramatice în care existenţa şi dezvoltarea Statului Israel sunt din nou ameninţate de forţele răului, Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, în numele populaţiei evreieşti, exprimă deplină solidaritate şi frăţietate cu poporul din Ţara Sfântă, cu guvernul Statului Israel şi susţine măsurile severe, dar necesare, pentru a învinge terorismul, aducător de ură şi distrugere. Împreună cu toţi israelienii, împărtăşim durerea resimţită în urma pierderilor de vieţi nevinovate de ambele părţi şi ne exprimăm speranţa că dreptatea va învinge, pericolul terorist va fi înlăturat, iar Israelul democratic va putea păşi, în continuare, pe calea care îi va asigura demnitate, linişte şi dezvoltarea, în condiţii de pace şi colaborare cu statele lumii.

Preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România,
Dr. AUREL VAINER

To Mr. EHUD OLMERT,
Prime Minister of the State of Israel

In these dramatic moments, when the very existence and development of the State of Israel are once again threatened by the forces of evil, the Federation of Jewish Communities of Romania, representing the Jewish population from here, would like to express its complete solidarity and brotherhood with the people of the Holy Land and the Government of the State of Israel. We support the severe, but necessary measures to vanquish terrorism, which only brings about hatred and destruction. Together with all Israelis, we share the suffering caused by the loss of innocent lives on both sides. We would also like to express our hope that justice will prevail, the danger of terrorism will be removed and a democratic Israel will continue on its path that can only lead to dignity, tranquility and development, in peace and cooperation with the other states of the world.

President of the Federation of Jewish Communities of Romania,
Dr. AUREL VAINER

MITROPOLIE
Dublet
ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr.

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL L ● NR. 258 (1058) ● 25 AUGUST - 15 SEPTEMBRIE 2006 ● 1-22 ELUL 5766 ● 24 PAGINI – 2 LEI

Tuturor cititorilor şi colaboratorilor noştri le urăm un AN NOU, cu pace şi prosperitate, bucurii şi împliniri!

Preşedintele F.C.E.R., dr. AUREL VAINER, la emisiunea „Sfertul Academic“

În ziua de 11 august a.c., preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, a fost invitatul lui Paul Grigoriu la emisiunea radiofonică „Sfertul Academic“. Domnia-sa a răspuns la întrebările realizatorului emisiunii, precum şi la cele ale ascultătorilor. Redăm din întrebări şi din răspunsurile preşedintelui F.C.E.R.

La întrebările lui Paul Grigoriu despre existenţa dosarului său de Securitate, despre opinia domniei-sale cu privire la necesitatea efectuării curăţeniei morale şi la lipsa de curaj a unora de a nu-şi recunoaşte culpa de a fi colaborat cu Securitatea, dr. A. Vainer a afirmat că, din cauza situaţiei lui familiale, a poziţiei pe care a ocupat-o, a rudelor din Israel, bănuia că este în vizorul Securităţii, dar abia acum a aflat că a fost urmărit. La cea de-a doua întrebare, domnia-sa a opinat: „Dacă eram în situaţia acelor persoane, cred că mult mai moral era să spui: «Oameni buni, am pată din tinereţe, cer scuze, cer iertare, vreţi să mă acceptaţi; nu, nu». Este greu să ştii că omul în care ai avut cea mai mare încredere şi îl consideri un exemplu de moralitate, să afli vice-versa. Pentru că, oricum, dacă ai fost informator, eşti aproape ca un delator. Şi atunci aveţi răspunsul meu. Mi-ar fi plăcut ca toţi cei despre care vom afla, să fi spus la vremea respectivă: «Scuzaţi-ne, dar aşa am făcut»“.

„Am bănuit că eram în vizorul Securităţii, dar abia acum am aflat că am fost urmărit”

Cerându-i-se să evoce câteva momente cruciale din viaţa şi activitatea Marelui Rabin al Genevei, Alexandru Şafran, care ne-a părăsit de curând, dr. A. Vainer a subliniat: „Doctorul Alexandru Şafran... a devenit Şef Rabin al Cultului Mozaic... în 1940, după moartea unui ilustru Mare Şef Rabin, Niemirower. Ei bine, la 29 de ani urmează un uriaş... Începe să fie un fruntaş al Comunităţii în vremuri extrem de tulburi. În acelaşi timp, după legislaţia de atunci, devine senator de drept în Senatul României. Alexandru Şafran a fost ultimul senator antebelic din România - în viaţă, respectiv până acum două-trei săptămâni, când s-a întâmplat decesul. El simţea schimbările din România acelor ani, trecerea spre puterea totalitară, comunistă, şi nu a vrut să semneze cu diavolul. Drept urmare, Domnia Sa a trebuit să-şi facă bagajele şi să plece din ţară. Tocmai datorită calităţilor sale umane şi de învăţat evreu, foarte rapid i s-a acordat calitatea de Mare Rabin al Genevei. Este memorabil discursul său din Aula Academiei Române de acum şase-şapte ani, ţinut într-o limbă românească impecabilă, când a devenit «Membru de Onoare» al Academiei Române... A fost o figură cu adevărat luminoasă şi nu numai pentru noi, evreii, dar cred că pentru poporul român, în ansamblu, şi, de ce nu, pentru umanitate“.

Continuare în pag. 14

ŞANA TOVA!

Mesaje de ROŞ HAŞANA 5767

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Un An Nou

Începutul unui nou an este, de asemenea, şi sfârşitul anului care tocmai a trecut. În tradiţia populară evreiască, există o urare de Anul Nou care marchează atât sfârşitul vechiului an, cât şi începutul celui nou: „Fie ca un an, cu blestemele lui, să se termine! Fie ca un an, cu binecuvântările lui, să înceapă!“. Această urare tradiţională este preluată sub forma unui imn special recitat la debutul sărbătorii.

Un an este o perioadă lungă, în care există zile de lumină şi bucurie alături de zile de tristeţe şi umbră. Pentru individ şi comunitate, deopotrivă, există perioade de succes şi împlinire şi perioade de eşec şi dezamăgire. Pentru ceea ce este bun şi frumos în viaţa noastră - momen-tele de vârf şi realizările - sperăm şi ne rugăm să merităm să ne bucurăm de ele în Anul Nou: „Fie ca un an, cu bine-cuvântările lui, să înceapă!“. Iar pentru aspectele negative - întunericul şi dezamăgirile - avem datoria, ca indivizi şi comunitate, să facem o autoanaliză atentă, pentru a nu repeta greşelile care ne-au provocat dezamăgirile: „Fie ca un an, cu blestemele lui, să se termine!“.

Continuare în pag. 3

Deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

Să fim înscrişi în Cartea Vieţii

Sfârşit de an, început de an mozaic... Întotdeauna, popas de gând; bilanţ şi perspective. Întotdeauna, o întrebare care ne frământă: ce fel de an va fi cel care bate la uşă? *În faţa celui mai infailibil dintre judecători*, conştiinţa noastră, ne întrebăm în ce măsură ne-am respectat îndatoririle de fii ai Cetăţii în care trăim şi, totodată, de fii ai lui Israel? Răspunsul este dat de însăşi viaţa noastră comunitară, credem, mai intensă, mai diversificată, în pas cu transformările petrecute în societatea românească.

Continuare în pag. 3

IACOB IŢHAC NIEMIROWER

Unesane tokef *

„Roş Haşana şi Ziua Iertării păcatelor se referă la omul în totalitatea lui, ca o unitate strânsă. Totul se animă în om în Ziua Judecăţii, partea ideală şi cea reală, cea sublimă şi cea josnică, cea individuală şi cea socială. *Unesane tokef*, care ne zguduie atât prin înşirarea, atât prin însuşirea vestitorilor de nefericire, nu atinge pe evreu numai în amoru-i propriu, ci şi în participarea-i plină de dragoste la soarta vecinului său. Mai că aş avea impresia că autorul lui *Unesane tokef* a avut în vedere, în gruparea sa, spiritele rele ce ameninţă viaţa omenească şi, poate, şi influenţele primejdioase asupra lui Israel“. *(Din vol. „Iudaismul“, Editura Hasefer, 2005)*

* Extras din meditaţia de „Ziua Iertării păcatelor“

Aurel Vainer, preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din Romania (F.C.E.R.), consideră că decizia privind desecretizarea dosarelor care îi privesc pe slujitorii bisericii reprezintă un demers normal, aşteptat timp de 17 ani. „Întrucât F.C.E.R. este în acelaşi timp o organizaţie a minorităţii naţionale a evreilor şi o organizaţie de cult mozaic, este normal ca decizia C.S.A.T., de desecretizare a celor care au servit Cultele religioase să ne privească în mod direct. Implicit, exprimăm opinia că hotărârea adoptată de C.S.A.T. este firească. După aproape 17 ani de la evenimentele din decembrie 1989, prin care s-a înlăturat regimul totalitar comunist din România, era normal să cunoaştem cât mai exact comportamentul celor care au servit Cultul Mozaic în raporturile cu Securitatea română“, a apreciat Aurel Vainer. „Ne interesează şi pe noi să aflăm cine şi cum a acţionat pe linia poliţiei politice“, a subliniat preşedintele F.C.E.R., care a ţinut să precizeze şi faptul că, „spre deosebire de religiile creştine, mai exact de ortodoxie sau catolicism, unde există

Da, pentru desecretizarea dosarelor cultelor religioase

practica religioasă a spovedaniei, la Cultul Mozaic, deci la evrei, nu există o astfel de practică“. „Ca atare, nu poate fi vorba de informaţii preluate de Rabin dintr-o spovedanie, pentru că aşa ceva nu se practică. Sigur, există un deservent de cult, şi mă gândesc în special la cei care au pregătirea şi gradul de Rabin, în contactele cu enoriaşii, cu cei care vin la îndeplinirea în comun a serviciului religios în sinagogi sau temple, se realizează legături umane. Ca să mă exprim mai simplu, în aceste contacte umane se exprimă şi se împărtăşesc gânduri, inclusiv despre traiul zilnic într-o ţară cu regim totalitar“, a precizat Vainer. Din acest motiv, explică preşedintele F.C.E.R., „relaţia dintre Securitate, ca poliţie politică, şi unul sau altul dintre deservenţii de cult din acele vremuri poate prezenta interes pentru instituţia Securităţii, a cărei menire era aceea de a afla cât mai multe şi de a sancţiona ce era în afara vederilor oficiale“. Totodată, Aurel Vainer a subliniat că Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România va încerca să afle „cât mai mult din dosarele celor care au colaborat în acei ani, mai cu seamă pe linie religioasă“. „Dacă va fi cazul, vom hotărî, ca o organizaţie neguver-namentală, ce avem de făcut mai departe. În cadrul F.C.E.R., deciziile se adoptă după dezbateri în comunităţi şi la nivelul organelor de conducere democratic alese“, a afirmat Aurel Vainer, privind eventualele deconspirări. (L.P.)

(Din ziarul „Ziua“, 30 august 2006)

Aniversarea Marelui Rabin MENACHEM HACOHEN

PAG. 5

Conducător spiritual dedicat obştii sale

Însemnări de reporter

PAG. 8-9

ISRAELUL în război şi după

Cain, orbecăind în întunericul eternităţii

S-au apropiat primele zile ale Anului Nou 5767. Cu zilele Judecării Divine - Zile Înfricoşătoare, în care o să ni se cântărească faptele şi idealurile, cele ştiute şi cele neştiute, sau tăinuite -, urmându-le tradiţionala zi de Iom Kipur, în care cei îndreptăţiţi vor fi înscrişi şi pecetluiţi în marea Carte a Vieţii. Spre sfârşitul anului de care ne despărţim s-au formulat şi întrebări mai puţin obişnuite, mai insolite chiar... Cei de la „Ziua“ au vrut să afle, de pildă, de la preşedintele Vainer al Federaţiei noastre cam ce gândesc evreii despre „desecretizarea dosarelor care-i privesc nemijlocit pe slujitorii cultelor religioase“ (F.C.E.R. având dublul statut de organizaţie a minorităţii noastre etnice, dar şi de organizaţie de cult, cu un specific aparte). Şi Vainer a răspuns, cu cea mai desăvârşită sinceritate: comunităţile noastre neurmărind să-şi ascundă nici prezentul, nici trecutul şi, cu atât mai greu, să-şi anticipeze viitorul şi devenirile noilor generaţii. Şi a mai fost întrebat preşedintele Vainer, de Paul Grigoriu, într-o emisiune radiofonică, daca a bănuit sau nu, ani la rând, că s-a aflat în vizorul Securităţii. Şi răspunsul a venit din nou, direct şi ferm: „Da, familia mea numeroasă, cu rude în Israel şi în Brazilia, a putut fi şi a fost suspectată. Dar eu mi-am făcut mereu datoria. N-am putut fi învinuit şi mi-am putut vedea de îndatoririle mele, şi atunci, şi acum...“.

S-a mai stins, în acest răstimp, şi fostul Şef Rabin al României (1940-1947) şi Mare Rabin, ani la rând, al Genevei...

Evenimentele s-au bucurat de o relativă publicitate, rămânând în seama revistei noastre să prezinte toate acele activităţi şi acţiuni încărcate de semnificaţii, ale comunităţilor noastre şi, mai ales, ale generaţiilor care ne urmează. Am parcurs tensionaţi şi zilele tragice ale conflictului Israel-Hezbollah, cu miile de explozii provocate de variatele misile în nordul Israelului, pierzând sute de fraţi şi surori, ucişi sau răniţi, dar salvând Israelul...

Paul Grigoriu îl mai întrebase pe Vainer cum reacţionează evreii la vechile şi noile răbufniri antisemite, atâtea câte sunt, fie şi interzise de lege, dar existând, din păcate... Chiar în aceste zile apăruse în presă un lung serial de articole, intitulat: „Unde sunt evreii de altădată?“. Nu un serial nostalgic - dacă

DOREL DORIAN

Continuare în pag. 15

PAG. 11

ŞAFRAN PRINTRE NEMURITORI

SIGHIŞOARA, 18-27 august 2006

„ProEtnica" – o nouă formulă, o nouă viziune

În fiecare august, de cinci ani încoace, cetatea medievală a Sighişoarei se transformă într-o citadelă a prieteniei interetnice şi interconfesionale. Dacă în anii trecuţi organizatorul principal al evenimentului, Centrul Educaţional Interetnic pentru Tineret, a optat pentru o formulă de trei sau patru zile a manifestării, pentru acest an şi-a asumat o mult mai grea misiune. Festivalul „ProEtnica - Zilele Minorităţilor etnice din România", a durat zece zile, timp în care a încercat să aducă un cât mai larg public, interesat în diversitatea culturală şi lingvistică pe care o are azi România. *În anii ce au trecut s-a închegat, dincolo de orice clişeu, o familie* multietnică, ce îşi ştie cutumele şi se respectă necondiţionat. Centrul, coordonat de germanul „naturalizat" la Sighişoara, *Volker Reiter*, a reuşit în ultimii ani să organizeze cel mai important eveniment interetnic din România, devenind un punct focal al integrării ţării noastre în circuitul european de valori. Conferinţele au beneficiat, ca şi în anii trecuţi, de prezenţa unor intelectuali de marcă precum prof. dr. *Andrei Marga*, dr. *Adrian Ivan*, dr. *Lucian Năstasă* şi dr. *Harry Kuller*. Standurile de carte şi presă au completat varietatea manifestărilor spirituale ale tuturor minorităţilor din România. Şi anul acesta au fost prezenţi invitaţi de peste hotare: din Senegal un grup cultural tradiţional „Maag Dann", iar din Germania o tânără trupă rock, „Willa Kuhnterbut". În recital au evoluat pe scena sighişoreană *Fanfara lui Crăciun din Zece Prăjini, Hara, Dancs Anamarie, BlackBeers, SinKord & Teodora* şi *Desperado*, singura trupă prezentă la toate ediţiile festivalului, dar şi pentru prima dată la festivalul nostru *Ioan Gyuri Pascu & BlueWorkers, Harry Tavitian, Kaska, Angelico* şi *Mircea Florian*.

*

Crâmpeie ale culturii iudaice la Sighişoara

Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România a luat parte la a cincea ediţie a ProEtnica prin intermediul unei serii de programe care a inclus spectacole de muzică instrumentală şi cor, expoziţii de carte şi conferinţe. Dr. ing. José Blum, şeful sectorului Cultură, Artă, Ştiinţă al F.C.E.R., a coordonat, ca şi în anii trecuţi, programul general pe care îl prezintă la Sighişoara această etnie. *Corul comunităţii evreilor din Braşov* a reuşit să încânte din nou un public care a devenit deja cunoscător în domeniu. Cei 22 de membri ai grupului din oraşul de la poalele Tâmpei s-au decis să prezinte în acest an un repertoriu variat, care a fost interpretat duminică, 20 august, pe scena festivalului. Un alt moment important, al participării F.C.E.R., l-a reprezentat masa rotundă cu tema „Ecumenismul - misiune şi impact în viaţa poporului român şi a minorităţilor naţionale", în cadrul căreia a conferenţiat dr. *Harry Kuller*.

Preşedintele F.C.E.R. şi, totodată, deputatul acestei comunităţi în Parlamentul României, dr. *Aurel Vainer*, a ţinut şi în acest an să ia parte la acest interesant eveniment cultural, ce a devenit deja o tradiţie pentru medievala cetate a Sighişoarei. Domnia-sa a încurajat şi a sprijinit această manifestare şi la ediţia sa precedentă, în cadrul căreia s-a implicat în secţiunea destinată conferinţelor pe teme ce interesează în mod acut *grupările etnice din România*. De această dată, dr. Aurel Vainer, împreună cu ing. *José Blum*, au intervenit în cadrul ultimei conferinţe a Festivalului, referitoare la „Comunităţile săseşti - cercetarea în istorie orală", masă rotundă moderată de dr. *Florin Ciosan*, de la Universitatea „Babeş-Bolyai".

După ce anul trecut, formaţia de muzică klezmer din Cluj-Napoca s-a bucurat de un public numeros, soţii Socea şi instrumentiştii acestui grup au decis să revină la „ProEtnica". Lor li s-a alăturat în acest an formaţia „Gan Haşirim" („Grădina Cântecelor") din Bucureşti, un grup vocal-instrumental cu un repertoriu bogat de melodii în limba ebraică şi idiş.

O prezenţă aşteptată în festival a fost standul de carte al Editurii Hasefer care s-a impus în peisajul cultural românesc printr-o serie de volume prestigioase din literatura română şi universală, cărţi apărute cu o grafică excepţională, la preţuri accesibile.

*

Conferinţa susţinută de etno-sociologul şi scriitorul dr. *Harry Kuller* s-a bucurat de un deosebit interes în cadrul Festivalului „ProEtnica". În cadrul secţiunii de dezbateri a Festivalului din acest an, sala Primăriei din localitate a fost gazda întâlnirii cu tema „Ecumenismul - misiune şi impact în viaţa poporului român şi a minorităţilor naţionale". Reprezentanţii minorităţilor participante au avut deschiderea să discute despre impactul acestui termen şi al acestui concept în noul context global şi, mai specific, european. Moderatorul mesei rotunde, dr. ing. José Blum i-a invitat pe participanţi să reflecteze împreună asupra semnificaţiilor dialogului inter-religios şi inter-cultural într-o *Românie care doreşte să se integreze, la toate* nivelurile, în circuitul continental de valori. Cu acest prilej, dr. Harry Kuller, care a analizat în volumele sale, alături de numeroase subiecte istorice, teme de filosofie şi sociologie culturală, s-a referit la ceea ce înseamnă ecumenismul azi, în această epocă în care conflicte religioase majore coexistă cu tendinţa implementării unui dialog trainic între religii. Faptul că subiectul tratatat s-a bucurat de un deosebit interes a fost demonstrat şi de prezenţa directorului executiv al Centrului Interetnic pentru Tineret, *Volker Reiter*, a reprezentantei D.R.I., *Liliana Bărbulescu*, şi a redactorului de la Radio România Actualităţi, *Alla Stâncaru*. Vorbitorul a subliniat faptul că, deşi toate cele trei religii monoteiste se trag din acelaşi părinte, Avraham, Avram sau Ibrahim (depinde doar de pronunţie...), ele au avut şi au tendinţa să se dezvolte paralel şi uneori asimptotic. Nevoia dialogului şi a colaborării, pentru a găsi forme comune de expresie, devine în acest context vitală pentru ceea ce numim generic „coexistenţă", trăire împreună în condiţii de acceptare, înţelegere şi respect. Dr. Harry Kuller i-a invitat pe participanţi *să se refere, cu această ocazie, la conceptul de „ecumenism laic", tot* mai prezent în contextul modern european. În expunerea care s-a referit, de asemenea, la felul în care coexistă ideea de globalizare cu cea de ecumenism, conferenţiarul a atras atenţia asupra unor volume care au fost pe larg analizate de presa culturală. Primul dintre acestea este amplul studiu intitulat „Iudaismul", al teologului german Hans Küng, care a stârnit vii dezbateri în medii evreieşti şi ne-evreieşti. O personalitate evocată de conferenţiar a fost cea a regretatului Mare Rabin Alexandru Şafran, recent plecat dintre noi. Promotor al dialogului, atât la nivel cultual cât şi cultural, Alexandru Şafran a condus obştea iudaică din România în cei mai grei ani pe care i-a avut de îndurat, cu o responsabilitate asumată la doar 30 de ani, vârstă la care a devenit cel mai tânăr Şef Rabin din lume. Ajuns, mai târziu, după auto-exilul din România aflată sub comunism, Mare Rabin al Genevei, acest autentic cărturar a publicat peste doua sute de lucrări, eseuri, articole, traduse în numeroase limbi de circulaţie. Dragostea pentru poporul român şi pentru limba română, vorbită în cele mai subtile nuanţe ale sale, şi-a exprimat-o repetat, la ultima sa vizită în România, în cele două discursuri rostite în Parlament şi la Academia Română.

Despre ecumenism în contextul globalizării şi al integrării europene

Dialogul referitor la ecumenism, iniţiat de obştea evreiască din România, *a reprezentat un prilej de dezbatere a unor teme actuale, de interes general*, care completează atmosferă de reală amiciţie ce domină anual Festivalul „ProEtnica" de la Sighişoara.

LUCIANA FRIEDMANN

Tătarii sunt pe drum... Turcii au ajuns foarte aproape de cetate. Ungurii unde întârzie?

Acestea nu sunt nicidecum fragmente de text dintr-un roman istoric, mai degrabă dintr-un ipotetic jurnal de impresii al unui participant la Festivalul „ProEtnica", desfăşurat la Sighişoara între 18 şi 27 august 2006. Întrebările de mai sus fac parte dintr-un dialog care a avut loc într-una din ultimele după-amieze ale Festivalului Minorităţilor, atunci când formaţia „Gan Haşirim" („Grădina Cântecelor") a *Federaţiei Comunităţilor* Evreieşti din România, sosită în aceeaşi zi, dimineaţa, de la Bucuresti, se pregătea să apară seara pe scena principală din cetatea Sighişoarei. „Statul major" al festivalului, având „sediul" la unul din multele şi atractivele pensiuni turistice din cetate, tocmai elabora „strategia" pentru seară: cine va apărea primul, cine ultimul. „Tătarii au pornit din Constanţa dimineaţa, acum sunt aproape de Braşov. Trebuie să-i punem mai către final, să aibă timp să ajungă" - opina unul dintre

„Grădina Cântecelor" la Sighişoara

organizatori. „Să încheiem cu evreii - genul lor de muzică e bun de final. Am văzut asta şi ieri, cu clujenii de la *Klezmer*" - susţinea un altul.

Până la urmă, s-au pus cu toţii de acord. Iar această „ordine în dezordine" a caracterizat întreaga desfăşurare a evenimentului, care a excelat în principal prin manifestările „informale": în timpul zilei spectatorii nu se înghesuiau în faţa scenei principale, dar mulţi se strângeau la evenimentele care se desfăşurau în locuri „alternative". Şi - după cum mulţi dintre participanţi au remarcat - apropierea de spectatori a avut un efect pozitiv asupra membrilor *formaţiilor artistice ale minorităţilor. Printre ei* şi cei opt membri de la „Gan Haşirim", coordonaţi de Bogdan Lifşin, care au fost îndelung aclamaţi şi aplaudaţi de către un grup entuziast de israelieni, sosiţi din întâmplare cu un autocar la Sighişoara, tocmai în acea seară. Succes repurtat în pofida faptului că toţi cei opt membri ai formaţiei erau în convalescenţă după o intoxicaţie alimentară care nu i-a lăsat să închidă ochii în noaptea dinaintea spectacolului. Dar, din cât se pare, au reuşit atunci să-şi elimine până şi... emoţiile.

MARTIN SALAMON

ŞIMLEU SILVANIEI, 28-31 iulie 2006

„Memoria Holocaustului" evocată de copii şi adolescenţi

În perioada 28-31 iulie 2006, a avut loc la Şimleu Silvaniei (jud. Sălaj) Concursul Naţional „Memoria Holocaustului", organizat de Ministerul Educaţiei şi Cercetării, în colaborare cu Biroul de Informare al Consiliului Europei la Bucureşti, Asociaţia de Prietenie România-Israel, Asociaţia Evreilor Români Victime ale Holocaustului (A.E.R.V.H.), având ca parteneri Instituţia Prefectului şi Inspectoratul Şcolar Judeţean Sălaj.

Competiţia a reprezentat o premieră la nivel naţional şi, prin amploare, la nivel internaţional. Iniţiatorii săi au dorit să sondeze interesul şi cunoştinţele elevilor referitoare la Holocaust. *În ultimii ani, tinerii din România au început să afle* despre adevărata dimensiune a acestui fenomen, care a dus la dispariţia unei treimi a evreilor din Europa. În cadrul competiţiei au fost prezenţi 160 de copii şi adolescenţi din întreaga ţară, alături de 80 de profesori.

La finalul acestui concurs, care a vizat o temă atât de gravă şi delicată, prof. dr. *Otto Adler* ne-a declarat că a fost impresionat de felul în care s-au prezentat tinerii la această întrecere, echivalând cu o olimpiadă la nivel naţional. Participanţii, în marea lor majoritate fete, au trecut prin trei probe de concurs, scris şi oral, care au vizat, dincolo de gradul lor de informare şi asimilare a materiei, felul în care interpretează aceste evenimente din istoria recentă. Cu acest prilej, prof. dr. Otto Adler afirma că manifestarea - care a inclus vizitarea sinagogii transformate în Muzeu al Holocaustului din localitate - este foarte importantă pentru cei tineri, care pot *transmite într-un mod veridic ce a însemnat* Holocaustul în istoria omenirii.

Mulţi copii au putut vedea pentru prima oară imagini şi filme cu mărturii ale supravieţuitorilor la Muzeul Memorial al Holocaustului din Nordul *Transilvaniei, edificiu inaugurat în urmă cu un an,* cu sprijinul unor oameni sufletişti, care nu şi-au uitat rădăcinile, ca *Alex Hecht* şi *Adam Wapniak*, preşedinte şi vicepreşedinte ai Jewish Architectural Heritage Foundation. La eveniment au fost de asemenea prezenţi cei care au organizat Muzeul Holocaustului, dr. *Lya Benjamin* şi dr. *Hary Kuller* (azi curatori ai acestui edificiu cultural), precum şi *Oliver Lustig*, unul dintre supravieţuitorii lagărelor naziste de exterminare, care a portretizat în volumele sale gradul de alienare indus de cei care au făptuit Holocaustul. Cu acest prilej, le-au vorbit celor tineri inspectorul general în cadrul Ministerului Educaţiei, *Doru Dumitrescu*, inspectorul general pentru învăţământ al Judeţului Sălaj, *Ioan Abrudan,* şi numeroase oficialităţi din conducerea oraşului şi administraţiei judeţene. Pe parcursul celor trei zile ale manifestării au fost oficiate, la cele patru biserici din Şimleu Silvaniei, slujbe de pomenire *în memoria victimelor Holocaustului, au fost* rostite rugăciuni şi au fost depuse coroane şi jerbe de flori lângă zidurile sinagogii-muzeu din localitate.

Duminică seara - după o *excursie la locurile şi monumentele istorice din* Sălaj, în cadrul căreia s-au depus coroane de flori la cimitirul evreiesc din Jibou şi s-a vizitat monumentul de la Ip -, la festivitatea de la Casa de Cultură Orăşenească Şimleu Silvaniei elevii au fost premiaţi: premiul întâi la gimnaziu a fost obţinut de echipa din judeţul Cluj Napoca; premiul al II-lea - echipa din judeţul Sălaj, a Şcolii gimnaziale „Mihai Eminescu" din Zalău; premiul al III-lea - Grupul Şcolar „Măneciu".

La liceu, premiul întâi a revenit echipei de elevi din Fălticeni, judeţul Suceava, de la Liceul „Mihai Băcescu", premiul al II-lea a fost obţinut de echipa judeţului Giurgiu, iar premiul al III-lea s-a acordat elevilor de la Liceul Pedagogic „Mircea Scarlat" din Alexandria, judeţul Teleorman. S-au mai acordat şapte menţiuni şi alte 18 categorii de premii speciale. Diverse instituţii, asociaţii şi comunităţi evreieşti din ţară au acordat distincţii *suplimentare participanţilor.* (L.F.)

ROŞ HAŞANA 5767

Ne-am oprit asupra meditaţiei Şef Rabinului **IACOB IŢHAC NIEMIROWER** despre Roş Haşana 1920 pentru că starea de spirit a poporului evreu, din acel moment, complexă şi contractorie, plină de temeri şi speranţe, îşi găseşte asemănări cu starea de spirit din prezent. Am întregit-o cu două fragmente din aceeaşi antologie de scrieri ale ilustrului cărturar, perene prin comentariile despre zbuciumul sufletesc purificator ce caracterizează sărbătorile de toamnă: „Un *eruv* sufletesc" şi „*Unesane tokef*".

Un *eruv* sufletesc

[...] Orice om este un complex de diferite puteri şi slăbiciuni, de atribute şi pasiuni, de impulsuri şi scopuri, de interese şi idealuri. Fără legătura caracterului, omul este robul momentului, sclavul haosului puterilor contradictorii; cu un *eruv* sufletesc, însă, el găseşte în sine o unitate şi devine o individualitate, o personalitate. Interesele trecătoare sunt nişte ziduri care îndepărtează omul de om, de multe ori şi evreul de evreu. Ideea totalităţii lui Israel este, dar, o putere pacificatoare care uneşte şi leagă straturile evreimii, un *eruv* viu care cimentează toate elementele sociale. Idealul înfrăţirii tuturor oamenilor, al împăcării tuturor popoarelor, al înălţării omenirii, al aranjării unui *eruv* al umanităţii, trebuie să fie şi ţinta noastră. Întreaga istorie poate fi tălmăcită cu un astfel de legământ între epocă şi epocă, generaţie şi generaţie [...].

*

Roş Haşana 5680 (1920)

Viaţa e o problemă grea, formele superioare ale vieţii omeneşti sunt o taină adâncă. Îmi sună în ureche maxima maestrului Du Bois Raymond cu privire la această enigmă: *ignorabimus*. Viaţa individului, ca şi *cea a* colectivităţii, este un mister de nepătruns. Strălucitele rezultate ale ştiinţei n-au dezvăluit cu totul secretul naturii. Încercările îndrăzneţe ale sociologilor n-au clarificat pe deplin firea omenească. Sunt, însă, clipe în care intrăm în adâncul sufletului nostru, în ascunsul sufletului popoarelor, în labirintul spiritului universal.

Astfel de momente sunt pentru noi, evreii, zilele festive ale lunii Tişrei. În cursul acestor sărbători, deschidem o fereastră spre necunoscut. Creăm un fel de rază Roentgen pentru viaţa intelectuală, cu care luminăm unele puncte întunecoase ale sufletelor. Nici în zilele de Roş Haşana şi Kipur nu ridicăm cu totul vălul care acoperă natura, omenirea, individualitatea noastră, trecutul şi viitorul nostru, ci descoperim numai unele puncte învăluite în alte zile. Această semidezvăluire ne oferă tocmai poezia vieţii, înzestrează sărbătorile noastre cu un misticism fermecător.

În „Ziua Amintirii", evenimente, cugetări, sentimente, de mult trecute, renasc în noi, dar şi dincolo de pragul conştiinţei noastre rămân multe care ne influenţează. Faptul că numărăm 5680 de ani, ceea ce dovedeşte destul de lămurit că suntem un popor cu o cultură şi cu o istorie veche, creează o atmosferă mistică, deoarece leagă era noastră de misterul creaţiei şi respiră prin aceasta o oarecare poezie.

„Ziua Judecăţii", pe de o parte de o simplicitate antropomorfică uimitoare, este pe de altă parte înzestrată cu întregul aparat al fanteziei sfinte şi al misticii poetice. Vedem şi viitorul cu ochii unui visător. Sufletul nostru se trezeşte prin visuri înspăimântătoare; şi se înalţă prin visuri mesianice.

În acest an, mai mult ca oricând, soarta ne oferă enigme nerezolvate şi totul poartă hainele misterului. Trăim multe şi mai multe semne de întrebare şi exclamare în speranţele şi temerile noastre. Observăm evrei mai în toate mişcările contradictorii ale timpului. Ce răsplată sau pedeapsă avem de aşteptat de la omenirea ingrată? De veacuri, Israel n-a mai suferit atât de mult, n-a mai fost jertfit în aşa măsură ca în timpul nostru în anumite ţări. Vom ajunge de la martiriu la eroism; ce recoltă sufletească avem de aşteptat de la această brazdă udată cu lacrimi? Se anunţă poporului nostru, în mai multe ţări, libertate, popoarele ne cer fraternitate. Ne apropiem, de fapt, unui timp de înfrăţire omenească? Ceea ce aşteptăm, de mii de ani, să se realizeze? Punem în Palestina baza unui adevărat Ereţ Israel. Ce perspective măreţe! Câte greutăţi de învins! Câte probleme de rezolvat! Trăim, de fapt, timpuri foarte mari, atât în rău cât şi în bine. Totul este însă învăluit într-un mister poetic şi sacru.

Să deschidem în zilele de Roş Haşana o poartă care ne duce în acest sanctuar mistic şi vom deveni mai modeşti ca indivizi, mai mândri ca membri ai lui Israel; vom fi mai impresionaţi de nenorocirea fraţilor noştri, mai nobili prin idealurile noastre religioase, etice şi sociale, mai tari prin realitatea victorioaselor forţe sioniste.

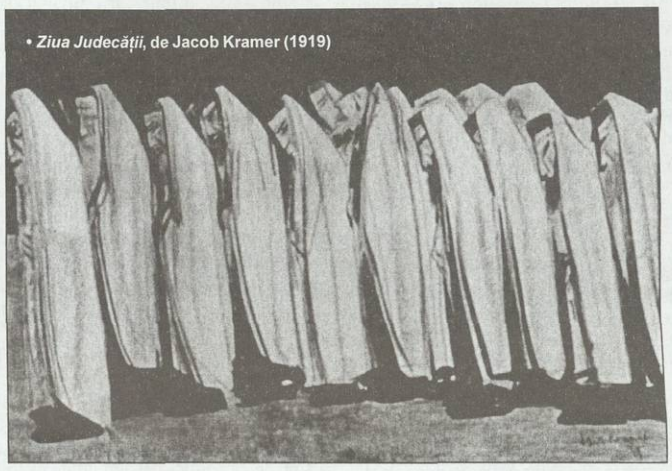

• *Ziua Judecăţii*, de Jacob Kramer (1919)

*

Unesane tokef

[...] În ce constă puterea irezistibilă a acestor zile sfinte? Oare în faptul idealităţii lor, în împrejurarea că n-au nici un amestec de elemente naţionale şi istorice şi sunt legate numai de ideea religioasă? Sau doar teama şi speranţa de eul propriu, căci de aceste zile se leagă concepţia judecăţii? În ce constă puterea sărbătorilor de *Tişrei*? În ceea ce oferă fiecărui individ aparte sau în ceea ce oferă întregului Israel? [...] Această împrejurare face ca *Unesane tokef* să aibă caracterul rugăciunii principale în aceste zile de sărbătoare. Această rugăciune, în ce priveşte sublimul religios, e întrecută de unele rugăciuni în care cucernicul uită de eul său trecător şi se entuziasmează pentru finitul răului şi împrăştierea regatului dumnezeiesc [...].

Totul se animă în om în Ziua Judecăţii, partea ideală şi cea reală, cea sublimă şi cea josnică, cea individuală şi cea socială. *Unesane tokef,* care ne zguduie atât prin înşirarea, atât prin însuşirea vestitorilor de nefericire, nu atinge pe evreu numai în amoru-i propriu, ci şi în participarea-i plină de dragoste la soarta vecinului său [...].Strigătul „cine în foc" *aminteşte miile* de martiri, care au fost predaţi flăcărilor de flacăra fanatismului [...]. Cine va pieri prin sabie, exclamă *Unesane tokef,* şi noi ne amintim de mari oştiri războinice ce s-au avântat cu sabia împotriva străbunilor noştri [...]. Fireşte, un popor pătruns de spiritul de *Iom Kipur,* un popor pentru care o zi de post e o zi de sărbătoare, e, în anumită măsură, neatacabil, se întreţine cu hrana intelectuală, printr-o mană cerească a idealităţii şi ştie să descopere fântâni noi pentru omenire [...]. Cu adevărat, istoria neamului nostru se confundă în poezia sărbătorilor noastre cu *Unesane tokef.*

Din vol. *Iudaismul*,
de Iacob Iţhac Niemirower,
Editura Hasefer, 2005

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Un An Nou

Urmare din pag. 1

Pentru poporul evreu, anul care a trecut a fost unul dificil, cu multe zile întunecate. Manifestări rasiste, antisemite şi care promovează negarea Holocaustului sunt din ce în ce mai frecvente. Statul Israel este prins într-un vârtej al terorii şi vărsării de sânge, în timp ce există din nou ameninţări la însăşi existenţa Statului Evreu. Pacea, pe care am căutat-o atât de mult timp şi pe care am crezut-o atât de aproape, a fost distrusă de către duşmanii Israelului şi nu mai este atât de aproape pe cât părea odată. Şi astfel, la început de An Nou, ne rugăm: „Fie ca un an, cu blestemele lui, să se termine! Fie ca un an, cu binecuvântările lui, să înceapă!".

Să mă întorc, acum, către comunitatea noastră... Dacă am face un bilanţ pentru comunităţile evreieşti din România, ar trebui să ajungem la concluzia că anul care se încheie a fost unul cu succese. Alături de extraordinarele eforturi pentru a asigura bunăstarea materială a evreilor din România, putem menţiona, cu multă satisfacţie, continuarea vieţii evreieşti şi a vieţii religioase în comunităţi, în ciuda declinului numeric al populaţiei evreieşti. În patru comunităţi mari există sinagogi în activitate, în care serviciile sinagogale au loc pe tot parcursul săptămânii. În comunităţile mai mici, sunt menţinute serviciile religioase de Şabat şi sărbători. Avem coruri de tineret şi grupuri „Klezmer", precum şi tăiere rituală *caşer* şi o reţea de restaurante *caşer* care operează în opt comunităţi pe tot cuprinsul României. Şi toate acestea se adaugă la gama de servicii religioase oferite în Bucureşti, dintre care putem menţiona o *mikva* modernă.

Cel mai impresionant aspect este, însă, revigorarea vieţii evreieşti printre tinerii evrei din România. Organizaţia Tinerilor Evrei din România (O.T.E.R.), care funcţionează sub auspiciile Federaţiei, îşi extinde activităţile în comunităţi mari şi mici, deopotrivă, sprijinită de JOINT şi îndrumată de către Rabinat. În plus, putem menţiona următoarele: reţeaua de noi cursuri de Talmud Tora, seminarii pe teme iudaice desfăşurate de cinci-şase ori în cursul unui an, activităţile Centrului Pedagogic şi ale Bibliotecii, publicarea *Cărţii de rugăciuni* pentru vineri seara şi a *Cărţii de cântece* pentru *Oneg Şabat*, cu translitterare şi traducere în limba română. Şi mai presus de toate acestea, menţionăm cu mândrie activităţile culturale organizate de către Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, munca impresionantă a Editurii Hasefer, publicarea cu regularitate a revistei „Realitatea Evreiască", publicarea Calendarului anual (*Luah*), activitatea muzeelor, institutelor pentru cercetare istorică - pe scurt, un an de binecuvântări cu adevărat.

În acelaşi timp, nu trebuie să ignorăm umbra care pluteşte asupra noastră. Pe măsura trecerii timpului, generaţia în vârstă se stinge. Mă refer, în special, la cei cu experienţă în viaţa sinagogală, având cunoştinţele necesare pentru a conduce serviciile religioase şi a citi din Tora, cei care au asigurat buna desfăşurare a vieţii sinagogale şi menţinerea activităţilor religioase tradiţionale. Din păcate, pentru aceşti oameni nu există înlocuitori. Există astăzi un risc real, ca în comunităţile mici (şi poate chiar şi în cele care nu sunt atât de mici), să devină dificil sau chiar imposibil să menţinem chiar şi puţina viaţă religioasă existentă în prezent.

*

La începutul Anului Nou, de Roş Haşana şi Iom Kipur, ne vom ruga în faţa Creatorului Lumii. Înaintea Lui vor veni, de asemenea, milioanele de suflete ale evreilor care au fost ucişi pentru singurul motiv că erau evrei şi care şi-au sacrificat viaţa pentru a slăvi Numele Său. Ne rugăm ca meritele părinţilor noştri, care şi-au dat viaţa pentru a asigura sfinţenia vieţii evreieşti în generaţiile precedente, să ajungă înaintea Sa şi ne rugăm să ni se dăruiască un an de binecuvântări şi succes: „Fie ca un an, cu blestemele lui, să se termine! Fie ca un an, cu binecuvântările lui, să înceapă!".

Rugăciunile mele şi urările pentru fiecare dintre dvs. este să aveţi o *„Ktiva va'hatima tova"* şi să fiţi binecuvântaţi cu sănătate, viaţă lungă, fericire şi pace.

Deputat dr. AUREL VAINER

Să fim înscrişi în Cartea Vieţii

Urmare din pag. 1

La o analiză, pe care o dorim cât mai obiectivă, constatăm că, în pofida diminuării numerice a etniei noastre, am reuşit să sporim calitatea serviciilor de asistenţă socială şi medicală, că ne mândrim nu doar cu trecutul, ci şi cu prezentul, că avem un viitor capabil să asigure continuitatea vieţii evreieşti în România. Grija noastră permanentă pentru seniorii noştri, în cea mai mare parte supravieţuitori ai Holocaustului, este completată cu activităţile, nu puţine la număr, care se desfăşoară în Bucureşti şi în ţară, cu generaţia de mijloc, acei membri ai comunităţilor care au fost mai puţin în contact cu viaţa iudaică, în anii totalitarismului. În plus, devin tot mai diverse şi eficiente programele care se realizează cu tineretul evreu din România: cursuri de Talmud Tora pentru cei mici şi cei mari, seminarii pe teme de identitate iudaică, de religie mozaică, istorie a poporului evreu, relaţiile cu Statul Israel ş.a.

Am cinstit, ca în fiecare an, marile noastre sărbători, onorându-ne, astfel, tradiţiile păstrătoare de spiritualitate. Ne-am comemorat martirii. Ne-am sărbătorit intelectualii şi liderii comunitari de prestigiu. Am înscris în suita aniversărilor noastre culturale, ca şi până acum, noile lucrări ale Editurii „Hasefer", studiile Centrului de Istorie a Evreilor din România, premierele T.E.S., apariţiile bilunare ale „Realităţii Evreieşti". Un moment de referinţă al întregului an l-a constituit suita de comemorări, sub semnul Neuitării, dedicată martirilor ucişi în pogromurile antievreieşti din '41, din Bucureşti şi Iaşi, de la care s-au împlinit 65 de ani. Am comemorat, de asemenea, deportarea evreilor din Basarabia şi Bucovina de Nord din acelaşi an, a celor din Ardealul de Nord din primăvara şi vara anului 1944. Viaţa grea şi plină de suferinţe a evreilor în anii Holocaustului din România a constituit tema seminarului „Lumea lui Elie Wiesel, ieri şi azi", ediţia din acest an având un itinerariu transilvan. Cu acest prilej, la Sighet, la Memorialul Durerii, participanţii la seminar, în frunte cu reprezentanţi la vârf ai conducerii Federaţiei, au adus un omagiu celor care au înfruntat totalitarismul în perioada '45-'89. Aici am regăsit pagini de istorie încărcate de suferinţă a fraţilor noştri, condamnaţi la ani grei de temniţă pentru ideea sionistă de care erau animaţi şi pentru care au plătit un tribut de lacrimi şi sânge.

Militând pentru combaterea directă, insistentă a acţiunilor xenofobe, naţionaliste, antisemite, am primit cu satisfacţie adoptarea, în luna aprilie 2006, de către Parlamentul României, ca Lege, a O.U.G. 31/2002 - adevărată piatră de hotar în lupta contra antisemitismului şi a propovăduirii ideilor legionare, xenofobe, rasiste. În continuare, avem încredere în buna convieţuire interetnică, cu speranţa de mai bine a unei etnii care îşi manifestă cu pregnanţă ataşamentul faţă de ţara în care ne-am născut, ne-am format şi muncim.

Rămânem aceiaşi fii devotaţi României, ţară în care trăim de peste şase secole, la dezvoltarea şi modernizarea căreia ne-am adus o contribuţie de necontestat, continuând să ne-o aducem şi în continuare, susţinând activ demersurile sale de intrare în Uniunea Europeană la 1 ianuarie 2007.

În acelaşi timp, gândurile noastre de Roş Haşana - Anul Nou iudaic - se îndreaptă spre Statul Israel, pe care-l purtăm în suflete, nădăjduind că valorile democraţiei, dialogul pentru redemararea procesului de pace vor prevala în faţa violenţei şi urii, care, din nefericire, este atât de manifestă în aceste zile.

Încrezători că Atotputernicul ne va înscrie în Cartea Vieţii, păşim în Noul An 5767 al existenţei poporului evreu multimilenar, cu convingerea că suntem capabili să răspundem afirmativ dorinţei de autoperfecţionare. Sperăm ca, în anul ce vine, să ne bucurăm, cu ajutorul lui Dumnezeu, de sănătate, putere de muncă, împliniri, de Pace în România, în Israel şi în lume. Fie ca Atotputernicul să ne ajute şi tradiţionala urare de Roş Haşana, „Să se termine anul cu relele sale! Să înceapă Noul An cu binecuvântările lui!", să se adeverească!

În numele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, vă doresc din adâncul sufletului un An Nou cu bunăstare şi pace! ŞANA TOVA!

IUDAICA

Iudaistul MOSES GASTER - primul mare folclorist român

150 de ani de la naştere

După cum a afirmat Moses Schwarzfeld, pe baza unor cercetări, savantul Moses Gaster s-a născut la 17 septembrie 1856. Cei doi Moses erau prieteni, amândoi aducând neprețuite contribuții la cultura română. O corespondență bogată a lui Moses Gaster confirmă prestigiul, dăruirea, generozitatea acestui erudit, bun prieten cu genialul poet Mihai Eminescu.

Tatăl lui Moses Gaster era un prosper om de afaceri şi consul al Țărilor de Jos în Bucureşti, iar bunicul acestuia, pe linie maternă, era originar din Bucovina, alți antecesori fiind veniți din Berdicev (Belarus), din familii de hasizi, rude cu viitorul pianist celebru Arthur Rubinstein, ca şi cu Herdan, industriaş în România. Familia Gaster a participat la înființarea unor aşezăminte culturale româneşti şi evreieşti, din ea făcând parte filantropi, medici, profesori.

Tânărul Moses a învățat la colegiile „Gh. Lazăr", „Matei Basarab", „Sf. Sava", i-a avut ca mentori pe Naftali Popper, Joseph Halevy, a ascultat cu atenție povestiri populare româneşti, hasidice etc. Naftali Popper era tatăl viitorului explorator luliu Popper, iar Joseph Halevy a studiat viața falaşilor din Etiopia. La vârsta de 19 ani, Gaster este student la Seminarul Rabinic şi la Universitatea din Breslau (Wroclaw). În 1877, îşi ia doctoratul la Leipzig cu o teză despre fonetica românească şi romanică. După trei ani obține şi titlul de rabin care îi va permite, mai târziu, să devină lider religios în Anglia. Revenit în țară, după 1881 publică studii de istorie comparată, este lector la Facultatea de Litere din Bucureşti, participă la şedințele „Junimii", dar în 1885 este expulzat sub învinuirea de propagandă antiromânească (era printre cei care militau pentru acordarea cetățeniei române evreilor stabiliți în țară, conform promisiunilor făcute la Conferința de la Berlin, în 1878). Ajuns în Anglia, este numit profesor la Oxford, apoi este ales Mare Rabin al comunității sefarde din Londra (1887-1919). Până la moartea sa, în anul 1939, Gaster a participat la cele mai importante întâlniri ale lingviştilor europeni, a conferențiat, a făcut parte din numeroase foruri academice, principala sa preocupare fiind studiul folclorului românesc, comparativ cu folclorul altor popoare. Cunoştea bine cel puțin şase-şapte limbi vechi şi noi, de circulație europeană.

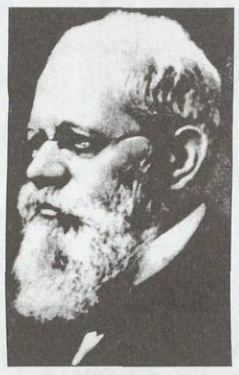

Bibliografia sa este extrem de bogată, de la studii talmudice, legende româneşti, Cabala, apocrife, despre caraiți, despre cultura slavonă, greacă, spaniolă, despre magie medievală ş.a. Fundamentală rămâne *Chrestomație românească* (1891, Leipzig, 2 vol.), publicată în acelaşi an la Bucureşti. S-au referit la Gaster savanți precum Nicolae Iorga, N. Cartojan, Arthur Gorovei. Menționăm că în anul expulzării, 1885, el a fost ales membru de onoare al „Ateneului Român", iar în 1929 - susținut de Sextil Puşcariu, O. Goga, Emil Racoviță ş.a. - este ales membru de onoare al Academiei Române, Nicolae Titulescu mulțumindu-i oficial pentru donația de cărți făcută Academiei.

La apariția volumului de *Memorii, corespondență* (Ed. Hasefer, 1998, ediție îngrijită de Victor Eskenasy), istoricul Zigu Ornea i-a adus elogii lui Gaster, subliniind nedreptatea actului de izgonire din 1885. Despre Gaster au scris numeroşi cercetători, oameni de cultură din țară şi din străinătate (dr. Moses Rosen, dr. Hary Kuller, dr. Carol Iancu ş.a.). Unul dintre fiii lui Gaster, Theodor Herzl Gaster (numele i-a fost dat ca omagiu adus prietenului, fruntaşului sionist) a fost un savant orientalist şi iudaist recunoscut în Europa şi în SUA. Moses Gaster reprezintă un caz special în care un iudaist de mare erudiție se întâlneşte cu un pasionat cercetător al folclorului românesc. El a avut o egală audiență în lumea savanților români şi a iudaiştilor europeni.

Înainte de a încheia, amintim aici publicarea, în 1983, la un secol de la prima apariție, a lucrării lui Gaster *Literatura populară română*, considerată de Iordan Datcu în *Dicționarul etnologilor români* (1998) ca fiind „prima sinteză a folcloristicii noastre şi primul manual despre literatura română a sec. al XVIII-lea". Îngrijitorul ediției a fost prof. dr. Mircea Anghelescu.

BORIS MARIAN

Spovedania controversatului A.L. ZISSU

50 de ani de la moarte

Nu ştiu să fi scris A.L. Zissu memorii, un fel de spovedanii pentru oamenii care au făptuit multe în viață, „şi mai bune şi mai rele". Înainte de război a apărut, la Tipografia I. Brănişteanu din Calea Victoriei 31, o culegere de povestiri, *Spovedania unui candelabru*, care conține textul ce dă şi titlul culegerii, apoi *David, gugumanul*, *Matias, Copilărie*. Deşi nici G. Călinescu şi nici Eugen Lovinescu nu au acordat mare atenție scriitorului, A.L. Zissu avea talent şi stăpânea o frumoasă limbă românească.

Citățm: „Pe deşertul de nisip al turnătoriei, oazele de lut fumegă ca narghilelele. N-a trecut nici o oră de când au înghițit laptele roşu... nori de pulbere lucie inhalează moleşit para înălțată din gurile formelor, ca din nările unui zeu egiptean". Nu cred că am mai citit un text care să descrie cu asemenea culori mediul industrial. De inspirație hasidică, proza face parte din literatura ficțională şi poartă amprenta poetului. Celelalte povestiri, în aceeaşi manieră metaforică, sunt însemnări din copilărie şi din experiența vieții evreieşti din târguri. Zissu a colaborat la numeroase publicații evreieşti din interbelic (şi erau numeroase, de înalt nivel cultural-iudaic), dar şi la „Opinia", „Bilete de papagal", „Cuvântul", „Viața Românească" etc.

S-a născut în 1888, februarie 15, la Piatra Neamț şi a murit la 16 septembrie 1956, în Israel, după o grea detenție în închisorile regimului dejist, fiind acuzat de colaborare cu alt regim totalitar, cel antonescian. Se pare că el a colaborat la fel ca mai toți cei din comitetele înființate pe teritoriile ocupate de Germania ori din țările aliate, pentru întreținerea unei comunicări cu potențialii călăi, mulți dintre aceşti „colaboraționişti" salvând vieți ale conaționalilor lor. Acest aspect interesează şi trebuie elucidat de istorici competenți. Vom reveni la Zissu, scriitorul şi publicistul. Împreună cu Braunstein-Mebaşan, Zissu a redactat prima revistă lunară în limba ebraică din oraşul său natal, apoi, la Iaşi a redactat între 1911-1912 publicația „Floare albastră". La Galați a condus revista „Hatikvah", în paralel cu „Licht" din Iaşi. Cu Galaction şi dr. Algazi, a scos revista „Spicul", iar în 1919 a fondat cotidianul „Mântuirea". Zissu a înființat primul partid laic al evreilor din România, participând şi la alegeri. Era un sionist activ, a organizat plecarea ilegală a evreilor, atât în primul cât şi în timpul celui de-al doilea război mondial, merite care nu i se pot nega. Pamfletar de care se ținea cont, erudit în iudaism, a scris o carte importantă - *Logos, Israel, Biserica* (1937).

În timpul lui Antonescu a fost închis pentru colaborarea sa cu sioniştii din afara țării, aliați ai englezilor.

Din scrierile lui Zissu se pot reține *David Brandeis* (teatru, 1916), apoi nuvelele menționate mai sus, *Ereticul de la Mănăstirea Neamțu* (nuvele, 1930), *Noi* (polemici, eseuri, breviar iudaic, 1932), *Marcu sin Marcu* (roman, 1934), *Calea Calvarului* (roman, 1935), alt roman, *Samson şi noul Dagon* (1939) ş.a. A fost în polemică deschisă cu mulți lideri şi scriitori, printre care, mult timp, cu Aderca. A avut şi prieteni credincioşi. Abraham Feller, sionist de frunte (n. Botoşani, 1908) l-a evocat cu multă afecțiune („Zissu respira liber în spații stratosferice"), dar a amintit şi de unele aberații lansate de acesta, de pildă „inexistența unui cult mozaic" ş.a. I. Ludo, care avea şi îndemânarea de artist plastic, i-a executat un bust statuar ce semăna perfect cu modelul. Într-o anchetă satirică şi fantezistă, Zissu „reproducea" părerile unora despre iudaism: Philon - „un manechin pentru veşmânt elen", Voltaire - „clică incomodă", antisemiții de pretutindeni - „poporul ales", Kautsky - „un factor reacționar, o ghiulea atârnată de picioarele evreului, care e revoluționar din fire" etc.

După o vizită la Ierusalim, Zissu scria: „Iebus, burgudă chetită, strânsă în brâul unei cetăți de cremene, se încleştase, zăvor ruginit şi fără chip de urnit, între Iuda şi celelalte triburi evreieşti" (aminteşte de stilul lui Bălcescu, despre Ardeal). Colaborarea îndelungată a lui Zissu la revista „Adam", sub conducerea lui Ludo, a dat farmec revistei, paginile sale par cele mai măiestrite prin puterea de evocare şi expresivitate. Încheiem cu un ultim citat din *Jurnalul unui evreu* (un vis): „Dus de ricşa mătăsoasă a visului, mă pomenii în grădina Gatşemen... Luceafărul încă nu pălise, când a răsunat tusea celei dintâi lovituri de cazma". Nu vom reda visul, el se întrerupe şi autorul citeşte un titlu dintr-un ziar: „Englezii pregătesc restricții pentru imigrația evreiască".

A.L. Zissu a fost preocupat, de-a lungul vieții, de soarta culturii ebraice şi de cauza sionistă. Prima revistă editată de el (cu M. Braunstein) a fost „Hamokiț" (Deşteptătorul), apoi la Galați, „Hatikvah", în 1919 fondând publicația sionistă „Mântuirea", apoi Partidul Evreiesc din România (reînființat după 1944). A suferit în egală măsură, ca sionist, sub regimul antonescian şi cel comunist. De multe ori „i s-a cerut capul", iar în 1954 a fost condamnat pentru „înaltă trădare". Dar el era devotat ideii şi realității numită Ereț Israel. Acesta a fost A.L. Zissu - un visător şi un mare om politic.

DIVREI TORA

REFLECȚII BIBLICE de ing. BARUCH TERCATIN

● Sâmbătă, 23 septembrie, şi duminică, 24 septembrie, sărbătorim cele două zile de **ROŞ HAŞANA** 5767 - Anul Nou evreiesc -, când fiecare apare în fața Domnului şi i se hotărăşte soarta: „MI IHIE UMI IAMUT" (cine va trăi şi cine va muri). În Talmud (*Tratatul Roş Haşana*, 16) se menționează acest lucru. În Tora, această zi este amintită ca o zi de *trua* (sunare din Şofar - cornul de berbec).

Aceste două zile le numim: IOM TRUA - zi a trâmbițării, şi IOM HADIN – zi a judecății. Noi trebuie să ne facem procesul de conştiință în care ne analizăm faptele din tot timpul anului ce s-a scurs, pentru a şti ce şi cum avem de îndreptat. Ne rugăm Celui de Sus să se îndure de noi şi să ne învrednicească cu un an bun în care să beneficiem de sănătate, bunăstare, bucurie de la familie. În aceste zile, citim din Tora capitole speciale: în prima zi - despre naşterea lui Ițhac şi circumcizia lui; în a doua zi - despre jertfa lui Ițhac.

*

● **ASERET IEMEI TEŞUVA.** Zilele dintre Roş Haşana şi Iom Kipur se numesc *Aseret Iemei Teşuva* - zile de necruțătoare autojudecare şi căință, post (*Țom Ghedalia*), dorință de purificare (*Şabat Şuva*). Din Tora citim Pericopa *Haazinu*, iar Haftara este ŞUVA ISRAEL - „Întoarce-te Israele".

● Sâmbătă, 30 septembrie, este *Şabat Şuva* şi citim PERICOPA **HAAZINU**. Putem numi această pericopă şi *Cântarea lui Moşe* - o pagină poetică a Torei. Este ultima zi a lui Moşe pe pământ. La sfârşitul pericopei, ni se relatează despre momentul în care Moşe este chemat să urce în vârful muntelui şi să rămână acolo pe veci. În primul an de la ieşirea din Egipt, Moşe Rabeinu impresionează poporul cu vestita cântare pe care o spunem zi cu zi: „AZ IAŞIR MOŞE" - „Atunci a cântat Moşe". Moşe îşi încheie cariera de conducător neobosit, timp de 40 de ani, cu cântarea „HAAZINU HAŞAMAIM" - „Ascultă cerule". Aşa cum cerul îl asculta, Moşe spera că şi pământul şi oamenii îl vor asculta.

*

● Luni, 2 octombrie, este **IOM HAKIPURIM**. În preajma zilei, facem *Kaparot* (azi se donează bani). Donăm *Țedaka*, pentru ca să fim înscrişi în Cartea Vieții; totul - în cadrul zilelor de pocăință. Postul îl începem înainte de apusul soarelui. Ne pregătim pentru ziua cea mai sfântă a anului. Postim şi ne legăm față de propria conştiință că vom respecta aşa cum se cuvine preceptele Torei. De *Iom Kipur*, remuşcările şi zbuciumul sufletesc ne purifică moral şi sperăm ca Divinitatea să ne absolve de tot ce am comis în contradicție cu normele eticii iudaice. În ruga *Al Het*, enumerăm toate păcatele făcute cu ştiință sau fără ştiință, cerând iertare pentru toate. Încheiem postul cu ruga *Nehila* - cea mai emoționantă rugă - prin rostirea de şapte ori a cuvintelor *„Haşem u Haeolim"* - „Dumnezeu este Dumnezeu".

*

● Sâmbătă, 7 octombrie, sărbătorim **HAG HASUCOT** şi vom sta şapte zile în *Suca*. *Suca* (coliba) începem s-o clădim încă imediat după terminarea postului de Iom Kipur - pentru a începe o *Mițva* (a îndeplini o poruncă) imediat. De Sucot, ne rugăm, cu *etrogul*, zilnic, în afara sâmbetei - deci, anul acesta, vom începe a ne ruga, cu *lulavul* şi *etrogul*, abia duminică, 8 octombrie, ziua a doua de Sucot. *Lulavul* este o ramură de palmier la care sunt asociate mirtul şi salcia şi, separat, *etrogul* (chitra). Le înmănunchiem şi, cu ele în mână, slăvim pe Cel Atotputernic.

Vineri, 13 octombrie, este *Hoşana Raba* - ultima zi de Sucot şi ultimul moment în care ne mai putem pocăi: ceea ce nu s-a obținut de Roş Haşana şi Iom Kipur se poate obține de *Hoşana Raba*. Azi ieşim din *Suca*, fiind ultima zi.

*

● Sâmbătă, 14 octombrie, este **ŞMINI AȚERET**. Spunem *Izkor* în memoria părinților şi ne reculegem pentru cei pieriți în Holocaust. Ne rugăm pentru ploaie.

Duminică, 15 octombrie, este **SIMHAT TORA**. În seara de sâmbătă, 14 octombrie, şi în dimineața următoare, scoatem toate Sulurile de Tora şi înconjurăm sinagoga în dans şi cântec în cinstea terminării celor 54 de Pericope din Tora.

Vom citi din Tora PERICOPA **ZOT HABRAHA** - ultima din *Cartea Dvarim* (*Deuteronom*). Imediat ce terminăm pericopa, reîncepem cu Pericopa BEREŞIT. Înțelepții susțin că, din ultima literă a cuvântului *Israel* („L") şi prima literă din Pericopa şi Cartea *Bereşit* („B"), se formează cuvântul *Lev* (inimă, în ebraică). Aşa cum inima nu încetează nici o clipă să bată, tot aşa nici Tora nu trebuie să-şi înceteze, nici o clipă, prezența în cugetele noastre.

Pericopa *Zot Habraha* conține două capitole: primul cuprinde binecuvântarea lui Moşe adresată poporului evreu înaintea morții şi capitolul al doilea - încredințarea conducerii lui Iehoşua şi cuvinte de laudă pentru Moşe. Moşe a trăit 120 de ani: 40 de ani în Egipt, 40 de ani în Midian şi 40 de ani - conducător al poporului evreu. Moşe a fost una dintre cele patru personalități care au trăit 120 de ani, ceilalți fiind Hilel, Rabi Iohanan ben Zakai, Rabi Akiva. În Tora (*Dvarim - Deuteronomul*, 34, 10) ni se relatează: „Şi n-a mai fost, în Israel, un profet ca Moşe".

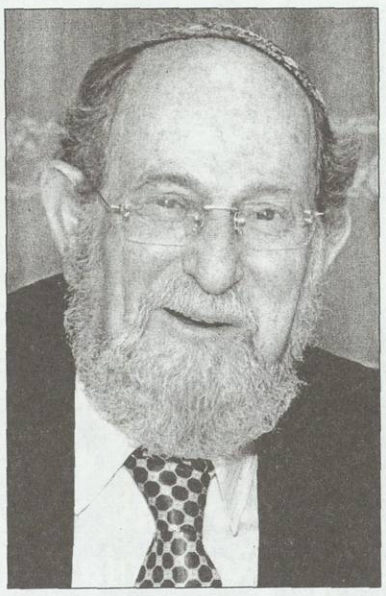

Aniversarea Marelui Rabin MENACHEM HACOHEN

Conducător spiritual dedicat obştii sale

Serviciul divin de *Şahrit* din 26 iulie a.c. la Templul Coral şi reuniunea liderilor F.C.E.R., ai C.E.B., ai Forumului B'nai B'rith, ai A.E.R.V.H., ai Fundaţiei „Lauder", colectivul Rabinatului la Biblioteca Templului Coral au fost momente ale unei zile în care, sărbătorindu-ne conducătorul spiritual, Marele Rabin *Menachem Hacohen*, cu prilejul zilei sale de naştere, ne-am exprimat gratitudinea pentru constanta participare a Domniei Sale la viaţa noastră comunitară. Este privilegiul nostru de a avea un lider spiritual erudit, exeget al Bibliei, autor a numeroase comentarii rabinice, cultivator al raţionalităţii din om, conştient că misiunea cărturarului nu este abstragerea din cotidian, ci implicarea în toate problemele obştii. Trebuie spus că revigorarea comunităţii noastre printr-o mai intensă implicare a tineretului şi generaţiei de mijloc în viaţa comunitară este, în bună măsură, opera Eminenţei Sale. Modernizarea învăţământului de Talmud Tora, redeşteptarea interesului faţă de iudaism la toate categoriile de vârstă i se datorează, de asemenea. Ascultându-i predica despre semnificaţiile zilei de 9 Av, am constatat cât de puternică este capacitatea sa de a aduce istoria la zi. Pe fondul momentelor dramatice prin care trece Israelul, apelul său la iubirea de semeni, desprins din tragedia distrugerii celui de-al doilea Templu, în anul 70 e.n., a avut o rezonanţă aparte în sufletele celor prezenţi.

Capacitatea de a aduce istoria la zi

„În calendarul iudaic, această zi marchează începutul lunii Menachem Av. În această lună şi în aceeaşi zi, 9 Av, a fost distrus şi primul şi al doilea Templu. Primul - de către armatele lui Nabucodonosor, drept pedeapsă divină pentru recădere în idolatrie. Dar, de ce a doua distrugere? Era o generaţie pentru care studiul Torei era preocuparea principală. Numai pentru un singur motiv: din cauza duşmăniei între semeni. Poţi îndeplini toate comandamentele Torei, dar fără dragoste de aproape nu se poate. În tradiţia iudaică, sunt trei săptămâni de doliu, între 17 Tamuz şi 9 Av, dar, de la 1 la 9 Av sunt zile de doliu profund. După 9 Av, urmează şapte săptămâni de consolare. De aceea, luna Av a intrat în calendarul iudaic cu numele de Menachem Av [...]. Pentru a recăpăta strălucirea Templului nostru, trebuie să preschimbăm ura în iubire. Să ne iubim semenul ca om, ca evreu. Poporul evreu trece printr-o perioadă deosebit de critică, o mare parte din Statul Israel este, azi, sub pericolul bombardamentelor. Armata Israelului este într-o mare alertă. În recenta pericopă citită în Tora, Dumnezeu îi spune lui Moşe să pornească lupta împotriva Midianului care ataca poporul evreu. Pentru fiecare dintre cei care erau pe front, exista cineva care se ruga. Cele şase milioane din poporul evreu din Israel sunt în pericol. Şi, potrivit tradiţiei noastre, cele şase milioane dinafara Israelului trebuie să se roage pentru cei implicaţi în lupte groaznice. Să spunem un Psalm de binecuvântare pentru Israel".

*

„Asigurăm Israelul de solidaritatea noastră"

Urându-i *„La mulţi ani!", Mazel Tov* şi *Ad Mea Veesrim*, preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, considera că Marele Rabin *Menachem Hacohen* depăşeşte ideea de consolare inclusă în *nume*. „El ne îmbărbătează, ne dă putere de rezistenţă. Vrem să fim alături nu numai de suferinţa, ci şi de victoria Israelului asupra teroriştilor. Suntem fiii aceluiaşi popor, şi tot ce i se întâmplă Israelului, ni se întâmplă. Asigurăm Israelul de solidaritatea noastră şi sunt sigur că pregătirea, curajul, inteligenţa israelienilor le va da puterea să biruie. Aşa cum am exprimat şi în mesajele trimise preşedintelui Moşe Katsav şi primului ministru Ehud Olmert, dorim ca, în viitor, să vorbim de paşii care se vor face spre pace".

*

„Excepţională lecţie de iudaism"

Adresând calde urări de sănătate, putere de muncă, împliniri Marelui Rabin *Menachem Hacohen*, preşedintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, a subliniat că predica Eminenţei Sale este „o *miţva* de învăţătură, o excepţională lecţie de iudaism", reconfirmând încrederea noastră în veşnicia poporului evreu.

*

Un mare prieten, un excelent colaborator

Dacă, la sărbătorirea din Templu, dominanta a fost de ordin istoric-religios, la Biblioteca Templului Coral, accentul a fost pus asupra impactului benefic pe care sărbătoritul îl exercită, prin toate făptuirile sale, asupra vieţii de zi cu zi a obştii noastre. De aceea, preşedintele Federaţiei, dr. *Aurel Vainer*, i s-a adresat cu apelativul de *mentor*. Evidenţiind bucuria că Marele Rabin *Menachem Hacohen* face parte din „familia noastră mare, care este Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, vorbitorul şi-a exprimat recunoştinţa pentru prietenia cu care îl onorează, i-a mulţumit pentru „excelenta colaborare" şi ştiinţa de a găsi răspunsuri la problemele cele mai spinoase, l-a asigurat că „îi suntem alături" în tot ce întreprinde. Florile, cadoul însoţit de felicitarea scrisă (publicăm textul alăturat) au exprimat, în numele întregii noastre comunităţi, bucuria de a-l avea pe Marele Rabin *Menachem Hacohen* drept îndrumător spiritual pentru toate acţiunile şi preţuirea de care ne bucurăm în România, în Israel, în rândul marilor organizaţii evreieşti internaţionale.

*

Poţi fi om fără a fi evreu, dar nu poţi fi evreu fără a fi om

Aflat încă sub impresia puternică lăsată de predica rostită de sărbătorit în Templu, preşedintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, i-a mulţumit pentru modul în care, prin înspiratele sale cuvântări, Marele Rabin *Menachem Hacohen* ne învaţă să ducem o viaţă evreiască adevărată, subliniind că, esenţa umanismului promovat de Eminenţa Sa constă în ideea că „poţi fi om fără a fi evreu, dar nu poţi fi evreu fără a fi om". Referindu-se la situaţia dificilă în care se află, în prezent, Israelul, l-a asigurat că ne vom ruga zilnic pentru Israel, aşa cum ne-a îndemnat îndrumătorul nostru spiritual. Dorindu-i, după tradiţie, *Ad Mea Veesrim*, i-a oferit albumul, apărut la Editura *Hasefer*, „Obiecte iudaice de cult din România" şi o Diplomă de Excelenţă.

*

Dând curs invitaţiei Marelui Rabin *Menachem Hacohen* de a i se pune întrebări, consilierul preşedintelui, av. *Iulian Sorin*, a folosit forma interogativă pentru a creiona un sugestiv portret al sărbătoritului, coagulându-se într-un cald elogiu: „De unde luaţi forţa de a dărui cu generozitate din ştiinţa, tactul pastoral, înţelegerea izvorâtă dintr-o îndelungată colaborare cu obştea evreiască din România? De unde - arta de a fi un dirijor corelând în aşa fel toate instrumentele orchestrei încât să realizaţi o armonie benefică pentru noi toţi? Cum aţi reuşit să ne daţi această preţioasă «Carte a vieţii omului» - îndreptar de comportament halahic, un Şulhan Aruh comentat? De ce aţi citat în această carte din Pirkei Avot 4,22: «Omul se naşte fără voia sa şi tot fără voia sa moare»? Aţi vrut să semnificaţi prin aceasta că menirea noastră fundamentală este să fim de folos semenilor noştri, împlinind astfel voinţa lui Dumnezeu? Sunteţi dispus să transmiteţi distinsei dvs. soţii, doamna Dvora Hacohen, sentimentul nostru de bucurie că sunteţi împreună cu noi?".

„Ştiinţa, tactul pastoral, înţelegerea izvorâtă dintr-o îndelungată colaborare cu obştea evreiască din România"

*

Dr. *Alexandru Elias* a apreciat „minunatele predici" şi antidogmatismul Marelui Rabin *Menachem Hacohen*, făcând un apel la unitate a evreilor de pretutindeni în faţa resuscitării antisemitismului în Europa şi în lume. Pe lângă darul oferit, albumul „Eterna şi fascinanta Românie", preşedintele Forumului B'nai B'rith, *José Iacobescu*, a vorbit şi de cadourile în perspectivă: revitalizarea Sinagogii Mari din Capitală şi a Sinagogii din Rădăuţi, care va deveni un muzeu al Holocaustului, cu sprijin din partea guvernului olandez şi cu o cotă de contribuţie a Federaţiei. Vicepreşedintele A.E.R.V.H., dr. *Liviu Beris*, a mulţumit sărbătoritului pentru înţelegerea şi sprijinul faţă de Asociaţie. Darul vicepreşedintelui C.E.B. şi vicepreşedintelui B'nai B'rith, av. *Ida Schottek*, „Legislaţia îm Vechiul Testament", a fost însoţit de mulţumirile fiicei sale, *Simona Brenner*, stabilită, în prezent, în Israel, pentru modul în care sărbătoritul îi apropie de iudaism pe tinerii evrei din România. Gândul i-a fost exemplificat de *Erwin Şimşensohn*, membru în Comitetul Director al F.C.E.R. şi de *Mirela Aşman*, coordonator al Departamentului de Identitate Iudaică. Dr. *Irina Cajal*, membră în Comitetul Director al Federaţiei, l-a citat pe tatăl ei, acad. Nicolae Cajal: „*Marele Rabin Menachem* Hacohen este un mare noroc pentru comunitatea noastră". *Anette Vainer*, membră în Comitetul de conducere *al C.E.B. şi în Comitetul* de conducere al Forumului B'nai B'rith, a *alus* un omagiu doamnei *Dvora Hacohen*, reazem moral şi echilibru sufletesc pentru soţul ei. Publicista *Ioana Niţescu*, realizatoar de emisiuni la Radio România Internaţional, a mulţumit Eminenţei Sale pentru orizontul de învăţătură *iudaică pe care i l-a deschis*.

IULIA DELEANU

Flori de gând pentru sărbătorit

Eminenţei Sale
Marele Rabin MENACHEM HACOHEN,
mentor drag, păstorul spiritual
al Comunităţilor evreieşti din România

Aniversarea zilei de naştere a Eminenţei Voastre ne prilejuieşte o mare bucurie şi, totodată, posibilitatea de a vă adresa sentimentele noastre de gratitudine pentru participarea dvs. asiduă la viaţa noastră comunitară, pentru identificarea constantă a acţiunilor dvs. cu mesajul spiritual de care sunteţi animat: credinţa cu tot sufletul în Divinitate, în *Adonai Eloheinu* şi nesfârşita credinţă în Om.

Este o mare şansă pentru comunităţile evreieşti din România, pentru F.C.E.R. şi conducerea sa, de a beneficia de prezenţa dvs. ca mentor spiritual şi conducător al Cultului Mozaic, un excelent propovăduitor a ceea ce este cu adevărat Tora, o simbioză indestructibilă între învăţământ şi orientare, bine direcţionată.

Poate că, acum, la o nouă fericită aniversare a zilei dvs. de naştere, este bine să ne amintim *Psalmii lui David Hameleh*, pe care, parafrazându-l, ne îngăduim să spunem că dacă nu era Tora, nu îl aveam printre noi pe slujitorul său devotat, pe Marele Rabin Menachem Hacohen, care ne aduce un izvor infinit de bucurie pe calea blândeţii şi spre potecile păcii.

Vă urăm ani mulţi şi buni, pace, împliniri şi mari reuşite împreună cu cei dragi. „Ad Mea Veesrim"!

Deputat dr. AUREL VAINER,
preşedintele F.C.E.R.

„Dacă nu există legătură între rabin şi colectivitate - şi rabinul, şi colectivitatea sunt lipsiţi de forţă

Întâlnirea, deloc protocolară, a căpătat un plus de coeziune sufletească prin glasul Marelui Rabin *Menachem Hacohen*, exprimându-şi bucuria de a-şi sărbători ziua de naştere cu noi. *„[...] Îi cunosc pe evreii din România nu doar din ultimii ani, ci de secole. Există aici unele din cele mai frumoase sinagogi din Europa. Pe tavanul acestei Biblioteci, sunt înscrisuri care vorbesc despre întreaga istorie a poporului evreu: de la Moşe la Herzl. Eu sunt născut la Ierusalim. Nu departe de locuinţă era o stradă cu patru sinagogi: românească, maramureşană, bucureşteană, ieşeană, construite de evrei veniţi din România, care n-au uitat o clipă de ţara natală [...]. Cred că av. Iulian Sorin a pus întrebări şi a răspuns. Totuşi, la una dintre ele voi răspunde. Forţa o iau de la dvs. Dacă nu există legătură între rabin şi colectivitate, rabinul e lipsit de forţă şi comunitatea e lipsită de forţă. Ştiu că, în primul rând, trebuie să asigur lanţul de aur al generaţiilor. Există încă un număr limitat de tineri şi de vârstă medie care vin la comunitate. Dar, dacă ne îngrijim, sunt sigur că problema se va soluţiona. În aceste clipe simt nevoia să amintesc de oameni cu care am colaborat. Profesorul Cajal m-a rugat să vin la dvs. L-am iubit şi m-a iubit. Am lucrat împreună cu domnul av. Iulian Sorin, cu doctorul Elias, cu domnul Aronovici, cu domnul Lazăr şi mulţi alţii. Este o mare bucurie să lucrez, azi, cu domnul preşedinte Vainer, cu domnul vicepreşedinte Schwartz [...]. Sunt unii care ne ignoră sau neagă colectivitatea noastră. Ramban susţinea că un rabin sau un lider comunitar care n-are opozanţi nu poate fi conducător evreu. Dacă, într-un oraş, un rabin e iubit de toţi înseamnă că nu-i rabin, fiindcă nu spune ce trebuie de făcut. Dacă nu-l iubeşte nimeni, poate fi rabin bun, dar nu e om. Trebuie să înţelegem oamenii, generaţiile cu care lucrăm, să avem continuatori. Acum opt ani, tinerii nu veneau la comunitate. Acum, slavă Domnului, avem, azi, o serie de tineri deosebit de activi. [...] Vă mulţumesc pentru bunele cuvinte, chiar dacă persoana descrisă nu sunt eu. O fărâmă - încă e mult. Ceea ce porneşte din inimă se răsfrânge în alte inimi".*

To His Eminence the Great Rabbi MENACHEM HACOHEN
Dear Spiritual Mentor of Jewish Communities in Romania

The Celebration of your Eminence birthday gives us the privilege of a great joy and also the possibility to address you our gratitude feelings for your assiduous participation to our communal life to constantly identify your actions with the spiritual message that you are animated: Faith with all your soul in *ADONAI ELOHEINU*, and infinite faith in Man.

It is a great opportunity for the Jewish Communities in Romania, for F.J.C.R. and its leaders, to enjoy your presence as spiritual Mentor of Mosaic Cult, an excellent preacher of Thora, an indestructible symbiosis between education and well guided orientation.

Maybe, now on this happy anniversary of your birthday it's good to remember *David Hameleh's Psalms*, on which paraphrase we can say that if wasn't Thora we didn't have with us the Great Rabbi MENACHEM HACOHEN, who brings us an infinite source of joy on Kindness way and to peace paths.

We wish you many and good years, peace, fulfilments and success together with those beloved. *AD MEA VEESRIM!*

President, Deputy, Dr. AUREL VAINER

ANALIZE, PROIECTE, DECIZII

În finalul reportajului despre cea de-a treia reuniune a Consiliului de Conducere al F.C.E.R., din 9-10 iulie a.c. (R.E. 256-257), anunţam publicarea în numărul următor a **Hotărârilor** adoptate cu acest prilej şi a unor extrase din **Programele de măsuri** supuse dezbaterilor. Regretăm că, din lipsă de spaţiu, n-am putut include şi extrase din analiza şi propunerile privind valorificarea bunurilor de patrimoniu, informările despre relaţiile internaţionale ale F.C.E.R., adunarea generală a fondatorilor Fundaţiei „Caritatea" şi Reuniunea Consiliului Director al Fundaţiei din 6 iunie a.c., activitatea Comisiei de combatere a antisemitismului şi negaţionismului, perspective de cercetare ale C.S.I.E.R. Toate aceste subiecte, însă, au fost prezentate în reportajul sus-amintit.

HOTĂRÂRI ADOPTATE DE CONSILIUL DE CONDUCERE AL F.C.E.R. la 9-10 iulie 2006

1. Consiliul de Conducere al F.C.E.R. a luat notă şi apreciază preocuparea Comitetului Director şi a Căminului-Spital „Amalia şi Şef Rabin Dr. Moses Rosen", pentru măsurile generale de eficientizare a activităţii şi aprobă, de principiu, prin consens, Programul de măsuri, îmbunătăţit prin completările aduse la această reuniune.

- Pentru un randament sporit, se va asigura un management profesionist, de specialitate.
- Se va iniţia o campanie de identificare de parteneri pentru dotarea cu aparatură medicală şi mobilier adecvat.
- Se va continua acţiunea de informare prin *site* pe Internet, prin afişare în locuri publice şi contacte cu agenţii imobiliare asupra spaţiilor disponibile şi serviciilor medicale oferite.

2. Consiliul de Conducere al F.C.E.R. a luat notă de Informarea cu privire la execuţia bugetară pe şase luni şi perspective de realizare a bugetului F.C.E.R. pentru întreg anul 2006, adoptând următoarele:

- Se aprobă constituirea unei Comisii de analiză a perspectivei de realizare şi rectificare a bugetului.
- Se solicită prezentarea unei situaţii explicative a depăşirii planului de venituri şi cheltuieli pe semestrul I/2006, prin analiza tuturor poziţiilor, în vederea rectificării bugetului pe structura existentă.
- La reuniunea Consiliului de Conducere din trim. III/2006, se va prezenta bugetul de venituri şi cheltuieli pe 2006, rectificat.
- Pentru anul 2007, bugetul se va întocmi după un nou concept, cu determinări clare atât pentru F.C.E.R., cât şi pentru comunităţi.

3. În vederea asigurării disciplinei în aplicarea Hotărârilor Consiliului de Conducere şi a Deciziilor Comitetului Director, se va adopta un Cod de etică pentru membrii organelor de conducere ale F.C.E.R.

4. Se adoptă Procedura (Regulament) privind valorificarea bunurilor imobiliare din patrimoniul F.C.E.R. şi al comunităţilor, prin închiriere, vânzare, parteneriat investiţional, care se va transmite comunităţilor, cu îmbunătăţirile rezultate din dezbateri.

5. Se adoptă, cu 24 de voturi pentru şi 2 voturi contra, propunerea de acordare a unei cote de 10% Comunităţii Evreilor din Timişoara din preţul obţinut la vânzarea imobilului din str. Cozia nr. 20, cu folosirea exclusivă la reparaţii de imobile şi justificarea pe obiective.

6. Se adoptă Regulamentul de organizare şi funcţionare a F.C.E.R. (Statutul), cu modificările aduse, intrând în vigoare, la data adoptării, cu următoarele amendamente:

a) Din Consiliul de Conducere al F.C.E.R. va face parte un reprezentant O.T.E.R., ca parte componentă a F.C.E.R.

b) Se vor preciza sarcinile preşedintelui, vicepreşedintelui şi ale secretarului general.

c) Se va anexa lista comunităţilor şi obştilor care fac parte din F.C.E.R. cu sau fără statut de persoană juridică.

d) Membrii de onoare ai comunităţilor vor deveni, implicit, membri de onoare ai F.C.E.R.

e) Se va elabora un Regulament cu privire la numirea în funcţie a Şef Rabinului F.C.E.R.

În urma votului, amendamentul privind incompatibilitatea dintre calitatea de preşedinte al F.C.E.R. şi de deputat nu a fost acceptat (3 voturi pentru, 28 împotrivă).

7. Pentru punerea în aplicare a Regulamentului de organizare şi funcţionare a F.C.E.R., se vor lua următoarele măsuri:

- Emiterea deciziei.
- Mediatizarea sub formă de broşură.
- Realizarea unei campanii de atragere de membri afiliaţi.

8. Se aprobă, în consens, Programul de măsuri privind cimitirele evreieşti din România, cu toate propunerile de completare prezentate.

9. Se acceptă, în consens, introducerea unor lucrări suplimentare în planul pe 2006 pentru reparaţii la cimitire, asigurându-se finanţarea lor prin amânarea altor lucrări din planul pe 2007.

10. Se aprobă ca cererea domnului Thomas Weiss-Goldstein pentru reabilitarea Cimitirului Evreiesc din Zalău să facă obiectul unei convenţii scrise între acesta şi Comunitatea Evreilor din Cluj-Napoca, împreună cu F.C.E.R., respectând toate prevederile legale şi religioase.

11. Se aprobă, cu majoritate de voturi, sub formă de experiment, desemnarea Cimitirului Evreiesc din Piatra Neamţ pentru demararea proiectului propus de dl Zvi Barbiro, nu înainte ca acesta să prezinte dovada deţinerii fondurilor necesare începerii proiectului.

12. Se împuterniceşte Comitetul Director să redacteze – după ce va deţine toate datele referitoare la cimitirele şi sinagogile din România – un „drept la replică" cu privire la atacurile virulente care au apărut în ziarul „Viaţa Noastră".

13. Informarea cu privire la analiza şi propunerile privind valorificarea bunurilor de patrimoniu ale F.C.E.R. (exclusiv cele imobiliare) se va completa printr-o anexă privind modul de preluare a patrimoniului provenit din succesiuni.

- Se va continua operaţia de reevaluare a patrimoniului, prin consultarea mai multor specialişti în domeniu.
- Se va elabora un program de eveniment de promovare (expoziţie, licitaţie).
- Experimentul de punere în ordine a patrimoniului F.C.E.R. să fie preluat şi de comunităţi.

În consens, s-a hotărât că informarea completată se va supune aprobării la următoarea reuniune a Consiliului de Conducere al F.C.E.R.

14. Consiliul de Conducere al F.C.E.R. împuterniceşte pe preşedintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, pentru a participa la toate adunările generale ale Fundaţiei „Caritatea". Dl consilier av. Iulian Sorin va analiza cauzele neintrării în posesie a fostei şcoli „Lumina" din Craiova, în urma obţinerii ei prin revendicare legală.

15. Consiliul de Conducere al F.C.E.R. a luat notă de faptul că, la sugestia preşedintelui F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, Fundaţia „Lauder" a oferit un număr de cinci burse pentru elevii dotaţi, care vor fi nominalizaţi în urma stabilirii criteriilor de participare.

16. Consiliul de Conducere a luat notă de informarea privind problemele de actualitate în combaterea antisemitismului şi negaţionismului Holocaustului. În consens, se recomandă următoarele:

- utilizarea în continuare a presei româneşti, dar nu în exces;
- atragerea în discuţii şi mese rotunde a personalităţilor şi tineretului, mai ales, din rândul neevreilor.

17. Consiliul de Conducere al F.C.E.R. aprobă, în consens, informarea privind activitatea de relaţii internaţionale a F.C.E.R. desfăşurată până în prezent, cu următoarele recomandări:

- organizarea şi dezvoltarea în continuare a activităţii Departamentului pentru Relaţii Internaţionale;
- constituirea şi extinderea băncii de date privind organizaţiile evreieşti din alte ţări, mai cu seamă a celor care sunt membre ale Congresului Mondial Evreiesc şi ale Congresului Evreiesc European;
- constituirea de baze de date specializate pentru activitatea internaţională a comunităţilor evreieşti din România.

18. Consiliul de Conducere al F.C.E.R. a luat notă de informarea privind unele preocupări în activitatea Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România.

Se solicită conducerii acestuia să conceapă Programe şi Studii care să reflecte viaţa şi implicarea evreilor începând cu anul 1944 şi în continuare.

Comitetul Director al F.C.E.R. va analiza activitatea Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România la o reuniune viitoare.

PROGRAM DE MĂSURI privind cimitirele evreieşti din România

Extrase

I. Situaţia actuală

În prezent, în patrimoniul Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România se află *802 cimitire evreieşti*, situate în *724 de localităţi* de pe tot cuprinsul ţării, din care *doar în 148 mai trăiesc evrei*. Un număr de 650 de cimitire se află în localităţi în care nu mai există evrei. Suprafaţa totală a celor 802 cimitire este de 410 hectare, din care 260 de hectare sunt ocupate în prezent de morminte [...].

Din *estimările noastre* elaborate privind diferitele categorii de lucrări necesare pentru aducerea celor 802 cimitire la o stare normală, rezultă o sumă de peste *24 de milioane de euro* [...]. Aceste cheltuieli nu sunt la scara posibilităţilor financiare ale Federaţiei.

Cu toate stăruinţele noastre, în anii 1995-2005 am reuşit să alocăm pentru îngrijirea cimitirelor suma de 164.000 de euro şi să asigurăm supraveghetori, care realizează un *minimum de pază şi îngrijire*, la *728 de cimitire*.

II. PROPUNERI DE ÎMBUNĂTĂŢIRE

a. *Obţinerea sprijinului autorităţilor centrale şi locale.*

b. *Folosirea cât mai eficientă* de către F.C.E.R. şi comunităţile evreieşti din teritoriu, *a resurselor proprii* alocate pentru îngrijirea cimitirelor.

c. *Actualizarea Bazei de Date a F.C.E.R.* privind cimitirele evreieşti, printr-un program adecvat.

d. *Constituirea*, la nivelul comunităţilor şi al F.C.E.R. a *Comitetului pentru Cimitirele Evreieşti*, la care să fie invitaţi să participe şi reprezentanţi ai autorităţilor publice locale, ai unor organizaţii neguvernamentale şi persoane fizice interesate.

e. *Lansarea unui Apel Internaţional*, de către Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, *pentru constituirea unui Fond Umanitar* „Cimitirele Evreieşti şi Sinagogile din România". Se poate avea în vedere, în acest cadru, înfiinţarea unui *site pe Internet şi deschiderea unui cont bancar*, larg accesibil pentru deponenţi din ţară şi străinătate [...].

PROGRAM DE MĂSURI privind eficientizarea şi diversificarea activităţilor din Căminul-Spital „Amalia şi Şef Rabin Dr. Moses Rosen" (în lumina diminuării cheltuielilor globale)

Extrase

- Pregătirea şi amenajarea spaţiilor neutilizate din Cămin, în vederea închirierii.
- Restructurarea personalului din Cămin (cu consultanţă juridică). Majorarea salariilor în limita fondului alocat.
- Înfiinţarea unor „cabinete medicale organizate în structura persoanelor juridice de drept privat fără scop patrimonial".
- Studierea unor oportunităţi de ajutor din partea statului.
- Publicitate prin *site*-uri pe Internet.
- Acordarea de bonificaţii provenite din donaţii.
- Stabilirea unor noi criterii pentru admiterea internării în Cămin, pe categorii de rezidenţi potenţiali.
- Introducerea unui program de control preventiv referitor la afecţiuni neoplazice, dermatologice, afecţiuni din sfera ORL.
- Implementarea unui program de asistenţă medicală privind: ● probleme de incontinenţă urinară ● probleme de afecţiuni oftalmologice ● probleme de asistenţă în bolile psihice ● îmbunătăţirea calităţii vieţii rezidenţilor internaţi (îmbunătăţirea nivelului serviciilor medicale existente + laboratoare + fizioterapie şi dotarea cu aparatură modernă performantă).

Un ferment de reformă a F.C.E.R.

Înfiinţarea Comisiei F.C.E.R. de buget, finanţe, economie şi business este rodul unui proiect mai vechi al dr. *Aurel Vainer*, privind strângerea legăturilor economice între Federaţie şi investitori evrei în România din Israel şi din alte ţări. Iniţiativă cu atât mai binevenită, cu cât „problemele Federaţiei sunt mari şi grele, în condiţiile în care JOINT tinde să-şi retragă ajutorul financiar", a arătat preşedintele F.C.E.R. în cuvântul de deschidere.

Comisia, care, la 6 septembrie a.c., a avut prima întâlnire de lucru, reprezintă un *element puternic de noutate în istoria Federaţiei*, *un ferment capabil să genereze reforma* care să-i aducă noi resurse financiare. Unul dintre obiectivele principale ale Comisiei este constituirea unei *baze de date* din care să reiasă: 1. Potenţialul evreiesc din România de interes pentru parteneri de afaceri israelieni; 2. Strângerea relaţiilor interumane conducând la eventuale legături de afaceri, care au şi început să se înfiripe (service-auto, aparatură medicală, un proiect de turism „al rădăcinilor"). La prima întrunire de lucru, au conferenţiat *José Iacobescu*, preşedintele Camerei de Comerţ şi Industrie România-Israel, care a vorbit despre „Stadiul de punere în aplicare a Acordului de Liber Schimb între România şi Israel", şi *Dan Schwartz*, preşedintele Societăţii de Audit *Scot and Company Consulting S.R.L.* - despre „Prevederi noi în Codul Fiscal al României". Ambele expuneri au fost urmate de discuţii. S-a stabilit ca preşedintele Filialei *Leumi Bank* în România, *Beneş Avital*, să definitiveze componenţa Biroului Executiv al Comisiei. S-a propus ca, la următoarea reuniune, directorul economic al F.C.E.R., *Ovidiu Bănescu*, să prezinte informarea „Noul concept al bugetului Federaţiei", şi *Arnon Arbel*, consilierul economic al Ambasadei Israelului în România, - „Situaţia economică a Israelului postconflict". **(I.D.)**

Dreptul la replică

Federația Comunităților Evreiești din România

Ziarului „Viața Noastră", domnului NANDO MARIO VARGA, redactor-șef

Cimitire evreiești și sinagogi din România distruse și înstrăinate?

Între rea-credință și iresponsabilitate dușmănoasă

Spre surprinderea mea și cu totală indignare, am citit și recitit interviul pe care l-ați realizat împreună cu David Kahan, publicat în numărul de vineri, 30 iunie 2006, al ziarului dvs.

După două săptămâni, în care m-am gândit și m-am răzgândit, de nenumărate ori, am hotărât, și, în urma deciziei adoptate la a treia reuniune a Consiliului de Conducere al F.C.E.R., din 9-10 iulie a.c., să beneficiez de dreptul legal la replică pe care îl formulez în cele ce urmează, cu solicitarea de a-l da publicității *„tale qvale"*. Am să încerc să formulez opiniile mele pe puncte, urmând cât de cât firul interviului dumneavoastră.

Așadar:

1. Este jignitoare, profund nedevărată și infamantă, afirmația interlocutorului dvs. referitoare la alegerile care au avut loc - după 50 de ani - la Congresul F.C.E.R., la București, în zilele de 21–22 septembrie 2005. Nu știu și nu pot să înțeleg, cum își permite acest domn să afirme că la un Congres organizat și ținut după cele mai exigente reguli democratice, „o mână de mafioți au decis să fie lideri...". Pentru exactitatea susținerii, precizez că, înainte de Congres, s-a adoptat un Regulament riguros al organizării și desfășurării sale, au avut loc adunări generale, în fiecare comunitate, care numără între 30 și circa 5.000 de evrei, fiecare. La aceste adunări generale au fost aleși democratic, prin vot secret, reprezentanții la Congres, fiecare comunitate fiind reprezentată corespunzător cu numărul său de membri. Înainte de Congres, membrii comunităților evreiești din România, cetățeni români, au avut posibilitatea să-și prezinte candidatura pentru Consiliul de Conducere, precum și, distinct, pentru funcțiile de președinte, vicepreședinte și secretar general. În context, precizez și faptul că cei patru candidați la funcția de președinte au participat, în București, la Centrul Cultural Comunitar, la o reuniune, cu sala plină, de prezentare a biografiei și programelor candidaților. La alegerea președintelui, după un prim vot secret, au rămas în cursă doi candidați, care au concurat în modul cel mai loial, iar delegații la Congres și-au exprimat opțiunea, prin vot secret, pentru unul din cei doi. Nu ascund faptul că președintele în funcțiune al F.C.E.R., deputat dr. Aurel Vainer, a câștigat această poziție în conducerea Federației, cu un plus de trei voturi față de celălalt concurent, ing. Tiberiu Roth, președintele Comunității Evreilor din Brașov. După alegeri, nimeni nu a formulat vreo contestație privind desfășurarea Congresului și a alegerilor.

Nu pot să admit că o persoană cum este David Kahan își poate permite să conteste un eveniment la care nu a luat parte și nu s-a putut documenta asupra lui. David Kahan și-a permis nu numai să jignească o conducere aleasă democratic, ci să-i sfideze, în primul rând, pe cei 10.000 de membri ai comunităților evreiești din România.

Să-i fie rușine!

2. O altă afirmație fundamental neadevărată, în interviul dvs., prezentată cu subtitlul: „O gașcă *mafiotă care se gândește numai la bani* și iar bani...".

Domnule Kahan, știi ce și când se poate susține că funcționează o mafie? Știi când și cum se spune cuiva că aparține unei găști mafiote? Pe ce vă bazați? Care sunt dovezile? Ați observat situația din câteva cimitire și generalizați, fără să țineți seama de eforturile comunităților evreiești din România și ale Federației noastre pentru a îmbunătăți starea acestora.

Acuzați o întreagă organizație, F.C.E.R., care, anul viitor, va împlini 70 de ani de existență, întreruptă doar de regimul antonescian, de tristă amintire pentru evreii din România. În fruntea acestei organizații au stat mari personalități ale iudaismului din România: Sigmund Birman, dr. Wilhelm Fielderman, Maximilian Popper, Israel Bacalu, Șef Rabin dr. Moses Rosen, acad. Nicolae Cajal, av. Iulian Sorin, iar eu, domnule Kahan, l-am cunoscut și l-am apreciat nespus de mult pe acad. prof. dr. Nicolae Cajal z.l., după care am urmat. Nicicând și niciodată nu pot să le întinez memoria acestor înaintași, existența, opera lor atât de pilduitoare.

Fie-vă rușine, domnule Kahan!

V-am dat credit și onoare și v-am oferit posibilitatea de a vă prezenta în fața Conducerii executive a F.C.E.R.

În treacăt fie spus, în Certificatul de înregistrare a Asociației Evreilor Româno-Americani, înregistrată potrivit paragrafului 402 al unei legi pentru corporații nonprofit, se scrie, negru pe alb, la art. 3: „Scopul pentru care a fost înființată această organizație este următorul: să promoveze investiții și să încurajeze relațiile dintre S.U.A. și România și, în special, importul și exportul de produse". Ce să înțeleg, domnule Kahan, că doriți să investiți în cimitirele evreiești din România pentru a face import-export de rămășițe pământești ale strămbunilor noștri?

3. O altă problemă de principiu: în interviul dvs. ați subtitrat: „Antisemitismul - strategia liderilor evrei din România".

Numai o minte bolnavă poate gândi că noi, evreii din România de astăzi, combatem antisemitismul pentru ca, așa cum scrie în interviu, pe noi, conducătorii F.C.E.R., „...nimeni să nu-i întrebe nimic, nimeni să nu-i stinghereacă". Întrucât ați adus în discuție acest subiect, atât *de frecvent în lumea* evreiască contemporană de pretutindeni, nu pot să nu vă răspund decât că habar n-aveți ce este antisemitismul, cum se combate, unde și cum se manifestă (într-o țară cu sau fără evrei) și, mai ales, ce facem noi, evreii de astăzi, circa 1% din numărul de evrei care au trăit în România înainte de acel groaznic cataclism care a fost cel de-al doilea război mondial. Vi se pare peiorativ faptul că, an de an, comemorăm în mod sincer miile, zecile de mii, sutele de mii de evrei pieriți în România în timpul Holocaustului, în timpul pogromurilor, al numeroaselor vexațiuni la care au fost supuși de legile antievreiești. De ce, domnule Kahan, nu ați participat, cu sprijin moral și poate chiar material, la comemorările din sinagogile și cimitirele noastre din Dorohoi, Iași, Podu Iloaiei, Târgu Frumos, Roman, Cluj, Tg. Mureș, Oradea, Satu Mare și chiar din alte localități mai mici, unde evrei și neevrei își pleacă fruntea, cu pioșenie și durere, în fața îngrozitoarelor suferințe îndurate, în acei ani negri, de martirii noștri?! Este drept și o spun răspicat: în ultimii 15 ani, după înlăturarea regimului totalitar, în România se recunoaște, la cel mai înalt nivel de reprezentare a statului, existența Holocaustului, se condamnă prin lege antisemitismul, organizațiile de tip fascist, negaționismul față de Holocaust, cultul persoa-nelor care au adus prejudicii păcii și umanității. Amintesc, în acest sens, că la 27 aprilie 2006 s-a publicat în Monitorul Oficial al României, Legea 107 de aprobare a Ordonanței Guvernamentale *nr. 31/2002, privind interzicerea organizațiilor* și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni împotriva păcii și a omenirii. În mod sistematic, monitorizăm manifestările de antisemitism și luăm atitudine așa cum se cuvine. În cadrul Federației, am înființat Comisia permanentă pentru combaterea antisemitismului și a negaționismului față de Holocaust.

Nu de puține ori, am intervenit și intervenim la organele în drept pentru a se lua măsuri prevăzute de lege, atunci când aceasta se încalcă.

Știți oare, domnule Kahan, că F.C.E.R., sub semnătura președintelui, a solicitat punerea sub urmărire penală a lui Ion Coja pentru articolul apărut în publicația România Mare, în care, după o minciună sfruntată, potrivit căreia Guvernul Israelului ar avea un plan de instalare în România a un milion de evrei, urmând să „invadeze România", a adresat românilor un Apel care instigă la violență?

Ce poate fi o incitare mai mare la antisemitism decât punerea în largă circulație a acuzațiilor infamante proferate de „evreul ortodox David Kahan"?! Oare ce pot gândi și spune neevreii citind aceste incriminante spuse?

Să-ți fie rușine, domnule Kahan!

4. Minciuni, minciuni, minciuni... sau neadevăruri, neadevăruri, neadevăruri.

Primul neadevăr.

În fotografia care însoțește titlul interviului dvs. scrieți: „Marele Rabin Menachem Hacohen discutând cu un cumpărător și aprobând vânzarea cimitirului de la Beclean". Fotografia în original, de care dispunem, arată că, de fapt, nu este vorba de Marele Rabin Menachem Hacohen. În fotografie se află rabinul ortodox, din Ierusalim, dr. Ascher Ehrenfeld, lucrurile relatate petrecându-se la 28 iunie 2004. Dar, de fapt, ce s-a întâmplat cu mult trâmbițatul caz de vânzare a cimitirului de la Beclean? Ultimele morminte sunt din 1857. Mai departe, zona era inundabilă și evreii și-au cumpărat alt loc de cimitir, unde apar mormintele din anul 1858, până când au mai existat evrei la Beclean. În zona unde nu s-au aflat morminte s-au executat totuși săpături cuprinzătoare, sub îndrumarea rabinului ortodox din Ierusalim, Ascher Ehrenfeld. Întrucât nu s-au descoperit nici un fel de oseminte, s-a aprobat înstrăinarea terenului.

Deputat dr. AUREL VAINER,
preşedintele F.C.E.R.

În interviu, se face referire la înstrăinarea cimitirelor din Focșani, Huși, Buzău, Rm. Sărat. Iată câteva precizări:

Focșani - str. Nicolae Bălcescu nr. 18. Fost teren administrativ, pe care s-au aflat casa paznicului, șopronul pentru dric și grajdul pentru cai. Cimitirul a fost închis în anul 1886. La 27 decembrie 2004, s-a aprobat vânzarea prin licitație, din rațiuni igienico-sanitare. Terenul vândut era despărțit printr-un gard viu de cimitir. Înainte de a fi vândut a fost examinat de Rabinul Abraham Ehrenfeld, care a constatat că e liber de morminte.

Huși - str. Călărași nr. 1. S-a vândut un teren liber, învecinat cimitirului, complet separat cu gard din stâlpi de beton și sârmă ghimpată. Gardul este la o distanță de 4 m de cele mai apropiate morminte.

Buzău - str. Pogoanele nr. 1. În august 2000, după ce s-a primit aprobarea Rabinatului, o parcelă de 1.000 mp, aflată la 66 m de cimitir, a fost închiriată.

Râmnicu Sărat - str. Jintia nr. 26. O parcelă din cimitir, liberă de morminte, a fost dată spre utilizare, în scopuri agricole, paznicului cimitirului, pentru a compensa retribuția sa simbolică. Această practică a fost introdusă cu zeci de ani în urmă de Șef Rabinul dr. Moses Rosen (z.l.).

După toate aceste acuzații neîntemeiate, dl Kahan a avut și ideea iresponsabilă, de a cere să fie abrogată Legea nr. 598/2002, care recunoaște „de jure" ceea ce era în fapt, dreptul *unic de proprietate al F.C.E.R. asupra bunurilor* comunitare evreiești cu caracter sacru. A propus constituirea unei comisii mixte, la care să participe reprezentanți ai F.C.E.R., ai evreilor originari din România, care trăiesc în S.U.A., Europa și Israel, împreună cu reprezentanți rabinici desemnați de aceștia, ceea ce ar însemna o încălcare evidentă a dreptului de dispoziție asupra proprietății. Îi amintesc, în acest sens, interlocutorului dvs. că, potrivit practicii și tradiției îndelungate, specific evreiești, rabinii și comunitățile evreiești pot solicita orientări, sfaturi, îndrumări de la somități rabinice din alte localități sau țări.

5. Referindu-se la rolul pe care trebuie să-l aibă Guvernul României în problema cimitirelor evreiești, David Kahan cere acestuia să se implice, direct și imediat, pentru „stoparea acestei mizerabile afaceri puse la cale de câțiva indivizi care nu mai au nici o legătură cu spiritul iudaic", adică, „...gașca de la conducerea F.C.E.R. și Marele Rabin Menachem Hacohen". În fond, în numele cui vorbiți? Și cum vă permiteți să susțineți asemenea enormități? Să știți că în România există o lege care condamnă calomnia. În cazul de față, avem de a face cu un mare calomniator, care spune că are semnale primite din Vestul Europei, de la New York și de la alte organizații din S.U.A., care „sunt pline de revoltă, de mânie". Oare de ce aceste semnale nu au ajuns la F.C.E.R., ci la acest personaj?

În context, fără a intra în detalii, nu știu cine îi dă dreptul și în numele cui cere ca „Marele Rabin Menachem Hacohen să plece imediat din România". Îl asigur că dreptul de a decide cine să *fie sau să nu fie conducător religios al* comunităților evreiești din România îl au numai oamenii care au nevoie și beneficiază de aceste servicii, adică evreii puțini care trăiesc acum în România. Aceștia au grijă de cele 98 de Sinagogi și de cele 802 cimitire evreiești situate în 724 localități, din care doar în 148 mai trăiesc evrei.

Să vă fie rușine!

6. Vreau să vă asigur, domnule redactor șef al ziarului „Viața Noastră", că, față de afirmația din interviu că, în România, a avut loc „...distrugerea și dispariția a numeroase cimitire evreiești", potrivit evidențelor noastre, nu a dispărut nici un cimitir evreiesc. În decursul timpului, s-au identificat cimitire evreiești despre care nu am avut cunoștință, mai cu seamă, în localități unde de foarte mulți ani nu mai trăiesc *evrei.*

7. *De zeci de* ani și, îndeosebi, după înlăturarea regimului comunist, Federația noastră și comunitățile locale depun o muncă stăruitoare pentrru păstrarea și îngrijirea sinagogilor și cimiitirelor. S-a întocmit o bază cuprinzătoare de date cu privire la cele 802 cimitire pe care le avem în evidență, am făcut sau am refăcut peste 160 km de garduri, organizăm vizitarea anuală a cimitirelor din localitățile unde nu mai trăiesc evrei, intervenim oridecâteori este necesar. *Putem să facem și* vom face mai mult, *deoarece nu socotim* suficient ce am făcut, ce am realizat.

8. Pentru că la noi, evreii, potrivit tradiției iudaice și regulilorhalahice, un cimitir evreiesc nu are moarte, Consiliul de conducere al F.C.E.R., întrunit în zilele de 9-10 iulie a.c., a adoptat un Program amplu și concret de măsuri privind *cimitirele evreiești* din România. Fără a intra în detalii, *dar,* dacă doriți, pot să vă pun la dispoziție acest program, care conține ca prevederi importante:

a. Obținerea unui sprijin sporit din partea autorităților centrale și locale, în temeiul unor reglementări în vigoare.

b. Folosirea cât mai eficientă de către F.C.E.R. și comunitățile evreiești din teritoriu a resurselor proprii alocate pentru îngrijirea cimitirelor.

c. Actualizarea bazei de date a F.C.E.R. privind cimitirele evreiești, printr-o inventariere generală, pe teren, urmată de propuneri concrete pentru fiecare cimitir.

d. Constituirea, la nivelul comunităților și al F.C.E.R., a Comisiei pentru cimitirele evreiești, la care să fie invitați să participe și reprezentanți ai autorităților publice centrale și locale, ai unor organizații neguvernamentale, precum și persoane fizice interesate.

e. Lansarea unui Apel Internațional pentru constituirea Fondului umanitar „Cimitirele evreiești și Sinagogile din România". Există, așadar, posibilitatea pentru toți cei care își manifestă îngrijorarea pentru starea acestor locuri sfinte să-și aducă o contribuție reală pentru salvarea lor.

Să nu ne ascundem după vorbe: este datoria noastră și vrem cu adevărat să ne îndeplinim *atribuțiile de a păzi, îngriji, întreține și repara* bogata noastră moștenire religioasă evreiască. Vă asigur că nu dăm bir cu fugiții, ci dorim, în modul cel mai sincer, ca evreii originari din România, trăitori, astăzi, pe alte meleaguri, să fie împreună cu noi, să ne sprijine financiar pentru a face din aceste locuri sacre locuri de reculegere și cinstire a lui Dumnezeu.

Vă asigur, pe dumneavoastră și cititorii dvs., că avem nevoie de evreii români de pretutindeni, pentru a asigura continuitatea vieții comunitare evreiești în România.

ZIUA CULTURII IUDAICE ÎN EUROPA

La 3 septembrie a.c., Ziua Culturii Iudaice în Europa a fost marcată, în toate comunitățile, prin deschiderea sinagogilor pentru a putea fi vizitate de toți cei interesați să cunoască valorile tradiționale ale culturii iudaice. În lăcașele noastre de cult, oaspeții au primit explicații asupra trecutului și prezentului vieții religioase și culturale iudaice în România.

7-9 august 2006
Însemnări de reporter

ISRAELUL în război

Israelul a dus un război de 34 de zile, cea mai lungă confruntare a sa cu un inamic din ultimii 50 de ani. A fost o acțiune justificată, menită să pună capăt unui permanent pericol, și anume bombardamentele mișcării radicale islamiste Hezbollah din sudul Libanului împotriva localităților din nordul Israelului. Până la izbucnirea acestui conflict, armata israeliană a încercat să stopeze lansările de rachete Quassam pe teritoriul israelian de către grupările teroriste palestiniene din Gaza. Acestea nu au încetat nici după retragerea din zonă, dar răpirea a doi militari israelieni de la granița cu Libanul (după cea a unui militar din Gaza) a declanșat o reacție israeliană dură în nord, menită să distrugă infrastructura luptătorilor Hezbollah, înarmați de Iran și Siria, și să-i împingă pe teroriști dincolo de râul Litani. Prin desfășurarea în această zonă a armatei libaneze și a unei forțe internaționale, prevăzută în Rezoluția Consiliului de Securitate, după încetarea ostilităților, se speră că va fi asigurată liniștea din nord.

Pentru prima dată, până și Uniunea Europeană, alături de S.U.A., a recunoscut dreptul Israelului de a se apăra și a considerat justificate cererile statului evreu privind eliberarea militarilor răpiți și dezarmarea militanților Hezbollah Cu toate acestea, multe state au considerat reacția israeliană drept „exagerată", idee susținută prin felul în care războiul a fost reflectat în mass media internațională, uitându-se că într-un război sunt implicate două părți. Televiziunile și presa scrisă au prezentat imagini ale Beirutului bombardat, menționând rareori că era vorba doar de cartierul musulman al capitalei libaneze, care adăpostea infrastructura Hezbollah. Când și dacă se vorbea de atacarea orașelor israeliene, se arătau prea puține imagini ale distrugerilor provocate de cele peste 3.000 de rachete Katiușa, încărcate cu bile (armă interzisă de convențiile internaționale). Se vorbea despre sutele de mii de refugiați libanezi, dar nimeni nu pomenea despre cei 1 milion de refugiați israelieni, despre copiii evacuați și despre pierderile de ordinul a peste două miliarde de dolari suferite și de Israel.

Evreii din România şi din alte țări au sărit în ajutorul Israelului

Pentru a sprijini rezistența israeliană, atât cu sufletul, cât și material, și nu în ultimul rând pentru a vedea la fața locului ce se întâmplă în statul evreu, a cunoaște „de la sursă" punctul de vedere al Israelului și a transmite informații obiective despre starea de fapt de acolo, Organizația Sionistă Mondială (O.S.M.) a lansat un apel evreilor din lume pentru a participa la o misiune de solidaritate. Au răspuns imediat sio-niști, dar nu numai, din Africa de Sud până în Australia, din Argentina sau Venezuela până în Europa de Est, Suedia, Danemarca, Marea Britanie.

Comunitatea Evreilor din România s-a alăturat cu entuziasm acestei „misiuni de suflet". *Tiberiu Roth*, președintele comunității brașovene și al Asociației Sioniste din România (A.S.R.), a reacționat prompt la apelul O.S.M., lansând la rândul său, cu ocazia vizitei la Brașov a unui grup de membri ai „B'nai Brith", un apel către Comitetul Director și Consiliul de Conducere al F.C.E.R., precum și tuturor prietenilor Israelului, pentru a trimite participanți la această acțiune, demonstrându-se astfel solidaritatea noastră cu Israelul. Președintele A.S.R. a propus includerea în delegație și a unui număr de ziariști neevrei, din presa scrisă și de la posturi Tv., care să reflecte realitățile de la fața locului. Inițiativa a primit sprijinul prompt atât al președintelui F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, cât și al președintelui „B'nai B'rith", ing. *José Iacobescu*. Cu sprijinul F.C.E.R., C.E.B., D.A.S.M., A.S.R., „B'nai B'rith", al comunităților din Arad, Brașov, Oradea, Piatra Neamț, a plecat în Israel - sub conducerea ing. *Tiberiu Roth* - o delegație compusă din 14 persoane, reprezentanți ai F.C.E.R., A.S.R., A.E.R.V.H., actrița *Maia Morgenstern*, deputatul de Brașov, *Ioan Ghișe*, ziariști de la „Adevărul", ziarul „Crișana", de la Tv.R., și postul Tv. Transilvania-Oradea. Timp de trei zile, între 7-9 august, încă în plin război, ei au participat la programul *Misiunii*, au vizitat centre de refugiați, spitale, orașul Haifa - țința principală a bombardamentelor -, au stat de vorbă cu cetățeni ai țării (evrei și arabi israelieni, victime în aceeași măsură ale rachetelor), s-au întâlnit cu președintele Organizației Mondiale Sioniste, cu reprezentanți ai guvernului israelian, specialiști militari și în informații. Delegația română a fost prezentă, împreună cu cei aproximativ 700 de membri ai *Misiunii*, la un mare miting de solidaritate în care diferitele delegații și-au manifestat susținerea față de statul evreu și, prin oferte concrete, au promis că vor contribui la refacerea zonelor distruse de rachete.

• Afișul *Misiunii de Solidaritate*

Ca trimis al revistei „Realitatea Evreiască" și al cotidianului „Gândul", am avut prilejul să particip și eu la această misiune și, în cele ce urmează, voi încerca să redau câteva impresii, elemente semnificative și emoționante constatate într-un Israel care se afla în război.

Miting de solidaritate cu Israelul, la Centrul Cultural Comunitar din București

Într-un mare miting de solidaritate, organizat de F.C.E.R., C.E.B. și „B'nai B'rith", înaintea plecării *Misiunii de Solidaritate* - în prezența E.S. *Rodica Radian-Gordon*, ambasadorul Statului Israel din România, a conducerii și membrilor F.C.E.R. și C.E.B., a altor prieteni ai comunității evreiești, printre care membri ai Academiei Române, prelați, reprezentanți ai Ministerului Culturii și Cultelor, ai Asociației de Prietenie România-Israel -, participanții și-au exprimat deplina solidaritate cu lupta poporului evreu împotriva agresiunii teroriste. Dr. *Aurel Vainer*, președintele F.C.E.R., a subliniat că, în contextul dublei noastre fidelități - România în care trăim și Statul Israel de care ne simțim legați sentimental -, nu putem fi indiferenți în fața situației dificile cu care se confruntă acesta din urmă. Dorim să ne exprimăm solidaritatea și preocuparea față de evenimentele dramatice de acolo și să împărtășim durerea fraților noștri care suferă de pe urma bombardamentelor, dintre care sute de mii au devenit refugiați, a arătat vorbitorul. E.S. *Rodica Radian Gordon* a prezentat elementele principale care au dus la declanșarea conflictului în condițiile în care Israelul nu a avut și nu are pretenții teritoriale la adresa Libanului și a dorit ca guvernul libanez să-și exercite suveranitatea pe tot teritoriul țării. Deplângând faptul că în astfel de conflicte populația civilă din ambele țări suferă, domnia-sa a precizat că Israelul a dus un război de autoapărare, deoarece nu se poate trăi cu amenințarea rachetelor. Rodica Radian Gordon a mulțumit României pentru poziția sa echilibrată în relațiile bilaterale și pe plan internațional, în diferitele foruri europene și euro-atlantice, în raport cu Israelul. Numeroșii vorbitori (dr. ing. *Otto Adler*, președintele A.E.R.V.H., academicienii *Constantin Bălăceanu-Stolnici* și *Dan Berindei*, ing. *José Iacobescu*, președintele „B'nai B'rith", ing. *Tiberiu Roth*, președintele A.S.R., al cărui mesaj a fost citit de *Liviu Beriș*, *Marco Katz*, reprezentant al Centrului pentru Monitorizarea și Combaterea Antisemitismului în România, părintele paroh *Alexandru Stan*, *Dragoș Șeuleanu*, vicepreședintele Camerei de Comerț, ing. *Mirela Așman*, de la O.T.E.R., prof. *Osy Lazăr*, președintele C.E.B.), și-au manifestat solidaritatea față de suferințele cetățenilor Israelului și au menționat răspunderea comunității internaționale care trebuie să ia poziție și să nu tolereze agresiunea unor organizații teroriste, cum sunt Hamas și Hezbollah, sprijinite din umbră de state ca Iranul și Siria, ce reprezintă o amenințare nu numai pentru Israel, ci și pentru întreaga civilizație occidentală. Israelul nu a dus niciodată un război de cucerire, ci numai de apărare. Nimeni nu trebuie să rămână indiferent în astfel de situație, deoarece, în condițiile globalizării, un conflict sau un atentat terorist, chiar dacă au loc la mii de kilometri, pot să ne afecteze și pe noi. De aceea, toți vorbitorii au fost unanim de acord că trebuie să se ajungă la o pace trainică, pentru a crea o lume a binelui. Dragostea israelienilor pentru pământul, țara în care trăiesc a fost redată cu multă sensibilitate de poetul Toma George Maiorescu, în poezia sa „La Zidul Plângerii".

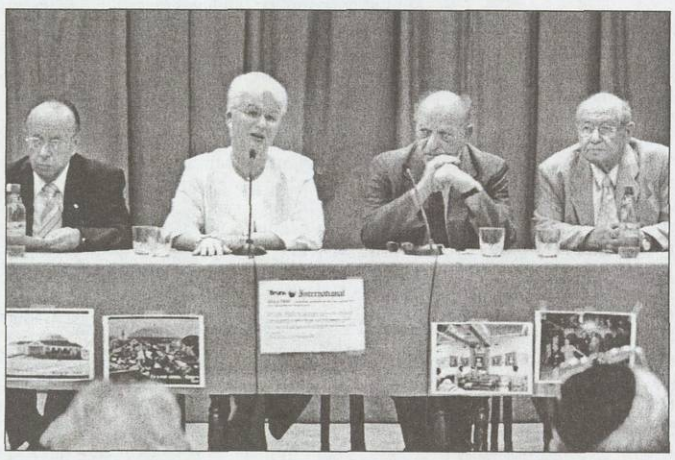

Paradis şi infern la Haifa

Programul *Misiunii de Solidaritate* prevedea numeroase deplasări în nordul afectat de război, dar intensificarea atacurilor cu rachete i-a făcut pe organizatori să schimbe traseul. Astfel că vizita la Haifa a fost pur și simplu „smulsă" de la organizatorii *Misiunii*. M-am bucurat că a avut loc, deoarece situația de aici mi s-a părut cea mai simbolică pentru acest război. Unul dintre orașele-țintă ale Katiușelor lansate asupra Israelului de mișcarea Hezbollah, Haifa, la prima vedere, era departe de a arăta ca Beirutul musulman. Yona Yahav, primarul orașului, ne-a reprodus o cunoscută sintagmă: Ierusalimul este cel mai frumos oraș din lume, dar Haifa este cel mai frumos oraș din Israel - și așa mi s-a părut. Tot ce vedeam în jurul meu - străzile, casele, priveliștea de pe vârful Muntelui Carmel, marea, portul, îmi sugera pacea. Orașul este simbolul conviețuirii ideale dintre evrei și arabi, alături de creștini, budiști și alte numeroase culte, unul dintre ele fiind Bahai, o religie universalistă, cu originea în Iran, sediul cultului aflându-se chiar aici. Grădinile Bahai reprezintă mândria orașului și, dacă ai da frâu liber imaginației, așa ți-ai putea închipui grădina Edenului.

Dar, în acele zile de august, ceea ce am văzut a fost doar o aparență, o amintire a trecutului. M-a șocat, în primul rând, lipsa unui element caracteristic al Haifei, pe care l-am constatat într-o vizită anterioară - animația. Indiferent de anotimp, străzile erau întotdeauna pline și, spre deosebire de toate celelalte orașe din Israel, datorită componenței mixte a populației, aici și sâmbăta era lume pe stradă și circulau mijloacele de transport. Am constatat cu durere că toate aceste semne vitale ale orașului au dispărut. De frica rachetelor, oamenii care nu s-au refugiat, se ascundeau în case, în adăposturi care aici, în Israel, se află în mijlocul locuinței. Este vorba de o cameră securizată care pare un loc destul de comod de stat. Dar cum majoritatea nu aveau aer condiționat, aerisire, apă, foarte mulți dintre cei obligați să-și petreacă multe ore sau zile acolo, au suferit de claustrofobie, insomnie sau sufocare, iar potrivit psihologilor, acestea sunt foarte greu de depășit și în condiții de pace.

• Haifa - casă bombardată

Avioane și elicoptere militare străbăteau cerul deasupra orașului. Nu se știa când urmau să aibă loc alarmele aeriene, așa cum nu se știa nici unde vor cădea rachetele Katiușa. Putea fi o stradă, o clădire publică, o casă sau o grădină. Am văzut cu ochii mei efectele lor dezastruoase, nu numai din cauza intensității exploziei, ci și datorită încărcăturii lor - din fericire nu chimice, biologice sau nucleare, ci bile de oțel care provoacă pagube imense. Am „experimentat" și o alarmă aeriană. Mă aflam la malul mării și, neavând în apropiere un adăpost, am fost așezați toți călătorii din autocar lângă un gard. „Securiștii" care ne însoțeau țineau o legătură permanentă cu formațiunile de apărare civilă. Recunosc că, înconjurată de atâta frumusețe, mi s-a părut absolut incredibil că mi s-ar putea întâmpla ceva și așteptam, cu nerăbdarea ziaristului, să aud măcar un „bum". Nu mi-a fost dat, deoarece cele două rachete, trase atunci, au căzut în mare. „Ați avut noroc", ne-a spus ghidul. Abia atunci mi-am dat seama că mă aflu, într-adevăr, în plin război.

Faptul mi-a fost confirmat de primarul Yona Yahav și de viceprimarul Zwi Dahari, care s-au întâlnit cu noi și ne-au explicat că, din cauza poziției și importanței sale strategice, orașul era ținta rachetelor, cu efecte ucigătoare, mai ales că nimeni nu a fost pregătit pentru acest tip de război. Rachetele, ne-a spus Yona Yahav, nu țin seama de naționalitatea victimelor, omoară în aceeași măsură evrei și arabi. Printre victime, dr. Tamara Luca, văduva scriitorului Eugen Luca. Gazdele noastre ne-au arătat imagini filmate despre efectele bombardamentelor - numeroase case, Oficiul Poștal Hadera, atelierele de reparat vagoane, Tribunalul din Haifa. Am văzut gropi uriașe pe străzi, în grădini, autoturisme ciuruite. „N-o să vedeți cadavre în imagini, deoarece noi nu vrem să facem o astfel de propagandă", a afirmat primarul. Mai târziu, într-un tur al orașului, am putut vedea direct distrugerile provocate de rachete.

Haifa este unul dintre centrele cu cea mai numeroasă populație de origine română, care suferă alături de toți ceilați. Pictorița *Liana Saxone-Horodi* și soțul ei, ziaristul *Miron Horodi*, împreună cu ziarista *Biti Caragiale*, s-au încumetat să vină să se întâlnească cu noi și au recunoscut că în ultimul timp făceau rareori astfel de ieșiri. Poate nu atât de frică, ci din precauție, ne-au spus. O familie de prieteni m-a sunat la telefon și s-a scuzat, arătând că ies în oraș numai pentru a se aproviziona. Pe de altă parte, românii cu care am vorbit s-au plâns de modalitatea unilaterală în care a fost prezentat războiul de postul Tv.R. Internațional, urmărit de comunitatea românească.

şi după

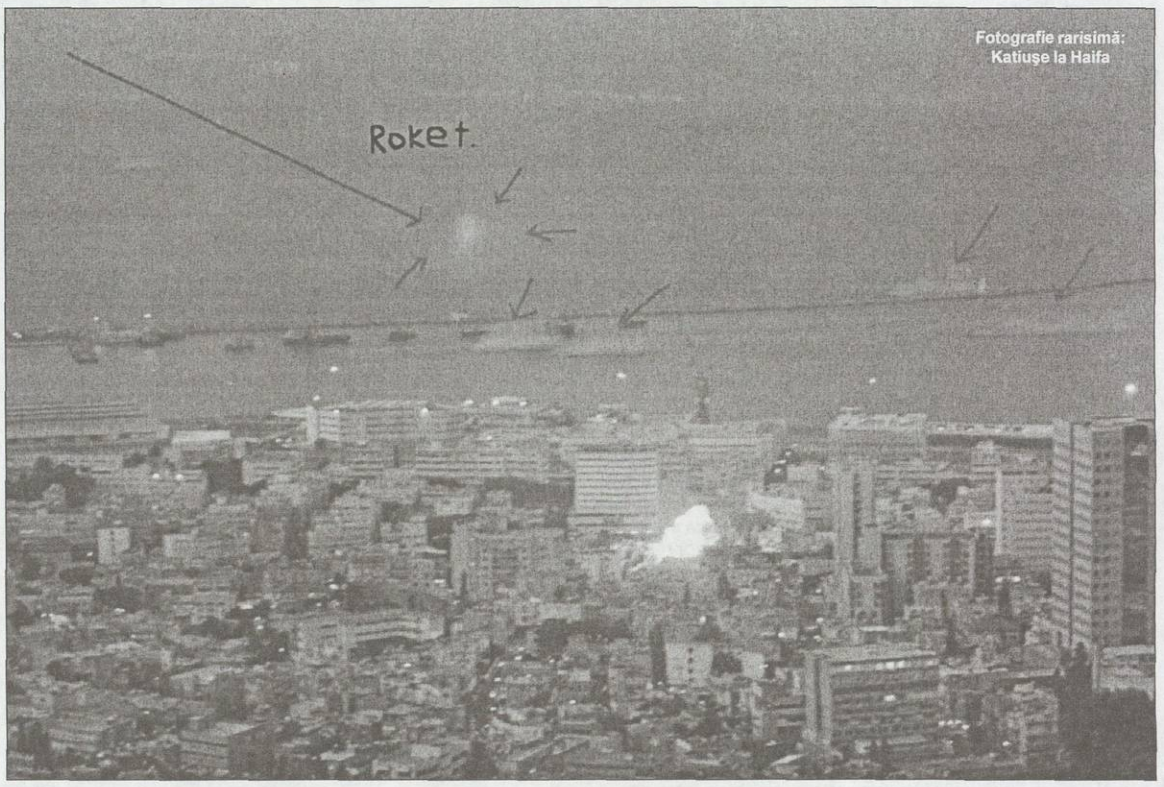

Fotografie rarisimă: Katiuşe la Haifa

La fel ca în partea cealaltă a graniţei, în Liban, şi în Israel populaţia civilă a devenit victima principală a confruntărilor. Peste un milion de locuitori din nordul Israelului şi-au părăsit casele şi s-au refugiat în sud. Desigur, în condiţii mai bune decât cei din Liban, dar şi ei sunt refugiaţi, nevoiţi să trăiască din mila altora, neştiind când vor putea să se întoarcă şi dacă îşi vor găsi casele întregi sau distruse. Dar cei mai afectaţi au fost copiii. Autorităţile israeliene, cu ajutorul numeroaselor organizaţii neguvernamentale, i-au evacuat pe copiii din Haifa şi din localităţile din jur. Organizatorii misiunii au ţinut să ne ducă la mai multe centre pentru tineret de lângă Ierusalim, la Lod, Rişon Le Zion, Neurim. Am întâlnit aici victimele inocente ale războiului. Când am intrat în primul centru, de la Kiriat Yaarim, am avut impresia că mă regăsesc în mijlocul filmului regizorului Radu Mihăleanu (distins anul acesta cu Premiul César), „Va, viens, deviens". Toţi erau „falaşa", etiopieni, „evreii negri". Unii dintre ei veniseră în Israel cu zece zile înaintea izbucnirii războiului. Au trebuit să facă faţă unui dublu şoc - cel cultural şi cel al războiului. Nu cunoşteau limba, obiceiurile noii patrii şi s-au trezit despărţiţi de cei apropiaţi lor. Într-una din sălile de clasă în care am intrat, i-am găsit aplecaţi peste abecedare. Învăţau literele ebraice, cu ajutorul tinerilor etiopieni, care se stabiliseră de multă vreme în Israel. Mi-au arătat o fetiţă de şapte anişori. „Bomba a căzut în apropierea locuinţei ei din Haifa", ne-a spus supraveghetoarea lor. „Ce-ai simţit, povesteşte-mi ceva", am rugat-o. S-a uitat lung la mine şi a spus doar câteva cuvinte. „Da, a stat multe zile în adăpost, cu întreaga familie şi a fost speriată, i-a fost foarte greu să-i părăsească pe ai săi şi îi este tot timpul dor de ei", mi-a tradus cuvintele unul dintre tineri. N-am mai insistat, am înţeles că vrea să uite prin ce-a trecut. Ceva mai în vârstă, Thomas, de 14 ani, venise de cinci luni la Haifa. „Atunci era pace, era bine, dar acum este război şi a trebuit să plec", ne-a spus el, povestind că a lăsat acolo doi fraţi şi multe rude la Natanya, de asemenea puternic bombardată. La Rişon le Zion ne-a întâmpinat o imagine neaşteptată - într-un cerc de copii, trei fete se unduiau cu multă graţie, în sunetele unei melodii orientale. Erau copii şi tineri arabi - creştini şi musulmani -, evacuaţi din nord, supravegheaţi tot de refugiaţi. Am stat de vorbă cu Rola Falun, o tânără arabă catolică, profesoară de matematică. „Malot Tarşika, aşezarea în care locuiesc, cu populaţie arabă, a fost aproape complet distrusă de rachete. Trei au căzut în apropierea casei mele", ne-a povestit ea. A venit aici aducându-i pe toţi copiii din sat. „Sunt încă foarte speriaţi. Noaptea au coşmaruri. Încerc să-i liniştesc, dar le e dor de părinţi. Le este foarte greu". Jamma Mugidat era o fetiţă musulmană de 13 ani din Bueno, de lângă Tiberias. Nu poate uita nopţile petrecute în adăpost când satul ei, locuit de arabi, a devenit ţinta bombardamentelor. Alături de ele a suferit şi Limar Segal, evreică din Haifa, a cărei familie este originară din Botoşani. Studentă la actorie, ea a venit ca voluntară să-i ajute pe aceşti copii, ale căror suferinţe le împărtăşeşte, trecând prin aceeaşi experienţă. Copii evrei, copii arabi... Poate că suferinţa comună o să-i apropie.

Victimele inocente ale războiului

Copiii din Sderot desenează moartea

Unul dintre momentele cele ma emoţionante ale *Misiunii* a fos vizita în oraşul Sderot, situat în sudul Israelului, în apropiere de Gaza. De şase ani, acest oraş este supus în permanenţă bombardamentelor cu rachete Quassam, lansate de Jihadul Islamic din teritoriile palestiniene. Ely Moyal, primarul oraşului, ne-a relatat istoria tragică a acestei localităţi din care, în pofida situaţiei dificile, nimeni nu a plecat. „Copiii sunt victimele acestor atacuri. Potrivit unui studiu al Universităţii din Tel Aviv, 80 la sută *dintre ei suferă de o boală* invizibilă, denumită de psihiatri *post-trauma*, iar în următorii ani, această situaţie se va înrăutăţi. Ei au *ajuns* să refuze să iasă seara din casă, le este teamă să doarmă *singuri şi orice uşă trântită, orice* zgomot produs de o ţeavă de eşapament *îi sperie. Nu mai învaţă, au* început din nou să urineze în pat, trebie să li se dea pastile, iar cei mai mari recurg la droguri, la alcool a să supravieţuiască", ne-a povestit primarul. „Cel mai concludent exemplu al stării lor psihice - a arătat *în continuare primarul - sunt desenele copiilor de la grădiniţă. Culoarea lor preferată este roşul, cea a sângelui*, apar oameni morţi, deşi n-aveau cum să-i vadă, manifestă sentimente de ură, vorbesc despre arabii răi şi israelienii buni, cu toate că nu au fost educaţi în *acest spirit*". *Mai târziu, el ne-a arătat urmele lăsate de rachete în faţa* şcolii generale. „Au căzut două Katiuşe aici, dimineaţa, şi spre norocul tuturor, cu 20 de minute înainte de a sosi autobuzele şcolare. Dacă ar fi fost lansate mai târziu, ar fi fost un adevărat carnagiu. Până după ora opt, când ştiu că toţi copiii intră în clase, *nu pot să-mi văd liniştit* de treabă, de frica bombardamentelor", a adăugat el.

Copii etiopieni

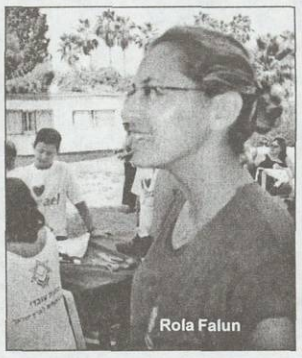
Rola Falun

Jamma Mugidat

Hezbollah – un duşman cu care Israelul nu s-a mai confruntat niciodată

Importante personalităţi din viaţa politică, specialişti şi consilieri pe probleme militare şi de securitate, arabişti ne-au prezentat diferitele aspecte legate de război, substratul acestuia şi perspectivele din Orientul Mijlociu. Dar înainte de a prezenta cele spuse de aceştia, vreau să amintesc „întâlnirea de suflet" cu „gazda" noastră, Zeev Bielsky, preşedintele Organizaţiei Sioniste Mondiale şi al Jewish Agency. El a zugrăvit o imagine sumbră a săptămânilor de război, când oamenii au fost obligaţi să stea aproape tot timpul în adăposturi, copiii au fost terorizaţi, sute de mii de persoane au fost nevoite să se refugieze. Preşedintele O.S.M. a arătat că războiul a fost unul deosebit de dificil, deoarece armata israeliană s-a confruntat cu o mişcare, Hezbollah, foarte populară în Liban şi cu un lider carismatic. Cu toate acestea, el şi-a manifestat convingerea că Israelul va câştiga această confruntare fiindcă este una dreaptă. Bielsky a mulţumit participanţilor *Misiunii de Solidaritate* pentru ajutorul moral şi material oferit poporului în suferinţă, fără de care nu-şi va putea continua viaţa după război.

Certitudinea victoriei a fost exprimată şi de *Avi Pazner*, purtătorul de cuvânt al guvernului. La rândul său, el a arătat că este un război just, un război de autoapărare, provocat de lumea islamică, pentru ca Israelul să nu se simtă niciodată sigur în zonă. El a subliniat pericolul pe care-l reprezintă Iranul, care, prin intermediul Hezbollah-ului, a creat un bloc islamist la graniţa de nord a Israelului. Încercarea Iranului de a-şi construi o bombă atomică, a mai spus el, a conştientizat lumea de pericolul pe care-l reprezintă această ţară. Avi Pazner a recunoscut că Hezbollah este o forţă de care trebuie să se ţină cont, de aceea este necesară dezarmarea sa. Există în spatele mişcărilor Hamas şi Hezbollah forţe care vor să şteargă Israelul de pe suprafaţa pământului, astfel că acest război este o luptă pentru existenţa statului evreu, a arătat el. Forţa şi pregătirea militară a Hezbollah-ului au fost recunoscute şi de analistul *Ron Ben Ishai*, comentator militar la Canalul 1 de televiziune. El a apreciat că Hezbollah-ul este cel mai dificil duşman pe care Israelul l-a întâlnit vreo-dată. Este vorba de o forţă militară bine pregătită, care cunoaşte terenul foarte bine şi are avantajul în acest tip de război de gherilă. Cei 1.600 de luptători reprezintă o divizie iraniană, înzestrată cu cele mai moderne arme, cu rachete antitanc ruseşti, modernizate de iranieni. Este o armată de gherilă care luptă cu armele şi metodele armatei regulate. Ei s-au pregătit zece ani pentru acest război şi cu toate că forţele israeliene au nimicit o mare parte a infrastructurii militare, nu au reuşit să distrugă toate rachetele şi nici sistemul lor de comunicaţie. La rândul său, profesorul *Amatzia Baram*, unul dintre specialiştii mondiali ai mişcării şiite, a apreciat că Hezbollah-ul a fost creat ca armata privată a ayatollahului Khomeiny cu scopul de a transforma Libanul într-un stat islamic şi de a distruge Israelul. El a atras atenţia că dacă Hezbollah-ul va învinge, se vor radicaliza şi grupările teroriste palestiniene şi tot radicalismul islamic se va întări. *Efraim Halevy*, fost şef al Mossad-ului, actualmente consilier la Centrul de Studii Strategice şi Politice de la Universitatea Ebraică, a vorbit, de asemenea, despre forţa Hezbollah-ului, sponsorizată de Iran. Referindu-se la desfăşurarea războiului, el a arătat că, din punctul de vedere al imaginii şi percepţiei, Israelul are nevoie de o victorie clară, fără echivoc. Israelul, a spus el, nu-şi poate permite altceva, el trebuie să demonstreze că este învingător în acest război. Atrăgând atenţia asupra pericolului pe care-l reprezintă Iranul, care-şi dezvoltă capacitatea nucleară, Halevy a afirmat că nu se pune problema ca Israelul să acţioneze singur, măsurile împotriva acestei ţări urmând să fie luate de întreaga comunitate internaţională. Despre „braţul lung al Iranului" a vorbit şi *Itzhak Herzog*, ministrul turismului, calificând Hezbollah-ul drept cea mai nocivă organizaţie. Toţi vorbitorii şi-au manifestat încrederea în victoria Israelului.

Şansele păcii văzute din România şi Israel

Rezoluţia 1701 a Consilului de Securitate, care prevede încetarea ostilităţilor, desfăşurarea armatei libaneze în Libanul de Sud şi a unei forţe internaţionale de menţinere a păcii şi dezarmarea Hezbollah, a fost acceptată de Israel. Ea ar fi un prim pas către instaurarea unei păci în regiune - aşa cum a apreciat şi preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, în emisiunea „Clarobscur" a postului de radio „România Actualităţi", în care domnia-sa a dat replica unui invitat arab care susţinuse o serie de neadevăruri legate de războiul din Liban. Soluţia - potrivit preşedintelui F.C.E.R. - este că „trebuie să se meargă neapărat deschis, fără intervenţia forţelor străine, în a lăsa evoluţia spre pace şi spre înţelegeri. Cred că prin această încetare a focului, s-a făcut un pas înainte. Cei 15.000 de militari care vor veni din diferite ţări, plus armata libaneză, care se reinstaurează în partea sa de sud a Libanului după mulţi ani, după ce a scos de acolo cei 30.000 de militari sirieni, ar reprezenta o garanţie. Sunt mari şanse spre o soluţionare a conflictului". Pe de altă parte, decizia guvernului a stârnit numeroase controverse în Israel, fiind criticată de o parte dintre militari şi a opiniei publice, care au considerat că războiul nu şi-a atins scopul. Mulţi analişti politici consideră chiar că Israelul ar fi pierdut acest război. Există însă şi alte opinii. Îndepărtarea luptătorilor Hezbollah din sudul Libanului este o certă victorie israeliană şi corespunde obiectivelor războiului, afirmă ei. De asemenea, lumea islamică a devenit conştientă (*din nou*) de forţa pe care o reprezintă statul evreu şi de fermitatea cu care şi-a apărat şi-şi va apăra teritoriul şi cetăţenii, chiar şi cu sacrificii de vieţi omeneşti. De asemenea, comunitatea internaţională a recunoscut dreptul Israelului de a se autoapăra şi a conştientizat pericolul reprezentat de Hezbollah ca un avanpost al Teheranului şi Damascului. Statele arabe sunite (potrivit unor opinii, chiar şi Hamas-ul) au fost profund nemulţumite de acţiunile Hezbollah, în aşa măsură încât un analist american a vorbit chiar despre o posibilă alianţă israeliano-sunită.

Este *greu de apreciat deocamdată care va fi evoluţia politică în Orientul* Mijlociu, în ce măsură acest acord de încetare a focului se va menţine sau dacă nu cumva vom asista, în curând, la un nou război. Aici totul depinde în primul rând de voinţa politică a comunităţii internaţionale de a pune în aplicare cu fermitate Rezoluţia 1701. *Din păcate, războiul a produs Israelului o mare pierdere politică.* Visul lui Ariel Sharon, preluat şi de Ehud Olmert, de dezangajare şi de trasare a graniţelor definitive ale statului, s-a spulberat. Pacea în Orientul Mijlociu este *deocamdată o iluzie.*

Pagini realizate de EVA GALAMBOS

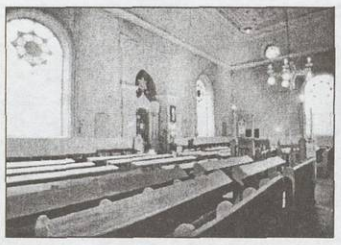
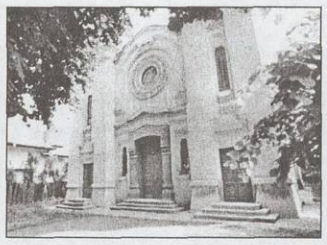
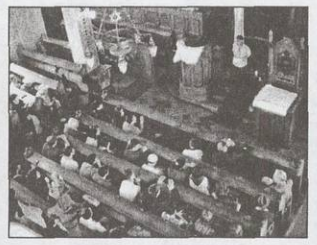
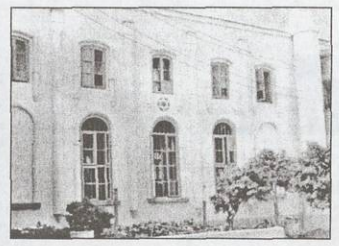

DIN AGENDA DE LUCRU A CONDUCERII F.C.E.R.

Deschidem această rubrică pentru a veni în întâmpinarea dorinței multor cititori de „mai multă transparență" privind preocupările celor ce veghează la continuitatea vieții evreiești în România.

● În perioada 12 iulie - 25 august a.c., președintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a vizitat comunitățile evreiești din Ploiești (însoțit de ing. *Albert Kupferberg*), Craiova (însoțit de prof. dr. arh. *Tiberiu Benedek*, șeful Serviciului Bunuri), Constanța (însoțit de vicepreședintele Federației, ing. *Paul Schwartz*, și șeful Serviciului Patrimoniu al F.C.E.R., *Rodica Boc*), Botoșani, Dorohoi, Tg. Mureș, obștea evreiască din Sf. Gheorghe. În aceeași perioadă, președintele F.C.E.R. a vizitat Centrul de recreere și odihnă de la Borsec, localitățile Comandău și Blaj.

● La Ploiești (12 iulie) a fost constatată buna întreținere a sinagogii, dar și unele infiltrații în pereți. A fost vizitat cimitirul, unde s-au constatat eforturile pentru asigurarea unui minim de întreținere civilizată, dat fiindcă vegetația este supraabundentă. Totodată, s-a pus problema unor reparații pentru zidurile împrejmuitoare. Există posibilități de mai bună valorificare a terenului neutilizat pentru înhumare.

● Președintele F.C.E.R. a acordat un interviu postului de televiziune *Antena 1* (14 iulie a.c.) și a participat la o emisiune în direct la *Realitatea TV* pe tema conflictului între Israel și grupările teroriste „Hezbollah" și „Hamas". Alt interviu, pe probleme de actualitate comunitară, a fost acordat, la 18 iulie, publicației „Allgemeine Zeitung". În aceeași zi a avut loc analiza activității revistei „Realitatea Evreiască", în cadrul întrunirii Comitetului Director al Federației.

● Familia *Diana* și *Michael Lazarus* (Marea Britanie), aflată în relații de foarte bună colaborare cu obștea noastră, a fost primită de președintele F.C.E.R. la 19 iulie a.c. În aceeași zi, președintele F.C.E.R. s-a întâlnit cu *Remus Baciu*, subsecretar de stat la Serviciul pentru aplicarea Legilor 9/1998 și 290/2003 - Cancelaria primului ministru *Călin Popescu Tăriceanu*. Au fost abordate inițiative legislative privitoare la drepturile de despăgubire solicitate de cetățeni români de origine evreiască cărora li s-au confiscat bunuri în timpul regimului antonescian, mai cu seamă în Basarabia, Bucovina, ținutul Herța. În aceeași zi a avut loc analiza activității C.S.I.E.R. de către Comitetul Director al Federației.

● La întâlnirea de la Craiova (20 iulie) au participat vicepreședintele și secretarul Comunității, *Mircea Băloiu* și *Solomon Baraș*. A fost examinată situația cimitirului, amplasat într-o zonă cu grad mare de infiltrare a apei. S-a solicitat prezentarea unui program *minimal de readucere* a cimitirului la starea de normalitate. S-a constatat starea avansată de uzură a monumentelor funerare aparținând unor personalități de seamă evreo-române, printre care fruntași ai mișcării sioniste din România, ca Benvenisti ș.a. Reprezentanții F.C.E.R. și ai Comunității au convenit să apeleze la autoritățile publice locale pentru asigurarea nevoilor financiare strict necesare. S-a făcut analiza unei mai bune valorificări a spațiilor intravilane. A avut loc și o întrevedere cu prof. univ. dr. *Ion Pătroiu*, șeful catedrei de iudaistică la Facultatea de Istorie a Universității din Craiova.

● Președintele și secretarul general ai F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer* și ing. *Albert Kupferberg*, s-au întâlnit, la 21 iulie a.c., cu dr. *Stephen Kutner*, directorul executiv al Programului „Project Vision". În cadrul întâlnirii, s-au abordat și probleme privind eficientizarea activităților Căminului-Spital „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen". În aceeași zi, conducerea F.C.E.R. s-a întâlnit cu lideri ai A.E.R.V.H., prilej cu care s-au discutat probleme privind colaborarea F.C.E.R. cu Asociația.

● Vice-președintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, s-a întâlnit, la 25 iulie a.c., în Israel, cu E.S. dr. *Mariana Valeria Stoica*, ambasadorul României în această țară. Cu acest prilej, a avut loc un schimb de informații privind activitatea F.C.E.R., buna colaborare între Ambasadă și israelienii originari din România, interesantele acțiuni desfășurate la Centrul Cultural Român din Tel Aviv, condus de dr. *Madeea Axenciuc*. În ziua următoare, vice-președintele F.C.E.R. s-a întâlnit cu președintele Comitetului pentru sănătate, muncă și probleme sociale al Knessetului, *Moshe Sharoni*, care s-a interesat de viața comunitară actuală a evreilor din România.

● Constanța (27 iulie). Împreună cu președintele comunității, prof. univ. dr. *Carol Friedmann*, a fost analizată situația financiară a comunității. Privitor la proprietățile F.C.E.R., s-a constatat: ● posibilitățile modeste de lucru de care dispune, în prezent, comunitatea ● starea deplorabilă a sinagogii, cu grad avansat de deteriorare ● starea precară a imobilului vecin cu sinagoga, ca și a locației din str. Sulmona nr. 7 ● poziționarea foarte bună a terenului din Bd. Mircea Vodă, neutilizat în prezent. Împreună cu conducerea comunității din Constanța s-a hotărât: ● demararea de urgență a lucrărilor de refacere a imobilului în care se află sediul comunitar ● lansarea unor oferte de vânzare sau de parteneriat investițional pentru proprietățile imobiliare ale F.C.E.R. în condițiile prevăzute în Regulamentul aprobat la reuniunea Consiliului de Conducere al Federației, din 10 iulie a.c. După vizitarea cimitirului, s-a constatat un grad de întreținere acceptabil a monumentelor, în partea mai nouă, dar cu mari probleme în partea mai veche. Există, în prezent, o suprafață de teren în afara zonei de morminte, deloc valorificată. S-a stabilit, cu conducerea Comunității, luarea unor măsuri de urgență pentru normalizarea situației. S-a convenit ca, după terminarea lucrărilor de refacere a sediului comunitar, conducerea Comunității să organizeze un eveniment ecumenic.

● La 28 iulie a.c., vicepreședintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, a condus o întrunire de analiză a parcului auto al F.C.E.R. Au fost stabilite o serie de măsuri care să ducă la reducerea cheltuielilor cu 1 miliard de lei vechi până la sfârșitul acestui an, prin: ● raționalizarea transporturilor ● eliminarea unor trasee nejustificate ● deplasări ale mașinilor cu încărcătură maximă etc. Tot în aceeași zi, sub conducerea vicepreședintelui F.C.E.R., s-a întrunit Comisia de Bunuri, care a analizat situația proprietăților imobiliare și a terenurilor și au fost stabilite măsuri de închiriere a bunurilor încă neînchiriate, astfel încât, până la sfârșitul anului, să se poată obține, din încasări, încă 1 miliard de lei vechi.

● La Botoșani (29 iulie) s-a constatat terminarea lucrărilor de reparare a acoperișului sinagogii și s-a convenit cu președintele Comunității, *Iosef David*, să prezinte o propunere și un deviz privind lucrări de reparații ale exteriorului acestui lăcaș de cult de mare frumusețe arhitectonică și istorică. De comun acord cu președintele *Iosef David*, a fost stabilită acordarea unei atenții mărite cimitirelor aflate în custodia Comunității, în localități în care, azi, nu mai trăiesc evrei. La întâlnirea cu enoriașii, dr. *Aurel Vainer* a făcut o sinteză a poziției F.C.E.R. față de viața evreiască internațională, cu precădere, față de Statul Israel, și i-a informat despre lucrările celei de-a treia Reuniuni a Consiliului de Conducere al Federației, din 10 iulie a.c., insistând asupra problemelor legate de valorificarea proprietăților imobiliare și asupra întreținerii cimitirelor.

● Președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, și șeful Serviciului Bunuri, prof. dr. arh. *Tiberiu Benedek*, au vizitat, la 2 august a.c., Complexul „Martin Băluș". Președintele F.C.E.R. a fost impresionat de calitatea activităților de la Centrul de Zi; a fost satisfăcut de nivelul ridicat de igienă și dotare tehnică a bucătăriei cașer. Vizitând Biblioteca F.C.E.R., a constatat profesionalismul personalului, precum și operele de mare valoare din biblioteca, din păcate, prea puțin frecventată. S-a convenit elaborarea unui program pentru punerea în valoare a acestui patrimoniu și lansarea unei oferte către centre de învățământ din țară. A fost făcută o mai adâncă evaluare a rezervelor încă neutilizate și s-a convenit asupra măsurilor de mai bună valorificare a proprietăților imobiliare din Complex.

● La Dorohoi și Botoșani (10-11 august) au avut loc întâlniri cu Comitetele de conducere ale comunităților, s-au vizitat sinagogile și cimitirele locale. La întâlnirea cu viceprimarul din Dorohoi, *Dorin Alexandrescu*, s-a solicitat sprijin pentru mai buna întreținere a cimitirului din Dorohoi și pentru soluționarea unor probleme privind proprietăți comunitare din oraș. S-a cerut conducerilor acestor comunități luarea de măsuri pentru mai buna întreținere a cimitirelor arondate în foste *ștetl*-uri din zonă. Gradul avansat de reparare a Sinagogii din Botoșani permite o funcționalitate perfectă de sărbătorile de toamnă din acest an.

● Între 12-14 august a.c., a fost vizitat Centrul de recreere și odihnă al F.C.E.R. de la Borsec, condus de prof. *Iancu Isidor*, care a oficiat serviciul divin de *Kabalat Șabat* și *Havdala*. A fost vizitată Sinagoga din Borsec, din păcate, frecventată doar vara de turiști israelieni. La *șoläșidäs*, președintele Federației le-a vorbit despre actualitatea evreiască din România și a solicitat sprijin din partea israelienilor pentru conservarea moștenirii iudaice. Președintele Federației intenționează să avanseze spre aprobare Comitetului Director al F.C.E.R. un proiect de modernizare și revitalizare a Centrului de recreere și odihnă de la Borsec. La Tg. Mureș, a avut loc o întâlnire cu conducerea comunității, s-a constatat că urmele zvasticii de pe unul dintre pereții templului recent renovat se mențin încă, că partea nouă a cimitirului este în stare mai bună, în timp ce partea veche este năpădită de vegetație, s-a apreciat capacitatea de a atrage fonduri din străinătate a acestei comunități.

● Întâlnirea, la 22 august, cu membrii obștii din Sf. Gheorghe - care, altădată, număra 500.000 de evrei - s-a desfășurat într-o atmosferă prietenească din partea președintelui obștii, *Herman Rosner*, și ospitalieră din partea primarului, *Albert Almoș*, care și-a primit oaspeții în saloanele Primăriei. A avut loc o conferință de presă, în cadrul căreia președintele F.C.E.R. a prezentat preocupările actuale ale Federației. Membrii obștii și-au exprimat dorința pentru o viață evreiască mai intensă, asemenea întâlniri reprezentând un câștig reciproc. Vizita a cuprins un pelerinaj la fostul ghetou de unde au fost deportați evreii din Sf. Gheorghe. În fața celor două plăci comemorative simbolizând Tora, prof. *Iancu Isidor* a oficiat un serviciu divin. A fost depusă o coroană de flori din partea F.C.E.R. Vizitându-se cimitirul, s-a constatat aceeași stare de lucruri: partea nouă mai bine întreținută, partea veche - mai deteriorată.

● A fost vizitată localitatea Comandău (24 august), unde nu mai există nici un evreu și cimitirul evreiesc se cere întreținut mai bine. La Blaj, evreii se pot număra pe degetele unei mâini. Vechea sinagogă a fost demolată. S-a constatat că în unele localități există bunuri evreiești, terenuri agricole sau forestiere, pentru care F.C.E.R. trebuie să facă demersuri de redobândire. La Cristian, președintele F.C.E.R. s-a întâlnit cu tinerii participanți la Seminarul de vară de iudaistică, constatând stadiul avansat al noului pavilion, realizat cu sprijinul familiei Sandler din S.U.A.

● La 25 august a.c., președintele F.C.E.R. a vizionat programul artistic oferit de formația *Gan Haşirim* a tineretului evreu bucureștean la Festivalul „ProEtnica", a participat la Seminarul de cercetări de istorie orală a Comunității șașilor din România, organizat de Institutul de Studii Europene al Universității clujene „Babeș-Bolyai", la care a avut o intervenție, axată pe cercetarea vieții evreilor în totalitarism și utilitatea istoriei orale, propunând autorilor colaborarea cu C.S.I.E.R.

(IULIA DELEANU)

Primele donații pentru conservarea patrimoniului iudaic din România

Publicăm alăturat lista primilor donatori care au răspuns *Apelului* adresat de F.C.E.R. tuturor evreilor din România și originari din România, stabiliți în Israel sau în orice țară din lume, de a contribui financiar la *conservarea patrimoniului iudaic din România* (98 de sinagogi și 802 cimitire): *Aurel Vainer* – 500 de lei; *Paul Schwartz* – 250 de lei; *Albert Kupferberg* – 250 de lei; *Tiberiu Benedek* – 200 de lei; *Ovidiu Bănescu* – 100 de lei; Zwi *Haskal* – 100 de lei; *Victor Barbăroșie* – 100 de lei; *Marcel Sterescu* – 50 de lei; *Ioan Popescu* – 50 de lei; *Neta Natan* – 50 de lei; *Eduard Kupferberg* – 50 de lei; *Beatrice Haler* – 50 de lei; *Adrian Gueron* – 5 lei; *Nadia Bizaș* – 5 lei; *Cornelia Verzea* – 5 lei. Contribuțiile pot fi efectuate în conturile F.C.E.R., la Banca Comercială Română - Filiala Sector 3, București, astfel:

- LEI - cod IBAN: RO23RNCB0074011952750020
- USD - cod IBAN: RO66RNCB0074011952750022
- EURO - cod IBAN: RO93RNCB0074011952750021

cod SWIFT: RNCBROBUB30

Beneficiar: FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

*

Cei care doresc să facă donații și n-au cont bancar sunt rugați să se adreseze, pentru eliberarea chitanțelor, doamnei *Clemansa Teoharie*, de la Serviciul Contabilitate al F.C.E.R.

ŞAFRAN PRINTRE NEMURITORI

Joi, 27 iulie 2006, a încetat din viaţă, la domiciliul său din Geneva, Marele Rabin dr. Alexandru Şafran, fost Şef Rabin al evreilor din România între anii 1940-1947. La 12 septembrie 2006, ar fi împlinit 96 de ani. A fost senator pe viaţă al României. Era un mare învăţat iudaist, autor a numeroase studii, articole, cărţi despre Cabala, Talmud, etică iudaică ş.a.

Ceremonia înhumării a avut loc la 31 iulie a.c., în cimitirul din Bnei Brak - Israel. Din partea F.C.E.R., a participat av. Iulian Sorin, care a transmis condoleanţe familiei din partea preşedintelui Federaţiei, deputat dr. Aurel Vainer, şi a sa.

Trecerea în eternitate a doctorului *Alexandru Şafran* z.l., fost Şef Rabin al României între anii 1940-1944, membru de onoare al Academiei Române, cărturar european de prim ordin, a fost marcată în presa culturală românească. Mesaje de condoleanţe au fost adresate F.C.E.R. de către Regele Mihai I, de conducătorii Marii Loji Naţionale „Dacia". Presa israeliană de limba română a menţionat evenimentul. Ceremonia de *Şloşim* a avut loc la Templul Coral din Bucureşti. În acest număr, publicăm extrase din articolele apărute în presa românească şi israeliană, evocări şi comentarii despre o viaţă şi o operă emblematice, ca şi fragmente din *Caietul Cultural R.E.* dedicat ilustrei personalităţi evreo-române - „Şafran printre nemuritori".

Un intelectual de vârf al iudaismului european

[...] Alexandru Şafran devine, la cei 30 de ani ai săi, cel mai tânăr şef rabin din lume şi continuă cu merit atribuţiile revenite predecesorului sau, decedat în 1939. Situaţia evreimii din România, după cum se ştie, se deteriorează crescând, începând cu anii 1940, mai ales după intrarea ţării în orbita Germaniei hitleriste şi instaurarea regimului (legionar) antonescian [...]. Dar au trecut anii războiului şi ai totalitarismului brun, iar la orizont se profila... totalitarismul roşu, precedat, însă, de o „tranziţie" de câţiva ani (1945-1948) în care Şef Rabinul Al. Şafran s-a implicat în nenumărate acţiuni de redresare a situaţiei evreimii supuse până atunci prigoanei [...]. Refuza cu hotărâre şi dezaproba presiunea exercitată asupra sa de Cartierul General Sovietic de a-l denunţa public pe Maniu. Are de ales între arest şi dispariţie din viaţa publică evreiască: ceea ce echivala, în fapt, cu expulzarea. La 22 decembrie 1947, Al. Şafran şi familia părăsesc Bucureştiul şi ţara [...]. Ajuns la Geneva, devine unul dintre cei mai puternici critici ai comunismului din ţara pe care a trebuit s-o părăsească şi, totodată, unul dintre intelectualii de vârf ai iudaismului european, având contribuţii remarcabile în domeniile spiritualităţii evreieşti, precum mistica iudaică (Cabala), hermeneutica *biblică*, etica mozaică ş.a.m.d. [...]. *(„Observator Cultural", 10-16 august 2006)*

HARY KULLER

Lider spiritual al evreilor români într-un timp bezmetic

[...] A fost ales Şef Rabin, într-un moment foarte critic pentru evreii europeni şi, implicit, pentru evreii români [...]. Tot ce va realiza Şef Rabinul Şafran pentru ameliorarea situaţiei dramatice a comunităţii sale se va datora înzestrărilor sale diplomatice, pragmatismului, capacităţii de a construi punţi ecumenice [...].

Aflat în iarna lui '47 în vizită în S.U.A., Şef Rabinul Şafran ia legătura cu oameni politici evreo-americani, cu lideri ai unor mari organizaţii evreieşti americane şi internaţionale pentru ajutorarea României, care traversa o gravă perioadă de secetă... Preşedintele Truman decide să trimită subsidii României [...].

Idealismul şi necunoaşterea realităţilor din Uniunea Sovietică aveau să facă din „ilegaliştii" evrei primele victime ale dictaturilor de tip stalinist. Naivitate exista şi în dorinţa Şef Rabinului Şafran de a lua legătura, la nivel comunitar, cu evreii din U.R.S.S., considerând că ambele comunităţi evreieşti, importante, au în comun suferinţele îndurate în timpul războiului. I se părea de bun augur activitatea, în Uniunea Sovietică, a unui Comitet evreiesc antifascist. Putea oare bănui, atunci, ce soartă rezerva, în curând, dictatura stalinistă atâtor membri marcanţi ai acestui Comitet, artişti de primă mărime - Michoels, Markiş, Feffer, iată numai câteva nume -, care aveau sa fie arestaţi şi asasinaţi?! [...] Dacă noul regim instaurat de armata sovietică reuşise ceva, acest lucru era naşterea unei noi forme de antisemitism: mitul „puterii evreilor comunişti". Când, în realitate, se ştia bine că personajul-cheie la Bucureşti era Andrei Vişinski, ministrul adjunct de externe al U.R.S.S., nu cutare sau cutare „evreu comunist", observa cu mâhnire Şef Rabinul Şafran [...]. *(„Observator Cultural", 17-23 august 2006)*

IULIA DELEANU

O viaţă de luptă, o rază de lumină

[...] Datorită lui Alexandru Şafran, procesul de nimicire a evreilor din România, început mai devreme ca în alte ţări, s-a oprit mai devreme [...]. Declarat primul ostatic al populaţiei evreieşti, tânărul Mare Rabin a reuşit totuşi să salveze viaţa unei jumătăţi a evreilor din România, obţinând ajutor din partea diverselor personalităţi, printre care Regina-mamă Elena (căreia i s-a decernat, post-mortem, în 1993, de către instituţia „Yad Vashem" din Ierusalim, titlul „Drepţi între Popoare") şi Regele Mihai [...]. Carismatic şi convingător, tânărul Mare Rabin a reuşit prin puterea cuvântului să-i facă să intervină în favoarea evreilor din România pe cei mai înalţi demnitari ecleziastici creştini din ţară [...].

Devenit Mare Rabin al Genevei, el a jucat, timp de peste cincizeci de ani, un rol de prim-plan în reconcilierea dintre creştini şi evrei (a participat la celebra Conferinţă de la Seelisberg, în 1947, şi s-a întâlnit cu Papa Ioan Paul II, la Roma, în 1985), luptând pentru înapoierea orfanilor evrei ai Şoahului comunităţilor evreieşti, denunţând antisemitismul, reclamând dreptul la emigrare pentru evreii din U.R.S.S. şi intervenind pentru eliberarea prizonierilor israelieni după Războiul de Iom Kipur din 1973.

După aproape o jumătate de secol, el a fost primit oficial în România, unde a fost numit „Cetăţean de onoare" al Bacăului, „Doctor Honoris Causa" al Universităţii din Iaşi şi membru de onoare al Academiei Române [...]. Alexandru Şafran reprezintă pentru România şi iudaismul mondial o rază de lumina. *(Din revista „22", nr. 857, 11-17 august 2006)*

CAROL IANCU

„Unul dintre cei mai mari dascăli ai generaţiei sale"

[...] Îl ţin minte când eram copil şi mergeam la Sinagoga Malbim din Bucureşti [...]. Am avut cinstea de a-l întâlni deseori în Israel, dar şi când fusese în România, în ultimii ani, când a fost numit „Membru de onoare" al Academiei Române, când a revenit la Templul Coral şi în Senatul României. Pretutindeni, a entuziasmat publicul. La 3 martie 1995, la Templul Coral, fusese primit cu mari onoruri, păşind în Templu pe aceeaşi intrare pe care intrase ca Şef Rabin la vârsta de 29 de ani [...]. Acum câteva luni am primit ultimul sau volum, „Heşbono şel Oam" („Drumurile lumii"), în limba ebraică, publicat de prestigiosul Institut din Ierusalim „Mosad Harav Kook". Cartea, cu o prefaţă a Gaonului însuşi, este datată Hanuca 5766 (acum opt luni) [...]. Deşi la vârsta patriarhilor, Gaonul a avut până în ultimul moment o gândire lucidă [...]. Elie Wiesel, laureat al Premiului Nobel, scria despre Gaonul Şafran: „Ghid spiritual, scriitor, filosof, profesor, Marele Rabin Şafran întruneşte toate aceste calităţi şi una în plus. Este un dascăl, unul dintre cei mai mari ai generaţiei sale, căruia îi datorăm admiraţie şi recunoştinţă".

Ing. BARUCH TERCATIN

„Am participat la instalarea sa ca Şef Rabin"

Eram încă copil când l-am văzut şi auzit vorbind la Congresul Sionist din România, în ianuarie 1940, ultimul înainte de perioada Holocaustului. A vorbit atunci despre înaintaşul său, Şef Rabinul dr. I. Niemirower, ca şi despre părintele meu, Rabinul Zwi Gutman z.l. [...] Am participat la instalarea sa ca Şef Rabin la Templul Coral [...]. Nori grei se arătau atunci, prevestind evenimentele tragice care au urmat [...]. A vizitat Israelul de mai multe ori, ţinând predici şi conferinţe interesante. În semn de omagiu, sinagoga noastră din Tel Aviv, „Beit Iacov Iosef - Rav Zvi Gutman", l-a ales preşedinte de onoare [...]. Fie-i memoria binecuvântată.

Rav EFRAIM GUTMAN

Marele Rabin Şafran are continuatori

De curând, postul de televiziune Tv.R.I. a retransmis episodul 12 din serialul „Minorităţi sub trei dictaturi", dedicat pogromului de la Bucureşti din ianuarie 1941. Episodul începe cu mărturia Şef Rabinului Alexandru Şafran [...]. L-am urmărit pe Marele Rabin în aceste secvenţe pe micul ecran şi, din nou, mi-a revenit în minte sugestivul portret pe care i l-a făcut pastorul Marc Faessler: *Silueta firavă a Marelui Rabin Şafran pare ieşită dintr-un tablou de Chagall. Ea întruchipează un popas al eternităţii în lunga măcinare a timpului. Când se apropie de noi cu mâinile sale calde, primitoare, faţa lui străluceşte, se luminează, exprimând o unitate interioară din care emană, nedespărţite, o mare bunătate şi o neînduplecată vigoare. Fiecare vorbă, în timpul întâlnirii cu el, capătă greutate. Cuvântul cel mai banal, expresia cea mai obişnuită dobândesc o imperceptibilă „aură", care conferă un înţeles adânc lucrurilor comune* [...]. La Tel Mond, unde copiii lui stăteau *şiva*, am evocat personalitatea marelui dispărut cu fiica rabinului, doamna Esther Starobinski-Şafran, profesoară de Istoria Religiilor la Universitatea din Geneva, şi cu fiul rabinului, prof. dr. Avinoam Bezalel Şafran, un cunoscut specialist în neuro-oftalmologie [...].

Despre „Grand Rabin Şafran" se poate vorbi zile şi nopţi, se pot umple rafturi întregi cu cărţi şi realiza un film de „înaltă clasă" dar, să-l auzi pe fiul domniei sale povestind, este ceva deosebit [...]. Esther are un palmares bogat în domeniul studiilor despre iudaism, recent i s-a publicat o lucrare la Editura Hasefer. Marele Rabin are continuatori.

LIANA SAXONE-HORODI

MESAJE DE CONDOLEANŢE

Majestatea Sa Regele MIHAI I al României

„Era apropiat familiei mele şi ţării"

[...] Îmi aduc atât de bine aminte de toate întâlnirile, destul de numeroase, pe care eu şi mama mea, Regina Elena, le-am avut cu Rabinul. Era apropiat familiei mele şi ţării.

Este o pierdere foarte grea pentru noi toţi şi îndeosebi pentru evreii români şi comunităţile evreieşti din România. Trimit un ultim omagiu acestui om care nu a încetat toată viaţa lui să poarte pe umeri suferinţele atâtor generaţii de evrei.

Familia mea şi cu mine suntem alături de familia Marelui Rabin Alexandru Şafran, în acest triste momente. *(28 iulie 2006)*

Marea Lojă Naţională „Dacia"

„Vă rog să adăugaţi doliului dvs. şi doliul nostru"

Marea Lojă Naţională „Dacia", reunită în ţinută specială, vă roagă să adăugaţi doliului dumneavoastră şi doliul nostru la moartea celui ce a fost Şef Rabin al Cantonului de Geneva, Alexandru Şafran [...]. În semn de doliu a fost coborâtă în bernă Baniera Marii Loji Naţionale „Dacia". Fie ca Marele Arhitect al Universului să ne călăuzească în Lucrarea noastră şi să ne protejeze.

Mare Maestru, (ss.) DORIAN ORZ
Mare Secretar, (ss.) ADRIAN MIHAI IONESCU-MIU

● Acad. **NICOLAE CAJAL** (z.l.): *„Ca om era fermecător, o personalitate cu o inteligenţă şi cultură strălucite. Avea, în acelaşi timp, umor şi o memorie fabuloasă, care ne epata".*

● **RENÉ-SAMUEL SIRAT**, Şef Rabin al Consistoriului Central Israelit din Franţa: *„De-a lungul întregii sale vieţi, prin scris şi prin vorbă, Marele Rabin Alexandru Şafran a strâns oamenii, a răspândit învăţăturile fundamentale ale Torei".*

● **ESTHER STAROBINSKI-ŞAFRAN**, profesoară de Istoria Religiilor la Universitatea din Geneva: *„În ce-l priveşte pe tatăl meu, el s-a consacrat, în principal, eticii şi filosofiei, contribuind la iradierea gândirii iudaice într-un spirit universalist. Asemenea lui Maimonide, el a ştiut să îmbine cunoaşterea evreiască cu ştiinţa profană".*

● **ITZHAK ARTZI**: *„Marile personalităţi au o viaţă bogată, plină de evenimente, iniţiative, acţiuni, speranţe, realizări, eşecuri. Într-un asemenea război al vieţii sunt presărate şi «orele stelare» [...]. Anii 1941-1944 devin «ani stelari», ani în care tânărul Şef Rabin se maturizează. Destinul său istoric îl angajează în lupte pentru însăşi existenţa comunităţii sale".*

● Cardinalul **ROGER ETCHEGARAY**: *„Mi-a apărut întotdeauna ca un «Înţelept al lui Israel», ca un maestru al misticii şi al Cabalei".*

● **DAVID BANON**, profesor la Universităţile din Lausanne şi Strasbourg: *„Ceea ce nu se ştie prea bine este faptul că un mare număr de studii au fost redactate în ebraică, constituind, într-un fel, «faţa ascunsă» şi la fel de importantă a operei. Încerc să pun în lumină această latură a lucrărilor sale. Cred că două trăsături caracterizează fie versiunea franceză, fie cea ebraică. Prima - Alexandru Şafran conferă credibilitate conceputului de religie, acest cuvânt superuzat. El îl înţelege în dubla sa accepţie de loc colectiv şi social".*

● **MANASE RADNEV**: *„Prima noastră întâlnire a avut loc în incinta modernei sinagogi care adăposteşte Rabinatul din Geneva; tot acolo, în frumoasa bibliotecă înţesată cu vechi manuscrise şi cărţi, s-a desfăşurat şi filmarea. Ni s-a înfăţişat un om scund, adus puţin de spate de povara vârstei, cu o barbă mare, albă, cu ochi albaştri, deosebit de frumoşi, îmbrăcat în redingota neagră, specifică slujitorilor cultului mozaic. Glasul lui cald, exprimat într-o limbă românească elegantă, impecabilă, «parfumată» cu sintagme amintind timpuri mai vechi, sentimentele prieteneşti cu care ne-a întâmpinat ca primi soli ai mass media româneşti, ne-a cucerit imediat".*

● **ŢICU GOLDSTEIN**: *„Am pus, în paralel, biografiile a doi dintre cărturarii eminenţi ai iudaismului român şi universal: dr. Moses Gaster şi dr. Alexandru Şafran. Paralela mi s-a părut stupefiantă, exemplară şi plină de o tragică măreţie!".*

(Din „Caietul Cultural R.E.", „Şafran printre nemuritori")

OAMENI AI ZILELOR NOASTRE

FONOTECA R.E.

JANA GERTLER ZALMAN

„Când faci numai lucrările pe care le dorești, ele plac și ochiului și sufletului“

Numele sculptoriței Jana Gertler este menționat la superlativ în jurnalul poetei Nina Cassian, *Memoria ca zestre*. Merită să redau integral începutul însemnării pentru că valoarea contextului scoate în evidență valoarea invitatei la această „Fonotecă R.E.“: „Obișnuiesc să spun în glumă că am cel puțin trei lucruri în comun cu Ovidiu: poezia, nasul și exilul. Nasul meu a fost celebrat mai modest prin portretele pe care mi le-au făcut Georg Löwendal, Victor Cupșa, Yvonne Hasan, Ana Maria Smighelschi, Sorin Banuș, Perahim, Ottavio Fereiro de Aranzo etc. dintre care multe s-au pierdut. Precum și sculpturile lui Victor Roman, Carmen Răchițeanu - din fericire, nu și cea mai bună, după părerea mea, a Janei Gertler, a cărei fotografie se află pe unul din pereții mei din Roosevelt Island“.

AVRAM CROITORU: - *Vă amintiți împrejurările în care ați făcut acea sculptură?*

JANA GERTLER: - Sigur că da. Nu terminasem de mult Institutul de Arte Plastice. Poate doar de doi ani, așa că era prin 1958. Tocmai se petrecuse un eveniment important pentru mine - descoperisem un mic spațiu pentru atelier; nu știu dacă avea patru metri pătrați. Era o fostă cameră de duș într-o clădire cu ateliere, de lângă fostul muzeu „Simu“. După minime amenajări, aveam în sfârșit un atelier personal în care să-mi desfășor activitatea așa cum dorea sufletul meu. Pe atunci citeam multă poezie și am savurat un mic volum al Ninei Cassian. Eram în rezonanță, pe aceeași lungime de undă cu sentimentele exprimate în poezii. Și cum aveam o înclinație spre portretistică, mi-am propus să sculptez portretul autoarei. Datorită unor prieteni comuni am ajuns să o cunosc. I-am spus psihologului Alexandru Sen, bun amic cu soțul meu. Sen nu o cunoștea destul de bine, așa că a apelat la Petrică Solomon, iar Nina a acceptat imediat și a venit în micul meu atelier, unde mi-a pozat.

„Aceeași lungime de undă“

- Câte ședințe de pozat au fost?

- Cel puțin șase-șapte, după care nu ne-am mai văzut. Am turnat portretul în gips și am apelat la o prietenă, Iulia Câmpeanu, o bună fotografă, a lucrat la „Agerpres“, care a făcut statuii o poză absolut remarcabilă. Într-un sfârșit de an, am pus fotografia într-un plic, împreună cu o felicitare și am trimis-o Ninei. Mă bucură aprecierea ei despre lucrarea mea și faptul că fotografia se mai află în casa ei.

- Ce s-a întâmplat cu statuia?

- Când atelierul a intrat în vastul proces demolator, am luat în noul atelier câteva lucrări, printre care și portretul Ninei. În urmă cu patru-cinci ani, a fost achiziționat de Ministerul Culturii.

✲

Pe simeze

- Ați mai sculptat portrete? Unde se află?

- Dacă ați întrebat de portrete, să vorbesc întâi de ele. Mateiu Caragiale (portret turnat în ciment) se află la Muzeul de Artă Contemporană, G.M. Zamfirescu (bronz) - la Muzeul Național de Artă, Ion Andreescu (bronz) - la Primăria orașului Buzău, Maria Rosetti (piatră) - la Muzeul de Artă din Craiova și tot acolo se află portretul pictoriței Geta Năpăruș.

- Peste hotare?

- Am avut expoziții personale sau am participat la expoziții colective la Varșovia, Moscova, Viena, Berlin, Lisabona, Beirut, Tel Aviv.

- Tot cu sculpturi realiste?

- Întrebarea îmi aduce aminte de o întâmplare din 1966, când era o modă, o goană după abstractizare. Lucram pe atunci ca muzeograf la Muzeul Național de Artă, unde mă angajase Maxy ca să organizez depozitele. Aveam o armată de cărăuși cu care lucram de la 9 la 12, după care mergeam la atelier. Când vedea Maxy sculpturile pe care le făceam, mă întreba: „Tot realist lucrezi?“. Zâmbeam și îi răspundeam cu o expoziție personală la Galeriile „Simeza“. Am fost bucuroasă când maestrul Irimescu și-a trimis studenții la un vernisaj.

✲

- O să ne întoarcem la sculpturi, dar cred că e cazul să aflăm câte ceva despre creatoarea lor. Sunteți orădeancă?

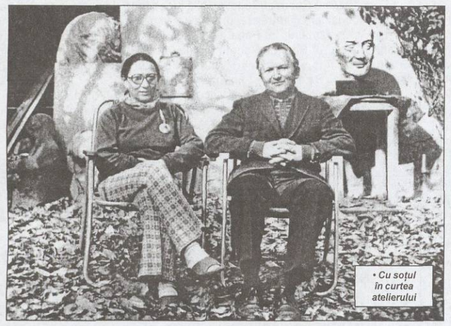

• Cu soțul în curtea atelierului

- Absolut din întâmplare. Acolo m-am născut din cauza peregrinărilor familiei. Tata lucra în domeniul bancar și, în 31 decembrie 1929, familia fiind la Oradea, acolo am văzut lumina zilei.

Fata cu aplicații practice

- Când ați venit la București?

- Înainte de cutremurul din '41, când trebuia să fiu dată la liceu. Părinții erau într-o mare dilemă. Pentru Lili, sora mea mai mare, lucrurile erau clare. Era om de carte, așa că a urmat cursurile la „Focșeneanu“. De altfel, a ajuns cercetătoare chimistă și a contribuit la construcția multor stații de epurare a apelor reziduale. Ei, cu Jana era o problemă, căci se juca mereu cu obiecte, cu materiale. Jana repara prin casă, avea aplicații practice. Am fost înscrisă la școala profesională „Focșeneanu“. A fost o nenorocire pentru mine. Într-o mansardă, la o masă lungă, erau înșirate mai multe fetițe de 12-13 ani și coseam butoniere, făceam lenjerie.

- Vă atrăgea desenul în școală?

- Nu. Îmi plăceau limbile străine, motiv pentru care cursul superior al liceului l-am făcut la o școală franceză. Singurele schițe pe care le făceam se cantonau în domeniul modei. Acele desene le-a văzut o prietenă, studentă la Arte Plastice, și mi-a deschis ochii spre acel Institut. S-a adăugat și sfatul unui unchi arhitect și pictor care m-a îndrumat spre un curs de pregătire. La Institut, în primul an m-a atras secția „decorativă generală“, în anul doi am trecut la grafică și abia în anul trei am avut revelația a ceea ce înseamnă sculptura ca alcătuire, ca material, ca desfășurare. Când am spus că vreau să trec de la grafică la sculptură, mi s-a cerut să dovedesc calitățile pentru acest domeniu. Și în vacanță am făcut un autoportret cu ajutorul oglinzilor. Lucrarea am modelat-o în lut și, când am prezentat-o comisiei, mi s-a aprobat trecerea la sculptură.

✲

- Câți studenți erați în an?

- Șapte. Profesorul Constantin Baraski ne spunea mereu că, dacă nu ne turnăm singuri lutul, nu o să știm să definitivăm o lucrare. „Mamă cu un copil în brațe“, lucrarea mea de diplomă, a fost dimensionată la doi metri, ceea ce în sculptură înseamnă construirea lutului pe armătură și apoi turnarea în gips. Am absolvit cu nota zece.

Solicitarea fizică

- Cum se împacă sculptura ca meserie cu o ființă fragilă ca dvs.?

- Solicitarea fizică este foarte mare pentru o persoană ca mine, de 53 de kilograme. Au fost ani când nu a contat că stau în picioare și mânuiesc ciocane de 2-3 kg.

- Lucrați zilnic?

- Lucrez mult, dar fac și gospodărie, gătesc cu plăcere. Marea șansă este că soțul meu, Mircea Zalman, mă înțelege. Îmi place și bucătăria de acasă și cea de aici, de la atelier. Evident că este o alternanță, o solicitare pe alte nivele.

- Veniți zilnic la atelier?

- Da, și documentarea o încep călătorind cu metroul. Mă uit la oameni, le examinez fizionomia...

- O dată ajunsă la atelier, știți la ce veți lucra?

- Știu dacă mai las cizelura de metal, care este foarte solicitantă ca efort și toxicitate, pentru a termina un anume detaliu la un desen. Uneori, rareori, nu fac nimic. Vin aici, stau în această curte minunată și citesc sau pur și simplu privesc la ce am făcut în ziua precedentă.

✲

„Piatra lucrează asupra sufletului“

- Aveți subiecte predilecte?

- O temă care se repetă e cea legată de mucică. De pildă, acest menestrel, statuie care îl înfățișează pe David în copilărie, e reprezentat și în bronz și în lut.

- Mai văd în atelier un desen cu Moise, având în mâini Tablele Legii și un altul cu pietre tombale.

- Acest ultim desen reprezintă impresia care mi-a rămas după ce, la rugămintea mamei, am fost la *mormintele* bunicilor aflate în cimitirul *din Bacău. Mama,* care ținea la tot ce este tradiție evreiască, nu mai putea să meargă. Întotdeauna am avut o profundă emoție în fața pietrelor din vechile cimitire evreiești. Eu sunt sculptorul care modelează piatra, dar în acele locuri piatra lucrează asupra sufletului. Am nimerit, fiind în documentare, la un cimitir din Bistrița-Năsăud, de unde mi-au rămas în memorie niște lespezi tombale cu detalii deosebite ce au meritat să rămână în câteva lucrări grafice. Am compus, cu câteva elemente de arhitectură și cu elemente umane, un desen care să sugereze relația dintre om și cel dispărut, dintre memorie și cei care se odihnesc sub lespezi. Este un desen pe care l-am făcut și apoi am identificat fiecare personaj: cel îngenunchiat se roagă, cel aerian duce mai departe spiritul celui dispărut, iar personajul de după zid sunt eu, care asist la scenă. Și pentru că am o discreție maniacală, care n-a fost niciodată benefică, m-am reprezentat parțial.

✲

„Discreție maniacală“

- De unde această „discreție maniacală“?

- Dintotdeauna, atmosfera existentă în casa părintească a reprezentat un monument al dragostei. În acei ani, 1941-1944, lui Lili și mie ni s-a spus „să fim modeste, să nu ne afirmăm“. Exista o reținere motivată etnic. Acest principiu s-a grefat puternic, potrivindu-se firii mele. Jana stă în banca ei. Și nu regret. Nu-mi place să apăs pedale care știu că pot naște contrarietăți, suspiciuni.

- Dintre cei doi „copii“ - sculptura și pictura - care vă este mai apropiat?

- Nu fac pictură, fac desen și pictură pe sticlă, pe care o pun în categoria artei decorative. Ambii „copii“ sunt la fel de importanți pentru mine. De pictura pe sticlă sunt complet lipită, mă suprapun cu ea pe toate coordonatele. De asemenea, iubesc materia cu care lucrez - lemnul, lutul...

„David copil“

- Care este materia în care comunicați cel mai bine?

- Lemnul este extraordinar. Îmi spune mai mult la degroșare când merge dalta pe fibră, iar când termin, nu mai trebuie să intervin pe el, cum fac cu lutul, pe care trebuie să-l ard, sau cu bronzul, care trebuie turnat și apoi cizelat.

- Aveți lucrări care, în pofida trecerii anilor, v-au rămas aproape de suflet?

- Sculptura în care îl reprezint pe copilul David, cel ce avea să devină regele, psalmistul David. Am făcut-o imediat după moartea tatei, care era de o noblețe, de o delicatețe, de o sensibilitate cu totul remarcabile. Aceste sentimente am încercat să le pun, să le exprim în statuia lui David. Este o lucrare de suflet. De fapt, tot ce am lucrat îmi este apropiat. Când faci numai lucrările pe care le dorești, ele plac și ochiului și sufletului.

✲

După încheierea „oficială“ a convorbirii, Jana Gertler a mărturisit că o bucură posibilitatea de a lăsa în „Fonoteca R.E.“ o parte din viața ei. Fiind ultimul vlăstar al familiei, evocarea părinților și a surorii, a lucrărilor în care a sădit cele mai frumoase sentimente aduse de acasă, o determină să considere caseta înregistrată ca „o placă memorială pusă la sinagogă de către un copil care și-a adorat familia“.

„FONOTECA R.E.“ realizată de AVRAM CROITORU

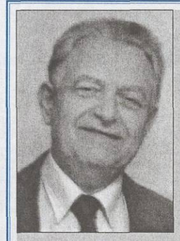

Profesorul univ. dr. **CAROL FRIEDMANN** este, de 12 ani, președintele Comunității Evreiești constănțene. Deosebit de implicat în activitatea sa profesională - de medic, cadru didactic și director al Spitalului de Psihiatrie din Constanța - Palazu Mare - domnia-sa n-a pregetat totuși să accepte, în 1994, solicitarea profesorului Cajal de a prelua această funcție. Are amintiri deosebite despre acest mare om pe care, în discuția avută, l-a caracterizat ca „o personalitate carismatică, înzestrată cu acel umor al omului inteligent“.

„Cum este să fii liderul unei comunități mici?“. *„Este mult mai greu decât la o comunitate mare, deoarece problemele esențiale sunt aceleași, în schimb președintele este «managerul» care trebuie să se ocupe de soluționarea lor. De aceea, trebuie să te identifici complet cu această cauză, să fii prezent și să răspunzi prompt la orice solicitare - de la sosirea unui grup de turiști israelieni sau americani care vor să viziteze sinagoga (aflată într-o stare deplorabilă), până la procurarea unui medicament mai special“.*

„Toți membrii comunității din Constanța, aproximativ 70 de persoane - ne spune domnia sa - *aparțin generației de mijloc. Din păcate, nu mai există tineri, sau cei care mai sunt nu au motivația psihologică de a se identifica cu iudaismul. Aici, la Constanța, se pune problema supraviețuirii comunității ca atare și aceasta s-ar putea realiza dacă am avea un sediu corespunzător, unde să organizăm acțiuni interesante. Vedeți și dvs., clădirea în care funcționăm este foarte veche, ar necesita reparații capitale și noi nu avem fonduri decât pentru reparații «cosmetice». Salvarea noastră ar fi să recăpătăm vechiul sediu al Comunității, pe care Fundația «Caritatea» a reușit să-l obțină, dar clădirea este deocamdată ocupată de o grădiniță și nu va fi eliberată decât peste trei ani. Aici am putea organiza manifestări prin care să ne facem cunoscuți și în afară, să ne întărim buna colaborare cu celelalte culte sau cu alte segmente ale societății civile. Vreau să vă dau un singur exemplu: la Constanța se desfășoară cu mare succes, de câțiva ani, întâlnirea celor trei religii monoteiste. După cea organizată de Biserica Ortodoxă și Cultul Musulman, anul acesta ar fi venit rândul nostru, dar a trebuit să renunțăm, deoarece nu avem condiții. Aceasta nu înseamnă că nu facem nimic. Cu mijloace modeste, avem activități de club, organizăm și manifestări culturale. Toate sărbătorile sunt marcate și la ele îi invităm și pe prietenii noștri neevrei, oameni de marcă; pot să afirm, fără să fiu lipsit de modestie, că la aceste evenimente participă elita intelectualității constănțene, reprezentanți ai autorităților locale și centrale. De obicei, invităm un conferențiar din București, domnul Hary Kuller fiind cel ce ne onorează de cele mai multe ori“.*

„Un președinte de comunitate trebuie să facă cunoscute prezentul și trecutul evreimii“

Dr. Friedmann mi-a vorbit și despre cât de greu este pentru evrei, în condițiile actuale, să-și păstreze identitatea iudaică, într-o societate ostilă. *„Trebuie să recunoaștem că, în pofida acceptării tale ca evreu în marea comunitate, există întotdeauna anumite rezerve. Paradoxal, la prima vedere, în acest context, mulți oameni s-au identificat ca evrei tocmai din cauza acestei atitudini ostile“.*

„Gestionarea problemelor unei comunități este, de fapt, un fel de provocare pe care ți-o asumi, a subliniat interlocutorul meu. *Poți s-o privești ca pe o misiune. În afara activității curente - și aici aș dori să amintesc pe cei ce mă sprijină: dl Ion Drăgan, secretarul Comunității, secretara Claudia Dinu și Malhas Eduard, contabilul nostru -, președintele mai are de jucat și un alt rol esențial. El trebuie să fie o figură reprezentativă, îndreptată către societatea mare, a cărui prezență să fie simțită, care să știe să folosească media pentru a informa despre prezentul și trecutul comunității. Trebuie risipite prejudecățile - și aici nu mă refer numai la antisemitism sau intoleranță religioasă, ci și la imaginile false despre rolul evreilor în comunism. Dacă nu sunt contracarate, dezvăluirile legate de trecutul totalitarist ar putea deveni un pericol pentru evrei“.*

„Cu ce v-ar putea ajuta Federația?“. *„Aș dori să se confere comunităților o mai mare libertate de acțiune, fără nici un fel de atingere a prerogativelor Federației, după modelul comunităților din întreaga lume. În acest fel, ne-am putea rezolva mai ușor o serie de probleme cu care ne confruntăm“.*

EVA GALAMBOS

MARIUS ROSENFELD

„Trăiesc din plin strădania zilnică a omului de a ieși la lumină“

Întâlnirea cu Marius Rosenfeld a avut loc la puține ore după ieșirea sa din „șut“. Pe fața-i trasă, oboseala, stratificată precum cărbunele din mină, își pusese o firească pecete pentru un om care, de mulți ani, lucrează în subteran, coborând zilnic în abatajele aflate la sute de metri sub frumusețile înverzite ale Văii Jiului.

AVRAM CROITORU: - *Conduceți obștea evreilor din Petroșani încă din secolul trecut.*

MARIUS ROSENFELD: - De la 1 ianuarie 1999.

- Sunteți din Vale?

- Prin adopție. În 1975, pe când aveam 20 de ani, am venit aici și am lucrat ca profesor-antrenor de tenis de masă.

Mingea de celuloid

- De unde ați venit?

- Din Brăila și sunt urmașul unor părinți habotnici. Mai ales mama, care făcea parte din familia unor refugiați polonezi. Bunicul matern, Moritz Grunberg, era *haham*, un om bine văzut de comunitatea locală, care era destul de numeroasă pe atunci.

- Școala ați făcut-o la Brăila?

- Și elementara și liceul. Mi-a plăcut tenisul de masă, așa că am făcut sport de performanță la cluburile „Comerțul“ Brăila și „Oțelul“ Galați, echipă cu care am jucat în prima divizie.

- Când v-ați îndrăgostit de mingea de celuloid?

- Pe la 12 ani i-am deprins gustul, jucând cu niște prieteni din vecini care aveau masă specială, palete, mingi. Mi-a plăcut și am perseverat, ajungând unul dintre cei mai buni jucători din țară. Junior fiind, eram socotit o speranță, jucam simplu și dublu cu seniori. Am avut norocul să fiu antrenat, cu prilejul unor cantonamente, de așa ai acestui sport, ca Farkaș Paneth și Ella Zeller.

- Cu ce performanțe vă puteți mândri?

- Am fost semifinalist la campionatele naționale de juniori și în prima categorie la seniori. Așa cum v-am spus, am început să joc prin vecini, dar, cu timpul, părinții, văzând ambiția și progresele mele, mi-au amenajat în subsolul casei o așa-zisă sală de sport, cu masă și cele necesare. Acolo a venit Ella Zeller, antrenor federal pe atunci, ca să vadă ce condiții am și mi-a recomandat să urmez o școală de antrenori și, nefiind secție de performanță la Brăila, să mă duc la un club din țară. Așa am ajuns profesor-antrenor la catedra de tenis de masă a școlii sportive din Petroșani. Am început să antrenez copii, dar în cinci-șase ani am dus echipa în Divizia A. Antrenam fetițe care jucau în prima grupă valorică de senioare, iar unele dintre ele au făcut parte din lotul național și au participat la concursuri peste hotare. Eu le conduceam până la gară. Deși fusesem invitat ca antrenor, nu mi se dădea voie să plec din motive extra-sportive: aveam rude în Israel.

✲

- Cât timp ați avut catedră și ați antrenat la școala sportivă?

- 13 ani, până în 1988. Ni se cereau performanțe mari și primeam tot mai puțini bani.

- Așa că, la vârsta de 33 de ani, ați decis să vă recalificați.

- Trebuia. Aveam de întreținut o familie cu doi copii mici. M-am angajat la mină, unde se plătea mai bine.

- Aveați vreo calificare în domeniu?

- Nicidecum. Am început de jos, adică de la „inima lui Stalin“, cum era denumită pe atunci o lopată mare. Se căutau oameni pentru această muncă grea. M-am angajat la Mina Dâlga. Am lucrat câteva luni ca muncitor necalificat în subteran până am făcut un curs de mașiniști de extracție și am devenit electromecanic la transportul pe verticală. Este o muncă de răspundere. Am pe mână viața oamenilor care coboară și urcă cu colivia. O greșeală se plătește scump. În familia unui miner toți duc greul. Soția nu se culcă până nu aude că se învârte cheia în broască și se deschide ușa. Noaptea trecută am venit la ora două, că am lucrat în schimbul trei, de la 18 la 24. Soția era treză, ca de obicei, deși, cum ies din mină, îi dau un „beep“ ca să știe că sunt sănătos, dar până ajung acasă mai trec două ore - cu predarea lămpașului, echipamentul, baia, autobuzul.

De la paletă la mină

- Ca să precizăm: lucrați la manevrarea coliviei, cum îi spun minerii liftului de subteran.

- Exact. Pupitrul de comandă se află la o adâncime de 670 de metri aub pământ. La Mina Petrila, unde lucrez de când s-a închis cea de la Dâlga, am în față aparate cu semnale acustice, vizuale și un indicator de adâncime care îmi arată la ce orizont este colivia. Sute de oameni, care trebuie să ajungă cu bine la galeria respectivă. Se pot întâmpla accidente, mai ales la *jomp*, adică la capătul puțului. Acolo-i apă de patru metri și e de rău dacă scapi mai jos colivia. Fac de 18 ani meseria asta, care din prima zi mi-a plăcut la fel ca acum.

✲

„Primii 20 de ani îs mai grei“

- Sunteți singurul evreu din mină?

- Acum sunt singurul evreu care lucrează în minele din Vale. A mai fost cineva care era director, iar acum e primar.

- Desigur, vă referiți la Carol Schretter. (Într-un număr viitor al „Realității Evreiești“, vom publica și convorbirea avută cu dumnealui). E greu la mină...

- În minerit e o vorbă: „Primii 20 de ani îs mai grei, apoi e mai ușor, că ieși la pensie“. Numai gândul că ai deasupra capului un strat de câteva sute de metri de pământ te face să te bucuri când se termină un „șut“ cu bine. Se poate spune că trăiesc din plin strădania omului de a ieși la lumină. Munca pe care o fac acum mi s-a potrivit și pentru că aveam o anumită îndemânare căpătată la tenis de masă.

- Ce legătură are?

- Are, că mâna trebuie să aibă încheietura fină. Când manevrez colivia, trebuie să o opresc la milimetru ca să se potrivească la fix cu șina galeriei. Precizia mi-am format-o și prin sportul practicat.

- Dar paleta de ping-pong ați mai luat-o în mână?

- Rar, că la Casa de Cultură nu-i o asociație pentru acest sport. Când o să ies la pensie, peste un an și jumătate, aș putea organiza ceva.

- Cei doi băieți v-au moștenit talentul la tenis de masă?

- Pot spune că talent au, dar când erau mici, n-am avut condiții să mă ocup de antrenamentul lor. Ei și-au croit alte drumuri în viață.

✲

Căldura familiei

- Acum, că a intrat și soția dvs. în camera unde stăm de vorbă, să vă întreb cum v-ați cunoscut? Aici, în Vale?

- Nu în Vale, ci la Dunăre, că și ea este tot brăileancă. Eu lucram la mină, dar mă mai duceam la Brăila să-mi revăd prietenii. Acolo am cunoscut-o pe Oana și de 27 de ani suntem căsătoriți. Avem și băieți mari. Paul face 25 de ani în decembrie, iar cel mic, Dan, are 20 de ani. Paul a terminat de doi ani, la Craiova, Facultatea de Istorie - limba ebraică modernă, iar recent și-a dat masteratul la Universitatea din București. În această privință, a limbilor străine, a preluat ștafeta de la mama mea, care vorbea polona, rusa, germana, ebraica, idiș și româna. Dan e student în anul doi la Facultatea de Jurnalism, secția „Științele comunicării“. Și el a fost un elev bun, a luat „bacu“ cu 9,50. Amândoi sunt așa și la computer și la limbi străine. Au fost olimpici la engleză. Acum, locuind la București, activează în O.T.E.R.

- Să vorbim și de familia, ceva mai mare, a evreilor din Petroșani.

- Da, e ceva mai mare. Numără 40 de persoane. Înainte vreme, erau mult mai mulți și fiecare oraș din Vale avea câte o sinagogă, iar Petroșaniul - trei. Când am venit noi în oraș, mai era doar una singură. A fost și ea demolată și ni s-a dat o casă ruinată, fără nici o dotare, pentru a ne aduna la rugăciuni. Și în fiecare an, cu ajutorul Federației, am făcut câte ceva: acoperișul, s-a tras apă și toate câte o să le vedeți când vom merge acolo. Cu sprijinul foarte consistent al soției, m-am descurcat. Și cu scriptologia, căci Oana este economist.

- Cei 40 de oameni cunosc drumul Casei de rugăciuni sau îi reuniți cu greutate?

- La început n-a fost ușor. Veneau doar să plătească o contribuție anuală și să ia azima, adică de Roș Hașana și de Pesah sau, cum se mai spune, din an în Paște. Apoi, împreună cu domnul Schretter, care oficiază toate rugăciunile, am început să le aducem aminte de ceea ce înseamnă Sederul. Organizăm întâlniri la un ceai, un suc, o cafea sau o salată de fructe făcută de Oana. Cei care au, vin cu soția, cu copiii și nepoții. Considerăm că e foarte important să avem mereu sentimentul de familie.

✲

Împreună cu soții Rosenfeld, am plecat spre Casa de rugăciuni, care se află pe o stradă liniștită, nu departe de centrul orașului. Deschizând poarta, am intrat într-o grădină paradisiacă, smălțuită cu flori de toate culorile. Bănci și umbreluțe colorate îmbiau la adăstat. „Nu-i așa că e de drag să stai aici? Acum s-a ajuns ca enoriașii să dorească să ne mai întâlnim. Când gătim pentru masa de Seder, avem vasele rituale pe care le-am păstrat de la mama soacră. Dar ne întâlnim frecvent, nu numai la Seder. La două săptămâni avem *minian*, iar în următoarea săptămână ne adunăm ca să mai stăm de vorbă, să întreținem flacăra iudaismului“.

Și toate acestea mi le spunea, în acea grădină scăldată de soarele verii, Ioana Rosenfeld, sub privirile calde, admirative ale lui Marius. Ascultând-o vorbind, se înțelegea limpede un adevăr pe care l-a creat viața familiilor mixte, ai căror membri sunt conștienți, pe bună dreptate, membri fideli ai Comunității.

Președintele F.C.E.R., dr. AUREL VAINER, la emisiunea „Sfertul Academic"

Urmare din pag. 1

Cerându-i-se opinia, ca lider al Comunității Evreiești din România, despre antisemitism - „o provocare sau o amenințare" -, domnia-sa a arătat: „Un răspuns categoric este imposibil să dai. După mine, este o problemă foarte complexă. De regulă, nu ne întâlnim cu fenomene antisemite. Există însă oameni care fac din antisemitism o treabă, să spunem, de zi cu zi, anumite elemente sau în diferite forme din mass media, care preferă să abordeze aceste subiecte. Mai ales ultima piesă din legislația românească, adoptarea ca lege a Ordonanței nr. 31/2002, care interzice organizațiile de tip fascist, xenofob și îi sancționează pe cei ce propagă ideile sau cultul unor persoane care au adus prejudicii păcii și umanității, reprezintă o dovadă clară că în România nu de antisemitism este nevoie... Sigur, au fost și cazuri de devastare și alte manifestări deplorabile, totuși, consider cu toată răspunderea că antisemitismul nu este cea mai mare problemă a evreilor din România de astăzi... Vreau să mai spun încă ceva. Acum, în relațiile cu evenimentele din Liban, noi am fost foarte atenți să nu devenim o țintă, știți, mișcările teroriste caută ținte. Slavă Domnului, până acum nu a fost nici un semn că cineva are ceva cu noi... Repet, asta nu exclude existența unor fenomene, unor manifestări nedorite".

„Am bănuit că eram în vizorul Securității, dar abia acum am aflat că am fost urmărit"

În continuare, invitatul a răspuns la întrebările ascultătorilor. Astfel, Constantin Mircescu, declarându-se „un mare admirator al țării și poporului *dumneavoastră*", *a întrebat despre cauzele suferințelor poporului* evreu, de-a lungul istoriei și în prezent. Președintele F.C.E.R. a arătat: „Este foarte greu să dai un răspuns la întrebarea «de ce». El are multe conotații, economice, religioase, de natură umană și de trăsături ale individiului, de invidie, de ură... Pe de altă parte, dacă ar fi, din punct de vedere religios, există scris că Israel este poporul ales al lui Dumnezeu. Una dintre teorii este că Dumnezeu te încearcă, te provoacă să ai cele mai exemplare comportamente... Cert este că în multe, cele mai multe cazuri, e vorba de prejudecăți. Este vorba de manipulare și, în orice caz, foarte greu putem da vina pe evrei, că sunt cauza unui lucru rău sau mai puțin rău în societate... De ce se ridică la scară națională această ură împotriva evreilor sau încercarea de a da întotdeauna ultim vinovat evreul, nu pot să vă spun. Cu sinceritate, vă mărturisesc că nu-mi pare rău că sunt evreu, chiar dacă uneori trebuie să îmi asum și să preiau lucruri nemeritate de poporul din care fac parte".

La întrebările ascultătorului Marin Timischi, despre „deosebirea dintre antisionism și antisemitism și despre evoluția evenimentelor din Orientul Mijlociu prin prisma conflictului arabo-israelian și aplanarea lor în contextul naționalismului arab", dr. Aurel Vainer a spus: „Problemele sunt așa: deci, antisemitismul, din păcate, de foarte multă vreme a devenit egal cu antievreismul, anti-poporul lui Israel... E cert că și arabii sunt semiți. Să nu credeți că toată lumea îi iubește pe semiții arabi. Sionismul este, de fapt, această dorință ancestrală a evreilor din întreaga lume - este ca un angajament față de Dumnezeu - ca anul viitor să mă aflu în Ierusalim... Ei bine, la noi, la evrei, este o bătălie seculară de a avea din nou o patrie. Această patrie a redevenit, din 1948, cu multe elemente de prezență permanentă a evreilor pe teritoriul numit cândva Palestina, Statul Israel. Dacă îl luăm pe președintele iranian, care zice că Israelul trebuie șters de pe fața pământului, sigur că Dumnezeu nu va face voința lui. Dar important este că se deplasează acum antisemitismul către antisionism sau și, mai clar, către antiisraelianism... În ce privește conflictul israeliano-libanez... aici sunt interesele unor puteri care au transformat această țară atât de înfloritoare cândva, Libanul, într-un front de luptă, introducând elementul palestinian, iar acum aceste milităii Hezbollah, tot o grupare teroristă, care mențin această flacără a urii, a violenței, a războiului până la urmă, sub o influență mai depărtată sau mai puțin depărtată, după cum se înscrie frecvent, Siria și Iranul. Adică, cumva, lucrurile se *află în niște planuri strategice mai complexe, dar oricum, a fi* locuitor al Israelului în partea sa de nord este o mare greutate, iar astăzi câteva sute de mii s-au refugiat de acolo și sunt în alte părți din Israel. Eu văd că nu este o problemă de fond, ci o problemă politică, foarte mult sub influența conjuncturilor. Sper, sincer, că va veni vremea când va exista pacea în acea parte a lumii și, dacă oamenii de bună credință vor acționa în această direcție, se va ajunge la acest lucru".

La întrebarea ascultătorului Cornel Mureșan: „L-ați răstignit pe cel ce v-a ales și v-a lăsat pacea lui vouă. Când va fi pace acolo?", președintele F.C.E.R. a spus: „Eu aș dori mâine să fie pace și cred că ne îndreptăm spre o pace. În orice caz, spre oprirea de sânge ne îndreptăm, sper eu, foarte repede".

(Realizat pe baza materialului transmis de RADOR)

Reprezentanți ai F.C.E.R. la Simpozionul Internațional „NEOUMANISMUL ȘI DIALOGUL INTERCULTURAL"

Simpozionul Internațional „Neoumanismul și dialogul intercultural" (ediția a II-a) a fost organizat, între 17-20 iulie a.c., de Uniunea Italienilor în colaborare cu Liga Albanezilor și Uniunea Polonezilor din România, „Dom Polski". Manifestarea a fost inclusă în programul Școlii de Vară a Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava, sub egida Guvernului României și a Departamentului pentru Relații Interetnice. Au participat oameni de cultură, scriitori, reprezentanți ai minorităților naționale din țară, din Italia și Polonia. Din partea F.C.E.R., a luat parte dr. **Hary Kuller**, care a prezentat comunicarea „Iudaism și neoumanism", care s-a bucurat de mult interes și aprecieri din partea auditoriului. Notabilă - seara de poezie din cadrul Simpozionului, în care au recitat din poeziile lor E.S. **Daniele Mancini**, ambasadorul Italiei în România, deputat **Oana Manolescu**, oaspeți din Polonia și Italia: **Andrzej Sulikowski, Woicich Kubyba, Bruno Labate, Manlio Bichiri, Marcelo Croce, Claudio Sciaraffa**.

Vizitele la obiective istorice incluse în patrimoniul UNESCO din județul Suceava, cuprinse în programul Simpozionului, au prilejuit referentului de specialitate JOINT al Comunității din Rădăuți, prof. **Tania Grinberg**, să invite participanții să viziteze Templul din Rădăuți. Gazda a oferit explicații și a răspuns competent la întrebările oaspeților referitoare la istoria, tradițiile, sărbătorile poporului evreu. Au fost cumpărate cărți apărute în *Editura Hasefer*.

Coresp. prof. IOANA GROSARU și prof. TANIA GRINBERG

Seminarul de Iudaism și Istoria Evreilor și alte manifestări din vila de la Cristian

În numărul vitor al revistei, vom consacra o ediție specială taberelor de copii, adolescenți și tineret, realizate anual, la Cristian, de Sectorul de Educație al F.C.E.R. Mărturiile scrise ale participanților și entuziasmul pe care l-am putut zări la întoarcerea de la evenimentele atât de așteptate ale verii ne-au convins că este important să consemnăm care este secretul reușitei acestor manifestări.

Notificare a Statului Olandez

4 APRILIE 2007: data finală pentru depunerea cererilor de restituire

„Bunuri culturale și al doilea război mondial"

După eliberarea Țărilor de Jos, în 1945, multe opere de artă care fuseseră confiscate sau achiziționate de forțele germane de ocupație au fost aduse înapoi în Olanda. Aceste lucrări au intrat în custodia statului olandez, formând așa-numita „colecție NK" (numită astfel după SNK - *Stichting Nederlands Kunstbezit* - Fundația Olandeză a Colecțiilor de Artă). Colecția NK cuprinde 4.217 opere de artă. Proprietarii unora dintre ele erau evrei.

Începând din 2001, Olanda a aplicat o politică liberală de restituire a bunurilor culturale din colecția NK, bunuri pierdute de proprietari în timpul celui de-al doilea război mondial, dacă aceștia făceau parte dintr-un grup persecutat.

Comisia de restituire (*Adviescommissie restitutieverzoeken cultuurgoederen en Tweede Wereldoorlog*) îl consiliază pe Secretarul de Stat pentru Educație, Cultură și Știință asupra cererilor individuale de restituire postbelică a bunurilor culturale aflate în prezent în custodia statului olandez.

În cadrul politicii liberale de restituire, cererile scrise pentru restituire pot fi depuse nu mai târziu de 4 APRILIE 2007. Sunteți rugați să trimiteți cererea de restituire (inclusiv motivarea cererii dvs.) la:

Ministry of Education, Culture and Science
Attn State Secretary for Culture
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
The Netherlands

O informare cuprinzând mai multe detalii poate fi găsită pe *website*-ul Ambasadei Regatului Țărilor de Jos la București: *www.olanda.ro*. *Site*-ul indică, de asemenea, persoana de contact în cazul în care aveți întrebări.

Informații suplimentare despre politica de restituire aplicată de statul olandez, despre Comisia de Restituire și despre depunerea cererilor, ca și informații detaliate despre obiectele aflate în colecția NK, sunt disponibile, în limbile engleză și olandeză, la următoarele adrese de Internet: • *www.minocw.nl* • *www.restitutiecommissie.nl* • *www.herkomstgezocht.nl* sau • *www.originsunknown.org*.

Notification by the State of the Netherlands

4 APRIL 2007: final closing date for restitution applications

"Cultural objects and the Second World War"

Following the liberation of the Netherlands in 1945, many works of art that had been confiscated or purchased by the German occupying forces were brought back to the Netherlands. These works came into the custody of the State of the Netherlands and formed the "NK collection" (named after the SNK, *Stichting Nederlands Kunstbezit*). The NK collection consists of 4,217 works of art. In some cases the owners were Jewish.

Since 2001, the Netherlands has pursued a liberalised restitution policy for cultural objects from the NK collection that, as a result of the Second World War, were involuntarily lost by the then owners, provided they belonged to a persecuted group.

The Restitutions Committee (*Adviescommissie restitutieverzoeken cultuurgoederen en Tweede Wereldoorlog*) advises the State Secretary for Education, Culture and Science on individual applications for the post-war restitution of cultural objects that are currently in the custody of the State of the Netherlands.

Under the liberalised restitution policy, written applications for restitution may be submitted no later than 4 APRIL 2007. Please send your application (including the grounds for your request) to the:

Ministry of Education, Culture and Science
Attn State Secretary for Culture
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
The Netherlands

A short fact sheet with further details can be found on the website of the Royal Netherlands Embassy in Bucharest (*www.olanda.ro*). The site also indicates who you can contact if you have any questions.

Additional information on Dutch restitution policy, the Restitutions Committee and the submission of claims, as well as specific information on the objects in the NK collection, is available in Dutch and English on the following websites: • *www.minocw.nl* • *www.restitutiecommissie.nl* • *www.herkomstgezocht.nl* or • *www.originsunknown.org*.

Oaspetele nostru: savantul şi terapeutul social prof. univ. dr. ELIOT SOREL

Cea dintâi „universitate“: anii copilăriei în târgul Fălticenilor

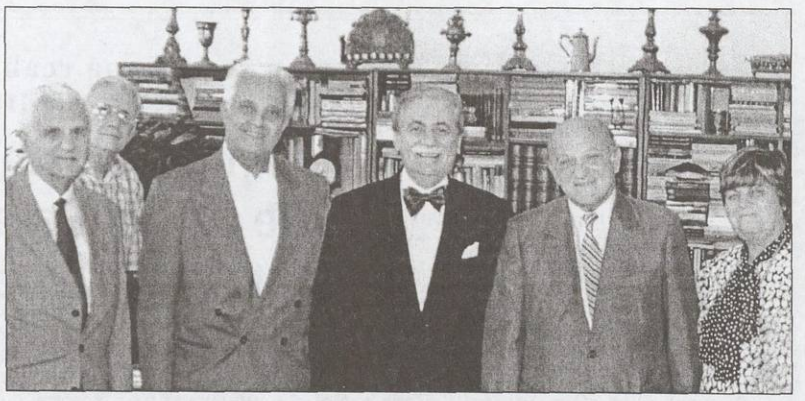

De câte ori revine în România natală, primul drum al doctorului *Eliot Sorel* este la Comunitate. Gestul nu e nici formal, nici conjunctural. Cunoscutul om de ştiinţă de azi, stabilit în S.U.A., promotor al bunelor relaţii între ţara de adopţie şi ţara de baştină, a văzut lumina zilei şi a crescut într-un *stetl* din Moldova de Sus. Un târg cu cireşi, meri, pruni, cu bunicul urcând la stână, cu toamne în care *şamesul* sinagogii striga, bătând în ferestre, când se crăpa de ziuă: „*Ştei̦t of, Slihâs!*“ - „Treziţi-vă, încep rugile de Slihot!“, cu zile de iarmaroc şi hore, cu studiul *Mişnei* şi al *Ghemarei*, paralel cu orele de şcoală (laică) printre colegi români, greci, evrei din Fălticeni; căci despre acest colţ de lume este vorba. Un univers formativ în care, înainte de a-l conceptualiza, copilul de atunci a practicat, firesc, ecumenismul, înţelegând că prietenia nu are frontiere etnice, confesionale. Tot în anii copilăriei, a trăit şi traumele legislaţiei rasiale, ceea ce i-a determinat dorinţa de găsi formule de stopare a iraţionalului descătuşat, alegând să fie medic psihiatru. Din nefericire, ura, violenţa nu au dispărut. Secolul XXI a debutat cu expresii de mare intensitate ale terorii: New York, Madrid, Londra... Cu a doua intifadă în Israel.

România – un popas de suflet, într-un moment tensionat

Chiar această întâlnire a profesorului Sorel cu conducerea F.C.E.R. a avut loc pe un fond foarte tensionat. Israelul a fost silit să-şi apere dreptul la existenţă cu arma în mână, să facă faţă provocărilor declanşate de organizaţiile islamice radicale „Hamas“ şi „Hezbollah“, sprijinite de Siria şi Iran, care-i urmăresc distrugerea. Un conflict care afectează pe fiecare evreu, oriunde trăieşte. „Chiar azi am transmis mesaje de solidaritate preşedintelui şi primului ministru israelian“, a spus preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*. „Este o situaţie dramatică, gravă şi cred că este nevoie de ajutorul marilor puteri ale lumii pentru ieşirea din criză“, a opinat profesorul Sorel, care a urmărit dramatica evoluţie a evenimentelor şi în calitate de preşedinte fondator al Departamentului de rezolvare şi management al conflictelor familiale, comunitare, naţionale şi internaţionale din cadrul Organizaţiei Mondiale de Psihiatrie (O.M.P.). A venit în România de la Istanbul, unde a participat la un Congres Internaţional al O.M.P., la care a prezidat lucrările sesiunii „Drepturile pacienţilor şi etica profesională în medicină şi psihiatrie“. Cu tot programul foarte încărcat al unei vizite-fulger, şi-a făcut timp să vină la Federaţie, să-i cunoască problemele la zi.

*

Realizări, proiecte, provocări

A fost pus în temă de preşedintele Federaţiei, dr. *Aurel Vainer*, cu alegerile de la Congresul F.C.E.R. din toamna trecută, în urma cărora a fost votată, în mod democratic, conducerea actuală: 36 de membri ai Consiliului de conducere, preşedintele, vicepreşedintele, secretarul general. Aceştia din urmă - ing. *Paul Schwartz* şi ing. *Albert Kupferberg* - au fost prezenţi la întâlnire, alături de av. *Iulian Sorin*, consilierul preşedintelui, şi dr. *Irina Cajal*, membră în Comitetul Director al Federaţiei. Dr. *Aurel Vainer* a sintetizat principalele *realizări*: ● adoptarea noului Statut, care funcţionează cu regim de regulament, în aşteptarea promulgării Legii Minorităţilor Naţionale şi a Legii Libertăţii Religioase şi a Cultelor ● activitatea nou înfiinţatelor Comisii de combatere a antisemitismului şi negaţionismului, de cultură iudaică ● dezvoltarea Departamentului de Identitate Iudaică pentru tineret şi generaţia de mijloc (notabil - Seminarul „Lumea lui Elie Wiesel, ieri şi azi“) ● dezvoltarea relaţiilor internaţionale, cu două momente de referinţă: pentru prima oară, o reuniune a Board-ului Congresului Evreiesc European, la Bucureşti, şi semnarea Acordului între F.C.E.R. şi American Jewish Committee. „Intenţionăm să procedăm la fel cu organizaţiile evreieşti din Republica Moldova, Ungaria, Cehia, Slovacia ş.a.“ - a specificat vorbitorul, ca uvertură a *proiectelor*: ● Programul privind măsurile de eficientizare şi diversificare a Căminului-Spital „Amalia şi Şef Rabin dr. Moses Rosen“ ● Festivalul „Euroiudaica“ de la Sibiu, când, în 2007, oraşul va fi declarat capitală culturală europeană. „Sperăm să vină evrei din diferite colţuri ale Europei la festivalul pe care vrem să-l organizăm cu sprijinul statului român şi cu suportul financiar al organizaţiilor evreieşti europene“, a adăugat domnia-sa. Dr. *Aurel Vainer* a accentuat asupra altor câteva proiecte însemnate: ● Programul privind conservarea patrimoniului cultural iudaic, a sinagogilor şi cimitirelor, care „implică un mare sprijin financiar internaţional“ ● utilizarea cât mai eficientă a patrimoniului imobiliar şi mobiliar al F.C.E.R. S-a discutat şi despre manifestările antisemite din ultima vreme, contrapunctate de sprijinul Guvernului României, în organizarea comemorării a 65 de ani de la pogromul din Iaşi, de demontarea statuii lui Antonescu din incinta Bisericii de la Bariera Vergului. Totuşi, în pofida legii care penalizează activitatea organizaţiilor cu caracter fascist, rasist, xenofob şi cultul persoanelor care se fac vinovate de crime împotriva omenirii, nu s-au luat încă măsuri concrete faţă de negaţionistii Holocaustului. Rolul Consiliului Minorităţilor Naţionale este diminuat faţă de anii precedenţi. Ne zbatem în dificultăţi economice mărite şi datorită reducerii contribuţiei JOINT la bugetul Federaţiei. Au fost principalele completări făcute de av. *Iulian Sorin*. Costurile din ce în ce mai ridicate ale existenţei de zi cu zi şi problema medicamentelor, unele mai scumpe ca în Occident, cu care se confruntă pensionarii, alcătuind majoritatea populaţiei evreieşti din ţară, au fost temele supuse discuţiei de ing. *Paul Schwartz*. Un tur de orizont privind situaţia în comunităţi, cu evidenţierea câtorva - Oradea, Timişoara, Arad, Cluj - care au o activitate comunitară susţinută, a fost întreprins de ing. *Albert Kupferberg*.

*

Nevoia unui nou sistem managerial

Cu modul constructiv de gândire care-l caracterizează, oaspetele a schiţat un plan de contraofensivă la problemele ridicate, printr-o întâlnire la vârf a reprezentanţilor Federaţiei cu reprezentanţi ai JOINT, ai Statului Israel, S.U.A., U.E., ai Guvernului României, la care să se discute despre asistenţă tehnică şi un nou sistem managerial, rapid pus în aplicare. La salvarea patrimoniului cultural evreiesc - sinagogi, cimitire - să fie implicaţi atât oameni ai religiei cât şi din domeniile afacerilor şi politicii. Una dintre soluţii ar fi, în cazul sinagogilor care nu mai funcţionează, transformarea lor în centre culturale ecumenice, cu respectarea sărbătorilor iudaice. „Există sinagogi, cum este cea din Iaşi şi Sinagoga de lemn din Piatra Neamţ ş.a., care sunt înscrise pe lista monumentelor istorice şi ar putea fi preluate de U.N.E.S.C.O.“, a adăugat av. *Iulian Sorin*. Ar fi binevenită „o evidenţă a evreilor originari din România care trăiesc în S.U.A, potenţiali donatori pentru salvarea patrimoniului cultural evreiesc“, a susţinut ing. *Paul Schwartz*. Salutar a fost modul în care o fostă sinagogă din Cluj a fost transformată în Centru de iudaistică de pe lângă Universitatea „Babeş Bolyai“, a menţionat dr. *Aurel Vainer*. Referindu-se la Institutul Cultural „Iudaica - Moses Gaster“, prof. *Eliot Sorel* a propus ca, printre membrii de onoare *post mortem* ai Institutului să figureze şi Iacob Levi Moreno, evreu român stabilit în S.U.A., inventatorul psihodramei, având discipoli pe toate continentele.

Dr. *Eliot Sorel* se află în România, ca profesor-invitat la cea de-a patra etapă a iniţiativei celor mai buni studenţi din diferite părţi ale lumii pentru proiecte de colaborare virtuală şi reală, benefice studiilor lor. Prima etapă a avut loc în noiembrie 2005, la Universitatea Harvard; a doua - la San Francisco; a treia - la Londra; a patra - la Bucureşti; a cincea - se va desfăşura la Washington.

- Agenda dimineţii de azi?

- Patru întâlniri: cu E.S. *Nicholas Taubman*, ambasadorul S.U.A. în România; cu directorul general al Institutului Naţional de Cercetări şi Dezvoltare a Sănătăţii, dr. *Florin Sologiuc*; cu directorul Casei Naţionale de Asigurări de Sănătate, dr. *Vlădescu*; cu prof. univ. dr. *Virgil Păunescu*, consilier prezidenţial în probleme de sănătate.

- Şi de mâine?

- Două întâlniri, la Londra: cu preşedintele Fundaţiei Familiei Raţiu, *Nicolae Raţiu*; cu preşedintele Fundaţiei „Mihai Eminescu“, *Jessica Douglas-Home*, fundaţie al cărui preşedinte de onoare este Prinţul *Charles de Wales*, care susţine proiectul renovării, menţinerii şi reconstrucţiei satelor secuieşti şi săseşti din Transilvania.

Cum ar putea încolţi „seminţele păcii“?

- O caracterizare a conflictului actual dintre Israel şi forţele care vor să-l distrugă.

- Este o recrudescenţă a unui conflict vechi. Ceea ce mă doare mai mult este că, la ora actuală, nu-i întrevăd o soluţie. Mă doare că războiul traumatizează într-un mod aparte copiii. Rămân cicatrice sufleteşti pentru toată viaţa. Acum şase ani, un ziarist american a iniţiat un grup, intitulat „Seminţele păcii“, care organiza tabere de vară la care participau copii israelieni şi palestinieni: se jucau împreună, făceau sport împreună, deveneau prieteni. În 2000, am participat la o întâlnire, care se chema „Cum predăm istoria copiilor noştri“. Invitaţi erau profesori universitari, de liceu, învăţători israelieni şi palestinieni. Aveam speranţe. Apoi a survenit a doua Intifadă. Nu cred că puterile locale vor putea rezolva acest conflict. Avem nevoie de oameni de bună credinţă, dintre puternicii lumii, care să găsească o soluţie pozitivă, echitabilă, ecumenică.

*

Dr. Eliot Sorel este un mare chetuitor de energie umană, dar cui îi este frică să se cheltuiască se usucă. Să fii de folos celor care au nevoie de tine înseamnă să te reîncarci cu viaţă.

IULIA DELEANU

Cain, orbecăind în întunericul eternităţii

Urmare din pag. 1

va mai apărea vreodată -, cu referirea-speranţă la „evreii noştri“ lângă care am trăit zeci şi sute de ani... Dar nu l-am acuzat pe autor, nu ne este prieten, nu ne-a fost niciodată, şi ne-a plăcut să credem că poate s-o fi gândit, întrebându-se „unde mai sunt evreii de altădată“, la milioanele de evrei dispăruţi în răstimpul celui de-al doilea război mondial şi la atâtea sute de mii de morţi, de fraţi şi surori, părinţi şi copii, trimişi de pe meleagurile noastre în deportări fără speranţă, cu moartea aşteptându-i la fiecare pas... Sau poate să se fi gândit autorul şi la atâtea sute de mii de evrei care au făcut Alia, au construit şi apărat Israelul, cei mai mulţi dintre ei căzuţi pe atâtea câmpuri de luptă, precum căzuseră, până în 1919, pe fronturile Reîntregirii României Mari... (Am şi hotărât să-i rememorăm în paginile „Realităţii“ noastre, aşa cum îi cunoscuse regretatul Rabin Niemirower şi a scris despre ei într-un articol de Roş Haşana închinat anului 1920, primul din seria celor care au urmat primului război mondial).

Fără autorul de azi al lungului serial „Unde sunt evreii de altădată?“, nu ne-am fi reamintit că lupii, care-şi merită numele, nu-şi schimbă nici părul, nici năravul şi că acelaşi autor nu se gândise, în fapt, şi nu l-au interesat niciodată real morţii noştri căzuţi de atâtea ori întru apărarea fruntariilor ţării... Autorul serialului, mult mai simplu, ar fi dorit să afle dacă n-ar putea regăsi, pe undeva, evrei de altădată, poate încă în viaţă, şi care ar fi putut să-i confirme, după 65 de ani de la pogromul din iunie 1941 şi la peste 60 de ani de la terminarea războiului... că Holocaustul... n-a existat şi că evreii n-au fost ucişi în Transnistria, în anii regimului Antonescu... După cum complexul negaţionist pe care-l practică de ani şi ani de zile s-ar întemeia pe realităţile unei lumi în care n-au existat legislaţii antisemite, nici pogromuri şi nici fărădelegi, toate documentele, toate cărţile şi toate rememorările celor întorşi din lagărele morţii n-ar fi decât o imensă minciună şi s-ar întemeia pe un imens neadevăr: Holocaustul n-a existat, iar tot ceea ce s-a aflat despre acei ani ai urgiei antonesciene n-ar fi decât o fantasmagorie enormă, înscenată de urmaşii celor care n-au murit, n-au suferit şi nu-şi propun decât să condamne în faţa istoriei o uriaşă armată de oameni nevinovaţi. „Unde sunt evreii de altădată“ ar fi, în această interpretare negaţionistă, doar un mod provocator de a afla fie şi un singur evreu, dispus să depună mărturie că evreii n-au suferit niciodată, n-au fost persecutaţi, n-au fost ucişi.

În disperarea lui, acest cadru didactic, universitar, nu aflase nimic, până azi, nici despre terorism, atentate şi atâtea războaie antiisraeliene care au secerat sute şi mii de vieţi... Nu aflase nimic nici de ultimele 32 de zile de luptă, n-avusese nicăieri şi nicicând un evreu apropiat care să-i fi vorbit vreodată, fie şi un singur cuvânt, despre Holocaust; nu văzuse nici filme (evident, inventate, manipulări perfide), nu citise nici cărţi, nici vreun studiu documentar despre uciderea, în acei ani ai războiului, a şase milioane de evrei. Evident, antisemitul la care ne referim, negaţionistul total, nu-i un antisemit oarecare, ci un fanatic capabil de o ură necruţătoare, un om care, dacă ar vedea cu ochii minţii pe cei ucişi chiar sub fereastra lui, ar fi în stare să jure că autorii acelor crime ar fi fost tot evrei... A şi făcut-o, de altfel...

Paul Grigoriu îl întrebase pe Vainer dacă mai există, uneori, şi manifestări antisemite... Dar antisemiţi de felul celor descrişi anterior poate că nu mai sunt, poate că autorul serialului de care am amintit ar fi ultimul în viaţă, dar, din păcate, negaţionismul lui a născut, la rândul său, monştri, chiar dacă ne par uneori simple fantasme ale unei aberaţii morale, care rezistă bunei credinţe şi legilor, în pofida legilor şi însuşi bunului Dumnezeu. Desigur, ar fi simplu să spunem că ura şi încrâncenările lor le lăsăm în seama judecăţii divine.

Întrebându-l, însă, cândva pe Marele Rabin Hacohen de ce biblicul Cain nu a fost judecat pe măsura vinovăţiei sale, Dumnezeu făcându-i doar un semn pe frunte, atât cât să-l putem recunoaşte, scopul urmărit a fost tocmai acesta: să nu uităm niciodată că asemenea Caini există, că trăiesc printre noi... şi să afle toţi Cainii care mai sunt printre noi de veşnica noastră neiertare pentru crime şi fărădelegi... Şi să-i acuzăm peste timp pentru toate fărădelegile, în numele dreptului suveran de a fi urmaşii lui Abel.

(Pt. conf. DOREL DORIAN)

CRONICA ANTISEMITISMULUI

La un secol după reabilitarea căpitanului ALFRED DREYFUS

Antisemitismul este din nou prezent în viaţa socială franceză

La un secol după ce căpitanul Alfred Dreyfus - acuzat de trădare în favoarea Germaniei, deoarece era evreu - a reuşit să-şi obţină reabilitarea, în Franţa se manifestă din nou diferite forme de antisemitism. Procesul lui Alfred Dreyfus, originar din Alsacia, care vorbea atât germana, cât şi franceza, a împărţit societatea franceză în două. Pe de o parte, tabăra liberalilor, care l-au considerat nevinovat şi, în frunte cu scriitorul Emile Zola, au dus o vastă campanie pentru ca adevărul să iasă la iveală, pe de altă parte, conservatorii, monarhiştii antisemiţi. Dar procesul a avut şi un efect „colateral" istoric pentru poporul evreu - a determinat lansarea mişcării sioniste de către Theodor Herzl, care a participat ca ziarist la degradarea căpitanului. Herzl şi-a dat seama că falsa acuzaţie împotriva militarului francez s-a datorat originii sale evreieşti, de aceea, el a ajuns la concluzia că evreii se vor bucura cu adevărat de drepturi numai în propria ţară.

La ceremonia de comemorare a reabilitării, desfăşurată la Paris, la Şcoala Militară, locul unde Dreyfus a fost degradat, a participat şi preşedintele Jacques Chirac. Prin prezenţa lui, el a dorit să confere o mai mare pondere luptei duse pentru combaterea antisemitismului. „A fost vorba de o eroare judiciară... Reabilitarea lui Dreyfus este o victorie pentru Republica Franceză, dar bătălia împotriva urii şi antisemitismului nu a fost câştigată încă", a spus el. Această opinie este împărtăşită de numeroşi francezi. Cei 500.000 de evrei din Franţa consideră, însă, că acum a apărut o nouă formă de antisemitism, diferită de clasica ură împotriva evreilor sau chiar de minimalizarea cinică a Holocaustului de către mulţi istoric, sociologi sau oameni politici, cum ar fi Jean Marie Le Pen. Noua formă a antisemitismului - scria, într-o corespondenţă din Paris, ziarul „The New York Times" - se concretizează acum în ura copiilor imigranţilor arabi, născuţi în Franţa, care-i consideră pe evrei duşmani. Rădăcinile acestui antisemitism îşi au originea în ostilitatea faţă de Israel din 1948, agravată de conflictul israeliano-palestinian, de situaţia de după 11 septembrie, iar acum, de războiul din Liban. Evreii din Franţa sunt consideraţi vinovaţi şi de rata înaltă a şomajului în rândul tinerilor arabi sau de origine africană. Începând din anul 2000, numărul atacurilor şi incidentelor împotriva evreilor din Franţa este în creştere, culminând cu răpirea şi asasinarea, în februarie, a tânărului evreu francez Ilan Halimi, ales drept victimă deoarece - aşa cum a declarat şeful bandei - „evreii sunt bogaţi". Cazul Halimi, afirmă mulţi evrei francezi, este un fel de „caz Dreyfus" al secolului XXI, la care ar trebui găsită o soluţie, aşa cum s-a întîmplat şi în cazul căpitanului evreu, prigonit din cauza originii sale.

Cu prilejul centenarului reabilitării lui Dreyfus, la Paris şi în alte oraşe din Franţa au fost organizate simpozioane, ceremonii oficiale şi expoziţii, una dintre ele, la Muzeul de Artă şi Istorie a Iudaismului de la Paris, în care se prezintă personalitatea lui Dreyfus şi pledoariile sale privind propria nevinovăţie. Au fost publicate sau reeditate peste 15 cărţi, legate de caz, de proces şi de efectele acestuia asupra societăţii franceze.

Nepotul şi strănepotul căpitanului, Charles şi Michel Dreyfus, nu au fost de acord cu aprecierea preşedintelui Chirac că a fost vorba de o „eroare judiciară". „Nu a fost nici o eroare judiciară, ci un complot antisemit. Suntem oarecum dezamăgiţi de discursul preşedintelui. Am crezut că Chirac va anunţa nişte măsuri viguroase pentru a îndrepta această nedreptate", au comentat cei doi.

Parlamentul European s-a pronunţat împotriva manifestărilor de ură

Într-o rezoluţie votată de Parlamentul european se cere liderilor U.E. să intensifice lupta împotriva homofobiei, islamofobiei şi antisemitismului. În textul rezoluţiei au fost menţionate asasinarea lui Ilan Halimi, tânărul evreu ucis în Franţa, precum şi atacul îndreptat împotriva Şef Rabinului Poloniei, Michael Schudrich. Parlamentul Poloniei a reacţionat, votând o contra-rezoluţie, în care se arată că a fost vorba de un caz izolat pe care societatea poloneză îl condamnă sever. De aceea, nu este cazul să se generalizeze şi să se condamne întreaga societate poloneză", a informat cotidianul „Gazeta Wyborcza".

Ucraina a închis mai multe facultăţi în care se propaga antisemitismul

Ministerul Învăţământului din Ucraina a decis desfiin-ţarea a şapte facultărţi din cadrul universităţii private MAUP din Kiev, care propagau antisemitismul, publicând articole denigratoare la adresa evreilor şi organizând conferinţe la care invită antisemiţi notorii.

„Este un important pas înainte şi sperăm că este începutul unor măsuri luate împotriva principalilor animatori ai activităţii antisemite din Ucraina", a declarat Mark Levin, director executiv al NCSJ, organizaţie care apără interesele evreilor din Rusia, Ucraina, ţările baltice şi din Asia.

Potrivit organizaţiilor evreieşti internaţionale

Războiul din Liban a declanşat un nou val de antisemitism în lume

Conflictul dintre Israel şi Hezbollah a dus la declanşarea unor noi manifestări antisemite în lume. Astfel, în iulie, s-a înregistrat un atac împotriva unei sinagogi din Australia, vandalizarea unor sinagogi şi afaceri ale evreilor în Miami şi împuşcături soldate cu morţi în clădirea Federaţiei Evreieşti din Seattle. În august, au fost lansate cocteiluri Molotov şi pietre asupra unei sinagogi din Brazilia, a fost distrusă o Menoră într-o capelă evreiască lângă Los Angeles şi au fost atacate 20 de magazine evreieşti la Roma. Manifestări antievreieşti s-au înregistrat într-o mai mare măsură în Europa, în Marea Britanie numărul incidentelor antisemite ajungând în iulie la 90, comparativ cu 20-30 în perioada dinaintea războiului. Aici antiisraelismul se combină cu antisemitismul, au declarat reprezentanţii Community Security Trust, care monitorizează securitatea evreilor britanici.

Lideri ai Congresului Mondial Evreiesc (C.M.E.) din Europa şi S.U.A. l-au avertizat pe premierul israelian Ehud Olmert asupra pericolului intensificării fenomenelor antisemite, declanşate de conflictul din Orientul Mijlociu. Ei s-au referit, mai ales, la comunităţi evreieşti mai izolate, ca de pildă cele din America de Sud. Într-un comunicat de presă, C.M.E. a subliniat că „războiul din Liban a afectat comunităţile evreieşti din întreaga lume. Potrivit datelor adunate în ultimele săptămâni de către filialele Congresului, a avut loc o deteriorare drastică a securităţii numeroaselor comunităţi evreieşti mici de pretutindeni. Lideri ai comunităţilor evreieşti au alertat recent conducerea C.M.E. asupra unui nou val de incidente antisemite pe glob - se arată în comunicat. Israel Singer, preşedintele Consiliului politic al Congresului, a spus că organizaţia este deosebit de îngrijorată de situaţia din Venezuela, datorită comentariilor antisemite ale preşedintelui Hugo Chavez. În acest context, Israel Vizer, fost şef al serviciilor secrete din această ţară, sub preşedinţia lui Rafael Calder, a atras atenţia că antisemitismul în Venezuela se va intensifica în cazul realegerii lui Chavez ca preşedinte în octombrie. Alte comunităţi evreieşti mai mici, din Ucraina, Elveţia şi Belgia, şi-au manifestat, de asemenea, sentimente de nesiguranţă.

Într-o scrisoare adresată lui Mel Gibson

Regizorul STEVEN SPIELBERG condamnă poziţia antievreiască a colegului său

După ce a proferat injurii la adresa marilor cineaşti evrei, în timp ce poliţia îl arestase pentru conducere în stare de ebrietate, regizorul Mel Gibson şi-a cerut scuze pentru atitudinea sa.

Reacţionând la demersul colegului său, Steven Spielberg i-a adresat o scrisoare deschisă de condamnare, din care redăm extrase.

„Sunt unul dintre evreii care nu vă acceptă scuzele - scrie Spielberg. Nu accept, deoarece aţi scuipat pe mormintele unor oameni ca Goldwyn, Warner, Mayer, Cohn, Fox, Thalberg, Selznick, Zukor şi mii de alţi evrei, aflaţi încă în viaţă sau decedaţi, care au făcut posibilă cariera dvs. chestionabilă... Sunteţi un om demn de dispreţ, unul dintre cei care nici măcar nu-şi dă seama că a muşcat de nenumărate ori mâna care i-a dat să mănânce. Orice aţi spune astăzi, nu va modifica teoriile dvs. susţinute de multă vreme despre poporul evreu... Adevărul este că sunteţi un antisemit de cea mai proastă calitate, care nu s-a căit niciodată şi încercarea dvs. lipsită de conţinut valorează mai puţin decât preţul paharului de băutură pe care-l veţi consuma cât de curând... Bineînţeles, dacă am greşit, puteţi începe să donaţi un milion de dolari Statului Israel care are acum mare nevoie de ajutoare. Cu certitudine, este un preţ prea mic de relaţie publică pentru o persoană de rangul dvs. care «îi cinsteşte pe toţi copiii Domnului»".

Apelul unui român de rând

„Cumpăraţi sau răscumpăraţi pe evreii vânduţi în perioada comunismului"

Cu puţin timp în urmă, ne-a contactat dl *Sorin Cardy*, cetăţean elveţian de origine română. Dezamăgit de dictatura ceauşistă, el a reuşit, după trei încercări, să fugă din România şi s-a stabilit în Elveţia, de unde dorul de ţară l-a făcut să revină, după 1989. Observator atent şi obiectiv a ceea ce se întâmplă aici în viaţa politică şi socială, Sorin Cardy a fost şocat de opiniile pe care le-a auzit despre evrei, formulate atât de diferite cunoştinţe sau vecini de la Snagov, unde s-a stabilit, cât şi în *talk-show*-urile de la posturile de televiziune, care, după părerea lui, dau dovadă de lipsă de informare, necunoaşterea realităţii sau reavoinţă. Atât în lunga convorbire pe care am avut-o cu el, cât şi într-o scrisoare pe care a intenţionat s-o adreseze postului de televiziune OTV, domnia-sa ne-a împărtăşit punctul său de vedere în ce priveşte problema evreilor şi antisemitismul din România. Publicăm extrase din textul pe care ni l-a trimis şi care reflectă cu exactitate tot ceea ce ne-a relatat „pe viu". După ce precizează: *„Nu sunt evreu şi nu am nici măcar rude prin alianţă care să fie evrei"*, Sorin Cardy arată: *„Am vizitat Israelul de două ori şi vă confirm că această ţară minunată... este de fapt Biblia deschisă! Tuturor celor care selecţionează cu râvnă nume de răsunet negativ dintre etnicii evrei din nomenclatura sovietică, şi mai aproape de noi, din cea de la începuturile dictaturii comuniste din România (Ana Pauker, de exemplu), pot să le spun că uită în mod voit de miile de evrei care au căzut şi ei victime ale comunismului şi chiar au luptat contra lui. După secole de prigoană în Europa, era inevitabil ca unii dintre evrei să sucombe în faţa propagandei comuniste care, aparent, îi apăra. Oameni buni şi majoritar ortodocşi, cum spune Biserica: aţi uitat că Iisus a fost evreu?! Eu nu sunt evreu şi vă vorbesc acum numai din experienţa mea... Am vizitat prima dată Israelul în 1995... Am trăit senzaţia, pe care mi-au mai spus-o şi alţi vizitatori, că mă aflu acasă, într-un peisaj mai exotic. Totul era familiar!... Poate că ar trebui să numim Israelul «mica Românie»... Am întâlnit familii de evrei, plecate din România înainte de război şi care vorbesc acasă numai limba română! Români din România: nu veţi şti niciodată câţi evrei, cât de mulţi evrei din Israel au amare nostalgii, sau cuvântul acela unic românesc - DOR, care pentru ei rămâne România....*

Dincolo de aspectele cu profundă încărcătură sentimentală, mai e ceva esenţial: gradul înalt de instruire şi cultură al poporului evreu! Pentru numele lui Dumnezeu, un apel către cei care denigrează minuscula comunitate evreiască din România şi pe evrei, în general: chiar v-a luat Dumnezeu minţile în asemenea hal, fie că sunteţi oameni simpli şi interveniţi sub acoperire de anonimat, fie că sunteţi prezenţi în emisiune, nu faceţi nimic pentru a contrazice afirmaţiile stupide şi răutăţile gratuite la adresa evreilor! Români, n-o s-o duceţi mai bine dacă moare şi capra vecinului! Proverbul spune: «Dacă nu ai bătrâni, să-i cumperi». Eu vă spun: cumpăraţi sau răscumpăraţi pe evreii vânduţi în perioada comunistă".

Sorin Cardy îi critică pe cei care dau vina pe evrei pentru toate relele din România şi vorbeşte despre experienţele negative pe care le-a avut în România, cu românii.

„Revenind la evrei - scrie domnia-sa la sfârşitul scrisorii -, *aş vrea să mai spun că românii n-au ştiut niciodată îndeajuns cât de mult au ajutat aceştia România; ar trebui să ne povestească poate din experienţa lor, miile de români care au lucrat sau mai lucrează în Israel... Cei care telefonează, sub acoperirea anonimatului, să spună concret când şi cum un evreu le-a adus vreun prejudiciu, şi dacă da - fiindcă se poate şi asta -, de unde rezultă că a făcut acest lucru deoarece era evreu?!... Domnule Diaconescu, când va fi să încheiaţi emisiunea, modificaţi numai un pic formula dvs. magică şi spuneţi: «Români, rămâneţi alături de noi, dar şi alături de evrei, că nici nu ştiţi ce pierdeţi»"*, şi-a încheiat scrisorea dl Sorin Cardy.

Pagină realizată de EVA GALAMBOS

IN MEMORIAM
SORIN CUNEA

Odihneşte-te, frate al nostru, în pace

De curând, l-am recitit pe Sorin Cunea, întârziind îndelung în faţa corespondenţelor pe care le-a trimis, ani la rând, publicaţiei isaeliene „Ultima oră"... şi retrăind, graţie lor, peste timp, tinereţea, visurile şi jumătăţile chiar, câteodată, de împliniri... câte au fost şi câte mai aşteaptă în superba lor haină de speranţă... Odihneşte-te, fratele meu, va fi nevoie de tine, din nou, într-o frumoasă zi.

Sorin Cunea a fost un ziarist înnăscut, nu făcut, gazetar şi, mai ales, reporter şi analist necruţător, din spiţa lui Brunea-Fox, Iosif Berman ori, mai de curând, I. Schechter sau Radu Cosaşu... Nu, nu a fost ziaristul imens al unui timp revolut, deşi multe dintre scrierile lui îşi păstrează valoarea şi în timp... A fost, însă, ziaristul preexistând în fiece evreu, în conflict, deseori, cu sine şi cu propria lume... Sorine, încearcă să rezişti prin timp şi peste timp, pentru noi, dacă nu se mai poate prin noi...

Ziarist, cum spuneam, cu har, receptiv la dramatism, la senzaţional şi umor, în stare să capteze atenţia cititorului sau ascultătorilor radio-tv, de la primele cuvinte, cu o artă aparte a seducţiei ironice şi o concizie care ştia să surprindă publicistic, şi nu arareori telegrafic, un comic de situaţie, cu un umor uşor încărcat de melancolie. În România, pe când lucra la Televiziune, i-am apreciat adesea cupletele, satira de bună calitate şi arta realizării unor scenarii de o actualitate aparte şi o spontaneitate remarcabilă. Era apreciat de realizatorii de emisiuni umoristice, de textieri, de comici recunoscuţi ai ecranului.

Emigrarea i-a fost inevitabilă (las deoparte marginalizările frecvente la care a fost supus, chiar şi un răstimp al arestării sale nedrepte). Sorin avea nevoie de o libertate permanentă şi integrală a expresiei, iar anii petrecuţi la „Europa Liberă" sau în redacţiile unor ziare şi reviste israeliene i-au sporit aprecierea, sinceritătile grave şi spontaneitatea. Era un apropiat al lui Mircea Crişan, deţinând arta relatărilor prompte care ştiau să-şi păstreze regalul de stringenţă, actualitatea şi efervescenţa spirituală, în care devenise un expert. În ultima seară la Breaza, în anii de după pensionare, l-am ascultat timp de câteva ore, înţelegând că mai deţinea şi secretul de a nu îmbătrâni, cel puţin la vedere. De ce nu i-am urmat sfaturile de autosalvare...? Vestea morţii sale îmi părea incredibilă, iar Jean Steiger, de la „Ultima oră", a avut remarcabila idee de a-i substitui necrologul cu o ultimă corespondenţă în care protagonistul era, ca de atâtea ori, Mircea Crişan. Am citit-o şi am recitit-o ca pe o ultimă scrisoare primită prin „bunăvoinţa" şi profesionalismul (a se citi generozitatea) lui Cunea. A fost *ultimul prilej* cu care Sorin Cunea îi urase maestrului Crişan... „până la 120!". Textul urării suna cam aşa: „A mai trecut un an. Iar e ziua lui Crişan! Dragă maestre, acolo pe Insula Rüngen, unde te afli la datorie, te rog să primeşti urările noastre de sănătate şi acum, la 82 de ani!". Şi parcă întrezăresc răspunsul lui Crişan: „Nici nu ştii, dragă Sorin, cât mă bucur că încă mă mai vezi precum eram cândva şi, uneori, corespondăm de-a dreptul telepatic".

*

„*De la (Mircea) Crişan citire* [titlu dat de Sorin]. De mai mulţi ani, cunoscutul comic Mircea Crişan este de găsit în fiecare vară, timp de aproape patru luni, pe Insula Rüngen, aflată în nordul Germaniei, la o aruncătură de băţ de Polonia şi de Peninsula Scandinavă. La teatrul în aer liber de pe insulă, el joacă în epopeea Störtebeker. Este numele unui erou german, un fel de Ivanhoe... Fiecare neam are câte un erou care, chipurile, ar lua de la bogaţi şi ar da la săraci. Mircea adăugase circumspect: «Cât lua şi cât dădea, asta-i altă treabă! Gestul contează!». În aceşti mulţi ani de când joacă la teatrul din nordul Germaniei, s-a schimbat atât eroul principal, cât şi ceilalţi interpreţi. Mircea este singurul care a rămas pe poziţie, deşi în august, cum am spus, împlinise 82 de ani.

Recent, la o conferinţă de presă, directorul teatrului a precizat: 50% dintre spectatorii care vin să cumpere bilete întreabă la casă: «Ăla mic şi gras joacă şi anul acesta? Ăla cu numele imposibil de pronunţat...». Şi, ca de obicei, aşa-zişii autori care scriu «epopeile» se întrec în banalităţi şi dialoguri eroice, sforăitoare, iar în materie de umor, ce să mai vorbim - ferească Dumnezeu... Astfel, în fiecare an, Mircea «colaborează» cu autorii, adăugând la textul iniţial propriile-i adăugiri esenţiale. Anul acesta, Mircea joacă rolul unui prelat care o însoţeşte pe Regina Olandei la Hamburg. Prelatul are ceva cu politicienii, aşa că...

- Politicienii şi scutecele trebuie schimbate cu regularitate; şi asta din aceleaşi motive.
- Un politician este acolo unde are el nevoie de tine.
- Sigure sunt numai impozitele şi moartea; numai că moartea nu creşte în fiecare an.
- Un politician cinstit este unul care, o dată cumpărat, l-ai cumpărat pentru totdeauna!
- Bătrâneţea zboară, atunci când ţi se ia şi ultima haină; asta după ce ţi-ai îndesat toţi banii, sperăm, în buzunarele de la pantaloni!
- Eşti unul dintre cei care, în viaţă, nu au făcut nimic... Şi asta, de regulă, prost!
- Singurul lucru gratis este moartea; dar şi ea se plăteşte cu viaţa!

- Apa a omorât mult mai multă lume decât alcoolul. Gândiţi-vă numai la potop!

- Cei care ne conduc, iubesc săracii. De aceea sunt atât de mulţi nevoiaşi.
- Bărbaţii visează să ajungă în braţele femeilor. Dar cad pe mâinile lor!
- Iubire înseamnă să dormi toată noaptea lângă un copil bolnav. Sau lângă o femeie sănătoasă.
- Bătrâneţea nu aduce întotdeauna înţelepciunea. De cele mai multe ori vine singură.
- Când eram eu tânăr, curcubeul era alb-negru. Şi Marea Moartă era uşor bolnavă.
- Vreţi să cunoaşteţi secretul longevităţii mele? Nimic mai simplu: până la 12 ani m-am ferit de femei.
- O femeie nu ştie niciodată ce-şi doreşte. Asta numai până când a văzut ce are cea mai bună prietenă a ei...".

*

Pe când, dragă Steiger, să încercăm un volum de rememorări Sorin Cunea?!

DOREL DORIAN

Câteva gânduri despre LAURENŢIU PROFETA

Dispariţia lui Laurenţiu Profeta a fost o trecere definitivă în umbra care îi întunecase, în ultimii ani, existenţa altădată intens activă. A fost unul dintre muzicienii cei mai harnici pe care i-am cunoscut: de aproape - cu mulţi ani în urmă; de la o distanţă contemplativă - în deceniile următoare. A împăcat truda creaţiei cu prezenţa de o lungă continuitate în coordonarea instituţiilor care îi ajută şi îi ocrotesc pe creatori. Atunci când orânduirea socială le permitea împlinirea acestei misiuni. La Societatea Română de Radiodifuziune s-a aflat într-o funcţie de autoritate în anii în care şi muzica trecea prin filtrele actualităţii (1948-1952). A preluat Direcţia Muzicii din Ministerul Culturii (1952-1960). Şi-a consolidat, în tot acest timp, sprijinul vocaţiei muzicale prin studiile aplicate. Terminase Conservatorul din Bucureşti, a urmat ani de perfecţionare la Conservatorul „P.I. Ceaikovski" din Moscova. Anvergura culturală, pe atunci necesară numai aceluia care aspira să şi-o însuşească, se consolidase şi prin absolvirea Facultăţii de Filosofie. Era talentat, cultivat, entuziast. Acestea la un loc - îmbrăcate cu o civilitate calmă. Era convins că va face ceva el însuşi pentru prosperitatea vieţii muzicale în România. A reuşit să fie - înconjurat de simpatii consecvente -, timp de 20 de ani, secretar al Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor (1968-1989). Omul tânăr, inteligent, capabil de reflecţie firească, trebuie să fi evoluat repede de la romantismul dogmatic al tinereţii la conştiinţa de sine a creatorului care îşi caută şi îşi alege propriile ţinte.

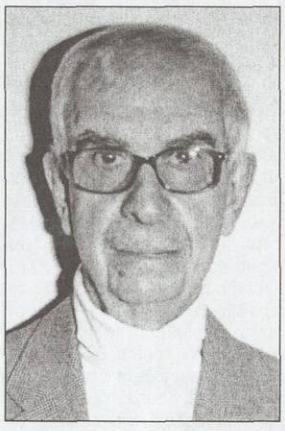

Originalitatea lui ca artist este de aflat în muzica pentru copii, în balet, operă comică, musical. Lucrări multe, interesante, surprinzătoare prin varietatea ideilor inspiratoare. I-am perceput constant ironia fină, umorul, în replică (vorbea bine!), în compoziţii, în consideraţiuni stilistice: „Toate genurile sunt bune, în afară de genul plictisitor".

Unul dintre importantele lui succese a fost baletul „Prinţ şi cerşetor", pe un libret de Ionel Hristea, după Mark Twain, în regia coregrafică semnată de Oleg Danovski (Festivalul Internaţional „George Enescu", în 1967). Am găsit un număr impresionant de cronici care apreciau „pitorescul savuros" al muzicii, viziunea barocă a jocului între real şi imaginar. A continuat să producă cu tot mai mult efect şi imaginaţie, după 1989, muzică simfonică pentru teatru în genurile care l-au consacrat, îmbinând cu abilitate şi fantezie sugestii literare din I.L. Caragiale, Ion Creangă, Tudor Arghezi, Mihai Eminescu (în musicalul radiofonic „Replici", din 1991, intuise valoarea lirică, spectaculară, poetică a evocării Veronicăi Micle alături de "Eminul" ei iubit). Pentru Teatrul Evreiesc de Stat a scris primul său musical, „Herşale" (1989), pe un libret de Aurel Storin.

ADA BRUMARU

Continuare în pag. 21

FEDERAŢIA COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

Către COMUNITATEA EVREILOR DIN ORADEA

Conducerea F.C.E.R. deplânge dispariţia celui care, decenii de-a rândul, a fost conducătorul corului din comunitatea dvs., misiune împlinită cu dăruire şi har, atrăgând binemeritate elogii din partea tuturor celor care au avut privilegiul să-l asculte.

Gheorghe Vilan z.l. rămâne în amintirea noastră un model de urmat prin devotamentul faţă de comunitate, prin reuşita de a fi făcut cunoscut în ţară şi peste hotare corul „Hakeşet".

Vă rugăm să primiţi doliul nostru lângă al dvs.

Dr. AUREL VAINER,
preşedinte

A plecat o baghetă magică şi, o dată cu ea, o mulţime de visuri...

Şocul dispariţiei lui Gheorghe Vilan, cel care a condus aproape patru decenii corul din Oradea, a lovit recent, precum un fulger, această comunitate. Acelaşi şoc l-am trăit toţi cei care i-am cunoscut vitalitatea debordantă, zâmbetul cald şi optimist, talentul şi iubirea pentru perfecţiunea gestului muzical. Cele trei generaţii care se întâlnesc în acest ansamblu de succes au rămas fără un îndrumător şi fără un părinte. Orfani de acesta, nu ştim pe ce drum o vor lua cei care şi-au exersat vocea, de câteva ori pe săptămână, alături de dirijorul care a reuşit să unească copii, tineri şi vârstnici într-o armonie cu totul specială. Niciodată mulţumit pe deplin de propriul succes dar mereu lăudând vocile coriştilor şi ocazional soliştilor, Gyuri a avut darul şi ambiţia să câştige competiţii naţionale şi internaţionale şi să realizeze, cu sprijinul preşedintelui ing. Felix Koppelmann, CD-uri cu melodiile ebraice şi idiş cântate de coriştii pe care i-a îndrumat.

Sub bagheta sa au evoluat, ani la rând, tineri talentaţi - menţionandu-i fugar doar pe talentaţii fraţi Kovari, dintre care Tibi este azi cantorul unei mari sinagogi din Canada.

Anul trecut a apărut, aşa cum consemnam şi noi, alături de ansamblul klezmer pe care l-a înfiinţat, în piesa „Şoah", pusă în scenă de Teatrul Municipal din Oradea. În montarea lui Mihai Măniuţiu, alături de Marian Râlea şi ansamblul teatrului orădean, au dat viaţă metaforei biografice realizate după scrierile lui Primo Levi. Printre visurile mărturisite ale dirijorului au fost un turneu cu această piesă, cu un deosebit succes la publicul din capitala Bihorului, şi un nou festival al corurilor evreieşti din România. Rămase în stadiul de proiect, evenimentele pe care le preconiza cel căruia i se spunea de către toţi, indiferent de vârstă, simplu, Gyuri, nu vor mai avea niciodată valoarea pe care le-ar fi conferit-o prezenţa sa. A căutat mereu să aducă ceva nou, să „reformeze" stilul, repertoriul, „vedetele" corului. Reuşita acestui lucru s-a văzut, în primul rând, la fiecare eveniment în care a fermecat oaspeţii comunităţii.

Datorită lui Gheorghe Vilan, om care a tradus atât de bine în muzică esenţa spiritului evreiesc, Comunitatea orădeană are, la ora actuală, un ansamblu coral şi o formaţie instrumentală apreciate la nivelul oraşului.

LUCIANA FRIEDMANN

Continuare în pag. 21

FEDERAŢIA COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

Către COMUNITATEA EVREILOR DIN BRĂILA

Profund îndureraţi, am aflat despre decesul celui care a fost ing. EDMOND ESRIG, preşedinte al Comunităţii dumneavoastră, pe care a condus-o, cu devotament şi competenţă, ani îndelungaţi.

Activitatea sa a fost deosebit de apreciată de către membrii comunităţii şi de către conducerea Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România.

Vă rugăm să primiţi sincere condoleanţe, asigurându-vă că-l vom păstra de-a pururi în memoria noastră.

Dr. AUREL VAINER,
preşedinte

O viaţă trăită în respect faţă de cuvântul scris

Domnul *H. Naiman* a plecat dintre noi cu aceeaşi discreţie cu care a trăit. Ori de câte ori ne întâlneam cu colegul nostru de la administraţia revistei, întreba în chip de *bună ziua*: „Când apare revista?". A fost un om modest, animat de dorinţa de a face bine semenilor. N-a fost ocolit de necazuri. Ultimii ani i-a petrecut în singurătate, fiindcă soţia lui s-a stins din viaţă înaintea sa. A avut mare respect pentru Cuvântul scris, străduindu-se să-l răspândească atât cât a avut putere s-o facă. De sărbători, venea la sinagogă rugându-se cu tot sufletul, cu toată fiinţa sa. A trăit cu demnitate, câştigându-şi preţuire şi simpatie în rândul celor care l-au cunoscut. Fie-i amintirea binecuvântată!

CĂRȚI NOI

Revenirea Șeherezadei

Poate că proza, cu bogate încrustații în vers, *Noapte bună, Săgetătorule!*, de Toma George Maiorescu, este o altă tălmăcire, în cuvânt, a celor *1001 de nopți, inspiratoare, în muzică, a „Șeherezadei"*, de Rimski-Korsakov. O povestire pe care Șeherezada n-a mai apucat s-o istorisească pentru că, crezuse ea, nu mai încăpea în *timp*. În realitate, timpul spiritual revine în curgere spiralată, indiferent de forma de civilizație în care reapare. De data aceasta, „timpul Șeherezadei" a fost urzit din fire de străveche învățătură iudaică și arabă, de Toma George Maiorescu.

Cartea este o proză inițiatică în spirit macedonskian, scrisă la parametri contemporani (rama povestirilor-în-vis este un zbor transoceanic pe ruta București - New York). Deși colecția în care a apărut, la Editura „100+1 Gramar", 2005, se cheamă „Romanul de dragoste", deși eternul feminin este una dintre constantele atractive ale cărții, este vorba, mai curând, de o parabolă filosofică despre Creație, Frumos, Liber Arbitru, înțelese în funcție de spațiul cultural în care se derulează. Autorul „se joacă" cu puterile numerelor (din texte orfo-pitagoreice, din Biblie și Coran), săpând la rădăcinile cunoașterii (complementaritatea cifrelor 4, corespunzătoare alter-ego-ului romanesc, și 6, indicând semnele celor șapte ipostaze feminine ale Perechii lui arhetipale, care „întind mâna după aceeași stea": Lucilia - fata cu arma; Lena - femeia mesteacăn; Lasthenia - atica; Mathilde - Prințesa; Cora - balerina; Fatiha - fata din Piața Sfârșitului). Cifra 7 simbolizează Liberul Arbitru. Tema renascentistă a vieții-vis este reluată pe coordonatele vocației ecumenice a scriitorului. Cine-i cunoaște pasiunea de colecționar de obiecte rare și vocația de *globe-trotter*, știe că, printre lucrurile dragi inimii sale se află și un vas din „perioada de aur" spaniolă, cu binecuvântări în ebraică și arabă, cu rabini și *mullahi înconjurându-le. Vasul vine înspre noi ca o chemare la armonie între* două lumi, azi, din nefericire, dezbinate. Este un vas-speranță, ca și cartea - plină, mai ales, de farmecul, de pitorescul poeziei arabe (parfumurile din minaretul Koutubia, ceremonialul moussemului în Oudaya, plimbarea prin Kissaria, cartierul arab al artizanilor și al micilor meseriași arabi din Casablanca ș.a.).

Noapte bună, săgetătorule! este un captivant „spectacol al lumii", în care se întâlnesc antichitatea, avangardismul începutului de secol XX, la Paris, civilizația Nordului și a spațiului mioritic românesc (forma stilistică „deal-vale" descifrată de Blaga, mentor al lui Toma George Maiorescu). Autorul știe să privească cu ochi de estet o „cavalcadă berberă", spre exemplu, cu trimiteri la poezia lui Alecsandri, la jurnalul de călătorie al lui Lamartine, la poeți ai Islamului și, mai cu seamă, la povestirea lui Abou-Bekr-ibn-Bedr despre cum a creat Allah calul dintr-un „pumn de vânt din miazăzi". Bătălia, Dansul, Sauna, Închisoarea, Turnirul ș.a. *sunt situații inițiatice din viața-vis a poetului-filosof*". *Interesante* - postfețele cărții, adevărați ghizi în insolita călătorie pe care sunt invitați s-o facă cititorii. Ion Biberi remarca exotismul, dublat de suferințele metafizice ale autorului și poposea asupra arhitecturii frazei care „își pierde rigiditatea formală impusă de retorică și simetria grămăticului și năzuiește către expresia nespusului". Constantin Crișan accentua asupra influențelor cabaliste (Adam Kadmon, *sephar* - număr; *sepher* - carte ș.a.) și ale filosofiei arabe (deschiderea - *Al Fatiha* - la care ajung arhetipurile masculin și feminin „în măsura în care-și află *cifrul* ascuns în conștiința lor"). Platon Pardău evidenția faptul că „una dintre izbânzile poetului este [...] capacitatea lui de a sugera trimiteri, filiații, înrudiri, toate rapid răsturnate, negate; [...] consecvența și individualitatea constituindu-se într-un stil al barocului sever, al transferurilor, adesea, în sensuri paradoxale". Ceea ce impune, mai cu seamă, este, însă, actualitatea uneia dintre direcțiile importante aflate, azi, în vizorul preocupărilor tuturor celor ce militează pentru pacea lumii: oamenii de orice etnie și confesiune se pot înțelege prin intermediul dialogului cultural.

IULIA DELEANU

ÎN ATENȚIA CITITORILOR

Vă comunicăm noua adresă și noul număr de telefon al EDITURII HASEFER: str. Vasile Adamache nr. 11, sector 3, București, cod 030783; tel./fax: 021/3086208.

ANUNȚ

Vă aducem la cunoștință că de la standul de cărți al C.E.B., str. Sf. Vineri nr. 9-11, se poate obține lucrarea „Cartea Neagră", de Matatias Carp (3 volume, ediția a II-a).

I. Schechter nu se dezminte și nu minte

Lapte și miere ori *Lapte și fiere* (literele se suprapun), recenta carte a lui I. Schechter este „o carte israeliană de citire", zice autorul. Redactorul S. Singer nu a greșit continuând seria „schechteriadei", debordantă de umor, optimist „pesimist", inteligență. „O revistă din Cecenia mi-a cerut un interviu", ne anunță Schechter, și suntem gata să-l credem. Decât să se omoare între ei, ar fi mai bine ca oamenii să stea mai mult în interviuri: „Terorismul poate coexista cu toate formele normale de viață". Ce ironie „groaznică". Umorul este „dur": „În materie de sex nu contează părerile, ci sexul". „Cel *mai comod este să fii monoteist*", ne spune Schechter, pentru că... nu există o ierarhie. Boala șefilor, subșefilor etc. „Trecutul dat la reparat" este titlul unei schițe, de fapt *scheci*. Schechter este unul din marii creatori de scheciuri, întrecându-l pe Mircea Crișan, desigur la scris, nu și la interpretare și nici... la cântar. „Lev Tolstoi a fugit de acasă - a fugit definitiv - și nimeni nu a încercat să-l oprească". „Fugitul de acasă" este o temă eternă a copilăriei și a geniilor. „Unde fugim de acasă" este o proză cunoscută în literatura română. „Nu scrie nicăieri că trebuie să stai țeapăn, cu patriotismul într-un singur loc" - paradoxal și adevărat, un profund adevăr. Patriotismul este în inimă. „Savanții vor să prelungească viața", spune Schechter, dar asta înseamnă că, după trei-patru războaie, mai prinzi alte două-trei, ceea ce nu prea convine. Pe seama lui Th. Herzl, pe care, evident, orice evreu ar trebui să-l iubească, Schechter face o glumă chiar reușită: „profetul" Statului iudeu vorbea perfect germana și maghiara, el nu știa idiș. Cum de l-au înțeles evreii din Europa? Iată un mod de a privi istoria cu detașare și, totuși, cu iubire de conaționali.

Este păcat să dezvăluim toate „poantele" lui Schechter, mai cu seamă că el este un filosof care știe să râdă, nu cunoaște încruntarea (în scris), nici ura, intoleranța, dar este... ascuțit ca o lamă de Damasc. Spre deosebire de încrâncenarea lui Ehrenburg în anii 1941-1945, Schechter râde de *cei mai cruzi adversari ai evreilor. Invităm cititorii să nu* scape mai ales cuvintele atribuite de Schechter doamnei Condoleezza Rice, care, inteligentă fiind, credem că a râs citindu-le. Este vorba de o sprijinitoare a politicii israeliene.

BORIS MARIAN

O carte recentă a lui VICTOR RUSU

Victor Rusu, fost redactor șef la „Revista Cultului Mozaic", jurnalist cu experiență în România, este și un scriitor de talent, care ne-a oferit *Alef-Bet* în 1974, *Itic și lumea lui* (2000), *Jurnal israelian* (2001), *Vedere din Bat-Yam* (2002), *Elefantul și evreii* (2003), *Ultimii evrei* (2004). O parte din aceste proze au fost recenzate și în revista noastră.

Botoșănean de origine, el împlinește, în 2006, 84 de ani, dar vârsta nu-l oprește din scris, deși are mari dificultăți cu vederea. În schimb, simțul de observație, memoria, iubirea de semeni, de Israel, de *locurile natale* nu i-au slăbit defel.

În 2006, la Editura Clusium, a fost publicată *Zile și nopți în Israel*, iar autorul a avut amabilitatea să ne ofere volumul. Este un ciclu de proze grupate în cinci cicluri. Primul se referă la atmosfera israeliană, la „climatul spiritual" înainte de toate. Victor Rusu ne comunică fapte inedite: tânăra generație nu știe cine a fost Th. Herzl, în schimb Madonna s-a „îndrăgostit" de Cabala, în țară există extremiști evrei ce ar dori să atenteze la obiective islamice, dar și ultrareligioși care nu înțeleg să condamne Holocaustul și nici atacurile împotriva Israelului. Este o țară plină de contraste, *democrația este o grădină cu „flori" diverse*.

Victor Rusu vorbește despre „rinocerizarea unor rabini". De asemenea, el evocă numeroase nume din diverse epoci: Anne Frank, Sartre, Dreyfus, Ludo, propriile rude, evenimente trecute și prezente, scriitori din România (Mircea Cărtărescu ș.a.), Marina Țvetaeva (*„Toți poeții sunt evrei"*), *străbunicul* evreu al lui Lenin, care era un renegat. În fulgurantele amintiri, note, comentarii, apaire și soția autorului, Ruth, care este sprijinul său de nădejde în acești ani de suferință.

Spiritul lui Victor Rusu este vioi, atent la orice fapt „semnificant", se recunoaște talentul ziaristului de a extrage ce este interesant, *important pentru cititor, pentru* istorie, din cotidianul „inform". Celelalte cicluri sunt: „Știrile lumii", „Morții vii" (evocări), „Orașul de la capătul lumii" (amintiri), „Scrisori către un istoric din România". Într-un subcapitol, Victor Rusu îl evocă pe prietenul său, Israel Bercovici, poet, fost secretar literar la T.E.S., soțul doamnei Miriam Bercovici, cunoscută de membrii comunității noastre.

Ultimul capitol merită o atenție specială, referindu-se la istoricul Alex. Mihai Stoenescu, personaj aparent „obiectiv", un adulator „subtil" al mareșalului, care amestecă „realități" cu „ficțiuni", încercând să justifice ceea ce nu va putea fi justificat nicicând.

Victor Rusu este „pe baricade", un spirit viu care ne „optimizează" sufletele. (B.M.M.)

Un act binevenit: reeditarea unei cărți a lui Radu Ioanid despre Holocaustul din România

În condițiile în care negaționismul se manifestă în țări europene, inclusiv România, prin „ieșiri" individuale (vezi recentul „protest" al lui Goma, articole în publicațiile conduse de C.V. Tudor etc.), reeditarea cărții lui Radu Ioanid, director la Muzeul Holocaustului din Washington, este binevenită. Ediția întâi se intitula *Evreii sub regimul Antonescu* (Editura Hasefer, 1998), iar a doua, *Holocaustul în România*, apărută sub egida Institutului Elie Wiesel pentru studierea Holocaustului în România, cu un subtitlu: „Distrugerea evreilor și romilor sub regimul Antonescu (1940-1944)". Responsabilitatea directă a mareșalului se reflectă și în elaborarea coperții acestei lucrări de valoare: chipul dictatorului condamnat pentru crime de război, alături fiind un Maghen David însângerat. Concepția îi aparține lui Tudor Jebeleanu. Față de prima ediție, aceasta beneficiază de două semnături în introducere: Elie Wiesel și Paul Shapiro. Citâm din Elie Wiesel: „De origine română, autorul se apropie de acest subiect cu o sensibilitate specială... Dacă în Transnistria nu au fost camere de gazare, au avut loc, în schimb, toate celelalte orori". Este pomenit generalul Constantin Trestioreanu, care, în jurnalul său, se lăuda că la Odessa „a spânzurat 5.000 de oameni, în cea mai mare parte evrei, în piețele publice". Era vorba de civili. Au fost arși de vii 25.000 de evrei (după unele date, 35.000). „Este nevoie de multă putere pentru a citi această carte", spune Elie Wiesel, care a supraviețuit unui lagăr nazist, de exterminare. Cercetătorul Paul Shapiro, originar din România, descrie „lupta cu arhivele" începută în 1991 pentru a *elucida numeroasele aspecte necunoscute*, ale Holocaustului în România. Structura cărții este similară cu cea a primei ediții (11 capitole), dar numărul surselor bibliografice, unele comentarii sunt extinse. În finalul cărții sunt demonstrate falsele demersuri de a diminua dezastrul produs de politica exterminatorie, antievreiască a regimului antonescian, fiind menționate și lucrările de valoare, ca și primele mărturii datând încă din 1942. În bibliografie sunt citați Jean Ancel, Randolph Braham, I.C. Butnaru, Matatias Carp, Corneliu Coposu, Lucy Davidowicz, Emil Dorian, Victor Eskenasy, Grigore Gafencu, Martin Gilbert, Raul Hilberg, Carol Iancu, Ghiță Ionescu, S. Jagendorf, Serge Klarsfeld, T. Lavi, M. Manoilescu, Z. Ornea, S. Palty, Lucrețiu Pătrășcanu, Al. Șafran, Henri H. Stahl, Bella Vago, Leon Volovici ș.a., dar și nume ale călăilor: Codreanu (inspiratorul absent, ucis de Carol II), Alexianu, guvernatorul zelos al Transnistriei, Sima (urmașul „nerealizat" al lui Codreanu), cei doi Antonești etc.

B. MEHR

IZSAK MARTHA

În nouă versiune soluția finală

Băiatul meu sabre cel bun cu ochii verzi
al tău bunic fusese alesul din aleși
pe sulul de papirus și-a așternut uimirea
când domnul cel din ceruri i-a dăruit trezirea
Să nu iubești mai tare pământul decât cerul
și idolii cei scârnavi nicicând să nu-i alegi
iar cel ce-a zămislit atomul este unul
și poame nesădite de voi să nu culegi
să nu iubești minciuna nici răul stricăciunea
nici sabia de aur sânge să nu mai vrea
doar când acel vechi demon adus din terne hăuri
veni-va înspre tine ca să-ți străpungă eul
și să îți nimicească iubirea pe vecie
și slugă să te facă falsă cucernicie
satane cuibărite în antice credințe
citind evanghelia pentru zeii lor morți
veni-vor înspre tine și te vor dărâma
învăluiți în pleduri rostind plini de emfază
în nouă versiune soluția finală
băiatul meu sabre cel bun cu ochi căprui
cu multe flori depuse în jurul trupului
copiii tăi cei nenăscuți ce calcă pe morminte
striviți de jurământul blestematei ginte
de cei ce pun la cale lumea într-o sală
în nouă versiune soluția finală

GALAŢI, 21-23 iulie 2006 ● SINAIA, 1-3 SEPTEMBRIE 2006

Forţa unei echipe pentru care Comunitatea este „marea familie“

Seminarul zonal de la Galaţi a fost un *tur de forţă al unei comunităţi mici, dar foarte active, care a arătat cum se poate realiza o importantă acţiune la superlativ, cu forţe umane puţine, dar sudate într-o echipă puternică, punând mult suflet în tot ce face şi, fireşte, multă muncă.* Remarcabile: ● buna mediatizare locală ● „mâna sigură“ cu care preşedintele interimar, dr. ing. *Sorin Blumer*, a coordonat fiecare moment al seminarului ● vizita la Complexul Muzeal de Ştiinţe Naturale, prezentarea oraşului vechi şi nou (ghid - vicepreşedintele Comunităţii, prof. dr. *Barbu Leibovici*) ● popas pe faleza Dunării (realizatoare - responsabila Clubului pentru generaţia de mijloc, dr. *Cerasella Şincar*) ● reuşitele culinare ale „echipajului“ de la Restaurantul ritual, condus de *Frida Geller* ● serviciul divin de *Şabat* oficiat de *Ioselin Iancovici* ● decernarea, de către preşedintele Comunităţii, dr. ing. *Sorin Blumer*, a diplomelor de participanţi ● totul, realizat prin cuvintele de ordine: „Comunitatea este, pentru noi, marea familie“.

Un puternic stimulent al dorinţei de autoperfecţionare

Seminarul naţional de la Sinaia s-a caracterizat prin: ● valoroasele informări despre viaţa cluburilor pentru generaţia de mijloc în comunităţi, prezentate de responsabili ● interesul manifestat, deopotrivă, pentru istorie, filosofie, actualitate iudaică ● gândire pragmatică ● pregnanţă participativă ● momente de „istorie orală“ despre destine evreieşti în totalitarism ● serviciul divin de *Şabat*, oficiat de prof. *Iancu Isidor*, preşedintele Comunităţii Evreilor din Dorohoi, însoţit de *Divrei Tora* ● participarea preşedinţilor de comunităţi din Arad (ing. *Ionel Schlesinger*) şi Ploieşti (*Adela Herdan*), în afară de preşedintele comunităţii susmenţionate ● un moment de reculegere în memoria fostului preşedinte al Comunităţii din Brăila, de curând trecut la cele veşnice, ing. *Edmond Esrig* z.l.

*

Dominantele seminariilor au constat în: ● excelenta organizare şi concepţia modernă a abordării tematice (vicepreşedinte al F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*; responsabil pentru generaţia de mijloc, ing. *Rudy Marcovici*; voluntar pentru generaţia de mijloc, psiholog *Tatiana Zadoina*) ● calitatea intelectuală a lectorilor-moderatori, cunoscuţi cărturari ai obştii noastre (dr. *Lya Benjamin* şi dr. *Hary Kuller*), care au găsit bune soluţii de atractivitate a lecţiilor de iudaism şi istorie iudaică, de la hahambaşie la „istorie recentă“, cursuri interactive, vizionări la retroproiector: CD-ul realizat de dr. *Hary Kuller* despre istoria evreilor din România, expoziţia „Viaţa în umbra morţii“, concepută şi pusă în operă de dr. *Lya Benjamin* şi dr. *Irina Cajal* ● prezentarea expoziţiei de fotografii „Israel - acum zece zile - un tărâm al toleranţei şi armoniei“ şi „România în inima evreilor din Israel“ de *Sergiu Iscovici*, consilier al C.E.B., autor al apelului, citit la Sinaia: „Cum să luptăm cu toţii mai eficient împotriva antiisraelismului“, şi al „Mesajului către neevrei, după ce ne-am întors de la Auschwitz“ şi participant la Misiunea de Solidaritate cu Israelul, între 7-9 august a.c. Ţinta principală a seminariilor a fost mai puternica implicare în viaţa comunitară a unui număr cât mai mare de oameni de vârstă medie prin îmbogăţirea cu noi cunoştinţe despre iudaism a celor care n-au putut beneficia de ele în perioada formării lor intelectuale din anii totalitarismului, remarca, în prologul seminariilor, vicepreşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, moderator al seminariilor. „Noi invităm de fiecare dată alţi participanţi din comunităţi, fiindcă nu avem nevoie de liste, ci de prezenţe pline de creativitate, care, prin însuşirea celor învăţate la seminarii, să stimuleze activitatea comunităţilor lor“.

„Nu avem nevoie de liste, ci de prezenţe creative în comunităţi“

*

Modernitatea abordării unei tematici de mare interes a caracterizat atât prelegerile, cât şi cursurile interactive despre *rolul personalităţii în istoria evreimii române*. Personalităţi colective din punctul de vedere al ambianţei care le-au modelat, al ritului (sefard şi aşkenaz), al limbilor vorbite, idiş şi ladino, al curentelor religioase în iudaism. Personalităţi individuale din cele mai diverse domenii de activitate: col. Brociner, industriaşul Auschnit, bancherul Elias, Rabinii Almuli, Halevy, Niemirower, avocatul Filderman ş.a. A fost evidenţiată efervescenţa mişcării hasidice în secolul al XIX-lea, s-a vorbit despre *curentul conservator*, condus de Malbim, şi cel *modernist*, ilustrat de Iuliu Barasch ş.a. A fost pusă în discuţie renaşterea curentului *neolog* în Banat şi Transilvania. De mare interes - cursurile despre *principalele etape ale istoriei evreilor români* (începuturile istoriografiei evreilor români, lupta pentru încetăţenire, curente sioniste în România, Alia (cauze, perioade), anii Holocaustului, suferinţele în anii totalitarismului). Participanţii au pus întrebări despre relaţia emancipare (integraţionism) - asimilism, au ridicat probleme legate de bunul mers al comunităţilor or, de actualitatea israeliană, personalităţi evreo-române ale secolului XX afirmate în medicină, lingvistică, literatură, arte, presă, învăţământ ş.a. După o scurtă introducere, realizată de dr. *Hary Kuller*, la tema „Istorie şi identitate“ (simbioza etnie-religie în iudaism, cu accent asupra celor *613 mitvot*, sintetizate în *Şulhan Aruh*, cele 13 articole ale credinţei iudaice formulate de Maimonide, cele şapte porunci noahite, baza ecumenismului), dr. *Lya Benjamin* i-a invitat pe participanţi să răspundă la întrebarea: „Ce înseamnă, pentru dvs., a fi evreu?“. Unele răspunsuri au avut caracter general, altele - mai pronunţat personal: ● pledoarie pentru credinţa în Dumnezeu Unicul şi mândrie identitară ● nevoia de continuitate a tradiţiei ● receptivitate la problemele Israelului ● respect faţă de sine, dacă doreşti să fii respectat ● rolul părinţilor şi al societăţii în modelarea identitară ş.a. Concluziile doctorului *Hary Kuller* au evidenţiat uriaşul perimetru al problemei: filosofic, social, religios, economic, cultural ş.a. Şi o altă întrebare, în conexiune cu prima - *există sensibilitate evreiască?* -, pusă tot de dr. *Lya Benjamin*, a generat incitante discuţii. Lectura poeziei lui Iţic Manger, „Stă o pasăre pe ram“, a fost un posibil răspuns şi, în acelaşi timp, a oferit o temă de meditaţie pentru răspunsuri proprii la două dintre coordonatele legate de acest concept: *a idişe mame, a idişe neşume* - o mamă evreică, un suflet evreiesc. Dialogul a alternat cu lecturi din antologii de scrieri ale lui Niemirower şi dintr-o istoriografie a evreilor români, volume alcătuite de dr. *Lya Benjamin*.

Pagini de istorie, pagini de actualitate

Seminarii zonale şi naţionale pentru generaţia de mijloc

PREMIERE

• Ieşirea „la rampă“ a reprezentantului permanent al JOINT

• *Marketing* comunitar

Seminarul de la Sinaia, „Tradiţie, istorie, cultură iudaică“, a constituit prima zi de lucru a directorului adjunct al Programului JOINT pentru România, **Sharli Israel Sabag**, în calitate de *reprezentant permanent al JOINT în România*.

Este o premieră în modul de a lucra al JOINT cu F.C.E.R., pentru care **Israel Sabag** s-a pregătit temeinic: cunoaşte oamenii, cunoaşte comunităţile. Nu va fi un parteneriat între JOINT şi Federaţie, ci între Federaţie şi JOINT, a accentuat el. Înainte de a fi făcut cunoştinţă cu vicepreşedintele F.C.E.R., ing. **Paul Schwartz**, a cunoscut rezultatele strădaniilor şi reuşitelor acestuia: activitatea Cluburilor pentru generaţia de vârstă medie (27 la număr, în prezent), rod al celor cinci ani de când ing. Paul Schwartz a conceput, demarat şi dezvoltat modalităţi de atragere şi mai intensă implicare în viaţa comunitară a acestui segment de vârstă. S-a bucurat să constate că atingerea obiectivelor principale ale acestor seminarii, zonale sau naţionale - implicarea unui număr cât mai mare de oameni din generaţia de mijloc în viaţa comunitară, strângerea relaţiilor interumane, îmbogăţirea cunoştinţelor de istorie şi cultură iudaică, schimburile de experienţă - a dus la revitalizarea iudaismului în România.

Mulţumind JOINT-ului pentru tot ceea ce a făcut şi face pentru dezvoltarea identităţii iudaice în România, prin programe inovatoare, preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a arătat că JOINT a fost, timp de 40 de ani, cel mai de nădejde aliat al evreilor români, că mulţi dintre cei care trăiesc azi îşi datorează existenţa acestei extraodinare organizaţii internaţionale evreieşti de binefacere. Vorbitorul i-a pus la curent pe participanţi cu adoptarea Regulamentului, care va deveni Statut al F.C.E.R. după promulgarea Legii Minorităţilor Naţionale şi Legii Cultelor. A enumerat cele patru misiuni ale conducătorilor Federaţiei: 1. sprijinirea evreilor în faţa autorităţilor; 2. aducerea reprezentanţilor vieţii socio-politice, culturale, religioase din societatea românească la evenimente culturale, ştiinţifice, comemorative organizate în comunităţi; 3. combaterea manifestărilor antisemite şi negaţioniste; 4. debarasarea de spiritul administrativ în relaţiile cu membrii comunităţilor. Repercusiuni pozitive ale dezvoltării contactelor internaţionale ale Federaţiei şi comunităţilor, o sinteză a celei de-a treia reuniuni a Consiliului de conducere al F.C.E.R. noul concept al bugetului Federaţiei - temă aflată pe agenda nou înfiinţatei Comisii de buget, finanţe, economie şi business, conservarea patrimoniului iudaic au fost câteva repere ale intervenţiei. „Până acum, JOINT ne-a ajutat. De acum înainte, noi trebuie să (re)creăm resurse pentru menţinerea vieţii comunitare. Nădejdea este în dvs.“, a conchis.

*

Doctor în economie, promotor al conceptului de *marketing* în România, prof. univ. **Aurel Vainer** a lansat, la Sinaia, o nouă formulă de *marketing*, o lecţie de acut interes pentru actualitatea comunitară. Am fost familiarizaţi cu *termenii generali* ai definiţiei: ● ansamblul de acţiuni de natură să pună de acord cererea cu oferta (cunoaşterea cerinţelor pieţii, previzionarea raportului sus-amintit, strategii) ● *marketing*-ul ca sistem cibernetic ● piaţa ca loc de întâlnire între cerere (efectivă şi potenţială), ofertă (legată de putere de cumpărare, grad de civilizaţie, mentalitate), mediu (consumatori, venituri, componenţă de vârstă, socio-profesională ş.a.) ● voinţa de cumpărare stârnită de publicitate.

A fost radiografiată *diferenţa specifică*: din punct de vedere comunitar, raportul cerere-ofertă-mediu-forme de influenţare are în vedere nu profitul, ci *efectul social maxim*. Dacă, din punct de vedere demografic, tendinţa pieţei este stagnantă sau în descreştere, din punctul de vedere al dezvoltării identităţii iudaice, ea este emergentă. Oferta comunitară constă în noutatea programelor. Există factori de influenţare economici (veniturile reduse ale marii majorităţi a membrilor din comunităţi), politici (existenţa libertăţii de exprimare), culturali (R.E., Hasefer, C.S.I.E.R., T.E.S.), externi (semnalele venite din partea marilor organizaţii evreieşti internaţionale în obţinerea unor revendicări, sprijinul financiar al JOINT, al altor organizaţii evreieşti de binefacere, al unor donatori particulari).

Au fost puse în ecuaţie: concentrarea pentru găsirea de resurse proprii de finanţare, promovarea prosemitismului prin diferite oferte (matinee culturale în comunităţi, la care să fie invitaţi şi neevrei), plierea instituţiilor noastre culturale pe conceptul de *marketing* comunitar. Aforismul „ai piaţă, ai viaţă“ se vădeşte, aşadar, a fi aplicabil şi în zona de interes dezbătută.

Au fost seminarii de la care fiecare a plecat îmbogăţit spiritual şi cu dorinţa de a fi cât mai util comunităţii sale, reuniuni în care a contat mult căldura sufletească a gazdelor (Galaţi), lansarea unor concepte de mare importanţă pentru viitorul comunităţii (Sinaia). *Fireşte, nimic n-ar fi fost posibil fără cooperarea susţinută a comunităţilor cu F.C.E.R., fără fondurile venite de la JOINT.* Noi cunoştinţe de care ne-am legat, prieteni vechi şi noi ne-am urat *Şana Tova!*, cu sănătate şi împliniri.

Pagină realizată de IULIA DELEANU

DIN PRESA CULTURALĂ

IULIE - AUGUST 2006

● În **„LUCEAFĂRUL“**, din 5 iulie a.c., sub semnăturile a doi oameni de cultură - Gheorghe Barbă şi Siegfried Wolf -, citim o relatare despre apariţia şi conţinutul unui roman istoric, necunoscut la noi, „Evreul lui Petru cel Mare“, scris de fiul poetului Pereţ Markiş, David Markiş, trăitor în Israel. Recomandăm traducerea (din rusă) a acestui roman. Despre Evtuşenko scrie, în nr. din 12 iulie, Marius Tupan, iar Gh. Barbă publică traducerea poemului „Urmaşii lui Stalin“, scris în 1962.

*

● Revista **„CULTURA“** din iulie şi august, oferă numeroase articole de interes: C. Stănescu despre „Jurnalul portughez“ al lui Mircea Eliade, care se declara „fanatizat“ de C.Z. Codreanu (sincer). Bogdan Ghiu susţine un serial: „Becalizarea intelectualilor“ (jalnic). Florin Constantiniu scrie despre Dej şi Stalin (care semna codificat: „Filipov“), despre pregătirea unui proces antisionist cu obiectivul: Anna Pauker. În nr. 34/10 august, C. Stănescu îl apără postum pe Edgar Papu, acuzat de justiţiarul Laszlo Alexandru, fost amic al lui Goma. Anca Pedvis, poet, artist plastic la New York, originară dintr-o familie evreiască din România, este prezentă cu o nouă carte. Ed. Minerva publică „Povestea jidovului rătăcitor“, de Jean d'Ormesson. Numărul din 17 august aduce în atenţie „Jurnalul portughez“ al lui Mircea Eliade, de unde rezultă perseverenţa autorului, de-a lungul vieţii, în a crede în „mitul“ fascist, ceea ce nu l-a împiedicat să-şi construiască opera de scriitor şi cercetător al istoriei religiilor. Rezultă că mulţi adulatori i-au falsificat personalitatea fără nici o reţinere. Niculae Gheran povesteşte, cu amănunte puţin cunoscute, „aventura“ publicării „Scrinului negru“ al lui G. Călinescu, evocându-i pe Ioşca Kişinevski (sic!), „dentistul“ I. Vitner, „starostele Leonea“, „bine intenţionatul“ Pavel Ţugui, Silvian Iosifescu (a apreciat romanul, în manuscris), „Ali“ Ştefănescu, Ilca Melinescu, Ion Bănuţă (fost lăcătuş, om de bun simţ). Eugen Simion se ocupă de Eugen Barbu, evidenţiindu-i meritele de scriitor. În următorul număr (din 24 august), C. Stănescu scrie, cu admiraţie, despre Radu Aldulescu, relaţia sa cu Edgar Reichman, recenzent la „Le Monde“, etc. George Maior explică poziţia Iranului, a „Hezbollah“-ului şi „Hamas“-ului în contextul unei globalizări a conflictului cu Islamul radical. Augustin Buzura, acuzat de Mihăieş că ar fi colaborat cu colonelul Ilie Merce, evocă vremurile „Annei Pauker şi ale lui Teohari Georgescu“. Ne mirăm că nu-i pomeneşte pe Dej, Luca ş.a., din aceeaşi conducere. Reamintim celor dezinformaţi că Teohari Georgescu nu era evreu, având soţie evreică. Cunoscutul psihiatru Serge Moscovici, originar din România, este în dialog cu Lavinia Betea, care pregăteşte o carte pe baza acestor convorbiri. Cătălin Sturza îl numeşte pe Gabriel Liiceanu „Robespierre cel sângeros“, care „trage cu tunul în muşte“, referitor la scandalul cu deputata liberală.

*

● În **„ROMÂNIA LITERARĂ“**, nr. 24, citim despre regretatul Anatol Vieru (80 de ani de la naştere), evocat de fiul său, Andrei Vieru. Paul Cornea acordă un nou interviu (pe când un volum de memorii?), iar în nr. 25 îi vine rândul lui Şt. Cazimir să se confeseze: „Suntem prea convinşi pentru a fi şi convingători“. Horia Gârbea îl evocă pe Radu Albala. Ion Simuţ aduce în atenţie corespondenţa lui Al. Busuioceanu, fiind amintiţi Horia Stamatu, Vintilă Horia, deşi - afirmă Simuţ - scriitorul se ferea de foşti legionari (?). La „Meridiane“ - o perlă: Tatiana Tolstaia ar fi fiica lui Alexei Tolstoi şi nepoata lui Lev Tolstoi (?). Imposibil, cei doi Tolstoi nu erau rude. În nr. 26/30 iunie, Marghit Dascălu-Sava scrie despre „Retrospectiva Edward Munch“ de la New York. Nr. 28/14 iulie se deschide cu un elogiu adus de Nicolae Manolescu „poetului acestei lumi“, Evgheni Evtuşenko. Ivan Klima, scriitor ceh, este prezent cu memorialistică, în care se aminteşte de lagărele naziste (Auschwitz, Terezin) unde au pierit rudele sale. Solomon Marcus oferă informaţii despre corespondenţa lui Einstein cu Nicolae Iorga, Malaxa ş.a. Gheorghe Schwartz ne delectează cu proză (de mult n-a apărut în R.L.). D. Hîncu semnează două pagini la rubrica „Meridiane“ (despre politicieni români în corespondenţa unui ziarist francez). Demoralizant şi derutant este demersul lui Ion Simuţ (preţuit cândva de Paul Georgescu), din nr. 29/21 iulie, sub titlul „Legionarismul între speranţă şi decepţie“ - o recenzie la un „Jurnal berlinez“ al unui obscur (dar „pur“) fost legionar, D.C. Amzăr. Dacă legionarismul este o ideologie fundamental xenofobă, de unde vin „speranţa“ şi „puritatea“ ei? În nr. 34/25 august, Mircea Mihăieş îl citează pe Tismăneanu: „Ca şi Gestapo-ul, Securitatea a fost poliţie politică“. Tudorel Urianu recenzează „Noi şi Securitatea“, de Carmen Chivu şi Mihai Albu. Alex. Ştefănescu „execută“ volumul de versuri al Martei Petreu, „Scara lui Iacob“ (Ed. Cartea Românească, 2006), comparând-o pe autoare cu un „sintetizator“. Volumul este recomandat cu căldură de Nicolae Breban şi Norman Manea. Remarcabile versuri publică Radu Cange despre martirii tuturor vremurilor („Elegiile negre“). Mihai Zamfir evocă un poet uitat, Emil Ivănescu (1922-1943), cunoscut cândva de Al. Vona, Al. George, Matei Călinescu. Gh. Grigurcu „combate“ trecutul lui Ov. S. Crohmălniceanu şi al Ninei Cassian. Ana Selejan, autoarea volumului „Trădarea intelectualilor“ (Ed. Cartea Românească), „denunţă“ şi ea pe Oscar Lemnaru, „autor fără operă“, pe Ion Călugăru - „filosovietic“, rolul „distructiv“ al lui Ion Vitner, pe Nicolae Moraru, Sorin Toma, Ov. S. Crohmălniceanu, Paul Georgescu, Mihail Novicov ş.a. Sunt opuşi, evident, Mircea Eliade, Paul Sterian, Horia Stamatu, Arşavir Acterian, Ion Petrovici, Ion Barbu, Dan Botta, N.I. Herescu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, V. Voiculescu, C. Noica, Vl. Streinu, Dinu Pillat. Evident, valoarea operei primează, dar Ana Selejan stă mai slab la interpretarea istoriei reale, ea însăşi fiind un „autor fără operă“. Rodica Binder explică reacţiile, din Germania, la „cazul Günther Grass“. Opera sa rămâne neatinsă.

*

● Revista **„ARARAT“**, nr. 14/16-31 iulie, inserează un articol despre Edgar Hilsenrath, scriitor evreo-german (deportat cândva în Transnistria), şi un fragment de proză despre genocidul armean din 1915. Articolul este semnat de Josette Dan Majdanek, iar traducerea prozei este semnată de dr. Mirjam Bercovici. Felicităm revista „Ararat“ pentru colaborare.

*

● În **„DILEMA VECHE“**, nr. 127, Adrian Cioroianu se adresează Patriarhului Bisericii Ortodoxe: „Părinte, să nu fim orbi, neolegionarismul există în România“. Din nr. 129/14 iulie, recomandăm călduros tableta lui Radu Cosaşu: „Către Comisia Tismăneanu“ (despre meandrele cenzurii comuniste). În nr. 132/4 august, citim rubrica de corespondenţă (este deplânsă situaţia din Liban; cine e de vină?). Silviu Brucan semnează: „Democraţia nu e un panaceu“. În numărul din 18 august, Andrei Pleşu pledează pentru „binomul căinţă-iertare“ în chestiunea dosarelor, fiind dezamăgit de „cazul Mona Muscă“. Andrei Pippidi ne informează că în casa, cândva, a generalului Manu, apoi Auschnitt, apoi Petru Groza, apoi sediul Ambasadei Argentinei, pe B-dul Aviatorilor, vizavi de Institutul „N. Iorga“, s-a instalat ca proprietar Gigi Becali, preşedinte al PNG, amator de sloganuri de tristă amintire, adică „verzi“. Adrian Cioroianu face o „reparaţie“ morală de care mulţi concetăţeni ar trebui să ia seama: vina „marelui român“ (conform sondajelor) Ion Antonescu în uciderea evreilor la Iaşi, în 28-30 iunie 1941. Acelaşi autor mai semnează microeseul: „Trei generaţii de crez comunist“, pe care îl recomandăm cititorilor („idealiştii“, „complicii“, „oportuniştii“). Cătălin Avramescu critică încercarea lui Sorin Alexandrescu de a-l „spăla“ pe Eiade de păcatul simpatiei pentru Axă (în cartea „Eliade dinspre Portugalia“). Cezar Paul Brădescu consideră că „Hezbollah“ a câştigat „războiul mediatic“. Nedreaptă victorie.

*

● **„CONTEMPORANUL - IDEEA EUROPEANĂ“**, nr. 7/iulie, oferă articole de Nicolae Breban („Bilanţ - 125“), B. Marian (despre „Istoria literară“ a lui Henri Zalis). În acelaşi număr, H. Zalis atrage atenţia asupra unor „aberaţii“ extremiste ale „tinerilor“ N. Crainic, Nae Ionescu (mai puţin tânăr), C. Noica, Radu Gyr (poet al legionarismului) ş.a. Subscriem. Breban continuă traducerile din Rilke, „Elegii duineze“ (excelente!). Scriitorul german Dieter Schlesak oferă proză: „Farmacistul de la Auschwitz“. Apărut într-o nouă formulă grafică, nr. 8/august se deschide cu un fragment din „Memoriile“ lui Nicolae Breban: „Cohorta anticomuniştilor“. Ovidiu Morar scrie despre Norman Manea; Ion Ianoşi despre Aura Christi ca romancier; mai citim proză de Madeleine Davidsohn (Israel). Nume de autori noi, format nou - urăm succes „Contemporanului“.

*

● În **REVISTA „22“**, nr. 855/25 iulie, remarcăm, printre altele: „Paradoxurile unui război neprevăzut“, de Leon Volovici; „Libanul comunităţilor în căutarea unei societăţi“, de Anca Manolescu; „Închisoarea Sighet: memorial şi şcoală“, de Rodica Palade; „Athénée Palace“ - o piesă (fragment) de Ioana Ieronim după volumul omonim al scriitoarei evreo-americane Rosie Waldeck, despre Bucureşti în perioada 1940-1941; un fragment dintr-o nouă carte de Norman Manea, „Miss D.“ (încă sub tipar); Cătălin Avramescu scrie, bine nuanţat, despre Mircea Eliade în toate etapele sale. În nr. 856/1 august, Michael Shafir îl evocă pe Raoul Şorban, recent decedat, fără menajamente („şovin“, „impostor“). Am mai citit critici despre „Dreptul Popoarelor“ şi se pare că Shafir ştie câte ceva. Nr. 858 şi 859 din august se ocupă de „dosariadă“. Andrei Cornea, Marius Oprea îndeamnă la moderaţie şi nuanţare, altfel „isteria“ jurnalistică va reuşi să transforme vechea poliţie politică în ceea ce nici nu a visat să fie. Ne amintim că Octavian Paler a spus la o emisiune Tv. că „participăm la un cenaclu al Securităţii“. Adrian Cioflâncă prezintă mărturia lui Leizer Finchelstein, supravieţuitor al pogromului de la Iaşi, textul fiind citit la Conferinţa Internaţională din 28 iunie a.c.

*

● În **„ADEVĂRUL LITERAR ŞI ARTISTIC“**, din 29 iulie a.c., citim, printre altele, o evocare a lui Toader Paleologu despre tatăl său, „conu' Alecu“ şi intelectuali evrei de frunte, precum regretatul acad. Nicolae Cajal şi mereu activul om de cultură dr. Radu Bogdan, „cel mai bun istoric de artă al nostru“ (cum spunea Alexandru Paleologu). În nr. din 5 august, putem citi o recenzie la „Jurnalul“ lui Pierre Drieu la Rochelle, scriitor celebru, colaboraţionist sub ocupaţia germană (traducere la Editura Corint, 2006).

*

● **„VIAŢA ROMÂNEASCĂ“**, nr. 6-7/2006, oferă, printre altele, un interviu cu Mihai Şora despre Noica, Ionescu-Gulian, Liiceanu, Andrei Pleşu, Ion Frunzetti, Sorin Vieru, Paul Cornea, Paul Goma, Ion Vianu, Ion Negoiţescu şi mulţi alţii. Ca şi în alte publicaţii, Mircea Eliade, subiect inepuizabil, este „luat în discuţie“ cu „pro“ şi „contra“. Generaţia '27 este numită „de aur“ (N.M. Barbu). Lugubră poezie publică Dan Verona, cu vocea unui „profet din Răsărit“. Gheorghe Istrate semnează poeme de „ritual“, unul dintre acestea fiind dedicat „Excelenţei Sale Aurel Vainer“: „Şi plâng că nu m-am născut niciodată evreu“. Marin Mincu publică „Intermezzo la Spitalul Fundeni“, îl aminteşte pe H. Wald. Henri Zalis scrie despre Vasile Andru, eseist de această dată. Lucian Gruia recenzează o carte de proză a lui Alexandru Anca, trăitor în Israel, „Cu mult farmec şi sinceritate“.

*

● **„DOSARELE ISTORIEI“**, nr. 7/2006 (redactor-şef Mircea Suciu), o publicaţie bogată în informaţii din istoria românească recentă, ca şi din politica europeană. Colaborează: Florin Constantiniu, Răzvan Theodorescu, Ioan Scurtu, iar în consiliul redacţional întâlnim nume ca: general Mihail Ionescu, Robert Levy, Lilly Marcou, Gh. Buzatu, Stelian Tănase, V. Tismăneanu, Cr. Troncotă. Nedumereşte reclama, de pe coperta a treia, a publicaţiilor „Obiectiv legionar“ şi „Rost“.

*

● **„HISTORIA“**, din august a.c. (redactor-şef Geta Dimisianu), este la fel de interesantă ca publicaţia menţionată anterior, în condiţii grafice superioare. Studiile istorice sunt mai aprofundate (de exemplu, despre imperiul valaho-bulgar, relaţiile şi spionajul sovietic în România interbelică, despre Lenin „declasificat“, războaiele arabo-israeliene, despre De Gaulle ş.a.). În consiliul editorial, acelaşi prof. dr. Gh. Buzatu, ca şi la „Dosarele istoriei“.

*

● Revista **„ALTITUDINI“** a ajuns la nr. 6/august, cu mulţi colaboratori, circa 40 (28 de pagini). Gabriel Andreescu se referă la Paul Goma şi procesele lui. Mircea Horia Simionescu răspunde la acuzaţiile aceluiaşi Goma, care are „colecistul inflamat“ (M.H.S.). I.B. Lefter comentează conflictul Michael Shafir - V. Roncea. Liviu Rotman semnează „Dreptul la diferenţă“, referitor la generalizările etnice, confesionale, care nu corespund realităţii. Despre „cazul Arno Breker“, sculptor în timpul nazismului, cu o retrospectivă acum la Schwerin, scrie W. Totok.

BORIS MARIAN

TELEOBIECTIV

TELEOBIECTIV

Juvenila senectute a lui WOODY ALLEN

Întrebat de un jurnalist ce i-ar plăcea să se spună despre el peste o sută de ani, Woody Allen a răspuns, cu umorul său sec şi fără a i se clinti un muşchi de pe obraz: „Ce bine se ţine pentru vârsta lui!“. Asta se întâmpla nu foarte de mult, când cineastul american tocmai împlinise „o rotundă vârstă ascuţită“ - 70 de ani -, păşind în paradoxala şi juvenila sa senectute. De altfel, totul e paradoxal în viaţa acestui artist unic în felul său, care a avut curajul să pornească la atac într-o carieră pentru care se părea că e lipsit de orice şansă. Şi fără a poseda armele uzuale în zonă. Mărunţel, sfrijit, roşcovan, pistruiat, purtând ochelari cu sticle groase, ba posedând şi compromiţătoarele urechi clăpăuge atribuite evreilor, el s-a catapultat printre coloşii virili, seducători şi musculoşi ai ecranului şi i-a învins: un David pricăjit biruindu-i adesea pe Goliaţii ecranului! Mă rog, nu pe toţi. Karatiştii albi şi negri şi-au păstrat fanii, dar în aria comicului cinematografic el, micul ovreiaş dintr-o familie de modeşti emigranţi galiţieni, a izbândit, „piatra“ lui fiind tocmai autoironia, inteligenţa şi hazul de necaz practicat terapeutic de neamul său. „Woody Allen este un erou - scria Dana Duma în prefaţa excelentei cărţi pe care i-a consacrat-o, intitulată *Bufon şi filosof*. Nu numai pentru că mulţi îl consideră «ultimul mare comic american», dar şi pentru eroica lui putere de a rezista în cadrul cinematografului dominant... În peisajul din ce în ce mai dezolant al comediei, el reprezintă alternativa dătătoare de speranţe: încă se mai poate râde inteligent în sălile de cinema, unde glumele «fiziologice» fac ravagii printre adolescenţii hrăniţi cu hamburgheri şi educaţi cu jocuri video“.

„Eroul“ şi-a pornit războiul împotriva râsului idiot, având ca primă spadă stiloul: şi-a scris singur scenariile. Apoi, a alergat când în faţa aparatului de filmat - ca actor, când în spatele lui - ca regizor. Filme de autor? Da, a avut curajul să învingă oroarea producătorilor hollywoodieni faţă de această specie intelectualistă şi, mai ales, să strecoare în ţesătura comică a filmelor sale marile disperări ale omului în criză de certitudini, marile teme ale iubirii şi morţii, ale vinovăţiei şi iertării, ba chiar şi ale divinităţii. De fapt, mai toate filmele îi exprimă propriile întrebări şi angoase, propriile iluzii şi deziluzii şi nu mai puţin propriile iubiri. Cu iubitele aferente cu tot. Fiecare muză - transformată sau nu în nevastă oficială - a jucat în câte un pachet mare de filme (participând ori nu la vreun scandal care a ţinut prima pagină a ziarelor!), fiecare îi datorează celebritatea.

Puse cap la cap, filmele lui Woody Allen îi scriu propria biografie, iar în toate personajele sale principale se joacă pe sine. Or, fiind din acei actori despre care francezii spun „c'est a prendre ou a laisser“ (în traducere aproximativă: a-l lua aşa cum e, sau a-l arunca), iată că Tv.R. Cultural a dus o adevărată campanie de a-şi împrieteni telespectatorii cu el, de a ni-l apropia. Am făcut deci, în multe din serile ultimelor luni, o adevărată „telecură Allen“. Iar domnul Allen Steward Königsberg (zis şi Woody, dar nu din cauza asemănării cu afurisita ciocănitoare desenat animată - oricum mai tânără ca el -, ci poreclit astfel de colegii de şcoală răutăcioşi care-l considerau un prostuţ, un cap de lemn, cum ar veni) a fost primit cu braţele deschise de televiziunea română. El şi întreaga sa suită de iubite şi neveste, îndeobşte actriţe de talent necontestat, dar bine lustruit de harul regizorului. Am revăzut-o pe Diane Keaton în *Manhattan* şi *Annie Hall* (ultimul obţinând patru premii Oscar). Ne-am reamintit-o pe Mia Farrow în *Trandafirul roşu din Cairo, Hannah şi surorile ei* (alte trei premii Oscar) şi în *Bărbaţi şi neveste*. Titlu purtător, pare-se, de ghinion, care încheie cuplul artistic şi marital Allen-Farrow cu un scandal răsunător: iubăreţul cineast ultra-intelectual şi-a găsit să se înamoreze tocmai de fiica (adolescentă, coreeană adoptată) a Miei Farrow, care nu i-a iertat ofensa şi trădarea: geloziile nevestei jignite au fost cât pe ce să-i spulbere cariera, onoarea şi... averea.

A fost ajutat atunci - mărturisea el cu umorul său, mai puţin maliţios de astă dată - de către Cel de Sus, reprezentat masiv de rabinii din sinagogă, care l-au hrănit destulă vreme cu sentimentul culpabilităţii. „Am nevoie de indicii, de dovezi, am nevoie să cred în ceva, altfel existenţa e lipsită de sens“, spunea un personaj din *Hannah şi surorile ei*. Şi Woody Allen a ales: crede în Dumnezeu şi în viaţă. „Nu că mi-ar fi teamă de moarte. Vreau doar să nu fiu de faţă când aceasta îşi va face apariţia“.

Am impresia că e un *rendez-vous* de la care mai toată lumea ar prefera să lipsească...

SANDA FAUR

MERIDIANE • MERIDIANE

La cinci ani după 11 septembrie

Terorismul nu a slăbit din intensitate

11 septembrie 2001 a marcat începutul unei ere sumbre în istoria civilizației - cea a terorismului fără granițe. Cele peste 3.000 de victime îngropate sub ruinele Turnurilor Gemene de la New York sau ale Pentagonului au fost jertfele unui idealism frumos, dar naiv - cel al apropierii civilizațiilor o dată cu progresul care-i apropie și pe oameni. Atentatele din 11 septembrie au spulberat această iluzie și cei cinci ani care au trecut nu au fost folosiți eficient pentru eradicarea pericolului terorist. Astăzi, grupările radicale se înmulțesc ca ciupercile după ploaie, iar atentatele se produc în cele mai diferite colțuri ale lumii, din Rusia până în Indonezia, din Marea Britanie până în Turcia sau India, Israelul fiind de multă vreme ținta acestora. Confruntarea recentă cu Hezbollah este doar una dintre multiplele forme ale terorismului. Paradoxal, democrația oferă cele mai bune condiții pregătirilor pentru astfel de acțiuni, exemplul cel mai concludent fiind Marea Britanie, care nu numai că a fost lovită de atentate soldate cu morți și răniți, dar s-a dovedit a fi terenul unde sunt îndoctrinați autorii lor sinucigași. Și nu este un exemplu singular. Statele Unite, Germania sau Spania au devenit, de asemenea, țări în care proliferează grupări teroriste.

Din păcate, acțiunile, măsurile de contracarare, deși au înregistrat unele succese, nu sunt în măsură să pună capăt flagelului secolului XXI. Desigur, este greu să pătrunzi în mijlocul acestor grupări, de obicei compuse dintr-un mic număr de persoane care se cunosc foarte bine între ele. Din această cauză, Osama ben Laden nu a putut fi capturat nici până azi. Căci nu este vorba de o „internațională" a terorismului, comune grupărilor fiind doar scopul (de a ucide cât mai mulți), mijloacele și sacrificiul, inspirat dintr-o ideologie care disprețuiește viața și elogiază moartea răsplătită în lumea de dincolo. Dar acesta este doar un aspect al problemei. Celălalt, mai grav, este lipsa voinței politice, punerea pe prim plan a intereselor individuale ale unor țări în dauna unui interes general. Rareori în rândul statelor occidentale se ajunge la un punct de vedere comun cu privire la măsurile - incomode, dar necesare - care ar trebui luate pentru a combate pericolul terorismului, idee cel mai bine ilustrată de cazul Iranului. Deși toate statele occidentale sunt convinse de intenția Teheranului de a produce în perspectivă arma nucleară și de lipsa totală de cooperare a acestuia pentru găsirea unei soluții, după numeroasele ultimatumuri ale Occidentului, rămase fără răspuns, nu s-a reușit să se ajungă la o poziție comună care să demonstreze voința acestor state de a descuraja Iranul. Ceea ce vedem acum, încercările de „îmblânzire" a dușmanului fanatic și foarte periculos, ne evocă o perioadă a istoriei recente, premergătoare celui de-al doilea război mondial. Hitler nu a putut fi îmblânzit. Și nu va putea fi nici Ahmadinejad, căruia îi place să-și evoce cu nostalgie predecesorul. În acest context, ziua de 11 septembrie trebuie să fie un avertisment. Poate că măcar acum, în ceasul al 12-lea, lumea se va trezi și va reuși să evite ceea ce, fără exagerare, ar putea deveni sfârșitul civilizației.

EVA GALAMBOS

Cea mai mare sinagogă din Europa

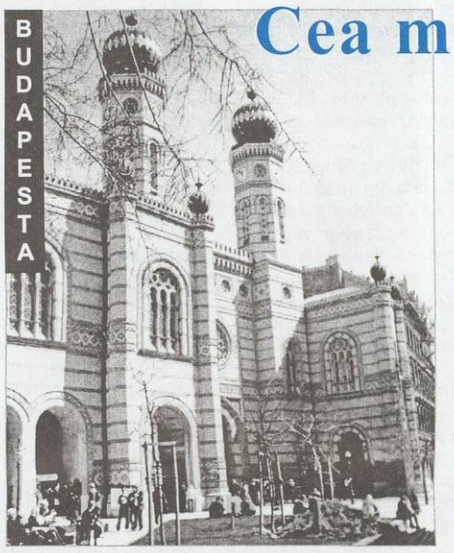

Cea mai mare sinagogă din Europa se află la Budapesta. Cunoscută și sub numele de Marea Sinagogă din strada Dohany (Tutunului), este o clădire monumentală, cu o arhitectură minunată. Ea a fost construită între 1854-59 de către comunitatea evreiască neologă din Pesta, după planurile arhitectului vienez Ludwig Foerster, reflectând importantul statut pe care l-a dobândit evreimea ungară la jumătatea secolului al XIX-lea. Capacitatea sinagogii este de aproximativ 3.000 de locuri. Stilul fundamental este maur, amestecat cu o serie de elemente bizantine și gotice. Fațada dinspre vest este ornată cu ferestre ogivale, cu decorații cioplite în piatră și cu cărămizi reprezentând culorile heraldice ale Budapestei: albastru, galben și roșu. Deasupra intrării principale se află o rozetă gotică. Cele două turnuri poligonale de la intrarea principală au o înălțime de 43,6 metri, iar deasupra fațadei sunt așezate Tablele Legii. Interiorul sinagogii, proiectat de arhitectul F. Feszt, are pereții împodobiți cu forme geometrice colorate și aurii. Chivotul Sfânt se află așezat la peretele de est, lângă Bima. Sinagoga are o orgă uriașă, construită în 1859, la care au cântat Franz Liszt și Saint Saens. În 1944, sinagoga a făcut parte din ghetoul budapestan. Peste 2.000 de persoane, care au murit de foame și de frig, sunt înmormântate în curtea sinagogii. În 1991, în curtea din spate a clădirii, într-un mic parc ce poartă numele lui Raul Wallenberg, a fost ridicat un monument dedicat memoriei evreilor unguri, uciși în Holocaust. Lucrarea lui Imre Varga reprezintă o salcie plângătoare, iar pe fiecare frunză se află înscris numele unei victime. De asemenea, pe patru mari plăci de marmură sunt enumerate numele a 240 de „Drepți între Popoare", printre care neevrei unguri care au salvat evrei în timpul Holocaustului. **(E.G.)**

Un maestru al ilustrațiilor biblice EPHRAIM MOSES LILIEN

În anii primului război mondial, în Polonia bântuită de armate germane, ruseți, austriece, ba și de bande de jefuitori, în casele evreilor să găseau adesea cărți pe teme religioase ilustrate de unul și același artist, recunoscut după maniera sa inconfundabilă - desenele lui Lilien. În spațiul german și central-european, în a doua jumătate a secolului XIX, grafica și arta ilustrării cărților, afișelor, diverselor publicații ajunsese la un apogeu demn de invidia editorilor din alte zone. Ephraim Moses Lilien s-a născut la 23 mai 1874, în târgul Drohobycz (Drogobici) din Galiția, în familia unui meșter tocilar sărac, ce avea patru copii. Mediul era multietnic - austrieci, unguri, polonezi, ruteni, ghetoul încă nu dispăruse, bărbații purtau bărbi mari, femeile nu prea ieșeau din casă. Evreii mai bogați se duceau la Lemberg (Lvov). Veneau ciobani din Tatra, oferindu-și produsele. Apăreau primele publicații evreiești. Dovedind talent de mic copil, Lilien a fost trimis la Cracovia să învețe arte plastice, dar banii părinților fiind insuficienți, a revenit acasă. Reușește, la vârsta de 21 de ani, să ajungă la München, unde lucrează afișe, firme, anunțuri, pentru un câștig minim, dar necesar. În 1898, se află la Berlin, unde se afirmă ca ilustrator de carte. Se implică, entuziasmat de sionism, în mișcarea culturală și politică a evreilor europeni, militează pentru cunoașterea tradiției iudaice, fondează „Jüdische Verlag", pentru cărți de popularizare. Publică el însuși cărți din Vechiul Testament, *Cântece de ghetou*, ilustrează *Povestirile baronului Münchausen*. Prieten cu Th. Herzl, contribuie la atragerea mai multor aderenți în mișcarea sionistă, iar împreună cu Boris Schatz fondează celebra Școală de Artă Bezalel din Ierusalim, viitorul Muzeu Național al Israelului. A participat ca militar în primul război mondial. După război celebritatea sa este în creștere, prin gravurile expuse la diverse expoziții. Martin Buber îi dedică un scurt poem, ca o recunoștință pentru darul făcut Sionului: „Deasupra mulțimii trăind în eroare / se naltă desenele tale - altare". Prin ilustrațiile sale, Lilien aduce în Europa imagini din Ierusalim (Zidul Plângerii ș.a.), Beirut, Damasc. Vitraliul de la sediul Lojii „B'nai B'rith" din Hamburg îl reprezintă pe Moise, după un desen al lui Lilien. El ilustrează *Psalmii, Ecleziastul, Cartea lui Iov*, ca și diverse scene din viața cotidiană a evreilor săraci, a emigranților. Desenele sale sunt încărcate de poezie, de imaginație și de mit. Uneori, pare că bolta misterioasă a cerului a coborât pe pământ. A desenat șeici arabi, evrei sefarzi, cerșetori, cărăuși cu burdufuri de apă, turci în timpul rugăciunii, străzi și case, apa Iordanului, valea Josaphat - o întreagă geografie și etnografie.

Artistul a murit la 17 iulie 1925, la vârsta de 51 de ani, meritele sale nefiind nici astăzi suficient recunoscute.

BORIS MARIAN

Câteva gânduri despre LAURENȚIU PROFETA

Urmare din pag. 17

Nu este loc aici pentru a numi, a defini tot ce a compus: cântec coral, muzică vocală, instrumentală, muzică ușoară. O totală dezinhibare stilistică l-a protejat în selecțiile călătoriilor sale prin muzică („Din insulă în insulă, spre muzica ușoară" - titlu al unui articol personal). A fost răsplătit cu multe distincții și premii (în 1989, a fost distins cu Marele Premiu al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor).

Împlinea anul acesta, la 17 ianuarie, vârsta redutabilă de 81 de ani. „Jurnalul Național" îi publicase câteva gânduri la rubrica „Astăzi e ziua ta": *„Zilele de naștere nu prea le-am sărbătorit, dar de-a lungul timpului, am primit foarte multe cadouri. Marele Serghei Prokofiev a fost compozitorul care a avut o mare influență în creațiile mele. Mă consider un om extrem de corect și generos. Am ajutat o mulțime de muzicieni care mi-au cerut ajutorul și, cred eu, am avut un stil de viață exemplar. N-am putut face altceva decât muzică. Mi-a plăcut s-o ascult, să compun, a fost unica mea preocupare. Am lucrat de dimineața până seara. Muzica este nu numai o pasiune, este viața mea. Regret că acum sănătatea nu îmi permite să mai pot lucra. Eu lucram de dimineața până seara și ieșea muzică foarte frumoasă... Am avut profesori foarte pricepuți, care mi-au ghidat primii pași în muzică. Profesoarei mele de pian, domnișoara Muzicescu, care era celebră, îi plăcea să spună că l-a avut elev și pe Dinu Lipatti. Privind în urmă, mă bucur că am avut o carieră cu multe reușite și multe succese. Consider că am făcut cât s-a putut într-o viață de om. Dar ultima părere și judecată asupra operei mele trebuie s-o aibă publicul. Am mulțumirea că am fost apreciat, în general"*.

A fost, probabil, ultimul mesaj adresat lumii.

A plecat o baghetă magică și, o dată cu ea, o mulțime de visuri...

Urmare din pag. 17

O mărturisire: am consemnat adesea evoluția corului din Oradea. Nu știu dacă s-au văzut suficient de bine în cuvinte lacrimile pe care toți cei prezenți le ascundeam discret la fiecare comemorare a Holocaustului unde evolua acest ansamblu. Sub bagheta magică a lui Gyuri, dureroasele evenimente din viața comunității orădene se transformau într-un omagiu muzical, sincer și sensibil, pentru zecile de mii de evrei uciși. La final mă întreba, probabil ca pe mulți alți invitați: „Ei, cum a fost?". Astăzi sper doar că am știut să exprim suficient de clar măsura în care m-a impresionat ceea ce el realizase printr-o muncă asiduă, fără preget și fără cel mai mic compromis.

În aceste momente dureroase, exprimăm gândul bun pentru cei ce i-au fost alături - soția Gina, fiica Edith și toți cei care l-au iubit, respectat și urmat pe portativul muzicii evreiești. Fie-i memoria binecuvântată!

CALENDAR

● 2 septembrie 1997 - a murit, la Viena, psihoterapeutul VIKTOR FRANKL. Lucrarea sa fundamentală, *Terapia psihică* (11 ediții), s-a bucurat de mare succes.

● 2 septembrie 1944 - a murit BELLA CHAGALL, soția marelui pictor Marc Chagall. Ea apare în multe dintre tablourile artistului.

● 3 septembrie 2006 - 170 de ani de la moartea (1836, Londra) lui DANIEL MENDOZA, primul campion evreu din istoria boxului englez. Este autorul unei apreciate lucrări, *Arta boxului*.

● 3 septembrie 1977 - a murit, la New York, jurnalistul MORITZ GOLDSTEIN, originar din Germania. S-a ocupat mult timp de problema statutului evreilor în literatura germană.

● 5 septembrie 1791 - s-a născut, la Vogelsdorf (lângă Berlin), compozitorul, pianistul și dirijorul GIACOMO MEYERBEER (Jacob Liebmann Beer). După oratoriul *Dumnezeu și natura* (1820), au urmat operele *Robert diavolul* (1831), *Hughenoții* (1836), *Profetul* (1849). Meyerbeer a avut o puternică influență asupra muzicii de operă din vremea sa.

● 7 septembrie 1906 - s-a stabilit în Ereț Israel tânărul emigrant din Polonia DAVID GRÜN. El va deveni, sub numele David Ben Gurion, unul dintre creatorii Statului Israel.

● 7 septembrie 1891 - a murit, la München, marele istoric HEINRICH GRAETZ, născut la Poznan. Este autorul monumentalei lucrări *Istoria evreilor*.

● 9 septembrie 1901 - s-a născut, la Brăila, matematicianul OSCAR KREINDLER, fost profesor la Institutul Politehnic din București. Specialist în domeniul geometriei analitice și diferențiale.

ANIVERSĂRILE ȘI COMEMORĂRILE LUNII SEPTEMBRIE

● 9 septembrie 1936 - s-a născut, la Riga, șahistul MIHAIL TAL. În 1957, cucerește pentru prima oară titlul de campion al U.R.S.S., iar în 1960, devine campion mondial.

● 10 septembrie 1956 - a murit, la Tel Aviv, scriitorul, jurnalistul și militantul sionist A.L. ZISSU (Abraham Leib), născut în 1888, la Piatra Neamț. A fost unul dintre apreciații lideri ai evreimii din România. A întemeiat Partidul Evreiesc din România și a fondat ziarul „Mântuirea", cotidian evreiesc de limba română. Dintre scrierile sale, amintim: *Spovedania unui candelabru; Ereticul de la Mănăstirea Neamțu; Samson și noul Dagon; Calea Calvarului*.

● 11 septembrie 1881 - s-a născut, în Ucraina, poetul și jurnalistul IOSEF CHAIM BRENNER. În 1909, s-a stabilit în Ereț Israel. A militat pentru conviețuirea pașnică a evreilor și arabilor.

● 11 septembrie 1933 - s-a născut, la Câmpulung Moldovenesc, dr. MIRIAM BERCOVICI, autoare a peste 120 de lucrări științifice în domeniul medicinei, publicate în țară și în străinătate. În 1995, Editura Kriterion i-a publicat *Jurnalul de ghetou*.

● 12 septembrie 1921 - s-a născut, la Lvov, scriitorul STANISLAV LEM, autorul unor romane cu conținut fantastic.

● 16 septembrie 1975 - s-a născut GAL FRIEDMANN, sportivul care a cucerit medalia olimpică de aur pentru Israel (la Olimpiada de la Atena, din 2004).

● 19 septembrie 1812 - a murit MAYER AMSCHEL ROTHSCHILD, fondatorul celebrei dinastii bancare.

● 20 septembrie 1966 - a încetat din viață scriitorul MARCEL BRESLAȘU, născut în 1903. Dintre scrierile sale, sunt de menționat: *Cântarea cântărilor* (1938) și *Niște fabule mari și mici pentru mici și mari* (1946).

● 24 septembrie 1926 - s-a născut, în comuna Girov (jud. Neamț), compozitorul AUREL GIROVEANU. A compus numeroase cântece devenite șlagăre, precum și muzică pentru spectacole de revistă, fantezii, comedii muzicale.

● Acum 65 de ani - în zilele de 29-30 septembrie 1941 -, naziștii au ucis la Babi Iar, lângă Kiev, peste 30.000 de evrei. Această tragedie este evocată în cutremurătorul poem *Babi Iar*, publicat, în 1961, de poetul Evgheni Evtușenko.

SIEGFRIED WOLF

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

Invitație la Templu

adresată de C.E.B.

În numele C.E.B., președintele prof. ing. *Osy Lazăr* adresează membrilor comunității urări de bine, „sănătate, fericire, pace și bucurii alături de cei dragi", cu prilejul sărbătorii de Roș Hașana 5767. Se atrage atenția că „în această perioadă, în care mai sunt unele persoane șovine, xenofobe, antisemite, care încalcă Constituția României și Codul Penal, incitând la ură rasială, unitatea și acțiunile noastre sunt utile și necesare". În continuare, președintele C.E.B. îi invită pe coreligionari la templu. „În măsura posibilităților dumneavoastră, vă invităm la Templul Coral sau la una dintre cele trei sinagogi în funcțiune din București, să participați alături de noi la sărbătorile de Roș Hașana, Iom Kipur, Sucot... la rugăciunile de dimineață și seară pe care le desfășurăm în fiecare zi. În zilele de vineri seara, sâmbătă dimineața și seara, după programul obișnuit, puteți asculta interesante explicații iudaice, filosofice, de omenie și cultură evreiască". Membrii comunității sunt invitați, de asemenea, să participe la conferințele de la Centrul Cultural Comunitar, la cercurile și biblioteca ce funcționează în cadrul Centrului. Sunt menționate și inițiative noi - „crearea grupurilor de sprijin ale evreilor din București pe specialități - medici, juriști, propunându-se formarea și a altor grupuri (de economiști, ingineri, arhitecți, filosofi, ziariști, scriitori) - care să se reunească trimestrial și unde să se analizeze situațiile specifice de întrajutorare a membrilor comunității noastre. De asemenea, a început organizarea și atragerea unor personalități care să formeze grupul „Sfatul Înțelepților", cu care să ne consultăm și să acționăm pentru ridicarea la un nivel corespunzător a activităților culturale...", se arată în apelul lansat de C.E.B.

Apel adresat tinerilor

Președintele C.E.B., prof. ing. *Osy Lazăr*, a adresat un apel tinerilor, invitându-i să participe la activitățile comunitare destinate lor. „Am reușit împreună să păstrăm corurile *Talmud Tora*, *Șira Vezimra*, *Grădina Cântărilor*, formația *Menora*, grupa de dansuri israeliene, grupul de klezmeri. Suntem conștienți de greutățile care ne stau în față, dar suntem convinși că împreună le vom depăși cu succes... Suntem împreună, și așa vom reuși să revigorăm în special formația de klezmeri, prin completarea instrumentiștilor care au făcut Alia. Ne propunem ca în acest an să începem un proiect de „întrebări și răspunsuri" o dată pe lună, cu teme precise, care să îmbogățească cunoștințele iudaice și de cultură...". În afara continuării inițiativelor din trecut, „vă propun să continuăm și să reorganizăm cursurile de ivrit, precum și cursurile de învățare și, în special, de perfecționare a cunoștințelor de utilizare a computerelor și Internetului... Activitățile noastre sunt multiple și aștept cu drag propunerile voastre", se arată în apelul adresat tinerilor.

Comunitatea Evreilor din București – Templul Coral

Programul pentru stabilirea jețurilor către enoriași este următorul:

● Joi, 7 septembrie - orele 9-12 ● vineri, 8 septembrie - orele 9-12 ● duminică, 10 septembrie - orele 9-12 ● luni, 11 septembrie - orele 9-12 ● marți, 12 septembrie orele 9-12, 16-18 ● miercuri, 13 septembrie - orele 9-12 ● joi, 14 septembrie - orele 9-12, 16-18 ● vineri, 15 septembrie - orele 9-12 ● duminică, 17 septembrie - orele 9-12 ● luni, 18 septembrie - orele 9-12 ● marți, 19 septembrie - orele 9-12, 16-18 ● miercuri, 20 septembrie - orele 9-12 ● joi, 21 septembrie - orele 9-12, 16-18 ● vineri, 22 septembrie - orele 9-12. Pentru enoriașii care participă zilnic la serviciul religios s-au reținut jețurile respective. Voluntarii în activitățile comunitare au prioritate la atribuirea locurilor. Enoriașii care vor să-și păstreze jețurile din anii trecuți, sunt invitați să se prezinte până la 12 septembrie 2006.

Comunitatea Evreilor din București – Templul Coral anunță:

Din data de sâmbătă, 16 septembrie 2006, ora 20,30 - încep rugăciunile de

SLIHOT

și care vor continua în fiecare zi, dimineața la ora 7,30 până în ajun de IOM KIPUR (duminică, 1 octombrie 2006 inclusiv)

Federația Comunităților Evreiești din România

Comunitatea Evreilor din București

Sâmbătă, 30 septembrie 2006 (8 Tișrei 5767)

ȘABAT ȘUVA

Predică Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Enoriașii și toți membrii comunității noastre sunt invitați la Templul Coral din București, la ora 8,30

ROȘ HAȘANA 5767 - 2006

● *Vineri, 22 septembrie*: aprinderea lumânărilor de Șabat - ora 18,20; Minha - ora 18,40; Mesajul de Roș Hașana, Maariv - ora 18,50 ● *Sâmbătă, 23 septembrie*: Șahrit - ora 8,30; deschiderea Aron Kodeș-ului - ora 10,00; Musaf - ora 11,00; Minha-Maariv - ora 19,30 ● *Duminică, 24 septembrie*: Șahrit - ora 8,30; deschiderea Aron Kodeș-ului - ora 10,00; Tekiat Șofar - ora 10,30; Musaf - ora 10,45; Minha-Maariv - ora 19,30.

IOM KIPUR 5767 - 2006

● *Duminică, 1 octombrie*: Minha - ora 13,45; aprinderea lumânărilor - ora 17,50; *Kol Nidrei* - ora 18,00 ● *Luni, 2 octombrie*: Șahrit - ora 8,30; deschiderea Aron Kodeș-ului - ora 9,45; Predica de *Izkor* a Marelui Rabin *Menachem Hacohen*; *Izkor* - ora 10,30; Musaf - ora 11,00; Minha - ora 18,00; *Neila* - ora 18,45; Șofar - ora 19,49.

SUCOT 5767 - 2006

● *Vineri, 6 octombrie*: aprinderea lumânărilor - ora 18,20; Minha și Maariv - ora 18,30; Predica festivă în Suca; Kiduș în Suca ● *Sâmbătă, 7 octombrie*: Șahrit - ora 8,30; deschiderea Aron Kodeș-ului - ora 9,30; Musaf - ora 10,30; Minha-Maariv - ora 18,30; Kiduș în Suca - ora 19,00 ● *Duminică, 8 octombrie*: Șahrit - ora 8,30; deschiderea Aron Kodeș-ului - ora 9,30; Musaf - ora 10,30; Kiduș în Suca - ora 10,45; Minha-Maariv - ora 19,40.

Ultimele zile de SUCOT 5767 - 2006

● *Vineri, 13 octombrie - Hoșana Raba*: Șahrit - ora 8,00; aprinderea lumânărilor - 18,15; Minha - ora 18,30; Maariv - Șmini Ațeret - ora 18,40 ● *Sâmbătă, 14 octombrie - Șmini Ațeret*: Șahrit - ora 8,30; deschiderea Aron Kodeș-ului - ora 9,30; Izkor - ora 10,00; Musaf-Gheșem - ora 10,30; Minha-Maariv - ora 18,30; Simhat Tora - ora 19,27 ● *Duminică, 15 octombrie - Simhat Tora*: Șahrit - ora 8,30; deschiderea Aron Kodeș-ului - ora 9,30; Musaf - ora 10,30; Minha-Maariv - ora 19,27.

IARȚAIT pentru kedoșimii de pe vasul „Mefkure"

La 10 august a.c., evreii bucureșteni au comemorat pe cei 301 martiri, înecați prin scufundarea vasului „Mefkure" în apele Mării Negre. Acum 62 de ani, trei vase - „Bülbul", „Marina" și „Mefkure" - au plecat din portul Constanța spre Ereț Israel încărcate cu pasageri voind să se salveze de la cataclismul fascist abătut peste România. Primele două au avut norocul să ajungă la destinație. „Mefkure", însă, lovit de un submarin german, s-a scufundat. Din cei 306 pasageri, doar cinci au reușit să se salveze. Tragedia de pe „Mefkure" este încă un episod din Holocaustul evreilor români, din Holocaustul evreilor europeni. Șase lumânări în memoria celor șase milioane de victime ale Catastrofei au fost aprinse de Marele Rabin *Menachem Hacohen*, conf. dr. *Otto Adler*, președintele A.E.R.V.H., *Silvian Oișiovici*, fratele unuia dintre *kedoșimii* de pe „Mefkure", prof. *Octavian Fülop*, supraviețuitor de la Auschwitz, Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, ing. *Osy Lazăr*, președintele C.E.B.

Impresionante au fost cuvintele rostite de Marele Rabin *Menachem Hacohen* despre nevoia de unitate a poporului evreu acum, mai mult ca oricând, în momentele în care Israelul dădea lupte grele pentru apărarea existenței sale împotriva gherilelor Hezbollah și Hamas, înarmate de Siria și Iran. După Holocaust, evreii au înțeles pe deplin că singura lor soluție de trai ca popor liber este reclădirea Statului Israel. „Pentru Israel luptăm și azi, așa cum am făcut-o, apărându-ne de state arabe vecine care ne-au atacat, imediat după declararea independenței. Îmi amintesc zilele groaznice ale războiului de Iom Kipur. Am avut misiunea cutremurătoare să duc părinților vestea că fiii lor au căzut la datorie. Într-o astfel de situație, un părinte m-a rugat să dau *lehaim* cu el. Am crezut, mai întâi, că și-a pierdut mințile. Apoi a început să povestească:11 membri ai familiei lui, originare din Lituania, și-au pierdut viața în Holocaust. «Mi se rupe inima că fiul meu nu mai e. Dar el a luptat pe un tanc, pentru apărarea Israelului. Iată diferența între trecut și prezent». Să ne îndreptăm gândurile spre tinerii eroi din aceste zile care cad pentru apărarea Israelului. Sperăm că vor veni zile mai bune, că vom vedea un Israel înfloritor iar dușmanii noștri își vor primi cuvenita pedeapsă". Pe aceeași lungime de undă s-a situat președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, care, evocând tragedia scufundării vasului „Mefkure", a făcut un vibrant apel enoriașilor pentru a veni la sinagogă să se roage pentru cei din Israel care se află acum în prima linie a frontului și pentru populația civilă atacată de grupările Hezbollah.

Momentul comemorativ a fost întregit de dramatica mărturie a lui *Silvian Oișiovici*, retrăind cumplitele momente în care și-a pierdut familia: cumnata, nepoata de trei ani, pierite în Transnistria; fratele, *Henri Puiu Oișiovici* z.l., unul dintre martirii de pe „Mefkure". Vorbitorul a mulțumit președintelui C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, din a cărui inițiativă a fost ridicat un monument în memoria martirilor de pe „Mefkure" la Cimitirul Evreiesc din Șos. Giurgiului. Pentru odihna sufletelor lor, oficiantul de cult *Ghidu Bruchmaier* a rostit *El Male Rahamim*. Ceremonia s-a încheiat cu un *Kadiș* colectiv. (I.D.)

Martirii noștri, precursorii noștri

„Cei 301 martiri de pe vasul «Mefkure» erau în drum spre Ereț Israel", spune cu lacrimi în ochi, aproape strigându-și ultimele cuvinte, venerabilul domn Silvian Oișiovici, fratele unui dispărut [...]. Printre participanți se evocă personalitatea lui Mordechai Rossel, cu preocupări în organizarea acțiunii „Mefkure", dar și realizatorul lucrării „Dosarul Mefkure" (documente, în ebraică). Este mișcător omagiat inginerul Albert Finkelștein (sora, printre victime) cu studiul său, *Tragedia Mefkure*.

...În rugăciunile înălțate, în *Kadiș*-ul colectiv, emoția e cu greu stăpânită... Dar o concluzie se impune, totuși. La patru ani distanță, se proclamă Statul Israel... Așadar, firesc, pe unul dintre altarele marilor sacrificii ale acestei victorii, Istoria va scrie negreșit întru exemplu, neuitare, recunoștință: MEFKURE.

G. BRUCHMAIER

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

Cu adâncă durere în suflet, familia anunță încetarea din viață, la 11 iulie 2006, a iubitului lor ing. FRAER ELIAS.

Conducerea Comunității Evreilor din Suceava, împreună cu toți membrii, regretă decesul doamnei PETRARU BRANA (z.l.) și sunt alături de dl Petraru Soil, fostul președinte al Comunității Suceava, și de întreaga familie în aceste clipe grele. Sincere condoleanțe familiei îndoliate.

Copleșiți de durere, Soil, soț, Ficu, fiu, Fira, noră, Sorin, nepot din Iași, Eca, soră, Simon, cumnat din Dorohoi, Fani și Izu Abramovici, cuscrii din Hârlău, și celelalte rude din Botoșani și Iași, anunță trecerea la cele veșnice, în ziua de 8 Av (2 august 2006), a celei mai dragi ființe, BETI PETRARU, în vârstă de 82 de ani, din Suceava. Suflet ales, a fost o soție, mamă și bunică devotată și iubitoare. Amintirea ei va rămâne mereu vie în memoria și inima noastră. Înmormântarea a avut loc pe data de 9 Av (3 august 2006) în Cimitirul Evreiesc din Iași. Dumnezeu s-o odihnească în pace!

Se împlinesc nouă ani de la despărțirea de cea care a fost soție și mamă exemplară, BASIA UȘER z.l. Soțului, Bernard Ușer, președintele Comunității Evreilor din Bârlad, i-a fost sprijin de nădejde, copiilor - fiul și nora - oază de dragoste și bunătate. Va trăi de-a pururi în sufletele noastre. Familia.

Au trecut nouă ani de singurătate, tristețe și dor nestins, de când dragul meu soț CROITORU HORIA MAXIM m-a părăsit. Nu-l vom uita niciodată. Soția - Ana, fiica - Cristina, ginerele - George și nepotul lui drag, Alexandru.

Familia Mero și Janeta Lazarovici, frate și cumnată din Bacău (România), Leon Lazarovici, frate din Israel, Filus Lazarovici, nepot din Canada, anunță, cu multă durere, că - în luna iunie 2006 - s-au împlinit șase ani de la decesul scumpului nostru SANDU LUCHIAN (Saul Lazarovici), în orașul Natania (Israel). A fost un suflet nobil și religios, contabil-șef și economist, a deținut munci de mare răspundere, fiind un profesionist desăvârșit, om de mare valoare. Este o grea pierdere pentru familia noastră. Fie-i memoria neîntinată. Nu te vom uita niciodată și vei rămâne veșnic în amintirea noastră.

S-au împlinit 12 ani, pe data de 21 august (27 Av), de când iubitul nostru soț și tată dr. KÖNIGSBERG MAXIMILIAN, din Târgoviște, s-a stins din viață. Amintirea sa ne însoțește în fiecare zi. Ne este tare dor de el.

Tatiana - soție, Isabella - fiică și Alexander - ginere, împreună cu nepoții Oliver și Eileen, precum și cuscrii Sony și Mandi Kaspi, au comemorat, la 30 august 2006 (6 Elul 5766), despărțirea de dragul lor dr. PAUL BERSTEIN - „doctorul Paul de la Radio" -, căruia îi păstrează o duioasă amintire împreună cu întreaga familie.

Rosa, soție, fiul, nora, anunță că, pe data de 28 Tamuz, s-au împlinit nouă ani de când omul bun și generos DIAMANT SOLOMON (Bubi) ne-a părăsit. Fie-i memoria binecuvântată.

Flori și recunoștință într-un pios omagiu adus amintirii chipului delicat al ROZICĂI ANCEL, dragostei, dăruirii fără margini cu care ne-a înconjurat - copiii și nepoții. În aceeași zi, 4 Av, comemorăm 54 de ani de la dispariția fratelui meu HARRY ANCEL, copil nevinovat, smuls vieții la numai 11 ani. Lili și familia.

În luna iulie 2006, au fost înhumați în cimitirele C.E.B.: TRITESCU LORA (90 de ani), str. Barajul Uzului nr. 9; IOANIȚIU CAROLA (92), Calea Dorobanți nr. 36; SEIDLER TILINA (76), str. Ion Câmpineanu nr. 31; GOLDENBERG GRETHE (97), Bd. Iuliu Maniu nr. 188; IONESCU (Kaufman) ROZA (85), Al. Trestiana nr. 4; IONESCU MIRCEA (72), str. Teodor Pallady nr. 5; OPINCARU STELA (72), str. Câmpia Libertății nr. 29; PAVERMAN BORIS (75), str. Vasile Pârvan nr. 2; POPESCU AMALIA FLORINA (87), str. Sibiu nr. 4; ROSENTHAL AMALIA (91), Bd. Carol I, nr. 45; CORN BETI (80), Cămin „Amalia și Dr. Moses Rosen".

În trimestrul al II-lea 2006, au fost înhumați în cimitirele din provincie: *C.E. Alba Iulia* - TANISLAV ROZA (79); *C.E. Arad* - HERCZ ELISABETA (92), înhumată în Cimitirul Evreiesc Ortodox, MOLNAR MĂRIOARA (75); *C.E. Bacău* - HAIM DAVID (83), SAND BRUNO (89); *Obștea Bocșa* - NOVAC MARTA MARGARETA; *C.E. Botoșani* - CALMANOVICI IOSIF (75), HAUCA MIHAEL (61), decedat la Suceava și înhumat la Botoșani, RABINOVICI ȘLOIM (85), SCHVARTZ MARICA (71); *C.E. Brăila* - WOLF MAX (85); *C.E. Craiova* - UȘER PAULINA (73), prof. ALBERT ZIMBLER (76); *C.E. Cluj-Napoca* - FREUNDLICH ANDOR (89), POPESCU ELISABETA (85), SCHLESINGER ERNEST (70), FISCHER CLARA (86), DEZSÖ GAVRILĂ ȘTEFAN (58); VIGDOROVITS EMERIC (83); *C.E. Deva* - SILVIAN GERTRUDA (80), IONASZ ADOLF (76); *C.E. Dorohoi* - ROSEN ȘLOIM (91), URSULESCU SILVIA (93); *C.E. Galați* - IVANOV FELICIA (71), ZAHARIA MARGARET (92), SOLOMON SALO (80); *C.E. Iași* - ANCULOVICI RAȘELA (73), ARON LEIB (82), FERENPAL CAROL (76), MENDEL PERLA (93), IOSEFZON IANCA (81), MARVU ARISTINA (79 - decedată în Timișoara, înhumată la Iași); *Obștea Mediaș* - EDELSTEIN EDITH (86); *C.E. Oradea* - BERGER ZOLTAN (89), FINGERMAN IULIANA (78); *C.E. Ploiești* - FRANCK NELY (81); *C.E. Satu-Mare* - KLEIN ALBERT-ELU (95); *C.E. Suceava* - HAUCA MIHAELA (51 - înhumată în cimitirul Botoșani); *C.E. Tecuci* - RACȘTAIN MARCU (84); FLITMAN ROZALIA (68); *C.E. Timișoara* - PILLIȘ FRIEDERIC (82), BAHUCZKY IOAN (58), MARCU ARISTINA (74); *C.E. Tulcea* - SVARTBERG BENTON (81), GHELMILI FEIGE PERL (94), MARCOVICI MANEA (84).

JEWISH REALITY

ROSH HASHANAH AND YOM KIPPUR 5767

In this edition we dedicate a page to the Rosh Hashanah and Yom Kippur 5767 holidays by publishing the message for the New Jewish Year addressed to our community by Dr. Aurel Vainer, president of F.J.C.R., and Great Rabbi Menachem Hacohen, as well as excerpts of commentaries of Chief Rabbi Dr. J.J. Niemirower published in an anthology of the scholar's texts at "Hasefer" Publishing House. His philosophical meditations offer the spiritual and emotional dimension of the Judgment and Forgiveness Day.

The anniversary of Great Rabbi MENACHEM HACOHEN – spiritual leader dedicated to our community

The religious service of Shahrit on July 26th at the Choral Temple was also marked by the anniversary of our spiritual leader, Great Rabbi Menachem Hacohen. His appeal to love for mankind, the commentary for Tesha B'Av had a special echo in the participants' soul. In the Choral Temple library, Dr. Aurel Vainer, president of F.J.C.R., Dr. Osy Lazar, president of the J.C.B., adv. Iulian Sorin, counsellor, Dr. Alexandru Elias, director of the Center for Medical Aid of F.J.C.R. in Bucharest, José Iacobescu, president of "B'nai B'rith" Forum, Dr. Liviu Beris, vice-president of A.E.R.V.H., Simona Brenner (Israel), Erwin Shimshensohn, member in the Leadership Committee of F.J.C.R., Mirela Ashman, coordinator for the Jewish Identity Department emphasized the benefic impact of the celebrated spiritual leader on our community. Dr. Irina Cajal, member in the Leadership Committee of the Federation, Anette Vainer, member in the Leadership Committee of J.C.B. and "B'nai B'rith" Forum, Ioana Nitescu, publicist, expressed their praising words for Great Rabbi Menachem Hacohen. The written congratulation card, the flowers, the presents, the excellence diploma were the expression of the community gratitude. The thanking words of Great Rabbi Menachem Hacohen increased the cohesive soul feeling of the meeting.

ISRAEL IN WAR AND AFTER

On August 7-9 a 14 persons delegation, including representatives of F.J.C.R., of Z.A.R. and of A.E.R.V.H., the actress Maia Morgenstern, journalists of foreign press and television, at the initiative of Eng. Tiberiu Roth, president of the *Zionist Association from Romania*, participated at the "Solidarity with Israel Mission", launched by the World Zionist Organization. This is the way the members of the Jewish Community from Romania wished to express their solidarity with the sufferings endured by the Israeli citizens in the war against the terrorist movement Hezbollah. In the same time, a great solidarity meeting with Israel organized by F.J.C.R., B'nai B'rith, J.C.B., took place in Bucharest, with the participation of Her Excellency Rodica Radian Gordon, ambassador of Israel in Romania, of many members of the Community, academics, cultural and clerical personalities, and friends of Jews.

Haifa represented one of the sites visited by the "mission" where the participants could see in real dimensions the damages provoked by the missiles launched by the terrorists. At the youth centers from Lod, Rishon LeZion, Kiriath Yaarim the participants to the "Solidarity Mission" met the children refugees from the North – Jews, Israeli Arabs, Ethiopian Jews evacuated by the authorities, and they were informed on the Sderot (a Southern city) children's tragedy, where for six years the Islamic Jihad launches Quassam missiles.

JUDAICA

In the page dedicated to Judaism we offer some of Eng. Baruch Tercatin's biblical reflections (September 23 – October 14, 2006), "Divrei Torah", as well as two portraits: "Moses Gaster, a scholar in Judaism as well as the first great Romanian folklorist", and the "Testimonial of the disputed A.L. Zissu" (50 years after his death). We consider these personalities' portraits bring into the light important segments of the Jews' contribution to the Romanian and universal, humanistic culture and civilization.

LOCAL AND NATIONAL SEMINARIES FOR THE MIDDLE AGE GENERATION

- GALATI, July 21-23, 2006
- SINAIA, September 1-3, 2006

The seminaries for the middle age generation organized by F.J.C.R. (Eng. Paul Schwartz, vice-president, Rudy Marcovici, responsible for the middle age generation activities, Tatiana Zadoina, psychologist) received the sponsorship of "Joint" organization. The lecturers and moderators, Dr. Lya Benjamin and Dr. Hary Kuller, researchers at the Center for the Study of the Romanian Jews History, approached as main topics: the role of the personality in the history of the Romanian Jews; religious, social-political and cultural trends in Judaism; the Jewish identity; social and political stages in the history of the Romanian Jews, and others. The local seminary from Galati outlined the modality through which an important activity can be achieved at its best, with few human resources, but united in a powerful team with a high personal involvement. The national seminary from Sinaia enjoyed two *premieres*: ● "the appearance in light" of Sharli Israel Sabag, as permanent representative of Joint in Romania; ● the lesson of community marketing of Aurel Vainer, president of the Federation, Member of the Parliament, an economics specialist. The seminaries represented successful achievements through the value of the transfer of knowledge, through the experience exchange between communities, through the relationship they initiated.

THE WORKING AGENDA OF THE F.J.C.R. LEADERSHIP

Starting from this edition we will regularly going to publish a column, or in case, a page, including information about the working agenda of the F.J.C.R. Between July 12th – August 25th, Dr. Aurel Vainer, president of F.J.C.R. and Member of the Parliament, visited the Jewish communities from Ploiesti (accompanied by Eng. Albert Kupferberg), Craiova (accompanied by Tiberiu Benedek, the head of the Assets Department), Constanta (accompanied by Eng. Paul Schwartz, vice-president of the Federation and by Rodica Boc, head of the Patrimony Department of F.J.C.R.), Botosani, Dorohoi, Targu Mures, the Jewish community from Sf. Gheorghe. They also visited the respite centers from Borsec, the Comandau and Blaj cities. In all the sites the visitors made assessments of the patrimony problems and agreed upon strategies of efficient preserving of cemeteries and synagogues. The president of the Federation also met the young people gathered at the Seminary on *Judaism and Jews' History at Cristian*, participated at the "ProEthnica" Festival in Sighisoara. Vice-president Paul Scwartz made a visit in Israel where he met Her Excellency Dr. Mariana Valeria Stoica, ambassador of Romania in Israel, and Moshe Sharoni, president of the Committee for Health, Work and Social Issues in the Knesset.

SAFRAN BETWEEN IMMORTALS

The Romanian cultural press mentioned widely the passage to eternity of Dr. Alexandru Safran, z.l., Chief Rabbi of Romania in the period 1940–1944, honorific member of the Romanian Academy, an elite European scholar. Condolences messages were addressed to F.J.C.R. by King Mihai I, by leaders of the National Loge "Dacia". The Israeli press in Romanian also mentioned the sad event. Adv. Iulian Sorin, counsellor, participated to the funeral on behalf of the Federation. The *shloshim* ceremony took place at the Choral Temple from Bucharest. In this edition we publish the articles appeared in the Romanian and Israeli press, evocations and meaningful commentaries on his life, as well as excerpts from the *Cultural Review of the Jewish Reality* dedicated to this memorable Jewish Romanian personality, "Safran between Immortals".

MEN OF OUR PRESENT

These pages present three personalities with different pre-occupations. The sculptor Jana Gertler Zalman shares to us her artistic ideal, her ideas concerning her work and creation, her friends, colleagues and family. Marius Rosenfeld, president of Petrosani Community, is one of the few Jews who worked under the ground, being still employed at present in miner work. He tells us about his life, about the motivation of becoming a miner after the career of couching in table tennis, what means the work in such a dangerous place, about the problems confronting the Jewish Community from Petrosani. The two presentations are included in the "Audio Library of the *Jewish Reality*". Professor Dr. Carol Friedmann, also present in these pages, is president of the Constanta Jewish Community. He speaks about the role of the community president. Beyond the daily issues, he has to be a go-between Jews and society in order to present the truth about the Judaism.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN
Corectură: MIHAELA OBERSCHI

Traducători:
Ebraică: TEHILA OFER, Ing. B. TERCATIN (Israel)
Engleză: SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: EMIL FINCHELSTEIN N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Negustori nr. 5 Telefon: 314.96.90
●
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

א – כב אלול תשס״ו ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות ברומניה

ראש השנה ויום הכיפורים תשס״ז

עמוד אחד בגיליון זה מוקדש לחגים, ראש השנה ויום הכיפורים תשס״ז. מובאות בו הברכות השלוחות לשנה העברית החדשה לקהילותינו על ידי יו״ר הפדרציה חבר הפרלמנט ד״ר אורל ויינר והרב הראשי מנחם הכהן. כמו כן, מתפרסמים קטעי דרשות של הרב הראשי המנוח ד״ר יעקב יצחק נימירובר, שהופיעו באנתולוגיה של מאמרי המלומד הגדול בהוצאה ״הספר״. אלה דברי הגות המציגים את המימדים הרוחניים והגשמיים של יום הדין ויום הכפרה.

ישראל במלחמה ולאחריה

ביוזמת אינג׳ טיבריו רוט, יו״ר ההתאגדות הציונית ברומניה, 14 משתתפים מרומניה נטו חלק ב״משלחת הזדהות עם ישראל״ שהתקיימה בין 7-9 באוגוסט מטעם ההסתדרות הציונית העולמית. במשלחת היו נציגים מטעם פדרציית הקהילות היהודיות ברומניה, התנועה הציונית ברומניה והארגון להנצחת השואה, וכן השוחקנית מאיה מורגנשטרן ועיתונאים מן העיתונות הכתובה והטלוויזיה. בדרך זו ביקשו בני הקהילה היהודית ברומניה להביע הזדהות עם הסבל שנגרם לאזרחי ישראל במלחמה נגד ארגון הטרור חיזבאללה. בו בזמן ארגנו הפדרציה, ארגון בני ברית וקהילת בוקרשט, הפגנת הזדהות גדולה עם ישראל, שנערכה בבוקרשט. השתתפו שגרירת ישראל ברומניה ד״ר רודיקה רַדיאן גורדון, חברי הקהילה, אנשי אקדמיה, אישים משדה התרבות ואנשי כמורה רומנים, ידידי יהודים. העיר חיפה הייתה בין המקומות שפקדה המשלחת, ובה יכלו חבריה להיווכח במקום עצמו בנזקים שגרמו טילי הטרוריסטים. במרכזי הנוער בערים לוד וראשון לציון ובקריית יערים פגשו משתתפי ״משלחת ההזדהות עם ישראל״ ילדים נמלטים מצפון הארץ - יהודים, ערבים ישראלים, בני פלשמורה - שפונו על ידי השלטונות למקומות בטוחים. המשלחת קיבלה מידע גם על הטרגדיה של ילדי העיר הדרומית שדרות, הסובלת זה שש שנים מהפגזות בטילי קאסאם על ידי הג׳יהאד האסלאמי.

אנשים בני זמננו

עמודי העיתון המוקדשים ל״אנשים בני זמננו״ מציגים שלושה אישים בעלי עיסוקים שונים. הפסלת ז׳אנה גרטלר זלמן שוטחת לפנינו את האידיאל האמנותי שלה, יצירותיה, ידידיה, עמיתיה ומשפחתה. מריוס רוזנפלד, יו״ר קהילת פטרושאני, הוא אחד היהודים המעטים שעסקו בעבודה מתחת לפני הקרקע ועד היום הוא ממשיך להיות קשור בעבודה במכרה. הוא מספר על חייו, על הסיבות שהביאו אותו לאחר שעשה קריירה בתור מאמן בטניס שולחן להפוך לכורה, על העבודה במקום כה מסוכן וכן על הבעיות שבהן נתקלים יהודי פטרושאני. שתי הכתבות הנ״ל הן חלק מאוסף ההקלטות של ״פונוטקה ר.א״. איש האקדמיה פרופ׳ ד״ר קארול פרידמן, המופיע גם הוא בעמודים אלה, משמש כיו״ר קהילת יהודי קונסטנצה. הוא מביע את דעותיו על משמעות תפקידו של יו״ר קהילה. לדבריו, מעבר לטיפול בבעיות שוטפות, על יו״ר כזה להיות המקשר בין היהודים לחברה הסובבת, על מנת להציג לפניה את האמיתות בדבר היהדות.

אירוע לציון יום הולדתו של הרב הראשי מנחם הכהן, מנהיג רוחני מסור לקהילתו

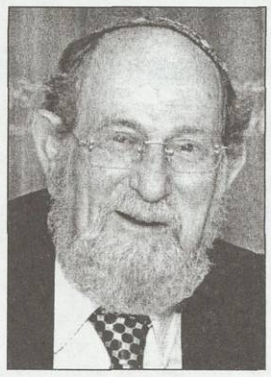

בתפילת שחרית שנערכה ב- 26 ביולי השנה בבית הכנסת הכורלי, צוין גם יום חגו של מנהיגנו הרוחני, הרב הראשי מנחם הכהן. קריאתו לאהבת הזולת, בפירוש שהתייחס לתשעה באב, זכתה לתהודה מיוחדת במינה בקרב הנוכחים. במפגש שנערך בספריית ה״טמפלול קוראלי״ הושם הדגש על השפעתו החיובית של בעל השמחה על קהילתנו. הדבר בלט בדבריהם של יו״ר הפדרציה ד״ר אורל ויינר, יו״ר קהילת בוקרשט אינג׳ אוזי לאזאר, היועץ יוליאן סורין, מנהל המרכז הרפואי של הפדרציה בעיר הבירה ד״ר אלכסנדרו אליאס, יו״ר פורום בני ברית ז׳וזה יאקובסקו, סגן יו״ר הוועד להנצחת השואה ד״ר ליביו ברייש, סימונה ברנר מישראל, חבר הנהגת הפדרציה ארווין שימשנזון ומתאמת המחלקה לזהות יהודית מירלה אשמן. לשבחים זכה הרב הראשי גם בדבריהן של חברת הנהלת הפדרציה אירינה קאז׳אל, חברת ההנהלות של קהילת בוקרשט ופורום בני ברית אנט ויינר והעיתונאית יואנה ניצסקו. גם הברכות בכתב, הפרחים, התשורות ותעודת ההצטיינות, הביעו את הכרת התודה שרוחשת לו הקהילה. דברי התודה שהשמיע הרב הראשי העניקו להתכנסות ערך מוסף של נשמה יתירה.

הוד מעלתו הרב הראשי מנחם הכהן,
מחנך יקר, רועה רוחני של הקהילות היהודיות ברומניה

חגיגת יום ההולדת של הוד מעלתך מסבה לנו שמחה רבה ובה בעת מאפשרת לנו להביע לך את הכרת התודה שאנו רוחשים לך, בעבור השתתפותך העקבית בחיינו הקהילתיים והזהות הקיימת בין פעילותך ובין המסר הרוחני שהנך מעניק: האמונה בכל הלב באלוהות, בה׳ אלוהינו, והאמונה האינסופית באדם.

זכות גדולה נפלה בחלקן של הקהילות היהודיות ברומניה ובחלקן של הפדרציה והנהגתה, היכולות ליהנות מנוכחותך כמדריך רוחני, כמורה דרך לפולחן היהודי וכמטיף מצוין למען תורה האמיתית - צירוף שאינו ניתן לניתוק בין לימוד ודרך חיים מכוונת היטב.

נראה כי עתה, לרגל ציון יום הולדתך, טוב שנזכור פרקי תהילים של דוד המלך. נרשה לעצמנו לאמור, בהשאלה, כי אלמלא התורה, הרי שלא יכול היה להימצא בתוכנו עבדה הנאמן, הרב הראשי מנחם הכהן, המזמן לנו מקור בלתי נדלה של עונג, בטוב לב ובדרכי שלום.

אנו מאחלים לך שנים רבות וטובות, שנות שלום, הגשמה והישגים לרוב, יחד עם יקיריך. עד מאה ועשרים!

חבר הפרלמנט ד״ר אורל ויינר
יו״ר פדרציית הקהילות היהודיות ברומניה

סמינריונים לדור הביניים במישור המחוזי ובמישור הארצי

● גאלאצי 21 - 23 ביולי 2006
● סינאיה 1 - 3 בספטמבר 2006

הסמינריונים המיועדים לדור הבינייים שאורגנו על ידי הפדרציה (סגן היו״ר אינג׳ פאול שוורץ, האחראי על דור הבינייים רודי מרקביץ והפסיכולוגית טטיאנה זאדוינה) נתאפשרו במימון הג׳וינט. מרצים-מנחים היו ד״ר ליא בנימין וד״ר הרי קולר, שניהם חוקרים במרכז התרבות של הקהילה. הנושאים העיקריים שהועלו לדיון נגעו בתפקיד האישיות בתולדות יהדות רומניה, בזרמים דתיים, פוליטיים-חברתיים ותרבותיים ביהדות, בזהות יהודית, בשלבים חברתיים-פוליטיים בתולדות יהודי רומניה ועוד. הסמינריון המחוזי בגאלאצי הוכיח כיצד ניתן לממש משימה באופן מושלם גם בכוח אדם מצומצם, אך מגובש בצוות חזק המשקיע את נשמתו בכל מעשיו. בסמינריון הארצי בסינאיה היו שתי הופעות בכורה: ● הופעת הבכורה של סמנכ״ל תוכנית ג׳וינט לרומניה שרלי ישראל סאבאג, במעמדו כנציג קבע של הג׳וינט ברומניה ● שיעור בנושא שיווק קהילתי שניתן על ידי על ידי יו״ר הפדרציה חבר הפרלמנט ובעל תואר דוקטור בכלכלה אורל ויינר. היו אלה סמינריונים חשובים בותר, בשל ערך הידע הרב שקיבלו המשתתפים, יחד עם חילופי ניסיון בין-קהילתיים והידוק קשרים בין-אישיים.

מתוך יומן העבודה של הנהגת הפדרציה

החל בגיליון הנוכחי של עיתוננו נפרסם בכל גיליון וגיליון מדור - ולפי הצורך אף עמוד שלם - ובו אירועים מתוך יומן העבודה של הנהגת הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה. בתקופה שבין 12 ביולי ו- 25 באוגוסט השנה ביקר יו״ר הפדרציה חבר הפרלמנט ד״ר אורל ויינר בקהילות הערים פלוישטי (בחברת אינג׳ אלברט קופפרברג), קראיובה (בחברת פרופ׳ ד״ר ארכיטקט טיבריו בנדק, מנהל מדור רכוש), קונסטנצה (בחברת סגן יו״ר הפדרציה אינג׳ פאול שוורץ ומנהלת מחלקת מורשת רודיקה בוק), בוטושאני, דורוהוי, טארגו מורש ובקהילת יהודי ספאנטו גיאורגה. כן זכו לביקור מרכז הנופש והמנוחה בבורסק והישובים קומאנדאו ובלאז׳. בכל מקום נעשו הערכות בנוגע לבעיות של שימור המורשת והוסכם על מדיניות לקביעת דרכי השימור הטובות ביותר של בתי הקברות ובתי הכנסת. יו״ר הפדרציה נפגש עם הצעירים הלומדים בסמינר ליהדות ולתולדות ישראל בקריסטיאן והשתתף בפסטיבל ״פרו-אטניקה״ בסיגישוארה. במהלך ביקורו בישראל נפגש סגן יו״ר הפדרציה פאול שוורץ עם שגרירת רומניה בישראל ד״ר מריאנה ואלריה סטויקה ועם ח״כ משה שרוני, יו״ר ועדת הכנסת לענייני בריאות, עבודה ובעיות סוציאליות.

שפרן, מבני האלמוות

מעברו לחיי נצח של ד״ר אלכסנדר שפרן ז״ל, שהיה הרב הראשי ברומניה בשנים 1939 - 1947 וכן חבר כבוד באקדמיה הרומנית ומלומד אירופי מן השורה הראשונה, צוינה בעיתונות העוסקת בענייני תרבות ברומניה. אגרות תנחומים נתקבלו בפדרציית הקהילות היהודיות ברומניה מאת המלך מיחאי הראשון ומאת ראשי הלשכה הלאומית הגדולה ״דאצ׳יה״. העיתונות הישראלית בשפה הרומנית ציינה את האירוע. בלוויה, שנערכה בישראל, השתתף מטעם הפדרציה היועץ עו״ד יוליאן סורין. בבית הכנסת הקורלי בבוקרשט נערך טקס לציון יום השלושים למות הרב. בגיליון זה אנו מפרסמים מובאות מתוך מאמרים שהופיעו בעיתונות הרומנית והישראלית, זיכרונות ופירושים על חיים ויצירה עתירי סמליות, כמו גם קטעים מ״מחברת תרבות״ של עיתוננו המוקדשת לאישיות המזהירה בקרב יהודי רומני: ״שפרן, מבני האלמוות״.

עלינו

בעמוד המיועד ליהדות אנו מגישים הרהורים תנכיים שנרשמו על ידי אינג׳ ברוך טרקטין בין 23 בספטמבר ל- 14 באוקטובר, דברי תורה וכמו כן שני דיוקנאות: ״חוקר היהדות מוזס גאסטר, הוא החוקר הגדול הראשון של הפולקלור ברומניה״, ו״ידידי האישיות השנויה במחלקות א.ל. זיסו״ במלאת 50 שנה לפטירתו. סברנו כי דמויות האישים האלה מאירות על חלקים ניכרים מתרומת היהודים לתרבות ולציביליזציה הרומנית ולהומניזם הכלל-עולמי.

MITROPOLIA
ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr.

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL L ● NR. 259-260 (1059-1060) ● 16.09 - 15.10 2006 ● 23 ELUL 5766 - 23 TIŞREI 5767 ● 24 PAGINI – 2 LEI

9 octombrie 2006

ZIUA HOLOCAUSTULUI ÎN ROMÂNIA

Preşedintele Traian Băsescu a reafirmat decizia statului român „de recuperare a istoriei adevărate“

La 9 octombrie, în țara noastră s-a marcat, pentru a treia oară, Ziua Holocaustului în România. Acceptată de guvernul român la propunerea Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului din România, această zi reprezintă atât un prilej de evocare a tragediilor suferite de evreii români în perioada celui de-al doilea război mondial, cât şi de avertisment asupra viitorului pentru ca ceea ce s-a întâmplat atunci să nu se mai repete. În acest an, în Bucureşti au fost organizate o serie de manifestări de Federația Comunităților Evreieşti din România, de Institutul Român pentru Studierea Holocaustului din România şi de alte instituții.

Relatarea în pag. 3

De la *HEŞBON HANEFEŞ* la *DANSUL CU CARTEA*

Cum putem defini, retrospectiv, marile sărbători de toamnă, de la *Roş Haşana* la *Simhat Tora*? Prin *Heşbon Hanefeş* - bilanț sufletesc, individual şi comunitar, aşa cum îl realiza preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, de *Erev Roş Haşana*? Prin dialog cu Dumnezeu, esențial şi pentru om şi Dumnezeu, pentru că mozaismul nu înseamnă *credo, quia absurdum*, ci frământare şi dorință de cunoaştere, cum a reieşit din viziunea despre *Iom Kipur* a Marelui Rabin *Menachem Hacohen*? „Să fiți înscrişi în Cartea Vieții, cu sănătate, cu pace, cu împliniri!“. Tradiționalele urări de început de An ludaic s-au făcut auzite până în cele mai îndepărtate colțuri din țară; chiar şi acolo unde au rămas doar câțiva evrei.

A urmat, apoi, *Sucot* - Sărbătoarea Corturilor, a culesului, a înseninării după zbucium, zile care n-au exclus nici ele - mai ales, ultimele două, *Hoşana Raba* şi *Şmini Ațeret* - tulburătoare meditații despre efemerida care suntem, culminând cu ruga pentru odihna sufletelor celor dragi, continuând să existe în sufletele noastre. Un sfârşit este, întotdeauna, un început; nesfârşită rotire a cercului. Aceasta este şi semnificația încheierii sărbătorilor, *Simhat Tora* - Bucuria Cărții, încheiere şi reîntoarcere la Cuvântul imperisabil.

Continuare în pag. 5

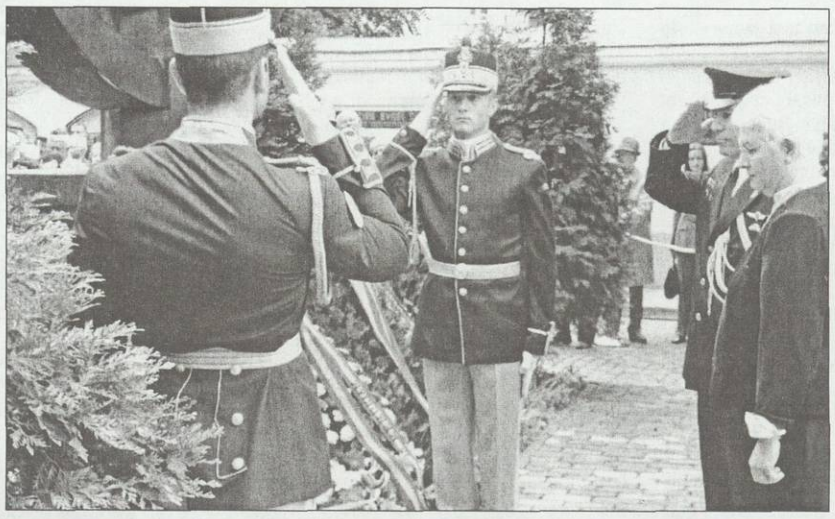

Sucot, Hoşana Raba şi *Şmini Ațeret* – zile de tulburătoare meditații

PAG. 5

Jean Ancel este unul dintre cei mai mari specialişti israelieni ai istoriei evreilor din România, cu lucrări importante despre Holocaustul românesc. La conferința internațională de la Iaşi, cu prilejul marcării a 65 de ani de la pogromul din iunie 1941, domnia-sa a prezentat un studiu exhaustiv, cu numeroase date noi privind acest moment tragic din istoria evreilor români, care se poate considera începutul *Holocaustului românesc*. Cu prilejul celei de-a treia comemorări a Zilei Holocaustului din România, Jean Ancel, în mai multe interviuri date postului „România Actualități“, a reamintit răspunderea lui Ion Antonescu în tragedia evreilor, precizând şi că „România a fost implicată «fifty-fifty» în Holocaust“, deoarece „a pornit mai dur decât nemții, dar... ajungând la concluzia că germanii urmează să piardă războiul, a stopat continuarea exterminării evreilor...“. Cu acceptul domniei-sale, redăm extrase din conferința de la Iaşi.

De la 1 ianuarie 2007 – România intră şi „scriptic“ în Europa

Organizații evreieşti din România şi din străinătate au susținut aderarea țării la U.E.

Ultimul Raport de țară al Comisiei Europene a dat „undă verde“ aderării României la Uniunea Europeană, deschizând poarta prin care țara noastră va intra şi „scriptic“ în Europa. Am făcut parte întotdeauna din ea, prin civilizația şi cultura noastră. Acum, ne vom bucura şi de avantajele Europei integrate, fără să uităm însă că va trebui să satisfacem numeroase condiții şi cerințe, că primii ani vor fi dificili pentru populație, că roadele se vor vedea poate peste un deceniu. România a fost acceptată în Uniunea Europeană, în primul rând, din cauza îndeplinirii criteriilor politice. Se recunoaşte calitatea ei de stat de drept, democrația este „un fapt împlinit“, libertățile sunt respectate, viața politică se desfăşoară conform Constituției. În acest context se înscriu drepturile acordate minorităților naționale,

EVA GALAMBOS

Continuare în pag. 16

COMUNICAT DE PRESĂ

O INCRIMINARE NEDREAPTĂ

Comitetul Director al F.C.E.R, reunit la 25 septembrie a.c., a adoptat, în mod unanim, hotărârea prin care îşi exprimă poziția referitoare la articolele apărute în ziarul „Ziua“ din 22 septembrie: „S.U.A., oripilate de afacerea cimitirelor evreieşti“, semnat de Marian Ghițeanu, şi Apelul F.C.E.R., comentat suburban sub titlul „Lacrimi de crocodil“. Referitor la ambele articole, ne manifestăm indignarea față de modul cum se pun în discuție chestiuni care privesc direct populația evreiască, respectiv Federația Comunităților Evreieşti din România: problema cimitirelor şi soluții posibile de viitor. Este inadmisibil ca asemenea aspecte să nu fie analizate cu singura instituție de cult abilitată să se ocupe de aceste cimitire. Sunt la fel de inadmisibile minciunile provocatoare şi incalificabile moral ale unor persoane, care, sub aparența bunelor intenții, încalcă orice normă deontologică şi se erijează în „apărători“ ai cultului mozaic. Este la fel de tendențios şi faptul că pentru clarificarea acestor probleme a fost aleasă o persoană, Nati Meir, intrată în Parlament ca deputat al P.R.M., devenit apoi „independent“, un om total străin de problemele vieții evreieşti din România, descalificat moral în ochii obştii noastre, vădit necunoscător şi deci incompetent, incapabil să propună formule realiste de soluționare.

Continuare în pag. 16

Pogromul de la Iaşi – executat din ordinul explicit al lui Ion Antonescu

Pogromul contra evreilor din Iaşi a fost executat la ordinul explicit al lui Ion Antonescu, care a ordonat, la 27 iunie 1941, comandantului garnizoanei din Iaşi, colonelul Constantin Lupu, să fie evacuați din oraş toți evreii şi să fie lichidat fără milă orice evreu care va deschide focul asupra soldaților români şi germani, înainte ca evreii să fi fost acuzați că au tras în armată [...]. Secția a II-a din Marele Cartier General (M.C.G.) şi Serviciul Special de Informații, pe scurt S.S.I., au pregătit terenul pentru pogrom şi au furnizat pretextul pentru măcelărirea evreilor din oraş. Unități ale armatei germane, încartiruite la Iaşi, au ajutat românilor să-şi realizeze fantezia lor antisemită, dar nu au conceput planul pogromului. Planificarea masacrului s-a bazat pe exemplul pogromului de la Dorohoi, din vara lui 1940, şi nu pe pogromurile executate de nazişti în Europa de Răsărit, care doar atunci începuseră. Mai mult decât atât: pogromul de la Iaşi a constituit un preludiu la asasinatul în masă comis apoi de nazişti în Europa; însă, fără prezența armatei germane în România, regimul lui Antonescu nu ar fi îndrăznit să traseze un astfel de plan, şi de asemenea proporții.

Continuare în pag. 2

JEAN ANCEL

Responsabilitatea autorităților statului pentru înscenarea, pregătirea şi executarea pogromului de la Iaşi şi stabilirea numărului victimelor

Pogromul de la Iaşi – executat din ordinul explicit al lui Ion Antonescu

Urmare din pag. 1

Evacuarea evreilor din Iaşi făcea parte dintr-un plan secret cunoscut sub numele „Planul mare", care urmărea să pună capăt prezenței evreieşti în Moldova. „Planul mare" urma sa fie pus in aplicare concomitent cu exterminarea fizică a evreilor din Basarabia şi Bucovina, plan cunoscut sub denumirea-cod „curățirea terenului". Ion Antonescu a dezvăluit miniştrilor semnificația „Planului mare": „Intenția mea este să duc o politică de purificare a națiunii române [de străini]... şi să realizez un popor desăvârşit şi omogen românesc, şi în Basarabia şi în Moldova". La 29 iunie, ziua în care urmau să fie evacuați toți evreii din oraş, se aflau la Iaşi între 45.000 si 51.000 de evrei [...]. În ceea ce-i priveşte pe evrei, el a acționat ca şi cum ar fi fost cuprins de amoc. Cine a impiedicat realizarea „Planului Mare" în vara anului 1941 au fost germanii, din motive de organizare planificată a exterminării evreilor [...].

Preludiu la asasinarea în masă a evreilor din Europa

Prima măsură din „Planul mare" a fost ordinul lui Antonescu, din 19 iunie, dat generalului Şteflea, pe atunci şeful Marelui Stat Major, „să fie identificați pe regiuni [în Moldova] toți jidanii, agenții comuniști sau simpatizanți. Ministerul de Interne trebuie să-i ştie, să le interzică circulația şi să fie în măsură a face cu ei ceea ce voi ordona, *când va veni momentul oportun*".

Pe strada I. C. Brătianu, în dreptul casei cu No. 157, grup de evrei ținuți la zid, cu mâinile ridicate, păziți de soldați, dintre cari unul în haine civile, dar cu boneta militară.

A doua măsură din acest plan a constituit-o ordinul lui Antonescu către Ministerul de Interne, din 21 iunie, pus în aplicare începând din 18 iunie, privind evacuarea evreilor din toate satele din Moldova şi închiderea unei părți dintre ei în lagărul de la Târgu Jiu, din sudul României [...].

A treia măsură, care a transformat peste noapte pe toți evreii din Iaşi în colaboratori potențiali cu „inamicul sovietic", justificând apriori acțiunile de răzbunare contra răsculaților care încă nu s-au răsculat, a fost ordinul special al Siguranței dat, la 27 iunie, Inspectoratului Regional de Poliție din Iaşi: „Fiind informat că la anumiți evrei se găsesc dosite arme şi muniții, vă rugăm să binevoiți a dispune a se efectua de îndată percheziționarea amănunțită şi riguroasă a *locuințelor populației evreieşti*, pentru a se verifica dacă nu cumva ne aflăm în fața unei acțiuni de înarmare a populației evreieşti".

Şi acest ordin a fost dat de Antonescu. Prin aceasta s-a închis cu desăvârşire cercul în jurul minorității evreieşti din Iaşi. Toate organele polițieneşti şi militare au fost avertizate împotriva inamicului, li s-a cerut să-l depisteze din timp şi li s-a acordat mână liberă de a-l trata (incluzând execuții în masă şi evacuarea forțată a zeci de mii de evrei).

Inițiatorul pogromului de la Iaşi a fost însuşi Ion Antonescu, care a emis ordinul secret către generalul Şteflea, pe baza căruia au fost emise directive Ministerului de Interne şi Ministerului Propagandei, în timp ce organele militare-informative - Cabinetul militar, secția a II-a din Marele Cartier General şi Serviciul Special de Informații (S.S.I. - care era subordonat direct lui Antonescu), Ministerul de Interne (care comanda jandarmeria şi poliția) şi Ministerul Propagandei (condus de Mihai Antonescu) - au tradus dispozițiile într-un plan operativ. Cei care s-au aflat în fruntea acestor instituții sunt cei care au purtat răspunderea pentru planificarea premeditată a pogromului.

O operațiune antisemită românească

Trebuie remarcat că, în actul de acuzare al Tribunalului din Bucureşti, care i-a judecat, în iunie 1948, pe criminalii de război de la Iaşi, germanii nu au fost amintiți drept organizatori sau ca stimulatori ai organizării pogromului; şi, într-adevăr, în documentele germane şi cele românești, care au devenit accesibile după 1995, s-a clarificat că germanii au participat la masacru şi au coordonat execuțiile cu armata română, dar pogromul de la Iaşi a fost, înainte de toate, o operațiune antisemită românească.

Ordinele date de Antonescu şi în numele lui Antonescu au acordat mână liberă armatei, jandarmeriei şi poliției să ucidă, să tortureze şi să evacueze mii de evrei, în trenuri devenite ale morții, spre sudul României [...]. Ofițerii trimişi de secția a II-a a M.St.M. şi trimişii S.S.I.-ului, şi nu poliția obişnuită sau Siguranța, au fost cei care au mobilizat tineri legionari, cuzişti şi cunoscuți antisemiți, soldați şi civili, să execute provocările care au dat semnalul începerii pogromului - şi să participe la echipele care au arestat, bătut şi masacrat evrei. Un ofițer al poliției militare a Diviziei 14, care descoperise în ajunul pogromului că patruzeci de legionari au fost înarmați cu pistoale automate (care erau arme speciale şi nu standard în unitățile armatei şi ale poliției) a tras, după pogrom, concluzia: „Bănuiesc că din această cauză nu s-a dat prea mare importanță dorinței de a fi descoperiți autorii focurilor de armă oarbe care au fost trase în timpul nopții de 28/29 iunie 1941, până spre vremea prânzului".

Gloanțele oarbe pe care le-au tras tinerii, legionari sau nu, care au fost înarmați de agenți ai S.S.I., şi focuri trase de alții care cunoşteau secretul au constituit pretextul final pentru începerea pogromului. Soldații legionari şi simpatizanții lor, care au fost mobilizați sau care s-au alăturat inițiativei *pogromului şi jafului, au constituit doar o parte* din cei mobilizați de trimişii SSI-ului. Majoritatea au fost cetățeni înarmați sau care s-au autoechipat în vederea acțiunii antievreieşti.

În zilele pogromului au acționat contra populației evreieşti din Iaşi forțe militare, de poliție şi jandarmerie din oraş şi din afara lui, care erau subordonate autorităților militare şi civile româneşti şi care au primit ordine direct de la comandanții lor sau de la foruri superioare comandanților lor: Marele Cartier General, Comandamentul Armatei a 4-a, Marele pretor al Armatei, Ministerul de Interne, Inspectoratul General al Jandarmeriei şi chiar de la Ion Antonescu şi Mihai Antonescu, *personal*.

Pregătirile pe teren ale pogromului au început cu circa o săptămână înainte de pogrom [...]. Pentru prima oară s-au răspândit zvonuri că evreii semnalizează avioanelor sovietice pentru a le ajuta să localizeze obiectivele de bombardament. În prezent se ştie că zvonurile privind o aşa-zisă colaborare între evrei şi inamic au fost răspândite în urma unui avertisment pe care Marele Stat Major l-a transmis înainte de pogrom, în numele lui Antonescu, cum că populația evreiască lucrează cu inamicul pentru a lovi în armata română. La 26 iunie, oraşul a fost bombardat a doua oară şi, de data asta, pagubele au fost grele; printre altele, au fost atinse Comandamentul Diviziei 14, centrala telefonică şi un spital. Pagubele şi pierderile omeneşti provocate evreilor au fost din cele mai grele: 38 de morți, zeci de răniți şi peste o sută de case distruse în suburbiile oraşului, unde locuiau evrei săraci. Imediat după al doilea bombardament, a început un val de arestări printre evrei, sub diferite pretexte, după buna tradiție românească, care stabilea apriori că evreul este vinovat de colaborare cu dușmanul - cu orice dușman al națiunii române: germanii, în primul război mondial, ruşii, în cel de-al doilea război mondial.

Psihoza împotriva evreilor – rezultatul acțiunilor serviciilor secrete româneşti

La 25 iunie, a început însemnarea caselor locuite de români cu semnul crucii cu var sau vopsea, operațiune care a continuat până în ajunul pogromului [...]. Tot în acea zi s-au luat tineri evrei pentru săpare de gropi la cimitirul evreiesc [...]. La 26 iunie, s-a intensificat brusc instigarea antisemită în presa locală, transformându-se de fapt în instigare la pogrom. În paralel, a crescut numărul de denunțuri şi de comunicări ale unor români circumscripțiilor de poliție şi Chesturii privind semnalizări pentru avioanele dușmane, ascunderea de agenți paraşutişti, întruniri suspecte ş.a.m.d., pe care le fac, chipurile, evreii. Psihoza nu s-a născut din nimic. Ea a fost rezultatul planificării Secției a II-a şi a Eşalonului S.S.I. şi explicată la momentul oportun Comandamentului Diviziei 14 şi şefilor poliției şi jandarmeriei. A fost pregătită cu meticulozitate, astfel ca tranziția de la zvonuri la acțiuni să fie rapidă şi mortală. După cum am arătat, ordinul special al Siguranței, trimis la 27 iunie 1941 Comandamentului poliției din Iaşi, transformase pe toți evreii din Iaşi în rebeli potențiali care se înarmează în secret [...].

Paralel cu fabricarea dovezilor despre aviatori şi paraşutişti sovietici care sunt ajutați de iudeo-comuniști şi paralel cu „psihoza semnalizărilor", care şi ea a fost rezultatul inițiativei planificatorilor pogromului, la 27 iunie 1941 comandantul militar al oraşului, colonelul Lupu, a primit ordin să pregătească evacuarea tuturor celor circa 50.000 de evrei ai Iaşiului în lagărul de la Târgu-Jiu, ordin imposibil de executat într-un timp scurt, în vremuri normale, cu atât mai mult într-o perioadă de operațiuni militare.

• „Trenul Morții"

La 26 iunie, concomitent cu amenințările proferate de comandantul Diviziei 14, generalul Stăvrescu, într-un ziar local, soldați români, în majoritate beți, au început să violeze casele evreilor din suburbiile învecinate cu cantonamentele lor cu scopul de a-i jefui şi maltrata [...].

La 27 iunie, a fost pusă în aplicare la Sculeni, județul Iaşi, metoda pedepsirii evreilor care „au semnalizat" sau au pactizat cu inamicul bolşevic. Soldați români, din aceeaşi divizie care a acționat la Iaşi, au ucis peste 400 de evrei lângă târgul Sculeni, în apropiere de Iaşi, îngropându-i, în parte, într-o groapă comună pe care victimele au fost obligate să şi-o sape, după o noapte îngrozitoare în care au jefuit şi au maltratat femei şi tinere evreice.

Etapa următoare în pregătirea pogromului a început la 27 iunie. Autoritățile au acuzat în mod oficial pe evrei de răspundere pentru bombardamentele sovietice [...]. La 27 iunie, şefii administrației din Iaşi s-au întrunit în Palatul Prefecturii pentru a lua, chipurile, hotărâri cu privire la întărirea ordinii, dar, în realitate, pentru a începe desfăşurarea forțelor care vor participa la pogrom.

Faza următoare a planului pogromului a constituit-o organizarea de false atacuri contra soldaților, pentru a stârni furia şi riposta lor şi a crea impresia de pierderea controlului şi necesitatea de a lua măsuri drastice împotriva evreilor. Chestiunea „vinovației" lor era deja stabilită dinainte. Înainte de pornirea atacurilor false, care aveau ca scop să ducă la executarea pogromului, chestorul adjunct al poliției, Leahu, a convocat gardienii oraşului şi le-a dat un ordin fără precedent în istoria poliției române. Comandantul circumscripției de poliție nr. 2, comisarul Grațian Sprânceană, a ținut minte, în anul 1945, ordinul: „ca noi, poliția, să nu ne amestecăm în ceea ce va face armata prin oraş, fie că va face bine sau rău" [...].

Chestiunea vinovației evreilor - stabilită dinainte

Organele de execuție a pogromului au fost Regimentele 13 Dorobanți şi 1 Transmisiuni din Divizia 14, sub comanda gen. Gh. Stăvrescu, pretorul Armatei a 3-a, lt. col. Barozzi, pretorul Diviziei 14, maiorul Nicolae Scriban, şi maiorul Constantin Darie, şeful Poliției Militare. S.S.I.: Florin Becescu Georgescu, Gh. Cristescu şi membrii eşalonului care au operat la Iaşi. Garnizoana Iaşi: comandantul ei, Col. Constantin Lupu, comandantul Batalionului de jandarmi din oraş, maiorul Schipor, şi alții. Jandarmeria județului: col. Gh. Bădescu, comandantul Jandarmeriei din Moldova şi din județ, adjunctul său, lt. col. Nicolescu Coca, şi maiorul Vasiliu, comandantul legiunii mobile de jandarmi. Poliția: chestorul lt. col. Chirilovici, adjunctul său, inspectorul Leahu, şi secretarul Chesturii, Gh. Stănciulescu. Siguranța: inspectorii Emil Gioseanu şi Matei Cosma. Prefectură: lt. col. Captaru, care nu a fost informat din timp de pregătirea pogromului, dar apoi a colaborat la înfăptuirea lui, şi lt. col. Aristotel Alexandrescu, şeful legiunii de jandarmi Iaşi subordonată prefectului. Aceştia au fost inițiatorii, planificatorii şi executanții pogromului de la Iaşi [...].

Antonescu a pretins că n-a ştiut cine a fost vinovat de izbucnirea pogromului: „N-am aflat decât de un singur legionar, pe care l-am dat în judecată, dar a fost achitat. L-am dat a doua oară în judecată şi m-am interesat ce s-a făcut cu el. Mi s-a răspuns că a fost trimis pe front şi că a murit" [...].

(Continuare în nr. viitor)

Cu prilejul ceremoniilor organizate de ZIUA HOLOCAUSTULUI ÎN ROMÂNIA (9 octombrie 2006)

Preşedintele Traian Băsescu a reafirmat decizia statului român „de recuperare a istoriei adevărate“

A fost pusă piatra de temelie a Memorialului Holocaustului din România

Moment deosebit de solemn al ceremoniilor comemorative, punerea pietrei de temelie a Memorialului Holocaustului a prilejuit reafirmarea unor poziţii foarte tranşante privind necesitatea asumării adevărului, a cunoaşterii istoriei reale a unei ţări, în continuarea luptei împotriva discriminărilor de orice fel, a antisemitismului. Aceste idei au reieşit pregnant din cuvântarea rostită cu această ocazie, de preşedintele **TRAIAN BĂSESCU**. Domnia-sa a apreciat că „Memorialul Holocaustului este un moment care confirmă decizia statului român de recuperare a istoriei adevărate... care-şi propune să atenţioneze public că erori ca acelea săvârşite în perioada în care discriminarea evreilor a fost asumată de puterea de stat din România nu trebuie să se mai repete. Prin asumarea concluziilor Comisiei Internaţionale cu privire la Holocaust pe teritoriul ţării noastre, România a încercat un efort de recuperare a propriei sale istorii... lucru pe care preşedintele Iliescu l-a recunoscut, iar eu l-am asumat imediat după preluarea mandatului“, a spus şeful statului. Preşedintele Băsescu a amintit de înfiinţarea de către guvernul României a Institutului „Elie Wiesel“ pentru Studierea Holocaustului din România şi de faptul că a fost editat primul manual pentru liceu care „îi învaţă pe copii despre monstruozităţile perioadei în care evreii erau deportaţi, ucişi, trataţi ca persoane de categoria a doua de puterea de stat din România“. Dar, a subliniat vorbitorul, mai este un drum lung de parcurs, deoarece „simpla constatare a acestor realităţi nu tratează problemele de fond“, cea a conştiinţei naţionale în legătură cu crimele săvârşite într-un moment sau altul al istoriei de către autorităţile de stat. „Este un proces dificil care înseamnă schimbare de mentalităţi, capacitatea de a accepta

realitatea după 50-60 de ani în care istoria a fost transformată într-o minciună. Dar este un proces pe care ni-l asumăm“. „Aş spune că nu *am făcut mare* lucru constatând doar în lucrări ştiinţifice aceste realităţi. Nu vom face mare lucru nici ridicând Memorialul Holocaustului. Foarte important va fi ca noi toţi, 22 de milioane, să fim conştienţi de realităţile istoriei şi tot 22 de milioane să ni le asumăm“, a spus în încheiere preşedintele României.

Ministrul Culturii şi Cultelor, **ADRIAN IORGULESCU**, şi-a exprimat compasiunea faţă de suferinţele victimelor, atrăgând atenţia că aceste erori ale trecutului nu trebuie să se mai repete. „Să trăim într-o lume paşnică în care să fie respectat omul“, a subliniat domnia-sa, exprimându-şi dorinţa ca acest monument să devină un loc de amintire şi reculegere.

Ideea necesităţii corectării istoriei României, în cadrul căreia numeroase adevăruri au fost ascunse, a reieşit şi din cuvântul ministrului de externe, **MIHAI RĂZVAN UNGUREANU**. Domnia-sa a subliniat că, din păcate, şi azi există în lume fenomene de intoleranţă şi extremism, de aceea sunt necesare măsuri, mai ales în educarea tinerei generaţii, care trebuie să cunoască istoria aşa cum s-a întâmplat ea.

VIRGIL NIŢULESCU, consilier al ministrului Culturii şi preşedintele Juriului concursului pentru proiectul Memorialului, a vorbit despre modalitatea de lucru a Juriului, cerinţele prezentate pentru artişti. El a arătat că s-au primit 32 de proiecte, dintre care a fost ales cel al artistului de origine română *Peter Jacoby*, din Viena.

RADU IOANID, directorul Muzeului Holocaustului din Washington şi vice-preşedinte al Comisiei Internaţionale, şi-a manifestat satisfacţia că România îşi asumă trecutul totalitar, căruia i-au căzut victime un mare număr de evrei din România. Acest lucru a fost posibil deoarece democraţia românească a abdicat de la principiile sale şi, pentru ca acest lucru să nu se mai repete, este necesar un sistem democratic viabil. Să nu uităm că există şi în România forţe extremiste - a mai adăugat Radu Ioanid, care a mulţumit preşedintelui României pentru reacţia plină de emoţie manifestată la vizitarea Muzeului Holocaustului din Washington.

ANDREW BAKER, preşedintele Comisiei de Afaceri Externe a American Jewish Commitee, a apreciat faptul că guvernul României, ţară democratică, membră a N.A.T.O., viitoare membră a U.E., îşi asumă trecutul, Holocaustul.

Într-o evocare emoţionantă, **LIVIU BERIS**, vice-preşedintele A.E.R.V.H., supravieţuitor al Holocaustului („chiar acum 65 de ani, făceam parte din convoaiele morţii care şerpuiau pe drumurile desfundate ale Basarabiei, spre Nistru şi apoi peste Nistru“), a atras atenţia că „prea des se uită faptul că ceea ce începe cu ura faţă de evrei, continuă cu destestarea a tot ce este diferit: gândire, credinţă, origine, atitudine“.

Înainte de a dezveli placa ce marchează locul de construcţie a Memorialului, preşedintele *Traian Băsescu* a ţinut să explice asistenţei ceea ce a văzut la Muzeul Holocaustului de la Washington. Imagini elocvente ale României, din acea perioadă: „Convoaie de evrei şi de rromi, păzite de militari români, vagoane ale căilor ferate române cu care au fost transportaţi, evrei îmbrânciţi din vagoane, oameni împuşcaţi şi lângă ei alţii îmbrăcaţi în uniforme ale armatei române, precum şi grămezi de ghetuţe“. Asistenţa, din care au făcut parte importante personalităţi politice, culturale, reprezentanţi ai cultelor, Marele Rabin *Menachem Hacohen* şi Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, preşedintele şi conducerea F.C.E.R., preşedintele C.E.B., membri ai comunităţii evreieşti, generalul *Mihail Ionescu*, directorul Institutului „Elie Wiesel“, organizatorul evenimentului, au păstrat un moment de reculegere în memoria victimelor Holocaustului românesc.

Coroane la Monumentul Victimelor Holocaustului din faţa Templului Coral

Pentru a treia oară, conducători ai statului român, ambasadori, reprezentanţi ai Preşedinţiei, ai Guvernului, ai Casei Regale ş.a. au adus un omagiu memoriei celor ucişi în Holocaust în România, la Monumetul din faţa Templului Coral. O ceremonie gravă în care tăcerea *s-a auzit* mai puternic decât orice discurs. Doar *El Male Rahamim*, pentru odihna *kedoşim*-ilor noştri, rostit de Marele Rabin *Menachem Hacohen*, vibrează în aer. Coroane de flori şi capete plecate: imagini ale reculegerii şi neuitării. Dr. ing. *José Blum*, şeful Departamentului Cultură, Artă, Ştiinţă, prezintă numele celor care depun coroanele: ● consilierii prezidenţiali, general *Sergiu Medar* şi *Bogdan Tătaru Cazaban* - în numele preşedintelui României, *Traian Băsescu* ● ministrul Culturii şi Cultelor, *Adrian Iorgulescu* - în numele primului ministru, *Călin Popescu Tăriceanu* ● ministrul Afacerilor Externe, *Mihai Răzvan Ungureanu* ● secretarul de stat *Virgil Niţulescu* - în numele Ministerului Culturii şi Cultelor ● chestorul general *Anghel Andreescu* şi *Ion Cucutencu*, director şi, respectiv, director adjunct în M.A.I. - din partea M.A.I. ● reprezentantul Serviciului de Informaţii Externe (S.I.E.) din partea respectivei instituţii ● E.S. *Rodica Radian Gordon, ambasadorul* Israelului ● E.S. *Alexandru Ciurilin*, ambasadorul Federaţiei Ruse ● *Iacek Paliszewski*, ambasadorul Poloniei ● E.S. *Terényi János*, ambasadorul Ungariei ● Alteţa Sa Regală, prinţul *Paul* al României ● preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, şi ing. *Paul Schwartz*, vicepreşedinte, ing. *Osy Lazăr*, preşedintele C.E.B. ● directorul şi directorul adjunct ai Institutului Naţional pentru Studierea Holocaustului în România, general *Mihail Ionescu* şi dr. *Alexandru Florian* ● *Olosz* şi *Klarik*, reprezentanţi ai U.D.M.R. - din partea respectivei organizaţii a maghiarlor din România ● preşedintele Forumului B'nai B'rith, *José Iacobescu* ● *Shlomo Ifula* şi *Tova Bin Nun* - din partea Organizaţiei Mondiale Sioniste ● deputat dr. *Aurel Vainer* - din partea preşedintelui Camerei Deputaţilor, *Bogdan Olteanu*. (I.D.)

„Ucişi pentru că au fost evrei“

Sediul Institutului Naţional pentru Studierea Holocaustului din România a fost locul desfăşurării mai multor evenimente. Astfel, a fost vernisată expoziţia „Ucişi pentru că s-au născut evrei“, o prezentare individualizată a suferinţelor evreilor, în timpul pogromurilor şi al deportărilor. Sute de nume, de fotografii şi portrete ale celor care au murit în pogromurile de la Bucureşti şi Iaşi sau au fost duşi în lagărele morţii din Transnistria. Familii întregi dispărute, puţini supravieţuitori, panoul cel mai emoţionant fiind cel intitulat „Orfanii din Transnistria“. Imaginea acestora l-a impresionat în mod deosebit pe preşedintele F.C.E.R, dr. **AUREL VAINER**, care, în cuvântarea lui, a evocat, din experienţă proprie, impactul evenimentelor tragice de atunci asupra neevreilor. „Parcurgând expoziţia, *ne putem face o imagine* despre ce s-a întâmplat în Holocaustul din România şi nu este vorba numai de cei ucişi, ci şi de cei ucişi sufleteşte“, a spus domnia sa, subliniind că este de datoria noastră să militäm pentru realizarea unui Muzeu al Holocaustului din România. **VIRGIL NIŢULESCU**, consilier al ministrului Culturii şi Cultelor, a arătat că această expoziţie - realizare remarcabilă a dr. *Lya Benjamin*, dr. *Irina Cajal* şi a lui *Alexandru Florian*, directorul executiv al Institutului - este un pas mai departe în cunoaşterea propriei istorii. În cuvântul său, **ALEXANDRU FLORIAN** a arătat că expoziţia este un omagiu adus oamenilor nevinovaţi, condamnaţi la moarte. Victimele Holocaustului aparţin istoriei omenirii, deci şi a României, iar azi, când mareşalul Antonescu se află în topul marilor români, această expoziţie este necesară pentru a demonstra adevărul istoric, a precizat vorbitorul. Un alt moment important a fost lansarea a cinci volume, având ca tematică Holocaustul. Noutatea a constituit-o un „Ghid pentru înţelegere interetnică român-maghiar-rrom“, în care se explică numeroase terminologii legate de convieţuire, precum şi prima variantă, scurtă, a lucrării „Holocaustul din România în documentele celui de-al III-lea Reich - 1940-1944“, de Ottomar Traşcă şi Dennis Deletant. Vorbitorii, **OLIVER LUSTIG** şi **ION VĂDANĂ**, directorul Editurii Dacia, au pus în evidenţă necesitatea de a face cunoscute aceste cărţi în rândul publicului, mai ales al tineretului. A fost prezentat şi filmul „Holocaustul uitat“, despre deportarea rromilor.

EVA GALAMBOS

Soarta tragică a evreilor români din Franţa, din perioada celui de-al doilea război mondial

Această problemă, prea puţin cercetată la noi - aşa cum a recunoscut general *Mihail Ionescu* -, a reprezentat subiectul prelegerii preşedintelui „Fondation de la Shoah, Paris“, **SERGE KLARSFELD**, cunoscut cercetător al Holocaustului, cel căruia i s-a datorat aducerea în faţa justiţiei a unor criminali de război notorii, cum au fost Klaus Barbie, Brunner, adjunctul lui Eichmann şi alţii. Într-o analiză extrem de bine documentată şi detaliată, *Serge Klarsfeld* a descris tragedia evreilor români aflaţi pe teritoriul Franţei, care, deşi puteau fi salvaţi de autorităţile române, dacă ar fi intervenit, au fost deportaţi până la urmă în lagărele morţii de unde foarte puţini s-au întors.

Tot în ziua de 9 octombrie, în organizarea Ambasadei Suediei şi a Muzeului Ţăranului Român, s-a deschis expoziţia „Raoul Wallenberg - un om poate schimba lucrurile“, dedicat diplomatului suedez, care a reuşit să salveze de la deportări mii de evrei din Budapesta şi care, luat prizonier de către sovietici (nu se ştie de ce), a sfârşit, se pare, la faimoasa închisoare Lubianka a K.G.B. din Moscova. Personalitatea lui a fost prezentată de numeroşi vorbitori, printre care şi de preşedintele F.C.E.R., dr. **AUREL VAINER**. „Pentru noi, puţinii evrei care am mai rămas în România, faptul că expoziţia Wallenberg s-a deschis tocmai de Ziua oficială a Holocaustului, a fost un splendid cadou“, a afirmat domnia-sa.

Un omagiu adus memoriei victimelor Holocaustului a fost şi expoziţia de măşti, inspirate din Holocaust, organizată de dr. *Irina Cajal* şi de Ministerul Afacerilor Externe. Măştile, redând cu o deosebită forţă suferinţele celor din lagăre, au fost realizate de elevii Colegiului „Vlaicu Vodă“ din Curtea de Argeş. (E.G.)

Permanenţa ŞAFRAN

„Şef Rabinul Şafran a salvat viaţa a jumătate din populaţia evreiască din România“

Ceea ce a remarcat, mai întâi, preşedintele F.C.E.R., deputat dr. **AUREL VAINER**, a fost *spiritul ecumenic* - moştenire preluată de la ilustrul dispărut - salutând prezenţa unor reprezentanţi „la vârf“ ai Bisericilor Ortodoxă Română, Romano-Catolică, Armeană, ai Cultului Musulman. Şi, nu mai puţin, a accentuat asupra *activităţii de apărător al obştii* pe care a reprezentat-o *în Parlament*. Semnificativă - participarea unor membri marcanţi, azi, ai Parlamentului. Din biografia bogată a celui trecut în Lumea-De-Dincolo la o „vârstă venerabilă“, vorbitorul a poposit asupra câtorva date relevante. 1. *Afirmarea timpurie*. 2. *Duritatea situaţiilor cu care avea să se confrunte* (dictaturile carlistă, antonesciană, „dictatura proletariatului“) şi „angajarea în viaţa comunitară cu tenacitate, spirit diplomatic, inteligenţă“. „Dacă noi, o parte dintre evreii români, am rămas în viaţă după Holocaust, aceasta se datorează şi Şef Rabinului Şafran, care, împreună cu dr. Wilhelm Filderman şi alţi conducători ai obştii, au încercat şi au reuşit să facă un *lobby* extrem de eficient. Insistenţele lor au dus la decizia lui Antonescu de a nu mai deporta evreii din Ardealul de Sud şi din Vechiul Regat. *Şef Rabinul Şafran a salvat viaţa a jumătate din populaţia evreiască din România*“, un loc important în demersurile sale ocupându-l Regina-mamă Elena, căreia „în 1993, i s-a acordat, de către Institutul «Yad Vashem», din Ierusalim, distincţia de «Drept între Popoare»“. 3. *Demnitatea şi responsabilitatea*: „refuzul“ Şef Rabinului Şafran „de a înstrăina bunurile comunitare“ şi de a semna „condamnarea la moarte a lui Iuliu Maniu“. 4. *Închiderea cercului*. De la onoarea care i s-a făcut prin acceptarea derogării de a fi senator, fără a avea vârsta cerută, la primirea cu mari onoruri în ţară. Mesajul *Regelui Mihai I* (textul a fost publicat în numărul precedent al revistei), căruia i-a dat citire, a adâncit rezonanţa mâhnirii datorate stingerii sale din viaţă.

Pledoarie pentru umanism

Comemorarea, la Templul Coral, a doctorului *Alexandru Şafran* z.l., fost Şef Rabin al evreilor români între anii '40-'47, a depăşit cadrele obişnuite ale unui astfel de eveniment. Evocarea a fost o *premieră*, fiindcă nicicând personalitatea unuia dintre marii intelectuali evreo-români nu a focalizat opinii despre viaţă şi operă rostite, în acelaşi spaţiu şi timp, de vârfuri ale vieţii politice, religioase, culturale româneşti, deşi nu se poate spune că, după '90, ilustrul cărturar nu a reintrat în conul (mediatic) de lumină de care a fost lipsit în anii totalitarismului. Solemnitatea a fost - prin ţinuta academică a cuvântărilor, dublată, de intensitatea emoţională firească momentului - o *pledoarie pentru umanism*, subsumând dialogul interreligios, respectul reciproc între culturi şi civilizaţii, într-o lume în care, prea adesea, suntem confruntaţi cu agresivitatea, cu sfidarea antiumanistă; o lume în care intoleranţa ţine loc de lege, fanatismul - de raţiune de-a fi.

O *semnificativă coincidenţă: memoria lui Alexandru Şafran* şi a lui *Moses Gaster au fost omagiate - la Templul Coral şi, respectiv, Academia Română - în aceeaşi zi*. Cei doi uriaşi ai culturii iudaice româneşti şi universale au împărtăşit aceeaşi soartă: exilul şi recunoaşterea târzie a meritelor din partea celui mai înalt for cultural românesc.

În oceanul tulbure de sfârşit şi început de lume pe care l-a traversat dr. *Alexandru Şafran* z.l., studiul i-a fost reazem şi dâră de lumină tivind culorile sumbre ale unui timp ieşit din matcă şi, apoi, ale depărtării de ţară, asociată cuvântului românesc „dor“, intraductibil în vreo altă limbă. A fost dăruit cu atâtea zile încât să apuce să vadă cu ochii lui că ţara îl onorează.

Comemorarea, care s-a bucurat de un numeros public (în rândurile sale s-au numărat parlamentari, diplomaţi, înalţi ierarhi, lideri ai JOINT, ai F.C.E.R., C.E.B., B'nai B'rith, A.E.R.V.H. ş.a.), s-a transformat într-un veritabil simpozion despre modelul Şafran în conştiinţa posterităţii, a societăţii

Continuare în pag. 14

Şafran rămâne, de-a pururi, steaua care arată Nordul

Expresie de mare altitudine a spiritualităţii iudaice europene, opera lui Alexandru Şafran a fost tălmăcită în engleză, spaniolă, portugheză, italiană, japoneză, ebraică, şi, după '90, în română: *Cabala*, *Înţelepciunea Cabalei*, *Schiţa unei etici religioase iudaice*, *Israel şi rădăcinile sale*, *Etica evreiască şi modernitatea* ş.a.

Dr. Şafran îşi admira continuatorii la conducerea comunităţii sale pentru eroismul eforturilor ca iudaismul din România să nu dispară, ca Aliaua să capete forţa şi valoarea recunoscute azi. A înţeles Israelul mai bine decât Lévinas. Nu era uimit de convulsiile arabo-israeliene, pentru că filosoful avea simţul politicului şi credea în puterea dialogului prevalând asupra puterii armelor. Nu era uşor să devii lider spiritual după Niemirower. Dar Şafran a avut forţa de a urca la aceeaşi înălţime, atrăgându-şi admiraţia marilor intelectuali români ai epocii. Şi ceea ce este, poate, la fel de important, are, azi, foarte mulţi legatari spirituali. Două nume doar: profesorii Carol Iancu şi Moshe Idel. Întrebat: „Cine este evreu?“, Shimon Peres a răspuns: „Cel care-şi creşte copiii - evrei“. Şi fiica doctorului Şafran, prof. dr. Esther Starobinski, prestigioasă, pasionată cercetătoare a iudaismului, nu este doar evreică, ci şi confirmarea, din generaţie în generaţie, a unei excepţionale moşteniri de familie. Pentru noi, Şafran rămâne de-a pururi steaua care arată Nordul.

„Lumina numelui bun străluceşte etern“

Ca întotdeauna, cuvântul Marelui Rabin **MENACHEM HACOHEN** a devenit o captivantă lecţie de filosofie iudaică prin: ● *Frumuseţea şi profunzimea metaforică*: „Marele înţelept a fost izvor de înţelepciune pentru întreaga comunitate. A murit el?! Încercăm acelaşi sentiment ca şi când o *Sefer Tora* ar fi ars“. ● *Meditaţia despre valoare şi destin*: „Când populaţia evreiască din România număra circa 850.000 de oameni şi avea sute de rabini, Şef Rabin este ales un tânăr rabin din Bacău, eminent studios al Seminarului Rabinic din Viena [...]“. ● *Comentariul la câteva citate din „Pirkei Avot“*: „«Trei feluri de lauri încununează omul: coroana învăţăturii, a binecuvântării, a domniei. Un nume bun e mai bun decât uleiul cel mai rafinat. Ziua morţii e mai importantă decât ziua naşterii». Dr. Alexandru Şafran a avut toate cele trei coroane, dar lumina numelui bun străluceşte etern“.

„Simbol al generaţiei sale, promotor al imaginii României în lume“

Preşedintele Camerei Deputaţilor, **BODGAN OLTEANU**, a vorbit despre *multipla reprezentativitate* a celui dispărut: „personalitate a iudaismului mondial“; „promotor al imaginii României în lume“; „simbol al generaţiei sale“. Apoi, *forţa egală a devotamentului* „în slujba comunităţii pe care o reprezenta şi a poporului român“. Un accent interesant a fost *personalizarea*: „Îmi amintesc că, în urmă cu câţiva ani, postul public de televiziune transmitea un interviu cu dr. Şafran, în care evoca activitatea parlamentară în perioada interbelică. Spunea că anul 1940 a fost un an de răscruce [...], aproape în fiecare zi apăreau legi care vizau scoaterea evreilor din cadrul legal. Alexandru Şafran [...] a fost nevoit, *de fiecare dată, să intervină şi să insiste pentru drepturile evreilor*. Şi spunea dr. Şafran, în acel interviu, cât de dureros a fost momentul când România a fost silită să cedeze părţi importante din teritoriul ei. Bineînţeles, s-a găsit un ţap ispăşitor: evreii erau «vinovaţi»“. Revelatoare a fost *contemporaneizarea* concluziilor: „Dr. Alexandru Şafran a contribuit nu numai la păstrarea unităţii comunităţilor evreieşti din România, dar şi la înlăturarea clivajului pe care Holocaustul l-a impus în mod artificial între evrei şi poporul român“.

„Mare teolog şi filosof evreu şi mare român“

Cu emoţie, smerenie, profunzime a cunoştinţelor despre scrierile ilustrului dispărut, a vorbit, în numele Prea Fericitului Patriarh **TEOCTIST**, Î.P.S. Episcop Vicar Patriarhal *Ciprian Câmpineanu*. *Emoţie* - pentru că s-a aflat prima oară în acest „loc sacru“. *Smerenie* - pentru că, făcând parte din generaţiile mai noi de ierarhi, n-a avut posibilitatea să-l cunoască pe „marele teolog, filosof evreu şi, totodată, marele român“. *Profunzime a cunoştinţelor* - pentru că înaltul ierarh s-a referit la lecturi din opera doctorului Şafran, la bunele sale relaţii ecumenice.

Carisma şi spiritul de frăţietate

Căldura cuvintelor rostite de Î.P.S. **IOAN ROBU**, Arhiepiscop şi Mitropolit al Bisericii Romano-Catolice, a venit, parcă, din paginile, de certă vocaţie scriitoricească, ale unui *posibil jurnal*. „Era prin '95. Ne-am întâlnit prima dată la Cimitirul Bellu Catolic. Voia să se roage pentru marele prieten, Episcopul Alexandru Cizar. A făcut-o împreună cu mine. A doua oară - cred, în '97 - ne-am revăzut la Palatul Episcopal. Din ambele întâlniri, am desprins aceeaşi putere de a transmite apropierea şi distanţa, liniştea şi neliniştea, lumina şi umbra...“. Scrieri apărute în revista catolică, purtând şi semnătura doctorului Alexandru Şafran, au anticipat spiritul Conciliului Vatican II.

„În împrejurări cutremurătoare, a ştiut să trezească «scânteia divină» din fiecare om“

Mesajul preşedintelui României, **TRAIAN BĂSESCU**, transmis de consilierul de stat, *Bogdan Tătaru Cazaban*, a conturat expresiv principalele linii de forţă ale portretului Şafran: „El *a ştiut, în împrejurări cutremurătoare, când fiecare moment şi fiecare gest era de o maximă gravitate, să creeze solidarităţi, să trezească ceea ce numea el «scânteia divină» din fiecare om* şi să-i protejeze atât cât i-a fost omeneşte cu putinţă pe semenii săi ameninţaţi de ideologia urii [...]“. Trecându-se în revistă relaţiile sale cu Bisericile creştine, cu Papalitatea, a fost accentuată contribuţia sa la dialogul interreligios, modul în care a ştiut să acţioneze ca „fiu al lui Israel şi, totodată, «fiu al României»“, dovedind *„capacitatea religiei şi a experienţei religioase autentice de a întemeia o etică a responsabilităţii, de care omenirea are atâta nevoie“*. O reverenţă - pentru faptul că „s-a recunoscut întotdeauna, cu o tandreţe şi o nostalgie emoţionante, drept «un copil al României», a cărui fiinţă «este adânc legată de [...] valorile culturii româneşti»“.

„Un mare om, un mare destin“

NICOLAE VĂCĂROIU, preşedintele Senatului (al cărui mesaj a fost citit de dr. *Alexandru Elias*), a folosit chiar cuvintele rostite de dr. Alexandru Şafran, în '96, în ultimul său discurs la Senat, pentru a caracteriza „un mare om, un mare destin“: „[...] După o absenţă de jumătate de veac din ţara pe care am iubit-o întotdeauna, s-a produs o regăsire a fiinţei mele în cadrul fiinţei româneşti [...]“.

Omul de acţiune şi gânditorul

Acad. **CONSTANTIN BĂLĂCEANU-STOLNICI** a reliefat atât momente-cheie din anii în care dr. Alexandru Şafran ne-a păstorit obştea, cât şi importanţa operei sale de filosofie iudaică. „Iudaismul are două faţete: canonică şi mistică. Doctorul Şafran a mers pe linia lui Sholem, pentru repunerea Cabalei la locul cuvenit şi ridicarea prestigiului acestei ramificaţii de mare complexitate a filosofiei iudaice“.

Unul dintre numele mari ale iudaismului

Dincolo de plasticitatea imaginilor pentru a-i defini curajul, conf. dr. **OTTO ADLER**, preşedintele A.E.R.V.H., a impresionat printr-o amintire personală despre forţa de convingere a Şef Rabinului Şafran. Foarte sugestivă - naraţiunea de încheiere: „Când am aflat că s-a stins din viaţă, mi s-a aşezat o piatră pe inimă. Apoi, cu ochii minţii, mi-am imaginat cele patru mari încăperi ale Gan Edenului. În cea mai apropiată de Dumnezeu sălăşluiau patriarhii, profeţii, înţelepţii noştri. O încăpere plină de cărţi. În jilţuri - Saadia Gaon, Hilel, Şamai, Raşi, Rambam, Rabi Mendel Scheersohn... Apoi - dr. Alexandru Şafran. Şi am înţeles că nu l-am pierdut, că, acum, e mai aproape de Dumnezeu, şi inima mi-a devenit uşoară, încredinţat că se roagă şi pentru noi“.

Militant pentru drepturile omului, pentru cunoaşterea istoriei Holocaustului în România

Preşedintele Forumului „B'nai B'rith“ din România, **JOSÉ IACOBESCU**, a evidenţiat importanţa câtorva momente esenţiale post-Holocaust din biografia doctorului Şafran: ● 22 decembrie 1947 - data plecării silite din România. Se dorea „purificarea ţării de elemente etichetate drept monarhiste“ ● Militantismul pentru drepturile omului în calitate de Mare Rabin la Geneva ● Buna mediatizare a onorurilor acordate după '90, care i-a îngăduit să facă public apelul adresat oamenilor politici români de azi pentru cunoaşterea istoriei Holocaustului în România.

IULIA DELEANU

Eternul Şafran

Comemorăm coborârea în mormânt, la 27 iunie curent, a trupului celui care, aproape 96 de ani, a purtat numele Alexandru Şafran. Un trup la care pastorul Marc Faessler a remarcat silueta firavă şi fină, parcă ieşită dintr-un tablou al lui Chagall, muzicienii au remarcat vocea caldă, mâinile sale de o expresivitate ieşită din comun, ochii săi de o limpezime cerească în zile însorite, faţa sa strălucitoare, exprimând o unitate interioară din care emană, nedespărţite, bunătatea, vigoarea, profunzimea sufletului său. Dacă trupul a fost un popas al eternităţii în lunga măcinare a timpului pe pământul din care s-a ivit, sufletul său, zămislit în ceruri, acolo s-a înălţat. Iar spiritul său, întrupat în acţiunea şi opera sa, în cuvintele şi literele nenumăratelor sale scrieri, litere care - potrivit doctrinei, al cărui sâmbure raţional şi umanist, dar abscons iudaic, s-a străduit să-l dezghioace o viaţă întreagă - poartă în ele noul trup, virtual-material, al celui care astfel este Alexandru Şafran. Este noua sa existenţă, noua sa viaţă corporală, aş putea zice, aşa cum prevăd unele scrieri iudaice ezoterice care consideră că după moarte sufletul, desprins de trup, străbate mai întâi *Olam ha Dimyone*, ca o retraversare concret-imaginativă a tuturor peripeţiilor vieţii - în cazul lui Al. Şafran: continuităţi biologice şi spirituale cu părintele său, gaonul Bezalel Şafran; curajul şi perseverenţa cu care şi-a apărat coreligionarii intervenind la înalţi ierarhi ca Nicodim, Bălan, Simedrea, ministrul Budişteanu, regina-mamă, ambasade, nunţiul apostolic, Crucea Roşie ş.a.m.d., în anii războiului; sarcinile ce şi-a asumat în anii tranziţiei spre dictatura roşie; episodul expulzării, cu elemente senzaţionale; cele petrecute apoi în lumea liberă etc., etc. Toate, descrise în memorialistica sa, dar astăzi obiect de cercetare aprofundată de către istorici.

O a doua faţă, în aventura sufletului, potrivit aceloraşi scrieri ezoterice, ar fi aceea de *Kaf ha-kéla*, a retrospectivei auto-critice a vieţii încorporate, adică din corp, recte un Al. Şafran care-şi adânceşte marile decizii luate atunci şi concordanţa lor cu marile responsabilităţi ce reveneau unui Şef Rabin şi senator la vârsta de 29 de ani, unui preşedinte al Sfatului evreiesc clandestin, în anii războiului, la 31 de ani, unui refuznic al regimului comunist, la vârsta de 36 de ani. Opera sa nu ar fi putut să vadă lumina zilei sub regim comunist. Cu acest sentiment al împăcării cu sine urcă direct sufletul lui Al. Şafran spre cea de a patra treaptă a vieţii de după moarte, numită Gan-Eden, a sufletului eliberat şi purificat, apt să sesizeze absolutul infinit al Divinităţii, ori preferă să parcurgă şi cea de a treia fază - a terapiei de exorcizare din suflet a tot ce a fost efemer şi contradictoriu - numită de acele scrieri ezoterice de care aminteam: *Ghehinom*.

Socotim că blândul, dar exigentul cu sine Al. Şafran nu va ezita să cunoască şi această iniţiere în tainele absolutului, purificându-se pentru acea ultimă faţă a lumii viitoare, numită în iudaism *Olam-haba* sau Eonul Mesianic, când opera sa, ca şi a celorlalţi mădulari ai Sinagogii Magna Mozaica, se va întrupa aievea, nu doar în corpul concret al fiecărui evreu, ci şi al fiecărui om. Va fi Învierea Morţilor, potrivit dialecticii Vieţii şi Morţii în Israel. Am considerat că la comunicarea lui Al. Şafran, acum ca şi în veac, nu *adagio*-ul „De mortuis nihil nisi bene" trebuie să ne călăuzească ci, mai curând, „De mortuis nihil nisi vero".

De aici încolo analiza istorică a locului şi rolului lui Al. Şafran în istoria culturală, politică şi intelectuală a evreimii române are cuvântul. Închei, estimând, că dacă la finele acestei cercetări, în topul marilor evrei din România vor fi selectaţi, să zicem, o sută de personalităţi - din toate domeniile - Al. Şafran, înţeleptul, eruditul, învăţatul, omul de atitudine politică ş.a.m.d. se va înscrie printre primii zece, deoarece: ● a fost un demn continuator al tatălui său, Bezalel Şafran, despre care marea „Encyclopedia Judaica" scria că era „o bibliotecă a întregii literaturi rabinice", împlinind astfel „dinastia Şafran" în rabinatul din România ● a fost un pilon de sprijin al evreimii române şi al rezistenţei ei în anii cei mai grei din diacronia ei istorică ● a refuzat regimul comunist, inclusiv chemările sale de sirenă din perioada tranziţiei, când i se propusese dr. Şafran să devină preşedinte al C.D.E. ● prin fuga sa, plină de primejdii, în Occident, s-a dovedit printre marii anticomunişti ai acelei vremi ● prin cercetările şi scrierile sale în domeniile hermeneuticii iudaice, misticii iudaice (Cabala), istoriosofiei poporului evreu - ca popor răspândit printre popoare pentru a împlini mesajul „ales" de a răspândi etica, după ce, prin creştinism şi islamism, a răspândit monoteismul - a adus o contribuţie esenţială la dezvoltarea iudaismului european şi „particular" din România.

În conştiinţa poporului român Al. Şafran va rămâne prin: ● apelul la conştiinţă făcut în anii urgiei antisemite ● demersurile făcute în S.U.A. pentru ajutorarea României în acei ani cumpliţi ai secetei din '46-'47 ● patriotismul său fierbinte faţă de ţara natală ● curata şi dulcea limbă românească folosită în rostirea sa ● dragostea necurmată pentru poporul român în mijlocul căruia se născuse şi trăise aproape patru decenii de viaţă.

Pentru toate acestea şi, în primul rând, pentru contribuţiile sale intelectuale, dr. Al. Şafran a fost ales membru onorific al Academiei Române, titlu cu care însăşi această instituţie s-a simţit onorată.

HARY KULLER

De la *HEŞBON HANEFEŞ* la *DANSUL CU CARTEA*

Urmare din pag. 1

De *Roş Haşana* - Ziua Judecăţii, când fiecare aducem la lumină tot ce am ignorat, poate, în vălmăşagul cotidianului, sărbătoare cu ample rezonanţe etice, ne-am rugat pentru poporul evreu ca şi pentru toate popoarele lumii. De aici - universalismul acestei sărbători, întâmpinate, alături de liderii F.C.E.R. şi C.E.B., de numeroşi evrei bucureşteni, la Templul Coral. Au fost împreună cu noi E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, E.S. *Nicholas Taubman*, ambasadorul S.U.A. în România. Ne-au împărtăşit sentimentele reprezentanţi ai Parlamentului României, ai Camerei de Comerţ şi Industrie a României şi Municipiului Bucureşti, ai unor culte, ai unor organizaţii aparţinând minorităţilor naţionale, ai Societăţii de Radiodifuziune, diplomaţi. Cântecele coriştilor din comunitatea bucureşteană (dirijor - *Bogdan Lifşin*) ne-au întărit, o dată mai mult, încrederea în continuitatea iudaismului în România. Au fost citite mesajele de felicitare adresate de conducătorii Israelului comunităţilor evreieşti din Diaspora.

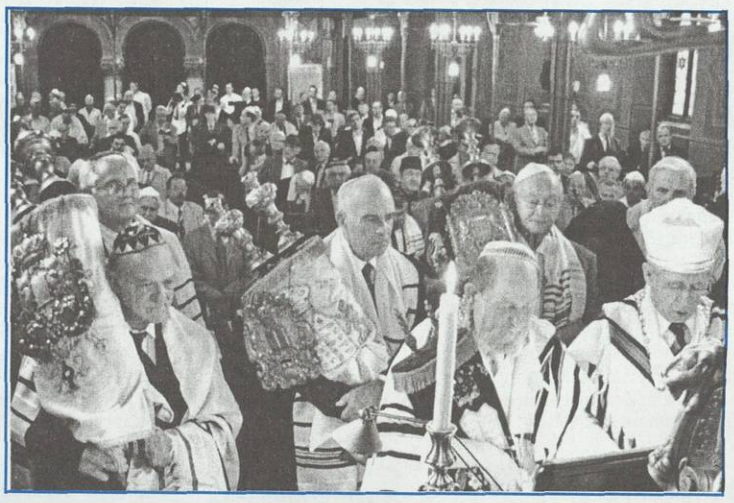

Anul acesta, începutul de An Nou iudaic a coincis cu momentul în care, exact acum un an, a fost aleasă, în mod democratic, la Congres, noua conducere a Federaţiei. A fost punctul de plecare al bilanţului comunitar: asigurarea unei vieţi evreieşti în demnitate bătrânilor noştri, supravieţuitori ai Holocaustului, programele iudaice pentru tineret şi generaţia de mijloc, dezvoltarea relaţiilor cu organizaţiile evreieşti internaţionale, cu Israelul şi cu comunităţile din Diaspora, conservarea patrimoniului cultural iudaic. Din predica festivă, rostită de Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, o parabolă ne urmăreşte: aceea a pădurarului care a salvat viaţa unui rege, a cunoscut mărirea (drept răsplată, regele l-a numit ministru), decăderea şi chiar ameninţarea morţii (a greşit, regele l-a destituit din funcţie şi a poruncit să fie executat). „Am o ultimă dorinţă: în faţa plutonului de execuţie să port costumul de pădurar", a spus condamnatul. Regele şi-a amintit de fapta lui bună de demult şi l-a iertat. Aceasta este şi semnificaţia sunetului Şofarului, având menirea de a aminti meritele strămoşilor noştri pentru a obţine iertarea divină.

Rederulând mental tot ce ne-a marcat în răstimpul acestor zile sfinte, ne-am oprit asupra inspiratei lecţii de iudaism a Marelui Rabin *Menachem Hacohen* de *Şabat Şuva*, pregătire sufletească pentru *Iom Kipur* - Ziua Căinţei şi a Iertării: nu există dragoste faţă de Dumnezeu, dacă nu există dragoste faţă de oameni. Ne-au revenit în memorie imagini de *Erev Iom Kipur*: *Aron Kodeş*-ul deschis, membri marcanţi ai obştii purtându-le în braţe. Am reascultat străvechea melodie de *Kol Nidre*, în interpretarea plină de har a prim-cantorului *Iosif Adler*. Corul Templului Coral, dirijat de *Maximilian Kertezs*, s-a distins nu doar în acest moment, ci şi pe întreg parcursul zilelor de *Roş Haşana* şi *Iom Kipur*, printr-o prestaţie de ţinută. Înainte de *Izkor*, Marele Rabin *Menachem Hacohen* a desluşit dominanta Zilei Iertării printr-o naraţiune hasidică şi o istorisire a unei experienţe personale. Prima povestire. În sinagoga arhiplină a unui *ştetl*, de *Iom Kipur*, Rabi Elimeleh nu începe serviciul divin, fiindcă aşteaptă să mai vină cineva. În sfârşit, apare. Este căruţaşul oraşului, care, după ce a mâncat şi a băut bine i-a zis soţiei: „Adă 'ncoa cărticelele cele două!". O deschide pe prima şi citeşte. Sunt însemnate acolo toate greşelile lui faţă de Dumnezeu. Recapitulează şi trage o linie. „Cu acestea îţi sunt dator, Ţie, Doamne!". O deschide pe a doua, citeşte, o închide şi face, iar, socoteala: „Cu acestea, îmi eşti mie dator, Doamne! Eu cred că Tu îmi datorezi mai mult decât eu Ţie, dar, fiindcă e Iom Kipur, hai să ne împăcăm!". După aceea s-a îndreptat spre *şil* şi, în clipa în care a intrat în sinagogă, Rabi Elimeleh a *început slujba*, fiindcă atunci s-au deschis porţile Cerului. A *doua povestire-reportaj*. În calitate de Şef Rabin al moşavurilor, Marele Rabin *Menachem Hacohen* a inaugurat o sinagogă dintr-un kibuţ în care oamenii, cu vederi de stângga, se îndepărtaseră de religie. Dar tinerii au dorit să cconstruiască o sinagogă şi toţi membrii kibuţului i-auu ajutat. La inaugurare, când Marele Rabin a luat Tonra în braţe, s-a apropiat de el cel mai vârstnic dintre kkibuţnici, care, aproape, i-a smuls-o din mâini. A ridiccat-o către mulţime şi a spus: „Zeci de ani am fost suupărati, Doamne, şi cred că eu am avut dreptate. Dar, azzi, e Ziua Iertării!". Acest dialog între om şi Dumnezeu este baza monoteismului, a accentuat Marele Rabin *Menachem Hacohen*. Sunt şi întrebări către Dumnezeu, la care nu primim răspuns. De ce - Holocaustul? De ce - 150 de vieţi tinere, nevinovate de soldaţi evrei căzuţi în recentul conflict între Israel şi Hezbollah? Dar, în dialog constă mărturisirea existenţei lui Dumnezeu şi a noastră, ca popor. Dumnezeu e veşnic şi poporul evreu e veşnic.

După serviciul religios de *Sucot*, din Templu, am fost invitaţi să participăm, în *Suca*, la Sărbătoarea Bucuriei noastre. *Suca*, simbol al libertăţii după ieşirea din robia egipteană şi al încrederii lucide în viitor, a fost tema centrală a alocuţiunii rostite de preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*. *Sucot* marchează momentul preliminar al calităţii noastre de cetăţeni ai unui stat suveran: Ereţ Israel. Locuim în Suca, indiferent de rang şi avuţie, semn al egalităţii în faţa lui Dumnezeu - a spus Rabinul *Abraham Ehrenfeld* - şi *Arba Minim* (cele patru feluri de plante înmănunchiate - palmier, mirt, salcie şi etrog) sunt o expresie a unităţii poporului evreu. Muzica ne însoţeşte. Prim-cantorul *Iosif Adler*, soprana *Carla Muşat*, cantautorul *Gabriel Mustaţă Finkelstein*, coriştii bucureşteni, animaţi de reprezentantul JOINT în România, *Israel Sabag*, au însufleţit inimile celor reuniţi în *Suca*, plină de poezia rodoleanei toamnei, împodobită cu *parohet*-uri măiestrit lucrate, tur de forţă, şi în acest an, al comunităţii bucureştene.

După *Hoşana Raba*, zi menită să readucă în suflete conştiinţa efemeridei care suntem, după gravitatea zilei de *Şmini Aţeret*, în care am rostit, din nou, *Izkor*, am atins, prin *Simhat Tora*, zona sublimului. De la cel mai vârstnic la cel mai tânăr, reîncepem Dansul cu Cartea, intrând într-o suprarealitate, în care totul se înalţă, se adună într-un *largo maiestuoso*, conferind întregului ciclu al sărbătorilor de toamnă o concepţie simfonică.

IULIA DELEANU

Seri de Sucot cu prieteni ai comunităţii

Cele opt zile de Sucot sunt prilejuri foarte bune de a te întâlni cu prietenii în *Suca* şi de a petrece o seară plăcută, consumând felurile tradiţionale, însoţite şi de un pahar de vin bun. Această idee l-a inspirat şi pe preşedintele FC.E.R., dr. *Aurel Vainer*, când a decis invitarea în *Suca*, construită lângă Templu, a unor prieteni ai comunităţii - evrei şi neevrei. În seara zilei de 9 octombrie, reprezentanţi ai corpului diplomatic, printre care ambasadoarea Statului Israel, ambasadorii Rusiei, Ungariei şi Slovaciei, alţi oaspeţi români sau din străinătate, care au participat la ceremoniile Zilei Holocaustului, au petrecut, împreună cu conducerea şi membrii comunităţii, o seară de veselie şi antren. Înainte de a intra în *Suca*, ei au ascultat o foarte bine documentată prezentare a Templului Coral de către *Carolina Jakab*, de la Departamentul de relaţii internaţionale. Marele Rabin *Menachem Hacohen* a binecuvântat felurile de mâncare şi a vorbit despre semnificaţia sărbătorii de Sucot, iar preşedintele C.E.B., prof. *Osy Lazăr*, i-a înmânat Rabinului *Andrew Baker*, din partea American Jewish Commitee, o „Diplomă de membru onorific al C.E.B.". „Sufletul" acestei seri a fost dr. *Aurel Vainer*, o gazdă cu adevărat excelentă.

A doua zi, la 10 octombrie a.c., a fost rândul Grupului de Rugăciune al Camerei Deputaţilor (lider - deputat *Petru Andea*) şi Grupului Parlamentar al Minorităţilor Naţionale. O întâlnire desfăşurată „sub semnul ecumenismului". Vizita în Templu a prilejuit lui *Erwin Şimşensohn*, membru în Comitetul Director al Federaţiei, o documentată incursiune privind evoluţia conceptului de sinagogă, un istoric al sinagogilor în România, un popas de gând asupra Templului Coral. Apelând la un citat latin drag inimii sale, „Semper fidelis patriae", preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a subliniat dubla noastră fidelitate: faţă de patria natală, România, şi faţă de patria strămoşilor, Israel. Întrunirea din *Suca* a oferit Marelui Rabin *Menachem Hacohen* prilejul unei definiţii pline de miez a iudaismului: „paradox", cu „mai multe întrebări decât răspunsuri, mai multe îndoieli decât certitudini", în care esenţial este „dialogul cu Dumnezeu". Iudaismul înseamnă a gândi înainte de a da curs cerinţelor elementare ale vieţii, a explicat Marele Rabin binecuvântarea pâinii şi vinului. *Chipa* simbolizează autocontrol în toate. Întrebările şi răspunsurile, mesajul transmis de Î.P.S. *Teodosie*, Episcopul Tomisului, rostit de preot prof. dr. *Emilian Cornițescu*, cântecele evreieşti, susţinute de o formaţie corală şi un grup de klezmeri ai C.E.B., au însufleţit seara. (E.G., I.D.)

Toda Raba, mister ZVI FEINE!

După propria-i afirmație, dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România, a fost *hazan*-ul nostru în fața Celui de Sus, *reușind nu doar să ne asigure supraviețuirea, ci să și ne încurajeze, să ne întinerească la propriu*. Ce altă dovadă mai bună - decât însăși seara de încheiere a misiunii sale în România, din 18 septembrie a.c., la Centrul Cultural Comunitar, când maeștri de ceremonii au fost doi tineri: *Erwin Șimșensohn* și *Attila Gulyas*?! *Și la figurat. Modul nostru de gândire a devenit altul: mai flexibil, mai pragmatic, mai curajos.* Iar proiecțiile de imagini pe fond muzical, lucrate optimist-nostalgic, nostalgic-optimist (bravo - tinerilor de la Departamentul de Identitate Iudaică și lui *Sandu Câlția*, cameramanul care a „prins" patru președinți ai Federației), au avut darul să pună în valoare tocmai aceste mutații de mentalitate. Ele au fost posibile datorită *consonanței* dintre personalitatea sărbătoritului și a conducătorilor Federației noastre. Mai putem spune, cu mâna pe inimă, că dr. *Zvi Feine* a reprezentat un *important punct de cotitură în destinul obștii, a pregătit terenul pentru noua etapă*. O etapă în care accentul parteneriatului JOINT-F.C.E.R. va fi mutat pe F.C.E.R.-JOINT; se va trece de la ajutorul direct la instruire pentru auto-asistență. Instructorii noștri vor fi *Jorge Diener*, noul director de Program JOINT în România, *Israel Sabag*, director adjunct, reprezentant permanent al JOINT în țară, consultanții JOINT pentru România, *Rosalba Galata* și *Mircea Cernov*.

Nimic formal - în festivitatea dedicată doctorului *Zvi Feine* și reazemului său moral de mare preț, distinsa doamnă *Ruthie*, soția lui. Și aceasta pentru că tot ce izvorăște din inimă ajunge la *inimă*: ediția specială a R.E., portretele făcute lui Zvi Feine de principalii săi colaboratori, intercalate de muzică și dans (klezmerii, tinerii coriști de la „Gan Haşirim" - dirijor *Bogdan Lifșin*; formația de dans israelian „Hora", de la Tnuat Aliya" - coordonatoare *Dana Vereanu*); emoționantele scrisori, însoțite de imagini, ale unor tineri cărora dr. *Zvi Feine* le-a redat încrederea în viață (*Estera Popescu*, Cluj; *Carla Steinberg*, Huși); florile recunoștinței noastre, cadourile, Diploma, cu numărul 1, de Membru de Onoare al F.C.E.R., Diploma de Excelență a C.E.B., *Lehaim*-ul, marcând, prin tradiție, toate momentele noastre importante în viață (întreaga gratitudine maeștrilor în arta culinară de la Complexul „Băluș" și echipei de la Restaurantul ritual). Au venit să-i spună „la revedere" foarte mulți colaboratori și prieteni din București și provincie, dar am simțit că sunt în sală, chiar dacă numai cu gândul, mii de oameni: bătrâni, suferinzi, cu *venituri mai mult* decât modeste, care, dacă au izbutit să trăiască o viață evreiască în demnitate, o datorează lui *Zvi Feine*.

Vocația perfecționismului și forța ei de iradiere

Instantaneul „dr. Zvi Feine" realizat de președintele F.C.E.R., dr. **AUREL VAINER**, a fost nu atât în ipostaza de înaltă oficialitate a JOINT, ci, mai ales, ca lider al nostru. „[...] Când spunem asistență socială și medicală, spunem Zvi Feine, când spunem educație iudaică, programe care se realizează de ani de zile pentru tineri, generația de mijloc, copii și vârstnici, spunem Zvi Feine". *Zvi Feine* - „aducătorul de oameni de bine, oameni de omenie" - *știe cum să trăiască pentru alții*. Este unul dintre cei care, într-adevăr, fac *Tikun Olam*" (vindecă lumea). Notabilă - *vocația perfecționismului* și forța ei de iradiere, insuflând colaboratorilor „dorința de a lupta pentru a realiza performanțe, pentru că Zvi Feine nu e omul care să se mulțumească cu rezultate modeste".

*

Înțelepciune și talent în aplicarea carității și bunătății

Marele Rabin **MENACHEM HACOHEN** a pornit de la o *referire talmudică*: „Primul nume al unui om e dat de părinți, al doilea - de prieteni, al treilea - și-l face singur". Pentru numele dintâi a avut o licărire tandră: „Părinții i-au spus Herșolă". Pentru cel de-al treilea a folosit un inspirat joc de cuvinte: „Numele pe care și l-a făcut singur e... Feine. Zvi e un om *fain*". Vocația de lider i-a subliniat-o printr-o *parabolă biblică*. Dumnezeu a hotărât ca David să fie rege, fiindcă „a văzut că știe ce fel de iarbă să ofere fiecărei oi". *Zvi Feine* este un bun conducător fiindcă știe același lucru. O impresionantă *scrisoare deschisă adresată sărbătoritului*, darul făcut celui care a știut să aplice ca puțini alții „valorile supreme ale carității și bunătății, parte a Torei și a tradiției iudaice", *o cupă pentru kiduș, însoțită de* binecuvântarea *Cohanim*-ilor, au fost întregite de tradiționala urare de Anul Nou: să fii înscris și sigilat în Cartea Vieții cu pace!

*

„Pentru Zvi, profesorul meu, fiecare om avea un nume, o istorie a vieții"

Primul discurs rostit de noul director al Programului JOINT în România, **JORGE DIENER**, s-a remarcat prin continuitate și discontinuitate. Continuitate, în dorința de *perfectibilitate* a vieții noastre comunitare, discontinuitate, în modul de a o realiza, nu atât prin ajutorare cât prin a ne învăța, de la distanță, să ne ajutăm singuri. „Misiunea doctorului Zvi Feine în România a durat 18 ani. Litera echivalentă cifrei 18 este *Hai*. *Hai* înseamnă viață. Zvi este un simbol al vieții evreiești pentru România și pentru orice comunitate din lume. El a fost profesorul, eu am fost elevul și cel mai important pentru mine era că-mi vorbea nu doar de cifre. Pentru el, fiecare om avea un nume, o istorie a vieții. Asta îl reprezenta pe Zvi".

*

„Un om care a făcut istorie în România"

„Trebuie să vă mărturisesc că emoția am s-o învinge, mai greu - nostalgia". Cuvintele de început, rostite de av. **IULIAN SORIN**, *au pus în ecuație cei aproximativ 20 de ani, nu numai din viața doctorului Zvi Feine, ci și a lui însuși*. „Sunt bucuros că mi s-a oferit ocazia să rostesc câteva cuvinte în cadrul acestei solemnități dedicate *unui om care a făcut istorie în România*". Aserțiune adânc argumentată: „Zvi Feine a venit cu lecția învățată. El a știut ce vrea JOINT, *cum* vrea JOINT și s-a străduit să implementeze Programul JOINT. Dar, dacă ar fi rămas la aceasta, Zvi n-ar fi făcut istorie. La Zvi a intervenit altceva. A intervenit *dorința de a fi util, de a aduce nou și de a cunoaște în profunzime viața evreilor din România*. Și l-am văzut pe Zvi Feine colindând comunitățile, l-am văzut pe Zvi Feine mergând acasă la asistați, vizitând restaurantele rituale, vizitând căminele - și, când a venit el, comunitatea avea cinci cămine -, l-am văzut zâmbind de bucurie că JOINT își exercita mandatul de alinare a sufletelor și făcea mai mult decât baremul îl obliga. Și *marele merit al lui Zvi Feine a fost că, în acei ani, cunoscând în profunzime mecanismul vieții noastre comunitare, cunoscând obârșia acestor asistați de astăzi, oameni demni, unii dintre ei - și personalități în trecut, dar pe care viața, Holocaustul i-au adus în situația de a deveni asistați, a făcut acest lucru fără a umili, fără a jigni și dând iluzia unei familii în cadrul căreia există întrajutorare frățească*". Amintind reducerile de buget anual făcute de JOINT în ultimii ani, a vorbit despre zbaterea doctorului Feine de a obține surse de venit care să le compenseze, prin aducerea de alte ajutoare. Recunoștinței pentru binefacerile aduse întregii comunități i-a adăugat recunoștința pentru binele făcut personal: „Dacă eu te pot vedea, azi, fără ochelari, ți-o datorez ție, că tu m-ai dus la medic să mă opereze și JOINT m-a ajutat. Îi rămân recunoscător JOINT-ului, îți rămân recunoscător pentru tot. Și sunt recunoscător lui Ruthie că a îngăduit ca atâția ani să-ți sacrifici timpul pentru noi".

*

Spiritul analitic, pragmatismul, omenia

Directorul D.A.S.M., ing. **NILU ARONOVICI**, a realizat o sinteză a ceea ce a însemnat dr. *Zvi Feine* pentru asistența socială și medicală a Federației apelând la graiul cifrelor. Cifrele, *oglindind* cei zece ani și jumătate de când conduce Departamentul sus-amintit, au reușit să vorbească despre fructuoasa colaborare cu dr. *Zvi Feine*, despre condiția umană, cu dramele, îndoielile, bucuriile ei, pe care le implică munca de asistență socială. „11 bugete anuale, 214 mari proiecte dirijate și controlate de guverne, organizații mondiale și naționale, organisme internaționale evreiești și neevreiești, 38 de milioane de dolari în numerar" pentru liniile de ajutor social și medical, „526 de cazuri cu o dificultate majoră" soluționate, „320 de *zile de activitate în comunități, 2 420 de ore de lucru la* același birou, în sediul Departamentului". Aducerea de donații este un capitol aparte în care s-a distins dr. *Zvi Feine*: de la „50 dolari până la sume greu de exprimat [...]". Au fost punctate spiritul său analitic, pragmatismul, simțul responsabilității, omenia sa. Încheierea misiunii în România a coincis cu ziua de naștere a doctorului Zvi Feine, prilej de a-i ura „La mulți ani, cu multe succese", împreună cu „distinsa doamnă dr. Ruthie și întreaga familie".

*

Roade ale „muncii grele", dar pline de satisfacții

Despre „munca grea" depusă în folosul nostru, a vorbit președintele C.E.B., ing. **OSY LAZĂR**. Nu mai puțin important a fost tot ce a făcut pentru educația iudaică a copiilor de la Talmud Tora, care, azi, „ne fac cinste în România și în Israel". A fost prilejul de a-i mulțumi pentru că „a ajutat C.E.B. să construiască o *Suca* având o capacitate de 300 de locuri".

*

„Ne-ați învățat cum să respectăm oamenii"

O urare din partea supraviețuitorilor Holocaustului din România și a sa personal a venit din partea președintelui A.E.R.V.H., conf. dr. **OTTO ADLER**. Urările de *„Șana Tova!"* și *„La mulți ani!"* au fost însoțite de elogii. „Ne-ați învățat cum să respectăm oamenii și așa am făcut [...]. Sunteți un *talmid haham* pentru că, în opinia mea, un *talmid haham* este un om care învață toată viața".

*

Puterea de a da încredere oamenilor

În numele președinților de comunități a vorbit prof. **TANIA GRINBERG**. Puterea de a da încredere oamenilor, mulțumirile pentru că, personal, dr. *Zvi Feine* i-a oferit posibilitatea de a urma un curs „Buncher", de a înființa un Club pentru generația de mijloc la Rădăuți, a cărui activitate este cunoscută și apreciată, au fost câteva din gândurile rostite în aceste momente de emoție.

*

„Prietenia, vă asigur, rămâne pentru totdeauna"

Vizibil emoționat, dr. **ZVI FEINE** a mulțumit pentru această seară care „îl onorează", în numele soției sale, *Ruthie*, al lui personal, al asistenților săi, *Davida Chazan* și *Cilla Meroz*, tuturor organizatorilor, conducătorilor F.C.E.R., „lideri de talie mondială", din care a rezultat „unul din cele mai bune programe ale JOINT, dacă nu chiar cel mai bun", conducătorilor JOINT, prilej de evocare a meritelor foștilor *colaboratori apropiați din Federație* și de la JOINT, unii, trecuți în lumea umbrelor, alții, retrași din activitate, vorbitorilor, participanților-colegi și prieteni. „Prietenia, vă asigur, rămâne pentru totdeauna". Totodată, și-a exprimat încrederea în valoarea noii echipe a JOINT în România. „Deoarece ne apropiem de *Roș Haşana* și de *Iom Kipur*, dați-mi voie să compar munca de director al JOINT pentru România cu aceea a unui *hazan* la rugăciunea de *Musaf* de *Iom Kipur*. Potrivit tradiției, acest lucru se face cu smerenie și teamă. În timpul în care am lucrat în România, *am încercat să mă comport în acest fel*". Referindu-se la „natura, cerințele, resursele" Programului JOINT pentru România, a subliniat „dinamismul" necesar producerii schimbărilor, capacitatea de „a privi înainte", de care este încredințat că vor da dovadă atât noua echipă a JOINT, cât și noua conducere a F.C.E.R.

Pagină realizată de IULIA DELEANU

Prototip al iudaismului român

Zvi Feine a venit în România când numărul nostru scăzuse mult. A înțeles că trebuie să ne ajute să supraviețuim, „atât cât se poate într-o lume a uitării", pentru energia și puterea creatoare dăruite societății românești de cei ajunși la vârsta senectuții. Când au început să se reducă subvențiile Joint-ului, a făcut imposibilul să aducă alte ajutoare. Nimeni n-a contribuit atât cât Zvi Feine, cu discreție, cu modestie, ca obștea noastră să nu se stingă. Și a avut două idei extraordinare. 1) A descoperit câteva zeci, sute de evrei tineri care au vrut să se dedice perpetuării iudaismului în România. A descoperit-o pe Sandra Segal, care, împreună cu un mic și inimos colectiv, au dat viață ideii, prin programe concepute în spiritul celor cărora li se adresau. 2) A valorificat resursele organizatorice și intelectuale ale unei generații pe care mulți o considerau pierdută: generația de mijloc. Și s-a convins, curând, de capacitatea ei de a îmbogăți moștenirea înaintașilor. Zvi Feine a fost primul care ne-a învățat cum să ne gestionăm mult-puținele surse de venit de care dispunem. Prin calitățile sale de pedagog și interpret al stărilor sociale din România, Zvi Feine rămâne un prototip al iudaismului român.

Importanţa de a ne face cunoscuţi în viaţa evreiască internaţională

Luna septembrie a fost bogată în evenimente importante pentru dezvoltarea relaţiilor F.C.E.R. cu lumea evreiască internaţională. Primul, între 8-9 septembrie a.c., a fost prilejuit de căsătoria, la Geneva, a fiului lui *Moshe Kantor*, invitaţia fiind lansată de tatăl mirelui, preşedintele Congresului Evreiesc din Rusia. Nunta a fost un bun prilej de a reuni, printre cei peste 300 de participanţi, numeroase personalităţi la vârf din comunităţi evreieşti europene. Al doilea eveniment a fost o reuniune a Executivului Congresului Evreiesc European (C.E.E.), la Ierusalim (10-12 septembrie a.c.). O manifestare internaţională de anvergură a fost comemorarea, în Ucraina, între 26-28 septembrie a.c., a 65 de ani de la masacrul de la Babii Iar. Semnificaţiile lor au constituit punctul de plecare al acestui interviu, realizat cu preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, participant la reuniunile sus-amintite.

- Un numitor comun?

- Lecţia de viaţă evreiască. Fie că a fost vorba de bucurie, fie de preocupări faţă de situaţia politică actuală a Israelului şi de cooperări între comunităţi evreieşti europene, fie de neuitare, cu avertisment pentru contemporaneitate, a Holocaustului.

- În ce măsură se poate vorbi de tradiţie evreiască pentru evreii ruşi, care, timp de 70 de ani, au fost despărţiţi de ea?

- Cred că asistăm la un reviriment, vizibil şi la nunta cu adevărat evreiască la care am participat, împreună cu soţia: ● ceremonia de *Maftir*, la sinagogă, dedicată mirelui ● serviciul religios al cununiei la Sinagoga Mare ● recepţia la Hotelul „President Wilson", din Geneva ● anvergura participării rabinice, la cele două sinagogi. Am fost impresionat de înţelepciunea şi verbul pasionat din discursurile Prim Rabinului *Lau*, al Tel-Aviv-ului, şi tatălui mirelui, domnul *Moshe Kantor*. De revărsarea de lumină scăldând Sinagoga Mare şi punându-i în valoare arhitectura. De melodiile hasidice cântate de rabini, cantori şi cor. De dansurile hasidice în care s-a prins grupul de rabini prezenţi la nuntă. De emoţia mirilor sub *hupa* care s-a transmis fiecăruia dintre cei de faţă. Semnificative pentru importanţa acordată Congresului Evreiesc din Rusia de conducerile de stat ale Ucrainei şi Israelului au fost telegramele de felicitare transmise de preşedinţii *Viktor Iuşcenko* şi *Moshe Katsav*, de primul ministru israelian *Ehud Olmert*. Aceasta din urmă a fost citită de ambasadorul Israelului la O.N.U., de la Geneva. Pe întreg parcursul nunţii, artişti din Ucraina, Rusia, Italia şi Israel au reînviat atmosfera *ştetl*-ului evreiesc de altădată. Tot în acest răstimp, am avut prilejul să mă întâlnesc cu conducători ai comunităţilor evreieşti europene şi să reînnoiesc angajamentul lor de a contribui şi participa la Festivalul „Euroiudaica", între 6-11 mai 2007, la Sibiu, atunci capitală culturală europeană.

- Care au fost principalele direcţii ale dezbaterilor de la reuniunea Executivului C.E.E.?

- În primul rând, Israelul postconflict. S-au discutat strategii de combatere a antisemitismului proferat de preşedintele iranian, programe organizate de sau cu participarea C.E.E., îndeosebi, de solidaritate şi cooperare între evreii europeni.

- Întâlniri importante?

- Cu primul ministru Ehud Olmert, preşedintele Moshe Katsav, ministrul Apărării, Amir Peres, vice-prim-ministrul Shimon Peres, proeminentă personalitate a vieţii politice israeliene de patru decenii. A fost exprimată solidaritatea evreilor europeni cu Statul Israel, a fost prezentată, cu realism şi optimism, actualitatea politică israeliană, şansele relansării procesului de pace în zonă.

Interviu cu preşedintele F.C.E.R., deputat dr. AUREL VAINER, participant la:

- Geneva: *căsătoria fiului preşedintelui Congresului Evreiesc din Rusia*
- Ierusalim: *reuniunea Executivului Congresului Evreiesc European*
- Kiev: *comemorarea a 65 de ani de la masacrul de la Babii Iar*

- Momente de emoţie?

- Întâlnirea cu cinci tineri din Carmiel, o aşezare din nordul Israelului, pe cât de tânără pe atât de performantă, de frumoasă. Tinerii urmau să devină *Bat* şi *Bar Mitva*, în timpul recentului conflict cu grupările Hezbollah. Invitaţi, pentru acea perioadă, în Franţa, de preşedintele C.E.E., Pierre Besnainou, cei care şi-au sărbătorit, la întoarcere, majoratul religios, i-au mulţumit pentru posibilitatea oferită de a fi departe de zona de conflict. Am vizitat spitalul din Ţfat, unde, în timpul conflictului, au fost îngrijiţi 1.500 de răniţi. Am făcut un popas la Kiriat Şmona, cel mai nordic oraş din Israel, lovit de peste 1.000 de bombe, cu un mare număr de locuinţe avariate în diferite grade. Dar cel mai mult m-a impresionat tăria de caracter a locuitorilor, hotărârea lor de a recupera pierderile suferite printr-o dezvoltare urbanistică modernă şi încrederea că, dat fiind potenţialul natural montan, numărul populaţiei se va dubla în viitor.

- Cum aţi caracteriza, în câteva cuvinte, comemorarea de la Babii Iar?

- O expresie de mare solidaritate umană. Măcelul s-a săvârşit de Iom Kipur, 1941. Dintre cei 100.000 de evrei din ghetoul de la Babii Yar, 33.000 au fost ucişi şi aruncaţi într-o groapă comună. Suita comemorativă, având genericul „Let my people live", a reunit personalităţi de prim rang din multe ţări ale lumii.

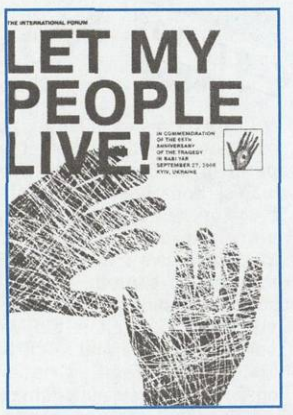

- Impresia dominantă?

- Forţa de exprimare a tragicului realizată în imagine, cuvânt, muzică. După deschiderea unei expoziţii despre cutremurătoarele suferinţe îndurate de victimele Holocaustului, un serviciu divin a fost oficiat la Monumentul de la Babii Iar: o impresionantă Menoră, situată chiar în faţa acelei gropi comune. A fost de faţă preşedintele Israelului, cu soţia sa. O a doua ceremonie religioasă s-a desfăşurat la Monumentul Victimelor Holocaustului, impunător prin sobrietatea durerii fără glas. În prezenţa preşedintelui Ucrainei şi a soţiei sale, o companie militară a prezentat onorul şi a fost depusă, la baza Monumentului, o imensă ghirlandă de crini albi. Şefi de state şi de guverne s-au înclinat cu pietate şi au aprins candele. Fiecare participant la comemorare a depus câte o floare şi o piatră. Semne ale neuitării. În faţa ambelor memoriale, *El Male Rahamim* şi *Kadiş* au fost intonate de Marele Rabin al Tel Aviv-ului, Lau, şi de Şef Rabinul Cultului Mozaic din Ucraina, Iacov Blauch. La Teatrul de Operă şi Balet din Kiev a fost vizionat filmul „Let my people live", interpretat de un grup de actori vorbind în idiş, ebraică, ucraineană, rusă, germană.

- Cuvântări memorabile?

- Greu de răspuns, pentru că fiecare a avut frumuseţea şi profunzimea ei. Au fost trei cuvântări ale preşedintelui Ucrainei, Iuşcenko, trei - ale preşedintelui israelian Katsav. Am ascultat cuvântări rostite de preşedintele Croaţiei, Mesici, de preşedintele *Muntenegrului, Buianovici*, de preşedintele Congresului Evreilor din Rusia, Moshe Kantor, de Marele Rabin al Tel Aviv-ului, Lau. Mesajul secretarului general al O.N.U., Kofi Annan, a fost transmis de reprezentantul său la Kiev. Au fost, apoi, cuvântări ale înalţilor ierarhi ai Bisericilor creştine ş.a. Foarte impresionant a fost, de asemenea, *speech*-ul Lordului James Braunstone, reprezentantul comunităţilor evreieşti din Marea Britanie, la Forumul care s-a desfăşurat la Teatrul din Kiev. Am reţinut o remarcă plină de miez legată de genericul comemorării, *reformulat altfel: „Let my people live together"*. Laitmotivul tuturor cuvântărilor a fost nevoia de pace, de înţelegere între oameni şi, mai ales, de a învăţa din lecţiile istoriei, pentru ca escaladarea urii şi violenţei să fie oprită.

IULIA DELEANU

ZIUA HOLOCAUSTULUI ÎN ROMÂNIA (comemorări în ţară)

În toată ţara au avut loc comemorări dedicate Zilei Holocaustului în România, cu depuneri de flori la monumentele victimelor Holocaustului, participări şi luări de cuvânt ale oficialităţilor locale, liderilor comunitari, profesorilor bursieri ai Institutului „Yad Vashem" din oraşele respective, cu simpozioane, mărturii ale unor supravieţuitori ai Holocaustului, concursuri de desene realizate de elevii şcolilor din respectivele judeţe ş.a. Din corespondenţele primite până la această dată, de la SIBIU, ARAD, PIATRA NEAMŢ, TÂRGOVIŞTE, SATU MARE, GALAŢI, TG. MUREŞ, am desprins câteva elemente specifice.

● **SIBIU.** Recital de poezie, imagini ale Holocaustului la retroproiector în Şcoala nr. 18 (prof. *Vasile Cosma*, în colaborare cu prof. coordonator *Alexandra Copăla*). Fundaţia social-culturală a rromilor „Ion Cioabă" a organizat un seminar internaţional, „Supravieţuitori rromi în căutarea adevărului", unde au fost prezentate lucrări ale istoricului Jean Ancel. O intervenţie notabilă a avut-o preşedintele comunităţii, ing. *Otto Deutsch*.

● **ARAD.** În cimitirul vechi neolog - proiecţii video cu Florin Piersic recitând „Convorbirea lui Tevie Lăptarul cu Dumnezeu", de Aurel Storin, şi imagini de la manifestările antiisraeliene din Iran, prilej pentru preşedintele comunităţii, ing. Ionel Schlesinger, de a avertiza asupra antisemitismului actual. Un spectacol extraordinar a fost susţinut de elevi ai Liceului de Artă, expoziţia „Viaţa în umbra morţii" a fost deschisă la Muzeul de Artă, un *talk-show* pe tema Holocaustului, cu participarea doctorilor *Lya Benjamin* şi *Hary Kuller*, a avut loc la postul local de televiziune.

● **PIATRA NEAMŢ.** Simpozionul interjudeţean „Discriminare, rasism, xerofobie, antisemitism - probleme educaţionale; Holocaustul" a beneficiat de participarea unor cadre didactice universitare şi din învăţământul mediu, invitaţi de onoare fiind general (r) *Oliver Lustig*, dr. *Liviu Beris*, judecător *Felix Haber*, supravieţuitori ai Holocaustului. Momente muzicale din filmul „Lista lui Schindler", „Sonata", de Irina Ogăgescu Ţuţuianu, „Ierusalim", de St. Adams, au fost susţinute de Orchestra de mandoline a Şcolii Generale „Dumbrava Roşie".

● **TÂRGOVIŞTE.** Simpozionul a fost cu atât mai meritoriu cu cât, în Judeţul Dâmboviţa, trăiesc foarte puţini evrei. În Târgovişte - doar patru-cinci. Menţionabile - comunicarea despre „Documente privind lagărul Teiş din Târgovişte", mărturiile profesoarei *Edith Königsberg*, supravieţuitoare a Holocaustului, vizita la Centrul Ecumenic din Vulcana-Băi.

● **SATU MARE.** În faţa Monumentului Holocaustului din curtea sinagogii s-au aprins lumânări şi s-a ţinut un moment de reculegere. O expoziţie de fotografii cu imagini din Holocaust, în holul sinagogii, a fost realizată de colectivul Clubului pentru generaţia de mijloc. Un concert a fost oferit de Grupul „Consonantia" al Filarmonicii şi Corul de elevi „Maiestuoso" din Tăşnad, dirijor - *Rudolf Fatyol*, directorul Filarmonicii, care este şi membru al comunităţii.

● La placa memorială din comuna **LIVADA** şi la obeliscul din comuna **TURŢ**, unde nu mai trăieşte nici un evreu, oficialităţi locale au depus jerbe de flori.

● **GALAŢI** şi **TG. MUREŞ.** Comemorările au avut loc în Templul Meseriaşilor şi, respectiv, Templul recent renovat. (I.D.)

TIMIŞOARA Comunitatea Evreilor din Timişoara şi-a luat rămas bun, într-un cadru festiv, de la cel care a fost, ani de-a rândul, un prieten şi un sprijinitor moral şi material al activităţilor evreieşti din România - dr. *Zvi Feine*. Cu prilejul unei vizite la Timişoara, la care au participat, de asemenea, *Alex Sivan*, împuternicit special al preşedintelui F.C.E.R., *Israel Sabag*, reprezentant permanent al JOINT în România, şi soţia domnului dr. Feine (care a fost şi este la fel de apropiată evreilor din România), membrii comunităţii au apreciat activitatea din ultimele decenii a acestei organizaţii pentru tineri, vârstnici şi, în general, persoane în nevoie. Preşedintele comunităţii evreilor din Timişoara, dr. *Paul Costin*, şi-a exprimat, cu această ocazie, aprecierea pentru cel care

Despărţire şi bun venit...

a reuşit să transforme într-o adevărată familie comunitatea evreilor din ţară şi străinătate, apropiind sufletele multor evrei din Statele Unite de realitatea trăită de fraţii lor din România. Cu acelaşi prilej, membrii comunităţii timişorene l-au primit, cu prietenie, pe succesorul acestuia, *Jorge Diener*, care îndeplineşte, concomitent, funcţiile de director al JOINT pentru Ungaria, Bulgaria şi România. La întâlnirea desfăşurată în Clubul Comunitar s-a discutat despre nevoile şi problemele actuale ale comunităţii evreilor din Timişoara, despre condiţiile de continuare a activităţilor iudaice din acest oraş. După cuvintele impresionante ale doctorului Feine, care a amintit despre îndelungata sa colaborare, datând încă de dinainte de 1989, cu obştea timişoreană, Jorge Diener a vorbit despre continuarea unui partenariat durabil, între JOINT şi evreii din România, o colaborare care îşi propune să fie în interesul unei vieţi evreieşti bogate şi al unei existenţe lipsite de probleme pentru membrii comunităţii din ţara noastră.

Delegaţia a vizitat, în cursul aceiaşi zile, Centrul de Zi pentru pensionari, un loc care devine tot mai primitor şi care încearcă să realizeze o gamă largă de activităţi, de la conferinţe la gimnastică medicală şi de la asistenţă psihologică la excursii în oraşele vecine.

LUCIANA FRIEDMANN

Prin telefon - de la colaboratorii noştri

LORY WALLFISCH – din nou în România

La invitaţia Filarmonicii „Moldova", din Iaşi, *Lory Wallfisch* a revenit şi anul acesta în România, în calitate de solistă a *Concertului în do minor*, de Mozart. În drum spre ţara natală, ilustra pianistă, stabilită în S.U.A., a făcut o escală la Stuttgart, de unde şi-a ridicat ultimul set de discuri imprimat în Germania. Primele două discuri - împreună cu soţul ei, regretatul violist de mare valoare, Ernst Wallfisch z.l., celelalte - lucrări de muzică românească. Numai anul trecut a imprimat patru lucrări de Paul Constantinescu, Constantin Silvestri, Nicolae Brânduş, Radu Negreanu. Aceasta din urmă, *Baladă pentru pian*, de Radu Negreanu - în premieră absolută. Discurile le-a donat Casei Radio, ne-a relatat prietenul ei de-o viaţă, cunoscutul compozitor, pianist, profesor *Dan Mizrahy*. De *Roş Haşana* şi *Iom Kipur* s-a rugat, împreună cu noi, la Templul Coral din Bucureşti. A regretat că timpul nu-i permite să participe la Concursul de pian, care-i poartă numele, la Ploieşti, oraşul ei natal, unde ar fi dorit să facă şi un pelerinaj la mormintele celor dragi. „N-a uitat, însă, să-mi lase Premiul «Wallfiisch», pentru laureaţii ediţiei din anul acesta ai Concursului", spune *Dan Mizrahy*, care urmează să facă parte din juriu. (I.D.)

CĂRŢI NOI

Nostalgia lui HORIA ARAMĂ

Deşi este, printre multe alte posturi, un nostalgic al „paradisului pierdut" (un volum apărut în 2005 se numea *Dincolo de paradis*), Horia Aramă biruie cu „armele" SF-ului ori ale non-ficţiunii această stare, pentru el rodnică, pentru alţii fatală. *„Noaptea în care a murit luna* (Ed. Aldo-Press) este o carte de 108 pagini, cu o copertă splendidă (autor Violeta-Nicoleta Cerghezan) şi cu citate din Magdalena Bedrosian (comparându-l cu Stanislaw Lem, marele SF-ist), Cristian Tudor Popescu („explorarea interiorului uman"), Geo Şerban („fastuos ceremonial al umbrelor"), Arie Leibisch-Laysch („scriitor de mare profunziune").

„Nonficţiuni şi alte proze" este subtitlul acestui volum, iar autorul ne avertizează că nuvelele se suprapun ca timp de elaborare cu cel al desfăşurării acţiunii, actualitatea lor fiind intactă. Să fie vorba de realism în proza lui Horia Aramă? Cândva, autorul mi-a reproşat, prietenește, că nu-i citesc cu toată atenţia proza. Poate că avea dreptate, în sensul că proza aceasta are... multe sensuri, pe care la o simplă lectură nu le sesizezi.

„Recviem" este o delicată broderie de fiction-non fiction, amintind de Edgar Allan Poe, dar şi de tradiţia franceză în domeniu. Un personaj, lonaş, există, munceşte, scrie, dar existenţa sa din evidenţe, registre dispare, se evaporă o dată cu manuscrisul lucrării. „Ascultă comanda la mine", succintă şi plină de miez, duce cu gândul la Kafka, Buzzatti. Putem ignora aceste paralele, dar ideea este generoasă şi mult întâlnită: subconştientul doritor de ordine, de disciplină cazonă, de război „ca la carte", care domină pe tipul-om „Untertan" (al lui Heinrich Mann). Un impresionant episod este „În numele fiului", tragedia unei femei care îşi pierde odrasla în zilele „celei mai umane dintre orânduiri". Povestirea din final, care dă şi titlul volumului, este cea mai extinsă, tot un fapt de viaţă: fuga unui tânăr, cum fugeau destui înainte de '89 spre „visatul Occident". Proza lui Horia Aramă este mereu surprinzătoare. Sub „zalele" unor descrieri limpezi, dure uneori, bate inima unui poet, se aude muzica metaforelor rare, „caline" (cum îi place să spună chiar scriitorul), soarele devine „lichid", luna e numai aer şi noapte, iar atmosfera tuturor povestirilor este „vesperală", înspre disperarea nocturnă. De ce vorbim de nostalgia lui Horia Aramă? Vechile „utopii", „insule", „ţărmuri interzise", „tristul cosmonaut", „pasărea-săgeată murindă" sunt reperele unei pierderi de neînlocuit. Şi totuşi „fiul

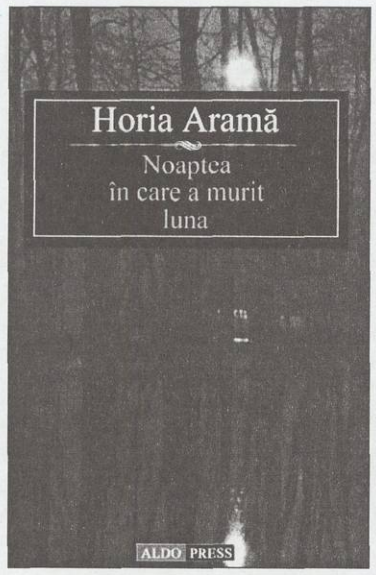

risipitor" se întoarce acasă. Regretabil este faptul că micii şi marii critici ai zilei nu se grăbesc să-l citească şi să-l recitească pe Aramă. Ar avea de câştigat.

BORIS MARIAN

O nouă carte a laureatului Festivalului de la Neptun

ANDREI CODRESCU

Titlul romanului este ortografiat cu un @ (a „ronde") în final, spre a sublinia modernitatea în care se ancorează americanul de adopţie Andrei Codrescu (n. 1946, Sibiu, profesor universitar la Baton Rouge – S.U.A., poet, prozator, publicist cunoscut de publicul american, având o emisiune populară la radio). Am mai scris despre Andrei Codrescu, despre volumele sale de poezie, despre excelentul roman *Casanova în Bohemia* (Ed. Polirom). Romanul *Mesi@* este cu totul nou prin stil, în S.U.A. fiind publicat în 1999, iar acum în varianta românească datorită unei colaboratoare permanente a scriitorului, Ioana Avădani, jurnalistă şi traducătoare cunoscută. Cartea este dedicată, cu mulţumiri, Laurei Rosenthal, lectorul şi „doctorul" prozei lui Codrescu. Drept moto servesc citate din profetul Isaia („O vedenie grozavă mi s-a descoperit: jefuitorul jefuieşte şi pustiitorul pustieşte"), din Bob Dylan, din Evangheliile gnostice.

Este un roman de o fantezie debordantă, uneori chiar dificilă, greu asimilabilă, dar umorul lui Codrescu salvează „situaţiile". Titlurile şi maniera alcătuirii capitolelor amintesc de Bulgakov şi Robert Musil. Ca mostră de stil citâm o frază de la începutul romanului: „Felicity se mai întreba dacă se face să o trezească pe Grand-mère, ca să-i dea un mesaj pe care să i-l ducă lui Dumnezeu". Principale personaje (dar nu în sensul clasic) sunt detectivul-femeie Felicity şi orfana din Sarajevo, pe nume Andreea, ambele preluând rolul lui Mesia, după ce au intrat în contact, pe Internet, cu Dante, Ovidiu, Mark Twain, Corbul lui Poe, inventatorul Tesla. Mai intervin îngeri, Diavolul, un reverend fanatic. Atmosfera este franco-anglo-fonă, evident din zona New Orleans-ului, unde trăieşte scriitorul, pe Grand-mère o cheamă Marie-France-Claire Le Bec, pe nepoata ei, Felicity Odille Le Jeune. Prin carte circulă, ca nişte umbre, tot felul de personaje de diverse etnii, ca şi nazişti, alte categorii politice, iubitori de muzică, sex. Limbajul este dur, cam aşa cum vorbesc azi mulţi tineri. Care este mesajul romanului *Mesi@*? Se pare că ne scufundăm în disperare şi vulgaritate? Codrescu încearcă să ne prevină.

B. MERH

„Plural" – o iniţiativă benefică a Institutului Cultural Român

Publicaţia „Plural" a Institutului Cultural Român (I.C.R.) a ajuns la nr. 27(1)/2006, cu titlul tematic: „The Continent of Romania". Editorii sunt: Aurora Fabricius, Erwin Kessler, Adrian Solomon. Aflăm că în România trăiesc 20 de etnii din care 89,47% români; 6,60% unguri; 2,46% romi, iar celelalte etnii, fiecare, sub 1%, evreii cifrându-se la 0,02% (conf. ultimului recensământ). Volumul, bogat ilustrat (Mattis-Teutsch, Kimm, Eder, Maxy, Brauner, Iancu, Perahim, Iser, Mützner ş.a.), prezintă, în cele aproape 500 de pagini, informaţii preţioase despre fiecare etnie conlocuitoare în acest „continent" România şi despre interetnicitate. Articolul introductiv este scris de Adrian Solomon, originar din România, plecat în Israel în 1980. El scoate în evidenţă anumite aspecte de dizarmonie etnică, de obicei ocolite, cu referire la maghiari, evrei şi romi. Attila Markó expune cadrul juridic, care, cel puţin teoretic, poate asigura rezolvarea unor situaţii nedorite. Adrian Majuru se referă la multietnicitatea populaţiei bucureştene. Evreii sunt menţionaţi din anul 1550, pe vremea voievodului Mircea Ciobanu (este vorba de negustorii Isac Rufus şi Habib Amato, precum şi de alţi şase însoţitori). În 1810, erau 10.000 de evrei în Valahia, majoritatea în Bucureşti, între care mulţi meseriaşi, comercianţi etc. În 1904, s-a estimat un număr de 50.000 de evrei în Capitală, dintr-un total de aproape 300.000 de locuitori. În 1956, erau 44.200 de evrei, apoi numărul lor a scăzut drastic.

Răsfoim revista, citim povestirea lui Victor Eftimiu, *Confesiunile unui clovn*, despre un evreu, copil orfan, care îşi urmează destinul cu stoicism şi demnitate. Amintim că Victor Eftimiu era de origine albaneză. Ştefan Agopian este prezent în antologie cu o povestire, *Andi Schönfeld*, despre un prieten din adolescenţă, coleg de clasă, plecat din România în 1965 (tatăl său fusese arestat pentru „spionaj", evident, o măsură represivă, antisionistă din anii '50). Despre minoritatea germană scriu Dumitru Hîncu, ca şi cunoscutul scriitor german Eginald Schlattner. Zoltan Rostas scrie despre grecii din Bucureşti, iar Lucian Boia despre maghiari, ca şi despre evrei. La capitolul despre evrei mai găsim semnăturile lui Henri Wald („Contribuţii la iudaism"), Adrian Majuru (despre Şăineanu şi chazari), Andrei Oişteanu (imagologie etnică, convertiri, cu citate din Mihai Răzvan Ungureanu), Petru Weber (evreii bucovineni), poeme de Paul Celan, proză de Radu Cosaşu, George Bălăiţă, Matei Călinescu, ca şi un poem de Anton Pann, toate traduse în engleză. Ultima parte a acestui caiet de excepţie se referă la interculturalitate. Felicitări realizatorilor. (B.M.M.)

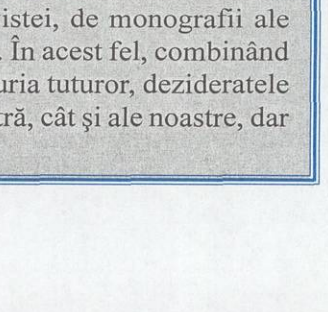

Dincolo de publicitate

Un alt spirit de comunicare

Începând cu numărul viitor, revista noastră introduce o „inovaţie" (inovaţie pentru noi, deoarece ea există în toată mass media) – publicitatea. Nu este vorba, însă, de orice fel de publicitate (deşi unii cititori ne-au cerut să publicăm şi anunţuri matrimoniale), ci de una gândită în consonanţă cu profilul publicaţiei noastre, propunându-şi ca obiectiv promovarea şi în acest fel a relaţiilor româno-israeliene. Nu am fi sinceri dacă n-am recunoaşte că ne interesează şi partea materială – prin aceste noi surse, vom putea face o serie de lucruri interesante pentru cititorii noştri, dar nu acest aspect este prioritar. Intenţionăm să urmărim trei direcţii principale: prezentarea prin diferitele forme de publicitate a dezvoltării colaborării economice bilaterale, a diferitelor investiţii israeliene, precum şi a unor personalităţi – oameni de afaceri israelieni, care, prin activitatea lor creatoare, au oferit locuri de muncă pentru români şi stimulează dezvoltarea economică a României. Ştim că numărul lor este mare, şi chiar dacă pe unii i-am întâlnit la Templu, la sărbători sau la alte manifestări ale Federaţiei, pentru cititorii noştri ei sunt nişte anonimi.

Această rubrică va fi şi un mijloc de a informa despre diferitele instituţii şi organizaţii economice care colaborează direct cu cele similare din Israel (Camere de comerţ, firme şi comisii mixte, organizatori de expoziţii, în primul rând Romexpo etc.), despre iniţiative comune de promovare a relaţiilor economice, comerciale, tehnico-ştiinţifice româno-israeliene, despre prezenţa foarte frecventă în ţară a unor delegaţii economice din Israel, a firmelor israeliene la expoziţii şi târguri internaţionale din România. Ne interesează, desigur, şi iniţiativele Fundaţiei oamenilor de afaceri israelieni din România – creată la iniţiativa E.S. *Rodica Radian-Gordon*, ambasadorul Statului Israel –, fundaţie care şi-a propus, pe lângă stimularea unor cercetări de iudaism, de istorie a evreilor români (pentru care a acordat generos burse), şi promovarea imaginii Israelului în ţara noastră, sub cele mai variate forme, inclusiv, aşa cum s-a întâmplat de curând, prin sponsorizarea de expoziţii sau de turnee ale unor formaţii teatrale din Israel. Prin publicitatea făcută acestor evenimente, cititorii îşi vor putea face o imagine mai clară despre cum văd oamenii de afaceri israelieni că ar trebui să interacţioneze cu cetăţenii în mijlocul cărora s-au decis să-şi facă un al doilea cămin. De asemenea, ţinând cont de difuzarea revistei la ambasadele străine din România, la marile hoteluri, liniile de transport aerian, primării şi prefecturi din întreaga ţară, cei interesaţi vor putea avea acces la ofertele celor care intenţionează să facă publicitate în paginile revistei.

Şi ca să revenim şi la aspecte mai „pământeşti" – fondurile suplimentare astfel obţinute ne vor ajuta să ne realizăm proiecte de mult pregătite, dar amânate, tocmai din lipsa banilor. Este vorba de „Biblioteca R.E." – editarea, sub egida revistei, de monografii ale unor mari personalităţi iudaice din România. În acest fel, combinând „utilul cu plăcutul", vom satisface, spre bucuria tuturor, dezideratele atât ale celor care vor publica în revista noastră, cât şi ale noastre, dar mai ales cele ale cititorilor. (R.E.)

EVREII ÎN LUME

O româncă - viitor preşedinte al Israelului?

COLETTE AVITAL, deputată a Partidului Muncii, şi-a depus candidatura pentru funcţia supremă în stat

Colette Avital, deputată a Partidului Muncii, şi-a depus candidatura pentru funcţia de preşedinte al Israelului. Este vorba de o dublă premieră în politica israeliană: pentru prima dată, o femeie vrea să devină şef de stat şi pentru prima dată un om politic de origine română aspiră la această cea mai înaltă funcţie. Desigur, Israelul nu a uitat-o pe Golda Meir, o proeminentă personalitate politică feminină, care a servit ca prim-ministru şi care a fost poreclită, înaintea Margaretei Thatcher „Doamna de fier". Circula şi o altă butadă legată de ea: că ar fi fost „singurul bărbat" din Cabinetul israelian.

Colette Avital are toate calităţile pentru a ocupa această funcţie, dacă ceilalţi deputaţi, colegii ei din Knesset, îşi vor da votul pentru ea. (În Israel, preşedintele este ales de către Parlament). Născută la 1 mai 1940, la Bucureşti, a emigrat cu familia în Israel în 1950. Este absolventă a Facultăţii de Ştiinţe Politice şi are un masterat în Administraţie Publică. Vorbitoare a şase limbi străine, în afară de ebraică (engleză, franceză, germană, portugheză, italiană şi română), era limpede că avea o calificare serioasă pentru a face parte din personalul Ministerului israelian de Externe, unde a lucrat în timpul studenţiei ca secretară. A fost membră a delegaţiei israeliene la Paris (1982-1985), ambasadoare în Portugalia (1988-1992) şi a servit în funcţia de consul general la New York (1992-1996). După ce a revenit în Israel, a fost numită director adjunct pentru problemele Europei Occidentale, cel de-al treilea post ca importanţă în minister. În 1999, decide să candideze pentru Knesset, din partea Partidului Muncii. A îndeplinit numeroase funcţii: preşedinte al Comitetului pentru Etică şi şeful Comisiei de cercetare pentru identificarea şi retrocedarea bunurilor victimelor Holocaustului, comisie care, în 2005, şi-a prezentat concluziile guvernului. La ora actuală, este preşedintele Comitetului pentru Imigrare, Absorbţie şi Diaspora, din Knesset, iar în cadrul partidului, este secretară cu probleme internaţionale.

Colette Avital apreciază că o femeie-preşedinte ar fi o bună alegere pentru israelieni. „O femeie ar putea aduce pentru acest post un comportament mai calm. La ora actuală, când sunt atâtea probleme şi scandaluri la noi, o femeie ar putea să liniştească puţin ţara", a declarat ea recent, într-un interviu acordat ziarului „Cotidianul". De asemenea, ea consideră că femeile au aptitudini mai bune pentru a conduce negocierile şi pentru a aduce pacea. Preşedintele, a mai spus ea, trebuie să aducă armonie între diferitele componente ale poporului israelian. Aici domnia-sa s-a referit concret la arabii israelieni care reprezintă 20 la sută din populaţia ţării şi care, după părerea ei, nu se simt reprezentaţi.

În cazul în care va fi aleasă preşedinte, Colette Avital îşi va aduce contribuţia şi pentru strângerea relaţiilor cu România, deşi, aşa cum a declarat: „Nu ştiu dacă este cazul să strângem relaţiile, pentru că ele sunt deja foarte bune".

EVA GALAMBOS

Numeroşi evrei americani s-au lansat în bătălia electorală pentru Congresul S.U.A.

Numeroşi candidaţi evrei, atât din Partidul Democrat, cât şi din Partidul Republican din S.U.A., au câştigat alegerile preliminare pentru a se confrunta cu adversarii politici în vederea obţinerii unor mandate în Senatul sau Camera Reprezentanţilor ale Congresului S.U.A., precum şi a unor posturi de guvernatori sau procurori generali. Desigur, în alegerile legislative din noiembrie, se vor decide definitiv învingătorii şi abia atunci se va afla câţi dintre ei au reuşit. Deocamdată, Ben Cardin, din Maryland, şi Bernie Sanders, din Vermont, au devenit candidaţi ai Partidului Democrat pentru Senat. De asemenea, Democratul Eliot Spitzer a câştigat alegerile preliminare pentru funcţia de guvernator la New York şi Douglas Gansler - pentru cea de procuror general în Maryland. Pentru Camera Reprezentanţilor există de acum cinci nominalizări de evrei - patru din partea Democraţilor şi una din partea Republicanilor.

Ben Cardin, la ora actuală membru în Camera Reprezentanţilor, a reuşit să-l învingă pe Kweisi Mfume în cursa pentru fotoliul de senator, lăsat vacant de Paul Sarbanes. Cardin face parte dintr-o cunoscută familie de filantropi. A fost membru al Comitetului pentru Căi şi Mijloace din Camera Reprezentanţilor şi este cunoscut ca unul dintre cei care doresc să introducă reforme în domeniile sănătăţii şi pensiilor.

Douglas Gansler, cunoscut procuror din comitatul Montgomery, a câştigat nominalizarea Partidului Democrat pentru funcţia de procuror general. Este membru al Comitetului Director al Consiliului Comunităţii Evreieşti din marele Washington şi este bine cunoscut pentru abordarea legislaţiei israeliene de revenire. El s-a implicat într-un caz de crimă în care făptaşul, un evreu, s-a refugiat în Israel. Datorită acestui caz, Israelul a modificat legea, pentru a nu da posibilitate criminalilor să găsească acolo un adăpost.

În New York, Eliot Spitzer, un procuror general neconvenţional, a câştigat nominalizarea Democraţilor pentru postul de guvernator. El este cunoscut pentru duritatea cu care a urmărit o serie de persoane implicate în activităţi financiare ilegale. În Arizona, Gabrielle Gifford, fost senator, a câştigat nominalizarea Republicanilor pentru Camera Reprezentanţilor. Campania ei s-a concentrat asupra problemelor de sănătate. Tot în acest stat, Ellen Simon, o avocată specializată în legislaţia de protejare a locurilor de muncă, a obţinut nominalizarea Partidului Republican pentru Camera Reprezentanţilor, învingând nu mai puţin de patru candidaţi. În Vermont, Bernie Sanders, singurul independent din Camera Reprezentanţilor, a obţinut candidatura pentru Senat. De obicei, el votează cu Democraţii, de aceea, partidul l-a şi inclus pe listele sale. În Wisconsin, medicul Steve Kagen, Democrat, şi-a învins doi adversari, cheltuind din fonduri proprii un milion de dolari în campanie. Tot în acest stat, senatorul Democrat Herb Kohl a câştigat o nouă candidatură. (E.G.)

FRANŢA

MAURICE BLEUSTEIN-BLANCHET şi MARCEL LÉVY au creat şi dezvoltat „PUBLICIS" – a patra companie de publicitate din lume

Ideea de a crea o companie de publicitate i-a venit lui Maurice Bleustein în 1926, când a face reclamă era o activitate pe care fiecare firmă şi-o asuma individual. *Publicitatea ca idee era „aer", adică nimic, ceva imaterial* şi deci fără valoare într-o lume obişnuită să vândă şi să cumpere obiecte nu idei. Tatăl lui Maurice, onorabil negustor de mobilă, când a aflat de intenţia fiului său, l-a întrebat: „Să înţeleg că te-ai hotărât să vinzi aer?" - aluzie clară la clasica expresie idiş „Luftmensch". Dar intuiţia lui Maurice Bleustein era cea care caracterizează inovatorii şi marii oameni de afaceri, care simt tendinţa nouă ce apare pe piaţă. Acum, după 80 de ani, piaţa mondială a publicităţii a ajuns la 700 de miliarde de dolari anual, iar „Publicis", firma creată într-o cameră de pe rondul de la Champs Elysées, este a patra din lume, cu filiale în 109 ţări, 35.000 de salariaţi şi o cifră de afaceri de cinci miliarde de dolari.

Despre Maurice Bleustein-Blanchet presa franceză vorbeşte ca despre un „Papă" al publicităţii, un teoretician şi un vizionar, primul între egali, iar despre Marcel Lévy, cel care a preluat conducerea afacerii acum 20 de ani, ziarul britanic „The Independent" titra acum *doi ani: „Un Napoleon al afacerilor"* - fiindcă Marcel Lévy, pe care Maurice Bleustein-Blanchet l-a recrutat şi l-a lăsat în locul său, e un geniu financiar şi managerial. În *ultimul deceniu el a cumpărat 55 de companii de* publicitate, unele reprezentând în momentul achiziţiei 80% din capitalul companiei „Publicis".

Dar de unde provine patronimul Blanchet, adăugat la numele lui Bleustein? În anii ocupaţiei germane, Maurice Bleustein a intrat în Rezistenţa franceză, luându-şi numele conspirativ Blanchet, pe care după război l-a păstrat. De altfel, Maurice Bleustein-Blanchet, care a luptat şi în Forţele *Aeriene franceze libere, ca* pilot de vânătoare şi *bombardament, e decorat cu* „Legiunea de Onoare" în grad de Mare Ofiţer, „Crucea de Război 1939-1944" şi *alte medalii şi ordine militare.* După război, Maurice Bleustein-Blanchet şi-a redeschis firma, lichidată sub ocupaţie şi, în 1958, a mai dat o lovitură comercială care a făcut vâlvă la ora aceea: pe *elegantul bulevard Champs Elysées el a deschis, la* colţul dinspre *Arcul de Triumf*, un „drugstore" după *model american. Restilizat*, dar cu acelaşi profil, magazinul există şi azi.

Marcel Lévy, recrutat şi format de M.B.-B., care conduce „Publicis" de două decenii, i-a dat dimensiunea mondială şi a câştigat în concurenţa dură cu marile companii americane, adoptând o strategie diferită de ele. El şi-a dat seama primul că reclamele şi sloganurile pentru produsele străine lansate pe pieţele noi din Rusia, India, China şi America Latină nu pot fi aceleaşi cu cele destinate publicului occidental. Pentru fiecare ţară trebuie respectate gusturile şi obiceiurile locale - a fost linia impusă de Marcel Lévy.

Maurice Bleustein-Blanchet a dovedit în timp că se poate vinde „aer", ca să spunem aşa, adică bunuri nemateriale, fiind unul dintre întemeietorii unei industrii care nu vinde decât idei. Una dintre marile industrii ale secolului XXI.

ANDREI BANC

O comunitate mică din Armenia se luptă să-şi menţină moştenirea iudaică

O comunitată rurală din Armenia, urmaşa unui grup de ţărani ruşi care s-au convertit la iudaism cu două secole în urmă, riscă să dispară în scurt timp. Mihai Jarkov (76 de ani), conducătorul micii comunităţi de subotnici, afirmă că numai 13 persoane din populaţia de 10.000 a oraşelului Sevan aparţin subotnicilor, dintre care trei bărbaţi şi zece femei, şi toţi se apropie de 80 de ani. Pe întreg teritoriul fostei U.R.S.S. există între 10.000-15.000 de subotnici. Jarkov povesteşte că în anii '30, când comunitatea se afla în plină înflorire, în Sevan numărul subotnicilor era de 2.000. Convertirea misterioasă din secolul al XIX-lea a subotnicilor la iudaism, respectarea strictă a Torei şi refuzul încăpăţânat de a se reconverti la creştinism, i-au expus la represiuni şi persecuţii. În timpul ţarului Alexandru I, ei au fost deportaţi masiv în zonele îndepărtate ale Imperiului Rus. Subotnicii din Sevan nu ştiu din ce parte a Rusiei au provenit strămoşii lor şi de ce au trecut la iudaism. „Poate că l-au considerat o formă mai pură de religie", afirmă Jarkov. Numele de subotnici derivă de la respectarea Şabatului („subota" în ruseşte). Mulţi membri ai comunităţii practică circumcizia, dar altfel ei nu se deosebesc de ceilalţi ţărani ruşi. Nu respectă caşrutul, iar rugăciunile lor melodioase, cântate în rusă, se aseamănă cu cântecele populare ruse. În timpul dominaţiei sovietice, libertatea religioasă a subotnicilor, cu ajutorul căreia şi-au păstrat identitatea aproape două secole, a dispărut o dată cu proprietăţile lor de pe malul lacului Sevan, cunoscut loc turistic. Autorităţile sovietice au confiscat sinagoga la jumătatea anilor '30. Acum clădirea a fost privatizată şi nu mai aparţine comunităţii. O parte dintre subotnicii care trăiesc în alte zone au emigrat în Israel, dar membrii comunităţii din Sevan nu se gândesc să plece. (E.G.)

Din istoria comunităţilor evreieşti de pretutindeni

Evreii din Cehia şi Slovacia

Istoria evreilor din Cehia şi Slovacia este în bună parte *comună, deşi limbile celor* două state, care s-au separat nu demult, sunt diferite, ca şi tradiţiile. În fiecare din ele locuiesc circa 6.000 de evrei, dar populaţia Cehiei, de zece milioane, este dublă faţă de cea a Slovaciei. În Praga se află cea mai veche sinagogă din Europa, „Altneuschul" (în funcţiune). Viaţa comunitară în ambele ţări începe de prin secolul X prin venirea evreilor dinspre Germania, Ungaria, Bizanţ. Cruciadele au făcut ravagii în paşnicele târguşoare ceheşti şi slovace. Împăratul Rudolf al II-lea de Habsburg a încurajat viaţa evreiască, el fiind chiar un pasionat alchimist, cercetător al magiei, invitând la curte învăţaţi evrei.

În Cehia, evreii au găsit adăpost în sec. XVII în faţa pogromurilor lui Hmelnîţki în Polonia şi a persecuţiilor şi expulzării lor din Viena (1670). Praga şi Bratislava (Pressburg) au devenit centre ale culturii atât naţionale, cât şi germane, la fel şi Brno (Brünn). Astfel se explică apariţia unor mari valori ale literaturii germane în sec. XIX şi XX în spaţiul ceh şi slovac (ex. Kafka). În 1899 a avut loc, în Cehia, un val de antisemitism provocat de acuzaţia de „omor ritual" (o fetiţă a fost ucisă de necunoscuţi la Hilsner), ceea ce a dus la exodul evreilor din micile localităţi spre capitală şi oraşele mai mari. După primul război, procentul căsătoriilor mixte a ajuns la 30%, ceea ce a contribuit la scăderea numărului evreilor tradiţionalişti. Spre deosebire de Cehia, *în Slovacia influenţa culturală a fost, în Evul Mediu, mai* mult maghiară. Tot aici, hasidismul a găsit mulţi susţinători. În 1939, în Slovacia locuiau 150.000 de evrei, iar guvernul pro-nazist slovac şi-a „livrat" cetăţenii evrei pentru suma de 500 mărci/locuitor naziştilor şi hortyştilor. Numai 25.000 au supravieţuit, din care majoritatea au emigrat în Ereţ Israel. În Cehia ocupată de Germania au fost ucişi 80.000 de evrei. Regimul comunist, după război, a copiat metodele sovietice de eliminare a evreilor din conducere, acuzându-l pe Rudolf Slansky, şeful PC Cehoslovac, de spionaj. Evreul Slansky şi mulţi comunişti evrei au fost executaţi, închişi, izgoniţi. „Primăvara" de la Praga" din 1968 şi reformele de după 1989 au fost susţinute şi de intelectualitatea evreiască. De Praga este legată şi vestita legendă a Golemului creat de Rabi Loew (Maharal); acest rabin a existat şi a scris o carte, *Fântâna exilului*, reluată de André Neher în comentariul său.

Evreii au jucat un rol important în literatura cehă, fie ca autori, fie ca personaje în cazul unor creaţii de valoare: Werfel, Alois Jirasek, O. Kokoshka, Ivan Klima, Ota Pavel, Ladislav Fuchs ş.a. *Din păcate,antisemitismul a reapărut,* în special în Slovacia, unde trecutul fascist al cardinalului Tiso şi al dr. Hlinka încă nu a fost asumat şi rejudecat.

BORIS MARIAN

Vila de la Cristian transformată în centru de programe evreieşti

Aflată în imediata apropiere a Braşovului, mica localitate Cristian a devenit sinonimă, pentru majoritatea tinerilor evrei, cu spaţiul în care se pot întâlni anual într-un mediu autentic iudaic, alături de prieteni. Acolo, în vila retrasă în spatele unei porţi verzi, au crescut copii şi adolescenţi care azi se întorc cu cea mai mare plăcere să îşi revadă prietenii. Taberele de la Cristian înseamnă relaxare şi prietenie, dar, mai presus de orice, educaţie.

După opt ani de existenţă, Seminarul de Iudaism şi Istoria Evreilor, de la Cristian, transformat într-o autentică şcoală de vară, a reuşit să formeze o generaţie de tineri implicaţi în viaţa comunitară. Trebuie să îi amintim doar pe câţiva dintre ei - cei care se implică în activităţile evreieşti locale şi naţionale. *Silviu Vexler, Magda Petruşcă, Eliza Croitoru, Ioana Dinescu, Cristian Mihai, Mark Doptess, Edi Ustinescu, Mihaela Zadoina* sunt doar câţiva dintre tinerii care au reuşit să treacă de la statutul de învăţăcei la cel de *madrihim*, de îndrumători pentru cei mici. Cu responsabilitatea, despre care unii poate ar spune că nu este cea mai pregnantă caracteristică a vârstei de 15-18 ani, ei reuşesc să se impună în faţa celor cu doar câţiva ani mai mici decât ei. O fac cu seriozitate şi dăruire iar acestea nu sunt doar simple cuvinte. Rezultatul se vede în admiraţia celor mici, care îi privesc ca pe autentici profesori.

În anii care urmează, vila de la Cristian va deveni un adevărat centru de educaţie şi cultură iudaică. În acest sens este în curs de finalizare o nouă clădire ce va adăposti mai mulţi participanţi la programele sectorului de educaţie. Deoarece, în anii ce au trecut, au existat numeroase solicitări pentru programele desfăşurate acolo, JOINT şi F.C.E.R. au considerat că aceasta este o importantă investiţie pentru viitor.

Ca şi în anii ce au trecut, organizarea Seminarului a aparţinut *Mirelei Aşman*, lui *Eduard Kupferberg* şi profesoarei *Bianca Ştiubea* - „părinţii adoptivi" (chiar dacă vârsta nu le-ar permite...) ai celor ce decid să îşi petreacă o parte a vacanţei/concediului la Cristian.

Tinerii care au participat la sesiunea din acest an, intitulată „SIHa", şi-au realizat propriul ziar de tabără. Am remarcat ediţii vii şi spirituale, în care ei au încercat, fie cu sensibilitate, fie cu umor, să ilustreze săptămâna pe care au petrecut-o la Cristian.

Oaspeţi şi prieteni israelieni

Aşa cum deja s-au obişnuit atât organizatorii, cât şi cei tineri, în cadrul taberei de la Cristian au poposit şi în acest an liderii F.C.E.R. şi reprezentanţii JOINT, adică cei care susţin împreună, moral şi material, realizarea acestui proiect de mare importanţă pentru continuarea vieţii evreieşti în România. Preşedintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, a fost plăcut surprins - aşa cum ne relatau organizatorii -, apreciind programele ce au loc la Cristian, ca şi ziarul plin de surprize al tinerilor. Ca susţinători ai programului au fost prezenţi în mijlocul tinerilor dr. *Zvi Feine* (cel care a sprijinit de la început taberele de la Cristian), *Jorge Diener*, noul director al JOINT pentru România, directorul adjunct *Israel Sabag* şi *Alex Sivan*, împuternicit al preşedintelui F.C.E.R. Ei au petrecut o zi alături de participanţi, urmărind cu interes plăcerea autentică pe care ei o trăiesc în mini-vacanţa instructivă de la Cristian. Şcoala de vară din acest an a avut două momente cu totul speciale. Alături de tineri s-a aflat, pentru câteva zile, rabinul şi profesorul *Raffi Schuchat*, alături de un grup de studenţi israelieni, veniţi să cunoască România şi mica obşte evreiască de aici. Un alt eveniment de neuitat pentru cei prezenţi a fost participarea tinerilor din tabără la Festivalul „ProEtnica" de la Sighişoara. Dar mai deosebit a fost pentru tinerii israelieni momentul când toboşarul-vestitor al cetăţii medievale le-a spus „bun venit" în... ebraică.

Iniţial a existat un singur program, dedicat tuturor grupelor de vârstă. Dar parcă ceva nu era în regulă! Altele sunt aşteptările la 14 ani şi altele la 35 de ani. Nivelul dezbaterii şi modul în care trebuie să se comporte organizatorii sunt diferite. Astfel că anul acesta au existat două şcoli de vară separate: una destinată celor între 14 şi 18 ani şi alta destinată celor între 18 şi 35 de ani. Temele au fost adesea aceleaşi, dar stilul în care au fost abordate a fost diferit. Programul de vară, organizat de *Mirela Aşman* şi *Eduard Kupferberg*, a debutat cu tabăra pentru copii de la Cristian, „Kaytanat Neviim" - un eveniment la care se întâlnesc cei în vârstă de până la 13 ani. Programul s-a desfăşurat la sfârşit de iulie, perioada în care vila de la Cristian se umple de bucurie, când micuţii se întâlnesc după un an de corespondenţă, „intermediată" sau nu de părinţi. Unul dintre participanţii la tabără mărturisea, cu sinceritate şi, totodată, cu inocenţă, că „aici, la şcoala de vară, înveţi să fii evreu". Din cuvintele lui am dedus cât este de important pentru aceşti copii, veniţi dintr-un mediu asimilat sau în curs de asimilare, să descopere rădăcinile la care ţin foarte mult. Ei sunt uniţi de fascinaţia acestei lumi în care descoperă fragmente de înţelepciune din Tora şi Tanah, cărturari care au marcat evoluţia lumii, curente filosofice şi religioase şi, mai concret, învaţă obiceiurile evreieşti (mâncarea caşer, încercarea de a păstra Şabatul, *mezuzot*-urile de pe fiecare uşă, purtarea *kipei* etc.).

Subiecte incitante şi relaxare

Şcoala de vară propune un program variat şi interesant celor care vor să îşi petreacă timpul într-un mediu evreiesc. Îl numim „mediu evreiesc" deoarece, alături de cursuri şi dezbateri, spaţiul este dominat de muzică evreiască şi de dansuri israeliene. Instructor de dans, „abilitat", însă, cu multe alte misiuni în tabără, a fost în acest an *Elena Manea*, studentă la Arhitectură şi membră a grupului de dansuri israeliene „Hora". Din zori până seara târziu, tinerii îşi rup din timp pentru a exersa paşii „maim-maim", „yemeni" sau alte combinaţii executate cu măiestrie.

Anul acesta tematica Seminarului a inclus subiecte referitoare la iudaism, istorie, religie, Israel, profeţi şi personalităţi istorice, obiceiuri, viaţă culturală, etc. Limba ebraică, învăţată în primul rând prin cântece, este unul dintre ingredientele esenţiale care dau caracterul evreiesc al acestei tabere. Aşa cum au putut constata organizatorii la diverse evenimente, tinerii dezbat cu înfocare teme de filosofie şi religie. Profesoara *Bianca Ştiubea* a pornit, spre exemplu, de la afirmaţia conform căreia *„Legea este dată pentru a trăi cu ea, nu pentru a muri pentru ea"*. Afirmaţia, proprie spiritului iudaic, este important de analizat azi, când pentru unii legea devine scop şi uneori chiar armă a oprimării sau terorismului. Rolul în care participanţii au fost invitaţi să intre în zilele următoare a fost cel de „învăţăcei" ai lui Baal Şem Tov. Cu acest prilej, ei au putut asimila din esenţa spiritului iudaic prin intermediul poveştilor hasidice, rostite la ceas de seară de Edi Kupferberg sau de Mirela Aşman. Excursiile, ieşirile în împrejurimile Braşovului reprezintă, fără îndoială, o altă atracţie a programelor de la Cristian. Prietenia se leagă cu totul altfel atunci când străbaţi la pas zeci de kilometri.

LUCIANA FRIEDMANN

MARCELA MARCU
(Timişoara)

Un zâmbet printre lacrimi

[...] În momentul în care am intrat în vila de la Cristian, am văzut atât oameni care se aflau pentru prima dată acolo şi păreau oarecum dezorientaţi, cât şi oameni care erau pentru a ... nu ştiu câta oară, şi care aveau un zâmbet cald şi primitor. M-am bucurat nespus de mult când i-am reîntâlnit pe cei care fac tot posibilul ca noi să ne întâlnim an de an, şi anume Mirela Aşman, Bianca Ştiubea şi Edi Kupferberg [...].

Un zâmbet printre lacrimi... aceasta este fraza care descrie cel mai bine atmosfera din ultima zi. Se pare că natura era în concordanţă cu starea de spirit a oamenilor. Ne-am dat seama cât de repede a trecut timpul... şi cât de multe cunoştinţe am acumulat într-un timp aşa scurt. Am mai aflat lucruri noi despre ce înseamnă să fii evreu în Israel şi cum e să-ţi trăieşti viaţa mereu cu frica de a nu ajunge acasă, la familie.

A fost o experienţă de neuitat, deşi vremea nu prea a ţinut cu noi şi a fost mai tot timpul frig. Dar ne-am încălzit la o „cană de discuţii" aprinse pe diverse teme. Au fost şi curajoşi care au jucat ping-pong şi tenis afară în frig.

Consider această şcoală de vară, nu ca pe un sfârşit, ci ca pe un început frumos. Prietenii, cunoştinţe acumulate şi, sperăm, întâlniri cât mai dese... (asta, bineînţeles, dacă se poate)... Un călduros *Kol Hakavod* organizatorilor, *helper*-ilor şi, de ce nu, şi participanţilor. *„Lashana habaa b'... Cristian!"* [...].

ELIZA CROITORU
(Bârlad)

Bucurie, iudaism, prietenie

[...] Am să încep prin a spune că, pentru mine, tocmai s-a încheiat una dintre cele mai frumoase veri. De ce? Răspunsul nu e prea complicat. Bucurie, iudaism, prietenie... este traducerea a ceea ce, în ivrit, înseamnă „SIHa" (Simha, Iahadut, Haverut). Sub această denumire au avut loc cele două tabere, şcoli de vară - pentru adolescenţi şi studenţi - la Cristian. Însă nu trebuie să uităm ce a precedat şcolile de vară. Înainte să fiu participantă la tabăra de adolescenţi, am avut ocazia să petrec o săptămână plină de entuziasm şi surprize la tabăra de copii, unde am avut din nou bucuria de a fi *madriha*. Anul acesta, tabăra s-a numit „Kaytanat Neviim". Copiii au aflat pentru prima oară mai multe despre ce înseamnă să fii profet. Am jucat jocuri, am purtat discuţii, am făcut postere, chiar şi un mic filmuleţ despre Daniel şi peripeţiile lui (pe care poate el însuşi ar fi fost invidios). Dar cel mai important lucru obţinut la această tabără sunt prieteniile care s-au legat aici şi care, alături de programul plin de veselie, dar, în acelaşi timp, seriozitate, îi vor face să revină negreşit şi anul viitor. Şi... poate că... alături de ei, noi, *madrihii*, am redevenit puţin copii şi am fost alături de ei în tot ceea ce a însemnat această tabără.

Acum, că privesc înapoi, nu ştiu cine s-au distrat mai mult - copiii sau *madrihii*? Cert este că a fost o săptămână de neuitat alături de aceşti copii minunaţi... şi asta s-a văzut cel mai bine la sfârşit, când despărţirea lor de prieteni şi de *madrihi* a fost tristă. Decernarea premiilor, privită nostalgic de părinţi şi întâmpinată de zâmbetele copiilor, a fost finalul a ceea ce s-a numit vara asta „Kaytanat neviim". Copii... vă aşteptăm şi la anul, cu acelaşi entuziasm şi bucurie în suflete [...]!

MIHAI CRISTIAN
(Craiova)

„SIHa" – mai mult decât o şcoală de vară

[...] „SIHa" este cu mult mai mult decât o şcoală de vară. Este o şcoală a iudaismului, bucuriei şi prieteniei. Şi am să vă explic: iudaismul pluteşte peste tot prin vila de la Cristian şi pune stăpânire pe sufletul tuturor participantilor. Mâncarea caşer, *mezuzot*-urile de la fiecare uşă, şi discuţiile despre Tora şi Talmud ne învaţă ce înseamnă să fii evreu. Bucuria este pretutindeni - fie că te bucuri că ai ajuns la acest Seminar, fie pentru că înveţi chestii noi, sau pentru simplu fapt că revezi anumite persoane. Prietenia... Aici este mai direct. Pur şi simplu, te reîntâlneşti cu prietenii mai vechi. Sau dacă eşti aici pentru prima dată, asta nu este deloc o problemă, în mai puţin de şapte zile vei dori ca în următorul an să-i revezi pe prietenii făcuţi anul acesta.

Pentru a putea înţelege mai bine ideea Seminarului de Iudaism şi Istoria Evreilor de la Cristian, proaspăt devenit „SIHa", aş îndrăzni să descriu un fenomen, întâlnit în lumea celor care au participat la tabără. Este vorba de „febra" Cristianului - mai exact, o „boală contagioasă" care poate să devină cronică şi care se manifestă prin dorinţa de a mânca hrană caşer, de a învăţa mai multe despre iudaism, de „a-ţi aminti" de *Şaharit Minha* şi *Maariv*, într-un cuvânt mai potrivit, de a fi evreu, la care se adaugă dorinţa nebună de a te întoarce în acel loc [...].

Anul acesta cei trei „stâlpi" ai taberei (Edi Kupferberg, Mirela Aşman şi Bianca Ştiubea), alături de ajutoarele lor, au pregătit o tabără pe care nu ai putea să o uiţi uşor. O lume variată care trece de la perioada Profeţilor lui Israel, cu opriri la Talmud şi Hasidism, şi până la cotidian - şi anume, conflictul arabo-israelian. O parcurgere a iudaismului de la profetul Isaia, cu treceri prin lumea Rabinului Akiva, apoi în luminoasa lume a lui Baal Sheem Tov şi până la

Continuare în pag. 11

Urmare din pag. 10

Statul Israel şi la ţările arabe, care-l ameninţă. Pe tot parcursul programului au avut loc multe jocuri sportive individuale şi de echipă, inclusiv o excursie de o zi. La prima serie, excursia a avut loc pe un traseu montan, iar la cea de-a doua serie, excursia a avut loc în oraşul medieval Sighişoara, unde se desfăşura Festivalul „ProEtnica" 2006 şi unde prietenii noştri din Bucureşti, formaţia muzicală „Gan Haşirim", au avut parte de o susţinere bine meritată.

Nu cred că ar trebui să uităm să-i mulţumim şi doamnei Sandra Segal, care a făcut la început posibilă realizarea acestor seminarii [...].

MAGDA PETRUŞCĂ
(Iaşi)

[...] „Aţi dus în pod cortul cel mare?". „Toate jocurile sunt strânse şi puse în cutii?". „E gata prima cutie cu cărţi?". „Ce se aude cu trusa de scule?"... Cam astea erau replicile care se auzeau pe 2 şi 3 septembrie la vila din Cristian... Poate nu e cea mai grozavă idee să încep cu sfârşitul, dar începutul a fost demult... acum vreo şase ani, când o mână de oameni au avut un vis în care au crezut şi pentru care au luptat, astfel născându-se programele Centrului Pedagogic din Bucureşti. Dar cum nici astfel nu e prea potrivit pentru a începe ceea ce se *dorea a fi „o scurtă prezentare a acestei veri", m-am* decis să vorbesc de momentul când am „aterizat" şi eu în grupul celor care se străduiesc permanent să transforme în realitate acel vis.

Primul program din această vară a fost cel pentru familii, desfăşurat la Timişu de Sus. În timp ce părinţii au dobândit numeroase cunoştinţe despre iudaism: sărbători, rolul familiei în celebrarea lor, au descoperit moduri practice de a le insufla copiilor valori morale sau au descoperit pur şi simplu câteva „instrucţiuni de folosire" a celor mici, aceştia au învăţat şi ei noţiuni despre iudaism, despre cum pot

Construind o realitate mai frumoasă ca orice vis

contribui ei la schimbarea lumii prin intermediul ideii de *Tikun Olam* şi multe altele. Dar nici noi nu am scăpat mai uşor. Încă înainte ca Seminarul să înceapă, ne-am familiarizat cu multe lucruri: ● cum să nu termini în trei zile un program care, în cadrul Seminarului, *durează doar o oră (cu siguranţă, toţi* ne vom aminti, muuuuult timp de acum încolo, de vestitul *time line*) ● cum să te culci pe la 2-3 dimineaţa şi la 8 să fii din nou în picioare, gata de lucru ● cum - şi unii dintre noi chiar au făcut-o - să nu te mulţumeşti cu atât de multe ore de somn şi să mai vorbeşti şi în somn (şi încă destul de coerent) despre programul pentru tabără ● şi, poate cel mai important, să pui suflet în ceea ce faci pentru a trece de obstacolele care apar pe drum (şi, vă rog să mă credeţi, că nu sunt nici puţine şi nici simple).

Distracţia a continuat cu ceea ce numim *Cristianul mic*, unde am reîntâlnit mulţi copilaşi de la programul anterior, lucru care ne-a bucurat, fiind un semn că le-a plăcut. Şi dacă asta nu era suficient de clar, veselia cu care ne-au înconjurat tot timpul, avântul cu care îşi cântau imnurile grupelor şi se avântau în discuţii sau entuziasmul cu care îşi decorau colegii cu pastă de dinţi ne-au lămurit pe deplin. Au urmat şcolile de vară „SIHa 1" şi „SIHa 2", organizate pe două grupe de varsta (14-18 şi 19-35 de ani). Şi aici am găsit acelaşi entuziasm - dar, din fericire, mai puţin lupta cu pasta de dinţi -, la fel de multe discuţii interesante, chiar dacă temele erau altele. Şi ceea ce pe mine m-a bucurat, poate, cel mai mult: aceeaşi dorinţă de a fi într-un mediu cu adevărat evreiesc şi aceeaşi dorinţă de a-şi face prieteni.

Nu cred că pot găsi un sfârşit mai potrivit decât moto-ul pe care organizatorii l-au ales: *„Merită să fim împreună!"* [...].

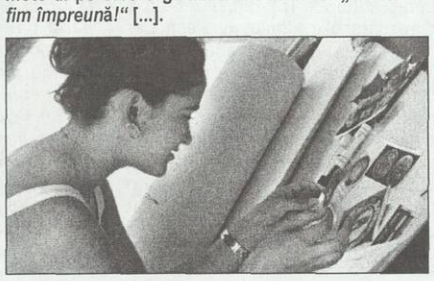

ISTORIE ŞI ACTUALITATE

Anticipând Ziua Europeană a Culturii Iudaice în România, vizitele organizate de Forumul B'nai B'rith din România la sinagogile din Ploieşti şi Braşov au fost o expresie a preocupărilor acestuia pentru conservarea patrimoniului cultural iudaic şi una dintre *acţiunile de solidaritate, în România, cu lupta Israelului împotriva Hezbollah-ului,* aşa cum a reieşit din cuvântările rostite de preşedintele Forumului, *José Iacobescu*, şi de preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*.

La Sinagoga din Ploieşti, oaspeţii au fost întâmpinaţi de preşedintele comunităţii, *Adela Herdan*, de fostul preşedinte, *Gilu Iuftaru*, de directorului D.A.S.M., ing. *Nilu Aronovici* (care, a condus, timp de zece ani, comunitatea), şi de soţia sa, *Franca Oprescu Aronovici*, asistent social şef în cadrul D.A.S.M. La intrarea în sinagogă, a fost organizată o interesantă expoziţie de obiecte iudaice de cult. Sinagoga, prevăzută cu orgă, după model occidental, datează din 1901, fiind renovată în 2002, prin străduniile fostului preşedinte, *Gilu Iuftaru*, care a reuşit să obţină fonduri.

Comunitatea, atestată în 1690, număra şi evrei sefarzi, unii veniţi din Rusia, alţii proveniţi din Imperiul Otoman. Avea două sinagogi, *mikva,* şcoală evreiască de băieţi (ctitorită de Luca Moise) şi de fete. Printre personalităţile evreo-române ale acestei comunităţi au fost amintiţi de actualul şi de fostul preşedinte ai comunităţii: David Emmanuel, fondatorul şcolii româneşti de matematică superioară, prof. univ. dr. Lazăr Edeleanu, creatorul petrochimiei şi profesor la una dintre marile universităţi din S.U.A., Liviu Librescu, renumita pianistă Lory Wallfisch, compozitorul Edmond Deda z.l., scriitoarea Tania Lovinescu, Rabinul Menachem Şafran z.l., actorul Zephi Alşec z.l.

Membri ai Forumului B'NAI B'RITH – oaspeţi ai sinagogilor din PLOIEŞTI şi BRAŞOV

În calitate de fost preşedinte al comunităţii şi de director al D.A.S.M., ing. *Nilu Aronovici* a evidenţiat un experiment pus în aplicare la Ploieşti şi Piatra Neamţ: alimentele pentru pachetele asistaţilor se cumpără în pieţele locale, reducându-se astfel costul transportului. În memoria regretatului dr. Alexandru Şafran z.l., fost Şef Rabin al României între 1940-1947, stins de curând din viaţă, s-a păstrat *un moment de reculegere.*

În drum spre Braşov, participanţii la acţiune s-au oprit la Casa de odihnă a F.C.E.R. de la Cristian, unde preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, a oferit explicaţii privind lucrările în curs de desfăşurare ale noului aşezământ de recreere şi studiu pentru tineret, ridicat în imediata vecinătate a celui vechi. Edificiul - construit cu sprijinul JOINT, al fostului director al Programului JOINT pentru România, dr. *Zvi Feine* - va avea 12 camere, bucătărie modernă, sală de conferinţe, cabină telefonică, piscină ş.a. În perioadele în care nu se vor desfăşura seminarii, vor putea avea acces asistaţii şi salariaţii F.C.E.R. Lucrările urmează să fie finalizate la 6 noiembrie 2006.

Preşedintele comunităţii evreilor braşoveni, ing. *Tiberiu Roth*, a făcut un foarte documentat istoric al comunităţii, care, în 2007, va sărbători 200 de ani de existenţă. În oraşul multietnic (unguri, saşi, români), evreii au venit relativ târziu, pentru că saşii, care îl conduceau, se temeau de concurenţă. Deşi, în perioada legionară, sinagoga a fost devastată şi, în timpul legislaţiei rasiale, au existat detaşamente de muncă forţată, totuşi, n-au fost deportări. Sinagoga a fost inaugurată în 1901 şi renovată în 2001. Vorbitorul a relevat originalitatea concepţiei arhitectonice, albul dominant sugerând puritatea. Comunitatea Evreilor din Braşov este înfrăţită cu Rishon Le Zion, primarul acestui oraş israelian, *Ithac Meir*, donând *parohetul* şi acoperământul pentru *Bina*.

Referindu-se la conflictul Israel-Hezbollah, aflat în plină desfăşurare în momentul vizitei, la cinismul teroriştilor, care foloseau populaţia civilă din Liban drept scut uman, la jocul perfid de manipulare a opiniei publice internaţionale împotriva Israelului, vorbitorul, care este şi preşedintele Asociaţiei Sioniste din România, afiliată la Organizaţia Sionistă Mondială (O.S.M.), a anunţat mega-acţiunea de solidaritate cu Israelul, derulată sub egida O.S.M. în Israel, la care avea să participe şi o delegaţie din România.

Oaspeţii au vizitat Clubul O.T.E.R. şi Biblioteca din sediul comunităţii, unde, la loc de cinste, se află tabloul unuia dintre foştii preşedinţi ai comunităţii, Milu Leibovici z.l. Încă doi foşti preşedinţi în viaţă se află, unul - în Israel, celălalt - în S.U.A. O întâlnire a preşedinţilor comunităţii braşovene se preconizează cu prilejul festivităţilor celor 200 de ani de existenţă comunitară.

Calda ospitalitate a conducerii, a colectivului de la Restaurantul ritual, a contribuit, de asemenea, la reuşita vizitei. O menţiune aparte - pentru soţii *Elena* şi *Jean Bercu*, care, pe parcursul vizitei, au asigurat sanvişuri, prăjituri, apă minerală şi ceai, pentru participanţi.

IULIA DELEANU

Forumul B'nai B'rith „Dr. Moses Rosen" - în casă nouă

O sală spaţioasă, luminoasă, elegantă, mobilată cu mult gust, în clădirea Sinagogii Mari. Pe perete - afişat, într-un loc vizibil, documentul de reînfiinţare a Forumului, cu semnăturile fondatorilor. Aşa arată casa nouă a B'nai B'rith. O atmosferă primitoare, cu mese pline de bunătăţi, i-a aşteptat pe cei care au participat la inaugurarea acestui nou sediu. Se spune că „omul sfinţeşte locul", dar cred că pe undeva şi inversul este adevărat şi că, aflându-te într-un loc ca acesta, entuziasmul va fi pe măsura frumosului din jur.

Mica ceremonie - la care au participat, în afară de gazde (preşedintele B'nai B'rith, ing. *José Iacobescu*, şi conducerea Forumului), dr. *Aurel Vainer*, preşedintele F.C.E.R., cu întregul Comitet Director, prof. *Osy Lazăr*, preşedintele C.E.B., av. *Iulian Sorin* şi *Alex Sivan*, împuterniciţi ai preşedintelui Federaţiei, *Dorel Dorian*, redactorul-şef al „Realităţii Evreieşti", şi alţi invitaţi - a început cu un moment solemn. Rabinul *Abraham Ehrenfeld* a fixat la intrare o *mezuza*, binecuvântând casa şi pe cei care se află şi se vor afla în ea.

Luând cuvântul, ing. *José Iacobescu*, în numele tuturor membrilor B'nai B'rith, a mulţumit F.C.E.R., C.E.B., grupului de sprijin condus de av. *Nasti Vlădoiu*, sponsorilor (în special, preşedintelui de onoare *Adrian Barbu*, din Elveţia), *Irinei Cajal*, *Idei Schottek* şi altora, pentru ajutorul primit în realizarea acestui nou sediu şi şi-a exprimat speranţa că, în aceste condiţii, activitatea Forumului va fi şi mai rodnică. El a anunţat, cu acest prilej, organizarea, în 2008, a Congresului B'nai B'rith Europa, aceasta semnificând o recunoaştere internaţională a activităţii Forumului *românesc. Domnia-sa a reafirmat sprijinul* B'nai B'rih România pentru toate iniţiativele Federaţiei i ale comunităţii bucureştene.

Dr. *Aurl Vainer*, preşedintele F.C.E.R., i-a felicitat pe membriB'nai B'rith şi a subliniat, în mod special, contribuţia preşedintelui Forumului, ing. José *Iacobescu*, în realizarea acestui proiect, precum şi eforturile lui în vederea renaşterii B'nai B'rith, care s-au concretizat de acum în numeroase acţiuni. Pentru F.C.E.R., existenţa acestei organizaţii este un fapt extrem de pozitiv şi este deosebit de importantă, servind atât interesul Federaţiei, cât şi al evreilor - a spus domnia-sa. La rândul său, prof. *Osy Lazăr*, preşedintele C.E.B., l-a felicitat pe José Iacobescu, tot comitetul de conducere şi pe cei care şi-au oferit sprijinul la refacerea monumentului istoric şi arhitectural reprezentat de Sinagoga Mare. El a donat Forumului o plăcuţă aparţinând ing. Sigfried Schieber (z.l.), iniţiatorul refacerii Forumului, şi primită la redeschiderea B'nai B'rith din România. (E.G.)

Burse acordate de Fundaţia pentru promovarea culturii iudaice şi israeliene

E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în România, a anunţat - atât în cadrul unei conferinţe de presă, cât şi înaintea spectacolului „Steaua fără nume" al teatrului Karov din Tel Aviv - numele beneficiarilor burselor de studii, acordate de Fundaţia pentru promovarea culturii iudaice şi israeliene. Înfiinţată anul trecut de către oameni de afaceri din Israel care trăiesc în România, Fundaţia şi-a propus sprijinirea unor cercetări vizând o *mai bună cunoaştere a iudaismului, a istoriei evreilor, în general, şi a celor* din România, în special, a diferitelor aspecte din viaţa israeliană, precum şi intensificarea relaţiilor româno-israeliene. În conferinţa de presă, *ambasadoarea Statului Israel şi-a manifestat satisfacţia că această iniţiativă* a adus atât de curând roade, mulţumind comunităţii israeliene de afaceri de la noi pentru promptitudinea cu care a preluat şi a concretizat această iniţiativă. Vorbind în numele realizatorilor Fundaţiei, *Mihai Rottenberg* a arătat că scopul urmărit de aceasta a fost de a demonstra implicarea oamenilor de afaceri israelieni din România în viaţa spirituală, prin promovarea, alături de cercetările în domeniul iudaismului, a unor aspecte noi ale realităţii israeliene. Un succes al activităţii Fundaţiei, a arătat vorbitorul, a fost că s-a reuşit să se depăşească numărul de burse, în loc de trei, cum se preconiza iniţial, oferindu-se şapte. Domnia-sa a mai menţionat că Fundaţia se pregăteşte ca, în 2008, când se vor împlini 60 de ani de la crearea Statului Israel, să organizeze o serie de evenimente comemorative. În continuare, profesorii *Liviu Rotman* şi *Ladislau Gyemant*, membri ai *board*-ului ştiinţific al Fundaţiei, au prezentat câştigătorii celor şapte burse, scoţând în evidenţă ecoul neaşteptat pe care l-a avut invitaţia de a se prezenta cu proiecte, numărul lor - 25 - depăşind cu mult aşteptările. Acest rezultat ilustrează interesul pe care studiile iudaice şi ale istoriei evreieşti îl trezesc în mediul universitar românesc. Ambii profesori au arătat că aceste proiecte nu au apărut pe un loc gol, deoarece după 1990 s-a înregistrat o efervescenţă a studiilor de iudaism în universităţile româneşti, mai ales în Centrele de studii iudaice care funcţionează în mai multe oraşe din ţară (Bucureşti, Cluj, Iaşi, Craiova, Arad).

Proiectul care a obţinut cel mai mare număr de puncte aparţine *Anei Maria Bărbulescu*, fostă masterandă la Centrul de Studii Iudaice al Universităţii din Bucureşti, şi care va aborda legătura dintre identitatea iudaică şi cea creştină *în perioada ce a urmat imediat după apariţia ideii de creştinism. Oana Bauer* (absolventă a Universităţii din Iaşi) şi *Lajos Bende* (de la Universitatea „Babeş-Bolyai") şi-au propus studierea istoriei unor comunităţi *evreieşti din România (Piatra Neamţ, respectiv cea a evreilor din vestul* Transilvaniei). O echipă de tineri cercetători, condusă de dr. *Eugen Ciurtin*, doreşte să abordeze opera în ansamblu a unuia dintre cei mai importanţi *lingvişti şi folclorişti români, Moses Gaster. Pe lista bursierilor mai figurează: Claudia Ursiţiu*, de la Universitatea „Babeş-Bolyai", cu un proiect despre „Statutul femeii în iudaism"; *Raluca Moldovan*, de la Facultatea de Studii Europene din Cluj, despre Holocaustul în cinematografie; *Ştefan Ionescu*, cercetător la Institutul Naţional pentru Studierea Holocaustului în România, despre reacţia populaţiei civile la deportările evreilor în Transnistria. Trei dintre cei şapte câştigători (Ana Maria Bărbulescu, Claudia Ursiţiu şi Bende Lajos), prezenţi la conferinţa de presă, au vorbit pe scurt despre proiectele lor şi au răspuns la întrebările ziariştilor.

EVA GALAMBOS

OAMENI AI ZILELOR NOASTRE

FONOTECA

EUGEN SEGAL

De la experienţele de chimie fizică la o frumoasă experienţă umană

Convorbirea cu Eugen Segal a avut loc într-un liniştit laborator de chimie al Universităţii Bucureşti, loc familiar interlocutorului meu pentru că aici şi-a petrecut ani frumoşi şi fertili ca student, ca profesor, ca cercetător. De aici a început drumul într-un domeniu al ştiinţei despre care a scris numeroase lucrări şi care avea să-i aducă titlul de doctor docent, de membru corespondent al Academiei Române şi încă alte satisfacţii profesionale. Stăm de vorbă la o masă unde îndeobşte se fac experienţe din domeniul chimiei fizice. Numai că de această dată se relata o frumoasă experienţă umană.

AVRAM CROITORU: - *Mai cântaţi la violă?*

EUGEN SEGAL: - Foarte rar. Îmi pare rău dar timpul nu-mi permite.

- *Sunteţi pensionar...*

- ...ca stare scriptică. Îmi desfăşor în continuare activităţile în cadrul facultăţii şi Secţiei de ştiinţe chimice a Academiei. De asemenea, mai colaborez cu Institutul de Chimie Fizică al Academiei. Aşa că îmi rămâne prea puţin timp pentru violă.

Clasa cu trei elevi

- *De ce viola?*

- Am început cu vioara, aşa cum au dorit părinţii şi un vecin, membru al orchestrei filarmonice ieşene, care mi-a predat şi lecţii acasă. Pe când eram elev de liceu frecventam şi cursurile Conservatorului de Muzică, unde un profesor deosebit, care era violist, mi-a propus să trec la acest instrument. Tentaţia era destul de mare, căci necesita o pregătire tehnică mai sumară şi îmi deschidea posibilitatea de a cânta fie într-o orchestră, fie într-un cvartet. Prin anii '47-'48, când Conservatorul a fost mutat în alt oraş, eu am rămas la Iaşi să-mi termin liceul. Dar nu m-am despărţit de muzică. M-am dus la cursurile de specialitate ale Şcolii medii de Muzică pe care le-am terminat în paralel cu liceul, în 1951, după care am venit în Bucureşti la facultate.

- *Să mai adăstăm cu amintirile la Iaşi.*

- La Şcoala *medie* de Muzică aveam profesori remarcabili: Lucica Burada, Gheorghe Pascu, Achim Stoia, C.C. Constantinescu... Spre deosebire de liceu, unde eram 30-40 de elevi în clasă, aici eram doar trei.

- *Cine vă erau colegii?*

- Iosif Sava, care cânta la pian, şi Paul Welt - la vioară. Iosif făcea parte dintr-o familie de vechi muzicieni ai teatrului evreiesc. Tatăl lui, căruia pe ulişa evreiască i se spunea Berolă Segal, era înzestrat cu talent şi ştiinţă muzicală. Veneau la Iaşi tot felul de solişti ca să cânte în concerte cu orchestra. Aduceau cu ei numai o ştimă de pian. Pe baza acesteia, Berolă Segal, peste noapte, scria ştimele pentru fiecare instrument şi a doua zi le punea pe pupitre. Îmi amintesc că, într-o seară de vineri, când aveau loc concertele Filarmonicii şi a lipsit prim-contrabasistul, Berolă a pus mâna pe contrabas şi a cântat la prima vedere. Altădată, când în programul concertului a fost „Dansul săbiilor", de Haciaturian, el a cântat la saxofon căci nu era altcineva specializat pentru acest instrument. Sunt sigur că Berolă putea să cânte la orice instrument.

- *Cu Iosif Sava aţi fost prieten?*

- Şi puţin rude. Ne-am cunoscut la nunta unei verişoare a mamei mele, care s-a căsătorit cu unchiul lui. Reîntâlnindu-ne în şcoală, am devenit prieteni, relaţie care a continuat şi după venirea noastră în Bucureşti, unde din cauza preocupărilor fiecăruia ne vedeam destul de rar, dar ne simţeam bine căci ştiam că existam unul pentru celălalt.

*

- *Am aflat cum s-a născut atracţia spre violă. Dar cea pentru chimie?*

● ...în colectiv.

- Se vorbeşte foarte mult de vocaţie. În realitate, dragostea pentru un anumit domeniu este cultivată de profesor. În liceu am avut un profesor care, cu severitate şi pasiune, ne-a atras spre fizico-chimice.

- *Datorită lui v-aţi îndreptat spre chimie?*

Examen cu peripeţii

- De fapt, se preconiza să devin dirijor de orchestră. Cei de la şcoala de muzică au vrut să mă trimită la studii în Uniunea Sovietică, dar nu s-a aprobat din cauza dosarului meu: origine socială nesănătoasă! Tata era înginer agronom şi avea o bucată de pământ. Aşa că, în 1951, am dat examen la Facultatea de Chimie.

- *Şi aţi intrat.*

- ...cu peripeţii. Nu m-am găsit pe lista afişată cu candidaţii admişi. Din cauza originii sociale. Şi a mai fost un motiv. La examen, preşedintele comisiei mi-a dat un subiect despre structura atomului. Răspunsul meu a fost: „Masa atomului e concentrată în nucleu". Profesorul şi-a exprimat nemulţumirea astfel: „Dacă-i spui asta lui badea Gheorghe, crede că-l înjuri". Cât eram eu de mic şi de amărât, i-am replicat: „Dar eu mă adresez unui profesor universitar!". Şi dacă iniţial n-am fost admis, s-au găsit totuşi oameni care au consultat documentele, au văzut notele luate la examene şi am primit undă verde să mă înscriu în facultate.

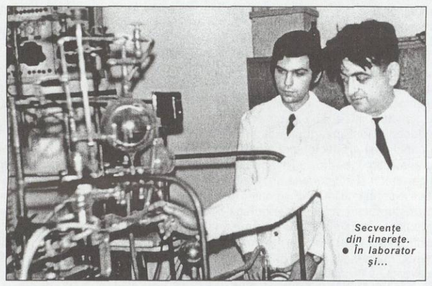

Secvenţe din tinereţe. ● În laborator şi...

- *Credeţi că replica dată l-a supărat pe profesor?*

- Poate, dar ea a fost legitimă. Eu nu sunt omul care vrea să i se dea mereu dreptate.

- *Dar recunoaşteţi când nu aveţi dreptate?*

- Întotdeauna. Mi s-a format un mod de comportare în perioada când, primind o bursă Fullbright, în 1973, am făcut o specializare la Universitatea Stanford, California. După ce m-am întors acasă, colegii mi-au spus că m-am schimbat foarte mult. De atunci îi spun deschis unui student: „Nu ştiu problema asta. Lasă-mă să mă informez şi apoi îţi voi putea răspunde".

- *Ce credeţi că v-a schimbat modul de gândire?*

- Nu ştiu exact dar sigur te molipseşti de la ceea ce vezi. Scurta mea existenţă americană a avut o influenţă fastă.

*

„Să amesteci iaurt cu sacâz..."

- *Revenim la Facultatea de Chimie, anul 1951, când eraţi student. Au fost profesori care v-au determinat viitorul în universitate şi în cercetare?*

- În anul întâi, profesorul Arno Kahane, de matematică. Avea resurse umane cu totul ieşite din comun. Se învăţa din plăcere la materia lui. Şi matematica este greu de predat unor chimişti. Avea el o vorbă: „Chimia nu înseamnă să amesteci iaurt cu sacâz şi cu sticlă pisată pentru a scoate piatra filosofală". El ne-a învăţat să judecăm cantitativ. Este mare lucru.

- *„Să judecăm cantitativ"?*

- Da, chimia nu se rezumă numai la a amesteca nişte substanţe din care să rezulte altele, ci interesează cât anume rezultă, pentru că nici o reacţie nu merge până la capăt, care e randamentul unei reacţii, cu ce viteză se petrece reacţia şi cum se determină viteza de reacţie. Există două întrebări fundamentale pentru reacţiile chimice la care chimia fizică este chemată să răspundă: cât de departe merge şi cât de repede merge? Sau, cum sună expresia englezească: „How far, how fast".

- *Vă rog să continuaţi să vorbiţi despre profesori.*

- Profesorul Ion Agârbiceanu...

- *Acelaşi nume cu al scriitorului!*

- Era fiul lui, mi se pare. Tocmai se întorsese din Anglia şi făcea nişte cursuri cu totul aparte. În anul doi, am întâlnit un profesor foarte exigent. Era spaima facultăţii. Este vorba de Gheorghe Spacu.

- *Cel care este acum patronul spiritual al facultăţii.*

- Are un bust chiar în holul din apropierea laboratorului în care stăm de vorbă, laboratorul de chimie a stării solide. Pentru bătrânul Spacu aveam admiraţie, respect şi teamă. Cursurile lui durau fix o oră; începea să vorbească de cum intra în sală şi când pleca îşi termina expunerea închizând uşa. Era de o exigenţă fantastică. Nu făcea rabat de la cunoştinţe sub nici o formă şi asta a lăsat urme în formarea viitorilor chimişti.

*

„Bun prieten cu Prim Rabinul Ernest Neumann"

- *Mereu aţi avut cuvinte la superlativ despre profesorul Ilie Murgulescu.*

- În primul rând, pentru că aici se vede şcoala lui. El ne-a crescut, ne-a educat. Preda un domeniu de graniţă: chimie fizică.

- *Domeniu care a devenit şi specialitatea dumneavoastră.*

- Aşa e! Murgulescu era foarte egal în atitudine şi în solicitări faţă de noi, colaboratorii. Discuta până ne convingea. Este posibil să fi avut preferinţe pentru unii, dar nu le exterioriza. Nu l-am auzit niciodată ridicând tonul. Murgulescu a fost mai întâi profesor universitar la Timişoara şi apoi la Bucureşti. Acolo, în oraşul de pe Bega, a legat o strânsă prietenie cu Prim Rabinul Ernest Neumann. Când Murgulescu era deja în Bucureşti, Rabinul Neumann îl vizita de câte ori avea prilejul şi aducea cu el o sticlă cu coniac „Carmel", pe care îl descântau în lungi discuţii. Se ştie că Murgulescu a fost şi ministru, dar nu amesteca sertarele. Venea la cursuri la ora şapte şi treizeci de minute şi chiar dacă era chemat urgent undeva „sus" nu se clintea până nu-şi termina expunerea. Nu l-am văzut dând peste cap un curs pentru o solicitare obştească.

- *El v-a reţinut la catedră după absolvire?*

- A făcut asta în pofida serviciului de cadre care scotea în faţă dosarul. Îi sunt recunoscător că l-am întâlnit. Spre terminarea carierei, când mai îmbătrânise, a avut necazuri cu sănătatea. Nu mai putea să se mişte. Eu şi alţi colegi mergeam adesea să-l ajutăm. Picioarele îl părăsiseră, capul nu. Dar să mă întorc puţin în timp, căci mi-am amintit un caz ce merită a fi relatat. Un asistent şi-a susţinut teza de doctorat cu elemente noi, curajoase. Un coleg de-al său, care avea oarece sarcini politice, s-a opus să i se dea titlul. Atunci, Murgulescu, care era în consiliul ştiinţific, a relatat: „În tinereţe am publicat o lucrare care contravenea celor susţinute de o mare autoritate în domeniu, e vorba de profesorul Arthur Rozenheim. Acesta mi-a trimis o scrisoare fulminantă, dar atitudine publică împotriva mea n-a luat. Aici este un tânăr care în lucrarea sa de doctorat încearcă să încalce nişte tipare, fapt pentru care merită toată consideraţia". Şi tânărul, care e evreu, a căpătat titlul, iar profesorul ne-a spus că n-a vrut să facă jocul antisemiţilor din facultate, căci „naţionalismul" este duşmanul oricărei activităţi creatoare.

*

Un mod de a gândi

- *Catedra, cercetarea v-au oferit şi prilejul unor călătorii în străinătate?*

- America, Israel, Belgia, Franţa, Uniunea Sovietică, Polonia, Germania...

- *În Israel, cu ce prilej?*

- Am petrecut un stagiu de trei luni la Universitatea din Beer Sheva, care nu avea tradiţie, dar dispunea de posibilităţi materiale fantastice. Mi-am făcut mulţi prieteni acolo.

- *V-a ajutat în călătorii faptul că sunteţi poliglot?*

- Dar nu sunt poliglot. Ebraica am învăţat-o de mic, acasă, cu un profesor şi ajunsesem să o vorbesc curent. Franceza şi rusa le-am învăţat la şcoală, iar ulterior engleza. N-aş fi putut să scriu cărţi şi lucrări dacă n-aş fi consultat literatură de specialitate, care, în majoritatea cazurilor, este scrisă în limbi străine. O limbă nu înseamnă numai un mod de comunicare, ci şi un mod de a gândi. Se spune că un om valorează atâţia oameni câte limbi cunoaşte.

- *Şi chimia fizică, domeniu în care aţi făcut o strălucită carieră...*

- ...mi-a deschis un alt orizont. Acest domeniu crează o educaţie riguroasă, o anumită disciplină. Sistemele materiale au tendinţa spontană de a se amesteca. Dacă pun în contact două gaze şi îndepărtez peretele despărţitor dintre ele, acestea se amestecă. Aceeaşi tendinţă e şi în viaţa socială. Dar în pofida acestei tendinţe naturale, poporul nostru s-a luptat pentru a-şi păstra identitatea.

*

Eugen Segal, remarcabil om de ştiinţă, cald, prietenos, a mai vorbit despre muzică, lectură, călătoriile sale pe Internet, despre oamenii pe care i-a cunoscut. În legătură cu aceştia, l-am întrebat ce preţuieşte cel mai mult ca trăsătură de caracter. Răspuns: „Caracterul. Şi se găseşte foarte greu".

AVRAM CROITORU

Dubla angajare a profesorului OSSIAS HOROWITZ

Cel mai îndrăgit dascăl al Facultăţii de Chimie de la Universitatea „Babeş-Bolyai" este pasionat atât de meseria sa, cât şi de iudaism

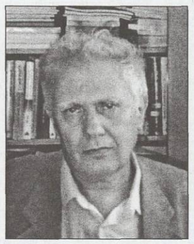

Prof. dr. Ossias Horowitz nu este un bun subiect de interviu. De altfel, aflasem că a refuzat să apară în faţa camerelor de luat vederi, aşa că l-am abordat aşteptând chiar un refuz. Spre satisfacţia mea, a acceptat convorbirea cu „Realitatea Evreiască„ şi astfel, insistând cu multe întrebări, am cunoscut una dintre cele mai interesante personalităţi din viaţa universitară clujeană, care mi-a mărturisit că are două pasiuni - meseria şi iudaismul.

*

Explicaţia interesului pentru cel de-al doilea subiect - oarecum straniu, dacă ne gândim că este chimist - mi-a dat-o povestind istoria familiei din care se trage. Ossy, cum este cunoscut în cercurile de prieteni, s-a născut în România, dar familia Horowitz este originară din Cernăuţi: părinţii săi, profesori, făceau parte din intelectualitatea acestui oraş cu vechi tradiţii culturale. Tatăl lui, Bernhard, a fost un mare iudaist, cunoscător al tradiţiilor evreieşti. Dar deportarea în Transnistria a lovit şi această familie numeroasă, cu bunici, unchi, mătuşi, dintre care o parte nu s-a mai întors. Dar părinţii lui şi o mătuşă au ales o formă de rezistenţă mai puţin obişnuită. În anii petrecuţi la Berşad, au scris poezii despre viaţa şi suferinţele din ghetoul de acolo. Sub titlul „Vocile nopţii", volumul, scris în limba germană (autori Bernhard şi Laura Horowitz şi Edith Pomeranz), a fost editat în Elveţia. Alte rude au participat direct la lupta împotriva hitlerismului. Astfel, unul dintre unchi, Moritz, care şi-a făcut studiile de inginer în Franţa, a fost luptător în *maquis*, rănit şi decorat, iar după război, a înfiinţat un institut de studiere a limbii ebraice. Un alt unchi, Izu, s-a înrolat în Armata Roşie şi a ajuns erou al Uniunii Sovietice. În schimb, al treilea unchi, Artur, care se afla într-un lagăr de muncă pe teritoriul transnistrean, a fost luat prizonier de armata sovietică împreună cu nişte muncitori ucraineni, ei fiind consideraţi că s-ar fi aflat în slujba germanilor. A fost nevoie de intervenţia organizaţiilor evreieşti ca să se lămurească situaţia şi să fie eliberaţi. În 1945, familia Horowitz s-a stabilit în România, unde s-a născut şi intervievatul. Au locuit mai întâi la Călăraşi şi apoi la Ocna Mureşului.

Saga unei familii de intelectuali evrei din Cernăuţi

„M-a interesat întotdeauna chimia, ceea ce, de altfel, la Ocna Mureşului nu este de mirare, acolo funcţiona până după revoluţie o mare uzină chimică - mi-a povestit dr. Horowitz, ca răspuns la întrebarea mea privind alegerea meseriei. *Bineînţeles, făceam şi eu experienţe acasă şi la Casa Pionerilor şi apoi această pasiune s-a concretizat în decizia de a urma chimia la Universitatea «Babeş-Bolyai» de la Cluj. Am absolvit în 1968, ca şef de promoţie. Am lucrat mai întâi ca profesor de chimie la Aiud, între timp mi-am dat doctoratul, apoi în 1978, am dat concurs şi am intrat ca asistent la Politehnică, la catedra de Chimie. Am fost promovat apoi ca şef de lucrări, iar după 1990 - conferenţiar şi profesor".*

Obiectul pe care-l predă la linia germană şi engleză a facultăţii este chimia cuantică, respectiv chimia computaţională, ceea ce înseamnă folosirea metodelor matematice în chimie. Dar, dr. Horowitz are şi o bogată activitate de cercetător. A publicat 80 de articole în ţară şi în străinătate, a avut numeroase comunicări ştiinţifice la congrese internaţionale. Este autorul unui mare număr de lucrări, individual sau în cadrul unui colectiv, de cursuri universitare, în română şi germană, precum şi de lucrări din istoria chimiei. Una dintre cărţile lui cele mai căutate este „Calendarul chimiştilor", care cuprinde biografia marilor chimişti din lume. De asemenea, de un mare interes s-a bucurat şi „Clasificarea raţională a elementelor chimice", un istoric al clasificării elementelor şi al descoperirii acestora.

În timp ce dr. Horowitz îmi arăta lucrările, am zărit, pusă într-un raft, nu prea la vedere, o diplomă. „Pentru ce aţi primit-o", l-am întrebat. Întâi s-a codit, apoi mi-a arătat-o. Era dată de studenţi, care l-au votat cel mai îndrăgit profesor al facultăţii.

*

Iudaismul - o pasiune din familie

- *De unde pasiunea pentru iudaism?* - l-am întrebat, ştiind că este unul dintre profesorii cursului de *Talmud Tora* al comunităţii clujene.

- V-am povestit că tatăl meu a fost un om foarte credincios, un cunoscător profund al iudaismului. În familia mea s-au respectat toate tradiţiile. Deşi pe vremea copilăriei şi tinereţii mele, religia a dispărut din şcoală, acasă am crescut într-o atmosferă evreiască. Se ţineau sărbătorile, mi s-a făcut *Bar Mi*ţva, am învăţat ebraica şi m-au interesat foarte mult problemele de iudaism.

Când am adus vorba de cursul de Talmud Tora ţinut de el, foarte popular la Cluj, din cauza metodei oarecum „reconvenţionale" pe care o foloseşte, mi-a răspuns modest că, de fapt, îl înlocuieşte pe fiul său, Dorian, plecat din ţară. Deşi a studiat medicina şi psihologia, tânărul a dat un masterat în iudaism şi vrea să studieze într-o Ieşiva, mi-a povestit dr. Horowitz.

- *De ce sunt atât de populare cursurile dvs.?*

- Încerc să apropii textele biblice de oameni. Astfel, când am vorbit despre Seder şi Pesah, am ales o serie de texte ilustrative din Raşi, Maimonide, Şalom Alehem, dar şi din... Efraim Kishon. Sigur că cei care mă ascultă urmăresc cu plăcere astfel de cursuri.

- *Cum vedeţi viitorul evreilor din România?*

- Dacă vom fi numai noi în continuare, încetul cu încetul vor dispărea. Soluţia ar fi atragerea cât mai multor israelieni cu dublă cetăţenie care trăiesc în România şi cu ajutorul cărora s-ar putea întări comunităţile. (E.G.)

Ing. TEODOR FELIX KOPPELMANN

„Un preşedinte de comunitate trebuie să se implice total în viaţa acesteia"

Inginerul Teodor Felix Koppelmann este, din 1993, preşedintele Comunităţii Evreilor din Oradea, una dintre cele mai numeroase din ţară, cu o activitate multiplă şi bogată. În plină carieră profesională, ca director general al uneia dintre marile întreprinderi orădene, a acceptat solicitarea Şef Rabinului Moses Rosen (z.l.), care, aşa cum spune domnia-sa, l-a convins într-o manieră dibace să accepte să candideze la alegerile din 1993. A fost votat în unanimitate, mandat care i-a fost reînnoit în continuare de către membrii comunităţii. Până atunci, a recunoscut el, s-a implicat numai indirect în viaţa evreiască, răspunzând la o serie de solicitări punctuale, consiliind în probleme tehnice şi financiare, dar fără să frecventeze prea des sinagoga. Aceasta n-a însemnat că ar fi uitat tradiţiile iudaice, care se respectau cu strictеţe în familia sa, tatăl lui fiind preşedintele comunităţii din Târnăveni, de unde este originar. Acum, în schimb, vorbeşte despre o „implicare totală".

- *Care este, după părerea dvs., rolul unui preşedinte de comunitate?*

- Să facă tot ceea ce este de făcut pentru prestigiul comunităţii, pentru bunul mers al activităţii acesteia, pentru asigurarea vieţii religioase pe tot parcursul anului. Una dintre principalele preocupări trebuie să fie grija pentru fiecare membru, ajutorul oferit în toate problemele vieţii curente. Un alt obiectiv este educaţia în spirit iudaic a copiilor, adolescenţilor, tineretului şi generaţiei de mijloc, pentru a ne asigura viitorul, schimbul care ne va prelua ştafeta. Viaţa religioasă trebuie să se desfăşoare în condiţii riguros prescrise, pentru ca acest lanţ să nu se întrerupă la generaţia noastră.

- *De ce calităţi trebuie să dispună un bun preşedinte?*

- Trebuie să aibă pregătirea şi talentul de a colabora cu oamenii din propria comunitate, cu reprezentanţii altor culte şi etnii din oraşul său şi din ţară, pentru a întări legăturile cu acestea, un lucru foarte necesar pentru liniştea tuturor. În ceea ce mă priveşte, m-am implicat personal în această direcţie, apelând la presa locală şi centrală, unde, cu ocazia marilor sărbători evreieşti, am vorbit despre semnificaţia acestora, despre respectul faţă de celelalte religii, în concepţia iudaică. În acest fel, am stabilit relaţii excelente cu reprezentanţii cultelor religioase cu care avem frecvente dezbateri pe diferite teme. De asemenea, un aspect deloc *de neglijat* este existenţa unei baze materiale a comunităţii, domeniu în care preşedintele joacă un rol hotărâtor. El trebuie să *caute* să rezolve problemele materiale prin eficientizarea activităţii, valorificarea superioară a resurselor şi a patrimoniului existent şi prin atragerea de fonduri sub formă de donaţii, din ţară şi din străinătate. În acest spirit, trebuie să acorde o atenţie deosebită oaspeţilor, vizitatorilor din străinătate - tot ceea ce înseamnă relaţii cu publicul - şi în această activitate trebuie să fie ajutat de persoane adecvate. Trebuie să recunosc că atragerea de donaţii îmi ia jumătate din timp. Şi dacă pot vorbi de succese, acestea se datorează şi susţinerii de care m-am bucurat din partea familiei - soţia şi cei doi copii.

- *Sunteţi în plină activitate de renovare a sinagogii, a clădirii comunităţii. De unde au venit fondurile?*

- Este concretizarea a ceea ce v-am spus anterior. Ele provin din donaţii, atrase de către fostul director al JOINT, prietenul nostru Zvi Feine, de către dl Alex Sivan, împuternicit al F.C.E.R.; dar pentru a obţine aceste donaţii, cei doi au prezentat efortul propriu al comunităţii care a reprezentat de fapt începutul acestei activităţi. Chiar dacă cele obţinute de noi nu au fost cifric foarte importante, raportate la posibilităţile noastre, aceste donaţii pot fi considerate la fel de valoroase ca şi fondurile mari pe care le-am căpătat.

- *Cum obţineţi eficienţa, recunoscută de toţi, în activitatea comunităţii?*

- Este necesar ca preşedintele să se implice în toate aspectele vieţii comunitare, de la cea economică până la cea religioasă. Personal, stau între 8-12 ore la birou şi mă ocup de la obţinerea de donaţii până la calitatea mesei de la restaurantul ritual. Recunosc că sunt un om strict, pretind de la oameni muncă de calitate, cinste, dar încerc să şi recompensez eforturile. Desigur, este vorba şi de munca celorlalţi colaboratori, în general bună, dar oarecum greoaie, ţinând cont de diferenţa de vârstă şi de pregătire. Trebuie să menţionez, în mod special, conlucrarea excelentă cu dl secretar Lazăr Freund, care se ocupă de problemele religioase. Din păcate, avem un personal subdimensionat comparativ cu necesităţile şi cu activitatea pe care o desfăşurăm. Vom încerca să completăm cu oameni pregătiţi pentru ca munca noastră să se poată desfăşura în condiţii optime. Dacă vom reuşi, o activitate eficientă se va reflecta în situaţia cheltuielilor.

- *Aveţi de transmis vreun mesaj Federaţiei?*

- Colaborarea mea de peste 13 ani cu Federaţia este foarte bună, depăşind chiar limita relaţiilor de serviciu, fiind vorba de relaţii de prietenie. F.C.E.R. ne ajută cu tot ceea ce solicităm. este adevărat că şi noi o ajutăm, prin contribuţia substanţială a comunităţii orădene la bugetul Federaţiei. Suntem convinşi că, dacă va avea posibilităţi mai mari, ne va sprijini mai mult. Aş dori ca Federaţia să joace un rol şi mai mare în atragerea donaţiilor. De aceea, recomand pentru această activitate personal specializat, pregătit teoretic şi practic.

*

Un rabin pentru Oradea

Preşedintele comunităţii orădene a subliniat de mai multe ori, în cadrul interviului, necesitatea şi importanţa educaţiei religioase, efectuate de un rabin care să fie prezent în permanenţă în comunitate. În cazul angajării unui rabin - a spus ing. Koppelmann -, Oradea ar acoperi partea financiară. Rugămintea adresată Rabinatului este să recomande pe cineva, iar dacă acest lucru nu se poate, să se pronunţe asupra calităţilor unui candidat găsit de comunitate. Rabinul din Oradea ar putea servi şi în alte comunităţi din zonă, a arătat domnia-sa.

EVA GALAMBOS

Prof. **IANCU ISIDOR** îşi spune sufletul ascultându-l pe Dudu Fischer, vestit trubadur evreu, ori cantori intraţi în legendă, „vorbind", în marea casă de rugăciune care este natura - pădurile de brazi ale Borseculuі - , despre măreţia înfricoşătoare a lui Dumnezeu. Nu împlinise încă patru ani când a fost dus la Bug, cu părinţii, cu toată familia. Imaginile încăpeau insalubre, cu mulţime de oameni pe jos, culcaţi pe saltele rupte, îl urmăresc încă. „Noptile îngheţam de frig, apoi, la doi ani după ce-am revenit la casele noastre, l-am văzut pe tata zăcând într-o baltă de sânge: împuşcat de «răufăcători din motive rasiale», aveam să citesc, peste ani, actul în care era scrisă «cauza decesului». Asta s-a întâmplat la Dealu Mare. Mai târziu, când am devenit profesor de limba română la şcoala din Brăileşti, o comună de lângă Dorohoi, treceam de două ori pe zi, dus-întors, prin faţa locului aceluia...".

„Tot ce ştiu, am învăţat mergând la sinagogă"

Dorohoiul copilăriei, un *ştetl* în care se vorbea idiş, avea încă cinci sinagogi, din cele 27 câte număra înainte de război. „Tot ce ştiu, am învăţat mergând la sinagogă", spune el. „Eram în primele clase de gimnaziu. De Pesah, împreună cu alţi colegi, am băut apă din butoiul din curtea şcolii. Ştiam c-am greşit şi i-am spus mamei. Mama m-a trimis la Rabinul David Schechter z.l. «Drept pedeapsă, să vii zilnic la sinagogă», a decis acesta. Sinagoga era vizavi de casă. De câte ori lipsea un om pentru *minian*, eram chemat. Era o *mi*ţva pe care-o împlineam cu bucurie. Rabinul avea har. Îl ascultam, dorindu-mi ca, într-o zi... În anii aceia era încă emulaţie religioasă la Dorohoi. Am cunoscut meseriaşi evrei - cizmari, croitori, potcovari, tinichigii -, care, de Şabat şi de alte sărbători, făceau *hazanut*, acasă, cu copiii lor. Ascultam sfiicios, copleşit, aşezat pe prispa unui vecin, tinichigiu, *zmirot*-urile venind din casa lui". Încerc să înţeleg ce se petrecea în sufletul adolescentului de atunci: lumea, prea săracă, pentru el, în bucurii, se transfigura prin spiritualizare, zbuciumul era disciplinat printr-o arhitectură riguroasă care alina. Avea 19 ani, când *hazan*-ul sinagogii, „Reb Haim", la care mergea, s-a îmbolnăvit. Era în preajma marilor sărbători de toamnă şi enoriaşii l-au rugat să oficieze în locul lui. De atunci şi până azi, în faţa *Aron Kodeş*-ului atător sinagogi din ţară, trăieşte îmbrăţişarea omului cu Dumnezeu, găsind în muzica sinagogală suportul moral, supapa de eliberare din cotidianul, nu o dată, deprimant. *Ţşuva, Zduca, Tfila* - întoarcere la iudaism, binefacere, rugăciune, din finalul lui *Unetane Tokef*, sunt pentru el, nu cuvinte, ci conduită de zi cu zi. Dacă, timp de 15-20 de ani, comunitatea din Dorohoi l-a avut ca profesor de Talmud Tora şi consilier, din decembrie 2005 i-a încredinţat misiunea de a o conduce. A început prin a face igienizarea sediului, lucru imperios, care „aştepta" de multă vreme, a înfiinţat un grup sanitar în incinta sinagogii, un birou al preşedintelui, o cameră de oaspeţi a sediul reamenajat astfel încât totul să fie curat, primitor. De Pesah, anul trecut, a inaugurat Clubul generaţiei de mijloc.

Invitat, anul acesta, în Israel, la comemorarea pogromului din Dorohoi din '40, şi-a făcut simţită prezenţa atât prin cuvânt, cât şi prin muzică. Împreună cu *hazan*-ul *lehuda Wasserman*, a oficiat serviciul divin în memoria victimelor pogromului. Diploma de oaspete emerit, primită cu acest prilej, îi recunoaşte aportul.

Impulsurile histrionice îi pareazâ mâhnirile, încredinţate numai lui Dumnezeu, cu care, iubindu-L, stă de vorbă despre toate: despre cei ce intră şi ies din Timp, despre cei mărunţi şi mai-marii lumii, despre greşeală şi iertare.

IULIA DELEANU

C.E.B. – la început de an 5767

Ca în atâtea rânduri, matineele duminicale inițiate și organizate de conducerea C.E.B., de președintele ei, ing. **OSY LAZĂR**, s-au bucurat de binemeritat succes. Cuvintele au acoperire în fapte. Amintim numai câteva dintre ele, din vara și toamna acestui an, reflectate și în paginile revistei noastre: • sărbătorirea binecunoscutului regizor israelian originar din România, *Andrei Călărașu* • centenarul N. Stroe - ambele reunind stele ale teatrului, literelor, muzicii ușoare românești • medalioane: *Rodica Popescu Bitănescu*, *Maia Morgenstern*, cu participarea marilor actrițe, interpretând pagini din creația lui Tudor Mușatescu, Mihail Sebastian • vernisajul unei expoziții de artă plastică la care și-au dat concursul 15 pictori, sculptori, graficieni evrei bucureșteni • expoziția de artă fotografică a lui *Sergiu Iczkovits*, despre Israel, înainte de conflictul cu Hezbollah • recent, simpozionul, moderat de *Sergiu Iczkovits*, consilier C.E.B., participant la Misiunea de Solidaritate cu Israelul, din 7-9 august a.c., despre combaterea antiisraelismului din mass-media, cu participarea președintelui Asociației Sioniste din România, ing. *Tiberiu Roth*.

„Important e ca matineele noastre să aibă viață“

Succesul matineelor de la Centrul Cultural Comunitar a trecut hotarele țării, stârnind interes în rândul originarilor din România stabiliți în străinătate. Poate, și datorită unor reportaje despre aceste evenimente apărute în presa israeliană de limbă română. „Mulți spectatori din Israel, S.U.A., Canada, care urmăresc emisiunile postului PRO Tv. Internațional, ne-au făcut cunoscută dorința lor ca acest post să transmită și emisiuni din viața populației evreiești a Capitalei“, spunea președintele C.E.B., ing. **Osy Lazăr**. „În acest sens, am și făcut demersuri la conducerea postului de televiziune sus-amintit, propunând ca redactori ai unor astfel de emisiuni să viziteze comunitatea bucureșteană și să avem întâlniri de colaborare pentru realizarea lor“. „Secretul succesului?“, l-am întrebat. „Credem că succesul se datorează spargerii tiparelor. În locul clasicelor conferințe, publicului din Popa Soare i se oferă *altceva*, care ține de sfera muzicii, a poeziei, a teatrului. Uneori, este el însuși spectator și «actor», fiindcă discuțiile la care este invitat să participe sunt numai moderate. Și aceasta, dozat cu discreție. Totul e să promovezi o temă care să incite. Important e ca matineele noastre să aibă viață“.

Antiisraelism în mass media

A fost salutară inițiativa unuia dintre participanții la *Misiunea de Solidaritate cu Israelul*, din 7-9 august a.c. - ing. *Sergiu Iczkovits*, consilier C.E.B. -, de a organiza, în cadrul matineelor noastre duminicale, o suită de dezbateri pe tema dezinformării mediatice privind conflictul între Israel și mișcarea Hezbollah, din nefericire, conflict încă nesoluționat definitiv. Dacă deschiderea matineului a respectat tradiția muzicală (potpuriul de cântece israeliene, interpretat de coriști evrei bucureșteni - dirijor, *Bogdan Lifșin*), fragmentele din romanul lui Mihail Sebastian, „De 2000 de ani“, în lectura actriței *Maia Morgenstern*, ea însăși participantă la *Misiune*, ne-au introdus în subiect, din unghi peren. Punctul de vedere al sionistului Winkler, din anii interbelici, unul dintre protagoniștii cărții - a fi sionist *așa*, adică *firesc*, *„așa cum ninge, cum se face seară...“* -, își dovedește actualitatea. S-a vehiculat, o vreme, opinia că sionismul ar fi, azi, istorie; cel mult - sionism cultural. Revirimentul antisemitismului, sub înfățișarea antiisraelismului, face însă ca sionismul să capete, în Diaspora, noi dimensiuni situate în sfera politicului. Și un alt unghi de reflecție desprins din roman, referitor la poziția lui Jabotinski - o *puternică armată israeliană, capabilă să apere* Statul Israel -, este la fel de rezonant în prezent.

Dezbaterea moderată de *Sergiu Iczkovits* a pornit de la „șocul“ resimțit de el în zilele trăite în Israelul din perioada fierbinte a conflictului: diferența între cele văzute, auzite, citite în mass-media și realitate. Discuțiile au avut ca bază un chestionar de zece puncte din topul dezinformărilor de natură să creeze antiisraelism, afișate pe un retroproiector. *Nuanțarea*, atunci când discutăm subiectul cu cei care nu ne cunosc problemele, a fost una dintre direcții (ing. *Tiberiu Roth*, dr. *Alexandru Elias*). Ceea ce președintele Asociației Sioniste din România (A.S.R.), ing. *Tiberiu Roth*, a remarcat a fost: • *succesul* Misiunii la nivelul mișcării sioniste mondiale și al A.S.R. • amenințarea reprezentată pentru Israel de înarmarea nucleară a *Iranului, față de care „S.U.A. nu au făcut pași destui“*, iar Europa are „o atitudine duplicitară“. Intervenția a fost și un prilej de a mulțumi inițiatorului dezbaterii, C.E.B.-ului, ajutorului acordat de F.C.E.R. comunității, B'nai B'rith, tuturor organizațiilor evreiești din România pentru realizarea Misiunii.

Dr. *Alexandru Elias* a pus o problemă mai puțin discutată: „nu există o atitudine islamică fermă împotriva extremiștilor islamici“. Cauze? • teama pentru viața proprie, în cazul islamicilor moderați • ezitarea unor țări europene occidentale, ca Franța, unde există o numeroasă populație islamică, de a lua măsuri împotriva educației antiisraeliene cu efecte vizibile în școli • poziția proislamică a unor intelectuali europeni occidentali cu vederi de stânga. O altă temă dezvoltată de vorbitor a fost „războiul civilizațiilor“, de unde - și manifestări anticreștine. Soluții întrevăzute au fost: • întărirea economică și militară a Israelului • strângerea relațiilor cu statele care pot ajuta Israelul • diferite acțiuni de solidarizare a evreilor din Diaspora cu Israelul • întâlniri cu reprezentanți ai mass media pentru a influența obiectivitatea relatărilor despre Israel. Alte opinii: • represaliile adepților urii și violenței încep cu evreii, apoi se extind asupra tuturor popoarelor lumii (dr. *Liviu Beris, G. Mosari, I. Cotnăreanu*) • radicalismul islamic se răspândește datorită forței petrodolarilor (conf. dr. *Otto Adler*) • publicații fără reputație antisemită găzduiesc, uneori, articole antiisraeliene (*Iancu Zukerman, I. Weisenberg*) • palestinienii se învecinează cu întreaga lume arabă, „izolarea“ lor fiind un neadevăr (*Sigmund Tauberg*).

Au fost și *intervenții la obiect*. Ec. *Beneș Avital* a arătat că: Hezbollah nu apără libanezi, ci teroriști trimiși de Siria și Iran. Războiul a fost început de Hezbollah. Hezbollah-ul este apărat de Liban. *Neta Natan*: Arabii din Israel sunt discriminați pozitiv (scutiți de armată, nu plătesc impozite ca israelienii). Ec. *Erwin Șimșensohn*: Israelul a bombardat infrastructura Hezbollah-ului. Populația civilă libaneză a fost folosită de Hezbollah ca scut uman. Av. *Iulian Sorin*: Libanul trebuie să aibă o armată. Nu există războaie fără victime colaterale. Dar cum se justifică atentatele teroriste antiisraeliene? Potrivit Rezoluției 559, Libanul trebuia să dezarmeze Hezbollah-ul; n-a făcut-o. Nu israelienii ocupă pământ arab, ci invers. Arabii au deputați în Knesset. „Hezbollah este o mișcare «pacifistă». De aceea, a răpit doi militari israelieni de pe teritoriul Israelului“. Imperativul unor asemenea dezbateri cu ziariști din presa românească și de atragere a neevreilor în grupuri de sprijin au fost subliniate de președintele *Forumului B'nai B'rith în România*, ec. *José Iacobescu*, și de președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*. Vice-ambasadorul Israelului în România, consilier cultural *Netta Balasz*, a felicitat organizatorii pentru tema dezbaterii și a rugat doritorii de informații corecte să contacteze Ambasada. (I.D.)

Forța regeneratoare a artei

Un matineu duminical în care muzica, teatrul, artele vizuale „și-au dat mâna“, în 16 iulie a.c., pentru a dărui publicului de la Centrul Cultural Comunitar bucuria de a trăi întru Frumos și Bine. Israelul din inimile noastre, aflat, atunci, în luptă cu terorismul, a vibrat în cântecele formației muzicale „*Klezmer*“ (dirijor - *Bogdan Lifșin*), care căpătau, de astă dată, valențe dramatice și, în același timp, ne-au dat încredere că valorile democrației vor învinge. Îndrăgita actriță *Rodica Popescu Bitănescu* a reușit să ne descrețească frunțile, interpretând câteva „scrisori“ de Tudor Mușatescu, autor despre care ne-a mărturisit că a fascinat-o din copilărie. Dar, poate, mai mult decât savoarea textelor despre „prețioasele ridicole“ ale vremurilor noastre, râsul molipsitor, inconfundabil al *Rodicuței*, cum îi spun prietenii, a creat momentul de destindere de care, fiecare, avem nevoie.

Sergiu Iczkovits, unul dintre participanții de la Seminarul „Buncher“ din Israel, a prezentat expoziția de fotografii făcute pe parcursul desfășurării Seminarului (18 iunie - 6 iulie a.c.). Fotografiile au fost grupate în jurul a două teme centrale: „Israel, în urmă cu zece zile, un tărâm al toleranței și armoniei“, în care sunt surprinse imagini din Ierusalimul vechi și nou, din Haifa, secvențe din cotidian și momente memorabile din viața tinerilor (majorat religios, nuntă); și „România, în inimile evreilor din Israel“, majoritatea - de la comemorarea a 66 de ani de la *pogromul din Dorohoi*. O expoziție căreia președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, i-a relevat valorile umaniste stând la baza conduitei noastre: iubirea aproapelui, datoria de a fi întâi om, pe urmă evreu.

Despre expoziția colectivă a 15 pictori și graficieni evreo-români, unii - nume de rezonanță, alții - aflați la începuturile lor artistice, dar atestând, o dată mai mult, forța creatoare a unei comunități mici, a vorbit dr. *Irina Cajal*. Felicitând inițiativa președintelui C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, de a dărui Centrului nostru Cultural ceva din strălucirea saloanelor de artă din anii interbelici, vorbitoarea a remarcat forța vitală a culorilor, capacitatea de spiritualizare a materiei, vibrația lirică, pledoaria pentru pace - numitori comuni ai tablourilor expuse.

A fost o reîntâlnire cu personalități consacrate, ale căror lucrări fac cinste marilor muzee românești, europene și de pe alte continente: *Eva Cerbu, Alma Redlinger*, care de curând a avut o expoziție personală cu un real succes de public și de presă la Galeriile „Veronichi“, din Capitală, *Maria Constantin, Medi Dinu, Toma Hirth, Jana Gertler-Zalman, Clarette Wachtel, Albert Poch, Simona Nistor, Burschi Gruder, Elena Moraru*. A fost, de asemenea, bucuria descoperirii de indubitabile talente: *Eva Munteanu Schon, Eli Salamon, Silvia Șerban Goldenberg, Tudor Schor*. Fiecare tablou - un univers, destăinuind relația complexă între realitatea exterioară și lumea lăuntrică, iscând viață la puterea a doua. Peisaje, florale, portrete de femei, de copii, arlechini, desene în tuș de inspirație biblică, caricatură de șevalet despre realitatea imediată - toate au impresionat prin forța analitică, raporturile emoționale între linii și culori, sensibilitatea țintind în miezul lucrurilor, capacitatea de esențializare.

Premieră la Centrul Cultural Comunitar, expoziția de grup ne-a vorbit despre nevoia de puritate și armonie, despre dorința de refacere a unității pierdute a regnurilor. Sintetizând impresiile asupra bucuriilor estetice oferite de realizatorii matineului, președintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a accentuat asupra rezistenței spirituale evreiești, dintotdeauna, în fața vicisitudinilor. Speranța ne însoțește. În acele zile, în care Israelul trecea prin momente de suferință, lacrimi și durere, ne-a dat puterea de a crede că Binele va triumfa. Matineul a fost un mesaj de îmbărbătare și solidaritate pentru frații noștri din Israel. Vorbitorul i-a felicitat pe președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, și pe colaboratorii săi pentru inițiativa acestei expoziții de grup și și-a exprimat intenția ca acești pictori și alte valori contemporane evreo-române din domeniul artelor plastice, care n-au putut fi cuprinse în acest florilegiu, să participe la expoziția de pictură deschisă în cadrul „Zilei Culturii Iudaice din Europa“, din toamna acestui an, iar, în 2007 - la Festivalul „Euroiudaica“.

IULIA DELEANU

„MAGNA CUM LAUDAE“ pentru C.E.B.

Putem spune, cu mâna pe inimă, că nu există eveniment important evreiesc în Capitală, fără aportul comunității bucureștene. Ne gândim la coriștii bucureșteni care însuflețesc sărbătorile, prefațează diminețile literare, spectacolele, conferințele de la Centrul Cultural Comunitar, întâmpină oaspeții de seamă care ne onorează obștea. C.E.B. a inițiat, în timpul *conflictului între Israel și Hezbollah*, rugăciuni pentru statul evreu, rostite în sinagogi. S-a implicat în recenta comemorare *Șafran*, în festivitatea organizată în onoarea doctorului *Zvi Feine*, la încheierea misiunii sale de director al JOINT în România. A realizat, și în acest an, o *Suca* despre care numeroșii vizitatori n-au avut decât cuvinte de laudă. Nu numai de Ziua Holocaustului în România, ci și pe parcursul întregului an, elevi de la multe școli bucureștene vizitează Muzeul Holocaustului de la Sinagoga Mare, *pentru a înțelege, mai bine decât la orele de clasă, cum a fost...* Reportajele din paginile revistei reconfirmă toate acestea.

Permanența ŞAFRAN

Urmare din pag. 4 românești și, deopotrivă, a iudaismului român și universal - semn definitoriu pentru acuta nevoie de armonie a contemporaneității. Un simpozion, de la care n-a lipsit nici audiția ultimului interviu al doctorului Șafran, realizat în 6 februarie 2004, la Geneva, de *Manase Radnev*. Convorbirea a fost difuzată la Radio România Actualități în martie 2004. Chiar și în acele vremuri, arăta dr. Șafran, există un anume respect al puterii politice pentru factorul spiritual. Au fost selectate două momente ale interviului. Primul evidenția faptul că demersurile sale au fost „de ordin spiritual și moral“. Al doilea moment era încă o mărturisire a iubirii pentru România, poporul român și cultura română.

Un alt episod emoționant: relatarea doctorului *Natan Cohen*, președintele Asociației Originarilor din România (H.O.R.), Beer Sheva - Neghev, și vicepreședintele aceleiași Asociații pentru întregul Israel. Dr. *Natan Cohen* a fost inițiatorul decernării de către Universitatea „Ben Gurion“ din Beer Sheva a titlului de „Doctor Honoris Causa“ acordat Marelui Rabin Șafran. În 2004, Senatul a adoptat hotărârea. Din motive de sănătate, însă, cel onorat n-a putut ajunge în Israel. Și atunci, dr. *Natan Cohen* a alcătuit o comisie care s-a ocupat de tot ce era necesar pentru primirea, la Geneva, a titlului. „Așa l-am cunoscut pe dr. Șafran - povestește el. M-am rugat cu el în *Beit Knesset*-ul din Geneva, i-am înmânat *Diploma de Recunoștință* din partea H.O.R. și *a orașului Beer Sheva*, semnată de mine și de primar. Împreună cu toată delegația, am făcut *Kiduș* vineri seara la el acasă, unde am avut onoarea să-i cunosc familia. Ceremonia de decernare a titlului de «Doctor Honoris Causa» s-a derulat la cel mai mare hotel din Geneva. La vestea încetării sale din viață, am trimis o telegramă de condoleanțe familiei și am organizat o adunare comemorativă. Intenționez să fac demersurile necesare pentru ca o stradă din Beer Sheva să-i poarte numele“. De altfel, legătura puternică a doctorului Șafran cu Statul Israel a fost relevată de președintele F.C.E.R. în alocuțiunea de încheiere a comemorării. *El Male Rahamim*, intonat de prim cantorul *Iosif Adler*, a făcut să treacă prin sufletele celor prezenți un fior străvechi de sacralitate.

Teatrul KAROV la Festivalul Dramaturgiei de la Timişoara

Ediţia a XII-a

Cea mai importantă prezenţă internaţională la Festivalul de Dramaturgie organizat anual la Timişoara a fost cea a teatrului Karov din Israel. Membrii trupei coordonate de Nicu Nitai, regizor, actor şi scenarist plecat din România, au adus în faţa spectatorilor două „piese de rezistenţă" ale acestui ansamblu neconvenţional - „Steaua fără nume", de Mihail Sebastian, şi o adaptare cu totul originală a „Căderii" lui Camus, în viziunea lui Nicu Nitai. După ce piesa lui Sebastian (avându-i în distribuţie pe *Moscu Alcalay* şi *Nicu Nitai*, alături de actori cunoscuţi din Israel) a fermecat un public receptiv la ebraică, dar şi mai încântat de fragmentele jucate în română, în cadrul Cafenelei „Art", conducătorul trupei a făcut un „one man show" de aproape două ore, după textul lui Camus. Nicu Nitai recurge, în „Căderea", la un monolog dramatic, dens atât în lirism, tente filosofice, cât şi în ironie şi (mai ales!) auto-ironie. În cele cinci „acte" ale „Căderii", judecătorul pocăit Jean Baptiste Clemence, fost avocat al „nobilelor cauze" din Paris, trece prin patru ipostaze de existenţă. În fond, asistăm la o analiză nemiloasă a fenomenelor de vină şi remuşcare, de anulare a conştiinţei şi de revenire involuntară a acesteia. Publicul nu asistă inert la această „dezbrăcare" de măştile pe care cu toţii le purtăm şi este chemat să intre în joc şi, în final, să se uite, la propriu, în oglindă. Oglinda, pe care Clemence o poartă prin faţa spectatorilor, invită la scrutarea culpelor conştiente sau inconştiente pe care sufletul le poartă în linişte, suferind mut. Faptic, Clemence nu salvează o tânără ce se aruncă în apele Senei, trecând temător pe lângă umbra frământată, în noapte. Metaforic, este vorba, însă, despre felul în care, subjugaţi de propriul eu, nu lăsăm durerea altora să ne copleşească. „Este instinctul nostru de autoapărare uneori criminal?" - este o întrebare ce se naşte, în mod justificat, la finalul piesei. Spectatorul, invitat adesea să dea replica, temătoare şi jenată, interpretului, trece involuntar prin ipostazele de victimă, călău şi vinovat prin indiferenţă. Desigur, acestea sunt ipostazele umane extreme pe care conştiinţa noastră le macină în cuprinsul vieţii. „Căderea" este o piesă grea, pe care Nitai o interpretează de trei decenii, în diverse limbi - o piesă aproape psihanalitică, ce îţi rămâne întipărită în creier.

*

Teatrul Karov a prezentat la Bucureşti întreg spectacolul „Steaua fără nume". Includerea piesei lui Sebastian în repertoriul teatrului nu trebuie să ne mire, fondatorul şi directorul teatrului, Nicu Nitai, fiind de origine română. El este, de altfel, şi traducătorul şi regizorul piesei, interpretând, trebuie să spunem, cu mare autenticitate, şi rolul lui Grig.

Amprenta „românească" este uşor de descoperit în spectacol. În afara limbii, atmosfera, personajele, până şi decorul ne ajută să ne simţim „acasă". Performanţa este autentică, la aceasta contribuind şi interpretarea unor mari părţi ale actului trei în româneşte. Actorii israelieni au reuşit, cu succes, să-şi rostească rolurile în limba română. Un regal pentru public a fost şi interpretarea excepţională (în ambele limbi), în rolul şefului de gară, a lui *Moscu Alcalay*, pe care mulţi dintre spectatori şi-l mai amintesc. Chiar dacă nu este de origine română, *Avi Hadas*, în rolul profesorului Miroiu, a reuşit să redea cu mult talent personajul stângaci şi visător pe care l-a imaginat Sebastian. La rândul ei, *Micky Marmor* a înţeles şi a jucat cu multă măiestrie rolul domnişoarei Cucu, personaj întâlnit probabil şi în şcoli israeliene. *Vered Schwartz* a fost, într-adevăr, frumoasa necunoscută, acea Mona care apare, ca o stea trecătoare, o singură dată în viaţa unui om. Ea a realizat cu talent acea trecere, chiar dacă numai pentru câteva ore, de la personajul cinic şi plictisit de toate la o visătoare romantică, încercând să-şi găsească rostul în această lume. Teatrul „Karov" are un repertoriu foarte bogat. Aşteptăm să-i vedem la Bucureşti din nou, cât mai curând. Menţionăm că turneul teatrului a fost posibil datorită sponsorizării oferite de Fondul oamenilor de afaceri israelieni din România, creat la iniţiativa E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în ţara noastră.

La Bucureşti – „Steaua fără nume"... în ebraică

LUCIANA FRIEDMANN
EVA GALAMBOS

„Un cutezător al acuarelei"

MAX W. ARNOLD (1897-1946)

„Un cutezător al acuarelei... de o vigoare şi o prospeţime în expresie cu totul personale... Colorist invederat, încearcă în acelaşi timp, într-o pastă densă, senzaţiuni cromatice de o frumoasă ţinută şi rară emoţiune" - scria M.H. Maxy despre pictorul Max W. Arnold. Maria Constantin amintea, la rândul său, de participarea lui la Expoziţia din Bucureşti, „Franţa văzută de pictori români" (1945), de retrospectiva din 1950, de la Sala Dalles, şi de cea din 1970, la Muzeul Naţional de Artă, la care putem adăuga retrospectiva din 2002, la Muzeul Colecţiilor de Artă al M.N.A.R.

Un admirator al artistului a fost şi confratele Francisc Şirato, care îl considera o „personalitate aparte, unul dintre puţinii artişti de acest gen".

Născut la Iaşi, în 1897, a absolvit Şcoala de Belle-Arte în 1920. Călătoreşte mult în Europa, în Orient. La Roma se întâlneşte cu Sabin Popp, Lucian Grigorescu. Începe să expună în ţară, chiar din 1920. În anii 1923-1924, îi studiază pe expresioniştii germani, în patria lor; urmează Italia (1925-1927), apoi Palestina, Egipt, Siria, expunându-şi lucrările după aceste călătorii, la Sala Hasefer în iarna 1927-1928. În 1928, se află la Paris, apoi în Spania, cu expoziţii în 1933 (Paris) şi în 1934 (Bucureşti). Se impune ca pictor în ulei şi acuarelist după călătoriile la Balcic, apoi în Bretania franceză, Belgia, Grecia, Anglia. A murit în apogeul creaţiei sale, la numai 49 de ani. A fost influenţat mai puţin de Cézanne (pe care îl admira) şi mai mult de Matisse, Dufy, Marquet. Între lucrările sale se remarcă peisaje orientale, dobrogene, de pe Sena, din Hyde Park, din Florenţa, nuduri, portrete, naturi statice, interioare, stradale etc. Artist deplin format, viguros, el ar fi putut atinge cele mai înalte piscuri ale artei dacă soarta i-ar fi acordat câţiva ani în plus.

BORIS MARIAN

„Hotel Athénée Palace"

adaptat de ALEXANDER HAUSVATER şi adoptat de timişoreni

Timp de zece zile, Timişoara a devenit o capitală autentică şi modernă a teatrului contemporan. Maratonul aflat sub semnul Thaliei a debutat cu piesa „Hotel Athénée Palace", o montare, la fel de puternică şi şocantă, ca tot ceea ce face regizorul *Alexander Hausvater*. Spectacolul a fost considerat piesa de rezistenţă a festivalului şi singurul pe care l-a adus teatrul organizator în faţa publicului. Anunţată chiar de autor ca o piesă unică, ce va depăşi graniţele României, adaptarea pentru scenă a volumului de reportaj din anii '40 al jurnalistei Rosie Waldeck nu a dezamăgit un public care a umplut sala mare a Teatrului „Mihai Eminescu" aşa cum de mult nu s-a mai întâmplat.

Scenariul, realizat de *Alexander Hausvater*, în colaborare cu tânărul scriitor şi realizator de televiziune *Robert Şerban*, reprezintă un unicat care solicită la maximum puterea de concentrare a actorului şi publicului, aflaţi, preţ de două ore, într-o complicitate asumată. Timişoara şi scena acestui Naţional, ancorat tot mai puternic în modernitate, au fost locul cel mai prielnic pentru a monta o piesă care se joacă în nu mai puţin de nouă limbi. Actorii teatrului maghiar şi german din localitate şi-au dat concursul la realizarea piesei, în care s-a mai jucat în engleză, franceză, spaniolă, italiană, romani, rusă şi, desigur, română. Cum devine totul uşor de înţeles, cum poate avea cursivitate acest Turn Babel „bine organizat", nu poate înţelege decât cel care vede piesa. Subiect sensibil, dar şi cu numeroase note actuale, piesa transpune în text, muzică şi mişcare fenomenul unei Românii descumpănite, aflate în derivă în timpul celui de-al doilea război mondial. Este o Românie văzută din interiorul său, cel mult de la fereastra Hotelului Athénée Palace, cosmopolit şi aristocratic, în care coabitează reprezentanţi ai Gestapo-ului, tineri legionari, francezi disperaţi din cauza ocupării Parisului, aristocraţi români cu diverse vederi, o cântăreaţă ţigancă, salvată dintr-un lagăr de concentrare, care se dă drept spaniolă, şi mulţi alţii... Întâlnirea lor, sub privirea iscoditoare a contesei-reporter Rosie Waldeck (rol în care Tania Popa, actriţă născută în Republica Moldova şi actualmente vedetă a Naţionalului bucureştean, evoluează spectaculos în limbile germană şi engleză), este dramatică şi fascinantă şi dezvăluie numeroase tare ale unei societăţi în căutarea valorilor stabile. Povestea jurnalistei nu este, aşa cum afirma şi Alexander Hausvater, una obiectivă. Ea surprinde secvenţe, dialoguri, ipostaze din cadrul balurilor, meselor festive, şedinţelor de saună şi masaj din faimosul hotel. Realitatea este îmblânzită, dar are, totuşi, darul să nu omită dilemele care frământau Europa şi România în zorii unui ev care avea să marcheze tragic soarta lumii.

Dacă unii s-au întrebat, poate, de ce teatrul timişorean a ales o piesă ce se referă la un hotel din Bucureşti, emblemă pentru atmosfera sa cosmopolită interbelică, piesa oferă, credem, un răspuns implicit. Timişoara, cu teatrele şi etniile ce convieţuiesc aici, este un... Athénée Palace (e drept, ceva mai mare) al unei vieţi culturale româneşti ce caută să-şi întindă aripile dincolo de graniţele geografice, promovând doar valorile autentice. Aşa cum preconiza regizorul, piesa are ingredientele unei reţete având toate şansele să cucerească publicul de aproape oriunde. **(L.F.)**

TIMIŞOARA, 28-30 septembrie 2006

Întâlnirea Literară a Minorităţilor Etnice din România

Sub egida Departamentului pentru Relaţii Interetnice, scriitori din rândul minorităţilor sârbe, bulgare, evreieşti, maghiare, ucrainene, germane, cehe şi slovace şi-au dat întâlnire la Timişoara, în perioada 28-30 septembrie. Amfitrionii şi animatorii principali ai manifestării au fost reprezentanţii comunităţii sârbe, tânăra *Ivanca Gvozdenovici* fiind reprezentant teritorial D.R.I. Comunitatea evreiască a fost reprezentată, cu acest prilej, de preşedintele Comunităţii Evreilor din Timişoara, dr. *Paul Costin*, şi de scriitorul *Alexandru Singer*, care a salutat iniţiativa timişoreană atât din partea F.C.E.R., cât şi a Editurii Hasefer. Programul a inclus vizitarea celor trei licee cu specific etnic din localitate - „Bela Bartok", „Nicolaus Leunau" şi „Dositei Obradovici". Cu această ocazie, scriitorii au dialogat cu elevii despre ideea de studiu în limba maternă, despre valorile care îi animă azi şi despre soarta literaturii în modernitate. Excursia prin cele trei şcoli emblematice pentru diversitatea bănăţeană a fost urmată de o întâlnire cu prefectul Judeţului Timiş, *Ovidiu Drăgănescu*, la care a participat şi *Miodrag Jaksik*, adjunct al ministrului Diasporei de la Belgrad. Ideea centrală a discuţiei, care a revenit pe parcursul celor trei zile, a fost transformarea, în anii ce urmează, a acestei întâlniri scriitoriceşti într-un adevărat festival de literatură a minorităţilor. Organizatorii îşi doresc ca această manifestare să se integreze în programul anual de evenimente culturale ale oraşului de pe Bega, să aibă o cu totul altă amploare şi să aducă împreună, printr-un efort conjugat al autorităţilor, minorităţilor şi reprezentanţelor diplomatice, scriitori de primă mână din ţările-mamă. Ideea a fost îmbrăţişată de dl Alexandru Singer, care sublinia, în acelaşi context, nevoia existenţei unei librării a minorităţilor. Cea mai animată dezbatere din cadrul întâlnirii timişorene a fost masa rotundă cu tema „Locul şi rolul scriitorului în multiculturalitate".

Ondrej Stefanko, preşedintele Uniunii Democrate a cehilor şi slovacilor din România, afirma, încă din debutul manifestării: „Este absolut necesară strămutarea acestui tip de întâlniri în vestul ţării, cum se întâmpla pe vremea lui Laurenţiu Ulici, pentru că aici însuşi conceptul de multiculturalitate e înţeles în sensurile lui depline. Dacă nu ieşim în lume, lumea nu ne va băga în seamă. Trebuie să ne cunoaştem, în primul rând, între noi, apoi să afle şi restul lumii despre existenţa şi preocupările noastre". În continuare, *Alexandru Singer*, reprezentant al F.C.E.R. şi al Editurii Hasefer la această întâlnire, a ţinut o adevărată pledoarie în sensul conştientizării faptului că valorile creative ale minorităţilor, contribuţia lor literară sunt parte inseparabilă a literaturii române. Domnia-sa afirma că „apărarea identităţii culturale a minorităţilor este o parte importantă a dezvoltării societăţii şi civilizaţiei româneşti. Nimeni nu ar putea să afirme că Mihail Sebastian, spre exemplu, nu este parte a literaturii române. Suntem scriitori români pentru că ne exprimăm în limba română!". Alexandru Singer a evocat şi o serie de importante personalităţi evreieşti din cultura română, ca Benjamin Fundoianu, Felix Aderca, Norman Manea, Tia Peltz, Emil Dorian, Mihail Sebastian, Ion Călugăru etc., care au contribuit substanţial la dezvoltarea artei, literaturii şi civilizaţiei româneşti, în ansamblu. **(L.F.)**

BUCUREŞTI, 20-23 septembrie 2006

Al şaselea Congres al Societăţii Europene de Studiere a Religiilor

CELEBRARE CULTURALĂ

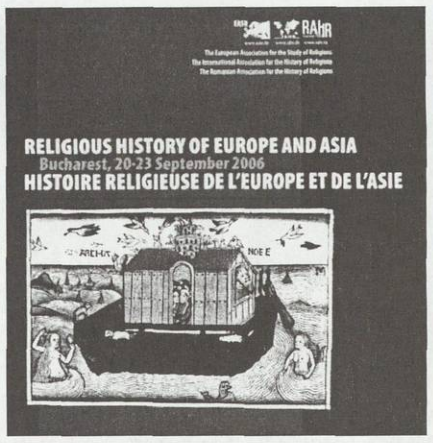

În prezenţa preşedintelui României, *Traian Băsescu*, care a salutat personal manifestarea, la Ateneul Român a avut loc deschiderea, în dimineaţa zilei de 20 septembrie a.c., a lucrărilor celui de-al şaselea Congres al Societăţii Europene de Studiere a Religiilor (EASR). În cuvântul său, preşedintele s-a referit la contribuţia unor savanţi români precum Mircea Eliade, I.P. Culianu la studierea istoriei religiilor. De asemenea, el a amintit de criza actuală, pe plan mondial, marcată de o escaladare a violenţei provocată de fanatismul religios. Au mai vorbit *Andrei Pleşu, H.R. Patapievici*, directorul Institutului Cultural Român, *Adrian Iorgulescu*, ministrul Culturii şi Cultelor, oaspeţi străini din partea Societăţii Europene de Studiere a Religiilor şi Asociaţiei Internaţionale a Istoriei Religiilor (IAHR).

În cuvântul său, *Andrei Oişteanu*, organizatorul principal al manifestării, preşedinte-fondator al Asociaţiei Române de Istoria Religiilor, s-a referit la primii cercetători în domeniu, începând cu Dimitrie Cantemir, Al. Odobescu, Moses Gaster, Vasile Pârvan, Teodor Pamfile, Dimitrie Gusti până la Mircea Eliade şi I.P. Culianu. Au urmat două comunicări de interes special: *Moshe Idel*, despre misticismul iudaic (în principal, Cabala); *Hans Kippenberg* (Bremen), despre „Drama recentelor violenţe religioase".

Sesiunea festivă s-a încheiat cu un concert susţinut de Orchestra Filarmonică „George Enescu" sub bagheta lui Cristian Mandeal. Vivaldi, Mozart, Albinoni au creat atmosfera necesară unor armonioase comunicări şi discuţii care au urmat în perioada 20-23 septembrie la Universitatea Bucureşti şi Palatul Cotroceni. *Giulia S. Gasparro*, preşedintele EASR, a susţinut tema: „Monoteismul, în istoria religiilor din zona mediteraneană"; *Hubert Dust* (Tokyo) - despre budism; *Andrei Oişteanu* - despre controverse publice în Evul Mediu, între evrei, creştini, musulmani; *Sorin Antohi* - despre poziţia Bisericii în România interbelică; *Andrew Louth* - despre atitudinea Bizanţului faţă de Islam; *Antoine Faivre* - despre curente ezoterice occidentale; *Jeanne Kellens* - despre Avesta ş.a.

Comunicările vor fi publicate într-un volum dedicat acestei manifestări. Dorinţa organizatorilor este de a se înfiinţa o Catedră de Istoria Religiilor şi a se reînfiinţa Institutul de Studii Orientale şi de Istoria Religiilor, aşa cum ar fi dorit şi Mircea Eliade. Cu ocazia Congresului au fost oferite, la preţuri modice (1-4 euro), publicaţiile „Archaeus", „Asiatica". În caietul-program au adresat saluturi personalităţi precum Kim Knott, secretar general al EASR, Tim Jensen, secretar general al IAHR.

În presa românească evenimentul a fost reflectat de publicaţiile „Observator cultural", „Suplimentul literar şi artistic al cotidianului Adevărul", „Revista 22", alte reviste şi ziare.

BORIS MARIAN

„Fără să cunoaştem istoria religiilor, nu vom înţelege lumea de azi"

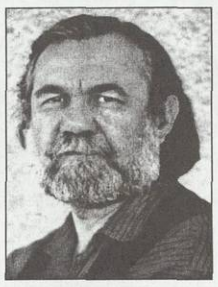

(Andrei Oişteanu în dialog cu Marius Vasileanu)

Organizator al manifestării, Andrei Oişteanu a menţionat, în dialogul cu diverşi jurnalişti, încercările făcute de-a lungul timpului de a reuni la Bucureşti specialişti în istoria religiilor, începând cu Al. Odobescu, în 1885, şi terminând cu Mircea Eliade. La 16 ani de la prăbuşirea comunismului, acest lucru a devenit posibil, Bucureşti devenind „Capitala mondială a istoriei religiilor" (din „Idei în dialog", sept. 2006).

Andrei Oişteanu (n. 1948, Bucureşti) s-a specializat în etnologie şi studiu al religiilor la Budapesta, a participat la diverse manifestări de înalt nivel ştiinţific în ţară şi în străinătate, este membru al unor societăţi europene şi internaţionale de profil, este profesor la Centrul de Studii Ebraice „Goldstein-Goren" din cadrul Universităţii Bucureşti, preşedinte al Asociaţiei Române de Istorie a Religiilor. A publicat volumele *Grădina de dincolo* (despre tradiţia mistico-populară românească), *Mythos & Logos*, *Imaginea evreului în cultura română*, *Ordine şi Haos*, fiind distins cu diverse premii.

Din comunicările susţinute

● **MOSHE IDEL** (Universitatea din Ierusalim) - *„De la manifestare la experienţă în misticismul iudaic"*: „Fiecare misticism reprezintă o intensificare a unor forme existente de religiozitate. Religiile sunt «variante» ale unui model. În fiecare religie există o diversitate mistică, cu componente sociologice. În cazul iudaismului, se porneşte de la Decalog, apoi *mitvot*-urile, ajungându-se la magic, filosofie, mistică. Cabaliştii s-au manifestat mai pregnant".

● **HANS KIPPENBERG** (Bremen) - *„Drama violenţei religioase astăzi"*: „Poate genera monoteismul intoleranţă? Evreii, musulmanii, protestanţii americani s-au implicat într-un conflict în Orientul Mijlociu. Există scenarii care încearcă să justifice violenţa. Studiind «metaforele religioase» din aceste scenarii, încercăm să revitalizăm punctele comune, să deschidem un nou capitol în istoria modernă a religiilor".

● **ANDREI OIŞTEANU** (Universitatea Bucureşti) - *„Evrei, creştini şi musulmani în controversă - dispute teologice publice în Europa medievală"*: „Preoţi, teologi, misionari se confruntau în Evul Mediu european, în faţa unui arbitru (uneori, însuşi suveranul). «Disputatio» devenise o formă uzuală în învăţământul universitar catolic. A înflorit literatura teologică polemică. În 1240, în urma unei dispute publice, Ludovic al IX-lea a dispus arderea a mii de exemplare din Talmud. În 1263, la Barcelona, a participat la disputa publică rabinul Nahmanide. În 1413-1414 a avut loc o dispută publică la Tortosa. Uneori participanţii creştini erau foşti rabini convertiţi. În Europa de Est, disputele erau duse în faţa unui suveran neutru, sub aspect religios (ex. în 740, în faţa Kaganului hazar; în 860, la Derbent, pe malul Mării Caspice, în prezenţa cărturarilor Chiril şi Metodiu; la Kiev, în 988, cu o urmare: creştinarea ruşilor etc.)".

● **SORIN ANTOHI** (Universitatea Budapesta) - *„A patra Romă: Intelectualii, Biserica şi Statul în România interbelică"*: „După Roma imperială, apoi Constantinopolul creştin, apoi otoman, în sec. XX, în interbelic s-a născut ideea celei de «a patra Rome». Creştinismul a fost prezentat ca o religie cosmică, în competiţie cu o ontologie etnică. De aici decurg diverse interpretări politico-religioase de extremă dreaptă".

Această imagine, deloc exagerată, s-a conturat la sesiunea ştiinţifică a Academiei Române, consacrată împlinirii a 150 de ani de la naşterea celui care, evreu fiind, a devenit unul dintre cei mai mari filologi şi folclorişti români. Într-o epocă în care antisemitismul în România şi legile antievreieşti - a căror victimă a devenit omul de ştiinţă, fiind expulzat din ţară - erau la ordinea zilei, Moses Gaster n-a pregetat să pună la dispoziţia ştiinţei româneşti excepţionala sa capacitate intelectuală, eforturile, cunoştinţele sale multilaterale şi pasiunea lui şi să facă cunoscute întregii lumi bogăţia şi valoarea culturii acestei ţări.

Gaster a fost un cercetător îndrăzneţ, a elaborat *teorii originale în lingvistica română şi în domeniul* folclorului, în mare parte recunoscute pe plan internaţional şi valabile şi astăzi. Fenomen demn de remarcat în acest context este interesul *manifestat de oameni de ştiinţă evrei* (a căror limbă maternă nici nu a fost româna), faţă de istoria limbii române, a lingvisticii, alături de Gaster situându-se Lazăr Şăineanu, Tiktin şi alţii.

Prelegerile din cadrul sesiunii ştiinţifice a Academiei au căutat să scoată în evidenţă aspecte, până acum nedezvăluite, privind preocupările

Monumentul GASTER

ştiinţifice ale marelui cărturar, ca, de pildă: „Moses Gaster - anglist" (acad. *Dan Grigorescu*), „Moses Gaster şi literatura: reevaluare din perspectivă modernă" (prof. *Mircea Anghelescu*). Deosebit de interesante au fost şi alte două comunicări. „Fondul Gaster de la Biblioteca Academiei Române", a prof. *Dan Horia Mazilu*, membru corespondent al Academiei, a prezentat detaliat bogăţia spirituală a acestui fond, compus din cărţile şi manuscrisele colecţionate timp de o viaţă, pe care Gaster, aflat în Marea Britanie (unde, aşa cum se ştie, a făcut o carieră universitară strălucită), a dorit să-l vadă la Academia Română, care a şi achiziţionat-o prin intermediul lui Nicolae Titulescu, unul dintre apropiaţii omului de ştiinţă. Cealaltă *comunicare*: „Studii iudaice în publicistica lui Gaster", de dr. *Măriuca Stanciu*, a prezentat un alt aspect al activităţii lui Gaster, mai puţin cunoscut românilor, cel de ebraist, de cercetător al literaturii populare iudaice, al vechiului folclor evreiesc, din antichitate până în Evul Mediu. Mai multe comunicări au avut ca temă, sau au relevat în subsidiar, relaţia lui Gaster cu Academia, sugerând că obţinerea atât de târziu (abia în 1929) a titlului de membru de onoare al Academiei Române s-a datorat originii sale evreieşti.

Organizând această sesiune ştiinţifică omagială, Academia Română a dorit să scoată în relief faptul că Moses Gaster, acest mare om de ştiinţă, este „un membru cu drepturi depline" al istoriei culturii române. Împreună cu alţi intelectuali plecaţi în străinătate, Moses Gaster nu a rupt niciodată legătura cu ţara şi a continuat să reprezinte şi să promoveze spiritualitatea română acolo unde s-a aflat

EVA GALAMBOS

De la 1 ianuarie 2007 – România intră şi „scriptic" în Europa

Urmare din pag. 1 România fiind considerată de multe ţări occidentale un model în această privinţă şi una dintre puţinele ţări europene în care minorităţile au reprezentanţi în Parlament. Libertatea cultelor este, de asemenea, garantată prin lege şi este în curs de realizare retrocedarea bunurilor comunitare şi ale cultelor.

Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, precum şi Forumul B'nai B'rith şi-au adus contribuţia la reuşita acestui demers. Ele au solicitat şi au şi primit sprijinul unor importante organizaţii evreieşti europene şi internaţionale (Congresul Evreiesc European, B'nai B'rith Europa, Comitetul Evreiesc American) pentru aderarea la U.E. a ţării noastre. De altfel, importanţi lideri ai acestor organizaţii şi-au manifestat satisfacţia pentru acceptarea României, recunoscând progresele făcute de ţara noastră în diferite domenii. Astfel, preşedintele Congresului Evreiesc European, *Pierre Besnainou*, referindu-se la România şi Bulgaria, a declarat: „Am asistat la îmbunătăţiri pozitive în ambele ţări în combaterea antisemitismului şi în programele educative privind Holocaustul". La rândul său, *Andrew Baker*, directorul pentru probleme internaţionale din cadrul Comitetului Evreiesc American, a arătat că este impresionat de progresele înregistrate de cele două ţări în domeniile retrocedării bunurilor, al combaterii antisemitismului şi în predarea istoriei Holocaustului. „Ambele ţări au relaţii strânse cu Israelul şi l-au sprijinit în O.N.U., fiind şi membre ale Consiliului de Securitate. Cred că orientarea în această direcţie va continua, deoarece am convingerea că liderii politici sunt conştienţi de faptul că atât Comitetul Evreiesc American, cât şi alte grupuri evreieşti din S.U.A. şi-au manifestat sprijinul pentru aderarea celor două ţări la N.A.T.O. şi U.E.", a declarat el agenţiei americane „Jewish Telegraphic Agency".

Urmare din pag. 1 De asemenea, ne exprimăm îndoiala că, potrivit afirmaţiilor redactorului, Comisia pentru Drepturile Omului, Culte şi Probleme ale Minorităţilor Naţionale l-ar fi desemnat pe Nati Meir să se ocupe de problema respectivă. Nu înţelegem de ce nu a fost consultat deputatul etniei noastre în Parlament. Soluţia dată de Nati Meir ar reprezenta naţionalizarea cimitirelor evreieşti, o premieră absolută în viaţa politică românească, neîntâlnită nici măcar în timpul dictaturilor care au precedat actualul regim.

În ceea ce priveşte afirmaţia că F.C.E.R. „ar vinde cimitirele", vrem să precizăm din nou că niciodată nu

O INCRIMINARE NEDREAPTĂ

s-a vândut nici un cimitir, ci numai anumite terenuri adiacente, pe care nu au fost niciodată morminte. Desigur, există o problemă reală şi anume faptul că, având un număr atât de mare de cimitire (802, din care peste 650 sunt în localităţi fără nici un evreu), cu toate eforturile financiare pe care le facem, cu toate obligaţiile pe care ni le-am asumat şi cu tot sprijinul primit de la unii evrei din străinătate, nu putem acoperi toate cheltuielile. Căutăm în continuare soluţii viabile, în care îşi găsesc locul şi subvenţiile acordate din bugetul statului.

Referitor la titlul articolului, „S.U.A., oripilate de aceasta cimitirelor evreieşti", este o afirmaţie atât de absurdă, încât, dacă nu ne-ar indigna, ne-ar smulge un surâs.

În final, ne exprimăm încă o dată protestul nostru ferm faţă de abordarea în această manieră a problemelor ce-i privesc pe evreii din România.

COMITETUL DIRECTOR AL F.C.E.R

27 septembrie 2006

Mesajul de Roş Haşana al E.S. RODICA RADIAN GORDON, ambasadorul Statului Israel în România

Israelul luptă pentru apărarea democraţiei

Cu prilejul sărbătorilor de Roş Haşana, ambasadorul Statului *Israel în România a vorbit despre dificultăţile cu care se confruntă* statul evreu. „În ultimele luni, am fost angrenaţi în lupta împotriva Hezbollah, organizaţie care de ani de zile ameninţă populaţia din nordul Israelului, atacând civilii paşnici şi periclitându-le siguranţa. Şi toate acestea, fără motiv sau justificare, având în vedere că Israelul a îndeplinit toate rezoluţiile O.N.U. şi s-a retras de pe întreg teritoriul libanez [...]. Nu conflictul israeliano-palestinian este cauza terorismului islamic din lume. Islamul radical are drept scop dominaţia lumii musulmane şi a celei occidentale. Statul Israel luptă, totodată, pentru apărarea democraţiei, în numele valorilor umane şi pentru valorile democratice" - a arătat domnia-sa, mulţumind comunităţilor evreieşti din întreaga lume „pentru suportul şi solidaritatea manifestate faţă de Statul Israel în aceste momente. Vizitele delegaţiilor acestor comunităţi ne-au dat curaj şi au întărit relaţiile noastre reciproce [...]. Trebuie să continuăm împreună lupta împotriva antisemitismului care îşi arată din nou faţa hidoasă în multe locuri din lume. Iar antisemitismul ameninţă atât evreii, cât şi valorile morale şi umaniste [...]. În prag de An Nou [...], avem obligaţia să acţionăm în spiritul valorilor sacre evreieşti, al păstrării tradiţiilor şi a unităţii poporului nostru".

Urări de bine din partea ministrului integrării, ANCA BOAGIU

Cu prilejul sărbătorii de Roş Haşana, ministrul integrării, *Anca Boagiu*, a transmis membrilor Comunităţii evreilor din România „sincere urări de sănătate, bucurii şi împliniri alături de cei dragi de aproape sau de departe. Este un câştig al vieţii democratice pe care România îl *celebrează acum din plin, acela de a omagia diversitatea şi de a descoperi* frumuseţea şi avantajele solidarităţii umane. Şi cu acest prilej, aş vrea să reafirm convingerea mea că este misiunea oricărui om politic şi responsabil şi, deci, a mea, de a contribui la combaterea oricăror acte de violare a drepturilor omului, de intoleranţă, de xenofobie...".

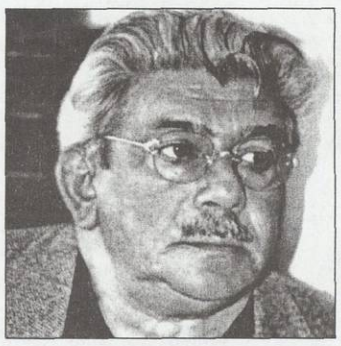

SHAUL CARMEL

Cerul de sub pământ

Cerul de sub pământ e gol.
Sub el, păsările dorm
Dezbrăcate de aripi,
Fără vise de plutire
Spre nicăieriul țărilor mai calde.
Dumnezeul lor
A adormit o dată cu ele.
Doar soarele
De pe cerul celălalt
Răzbate
Printre grăunțele de lut,
Să însămânțeze,
Din nou,
Viața
Dacă somnul veșniciei
E Moarte.

Acolo

Acolo mă voi odihni.
Voi avea, în sfârșit, liniște.
Liniștea care mi-a lipsit.
Aici, în zbuciumul zilelor,
Al timpului împărțit
De Lumina și Întunericul
Facerii – Marea Creație.
Liniștea care mi-a lipsit
În societatea cea bună
Util și frumos obositoare.
În mijlocul ei, n-ai nevoie
Nici de „Om", nici de „Vită".
Nici de Sâmbăta lor.
Dumnezeu e lăsat în pace
Din delicatețe bine studiată.
Diavolul, curtenitor cum este,
E primit ca oaspete de preț
În mijlocul ei, în ea.
Mai ales după descoperirile lui
În domeniul morții private,
Prea costisitoare, ca durere,
Al bolilor banale, demodate,
Al liniștii plicticoase, depresive,
În locul răgetului de junglă
Adus în casă și stradă,
Drept blazon de hârtie,
Sforăitoare noblețe.

Acolo,
Voi avea, în sfârșit, odihnă,
Departe de societatea cea bună
A timpului împărțit.

Sufletul

Șapte porți ai, suflete!
Cât cele din Ierusalim.
Trec prin ele călcându-le pragul
Zilele, anii, vârstele,
Ducând pe umerii lor
Bucuriile și durerile vieții
Trupului meu muritor.

Vei dăinui, suflete!
Cât Ierusalimul.
Dacă nu în poetul ce sunt
Ca în cel al lui David,
În oricare altul
Care știe să râdă
Și să plângă, căutând,
Căutând
Pentru cei care-i trec pragul
Veșnicindu-l.

Plecarea

Plecarea în sine, nu doare.
Doare despărțirea de tine,
De anii trăiți împreună,
De dragostea trist câștigată.

Vântă din setea imensă
De-a rămâne când tovarășu-ți pleacă,
Lăsându-te singură, singură,
Cauți din nou fericirea,
Fericirea ca răzbunare și dor.

Dar printre cei sortiți ca să plece,
Mă număr și eu, din păcate.
Nu te teme deloc pentru mine,
Plecarea în sine, nu doare.

(Din volumul *Cerul de sub pământ*, Editura Cronica, lansat la Salonul Internațional de Carte Românească, ediția a XV-a, Iași, 4-6 octombrie a.c.)

TELEOBIECTIV

25 de minute cu NORMAN MANEA

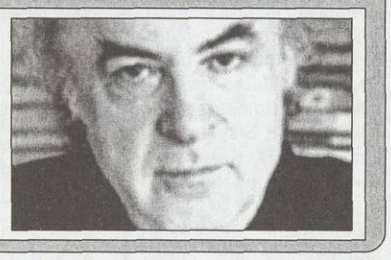

...Și iată-l, în sfârșit, după douăzeci de ani de absență, pe Norman Manea. Îl revedeam pe sticla televizorului, într-un târziu ceas de noapte al acestei fierbinți veri 2006, când rotunjea - aflat fiind la New York - 70 de ani de viață și 20 de exil. Jurnalista de la Tv.R.1 îi lua interviul pe un pod foarte înalt, suspendat între cer și pământ, în vecinătatea unei păduri de zgârie-nori cenușii, la poalele cărora nu creșteau - regreta nostalgic scriitorul - fragii din Bucovina natală: specia dispăruse în Lumea nouă, amintirile sale torturante - nu. „Nu revin în România pentru că țara nu-mi este încă indiferentă", a răspuns el reporteriței. „Și pentru că am luat oricum patria cu mine". Patria, adică limba română, cea în care locuiește permanent, chiar dacă trăiește într-un mic apartament din acel bloc new-yorkez cu 42 de etaje din capul podului. Limba în care își scrie operele și de care îi sunt lipite angoasele, neliniștile obsedante, spaima continuă în fața neprevăzutului și a naționalismelor, fie ele verzi sau roșii. Stări care i-au fertilizat talentul și exilul și au făcut să-i circule volumele în 15 limbi ale pământului.

Norman Manea: prozatorul român poate cel mai tradus în lume la ora actuală, având toate lucrările publicate și în edituri românești de prestigiu - și înainte, și după plecarea sa în Occident. Scriitorul cu triplă identitate, român-evreu-american (avantaj? dezavantaj?) propus pentru Premiul Nobel, după ce a fost răsplătit cu importante alte premii naționale și internaționale pentru romanele și volumele sale de eseuri. Să mă opresc aici și să spun că, totuși, la noi este poate prea puțin citit iar cauza să fie singularitatea, încrâncenarea și intelectualismul prețios al operei sale? „Nu sunt scriitor de best-seller-uri", recunoaște singur. Așa e. Cărțile sale văd idei și mai puțin oameni. Nu *story*-ul îl interesează ci chinuitoarele sale trăiri interioare. Stil eseist, rece și adesea sarcastic, ocolind sentimentalismul. Oricum, greu de urmărit, poate, pentru cititorul obișnuit, Manea permițându-și luxul de a scrie pentru o pătură subțire și rafinată și de a se lipsi de mulțimea nediferențiată a „fanilor". Iar tematica preferată a operei sale - cea a evreului obligat de istorie să-și reia mereu de la capăt exilul și să practice pedagogia supraviețuirii, tematica nevrozei „alogenului pribeag", a dezrădăcinării și a repetatei, încăpățânatei sale înrădăcinări, nu este una din cele mai confortabile. Deranjează siesta și politica. Răscolește și aduce mereu la suprafață fixațiile antisemite din mentalul popular. De aici sau de aiurea.

Înainte de a reveni în țară - fie și doar printr-o simplă emisiune televizată - scriitorul și-a trimis „C.V."-ul exilului pe cele aproape 400 de pagini ale romanului „Întoarcerea huliganului", publicat de Editura „Polirom", concomitent cu o editură americană și recent tradusă în franceză, la Editura „Seuil". Carte sinceră și dură, cu adevăruri brutale, carte necruțătoare - față de sine, de ai săi, dar, mai ales, față de contextul dictaturii ceaușiste. Răspunsurile date la televizor sunt mai senin-amabile, mai puțin încrâncenate. Să deslușim și un puseu de aroganță în spusele sale, atunci când își permite o comparație flatantă cu Eugen Ionescu, un alt mare exilat (cu ceva „șopârle" iudaice în biografie)? *„Dacă aș fi rămas în România, aș fi fost un scriitor mai bun; așa, sunt mai important"*, spusese comediograful absurdului. Și totuși, nu trufia este lecția pe care exilul i-a dat-o lui Manea, chiar dacă acesta a fost fertil și i-a prilejuit încununarea cu succese de răsunet. „Am învățat ce înseamnă modestia: «dincolo» afli că ești un fir de praf, un nimeni, și înțelegi că alții au suferit mai mult ca tine" (citat din memorie). De aici acea stare de neîncredere profundă, de prudență față de neprevăzutul care-ți spune mereu că în fiecare minut ți se poate întâmpla orice. Dar care nu justifică lamentările: „Mario Vargas Llosa spunea că ceea ce i-a plăcut în cartea mea este tocmai lipsa milei de sine, lipsa văicărelii". Cum se vede, din „marele timid" răbufnesc totuși, din când în când, puseurile de trufie ale evreului bucovinean: câți scriitori români se pot lăuda cu elogiile lui Llosa?

Dar oare numai rănile trecutului și continua spaimă în fața imprevizibilului prezent să fi fost materia primă a operei, cheia, dacă nu chiar prețul succesului? Norman Manea o recunoaște: trauma exilului, experiența aceasta crudă a fost privilegiul scrisului său literar. Căci „metronomul" vieții acestui atât de special scriitor a bătut cu o ritmicitate fatală ceasurile exilurilor sale: la cinci ani, primul exil - deportarea în Transnistria, împreună cu familia sa, din Burdujenii Sucevei. La 50 de ani, exilul spre „lumea de dincolo", „lumea de apoi", cum numește „neîntorsul huligan" acel Occident spre care se îndrepta în 1986. Cum l-au marcat pe *omul* Norman Manea exilurile sale? Asta ne puteau arăta cele 25 de minute ale interviului televizat, dincolo de teancurile de cărți publicate în limbile de circulație internațională și de premiile primite? (despre care, pagina realizată într-un număr trecut al revistei noastre de către distinsul coleg B. Marian ne furniza o informație densă).

Îl văzusem ultima oară, cu puțin înainte de plecare, la o masă de *Seder* din Popa Soare, alături de „solara Cella", soția care i-a oferit echilibrul atât de necesar creatorului. La 50 de ani, era un bărbat încă tânăr, subțire, cu un chip fin, plin de distincție, pe care se puteau citi, îngemănate, sfiala, dar și ceva din rezerva sa ușor distantă. Acum, la 70, părea că trăise de două ori cele două decenii trecute, silueta se micise, vocea slăbise, doar câteva șuvițe albe mai fluturau la tâmple și în jurul cefei, suferințele cardiace își arătau cu cruzime efectele. Și totuși, vigoarea sa intelectuală învingea toate aceste semne ale unei naturi și existențe încrâncenate. Se plimba cu soția și reporterul - în cimitirul interconfesional al colegiului Bard, unde își predă cursurile de literatură. „Aici e un fel de Bucovină a statului New York, aici îmi voi găsi probabil liniștea" (citat din memorie). Dar cine spune că scriitorul ar fi dornic sau capabil de liniște? În sertarele sale - îi mărturisea el telereporterului - își așteaptă finisarea câteva noi manuscrise. Le așteaptă, desigur, și editurile lumii. „Exilul" final va trebui să mai aștepte mult!

SANDA FAUR

DIN PRESA CULTURALĂ

SEPTEMBRIE 2006

● **„IDEI ÎN DIALOG"**, nr. 9/2006, publică extrase și informații referitoare la un eveniment major: al șaselea Congres al Asociației Europene de Studiere a Religiilor (EASR). După Cambridge (2001), Paris (2002), Bergen (2003), Santander (2004), Turku (2005), este rândul Bucureștiului să fie capitala mondială a religiilor, prin strădania Asociației Române de Istorie a Religiilor (președinte Andrei Oișteanu, distins recent cu „Steaua României", secretar Eugen Ciurtin), a unor instituții ale statului, foruri științifice. Printre cei 250 de invitați - numeroase personalități, precum Moshe Idel, Mihai Răzvan Ungureanu, Andrei Pleșu, Andrei Pippidi, Zoe Petre, H.R. Patapievici, Șerban Papacostea, Andrei Marga, Andrei Cornea, Sorin Antohi ș.a. ARIR are la activ două publicații în limba engleză, un Centru de Istorie a Religiilor și preconizează înființarea unui proiect al lui Eliade: înființarea Institutului de Studii Orientale și de Istorie a Religiilor. Printre comunicări se remarcă: „A patra Romă", de Sorin Antohi, „Religia mistică antică", de Giovanni Casadio, „Mircea Eliade și posteritatea operei științifice", de Maya Burger ș.a., „Creștinism, iudaism, islam în Evul Mediu", de Bogdan Tătaru-Cazaban; despre dispute teologice în Evul Mediu discută Andrei Oișteanu, despre violență religioasă etc. În același număr al revistei: Mircea Mihăieș se referă la „Kaddish" al lui Leon Wieseltier, Mihai Chioveanu - „Legionarismul ca religie politică" (discutabil!), Gabriel Liiceanu - „Noica și Securitatea" (inclusiv trecutul legionar al filosofului).

● **„ROMÂNIA LITERARĂ"**, nr. 35/1 sept. 2006, prezintă cartea lui V. Tismăneanu, *Democrație și memorie* (Ed. Curtea Veche). Ni se oferă un fragment din romanul în curs de apariție, *Wakefield* (Ed. Polirom) de Andrei Codrescu, după „Casanova în Boemia" (2005), „Scrisori din New Orleans" (2006), „Mesia" (2006). Al. Săndulescu recenzează *Trădarea intelectualilor* de Ana Selejan, o reeditare, ca și partea a doua a volumului *Reeducare și prigoană*. Aflăm, astfel, că „Dreptatea", publicația PNȚ, prin pana unui „oarecare" Oscar Lemnaru demasca legionarismul unor Eliade, Cioran, Ion Barbu. Inexactă este afirmația că Liviu Rebreanu ar fi aprobat funcționarea Teatrului Evreiesc la București, cel care a făcut „acest gest" a fost Radu Gyr, membru al Legiunii. Ion Călugăru este amintit ca „minimalizator" al lui Rebreanu, „în comparație cu Șolohov". „Distructiv" se manifestă „Ion Vitner, Nicolae Moraru, Sorin Toma, Ov.S. Crohmălniceanu, Paul Georgescu, Mihail Novicov", dar mai sunt amintiți, pentru obediență, Mihail Sadoveanu, G. Călinescu, N. Carandino, Zaharia Stancu (acesta chiar activ propagandist). Din nou sunt pomeniți Ion Vitner, Paul Cornea, Ov.S. Crohmălniceanu „manipulând lozinci", ca și Grigore Preoteasa, Traian Șelmaru, I. Popper. Mai apar Petru Dumitriu, Mihnea Gheorghiu, M.R. Paraschivescu. Marele „îndrumător" era considerat Nicolae Moraru, ca și Traian Șelmaru, unul „din marii politruci". Ov.S. Crohmălniceanu este etichetat ca „dogmatic", „rizibil", care ulterior „și-a schimbat viziunea cu 180°". În plutonul „proletcultist" sunt numiți: Al.I. Ștefănescu, Mihail Petroveanu, Radu Lupan, Mihail Cosma, „în mai mică măsură Paul Cornea". Un spațiu extins i se „acordă" lui Sorin Toma cu „Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei" (pamflet antiarghezian) care ar marca „instaurarea criticii marxiste" (inexact, mai corect „jdanoviste"). Multe din realitățile puse în lumină de Ana Selejan sunt comentate cu „entuziasm" de Al. Săndulescu, care repetă unele nume de circa zece ori.

● În revista **„CULTURA"**, citim un interviu al Laviniei Betea cu socio-psihologul de faimă Serge Moscovici, originar din România: „Numărul bâncilor îl depășește pe cel al librăriilor și al muzeelor". Este recenzată o carte din seria „Cahiers Benjamin Fondane" (Franța), scrisă de Olivier Salazar-Ferrer, tradusă la Ed. Junimea. Andrei Terian prezintă o carte recentă a lui Paul Cornea *Interpretare și raționalitate* (Ed. Collegium), iar Eugen Simion se referă la C. Noica și opinia filosofului despre Eugen Ionescu.

● **„DILEMA VECHE"**, nr. 136, tratează tema „Ce vă place, ce nu vă place... la România". Printre semnături: Octavian Paler, Ion Vianu, Vl. Tismăneanu. Mai citim despre Borges, Leonard Cohen ș.a. În numărul următor, un analist politic din California, Conn Hallinan, propune „modelul irlandez" pentru conflictul din Orientul Mijlociu. Israelul ar fi „invitat" să joace rolul pe care Anglia îl are în vechiul conflict cu Sinn Fein și IRA. Nu comentăm, dar ce spune Hezbollah-ul? Despre „Dada la New York" scrie Cosana Nicolae.

● A apărut **„DILEMATECA"**, nr. 4/2006 - revistă despre cărți noi, recomandabilă tuturor amatorilor.

● În **„CONTEMPORANUL - IDEEA EUROPEANĂ"**, nr. 9/2006, Nicolae Breban semnează memorii politice, Henri Zalis - o cronică la Emil Ivănescu „Artistul și moartea" (I.C.R.), Marian Victor Buciu scrie despre M. Blecher. Aura Christi protestează față de cultul făcut lui C.T. Popescu, care cerea la un moment dat „arderea" unor poezii ale lui Nichita Stănescu.

● Revista **„LUMEA"**, nr. 9/2006, se remarcă prin titlul de pe copertă: „*Lobby*-ul israelian conduce America". „Felcitâm" redacția pentru plăcerea făcută unor cercuri antiamericane, pe lângă falsitatea afirmației, preluată din altă publicație. Despre „*Protocoalele înțelepților Sionului - best-seller* și armă politică" scrie Dragoș Moldoveanu, iar D. Paraschiv - despre „Absurditatea antisemitis-mului". În schimb, revista preia dintr-o publicație canadiană articolul unui „doctor în literatura engleză", Henry Makow, care, fără a clipi, afirmă că „elita financiară ocultă a ucis aproape 3.000 de americani", prăbușirea clădirilor de la WTC, la 11 septembrie 2001 fiind „controlată". Autorul este, se pare, un bun prieten al unor cercuri din Irak, Iran, Siria, iar „Lumea" preia, fără comentarii, aceste elucubrații. Titlul articolului: „Tu și Adolf Eichmann". Corneliu Vlad știe că „Bin Laden nu are treabă cu 11 septembrie", iar Radu Negrescu-Șuțu scrie despre dificultatea dialogului dintre religii.

BORIS MARIAN

IUDAICA

Păstori spirituali în istoria evreilor din țările române (sec. XVI-XIX)

În secolul al XVI-lea, unul dintre fruntaşii evreimii sefarde din Imperiul Otoman, don Josef Nasi, a susținut venirea la tronul Moldovei a lui Alexandru Lăpuşneanu şi apoi a intervenit în favoarea fiului acestuia, Bogdan. Puțin numeroşi în nordul Dunării, evreii cunoşteau faima acestui învățat. În Bucureşti s-au găsit pietre tombale evreieşti din sec. XVII ceea ce înseamnă că existau slujitori de cult, implicit, şi păstori spirituali. În anii domniei lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714), secretar şi preceptor al fiilor domnului era un evreu din Florența, Anton del Chiaro. În scrierile sale a deplâns starea materială a unor conaționali şi, desigur, nivelul lor cultural. Despre comunitățile din Moldova, unde populația evreiască a fost mai numeroasă, se ştiu mai multe. La Dorohoi există pietre tombale din sec. XVII, iar comunitatea a fost condusă de rabini. Se ştie că în anul 1824 a fost înmormântat Matatiahu Calman, fiul rabinului din Ştefăneşti. În jurul lui 1850, a fost rabin la Dorohoi Moişe Zvi (mort în 1886), apoi Haim Taubes (până în 1909), Berl Drimer (până în 1940), Refuel Gluckman. În sec. XVIII-XIX, hasidismul şi-a pus amprenta pe viața spirituală a tuturor comunităților din nordul Moldovei. Se mai cunosc nume de rabini dorohoieni, din surse indirecte: Şemaia, Menahem Mendel, Şlomo, Aşer Zelik, Israel, Iehoşua, Baruh, Iaakiv, Iehuda Leib (sec. XVIII).

În prima jumătate a sec. XIX în târgurile moldoveneşti Burdujeni, Lespezi, Frumuşica (Botoşani) funcționau hahami ori rabini ca păstori ai obştii. La Ştefăneşti au fost rabinii Todris, Nahum Friedman, țadic hasid, mult respectat de enoriaşi (a fost înmormântat la Iaşi, în Tătăraşi), urmându-i Rabi Avram Matatiahu Friedman, care a funcționat şapte decenii (a murit în 1933, la vârsta de 96 de ani, iar în 1968 rămăşițele i-au fost reînhumate în Israel). Oraşul Roman are legendele lui. Astfel, în vremea lui Bogdan Chiorul, fiul lui Ştefan cel Mare, a fost adusă la Roman o Tora care a fost cunoscută ca o comoară a Sinagogii din lemn, fiind mistuită de flăcări în incendiul din 1830. Se presupune că din sec. XVI erau acolo slujitori ai cultului mozaic. În sec. XIX, la 1825, Seveh Lipscanu ridică o sinagogă în Roman. Înaintea acestui an a fost rabin în oraş Iancu Beres. Au urmat o serie de sinagogi - construite de-a lungul secolului. Între personalitățile rabinice din cele trei zone româneşti, se remarcă Nathan Hannover, în Moldova (sec. XVII), Malbim (sec. XIX), în Muntenia şi Moldova reunite, şi Aron Chorin în Transilvania. În relațiile domnitorilor cu evreii, în prima jumătate a sec. XIX exista funcția de hahambaşa, termen turco-ebraic însemnând „cap religios". Prin modernizarea vieții sociale şi politice, apariția presei evreieşti de limbă română, a avut loc o renaştere spirituală, a apărut sionismul, comunitățile evreieşti s-au apropiat între ele. Marile personalități au apărut în sec. XX.

BORIS MARIAN

Revenind la AHAD HAAM – marele învățat al iudaismului modern

O coincidență, să spunem „stelară", face ca în luna august să se fi împlinit 150 de ani de la naşterea a doi învățați de înaltă ținută: Moses Gaster (25 august 1856) şi Ahad Haam (Uşer Ghinsberg, născut la 18 august 1856). Există ceva comun între ei: setea şi dăruirea pentru cultură.

Despre Ahad Haam („Unul din popor") am scris în RE nr. 254-255, menționând că el a fost inițiatorul „sionismului cultural". Vom reveni cu câteva completări esențiale. În primul rând, a fost un „protosionist", lider al organizației „Hovevei Sion" („Iubitorii Sionului"). A fost, totodată, inițiator al societății secrete Bnei Moşe, ferindu-se de agenții şi prigoana Ohranei țariste. Astfel, au fost înființate biblioteci, şcoli pentru studiul limbii ebraice, necunoscută de evreii ruşi (cu excepția rabinilor). A redactat o revistă lunară, „Ha-Şiloa", de prestigiu pentru evreii din întreaga lume. Cu prilejul inaugurării lucrărilor de construcție a Universității din Ierusalim, în 1918, realizare datorată şi sionismului cultural promovat de Ahad Haam, el i-a scris lui Weizman: „Nu ştim ce ne rezervă viitorul... Este imperios necesar să punem temeliile spirituale ale căminului nostru național, care nu se poate concepe fără Universitatea Ebraică... Să ne lepădăm, astfel, de robia mintală şi morală la care am fost supuşi în Diaspora". În revista „Hasmonaea", din interbelic, destinată tineretului evreu din România, au apărut numeroase articole de Ahad Haam. El s-a ocupat de problema „imitației", „asimilării", „integrării", pe care mult mai târziu a reluat-o şi Henri Wald. Ahad Haam vedea în „imitație" prima etapă a formării unei culturi. Astfel se explică modul cum s-a structurat societatea în mediul antichității iudaice: patriarhii, apoi profeții au devenit simboluri „imitabile". Am putea adăuga faptul că şi aceste „simboluri" nu erau singulare, ele pornind de la exemple paralele cu alte culturi. „Asimilarea" este şi ea o condiție a evoluției culturale, evreii ştiind să asimileze ceea ce era semnificativ în cultura popoarelor cu care se aflau în contact, fără a renunța la monoteism. Sosit în Palestina, ca vizitator, apoi stabilit definitiv, Ahad Haam a urmărit aceleaşi țeluri enunțate anterior: crearea unei elite de intelectuali, dar şi a unei categorii de agricultori, bine pregătiți în domeniul cerealelor, plantelor specifice zonei, şi a unor specialişti în prelucrarea lor. În 1895, este creată o colonie, *Kastinia*, pentru a fi model de viitor. La îndemnul său, comitetul evreiesc din Odessa a investit 300.000 de franci aur în această inițiativă rodnică.

În încheiere, vom aminti de cuvintele scrise de Ahad Haam despre Moşe Rabeinu: „Astfel rămase Profetul în pustiu, îşi înmormântă generația bătrână şi educă o generație nouă". La fel s-a întâmplat cu Ahad Haam: a murit la 2 ianuarie 1927, cu două decenii înainte de a-şi vedea patria ca Stat suveran. A lăsat moştenire „o Cartă" politică şi culturală, o filosofie, o literatură, pietre „de temelie spirituală" pentru căminul național.

A reveni la Ahad Haam înseamnă a aduce un omagiu unuia dintre cei mai mari învățați ai iudaismului modern, un deschizător de drum, precum vechii profeți.

B. MEHR

HERMANN COHEN – un strălucit iudaist german

Prea puțin se vorbeşte astăzi despre şcoala filosofică de la Marburg, despre fondatorul ei, Hermann Cohen, ca şi despre Ernst Cassirer ş.a. Neokantianismul nu mai este nici el „la modă". Hermann Cohen este autorul, printre altele, al unei lucrări de referință: *Religia rațiunii extrasă din izvoarele iudaismului* (1918). Printre studenții acestuia s-a numărat, o perioadă, poetul rus Boris Pasternak. Când a murit, în anul încheierii primului război mondial, Cohen nici nu bănuia divergența dintre viziunile sale mesianice (armonia iudeo-germanică pe un fundament antic, grecesc) şi realitatea politică. Soția sa, Martha Cohen, avea să piară în 1942, în lagărul nazist de la Theresienstadt (Cehia). Prestigiul lui Hermann Cohen, în timpul vieții, a fost enorm. Era considerat de filosofi, colegi, studenți - un profet. „Patosul moral al profeților trăia în el cu intensitate", scria Julius Guttmann, iar printre admiratorii săi au fost Leo Strauss, Franz Rosenzweig. Alături de Max Weber, a susținut neutralitatea ştiinței" în fața oricăror considerente (politice, în primul rând, apoi teologice etc.). Este vorba de libertatea omului de ştiință de a-şi stabili metodele şi obiectul de studiu. În 1919, se înființează, la Berlin, „Academia de Ştiință a Iudaismului", fapt inedit în evoluția acestuia. Este încercarea filosofilor de a reinterpreta trecutul şi a scoate din scleroză vechile dogme, vechile interpretări. Rolul Academiei a fost continuat de Universitatea Ebraică din Ierusalim, începând cu 1925 Cohen căuta izvoarele iudaismului în țara străinilor, respingând panteismul adus de modernitate, început cu Spinoza. Urmaşii săi au fost Rosenzweig şi Gershom Scholem.

Născut în 1845, la Coswig, lângă Anhalt, în familia unui hazan (slujitor religios), el a primit numele ebraic Ezechiel. A urmat Seminarul Rabinic de la Breslau (printre profesori: istoricul H. Graetz, erudiții Zacharias Fränkel, *Jakob Bernays ş.a.*). Obține doctoratul în filosofie la Halle, iar din 1876 predă filosofia la Marburg, fiind primul evreu acceptat în această calitate. Preocupările sale s-au concretizat în studii publicate: *Kant, Logica, Estetica*. În 1912 este chemat la Berlin, fiind recunoscut drept cel mai prestigios filosof german în viață. În 1880 îl combătuse pe Heinrich von Treitschke, care declarase că „evreii sunt nenorocirea noastră", dar peste câțiva ani a fost invitat de Tribunalul din Marburg spre a explica pasaje din Talmud aflate în discuție pentru un proces de calomnie, obişnuit la vremea aceea.

Hermann Cohen avea în față doi maeştri: Maimonide şi Kant. Iar societatea germană îi propunea două soluții: fie renunțarea la *patriotismul german* (după atâtea atacuri antisemite pornind de la Luther, apoi Fichte, apoi Treitschke), fie asimilarea propusă de istoricul liberal Th. Mommsen. Cohen se apropie de un asimilism „moderat", ceea ce i-a atras criticile lui Dubnov, Buber şi, ulterior, Scholem. În alt timp, în altă țară, Emmanuel Lévinas se va regăsi în fața aceleiaşi dileme. Dar nici unul, nici celălalt nu a renunțat la *iudaism. Ei au fost şi mari filosofi şi autentici evrei, în ciuda oricăror* prejudecăți ale contemporanilor. (B.M.M.)

DIVREI TORA

REFLECȚII BIBLICE de ing. BARUCH TERCATIN

• Sâmbătă, 21 octombrie 2006 (29 Tişrei 5767), este *Şabat Bereşit* şi citim prima pericopă a Pentateuhului - **BEREŞIT** (Geneza sau Facerea). Primul verset al Torei - în care ni se relatează despre crearea cerului şi a pământului - are, în limba ebraică, şapte cuvinte. Cifra şapte este legată de numărul zilelor săptămânii şi de Şabat, având şi alte semnificații: al şaptelea an îl numim *Şmita* (odihna pământului după 49 de ani, adică şapte ori şapte); avem anul de *Yovel* (jubileu), când totul se reîntoarce la primul stăpân; şapte planete; şapte oameni importanți (Samuel 2; 21, 6); şapte altare; şapte oameni buni (*Talmud Meghila*), şapte fii (*Cartea Rut*); şapte feluri de recoltă ş.a.

Gaonul Alexandru Şafran, în valorosul său volum „Israel şi rădăcinile sale" (Ed. Hasefer, 2002), tratează pe larg problema Şabatului şi legătura cu cifra şapte. Creația, Tora, Israel şi Şabatul s-au legat între ele prin această cifră. Gaonul, în minunata sa carte, mai adaugă legături între cifra şapte şi cei şapte chemați la Tora în fiecare sâmbătă. Versetul despre respectarea Şabatului, în Decalog, este în locul al şaptelea ş.a.

• Sâmbătă, 28 octombrie 2006 (6 Heşvan 5767), citim Pericopa **NOAH** (Noe), în care ni se relatează despre potopul care a distrus lumea abia creată. Oamenii, creați înainte cu zece generații, păcătuiesc. Interesant este că nu păcătuiesc față de Divinitate, care, poate, le-ar ierta păcatele, ci față de ei înşişi. Oamenii sunt răi şi atitudinea lor atrage pedeapsa potopului şi regenerarea omenirii. Noah e ales ca fiind cel mai bun dintre semenii săi. După unii înțelepți, el este cel mai bun din generația sa. Alții susțin că, dacă ar fi trăit în timpul lui Abraham, între oamenii buni, abia i s-ar fi remarcat virtuțile.

Divinitatea a adus potopul - o pedeapsă colectivă, ceea ce dovedeşte o decepție totală față de comportamentul oamenilor pe care i-a creat. Este vorba de o distrugere totală. Totul a fost nimicit, începând de la om şi până la insectele ce se târau pe pământ. Cel ce păcă-tuieşte influențează în rău tot ce-i în preajma sa.

- **Pericopa BEREŞIT** (21 octombrie 2006 - 29 Tişrei 5767)
- **Pericopa NOAH** (28 octombrie 2006 - 6 Heşvan 5767)
- **Pericopa LEH LEHA** (4 noiembrie 2006 - 13 Heşvan 5767)

• Sâmbătă, 4 noiembrie 2006 (13 Heşvan 5767), citim din Tora Pericopa **LEH LEHA**. Divinitatea îi porunceşte lui Avraham: „Pleacă din țara ta, din patria ta, din casa tatălui tău spre țara ce ți-o voi arăta" (Geneza 12, 1), desemnându-i un loc anume. Această alegere îl va influența pe Avraham de-a lungul vieții, deoarece în țara nouă el va deveni, cum ni se spune în continuare, „un popor mare". Oare de ce această schimbare de loc? După cum ştim, popoarele din jur erau păgâne. Avraham este trimis spre o țară unde Divinitatea va fi cu el. O țară unde el se va ridica sufleteşte şi acest lucru poate fi realizat numai în Ereț Israel.

I.I. NIEMIROWER

„Lampa eternă" a Torei

Tora nu se învecheşte, chiar dacă rămâne pentru unii vechiul, îmbătrânitul, uitatul Testament. Ca simbol al eternei tinereți a *Bibliei* ebraice, trebuie privit obiceiul că, la serbarea *Torei*, se citeşte îndată după ultimele capitole, capitolul întâi al *Pentateuhului*. Vechea noastră scriptură este nemuritoare. Ori de câte ori cugetăm asupra sfârşitului influenței sale în istoria culturală, ea îşi începe abia mersul către triumf. Cât de des se temea Israel că se află la pragul mormântului doctrinei *iudaice şi în fapt era lângă leagănul ei* [...]. Învățăturii sale nemuritoare datorează Israel existența sa neîntreruptă în omenire. Fără *Tora* - Israel nu există. Stingeți „lampa eternă" a *Torei* şi s-a sfârşit cu Israel. De aceea, studiul *Torei* nu trebuie *întrerupt*, ci după terminarea lecturii solemne a *Torei*, trebuie să se reia de la început, căci altfel se apropie sfârşitul existenței noastre istorice. Vechea noastră scriptură este sala de arme, acolo ne înarmăm pentru luptă, pentru existența noastră istorică. Vechea noastră literatură care adăposteşte vastul nostru trecut şi îmbrățişează cuceririle miilor de ani în acțiunea evreiască, este izvorul de viață, de unde trebuie să luăm apa mântuirii noastre pentru greul nostru prezent, unde activitatea spiritului este curmată, unde este strâmtorată şi înăbuşită atmosfera senină a *Torei* [...].

Dacă la *Simhat Tora*, de obicei, sunt chemați la *Tora* toți cei prezenți în sinagogă, fără deosebire de stare, de rang şi de vârstă, acest măreț obicei înseamnă că, fără excepție, cu toții trebuie să conlucreze după puterile lor la ridicarea în mijlocul nostru, în spiritul nostru şi în inima noastră a unui templu ideal. În ajunul „sărbătorii legii", se strâng copiii noştri în sinagogă cu steagurile în mâini, în semn că steagul iudaismului este *Tora*, că steagul acesta trebuie pus în mâinile copiilor, în mâinile tinerimii, pentru ca să se însufleţească şi să lupte pentru Tora [...].

(Din vol. „Iudaismul", Editura Hasefer, 2005)

Memorii amânate. Confirmări, completări şi alte repere orientative

Petre Solomon în căutarea lui însuşi

GEO ŞERBAN

Când, subit, ieşea pentru totdeauna din arena literară, la 15 octombrie 1991, Petre Solomon lăsa pe masa de scris un stufos dosar în lucru, cu materiale menite să slujească unei reconstituiri a traseului propriu urmat de-a lungul activităţii prolifice de poet, traducător şi exeget, intens preocupat să descifreze „secretele" creaţiei, ale altora şi, implicit, ale sale. Ar mai fi avut ceva răgaz până să împlinească 70 de ani, dar considera, probabil, sosit momentul privirii retrospective şi găsea precaut să tragă singur la suprafaţă firele trecutului, cât timp păstra relativ proaspete faptele depozitate în memorie şi le putea corela suplu cu scripte sau imagini de arhivă. De altminteri, tentaţia lui Petre Solomon de a explora zona amintirilor dăduse roade apreciabile în evocarea anterioară a împrejurărilor legate de prietenia notorie cu Paul Celan, într-o carte cu multă substanţă autobiografică, apărută la Editura „Kriterion" în 1987. Devenea limpede, de pe atunci, preocuparea de a supune examenului sistematic experienţa acumulată, în vederea realizării unui tablou al formării personalităţii, din care să nu lipsească sondajul „rădăcinilor" identitare şi nici interferenţele specifice cu aspiraţiile generaţiei. Potenţialul memorialist se simţea în puteri, n-avea motive să accelereze ducerea proiectului la capăt, mai ales că ezita între priorităţile scrupulului documentar şi o posibilă recompunere romanescă, tot atât de autentică, dar mai expresivă, poate, prin inserţii narative, portretistice şi un suflu ficţional cu putere sporită de generalizare. Imprevizibila criză cardiacă fatală a curmat prematur elaborarea, încât a rămas în grija succesorilor, soţia şi fiul, pe măsură ce durerea pierderii se va fi atenuat, să ia la mână textele, mai mult sau mai puţin definitivate, şi să le dea destinaţia urmărită de autorul lor. Practic, răspunderea ordonării vrafurilor de file amorfe şi-a luat-o Yvonne Hasan, artist plastic dar şi om de condei (autoare a unei masive investigaţii dedicate lui Paul Klee), obişnuită (în postura creatoarei de tapiserii complicate) cu structuri *articulate pe mai multe nivele, perfect coerente* în ciuda componentelor aparent eterogene. Cum explică, a avut la îndemână numai primele două capitole redactate integral, suficiente ca bază de pornire într-o operaţie de recompunere a edificiului din frânturi de însemnări, note fugare cu caracter de jurnal intim, corespondenţă primită sau expediată, toate de un real folos spre a da suport cronologic unor spaţii existenţiale, etapelor de viaţă ce aşteptau, abia, să fie consistent umplute de mărturiile lui Petre Solomon. Astfel se şi explică titlul volumului înfăţişat postum, ca un mozaic de pagini, oarecum indecis, proiecţie suspendată la orizont, tributară bobului de speranţă din formularea la modul optativ: „ Am să povestesc cândva aceste zile".

*

Hazardul depăşit

N-a fost deloc uşoară sarcina celei ce a alcătuit ediţia, trebuind din capul locului să depăşească reticenţe afişate chiar de autorul în cauză: „Mă apucă ameţeala şi mă cuprinde un fel de lehamite ori de câte ori pătrund în haosul pe care am reuşit să-l clădesc din hârtie, în imediata mea apropiere. Dosare dolofane, pline de mărunţişurile cărora le-am acordat importanţă în diverse momente ale vieţii, se învecinează cu maldăre de ziare vechi, pline şi ele de nisipul mărunt al unor evenimente cândva epocale. Cum să alegi din noianul acesta de hârtie înegrită, lucrurile care pot rezista timpului (de aci înainte, căci până acum nu au făcut decât să supravieţuiască, datorită hazardului)? Ce formă să dai vraiştei adunate în urma ta? ...În toate aceste hârtii se ascunde un personaj care îmi poartă numele, dar care mă intrigă în multe privinţe. Nu voi încerca să fiu clement sau complezent cu el". Ferindu-se de iluzii, analistul a purces cu minte, *ab ovo*, adică din momentul căsătoriei părinţilor, cu date culese despre bunici şi multiplii urmaşi ai acestora. Încrengăturile familiei sunt meticulos etalate, într-un amestec pitoresc de informaţii culese din acte oficiale şi secvenţe de viaţă trăită cotidian într-un mediu evreiesc bine stratificat, cu băftoşii şi prăpădiţii lui, cu aventurieri dar şi inşi împliniţi în cariere lucrative, prin străinătăţuri ca şi în perimetre autohtone cu veche patină (surprinzător întreţesute cu destine literare, cum ar fi strada Antim, frecventată de Maria Banuş, copilă, apoi de Sebastian, chiar de Urmuz şi ai lui, mai înainte). Dacă vine vorba de străzi, li s-ar putea atribui un rol premonitor; viitorul scriitor a încercat, cândva, emoţii de neuitat într-o casă a familiei pe strada Muzelor iar la vârsta intrării în şcoala primară, locuia pe strada Olimpului. Avea să-l ciupească virusul poeziei, aproape pe nebăgate de seamă, timpuriu. Fondul prielnic i l-a asigurat o sensibilitate precoce, care dubla curiozitatea ochilor avid deschişi spre lume. Dacă nu i-a prea fost dat să umble cu capul prin nori, este pentru că adversităţi de tot soiul l-au luat repede în primire iar o încercare capitală îl va învăţa că nu-i de glumit cu viaţa. A pierdut, în pragul adolescenţei şi în condiţii dubioase, niciodată elucidate, un frate deosebit de înzestrat, adevărat model de studiu, un erudit în felul său, poliglot, capabil de speculaţie filosofică originală, afirmată încă din studenţie şi apreciată de dascăli prestigioşi. Capitolul dedicat răposatului poartă amprenta unei fervori din care putem deduce că durerea pricinuită s-a cerut compensată nu altfel decât prin similar devotament pentru carte, pentru efortul intelectual şi rafinarea antenelor de comunicare în contact cu semeni. Paradoxal, pe cât îi semăna la fire dispărutului, pe atât se vroia diferit, îndeosebi sub raportul aplecării mai atente asupra iudaismului, tocmai fiindcă fratele îi întorsese spatele. Intervenea, în plus, conjunctura din ce în ce mai încărcată de furibund antisemitism. De aici, hotărârea părintească de a îndruma paşii feciorului mezin pe filiera instituţiilor de învăţământ organizate de comunitate. Ici, colo s-au publicat mărturii despre atmosfera de la faimosul liceu „Cultura", însă adevăratul cronicar urma să fie Petre Solomon. Rând pe rând, din paginile câte a apucat să înseileze, se desprind profiluri detaşate cu devotament din panoplia corpului didactic: Litman la română, Benedict Kanner la franceză, Emanoil Ungher la latină, pe deasupra şi şlefuitor de viziuni onirice, transcrise în versuri hermetice, Faion la matemateci, L. Viorescu la desen. Din galeria sortită să înfrunte timpurile fac parte sumedenie de colegi. Cu unii, cronicarul a împărţit orgoliul întâielor zvâcniri poetice, cu alţii a descoperit emoţiile romantice şi iniţierile (nu fără peripeţii...sanitare) în voluptăţile amorului. Pe parcurs, se interferează vacanţe petrecute la Buşteni, la vila unei mătuşi, ocazie cu care cunoaşte pe fratele proprietăresei, nu altul decât poetul şi dramaturgul Al. Dominic, precum şi alţi literaţi (Dan Petraşincu, Ieronim Şerbu, însuşi Ion Minulescu, la apogeul notorietăţii), aflaţi la un aşezământ scriitoricesc. E greu de presupus dacă visa măcar la momentul când avea să le devină confrate. Conştiinţa îi era solicitată de frământări infinit mai stringente. Valul discriminărilor rasiale creştea, în replică mişcarea sionistă desfăşura strategii anume în vederea cuceririi tineretului. Se confruntau ideologii, se impuneau adeziuni, întreaga situaţie se radicaliza odată cu izbucnirea războiului, preludând cumplite calamităţi: zilele atroce ale rebeliunii legionare, munca obligatorie în regim de brutalitate cazonă, avalanşa ataţărilor rasiste din presa îmbâcsită de apologia violenţei, menită a instaura şi justifica teroarea pogromurilor. Condeiul memorialistului se mobilizează spre a înregistra pulsul actualităţii sub forma unui jurnal de tip aparte, împânat cu conspecte copioase din „Porunca vremii", probe de sinistră vulgaritate, pentru ca nimeni să nu uite vreodată spectacolul imund produs de propagandiştii antisemitismului.

*

Studenţia - preludiul carierei literare

Între timp, trecuse bacalaureatul, iar din toamna lui 1941, Petre Solomon era înscris la „Colegiul pentru studenţi evrei", întemeiat de un om de extraordinară tenacitate, profesorul Marcu Onescu. Va frecventa, aici, trei ani cursurile de literatură şi filosofie, după un stagiu pasager printre „medicinişti". În amfiteatru, întâlnea unii foşti colegi de la „Cultura", paralel cu figuri noi, ca şi printre cei ce urcau la catedră. În lipsa profesorilor de carieră, unele discipline fuseseră asumate de profesionişti ai literelor, având a-i pune pe tineri în contact nemijlocit cu o substanţială experienţă a trăirii actului artistic. Cu deosebire, două personalităţi, din această categorie, au marcat studenţia silitorului auditor, convins că-i este dat să le calce pe urme: F. Aderca, titularul unui curs de estetică, alături de Mihail Sebastian, maestru al seducătoarelor incursiuni în teritorii unde repere ale poeziei române căpătau proporţii prin proiectarea lor în perspectiva fascicolelor de maximă sensibilitate cu izvoare ce urcau ades până la Shakespeare. De fapt, a existat şi un al treilea mentor, în persoana lui Villy Marcus, nume mai puţin sonor, dar ale cărui lecţii de etică au jucat rolul fermentului în cristalizarea de caractere. Nu era puţin lucru să ţi se vorbească despre onoare, să fii stimulat a medita la demnitatea omului, după ce te întorceai umilit de la „munca obligatorie". Săltaţi mult deasupra condiţiei cotidiene se simţeau şi cursanţii lui Aderca, invitaţi cu argumente să aprecieze specificul artistic apt a reflecta libertatea creatorului, derivată din dreptul imprescriptibil al individului de a-şi afirma plenar resursele de inteligenţă, nestânjenit de precepte abstracte şi nici de norme dogmatic aservite solidarităţii umane. Departe de a se crampona de propriile convingeri, uneori excesiv „puriste", esteticianul primea să fie contrazis, încuraja de la catedră polemica de idei, bucuros să descopere, în bănci, preopinenţi înzestraţi, gata de pe atunci să sporească rândurile formatorilor de opinie publică, precum Paul Cornea, Vladimir Colin, Nina Cassian. Graţie studentului Petre Solomon avem astăzi mostre de „arta" pusă de Sebastian în alcătuirea lecţiilor sale, riguroase fără pedantism, străbătute de sensibilitatea lui mişcătoare, mereu umbrită de o doză de decentă melancolie, a unei conştiinţe ultragiate, în dispută cu lumea prin care trecea. Sunt uluitoare asociaţiile ce se pot ţese între analizele aplicate asupra iubirii exaltate în sonetele lui Shakespeare şi traumatizantele raporturi de viaţă amoroasă filtrate, din propriile raporturi cu femeile, în prozele temporarului profesor.

*

Exerciţii de maturizare, *via* Atlit

Cu relatarea stagiului studenţesc se încheie bilanţul retrospectiv plănuit de Petre Solomon, atât cât a apucat să selecteze şi să definitiveze din maldărele pregătitoare de note. Volumul recent mai cuprinde un capitol, asamblat de editoare, pe baza materialelor disponibile în dosare, pe care memorialistul le-ar fi utilizat ca să ducă mai departe expozeul. Capitolul acoperă perioada dintre primăvara 1944 (luna mai) şi toamna 1946 (luna septembrie), când - forţat de împrejurările tot mai sumbre pentru evrei - sârguinciosul student abandonează sala de curs pentru a se refugia în Palestina. Yvonne Hasan explică situaţia şi oferă spre ilustrare pagini preponderent literare: poeme de ambianţă (*Amurg colonial*, *Malul mării*, *Exil*, *Bazar*, unele datate din Atlit, ceva mai jos de golful Haifei, loc cu blazon istoric, mai de demult cetate cruciată, unde era, poate mai este, instalat un centru de instruire a noilor sosiţi, ulpan), note de pe vapor la ducere, instantanee narative despre oameni şi aşezări locale, corespondenţă utilă pentru a reface starea de spirit din scurtul interval al emigrării. Ca să reziste nevoilor de toată ziua, a încercat cele mai variate îndeletniciri, peste puterile fizice ale unui intelectual pripăşit printre lucrători portuari şi departe de năzuinţele lăuntrice. Acestea vizau constant literatura. Probă că, pe lângă reveriile poetice, pusese la cale o revistă cu titlul „Europa". Avea, evident, nostalgia redacţiilor pe care apucase deja să le frecventeze în ţară. Acum, istoricul literar se consideră îndreptăţit să contribuie la îmbogăţirea acestui capitol prin referinţe la texte scăpate din vedere în procesul definitivării volumului memorialistic. Este interesant că, destulă vreme înaintea deciziei de a lua calea spre Eretz Israel, Petre Solomon reflecta asupra principiilor sionismului fundamentat de Theodor Herzl. Îl citise pe Nordau, consultase cartea lui Baruch Hagani, dedicată fondatorului, poseda un eşafodaj teoretic şi istoric destul de bine pus la punct, pentru etatea lui, când semna articolul *Sionismul de astăzi* în ziarul „Renaşterea noastră" (XVII, 739, 21 februarie 1941).

La fel de simptomatică apare colaborarea la o altă publicaţie („Gazeta evreiască", I, 14, 22 mai 1942). Era tocmai în răstimpul audierii lecţiilor lui Aderca şi Sebastian, de la care, poate, pornea impulsul definirii unui orizont propriu. Reflecţia tinde, preponderent, spre confesiune, până acolo că ar justifica integrarea în lotul memorialistic - *Elemente pentru o poezie*:

„De multe ori am dorit să-mi închipui ce ar însemna pentru mine Calea Văcăreşti, dacă n-aş cunoaşte-o aşa cum o cunosc, cotidian, pierzându-şi semnificaţiile originare.

Sunt uneori momente în viaţă când ai vrea să te dedublezi pentru a putea trăi multiplu o armonie din care de obicei nu poţi surprinde decât un fragment, irelevant în singurătatea lui - şi pentru mine o plimbare pe Calea Văcăreşti pune în mişcare un aparat uriaş de asemenea dorinţe absurde. Mă închipui străin, picat deodată în acest mediu al cărui conţinut îl cunosc pe dinafară şi mă întreb ce senzaţie aş avea la primul contact cu realitatea lui, ce gesturi aş face, ce drum aş lua. Caut să reconstitui - a rebours - drumul firesc al vârstei pentru a descoperi, într-o copilărie din care mi-au rămas doar câteva flori presate într-un herbar sufletesc, impresiile sau emoţiile trăite în ziua când am făcut cunoştiinţă cu Calea Văcăreşti. Mi-e cu neputinţă însă să limpezesc ceva în confuzia de amănunte brutal încălecate - ostilă aducerii aminte.

Am totuşi certitudinea existenţei unui bagaj poetic uitat de multă vreme pe această stradă, şi care aşteaptă să fie descoperit, în cele din urmă, de o conştiinţă poetică. Fireşte că poezia nu face parte din modalităţile de expresie care necesită directive sau indicaţii oficiale; de aceea ar fi absurd să invităm pe poeţi să cânte un subiect oarecare. Procesul este invers. Subiectele, pentru a-şi găsi o valorificare superioară, îşi cheamă poeţii. Furnicarul oraşului l-a atras pe Verhaeren, marea pe Paul Valéry, Calea Văcăreşti ar putea chema un mare poet - după cum a atras pe Peltz, ca s-o glorifice în roman.

Şi Calea Văcăreşti îşi merită poetul, pe deplin. Sunt acolo o serie de aspecte cu o poezie intrinsecă - dincolo de mizerie şi, uneori, poate, chiar în ea - o grămadă de elemente de Grand-Guignol, un imens cortegiu de aparenţe cărora poezia le dă un relief şi o culoare autentică, dincolo de pitorescul superficial. Grotescă, tumultuoasă, majoră, viaţa în Calea Văcăreşti are un ritm particular, greu de sesizat, desfăşurându-se într-un spaţiu în care mizeria este a cincia dimensiune. Calea Văcăreşti are ceva din atmosfera fantastică, stranie, a tablourilor lui Marc Chagall, în care simetria grotescului devine valoare de optică sufletească. Elemente pentru o poezie ? - Desigur!

Şi cunosc un bătrân evreu, care, singur, e cât un volum întreg de versuri, cu silueta lui precară, cu plimbarea lui de fiecare zi învăluită în atâtea taine, cu cârca lui, în care s-au îngrămădit două mii de ani de poezie amară...

E mereu prezent în bazarul actualităţii - cu figura lui pe care s-au învălmăşit lumini lunare, cu sufletul care se stinge ca un dangăt de clopot, în aşteptarea unui poet care să-i fure murmurul înainte de a se pierde...".

Spre capătul anului, la 11 decembrie 1942, „Gazeta evreiască" anunţa decesul poetului Alexandru Dominic. Cum îl ştia prea bine din familie, Petre Solomon se grăbeşte să traseze, din tuşe încărcate de vibraţie, un portret văzut mai mult din intimitate decât din cărţile cunoscute tuturor. Surprinde siguranţa găsirii notelor particulare, distinctive. Una câte una se acumulau dovezile de bun augur ale unei potenţiale cariere literare. Ele vor fi atârnat destul de greu în balanţa chibzuinţei, în momentul când emigrantului i se va pune problema reîntoarcerii printre prietenii de acasă. Altă pagină de istorie vie, integrată unei existenţe ce urmează a fi dezvăluită în următoarea selecţie memorialistică, aşteptată cu nerăbdare.

„Ne vom gândi la dumneata...“

sau EDMOND DEDA *forever*

„Cu Edmond Deda se încheie seria făuritorilor de şlagăre evrei români: Elly Roman, Richard Stein, Mişu Iancu, Henri Mălineanu, Aurel Giroveanu, Alexandru Mandy, Laurenţiu Profeta. Şi, *last but not least*, Edmond Deda“. Aceste cuvinte rostite în faţa catafalcului lui *Edmond Deda* z.l., la 1 octombrie a.c., de binecunoscutul muzician *Dan Mizrahy*, ne-au urmărit de-a lungul întregului serviciu divin oficiat la Cimitirul din Şos. Giurgiului.

Despre compozitorul de şlagăre fără moarte, pianistul de mare clasă, remarcabilul jazzist, interpretul cu voce inconfundabilă, dedicat „cu deosebit profesionalism, idealurilor înalte ale artei sunetelor“, a vorbit preşedintele Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor, *Octavian Lazăr Cosma*. Renumitul muzicolog a deplâns, în numele tuturor colegilor de breaslă, dispariţia fizică a lui Edmond Deda, amintind multiplele înzestrări artistice, calităţile de formator al multor generaţii de interpreţi, care „au traversat holurile Şcolilor populare de artă din Bucureşti şi Braşov“, participările la numeroase festivaluri ca membru al juriilor, premiile „de răsunet internaţional“ şi a transmis condoleanţe familiei îndoliate. Unul din marile merite ale lui Edmond Deda a fost acela de a se număra printre pionierii jazzului în România, a spus *Dan Mizrahy*, concretizându-şi afirmaţia prin fondarea de către Deda a Conservatoarelor de jazz, de muzică americană şi de muzică uşoară, care au funcţionat, pe rând, din '44 până la reforma învăţământului din '48, în casa lui Rogalski. *Dan Mizrahy* a fost el însuşi profesor la această şcoală de muzică nouă, între 1947-1948. Vocaţia pedagogică a lui Edmond Deda a fost continuată la cele două Şcoli populare de artă evocate şi de antevorbitorul său, unde a predat canto, pian, jazz. Şlagărele „din domeniul cardiologiei“, „Of, inimioară“, „Inimă, nu fii de piatră“ ş.a. vor continua să fie fredonate de toţi cei care le îndrăgesc. Vocea lui Edmond Deda rămâne competitivă cu aceea a lui Bing Crosby, unul din cei mai mari jazzişti ai secolului XX, a apreciat el.

„Ne-a părăsit un mare evreu şi, în acelaşi timp, un mare român, al cărui nume se înscrie în pleiada de aur a muzicii uşoare româneşti“, a arătat preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*. Calităţile de compozitor erau dublate de „vocea lui, singulară prin căldură şi calitate“. Exista o „concordanţă între prezenţă fizică şi interpretare“, atât în mediul profesional cât în cel comunitar. „A avut un comportament ireproşabil faţă de comunitate, răspunzând întotdeauna, când a fost solicitat pentru spectacolele de Purim, de Hanuca“. A fost „exemplar pentru evreitatea şi spiritul ecumenic în viaţa de familie“. A fost nu numai „un mare compozitor, autor şi coautor de musicaluri, ci şi un mare profesor, multe vedete ale muzicii uşoare româneşti datorându-i formarea artistică. Nu-l vom uita pe cel care a fost Edmond Deda, pe numele lui adevărat Edmond Kaufman“, a încheiat domnia-sa.

„Ne despărţim de Edmond Deda, amintind un cântec al lui, înscris pe coperta unei cărţi: «Mă mai gândesc la dumneata / tăcută umbră trecătoare...». *Ne* vom gândi la dumneata... Tot Edmond Deda ne-a îndemnat: «Inimă, nu fii de piatră...». A avut un succes enorm cu «Of, inimioară», interpretat inegalabil de Corina Chiriac“, a spus dramaturgul *Dorel Dorian*, redactor şef al „Realităţii Evreieşti“. A vorbit apoi despre recitalurile pe scena T.E.S., de integrala Deda, găzduită de acest teatru. „Era de-o gingăşie sufletească imensă. Când am venit la el acasă, să-l rog să scrie muzica la «Foc în Calea Văcăreşti», i-am spus că n-avem bani să-i onorăm colaborarea. «Pentru dvs., domnule Dorel Dorian, scriu şi fără bani», a răspuns. Două cântece din piesă le-a transformat în şlagăre, care i-au fost plătite de Uniunea Compozitorilor. Am vrut să-l aduc la premieră. «Dacă nu pot acum, vin la primăvară, în 2007», a răspuns. N-a fost să fie... A fost o mare personalitate, al cărei reazem moral a fost doamna sa, Gabriela, o femeie frumoasă la chip şi suflet (colegă cu regretata Cici Stein), pe care o rugăm să primească doliul nostru lângă al ei“. **(I.D.)**

Ne-a părăsit un maestru făurar de modele ale modestiei omeneşti, un talentat actor care, atât timp cât a stat sub lumina reflectoarelor, ne-a încântat cu creaţiile sale. Dicţionarele de profil inserează la momentul *Sandu Sticlaru*: „autenticitatea portretizărilor, suculenţa, coloritul lor, îi conferă calitatea de a fi unul dintre cei mai eficienţi actori ai ecranului românesc... O apariţie, oricât de fulgurantă, episodică ar fi ea, domină, copleşitor, întregul“. Într-adevăr, nu pot fi uitate personajele create de maestru în filmele *Mingea* (regizor Andrei Blaier), *Puştiul* (în regia Elisabetei Bostan), *Baltagul*, *Răscoala* (regia Mircea Mureşan) şi în multe alte pelicule ce îi vor păstra

SANDU STICLARU va juca pe scena Raiului

imaginea întru eternitate. Apariţiile sale pe scena „Baraşeumului“, a teatrului Armatei şi apoi pe cea a Teatrului Nottara au fost mereu însoţite de aplauze care să-i răsplătească talentul.

Omului, cu viaţa sa, cu gândurile sale i-a fost dedicată o „Fonotecă R.E.“ spre bucuria cititorilor de aici dar şi din Israel, unde convorbirea a fost reprodusă de un cotidian de limbă română, cititorii având astfel prilejul să şi-l reamintească pe cel care de câţiva ani se retrăsese în culise spre a interpreta „rolul“ de pensionar.

În acest octombrie, pe data de 15, Sandu Sticlaru ar fi împlinit 83 de ani, dacă o boală necruţătoare nu l-ar fi răpit de lângă noi. La cimitirul evreiesc-sefard din Bucureşti a fost condus pe ultimul drum pământesc de cei mai apropiaţi oameni, din mulţimea celor care l-au iubit şi l-au apreciat ca om şi ca artist. Sandu Sticlaru s-a dus să joace pe scena Raiului unde, probabil, era nevoie de încă un actor talentat. Vălul cernit a căzut ca o cortină. **(R.E.)**

*

„Va veni vremea când vălul îndoliat se va ridica, va rămâne, însă, dorul, regretul, cu durerea lor, dar şi nevoia de instruire prin model pentru viitorii artişti“, menţiona *G. Bruchmaier* în rândurile trimise redacţiei.

O carte care-şi aşteaptă versiunea românească

Cartea lui Daniel Löwy, *A Kálváriától a tragédiáig (De la Capela Calvaria la tragedie)*, apărută în toamna anului trecut, la Editura Koinónia din Cluj, cuprinde pagini întregi despre durere, prigoană, speranţă, dezamăgire, agonie, moarte şi supravieţuire. Poveştile tragice, impresionante, frizând uneori incredibilul, ale semenilor noştri evrei, care au trăit la Cluj, atunci când s-a dezlănţuit iadul pe pământ, te captivează şi te revoltă, determinându-te să te alături autorului, în demersul său de a pătrunde în evenimentele istoriei recente, pentru ca să înţelegi ce a putut declanşa măsurile cumplite luate împotriva cetăţenilor, numai pe baza originii lor etnice.

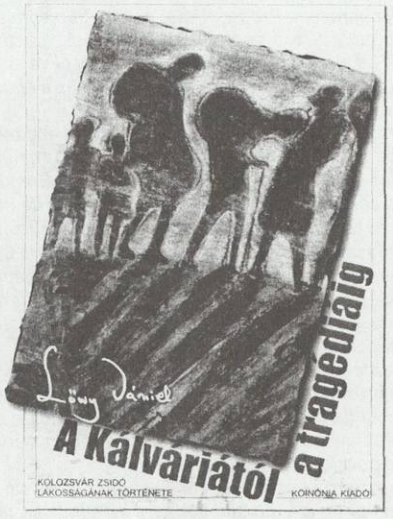

Cartea, scrie autorul, este „o cronică amănunţită şi circumspectă a unor evenimente funeste din istoria Clujului, care încă nu au fost abordate sistematic“. Daniel Löwy face parte din generaţia postbelică şi, fiind de formaţie chimist, doctor în chimie şi autor a numeroase lucrări de specialitate, se apleacă asupra problematicii aplicând criteriile omului de ştiinţă. În principal, tratează perioada măsurilor discriminatoare înverşunate luate împotriva evreilor clujeni, ghetoizarea şi deportarea spre Auschwitz, care au avut drept consecinţă spulberarea unei comunităţi solide şi prospere. După război, din cei peste 16.000 de evrei clujeni au supravieţuit în jur de o mie.

Lucrarea începe cu o incursiune în istoria evreilor clujeni. Partea cea mai importantă a cărţii (peste 200 de pagini) se ocupă de perioada anilor 1940-1944, autorul străduindu-se să recompună cât mai fidel imaginea realităţii, din informaţiile obţinute pe baza studierii unei documentări foarte vaste, culese din cărţi de specialitate şi de memorii, articole din reviste ştiinţifice, periodice sau presa cotidiană, completate cu cele obţinute din mărturiile supravieţuitorilor din lagărele de concentrare, batalioanele de muncă şi ale unor cetăţeni creştini ai Clujului, din acea vreme. Un capitol însemnat le este dedicat oamenilor de omenie, care - ghidaţi de o busolă morală internă - au avut curajul să înfrunte politica de ură şi ataşare, oferind ajutor locuitorilor evrei ai oraşului, reuşind uneori să le salveze viaţa. Toate acestea îi conferă cărţii caracterul aparte, lizibilitatea şi autenticitatea. Ultimele capitole vizează realităţile postbelice, renaşterea din cenuşă a comunităţii evreieşti şi opţiunea tinerilor evrei, în condiţiile înfiinţării noului stat evreu, dar şi a unei noi orânduiri, care promitea un viitor luminos şi egalitate deplină între etnii.

Diferitele anexe (biografii ale unor intelectuali evrei ai oraşului, periodice editate de aceştia, cât şi întreprinderi şi restaurante ce au fost în proprietate evreiască), alături de bibliografia foarte extinsă, ocupă peste o sută de pagini, dovedind documentarea solidă a celor relatate. Cartea are o ţinută grafică deosebită. Coperta este inspirată dintr-o lucrare din cunoscutul serial al Holocaustului de Egon Marc Lövith (prezent în carte în calitate de supravieţuitor), fiind ilustrată cu fotografii şi imagini de epocă.

De la Capela Calvaria la tragedie poate fi considerată şi o ediţie extinsă şi completată a unei cărţi anterioare, *De la cărămidărie la vagoanele de marfă*, apărută în 1998. Semnalele venite de la cititori l-au determinat pe Daniel Löwy să revină asupra subiectului şi să-l completeze cu informaţiile obţinute între timp. Inevitabil, şi actuala ediţie prezintă unele erori şi inadvertenţe, întrucât abordează un subiect de istorie recentă, dintr-o perioadă în care cenzura opera din plin, iar amintirile supravieţuitorilor sunt de multe ori imprecise ori contradictorii. Probabil că ecourile la cartea de faţă vor duce la o nouă completare, pentru că Daniel Löwy s-a încumetat să facă imposibilul: să recompună chipul unei comunităţi, nu o dată, mistuită de vâlvătăile istoriei. **(A.G.)**

Bustul lui IOSIF SAVA – inaugurat în scuarul care-i poartă numele

Statura lui Iosif Sava z.l., ilustrul cărturar, muzician, filosof, modelator de conştiinţe, continuă să crească în timp. Nu se poate vorbi despre el la trecut, pentru că opera sa rodeşte şi va continua să rodească. Şi-a venerat locurile copilăriei şi ale adolescenţei, laşiul natal, cu un climat aparte de iradiaţie spirituală, care şi-a pus amprenta asupră-i. A promovat cultura în vremuri de restrişte, fiindcă se simţea răspunzător faţă de soarta ei. Pentru mulţi tineri muzicieni a însemnat o rampă de lansare, mai ales după '89, când, amfitrion al „Seratelor muzicale“, i-a invitat spre a conduce telespectatorii în „templul muzicii“, unde „nimic nu te poate atinge“, cum spunea el cândva, într-un interviu acordat R.E. Avea un fler ieşit din comun în a pune reflectorul asupra valorilor în curs de afirmare, multe dintre ele confirmând-o, ulterior. Amfitrionul „Seratelor...“ ştia să-şi provoace interlocutorii, mari nume ale culturii româneşti, spre a atinge incandescenţe ideatice capabile să ne ţină cu sufletul la gură, să ne implice în dezbatere, stimulându-ne gustul pentru exerciţiul intelectual. A fost unul dintre moderatorii de clasă ai *talk-show*-ului cultural, ceea ce presupunea o pregătire laborioasă, o documentare solidă asupra bio-bibliografiei fiecărui invitat. Nu s-a sfiit să-şi manifeste evreitatea în anii în care destui intelectuali evrei treceau pe vizavi, când întâmplarea îi aducea prin faţa Templului Coral. Nici să protesteze public împotriva manifestărilor antisemite, negaţioniste, xenofobe, răbufnind după '89. Din cele peste 40 de cărţi dedicate muzicienilor lumii, care-i poartă semnătura, câteva, publicate de Hasefer - *Harpiştii regelui David*, *Muzicieni pe acoperiş*, *Variaţiuni pe o temă de Chagall* -, sunt minienciclopedii despre valorile muzicale evreieşti. Muzicianul-filosof a fost, totodată, un redutabil pianist şi organist. A trăit şi a creat în cel mai mare respect pentru cultura română, iudaică şi universală. În semn de recunoştinţă şi neuitare, în scuarul care-i poartă numele, în drum spre Conservator, a fost inaugurat de curând un bust al lui Iosif Sava. (I.D.)

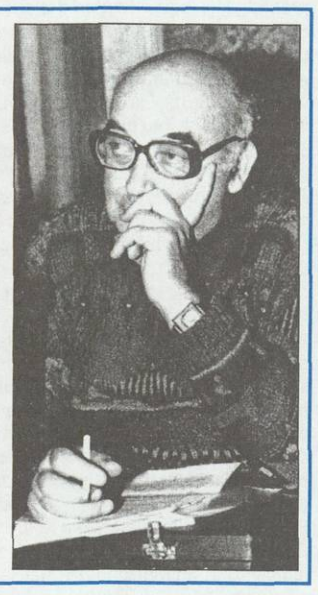

MERIDIANE • MERIDIANE

IŢHAK GORNSTEIN – un intelectual de rasă

Viaţa unui om nu încape în două-trei pagini şi cu atât mai puţin destinul acestui om, de tipul descris de Proust în *Swan* şi, pe deasupra, supravieţuitor al Holocaustului, care, în cele mai grele condiţii de viaţă, a fost şi a continuat să înveţe a fi un gentleman până la capăt...

Iţhak Gornstein s-a născut la 15 septembrie 1920, la Cernăuţi. În acest oraş autentic central-european, multietnic şi multicultural, a urmat studii superioare de matematică, întrerupte în 1941 prin deportarea în Transnistria. Spre sfârşitul războiului a luat parte, ca ostaş, pe frontul antigerman de răsărit, neînregimentat, nici atunci, nici mai târziu, în vreo formaţiune politică. Abia în 1946, I.G. s-a repatriat, reluându-şi studiile, de astă dată la Facultatea de Filosofie din Bucureşti. După absolvire, şi în condiţii normale, i s-ar fi putut prezice o excelentă carieră universitară, dar împrejurările - o ştim prea bine - au fost anormale. „Caii de rasă" au fost în bună măsură eliminaţi din cultură (redusă la „frontul ideologic") sau, în cazul lui I.G., li s-au oferit posturi - ca să păstrăm comparaţia - de „cai de povară". Din fericire, după absolvire, a găsit un mediu, denumit pe atunci de I. Ehrenburg „dezgheţul" (mai exact, potrivit lui Soljenîţân, „post-gulag") încât, pe de o parte, I.G. fiind şi poliglot (germană, rusă, franceză, engleză, idiş, ebraică), şi cu o solidă cultură elino-latină, pe de alta, înzestrat cu o pregătire multilaterală, de la matematicile moderne şi fizică teoretică până la filosofia clasică şi modernă, a putut totuşi să pătrundă într-un sector mai puţin expus - editarea de cărţi şi de publicaţii tehnice, de specialitate, iar apoi, în anii '56-'58, la Editura Ştiinţifică, care i-a oferit şansa de a se apropia de o zonă a culturii mai puţin ideologizată. Aşa se face că prietenul nostru apare ca redactor, în realitate editor, în 1957, la traducerea de către Ştefan Bezdechi a operei principale a lui Hesiod, *Munci şi zile*, apoi, în acelaşi an, redactor al cărţii *Poetica* de Aristotel (tradusă de C. Balmuş) şi de asemenea al celor mai importante volume de filosofie traduse în perioada 1956-1967, şi anume Aristotel, *Organon* I şi II. E de notat că la această operă fundamentală. I.G. apare şi ca membru al comisiei academice (împreună cu Mircea Florian, P. Apostol, D. Bădărău, Al. Posescu) de revizuire a traducerii şi a aparatului documentar. Aici se încheie cariera, nu numai redacţională, ci şi plină de riscuri, a unui deschizător de drumuri, în perioada postbelică cea mai dificilă, o perioadă de aproximativ zece ani... Anul 1957 a fost şi ultimul al perioadei „dezgheţului" (mai ales în România), care a fost urmată de anii 1958-1960, anii răfuielilor cu resturile intelectualităţii de „dreapta" şi de „stânga". Eliminat nu numai din editură ci şi din categoria traducătorilor oficiali, Iţhak Gornstein a trebuit să aştepte vreo şapte ani până la posibilitatea de a se încetăţeni în Israel, unde a fost un timp asistent la catedra de filosofie şi apoi, mai multă vreme, redactor şi comentator la Vocea

Israelului, emisiunea în limba română. Pensionat de boală, a continuat să trăiască pentru muzică, teatru şi artă. A decedat după o lungă şi grea suferinţă la 29 mai 2006.

Transmitem, pe această cale, văduvei sale, doamnei Miriam Gornstein, care a trecut şi dânsa prin lagărele morţii, în prezent pensionară, vreme îndelungată bibliotecară la Universitatea din Ierusalim, sincerele noastre condoleanţe.

ŢICU GOLDSTEIN (Bucureşti)
LIVIU DAMIAN (Ierusalim)

65 de ani de la cel mai mare masacru antievreiesc de la Babii Iar din 29 septembrie 1941

Să nu-i uităm!

La Babii Iar, în afară de două monumente aflate cam la 500 m unul de altul, nimic nu aminteşte de grozăviile petrecute în septembrie 1941 şi chiar mai târziu. De fiecare dată când am vizitat oraşul Kiev, m-am dus să mă plimb, să mă reculeg pe aleile umbroase, să urc treptele primului monument ridicat prin anii '70, la insistenţele poetului Evgheni Evtuşenko (şi ale altora), pe care scrie, în rusă şi idiş, faptul că acolo au fost ucişi 100.000 de cetăţeni sovietici, ca şi dealul pe care se află Menora comemorativă, ridicată cu sprijinul Statului Israel în anii '90, monument inaugurat de preşedintele israelian, în exerciţiu atunci. Zona era cândva extraurbană. Erau acolo tabere militare, apoi lagăre pentru prizonieri. Babii Iar înseamnă „râpa muierii", în traducere. La 19 septembrie 1941, germanii au ocupat Kievul, unul dintre oraşele cu o mare populaţie evreiască, de unde mulţi nu au apucat să se refugieze. Imediat au început percheziţii, execuţii şi bătăi în stradă, jafuri. La 22 septembrie, pe principala arteră a Kievului, Kreşciatik, a avut loc o puternică explozie provocată, fapt verificat, de mişcarea ilegală organizată de activul de partid sovietic în scopul demoralizării trupelor germane. Au început execuţii în masă ale evreilor, care nu aveau nici o vină pentru explozie. Pe Nipru pluteau cadavre. Şase zile au ars casele de pe Kreşciatik. În 27 septembrie, au apărut afişe în care evreii erau chemaţi ca, pe 29 septembrie, să vină „in corpore" cu lucruri personale lângă vechiul cimitir evreiesc de la Babii Iar. „Soluţia" comandamentului (desigur, cu acordul Berlinului) era deja pusă în aplicare. Erau ameninţaţi cu moartea şi cei care ascundeau evrei de orice vârstă. S-a răspândit zvonul că evreii vor fi deportaţi, se vorbea de o cale ferată, vagoane de tren, după modelele lagărelor de concentrare. La un birou, în aer liber, funcţionari în uniformă scriau, atenţi, numele evreilor, adunau bijuterii, orice valori, acte, apoi victimele se dezbrăcau şi erau împuşcate de la mică distanţă, mulţi fiind doar răniţi. Zile şi săptămâni s-au auzit gemete din „Râpa muierii". Unii, foarte puţini, au reuşit să fugă, printre care şi viitorul scriitor Anatoli Kuznețov, disident refugiat în Occident, unde, în 1970, a publicat romanul *Babii Iar*. În 1943, înainte de a părăsi Kievul, germanii au recurs la distrugerea şi mascarea locului execuţiei. Au fost ucişi acolo 60.000 de evrei, civili, 30.000 de prizonieri şi 15.000 de partizani, dar în 29 septembrie 1941, au fost ucişi doar evreii. Evtuşenko, Şostakovici, Ehrenburg, Viktor Nekrasov ş.a. au scris cu emoţie despre această zguduitoare tragedie.

BORIS MARIAN

ROGER D. KORNBERG – Premiul Nobel pentru chimie 2006

• Roger Kornberg, alături de tatăl său, Arthur Kornberg

Corpul nostru, ca şi toate organismele vii, funcţionează ca un complex calculator, adică la fel ca o extrordinară maşinărie informaţională. În fiecare celulă există un sistem pus la punct de natură, de circa 600 de milioane de ani, care asigură transmiterea informaţiei genetice. Pentru ca organismul nostru să poată utiliza această informaţie, stocată în gene, mai întâi trebuie făcută o copie după ea, copie care e folosită pentru fabricarea proteinelor, iar corpul nostru este alcătuit din proteine. Evreu american, *Roger Kornberg*, profesor la Universitatea Stanford, a fost primul care a creat o imagine reală a modului în care se efectuează această transcriere a informaţiei la nivel molecular într-un grup important de organisme, numit *eucaryote*, din care face parte şi organismul uman. În fotografiile sale, toate create după anul 2000, detaliile sunt atât de uimitor de distincte, încât pot fi văzuţi atomi separaţi, ceea ce permite înţelegerea modului în care funcţionează mecanismul transcripţiei genetice.

Amintim cititorilor noştri că, în 1959, tatăl laureatului din acest an, Arthur Kornberg, a luat şi el Premiul Nobel pentru Medicină, tot pentru studii legate de modul în care informaţia genetică este transferată de la o moleculă la alta.

Într-un număr viitor, vom publica un interviu cu Roger Kornberg. (A.B.)

Ieşirea din ghetou a lui ISRAEL ZANGWILL

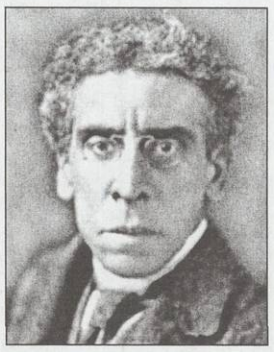

Israel Zangwill (1864-1926) s-a născut la Londra, familia sa fiind originară din estul Europei, din evreimea care timp de secole a trăit în ghetou, cu teama pogromurilor, persecuţiilor, izgonirii. Tatăl său era negustor, „gheşeftar", adică un amărât, iar mama avea visuri „snoabe", ceea ce a imprimat în caracterul fiului o dualitate de comportament. Scrisul său a reflectat în bună măsură acest aspect. El a scris despre evreii din Anglia, despre Isus, Sfântul Francisc, Baal Şem Tov, Sabetay Zvi. În tinereţe a fost profesor la o şcoală evreiască din Londra, dar şi-a părăsit postul din cauza presiunilor din partea conducerii comunităţii privind modul de a-şi alege subiectele, ca autor de proză. Adevărata ucenicie şi-a făcut-o la revista satirică „Ariel". În 1891, publică două volume de satiră, în proză, *Clubul celibatarilor* şi *Clubul fetelor bătrâne*, care îl impun ca scriitor important. În paralel este preocupat de iudaism, publică articole în reviste evreieşti din Anglia şi SUA. Scrie romanul *Copiii ghetoului* (1892). *Regele şnorerilor* (1892) a fost tradus în româneşte şi reeditat după 1989, subiectul fiind inspirat din viaţa evreimii londoneze din sec. XVIII. A mai scris *Visătorii din ghetouri*, *Tragediile din ghetou*, *Comedii din ghetou*, titluri ce dovedesc preocuparea obsesivă a scriitorului pentru starea deplorabilă în care încă mai trăia, cel puţin sub aspect moral, o parte din evreimea Diasporei. Alte romane: *Stăpânul* (1895), *Mantaua lui Eliahu* (1900), *Jinny cărăuşul* (1919); a scris eseuri, nuvele, piese de teatru, poeme, cu ecou mai redus. Pe Broadway i s-a jucat piesa *Creuzetul*, un îndemn la aculturalizare (integrare în cultură) americană pentru imigranţi. L-a cunoscut pe Herzl la Londra şi i-a tradus în engleză discursul destinat publicului britanic. A nutrit iluzia unei comuniuni iudeo-creştine, apoi, după 1920, a revenit la sionism. O reflectare a frământărilor lui Zangwill se regăseşte într-o povestire de mare tensiune sufletească, „Să mori în Ierusalim", publicată cândva în română (traducere: I. Sanielevici), în „Lumea israelită". Este vorba de relaţia fiu-părinte, fiul fiind un „emancipat", tatăl – un tradiţionalist venit din Rusia. Ironia crudă a sorţii face ca fiul să moară la Ierusalim, iar tatăl la Londra. Isac Peltz îl numeşte pe Zangwill un „Dickens al evreilor". În ciuda dorinţei sale de a se stabili în Ereţ Israel, el a murit la 1 august 1926, la Londra. Scrierile sale au fost traduse în 20 de limbi, dar el este puţin cunoscut în România. (B.M.M.)

CALENDAR

• 2 octombrie 1981 - a murit, la Zürich, scriitorul WALTER NEHRING, născut în 1896, la Berlin. În 1933, a fost nevoit să se exileze în S.U.A.

• 3 octombrie 1930 - s-a născut MARCEL STERESCU, revizor la F.C.E.R.

• 4 octombrie 1929 - s-a născut IOSIF FARCAŞ, preşedintele Comunităţii Evreilor din Dej.

• 5 octombrie 1881 - a murit compozitorul JACQUES OFFENBACH, creatorul operetei.

• 6 octombrie 1947 - au fost eliberaţi cei aproape 4.500 de imigranţi evrei sosiţi cu vaporul „Exodus" în Ereţ Israel şi reţinuţi de Marina britanică.

• 8 octombrie 1927 - s-a născut, la Craiova, reputatul om de teatru HARY ELIAD, fost regizor şi director al Teatrului din Ploieşti, iar din 1988, regizor şi director al Teatrului Evreiesc de Stat. A fost director al Festivalurilor internaţionale de teatru idiş din 1991-1996. Sub îndrumarea lui, T.E.S. a efectuat zeci de turnee în străinătate, încununate de succes.

• 9 octombrie 1944 - a fost ucisă, în lagărul de la Auschwitz, pictoriţa FRIEDL DICKER-BRANDEIS. Ea a organizat în lagărele naziste, unde a fost internată, cursuri de istoria artei pentru copiii deţinuţi în aceste lagăre.

• 11 octombrie 1896 - s-a născut, la Moscova, unul dintre cei mai mari lingvişti ai lumii - ROMAN JAKOBSON. Este unul dintre întemeietorii structuralismului în lingvistică. A fondat Cercurile lingvistice de la Moscova, Praga şi New York.

• 12 octombrie 1939 - s-a născut, la New York, designerul şi creatorul de modă RALPH LAUREN.

ANIVERSĂRILE ŞI COMEMORĂRILE LUNII OCTOMBRIE

• 12 octombrie 1992 - a murit, la Moscova, general-maior DAVID DRAGUNSKI, participant la cel de-al doilea război mondial. Unitatea de tancuri aflată sub comanda lui s-a remarcat în bătălia pentru Berlin.

• 14 octombrie 2006 - se împlinesc 100 de ani de la naşterea (1906, Hanovra) sociologului şi politologului HANNAH ARENDT. Din cauza persecuţiilor naziste fuge la Paris, ajungând apoi în SUA. Dintre lucrările ei menţionăm *De la Dreyfus la Franţa de azi*, *Originile totalitarismului*, *Eichmann la Ierusalim*, *Un raport asupra banalităţii răului*.

• 16 octombrie 1945 - a murit, în Franţa, scriitoarea, traducătoarea şi jurnalista BERTA ZUCKERKANDL-SZEPS. Este iniţiatoarea Festivalului de la Salzburg.

• 16 octombrie 1886 - s-a născut, la Plonsk (Polonia) DAVID BEN-GURION, figură emblematică a iudaismului. Ben-Gurion a jucat un rol decisiv în crearea Israelului modern. La 14 mai 1948, el a citit la Tel Aviv Declaraţia de independenţă a Statului Israel. A fost primul prim-ministru al Israelului.

• 18 octombrie 1905 - s-a născut, la Viena, dansatoarea HILDE HOLGER. A înfiinţat mai multe studiouri de dans. A iniţiat pentru copiii cu handicap un sistem de tratament prin dans.

• 19 octombrie 1916 - s-a născut, la Odessa, marele pianist EMIL GHILELS. S-a remarcat prin originalitatea şi prospeţimea interpretărilor.

• 20 octombrie 1986 - este numit prim-ministru al Israelului ITZHAK ŞAMIR.

• 23 octombrie 1905 - s-a născut, la Zürich, fizicianul FELIX BLOCH. A descoperit inducţia nucleară. A participat la fabricarea bombei atomice şi la elaborarea metodelor de prevenire a detectării avioanelor cu ajutorul radarului. În 1952, este distins cu Premiul Nobel pentru Fizică.

• 25 octombrie 1848 - s-a născut, în Galiţia, scriitorul şi cărturarul KARL EMIL FRANZOS.

• 27 octombrie 1811 - s-a născut, în statul New York, ISAAC MERITT SINGER, inventatorul maşinii de cusut care îi poartă numele.

• 29 octombrie 1930 - s-a născut scriitorul RADU COSAŞU. A fost distins cu Premiul F.C.E.R. pe 2003-2004, iar în 2003 a fost laureat al Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti.

SIEGFRIED WOLF

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

BAR MIȚVA la Roman

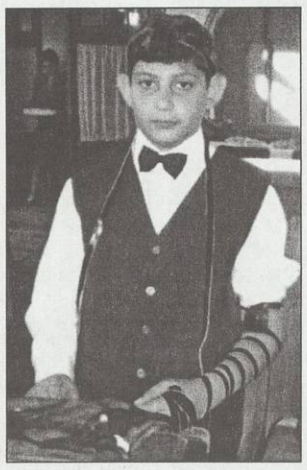

Duminică, 10 septembrie 2006 (17 Elul 5766), în obştea evreiască romaşcană a fost zi de sărbătoare, chiar dacă nu figurează ca atare în *Luah*. Spre bucuria părinților, bunicilor, a rudelor şi a obştii în ansamblu, tânărul *Eran Herman* (Meier ben Iaacov Godel) a devenit *Bar Mițva*. Frumoasa sinagogă „Leipziger" s-a umplut cu invitați - evrei şi neevrei - care au ascultat cu atenție şi interes cuvântarea tradițională rostită, cu vădită emoție, de cel devenit major din punctul de vedere al religiei mozaice. Tânărul s-a angajat să devină un bun evreu, un membru activ al obştii. Preşedintele Comunității, prof. *Iancu Wexler*, l-a felicitat pe sărbătorit, i-a urat „Mazel Tov", sănătate, succese mari la învățătură, spre mulțumirea părinților, bunicilor, a tuturor membrilor familiei din țară şi din Israel. Din partea conducerii Comunității, tânărul a primit un frumos cadou.

Coresp. N. SEGAL

„Şana Tova" şi însănătoşire grabnică, prietenului şi colegului nostru, Gabi

Am îndrăznit acest titlu, deoarece conf. *Gavrilă Goldner*, preşedintele prestigioasei Comunități Evreieşti din Cluj, ne este foarte apropiat, foarte drag. A trecut prin clipe grele, operația suferită provocându-i nu numai dureri fizice, ci şi un şoc psihic. Nu este uşor să te obişnuieşti cu pierderea unui picior, mai ales pentru o persoană atât de dinamică şi mobilă cum este domnia-sa.

Acum, între sărbători, l-am sunat ca să aflăm cum se simte şi să-i transmitem tradiționala urare, „Şana tova". A răspuns la telefon cu o voce vioaie - semn bun, deoarece colegul lui, secretarul comunității, *Emeric Rozsa*, cu care vorbisem mai întâi despre starea lui de sănătate, ne-a avertizat că, dacă nu se simte bine, nu răspunde. Domnul Rozsa ne-a mai informat că operația s-a vindecat, dar medicii sunt rezervați, urmând să-i examineze şi celălalt picior. Dar prietenul nostru este optimist. Când l-am vizitat la Cluj, la spital, la vreo zece zile de la operație, începuse să-şi facă planuri. Ştie că trebuie să se adapteze. Acum, mi-a relatat cu umor, vorba unui medic care i-a spus: „Trebuie să faci în aşa fel încât dintr-un picior stâng să faci două picioare drepte". A zis că va încerca. I-am dorit toate cele bune în numele tuturor prietenilor lui de-aici, din Bucureşti, şi i-am dat întâlnire acasă, când vom ciocni un pahar pentru că a scăpat cu bine. „Depinde ce va avea fiecare în pahar", mi-a spus el glumeț, la încheierea convorbirii noastre. (E.G.)

SÂMBĂTA DE SUS (FĂGĂRAŞ), 31 august - 2 septembrie 2006

Simpozion „In memoriam acad. NICOLAE CAJAL"

În perioada 31 august - 2 septembrie a.c., tradiționala reuniune medicală internațională anuală dedicată memoriei academicianului Nicolae Cajal, organizată de Fundația ce-i poartă numele, s-a desfăşurat la Academia Ortodoxă de la Mânăstirea Sâmbăta de Sus (Făgăraş).

Tema dezbătută anul acesta: „Noutăți în infertilitate". Printre reputați specialişti din S.U.A., participanți la simpozion, s-a numărat şi nepoata academicianului, dr. *Catherine Marin De Ugarte*. A fost un număr impresionant de participanți (125), printre care şi mulți specialişti de renume din țară. La deschiderea Simpozionului au rostit alocuțiuni preşedintele şi secretarul Fundației, dr. *Irina Cajal Marin* şi dr. *Iordănescu*, preşedintele Comitetului de organizare, prof. dr. *Gh. Peltecu*, primarul din Sâmbăta de Sus ş.a. La succesul Simpozionului - omagiu adus marelui savant Nicolae Cajal - au contribuit, deopotrivă, organizatorii şi participanții. (I.D.)

Săptămânalul „Bârladul" dedică două pagini Comunității evreieşti

Săptămânalul „Bârladul", din 17-23 august 2006, publică două pagini dedicate Comunității Evreilor din Bârlad, care, potrivit atestărilor documentare, are peste 250 de ani. După o scurtă trecere în revistă a istoriei evreilor stabiliți în Bârlad, este prezentat un interviu al secretarului comunității, *Lazăr Croitoru*. Domnia-sa redă o imagine de ansamblu a rolului evreilor din trecutul şi prezentul oraşului, vorbeşte despre situația actuală a comunității, cu numai 34 de membri dintre care majoritatea femei, ceea ce face imposibilă formarea unui *minian*. Lazăr Croitoru arată că, la ora actuală, doar sinagoga (una singură în funcțiune în Bârlad din cele 12 existente în perioada interbelică) şi cele trei cimitire amintesc de existența unei comunități înfloritoare (de aproape 4.000 de membri în 1930) şi de vechimea prezenței evreilor în această zonă, unul dintre cimitire având peste 300 de ani. Evreii îşi păstrează obiceiurile religioase, marcând cele mai importante sărbători - Pesah, Anul Nou, care este un moment de căință şi rugăciune. Ținând cont de dificultățile cu care se confruntă această comunitate atât de puțin numeroasă, Lazăr Croitoru a subliniat necesitatea implicării municipalității în sprijinirea comunității şi în salvarea mărturiilor din trecut ale acesteia, principala solicitare fiind ajutorul pentru întreținerea cimitirelor.

Cea de-a doua pagină este dedicată personalităților originare din acest oraş, enumerându-se numele academicienilor, profesorilor universitari, ale reprezentanților diferitelor profesiuni. Sunt amintite publicațiile evreieşti bârlădene de-a lungul timpului, societățile culturale sau de întrajutorare şi se enumeră sinagogile care au funcționat în oraş. (E.G.)

O mai mare atenție pentru comunitățile noastre mici

Invitată ca reprezentantă a etniei evreieşti să participe la cele două etape ale festivităților dedicate „Zilelor Culturii Polone" din Suceava, corespondenta noastră, prof. *Tania Grinberg*, referent de specialitate al JOINT pentru Comunitatea din Rădăuți, ne scrie că la simpozionul din prima etapă, desfăşurat sub genericul „Mai aproape unii de alții. Polonezi şi români, raportați la moştenirea istorică şi culturală a Europei", a susținut o prelegere despre istoricul comunității evreieşti, în general, al celei evreieşti bucovinene, în special. „Participanții au fost foarte interesați, au pus întrebări pe teme de religie, tradiții şi conviețuire cu celelalte minorități, dar şi cu majoritarii". Cea de-a doua etapă a fost preponderent axată pe manifestări artistice (expoziția foto-documentară „Fenomenul spațiului limitrof răsăritean", spectacolul „de excepție" susținut de Ansamblul „Trebanic Tutki" din Polonia ş.a.). A fost un eveniment de amploare, reflectat ca atare nu doar în revista „Polonus", nr. 7/2006, ci şi în paginile cotidianelor locale „Obiectiv" şi „Crai Nou". „Am făcut această mențiune în sprijinul solicitărilor mele repetate de a se acorda o mai mare atenție comunităților mici de către Departamentul F.C.E.R. pentru Cultură, Departamentul de Identitate Iudaică, comunitățile mai mari din țară [...]. Pentru că avem tineri talentați, prin care putem dovedi că nu suntem pe cale de dispariție". (I.D.)

Spre informarea cititorilor

Prin Legea 232/2006, beneficiarilor drepturilor prevăzute în Legea 118/1990 cu completările şi modificările ulterioare li se acordă o mărire a indemnizației la nivelul de 100 RON/lună pentru fiecare an de persecuție etc. Deoarece textul noii legi nu are prevederi exprese pentru toate categoriile menționate în Legea 118/1990, Ordonanța de Urgență 105/1999 şi Legea 189/2000, preşedintele F.C.E.R., deputat dr. Aurel Vainer, împreună cu deputații din partea altor minorități naționale au depus la Camera Deputaților, în 26 iunie 2006, sub nr. 19/108, „Propunerea legislativă de modificare a Legii nr. 232 din 9 iunie 2006". Beneficiarii Legii 118/1990 (cu completările ulterioare) şi ai Legii 189/2000 aşteaptă o rezolvare favorabilă.

„SHALOM" (nr. 9/iulie 2006)

Excelentă apariție

De la un număr la altul, revista arădeană, condusă cu „mintea şi inima" de preşedintele comunității, ing. *Ionel Schlesinger*, îşi valorifică tot mai mult posibilitățile de comunicare. Despre „Capitala eternă" scrie T.G. Maiorescu. Francisc Schneider evocă personalitatea lui Ştefan Zweig (125 de ani de la naştere), iar E.B. Glick semnează: „Va trebui Israelul să trăiască cu bomba iraniană?". Este reprodus un text de José Maria Aznar, fost premier al Spaniei, despre terorismul global. Ionel Schlesinger scrie despre „idische mame", cu sensibilitate de poet. Mai aflăm despre o comunitate musulmană, „Ahmadiyya", cu adepți în 178 de țări, care refuză violența şi intoleranța. F. Keelen-Efiap rememorează lagărul de la Mauthausen, iar de pe Internet este preluat un text despre reformatorul Aaron Chorin (1766-1848). Felicitări colectivului redacțional: Noemi Rockest, Al. Kohn, I. Schlesinger.

B. MEHR

Întâlnire a Comisiei pentru combaterea antisemitismului

La ultima întâlnire a Comisiei pentru combaterea antisemitismului s-a făcut o trecere în revistă a unor probleme de actualitate. Preşedintele Comisiei, dr. *Alexandru Elias*, a vorbit despre apariția serialului Coja, „Unde sunt evreii de-altădată" şi despre prezența în emisiunea „Mari români" a mareşalului Antonescu, menționând că filmul lui Adrian Cioroianu, cu caracter mult mai obiectiv, a fost criticat în „România Mare". Preşedintele F.C.E.R, dr. *Aurel Vainer*, a informat despre antecedentele care au dus la apariția în ziarul „Ziua" a unui articol denigrator la adresa Federației, „S.U.A., oripilate de afacerea cimitirelor evreieşti", prezentându-se membrilor Comisiei şi textul luării de poziție a Federației. La rândul său, *Andrei Oişteanu* a descris desfăşurarea Congresului de Istorie a Religiilor, arătând că, în ceea ce-l priveşte pe Mircea Eliade, s-au înregistrat atitudini nuanțate. (E.G.)

Ne scriu cititorii

„Un răspuns întârziat la calomnii învechite" şi reciclate, azi

Mişilim Weiss, din Galați, revine asupra unor mai vechi observații despre marele savant dr. N. Paulescu, care trebuie receptat de posteritate cu „lumini şi umbre". Recunoaşterea meritelor sale ştiințifice nu înseamnă, însă, şi ştergerea cu buretele a antisemitismului acestuia, manifestat public în epocă. Corespondentul citează un fragment din scrisoarea deschisă adresată de reputatul talmudist Şama Salzberger doctorului N. Paulescu, publicată în prefața primei ediții a volumului „Adevăruri despre Talmud şi iudaism", apărută în 1923, scrisoare intitulată „Un răspuns întârziat la calomnii învechite". „E de regretat, scrie Salzberger, că v-ați lăsat orbit de unele pamflete care conțin numai minciuni şi calomnii şi astfel ați îmbrăcat acuzele ce s-au născut în creierul bolnăvicios al unor iresponsabili cu veşmântul autorității numelui dvs. şi că, fără voia dvs., poate, ați umplut cu ură veninoasă o carte de 300 de pagini, ce ar fi putut fi utilizată pentru publicarea constatărilor din admirabila dvs. activitate medicală". Îngrijorat de proliferarea antisemitismului, azi, corespondentul nostru ne sesizează că „în Biblioteca «V.A. Urechia», din Galați, se poate împrumuta lucrarea fascistoidă, «Protocoalele înțelepților Sionului». În schimb, nu există nici un exemplar din «Anatomia unui fals», de Hadassa Ben-Itto". (I.D.)

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

În zorii zilei de 1 septembrie 2006, s-a stins flacăra vieții iubitului nostru inginer DINU PASCALOVICI. Ființă dragă, de neînlocuit, adorat soț, minunat tată. Edith, Dan şi Liviu.

Au trecut şapte ani de când dragul nostru soț şi tată iubitor, cel care a fost inginerul SOLY KAMENITZER a rămas numai în gândul şi-n inimile noastre. Simțim şi acum imensul gol lăsat, ce nu poate fi exprimat în cuvinte. Recunoştință celor care, cu acest prilej, îi vor păstra un moment de aducere aminte.

Anton - fiu, Lia - noră, anunță cu tristețe că, la 6 octombrie (14 Tişrei), se împlinesc 20 de ani de la dureroasa despărțire de JEAN ROSENZWEIG. Fie-i memoria binecuvântată!

Rebeca - soție - anunță că, pe data de 22 Tişrei 5767, se împlinesc doi ani de când soțul iubitor şi generos, MARCEL LANGMANTEL, a trecut la Domnul. În veci nu va fi uitat!

Cu aceeaşi durere, familia aminteşte că au trecut trei ani lungi de când a încetat din viață (26 octombrie 2003) doctorul LITMAN CAROL. Soția - Paulina.

Cu aceeaşi durere în suflet, neconsolați şi plini de tristețe, Jana (soră), Iancu (frate), Leonard (cumnat) anunță împlinirea a şase ani, la 29 noiembrie 2006, de la decesul inginerului LIVADARU LEON, în Israel. Nu-l vom uita niciodată pe acest suflet bun şi nobil. Cu cât trece timpul, durerea noastră e şi mai mare. Mulțumim celor ce sunt alături de noi.

În luna septembrie 2006, au fost înhumați în cimitirele C.E.B.: TABACU ELISABETA (78 de ani), str. Gura Vadului nr. 8; PASCALOVICI DINU (83), str. Şerban Vodă nr. 81; SOLOMON RODICA (90), str. Av. Theodor Iliescu nr. 7; ABRAMOVICI AURELIU (83), str. Olteniței nr. 228; SCWARTZ IOSEF (90), B-dul Unirii nr. 4; POP TATIANA (72), str. Matei Voievod nr. 115-123; KENDLER PINCU (91), str. Anton Pann nr. 2; DEDA EDMOND (86), str. Jean Louis Calderon nr. 27; ŞLOSER ANA (81), LAZĂR REGHINA (91) - Cămin „Amalia şi dr. Moses Rosen".

În trimestrul al III-lea 2006, au fost înhumați în cimitirele din provincie: *C.E. Alba Iulia* - NISTOR ALEX. OSKAR (90 de ani), din Aiud (înmormântat în Cimitirul Evreiesc din Reghin, jud. Mureş); *C.E. Arad* - KLEIN JANCA (91), înhumată în Timişoara; *C.E. Bacău* - GOTESMAN BERCU (73); *C.E. Baia Mare* - DUNCA ROZALIA (86), înmormântată în Cimitirul Evreiesc din Copalnic Mănăştur; *C.E. Bistrița-Năsăud* - MOLDOVAN DUMITRU (64); *C.E. Braşov* - FEHER IBOLYA (88); *C.E. Brăila* - ESRIG EDMON (70), MAGSER ZISU (72); *C.E. Cluj-Napoca* - GUTTMAN ABRAHAM (91); *C.E. Focşani* - AHARON ITZHACH (59); *C.E. Iaşi* - CUPERMAN HASCAL (82), MARCU ARISTINA (73), decedată la Timişoara şi înhumată la Iaşi; *C.E. Oradea* - FINGERMAN IULIANA (78), VILAN GHEORGHE (72); *C.E. Piatra Neamț* - AVRAM ARON, FRIDMAN BEATRICE (81), ERLICH SARA (98); *C.E. Ploieşti* - BRĂDEȚ JAQUES (87); *C.E. Rădăuți* - AVRAMOVICI ZELDA (89), KOFFLER CHAIA (85); *C.E. Sibiu* - LICHT HILDEGARDE (85), EIDELSTEIN EDIT (86); *C.E. Suceava* - FRAER ELIAS (71), HERŞCOVICI REBEIICA (79), PETRARIU BRANA (82), înmormântată la Cimitirul Evreiesc din Iaşi; *C.E. Timişoara* - LINDENFELD ALEX (59).

JEWISH REALITY

5767 AUTUMN HOLIDAYS

"May you be signed in the Book of Life with health, peace and prosperity!" The traditional blessings for the beginning of the Jewish Year were heard in the farthest corners of the country, where only a few Jews are still living. On Rosh Hashanah – Judgment Day – near many members of the Jewish Community from Bucharest, Her Excellency Rodica Radian Gordon, ambassador of the State of Israel in Romania, His Excellence Nicholas Taubman, ambassador of U.S.A. in Romania, representatives of the Romanian Parliament, of the Romanian Broadcasting Society, of different religious cults, and of various national minorities welcome the New Jewish Year. Dr. Aurel Vainer, member of the Romanian Parliament and President of F.J.C.R., presented a community *"Heshbon Hanephesh"*, even more meaningful this year *Erev Rosh Hashanah* happened to be just a year after the election of the new leadership of F.J.C.R. Rabbi Abraham Ehrenfeld spoke about the meanings of the Judgment Day. The messages addressed by the Israeli leaders to the Jewish communities from Diaspora were read. We also relate the *Erev Yom Kippur* images: the opened *Aron Hakodesh*, the Holy Scrolls, the important members of our community carrying them. We remember the prayer for the dear ones before *Izkor*, the perennial teachings enlightened by Great Rabbi Menachem Hacohen. We then welcomed *Sukoth* – the Holiday of the Tabernacles, the harvest and the sky enlightening after the struggle. After *Hoshanah Raba*, the day meant to bring in our conscience the human being ephemeral existence, after the gravity of *Shmini Azereth*, with *Izkor* in the memory of the dear ones, we reached the sublime zone through *Simhat Torah*.

HOLOCAUST DAY IN ROMANIA commemorated in Bucharest and in the provinces

On October 9th for the third time the Holocaust Day was commemorated in Romania with manifestations in the whole country. In Bucharest the most important moment of the ceremonies was marked by President Traian Basescu who placed the foundation stone of the Holocaust Memorial. In a short speech he re-stated the firm will of the Romanian state to assume the true history and to make known to the younger generations the Romanian Jews' tragedy during the Second World War. The event was followed by a ceremony where representatives of the state authorities (presidency, government, ministeries), embassies and some organizations, F.J.C.R. and J.C.B. placed wreaths of flowers near the monument in the Choral Temple courtyard. Books releases, the opening of an exhibition on the Holocaust theme, and a conference of Professor Serge Klarsfeld from the French Foundation „Shoah" concerning the fate of the Romanian Jews in France during the Second World War took place at the National Institute for the Holocaust Study, one of the events organizers. Many communties from other Romanian cities also organized events dedicated to the Holocaust Day.

SUKOTH 5767

THE IMPORTANCE OF MAKING US KNOWN IN THE INTERNATIONAL JEWISH LIFE

We publish in this edition an interview with Dr. **AUREL VAINER**, member of the Parliament, president of F.J.C.R., who participated on September 8th-9th this year at the marriage ceremony of the son of Moshe Kantor, President of the Jewish Congress from Russia. The marriage represented an opportunity to bring together, between the 300 participants, many high personalities from the European Jewish communities. A second important event for the development of the F.J.C.R. relationship with the international Jewish world was the reunion of the European Jewish Congress Executive in Jerusalem on September 10-12 this year. The commemoration in Ukraine of 65 years from the Babii Yar massacre, on September 26-28, was another event of meaningful amplitude. The president of F.J.C.R. outlined the return to the Judaism of the Russian Jews, related the main topics of the E.J.C. Executive reunion, particularly the post-conflict Israel situation, and spoke about the commemorative ceremonies in Babii Yar.

TODA RABA MR. ZVI FEINE

Dr. Zvi Feine, director of the JOINT Program for Romania, was as he himself pointed out, our *chazan* before God, and he managed not only to ensure our survival, but to make us change, to properly rejuvenate us. *Is there any other better proof than the evening* celebrating the ending of his mission in Romania on September 18th, at the Community Cultural Center, when the ceremony maestros were two young people: Erwin Shimshensohn and Attila Gulyas?! And metaphorically as well; our way of thinking became different: more flexible, more pragmatic, more courageous. Nothing was only formal in the festivity dedicated to Dr. Zvi Feine: the special edition of the *Jewish Reality*, the portraits made by Dr. Aurel Vainer, President of F.J.C.R., by Great Rabbi Menachem Hacohen, by Jorge Diener, the new director for the JOINT Program in Romania, by adv. Iulian Sorin, the president counsellor, by eng. Nilu Aronovici, director of the Social and Medical Assistance Department, by eng. Osy Lazar, president of the J.C.B., by Dr. Otto Adler, president of the Association of the Romanian Jews Victims of the Holocaust, by Tanya Grinberg, JOINT special referent at Radauti, all these between music and dance, between moving letters addressed by young people to whom Dr. Zvi Feine brought back their confidence and hope in life. The words of the celebrated, our gratitude flowers, the presents, the number one diploma of Honorific Member of F.J.C.R., the Diploma of Excellence of the Jewish Community from Bucharest added to moving moments of the evening.

Ion Antonescu gave the explicit order for the Iassy Pogrom

In this edition we publish excerpts from the historian **JEAN ANCEL**'s remarkable study "The state authorities responsibility for framing, preparation and execution of the pogrom in Iassy and the determination of the victims' number", presented at the manifestations organized on the occasion of the commemoration of 65 years from the event. After the research made in the archives from Romania and from other countries, the historian reaches doubtless the conclusion that the massacres in Iassy were carried out after the explicit order of Ion Antonescu. "The Second Section of the Great Headquarters and SIS prepared the ground and offered the pretext of the slaughter", the study outlines. As for the German army role, it mentions that the German soldiers who were in Iassy supported the Romanian side in this action, but they didn't conceived the plan, still "without the presence of the German army, the Antonescu regime wouldn't have dared to conceive such a plan and with these dimensions". The author also underlines the Iassy pogrom represented a prelude to the mass assassination committed in Europe by the Nazis. As Jean Ancel says, the authorities freely allowed the army, the police, the gendarmes to kill, to torture and evacuate the Jews in the "Death Trains"; the historian remarks the massive participation of the Iassy population from all the social categories to the pogrom, but also underlines the fact that many citizens helped the Jews and saved their lives. According to the author the dead numbered 15,000, including the victims of the "Death Trains", but this number is still on debate.

SAFRAN AND THE PERENNITY

The commemoration at the Choral Temple of Dr. Alexandru Safran z.l., former Chief Rabbi of the Romanian Jewry in the period 1940–1947, became an authentic symposium on the Safran's model in the posterity conscience. We heard the last interview realized by Manase Radnev on February 6th, 2004 in Geneva. Dr. Aurel Vainer, president of F.J.C.R., Great Rabbi Menachem Hacohen, Bogdan Olteanu, president of the Deputy Chamber, His Holiness Ciprian Campineanu, Patriarchy Vicar Bishop on behalf of Teoctist, Patriarch of the Orthodox Romanian Church, His Holiness Ioan Robu, Archbishop of the Roman-Catholic Church in Bucharest, Dr. Otto Adler, president of the Association of the Romanian Jews Victims of the Holocaust, Jose Iacobescu, president of B'nai B'rith Forum in Romania, Dr. Hary Kuller held impressive speeches. Bogdan Tataru Cazaban, presidency counsellor, and Dr. Alexandru Elias read the messages addressed by Traian Basescu, President of Romania and by Nicolae Vacaroiu, president of the Senate. "El Male Rahamim" sang by Iosif Adler, prime cantor, made vibrate an ancient and sacred feeling in our souls.

THE YOUTH CAMP OF CRISTIAN, THE BED SEED FOR THE FUTURE GENERATION OF JEWS

In a thoroughly feature report entitled "The Youth Camp of Cristian Transformed in a Center for Jewish Programs", Luciana Friedmann describes the multiple actions for children and young people organized during this summer. The programs aim to contribute to the Jewish education of the participants, thus preparing the future generations who are going to be involved in the life of the Jewish communities from our country. The content of the different programs dedicated to the various age categories is presented and analyzed, starting from the educational and ending with the cultural and entertaining ones. The camp activity was enthusiastically received by the participants, and many of them expressed their opinions in the review pages.

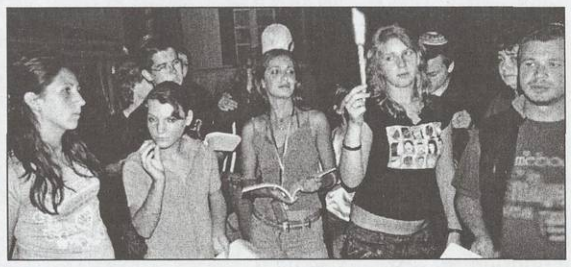

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN
Corectură: MIHAELA OBERSCHI

Traducători:
Ebraică: TEHILA OFER, Ing. B. TERCATIN (Israel)
Engleză: SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: EMIL FINCHELSTEIN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Negustori nr. 5 Telefon: 314.96.90
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 25 lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO51RNCB0074011952750001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO40RNCB0074011952750005 (USD), filiala sector 3, Bucureşti - România.

המציאות היהודית

כג אלול תשס"ו - כג תשרי תשס"ז ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות ברומניה

חגי ישראל התשס"ז - 5767

"תיכתבו בספר החיים, בבריאות, בשלום ובהגשמת משאלות". הברכות המסורתיות של תחילת השנה היהודית, הדהדו החל מבוקרשט הבירה ועד למקומות המרוחקים ביותר ברומניה, בכל מקום שעדיין חי בו קומץ יהודים. בראש השנה, הוא יום הדין, יחד עם ראשי הפדרציה וקהילת בוקרשט ועם רבים מחברי הקהילה, בבית הכנסת הכורלי קיבלו את פני השנה החדשה כבוד שגרירת ישראל ברומניה רודיקה ראדיאן גורדון, כבוד שגריר ארה"ב ברומניה ניקולאס טאובמן, נציגי הפרלמנט, הרדיו, הדתות השונות וארגוני מיעוטים לאומיים. יו"ר הפדרציה חבר הפרלמנט ד"ר אורל ויינר ערך את חשבון הנפש של הקהילה, במיוחד מאחר שבערב ראש השנה מלאה שנה מאז בחירת

ההנהגה החדשה בקונגרס הפדרציה. הרב אברהם ארנפלד עמד על משמעות יום הדין. כמו כן הוקראו אגרות ברכה ששיגרו ראשי מדינת ישראל לקהילות בתפוצות. בהמשך, שוב נתגלו מראות אופייניים לערב יום כיפור: ארון קודש פתוח, הוצאת ספרי תורה ונשיאתם בידי נכבדי הקהילה. לפני ה"יזכור" העליינו מחדש את התפילה לזכר יקירינו והושמעו אמרות שפר מימי קדם בפרשנותו של הרב הראשי מנחם הכהן. ולאחר מכן, קידמנו את פני סוכות - חג הישיבה בסוכה, חג האסיף וההתבהרות לאחר סערות הנפש. לאחר הושענה רבה, יום האמור להחדיר בנפש פנימה את המחשבה על היות האדם בן-חלוף, ולאחר שמיני עצרת בו מתפללים לגשם ומזכירים שוב את יקירינו ב"יזכור" - הנה הגענו לשמחת תורה, המעלה אותנו לפסגה המופלאה מכולן.

יום השואה ברומניה צוין בבוקרשט ובערי השדה

יום השואה ברומניה, שנקבע ל- 9 באוקטובר, צוין זו הפעם השלישית בסדרת אירועים שנערכו ברחבי המדינה. הרגע החשוב ביותר בטקסים שנערכו בבוקרשט היה בהנחת אבן הפינה למוזיאון להנצחת השואה על ידי נשיא רומניה, טראיאן באססקו. בנאומו הקצר, חזר והצהיר כבוד הנשיא על רצון המדינה הרומנית לשאת בהיסטוריה האמיתית שלה, על מנת להביא לידיעת הדורות הצעירים את הטרגדיה של יהודי רומניה בתקופת מלחמת העולם השניה. בהמשך נערך טקס הנחת הזרים באנדרטהאשר בחצר בית הכנסת "טמפלול קוראל" על ידי נציגי הממשל (הנשיאות, הממשלה ומשרדים ממשלתיים), שגרירויות וארגונים ציבוריים. במכון הלאומי לחקר השואה ברומניה, שנמנה עם מארגני הטקסים, הושקו ספרים חדשים, נפתחה תערוכה קשורה לנושא השואה, ופרופ' סרז' קלארספלד מהמכון הצרפתי "שואה" נשא הרצאה על גורלם של יהודים יוצאי רומניה בצרפת במלחמת העולם השניה. קהילות רבות מערי השדה של רומניה ציינו גם הן את היום הזה.

חשוב להכיר את חיי היהדות העולמית וחשוב שיכירו אותנו

בגיליון הנוכחי אנו מפרסמים ראיון עם יו"ר הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה חבר הפרלמנט ד"ר אורל ויינר, אשר השתתף בימים 8 - 9 בספטמבר השנה בחתונת בנו של יו"ר הקונגרס היהודי ברוסיה משה קנטור, שנערכה ז'נווה. החתונה היוותה הזדמנות טובה להפגיש, בין למעלה מ- 300 קרואים, אישים רבים מצמרת הקהילות היהודיות באירופה. אירוע שני בעל חשיבות לפיתוח קשרי הפדרציה עם היהדות העולמית הייתה בהתכנסות הוועד הפועל של הקונגרס היהודי האירופי שנערכה בירושלים בימים 10 - 12 בספטמבר השנה. בעלת חשיבות יתר הייתה גם האזכרה שנערכה באוקראינה בימים 26 - 28 בספטמבר השנה, במלאת 65 שנה לטבח באבי יאר. יו"ר הפדרציה מעלה בדבריו את התפנית החדה של יהודי רוסיה בשובם אל היהדות, משרטט את ראשי הפרקים בסדר יומו של הקונגרס היהודי האירופי במיוחד לנוכח מצבה של מדינת ישראל לאחר הסכסוך האחרון ומתאר את תסריט התרחשויות שהוזכרו בבאבי יאר.

תודה רבה, מר צבי פיין!

על פי הצהרתו שלו עצמו, מנהל תוכנית הג'וינט לרומניה ד"ר צבי פיין היה בגדר החזן שלנו לפני הקדוש ברוך הוא. עלה בידיו לא רק להבטיח את הישרדותנו, אלא גם לשנותנו, להצעיר אותנו הלכה למעשה. אין למצוא הוכחה טובה יותר לכך, מאשר בערב שנערך לרגל סיום תפקידו ברומניה ב- 18 בספטמבר השנה, במרכז התרבות הקהילתי: על הטקס ניצחו שני צעירים - ארווין שימשנזון ואטילה גוליאס. ואשר להוכחה ממשית - דרך המחשבה שלנו אכן השתנתה: היא התגמשה, נהייתה יותר מעשית ויותר אמיצה. דבר לא היה בגדר רשמיות-לשמה בחגיגה לכבודו של ד"ר צבי פיין: הוצאה מיוחדת של כתב העת "המציאות היהודית", דיוקנו שתואר בזה אחר זה על ידי יו"ר הפדרציה ד"ר אורל ויינר, הרב הראשי מנחם הכהן, המנהל החדש של תוכנית הג'וינט לרומניה ז'ורז' דינר, יועץ היו"ר עו"ד יוליאן סורין, מנהל המחלקה לסיוע רפואי וסוציאלי אינג' נילו ארונוביץ, יו"ר קהילת בוקרשט אינג' אוזי לזר, יו"ר האגודה למען קורבנות השואה ד"ר אוטו אדלר, הנציגה המקצועית של הג'וינט בעיר ראדאוצי פרופ' טניה גרינברג. בין ההערכות שנשאו הדוברים שובצו קטעי מוזיקה ומחול וכן מכתבים מרגשים שכתבו בני נוער מבין אלה שד"ר צבי פיין החזיר להם את האמונה בחיים. דבריו של חתן השמחה, הפרחים שביטאו את ההוקרה שאנו רוחשים לו, המתנות והתעודה המקנה לו מעמד של חבר כבוד

מס' 1 של הפדרציה, תעודת ההצטיינות מטעם קהילת בוקרשט - כל אלה העניקו ערך מוסף של התרגשות לערב ההוקרה.

הרב שפרן ייזכר לעולמי עד

האזכרה שנערכה בבית הכנסת הכורלי לרב ד"ר אלכסנדר שפרן ז"ל, מי שהיה הרב הראשי של יהודי רומניה בשנים 1940-1947, הייתה למעשה סימפוזיון על דרך הנצחת המופת של שפרן, כך שייזכר לעולם ועד. מסימפוזיון זה לא נעדרה אף השמעת הראיון האחרון שהעניק ד"ר שפרן בז'נווה ב- 6 בפברואר 2004 למנשה רדנב. בטקס האזכרה נשאו דברים מרגשים יו"ר הפדרציה ד"ר אורל ויינר, הרב הראשי מנחם הכהן, יו"ר הפרלמנט בוגדן אולטיאנו, הוד מעלתו החשמן דובר הכנסייה צ'פריאן קמפיניאנו בשמו של ראש הכנסייה האורתודוקסית ברומניה הפטריארך תאוקטיסט, ראש הכנסייה הרומאנו-קתולית בבוקרשט רב-חשמן יואן רובו, יו"ר האגודה למען קורבנות השואה המרצה ד"ר אוטו אדלר, יו"ר פורום בני ברית ברומניה ז'וסה יעקובסקו וד"ר הרי קולר. היועץ הנשיאותי בוגדן טאטארו קאזאבן וד"ר אלכסנדרו אליאס קראו את האגרות ששיגרו נשיא רומניה טראיאן באססקו ויו"ר הסנאט ניקולאי ואקארויו. תפילת "אל מלא רחמים" מפי החזן הראשי יוסף אדלר העבירה רטט של קדושה עתיקת יומין בנפשות הנוכחים.

מחנה קריסטיאן - בית גידול לדורות העתיד של יהודים

בכתבה גדולה שכותרתה "הווילה בקריסטיאן הפכה למרכז של תוכניות יהודיות" מדווחת לוצ'יאנה פרידמן בהרחבה על מכלול הפעולות לילדים ולנוער, שאורגנו במשך הקיץ האחרון, במטרה להעניק חינוך יהודי למשתתפים. בדרך זו מכינים את הדורות העתידים להיקלט בחיי הקהילות היהודיות ברומניה. התכנים של התוכניות החינוכיות והמבדרות המיועדות לקבוצות גיל שונות, מנותחות ומוצגות בפרויקט זה. פעילות המחנה נתקבלה בהתלהבות על ידי המשתתפים ורבים מביניהם מבטאים דעה זו בעמודי העיתון.

אנו מפרסמים בגיליון זה קטעים מהמחקר הראוי לציון "הקדמה לרצח: פרעות יאסי 29.6.1941" מאת ההיסטוריון ז'אן אנצ'ל. המחקר הוצג באירועים שאורגנו לציון מלאת 65 שנה מפוגרום יאסי. כתוצאה ממחקר שנעשה בארכיונים ברומניה ובארצות אחרות קובע ההיסטוריון ללא היסוס כי מעשי הטבח ביאסי בוצעו על פי פקודתו המפורשת של יון אנטונסקו. "המדור השני של המטה הכללי ושירות המודיעין המיוחד הכשירו את השטח וסיפקו את התירוץ לטבח", קובע המחקר. באשר לתפקיד שמילא הצבא הגרמני

הפוגרום מיאסי בוצע על פי פקודתו המפורשת של יון אנטונסקו

נאמר במחקר כי אנשי הצבא הגרמנים שנמצאו ביאסי תמכו ברומנים בפעולה זו, אבל לא הם אלה שיזמו את התוכנית. עם זאת, "ללא נוכחות הצבא הגרמני, משטר אנטונסקו לא היה מעז לפתח תוכנית כזאת ובסדר גודל כזה". המחבר מציין שפוגרום יאסי היה בגדר הקדמה לרצח ההמוני שביצעו לאחר מכן הנאצים באירופה. ז'אן אנצ'ל מראה כי השלטונות נתנו יד חופשית לצבא, למשטרה ולז'נדרמריה לרצוח, לענות ולגרש את היהודים ב"רכבות המוות". ההיסטוריון מציין את ההשתתפות ההמונית של אוכלוסיית יאסי מכל השכבות החברתיות בפוגרום, אך הוא גם מדגיש כי רבים מתושבי יאסי עזרו ליהודים והצילו את חייהם. על פי המחבר, מניין ההרוגים בפרעות יאסי, לרבות קורבנות "רכבות המוות" היה כ- 15,000 ואולם מספר זה הוא עדיין נושא לדיון.

ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Mitropolia

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL L ● NR. 262-263 (1062-1063) ● 7.11 - 6.12.2006 ● 16 HEŞVAN - 15 KISLEV 5767 ● 24 PAGINI + EDIȚIE SPECIALĂ (I-IV) – 2 LEI

1 DECEMBRIE 1918 – 1 DECEMBRIE 2006

88 de ani de la Marea Unire

An de an, dar mai ales după 1989, când această dată a devenit Zi Națională, poporul român omagiază actul de consfințire a Marii Uniri înfăptuite la 1918. Într-o perfectă armonie de gând și simțiri cu toți fiii țării, își aduc prinosul componenții minorităților, între care evreii reprezintă un procent apreciabil.

La 1 Decembrie 2006, s-a remarcat prezența la ceremonii a delegației F.C.E.R. - în frunte cu dr. *Aurel Vainer*, președinte, însoțit de ing. *Paul Schwartz*, vice-președinte, ing. *Albert Kupferberg*, secretar general, Rabinul *Abraham Ehrenfeld* - în ansamblul celorlalte oficialități, alături de care a depus o coroană de flori la Mormântul Eroului Necunoscut din Parcul „Carol I".

Actualitatea evreiască în lume

De la „Kristallnacht" la inaugurarea noii Sinagogi din München

Dimineață de Şabat mai puțin obișnuită la Templul Coral. După serviciul divin din 25 noiembrie a.c., președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, a susținut în fața evreilor bucureșteni care au dat curs invitației, cu participarea liderilor F.C.E.R. și C.E.B., o conferință-confesiune a impresiilor sale la inaugurarea noii Sinagogi „Ohel Jacob", din München, care a avut loc la 9 noiembrie a.c. Confesiune pentru că, la câteva săptămâni distanță, avea să decanteze impresiile de neuitat ale acestui moment de afirmare a forței de renaștere a iudaismului, chiar în ziua în care, în urmă cu 68 de ani, naziștii germani au incendiat sinagogi, au devastat proprietăți evreiești, au frânt vieți nevinovate. A fost, atunci, „Kristallnacht" („Noaptea de Cristal"), începutul Holocaustului. Dar vechea sinagogă principală din München, construită în 1887, în ajun de Roș Hașana 5647, a fost demolată din ordinul lui Hitler încă din 9 iunie 1938.

Continuare în pag. 3

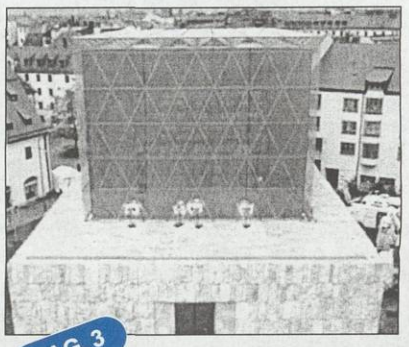

PAG. 3

Interviu cu deputat dr. AUREL VAINER, președintele F.C.E.R.

Sentimentul dominant – frățietatea

Anticipând Hanuca

Tradițional, și în 5767, vom sărbători Hanuca în toate comunitățile noastre, ca o rememorare perenă a Macabeilor, a victoriei lor împotriva lui Antiohus Epifanes, și o sărbătoare a luminii care a destrămat și infirmat, totdeauna, vremelnicele victorii ale întunericului, în lunga istorie a evreilor și a umanității, în ansamblu. Antiohus voia să reintroducă politeismul elen în locul monoteismului avrahamitic. Ce-ar fi însemnat distrugerea singurei religii monoteiste, unde și când ar fi apărut creștinismul și islamismul?

Macabeii au înfrânt o armată infinit superioară și au învins, spre binele întregii umanități, întemeind, pentru mai bine de un secol, dinastia haşmoneită. Evreii și religia lor au supraviețuit și după înfruntarea cu legiunile lui Titus și Hadrianus, au înfruntat, în Diaspora, cumplitele agresiuni ale Inchiziției, iar după cel de-al doilea război mondial și după un Holocaust în care au fost uciși șase milioane de evrei, au construit Israelul modern. Din nefericire, au supraviețuit și xenofobia, și antisemitismul, noul negaționism contestând Holocaustul și transformând demența antisemită într-o demență antiisraeliană. Președintele Iranului ne amenință, pe față, cu distrugerea totală a Israelului! După cum, negaționiștii din România, conduși de un antisemit notoriu, Ion Coja, ne asigură, azi, după ce contestă tradițional Holocaustul, că acesta „va avea, totuși, loc și va fi făcut, de astă dată, ca lumea...!". Nu autoritatea Procuraturii și legile ferme ale țării îi înfruntă demența, ci tot noi suntem obligați să-l înfrângem... Spiritul macabeic trăiește! Există Israelul! Există umanitate care-i alături de noi și nu mai suntem singuri (vezi pagina III a „Ediției speciale").

Și de parcă n-ar fi fost îndeajuns defăimările extremiștilor de îndelungată tradiție, acestora li se adaugă, azi, și o altă mizerie antisemită: suntem acuzați (!) că ne vindem până și cimitirele și că evreii ar putea fi de acord (ori au și fost - culmea denaturării abjecte!) și cu distrugerea propriilor temple și sinagogi. O minciună uriașă, o defăimare provocatoare, un ultragiu ca formă maladivă a urii de sine, atunci când poartă și semnături ale unor așa-ziși evrei, nu mai puțin criminal, în esență, și o nedreptățire față de tot ceea ce întreprind,

DOREL DORIAN

Continuare în pag. 7

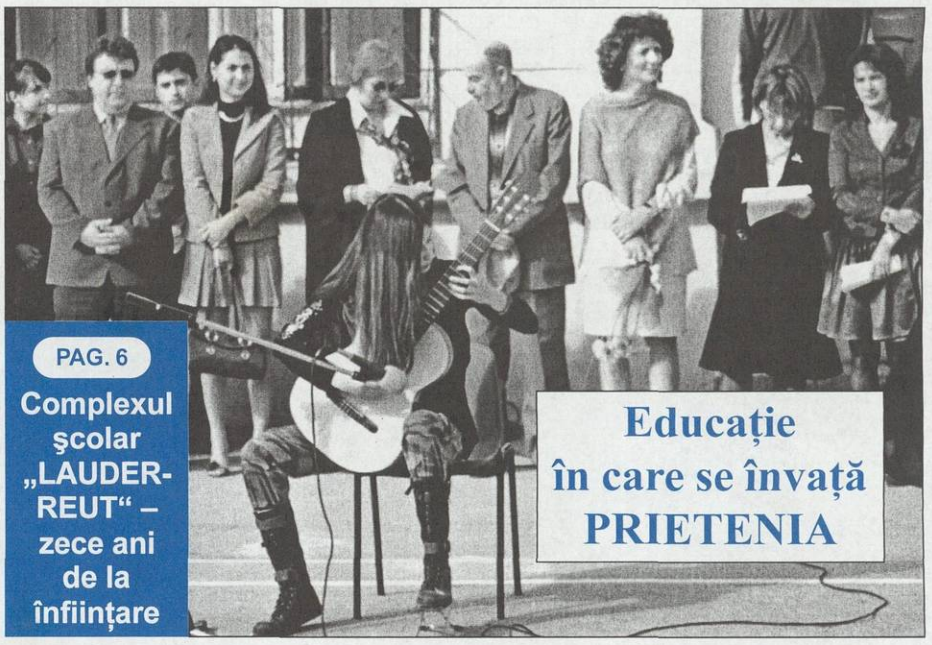

PAG. 6

Complexul școlar „LAUDER-REUT" – zece ani de la înființare

Educație în care se învață PRIETENIA

PAG. I–IV

EDIȚIE SPECIALĂ

În interiorul revistei, o EDIȚIE SPECIALĂ - supliment al R.E. - cuprinzând: ● un pamflet-replică la ultimele manevre negaționiste ale lui Ion Coja (**PAG. I**) ● Textul acestui pamflet - în limbile engleză și ebraică (**PAG. II**) ● În **PAG. III**: Comunicatul F.C.E.R., privind Adunarea publică de la Templul Coral din București ● Comentariul dlui Liviu Antonesei la recentele izbucniri ale lui Ion Coja ● Predarea temei Holocaustului în școli ● În **PAG. IV**: „Contribuția evreilor din România la propășirea patriei comune" ● Portretele unor mari personalități evreo-române: Martin Bercovici și H. Tiktin.

Israelul, în legitimă apărare

La trei luni de la încetarea sângeroaselor confruntări cu Libanul, soldate cu victime civile de ambele părți, incertitudinea cu privire la viitorul Israelului este resimțită în aceeași măsură de clasa politică și de populație. Încetarea războiului cu gruparea teroristă Hezbollah a adus doar o pace precară Israelului, care a acceptat să întrerupă războiul având promisiuni și garanții din partea O.N.U. pentru securitatea statului evreu. Forța internațională de pace urma să asigure stoparea înarmării aripii militare a Hezbollah, desfășurarea armatei libaneze în locul teroriștilor. În subsidiar, deși rezoluția O.N.U. care punea capăt conflictului nu prevedea în mod expres, trebuia să aibă loc și eliberarea militarilor israelieni, răpiți de Hezbollah și de Hamas. Din păcate, situația din zonă rămâne tensionată. Numeroase surse occidentale, care au informații de la fața locului, vorbesc despre reînarmarea Hezbollah sub privirile binevoitoare ale forței internaționale de pace, așa cum prevăzuse de la bun început Israelul. Situația din Liban este un element agravant în regiune. Asasinarea ministrului industriilor, Pierre Gemayel, un antisirian declarat, demisia deputaților Hezbollah din guvern și a altor parlamentari prosirieni, marile demonstrații antiguvernamentale accentuează incapacitatea guvernului de a lua măsuri ferme de stabilitate în țară. La aceasta se adaugă și refuzul cabinetului Siniora de a negocia cu Israelul o formulă de pace.

EVA GALAMBOS

Continuare în pag. 18

PAG. 12-13

EVREI AI ZILELOR ȘI COMUNITĂȚILOR NOASTRE

PAG. 6

O dimineață în lumea lui ISRAIL BERCOVICI

PAG. 14

DAVKA – despre comedia evreiască!

Vizita la redacție a directorului JOINT pentru România, JORGE DIENER

„Ajută-te, ca să te ajut!"

Bruhim habaim! - am spus nu demult directorului JOINT pentru România, *Jorge Diener*, și directorului adjunct, *Israel Sabag*, care ne-au vizitat la redacție. O vizită care ne onorează, ne încurajează și ne obligă.

Ne onorează pentru însemnătatea pe care JOINT ne-o acordă, așa cum a reieșit și din discuția purtată de oaspeți cu redactorul șef al R.E., scriitorul *Dorel Dorian*, despre noul program al revistei, aplicat sau în curs de aplicare.

Ne încurajează pentru că, azi, la 50 de ani de existență neîntreruptă a revistei (pe care îi vom sărbători pe 10 decembrie a.c.), vizita implică o recunoaștere a strădaniilor și - de ce nu? - a reușitelor colectivului redacțional de menținere și dezvoltare a conștiinței identitare.

Ne obligă pentru că va trebui să dăm dovadă că știm să punem în practică noua politică de *know how* a JOINT-ului în România.

IULIA DELEANU

Continuare în pag. 17

Complexul şcolar „LAUDER-REUT" – zece ani de la înfiinţare

Educaţie în care se învaţă PRIETENIA

Dar să începem cu începutul; cu momentul în care, acum 20 de ani, a luat fiinţă Fundaţia „Ronald S. Lauder". Scopul? Revitalizarea educaţiei iudaice, a culturii, tradiţiilor, istoriei poporului evreu ca şi a limbii ebraice în comunităţile distruse de Holocaust şi totalitarism din Europa Centrală şi de Est. S-a avut în vedere, în acelaşi timp, ca „instrumentalizarea acestei educaţii să se facă pe criteriul multiculturalităţii şi pregătirii la cele mai înalte standarde a elevilor care frecventează aceste instituţii de învăţământ", spune directoarea de proiecte a Fundaţiei „Lauder-Reut", *Carmen Pavel*. În 1980, Ronald S. Lauder îşi încheia misiunea de ambasador al S.U.A. în Austria. Om de afaceri şi filantrop, el a înţeles că educaţia este cheia regenerării identităţii iudaice, că, înfiinţând această reţea de şcoli - azi, funcţionează peste 60 de astfel de lăcaşuri de învăţământ în zona europeană mai sus amintită - copiii vor fi cei care, venind acasă, îi vor învăţa iudaism pe părinţi. „În urmă cu aproximativ 12 ani, Ronald Lauder era trezorierul Congresului Mondial Evreiesc, fiind implicat şi în activităţile Organizaţiei Mondiale Evreieşti pentru Restituiri. M-a întâlnit, întâmplător, la Bruxelles", poveşteşte *Tova Bin Nun*. „A aflat că mă ocup de Clubul *Tnuat Aliya* al Filialei Sohnut în România. Venind într-o scurtă vizită, la Bucureşti, a dorit să-i cunoască pe tinerii care frecventau clubul. I-au dat lacrimile văzându-i. I-a întrebat ce-şi doresc. «Acces nonstop la Internet», au spus ei. Şi Clubul a fost primul loc din Capitală în care copiii au beneficiat de acest lucru. Le-a trimis calculatoare şi aparatură multimedia. M-a întrebat dacă pot să deschid o şcoală evreiască. «E o mare onoare», am răspuns. După un schimb de scrisori cu *Marjorie Federbush*, director general al Fundaţiei „Lauder" din New York, ea a venit în România, unde ne-am întâlnit, eu cu Rosa - e vorba de directoarea Complexului, *Rosa Arsene Brumfeld* - şi cu soţul ei, Leon. Atunci, tabăra evreiască de vară de la Szarvas era în mare vogă. Ne-am dus la Eforie Nord să vedem dacă putem deschide o asemenea tabără şi în România. Apoi ne-am gândit că-i mai bine să înfiinţăm, mai întâi, o grădiniţă la Bucureşti. Să vedem cum acceptă societatea românească, după 50 de ani de totalitarism, o şcoală evreiască. Ne-am sfătuit cu conducătorii, de atunci, ai F.C.E.R. (acad. Nicolae Cajal z.l., av. Iulian Sorin), care s-au arătat sceptici". „Dar Tova, formată în Israel, cu o forţă de buldozer, a spus: «Se poate!»", intervine *Rosa*. „Am deschis întâi grădiniţa", reia *Tova* firul povestirii. „Printre membrii fondatori ai Fundaţiei «Lauder» în România sunt acad. Nicolae Cajal, av. Iulian Sorin, Miriam Millo, soţia fostului ambasador al Israelului în România, Avi Millo".

Vis realizat

Ideea deschiderii unei şcoli evreieşti avea să fie bine receptată de autorităţi. Trei profesoare, în afară de *Tova Bin Nun*, sunt întemeietoarele ei: managerul general *Rosa Arsene Brumfeld*; directoarea Grădiniţei, *Anca Mândru*; coordonatoarea comisiei pedagogice şi de disciplină pentru cursurile primare şi gimnaziale, *Oana Moraru*. „Înainte cu două zile de deschidere, ne-a venit mobilierul din Italia. Am stat toată noaptea şi l-am montat", retrăieşte *Rosa* clipe de acum zece ani. „Curtea era plină de gunoi. Am făcut ordine şi-am plecat cu maşina în pădure, de unde ne-am întors cu mai mulţi pui de brad şi-un pui de salcie. Ne-a ajutat, pentru aprobări, un om de suflet, membru al comunităţii bucureştene, tatăl lui Manuel Marcus. Am pornit şcoala cu 50 de copii. Azi avem 290". Privesc salcia acoperind un sfert de curte şi brazii întrecând, acum, în înălţime gardul înalt al şcolii. Ascult glasurile copiilor în recreaţie. Un vis realizat.

O şcoală a excelenţei

Cu o listă anuală de aşteptare de 150-200 de copiii, şcoala are un sistem de burse sociale şi de merit. Programul de arte şi multimedia al grădiniţei este unic în Bucureşti. Orarul şcolii este 8-17, cu două mese şi două gustări. Toate - de calitate. Există programe de *exchange students*. Anul trecut a avut loc prima vizită în Anglia a unor copii de la „Lauder-Reut", pentru perfecţionarea limbii. Cazarea şi masa au fost asigurate de familii din Anglia. Costul transportului a fost suportat de părinţi. Elevii au rămas în corespondenţă cu copiii din familiile la care au locuit. Absolvenţii şcolii primesc certificate de competenţă în engleză şi o evaluare a testelor de aptitudini pentru admiterea în universităţi din străinătate. Copiii pot opta pentru cluburi de limbi străine - franceză, spaniolă, germană -, informatică, muzică, dramă, balet, sport, jurnalism, şah ş.a. Absolvenţii de liceu cu profilul sus-amintit vor avea şi certificate de absolvire din partea instituţiilor partenere. Spicuiesc impresii din *Cartea de Onoare* a şcolii. „O şcoală - jalon pentru învăţământul particular din România" (prof. *Constanţa Valentina Mihăilă*, preşedintele Comisiei Naţionale de Evaluare şi Acreditare a Învăţământului Preuniversitar). „Tuturor părinţilor şi copiilor - mare admiraţie şi multă dragoste" (*Ronald S. Lauder*). „Sunt foarte impresionat de activitatea multimedia a acestei şcoli în Bucureştiul actual" (prof. ing. *Itzhac Guttman Ben Zvi*). Într-un cuvânt - o şcoală a excelenţei.

Pagină realizată de IULIA DELEANU

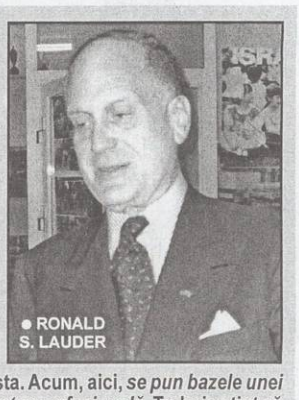

● RONALD S. LAUDER

Cine şi-ar fi închipuit în '97, când statisticile arătau o diminuare drastică a populaţiei evreieşti, majoritar vârstnică, iar natalitatea era, fireşte, foarte scăzută, că ideea unei şcoli evreieşti are viitor? Şi iată că, la ora actuală, Complexul şcolar „Lauder-Reut" include şcoala primară, gimnaziul, prima clasă de liceu. Că, în curând, pe terenul de vizavi al T.E.S., se va construi, cu sprijinul Primăriei Capitalei şi al Primăriei Sectorului 3, un liceu evreiesc. „Când copiii care au intrat la grupa pregătitoare în 1997, vor da Bacalaureatul aici, Grădiniţa, Şcoala şi, până atunci, Liceul «Lauder-Reut» va ajunge... *Bar Mitva*", spune vicepreşedintele Fundaţiei „Lauder" în România, *Tova Bin Nun*, care visează, de pe acum, la o facultate „Lauder-Reut". Miraculos este şi faptul că Grădiniţa, Şcoala şi Liceul fiinţează într-un vechi cartier evreiesc bucureştean, în incinta fostei şcoli evreieşti de renume „Iacob şi Carolina Löbel", unde au învăţat bunici şi străbunici ai unora dintre aceşti copii. Atunci se temeau să spună că sunt evrei, pentru că ar fi avut de suferit din cauza asta. Acum, aici, *se pun bazele unei educaţii în care se învaţă prietenia, buna înţelegere interetnică, interconfesională*. Trebuie ştiut că *„reut"* înseamnă, în ebraică, *prietenie*. Un sistem educaţional, poate, mult mai eficace decât protestele de ziar şi, sigur, mai lucrativ în timp, împotriva antisemismului.

Bucuria retrospectivei are, cel puţin, cinci motive: 1) copii evrei sau cu ascendenţă evreiască, elevi ai şcolii cu predare în engleză şi ivrit; 2) copii neevrei, care cresc fără prejudecăţi etnice; 3) abonamente la revistă ale multor familii cu elevi la această şcoală; 4) sprijin din partea lor în difuzarea revistei; 5) prezentări de şcolari, dascăli şi activităţi ale lor în fiecare număr.

Cum se pregăteşte pentru viaţă generaţia „Reut"

Există aici un corp profesoral de excepţie, ceea ce îndreptăţeşte opinia generală despre calitatea şcolii. Şi - o *premieră în România: profilul liceului - Business-Media-Diplomaţie*. Proiectul este realizat în parteneriat cu A.S.E., Institutul Pro şi Universitatea Media, Institutul Diplomatic Român. Există parteneriate cu British Council, unde elevii învaţă engleza de afaceri la cel mai înalt nivel. Cu Fundaţia „Codex", de mare notorietate, unde copiilor li se predau cursuri de *leadership*. Din cele 60 de burse oferite de Fundaţia „Lauder" beneficiază, majoritatea, copii evrei. „Cinci propuneri pentru asemenea burse urmează să fie făcute de preşedintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer. Aşteptăm propunerile!", spune *Carmen Pavel*. Ebraica e un curs opţional-obligatoriu, fiindcă e singurul opţional raportat la toate şcolile în care există câteva, unul devenind, prin forţa lucrurilor, obligatoriu. „Dacă ar fi existat o şcoală a populaţiei evreieşti din România cu predare în ebraică, lucrurile ar fi stat altfel, dar, aşa, noi suntem foarte satisfăcuţi pentru ceea ce putem face în această privinţă", adaugă *Carmen*. Cursul de ebraică are şi un mesaj ecumenic atât pentru cei care-l urmează (elevi de toate etniile), cât şi pentru cei care-l predau: doi voluntari israelieni - *Keren Soref* şi *Darmon Yaron*; un japonez - prof. univ. dr. *Oshima Tokaiashy*; o evreică românca - *Irina Roth*; o absolventă de masterat în ebraică, românca, la Universitatea Bucureşti - *Gabriela Ştefănescu*. „Copiii care nu fac parte din comunitatea noastră se duc, acasă, de sărbătorile evreieşti, cu daruri care reflectă aceste sărbători: titirezuri de Hanuca, plante de Tu Bişvat, *humântaşen* de Purim ş.a.", adaugă *Rosa*, conducătoarea catredrei de ebraică şi tradiţii iudaice. Se încheagă aici o schimbare de mentalitate în perceperea Celuilalt. Se pregăteşte generaţia „Reut", care va şti să ne continue prin prisma ideilor primite în anii de formare.

Elevi şi profesori despre ei înşişi

Primii copii care au intrat, acum zece ani, pe poarta Grădiniţei „Lauder-Reut" - *Mihnea Vădeanu, Cati Bonder, Maia Galan, Alexandru Dumitrescu, Michael Lakin* - sunt, azi, în clasa a IX-a. Sunt prea „adulţi", pentru a-şi manifesta curiozitatea pentru musafira din biroul directoarei *Rosa*, aşa că primii intervievaţi sunt câţiva iscoditori, ţinându-se la distanţă, e drept, dar care, într-o pauză de curs, devin mai curajoşi. Se aşează lângă mine la o măsuţă de pe hol şi încep să-mi povestească despre ei. Se recomandă, mai întâi: *Andi Jugănaru, David Gherghinescu* şi *Bogdan Aroşculesei*. *Andi* e cel mai familiarizat cu interviurile. E prezentator la o emisiune a Tv.R. 1 despre animale, transmisă în fiecare sîmbătă dimineaţa. Primeşte 200 de euro pentru fiecare emisiune şi donează banii unei case de copii abandonaţi din Braşov. A prezentat Festivalul „Mamaia copiilor, 2006". Împreună cu alţi câţiva copii, a comentat videoclipuri la Euroviosion Junior, 2006. Face parte din Grupul *New Star Music*. Vorbeşte ca un profesionist. „Totul e spontan la cei mici. Pe cei de 3-4 ani, n-ai cum să-i regizezi. Copiii din public dansează şi improvizează. Am un proiect despre viaţa socială văzută cu ochii copiilor: «Şapte copii cârcotaşi»". *David* a participat la patru ediţii ale Festivalului „Mamaia copiilor". A fost selectat pentru „Talent Works", un *site* pentru copii supradotaţi. A jucat într-un film în engleză, „Vântul prin sălcii". A prezentat două reclame ale firmei americane „Haskro". Din banii câştigaţi, şi-a cumpărat un calculator performant. *Bogdan* preferă algebra şi informatica. A participat la *Olimpiada de matematică* de anul trecut. Acum ia parte la Concursul „Arhimede". Intru la Clubul de computere. Profesori: *Rica Pintilie* şi *Marius Geller*. „La grupa pregătitoare îi învăţăm jocuri pe calculator; în clasa întâi - să navigheze pe Internet; într-a doua - să scrie în *Word* şi să facă prezentare în *Power point*; într-a treia - *Excel*, calcul tabelar, necesar în calcule economice; într-a patra - să facă pagini în *Word*; în clasele V-VIII - programare. Anul trecut, din patru copii la *Olimpiada de informatică*, trei au ajuns la faza pe municipiu", spune *Rica*. „Predau informatică la clasa a VI-a, fac revista şcolii şi tot ce ţine de fotografii, conduc un club de şah şi altul de matematică", îşi sintetizează *Marius* activitatea. Metoda de predare e mult mai prietenoasă decât sistemul clasic: catedră-bănci", îmi arată *Marius* un *smart board* conectat la un calculator, în mijlocul clubului. Fosta tablă a fost înlocuită cu un ecran pe care se compune cursul, unde pot fi vizionate filme, conferinţe. E dotat şi cu un sistem audio. „Aici, copiii mă iubesc. Sunt o a doua familie pentru mine. Când sunt întrebaţi: «Ce vrei să fii în viaţă?», mulţi răspund: «Ce-i Marius». Asta-i foarte mult pentru mine". „Ce m-a impresionat mai mult este faptul că elevilor le pace să vină la şcoală", declară Rica.

ANDI

DAVID

BOGDAN

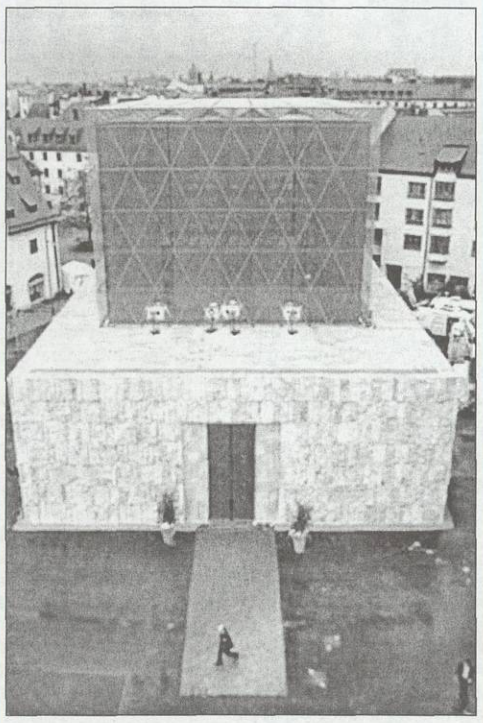

Urmare din pag. 1

Păşind pe străzile Münchenului, acest important oraş din landul Bavariei, împreună cu toţi invitaţii, conducători ai comunităţilor evreieşti din Germania, din Europa şi din întreaga lume, purtând în braţe Suluri de Tora, conferenţiarul a retrăit mental grozăviile acelei nopţi. A revăzut cu ochii minţii flăcările care înroşeau cerul, umilinţele, batjocura la care era supusă comunitatea. Şi iată, acum - Bucuria Torei. În locurile distrugerii, ale ruinei - mulţimi de oameni care se opreau şi priveau uimiţi, respectuoşi. „Cine cunoaşte istoria poporului evreu şi nu crede în miracole, nu e realist", circulă şi azi aforismul preferat al lui Ben Gurion. „Am trăit, într-adevăr, momente de miracol evreiesc", a spus vorbitorul. În 1999, municipalitatea a pus la dispoziţia comunităţii evreieşti un spaţiu în centrul oraşului, unde s-a construit un centru cultural comunitar numit „Piaţa Iacob", un complex din care urmează să facă parte sinagoga, sediul comunitar, muzeul evreiesc. Concursul pentru proiectul arhitectural a fost câştigat de un neevreu: *Wandel Hoefer Lorch*. Întregul complex n-a fost încă dat în funcţiune. Sinagoga, inaugurată pe 9 noiembrie a.c., are şase nivele deasupra pământului şi două-trei nivele subterane. Clădirea e sobră,

De la „Kristallnacht" la inaugurarea noii Sinagogi din München

dreptunghiulară, cu un placaj de piatră asemănător Zidului de Apus - *Kotel Hamaravi*, din Ierusalim, locul sacru de reculegere al evreilor de pretutindeni. Concepţia foarte modernă face ca, în prima clipă, nici să nu realizezi că te afli într-o sinagogă, în sensul tradiţional. Doar *Aron Kodeş*-ul şi locul în care se citeşte Tora (*Bima*) dau ideea de sinagogă. În loc de picturi murale sau ornamente, există o placare în lemn şi un joc de linii de metal din care, imaginar, poţi reconstitui un *Maghen David*. Serviciul divin a fost oficiat de cantori renumiţi, care, prin prestaţia artistică impresionantă, şi-au reconfirmat renumele, şi de un extraordinar cor bărbătesc, Corul Sinagogii Mari din Ierusalim, condus de *Giora Feidman*, sporind măreţia momentului. Cuvântul de salut a fost rostit de preşedintele Comunităţii Evreieşti din München, *Charlotte Knobloch*. Au rostit importante alocuţiuni preşedintele Germaniei, *Horst Köhler*, primul ministru al landului Bavaria,dr. *Edmund Stoiber*, primarul Münchenului, *Christian Ude*, preşedintele Consiliului Politic al Congresului Mondial Evreiesc, Rabinul dr. *Israel Singer*. Impresionantă a fost cuvântarea Şef Rabinului Israelului, *Israel Lau*, al cărui chip apărea pe mai toate canalele de televiziune müncheneze. Nimic mai firesc pentru a rederula toate aceste impresii într-o sinagogă şi, mai ales, a le corela proiectului de renovare, în anul viitor, a Templului Coral din Bucureşti şi de renovare a Sinagogii din Constanţa. De altfel, una dintre temele supuse discuţiei Comitetului Director al F.C.E.R., la recenta reuniune, din 20 noiembrie, a fost şi atenţia sporită acordată sinagogilor - monumente istorice. Sunt peste 30 de astfel de sinagogi în ţară, care trebuie conservate, ca semn al existenţei noastre în România, pentru a dăinui în memoria generaţiilor viitoare. Ele pot face parte din itinerarii turistice, pot servi drept muzee ale istoriei evreilor din zonele respective, săli de conferinţe pe teme iudaice, de concerte de muzică evreiască. Este un alt mod de repunere în circulaţie a acestor sinagogi.

Sentimentul dominant – frăţietatea

Participarea preşedintelui F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, în calitate de membru în *Board*-ul Congresului Evreiesc European (C.E.E.), atât la reuniunea trimestrială, de la München, din 10 noiembrie a.c., cât şi la întrunirea Executivului (Governing Board) Congresului Mondial Evreiesc (C.M.E.) de la Paris (11-12 noiembrie a.c.) a constituit punctul de plecare al prezentului interviu acordat revistei noastre.

Interviu cu deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

- În conferinţa despre actualitatea evreiască internaţională susţinută la Templul Coral, aţi schiţat conturul acestor întruniri. Vă propun să le detaliaţi şi comentaţi.

- Mai întâi, despre München. Pe ordinea de zi au figurat raportul despre discursuri şi incidente antisemite în Europa în timpul conflictului Israel-Hezbollah, dat fiindcă majoritatea presei scrise şi audio-vizuale europene a victimizat Libanul, prezentând Israelul drept „atacator", deşi conflictul - se ştie bine - s-a datorat încălcării repetate a normelor de drept internaţional din partea Hezbollah-ului şi a provocat pierderi de vieţi din rândul Zahalului şi al populaţiei civile israeliene, răniţi, mutilaţi de război, numeroase pagube materiale în Galil. Reacţia Diasporei evreieşti la acest conflict a dovedit că există solidaritate şi ne-a întărit convingerea că, uniţi, vom reuşi să ne apărăm dreptul de existenţă suverană în Israel şi dreptul de siguranţă a vieţii cetăţenilor israelieni. De altfel, următoarele două puncte ale agendei - reuniunea anuală a C.E.E., din 15 noiembrie a.c., de la Strasbourg, în cadrul Parlamentului European, şi demonstraţia de protest de la Bruxelles, din 29 noiembrie a.c., pentru eliberarea celor doi soldaţi israelieni răpiţi de Hezbollah de pe teritoriul israelian - fac parte din acţiunile de sprijin pentru Israel ale C.E.E.

-Ţinta proiectelor?

- Atât reuniunea de la Strasbourg, la care se preconizează participarea a 120 de europarlamentari şi se mizează pe prezenţa ministrului de interne israelian, cât şi mitingul de la Bruxelles converg către scopul mai sus-menţionat, în care glasul conducătorilor europeni să se facă mai puternic auzit.

- Alte teme de discuţie?

- Comemorarea Zilei Mondiale a Holocaustului în Spania, la 25 ianuarie 2007. Lucrările reuniunii Executivului C.E.E. vor avea loc la Marbeea, o comunitate evreo-spaniolă mică, dar cu o viaţă evreiască extrem de interesantă. Între 22-23 ianuarie, se va desfăşura, la Madrid, Seminarul „Transmitere, memorie şi identitate iudeo-spaniolă a Şoah-ului". Pe 24 ianuarie - vizitarea Muzeului Sefard şi a vechii Sinagogi din Toledo. În seara aceleiaşi zile - un concert extraordinar de muzică liturgică sefardă, la Muzeul Prado. Momentul culminant va fi comemorarea din 25 ianuarie. Vor vorbi preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din Spania, Jacob Israel, fostul ministru şi supravieţuitor al republicanilor spanioli, Jorge Semprun, fostul europarlamentar şi preşedintele în funcţie al Uniunii Romani, Juan de Dios Ramirez Heredia. Vor fi alocuţiuni din partea autorităţilor de stat şi de guvern. Cu acest prilej se va lansa programul de studiere a istoriei Holocaustului în şcolile din Spania, ţară în care Holocaustul nu a avut loc. Pe ordinea de zi a întrunirii de la München au figurat şi alte subiecte importante: ● pericolul înarmării nucleare a Iranului ● continuarea ameninţărilor din partea grupărilor Hezbollah ● problema palestiniană ● legislaţia anti-neonazistă în ţările U.E.

- Câteva observaţii?

- În ceea ce priveşte Iranul, principala problemă nu e numai bomba nucleară, ci şi în mâna cui încape, respectiv - preşedintele iranian, duşman declarat al Israelului (*Pierre Besnainou*). Cu excepţia extremei stângi şi a extremei drepte europene, toate celelalte partide din Europa consideră legitim dreptul Israelului la autoapărare. Este nevoie de *lobby* din partea C.E.E. pentru ca U.E. să facă presiuni asupra Iranului (*Serge Cwajgenbaum*). Iranul foloseşte Israelul şi evreii pentru a abate atenţia de la problemele interne ale ţării (*Ariel Muzicant*). În ceea ce priveşte redemararea procesului de pace în Orientul Mijlociu, s-a considerat că una din piste este şi normalizarea relaţiilor diplomatice cu ţări arabe moderate: Maroc, Algeria, Tunisia. Importantă este şi încercarea de dialog cu Siria. Pentru reluarea dialogului israeliano-palestinian e nevoie de trei condiţii: 1) Recunoaşterea Israelului; 2) Respectarea înţelegerilor anterioare recentei Intifade; 3) Eliberarea soldatului israelian prizonier în Gaza. În vederea promulgării unei legislaţii anti-neonaziste în U.E. se încearcă convingerea europarlamentarilor.

- Momente memorabile ale celor două reuniuni?

- A fost, mai întâi, reîntâlnirea cu personalităţi emblematice ale vieţii evreieşti internaţionale: Edgar Bronfman, Mendel Kaplan, Rabin dr. Israel Singer, Stephen Herbits ş.a.. Bucuria de a fi împreună cu colegii din Executivul C.E.E.: Pierre Besnainou, Ariel Muzicant, Moshe Kantor, Serge Cwajgenbaum ş.a. Am trăit sentimentul că evreii români fac parte din marea familie a evreilor europeni şi de pretutindeni. Am înţeles că evreii din România sunt interesaţi de ce se întâmplă celor din America de Sud, că aceştia sunt la fel de receptivi pentru soarta fraţilor lor din Europa Centrală şi de Est. Am sărbătorit 50 de ani de la fondarea C.M.E. şi 25 de ani de când Edgar Bronfman se află la conducerea acestei mari organizaţii evreieşti internaţionale. Am participat la recepţia din saloanele fastuoase şi încărcate de istorie ale Senatului Franţei. Am ascultat *speech*-urile preşedintelui C.M.E. şi al primului ministru francez. Am reţinut, din cuvântarea celui din urmă, ideea că Franţa a fost prima ţară europeană unde, după revoluţia de la 1789, *evreii au căpătat drepturi civile*, că Franţa se *implică în soluţionarea gravelor*, complicatelor probleme din Orientul Mijlociu, adoptă măsuri antiantisemite, cunoscut fiind *răbufnirile chiar violente* ale fenomenului în Franţa. Concret, a ost suplimentat cu 1.200 de persoane numărul celor care asigură ordina publică, pentru mai marea siguranţă a populaţiei evreieşti. În final, prinul ministru francez a reiterat dorinţa Franţei de a asigura o viaţă normă evreilor din această ţară şi sprijinul ei pentru mai multă stabilitate în Orientul Mijlociu.

- Elemente comune?

- Tematica de stringentă actualitate: combaterea noilor forme de antisemitism, promovarea ecumenismului, cu precădere, între cele trei religii avrahamitice, despre care au vorbit Arhiepiscopul Parisului, Marele Rabin al Franţei, Marele Muftiu al Franţei. Am reţinut intervenţia foarte consistentă a Cardinalului Lustiger.

- Şi elemente specifice?

- S-au discutat: ● importanţa Diasporei evreieşti pentru susţinerea Israelului ● strângerea relaţiilor între comunităţile evreieşti şi autorităţile statale ● mai marea atenţie acordată generaţiilor tinere ● securitatea globală şi impactul asupra evreilor ● influenţa presei în evoluţia fenomenului antisemit contemporan, reflectată în caricaturi antisemite.

- Sentimentul dominant?

- Frăţietatea.

Negarea Holocaustului şi antiisraelismul – manifestări violente ale xenofobiei şi urii rasiale

Cele două reuniuni, a Executivului Congresului Evreiesc European (C.E.E.), la München, şi a Congresului Mondial Evreiesc (C.M.E.), la Paris, la care a participat preşedintele F.C.E.R., au avut drept laitmotiv noile forme de antisemitism: negarea Holocaustului şi antiisraelismul. Declaraţiile preşedintelui iranian, un Haman al zilelor noastre, care îşi exprimă cu orice prilej dorinţa de a şterge Israelul de pe faţa pământului, şi pericolul nuclear pe care-l reprezintă, azi, Iranul au fost unul dintre nucleele centrale ale discuţiilor. Israelul numără, acum, exact atâţia oameni câţi au fost ucişi în Holocaust: şase milioane. Este demnă de comparat cifra şi cu populaţia existentă în momentul proclamării independenţei Statului Israel: 600.000. „Un necaz m-a purtat în Israel săptămâna trecută. Este minunat ceea ce au reuşit să realizeze israelienii în cei 58 de ani de existenţă ai Statului modern, din '48 până în prezent", a spus vorbitorul. Şi aceasta - în condiţiile neprielnice ale atâtor războaie de apărare, de permanentă stare de alertă din cauza atentatelor teroriste antiisraeliene. Firește că resuscitarea antisemitismului, azi, în lume, în noi formule, ca şi starea conflictuală din Orientul Apropiat sunt preocupări constante şi pentru comunitatea noastră. Fiindcă vorbitorul a legat fenomenul antisemit actual de declaraţii ale unor antisemiţi locali, cadre universitare, care le spun studenţilor că a vorbi despre Holocaust în România este antiromânism. Dragostea faţă de Israel, care a răzbătut atât în reuniunile de la München şi Paris, cât şi în conferinţa preşedintelui F.C.E.R., nu vine în contradicţie cu ataşamentul şi loialitatea faţă de ţările natale în care s-au născut, s-au format şi muncesc evreii de pretutindeni. „Semper fidelis patriae", sună un dicton preferat de conferenţiar. Nu sunt doar cuvinte. O probează contribuţia evreilor români la dezvoltarea României moderne, pe toate planurile, faptele de eroism pe câmpurile de bătălie în războiul de independenţă, din 1877, de reîntregire, între 1916-1918. O probează miile de ostaşi evrei căzuţi în luptă, sutele de ostaşi evrei decoraţi pentru bravură şi vitejie fără a fi avut cetăţenie română.

Conferinţa a fost urmată de discuţii. Poetul *Boris Marian*, redactor la „Realitatea Evreiască", care a participat la întrunirea organizată de prof. univ. dr. Ion Coja, la Sala Dalles, a pus în discuţie nocivitatea propagandei antisemite, negaţioniste în rândul tineretului. Redactorul şef al revistei noastre, scriitorul *Dorel Dorian*, a arătat că se poate protesta şi altfel decât prin replică directă împotriva negării Holocaustului, oferind exemplul educaţiei în spiritul bunei înţelegeri şi colaborării interetnice care se face la Complexul Şcolar „Lauder-Reut". Dr. *Lya Benjamin*, cercetător la Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România, a considerat imperios să se ia măsuri conform legislaţiei în vigoare împotriva unor asemenea manifestări publice şi a altora de acelaşi gen. Despre importanţa acestei prelegeri a vorbit *Artur Weidenfeld*, care a considerat util să fie răspândită în comunităţi. Este şi motivul relatării evenimentului în revistă.

Pagină realizată de IULIA DELEANU

IUDAISMUL ÎN DIALOG CU ALTE RELIGII

Este greu de apreciat câți credincioși mozaici - practicanți sau nu - mai sunt în România de azi. Coroborând, însă, vârsta înaintată a multora - și disponibilitatea vârstnicilor pentru religiozitate -, am putea afirma că nu sunt puțini. Oricum, pentru ceilalți, pentru neevrei, mozaismul reprezintă un distinguo esențial al întregii comunități de evrei, ca și... etnia lor. În această dublă ipostază, F.C.E.R. se prezintă - și reprezintă - ca parte în dialogul ecumenic interreligios, ca și în cel multietnic și multicultural. În ultima vreme, solicitările în acest sens au sporit considerabil, iar Federația a ținut să fie prezentă în toate ocaziile, considerând participarea sa ca o acțiune culturală, politică și de imagine în același timp.

Luna noiembrie din anul acesta s-a dovedit bogată în asemenea evenimente: reuniuni ecumenice ș.a. Tematica pusă în circulație s-a referit cu precădere la *Libertate religioasă* și *Drepturile omului*. În adevăr, parcurgem un ev al drepturilor omului în care se proclamă - și pe baza tradițiilor religioase - „că toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte, unele față de celelalte, în spiritul fraternității (art. 1, *Declarația Drepturilor Omului*, 1948).

Dacă libertatea cuvântului și a presei, egalitatea raselor și a sexelor, asigurarea muncii și bunăstării, au acaparat mare parte din energia revendicărilor democratice, problema drepturilor credinței, ale asocierii religioase, a practicării colective a religiei, a carității organizate, a *educației și catehizării*, a *autonomiei și gestiunii* proprietății colective - toate puse în spirit ecumenic, au devenit probleme mult dezbătute astăzi. Sub acest generic s-au desfășurat și reuniunile ecumenice de la București, la care am participat în noiembrie și unde s-au dezbătut, înainte de toate, teze referitoare la importanța convergenței setului de valori umaniste în contemporaneitatea noastră generală și locală.

La conferința interdisciplinară „Healing of Memories", organizată de Comunitatea Bisericilor Protestante din Europa și Conferința Bisericilor Europene - etapa București (6-7 noiembrie 2006), etapa Constanța (8-9 noiembrie 2006) ș.a., au participat prelați și cercetători din partea a 15 denominațiuni (din țară și străinătate). Din partea F.C.E.R., au participat, la București, Lya Benjamin, cu o comunicare, și subsemnatul, cu o „alocuțiune-impuls" la două așa-numite „Europa-Podium", respectiv *Brainstorming*-uri, cu toate consacrate căilor depășirii tensiunilor interumane printr-o metodologie de „vindecare a memoriei".

O a doua reuniune ecumenică, organizată de cinci asociații și fundații, printre care și Comisia Națională U.N.E.S.C.O. pentru România, a fost găzduită la Centrul nostru Cultural din Popa Soare și a avut drept obiect „Rolul moralei în religiile monoteiste și importanța ei în modelarea noilor generații". Prelați, profesori, lideri comunitari au adus contribuții apreciate atât în dezbaterile generale de filosofie a religiei, cât și în cele practice de relaționare a *Libertății religioase* cu *Drepturile omului*. A fost evidențiată, în principal, importanța libertății persoanei, de orice credință, de a practica și profesa convingerea *sa într-un context de eliminare* a oricăror discriminări.

În ce privește relația religiei cu valorile (dreptatea, drepturile omului, toleranța și „drepturile divinității"), s-a arătat că ea nu este nici simplă, nici unitară. Religiile monoteiste își adjudecă adesea paternitatea valorilor (disocierea binelui de rău, mai cu seamă), deși ideea de „drepturile omului" (ca individ, independent cu tot ce datorează Cezarului și Divinității), a fost cvasinecunoscută vechiului iudaism, creștinism, islamism, vechilor religii orientale ș.a.m.d.

La limită, până și *legea iubirii aproapelui* era, mai curând, o îndatorire și nu un drept „natural" al individului. Valorile tradițional-religioase, pentru a consona cu ideea modernă de drepturi, libertăți, autonomie, intimități, trebuie să se implice, de aceea, într-o reală mișcare de „agiornamento": la fel cum folosirea judicioasă a acestor drepturi implică un recurs perpetuu la „exercițiul" obligațiilor și îndatoririlor față de *Divinitate* și *Comunitate*, propovăduite, veacuri în șir, de tradiția religioasă. Religia trebuie să-și folosească, însă, toate pârghiile pentru a înfrâna egoismele *individuale* și *libertățile nelimitate* în defavoarea colectivității. Pe de altă parte, o religie ostilă valorilor omului poate degenera în fundamentalism, așa cum o desacralizare a vieții în contemporaneitate (prin hedonism, unidimensionalizare, serializare ș.a.m.d.), conduce spre un egocentrism fără limite și fără responsabilitatea îndatoririlor de sociabilitate și transcendere a *imediatului trecător*. Doar o societate construită pe temelia solidarității poate garanta un viitor pașnic și o stare de echilibru.

Despre efectele libertății religioase și impactul lor pozitiv în contextul realităților noastre nemijlocite s-a discutat în câteva alte simpozioane de „noiembrie", asupra cărora nu mai reții atenția, dar mă opresc și zăbovesc asupra unei manifestări de o importanță și relevanță deosebite. Este vorba de un *Mic dejun cu rugăciune*, desfășurat la Parlamentul României, Camera Deputaților - în zilele de 16-17 noiembrie curent -, cu participarea câtorva zeci de parlamentari, cu invitați de peste hotare și din țară (oameni de cult, reprezentanți ai diverselor denominațiuni, teologi, profesori universitari, cercetători ș.a.). Programul acestei ample și complexe reuniuni a prevăzut, în ședința festivă, *mesajele* președintelui României, primului ministru, președintelui Camerei Deputaților, Secretariatului de Stat pentru Culte, Adunării interparlamentare a Ortodoxiei, Patriarhiei Române. Alte mesaje, din partea unor organizații (International Outreach Ministries, South Australian Parliament ș.a.), au prezentat pastori împuterniciți ai acestora. Fostul ambasador al S.U.A. în România, domnul David Funderburk, a adus un mesaj deosebit pentru conferință. O seamă de momente cultural-religioase (rugăciuni, cântări, coruri, soliști, muzică de cameră ș.a.) au agrementat un mic dejun și o atmosferă agreabilă, colocvială, între comeseni.

Moderatorul general al reuniunii, deputat Petru Andea, președintele Grupului de Rugăciune din Camera Deputaților - grup omolog unuia din Parlamentul European și axat pe *deziderat*ul recunoașterii în activitatea politică a importanței valorilor religioase, a rolului spiritual, educațional, social caritativ, cultural și de parteneri sociali al cultelor, precum și a statutului acestora de factori ai păcii sociale -, a detaliat principiile de acțiune ale acestui For Parlamentar.

Fundamentele noilor raporturi între statul român și organizațiile religioase sunt: autonomia, neutralitatea, echidistanța, nediscriminarea, precum și colaborarea statului și cultelor în domeniile de interes comun.

În vederea unei largi dezbateri a Proiectului de Lege a Cultelor, aflat pe ordinea de zi a Parlamentului, principiile de libertate religioasă, sprijin oferit de stat cultelor, considerarea utilității publice a acestora, cooperarea la asigurarea unui climat de pace confesională și siguranță socială, au constituit tema unui simpozion, conceput *ad-hoc* și care s-a desfășurat a doua zi, în 17 noiembrie, antrenând opiniile unor vorbitori reprezentând diverse culte creștine, dar și necreștine. Din partea FC.E.R., au participat domnul A. Kupferberg, secretar general, și subsemnatul, care am subliniat importanța libertății religioase și a egalității în drepturi pentru toate credințele axate pe un set de valori morale general-umane, deci convergente și nu divergente. Aceste valori au, fiecare, locul și rolul lor într-un posibil „tabel al lui Mendeleev" al religiilor din țara noastră. Nici o religie nu trebuie să râvnească la aglutinarea alteia, deoarece în acest fel lumea ar fi văduvită de o parte sau alta din solul ei nutritiv pentru sacralizarea vieții.

Criza civilizațiilor, despre care vorbesc unele Casandre în comemporaneitate, nu se datorează existenței mai multor religii, ci imixtiunii unor factori extrinseci care manipulează conștiințele spre o înțelegere deturnată a mesajului valorilor, în paritatea lor ideatică.

În concluzie, se cuvine remarcat că, dacă religia ar fi o formă a spiritului care se marginalizează stihinic o dată cu evoluția cultural-științifică și modul de viață al lumii moderne, revendicarea dreptului ei de manifestare - ca un drept fundamental al individului - s-ar putea dovedi anacronică. Dar, „situația religioasă a timpului" și radiografia „stării spirituale a umanității" indică evoluții actuale pe direcția determinării unei înțelegeri a lui Dumnezeu, atât în spirit tradițional, oarecum divergent, cât și *într-un nou spirit, ecumenic, convergent: în* ambele ipostaze, ca izvor și temei de sacralizare a vieții și de conștientizare a relativității și limitelor umanului. Cele trei caracteristici scot în relief noua pondere culturală a religiei în modernitatea târzie europeană, în... postmodernism.

HARY KULLER

Pietate și prețuire față de patrimoniul ecumenic (I)

În dese rânduri și *de fiecare dată* cu mare bucurie, înregistrăm în paginile revistei noastre manifestări publice, gesturi, inițiative personale ce vin să se adauge probelor de respect reciproc între cultele religioase recunoscute astăzi în România. Biserica ortodoxă, prin cei mai înalți prelați ai săi, ia act cu regularitate de viața spirituală specifică exponenților credinței mozaice. Nu trece nici o zi însemnată din calendarul obștii noastre fără ca Luminatul Patriarh să nu adreseze mesajul Sfinției Sale de suflet și de susținere morală. Sunt cuvinte de har și înțelepciune menite a fortifica încrederea că există o voință superioară de a repara multele nedreptăți din trecut și de a respinge orice reziduuri ale intoleranței și umilințelor de tristă amintire, improprii lumii civilizate contemporane.

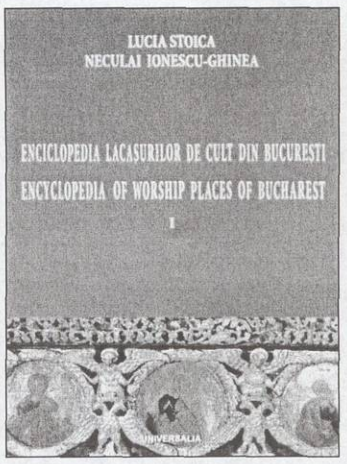

În ziua de 22 noiembrie, ambianța fastuoasă a Palatului Patriarhiei Române a cunoscut o animație deosebită. Ierarhi ai diverselor culte, oameni de litere și artă, politicieni, feluriți demnitari în Stat au fost invitați să dea prestigiu lansării unei tipărituri impozante, de aleasă ținută. Evenimentul s-a întâmplat să coincidă cu deschiderea Târgului de Carte „Gaudeamus" și poate fi privit ca o contribuție de bun augur la promovarea competiției editoriale. Invitaților le-a fost prezentată lucrarea arhitecților Lucia Stoica și Neculai Ionescu-Ghinea, *Enciclopedia lăcașurilor de cult din București*, 2 volume, totalizând laolaltă în jur de 1.500 pagini. Dimensiunea formatului ales pentru tipărire, abundența fotografiilor documentare și a planurilor grafice incluse în fișa descriptivă a obiectivelor inventariate - cele mai multe catalogate ca monumente istorice -, hârtia velină folosită și toată punerea în pagină, cu deosebit dichis, duc *la impresia dominantă de album artistic. De la prima vedere*, impresionează râvna autorilor, strădania lor de cercetători la fața locului, pe teren, ori, simultan, prin arhive pentru a confrunta puzderia de documente, pentru a selecta informația și a o fructifica în deplină rigoare științifică. Ani și ani au străbătut orașul, în lung și în lat, pe urmele zidirilor avute în evidență, ca să le investigheze originea, structura, evoluția, caracteristicile arhitectonice, să ia imagini, să facă releveuri, să verifice, unde era cazul, legenda cu realitatea, să includă într-un text concis, coordonatele tehnice și considerațiile stilistice corespunzătoare construcției, întregul fond de date dependente de istoria zidirii și de felul cum s-a eternizat ea în mentalitatea generațiilor de enoriași. De altminteri, din indicațiile bibliografice rezultă că cei doi arhitecți întreprind cercetări de multă vreme împreună, iar actuala lor realizare a fost precedată de înfăptuiri pregătitoare, cu o tematică mai restrânsă, dar în același perimetru. E vorba de un cumul de experiență în comun, pus la temelia propriului lor edificiu cărturăresc, în dorința de a dărui obștei prilej de meditație cucernică despre statornica viață spirituală a Bucureștilor, care a dat tărie urbei, în timpuri, mai vechi, mai noi, de restriști.

Asupra stărilor din prezent, ca și a înțelesurilor durabile, editoarea, în persoana scriitoarei Doina Uricariu, a avut grijă să prevină încă din cuvântul ei introductiv: „*Enciclopedia lăcașurilor de cult din București* este ultima hartă a orașului. Dacă am desena fiecare lăcaș sacru pe această hartă, folosind simbolul respectiv, rezultatul ar fi asemănător cu visata grădină a Raiului sau a Maicii Domnului. Nu mă gândesc la o hartă-metaforă, la un blazon imaginar... Arhitectura lăcașurilor de cult din București nu a creat doar incinte și ziduri menite să îl laude pe Dumnezeu. Ea a trasat în timp o hartă a comuniunii și solidarității în jurul cuvântului lui Dumnezeu, a creat un spațiu propice apropierii între semeni, o infrastructură a înțelegerii și comunicării. Ori de câte ori dialogul a fost socotit un dușman al ideologiilor totalitare, bisericile au avut de suferit [...]. Nu am pierdut doar o salbă de monumente de patrimoniu demolând acele biserici sau clintindu-le din matca lor. Nu am pierdut doar arhitectura și pictura de pe ziduri, doar altare și catapetesme majestuoase [...]. Am pierdut veriga binelui și frumosului și echilibrul nostru în lume, căci arhitectura profană nu poate suplini golurile săpate în spațiul urban, golurile din trupul arhitecturii sacre. Acolo unde nu mai sunt bisericile de altădată, a rămas un loc pustiu, un spațiu lipsit de potirul cel plin al credinței, un spațiu fără șansa rapidei vindecări".

Vasta materie sintetizată se ordonează în funcție de *confesiuni: primul volum cuprinde bisericile ortodoxe*, 224 de repere catagrafiate. Șirul lor urmează succesiunea alfabetică a adreselor unde sunt înregistrate, începând din strada Academiei (populara biserică sub numele „Dintr-o Zi", datată 1702) până la nobila ctitorie a familiei Krețulescu (1722) din Calea Victoriei, vecină cu Palatul Regal. La capăt de coridor, în timp, se află, parcul Titan, înzestrat cu o bisericuță de lemn, înaintea altora asemănătoare în Drumul Taberei sau pe străzile Gh. Pătrașcu, Râmnicu Sărat, Sălaj, în așteptarea mijloacelor pentru construcții de alte proporții. Pentru acei dintre cititori cu înclinații pentru reconstituirea tabloului istoric, *li se pune la îndemână un indice* cronologic. Întâietatea, aici, revine Mânăstirii Plumbuita, cu hramul *Sf. Ioan Botezătorul*, târnosită la 1531, după care vin la rând: în 1559, *Buna Vestire* de la Curtea Veche; în 1568, *Sf. Treime* de la Radu Vodă; în 1587, *Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril* la Mărcuța ș.a.m.d. Va mai trebui să curgă ceva apă în vadul Dâmboviței, ca să se înalțe, pe Dealul Mitropoliei, la 1658, Catedrala Patriarhală, și alți patruzeci de ani, pentru ridicarea „Trisfetitelor" de la Colțea. În schimb, secolul următor își ia revanșa, *îmbogățind el singur peisajul* Bucureștilor cu 40 de sfinte lăcașuri, între care destule cu nume de o rezonanță neistovită: *Antim, Stavropoleos, Udricani, Sf. Elefterie, Popa Soare, Cuibul cu barză, Batiște, Precupeții vechi, Icoanei* (străjuită de țanțoșul monument funerar al generalului Odobescu, tatăl scriitorului clasic), *Mavrogheni, Pitar Moș*. După cum erau botezate, ele cheamă în minte restructurări ale societății, trecerea treptată a disponibilităților financiare de la cinurile aristocratice către membrii breslelor tot mai înstărite, dispuse la danii: *Negustori, Olari, Precupeți, Manea Brutaru, Manu Cavafu* (cizmar), *Zlătari, Șelari, Cărămidari*. Poate așa se și explică desimea bisericilor, de la un moment dat, pe câte un perimetru restrâns. La distanțe infime, în spațiu și timp, se înșiră salba de biserici *Scaune-Măcelarilor* (1705), *Negustori* (1721), *Mântuleasa* (1733), *Udricani* (1735), *Popa Soare* (1745), *Ceauș Radu* (1752), *Sf. Ștefan-Călărași* (1768). Este lesne de imaginat ce forfotă de șantier trebuie să-i fi contaminat pe locuitorii din perimetrul identificabil și azi după aceleași denumiri, în miezul unui cartier popular, în interiorul a șase, șapte decenii numai.

Cu noi semnificații se încarcă asemenea referințe, *îndată ce le comparăm cu tabelele din al doilea volum*, rezervat celorlalte culte religioase îmbrățișate de cetățeni ai Bucureștilor, recunoscute și ocrotite de lege. Exact în cartierul ponenit anterior istoria comunitară a așezat relevante Sinagogi și Temple. Această parte a doua a lucrării - o vom prezenta, pe larg, în numărul viitor.

GEO ȘERBAN

IUDAICA

HASIDISMUL – rolul său istoric

Între secolele IV î.e.a. - I e.a., hasideii sau hasizii erau constituiți într-o mișcare tradiționalistă ce se opunea tendințelor asimilaționiste (mesopotamice, elenistice ș.a.). Etimologic, *hasid* înseamnă om credincios, religios. De pildă, fariseii se numeau și hasizi. Ulterior, în Evul Mediu, hasizi erau cei care se ocupau cu mistica, precum, în Germania, Iuda he-Hasid, apoi Luria, Isaac, fondatori ai mișcării lurianice. În sec. XVII, cabalistul Samson Ostropoler, care se considera hasid, și-a găsit moartea ca martir în timpul pogromurilor lui Hmelnițki. Sabetai Zvi, falsul profet, a apelat la sprijinul hasizilor. Dar hasidismul ca manifestare independentă și bine conturată s-a născut o dată cu Israel Baal Șem Tov (prescurtat Beșt), în sec. XVIII. Acest personaj de legendă a dus o viață de rătăcitor în Polonia, Galiția, Moldova (prin zona Neamțului), spunându-și rugăciunile în mijlocul naturii, negând autoritatea rabinilor, câștigând aderenți care au format un nou curent în iudaism, bazat pe extaz religios și, în cazul celor învățați, pe cunoașterea Cabalei. „Lui Dumnezeu trebuie să I te adresezi cu bucurie", spunea Baal Șem Tov. Îndrumătorul hasidic se numea țadic, adică om drept. Mai târziu, țadicul a devenit rabin. Mișcarea hasidică fiind recunoscută în lumea evreiască, centrul acesteia a devenit o nouă mișcare, „Habad Lubavitch", după locul nașterii fondatorului noii mișcări, Schneersohn, în Polonia ocupată de regimul țarist. După 1917, adepții mișcării s-au refugiat în S.U.A.

În dezvoltarea hasidismului un rol primordial l-a avut urmașul lui Baal Șem, marele Maghid (predicator) Rabi Ber din Meserici, care a călătorit în Lituania și Bielorusia. La Vilna (Vilnius) l-a întâlnit pe Gaonul (învățat) Rabi Elia (1720-1797), care a încercat să combată, fără succes, noua învățătură de pe poziții talmudice, tradiționale. Din această dispută hasidismul a câștigat în experiență și ca fundament religios. Hascala a redus influența hasidismului, care a rămas totuși o mișcare bine definită în cadrul ortodoxismului iudaic. În cadrul său s-au format elite, dinastii de țadikim-rabini, ce aveau o „curte", judecau anumite pricini de ordin moral și religios, țineau predici, iar unii încercau să prevadă viitorul. Hasidismul a salvat la un moment dat iudaismul est-european de la o lentă decădere spirituală, dar a adus și riscul unui derapaj spre fanatism, în special în cazul „nebunilor Domnului" (denumire figurativă). Astăzi, hasidismul are mai puțini aderenți în lume ca înainte, dar este o sursă inepuizabilă de inspirație literară, artistică. Nu trebuie ignorată nici baza morală, pornind de la învățăturile lui Baal Șem, care nu a scris, ci doar și-a rostit crezul: „În lupta împotriva răului, numai credința contează"; „Toate cele cerești și toate cele pământești sunt Una"; „Dacă vrei să-l ajuți pe aproapele Tău, fă-o cu dragoste"; „Când omul e plin de sine, nu mai e loc nici pentru Dumnezeu" etc.

Un important cercetător al hasidismului, azi, este Moshe Idel, profesor la Universitatea Ebraică din Ierusalim. El își recunoaște doi maeștri, numindu-i „giganți": Martin Buber și Gershom Scholem. Unul dintre cei mai mari prozatori pe care i-a dat tradiția idișului, Isaac Bashevis-Singer, laureat al Premiului Nobel a fost, ca și înaintașii săi, Sforim, Peretz, Șalom Alehem, Anski, puternic influențat de hasidism, pe care l-a cunoscut în locurile natale (Radzymin, Polonia). Hasidismul a impulsionat folclorul, muzica, dansurile evreiești, le-a imprimat o trăsătură caracteristică, îmbinând evlavia cu bucuria vieții. Un culegător de povestiri hasidice, publicate și la noi, a fost Chaim Bloch. Eroul principal este neuitatul Baal Șem Tov. Înaintea acestei antologii, I.L. Peretz a alcătuit un nou volum cu același titlu, aducând contribuția propriei sale fantezii. Prozatorul Ludovic Bruckstein s-a inspirat de asemenea din tradiția hasidică. Șlomo Leibovici-Laiș a publicat în Israel o antologie cu legende hasidice. Elie Wiesel a alcătuit *Celebrare hasidică*. În pictură, Marc Chagall nu poate fi desprins de hasidism.

BORIS MARIAN

IEZECHIEL – „profetul exilului"

Spre deosebire de Irmiahu, Iezechiel ben Buzi nu a fost martor la căderea Ierusalimului și distrugerea Primului Templu, în 586 î.e.a. El fusese, în 606 î.e.a., exilat de babilonieni, în timpul unor represalii. Dăruit cu talent oratoric, el era cunoscut la Ierusalim, iar în Diaspora babiloniană s-a bucurat de aceeași popularitate. Era tranșant și respingea compromisurile, concesiile față de încercările de asimilare. „Oamenii sunt victime ale lipsei de înțelegere, ale uitării, ale minciunii", spunea Iezechiel. „Profetul exilului" combate euforia unor conaționali în fața perspectivei unei vieți mai bune în Babilon, el prevede distrugerea Orașului lui David, dar nu este un militar, ci un vizionar. Totul se adevereşte, regele Sedechia este adus prizonier. „Neliniștea și păcatele noastre ne apasă. Cum vom supraviețui?", se adresează profetul. El cere unirea evreilor, vede necesitatea acestei uniri, este purtătorul peste veacuri al ideii de unitate. Dacă Ieșaiahu vedea în îngeri „serafimi", mesageri ai catastrofei, Iezechiel îi numește „heruvimi" și îi consideră drept purtători ai speranței. A fi evreu, consideră Iezechiel, este o predestinație, o obligație (referitor, desigur, la evrei - n.n.), asimilarea fiind respinsă. În patrie și în afara ei, evreul rămâne, trebuia să rămână, ceea ce este. Dorul de Israel, păstrarea unei tradiții au fost cheile pe care profetul le-a dat Diasporei. După Moșe (Moise), Amos, Ieșaiahu, Irmiahu, Iezechiel a fost cel care a reaprins o flacără a speranței: poporul evreu nu poate, nu are dreptul să piară. Hermann Cohen, filosoful ce aparține deopotrivă culturii germane și iudaismului, a înțeles această chemare. El a murit în 1918, avându-i pe Iezechiel și pe Kant alături. **(B.M.M.)**

Învățatul GERSHOM SCHOLEM

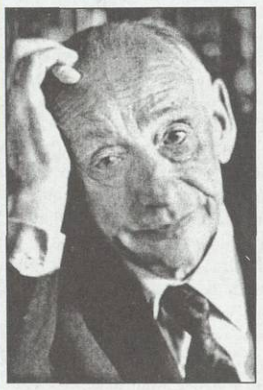

Gershom Scholem (1897-1982) este fondatorul unei noi ramuri a iudaismului: știința despre mistica evreiască și Cabala. El a adus spiritul modern în acest domeniu, a cărui existență numără secole și milenii. Privită de unii cu admirație, de alții cu dispreț, mistica nu este cunoscută cum se cuvine doar de cercetători. Scholem a știut să dezvăluie noi laturi ale Cabalei: dualismul, panteismul ei. Pasionat cercetător, Scholem s-a impus și pentru rigurozitatea sa științifică.

Născut la Berlin, într-o familie de evrei asimilați („germani de religie mozaică"), el a fost atras de mișcarea sionistă, începând să studieze istoria și tradiția spirituală a evreilor. Respingând războiul ca mijloc de rezolvare a unor deziderate naționaliste, Scholem se eschivează de serviciul militar, declarând o boală psihică de care ar fi suferit. Fratele său a devenit socialist, apoi fondator al partidului comunist. Gershom alege calea studiilor iudaice, în timp ce fratele său ajunge, după ani de activitate comunistă, în lagărul de la Buchenwald, unde este ucis de naziști. Pentru savantul în formare, sionismul este opțiunea, ca și dreptatea socială, națională, idealuri promovate de organizația Agudath Israel. Accentul pus, în exclusivitate, pe Halaha îl face să-și lărgească interesul pentru alte domenii, atât ultraortodoxismul, cât și ateismul fiindu-i străine. Scholem se apropie, prin contacte directe, corespondență, de Bialik, Agnon, Rubașov (viitorul președinte al Israelului, Zalman Șazar), alți sioniști activi, ca și de Martin Buber. În anii 1915-1922, Scholem studiază la Universitățile din Berlin, Jena, Berna, München, obiectele preocupării sale fiind matematica, filosofia, apoi filologia semitică. Toate aceste strădanii îi vor folosi în studiul misticii, domeniu nesistematizat și extrem de bogat în surse literare. A tradus în germană, cu note și comentarii, *Sefer ha-bahir* (sec. XII), publicat în 1923 an în care Scholem a părăsit Germania spre a se stabili în Ereț Israel. Până în 1925 a condus secția iudaică a Bibliotecii Naționale din Ierusalim, iar apoi a început să predea un curs de Cabala și mistică evreiască la Universitatea Ebraică. Între anii 1933-1965, a fost profesor la această Universitate, iar între 19681974 - președinte al Academiei de Științe din Israel, fiind unul din fondatori. Publică numeroase articole în „Kiriat-sefer", „Sion", alte reviste științifice, ca și volumele *Curente de bază în mistica evreiască* (1941), *Sabetai Zvi și sabatianismul* (1957), *Gnosticismul iudaic, mistica Mercavei și tradiția talmudică* (1960), *Despre Cabala și simbolistica ei* (1960), *Originea și începutul cabalei* (1962), *Despre chipul mistic al Divinității* (1962). În amintirea prietenului său, filosoful Walter Benjamin, care s-a sinucis în momentul când trecea Pirineii, de teamă să nu fie prins de poliția guvernului de la Vichy, Scholem a scris o biografie publicată în 1975. A publicat și o autobiografie, *Din Berlin la Ierusalim* (1977). Opera sa a fost tradusă în engleză, germană, rusă, iar în România, la Editura Hasefer, i-au fost publicate două volume. S-ar putea continua cu alte și alte lucrări ale sale. A fost o autoritate de necontestat în domeniul misticii iudaice, invitat la multe manifestări științifice, ales membru de onoare în numeroase foruri științifice. A lăsat în urmă circa 500 de titluri de lucrări, studii. Urmașul său de drept este profesorul Moshe Idel de la Universitatea Ebraică din Ierusalim.

B. MEHR

DIVREI TORA

REFLECȚII BIBLICE de ing. BARUCH TERCATIN

- Pericopa VAIEȚE (2 decembrie 2006 - 11 Kislev 5767)
- Pericopa VAIȘLAH (9 decembrie 2006 - 18 Kislev 5767)
- Pericopa VAIEȘEV (16 decembrie 2006 - 25 Kislev 5767)
- Pericopa MIKEȚ (23 decembrie 2006 - 2 Tevet 5767)

● Sâmbătă, 2 decembrie 2006 (11 Kislev 5767), citim Pericopa **VAIEȚE**, în care ni se relatează despre formarea familiei lui Iacov, de fapt - familia poporului evreu. Precum știm, cele două fiice ale lui Lavan devin soțiile patriarhului Iacov. Din lipsă de spațiu, ne vom focaliza atenția asupra Rahelei - *Rahel Imenu* (mama noastră, Rahel). Ea este o femeie dinamică, despre care ni se spune că, de două ori, „a venit cu turma". Rahel e soția iubită a lui Iacov. Dar anii trec, Lea are deja patru fii și ea nu are nici un copil, fapt ce o determină să se considere stearpă. În această situație, ea îi spune lui Iacov: „Adu-mi fii, căci dacă nu - eu mor". Iacov ripostează destul de dur: „Sunt eu în locul Divinității, care te-a împiedicat să rămâi însărcinată?". Înțelepții critică acest răspuns brutal. Iacov ar fi putut să-i spună altfel acest lucru: să se roage Divinății, căci el nu o poate ajuta. În continuare, ni se relatează că Atotputernicul s-a îndurat de ea. „Vaișma Eleia Elohim" - „Dumnezeu i-a auzit vocea". Când îl naște pe Iosef, ea rostește: „Dumnezeu mi-a luat rușinea". Deci ea a înțeles că numai pe El ne putem baza, căci El ne ajută.

*

● Sâmbătă, 9 decembrie 2006 (18 Kislev 5767), vom citi Pericopa **VAIȘLAH** Dupa 20 de ani de muncă la Lavan, în pofida greutăților mari, Iacov fusese binecuvântat cu o familie numeroasă, dobândind o avere considerabilă. Iacov se întoarce acasă, în Canaan. Pericolul sigur prevăzut este că fratele său Esav, de care fugise, pentru că voia să-l omoare, din cauză că obținuse, în locul lui, binecuvântarea primului născut din partea părintelui lor, Ițhac, mai nutrea asemenea gânduri. În drum, el cu familia trebuiau să traverseze un râu. Familia sa îl trecuse și el rămăsese singur pe celălalt mal. Se întunecase și un necunoscut îl provoacă la luptă. Necunoscutul este, de fapt, un înger. Scena e o metaforă. Iacov reprezintă poporul evreu și lupta cu necunoscutul semnifică lupta poporului evreu cu popoare de altă credință (reprezentate de Esav). Mulți comentatori, printre care și Rambam, susțin că lupta n-a fost decât un vis adânc. Iar atunci când s-a trezit, a simțit că scăpase de primejdie. Un alt mare cărturar, Rabi Itzhac Karo, susține că tot ceea ce s-a întâmplat patriarhilor, avea să se întâmple întregului popor evreu. Avraham simbolizează exilul din Egipt, Ițhac - exilul babilionean, iar Iacov - exilul cel mai mare al poporului până în zilele noastre. Cu Iacov e greu să te lupți, căci, la sfârșitul luptei, îngerul îl binecuvântează. Poporul evreu - adică Iacov - a rămas adesea singur pe lume și toți s-au îndepărtat de noi, dar Divinitatea ne binecuvântează.

*

● Sâmbătă, 16 decembrie 2006 (25 Kislev 5767), citim Pericopa **VAIEȘEV**. Este *Șabat Hanuca* și tot azi binecuvântăm luna Tevet. Ni se dezvăluie în pericopă tot ce s-a întâmplat în casa lui Iacov, cu cei 12 frați. Oare ce a declanșat ura groaznică între frați? Cum au ajuns la dorința de a-l omorî pe Iosef? Chiar precum e scris, că Iosef aducea mesajul rău al fraților părintelui lor, Iacov, acest fapt nu era de natură să le provoace dorința de a-l omorî. Nici măcar nu știm dacă frații erau încunoștiințați de acest fapt. Oare preferința acordată de Iacov lui Iosef să fi contribuit la ceea ură teribilă? Frații, reprezentând majoritatea, puteau cere tatălui lor să-și schimbe atitudinea, să nu facă diferențe între copii. Unica greșală făcută de Iosef era aceea că a povestit fraților visele, din care s-ar fi putut deduce dorința lui de a-i domina. Iacov face greșala de a-i oferi lui Iosef, fiul soției sale iubite, o camașă de mătase cu dungi, de o calitate superioară; prin aceasta, el arată clar că vede în Iosef pe fiul lui preferat. Iosef fusese născut mai târziu, pentru că mama sa, Rahel, a fost, timp îndelungat, stearpă, dar, de aci și până la statutul de fiu preferat era o mare distanță. Iosef ne este înfățișat, chiar de la 17 ani, cu înzestrări de conducător. El se îndepărtează de copiii Leei și se apropie mai mult de cei ai slujnicelor Leei și Rahelei, care erau mai ușor de influențat. Frații îl urau pe Iosef, iar după ce el le povestește cele două vise ale sale, care aratau clar că el îi va conduce, ura s-a întețit prin invidie. Iosef își valorifică dreptul acordat de tatăl său de a fi „behor" (primul născut), mai mare peste toți, deși el era mai vârstnic numai decât Beniamin. Simțea că are de îndeplinit o misiune istorică.

Suntem în prejma unor evenimente dramatice. Dar, după întuneric vine lumină, așa cum lumina lumânărelei de Hanuca, aprinsă ieri seara, va străpunge cu razele ei întunericul.

*

●Sâmbătă, 23 decembrie 2006 (2 Tevet 5767), citim din Tora Pericopa **MIKEȚ**, interesantă și plină de evenimente importante în viața poporului evreu. Ne aflăm, ca de obicei, an de an, în zilele de Hanuca. Pericopa aceasta se citește întotdeauna de Hanuca. Hanuca simbolizează lumina. Și viața lui Iosef se luminează. Iosef își reîntâlnește frații, fără ca ei să-l recunoască. El e guvernatorul Egiptului și ei vin să cumpere de mâncare, căci în regiune era o mare secetă. Iosef pune întrebări grele fraților, chiar îi chinuie închizându-l pe Simon. Le creează probleme punându-le banii înapoi, le pune cupa în sac ca să-i poată învinui de hoție ș.a. Ce voia Iosef, de fapt - acel Iosef pe care-l numim „țadic" (drept)? Iosef e înfățișat ca un om de succes, chiar și în situații delicate; când soția lui Potifar vrea să-l seducă, el rămâne un om cinstit. El are un scop: vrea să readucă dragostea în familie, în casa lor. El a văzut că Ițhac cu Ismail se urau, că Iacov cu Esav se urau, că frații săi l-au aruncat într-o groapă cu șerpi, dorind să-l omoare, și a hotărât ca el va schimba oamenii. Tot ce le făcuse fraților săi avea un scop: de a-i face să regrete, să-și dea seama că au păcătuit. Când a auzit că ei spun, fără să știe că el înțelege: „Așemim anahnu" - „Vinovați suntem", atunci li s-a dezvăluit: „Ani Iosef" - „Eu sunt Iosef".

O dimineaţă în lumea lui ISRAIL BERCOVICI

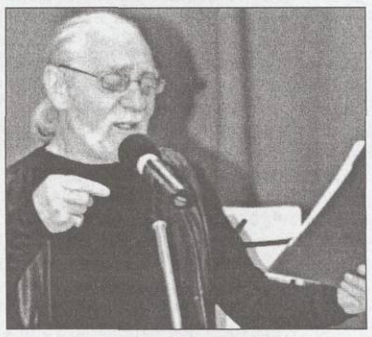

Nu putem deschide pagina dedicată medalionului comemorativ *Israil Bercovici* fără a-i sublinia un merit esenţial: contribuţia - alături de *Nina Cassian* şi, mai recent, *Radu Gabrea* - la aducerea în actualitate a poeziei lui Iţic Manger. Fără a ne exprima părerea de rău că Israil Bercovici a fost omis din *Dicţionarul Literaturii Române*, editat de Academie, aşa cum a fost „uitat" şi Ludovic Bruckstein ş.a. Dar nu şi fără a spera că ideile lui Israil Bercovici despre modernizarea repertoriului T.E.S. vor găsi audienţă, pentru ca T.E.S. să aibă de câştigat în competiţia cu celelalte teatre bucureştene. Este vorba despre imperativul de a deveni un teatru al marilor dramaturgi evrei contemporani.

*

Familie, prieteni, colegi, editori, lideri F.C.E.R. şi C.E.B., dar, mai cu seamă, publicul lui *Israil Bercovici* z.l. - unul dintre principalii animatori postbelici de cultură idiş din România, poet, eseist, traducător de elită -, au trăit o dimineaţă în lumea lui. Magie realizată printr-un matineu literar-muzical, aşa cum i-ar fi plăcut. I-ar fi plăcut, pentru că noua generaţie T.E.S. de mari talente actoriceşti (*Andrei Finţi, Geni Brenda, Maia Morgenstern, Rudy Rosenfeld, Marius Călugăriţa*) au recitat poezii scrise de el, care s-au dovedit imperisabile, că formaţia de *klezmeri* a T.E.S., condusă şi acompaniată la pian de *Radu Captari*, a încântat auditoriul cu un potpuriu din nemuritorul folclor idiş. I-ar fi plăcut pentru că matineul n-a avut nimic scorţos. Atât conferenţiarii, actualul secretar literar al T.E.S., *Al. Şahighian*, şi legatarul lui în materie de traduceri din idiş, *Anton Celaru*, au recreat atmosfera anilor în care a creat Israil Bercovici: crochiuri de colegi, colaboratori, repertoriu, turnee, ecouri la spectacole, cărţi (publicăm alăturat extrase). Pentru că a fost emoţie în cuvintele lui *Aurel Storin*, discipol al său în materie de secretariat literar şi istorie a teatrului de revistă, aşa cum l-a stimulat maestrul, între ei existând evidente filiaţii lirice şi amar-umoristice. În cuvintele *Celei Vasiliu*, fostă colegă la redacţia emisiunilor pentru străinătate, din Radio. I-ar fi plăcut concluziile preşedintelui F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, despre destinul nedrept pe care l-a avut idişul ca limbă, cultură, comportament, despre *Proiectul de acţiuni culturale proidiş*. Mulţumirilor şi felicitărilor adresate directorului T.E.S., regizorul *Hary Eliad*, preşedintelui C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, moderator al matineului, şi colectivului C.E.B., le adăugăm mulţumirile tuturor celor prezenţi care i-au omagiat, în acest chip, memoria.

IULIA DELEANU

ALEXANDRU AL. ŞAHIGHIAN

O viaţă pentru o idee: conservarea idişului

În încăperea minusculă de la Teatrul Evreiesc în care lucrăm şi convieţuim într-un du-te-vino necontenit de la doi-trei oameni până la cinci-şase sau mai mulţi, există o bibliotecă. De cum intri îţi sar în ochi, aliniate în rafturile ei, pe lângă o impozantă Enciclopedie a Culturii Idiş în mai *multe volume*, două exemplare dintr-o monumentală istorie a teatrului: *100 de ani de teatru idiş în România*, unul în idiş, celălalt în românește: lucrarea poartă semnătura lui Israil Bercovici, a eminentului om de teatru. Numitorul comun al spuselor tuturor celor cu care am vorbit despre el şi care l-au cunoscut - fie ei oameni din interiorul T.E.S. sau din afara lui - a fost respectul deosebit faţă de acest om de teatru şi istoric al teatrului idiş [...].

A vorbi azi despre cele două principale laturi ale activităţii lui Israil Bercovici - poezia şi teatrul - înseamnă, în fapt, să vorbeşti despre cele două feţete ale uneia şi aceleiaşi pasiuni a celui comemorat: *aceea pentru limba idiş ca păstrătoare a unei importante culturi şi experienţe de viaţă a colectivităţii.*

Bercovici a fost numit secretar literar al T.E.S. în 1955 şi în această calitate şi-a exercitat cu strălucire şi competenţă atribuţiile ce-i reveneau timp de aproape trei decenii. Împătimit cum era de teatru, a fost însă mai mult de-atât: a fost un animator extraordinar, s-a preocupat de latura formativ-pedagogică, şi a mai fost, de asemenea, un regizor şi un autor dramatic de o productivitate ieşită din comun. Cu instinct sigur pentru public, a alcătuit - în continuarea celor mai bune tradiţii ale teatrului evreiesc - un repertoriu atractiv, divers şi echilibrat, cuprinzând de la purimşpiluri şi autorii clasici ai dramaturgiei idiş până la spectacole de folclor evreiesc sau de varieteu în tradiţia cântăreţilor populari. Totodată a dat dovadă de cutezanţă şi spirit inovator: unul din spectacolele sale muzicale, de pildă, conceput şi regizat de el în 1958, *«Şir ha-şirim»*, a fost pentru epoca şi regimul politic de-atunci într-adevăr neobişnuit; era un montaj de poezie ebraică în traducere românească, de la texte biblice şi până la poezia lui Chaim Nachman Bialik, totul pe un fond muzical nu mai puţin îndrăzneţ pentru acele vremuri în România, fiindcă spectatorul avea prilejul să audă sonorităţile neobişnuite ale muzicii lui Darius Milhaud şi Ravel.

Propria activitate dramatică a cuprins numeroase spectacole de revistă muzical-literare, spirituale şi pline de vervă, foarte apreciate de public şi de specialişti şi care au îmbogăţit repertoriul teatral evreiesc modern. De asemenea a conceput şi montat spectacole muzical-folclorice ca de pildă *Baraşeum* (în 1972, pe tema tradiţiei rezistenţei în spaţiul teatrului evreiesc) sau *Scrisori cântătoare* (în 1975). Mai amintim o serie de purimşpiluri, apoi prelucrări după autori clasici şi dramatizări, şi omagiile aduse unor figuri de seamă ale teatrului ori poeziei, precum Sternberg şi Manger, dar mai ales omagiul adus lui Avram Goldfaden, pe care l-a venerat şi care i-a fost model şi izvor de inspiraţie de-a lungul întregii sale activităţi - omagiu materializat în două spectacole muzicale de mare succes scrise de el: *Firul de aur* (despre viaţa şi opera lui Goldfaden) şi *Un şirag de perle* (bazat pe folclor idiş). Acestea două au fost jucate în fiecare dintre marile turnee ale T.E.S., aducându-i atât teatrului, cât şi lui însuşi, recunoaştere şi faimă internaţională [...]. La toate astea se mai adaugă traducerile de piese (traducerea în idiş a piesei lui Dürrenmatt, *Frank V*, fiind şi azi în repertoriul curent al T.E.S. sub titlul de afiş *Istoria unei bănci particulare*). Şi îndrăznesc să cred că spiritul unei continuităţi valoroase se manifestă în Teatrul Evreiesc cel de azi nu doar în acest detaliu.

Acest tablou al unei activităţi creatoare cotidiene atât de laborioase e completat de un alt şir de realizări remarcabile: matineele literar-muzicale, concepute şi regizate de el [...]. Ele erau dedicate clasicilor literaturii şi dramaturgiei idiş, bineînţeles lui Goldfaden, fabulei, folclorului ori umorului idiş, sau lui Marc Chagall, pictorul *şi* poetul. Unul dintre matinee a fost conceput pe muzică de jazz şi muzică de Bach: Johnny Răducanu - contrabas; Aura Urziceanu - voce; dans modern - Miriam Răducanu.

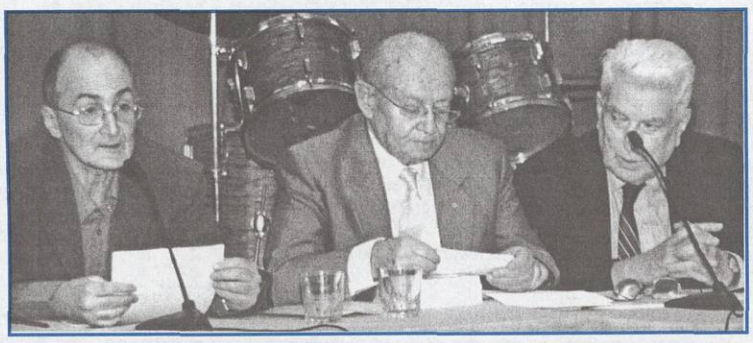

În cele spuse până acum se impune o precizare esenţială: prin tot ce a făcut, a pus mereu în faţă calitatea artistică - asta şi în sprinţarele spectacole de revistă atât de îndrăgite de public. Căci a fost duşmanul declarat a ceea ce în idiş se numeşte *shund*, adică literatură trivială, literatură de doi bani [...].

La moartea lui Israil Bercovici, cunoscutul idişist şi traducător din Germania, Jürgen Rennert, a scris: *„Realizarea vieţii sale a fost de a prezerva şi păstra o întreagă lume". Întreaga lui operă „a fost însufleţită de dorinţa de a păstra pentru lumea de mâine ceea ce lumea de ieri a lepădat de la sine în mod ucigaş şi indiferent... S-a folosit de fiecare prilej, de fiecare omagiu adus lui şi operei sale, pentru a vorbi nu despre sine, ci despre poeţi, cântăreţi sau actori care muriseră sau fuseseră ucişi, şi ale căror viaţă şi operă erau conservate în memoria lui parcă pentru totdeauna. Aşa încât Israil Bercovici le lipseşte acum nu numai celor în viaţă, ci şi morţilor".*

ANTON CELARU

„Finken iber doires"

(„Scântei peste veacuri")

Ceea ce am a vă spune, mai întâi, s-a întâmplat acum aproape şaizeci de ani, nu mult după cel de-al doilea război mondial, în 1947 sau 1948. Totul e încă viu în memoria mea, dar, din perspectiva actualelor împrejurări, am uneori *senzaţia că lucrurile s-au petrecut în altă eră sau, poate, pe altă planetă. Era* un timp al durerilor adânci şi al rănilor nevindecate, dar şi al speranţelor şi visurilor îndrăzneţe - acum pot zice: mult prea îndrăzneţe. Din acea vreme, mă urmăresc şi azi ochii adânci, cu sclipiri când melancolice, când ironice, când indescifrabile, ochii evreieşti ai unui tânăr botoşănean care a intrat într-o zi pe uşa revistei de limbă idiş „Ikuf bleter". Era Israil Bercovici. Între noi s-a deschis imediat o comunicare degajată, ce avea să devină apoi o prietenie solidă şi îndelungată [...].

Numit, după un scurt răstimp, redactor-şef la „Ikuf bleter", el a îmbogăţit repede echipa, a dat publicaţiei un spor de vitalitate, o coloratură mai populară, o apariţie ritmică neabătută [...]. Nu după mulţi ani, va deveni redactorul principal al emisiunii radiofonice în limba idiş sau, ceva mai târziu, sufletul teatrului evreiesc de stat, ca secretar literar şi conferenţiar de o uimitoare hărnicie pe teme de cultură evreiască. Adevărul este, însă, că întinsele lui lecturi literare şi publiciste din Botoşanii copilăriei şi adolescenţei sale, oraş de cultură evreiască pe atunci, îi fertilizaseră de timpuriu talentul înnăscut. Sosise deci timpul să pună mâna pe condei. Şi, foarte curând după intrarea lui în presa evreiască, a ieşit la iveală poetul din el [...].

Ne-a dăruit numai trei volume de versuri în idiş: *In di oignfin a şvarţer kave* („În ochii unei cafele negre", 1974), *Finken iber doires* („Scântei peste veacuri", 1978) şi *Fliendike oisies* („Litere zburătoare", 1984), toate apărute în merituoasa Editură Kriterion, care a publicat şi ampla lui istorie a teatrului idiş din România, precum şi o selecţie din versurile sale, transpusă în românește de către mult-delicatul poet Petre Solomon, cu ajutorul celui care vă vorbeşte acum [...].

L-am caracterizat cândva pe Israil Bercovici ca „un poet al destinului evreiesc". E posibil ca o exegeză mai pretenţioasă să-i descopere valenţe mai ample. Astăzi mă voi mărgini la observaţia sumară că poezia lui Israil Bercovici evocă o copilărie aflată sub semnul nesiguranţei şi al frustrărilor, spectrul Holocaustului nazist, *experienţele existenţiale cu întregul lor cortegiu de emoţii* înălţătoare sau dramatice, purtând pecetea apăsată a secolului trecut. E o poezie marcată de tradiţiile evreieşti, cu acea adorare a vieţii care le este specifică, o poezie a inocenţei, a suferinţei şi a iubirii, o poezie a meditaţiilor zguduitoare, în care uneori sclipesc şi diamantele speranţei [...].

În tinereţea mea, cu puţin timp înainte ca destinul să ne aducă unul lângă altul, idişul îmi părea încă plin de vitalitate, în pofida dezastrului provocat de Holocaust: primeam ziare, reviste şi cărţi în idiş, de mai peste tot unde trăiau evrei - din Polonia, Franţa, Statele Unite, Canada, America de Sud, Israel, chiar şi din Uniunea Sovietică (inclusiv din Birobidjan). Mai trăiau scriitori, ziarişti şi artişti care creau o imagine de normalitate, de fapt o aparenţă de normalitate, fiindcă poporului evreu îi fusese smulsă şi strivită o importantă componentă, aceea pentru care idişul era graiul de fiecare clipă, calea esenţială de a respira culturaliceşte. A urmat apoi pretutindeni asimilarea accelerată, la care, în Uniunea Sovietică, s-a adăugat acel sinistru supliment al Holocaustului, care a fost suprimarea prin împuşcare a elitei spirituale a populaţiei evreieşti. S-a văzut curând că idişul se află în adâncă suferinţă. Israil Bercovici a trăit ca evreu şi ca scriitor, până la exasperare, această tragedie [...].

IN MEMORIAM ZIGU ORNEA (1930-2001)

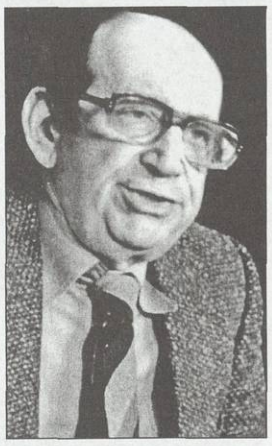

BIBLIOGRAFIE

● *Junimismul*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1966 ● *Falansterul de la Scăieni* (în colaborare cu I. Cojocaru), Editura Politică, Bucureşti, 1966 ● *Trei esteticieni*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1968 ● *Tărănismul*, Editura Politică, Bucureşti, 1969 ● *Sămănătorismul*, Editura Minerva, Bucureşti, 1970 ● *Poporanismul*, Editura Minerva, Bucureşti, 1972 ● *Studii şi cercetări*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1972 ● *Junimea şi junimismul*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1975 ● *Confluenţe*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1976 ● *Curentul cultural de la „Contemporanul"*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1977 ● *Tradiţionalism şi modernitate în deceniul al treilea*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1980 ● *Comentarii*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1981 ● *Viaţa lui C. Dobrogeanu-Gherea*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1982 ● *Opera lui C. Dobrogeanu-Gherea*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1983 ● *Actualitatea clasicilor*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1985 ● *Viaţa lui Titu Maiorescu* (două volume), Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1986 şi 1987 ● *Interpretări*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1988 ● *Viaţa lui C. Stere* (două volume), Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1989 şi 1991 ● *Înţelesuri*, Editura Minerva, 1994 ● *Anii treizeci. Extrema dreaptă românească*, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1995 ● *Fizionomii*, Editura Nemira, Bucureşti, 1997 ● *Medalioane*, Editura Institutul European, Iaşi, 1998 ● *Portrete*, Editura Minerva, Bucureşti, 1999 ● *Polifonii*, Editura Polirom, Iaşi, 2001

„Patria mea este limba română"

La 14 noiembrie 2001, istoricul şi criticul literar Zigu Ornea intra în postumitate. Neuitat de numeroşi prieteni şi de şi mai numeroşii iubitori ai literelor româneşti, el a lăsat în urmă o operă (recent, la Ed. Compania a fost reeditată cartea sa despre C. Stere), o editură („Hasefer", nume de prestigiu în lumea cărţilor), sute de studii, articole în care şi-a exprimat cu înaltă competenţă şi responsabilitate opiniile de cercetător al istoriei politice şi literare din sec. XX, fiind tranşant faţă de extremism, xenofobie.

În ziua de 15 noiembrie 2006, la Sala Rotonda 13 a Muzeului Naţional al Literaturii Române s-au adunat, pentru a evoca personalitatea cărturarului Zigu Ornea, oameni de cultură, profesori, academicieni, ca şi familia - soţia, **Ada Ornea**, fiul, **Liviu Ornea**, fiica, nepoţii **Irina** şi **Matei Ornea**. Din partea F.C.E.R., au fost prezenţi av. **Iulian Sorin**, dr. ing. **José Blum**, poetul **Ştefan Iureş**, directorul Editurii Hasefer, **Boris Marian**, redactor la R.E. Pe panouri, de-a lungul pereţilor, am putut vedea fotografii, scrisori din arhiva familiei şi a Muzeului.

Criticul **Alex. Ştefănescu** a amintit de prietenia sa cu Zigu Ornea, pe care îl consideră, totodată, un mentor, alături de Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Ov.S. Crohmălniceanu. „Era un om de mare generozitate, delicateţe, lipsa lui mă copleşeşte" a declarat vorbitorul. „Zigu ştia să stingă conflicte, la «România literară» venea extrem de punctual, cu articole scrise în avans, ceea ce a permis redacţiei să publice şi după moartea sa, circa o lună şi mai bine, articole, ca şi cum Zigu n-ar fi murit". „S-a născut în bibliotecă şi a trăit acolo, ca Borges... Viaţa şi tot ce a realizat dovedesc că nu există o generaţie «expirată» ci una *inspirată*... Informaţiile lui erau garantate... Lexicul lui era plin de farmec, familiar (n.n. - lui Alex, care este sucevean de origine), el nu abuza de neologism, el valorifica vechi cuvinte, le reînvia... A dovedit măsură în probleme culturale, politice, etnice".

În cuvântul său, **Dan Grigorescu**, care i-a fost coleg şi prieten lui Zigu la E.S.P.L.A., fiind „exmatriculaţi" în 1957-1958 pentru originea lor „burgheză", a evocat umorul, distincţia, bogăţia de idei şi informaţii dar şi „privirea necruţătoare faţă de falsuri şi nedreptăţi"... „Lipseşte cartea sa cu *Însemnări*, pe care le făcea adesea, ar fi un document".

Tiberiu Avramescu, coleg cu Z. Ornea la E.S.P.L.A. şi „Minerva", a amintit cei 50 de ani în care l-a cunoscut bine pe acesta. Făceam împreună excursii în Făgăraş, Bucegi. În copilărie, povestea chiar cum a fost pus să ducă vacile la păscut. „Interesant tablou", a comentat vorbitorul, care a mai evocat momentul din 1958, când Zigu, dat „afară" de la E.S.P.L.A. a declarat: „Ei vor ca eu să plec în Israel. Dar eu nu renunţ, aici e ţara mea" (n.n. - a reluat propoziţia mai târziu, spunând: „Patria mea e limba română"). „A lăsat o operă uriaşă, se asemăna cu C. Dobrogeanu-Gherea în convingeri, iar cea mai bună carte a sa este despre Gherea".

Acad. **Augustin Buzura**, care a avut ocazia să organizeze sărbătorirea a 70 de ani de viaţă ai cărturarului, la sediul Fundaţiei Culturale Române, a amintit de cartea *Anii '30. Extrema dreaptă românească*, elogiind-o şi apreciind că Zigu Ornea a fost „un mare istoric, un enciclopedist, iar cartea despre C. Stere este o revelaţie".

Prof. univ. **Ion Ianoşi** l-a cunoscut pe Zigu Ornea în anii '70. Au fost colegi în cadrul secţiei de critică literară a U.S.R., în consiliul de conducere al acesteia, s-au întâlnit la Editura Hasefer, s-au vizitat acasă. Zigu avea două proiecte, pe care nu le-a realizat: o istorie a politicii româneşti de la 1945 încoace şi un studiu despre problema evreiască în România. A fost nevoit să scrie ca „negru" pentru unii potentaţi comunişti, dar era solicitat adeseori de conducerea de partid, de stat pentru date istorice etc. „A fost curajos în publicistică. Din păcate, nu a dorit să lase memorii... Doar în ultima vreme, făcea în «Dilema» mărturisiri de ordin biografic". „Z. Ornea era un om de stânga, a avut iluzii faţă de comunism, dar şi le-a pierdut când a văzut nedreptăţile de ordin social şi etnic... Îl simpatiza pe Buharin (din biografia scrisă de un autor american), pe care îl compara cu Gorbaciov, dar a ajuns la concluzia că sistemul nu este reformabil... Anul 1989 şi anii următori nu i-au adus noi iluzii, era un raţionalist, ca Ralea... Respingea extremismul, trădările, citea zilnic o Biblie pe care o ţinea lângă pat... Era un sceptic ironic, nu era cinic... Suferinţa (artroza) nu l-a oprit de la muncă, lucra enorm, de la patru dimineaţa... A făcut tot ce a putut face într-o viaţă", a spus Ion Ianoşi. Au mai vorbit, cu emoţie, **Al. Singer**, fost coleg de facultate (filosofie) cu Zigu Ornea, **Andrei Oişteanu**, acesta fiind revoltat că Z. Ornea nu a fost admis în Academia Română.

Ne gândim la Zigu Ornea, care nici n-ar fi cerut onoruri, din marea sa modestie. Într-o carte era trecut greşit anul naşterii: 1926. I-am spus şi a zâmbit: „Există greşeli în unele texte". Acesta era omul Zigu Ornea.

BORIS MARIAN

RADU COSAŞU

Zigu Ornea – un portret

„La un an de la dispariţia sa, Zigu Ornea îmi este mai aproape ca niciodată – o scriu cu liniştea celui care a mers lângă el, multă vreme, de acasă, din Titulescu, până la Fundaţie, pâş-pâş, pe Banu Manta, tăind prin parcul Kiseleff până la Statuia Aviatorilor unde aşteptam cuminţi, ca doi şcolari bătrâni, atenţi la trecerea străzii, să se pună verde la semafor [...]. Acum, la un an de când nu mai urcăm împreună scările Fundaţiei şi ale «României literare», Zigu Ornea scrie tot mai bine, gândeşte tot mai clar, diagnostichează tot mai senin şi corect, cu atât mai dramatic. El sună ca un clasic sever, incoruptibil la naivităţile speranţei, tenace în acele convingeri pe două-trei voci, ca fugile lui Bach, singurele fiabile, singurele melodioase [...]".

(„Dilema", nr. 505, 15-21 noiembrie 2002)

Dintr-un interviu cu Zigu Ornea, realizat de MIRCEA IORGULESCU

Zigu Ornea – tenacitatea vocaţiei

M.I.: - [...] **O prezenţă proeminentă în cercetarea istorică românească, Z. Ornea fiind nu doar cel mai avizat istoric al curentelor şi al disputelor de idei din perioada de după întemeierea statului român modern, ci şi singurul care, prin temeinicia şi cuprinderea studiilor sale, a întemeiat, de fapt, un domeniu. Fiindcă Z. Ornea este într-adevăr istoric literar, dar aparţine acelei specii de istorici literari care sunt oameni de ştiinţă, o specie pe cale de dispariţie, cum pe cale de dispariţie este şi specia editorilor [...]. Mai sunteţi marxist, domnule Ornea?**

Z.O.: - E foarte greu de răspuns la această întrebare, pentru că eu am început ca marxist şi m-am limpezit scriind două cărţi despre un marxist, despre Dobrogeanu-Gherea. Tot ce am citit atunci, nu din opera lui Dobrogeanu-Gherea, ci despre istoria socialismului internaţional şi despre marxism, m-a limpezit; întâi m-a făcut să trec pe poziţii ale austromarxismului, în speţă pe poziţiile lui Kautski. Care, cum ştiţi, a fost foarte polemic faţă de revoluţia bolşevică din 1917, Gherea însuşi fiind şi el un potrivnic al acestei revoluţii, în ciud faptului că fiul său cel mare, Alexandru, trecue de partea Internaţionalei a III-a. Cred că în mine şi cu mine s-a petrecut atunci un proces de purificare [...].

(Publicat în „Lettre Internationale", primăvara 2005)

PAVEL ŞUŞARĂ

Cu aceeaşi discreţie

În mai bine de douăzeci de ani, eu am cunoscut doi Zigu Ornea. Pe unul îl chema Z. Ornea, era autorul nelipsit al unor articole îndesate despre cărţi, despre ediţii, despre vasta lume de hârtie în care se amestecau cele mai felurite personaje şi evenimente, al unor studii de-a dreptul inhibante pentru mâinile nedeprinse îndeajuns cu exerciţiul fizic, în care panoramarea convieţuia cu privirea monografică şi ideile cele mai incomode se învecinau fără crispare şi alcătuiau, împreună, una dintre cele mai fascinante ţesături de fapte, ideologii, doctrine, aventuri şi drame ale istoriei. În aceste cărţi care curg în albii largi, ale căror suprafeţe molcome abia camuflează erupţii spectaculoase şi prăbuşiri în gol, există o dimensiune balzaciană, o lăcomie irepresibilă a inventarului, a observaţiei, a analizei şi, în mod evident, o enormă vocaţie de romancier care n-a apucat încă să-şi ardă fişele [...]. Pe celălalt, pe cel de-al doilea, l-am cunoscut mult mai târziu. L-am remarcat, mai întâi, ca personaj, ca pieton prin zona intersecţiei străzii Buzeşti cu Occidentului, mergând în aceeaşi direcţie, la aceleaşi ore şi cu aceiaşi paşi aproape imponderabili. Mi-a sărit în ochi exact din acele pricini din care unii oameni trec o viaţă neobservaţi. M-au suprins aerul lui uşor absent şi stereotip, trupul lui contorsionat, în pragul imploziei, fragilitatea lui sigură şi puternică, dacă oximoronul nu este acum o impudoare [...]. („România literară", 20 noiembrie 2001)

Anticipând Hanuca

Urmare din pag. 1

salutar, salvator peste timp, toate obştile noastre şi Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, în ansamblu. Nu am înstrăinat nici un perimetru de cimitir, cel mult mici suprafeţe de teren învecinate acestora, neutilizate nicicând şi de neutilizat niciodată în cele 650 de comune, oraşe şi municipii în care nu mai sunt evrei. Dimpotrivă, am reparat împrejmuirile celor peste 800 de cimitire existente, am început o companie de adunare şi atragere de fonduri pentru a le restaura, veghind asupra conservării tuturor acestor mărturii peste timp ale existenţei evreilor pe teritoriul României, cu sprijinul constant al autorităţilor statului de drept, prin legi care ne ocrotesc toate lăcaşurile de cult, întregul patrimoniu de spiritualitate şi de dăinuire în memoria istoriei. În foarte puţine cazuri, când sunt previzibile iminente prăbuşiri ale unor foste lăcaşuri de cult, acolo unde nu există absolut nici o şansă de a le putea reconstrui vreodată şi nici posibilitatea de a le mai repara, în situaţii absolut extreme, s-a acceptat, cu acordul Rabinatului şi al Federaţiei, înstrăinarea acelor spaţii, cu condiţia adecvării utilizării lor, după reedificări, utile şi necesare, menite să adăpostească noi şi binevenite manifestări cultural-spirituale. Mulţumim celor care - chiar dacă n-au cercetat adevărul unor sesizări defăimătoare, tendenţioase - ne-au informat, totuşi, fie şi indirect, asupra acestor noi forme de discreditare antisemită şi ne-au acceptat, în numele dreptului la replică, un spaţiu publicistic, minim şi absolut necesar, pentru a contracara efectele defăimărilor şi, implicit, spre informarea corectă a opiniei publice. Desigur, vom înfrânge minciuna şi calomniile, atitudinea duşmănoasă a celor care le răspândesc, cât şi a celor care nu le cercetează întâi, înaintea propagării lor, ci numai după protestele noastre.

Un lucru nou - şi motivul real al acestui micro-editorial, în afara „Ediţiei speciale" - îl constituie organizarea şi susţinerea, de către varii organisme civice româneşti, a unor veritabile manifestări colective în apărarea demnităţii noastre. Concret: organizarea unor „marşuri" ale tineretului din diferite oraşe ale ţării împotriva xenofobiei şi antisemitismului. Au răsunat recent, pe străzile Bucureştiului, într-o astfel de acţiune, lozinci care, prin conţinutul şi logica lor (dar şi printr-o imensă noblete interioară), ni se păreau fantastice, într-un climat, altfel, de indiferenţă: „NU VREM SĂ FIM UN NEAM DE LEGIONARI"; „NU MAI VREM LAGĂRE DE CONCENTRARE..."; „O SINGURĂ RASĂ - RASA UMANĂ"; „URA RASIALĂ - O TUMOARE SOCIALĂ"; „TOŢI DIFERIŢI, TOŢI EGALI"; „NU AVEM NEVOIE DE RASISM ÎN FAMILIILE NOASTRE"; „NU VREM URĂ!"; „FIECARE CU NORMALITATEA LUI!"; „NU DISCRIMINĂRII"; „ALERTĂ, ALERTĂ ANTIFASCISTĂ"; „PĂMÂNTUL E AL TUTUROR"; „DISTRUGEŢI XENOFOBIA".

Mulţi tineri erau veniţi din diferite oraşe ale ţării. Fiul unei bune prietene, Nedeea Burcă, venise tocmai din Huedin; prietena lui - din Bacău... Avem o listă cu zeci şi zeci şi zeci de nume. Un „marş" similar se pregăteşte, pentru 7 decembrie, la Timişoara. Unde erai, în ziua acestei uluitoare acţiuni, nestimate domnule Coja?

Tuturor participanţilor la această manifestare: vă mulţumim că existaţi! Pentru cei care n-au fost de faţă ori ar avea îndoieli, avem fotografii şi înregistrări sonore. Din păcate, televiziunile, cu o singură excepţie, au lipsit, foarte puţine ziare au relatat evenimentul... În ceea ce ne priveşte, continuă să ne răsune în minte şi ne emoţionează, până la lacrimi, scandările pe care le-am auzit. Mulţumim tuturor celor care sprijină statul de drept, preşedintelui ţării, forţelor democratice... şi părinţilor noştri, care ne-au adus pe lume în România, unde avem prieteni foarte mulţi, sincer convinşi că există o singură rasă - rasa umană, şi (încă) destui duşmani, care visează până şi la un nou Holocaust... Şi mulţumim rabinilor noştri, care ne învaţă să-i iertăm, totuşi, pe cei care-şi regretă vinovăţia şi erorile, oricât ne-ar fi fost de duşmani în trecut. Şi după ce-şi demonstrează vindecarea lor definitivă, ne îndeamnă chiar să încercăm să uităm.

Iertaţi-ne pe toţi, cei care considerăm că astăzi e încă prematur...

ANIVERSĂRI

„VIVAT NOSTRES PROFESORES...“

Omagiu unei vieți trăite în lumea antichității greco-latine, cu neostoită pasiune pentru studiul unui tezaur: filologia clasică. Așa ar putea fi definit volumul recent apărut în Editura Humanitas, „Antic și modern. *In honorem* Luciae Wald“, florilegiu de gând însoțit de studii și articole de filologie și lingvistică greacă și latină aparținând unora dintre cei mai prestigioși cercetători formați de Profesoara Lucia Wald. O carte izvodită din prețuirea, afecțiunea și recunoștința învățăceilor față de dăscălița lor, care a împlinit 80 de ani de viață și peste o jumătate de veac în cetatea luminilor, venind dinspre antici înspre contemporanii noștri. Prof. univ. dr. Lucia Wald, discipolă a profesorilor Pippidi și Graur, contrapunctează, prin bucuriile lucrului în bibliotecă, urâțeniile, nedreptățile, suferințele la care a fost martoră, de-a lungul unei existențe traversând zbuciumatul secol XX și neliniștitorul început de secol XXI. Cărțile care-i poartă semnătura, cariera universitară eminentă, tinerii doctoranzi care o preferă, pentru că știe să confere relațiilor magistru-discipol, nu doar consonanța spirituală, dar și prietenia, afecțiunea unui suflet frumos și, structural, tânăr, sunt doar câteva repere ale unei prezențe de altitudine în lumea intelectualității românești, ale unui nume care face cinste obștii noastre.

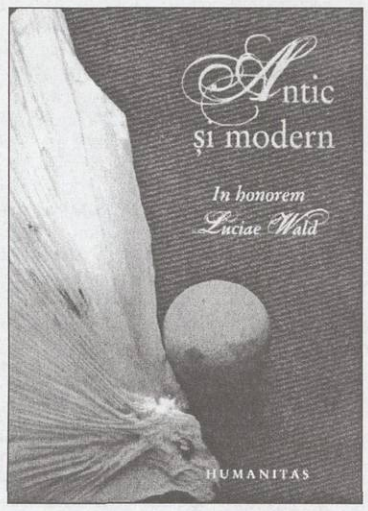

Fiecare dintre coautorii volumului o mărturisesc din diverse unghiuri, surprinzând: ● pasiunea și energia (*Ana-Cristina Halichias*, coordonatoarea lucrării) ● profunzimea observațiilor, rigoarea impusă sieși și celorlalți, însoțită de umor și generozitate (acad. *Marius Sala*) ● calitatea esențială de mentor „comprehensiv“ al atâtor generații de lingviști români, pe care i-a învățat cum să învețe, transmițându-le disciplina muncii, conștiinciozitatea, devotamentul, intransigența, fără de care înzestrările native nu pot ajunge la împlinire, modul înțelept de a înțelege viața și munca, cunoașterea în adâncime a universului rațional-sensibil al anticilor (*Mariana Băluță-Skultéty*) ● arta/știința de a fi apropiată de colaboratori, bucuria muncii aducătoare de echilibru (*Gheorghe Bârlea*) ● nevoia de a contempla adevărul lăuntric pentru a vedea adevărul din cărți (*Ioan S. Cârâc*) ● respectul pentru surse și pentru contribuțiile înaintașilor (*Victor Celac*) ● omenia, bunătatea, delicatețea (*Liana Lupaș*). Toate desenele conduc spre sinteza „modelului“ profesoral „absolut“, cum sună motoul studiului semnat de *Cezar Octavian Tabarcea*, dedicat Profesoarei sale.

Lucia Wald a vrut dintotdeauna și a reușit să transforme echilibrul - și acesta, fragil, - al naturii, în normă de viață. N-a fost și nu e ușor să-ți impui să privești înspre partea bună a lucrurilor, să-ți spui în fiecare dimineață „am pentru ce trăi“. Dar simulând-stimulând, cum recomanda Lovinescu, poți atrage bunăvoința sorții. Din anii liceului, studiul a însemnat, pentru ea, viață. *Per aspera ad augusta*. Pe căi aspre spre lucruri nobile. Un aforism deprins de la profesorii Liceului „Oltea Doamna“ din Iași. Curând, însă, cerul lăuntric al adolescentei voind să respire aerul tare al înălțimilor spiritului avea să fie sfâșiat de Holocaust. A trăit, întâi, momentul în care i s-a cerut să-și retragă actele din școală pentru că era evreică. Apoi - „duminica aceea“, de 29 iunie '41, când, ascunsă într-o cămăruță fără geam, în locuința lor, aflată chiar vizavi de prefectura de poliție, a auzit țăcănit de mitraliere. Aștepta ca, în orice clipă, ea și familia ei fie descoperiți și împușcați. Pe urmă a cunoscut spaima că tatăl și fratele ei, luați, a doua zi, de o patrulă să spele sângele din curtea prefecturii, nu se vor mai întoarce, fiindcă ei erau *martorii*. Știa că făptuitorii masacrului, conștienți de teribila vinovăție, voiau să-și șteargă urma. Când familia s-a mutat la București, după război, Lucia Wald și-a reluat studiile în condiții deloc ușoare: ziua lucra la „Socec-Lafayette“, noaptea învăța. Avea, acum, de dat un examen dur cu sine și cu lumea: să-și construiască o viață - un destin fără a face compromisuri cu sine însăși. Un examen luat *magna cum laudae*. În scurt timp, însă, avea să înfrunte aberațiile totalitarismului. Azi se discută liber despre procesul halatelor albe, lichidarea lev-Secției, Gulag. Dar, în '52, când colegul ei de catedră, profesorul Alexandru Graur, a fost scos din facultate sub pretextul că ar fi criticat lucrările lui Stalin, a comenta asemenea gesturi putea să coste viața... Și, totuși, ea a avut curajul de a-i fi în preajmă, când mulți alții l-au ocolit.

Studiul scriitorilor antici i-a fost baricadă și mod de supraviețuire. *Non omnis moriar*. Nu voi muri de tot, căci opera îmi va supraviețui, scria Horațiu. Iar cele peste 150 de studii și comunicări științifice, publicate în reviste de specialitate din țară și de peste hotare, numeroasele cărți de referință în lingvistica românească contemporană („Scurtă istorie a lingvisticii“, „Progresul în limbă“, „Fonetica indo-europeană“, „Lingviști și filologi evrei din România“, „Pagini de teorie și istorie a lingvisticii“ ș.a.) sunt un argument forte că Lucia Wald face parte dintre cei ce investesc ceea ce au au mai bun în Cartea-scut în fața timpului atoatenimicitor. O consfințesc și laurii Premiului Academiei (1994), titlul de „Femeia Anului“, în 1997, pentru merite deosebite în domeniul lingvisticii, acordat de Centrul Internațional din Cambridge ș.a.

Profesoara Lucia Wald întrupează o fericită simbioză între artă și știință, între puterea de a visa și pronunțatul simț al realului, între lacrimă și senină împăcare cu lumea.

IULIA DELEANU

„AD MEA VEESRIM” pentru președintele Forumului B'nai B'rith România

„M-ați emoționat!“, a spus președintele Forumului B'nai B'rith „Dr. Moses Rosen“ din România, ec. **JOSÉ IACOBESCU**, în clipa în care lideri ai F.C.E.R. și C.E.B., ca și prieteni, membri ai Forumului, i-au urat „Ad Mea Veesrim!“ și „La Mulți ani!“. Sărbătorirea - surpriză pentru el - a zilei sale de naștere s-a derulat în noul sediu al organizației. Diploma de Excelență, oferită de președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, scrisoarea de felicitare adresată de Comitetul de Conducere al Forumului, cu urări de sănătate și împliniri, alături de minunata *Ioana Nițescu*, soția sa, cunoscută realizatoare de emisiuni la Radio România Cultural, flori, cadouri au fost expresia prinosului de afecțiune și apreciere pentru inimosul și energicul președinte care a revitalizat Forumul nostru, ridicându-i prestigiul în B'nai B'rith Europa și B'nai B'rith International. Salutară - inițiativa organizatorilor, Comitetul de Conducere al Forumului. Mulțumiri celor care au pus-o în practică: *Victoria De Mayo* și *Jean Bercu*. (I.D.)

HÂRLĂU

Un exemplu de supraviețuire și tinerețe veșnică

HAIM IȚIC 100

La 25 octombrie a.c., obștea evreiască din Hârlău a avut bucuria să-l sărbătorească în Sinagogă, în prezența a numeroși prieteni, rude și coreligionari, pe domnul *Haim Ițic*, la împlinirea venerabilei vârste de 100 de ani. Născut la Podu Iloaiei, sărbătoritul a practicat meseria de croitor. În timpul războiului, a efectuat muncă obligatorie pe diferite șantiere de construcții de drumuri. Între 1959-1964, a fost președintele Sfatului Popular al orașului Hârlău, iar pentru activitatea depusă în folosul concetățenilor, în anul 2000, i s-a acordat titlul de „Cetățean de Onoare“ al orașului. La sărbătorirea care i s-a organizat, au vorbit despre el *Carol Segal*, ginerele sărbătoritului, care l-a caracterizat drept „un simbol de bunătate, iertare și iubire“, *Resch Bernard*, din partea Comunității din Iași, și dna *Sifra Corbici*, conducătoarea obștii din Hârlău, care a transmis telegrama de felicitare a F.C.E.R. Prezent la această aniversare de excepție, viceprimarul *Ioan Ursache* a adus un omagiu binemeritat celui care a gospodărit cu dragoste și hărnicie orașul. Toți invitații au ciocnit apoi un pahar de vin, i-au transmis sărbătoritului urările tradiționale „Ad Mea Veesrim“ și „Lehaim“, au gustat din bucatele pregătite de fiica lui și din tortul dnei Sifra Corbici. La final, dl Haim Ițic și familia au mulțumit celor prezenți pentru bunele urări și pentru participare.

Corespondență - ing. MARTHA EȘANU

„Scriu, deci exist“...

VASILE GRUNEA 80

...cu corolarul „Exist, deci scriu“, ar putea fi sinteza întregii vieți petrecute de publicistul, poetul, traducătorul eseistul clujean *Vasile Grunea*, vechi colaborator al revistei, coordonator al subredacției ei clujene, pe care îl sărbătorim pentru cei 80 de ani ai săi, așa cum se cuvine cuiva al cărui crez este puterea Cuvântului. Cu o jumătate de veac petrecută în redacțiile revistelor culturale clujene, unul dintre fondatorii Studioului Teritorial de Radio Cluj, brașoveanului Vasile Grunea nu-i mai poate contesta nimeni calitatea de fiu adoptiv al orașului de la poalele Feleacului. Un om de mare modestie. Când a primit Premiul F.C.E.R. pentru publicistică pe 2003-2004, a spus: „Este o mare onoare pentru mine să primesc acest premiu, dar în loc să vorbesc despre mine, aș prefera să vorbesc, cu acest prilej, despre opera lui Egon Lövith“. Iubirea de Carte i-a fost reazem în toate vicisitutidinile inerente unei vieți. De altfel, acesta este și simbolul poporului care și-a săpat destinul, nu în bronz sau piatră, ci în litera fără de moarte, pentru că se află la graniță - materie și nonmaterie. Așa își înscrie traiectoria vieții și bunul, curajosul, discretul „soldat“ al unui meșteșug de migală și neîncetată competiție cu sine. Am putea vorbi de miile de articole, de truda din zori până seara târziu în redacții, de poemele atâtor îngândurate solilocvii, de miile de gânduri șlefuite cu îndârjire, pline de ștersături și reveniri, pe vremea când nu exista calculator încă, toate purtând semnătura celui căruia, azi, îi urăm să aibă sănătatea, forța creatoare și entuziasmul de a-și împlini destinul așa cum și-l visează. „Ad Mea Veesrim!“. (I.D.)

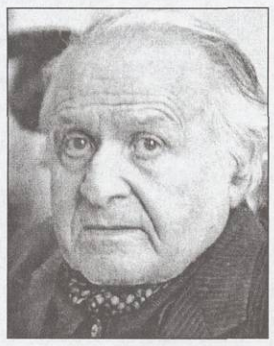

Flori de gând la o aniversare

OLIVER LUSTIG 80

Cine se apropie de scriitorul *Oliver Lustig*, intrat, acum, în „clubul“ octogenarilor, descoperă - dincolo de intensa participare la tot ce e legat de viața Asociației Evreilor din România Victime ale Holocaustului, unde este director de programe - o uimitoare tinerețe, sensibilitate, tumult afectiv. L-am ascultat în multe rânduri, la atâtea comemorări dedicate celor șase milioane de victime ale nazismului, printre care se numără și părinții cu surorile sale mai mici, aparținând unei numeroase familii din Ardealul de Nord. I-am citit cărțile - monument în litere și cuvinte pentru cei fără de mormânt.

Oliver Lustig - Öcsi, cum îi place să-i spun, în maghiara maternă - iese la scenă deschisă, totdeauna, pregătit cu un imbatabil arsenal de documente. Totul - cruzimile cele mai neînchipuite -, e prezentat *alb*, de unde și efectul teribil asupra auditoriului. Suferințele nu l-au înăsprit, răul nu i-a împietrit sufletul, ochii negri și-au păstrat intactă intensitatea (re)trăirilor. Dar, poate, mai mult decât exegetul în domeniul istoriei Holocaustului, m-a impresionat o mărturisire despre mama lui. „Niciodată n-am să știu ce i-a spus mama mea lui Dumnezeu în clipa în care am fost despărțiți pe rampa de selectare la Auschwitz. Nu mi-am închipuit, atunci, că aveam s-o văd pentru ultima dată. Nici n-am apucat s-o sărut. Să-i spun un cuvânt...“. Se oprește. Îi simt lacrimile-n gât. Nu vrea să plângă. „Totdeauna, când mă gândesc la *acea* clipă, mă simt vinovat. O vinovăție care mă va urmări până la sfârșitul vieții“. Oliver Lustig a trecut prin infern și a reușit să-l biruie, fără ca trauma îngrozitoare, chiar cicatrizată, să fi dispărut în adânc, pentru că a avut, are un mod de a gândi constructiv. Pentru că și-a dedicat viața unuia din principiile esențiale ale iudaismului: *Tikum Olam* - vindecarea lumii. Pe lângă familia veche - printre care sora, *Eva*, femeie minunată, trecută prin multe încercări, din adolescența sfărâmată de „viața“ în lagăr, până de curând, când *Ioșca*, soțul ei, a plecat din această lume -, *Öcsi* are o familie nouă cu care se poate mândri: soția, *Lucreția*; fiul, *Adrian*, dramaturg contemporan prețuit de critică și public; nora, *Eugenia Vodă*, cunoscuta teleastă, apreciata profesionistă de „Profesioniști“.

Sărbătoritul nostru a ajuns la această frumoasă vârstă nu doar pentru că-i un om vesel, cum se recomandă, ci și pentru că-i un om de curaj și demnitate, un prieten de nădejde. Într-un cuvânt, un om adevărat. În bună tradiție iudaică, îi dorim să-și păstreze, întreagă, tinerețea inimii, sănătatea, puterea creatoare. *„Ad Mea Veesrim!“ - Până la 120 de ani!*

E. SUHOR

GALAȚI

„Ad Mea Veesrim” - ing. MIRCEA GOLDENBERG

Coautor al unui articol publicat în presa locală despre istoricul dezvoltării energetice în zonă, în care a fost, timp de decenii, adânc implicat și a cărui contribuție a fost recunoscută prin acordarea, în dese rânduri, a unor *Diplome de Onoare*, ing. *Mircea Goldenberg*, fost președinte al Comunității evreilor gălățeni, a fost sărbătorit pentru împlinirea unei frumoase vârste (81 de ani). Alăturându-ne urărilor de bine, sănătate și împliniri, adresate lui *Mircea Goldenberg* atât de Comitetul de Conducere și de membrii întregii Ccomunități, cât și de foștii colegi și echipa de conducere a Întreprinderii de Electricitate - Galați (actuala R.E.N.E.L. - Galați), îi adresăm „La mulți ani!“ și „Ad Mea Veesrim!“, cu sănătate și împliniri.

BUCUREŞTI, 22-26 noiembrie 2006

TÂRGUL INTERNAŢIONAL DE CARTE „GAUDEAMUS“ (ediţia a XIII-a)

O ediţie la standard european

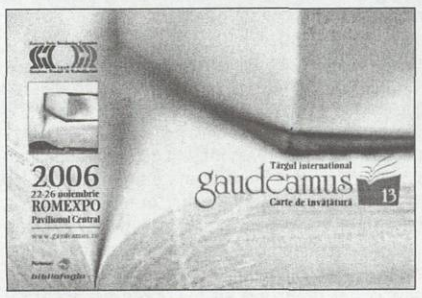

Târgul internaţional de carte „Gaudeamus“, ediţia a 13-a, s-a deschis la 22 noiembrie a.c. şi a fost vizitat de mii de iubitori ai cărţii la Pavilionul Romexpo, timp de cinci zile. Au salutat acest eveniment, la inaugurare, *George Cojocaru*, directorul Romexpo, *Adrian Iorgulescu*, ministrul Culturii şi Cultelor, *Maria Ţoghină*, directorul general al Radiodifuziunii, care a organizat acest târg. Ca o noutate, alături de participanţi din diverse ţări (Franţa, Bulgaria, Serbia, Mexic, Belgia, Germania, Anglia, Suedia, Italia, Elveţia ş.a.) a existat şi un stand al Ambasadei Statului Israel, cu cărţi editate în Israel şi în România, scrise de evrei sau despre evrei. Amplasate pe patru nivele, standurile au reprezentat circa 400 de edituri, centre universitare, agenţii de difuzare, publicaţii, tipografii, ONG-uri, institute culturale, asociaţii, ambasade ş.a. Preşedinte de onoare al târgului a fost E.S. domnul Hervé Bolot, ambasadorul Franţei. Organizarea a fost superioară altor ediţii prin crearea unor spaţii de lectură, discuţii, tip Librăria Cărtureşti, ca şi a unor expoziţii cu echipamente de informatică ultramoderne, de ilustraţii. Editura Hasefer a organizat în trei zile şase lansări de carte (număr record), pe care le prezentăm separat.

Din multitudinea de cărţi (zeci de mii), am reţinut şi recomandăm următoarele: ● Editura Compania: *Texte de avangardă (1926-1932)*, de Jonathan X. Uranus; *Jurnalul 1945-1948* al lui Emil Dorian; *Viaţa lui C. Stere*, de Z. Ornea; *Viaţa lui Dobrogeanu-Gherea*, de Z. Ornea; *Tristan Tzara*, de Fr. Buot; *Maeştri şi discipoli*, de George Steiner; *Cum încărunţeşte o blondă*, de A. Bittel ş.a. ● La „Ideea Europeană“, cărţi de Nadine de Rotschild, Nicolae Breban, Aura Christi, Andrei Codrescu, Rilke, un volum *Problema evreiască* (Aura Christi, Anca Redvis (româno-evreo-americană), Ianoşi, S. Damian etc. ● Institutul European (Iaşi) oferă cărţi de Adrian Niculescu, Elfriede Jelinek ş.a. ● Editura Libra: cărţi de Ileana Cudalb, Tania Lovinescu, Madeleine Davidsohn ş.a. ● Editura Academiei Române: *Discursuri de recepţie*, manuscrise rare, sinteze, dicţionare, letopiseţe, manuale etc. Regretăm lipsa unor studii despre trecutul evreilor în România, care depăşeşte două milenii ● Editura Humanitas, cu multe lansări: Şora, Pleşu, Grete Tartler, Kierkegaard; autori noi: Irvin Yalom despre Nietzsche ş.a. Editura (cea mai prestigioasă din ţară) oferă cărţi de Romain Gary, Hannah Arendt, Patrick Süskind, Lévinas, Ştefan Cazimir, albume de Klimt, Dali etc. ● Editura Cartier (Chişinău), care a împlinit zece ani, publică dicţionare şi cărţi de valoare de Eric Hobsbawn, Piaget ş.a. ● Editura Eminescu vine cu mulţi autori, insuficient cunoscuţi, dar reţinem pe Moscu Alcalay cu *Vinovat fără vină*, Sebastian Costin cu *Poeme*, Iosif Naghiu cu *Teatru* ş.a. ● Editura Trei a propus pe autorul de succes Marc Levy, alături de Elisabeth Roudinesco, Derrida, Freud, Jung ● Editura All oferă, printre multe alte nume, cărţi semate de Raymond Aron, Kissinger, Gh. Schwartz, Bruno Schulz, Gordimer ● Editura Polirom, probabil cea mai productivă, incluzând şi „Cartea Românească“, este prezentă cu cărţi mai vechi şi mai noi: *O istorie de Bibliei ebraice*, de Mihai Vladimirescu, alţi autori fiind A. Oişteanu, Marius Oprea, străini - Bellow, Greene, Unamuno, Svevo, Cela, Cortazar, Calvino, Ph. Roth, N. Mailer, Rushdie ş.a. ● Editura Univers: Amos Oz, Boris Vian ş.a. ● Editura Universal Dalsi a lansat *Cartea prietenilor mei*, vol. II, de regretatul Iordan Chimet, şi două cărţi de Maria Marian. În raft am zărit Leni Caler, Gina Alcalay, Vahé Godel, Zalis ● „Pro-Editura“ propune o carte monumentală, *Enciclopedia religiilor* (trad. N. Constantinescu).

Ne oprim din această înşiruire, remarcând „penuria“ de literatură cu tendinţă spre extremism, xenofobie, „conspiraţionism“. Se simte apropierea intrării în U.E.

O ultimă impresie: doi membri ai „Salonului literar R.E.“, Cristian Balint şi Daniela Micu, poeţi dotaţi, tineri (sub 30 de ani), şi-au publicat şi ne-au oferit două cărţi proprii, apărute la Editura Criterion Publishing. Le dorim succes ca şi tuturor celor ce încearcă a-şi lăsa „numele pe-o carte“.

BORIS MARIAN

Lansări de carte la Editura HASEFER

Ambasadori ai culturii româneşti în lume: NORMAN MANEA şi VICTOR BRAUNER

Prima dintre lansările de carte *Hasefer* la Târgul „Gaudeamus“, ediţia 2006, suită deschisă în prezenţa consilierului preşedintelui F.C.E.R., av. *Iulian Sorin*, a fost „Textul nomad“, de *Norman Manea*. După „Casa melcului“, acesta este al doilea volum de interviuri acordate de renumitul scriitor evreu român, stabilit în S.U.A., unor ziarişti de prestigiu din Europa şi America. Anul acesta se împlinesc 20 de ani de când scriitorul a plecat din România fără ca aceasta să plece din fibra cea mai profundă a gândirii şi sensibilităţii sale. A fost nucleul recomandării făcute de directorul Editurii *Hasefer*, scriitorul *Ştefan Iureş*: „Nu numai că nu s-a rupt de România, dar o poartă cu sine - oameni, probleme, evoluţii - ca pe cel mai preţios tezaur interior“. Intervievatul trebuie să aibă capacitatea de a capta şi de a fi un interlocutor de substanţă, calităţi care reies şi din acest al doilea volum de interviuri acordate de Norman Manea. De altfel, înzestrările menţionate l-au făcut apreciat şi de studenţii de la Universitatea din New York, unde predă literatură europeană. *Ştefan Iureş* s-a referit la un detaliu semnificativ. La 11 septembrie 2001, când s-au prăbuşit cele două turnuri de la World Trade Center, profesorul a supus votului studenţesc alternativa: să plece acasă sau să rămână la curs. Studenţii au optat pentru a continua cursul. „Acest vot spune ceva despre fluidul de comunicare şi interesul pentru literatura europeană, pe care profesorul a reuşit să-l stârnească studenţilor“, a conchis vorbitorul. Critic literar, profesor universitar, redactor şef al „Observatorului cultural“, *Carmen Muşat* a pus în discuţie o temă sensibilă legată de interesul sau, mai exact, insuficientul interes faţă de opera scriitorului în România. Ea a accentuat asupra înzestrărilor scriitorului de diagnostician al maladiilor sociale din spaţiul românesc şi nu numai. „Interviurile au fost acordate unor personalităţi foarte diferite ca preocupări, ca etnie [...]. Norman Manea are o ştiinţă a dialogului, este un orator care reuşeşte să comunice cu ceilalţi, fără a se feri să privească *cu ochi critic*, dar şi înţelegător, pe sine ca şi pe ceilalţi“.

*

A doua carte *Hasefer*, „Patimile după Victor Brauner“, de *Emil Nicolae*, ne propune o pasionantă incursiune în viaţa-opera unui alt ambasador al culturii româneşti în lume: Victor Brauner. O succintă prezentare a autorului a fost făcută de directorul Editurii Hasefer, *Ştefan Iureş*. Criticul de artă, poetul, muzeograful de calitate *Emil Nicolae* se află la al doilea volum dedicat ilustrului său concetăţean, unul dintre corifeii avangardismului european, pictorul, graficianul, sculptorul Victor Brauner . Primul este valorosul album, scos tot la *Hasefer*, „Victor Brauner - la izvoarele operei“, pentru care autorul a cercetat toate documentele legate de Victor Brauner înainte de a pleca la Paris. Prezentarea realizată de criticul literar *Geo Şerban*, cunoscut şi pentru lucrări dedicate avangardei în domeniul artelor plastice, a început printr-o confesiune: participarea sa, în urmă cu trei ani, la festivităţile organizate în oraşul natal al lui Victor Brauner prilejuite de centenarul acestuia. A fost momentul în care l-a cunoscut pe autorul actualei cărţi, „truditor pe ogorul de sensuri ale operei marelui pictor avangardist“. Cartea, în opinia lui *Geo Şerban*, porneşte de la un *summum* de întrebări iscoditoare despre copilăria personajului studiat, pentru a depista geneza viitoarei opere. Înţelegerea fenomenului a fost facilitată de faptul că autorul este el însuşi pietrean şi de solida documentare pentru reconstituirea ambianţei. Importanţa acordată premoniţiei, atracţia pentru mistică îşi găsesc rădăcinile în copilăria artistului. „Opera lui s-a încărcat de semne-simboluri“. Relevând coerenţa dintre cele două apariţii editoriale - albumul şi, acum, cartea -, *Geo Şerban* a vorbit despre „tatonarea vieţii subterane a fiinţei“ preocupantă pentru Victor Brauner, ca şi despre virtuţile sale de poet, îndemnînd autorul să-şi continue cercetările asupra vieţii-operei artistului într-o a treia carte de contribuţii la mai buna sa cunoaştere. O incitantă introducere în lectura cărţii a fost făcută chiar de *Emil Nicolae*, care a subliniat faptul că Victor Brauner nu este un artist tradiţional, ci, mai curând, „un şaman pictând în semitransă“.

IULIA DELEANU

Dezvăluiri de suflet pentru cititori

Sâmbătă, 25 noiembrie, Editura Hasefer a lansat două cărţi deosebit de interesante: *Omul care a oprit trenurile spre Auschwitz*, de David Kranzler (traducere - *Manase Radnev*), şi volumul de poezii *Morminte călătoare*, de Aurel Storin.

Referindu-se la primul dintre cele două volume, *Ştefan Iureş*, directorul Editurii Hasefer, a scos în evidenţă faptul că acesta face parte dintr-o serie de cărţi valoroase de istorie a trecutului apropiat, prezentate de editură. *Manase Radnev* a arătat că lucrarea este cu atât mai importantă cu cât „eroii“ sunt de origine română: George Mantello (Mandl) - om de afaceri evreu, născut în Bistriţa, care, ajungând în Elveţia secretar al Ambasadei din Salvador, a eliberat mii de paşapoarte şi a făcut o campanie de presă pentru a-i salva pe evreii din Budapesta ce urmau să fie deportaţi - şi consilierul comercial al Ambasadei române din Elveţia, diplomatul Florin Manoliu, care, cu riscul vieţii, l-a ajutat pe Mantello în această acţiune (Manoliu a şi primit din partea Statului Israel distincţia de „Drept între Popoare“). În cuvântul său, *Dorin Matei*, redactor-şef al revistei „Magazin Istoric“, care a publicat primul material despre Mantello (sub semnătura lui Manase Radnev), scoţând în evidenţă rolul eroilor români, a conchis că, dacă ar fi fost mai mulţi oameni ca cei doi, drama evreilor ar fi fost mult atenuată. Luând cuvântul, dr. *Aurel Vainer*, preşedintele F.C.E.R., a apreciat că ceea ce au făcut Mantello şi Manoliu este mai mult decât salvarea unor vieţi, ei reprezentând un model al celor care au încercat să oprească măcelul evreilor.

*

Prezentându-şi volumul de poezii, *Morminte călătoare*, *Aurel Storin* a considerat că, „astăzi, a lansa o carte, mai ales una de poezii, este un gest necugetat“. Afirmaţia lui a fost contrazisă de ceilalţi vorbitori. Prof. univ. *Ştefan Cazimir* a arătat că familia lui spirituală a lui Storin este cea a poeţilor de la începutul secolului trecut. Lirismul lui Storin are valenţe multiple care ne emoţionează. Actorul *Ion Lucian* şi-a exprimat bucuria că Aurel Storin a scris încă un volum, ceea ce ilustrează că cititorii mai gustă poezia. La rândul său, *Dorel Dorian*, redactorul-şef al R.E., a evocat câteva amintiri din trecutul comun cu autorul, menţionând că amândoi au debutat în acelaşi timp ca dramaturgi, la „Pomul Verde“ din Iaşi. Dr. *Aurel Vainer* a scos în evidenţă ceea ce a numit „obsesia de evreitate a lui Aurel Storin“, reflectată pregnant în creaţiile din volum. (E.G.)

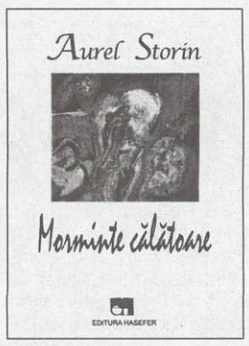

Două ipostaze ale conştiinţei de sine

În a treia zi a Târgului, vineri 24 noiembrie a.c., au fost lansate la standul Editurii Hasefer două cărţi valoroase: *Aventuri ale conştiinţei de sine*, de Felicia Antip, şi a doua, *Ştefan Cazimir*, semnată chiar de... Ştefan Cazimir. Despre prima carte au vorbit *Vily Auerbach*, redactor la Editura Hasefer, scriitorul *B. Elvin*, redactor-şef la „Lettre Internationale“ (ediţia română) şi, desigur, autoarea. Felicia Antip este prezentă de peste trei decenii în presa culturală românească, fiind o veritabilă specialistă în tot ce este mai interesant pe piaţa cărţii, în lume. Aşa cum a afirmat şi Vily Auerbach, Felicia Antip „ţinea“ o pagină revelatoare în suplimentul „Adevărul literar şi artistic“, apreciată de mulţi cititori. În 1999, i s-a acordat un premiu special din partea Fundaţiei „Gh. Ursu“ pentru convingerile exprimate contra totalitarismelor (de toate culorile), a xenofobiei. B. Elvin a apreciat cartea de eseuri a Feliciei Antip, caracterul ei memorialistic şi sugestiv, ca proza unui roman.

Despre *Ştefan Cazimir* - titlu de carte şi nume al autorului - au vorbit *Ştefan Iureş*, directorul Editurii Hasefer, şi criticul *Gabriel Dimisianu*, care a evocat anii de început în presa culturală, fiind coleg cu autorul cărţii, în 1958, la „Gazeta literară“. „Cartea este încântătoare, o îmbinare de Creangă şi Caragiale, Şt. Cazimir fiind un «caragialelog» (sic!)“, a spus G.Dimisianu. La finalul lansării, *Ştefan Cazimir* a citit un fragment din carte, care a trezit hazul şi interesul virtualilor cititori. Este vorba de două cărţi valoroase, pe care le vom recenza într-un număr viitor al revistei. (B.M.M.)

FONOTECA

GRIŞA GHERGHEI – 70

„Nimic din ce te învaţă viaţa nu e greşit“

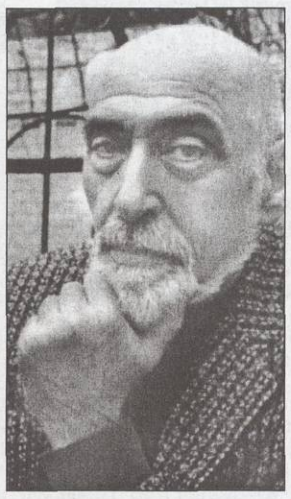

Intrând în camera unde aveam să stau de vorbă cu Grişa Gherghei, privirea mi-a fost atrasă de două diplome frumos înrămate. Prima, cea a „Cavalerilor Danubieni“, a primit-o în 2004, cu prilejul Zilelor culturale ale revistei „Antares“, ce se desfăşurau la Galaţi; cealaltă diplomă i-a fost decernată tot în oraşul său natal, în 2005, pentru *Opera Omnia*, care însumează, până acum, 12 cărţi de poezie şi proză.

AVRAM CROITORU: - ***Când şi cu ce a fost marcat debutul editorial?***

GRIŞA GHERGHEI: - Primul meu volum a apărut în 1968, la ESPLA. Trimisesem manuscrisul de la Galaţi, cu nouă ani înainte. Până atunci mai publicasem poezii în presa locală şi în cea culturală centrală. Editura mi-a răspuns că a primit volumul şi l-a trecut în planul editorial. Acelaşi răspuns l-am primit în fiecare dintre cei nouă ani de aşteptare. În 1965, am vrut să părăsesc Galaţiul, unde simţeam că stau într-un tren cu roţile sudate pe şină şi numai pe la geam trec alţi copaci. Aşa că m-am urcat într-un tren adevărat şi am venit la Bucureşti. De la gară m-am dus în piaţa alăturată, la „Matache“, şi am cumpărat nişte chilcă, peştişorii aceia săraţi, o pâine şi o sticlă de ţuică „Două prune“. În holul editurii de pe strada Orlando era o masă mare pe care mi-am pus „averea“ şi am început să mănânc. A apărut directorul, poetul Ion Bănuţă, care m-a întrebat cu ce prilej am venit şi cum de mă ospătez pe masa aia boierească din lemn de nuc. I-am spus despre cartea trimisă şi m-a poftit la el în birou. A pus pe cineva să caute manuscrisul trimis de mine şi după vreo patru ore l-a adus.

„Vreau secante, nu tangente“

- Conţinea poezii?

- Da, cred că erau 40 de poezii pe care Ion Bănuţă le-a citit pe loc şi a spus ca în trei luni să apară cartea. Apoi, am continuat să mai stăm de vorbă. Până atunci nu l ştiam decât din poeziile sale, dar omul mi-a atins o coardă la inimi când, în final, mi-a spus: „Nu t superi dacă îţi cer şi eu un peşişor? De poftă“. Un simplu gest, dar definitoriu pentru calitatea unui om. După trei luni mi-a apărut cartea.

- Care se intitula...

- Nici o tangentă la inimă. Unii au înţeles greşit titlul, acuzând că refuz contactul cu oamenii, că sunt un tip uscat, că mă sechestrez în interior.

- Şi, de fapt, ce aţi vrut să transmiteţi prin titlu?

- Că eu vreau secante, nu tangente. Ori mă tai ca să ajungi la inima, la poeziile mele, ori nu le vei înţelege, trecând doar pe lângă ele.

*

Părtaşi printre nuferi

- Datorită cărţii pe care aţi intitulat-o „Boemi sub dictatură“, aţi lăsat spre amintire cititorilor galeria unor oameni de cultură pe care i-aţi cunoscut şi care, poate, v-au fost prieteni.

- Prietenia este ceva nedefinit la început. Pe parcurs, capătă contur. Este o capacitate cu care te naşti şi, din păcate, nu este atributul multor oameni. După o experienţă de 70 de ani de viaţă, îmi dau seama că un om nu poate avea prea mulţi prieteni, ci doar mulţi cunoscuţi. Sunt suficienţi doi-trei prieteni la care să ştii că te poţi duce oricând, ziua-noaptea, şi ţi se va deschide uşa. De la un timp încoace, de ce nu şi încolo, mă gândesc tot mai mult la prieteni şi uneori uit să-mi pun sub limbă bulinele de inimă. Nu am avut mulţi, vreo doi. Unul dintre ei a fost Sebi.

- Vă referiţi la regretatul poet Sebastian Costin?

- Mi-a fost şi prieten şi vecin la Galaţi. Salutul nostru matinal, de luni până vineri, era: „Ce faci, câine?“, iar răspunsul: „Bine, câine“. Apelativul nu era întâmplător. Câinele este într-adevăr cel mai bun prieten al omului, iar noi eram, unul faţă de celălalt, prietenul pe care te poţi baza. Era o prietenie care nu se poate întrerupe între viaţă şi moarte, ca dovadă că eu mă pot duce oricând la el. Îmi amintesc câteva valuri de pe vremea când eram părtaşi printre nuferi. Aici, simt nevoia să citez câteva versuri dintr-un poem pe care l-a scris: „Nu cred că e vina mea / Ceea ce se întâmplă nu e, pesemne, decât / o urmare a neputinţei cuvântului «pasăre» / de a se ridica de la pământ“. Şi totuşi, noi ne-am apucat să trecem Dunărea cu o barcă ce lua apă, spre „Cotul pisicii“, loc îmblănit cu nisip fin din solz de peşte. Eu îi spuneam, împotriva gălbenarei, că o barcă gata spartă, se scufundă mai greu, dar, în caz de ceva, te apuci de gogul ramei şi calci apa fără ochelari, pentru că tot ce ţine de vedere atârnă greu la mărturisire. El râdea. Apoi, făcând oarece gropiţe în obraz, mi-a spus să fiu liniştit, că habar n-are să înoate. Am înlemnit, oricum, făcusem rost de lemn de coaste noi. „Sebica, la 20 de ani, când eşti de la Dunăre, chiar dacă eşti fată pluteşti“. „Bine că mi-ai spus, eu sunt singur la părinţi“. Atunci am intrat la bănuială, tot ce e clar e nesigur. Ar fi o greşeală să spun că Sebi avea umor, el era umor. Tatăl umorului este tragedia. De câte ori vreau să plâng, citesc aceste versuri dăruite de el: „Şi tu să rămâi tot mai mică, tot mai departe / siluetă îndoliată pierdută în toamnă / iluzie de o secundă, amintire de o zi. / O, vino lângă mine, / iubeşte-mă / ca să te pot părăsi“. Şi totuşi, nimeni nu poate să treacă prin celălalt fără să înmugurească.

● La Festivalul de Poezie al Fundaţiei „Antares“ (Galaţi, 2004), alături de scriitorii: N. Breban, Cezar Ivănescu, Horia George Bălăiţă, Aura Cristi, Doina Uricaru

● La întâlnirea scriitorilor israelieni de limbă română (Neptun, 1999)

*

- Aţi vorbit despre unul dintre cei doi prieteni. Cine este celălalt?

- Cu Mirel am fost coleg la începutul alfabetului, în şcoala primară, şcoală evreiască cu predare în limba română. Mirel era de fapt Mayer Winberg, iar tatăl lui avea o librărie pe strada Tecuci, colţ cu Traian. Mirel avea un stilou cu perniţă de aur şi tot felul de rigle şi chiftele de casă, lucruri care stârneau respect şi distanţă. Piticul avea nevoie de spaţiu, aşa că stătea singur în bancă. Trebuie să recunosc până la urmă că nu se lăsa bătut cu una cu două şi nici nu reclama cucuiul. Când a fost aproape să ne facem fraţi, de Steaua lui David, ca să nu zic de cruce, el a dispărut din Galaţi şi cine ştie pe unde se îmbogăţea cu încă un pistrui. M-am întâlnit cu Mirel după zeci de ani. Arătăm bine, i-am spus. El şi-a aprins o ţigară invers. Ne aflam la Neptun, în vila scriitorilor. Poftim, eram scriitori. El venea la această „Întâlnire a scriitorilor de limbă română de pretutindeni“ din partea Israelului, iar eu veneam... din partea mea. După ce mi-a povestit prin câte a trecut, până să ajungă în Israel în 1988, m-am gândit la cât umor a avut Iov, când s-a jucat cu Dumnezeu pe propria lui piele. Fruntea mea nu-i Zidul Plângerii, dar povestea lui Mirel m-a izbăvit de multe dorinţe. Sebi spunea despre Mirel că, înainte de a se stabili în Israel, a trecut prin tot felul de meserii, de la marinărie la ziaristică, acumulând experienţe dure şi încasând lovituri nemeritate, dar literatura israeliană de expresie românească a câştigat prin sosirea lui un romancier remarcabil. Mirel Brateş a fost şi este prietenul meu, în curând o să merg la el acasă, în Haifa, pe dealul Carmel, să ascult o poveste despre chiftelele din cartofi, care sunt mult mai bune decât cele din carne, după cum curge viaţa. Şi curge, oricum...

Cu Mirel, după zeci de ani

*

- Aţi vorbit despre prieteni. Există mai multe moduri în care se fac asemenea legături: prietenii de salon literar, de cafenea, de pahar, de idealuri comune. În care credeţi, pe care le cultivaţi?

- Eu cred în prietenia de la om la om, în care compatibilitatea este totală. Nu idealurile leagă doi oameni, ele mai sunt abandonate, trădate.

Pofta de a trăi

- Care este visul dvs. despre fericire?

- Exact cele două cuvinte din întrebarea pusă - fericirea este un vis.

- Care nu poate fi trăit?

- Ca şi speranţa care este un fel de a nu avea încotro. Ca şi răbdarea. Nimeni n-are răbdare, dar trebuie să rabde când n-are încotro.

- Şi reuşiţi?

- Crezul meu este să nu renunţ niciodată când îmi propun ceva. Şi aş mai adăuga unul: să nu-mi fie ruşine faţă de semeni. Doresc ca, prin tot ceea ce fac, să pot sta cu fruntea sus.

- Staţi cu fruntea sus?

- Eu cred că da. Este foarte greu să te iubeşti pe tine însuţi. Uneori, am dispute. Dar atunci când te respectă cineva, începi să te întrebi dacă ştii bine cine eşti şi poate mai ai ceva în tine ce n-ai descoperit.

- Şi credeţi că după 70 de ani, pe care îi veţi împlini la 30 noiembrie - cei mulţi înainte -, mai aveţi de făcut vreo descoperire în ceea ce priveşte persoana dvs.?

- Desigur. Nimic din ce te învaţă viaţa nu e greşit. Încă nu ştim să folosim totul. Omul a fost înzestrat cu miliarde de neuroni din care foloseşte doar o treime. Deocamdată. Probabil că va veni o vreme când îi va pune pe toţi la treabă.

*

Acum, în pragul anului 70, Grişa Gherghei are trei cărţi la edituri şi urmează să apară: una de articole politice şi alte două cuprinzând scurte povestiri cu întâmplări din „viaţa propriu-zisă şi nu aia visată“. Şi mai are în pregătire o carte, intitulată „Maxime cu zecimale“, care o să cuprindă două mii de maxime.

AVRAM CROITORU

POŞTA REDACŢIEI

● Cu scuze pentru întârziere, îi răspundem domnului M. Weiss, din Galaţi, care se referă la cartea *Evreii din România în Războiul de Reîntregire* (Ed. Hasefer, 1996). Observaţiile dvs. sunt pertinente. Antisemitismul are o „veche tradiţie“, iar despre acest fenomen nociv s-a scris şi se scrie şi în revista noastră. Este bine să punem mereu în balanţă şi binele şi răul în istoria relaţiilor interetnice. Vă aşteptăm cu sugestii pentru conţinutul „Realităţii Evreieşti“.

● Tot aici răspundem doamnei Sara Kohn, din Kfar Saba (Israel), care ne-a trimis o scrisoare pe trei pagini. Mulţumim că apreciaţi revista, vă asigurăm de simpatia noastră pentru cititorii ei. Nu am primit cartea dvs., *Sub cumpăna vremurilor*, dar avem o altă carte semnată de dvs.: *Declaraţie de dragoste*, cu frumoase ilustraţii, versuri, amintiri din tinereţe, de la Iaşi. Regretăm că nu aţi cunoscut până azi adresa noastră, care este menţionată de cel puţin zece ani în interiorul revistei. Nu ştim nimic despre fiica dvs., la care vă referiţi. Nu-i cunoaştem numele. Scriitoarea Sonia Palty locuieşte în Israel, nu am avut discuţii pe tema Holocaustului cu distinsa scriitoare. Termenul de Holocaust a fost recunoscut de oficialităţile române. Vă felicităm pentru cartea *Declaraţie de dragoste* şi vă dorim sănătate şi bucurii.

● Domnul Moritz Feller, din Iaşi, ne înştiinţează despre o serie de nedreptăţi care i s-au făcut prin justiţie, pe care domnia-sa le consideră motivate de antisemitism. Nu putem nega, dar nici susţine cele afirmate de dvs., deoarece nu cunoaştem fondul problemei. Ceea ce putem spune este că, pe de o parte, şi foarte mulţi neevrei se plâng că justiţia nu le-a făcut dreptate, iar pe de altă parte, mulţi evrei (nu putem şti dacă au fost sau nu cadre M.A.I.) se bucură de dispoziţiile Legilor 118 şi 189. În ce priveşte acuzaţia pe care o aduceţi unui redactor al revistei, că ar fi mintit când a scris că România este un stat de drept, democratic ş.a.m.d., nu este o invenţie jurnalistică şi cu atât mai mult a autoarei articolului, ci reprezintă criteriile politice de la Copenhaga, pe baza cărora România a fost admisă în Uniunea Europeană.

CONSTANŢA, 8-9 noiembrie 2006

Conferinţa Interdisciplinară „HEALING OF MEMORIES“

În cadrul manifestărilor conferinţei interdisciplinare „Healing of Memories“, o iniţiativă a Institutului pentru Studii Ecumenice din cadrul Universităţii din Freiburg, în zilele de 8 şi 9 noiembrie, la Constanţa, la sediul Arhiepiscopiei Ortodoxe a Tomisului, s-a desfăşurat o întâlnire ecumenică de prestigiu. Au participat şi au luat cuvântul I.P.S. *Teodosie*, Arhiepiscopul Tomisului şi al întregii Dobroge, reverendul *Dieter Brandes*, directorul Comunităţii Bisericilor Protestante din Europa, emisarul Forurilor Ecleziastice Europene, prof. dr. *Dionisie Ghermani*, de la Institutul de Cercetări Interdisciplinare Româno-Germane Bucureşti, prof. dr. *Jurgen Henkel*, preşedintele Fundaţiei „Hans Seidel“, E.S. *Iusuf Murat*, Muftiul Musulman, I.P.S. *Flavian*, Arhiepiscopia Creştină Lipoveană, şi alte personalităţi. F.C.E.R. a fost reprezentată de prof. univ. dr. *Carol Friedmann*, preşedintele Comunităţii Evreilor din Constanţa. Domnia-sa a transmis un mesaj de salut frăţesc din partea preşedintelui F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, şi a prezentat conferinţa „Istoria Comunităţii Evreieşti din Constanţa“. Referatul a subliniat importanţa contribuţiei comunităţii la viaţa culturală şi spirituală a acestei importante arii de interferenţe etno-culturale. Dr. Friedmann a avut şi alte intervenţii apreciate de audienţă, mai ales cea de la sesiunea de încheiere a lucrărilor Conferinţei „Europa-Podium“, care a avut drept moto: „Pacea în Europa şi în întreaga lume prin pacea religiilor şi culturilor“.

Reuniunea de două zile a fost o nouă manifestare a spiritului realist şi frăţesc al ecumenismului, luările de cuvânt demonstrând că participanţii au o înţelegere realistă a complexităţii epocii în care trăiesc etnii diverse, unii alături de ceilalţi.

Corespondenţă de la prof. NICOLAE SPIRESCU (secretar general al Ligii Culturale de Prietenie România-Israel) **şi FLORIN STAN**

BUCUREŞTI, 3-5 noiembrie 2006

Într-o lume a violenţei, Marshall Rosenberg a lansat, cu decenii în urmă, o teorie care atunci părea naivă, dar acum a căpătat o mare influenţă în lumea întreagă: era vorba de tehnicile comunicării non-violente. Lucrarea sa de bază a fost de altfel tradusă anul trecut şi în România, iar M. Rosenberg va vizita ţara noastră în prima decadă a lunii decembrie.

NVC (cum este denumită prescurtat) este o comunicare bazată pe compasiune, pe înţelegere reciprocă, pe evitarea agresiunii. Nu e vorba numai de conflictele internaţionale, ci şi de domeniul casnic. Ea pune accentul pe *înţelegerea nu numai a nevoilor noastre, ci şi pe ale celorlalţi*. NVC dezvoltă un limbaj de compasiune în locul unuia de confruntare. Nu conţine nimic nou, în esenţă, tot ce a fost integrat în ea este cunoscut de secole. Ea ne reaminteşte doar că trebuie să dăruim compasiune şi înţelegere de la inimă la inimă.

Seminar despre *Comunicarea non-violentă*

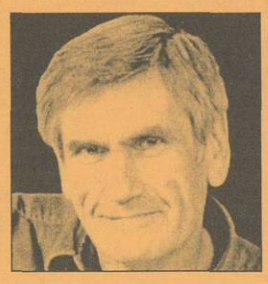

Principiile lui Marshall Rosenberg au fost aplicate în tratative politice din zone de conflict în lumea a treia, dar sunt predate şi în cursuri pentru grupuri mici de indivizi care se consideră ameninţaţi de violenţa domestică. Oamenii învaţă să îşi exprime simţămintele fără să atace, învaţă să primească şi să afirme opinii critice fără a le lua ca ofense, ca situaţii de pierdere a stimei faţă de persoana proprie.

După cum povesteşte el însuşi într-o scurtă schiţă autobiografică, în 1943, s-a mutat cu părinţii din California în Ohio la un nou Colegiu. După prima strigare a catalogului, trei colegi s-au întors spre el şi unul i-a spus: „Tu sigur că eşti jidan“ („a yuppie“). Marshall îşi aminteşte de uimirea lui în faţa acestei ieşiri, fiindcă până atunci nu fusese conştient că ar fi „altceva“ decât colegii lui. La plecarea de la ore, povesteşte el, cei trei l-au trântit şi l-au lovit cu pumnii şi picioarele. Mai târziu, amintirea acestui eveniment l-a determinat să-şi înceapă studiile despre *Comunicarea non-violentă*.

La Institutul „Tehnion“ (Israel) a fost creat

Un robot care operează în interiorul coloanei vertebrale

În 1966, americanii produceau un film ştiinţifico-fantastic care a devenit un clasic al genului: „Călătorie fantastică“, în care o echipă de medici se miniaturiza, înota în arterele unui om bolnav şi ajungea la organul avariat pe care îl repara. Suntem încă departe de asemenea vise, dar ideea trimiterii unui mic robot în arterele sau în lichidul spinal al coloanei vertebrale se pare că va deveni realitate până în 2010.

Cercetători de la Institutul Tehnologic din Haifa - prestigiosul „Tehnion“ - au creat un robot miniatural care poate înota în apă sau alte lichide şi speră ca, în trei ani, să ajungă să îl facă să înainteze autonom prin artere şi lichidul spinal. Lui i se va ataşa o minusculă cameră video care va transmite imagini în mişcare sau fotografii. Inventatorul acestui roboţel este prof. Moshe Shaham, cunoscut în lumea întreagă pentru altă performanţă de acelaşi tip: construirea unui mini-robot folosit în chirurgia coloanei vertebrale. Produs în Israel şi la Atlanta (S.U.A.), mini-robotul e folosit deja în trei spitale israeliene şi în zece spitale americane. Coautor al robotului destinat navigării în fluidul spinal, doctorandul Gabor Kosha declară că echipa lor „se ocupă acum de construirea unui robot-endoscop, care va înota, realmente, prin artere, propulsat de două aripioare codale, ca la peşti. El va avea şi o sursă de energie plus o cameră video - totul într-o pastilă cu diametrul de doi milimetri. În doi ani, acest robot va fi operaţional şi va fi folosit pentru biopsii sau administrarea locală, cu mare precizie, a unor medicamente.

O echipă de la Harvard şi-a anunţat dorinţa de a colabora *la dezvoltarea invenţiilor israeliene menţionate mai sus*. Reamintim cititorilor că societatea israeliană, „Given Imaging“ este singura din lume ce produce o capsulă miniaturală, care, o dată înghiţită, transmite imagini din interiorul esofagului, stomacului şi intestinelor.

Folosiţi-l sau îl pierdeţi

Un vechi aforism al medicilor americani spune că „dacă citeşti un ziar pe zi amâni apariţia bolii Alzheimer cu zece ani“. Cu alte cuvinte, folosind creierul, îi menţii capacitatea de judeca corect. Am putea spune şi că dezlegarea de cuvinte încrucişate sau, mai nou, de Sudoku, are acelaşi efect.

La recenta reuniune a Societăţii Americane de Neuroştiinţe, o comunicare a atras atenţia. E vorba de experienţele efectuate de dr. Tracy Shors.

În ultimii zece ani, neurologii au observat că în creier continuă să apară, tot timpul, neuroni noi, tineri, infirmând vechea credinţă că ne pierdem ireversibil neuronii o dată cu vârsta. Problema e cum să păstrăm aceşti neuroni? Lucrând pe şoricei, dr. Shors a izbutit să marcheze celule nervoase care se năşteau în fiecare zi. Astfel că, în scurt timp, a dispus de un mare număr de celule nervoase tinere. Ea a împărţit şoriceii în două grupe: prima a fost lăsată să lenevească în voie, în timp ce a doua a fost antrenată în rezolvarea a diferite sarcini. La finalul experienţei, toţi şoriceii au avut aceeaşi soartă: au fost sacrificaţi. Ei bine, la cei care nu făceau nimic s-a constatat că toate celulele noi din creier dispăruseră. La cei activi, noile celule nu numai că se păstraseră, dar se transformaseră în neuroni maturi şi legaţi între ei, adică integraţi în reţeaua neuronală.

Concluzia era cea aşteptată: exerciţiul intelectual continuu păstrează creierul activ până la o vârstă înaintată.

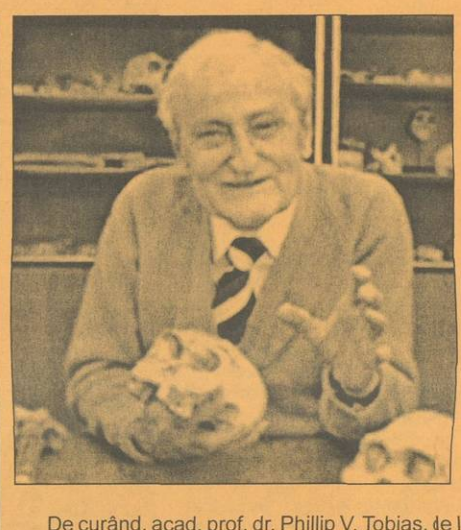

Un prieten al României - acad. prof. dr. PHILLIP V. TOBIAS, la 81 de ani

De curând, acad. prof. dr. Phillip V. Tobias, de la Universitatea Witwatersrand (Wits) din *Johannesburg, Republica Sud-Afr*icană, a împlinit 81 de ani. S-a născut în oraşul Durban, fiind descendentul unei familii de evrei englezi stabiliţi în Africa de Sud la începutul secolului trecut.

Personalitate de excepţie în lumea ştiinţifică internaţională, spirit enciclopedic, renumit profesor şi cercetător, ca anatomist, paleoantropolog, antropolog, zoolog, histolog şi biolog, el a abordat interdisciplinar organizarea lumii animale şi evoluţia umană, contribuţiile sale de excelenţă fiind unanim recunoscute şi apreciate. Activitatea ştiinţifică şi publicistică a prof. P.V. Tobias, desfăşurată de-a lungul a peste 50 de ani, este impresionantă: 53 de cărţi şi monografii, 121 de capitole în tratate, 464 de lucrări în periodice ştiinţifice, 137 de lucrări în enciclopedii şi dicţionare de biografii, 42 de rapoarte şi memorii, 23 de prefeţe la cărţi, 24 de recenzii de tratate, 75 de rezumate de lucrări, 135 de publicaţii de popularizare a ştiinţei şi 42 de publicaţii sub tipar. Are privilegiul recunoaşterii descoperirilor şi muncii sale de o viaţă: membru ales sau de onoare a 35 de societăţi ştiinţifice internaţionale şi naţionale, „Doctor Honoris Causa“ a 18 universităţi din întreaga lume, academician, membru al nouă Academii de Ştiinţă din Africa de Sud, S.U.A., Anglia, Austria şi Portugalia, nominalizat de trei ori pentru Premiul Nobel. Prof. Phillip V. Tobias a primit *numeroase înalte onoruri şi distincţii civice, înmânate printre alţii şi de şefi de* stat, de preşedinţii F.W. De Klerk, Nelson Mandela şi Jacques Chirac.

Legăturile prof. dr. P.V. Tobias cu România încep într-un mod neaşteptat. În două lucrări, prof. dr. doc. Ilie Th. Riga (1908-1977), profesor de anatomie la Facultatea de Medicină din Bucureşti, evidenţiază contribuţia prof. dr. P.V. Tobias din Africa de Sud la dezvoltarea paleoantropologiei, inclusiv caracterizarea lui „Homo habilis“, la a cărui descoperire a contribuit. Fiii profesorului Riga, fraţii dr. Dan şi Sorin Riga, îl cunosc personal pe prof. Tobias, la un congres internaţional din Tel Aviv, legându-se între ei o strânsă prietenie şi începând o colaborare în domeniul anatomiei şi al neuroştiinţelor, care se oficializează după 1989. Ei îl invită în România în mai 2003. Cu această ocazie, prof. Tobias susţine două conferinţe: „Evoluţia ştiinţelor antropologice“, la Centrul de Cercetări Antropologice „Francisc Rainer“, şi „Conceptele antropologice asupra dezvoltării şi evoluţiei creierului la primate şi la om“, la Academia Română (29 mai 2003). În cursul vizitei, prof. dr. P.V. Tobias a fost primit, la sediul F.C.E.R., de preşedintele de atunci al Federaţiei, acad. prof. dr. Nicolae Cajal z.l. În plus, Academia de Ştiinţe Medicale, acad. prof. Nicolae Cajal z.l., a onorat contribuţia de excelenţă adusă pe plan mondial în ştiinţă şi antropologie de prof. dr. Phillip V. Tobias, prin acordarea titlului de „Membru de Onoare“ al Academiei de Ştiinţe Medicale din România.

În curând, prin eforturile comune ale unor cercetători de la Spitalul Clinic de Psihiatrie „Al. Obregia“ şi de la Centrul de Cercetări Antropologice „Fr. Rainer“, precum şi cu sprijinul dr. Aurel Vainer, preşedintele F.C.E.R., se va tipări un volum omagial despre prof. dr. P.V. Tobias, cuprinzând viaţa, personalitatea sa ştiinţifică şi traducerea celor două prelegeri ţinute cu ocazia vizitei din mai *2003 în România*.

Pagină realizată de EVA GALAMBOS şi ANDREI BANC

450.000 de calculatoare în funcţiune şi zece miliarde de pagini nu sunt de ajuns

„Google“ pregăteşte o nouă bază de date - gigantică!

Vă spune ceva numele lui Serghei Brin? Mă tem că nu, dacă nu sunteţi familiarizaţi cu lumea informaticii. La 28 de ani, Serghei Brin, emigrant evreu rus, doctorand abia ieşit de pe băncile facultăţii, împreună cu americanul Larry Page, au inventat un „motor de căutare“ pe Internet care a dus la fondarea celebrei firme „Google“. De unde vine numele acesta ciudat? În 1929, matematicianul Edward Kasner a numit astfel cifra 1 urmată de o sută de zero-uri. Ideea i-a dat-o nepotul său de 9 ani, care a propus „gogool“. Serghei şi Larry s-au inspirat de aici şi au numit firma lor „Google“, în ideea că ea va organiza imensul volum de informaţii care circulă pe Internet.

Ce înseamnă, azi, „Google“? Cea mai mare firmă de culegere şi ofertă de date din lume. Valoarea ei la Bursă a ajuns la 100 de miliarde de dolari. Google are 7.950 de salariaţi în toată lumea şi una dintre condiţiile angajării este să cunoşti trei limbi străine. „Google“ are baze secrete unde îşi ţine miile de servere care înglobează sute şi sute de milioane de pagini de date. Acum s-a aflat că îşi construieşte o nouă - şi gigantică - bază de date, într-o regiune puţin populată din Oregon, unde se va afla creierul „motorului de căutare“. Este prima dată când o locaţie este făcută publică. În anul 2001, când răspundea la 70 de milioane de întrebări zilnic, se estima că folosea o bază de 8.000 de calculatoare. Azi, „Google“ foloseşte 450.000 de calculatoare răspândite în 25 de locuri din lume, ţinute secret, şi oferă acces la zece miliarde de pagini scrise. În fruntea companiei continuă să se afle Serghei Brin şi Larry Page... care au fost recent la The Dalles, orăşelul unde se ridică cea mai mare bază de date din lume.

O nouă ediţie a Enciclopediei Iudaice

La 8 decembrie, va apărea cea de a doua ediţie, revizuită şi îmbogăţită, a *Enciclopediei Iudaice*. Realizată de Editurile „Macmillan Reference“, din S.U.A., şi „Keter“, din Israel, în cele 22 de volume au fost incluse peste 2.700 de noţiuni noi. *Enciclopedia* - a declarat Judith Baskin, directorul programului de studii iudaice de la Universitatea Oregon şi unul dintre redactorii ei - cuprinde o serie de referiri la evenimente şi situaţii care au avut loc în ultimii 30 de ani, după apariţia primei ediţii. Viaţa evreiască s-a reactivat în fostele ţări comuniste, în multe oraşe americane, ca, de pildă, Las Vegas şi Atlanta, comunităţile evreieşti se extind cu rapiditate, iar femeile joacă un rol din ce în ce mai important şi contribuţia lor este recunoscută.

Realizarea noii ediţii a necesitat eforturi deosebite. Activitatea de redactare a durat mai mulţi ani, iar autorii ei au fost o echipă de cercetători, inclusiv 1.200 de persoane care, la solicitarea redacţiei, au trimis informaţii.

Noua ediţie are mai multe date despre viaţa iudaică din emisfera sudică - Australia şi America de Sud. De asemenea, un spaţiu mai mare a fost acordat Holocaustului şi vieţii evreieşti din Statele Unite. Au fost incluse şi date mai „exotice“, cum ar fi extinderea studiilor despre Cabala, sau prezenţa unor actori sau sportivi evrei. Cel mai mare spaţiu a fost acordat, bineînţeles, Israelului, căruia i-a fost consacrat un întreg volum. Pe locul doi ca extindere se situează problemele Holocaustului. (E.G.)

Locul preşedintelui de comunitate? În centrul vieţii evreieşti

Interviu cu ing. TIBERIU ROTH, preşedintele Comunităţii Evreilor din BRAŞOV

Ing. Tiberiu Roth se află, de peste 15 ani, în fruntea Comunităţii din Braşov, fiind şi preşedintele Asociaţiei Sioniştilor din România. Deşi nu este una dintre comunităţile cele mai numeroase din ţară, a obţinut rezultate notabile în numeroase activităţi, cunoscute şi la noi şi peste hotare. Am dorit să aflăm de la domnia-sa cum vede rolul unui lider de comunitate.

- Când şi cum aţi ajuns preşedintele Comunităţii braşovene?

- Am ajuns preşedintele Comunităţii din Braşov în 1987, prin „vacantarea postului". Predecesorul meu a fost Leibovici Leon, un foarte bun prieten, care a făcut Alia în Israel în acel an. Eu eram pândit cu vreo două legislaturi înainte pentru „postul" acesta, dar am reuşit să-l cedez altora. Un excepţional lider de comunitate a fost şi Milu Leibovici, care, din păcate, a murit foarte tânăr, la 51 de ani, şi de numele lui se leagă foarte multe realizări postbelice ale comunităţii. Interesant este că nici unul dintre cei doi nu a fost braşovean, unul provenind din zona Dorohoi, celălalt din zona Brăila-Galaţi. Între ei, funcţia a fost ocupată de un braşovean, Ivan Köves. Eu am venit la rând după ce au plecat din ţară, în Israel sau în S.U.A. Am fost ales preşedinte, în mod democratic, de mai multe ori.

- Ce înseamnă, ce reprezintă, după părerea dvs., să fii preşedinte al unei comunităţi?

- Vreau să vă spun că eu am avut două tipuri de funcţii (director de întreprindere şi preşedinte de comunitate) în care, la început, am fost convins că ştiu despre ce este vorba. După câţiva ani, mi-am dat seama că atunci când am început, de fapt, habar n-aveam ce înseamnă această funcţie. Dar am fost şi sunt convins că este o misiune. Recunosc, însă, că abia după prima legislatură mi-a fost mai clar ce trebuie să ştii şi ce trebuie să faci. Vreau să vă spun că într-o ţară ca România, unde nu există, de fapt, o viaţă evreiască, un preşedinte de comunitate înseamnă centrul vieţii evreieşti. El ar trebui să aibă harul, vocaţia, capacitatea şi, de ce să nu spun, şi carisma necesară ca să îndeplinească această misiune, să atragă în jurul lui membrii comunităţii, să fie în stare să înţeleagă ce trebuie să facă. Dacă toate acestea le poate împlini şi le poate accepta, atunci pentru el este o misiune foarte nobilă, deşi nu este o mare poziţie, care se poate compensa sau recompensa prin cine ştie ce avantaje. Când mi-am dat seama - şi acest lucru s-a întâmplat foarte repede - că nu ştiu nimic şi nu sunt pregătit, am învăţat şi am învăţat şi cred că acum, în sfârşit, aş putea spune că am minima instrucţie pentru această funcţie. Îmi lipseşte însă un lucru foarte important, fără de care nu poţi să fii un preşedinte „competitiv" al unei comunităţi evreieşti: nu vorbesc ebraica decât foarte puţin.

- Dar sunteţi, totuşi, avantajat deoarece aveţi o pregătire iudaică.

- Să ştiţi că la început n-am avut. Este adevărat, acum am, şi acest lucru l-am realizat prin autoeducaţie, citind şi studiind. De la început - spre deosebire de opiniile unor colegi, care au declarat că se implică în viaţa comunităţii, dar nu şi în cea religioasă, pe care nu o cunosc - eu am considerat că acest aspect este foarte necesar, este miezul şi esenţa acestei poziţii. Încerc să mă pun la punct, să nu mă fac de râs - întotdeauna mi-a fost groază de ridicol - şi toată viaţa mea m-am ferit să emit păreri şi judecăţi de valoare în subiecte pe care nu le cunosc, ceea ce nu face, din păcate, toată lumea.

- Faptul că anterior sau chiar şi acum, în „viaţa civilă", aţi fost şi sunteţi un manager, v-a ajutat în activitatea de preşedinte?

- Nu cred. În funcţia de preşedinte de comunitate trebuie să ai calităţi de lider, nu de manager, ceea ce este cu totul altceva. Dacă o ai şi pe cea de manager este un avantaj, dar nu cred că este o condiţie fundamentală. Trebuie să ai însă vocaţie de lider.

- Ce înseamnă acest lucru?

- Este capacitatea de a fi urmat de oameni, prin exemplu personal. Dar nu întotdeauna te naşti cu această vocaţie pe care, bineînţeles, o şi formezi. Am citit multe teorii despre acest subiect, dar nu cred că analiza riguroasă a termenului ajută la ceva. Secretul este practica. În plus, eu cred foarte mult în ideea de voluntariat. Nu cred că poţi fi un adevărat lider dacă nu ai o motivaţie spirituală.

- Poziţia de preşedinte al Asociaţiei Sioniste din România v-a ajutat în activitatea de preşedinte de comunitate?

- Nu, nu cred Am devenit preşedinte al mişcării sioniste mult timp după ce am fost ales preşedinte al comunităţii, eram deja la cea de a treia legislatură, aşa că nu se pune problema în acest fel. Poate reciproca este adevărată.

- Cum credeţi că trebuie să lucreze un preşedinte, singur sau cu colaboratori?

- Trebuie să ai o echipă, dar echipa se formează de la sine. Aceasta face parte din capacitatea de lider. Trebuie să ştii să împărtăşeşti cu ceilalţi gândurile, problemele. Nu am pretenţia că eu mi-am format un colectiv bun, acesta s-a format. Cred că una dintre disponibilităţile mele este aceea de a mă adapta la diverse personalităţi, persoane. Încerc să fac treaba asta - şi folosesc aici un termen poate nepotrivit - cu graţie, ca să zic aşa, fără să intru cu picioarele în viaţa cuiva sau să-l formez după un anumit model.

- Sunteţi un adept al dialogului?

- Absolut, dar trebuie să mai adaug că acei care mă cunosc ştiu că îmi place să trag eu concluziile!

- Credeţi că rezultatele foarte bune pe care le-aţi obţinut la Braşov se datorează muncii dvs. împreună cu ceilalţi?

- Nu numai. Cred sincer că se datorează unui spirit pe care l-am moştenit şi faptului că am avut grijă ca ceea ce există sau a existat să fie păstrat, dar să facem în permanenţă şi ceva nou. Eu cred că talentul, capacitatea de a conduce oamenii înseamnă şi disponibilitatea de a face ceva nou. Altfel apare rutina, rutina face ca oamenii să nu mai aibă dorinţa de a participa. Aici mai vreau să adaug ceva. Întotdeauna am lucrat cu tinerii. Am considerat că tinerii sunt cea mai importantă componentă a activităţii mele.

- Ce mesaj aţi transmite Federaţiei, cum ar trebui să fie relaţia dintre comunităţi şi Federaţie?

- Am o anume viziune, pe care am prezentat-o de foarte multă vreme, încă de pe timpul Şef Rabinului Moses Rosen z.l. (pe care l-am apreciat foarte mult, dar l-am şi contrazis foarte mult), şi am susţinut-o în permanenţă, am exprimat-o deschis, cu voce tare: în raporturile dintre Federaţie şi comunităţi nu-mi place şi nici nu accept atitudinea de supraveghetor de drept al activităţilor pe care şi-o asumă Federaţia. Au fost şi pretexte: de pildă, presupunerea că nu toată lumea are aptitudinea, capacitatea şi corectitudinea în activitate. Mi s-a părut absolut incorect să se pună problema în aceşti termeni. A, dacă există oameni care nu fac faţă, trebuie să-i schimbi, dar ca să construieşti din aceasta principii, mi se pare de-a dreptul ridicol. Eu cred că trebuie să existe comunităţi, deoarece viaţa evreiască se duce în comunităţi, să lăsăm ca ele să-şi desfăşoare activitatea, iar Federaţia trebuie să fie un organ ales, reprezentativ, al comunităţilor.

A consemnat EVA GALAMBOS

● Sinagoga din Oradea (construită în 1882)

Prima impresie, când am intrat în curtea Comunităţ Oradea, a fost că am greşit adresa. Schele ridicate pret deni, saci de ciment, cărămidă, muncitori care spărg sudau, fixau geamuri, aduceau materiale... Noroc că am Sinagoga (şi ea acoperită parţial de schele) şi aşa mi-a seama că am nimerit unde trebuia, mai ales că, apoi, oa primitori şi dornici să mă ajute mi-au dat toate explicaţ

*

Sinagoga îşi va recăpăta vechea strălucire

„Marea Sinagogă Ortod unde evreii se adună de sărb va fi complet renovată", povestit *Artur Leibovici*, unul d *factotum*-urile comunităţii. Du clădirea a fost consolidată, s-au refăcut şi acoper pardoseala, trotuarele de jur împrejur, iar în Sinagogă, este cazul, se vor reface şi picturile şi instalaţia de încă Toate acestea au fost posibile, mi-a precizat mai tâ preşedintele comunităţii, ing. *Felix Koppelmann*, sponsorizări obţinute atât de JOINT şi F.C.E.R., dar comunitate.

Aceeaşi imagine şi în cazul clădirii unde-şi au s birourile şi Clubul, cu schimbări mai... dramatice. La etaj de muncitori în plină activitate. Aici se va realiza ce frumos Club pentru toate generaţiile, cu o sală de festi de mari dimensiuni, sală pentru computere şi o bucătări loc minunat unde se va desfăşura, în cu totul alte co multitudinea de programe destinate tuturor generaţiilor. inaugurarea noului Club, vechiul spaţiu se va transf într-un Cămin de Zi pentru generaţia a treia. Vechiul

● Sinagoga, azi, în renovare

„Fă, Doamne, ca-n cel atins de boal

Prof. univ. dr. **CORNELIU SABETAY** are unghiul său personal de a vedea Binele şi Adevărul. Mi-l imaginez în nopţile de gardă, la spital, după o operaţie grea, suspinând ca pentru sine: „Oare am făcut *bine*, cu *adevărat*, ce-am făcut?". Ştie că există mii de probleme reale şi mari pe care nu le poate cuprinde. Dar flerul îl ajută să discearnă între raţionamentele Divine, care scapă puterii noastre de înţelegere, şi numărul relativ restrâns de reguli nescrise ale jocului *foc-apă-foc* - cheia succesului în viaţă.

Spirit logic, cercetător al cauzelor, elocvent - nu există întâlnire în care să nu ne furnizeze un subiect „la zi" pentru revistă -, profesorul Sabetay ştie că lumina se îngemănează cu umbra. Că umbrele ba ascund, ba dezvăluie alte adevăruri decât cele cu desăvârşire limpezi, demonstrabile. „Fă, Doamne, ca-n cel atins de boală să nu văd altceva decât omul", îşi repetă, întotdeauna, când intră în sala de operaţii, cuvintele din „Jurământul" lui Maimonide, încredinţându-se oblăduirii lor. Sondează cu mijloace cărturăreşti şi intuitive ideile pe care le simte plutind în aer, cântărindu-le gradul de viabilitate şi slăbiciune. Există în el un soi de prudenţă, de autotemperare a entuziasmului de moment, fireşti pentru cineva aparţinând unui popor cu o prea zbuciumată istorie multimilenară, care a învăţat că numai tiparele de existenţă se schimbă, dar că omenia, dacă există, e aceeaşi, în fiecare generaţie.

Când vorbeşte, sobrietatea alternează cu umorul, reflecţia cu argumentul concret, severitatea cu emoţia afectuoasă. A verificat, printr-o îndelungată practică de spital, că trebuie, întotdeauna, să încerci să te pui în locul pacientului, respectiv, al celui ce te ascultă cu sufletul la gură, şi să încerci mental, mai înainte de a vorbi, întorsătura pe care vrei s-o dai unei fraze. Dar nu foloseşte cuvântul ca veşmânt, ci ca laser: simplu, ferm, firesc, familiar-respectuos. O face - s-a simţit în atâtea intervenţii la reuniuni ale Consiliului de Conducere al F.C.E.R. - pentru a caracteriza stări de lucruri ce se cer imperios rezolvate. Ceea ce pare curgere uşoară a cuvintelor este rezultatul unei munci intense, expresie a pasiunii pe care-o pune în tot ce întreprinde. A existat, mai întâi, un punctaj abundent, făcut din mers, la volanul maşinii pe şoseaua Craiova-Bucureşti. Apoi, o reevaluare, când conştiinţa că nu trebuie să facă risipă de energie îşi spune cuvântul. Şi atunci se concentrează, condensându-l, pregătindu-l pentru a avea forţă de convingere.

● Mentorul cel mai drag mi-a fost Prim Rabinul Ernest Neumann z.l.
● Visez la reînnoirea tradiţiei marilor librari evrei craioveni interbelici
● Căsătoria mea cu o colegă de facultate, Eva Popper; după 29 de ani, căsătoria fiului meu, Sergiu Sabetay, tot cu o colegă, Laura Stoica. Ambele căsătorii – oficiate de Rabinul Neumann

Unul dintre mentorii dragi inimii sale a fost Prim Rabinul dr. Ernest Neumann z.l. El i-a călăuzit paşii din studenţia făcută la Timişoara, când l-a întâlnit în casa farmacistului Bruno Brauch şi a soţiei sale, Maţa. *Era în ultimul an de facultate şi lucra ca „intern", prin concurs, la Timişoara. „Cine eşti, de un întrebat Prim Rabinul Neuman mai lungă decât cuvintele lua Rabinul Neumann ştia prea vorbă. Cuvintele se referea „nucleul dur" format din oam comunitate care sprijină Ce Universităţii din Craiova, deme Israelului în România de a am economice între Israel şi oame*

Un alt deziderat al său, măr tradiţiei marilor librari craiov el, ecumenismul nu este doa

Comunitatea din ORADEA – în plină efervescenţă

din
tin-
au,
ărit
dat
eni
e.

xă,
ori,
i-a
ntre
ă ce
şul,
nde
zire.
ziu,
rin
de

diul
zeci
mai
ităţi
, un
diţii,
upă
rma
lub

dispune de sală de computere, sală de festivităţi, neîncăpătoare pentru manifestările care se organizează, bucătărie şi o frumoasă bibliotecă.

*

Generaţia de mijloc – „coloana vertebrală" a activităţii comunitare

Titlul de mai sus acoperă în întregime realitatea orădeană. După ce *Edith Vilan* şi *Kati Birtalan* mi-au dat primele informaţii despre programele iniţiate şi organizate la Club, un mare grup aparţinând generaţiei de mijloc, în frunte cu responsabilul ei, *Andrei Seidler*, a venit pentru o discuţie mai amplă despre ceea ce fac şi vor să facă. Clubul, mi-au povestit ei, are în fiecare zi program: de exemplu, luni se întâlnesc vârstnicii, care, după ce ascultă o mică relatare despre un anumit eveniment - cultural, politic, religios - se „aruncă" în puternice confruntări la masa de remy. Există apoi cursul de Talmud Tora, activităţi cu copiii, cu tineretul. O zi este dedicată conferinţelor, precum şi discuţiilor libere, o iniţiativă care, aşa cum au recunoscut ei, se bucură de mare succes şi datorită tematicii variate şi dezbaterilor care urmează. Interesant a fost, mi-au povestit cei de faţă, cum s-a ajuns aici. „Nu se pot forţa lucrurile", a constatat *Peter Boross*. „Când ne-am adunat ca să facem un program fix, aşa cum se scrie la carte, respectiv cum ne-au învăţat la un Seminar „Buncher", nu ne-au venit idei interesante şi am avut puţini participanţi, povesteşte *Paul Spitzer*, dar când am început să discutăm spontan, liber, ideile au venit cu duiumul, la fel şi publicul. De aceea am şi păstrat această formă de dezbateri". *Andrei Seidler* a subliniat importanţa acordată educaţiei iudaice. „Suntem o generaţie fără nici un fel de *background* religios, dar ne-am dat seama că avem nevoie de cunoştinţe de religie mozaică şi, mai ales, să transmitem copiilor noştri valorile iudaice, să clarificăm problema apartenenţei", a opinat el. Andrei Seidler şi colegii lui sunt conştienţi că trebuie să se ocupe de cele mai importante activităţi ale comunităţii. Preocuparea lor este multidirecţională - de la grija faţă de bătrâni, faţă de copii şi tineri până la îngrijirea cimitirelor sau, acum, renovarea clădirii unde s-au implicat direct, au stat de vorbă cu constructorii, au decis cum să fie împărţit spaţiul ca să servească tuturor „utilizatorilor". „Vrem ca acesta să dureze cel puţin 50 de ani", a arătat el, rugându-mă să transmit doleanţa lor ca F.C.E.R. să sprijine material întreţinerea Clubului. Membrii generaţiei de mijloc sunt şi prieteni buni. Fac excursii comune cu familiile, pregătesc spectacole cu care pleacă în ţară şi în străinătate („la Debreţin suntem ca şi acasă") - corul orădean şi orchestra klezmer sunt bine cunoscute. Preocuparea lor acum este viitorul corului după decesul neaşteptat al entuziastului lor dirijor, sufletul acestei activităţi, Gyuri Vilan z.l. „O mare pierdere pentru noi", au spus îndureraţi cei de faţă.

Membrii generaţiei de mijloc colaborează strâns cu O.T.E.R., fac acţiuni comune. În schimb, tinerii se ocupă de cei mici, organizează pentru ei cursuri de dans, îi atrag la cor. O.T.E.R. - mi-a povestit *Pal Boross* - are propria echipă de dans, care a câştigat premii la concursuri locale şi judeţene. Tinerii sunt mari fani ai computerului, dar nu sunt egoişti şi au organizat cursuri de calculator pentru cei interesaţi, printre care s-au aflat numeroşi membri ai „vârstei a treia".

*

La restaurantul ritual, mâncare „ca la mama acasă"

Restaurantul ritual din Oradea este vestit în toată ţara prin calitatea şi varietatea felurilor servite. Nu este de mirare, când primul „degustător" şi critic a ceea ce se pregăteşte este însuşi preşedintele comunităţii. Activitatea, foarte apreciată de „destinatari", este condusă de un trio compus din *Ludovic Schwartz*, *Ana Jankay* (partea administrativă, aprovizionare, organizare, etc.) şi bucătarul *Istvan Szekernyes*. Luând masa câteva zile acolo, am constatat că nu este locul cel mai propice pentru... o cură de slăbire, mâncarea fiind „ca la mama acasă". Am consultat meniurile pe două săptămâni, multe legume proaspete şi fructe şi feluri care nu se repetau. La întocmirea meniurilor participă şi enoriaşii. În fiecare zi se pregătesc 100-110 porţii, dintre care 40 se trimit acasă la asistaţi, iar de sărbători - mese comune. Mândria celor de la restaurant, ca a oricărei gospodine, este cămara. Într-adevăr, rafturile gemeau de borcane mai mici şi mai mari (gogoşari, castraveţi, compoturi, vinete) - toate pregătite de harnicii angajaţi ai restaurantului. La toate acestea se adaugă condiţiile în care se serveşte masa - o încăpere luminoasă, cu mese aranjate frumos, totul strălucind de curăţenie. Un loc în care-ţi face o adevărată plăcere să petreci câteva ore. (E.G.)

● La Club

● Restaurantul ritual este vestit în toată ţara prin calitatea şi varietatea felurilor servite

Un Şames, nu numai un Roşecol

Pe profesorul *Nicolae Kallós* l-am întâlnit, de foarte multe ori, în locuri dintre cele mai diferite: în biroul căptuşit de cărţi şi îmbibat de aroma cafelei şi a tutunului fin de pipă, urcând sau coborând treptele universităţii (unde, ani de-a rândul, a condus Catedra de filosofie, fiind un profesor apreciat şi respectat), sau, mult mai târziu, la Comunitatea Evreiască din CLUJ-NAPOCA, pe care a condus-o ani în şir, primind, ascultând cu luare aminte şi străduindu-se să-i ajute pe toţi cei care-i păşeau *pragul. N-am încetat să-i admir erudiţia, înţelepciunea, simţul umorului*, metoda şi determinarea în tot ceea ce făcea. Dar poate cel mai mult m-a impresionat, atunci când l-am văzut sub bolta sinagogii intonând rugăciunile de *Iom Kipur* şi de *Simhat Tora*, purtând *Sulul Sfânt* printre rândurile enoriaşilor.

De curând, profesorul Nicolae Kallós a împlinit 80 de ani, mai exact 4X20, după cum spun cu eleganţă francezii. Într-un mod interesant, numărul 11 s-a dovedit fast în viaţa sa: s-a născut la 11 a XI-a şi a renăscut la 11 aprilie 1945, o dată cu eliberarea lagărului de la Buchenwald. După cum spune, copilăria şi adolescenţa i-au fost marcate de mediul familial şi cel şcolar. A fost crescut în tradiţia evreilor ortodocşi, tatăl său fiind *şames* la Sinagoga Neologă din Oradea. De marile sărbători, tatăl său se îngrijea de respectarea ritualului la templul neolog, iar mama şi fiul aveau jilţuri la sinagoga ortodoxă. Părinţii, adepţi ai hasidismului, şi-au dus fiul la Marele Rabin Israel Hager din Vijniţ, astfel încât, încă din copilărie, a avut ocazia să cunoască marile direcţii ale iudaismului interbelic.

Prof. NICOLAE KALLÓS la 80 de ani

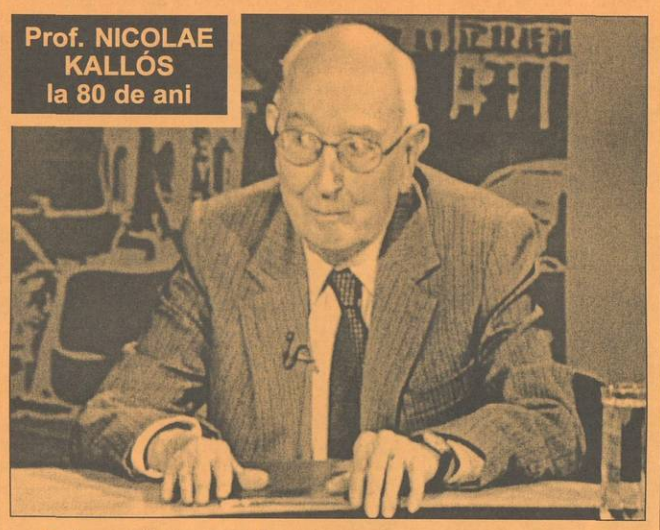

Profesorul Nicolae Kallós îşi aminteşte cu emoţie de Liceul Evreiesc din Oradea, o şcoală extraordinară unde a primit zestrea de cultură generală pe care s-a întemeiat întreaga sa operă de mai târziu. Liceul Evreiesc din Oradea a funcţionat din anii 1920-1921 până în 1944, când s-a desfiinţat o dată cu ghetoizarea şi deportarea evreilor din Oradea. În perioada adolescenţei, Nicolae Kallós îşi dorea să devină profesor, însă planurile sale au fost zădărnicite de calvarul deportării la Auschwitz, unde avea să-şi piardă părinţii, rudele şi o mare parte dintre colegi. Nicolae Kallós a avut şansa că, ajuns în lagărul de la Buchenwald, *a supravieţuit, alături de alţi deţinuţi adolescenţi*, prin grija Comitetului subteran de rezistenţă. După eliberarea din lagăr, avea 36 de kilograme şi era bolnav de TBC bilateral cu cavernă, dar n-a pregetat să participe la organizarea vieţii tinerilor evrei supravieţuitori, orfani şi traumatizaţi de experienţa cumplită a lagărelor naziste. Talentul literar şi dramatic, vădit încă de pe băncile liceului, setea de viaţă şi elanul tineresc s-au manifestat prin crearea unor librete şi cuplete, puse în scenă chiar la Buchenwald, imediat după eliberare şi apoi pe scena organizaţiei evreieşti de tineret, din Cluj. În aceiaşi ani - frumoşii ani ai tinereţii - a întâlnit-o pe Kati Havas, cea care avea să-i devină soţie, mama celor doi fii, Péter şi Gyuri.

În ciuda înclinaţiilor artistice, Nicolae Kallós nu s-a îndreptat către cariera teatrală, ci către filosofie, fiind un discipol al lui Gaál Gábor, redactorul-şef al revistei „Korunk". Mai târziu, a îmbrăţişat cariera universitară, scriind în paralel în paginile revistelor culturale. După cum spune, nu l-au interesat problemele metafizice, ci s-a preocupat de filosofia socială şi ştiinţa politică, de teoria valorilor, domenii în care a publicat câteva cărţi, fiind printre puţinii care au obţinut de două ori Premiul Academiei Române. Premiile „Vasile Conta" şi „Simion Bărnuţiu" au fost o recunoaştere a lucrărilor sale, fundamentate pe un marxism reformator de tip lukacsian. Nicolae Kallós a vorbit despre necesitatea introducerii şi cultivării ştiinţei politice şi a reabilitat axiologia, teoria valorii, care nu se cultivase decenii de-a rândul. Nicolae Kallós este profesor consultant şi conducător de doctorat la Universitatea Babeş-Bolyai.

De-a lungul vieţii, Nicolae Kallós a rămas credincios „Jurământului de la Ettersberg", prin care foştii deţinuţi de la Buchenwald promiteau că vor lupta întreaga viaţă împotriva fascismului, extremei drepte şi discriminării, pentru o lume mai dreaptă şi înţelegerea între popoare. S-a numărat printre fondatorii Asociaţiei Memento Buchenwald România şi este redactorul-şef al Buletinului „Memento Buchenwald", care apare începând din 1994, cu pagini în limbile română, maghiară, engleză, franceză şi germană - o publicaţie menită să păstreze memoria Holocaustului şi să lupte împotriva reînvierii pericolului fascist.

Pe profesorul Nicolae Kallós îl putem întâlni la *şul*, de Şabat şi de sărbători, fiind un bun cunoscător al ritualului. După cum spune, nu este un om credincios, dar doreşte din tot sufletul continuarea vieţii evreieşti din Cluj, care nu poate exista în afara sinagogii.

Cât timp s-a aflat în fruntea Comunităţii Evreieşti din Cluj, profesorul Nicolae Kallós s-a străduit să fie şi un *şames* (slujitor), nu doar un *roşecol* (şef), lucru dovedit şi acum, când este prezent zi de zi asigurând interimatul şi bunul mers al Comunităţii clujene, câtă vreme preşedintele ales lipseşte din cauză de boală.

Să-i urăm profesorului Nicolae Kallós „Ad Mea Veesrim!" sau, mai bine, aşa cum îşi doreşte el: să trăiască până la 100 de ani, ca la 20!

ANDREEA GHIŢĂ

ă să nu văd altceva decât omul"

entrul Universitar
e vii, ce faci?", l-a
. Întrebări cu bătaie
ad litteram, fiindcă
ine cu cine stă de
la îndatoririle sale
de evreitate şi la
iunea ce-i va fi fost
edinţată pentru con-
area ei. Şi iată că,
preşedintele Comu-
ţii craiovene, prof.
Corneliu Sabetay,
te da răspunsuri
ebărilor de demult.
duce o comunitate
ă, dar activă, cu
i de vârstă medie, o
rul de ludaistică al
surile ambasadorilor
lifica relaţiile socio-
i de afaceri din zonă.
urisit, este reînvierea
i interbelici. Pentru
o vorbă frumoasă şi

en vogue. Este fapt de viaţă. Într-una din pauzele la recenta reuniune de Consiliu de Conducere al F.C.E.R., povesteşte, interpretează (în studenţie, i-au şi fost remarcate înzestrările actoriceşti), cum, într-un accident de maşină, în apropiere de Slobozia, i-a fost salvată viaţa de un albanez, proprietarul unei cofetării cu dulciuri specific albaneze. „Face o alviţă cum nu se găseşte nicăieri în ţară. Totdeauna când trec pe-acolo mă opresc să cumpăr alviţă pentru acasă". Revine, apoi, la momentul de încercare. „Cei care m-au scos din maşină mă credeau aproape mort. «Faceţi loc!», a spus cineva. M-a luat în braţe, m-a urcat în maşina lui şi m-a dus la spital".

Profesorul Sabetay - acest om cald, plin de vervă, cu ştiinţa/arta relaţiilor sociale, cu talent organizatoric - este un dăruit al Cărţii. Mă gândesc la comunicările prezentate la congrese internaţionale, studiile publicate în reviste de specialitate din ţară şi peste hotare, cărţile sale („Chirurgia viscerală pediatrică", „Nefroblastomul", „Sepsis. Şoc septic. Disfuncţii multiorganice" ş.a.).

Răspunsurile la întrebările de demult ale Prim Rabinului Neumann au căpătat concreteţe şi în viaţa de familie. În '70, doctorul Corneliu Sabetay a păşit sub *hupa* alături de colega sa de facultate, Eva Popper. În '99, fiul lui, dr. Sergiu Sabetay, se căsătorea tot cu o colegă de facultate, Laura Stoica. De 35 de ani, Craiova nu mai „văzuse" nuntă evreiască. Acum, fiului său îi era dat să reînnoade firul. De cununat avea să-l cunune acelaşi sacerdot: Prim Rabinul Neumann. Nici centralitatea Statului Israel nu este teoretică pentru dr. Corneliu Sabetay. Scoate din buzunarul interior al hainei, cel din dreptul inimii, câteva fotografii cu băiatul, nora şi nepotul, stabiliţi de ani buni în ţara strămbunilor noştri. De câte ori ajunge în Timişoara, se duce la cimitir să pună o floare pe mormântul Prim Rabinului Neumann, la mormintele soţilor Brauch, la mormintele familiei Schwartz, la mormintele... E strânsă-n ele adolescenţa, tinereţea lui.

Dar e prea vital ca să nu-şi revină din reverie, prea conştient că n-avem voie să irosim fărâma de timp care ni s-a dat. Intenţionează, mi-a mărturisit, să încredinţeze casetofonului un început de jurnal. La volumul său de muncă, înţeleg că trebuie să sacrifice destule ore de somn pentru asta. Dar neodihna este stilul lui obişnuit de viaţă. De ce n-ar folosi momentele de colocviu cu sine pentru a-şi pune planul în aplicare?

IULIA DELEANU

DAVKA – despre comedia evreiască!

Una dintre expresiile ebraice uzitate şi foarte cuprinzătoare este „davka". Parţial intraductibil, cuvântul înseamnă „în ciuda a toate", „de-a dracului", „tocmai de asta". Dacă îl veţi întreba pe un israelian de ce iese în oraş în perioade în care ameninţările cu bomba se succed frenetic, s-ar putea să vă răspundă „davka". Se poate ca „davka" să plouă când aveţi o nuntă, ca „davka" să vă doriţi un bilet la teatru şi să se fi terminat... Nu e prea clar, ştiu. De asta este şi intraductibil... Dar ce are umorul evreiesc cu „davka"? Justificată întrebare. Ei bine, umorul evreiesc s-a născut, a evoluat şi a cucerit lumea (fără să fie o conspiraţie mondială!) - „davka" a tot şi a toate. În relaţia cu Dumnezeu şi în relaţia cu ceilalţi, evreii au învăţat, de-a lungul timpului, că nu este un păcat să râzi, ci, din contră, o binecuvântare. „Râsu-plânsu", „haz de necaz", „un ochi râde, un ochi plânge" sunt expresii care sună atât de bine în limba română şi totuşi au astfel un puternic caracter evreiesc.

Despre umorul evreiesc, despre autori şi comici s-au scris sute de cărţi şi mii şi mii de articole. Ironia şi autoironia sunt caracteristice umorului evreiesc, ca şi exerciţiile de logică şi perspicacitate la care te invită acesta. Comedia înseamnă libertate. Asta au învăţat atât evreii europeni ce trăiau ghetoizaţi, evreii de după apariţia curentului iluminist - Haskala, cât şi evreii moderni. America a devenit spaţiul în care umorul evreiesc se simte şi azi cel mai bine, ca la el acasă. Cei care văd o conspiraţie în numeroasele Oscaruri cucerite de actorii evrei, în „prestaţiile" comicilor evrei - de la Charlie Chaplin şi Fraţii Marx la Billy Cristal sau Jerry Seinfeld -, nu pot fi priviţi decât cu un zâmbet... puţin amar. Iar dacă este să-i mai amintim doar pe câţiva dintre aşii comediei americane, să îi menţionăm fugar pe Woody Allen, Morey Amsterdam, Ike Barinholtz, Ben Stiller, Adam Sandler, Milton Berle, Fanny Brice, Albert Brooks, Mel Brooks, Larry Fine, Roseanne Barr, Jerry Lewis, Fran Dresher.

Umorul israelian – o altă mentalitate

Autoironia, râsul nebun, umorul negru, comicul de limbaj şi de mimică... Toate acestea caracterizează filmografia israeliană din anii 1960-1970. În anii în care Israelul era încă într-un proces de construcţie dificil, pe marile ecrane se construia o lume paralelă plină de umor. Tel Aviv-ul cu străzile sale sparte, războiul, amalgamul de populaţie europeană şi orientală erau privite cu umor şi detaşare. Efraim Kishon, plecat anul trecut dintre noi, a fost unul dintre marii creatori de umor. După un succes de răsunet cu volumele sale de limbă maghiară, a reuşit să se integreze perfect în literatura şi filmografia israeliană. Şi azi peliculele la care a semnat scenariul şi regia, ca „Salah Shabaati", „Arbinka", „Ofiţerul Azulai" sau „Canalul Blaumilch", sunt în topul preferinţelor israeliene. Actori ca Haim Topol (cunoscut din „Scripcarul pe acoperiş"), Yehudah Fox, Arik Einstein, Shaike Ofir sunt doar câţiva dintre interpreţii excepţionali care au intrat în pielea personajelor sale, care rămân la fel de verosimile şi azi. Comedia israeliană contemporană nu mai are savoarea aceea, uşor inocentă, a începuturilor. Umorul israelian de azi este, însă, la fel de savuros dacă reuşeşti să intri în tematica societăţii israeliene, în mentalitatea de acolo. Să privim doar serialul „Ereţ Nehederet" („Ţară minunată"), în care un grup de tineri actori reuşeşte să facă *rating*-uri năucitoare în fiecare săptămână.

MARCEL MARCEAU, mimul fără pereche

Această afirmaţie pare unanim acceptată în lumea scenei. La 22 martie 1923 se năştea la Strasbourg Marcel Mangel, un tânăr ce avea să uimească o lume prin imaginaţia sa. De mic era fascinat de marii actori ai filmului mut, pe care a început să îi copieze cu talent. Charlie Chaplin, Buster Keaton, Harry Langdon, Stan Laurel erau idolii anilor lui de tinereţe. Interpretările sale (Colivia, Mergând contra vântului, Parcul) au fost considerate opere de geniu. Despre pantomima sa referitoare la vârstele omului, un critic afirma că „el reuşeşte să facă în două minute, ceea ce unui romancier îi vine greu în sute de pagini". Pe marile ecrane a fascinat lumea în filme ca „Clasa I", unde a jucat nu mai puţin de 17 roluri. Mimodrama sa Candide, pusă în scenă cu baletul Operei din Hamburg, a fost considerată, de asemenea, o montare unicat. Copiii din lumea întreagă s-au îndrăgostit de Bip, personajul pe care nu doar l-a jucat ci chiar l-a creat. Marcel Marceau este recompensat cu cele mai importante distincţii franceze, de la Legiunea de Onoare, ce i-a fost conferită în 1978, la Mare Ofiţer al Ordinului de Merit, ce i-a fost înmânat de preşedintele Chirac. Ar fi inutil să mai menţionăm distincţiile sale teatrale, căci în palmaresul său se află cele mai importante premii conferite actorilor. Vorbind despre Marceau, trebuie să amintim volumele şi litografiile sale, care demonstrează că avem de a face cu un real talent renascentist, care a transformat pantomima dintr-un exerciţiu dramatic într-o artă interpretativă de sine stătătoare.

Fraţii Marx şi luminile Broadway-ului

Harpo, Chico, Grucho, Gummo şi Zeppo... Cine îşi mai aduce aminte de ei, de Fraţii Marx, care au reuşit să cucerească America şi să o facă să râdă mai multe decenii la rând? Fii ai unei familii evreieşti de imigranţi din Germania, ei au debutat în vodeviluri, intrând, rând pe rând, în lumea teatrului. Cu umorul lor ascuţit şi uneori bizar, ei satirizau metehnele societăţii, instituţiile, ipocrizia semenilor. Au devenit celebri, în primul rând, pentru spectacolele lor de improvizaţie, în care comunicarea dintre fraţi şi exerciţiul atâtor ani îşi spunea cuvântul. Pe Broadway i-a consacrat un musical care purta titlul „I'll Say She Is" („Voi spune că e ea", 1924-1925). Din momentul în care au semnat un contract cu studiourile Paramount, drumul lor spre consacrarea deplină în film era deschis. Ei au adaptat pentru marele ecran din *show*-urile lor de pe Broadway şi au constatat că aveau acelaşi success. „Monkey Business" a fost primul film care nu a fost preluat dintr-un spectacol anterior. În 1932, au apărut în filmul „Horse Feathers", care satirizează sistemul american de colegii şi prohibiţia şi care s-a bucurat, aşa cum era de aşteptat, de cel mai mare success de încasări. Filmul cu pricina i-a adus, de altfel, şi pe coperta revistei „Time". Ultimul lor film realizat în colaborare cu studiourile Paramount pare să fie şi cel mai reuşit. „Duck Soap" este singurul care apare în topul „100 de ani, 100 de filme" al Institutului Cinematografic American.

JERRY SEINFELD – *stand-up* de televiziune

Născut în cartierul Brooklyn, din New York, într-o familie evreiască, în care tatăl provenea din Ungaria, iar mama din Siria, Jerry Seinfeld a absolvit Colegiul Queens şi imediat a început să evolueze în cluburile care prezentau programe comice nocturne. În timpul colegiului, a intrat într-un club de lupte greco-romane pentru amatori, unde, ei bine, s-a autointitulat „The Jewish Terror" - teroarea evreiască. Începutul consacrării i-a fost oferit de apariţia într-un *show* pe postul de televiziune HBO. În întreaga lume, serialul „Seinfeld" a dezlănţuit o adevărată isterie. Cele patru personaje, Jerry, Elaine, Kramer şi George, au dărâmat recordurile de audienţă din Statele Unite şi Europa. Filmul este reluat în continuare şi aduce beneficii de milioane de dolari producătorilor şi actorilor. Deşi nu este un unicat în domeniu, în „Seinfeld" apare portretizată cu umor familia evreiască de clasă mijlocie din Statele Unite. Expresiile idiş abundă în cuprinsul filmului, iar evreitatea este privită cu acea detaşare tipic americană. Căutând azi pe Internet, vom descoperi că s-a inventat chiar şi o „nouă ştiinţă"... *Seinology* (seinologia), fiind un *site* dedicat imaginilor, dialogurilor, personajelor şi actorilor din serialul cel mai iubit din ultimele decenii. Expresii din „Seinfeld" au intrat în vocabularul telespectatorilor din întreaga lume, care s-au identificat cu unul dintre stilurile celor patru personaje simpatice, în pofida metehnelor lor atât de diverse.

Sasha Noam Baron Cohen sau... Borat

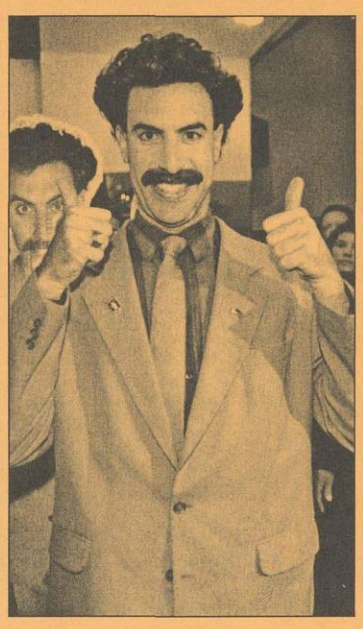

Nu e nici un dubiu, personajul Borat Sagdiyev a reuşit să stârnească numeroase controverse şi, puţin lipsea, să urmeze un conflict diplomatic între Marea Britanie şi Kazahstan. În spatele jurnalistului care îi intervievează pe trecători cu privire la republica ex-sovietică, se află Sasha Noam Baron Cohen. Născut într-o familie evreiască ortodoxă din Londra, nimeni nu ar fi bănuit că tânărul care a absolvit colegiul Universităţii Cambridge, cu o dizertaţie referitoare la implicarea evreilor în Mişcarea pentru drepturi civile în America, o să se îndrepte spre o asemenea carieră. Sasha Cohen a intrat prima dată în prim-planul emisiunilor TV prin Da' Ali G Show, în care interpretează un rapper, cu aere de gangster. El a intrat atât de bine în pielea personajului încât a reuşit să cucerească un public divers şi să obţină premiul BAFTA în 2001 pentru cel mai bun show comic TV. În 2001, a realizat filmul Ali G Indahouse, în care rapperul pe care îl interpretează reuşeşte să intre în *Parlamentul Britanic. Personajul Ali G, cu aerul său de autenticitate, a reuşit* să intervieveze VIP-uri ca Donald Trump, C. Everett Koop, Shaquille O'Neal, Mohamed Al Fayed. Un alt personaj interpretat de actor este Bruno, un stilist homosexual care lucrează pentru televiziunea austriacă. Dacă în cazul lui Borat are un accent greu de definit, în cazul lui Bruno, accentul este clar german. Ali G şi Borat, adică Sasha Cohen în cele două ipostaze ale sale, au prezentat premiile MTV din 2001, respectiv 2005. Filmul recent lansat „Borat: Cultural Learnings of America for Make Benefit Glorious Nation of Kazakhstan" (Borat: Învăţăturile culturale ale Americii în beneficiul naţiunii glorioase a Kazakhstanului) a stârnit deja zeci de controverse şi nu sunt puţini aceia care vor să îl dea în judecată pentru „ultraj la imagine". Printre aceştia se numără şi locuitorii din Glod (România), satul în care Sasha Cohen a filmat aşa-zisele secvenţe dintr-un Kazakhstan foarte înapoiat. Arta lui Sasha Cohen rezidă în faptul că, pur şi simplu, devine personajul interpretat. Jocul este absolut autentic. Personajele lui contrariază prin duritatea limbajului, „prin lipsa de perdea" şi, mai cu seamă, nu sunt deloc „corecte politic". Borat, Ali G şi Bruno parodiază manifestări gregare ca rasismul, antisemitismul, homofobia, etc. Un lucru este cert: despre Borat şi Sasha Cohen vom mai auzi în curând! Sperăm doar de bine, deşi...

Cât despre noi...

...putem afirma că umoriştii evrei au lăsat o amprentă asupra râsului românesc. „Ora veselă", realizată de Stroe şi Vasilache, a rămas o filă de neuitat din arhiva radioului românesc. N. Stroe, partea evreiască a „cuplului", a avut de suferit din cauza prigoanei rasiale din anii fascismului. Prietenul său, Vasilache, i-a fost mereu alături, până ce viaţa sa a fost curmată într-un bombardament în 1944. N. Stroe a continuat să facă o emisiune singur, fără să uite de cel ce i-a fost un adevărat prieten şi în memoria căruia a dedicat, spre sfârşitul vieţii, o carte de amintiri.

Primul teatru evreiesc înfiinţat de Avram Goldfaden la Iaşi, apoi „Baraşeum"-ul, devenit mai târziu Teatrul Evreiesc de Stat, au dat generaţii de actori care au rămas în istoria teatrului autohton. Comedia nu a lipsit de pe firmamentul teatrului evreiesc, nici măcar în cele mai negre perioade de prigoană fascistă. Savuroasa limbă idiş, având un anume umor chiar în tonalitate şi construcţie, a invitat mereu la umor. Sedy Gluck, Leny Caler, Beno Popliker, Sevilla Pastor, Dina Koenig, Beate Fredanov, Mircea Crişan, iar în perioada recentă Maia Morgenstern, Leonie Waldman Eliad, Alexandru Finţi, Theodor Danetti, Rudy Rosenfeld, Roxana Guttman, fără să-i uităm pe „israelienii" Lya Koenig, Tricy Abramovici, Bebe Bercovici, Moscu Alcalay, Nicu Nitai şi mulţi alţi actori, care, timp de decenii, au făcut deliciul publicului românesc, au avut suficiente roluri de comedie *pentru a intra din familia mai largă* a dramei în cea a comediei.

Aurel Storin şi Octavian Sava sunt corifeii umorului autentic românesc din ultimele decenii. Să spunem, însă, că acesta este un cu totul alt subiect, mult mai vast, pe care aici îl amintim doar fugitiv. Despre marii umorişti-scriitori-dramaturgi din România, despre actorii de comedie sau tragedie, s-au scris şi se mai pot scrie volume întregi. Noi nu vom cuteza decât să le menţionăm numele pentru a ilustra creaţiile lor.

Pagină realizată de
LUCIANA FRIEDMANN

O ZI ÎN JEWISHLAND

Aşa cum am promis în numărul trecut, am inaugurat şi continuăm o pagină de articole şi informaţii de o mare varietate din viaţa evreiască de pretutindeni, acordând o atenţie şi diferitelor manifestări ale culturii în limba idiş. Intitulată „O zi în Jewishland", ea este un răspuns direct la cerinţele cititorilor şi cuprinde un mozaic, mai distractiv, din lumea literară, de teatru, film, dar şi umor, bucătărie evreiască sau sfatul medicului. Aceste materiale vin în completarea celorlalte pagini ale revistei noastre, unde publicăm prezentări şi analize mai detaliate despre fenomenul cultural iudaic, aşa cum puteţi citi şi în acest număr evocări despre omul de cultură şi poetul în limba idiş, Israil Bercovici, sau, într-un alt diapazon - prezentarea unor mari comedieni evrei. Este o pagină deschisă propunerilor şi sugestiilor cititorilor. Aşteptăm reacţiile.

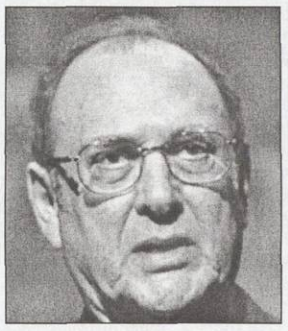

HAROLD PINTER pe scenă... ca actor

Dramaturgul britanic Harold Pinter a fost distins anul trecut cu Premiul Nobel pentru literatură. La 76 de ani şi luptându-se cu un cancer al esofagului, Pinter a declarat ca nu va mai scrie nici o piesă. Dar - eveniment teatral - va juca. Şi astfel, în octombrie, s-au desfăşurat zece spectacole cu piesa „Ultima bandă a lui Krapp" scrisă de prietenul său (de asemenea, laureat Nobel pentru literatură), Samuel Beckett. Vă amintim că acest spectacol se joacă şi la Bucureşti, la Teatrul Act, în interpretarea remarcabilă a actorului Marcel Iureş.

La Londra, interesul pentru acest eveniment artistic a fost enorm, mai ales că numărul spectacolelor era limitat. Biletele - care, *on-line*, se vindeau cu 25 şi 47 de lire - erau oferite „la negru" cu de şapte ori preţul lor. Pinter a jucat rolul unui bărbat de 69 de ani care ascultă şi comentează o bandă de magnetofon înregistrată cu trei decenii în urmă, în care el povesteşte ce a făcut la 39 de ani. „Probabil, cei mai buni ani ai mei s-au dus" - se aude vocea lui Krapp, ca ultimă replică la finalul spectacolului de o oră, iar replica, rostită cu o voce gâtuită de emoţie de Harold Pinter, trezeşte un ecou formidabil în sală, care ovaţiona într-un adevărat tumult. Spectacolul a făcut parte din Programul Regal de sărbătorire a centenarului naşterii lui Beckett (mort în 1989). Regizorul Rickson a declarat că efortul lui Pinter a fost „eroic". Ei au repetat după-amiezile, între 2:30 şi 6:30, timp de patru săptămâni, iar Rickson a subliniat că publicul a primit spectacolul cu „admiraţie".

Remarcabil succes al Folksbiene Yiddish Theater din New York

Folksbiene Yiddish Theater, singurul teatru idiş care mai activează la New York, a prezentat, cu mare succes, la sfârşitul lui octombrie, o nouă premieră: opereta „Piraţii din Penzance" („Di Yam Gazionim", în idiş), de faimoşii compozitori din secolul trecut, Gilbert şi Sullivan. Traducerea operetei, destul de dificilă, cu modele îndrăzneţe de rime duble şi triple, cuvinte de duh şi textele cântecelor care se potrivesc perfect melodiilor, a fost efectuată de Al Grand, un profesor pensionar din New York şi mare amator al operelor celor doi compozitori. El a lucrat la această traducere 20 de ani. Directorul teatrului, Allan Lewis Rickman, consideră că la spectacol vor veni şi necunoscători de idiş, deoarece jocul actorilor şi melodiile foarte cunoscute vor facilita înţelegerea. Al Grand afirmă că nu este vorba de o simplă traducere, ci de o nouă versiune a operetei, creată de el, pentru a se potrivi cât mai bine spiritului limbii idiş. Chiar şi titlul este adaptat, însemnând „Banditii mărilor". În aceeaşi măsură au fost adaptate şi textele cântecelor, a afirmat traducătorul.

Nostalgia pământului natal

Regizorul RADU GABREA lansează un nou documentar cu tematică evreiască

„Rumenye, Rumenye" - noul documentar al lui Radu Gabrea - ocupă un loc deosebit în creaţia acestui regizor, preocupat de istoria culturală a evreilor români. Ultimul său film abordează un subiect care, prin implicaţii, este drag atât evreilor din ţara noastră, cât şi celor care au părăsit-o, dar nu au uitat-o - *klezmerul* românesc. Este o minunată călătorie în istoria muzicii evreieşti din Europa de Est, concret din România, din acele zone denumite generic Vechiul Regat, elementul esenţial în jurul căruia se construieşte documentarul fiind influenţa reciprocă a muzicii populare româneşti - a horei şi doinei şi a klezmerului. Fenomenul este considerat firesc, ţinând cont de faptul că - aşa cum a arătat prof. *Andrei Oişteanu* la premiera documentarului - „în spaţiul denumit *idişland*, lăutarii evrei, români şi ţigani mergeau şi cântau împreună, astfel că prezenţa şi preluarea motivelor este uşor de explicat". Rezultatul acestei interacţiuni a fost ceea ce personalităţile intervievate de regizor l-au denumit „doina evreiască". Prin intermediul celor care vorbesc în film - muzicologii *Mihael Alpert, Joel Ruben, Zev Feldman* şi alţii, un rol principal ocupând foarte cunoscutul etnolog, folclorist şi cântăreţ evreu american *Yael Strom*, un îndrăgostit al muzicii populare româneşti şi ţigăneşti, şi soţia lui, *Elizabeth Schwartz* -, spectatorul asistă la trasarea drumului parcurs de acest tip de muzică klezmer, de pe plaiurile româneşti până în America. A fost atât de cunoscută şi răspândită, încât marii compozitori şi cântăreţi americani de *blues*-uri se duceau adesea să o asculte, preluând multe elemente chiar în melodiile proprii. Klezmerul românesc şi doina evreiască se cântă şi astăzi în multe locuri din America, la nunţi şi petreceri, la *Bar Mitva* sau la alte sărbători evreieşti. Şi chiar dacă descendenţii celor care au dus cu sine melodiile nu mai vorbesc româneşte, această muzică le trezeşte întotdeauna nostalgia pământului natal al părinţilor şi bunicilor lor.

Un roman despre Holocaust obţine cel mai înalt premiu literar francez

„Binevoitorii", un roman controversat al scriitorului evreu american Johnathan Littel, care scrie în limba franceză, a obţinut Premiul „Goncourt" pe 2006, cea mai înaltă distincţie literară franceză. Potrivit criticilor, tema romanului este „prezentarea banalităţii răului", noţiune bine cunoscută de scriitor, care a studiat lucrările filosofului american Hannah Arendt, autoarea acestui concept. Eroul cărţii este Maximillian Aue, un ofiţer SS implicat direct în Holocaustul din Europa Centrală şi de Est, care-şi povesteşte, pe un ton detaşat, fără nici un fel de căinţă, viaţa sa presărată de asasinate. Crimele lui Aue, un homosexual care încearcă să-şi ascundă această înclinaţie, se regăsesc şi în cadrul propriei familii, el ucigându-şi cu securea mama şi tatăl vitreg. Aue nu a fost niciodată tras la răspundere pentru faptele sale şi devine un industriaş bogat în străinătate. Cartea a stârnit mari controverse în cercurile literare franceze. Deşi criticii au apreciat talentul de scriitor al lui Littel şi au comparat romanul, de 900 de pagini, cu „Război şi pace" al lui Tolstoi şi „Viaţă şi destin" al lui Vasilii Grossman, unii dintre ei l-au calificat „deosebit de incomod", având un „conţinut eretic". Încă înainte de a obţine premiul, cartea s-a vândut în 200.000 de exemplare, infirmând temerile că, prin publicarea sa, Editura Gallimard şi-a asumat un mare risc. „Aproape toţi criminalii de război s-au dovedit a fi oameni foarte tăcuţi - scrie Littel. Am vrut să arăt cum se prezintă ei când încep să vorbească la persoana întâi singular. Numai în acest fel poţi să-i înţelegi. Înainte de a începe să scriu, mi-am pus întrebarea: ce-aş fi devenit dacă, în 1913, m-aş fi născut în Germania". Născut în 1967, la New York, scriitorul a avut informaţii directe despre ce înseamnă genocidul, când a lucrat ca voluntar al unor organizaţii umanitare în mai multe ţări din Balcani.

Festival de film israelian şi evreiesc la Roma

Timp de o săptămână, în capitala italiană s-a desfăşurat un festival cinematografic evreiesc, cu teme inspirate din viaţa iudaică şi din Israel. Denumit Festivalul „Roma Kolno", creaţiile cinematografice prezentate s-au concentrat asupra a patru teme: filmul contemporan israelian, spionajul în filmele israeliene sau evreieşti, influenţa Holocaustului în filmele lui Roman Polanski, un supravieţuitor al lagărelor morţii, şi un omagiu adus regizorului israelian Uri Zohar.

La inaugurarea Festivalului, a fost prezentată pelicula israeliană „Metallic Blues", realizată în 2004.

Bucătărie evreiască

Inaugurăm cu acest număr o nouă rubrică - bucătăria evreiască - în care vom oferi, în primul rând, cititoarelor (şi cititorilor) din generaţia tânără care n-au avut posibilitatea să înveţe de la bunicele lor, reţete ale celor mai cunoscute mâncăruri evreieşti. Rădăcinile bucătăriei evreieşti se află în Orientul Mijlociu, zona de proveniență a poporului evreu, şi a fost puternic influenţată de cea a Egiptului antic şi a Imperiului Bizantin, prin frecventa prezenţă a usturoiului, prazului şi cepei. Ea a fost influenţată, de asemenea, de bucătăria arabă şi maură. În acelaşi timp, felurile de mâncare evreieşti au fost adoptate de mediul cultural în care trăiau. De exemplu, gemul de trandafiri, preferat de ruşi sau de polonezii din Galiţia, a fost iniţial importat de evrei în perioada înfloritoarei culturi evreieşti din Spania.

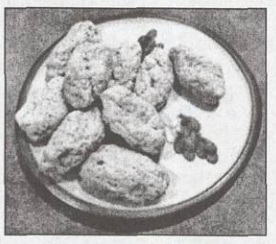

• GEFILTE FISH (peşte umplut) este un produs tipic al bucătăriei evreieşti. De obicei, se serveşte sâmbăta, deoarece se poate prepara cu o zi înainte şi servit rece. În plus, este un fel foarte convenabil, deoarece legile halahice interzic ca sâmbăta să se scoată carnea de pe os. A avut o evoluţie ciudată, deoarece, la ora actuală, în cele mai multe cazuri, lipseşte tocmai... peştele, consumându-se numai umplutura. Iniţial, se scotea carnea, care apoi se toca mărunt sau mai puţin mărunt, păstrându-se pielea peştelui. Carnea se fierbea cu ceapă şi morcov, se condimenta, se amesteca cu ouă, apoi se umplea peştele. Se servea feliat, umplutura rămânând la mijloc. Astăzi, se prepară numai umplutura. Carnea tocată şi condimentată se fierbe în pergament, iar peştele se serveşte sub formă de perişoare sau de pârjoale. Rece, se serveşte cu un sos de ridichi şi oţet, denumit *hrain*, care poate fi roşu, dacă se adaugă sfeclă rasă, sau alb, fără sfeclă. *Gefilte fish* diferă de la ţară la ţară şi în funcţie de... bucătăreasa care-l prepară. Astfel, evreii din Germania, Austria, Polonia şi Ungaria îl preferă mai dulce, în schimb evreii din Rusia şi Ucraina - cu sare şi piper. De obicei, se foloseşte crap, dar cel mai bun peşte umplut adevărat (nu numai umplutură) se prepară din ştiucă.

O evreică din Franţa, aleasă Miss Europa

Alexandra Rosenfeld, tânăra blondă de 19 ani care obţinuse anterior titlul de Miss France, a fost aleasă, la Kiev, Miss Europa.Pentru acest titlu au concurat tinere din 39 de ţări, locurile doi şi trei fiind ocupate de Miss Ucraina şi Miss Spania. Succesul ei a bucurat comunitatea evreiască franceză care a comentat pozitiv alegerea ei drept cea mai frumoasă femeie din Franţa, ea deţinând titlul de Miss Languedoc. Potrivit unor opinii, alegerea unei evreice la acest titlu a demonstrat că astăzi, când nu se poate ignora dimensiunea antisemitismului, este un indiciu dătător de speranţă că societatea nu este chiar atât de coruptă. Alţii, însă, au acuzat de părtinire Programul Endemol, care a organizat concursul de frumuseţe, deoarece aparţine cuplului Arthur şi Stephane Courbit, evrei de origine. Alexandra este mândră că este evreică. În februarie, ea a participat la marea demonstraţie de la Paris vizând denunţarea antisemitismului şi rasismului, după asasinarea tânărului evreu Ilan Halimi.

SFATUL MEDICULUI

Dr. HEINRICH FALIC

Nu vă trataţi singuri

Am intrat în iarnă, chiar dacă nu în cea astronomică, dar sfârşitul acesta de toamnă a adus cu el frigul, umezeala şi... virozele. Cei care vin acum la cabinet se plâng de ceea ce noi numim „catar naso-faringian", iar ei îi spun răceală. E acelaşi lucru, desigur, dar mai grav e când avem de-a face, mai ales la persoane în vârstă, cu viroze respiratorii sau cu afecţiuni pulmonare mai severe. Dacă pentru simpla răceală ne putem trata singuri pentru câteva zile cu ajutorul produselor farmaceutice banale, ce pot fi cumpărate fără prescripţie medicală, pentru afecţiuni mai severe este absolut necesar să ne adresăm medicului, care va pune un diagnostic şi va propune un tratament adecvat. Din păcate, însă, mulţi oameni, ca să nu mai piardă timpul cu deplasarea la cabinetul medical, mai ales în anotimpul rece, se autotratează, îşi administrează tot felul de medicamente după sugestiile prietenilor, alcătuind adesea tot felul de combinaţii medicamentoase care pot avea efecte negative, rezultate din combinarea unor substanţe active incompatibile sau de reacţiile individuale la diferite produse farmaceutice. Cel mai frecvent se recurge la folosirea în exces a antialgicelor (medicamente contra durerilor) sau la utilizarea nejudicioasă a antibioticelor. Automedicaţia poate avea efecte nebănuit de grave, pentru că multe dintre medicamentele luate „după ureche" sunt ineficiente în boala respectivă (de exemplu, antibioticele, care nu au nici un efect în viroze) sau sunt luate în doze masive care produc efecte secundare severe. O reacţie secundară care poate fi periculoasă este alergia medicamentoasă, care poate ajunge la forme grave, cum ar fi şocul anafilactic. De aceea, se impune ca la orice viroză respiratorie care persistă mai mult de cîteva zile să apelăm la sprijinul medicului. El este acela care va stabili cauzele procesului infecţios, putând să distingă boala bacteriană de una virală, care, repet, nu se vindecă prin folosirea antibioticelor. Singurul mod prin care medicul poate face diagnosticul diferenţiat este acela paraclinic, prin examen radiologic şi prin analize ale unor produse biologice ale organismului.

Aş vrea să vă mai atrag atenţia asupra obiceiului de a folosi medicamente pe care le găsiţi prin casă, de „data trecută", când aţi avut „ceva asemănător". Există pericolul ca ele să fie expirate sau să nu se potrivească... de data asta.

Pagină realizată de EVA GALAMBOS şi ANDREI BANC

Manifestări culturale româneşti – în Israel

La sfârşitul lunii noiembrie a.c., au avut loc, în Israel, mai multe manifestări culturale româneşti. La 26 noiembrie, la *Institutul Cultural Român* din Tel Aviv, s-a desfăşurat un colocviu cu tema *Studiile iudaice în România: Dezvoltări şi perspective*. În jurul mesei rotunde au luat loc profesori şi cercetători de la universităţi româneşti şi israeliene: *Mircea Anghelescu, Moshe Idel, Andrei Oişteanu, Liviu Papadima, Ovidiu Pecican, Ioana Petridean, Liviu Rotman, Măriuca Stanciu, Rafi Vago* şi *Leon Volovici*. Discuţiile au fost moderate de *Madeea Axinciuc*, directoarea institutului. Cu acest prilej, a fost lansată cartea *Necunoscutul Gaster. Publicistica culturală, ideologică şi politică*, de Măriuca Stanciu, apărută recent la Editura Universităţii din Bucureşti. A doua zi, la 27 noiembrie, tot la sediul *Institutului Cultural Român* din Tel Aviv, Andrei Oişteanu a susţinut o conferinţă cu tema *Stereotipuri referitoare la evrei în cultura română şi europeană*. Prelegerea a fost însoţită de proiecţia unor imagini şi de prezentarea volumului *Imaginea evreului în cultura română. Studiu de imagologie în context est-central european* (ediţia a doua, revăzută, adăugită şi ilustrată, Editura Humanitas, 2004).

În perioada 28-30 noiembrie, *Universitatea Ebraică* din Ierusalim şi *Centrul de Cercetare a Evreilor din România* (Ierusalim) au organizat un simpozion internaţional dedicat savantului Moses Gaster, la împlinirea a 150 de ani de la naşterea sa la Bucureşti.

Participanţii au prezentat personalitatea complexă a savantului româno-evreu: ● *Moshe Idel* - „Reflecţii asupra portretului intelectual al lui Moses Gaster“ ● *Eli Yassif* - „Gaster, precursor al folclorului comparat“ ● *Miri Yosub-Shalom* - „Locul lui Gaster in studiul folclorului românesc“ ● *Ovidiu Pecican* - „Moses Gaster si *Codex Sârcu*“ ● *Dov Noy* - „Gaster, lider religios al comunităţii evreilor britanici“ ● *Eugen Ciurtin* - „Religiile Cărţii şi prima generaţie de orientalişti români (Haşdeu, Gaster, Şăineanu)“ ● *Andrei Oişteanu* - „Problema dualismului religios în sud-estul Europei: de la Moses Gaster la Mircea Eliade“ ● *Mircea Anghelescu* - „Gaster şi literatura română: o reevaluare din perspectivă modernă“ ● *Liviu Rotman* - „Vizita lui Gaster în România (1936) sau sindromul împăcării şi uitării“ ● *Leon Volovici* - „Modernizarea comunităţii evreilor din România: perspectiva lui Moses Gaster“ ● *Măriuca Stanciu* - „Moses Gaster şi noua conştiinţă de sine a evreilor români“ ● *Vera Solomon* - „Gaster, omul şi legenda: Câteva versiuni din presa idiş“ ● *Lucian-Zeev Herşcovici* - „Moses Gaster în cadrul mişcării de *Hascala* în România“ ● *Ran Aaronsohn* - „Un lider uitat? Gaster şi primele aşezări din Ereţ Israel“ ● *Sender Solomon* - „Câteva observaţii despre rolul lui Gaster în mişcarea sionistă“ ● *Victor Eskenasy* - „Moses Gaster – un disident politic timpuriu“. Simpozionul s-a încheiat cu o masă rotundă, moderată de *Leon Volovici*, dedicată multiplelor faţete ale rabinului, liderului sionist şi savantului (filolog, folclorist, ebraist, orientalist, istoric al religiilor).

TELEOBIECTIV

TELEOBIECTIV

Unchiul Sami - acest „Vasco da Gama al culorii misterioase“

Despre spectaculosul destin artistic al pictorului-peregrin *Samuel Mützner* ni s-a povestit într-un timpuriu tele-ceas al dimineţii, oră la care Tv.R.-Cultural îşi programează îndeobşte reluările - din păcate, fără a le anunţa vreodată sau undeva titlurile (ceea ce se întâmplă, de altfel, şi la premiera emisiunilor). Tocmai îmi consumasem zilnica porţie homeopatică de informaţie literară în care Dan C. Mihăiescu îşi înghesuie (pe ProTv.) harul oralităţii concentrate, bâlbâielile simpatice dar şi înveninatele sale înţepături antisemite şi am apăsat rapid pe telecomandă în căutarea unei guri de aer proaspăt. S-au revărsat atunci din cutia televizorului o adevărată cascadă de imagini picturale - peisaje, flori, portrete, compoziţii - şi o furtună de aprecieri elogioase la adresa lui Samuel Mützner. Cine să fie acest domn? Ni s-a oferit pe dată o „carte de vizită“, un extras dintr-o cronică plastică apărută în ziarul portorican „El Ancora“, în februarie 1917 (da, aţi citit bine: Porto Rico, 1917): „Domnul Mützner, un român senzual, delicat, expansiv, care se îmbracă în armonie cu atmosfera pânzelor sale şi care are ceva de fluture, de libelulă, a făcut înconjurul lumii. E un Vasco da Gama al culorii misterioase şi al liniei desăvârşite“ (scriau bine colegii noştri transoceanici din urmă cu aproape un secol, nu?).

Aşadar, cine este acest domn Mützner, căruia istoricul de artă Ruxandra Dreptu îi consacra o întreagă emisiune? Evident, un evreu român: numele îl trăda. Un globetrotter pornit în lume de pe plaiuri mioritice? Ciudat pentru acele vremuri. Un aventurier căutător de comori? Da, de comori vizuale însă. Un artist-călător fără astâmpăr, care a bătut, în primele decenii ale secolului trecut, continentele, cu geamantanele ticsite de armele sale: pânzele, paleta şi culorile. Din Franţa în Japonia, din Spania în Coreea şi China, din Africa de Nord în Ceylon, Thailanda şi America etc., etc., el a luat cu sine imaginile exotice ale locurilor, le-a aşezat pe pânză şi le-a expus pretutindeni. A adus tablouri şi acasă, a făcut expoziţii de răsunet şi a sedus colecţionarii vânzând bine şi umplând pereţii caselor bogate şi stilate. M-aş hazarda să spun că Mützner ar putea schimba noţiunea de „jidov rătăcitor“ cu cea de chagalian „iudeu zburător“, care a adunat pe paletă polenul răspânditor de frumuseţe şi l-a trecut prin retina şi pensula sa impresionistă.

Să fi fost uitat oare între timp, de vreme ce doar oamenii de specialitate îşi mai amintesc de el, după ultima şi definitiva sa „călătorie“ terestră petrecută în 1959, la vârsta de 75 de ani? Am păcătui cu o asemenea vorbă ingrată, de vreme ce chiar anul trecut a apărut (sponsorizat de familie) un album fastuos, cu zeci de reproduceri color şi alb-negru, însoţite de studiul extrem de interesant şi documentat al doamnei Rodica Marian. Coperta albumului - pe care tocmai o vedeam pe micul ecran - reproduce un „Autoportret“ al artistului în grădină, care te face să înţelegi comparaţia pe care jurnalistul portorican i-o făcuse cu un fluture, cu o libelulă: un bărbat foarte înalt, cu o siluetă subţire, longilină, cu picioare nemăsurat de lungi, cu chipul şi el alungit de o frunte înaltă - imagine ascetică pe care, brusc, o umaniza o mustaţă lată, de burghez evreu cumsecade. În acelaşi tablou, o femeie tânără citea, alungită într-un şezlong dintr-un colţ al grădinii: nimeni alta decât soţia sa, Rodica Maniu, talentata artistă plastică şi ea, soră a cunoscutului poet Adrian Maniu. A fost unul din noroacele care i-au marcat viaţa artistului: a renunţat rapid la „vocaţia“ pribegiei artistice în favoarea celei de familist, din momentul în care a întâlnit-o la Paris, în 1920, pe această tânără de o frumuseţe rasată pur românească, provenită dintr-o veche familie de moşieri. I-a „peţit“ însă Balcicul, muza iubită a mai tuturor artiştilor români, şi s-au căsătorit în 1923, stabilindu-se în celebra casă Maniu de pe strada bucureşteană Plantelor nr. 50. „A fost o căsătorie exemplară - auzim la televizor - în care Samuel Mützner, cu puternicul simţ de familie caracteristic originii sale evreieşti, a devenit unul din cei mai îndrăgiţi membri ai numeroasei familii Maniu. Om al elanurilor altruiste, a ţinut în mod egal la rudele sale de sânge, cât şi la cele prin alianţă. Nepoţii de fraţi ai pictoriţei îşi vor aminti de unchiul Sami cu constantă tandreţe“ (citat din studiul Rodicăi Marian).

Cred că acest puternic simţ al familiei a fost ursitoarea care a vegheat de la bun început destinul lui Samuel Mützner. Era încă un tinerel - deşirat şi filiform, cu picioare asemeni celor ale unei libelule - când fratele său Marcu, cel mai vârstnic dintr-o casă cu numeroşi copii, a remarcat harul pentru desen al mezinului. El însuşi devenise un gravor şi un litograf cunoscut, despre care Ion Ghica îi scria elogios lui Alecsandri, ba chiar se lăsase muşcat şi de febra scrisului, publicând, în 1930, la editura Flammarion, în limba franceză, romanul *Câmpiile deşertului vor înverzi*. Şi iată că ceea ce afirmă neevreii - cu oarece invidie - despre solidaritatea evreiască (trăsătură pe care noi o negăm adesea, întrucât ştim noi ce ştim) s-a adeverit în acest caz. Proveniţi dintr-o casă cu oarece stare şi gust artistic - situată pe strada Academiei, vizavi de Cişmigiul încă părăginit în acea vreme - fraţii s-au sprijinit unul pe altul. Marcu l-a luat pe Sami sub aripa sa ocrotitoare şi l-a trimis, pe spezele lui, la învăţătură. Întâi la München, apoi la Paris, unde a schimbat valoraţia germană a clar-obscurului pe „plein air“-ul şi încorporarea luminii în culoare. Hotărâtori pentru orientarea sa impresionistă au fost cei doi ani petrecuţi în preajma lui Claude Monet, în satul Giverny. Marele succes de *prestigiu* şi financiar al expoziţiei sale din 1912, de la Ateneul Român, îi adusese o asemenea considerabilă sumă, încât atunci a avut cu ce să-şi nceapă marele său zbor în jurul lumii. Care va dura şapte ani şi se va ‹pri doar odată cu pasiunea sa maritală pentru Rodica Maniu.

Dar ce noroc a putut trece ıepângărit de dementa secolului XX, ce destin a scăpat neatins de seismele acestor timpuri ale urii? Evreului Mützner i se ınterzice să mai expună şi e constrâns să-şi ıntrerupă ieşirile la lucru în peisaj iar soţia sa creşină e nevoită să divorţeze de el. Formal, desigur. Rămân împreună, ınclişi între zidurile atelierului din strada Plantelor, continuând să lucreze cu patima lor nestinsă pentru pictură, cu ınţelegerea lor conjugală calmă şi echilibrată. „N-a fost o singură zi în care să fi mers certaţi la culcare, n-a fost o singură seară în care Rodica să nu-mi fi spus: Dragă Sami, dacă ţi-am greşit cu ceva, iartă-mă. Şi în care să nu-i fi spus şi eu acelaşi lucru“.

E totuşi un *happy-end*. Atât: cât poate fi de fericit un sfârşit...

SANDA FAUR

P.S. - *Extrase din emisiunea „Cap şi pajură“ (Realitatea Tv., 2 noiembrie 2006), citate din memorie:*

- Sunteţi evreu, domnule Hurezeanu?

- Întâmplător nu, domnule Popescu (zâmbet subţire, complice, traductibil prin: Am înţeles provocarea, continuaţi).

- Ei bine, am ajuns şi noi, ca evreii, ţapul ispăşitor al tuturor relelor. Am ajuns ca ţiganii. Se aruncă peste noi tot felul de neadevăruri jignitoare, de mârlănii umilitoare (aluzie la articolele infamante din tabloidul britanic „The Sun“).

...Cum se vede, istoria nu se poate înţelege cu adevărat decât retrăită pe propria piele.

DIN PRESA CULTURALĂ

OCTOMBRIE - NOIEMBRIE 2006

● Revista **„LUMEA“**, nr. 10/2006, ca de obicei, atractivă prin titluri şi derutantă în conţinut. Astfel, în editorial, Marian Oprea, directorul publicaţiei scrie „în numele democraţiei“: „Domnul Cioroianu reduce personalitatea lui Ion Antonescu la suferinţele îndurate de evrei“. Ca istoric, domnul Oprea ştie că Ion Antonescu a dus la moarte şi sute de mii de militari români, înaintând adânc în teritoriul sovietic, alături de Hitler, un criminal de război, evident, mult mai mare. Titlul articolului îl priveşte pe autor: „Bunul-simţ nu poate fi păcălit“. În rest, multe articole cu iz antiisraelian, de care „Lumea“ nu se dezbară nicicum.

● În **„ROMÂNIA LITERARĂ“**, nr. 42/20 oct., Mihai Zamfir scrie despre *Interpretare şi raţionalitate*, de Paul Cornea (Ed. Polirom, 2006): „Marile cărţi apar într-o atmosferă de discreţie publică“ (constatare pesimistă). Mircea Mihăieş, de multe ori nedrept, „loveşte“ şi în Tom Gallagher şi în Silviu Brucan („stil gangsteresc“), dându-l ca exemplu pozitiv pe Dan Pavel (fost şef de campanie electorală al lui Becali). Tudorel Urian aduce un elogiu lui Adam Michnik, la împlinirea a 60 de ani de viaţă. În nr. 44/3 nov., citim o recenzie a unui volum de nuvele, *Ghetele fericirii*, de Gabriela Melinescu (Ed. Polirom, 2006). Iordan Datcu prezintă masivul *Dicţionar biografic al literaturii române* al lui Aurel Sasu (Ed. Paralela 45), apărut recent şi în curs de epuizare (2 vol., 1.750 p., 2.301 nume). O lucrare ce trebuie să se afle la îndemâna cercetătorilor, instituţiilor de cultură. Mai aflăm despre apariţia unui volum de Leonard Cohen, *Cartea aleanului* (Ed. Polirom, 2006), în traducerea lui Şerban Foarţă. În nr. 45/10 nov.: Lucian Raicu scrie despre Eugen Ionescu (ian. 1997); Bujor Nedelcovici aduce grave reproşuri lui Mircea Iorgulescu pentru că l-ar fi turnat la Secu; Gabriela Melinescu scrie despre proaspătul laureat al Premiului Nobel, scriitorul Orhan Pamuk; Elisabeta Lăsconi recenzează *Femeia de la miezul nopţii*, de Radu Albala (Ed. Humanitas); tânărul Cosmin Ciotloş „pulverizează“ cele două volume de *Istorie condensată* a lui Henri Zalis (nu demult, Adrian Mihalache elogia cartea tot în R.L.); Radu Ciobanu comentează *Romanul epistolar 1926 - Rilke, Ţvetaeva, Pasternak* (Ed. Ideea Europeană 2006, trad. Janina Ianoşi).

● În **„CULTURA“**, din 18 oct., Al. Bogdan Duca semnează articolul „Becalizare sau stil de mahala?“. Credem că „fenomenul“ Becali are implicaţii mai profunde şi mai neliniştitoare. Rodica Grigore recenzează *Mesia*, de Andrei Codrescu (Ed. Polirom, 2006), iar Andrei Terian prezintă cartea lui Matei Călinescu, *Eugène Ionesco: teme identitare şi existenţiale* (Ed. Junimea, 2006). În următorul număr (26 oct. 2006), Valentin Protopopescu susţine teza lui Traian Ungureanu despre intransigenţa doctrinară a islamismului. Despre Petre Solomon scrie, pe două pagini, Felicia Antip. În 2 nov., citim despre „un bătrân atât de Goma, după vorbă, după port“ (Mihai Iovănel). Al. Hausvater, cunoscutul regizor de teatru, susţine un dialog cu Cristina Rusiecki. Impresionant spaţiul acordat omagierii celui care a fost Marele Rabin al Genevei, fost Şef Rabin în România, dr. Alexandru Şafran: interviul cu Manase Radnev, evocările Lianei Saxone-Horodi (Israel) şi ale lui Ţicu Goldstein, colaborator al revistei noastre.

● În **„ADEVĂRUL LITERAR ŞI ARTISTIC“**, din 8 nov., este omagiat Mihai Şora (90 de ani). Sunt recenzate *Oraşele scufundate*, de Felix Aderca (SF), *Despre iubire şi moarte*, de Patrick Süskind (Ed. Humanitas). Cristina Rusiecki comentează spectacolul *Inimi cicatrizate* al lui Radu Afrim (după proza lui M. Blecher) la Teatrul Naţional.

● **„IDEI ÎN DIALOG“**, nr. 11/nov., ne oferă un elogiu adus de V. Tismăneanu prietenului Adam Michnik, sub titlul „Adevărul ca pasiune“. Mai citim despre generaţia lui Nae Ionescu, a „ucenicilor săi“, inclusiv un omagiu lui Mircea Vulcănescu. Ne amintim de studiul lui Z. Ornea despre extrema dreaptă românească în anii '30. Revista ar putea aduce puncte de vedere mai diversificate.

● În **„OBSERVATOR CULTURAL“**, din 26 oct., Doina Ioanid comentează bizarul concurs „Cel mai mare dintre români“, menţionând că mareşalul Antonescu a fost plasat pe locul 6, „înaintea lui Cuza, Eliade sau Brâncuşi“, ceea ce denotă o atracţie pentru personaje istorice „autoritare“. În nr. 88/2-8 nov., Ovidiu Şimonca îl felicită pe Norman Manea pentru primirea Premiului „Médicis étranger“. Geo Şerban a scris despre Petre Solomon şi Paul Celan. Extrem de bogat nr. 89/9-15 nov.: dezbatere pe marginea cărţii lui Allan Bloom, *Criza spiritului american* (Ed. Humanitas, 2006, prefaţă Saul Bellow). Autorul a trăit între anii 1930-1992, fiind unul dintre cei mai controversaţi intelectuali din S.U.A. Aflăm că a murit William Styron, autorul celebrului roman *Sophie's choice (Alegerea Sofiei)*. Se împlineşte un veac de la naşterea lui Corneliu Baba, artist de prestigiu, lipsit de prejudecăţi, umanist.

● **REVISTA „22“** devine tot mai mult o publicaţie dedicată literaturii şi artei, atât în ediţiile curente, cât şi prin suplimentul „Bucureştiul cultural“ (redactat de Gabriela Adameşteanu). În nr. 868/24-30 oct., este recenzat romanul lui Ion Vianu, *Vasiliu, foi volante* (Polirom, 2006). În suplimentul 20-21/nov.-dec., citim: „M. Blecher - uitat, recuperat, sărbătorit în Germania“, iar artistul plastic Ervant Nicogosian îşi povesteşte biografia amintind de profesorul său de desen de la Odessa, evreu, de un politruc, Mişu Oigenstein, care s-a purtat omeneşte cu deţinuţii într-un lagăr din Karaganda.

● În **„DIPLOMAT CLUB“**, nr. 9-10/2006, citim, printre altele, un articol al dr. Otto Adler, preşedintele A.E.R.V.H., despre Ziua naţională a Holocaustului, iar Al. Anca, din Hadera (Israel), aduce un omagiu lui Raoul Şorban. Menţionăm că participarea lui Raoul Şorban la salvarea evreilor din nordul Transilvaniei este astăzi contestată de unii cercetători.

● În **„DILEMA VECHE“**, Adrian Cioroianu face un portret (nr. 145 şi nr. 146 din 27 oct., respectiv 3 nov.) pastorului Richard Wurmbrandt, devenit mai cunoscut în cadrul concursului de la Tv.R., „Cel mai mare dintre români“.

● În **Suplimentul cultural al „COTIDIANULUI“**, din 10 nov., Silviu Mihai scrie despre starea jalnică a selecţiei valorilor pe piaţa de carte. Astfel, Norman Manea, autor premiat în Occident, este puţin căutat în librării.

● Revista canadiană **„ISRANET“**, din 6 nov., cuprinde trei articole de Baruch Cohen: despre „Noaptea de Cristal“ (9 noiembrie 1938), despre istoria publicaţiilor evreieşti şi despre Moses Gaster.

BORIS MARIAN

Eveniment cultural

FESTIVALUL NAȚIONAL DE TEATRU

BUCUREŞTI, 4-15 noiembrie 2006

Ediția a XIV-a a Festivalului Național de Teatru a fost organizată de UNITER, Ministerul Culturii, Primăria Capitalei în cooperare cu Tv.R., Institutul Francez, ARCUB, numeroase teatre, parteneri media fiind „Gândul", „România liberă", „România literară", „Observator cultural" ş.a. Dintre numeroasele spectacole reținem: *Burghezul gentilom*, de Molière (T. Național), cu Maia Morgestern în distribuție, alături de alți prestigioși actori; *Așteptându-l pe Godot*, de Beckett (Teatrul „Tamasi Aron" din Sf. Gheorghe), în regia lui Tompa Gábor; *Livada de vișini*, de Cehov (Teatrul din Braşov), traducerea de Moni Ghelerter şi R. Teculescu; *Discipolii*, de Visky Andras (Teatrul Maghiar din Cluj-Napoca), în regia lui Tompa Gábor; *Cum gândeşte Amy*, de David Hare, în traducerea Antoanetei Ralian, regia Cătălina Buzoianu (Teatrul Mic); *Elizaveta Bam*, de Daniil Harms (Teatrul „Bulandra"); *Ce formidabilă harababură*, de Eugen Ionescu (Teatrul de Comedie); *Purificare*, de Sarah Kane (Teatrul Național „Lucian Blaga" din Cluj); *Neînțelegerea*, de Camus (Teatrul Național); *Macbett*, de Eugen Ionescu (Teatrul Național din Macedonia); *Cevengur*, după Andrei Platonov („Malîi Teatr" - Sankt Petersburg), în traducerea Magdalenei Boiangiu; *Mila*, de Bernard Proust (Compania „Beldor" - București); *Terorism*, de O. Preniakov, în traducerea Maşei Dinescu (Teatrul fără frontiere - București); *Fluturii sunt liberi*, de Leonard Geshe (Teatrul Foarte Mic) ş.a.

(B.M.M.)

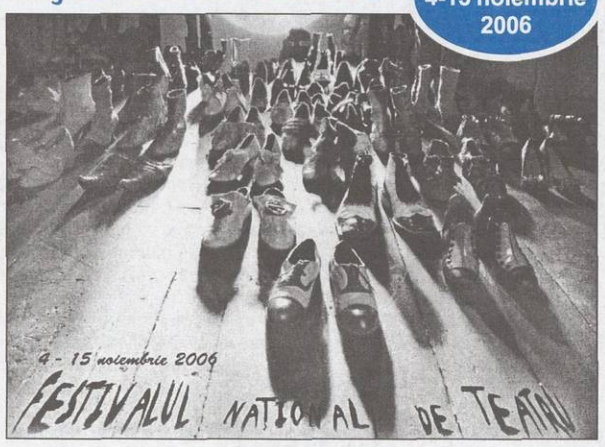

Cu jandarmii la teatru

Douăsprezece zile şi nopți de festival, trei, uneori patru spectacole pe zi, dezbateri, colocvii, lansări de cărți: e mult, e puțin, a venit cine trebuie, a fost lăsat pe dinafară cineva sau ceva care trebuia văzut? Răspunsul la întrebări se amână în timp ce încercai să-ți faci loc printre tinerii buluciți la intrarea teatrelor: arătai jandarmilor biletul, privirile celor din spatele cordonului îți reproşau parcă statutul de invitat. Pe lângă jandarmi, Marina Constantinescu, director şi selecționer unic, sigură pe opțiunile ei, gazdă până în vârful unghiilor, lărgeşte coridorul de acces: eşti înăuntru. Asta a şi făcut în ultimii doi ani: a asigurat existența unui coridor prin care oamenii de teatru să poată circula, un spațiu al dialogului între public şi scena profesionistă. Prin încăpățânarea organizatorilor celorlalte ediții, prin insistența de durată a celor de anul aceasta, Festivalul şi-a organizat durata. Într-o perioadă când teatrul risca să cadă printre obiceiurile uitate ale unei lumi-fosilă, perpetuarea tradiției a reuşit să-l mențină în viața publică, în viața publicului. E adevărat, nu adună lumea ca echipele de fotbal, nu se bucură de popularitatea concertelor marilor vedete, dar afluxul de public tânăr este constant, interesul suscitat nu e protocolar, scena rămâne un spațiu de exprimare al zbaterilor din sufletul şi mintea omului modern confruntat cu solicitările unei realități uneori ostile, alteori indiferente, descifrabilă însă prin metaforă teatrală.

Principiul ordonator al secțiunii centrale a fost trecerea în revistă a spectacolelor celor mai importante personalități regizorale ale momentului. Regizorul este cel care poate asigura ascensiunea unei trupe, capacitatea ei de a pune în valoare ceea ce a dobândit şi aptitudinile ei de a-şi însuşi şi alte mijloace de expresie. Reprezentațiile din Festival au desenat o sinusoidă, o linie cu urcuşuri şi coborâşuri, nu toate spectacolele au plăcut tuturor, uneori regizorul prospectează scurtături spre înălțimi şi se trezeşte singur, alteori e urmat cu entuziasm într-o fundătură.

Spectacolele invitate din străinătate au fost, toate la un loc şi fiecare în parte, o lecție utilă de diversitate: nu există un *acquis* al teatrului contemporan, la care România ar trebui să se alinieze; există talent, dorința de a comunica, tradiția hrăneşte inovația pe căi uneori evidente, alteori obscure. Raportarea la aceste experiențe este o bună verificare a propriilor orgolii şi ambiții.

Ceea ce numim teatru independent a fost reprezentat prin tot ce a produs semnificativ în stagiune şi s-a putut astfel desena harta tuturor impulsurilor şi tendințelor. Principiul vaselor comunicante funcționează: ceea ce în urmă cu doi-trei ani ar fi rămas în subsoluri a ajuns pe scena „oficială" a Festivalului, artiştii nonconformişti, teatrul-dans (considerat până nu demult un gen hibrid) sunt validați şi integrați. E adevărat, promisiunea sporului de noutate nu a fost onorată pe tot parcursul şi uneori e amuzant de observat cum distorsiunile şi bruiajul existente în teatrul „tradițional" se repetă cu aceeaşi intensitate în „laboratoarele noului".

Ne-am bucurat, ne-am mai şi certat, dar am trăit toate aceste zile în preajma unui fenomen viu, şcoală a contradicției şi dialogului. Şi jandarmii de la uşă înțeleseseră că păzesc ceva cu totul special.

MAGDALENA BOIANGIU

Un spectacol de zile mari

„Cevengur" cu „Malîi Teatr" din Sankt Petersburg (Rusia)

După cum afirma Nicolae Prelipceanu, în „România liberă", din 17 noiembrie 2006, „ultima seară a Festivalului Național de Teatru a ridicat ştacheta la înălțimi greu de atins după". În ambele seri, de 13 şi 14 noiembrie a.c., Sala Mare a Teatrului Național a fost plină, publicul având posibilitatea să citească titrajul în română, pe un panou deasupra scenei. S-a aplaudat frenetic, minute în şir. Spectacolul, pus în scenă în urmă cu 15 ani de Lev Dodin, în colaborare cu Oleg Senatov, nu este o transpunere a romanului omonim al prea puțin cunoscutului Andrei Platonov, dar conține, în esență, ideile acestui genial „caricaturist" al anilor de „avânt revoluționar", al iluziilor şi fatalelor deziluzii aduse de sistemul comunist. Piesa se joacă timp de două ore, fără pauză, cu circa zece actori. Oamenii au haine jerpelite, vorbesc ca în transă, fiecare cu visul său, unul îl vede pe Dumnezeu, altul spune că „soarele este comunismul", deci Dumnezeu este inutil, altul se consideră Dostoievski Fiodor Mihalâci (după patronimicul exprimat familiar), există şi iubire şi moarte (un prunc, care nu apucă să „vadă" comunismul), iar finalul este, în mod fatal, tragic: oamenii se scufundă într-o apă murdară, purtând în brațe câte un bolovan.

Adeseori este pomenită Rosa Luxemburg, ca „vizionară", ca femeie, oricum abstractizată, iar unul din personaje spune: „Marx putea să nu scrie nimic, noi tot ştiam ce trebuie făcut". O lozincă des repetată este: „Culcă duşmanul, ucide-l, apoi culcă-te peste el".

Cine a fost Andrei Platonov, autor netradus la noi? A murit aproape necunoscut, în 1951, ca redactor la o publicație sovietică, iar recunoaşterea sa a venit abia după trei decenii şi ceva, în ajunul „perestroikăi". În însemnările sale există o frază exemplară: „Totul este posibil şi se realizează, dar important este să dai suflet acestor ființe umane". Cine şi-ar propune un țel atât de înalt?

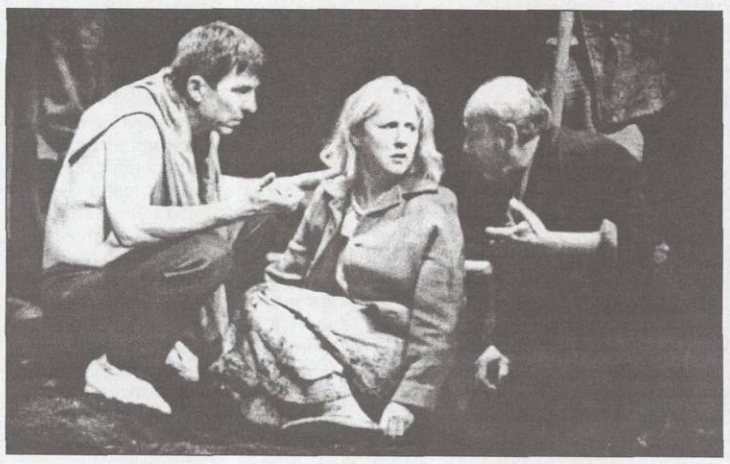

Comparat cu pictorul Petrov-Vodkin, contemporan cu Platonov, scriitorul a fost un mare inovator. Ambii creatori au văzut în revoluție şi în comunism un cataclism incontrolabil, în care omul pare neputincios. Erau atât de originali şi „naivi" încât nici autoritățile nu au realizat „lipsa lor de supuşenie, de conştiință proletară". „Noi avem chipuri internaționaliste, noi n-avem chip, noi suntem uniți", spune un personaj al lui Platonov, care a scris numeroase povestiri, a lăsat note memorialistice. A fost, într-un fel, anticipator al lui Orwell, fără ca unul să ştie de celălalt. A fost contemporan cu Hlebnikov, Maiakovski, dar i-a depăşit prin profunzime şi spirit critic necruțător. Născut în 1899, Platonov a înțeles veacul ce urma, mai bine ca mulți alții. N-a fost un disident pentru că „oficialii" l-au considerat inofensiv, ba chiar un „entuziast" neîndemânatic. Iar el era un om care se îndoia de toate, precum personajul Makar. Un filosof.

BORIS MARIAN

Hanuca surprizelor pentru toate vârstele

În seara zilei de 15 decembrie, cu ocazia Erev Hanuca, va avea loc în sala festivă a Centrului din Strada Popa Soare nr. 18, o ceremonie de *Kabalat Şabat*, condusă de **Israel Sabag**, director adjunct al JOINT în România, şi **Attila Gulyas**, coordonator O.T.E.R. La *Oneg Şabat*-ul ce va urma, în sala Restaurantului ritual, invitați ai organizatorilor sunt copiii ce beneficiază de programul „Big Brother, Big Sister" şi familiile lor.

Sâmbătă, programul va continua cu aprinderea lumânărilor şi cu muzică tradițională, începând cu ora 18:00, la Templul Coral. Participanții la această sărbătoare sunt invitați, începând cu ora 20:30, la un curs inedit de dansuri, „în Popa Soare", sub titlul „Învârte-te ca un *dreidl* pe ritmuri de salsa...". În Clubul de tineret, va urma, începând cu ora 21:30, concursul cu premii „Dacă e sâmbătă, e Hanuca!".

Duminică, în 17 decembrie, tinerii vor aduce din atmosfera de Hanuca - acompaniată de tradiționalele *suvganiot* (gogoşi) - „bunicilor" din Căminul „Amalia şi dr. Moses Rosen". Ei vor pleca, la ora 10:00, din fața sediului din str. Popa Soare. Între orele 11:00 şi 13:00, în Sala Festivă a Centrului Comunitar, va avea loc programul destinat familiei evreieşti în ansamblu - „Hanuca mişpaha". Aceasta va continua în cadrul unor familii primitoare care au pregătit, în casele lor, o masă tradițională de Hanuca pentru oaspeți - părinți şi copii - din cadrul comunității.

Seara aceasta specială se va încheia cu un program amplu, ce va debuta, la ora 18:00, cu sceneta pregătită de cursanții de la Talmud Tora. Invitații de marcă ai serii sunt membrii formației „Pannonia Klezmer Band" din Budapesta, un grup de succes, cu numeroase turnee la activ. Iar dacă credeți că „seara luminilor" se încheie aici, trebuie să ştiți că petrecerea abia începe: formația „Bere Gratis" şi DJ Cubanito vă invită la dans! **(L.F.)**

„Ajută-te, ca să te ajut!"

Urmare din pag. 1

De altfel, programul revistei reflectă aceste orientări în direcția dorită de JOINT: ● pagini tematice noi (ştiință, noi direcții culturale europene, israeliene) ● o mai strânsă legătură cu cititorii ● o mai vizibilă creştere a atractivității ● o pătrundere mai strânsă în problematica iudaică ● o mai adâncă legătură cu comunitățile ● crearea unor subredacții.

Li s-au adus la cunoştință oaspeților intențiile noastre privind: ● o mai puternică legătură cu investitorii evrei în România, cu Israelul ● o informare mai bogată a cititorilor despre actualitatea evreiască ● crearea unor conexiuni noi, reciproc avantajoase, prin inserarea unor pagini de publicitate creând o sursă suplimentară de venituri pentru revistă ● apariția lunară a unui tip occidental de revistă evreiască, gen „Haiom" („Azi") ● mărirea numărului de pagini în engleză şi ebraică ● înlocuirea seriei de *Caiete Culturale R.E.* cu un veritabil B.P.T. evreiesc. De la sine înțeles - întinerirea Colegiului redacțional, înnoirea şi completarea corespunzătoare de consilieri ai publicației. S-a discutat despre activități care să atragă spre comunitate grupuri mari de evrei încă neapropiați real. A fost prezentată strategia de eficientizare a publicației, pentru a nu fi o nouă povară pentru Federație, a nu solicita susținere financiară din partea JOINT-ului decât în cazuri excepționale.

Vizita a însemnat şi o promisiune onorată, fiindcă *Jorge Diener* a acceptat, încă de la începutul misiunii sale în România, să acorde un interviu pentru cititorii revistei, pe care îl vom publica în numărul viitor. Păstrând proporțiile, dialogul a fost şi o reeditare, în parametrii actualității, a răspunsului pe care Dumnezeu îl dă lui Moşe, atunci când, ieşind din Mițraim, se află într-o situație-limită: în spate - poporul evreu, atacat de armatele faraonice, în față - Marea Roşie. „Ce să fac?", îl întreabă Moşe pe Dumnezeu. „Ajută-te, ca să te ajut!", vine răspunsul.

Au plecat dintre noi

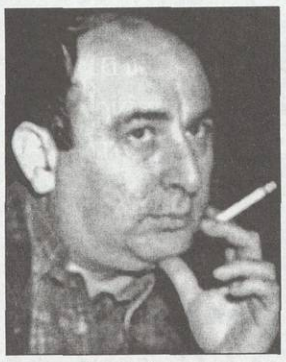

LUCIAN RAICU – cel care știa să măsoare valoarea „sufletului”

S-a stins din viață, la 23 noiembrie 2006, criticul literar *Lucian Raicu*, cel care „a scris, printre primii, și adesea primul, despre mulți dintre cei ce aveau să se impună ca valori importante ale literaturii noastre de azi“, cum se exprima Norman Manea în volumul *Pe contur* (Editura Cartea Românească, 1984). Debutul lui Raicu a fost însoțit de elogii, iar în 1967, a primit Premiul Uniunii Scriitorilor pentru studiul „Liviu Rebreanu“, la o vârstă tânără pentru un critic (33 de ani).

S-a născut la 12 mai 1934, la Iași, în familia comerciantului Leibovici, fratele lui Lucian Raicu, prozatorul Virgil Duda (stabilit din 1987 în Israel) fiind născut în 1939. În 1986, criticul s-a autoexilat la Paris, împreună cu soția sa, scriitoarea Sonia Larian (Löwenstein), în urma unei campanii de marginalizare dusă la ideologii regimului ceaușist. Lucian Raicu a publicat o serie de cărți care l-au impus ca pe o autoritate, datorită stilului echilibrat și probității profesionale: *Structuri literare* (1973), *Gogol sau fantasticul banalității* (1974), *Critica - formă de viață* (1976), *Nicolae Labiș* (1977), *Practica scrisului și experiența lecturii* (1978), *Reflecții asupra spiritului creator* (1979), *Printre contemporani* (1980), *Calea de acces* (1982), *Fragmente de timp* (1984), *Scene din romanul literaturii* (1985), iar după plecarea din țară, *Journal en miettes cu Eugène Ionesco* (1993) și *Scene, reflecții, fragmente* (1994), ambele volume publicate la București. Din anul 2002, poetul Emil Brumaru a publicat în fiecare număr al revistei „România literară“ o epistolă din bogata sa corespondență umană. De-a lungul carierei sale, Raicu a avut rubrici și a colaborat la diverse publicații din țară, precum „Gazeta literară“ (apoi „România literară“), „Viața românească“ ș.a.

A evitat întotdeauna compromisul cu propaganda „de partid“, ca și partizanatul, subiectivismul căruia îi cad în capcană diverși critici și comentatori de literatură. Preocupat de clasici români ca *Slavici*, *Rebreanu* ș.a., *Raicu* s-a apropiat de modernii Dimitrie Stelaru (contestat de criticii „oficiali“ în anii '70), de poeții Geo Dumitrescu, Ileana Mălăncioiu, de dramaturgul Teodor Mazilu, prozatorul Nicolae Breban, Marin Preda, Sorin Titel, George Bălăiță, Paul Georgescu ș.a. Spirit cartezian în judecată și expunere, criticul s-a remarcat prin luciditate, dar și prin căldura emanată în abordarea textelor, mulți contemporani îndrăgindu-l pentru puterea de a înțelege și de a descoperi valențe puțin sesizabile la o primă lectură. Prietenul său, Florin Mugur, la fel ca și Brumaru i-au prețuit mult caracterul și sensibilitatea structurală. Tudor Vianu avea o formulă care se potrivește și lui Raicu - „sacerdot al simpatiei“ -, iar acesta din urmă considera că „adevărata literatură tinde totdeauna să fie mai mult decât literatură“, memorabilă circumscriere a fenomenului creației scriitoricești. De aici decurge și rolul criticii ca „formă de viață“ inclusă în desfășurarea evolutivă a artei literare [...]. „Un lucru este sigur - nu e pierdut, pentru omul scrisului, timpul petrecut în fața foii albe... Numai adevărații înțelepți, cei hârșiți, cei care au citit (vorba vine) toate cărțile, cei (indiferent de vârstă) «bătrâni» știu valoarea «sufletului», mai având o șansă să și-l mențină, pur și simplu, nu tânăr, ci să și-l mențină, asta e toată problema“, scria Lucian Raicu, în *Scene, reflecții, fragmente*, o carte apărută în 1994, la Editura Cartea Românească, și care merită recitită, nu o singură dată, pentru bogăția ideatică pe care o conține.

Istoria literaturii române îl păstrează pe Lucian Raicu la loc de cinste.

BORIS MARIAN

O viață dedicată iubirii de oameni

Dr. CAROL VAINER z.l., un mare fiu al evreimii

Medic de elită, dr. *Carol Vainer* z.l., stabilit în Israel, personalitate a Alialei române, de o mare modestie profesională și neobișnuit altruism, a știut să fie nu doar terapeut, ci, deopotrivă, om de omenie. La plecarea sa din această lume (13 noiembrie a.c.), a fost însoțit pe ultimul său drum de o mare de oameni care l-au îndrăgit și apreciat. Marele Rabin *Menachem Hacohen* și ing. *Baruch Tercatin* au fost alături de familia îndoliată, de președintele Federației noastre. La Cimitirul „Haiarkon“, din Tel Aviv, prof. univ. dr. *Așkenazi*, din Aliaua română, a elogiat valoarea profesională și umană a celui dispărut, mult prețuit de lumea medicală și de nenumărații pacienți cărora li s-a devotat cu toată ființa. Impresionante cuvinte de rămas bun au rostit fratele său, dr. *Aurel Vainer*, și copiii, medici nefrologi în Atlanta (S.U.A.).

Dr. *Carol Vainer* z.l. s-a născut la 3 martie 1926, la Ștefănești. A studiat medicina la București, îmbrățișând cariera de medic militar. A fost colaborator apropiat al profesorului univ. dr. Ion Stoia, creator al școlii românești de reumatologie. A lucrat, până în '58, la Spitalul Militar Central, apoi, din motive de „dosar“, la Centrul Metodologic de Reumatologie, ca medic primar, până în 1972. Era înscris la doctorat, când a făcut Alia, în '72. Până în 2004, când s-a îmbolnăvit grav, a profesat la Centrul de sănătate „Macabi“, din Tel Aviv. Poate mai mult decât oricare dintre cei prezenți, fratele său, dr. *Aurel Vainer*, care i-a însoțit, ani la rând, pașii în viață, a putut vorbi despre „sârguinciosul elev“ de *heder* și școală primară din Ștefănești (*Narcis Leven*, care a împlinit o sută de ani), despre elevul de gimnaziu și de liceu. Dr. Carol Vainer a urmat cursurile Liceului comercial „Max Aziel“ din București și „Cultura B“, ulterior, numit Liceul „Mihail Sebastian“. A fost, de altfel, elev și admirator al cunoscutului scriitor. Facultatea a început-o la Cluj și, după doi ani, a continuat-o la București. Din anul IV, a intrat la Institutul Medico-Militar. A militat pentru renașterea Statului Israel, pe care l-a admirat și iubit dintotdeauna. În anii de practică medicală la „Macabi“, a fost asaltat de pacienți din Aliaua română și nu numai. A fost nu numai un excelent profesionist, dar și un animator al perfecționării relațiilor interumane. Avea talent oratoric și publicistic. Articolele sale privind diferite maladii reumatologice, apărute în presa israeliană de limbă română, erau urmărite cu mare interes de cititori. A călătorit mult de când s-a stabilit în Israel și avea înzestrarea de a surprinde și relata în imagini revelatoare locurile vizitate.

A fost un excelent cap de familie: soț, tată, bunic. A avut multă grijă de frați și surori și, desigur, de părinți, cărora, în ultimii ani de viață, le-a fost medic permanent. Și-a iubit mult nu numai familia, ci și prietenii. A fost foarte devotat pacienților săi. „Pentru mine a fost și un mentor - a mărturisit dr. *Aurel Vainer*. El mi-a condus pașii spre liceu, facultate, spre vizitarea minunatului Ereț Israel. A crezut mult și sincer în Dumnezeu, în tradițiile noastre iudaice, fiind un enoriaș fidel al Templului Coral din București... A făcut muncă obligatorie în anii legislației rasiale din timpul lui Antonescu. A fost un om de curaj și de suflet. Am pierdut un frate mai mare, un om minunat, un excelent partener de dialog și exemplu de dăruire. Pentru mine era o mândrie atunci când oameni pe care-i întâlneam, mă întrebau admirativ: «Sunteți fratele doctorului Vainer?!» A fost un fiu al evreimii române de prima clasă. Cei opt nepoți ai săi sunt, toți, trăitori în S.U.A. și sunt iubitori ai tradiției, ai învățăturii iudaice“. Fie-i amintirea binecuvântată!

IULIA DELEANU

Ne-a părăsit distinsul filatelist, dr. ing. MARCEL ȘAPIRA

Am aflat, cu regret în suflet, dispariția celui care a fost dr. ing. *Marcel Șapira*, un cunoscut specialist în filatelie. Cu câteva luni în urmă, cu prilejul împlinirii a 80 de ani de viață, „Realitatea Evreiască“ a prezentat pe larg viața și preocupările dlui Marcel Șapira, contribuția lui excepțională în acest vast domeniu al filateliei. A fost expert filatelic pentru România - perioada clasică și postclasică -, bucurându-se de aprecieri deosebite. A avut o vastă cultură filatelică. Marele lui regret a fost că nu au fost inițiate lucrările pentru o *Monografie a mărcilor poștale românești* la care ar fi dorit să colaboreze - ne scrie colegul său în ale filateliei, Dan N. Dobrescu, al cărui mentor a fost Marcel Șapira. Dispariția lui lasă în urmă regretele celor care l-au cunoscut și apreciat.

Un matineu muzical atractiv

In Memoriam CICI STEIN z.l.

Poate că nimic n-ar fi fost mai nimerit pentru a ne-o aminti pe *Cici Stein* z.l., muziciană de mare rafinament și îndrumătoare a multor talente, care au dus faima României peste hotare, decât un matineu muzical, susținut în memoria ei, așa cum a și mărturisit baritonul *Vasile Martinoiu*, prezentatorul spectacolului, unul dintre cei pe care i-a ajutat în prestigioasa-i carieră. Să nu uităm nici că, până în ultima clipă a vieții, *Cici Stein* z.l. n-a precupețit timp, energie, competență pentru perfecționarea corului de tineret evreu bucureștean, care, de asemenea, s-a bucurat de mult succes atât în țară, cât și în turneele organizate de Șef Rabinul Rosen z.l. în Occident și S.U.A. Chiar preambulul concertului, susținut de *Vasile Martinoiu* - profesorul celor șapte tineri artiști lirici, invitații săi, care au evoluat pe scena Centrului Cultural Comunitar, la 12 noiembrie a.c. - a pus în valoare puterea artistului de a-și domina suferința. Rămânem în memoria posterității prin slujirea totală a Frumosului. *Cici Stein* z.l. a întrupat cu discreție și dăruire acest deziderat.

Matineul a mai avut o coordonată notabilă: *ecumenismul*, fapt subliniat de președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*. Prin puterea de a se adresa direct sufletelor noastre, muzica înlătură barierele artificiale între oameni, oricărei etnii și confesiuni ar aparține. A dovedit-o și acest spectacol reunind sub aceeași cupolă a bucuriilor muzicii membri ai comunității evreiești bucureștene, artiști creștini și musulmani. În cel din urmă caz, este vorba de *Gönül Abdulah*, acompaniind la pian, cu talent, finețe, inteligență, cântăreții redutabili aflați în plină ascensiune a afirmării lor. Iubitorii de operă și operetă au avut prilejul să-i asculte pe: ● basul *Horia Sandu*, solist al Operei Naționale Române, în aria calomniei din „Bărbierul din Sevilla“, de Rossini ● soprana, originară din Bulgaria, *Anelia Atanasova Vidinova*, solistă a Coralei Academice „Divina Armonia“, laureată a *Concursului Internațional de Canto* „Prodos“, din Grecia, într-o arie a lui Cio-Cio-San din „Madame Butterfly“, de Puccini ● tenorul *Toni Zidaru*, prim solist al Teatrului bucureștean de Operetă, care, în acest spectacol, a făcut un pas spre operă, interpretând o arie a lui Alfredo din „Traviata“, de Verdi ● mezzosoprana *Liliana Șeica*, artistă lirică la Filarmonica „George Enescu“, colaboratoare a Coralei „Divina Armonia“, într-o arie a lui Cherubino din „Nunta lui Figaro“, de Mozart ● soprana de coloratură *Alina Șerban*, violonistă în Orchestra Operei Naționale Române, într-o arie a Lancettei din „Gianni Schicchi“, de Puccini ● baritonul *Florin Cristian Simionca*, solist al Operei Naționale Române, laureat al Concursul Național de Canto de la Ploiești și al Concursului Internațional de Canto de la Timișoara, care a cântat, în avanpremieră, o arie a contelui Almaviva din „Nunta lui Figaro“, de Mozart ● soprana *Mihaela Stanciu*, prim solistă a Operei Naționale Române, într-o arie a Adelei din „Liliacul“, de Johann Strauss. „Barcarolla“ din „Povestirile lui Hoffman“, de Offenbach (*Anelia Atanasova Vidinova* și *Liliana Șeica*), și septetul din finalul actului al doilea din „Liliacul“, cu sugestivul „Frați să fim / Frați și surori...“, au încheiat spectacolul în spiritul iubirii de aproape, fundament al oricărei religii.

Atât *Vasile Martinoiu*, cât și președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, au mulțumit *Paulei Ciuglea*, pentru ajutorul acordat în realizarea concertului, doamna practicând mecenatul, concretizat și prin sponsorizarea Coralei Academice „Divina Armonia“. O *Diplomă de Excelență* pentru baritonul *Vasile Martinoiu* și invitații săi, din partea C.E.B., însoțită de flori și aplauze, au fost expresia gratitudinii față de prestația de calitate a artiștilor lirici, prieteni ai obștii noastre. (I.D.)

Urmare din pag. 1

Deocamdată nu se întrezărește nici o perspectivă privind eliberarea militarilor răpiți de teroriștii Hezbollah, principalul motiv al declanșării conflictului din această vară. O serie de observatori vorbesc despre un nou război în următoarele șase luni.

S-a acutizat și celălalt front de luptă al Israelului - Gaza. Din păcate, retragerea de anul trecut a forțelor militare israeliene nu a dus la pacificarea acestei zone, dimpotrivă. Bombardamentele cu rachete Qassam asupra sudului Israelului, mai ales în orașul Sderot, s-au intensificat, ele fiind soldate cu victime, iar recenta încetare a focului în Gaza a dus doar la diminuarea, nu la oprirea bombardamentelor.

Dar elementul cel mai periculos pentru supraviețuirea Israelului este Iranul și eforturile sale de a-și fabrica arma nucleară. Președintele iranian a declarat, fără nici un echivoc, că țintește ștergerea statului evreu de pe harta lumii. Dacă verbal comunitatea internațională condamnă Iranul, demersurile de până acum nu au avut nici un fel de rezultate, Teheranul continuându-și în liniște programul său nuclear „pașnic“. Adevărul este că, așa cum s-a întâmplat în cazul Irakului, în anii '80, comunitatea internațională speră ca Israelul să scoată din nou cu mâna lui castanele din foc, prin inițierea unei acțiuni în forță împotriva Iranului. Dându-și seama de consecințele unei astfel de măsuri, statul evreu nu și-a asumat, cel puțin deocamdată, această strategie.

Israelul, în legitimă apărare

Două alte elemente vin să complice situația din Israel. La prima vedere, alegerile pentru Congresul S.U.A., soldate cu preluarea de către democrați a majorității în ambele Camere, n-ar trebui să reprezinte o preocupare, mai ales că majoritatea evreilor americani votează cu democrații. Dar o eventuală schimbare a politicii americane în Irak, respectiv o retragere înainte de consolidarea unui guvern democratic în această țară, ar fi o lovitură grea pentru statul evreu, deoarece ar însemna eșecul politicii de democratizare a Orientului Mijlociu, scopul declarat al administrației Bush. În cazul unei retrageri, Israelul ar rămâne din nou singurul stat democratic din regiune, devenit prada fundamentalismului islamic care s-ar instaura în țările vecine. Nu este liniștitoare nici declarația a șase state arabe privind dorința lor de a-și crea o industrie nucleară. Este o schimbare de 180 de grade a poziției lor, în condițiile în care ele s-au pronunțat până acum în favoarea creării unui Orient Mijlociu liber de arme nucleare. Potrivit analiștilor, acest demers nu este îndreptat împotriva Israelului, ci a Iranului, dar nu se știe niciodată ce va aduce viitorul. Lipsa a ceea ce se numește o contrapropagandă israeliană eficientă, respectiv prezentarea efectelor războiului asupra țării, a dus și la intensificarea antisemitismului în Europa după războiul din Liban, care a îmbrăcat forma antiisraelismului.

În sfârșit, nici situația internă din Israel nu este fără probleme. Mulți israelieni consideră că războiul împotriva Hezbollah a fost un eșec, că s-au înregistrat o serie de erori de tactică și de strategie, că armata nu a fost suficient de bine pregătită și informată. În acest context, este foarte dificil să conturezi o perspectivă pe termen lung. Singura speranță ar fi luciditatea factorilor determinanți ai evoluției din zonă, care, găsind soluții de compromis, să atenueze tensiunile ce ar putea să explodeze în orrice moment.

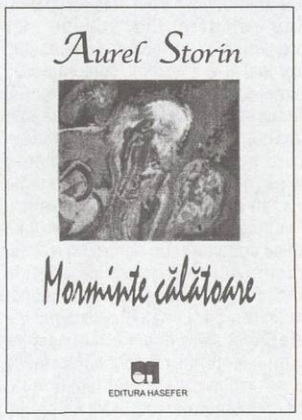

Mărturisire pe un colț de pagină de ziar

Înaintea oricăror considerații, absolut elogioase, privind recentul volum de versuri al poetului Aurel Storin, „Morminte călătoare", fie-mi îngăduit, ca publicist de aproape 60 de ani, să transmit autorului un modest buchet de flori de „nu-mă-uita", culese de la emoționanta lansare la Târgul „Gaudeamus" a amintitei cărți. Cine nu a fost la lansare, a pierdut unul dintre cele mai tulburătoare momente din existența Editurii Hasefer. Succintelor prezentări ale acestui volum de poezie - cu veritabile retrăiri ale unor biografii comune, clipe de neuitat, ale scriitorului Ștefan Iureș, directorul Editurii Hasefer, ca și celor ale criticului și istoricului literar Ștefan Cazimir, care și-a început cariera didactică universitară... o dată cu studentul anului I de la Filologie, Aurel Storin - le-a urmat evocarea, încărcată de farmec și umor, a lui Aurel Vainer, adevăratul amfitrion al acestei lansări, care a ținut să sublinieze, mai presus de orice, nesfârșita mândrie cu care Storin își mărturisește identitatea iudaică. Tulburător a fost și actorul Ion Lucian, nu numai prin retrăirea unor întâlniri cu Aurel Storin, încă din prima tinerețe și până-n ceasul celei de-a treia tinereți, ci și prin lectura admirabilă a unor memorabile versuri storiniene: *Convorbire la Toledo* - o convorbire, în fapt, între autor și un rabin trecut de 800 de ani, despre condiția și singura șansă umană a regăsirii prin timp a femeii iubite, în momentul unic al reîntâlnirii cu Dumnezeu. În ceea ce mă privește, am retrăit eu însumi zilele tinereților noastre trecute, când și Storin și eu ne aflam pe scena Teatrului „Pomul Verde" din Iași, cu două piese traduse în idiș de I. Kara. Doamne, unde și când au zburat acești ani minunați?

În rest, convins că nici un elogiu și nici o analiză, oricât de admirativă a cărții nu va putea concura cu versurile înseși, îngăduiți-mi să vă propun, în continuare, un scurt florilegiu Aurel Storin.

Și ca să încheiem, la sfârșitul lecturii stăruiți o clipă în plus asupra poemului *Poporul ales sau Convorbirea lui Tevie Lăptarul cu Dumnezeu.*

DOREL DORIAN

Îmi place Spania

Doamne,
Cât îmi place Spania,
Nu pentru aroganța
Cu care și-a gonit evreii,
Ci pentru disperarea
Cu care i-a chemat
Înapoi...

Convorbire la Toledo

Azi noapte am stat de vorbă
Cu rabinul / Din Toledo.

Avea o barbă albă
Lungă de 800 de ani
Și vorbea engleza
Cu accent de Brooklyn.
Limba spaniolă
O uitase
De-o veșnicie,
De când i-au făcut
Creștinii / Biserică
Din vechea sinagogă...

- Rabi, am o problemă...
- Și crezi că eu n-am?
Ce cauți la Toledo?
- Caut izbăvirea, Rabi.
Am făcut o prostie...
- Și pentru o singură prostie
Ai venit până în Spania?
- Mi-am rătăcit femeia
iubită, Rabi.
- Și acum ce mai vrei?
- O vreau înapoi!
- Și m-ai găsit pe mine
să ți-o dau!
- Să-mi dai un sfat, Rabi.
Simt că-mi pierd mințile.
Ce să fac?
- Îmbracă-te-n femeie!
...Și pentru că
Ce spune rabinul
Nu se discută,
Mi-am tras pe mine,
Cu jenă bărbătească,
O superbă rochie
Castiliană...
- Asta e tot, Rabi? *That's all?*
- Cum o să fie tot? Acuma,
plângi!
- Ce să fac?
- Să plângi!
- De ce?
- Pentru că nu-ți mai
rămâne
Decât să plângi
Ca o femeie
După ceea ce n-ai știut
Să păstrezi
Ca un bărbat...
- Și mai departe?
Ce va fi mai departe, Rabi?
- La întrebarea asta,
Fiule,
Știe să răspundă
Numai Dumnezeu...

Dar, ca să-ți răspundă,
Trebuie,
În primul rând,
Să ajungi la EL...

Kadiș
(Rugă pentru morți)

Părinții mei, care-ați avut
băiat,
Stați liniștiți, de-i pace sau
război,
Că voi, oricum, aveți
neapărat
Cine să spună kadiș după
voi.

V-ați îngrijit și-ați și avut
noroc,
A nimerit și el prin lumea
bună.
Cu toate astea să-l iertați
vă rog:
Nici azi nu știe kadiș-ul
să-l spună.

El are kadiș în ființa lui.
El ține kadiș-ul în amintire,
El știe că nu-i totul doar
să-l spui,
El poartă kadiș-ul ca pe-o
iubire...

Și poate-n clipa unei lungi
tristeți,
Fiul vă-ntreabă-ntre noapte
și zi:
Voi, de acolo, de unde
sunteți,
Voi spuneți kadiș pentru
cei vii?

Lăudabil demers: reeditarea unui roman al lui SERGIU DAN

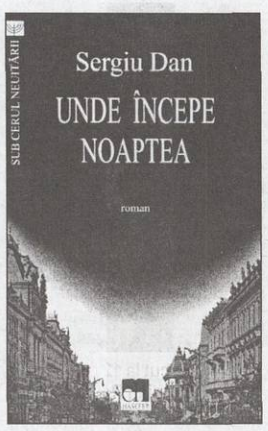

Sergiu Dan, prozator de talent, mai dăruit, credem, decât unii confrați cunoscuți, este un nume rar pomenit astăzi. S-a născut la Piatra Neamț, în decembrie 1903, a debutat cu poeme în „Flacăra", în 1926, și la „Chemarea", condusă de Cocea. A scris, în colaborare cu Romulus Dianu, *Viața minunată a lui Anton Pann*, iar în 1934 a fost premiat la Eforie, pentru romanul *Arsenic*. A fost redactor politic la „Dreptatea", a colaborat la „Vremea" și la multe alte publicații. A mai scris romanul *Surorile Veniamin, Unde începe noaptea*, acesta din urmă fiind reeditat recent de Ed. Hasefer, sub îngrijirea lui Horia Aramă. Prefața și Notele aparțin lui Henri Zalis. Filosoful creștin Leon Bloy spunea: „Lacrimile evreilor sunt cele mai grele, având greutatea secolelor". Este și motto-ul romanului. Istoricul literar H. Zalis trece în revistă reacțiile lui Lovinescu, Eliade, G. Călinescu, încadrarea lui Sergiu Dan în „plutonul" de scriitori evrei, din interbelic (numeros, am spune, variat în exprimare), ca și soarta sa în postbelic (închisoare, marginalizare), tăcerea de azi a criticii (Rotaru, Popa, D. Micu, Alex. Ștefănescu).

Sergiu Dan a tradus din Flaubert (*Doamna Bovary, Salammbô*), ceea ce denotă o preocupare pentru stil, manieră. Întârzierea receptării romanului *Unde începe noaptea* se explică prin refuzul recunoașterii suferințelor evreilor deportați în Transnistria. Cartea debutează cu izbucnirea războiului, patronul David Bainer fiind personajul principal. Este vorba de societatea unor evrei bogați, dar și mai săraci, care nu prevăd dezastrul ce urmează. Stilul este alert, expresia frustă, atmosfera există și impresionează prin realism. Personajele feminine Mad, Sonia colorează acțiunea, apar și „tovarășii", dar ei nu sunt idealizați. Încep arestări, anchete, vine și criza din 1940, raptul teritorial, atmosfera devine amenințătoare. De fapt, romanul face parte din „literatura Holocaustului", fără a se face o demonstrație, o documentare, nu aceasta este menirea scriitorului. Suferința fiecărui om este o ecuație personală într-un vast sistem care poate deveni exterminator în anumite condiții. Suferința morală este cea mai pregnantă, deși, aparent ea nu se manifestă.

Romanul a apărut în 1945. În 1970, Sergiu Dan, eliberat din închisoare, scrie *Jurnal de noapte*. În continuare, scriitorul este respins, i se refuză publicarea romanului, la rândul său refuză distincția „Meritul cultural". Născut la 28 decembrie 1903, moare la 13 martie 1976, într-o „noapte a uitării". Editura Hasefer vine să facă dreptate.

BORIS MARIAN

AGNIA BOGOSLAVA – o stea a teatrului românesc

Radu Cosașu a citit memoriile Agniei Bogoslava și a spus: „Ferice de cei ce vor descoperi muzicalitatea acestei vieți". Un merit în revelația pe care o simte cititorul la lectura volumului *Și s-au dus ca vântul* (Editura Libra, 2006) îl are, indiscutabil, jurnalistul, cronicarul și istoricul cinematografic Costel Safirman, din Israel, cândva redactor la Editura Meridiane din București. În volumul *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație* (Ed. Hasefer, 2004), Agnia Bogoslava este amintită alături de Leny Caler, Beate Fredanov, Willy Ronea, N. Stroe ș.a. Numele actriței este menționat și de Mihail Sebastian în *Jurnalul* său (la 10 septembrie 1938). În România, Agnia Bogoslava a făcut o lungă și frumoasă carieră în genuri diferite, inclusiv în drame precum *Azilul de noapte* a lui Gorki. Ajunsă în Israel, a interpretat roluri în limba ivrit, înainte de a stăpâni această limbă (în *Soția evreică* de Brecht). Costel Safirman, care o cunoștea din copilăria sa, din zona „Baraşeum"-ului, a „redescoperit-o" într-un apartament din Yaffo. Ea a declarat: „Mi-am trăit viața, am umblat prin ea... iubindu-i pe oameni".

Cartea de *amintiri* este dedicată „copiilor, nepoților și strănepotului Nathan". Viața Agniei Bogoslava a fost o permanentă călătorie prin intersecții cu alte destine: mama era actriță, unchiul bijutier, dar și complice la diverse afaceri „necurate; orașe străbătute: Chișinău, Bazargic, Roma, București, cu Cartierul Dudești, apoi Vitan; contactul cu sioniștii de stânga, școala, colegii, apoi debutul, colaborarea cu trupa Elenei Zamora, cu actorii H. Nicolaide, Stroe, Vasilache, Puiu Maximilian (textier cunoscut), Puiu Perahim (desigur, Jules Perahim, azi la Paris), diverse teatre, regizori, scriitori. Agnia Bogoslava se remarcă atât ca interpretă de teatru, cât și pentru vocea ei, fiind o cântăreață apreciată. „Jidanii la Palestina" este titlul capitolului despre prigoana rasială. În 1940-1941, „Baraşeum" rămâne un refugiu pentru actorii evrei. Urmează arestul, riscul deportării împreună cu Sandu Eliad, regizorul Teatrului Evreiesc, intervențiile la Ion Iancovescu, Maria Tănase, pogromul legionar din ianuarie 1941, anii războiului, când, paradoxal, viața teatrală în București era extrem de intensă. După război, altă atmosferă. Dacă Ion Dacian îmbrăcase, cândva, cămașa verde, Jules Perahim venise ca ofițer sovietic. Nicolae Moraru, Traian Șelmaru erau oameni „cu greutate". După căsnicia cu Sandu Eliad, urmează Perahim, Agnia având câte un copil cu fiecare. Antisemitismul „discret", demagogia, intrigile își spun cuvântul. În ciuda contactelor cu mari actori, cu dramaturgi noi, Mirodan, Mazilu, Cosașu, cariera Agniei Bogoslava intră în declin. În decembrie 1968 (eronat apare 1969), părăsește România. Ultimele capitole sunt relatări ale vieții de „expatriat", călătorii, dar noua-veche patrie, Israel, este refugiul de astăzi al Agniei Bogoslava, la cei 90 de ani împliniți. Născută în Siberia, într-o familie de burghezi evrei, deportați, ea a străbătut un drum cu totul remarcabil, care ar merita să devină subiect de roman.

B. MEHR

Semnalăm... „SEMNALUL" (Toronto)

Nr. 121/octombrie 2006 al revistei „Semnalul" (Loja B'nai B'rith Canada) conține: comentarii de politică externă (O.N.U. și Orientul Apropiat); proză de Sergiu Fărcășan, Tudor Mușatescu, Marin Mircu, George Kun; o prezentare a lui Mirodan la o nouă carte a Gettei Berghoff; „Curierul de România" al lui G. Bruchmaier (colaborator și la R.E.); „Panoramic israelian", de Ichil Leib; un interviu al Lidiei Vianu cu V. Tismăneanu (date biografice); calendar; caleidoscop; poezie de Maria Găetan Mozes; B. Marian, despre premiul acordat post-mortem lui Mihail Sebastian la Târgul de Carte de la Frankfurt pe Main; din lumea științei; mapamond medical; poșta redacției; comentarii diverse de Victor Rusu, Boris Marian etc. Le-am citit cu atenție și interes. **(B.M.M.)**

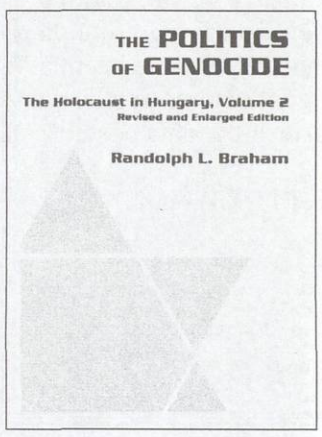

Randolph L. Braham – nume de referință în istoria Holocaustului

În anul 2003, la Editura Hasefer a apărut, în ediție prescurtată (trad. Cătălin Patrosie) lucrarea lui Randolph L. Braham, *Politica genocidului. Holocaustul din Ungaria*. Originalul a fost tipărit, în engleză, la Columbia University Press, New York, în 1994, în două volume, totalizând aproape 1500 pagini, cu ilustrații și hărți. Autorul este profesor de științe politice la City College și University Center of the City University of New York, director al Institutului Rosenthal pentru Studii asupra Holocaustului. A publicat peste 40 de cărți despre evreii din țările foste comuniste, despre antisemitism și Holocaust. Despre ediția română, prescurtată, a cărții lui Braham am scris în revista noastră în anul apariției. Originalul are mai multe capitole pe care merită să le citățm: „Preludiul distrugerii" (despre „epoca de aur" a evreilor în Ungaria, poziția partidelor, Pactul de la Trianon), „De la consolidare la proto-fascism" (despre rolul lui Gömbös, ca politician antisemit, Ferenc Szalasi ca fondator al unui partid fascist), „Comunitățile evreiești din Ungaria" (demografie, participare la economie, sociologie etc.), „Începutul sfârșitului" (rolul lui Györ, legile antisemite), „Epoca lui Teleki" (exacerbarea pretențiilor teritoriale maghiare, subminarea relațiilor interetnice în zonele vecine cu Ungaria), „Epoca lui Bardossy" (masacre, lupte de partizani), „Epoca lui Kallay" (amestecul german, impunerea „soluției finale"), „Tratamentul aplicat evreilor unguri în Europa ocupată", „Deportările", „Sistemul de lagăre", „Guvernarea lui Sztojay", „Consiliul evreiesc", „Ghetoizarea", „Nordul Ardealului" (capitol special), analiza pe zone a situației evreilor, Auschwitz, „Conspirația tăcerii", „Lovitura lui Szalasi", „Rezistența evreiască", „Atitudinea bisericii creștine", „Reacții internaționale", „Eliberarea", „Atitudinea față de Holocaust a ungurilor" (epoca stalinistă, post-stalinistă, post-comunistă), „Cronologie", note, indice, glosar. Ilustrațiile și tabelele, ca și textele acestei cărți, modul de organizare a materialului o prezintă ca pe una dintre cele mai valoroase și exhaustive contribuții la cunoașterea Holocaustului într-o țară fostă aliată cu Germania nazistă, unde „soluția finală" a fost aplicată fără a fi... finalizată, datorită sfârșitului războiului și distrugerii forțelor fasciste germane și aliaților lor. Credem că o traducere integrală a lucrării ar servi de model pentru lucrări similare pe tema Holocaustului. **(B.M.M.)**

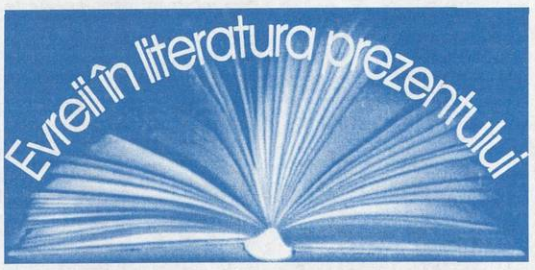

Saúl, povestaşul din selva Amazoniei

Aş zice că îi datorăm lui Mario Vargas Llosa, fabulosul scriitor peruan, iniţierea acestei rubrici. Că ideea se trage de la cartea sa *Povestaşul* (Ed. Humanitas), al cărei personaj central este un tânăr evreu bizar, student la Drept şi Etnografie din Peru, pasionat până la obsesie de culturile primitive ale triburilor din Amazonia. Povestea teribil de insolită a lui Saúl Zuratas stârnea o întrebare provocatoare, învecinată cu destinul eroului: chiar, oare cum mai arată evreii în literatura actuală a lumii? Cum îi văd marile (sau mai puţin marile) condeie ale prezentului, acum când tema Holocaustului şi-a mai lepădat vălurile doliului - păstrându-şi desigur neuitarea cu o sănătoasă încăpăţânare - şi primindu-şi cuvenitele premii Nobel? Acum, când noile generaţii de evrei s-au israelinizat ori s-au asimilat în cultura ţărilor în care îşi continuă sau şi-au mutat Diaspora? E de presupus că au tot mai puţine în comun cu romantismul tragic al evocărilor istorice ale lui Feuchtwanger - *Evreul Süss, Evreica din Toledo, Ducesa slută* - ori cu saga-urile clocotind de viaţă şi pitoresc specific ale lui Isaac Bashevis-Singer - *Familia Moskat, Conacul, Robul*. Ne mai amintesc ei, cei de azi, de „evreii clasici"? (Nu rezist totuşi să nu citez aici, fie doar şi în paranteză, o spusă a lui Sigmund Freud: „Ce mai rămâne evreiesc într-un evreu care nu este religios, nici naţionalist şi nici nu cunoaşte limba Bibliei? Ce rămâne? Mult!").

Un specialist s-ar putea desigur aventura în meandrele unui studiu consacrat acestei teme; departe însă de mine intenţia unei asemenea încercări. Mă gândeam la - cel mult - nişte însemnări de cititor, cu care să vă ispitesc la lectura unor cărţi în care evreii constituie „materia primă" spirituală. Sigur, în măsura în care subiectele acestea pot fi descoperite în avalanşa de noi apariţii editoriale care ne copleşesc din toate părţile: acum, când se citeşte tot mai puţin dar se scrie tot mai mult - iată încă un paradox, ca multe altele ale vremurilor noastre. Să începem, totuşi, cu *Povestaşul* genialului Mario Vargas Llosa...

*

„Saúl Zuratas avea o pată vineţie, de culoarea vinului oţetit, care îi acoperea în întregime partea dreaptă a feţei, iar părul lui roşcat şi zbârlit era ca firele unei perii de frecat pe jos. Pata nu ocolea nici urechea, buzele sau nasul, unde erupţia provenea şi de la o tumefiere a venelor. Saúl era cel mai urât băiat din lume, dar simpatic şi foarte bun la suflet,... un om deschis, fără ascunzişuri, degajat şi blând,... care li se adresa tuturor cu «prietene»; şi am devenit apropiaţi - în măsura în care poţi fi prieten cu un arhanghel - în primii doi ani în care am urmat amândoi cursurile Facultăţii de Litere. În ziua în care ne-am cunoscut m-a pus în gardă, prăpădindu-se de râs şi arătându-mi pata de pe obraz: «Mi se zice Mascarita [măscuţă - n.n.], prietene»... Umblând prin oraş cu Saúl, puteai constata cât de incomodă îi era viaţa din pricina obrăzniciei şi a răutăţii oamenilor. Întorceau capul sau se proţăpeau în faţa lui ca să-l vadă mai bine şi deschideau larg ochii, fără a-şi ascunde uimirea sau repulsia produse de chipul lui...".

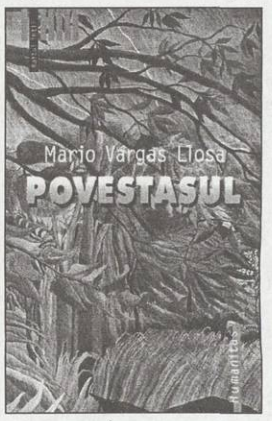

L-am lăsat pe Llosa să-şi prezinte singur personajul, pentru că e posibil ca, între timp, cititorul să fi tresărit, şocat de acest portret şi să-şi fi adăugat propriile interpretări: în fond, orice carte este un dialog între autor şi lector, fiecare receptând în felul său mesajul *story*-ului. Aşadar - îşi poate zice suspiciosul - iată aici un simbol, iată evreul „pătat", „însemnat", marcat de umbra păcatului seminţiei sale. Şi care îşi înfruntă destinul cu o umilinţă zâmbitoare, cu o laşitate mascată în nepăsare. Dar unde sunt în această ecuaţie, ambiţiile şi orgoliul aferente naţiei? Există, nici o grijă: îl regăsim la bătrânelul don Salomon, tatăl lui Saúl, cel care şi-a numit băcănia din centrul Limei „Steaua", după steaua lui David, şi lupta să-şi vadă fiul om şcolit, avocat important, instalat în parlament sau în diplomaţie. Ce conta figura sa monstruoasă sau numele său iudaic pe lângă inteligenţa sa strălucită? Dar din firea fiului său lipsea structural orice urmă de vanitate. Îi rămăsese doar patima, interesul mistuitor, poate, şi solidaritatea în suferinţă, cu aceşti oropsiţi ai soartei - oamenii primitori din selva peruviană, care trăiau ca în timpurile imemoriale, goi, „îmbrăcaţi" doar în tatuaje şi cu un mic şort ce le acoperea sexul, hăituiţi şi umiliţi dar având o imaginaţie mereu în fierbere, o cultură proprie, adorând spiritul copacului, al şarpelui, al norilor şi al fulgerului. Un neastâmpăr continuu mâna aceste minuscule triburi dintr-un loc în altul, având fiecare tradiţiile, miturile şi credinţele sale (asemeni „jidovului rătăcitor!? se putea întreba cititorul suspicios), refuzându-şi „civilizarea" pe care le-o ofereau - odată cu aculturizarea, cu depersonalizarea lor - misionarii sau cercetătorii şi afundându-se tot mai adânc în jungla amazoniană. Îşi preferau izolarea, însingurarea, ruperea de lume. Singurul lor contact cu restul universului era asigurat de „Povestaş": un enigmatic călător care poposea din când în când într-o asemenea colectivitate şi care povestea: aducea ştirile, comunica starea spiritelor, a soarelui, apelor şi a lunii, lăsând imaginaţia să-i clocotească, fantazând ore în şir, ca în transă şi fascinându-şi ascultătorii care se aşezau în cerc în jurul lui. Saúl Zuratas îi adora, Llosa la fel, umplându-şi cartea cu aceste istorisiri mitice ale povestaşilor. Dar cu timpul, Saúl dispare din acţiune, iar romancierul îşi vede de viaţa şi de scrierile lui. În care „povestaşul" capătă locul potrivit: el este cronicarul vremurilor, comentatorul, jurnalistul, depozitarul memoriei colective, însetat de adevăr dar şi de magia ficţiunii. Dacă vreţi, însuşi autorul este un povestaş pe care îl regăseşti, de pildă, în romanul autobiografic *Mătuşa Iulia şi condeierul*: tânărul jurnalist care se însoară, la 19 ani, dintr-o dragoste nebună pentru mătuşa sa (prin alianţă) Iulia, în vârstă de 31 de ani, şi devine un responsabil cap de familie, care, pentru „a-şi ţine casa" muncea în nouă slujbe: scria zilnic un articol, făcea fişe documentare pentru un istoric, colabora la radio-novele, înregistra mormintele dintr-un cimitir etc., etc., în timp ce urma şi cursurile Universităţii San Marco din Lima. „Povestaşul" se regăseşte şi în *Războiul sfârşitului lumii* în postura unui zăbăuc de condeier miop, cu ochelari cu sticle groase, purtându-şi călimara şi tocul legate cu o cordeluţă la gât şi relatând mai mult sau mai puţin obiectiv războiul din platoul brazilian, văzut prin ceaţa lentilelor sale. Povestaşul îl urmăreşte pe scriitor *în multe* din scrierile sale, dar Saúl Zuratas s-a pierdut şi din viaţa şi din cartea de care vorbim. Să fi plecat în Israel? - se întreabă Llosa, atunci când s-a întors din periplul său prin lume. Don Salomon murise şi prăvălioara sa cu nume vanitos nu mai există. Chiar aşa, Mascarita, îngerul evreu cu chip de monstru, cărturarul care se dedicase salvării de la poluarea „civilizatorie" a puţinelor petice de umanitate inocentă aflate încă în sălbatica Amazonie să fi pierit şi el? Dar cum ar fi putut un Llosa, cu năucitoarea sa putere fabulatorie, să-şi îngăduie un asemenea final pentru reportajul său erudit şi romantic?

Îl regăseşte până la urmă. La Florenţa, în expoziţia unui celebru fotograf italian, împătimit şi el de misterele selvei peruane ale tribului machiguengas. De fapt (i se pare?) că-l vede: într-una din fotografiile în care un povestaş cu părul roşu şi *aspru, cu faţa jumătate albă*, jumătate vineţie, povesteşte, hipnotizându-i parcă, pe indienii machiguengas care făceau cerc în jurul lui.

Să aibe dreptate Llosa, gândind (sau fantazând) că, retrăgându-se într-o comunitate rătăcitoare şi marginală, asemeni celei a evreilor, Saúl Zuratas îşi făcuse, într-un mod foarte personal şi subtil, Aliaua sa?

Poate. Numai că greşise drumul...

SANDA FAUR

Anunţ legal

Anunţ legal

A FOST CINEVA DIN FAMILIA DVS. ASIGURAT DE GENERALI ÎNAINTE DE AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL?

Familia dvs. a fost persecutată de nazişti sau de aliaţii acestora în timpul celui de-al doilea război mondial, din motive de religie, concepţii politice, proveniență rasială sau orientare sexuală? **FAMILIA DVS. AR PUTEA FI ÎNDREPTĂŢITĂ SĂ PRIMEASCĂ O PLATĂ.**

Dacă familia dvs. a fost asigurată sau beneficiara unei polițe de asigurare emise de Assicurazioni Generali S.p.A. sau de companiile afiliate acesteia între anii 1920–1945 şi dacă polița s-a aflat în vigoare imediat înainte de persecuție şi dacă asiguratului sau beneficiarului nu i s-a efectuat nici o plată legată de poliță, sunați la numărul gratuit de mai jos şi solicitați să vă fie trimis prin poştă un set de formulare de cerere.

(+)40-31-8107402

www.NaziEraInsuranceSettlement.com

Plățile vor fi efectuate în urma unei Reglementări propuse pentru o acțiune de grup în cazul *In re: Assicurazioni Generali S.p.A. Holocaust Insurance Litigation*, nr. 1374, deschis la Tribunalul Districtual American pentru Districtul de Sud al statului New York, S.U.A. (United States District Court for the Southern District of New York, USA). Reglementarea va furniza plăți băneşti Membrilor Grupului care doresc să rămână în Grup şi care trimit Formulare de cerere valide până la 31 martie 2007, data poştei, la următoarea adresă:

ASSICURAZIONI GENERALI S.P.A.
POLICY INFORMATION CENTER
PIAZZA DUCA DEGLI ABRUZZI, 2
34132 TRIESTE, ITALY

La data de 31 ianuarie 2007, ora 10:30, va avea loc o audiere pentru discutarea aprobării finale a Reglementării, în Sala de şedințe 15D a Tribunalului Statelor Unite, aflat la adresa: 500 Pearl Street, New York, New York 10007, S.U.A.

Sunteți în mod automat un Membru al Grupului şi veți fi supus prevederilor Reglementării, cu excepția cazului în care vă excludeți din Grup. Pentru a obiecta în privința Reglementării, pentru a vă exclude din Grup sau pentru a informa Tribunalul cu privire la intenția dvs. de a vă înfățişa la Audierea pentru Reglementare, trebuie să scrieți la următoarea adresă până la 15 ianuarie 2007, data poştei:

GENERALI HOLOCAUST INSURANCE LITIGATION
C/O A.B. DATA, LTD.
NOTICE ADMINISTRATOR
P.O. BOX 170200
MILWAUKEE, WI 53217
USA

MERIDIANE • MERIDIANE

S-a stins din viaţă o legendă a presei franceze

JEAN-JACQUES SERVAN SCHREIBER

Timp de peste trei decenii, numele lui Jean-Jacques Servan Schreiber a fost, în Franţa, în centrul vieţii politice şi în coloanele presei franceze. Născut la 13 februarie 1924, la Paris, într-o familie de intelectuali evrei de origine germană, J.J.S.S., cum era cunoscut în presa franceză, şi-a legat numele, ca ziarist, de crearea săptămânalului „L'Express" pe care l-a vândut, ulterior, miliardarului englez Jimmy Goldsmith. Dar publicului larg, J.J.S.S. îi este cunoscut, mai ales, datorită succesului mondial al cărţilor sale de analiză politică şi economică „Le Défi americain" şi apoi „Le Défi mondial".

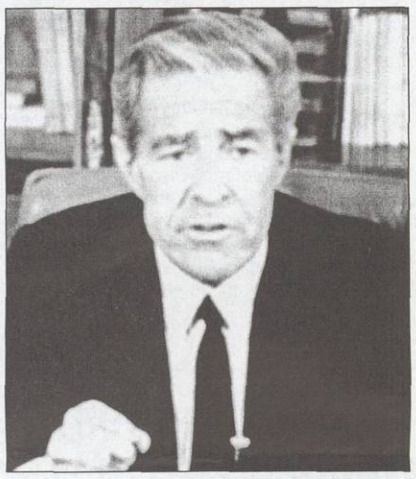

Revista „L'Express" a fost mulţi ani condusă, ca redactor-şef, de Françoise Giroud. Povestea lor de dragoste a continuat nouă ani, dar, la un moment dat, politica i-a despărţit, cele două staruri ale jurnalisticii franceze alegând partide şi ideologii diferite. Când s-au cunoscut, el avea 27 de ani, iar ea 35 de ani. În 1951, Françoise se numea încă Giroudji, devenind Giroud abia în 1964. Pasiunea lor a durat numai nouă ani, dar au scos împreună o revistă care, de la 70.000 de exemplare la lansare, a atins tirajul de 700.000. După despărţire, târziu, în 1991, J.J.S.S. scria despre Françoise Giroud că „în dragoste e ca o panteră". Mai puţin amabilă, ea scria despre el: „Jean-Jacques dispune de numai 200 de cuvinte. Asta exclude nuanţele. El are o capacitate de amor nulă". În 1960, Fraçoise află că J.J.S.S. se căsătoreşte cu o femeie mai tânără, descendentă a unei familii din marea nobilime franceză. A doua zi, Françoise se otrăveşte, dar e găsită în comă, salvată... şi va mai trăi 42 de ani şi şase luni. Protagoniştii acestei mari iubiri au dispărut. Revista lor, „L'Express", continuă să fie una dintre primele ca tiraj în Franţa. (A.B.)

Reper de longevitate spirituală

IANCU FELDSTEIN 90

Medicul-scriitor israelian originar din România, *Iancu Feldstein* împlineşte frumos 90 de ani. Frumos, pentru că şi-a păstrat intactă forţa spiritului, nu-şi iroseşte timpul îngăduit vieţii, preţuind clipa şi imortalizând-o în cuvânt şi fiindcă are privilegiul de a fi înconjurat de dragostea familiei, de afecţiunea şi preţuirea prietenilor. Dovadă - seara literară organizată de Cercul cultural „Şai Agnon" din Haifa, avându-l ca moderator pe *Shlomo David*, vechi prieten, împătimit al scris-cititului şi animator al vieţii culturale a Alialei române. Câteva cuvinte despre sărbătorit. A văzut lumina zilei la Galaţi, în 1916, a fost elev al Şcolii israelite, al cărei director era Rabinul Zalman. După absolvirea liceului în oraşul natal, a urmat cursurile Facultăţii de Medicină din Iaşi. S-a stabilit, apoi, la Bucureşti, unde s-a ilustrat în specialitatea aleasă (obstetrică-ginecologie) atât ca practician cât şi ca teoretician (profesor la Şcoala tehnică sanitară din Pitar Moş, autor a numeroase comunicări ştiinţifice prezentate la congrese din ţară şi străinătate). În 1987 a făcut Alia, în dorinţa de a fi împreună cu copiii. După pensionare, a dat curs celei de-a doua vocaţii, literatura, excelând în memorialistică. Iată câteva titluri: „Momente" (Ed. Minimum, Tel Aviv, 1992), „Destăinuri, reflecţii" (Ed. Minimum, Tel Aviv, 1994), „Viaţa în echilibru. Doctorul Bârsan şi terapeutica sa" (Ed. Persona, Bucureşti, 1997). Cronicile semnate de Al. Mirodan, Carol Isac, Ion Cristofor, I. Fîntînaru, Renée David-Costin în presa israeliană de limbă română, medalioanele dedicate de Ioni Tuvia la emisiunea de limbă română a postului de radio Kol Israel, şi Shlomo David, cu prilejul sărbătoririi a 85 de ani de viaţă a medicului-scriitor Iancu Feldstein, la Cercul cultural sus-menţionat, se reunesc toate pentru a realiza profilul unui fabulist în proză, povestitor plin de farmec, iubitor de muzică, arte plastice, eseist aflat într-un pasionant dialog cu sine şi cu ceilalţi. La buchetul de gând, cu urarea *Ad Mea Veesrim*!, venit din partea prietenilor săi, îl adăugăm şi pe al nostru. (I.D.)

GEORGE ALMOSNINO – un scriitor în „penumbră"?

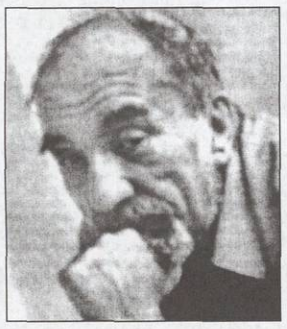

Criticul Marian Victor Buciu îl numea, cândva, în „Contemporanul", pe George Almosnino - „o personalitate poetică de penumbră". Definiţia nu pare excesiv de laudativă, chiar dimpotrivă, dar este parţial adevărată. Aşa cum s-ar putea spune şi despre o altă mare personalitate: Radu Albala. Fără aceste personalităţi, am avea doi-trei clasici şi restul „pitici", dar nicăieri nu se întâmpla aşa. Almosnino, soţul scriitoarei de succes, Nora Iuga, a fost „cultivat" de prieteni, desigur, pe merit. A trecut prin „şcoala oniricilor", poezia şi proza sa au ceva crepuscular, fantastic şi pregnant, ca un vis-coşmar. Existenţialist solitar, precum *Străinul* lui Camus, el a străbătut o carieră fără multă gălăgie, precum participări la cenacluri, festivaluri etc. Fără a fi un intimist, dimpotrivă, era un mare „meşteşugar", un „aurar", un şlefuitor de lentile pentru eul" poetic, original, neancorat la nici un curent modern, dar nici la „realismul socialist", atât de păgubos pentru evoluţia multor scriitori. Titlurile volumelor publicate: *Laguna* (1971), *Nisipuri mişcătoare* (1979), *Omul de la fereastră* (1982), *Poemele din fotoliul verde* (1984), *Marea linişte* (1995 - postum).

S-a născut la 17 iulie 1936, la Bucureşti, a absolvit Facultatea de Istorie, a practicat diverse meserii, a publicat rar în presa literară, dar la „Cartea Românească", datorită lui Florin Mugur i-au apărut patru cărţi de poezie în circa un deceniu (1971-1982). A murit la 24 noiembrie 1994. În 1999, a apărut o antologie, în colecţia „Scriitori români", cu poeme de Almosnino. Creaţii ale sale au fost traduse la Viena, Luxemburg, Basel. I-au fost prieteni şi au scris despre el Florin Mugur, Constantin Abăluţă, Miron Radu Paraschivescu (care „l-a debutat" la „Ramuri" - „Povestea vorbei"), Dinu Flămând, Gh. Grigurcu, Alex. Ştefănescu, iar, postum, l-au „cultivat" Aura Christi, Octavian Soviany, Mariana Marin, Daniel Bănulescu, Valeriu Mircea Popa, unii dintre ei revendicându-se de la poezia „domnului Nino", cum i se spunea în viaţă. Regretata Mariana Marin scria: „Pentru a-şi păstra memoria şi identitatea, poezia românească contemporană a avut nevoie de umărul stabil şi puternic al seniorilor discreţiei. George Almosnino a fost şi este unul dintre ei". Iar Aurelian Titu Dumitrescu adăuga: „Trei dintre marii poeţi ai literaturii române au avut o rară capacitate de a asimila cultura greacă antică: Mihai Eminescu, Nichita Stănescu, George Almosnino".

Nu era un „alogen" - în viziunea penibilă a xenofobiei. Almosnino era evreu sefard (cu strămoşi din Peninsula Iberică). Dăruit artei sale, cu toate fibrele fiinţei, George Almosnino mărturisea: „Totdeauna m-am gândit / gura e o uşă / dacă eliberez / ţipătul / se prăbuşeşte casa".

BORIS MARIAN

Constantin Costa-Foru – o personalitate în opoziţie cu antisemitismul

„A pledat contra lui Zelea Codreanu"

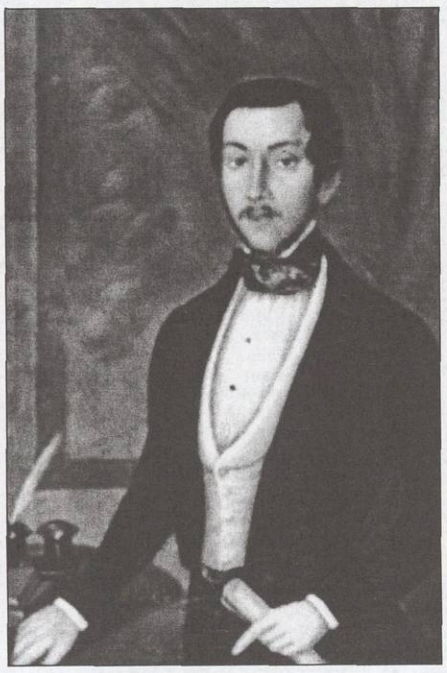

Constantin Gh. Costa-Foru (1856-1935) a fost un ziarist democrat, mentor al Ligii drepturilor omului (1929), Comitetului pentru amnistie (1928-1929). A fost fiul unui cunoscut om politic, profesor de drept civil, primul rector al Universităţii din Bucureşti (1864-1871), fost deputat, senator, ministru. În 1986, la peste un secol distanţă, avea să apară o carte la Editura Dacia (editori: F. Nedelcu, F. Tănăsescu), dedicată ziaristului Constantin Gh. Costa-Foru. Reţinem din relatările prezentate faptul că în 1924, Costa-Foru a fost atacat şi brutalizat de o bandă de extremişti, rasişti, pentru că a combătut cuzismul care prindea rădăcini în mediul studenţesc. În 1925, el se adresa cu o scrisoare deschisă către studenţi, afirmând: „Vă voi învăţa eu cum să vă iubiţi ţara, eu, pe care atâţia răi se silesc să mă prezinte vouă ca pe un român «rău», un «înstrăinat», «un jidovit», un «vândut»... Am combătut antisemitismul în diferite ocazii... Voi nu ştiţi că în pleiada marilor patrioţi din generaţia trecută, Lascăr Catargiu, Manolache Epureanu, general Tell, Gh. Costa-Foru, tată-meu, Ghyka-Comăneşti, Nicolae Ionescu, Boerescu, Lahovary, Petre Carp şi mulţi alţii au combătut şi ei acest sentiment pe care îl considerau contrar intereselor noastre, atât din punctul de vedere al dreptăţii umane, cât şi al intereselor sociale şi naţionale, româneşti". Costa-Foru a fost prieten cu mulţi evrei, printre care şi David Emmanuel, ilustrul matematician, fost coleg la Colegiul „Sf. Sava". Ziaristul a pledat la procesul împotriva lui Corneliu Zelea Codreanu în 1925, la Turnu Severin, declarând că acuzatul conduce un „partid antisemit". Se ştie că asasinul prefectului de Iaşi, Zelea Codreanu, a fost achitat, în disprețul oricăror norme de drept. În susţinerea cauzei văduvei lui Manciu, prefectul de Iaşi, avocatul Costa-Foru a făcut tot ce i-a stat în putere, dar, după mărturia lui şi a multor ziarişti veniţi la Turnu Severin, oraşul devenise o tabără a „armatei naţionaliste şi antisemite". Corneliu Zelea Codreanu declara în scris (din dosarul penal aflat în proces) că este necesară „eliminarea evreilor din ţară". Costa-Foru a expus acest inuman punct de vedere, exprimat de şeful legionarilor. Iubitorii acestei Mişcări ar trebui să recitească istoria. (B.M.M.)

CALENDAR

● 3 noiembrie 1936 - a murit, la Paris, pianistul şi compozitorul FILIP LAZĂR, născut la Craiova, în 1894. A fost membru fondator al Societăţii Compozitorilor Români (1920), membru fondator al Societăţii muzicale „Triton" din Paris. În 1931, a obţinut Premiul Radiodifuziunii franceze. A creat muzică simfonică, de operă, de cameră, vocală, corală.

● 3 noiembrie 1923 - s-a născut, la Bucureşti, criticul şi istoricul literar PAUL CORNEA, fost profesor la Universitatea din Bucureşti. A fost distins cu Premiul F.C.E.R. pe anii 2003-2004. Dintre scrierile sale amintim: *Costachi Conachi, sau luminismul în anteriu şi giubea; Un capitol din existenţa zbuciumată a unei publicaţii ilustrate: Steaua Dunării; Nicolae Bălcescu - democratul revoluţionar şi scriitorul; Un paşoptist renegat: N. Istrati; Rădăcini luministe ale patruzecioptismului; Gândirea românească în epoca paşoptistă.*

● 4 noiembrie 1926 - s-a născut, în comuna Şăimeni (jud. Cluj), scriitorul OLIVER LUSTIG, doctor în ştiinţe economice. A supravieţuit lagărelor naziste Auschwitz şi Dachau. A publicat numeroase cărţi consacrate ororilor fascismului, dintre care menţionăm: *Limbajul morţii; Viaţa în imperiul morţii; Martorii n-au dreptul să tacă; Jurnal însângerat; Atunci, acolo... la Auschwitz.*

● 6 noiembrie 1945 - s-a născut FELIX KOPPELMAN, preşedintele Comunităţii Evreilor din Oradea.

● 9 noiembrie 1937 - s-a născut CAROL FRIEDMAN, preşedintele Comunităţii Evreilor din Constanţa.

ANIVERSĂRILE ŞI COMEMORĂRILE LUNII NOIEMBRIE

● 10 noiembrie 1932 - s-a născut, la Iaşi, istoricul literar ŞTEFAN CAZIMIR, profesor la Universitatea din Bucureşti, eminent specialist în opera lui Caragiale. Dintre lucrările consacrate marelui nostru scriitor menţionăm: *Caragiale inedit?; Caragiale. Universul comic; Amintiri despre Caragiale; Caragiale despre artă; Caragiale recidivus; Caragiale e cu noi.*

● 11 noiembrie 1916 - a murit, la Zimnicea, pe front, criticul literar ION TRIVALE, un exeget al prozei şi al teatrului.

● 12 noiembrie 1955 - a murit, la Budapesta, înotătorul ALFRED HAJOS, care a cucerit medalia de aur la stilul liber la primele Jocuri Olimpice moderne de la Atena (1896).

● 12 noiembrie 1851 - s-a născut, în Germania, filologul EDUARD ENGEL. A pledat pentru eliminarea din limba germană a tuturor cuvintelor de origine străină.

● 15 noiembrie 1936 - s-a născut, la Hamburg, cantautorul WOLF BIERMANN.

● 18 noiembrie 1891 - s-a născut, la Budapesta, soprana MARIA IVOGÜN. A cântat pe marile scene ale lumii (Germania, Anglia, S.U.A.).

● 18 noiembrie 1932 - s-a născut JOSÉ IACOBESCU, preşedintele nou ales al Forumului B'nai B'rith România. De la alegerea sa în această funcţie a avut o serie de iniţiative remarcabile care au dus la revigorarea Forumului.

● 19 noiembrie 1941 - s-a născut poetul şi publicistul BORIS MARIAN MEHR. Este autorul unor apreciate volume: *Mers în pustiu sau Căutarea lui Dumnezeu; Numele profesorului; Profesorul de fericire; Viaţă de profesor; Dicţionar sentimental* ş.a. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România şi redactor la revista „Realitatea Evreiască".

● 20 noiembrie 1860 - a murit, la Frankfurt pe Main istoricul ISAAK MARKUS JOST. Opera principală: *Istoria israeliţilor* (1820).

● 23 noiembrie 1906 - s-a născut, la Bucureşti, MOŢI SPAKOV, fost campion de box al României.

● 25 noiembrie 2006 - publicistul şi poetul clujean VASILE GRUNEA împlineşte 80 de ani.

● 27 noiembrie 1955 - s-a născut MIRCEA BOND, preşedintele Comunităţii Evreilor din Focşani.

● 27 noiembrie 1996 - a murit, într-un tragic accident, VALENTIN SILVESTRU, fost preşedinte al Asociaţiei Umoriştilor din România şi critic de teatru.

SIEGFRIED WOLF

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

La cea de-a 200-a aniversare a creării Comunității Evreieşti din Zagreb

F.C.E.R. a inițiat relații de colaborare cu partea croată

Vice-preşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, şi ec. *Ovidiu Bănescu*, membru al Consiliului de Conducere, au participat la cea de a 200-a aniversare a creării Comunității Evreieşti din Zagreb. Odinioară o comunitate înfloritoare - în preajma celui de-al doilea război mondial, în Croația trăiau 25.000 de evrei, din care 12.000 în capitală -, în 1945, în urma deportărilor şi asasinatelor, au supraviețuit mai puțin de 3.000. Astăzi, în Zagreb trăiesc 1.500, iar alți 500 - în nouă comunități din țară. Chiar dacă acest număr este mic, comunitatea a depus şi depune eforturi pentru a păstra moştenirea religioasă şi culturală iudaică.

Ceremoniile prilejuite de cea de a 200-a aniversare a Comunității din Zagreb au adunat invitați din toată lumea, personalități reprezentative ale organizațiilor europene şi mondiale evreieşti (Congresul Mondial Evreiesc, Congresul European Evreiesc, Comitetul Evreiesc American, B'nai B'rith şi altele), precum şi reprezentanți ai comunităților evreieşti dintr-o serie de țări, inclusiv din România. Invitații au avut ocazia să viziteze Centrul Comunitar din Zagreb, unde, în afara Sinagogii, există un centru cultural, grădiniță şi alte facilități. De asemenea, ei au putut viziona expoziția memorială a pictorului Oskar Herman şi să asiste la un concert festiv. La ceremoniile bicentenare desfăşurate în Sala Mare de Consiliu a Primăriei, au participat, în afara invitaților, numeroase oficialități croate, personalități politice, culturale, reprezentanți ai cultelor şi ai societății civile, inclusiv vicepremierul Croației, *Jadranka Kosor*.

Profitând de acest prilej, delegația F.C.E.R. s-a întâlnit şi a avut convorbiri cu *Ognjem Kraus*, medic, preşedintele Comunității din Zagreb, cu secretarul general, *Dean Friedrich*, şi cu Rabinul *Zvi Eliezer Alonie*. Delegația a prezentat structura organizatorică şi activitatea Federației şi a convenit cu partea croată inițierea unei colaborări pe multiple planuri, invitând conducerea comunității din Zagreb să efectueze o vizită în România. (E.G.)

Întâlnire la kilometrul zero în laşiul intercultural

Acesta a fost titlul emisiunii transmise în direct de Studioul Teritorial de Televiziune - Tv.R. laşi, de la Hotelul Unirea din localitate, în ziua de 27 octombrie 2006, cu ocazia inaugurării Restaurantului „Panoramic". Conducerea acestui hotel şi-a propus şi a reuşit să organizeze diverse manifestări culturale la care comunitățile etnice din localitate participă împreună la microfestivaluri de tradiții şi obiceiuri specifice. De această dată, reprezentanții grecilor, germanilor, evreilor, rromilor, italienilor şi arabilor din oraşul laşi au prezentat cântece, dansuri, recitări şi produse gastronomice tradiționale. Prezența la acest eveniment a Comunității Evreilor din laşi a fost organizată de Clubul generației de mijloc. *Rudolf Rosenberg*, consilier, a recitat, cu mult talent, poezia „Poporul ales sau convorbirea lui Tevie Lăptarul cu Dumnezeu", de Aurel Storin, iar dna *Benjamina Vladcovski* a prezentat rețete tradiționale de borş roşu („roit berichi borş") şi colțunaşi cu cartofi („varenichis"), preparate în cadrul Restaurantului ritual al Comunității. Pe parcursul emisiunii, s-au prezentat melodii tradiționale evreieşti, precum şi aspecte înregistrate în timpul recitalului de mare succes susținut la laşi, în ziua 21 octombrie, de formația de muzică idiş „The Atelier Klezmer Band", sub genericul „Shalom".

Coresp. - MARTHA EŞANU

Un *Oneg Şabat* al tuturor generațiilor

La inițiativa O.T.E.R., la Centrul Cultural Comunitar a fost organizat un *Oneg Şabat* mai special. Tinerii i-au invitat pe angajații comunității trecuți de 50 de ani să întâmpine împreună pe Regina Şabat. Sala Restaurantului ritual s-a umplut până la refuz. Într-o atmosferă de veselie, de cântece şi rugăciuni, gustând din preparatele, de această dată, ungureşti (de fiecare *Oneg Şabat*, se face o călătorie culinară într-o comunitate din străinătate), toate generațiile au petrecut o seară deosebită. „O inițiativă lăudabilă de a aduce în această seară pe toți cei care lucrează alături în comunitate", a declarat ing. *Albert Kupferberg*, secretarul general al F.C.E.R. Antrenul a fost întreținut de toți tinerii participanți, în frunte cu preşedintele O.T.E.R., *Atilla Gulyas*, în cinstea căruia s-a şi servit o supă... de gulaş. Vinul nu a curs în valuri, fiecare primind un pahar aproximativ cât un... degetar. (E.G.)

ARAD

Revenim în acest număr cu o relatare despre manifestările dedicate Zilei Holocaustului în România, care au avut loc la Arad, la Monumentul Martirilor din vechiul Cimitir neolog. Au participat oficialități laice şi religioase. Pentru prima oară, au fost prezentate materiale video ce au atras atenția participanților asupra pericolelor actuale care îi amenință pe evrei şi creştini, deopotrivă. A fost difuzată - în interpretarea maestrului Florin Piersic - poezia „Tevie Lăptaru". Elevi ai Liceului de Artă din Arad au oferit un spectacol şi un concurs de desene cu tema Holocaustului (desenele câştigătoare fiind prezentate într-o expoziție).

Comemorarea Zilei Holocaustului

13 echipe de la licee din Arad, formate din elevi ai claselor IX-XII, au pregătit prezentări power-point, reunite sub titlul „Tăcere peste pământ", urmate, apoi, de vernisajul expoziției „Viața în umbra morții" (realizată de dr. *Lya Benjamin*). În ziua următoare, la Colegiul Național „Moise Nicoară", dr. *Lya Benjamin* şi dr. *Harry Kuller* au conferențiat despre „Evreii din Transilvania în mărturii documentare" şi „Cauzele negaționismului". În aceeaşi seară, cei doi conferențiari, împreună cu preşedintele Comunității, ing. *Ionel Schlesinger*, au fost prezenți într-un *talk-show* al postului Info Tv. La 13 octombrie, preşedintele Comunității a susținut, la Seminarul Teologic Ortodox din Arad, o expunere privitoare la viața evreiască din Arad şi relațiile cu celelalte culte. La 14 octombrie, ing. Ionel Schlesinger - invitat la festivitatea organizată în cinstea Regelui Mihai la Castelul de la Săvârşin - a exprimat recunoştința evreilor pentru felul în care a acționat Regina-mamă Elena în favoarea populației evreieşti.

LUCIANA FRIEDMANN

BÂRLAD

Expoziția „Participarea minorității evreiască şi elenă la dezvoltarea orașului"

La Muzeul de istorie „Vasile Pârvan", din Bârlad, a fost deschisă o expoziție despre participarea minorității evreiască şi elenă la dezvoltarea municipiului. Corespondentul nostru, ing. *Lazăr Croitoru*, secretarul Comunității, a vorbit despre contribuția evreilor din Bârlad la viața socială, economică şi culturală a oraşului, exemplificând expunerea şi prin evocarea unor personalități evreo-române care au văzut lumina zilei la Bârlad. Aplauzele celor prezenți pentru *Alexandra Croitoru*, membră a Comunității, în vârstă de 16 ani, care a încântat publicul cu un potpuriu de cântece israeliene, a dat o dimensiune a prezentului şi viitorului comunității.

TÂRGU MUREŞ

Comemorarea „Nopții de Cristal" – rememorare şi avertisment

O impresionantă comemorare a „Nopții de Cristal" a avut loc la 9 noiembrie a.c., la Sinagogă. Manifestarea - organizată de comunitatea locală, în colaborare cu Liga „Pro Europa" - s-a bucurat de participarea a numeroşi evrei târgumureşeni, ca şi a multor elevi de la Colegiile Naționale „Unirea", „Papiu Ilarian", Gimnaziul „Europa". Şase lumânări, în memoria celor şase milioane de victime ale Holocastului, au fost aprinse de *Carol Margulies*, supraviețuitor al lagărelor de exterminare. Despre tragicele evenimente, petrecute în urmă cu 68 de ani, au vorbit: preşedintele Comunității, *Alexandru Ausch*; preşedintele Ligii „Pro Europa", *Smaranda Enache*; prof. *Vasile Şandru*; prof. *Hajdu Zoltan*. Numitorul comun al discursurilor a fost responsabilitatea forțelor democratice actuale, în special, a educatorilor la toate nivelele de învățământ, de a combate resuscitarea rasismului, xenofobiei, antisemitismului în noile sale forme: negaționism, antiisraelism. *El Male Rahamim*, rostit de preşedintele Comunității, a încheiat ceremonia. Presa locală a reflectat pe larg evenimentul. (E.S.)

„Programul Centrului Pedagogic"

Am avut plăcerea să primesc prin poştă, ca mulți membri ai obştii noastre, „Programul Centrului Pedagogic al F.C.E.R.", un pliant frumos, editat de *Dalia Golda*. Este vorba de acțiuni propuse şi realizate de acest Centru pentru luna noiembrie a.c. Notăm, cu titlu informativ: educație iudaică, sport, vizite la Căminul Rosen, sub chemarea „Adoptați un bunic", dansuri, cursuri de Talmud Tora, „In memoriam Yitzhac Rabin", cinema, teatru, comemorarea „Kristallnacht", dialoguri interactive pe teme socio-culturale etc. Extrem de bogat, „Programul" crează, prin urmărirea periodicității sale, formarea unor membri cu profil identitar modern. (B.M.M.)

Un nou volum de evocări al prof. Francisc Schneider

În volumul „Cu Vânt de Sud-Est", prof. univ. dr. *Francisc Schneider* (Timişoara) evocă o serie de personalități bănățene, creatoate de şcoli medicale, contribuțiile lor în diferitele domenii ale medicinei, medici evrei celebri din străinătate. Partea a doua cuprinde cugetări ale autorului despre o serie de fenomene culturale şi literare moderne, cu implicații evreieşti. Prof. dr. Francisc Schneider este autorul a încă trei volume de eseuri, publicate între 1998-2004.

Comisia de antisemitism a dezbătut problema simpozionului „Românism şi antiromânism" organizat de Vatra Românească

Comisia de antisemitism a dezbătut, în ultima sa şedință, atitudinea pe care F.C.E.R. va trebui să o adopte față de simpozionul „Românism şi antiromânism", organizat de Vatra Românească. Cum întâlnirea a avut loc înaintea desfăşurării acestei manifestări, s-a decis ca măsurile să fie luate în funcție de ceea ce se va discuta acolo. S-a convenit ca, în cazul repetării unor teze de negare a Holocaustului, Federația să ia poziție. Preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, a informat despre deplasările făcute în Germania şi Franța, respectiv participarea la inaugurarea noii Sinagogi din München şi la şedințele Consiliului Executiv al Congresului European Evreiesc şi Congresului Evreiesc Mondial, unde s-a luat atitudine împotriva noului antisemitism şi a pericolului iranian. (E.G.)

Donații pentru conservarea patrimoniului iudaic din România

Continuăm publicarea listei donatorilor care au răspuns *Apelului* adresat de F.C.E.R. tuturor evreilor din România şi originari din România, stabiliți în Israel sau în orice țară din lume, de a contribui financiar la *conservarea patrimoniului iudaic din România* (98 de sinagogi şi 802 cimitire): Marcel Sterescu; Ovidiu Bănescu; Eduard Kupferberg; Beatrice Haller; Victor Barbăroşie; Cornelia Verzea; Alexandru Călția; Izaia Schachter; Rozana Formescu; Silvian Horn; Viorica Constantinescu; Costin Moscovici; Claudiu Niță; Elena Maxim; Jerome Moses; Constantin Virgil Bănescu; Ines Moscovici; Camil şi Golda Moscovici; Hermina Şvartzman; Margareta şi Vasile Teodorescu; Petru Tătaru.

*

Cei care doresc să facă donații şi n-au cont bancar sunt rugați să se adreseze, pentru eliberarea chitanțelor, doamnei *Clemansa Teoharie*, de la Serviciul Contabilitate al F.C.E.R.

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

A încetat din viață, la Atlanta, după o grea suferință, dr. CAROL VAINER z.l., medicul dedicat permanent îngrijirii suferinților oamenilor, timp de peste cinci decenii, în România şi în Israel. Însuşirile sale alese de Om şi de Medic, înaltul său profesionalism, optimismul şi tenacitatea luptei pentru viață, dovedite de-a lungul celor opt decenii trăite în România şi în Israel, au dat, tuturor celor care l-au cunoscut, imaginea unui OM DE BINE, cu o remarcabilă ținută intelectuală. Chipul luminos al dragului nostru *Carol Vainer* z.l. va deveni puternic încrustat în memorie. Familiile îndoliate din România, Israel, Statele Unite şi Brazilia.

Edith Tauberg, Paula Korn şi Regina Brenner, împreună cu familiile lor, anunță, cu durere, că draga lor mătuşă, SONIA LUDNER, născută Weintraub, a încetat din viață la data de 14 august 2006. Suntem alături de nepotul ei, Jaques Pauker, la această grea pierdere.

În luna octombrie 2006, a plecat în lumea celor drepți ultimul nostru frate, VILI FRAIER. A lăsat în urmă sincere regrete. Este al treilea frate, după Beni şi Hempi, care nu mai este printre noi. Lumea familiei noastre este mai săracă fără ei. Amintirea lor ne însoțeşte mereu pe noi şi întreaga familie. Tili Feraru, Feli Aronovici - surori.

Economist Iancu Rapaport (soț), doctor inginer Avy Wyner (frate), cu soția şi fiul din S.U.A., Fany Klein (cumnată), cu copiii şi nepoții, precum şi Beatrice Singler (nepoată), cu soțul, din Israel, anunță, cu adâncă durere, încetarea din viață, la 16 noiembrie 2006 (25 Heşvan 5767), a scumpei lor BELLA RAPAPORT, din Botoşani. Dumnezeu să o odihnească în pace!

Cu aceeaşi profundă durere şi nemăsurat dor, anunț că se împlinesc patru ani de la dispariția adoratului meu soț, HABER IVANIER SRUL. Soția, Haber Clara.

La 10 noiembrie 2006, se împlinesc 11 ani de când ne-am despărțit de dragul nostru soț şi tată, SZMUK TALI. A fost un soț şi tată care ne-a umplut viața de mulțumire, satisfacții. Suflet nobil şi bun, om de ştiință remarcabil, a fost înconjurat totdeauna de prieteni buni. Amintirea lui este permanent în memoria şi inimile noastre. Paula, soție, Hedda, fiică.

Păstrând vie amintirea, aduc un pios omagiu părinților mei - dr. POLAC MILU, medic pediatru, şi mamei mele, POLAC JEANA. Neştearsă amintire, recunoştință veşnică. Dr. Edith Polac Hirsch.

Omagiu părinților mei, SIMCHA şi TIVIA GROPER, decedați la 14 noiembrie 1984 şi, respectiv, la 17 octombrie 1986:

„Au trecut ani şi ani / Şi s-au aşternut alții, / Dar nu am putut să vă uit / Cu toate că sunteți lângă Dumnezeu. / Acum am să aprind o lumânare / Pentru sufletul vostru, dar / Şi al prietenilor mei, / Ca bunul Dumnezeu / Să aibă grijă de voi, / Dar şi de ei". Al vostru fiu, Harie.

JEWISH REALITY

"HELP YOURSELF IF YOU NEED HELP"

The visit of **Jorge Diener** and **Israel Sabag**, director and deputy director of JOINT for Romania, to our review office, offered an opportunity for a briefing made by the writer Dorel Dorian, chief editor of the "Jewish Reality", regarding the new review program, already implemented or during implementation. The guests were informed about our intentions regarding: ● stronger relations with the Jewish investors in Romania, with Israel; ● richer information to the readers on the Jewish present reality; ● the creation of new connections, mutually benefic, through the insertion of promotional pages, thus bringing new income sources for the review; ● the monthly release of a Jewish review in Western style, such as "Hayom" ("Today"); ● the increase of the number of English and Hebrew pages; ● the replacement of the series of "Cultural Notebooks of the Jewish Reality" with a real Jewish pocketbook ("The Library for Everyone"). The strategy for a better efficacy of the publication was discussed.

FROM "KRISTALLNACHT" TO THE INAUGURATION OF THE NEW SYNAGOGUE IN MUNICH

The participation of the F.J.C.R. president, Dr. Aurel Vainer to three important events of the international Jewish life - ● the inauguration of the new Synagogue in Munich on November 9th, 2006, 68 years after the "Kristallnacht", ● the reunion of the European Jewish Congress Executive in Munich, ● the World Jewish Congress reunion in Paris – offered the opportunity of an interesting lecture at the Choral Temple. The inauguration of the new Synagogue in Munich had a powerful emotional impact on him. "Walking on the streets of this important German city, mentally looking at the horrors committed in the pogrom 68 years ago, seeing the astonishment and the respect in the people's eyes, I had the feeling of a Jewish miracle", said the lecturer. The impressions made by the new synagogue, conceived in a very modern architectural spirit, with elements reminding the Kotel Hamaravi and Magen David, by the religious service officiated by famous cantors, by the well-known Choir of the Great Synagogue of Jerusalem, by esthetic elements, were completed by the political commentaries. He mentions the speeches of German authorities' high representatives, by the Great Rabbi of Israel, by the president of the Jewish Communities from Germany, and others. The dominant preoccupation of the both reunions above mentioned was also outlined: the Holocaust denial and the anti-Israel tendency. In his interview to our review, Dr. Aurel Vainer reported in detail the working agenda of the meetings: the commemoration of the International Day of the Holocaust in Spain, the danger of the nuclear arming of Iran, the Palestinian issue, the anti-neo-Nazi legislation in Europe, the ecumenism promotion.

"JEWS FROM OUR DAYS AND FROM OUR COMMUNITIES"

THREE COMMUNITY PRESIDENTS ABOUT THEIR DREAMS AND ASPIRATIONS

The page "Jews from Our Days and from Our Communities" includes the credo of three community leaders: eng. Tiberiu Roth from Brasov, Professor Dr. Corneliu Sabetay, from Craiova and Professor Dr. Nicolae Kallos, who received the interim leader position at the Community from Cluj. The three of them have abnegation for the work they are achieving; they consider it a mission (Tiberiu Roth), a way of being the community members' adviser (Nicolae Kallos), a way of knowing "they have really made good things" (Corneliu Sabetay). A feature report regarding the Jewish Community from Oradea reflect the effervescence of the three generations of Jews united by their will to maintain and continue the Jewish life in their city, the responsibility each of them feels and assumes in order to achieve this noble aim.

"LAUDER-REUT" – A SCHOOL FOR EXCELLENCE

The retrospective of the 10 years from the foundation in Romania of the Kindergarten and School "Lauder-Reut" had the meaning of fighting prejudice, xenophobia and the anti-Semitism in ways different from commemorations, symposiums, or protest press communicates. In "Lauder-Reut" School ("reut" means friendship in Hebrew) the education process set the foundation for good inter-ethnic and inter-confessional mutual understanding. "Lauder" Foundation mission, having at present a 60 schools network in Central and East Europe, is to promote an education based on the multicultural criteria and on students' preparation at highest standards. From the arts and multimedia program kindergarten to the high school with Business-Media-Diplomacy profile, a premiere in Romania, the students have the privilege of exceptional teachers' staff. Thus, a change of mentality, the perception of the Other in a school of excellence, is promoted.

LITERARY AND MUSICAL MATINEE – ISRAEL BERCOVICI

The family, the friends, the colleagues, the editors, leaders of F.J.C.R and of the Jewish Community from Bucharest, and particularly the loving public of Israel Bercovici, z.l. – one of the main after-war animators of the Yiddish culture in Romania, poet, publicist, and outstanding translator – lived for one morning in his world. A magic span of time achieved through a literary and musical matinee, as he would have liked it. He would have liked it because the Jewish State Theater new generation of actors (Andrei Finti, Geni Brenda, Maia Morgenstern, Rudy Rosenfeld, Marius Calugarita) recited some of his poems, because the klezmers group of the theater led and accompanied at the piano by Radu Captari, charmed the public with some of the immortal Yiddish folklore songs. He would have liked it because it had nothing rigid or strained. The lecturers, the present literary secretary of the theater, Alexandru Sahighian, and his legacy for Yiddish translations, Anton Celaru, remade the atmosphere in which Israel Bercovici created his work: collegues short portraits, collaborators, his repertoire, his tours, echos to the shows, books. One could feel the emotion in the words of Aurel Storin, his disciple in literary reference and history of the musical theater, of Celia Vasiliu, former colleague at the foreign languages radio broadcasting edition. He would have liked the conclusions of Dr. Aurel Vainer, president of F.J.C.R., regarding the unfair fate of the Yiddish, as culture, language and conduct, regarding the "Project of Pro-Yiddish Cultural Actions". We are adding the gratitude of all the present participants who brought homage to his memory, to the thanking and congratulating words addressed to the director of the theater, the stage director Hary Eliad, to the president of the Jewish Community from Bucharest, eng. Osy Lazar (the event moderator) and to the organizers of this memorable morning.

ANNIVERSARIES

Under this title we are publishing in this edition an article followed by a short portrait of a great lady of the Romanian school of linguistics – professor Lucia Wald; ● some thoughts on two important personalities of our community asserted in literature and journalism in the fight against negation trends: Oliver Lustig and Vasile Grunea, who celebrated their 80th anniversary; ● our wish "Ad Meah Ve'Esrim" to the president of the "B'nai B'rith" Forum in Romania, Jose Iacobescu, and long life with good health and soul peace for Haym Itzic from Harlau, who celebrated his centennial.

December 1st, 2006

88 YEARS FROM THE GREAT UNION

The Jews from the country, together with all Romanian citizens celebrate on December 1st, 2006, 88 years from the Great Union. The Jews brought their contribution to the achievement of this desiderate through personal sacrifice. At the ceremony that took place near the Grave of the Unknown Hero, the delegation of F.J.C.R., Dr. Aurel Vainer, president, Eng. Paul Schwartz, vice-president, Eng. Albert Kupferberg, general secretary, Rabbi Abraham Ehrenfeld, laid a flower garland.

JUDAICA

In the page dedicated to the Judaism history we referred to Yehezkel – "the exile prophet", to Gershom Scholem, great Kabbalist of the 20th century, to the historical role of the Hasidism in Eastern Europe and in the world. We also complete this page with "Divrei Torah" – biblical reflections of eng. Baruch Tercatin, a scholar to whom we thank.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a
REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, ANDREI BANC, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN
Corectură: MIHAELA OBERSCHI

Traducători:
Ebraică: TEHILA OFER, Ing. B. TERCATIN (Israel)
Engleză: SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: EMIL FINCHELSTEIN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Negustori nr. 5 Telefon: 314.96.90
●
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 25 lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO51RNCB0074011952750001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO40RNCB0074011952750005 (USD), filiala sector 3, Bucureşti - România.

המציאות היהודית

טז מר-חשון – טו כסלו תשס"ז ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות ברומניה

"עזור לעצמך שאני אעזור לך"

הביקור במערכת עיתוננו שערכו מנכ"ל הג'וינט ברומניה ז'ורז' דינר והסמנכ"ל ישראל סאבאג, היווה הזדמנות למתן סקירה אינפורמטיבית מפי הסופר דורל דוריאן, העורך הראשי של "המציאות היהודית", על התוכניות החדשות של כתב העת, אלו שכבר יצאו אל הפועל ואלו העתידות להתבצע. לידיעת האורחים הובאו כוונותינו כלהלן: ● הידוק הקשרים עם משקיעים יהודים ברומניה, ועם ישראל; ● העשרת המידע הניתן לקוראים בנושאים יהודיים עכשוויים; ● יצירת התקשרויות חדשות, חשובות לשני הצדדים, באמצעות עמודים פרסומיים שיהוו מקור הכנסות נוסף לכתב העת; ● הופעה חודשית של ירחון בסגנון מערבי של כתב עת יהודי, דוגמת "היום"; ● הגדלת מספר העמודים באנגלית ובעברית; ● החלפת הסדרה "מחברות ספרות" ב"ספרייה לכל" יהודית אמיתית. הוצגה גם האסטרטגיה של הרחבת ההתייעלות של כתב העת. הביקור הסתיים בראיון שהעניק ז'ורז' דינר לעיתוננו.

יודאיקה

בעמוד המוקדש לתולדות היהדות אנו מתייחסים ל"נביא הגולה" יחזקאל, לגדול חוקרי הקבלה במאה ה- 20 גרשום שולם ולתפקיד ההיסטורי של החסידות באירופה המזרחית ובעולם. כמו כן, משלימים עמוד זה "דברי תורה", אמירות תנ"כיות שליקט המלומד אינג' ברוך טרקטין, לו אנו מביעים את תודתנו.

"לאודר-רעות" - בית ספר למופת

במבט לאחור, מקץ עשר שנים לקיומו של המכלול הלימודי "לאודר-רעות" ברומניה, ניתן לראות את דרך המאבק בדעות קדומות, בשנאת האחר ובאנטישמיות, וכמו גם את ימי הזיכרון, הסימפוזיונים, הודעות המחאה לעיתונות ועוד. בבית הספר "לאודר-רעות" (המילה "רעות" מופיעה כלשונה, בעברית, בשם ביה"ס) מניחים את היסודות ללימוד המחנך להבנה בין עמים ובין דתות. מטרת קרן "לאודר", המקיימת רשת של 60 בתי ספר באירופה המרכזית והמזרחית, היא מתן כלים לחינוך לפי הקריטריונים של רב-תרבותיות והכשרת התלמידים על פי אמות המידה הגבוהות ביותר. החל בגן

הילדים היחיד בבוקרשט הכולל בתוכניתו אמנות ומולטימדיה, ועד לבית הספר התיכון הראשון ברומניה במגמת עסקים-תקשורת-דיפלומטיה, נהנים התלמידים מסגל הוראה יוצא מן הכלל. בדרך זו מתגבש במסגרת בית ספר הישגי במיוחד שינוי במנטאליות, לשם הבנת "האחר".

מליל הבדולח עד חנוכת בית הכנסת במינכן

יו"ר הפדרציה, חבר הפרלמנט דר' אורל ויינר, לקח חלק בשלושה אירועים בעלי חשיבות בחיים היהודיים בעולם: ● חנוכת בית הכנסת החדש במינכן שנערכה ב- 9 בנובמבר 2006 במלאת 68 שנה לליל הבדולח ● כנס הוועד הפועל של הקונגרס היהודי האירופי שהיה במינכן ● התכנסות הקונגרס היהודי העולמי בפאריס. על האירועים הללו סיפר היו"ר בהרצאה מעניינת שנשא בבית הכנסת "טמפלו נכורלי. חנוכת בית הכנסת החדש במינכן ריגשה אותו במיוחד. המרצה אמר: "שעה שצעדתי ברחובות העיר הגרמנית החשובה הזאת חוויתי בדמיוני את מוראות הפוגרום שהתרחש באותו יום, 68 שנה קודם לכן. תוך התבוננותי בהתפעלות וביראת הכבוד שהשתקפו מעיני הקהל הרב, חשתי במעשה ניסים יהודי". את ההתרשמות מבית כנסת בעל המבנה האדריכלי החדשני ביותר ובו מרכיבים המזכירים את הכותל המערבי וצורת מגן דוד, כמו גם את הרושם שהותיר הטקס הדתי והתפילות שהשמיעו חזנים מפורסמים והמקהלה הנודעת של בית הכנסת הגדול בירושלים - לאמור מרכיבים בעלי אופי אסתטי - השלימו הקשרים פוליטיים. הכוונה לדברים שנשאו בעלי תפקידים מן הצמרת הגרמנית, הרב הראשי לישראל, יו"ר הפדרציה של הקהילות היהודיות בגרמניה ואישים אחרים. כמו כן הובלט העניין העיקרי שהעסיק את שני הארגונים הנזכרים לעיל: הכחשת השואה והתופעות האנטי ישראליות. בראיון שהעניק ד"ר אורל ויינר לעיתוננו, הוא פירט את תוכניות העבודה שהוצגו בשני הכנסים והנוגעות לציון יום השואה הבינלאומי בספרד, לסכנת החימוש הגרעיני של אירן, לבעיה הפלסטינית, לתחיקה האנטי נאצית באירופה ולקידום הקירוב בין הדתות.

בני משפחה, ידידים, עמיתים, עורכים, ראשי פדרציית הקהילות היהודיות ברומניה והקהילה היהודית בבוקרשט, ובעיקר הקהל של ישראל ברקוביץ ז"ל, העבירו בוקר בעולמו של אחד המנחים החשובים של תרבות היידיש ברומניה לאחר מלחמת העולם השנייה, משורר, מסאי ומתרגם מעולה. הקסם היה למציאות באמצעות שחרית ספרותית-מוזיקלית כמו שברקוביץ היה אוהב. הוא היה נהנה מן המעמד, משום שהדור החדש של כישרונות במה גדולים של התיאטרון היהודי הלאומי (אנדריי פינצי, ג'ני ברנדה, מאיה מורגנשטרן, רודי רוזנפלד, מריוס קלוגאריצה) קראו משיריו ומשום שלהקת הכליזמרים של התיאטרון בניצוחו ובליווי הפסנתר של ראדו קאפטארי הנעימה לקהל בלקט מפולקלור היידיש האלמותי. הוא

שחרית ספרותית-מוזיקלית על שם ישראל ברקוביץ

היה נהנה מהשחרית משום שלא היה בה כל דבר צורם. המרצים, המזכיר הספרותי הנוכחי של התיאטרון אלכסנדרו שאגיגיאן והממונה על התרגומים מיידיש אנטון צ'לארו, החיו את האווירה של השנים שבהן יצר ישראל ברקוביץ: רישומי עמיתים ושותפים אחרים, רפרטואר, סיבוב הופעות, הדים שעוררו ההצגות וספרים. הוא היה נהנה מזה, משום ההתרגשות שהייתה בדבריהם של אורל סורין, תלמידו בשטח המזכירות הספרותית ותולדות התיאטרון המוזיקלי ושל צ'לה ואסיליאו, עמיתתו בעבר במערכת שידורי רדיו לחוץ לארץ. הוא היה נהנה מהסקת מסקנותיו של יו"ר הפדרציה ד"ר אורל ויינר בדבר אי הצדק שנפל בחלקה של היידיש בתור שפה, תרבות והתנהגות, ועל "התוכנית לפעילויות תרבותיות למען היידיש". להבעות התודה של כל הנוכחים שהוקירו בדרך זו את זכרו של ברקוביץ, הצטרפו התודות והברכות למנהל התיאטרון, הבמאי הארי אליעד, וליו"ר קהילת בוקרשט אינג' אוסי לאזאר שהנחה את השחרית.

1 בדצמבר 2006 - 88 שנים ל"איחוד הגדול" של רומניה

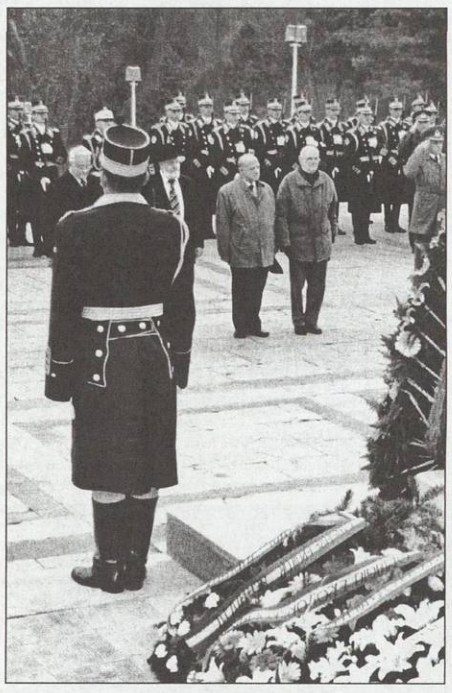

יחד עם כל אזרחי רומניה חוגגים היהודים בארץ זאת ב- 1 בדצמבר 2006 את מלאת 88 שנים לקיום "האיחוד הגדול" של המחוזות המרכיבים את המדינה הרומנית. היהודים הקריבו את דמם למען מימוש השאיפה הלאומית הזאת. בטקס שנערך ליד אנדרטת החייל האלמוני, הונח זר על ידי נציגות הפדרציה שהייתה מורכבת מהיו"ר ד"ר אורל ויינר, סגן היו"ר אינג' פאול שוורץ, המזכ"ל אינג' אלברט קופרברג והרב אברהם ארנפלד.

"יהודים בני זמננו ובני קהילותינו"

שלושה יושבי-ראש של קהילות, על חלומותיהם ושאיפותיהם

העמוד "יהודים בני זמננו ובני קהילותינו" מכיל הפעם את ה"אני מאמין" של שלושה מנהיגי קהילות: אינג' טיבריו רוט מבראשוב, פרופ' ד"ר קורנליו שבתאי מקראיובה ופרופ' ד"ר ניקולאיה קאלוס שקיבל לתקופת ביניים את הנהגת קהילת קלוז'. שלושתם מתלהבים מעבודתם, רואים בה שליחות (טיבריו רוט), אמצעי להיות יועץ לחברי הקהילה (ניקולאי קאלוס) וכוונה ש"זאת עשיית טובה אמיתית" (קורנליו שבתאי). כתבה על קהילת אורדיאה משקפת את הלהיטות שבה שלושה דורות של יהודים ממשיכים לקיים את החיים היהודיים בעיר זו, מתוך האחריות שכל אחד חש ונוטל על עצמו למען הגשמת המטרה הנאצלת.

עולם ויהדות

תחת כותרת זו אנחנו מביאים בגיליון זה תסקיר, מלווה בדיוקן קצר, על גבירת בית הספר הרומני ללשון - פרופ' ד"ר לוצ'יה ואלד; ● אנו מגישים זר וירטואלי לשני אישים חשובים של קהילתנו שהגיעו לגבורות: אוליבר לוסטיג וואסילה גרוניא, המצטיינים במישור הספרותי והפובליציסטי ובפעילותם נגד הכחשת השואה; ● איחולי "עד מאה ועשרים" לנשיא פורום "בני ברית" ברומניה חוזה יעקובסקו, וברכה לחיים ארוכים, בריאות ושקט נפשי לחיים איציק מן העיר הארלאו, במלאת לו מאה שנה.

MERIDIANE • MERIDIANE

S-a stins din viaţă o legendă a presei franceze

JEAN-JACQUES SERVAN SCHREIBER

Timp de peste trei decenii, numele lui Jean-Jacques Servan Schreiber a fost, în Franţa, în centrul vieţii politice şi în coloanele presei franceze. Născut la 13 februarie 1924, la Paris, într-o familie de intelectuali evrei de origine germană, J.J.S.S., cum era cunoscut în presa franceză, şi-a legat numele, ca ziarist, de crearea săptămânalului „L'Express" pe care l-a vândut, ulterior, miliardarului englez Jimmy Goldsmith. Dar publicului larg, J.J.S.S. îi este cunoscut, mai ales, datorită succesului mondial al cărţilor sale de analiză politică şi economică „Le Défi americain" şi apoi „Le Défi mondial".

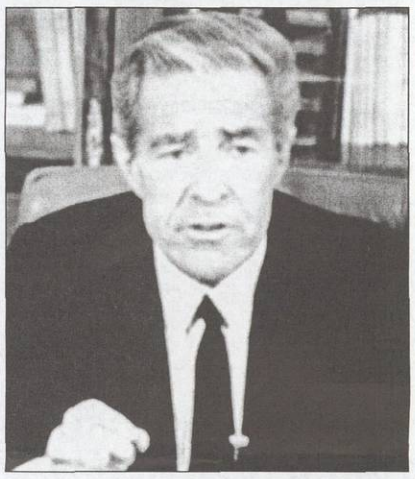

Revista „L'Express" a fost mulţi ani condusă, ca redactor-şef, de Françoise Giroud. Povestea lor de dragoste a continuat nouă ani, dar, la un moment dat, politica i-a despărţit, cele două staruri ale jurnalisticii franceze alegând partide şi ideologii diferite. Când s-au cunoscut, el avea 27 de ani, iar ea 35 de ani. În 1951, Françoise se numea încă Giroudji, devenind Giroud abia în 1964. Pasiunea lor a durat numai nouă ani, dar au scos împreună o revistă care, de la 70.000 de exemplare la lansare, a atins tirajul de 700.000. După despărţire, târziu, în 1991, J.J.S.S. scria despre Françoise Giroud că „în dragoste e ca o panteră". Mai puţin amabilă, ea scria despre el: „Jean-Jacques dispune de numai 200 de cuvinte. Asta exclude nuanţele. El are o capacitate de amor nulă". În 1960, Fraçoise află că J.J.S.S. se căsătoreşte cu o femeie mai tânără, descendentă a unei familii din marea nobilime franceză. A doua zi, Françoise se otrăveşte, dar e găsită în comă, salvată... şi va mai trăi 42 de ani şi şase luni. Protagoniştii acestei mari iubiri au dispărut. Revista lor, „L'Express", continuă să fie una dintre primele ca tiraj în Franţa. **(A.B.)**

Reper de longevitate spirituală

IANCU FELDSTEIN 90

Medicul-scriitor israelian originar din România, *Iancu Feldstein* împlineşte frumos 90 de ani. Frumos, pentru că şi-a păstrat intactă forţa spiritului, nu-şi iroseşte timpul îngăduit vieţii, preţuind clipa şi imortalizând-o în cuvânt şi fiindcă are privilegiul de a fi înconjurat de dragostea familiei, de afecţiunea şi preţuirea prietenilor. Dovadă - seara literară organizată de Cercul cultural „Şai Agnon" din Haifa, avându-l ca moderator pe *Shlomo David*, vechi prieten, împătimit al scris-cititului şi animator al vieţii culturale a Alialei române. Câteva cuvinte despre sărbătorit. A văzut lumina zilei la Galaţi, în 1916, a fost elev al Şcolii israelite, al cărei director era Rabinul Zalman. După absolvirea liceului în oraşul natal, a urmat cursurile Facultăţii de Medicină din Iaşi. S-a stabilit, apoi, la Bucureşti, unde s-a ilustrat în specialitatea aleasă (obstetrică-ginecologie) atât ca practician cât şi ca teoretician (profesor la Şcoala tehnică sanitară din Pitar Moş, autor a numeroase comunicări ştiinţifice prezentate la congrese din ţară şi străinătate). În 1987 a făcut Alia, în dorinţa de a fi împreună cu copiii. După pensionare, a dat curs celei de-a doua vocaţii, literatura, excelând în memorialistică. Iată câteva titluri: „Momente" (Ed. Minimum, Tel Aviv, 1992), „Destăinuri, reflecţii" (Ed. Minimum, Tel Aviv, 1994), „Viaţa în echilibru. Doctorul Bârsan şi terapeutica sa" (Ed. Persona, Bucureşti, 1997). Cronicile semnate de Al. Mirodan, Carol Isac, Ion Cristofor, I. Fîntînaru, Renée David-Costin în presa israeliană de limbă română, medalioanele dedicate de Ioni Tuvia la emisiunea de limbă română a postului de radio Kol Israel, şi Shlomo David, cu prilejul sărbătoririi a 85 de ani de viaţă a medicului-scriitor Iancu Feldstein, la Cercul cultural sus-menţionat, se reunesc toate pentru a realiza profilul unui fabulist în proză, povestitor plin de farmec, iubitor de muzică, arte plastice, eseist aflat într-un pasionant dialog cu sine şi cu ceilalţi. La buchetul de gând, cu urarea *Ad Mea Veesrim*!, venit din partea prietenilor săi, îl adăugăm şi pe al nostru. **(I.D.)**

GEORGE ALMOSNINO – un scriitor în „penumbră"?

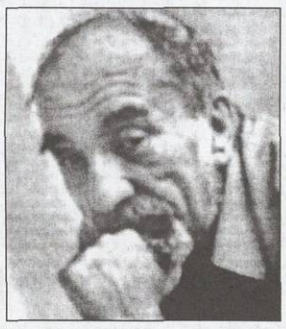

Criticul Marian Victor Buciu îl numea, cândva, în „Contemporanul", pe George Almosnino - „o personalitate poetică de penumbră". Definiţia nu pare excesiv de laudativă, chiar dimpotrivă, dar este parţial adevărată. Aşa cum s-ar putea spune şi despre o altă mare personalitate: Radu Albala. Fără aceste personalităţi, am avea doi-trei clasici şi restul „pitici", dar nicăieri nu se întâmpla aşa. Almosnino, soţul scriitoarei de succes, Nora Iuga, a fost „cultivat" de prieteni, desigur, pe merit. A trecut prin „şcoala oniricilor", poezia şi proza sa au ceva crepuscular, fantastic şi pregnant, ca un vis-coşmar. Existenţialist solitar, precum *Străinul* lui Camus, el a străbătut o carieră fără multă gălăgie, precum participări la cenacluri, festivaluri etc. Fără a fi un intimist, dimpotrivă, era un mare „meşteşugar", un „aurar", un şlefuitor de lentile pentru eul" poetic, original, neancorat la nici un curent modern, dar nici la „realismul socialist", atât de păgubos pentru evoluţia multor scriitori. Titlurile volumelor publicate: *Laguna* (1971), *Nisipuri mişcătoare* (1979), *Omul de la fereastră* (1982), *Poemele din fotoliul verde* (1984), *Marea linişte* (1995 - postum).

S-a născut la 17 iulie 1936, la Bucureşti, a absolvit Facultatea de Istorie, a practicat diverse meserii, a publicat rar în presa literară, dar la „Cartea Românească", datorită lui Florin Mugur i-au apărut patru cărţi de poezie în circa un deceniu (1971-1982). A murit la 24 noiembrie 1994. În 1999, a apărut o antologie, în colecţia „Scriitori români", cu poeme de Almosnino. Creaţii ale sale au fost traduse la Viena, Luxemburg, Basel. I-au fost prieteni şi au scris despre el Florin Mugur, Constantin Abăluţă, Miron Radu Paraschivescu (care „l-a debutat" la „Ramuri" - „Povestea vorbei"), Dinu Flămând, Gh. Grigurcu, Alex. Ştefănescu, iar, postum, l-au „cultivat" Aura Christi, Octavian Soviany, Mariana Marin, Daniel Bănulescu, Valeriu Mircea Popa, unii dintre ei revendicându-se de la poezia „domnului Nino", cum i se spunea în viaţă. Regretata Mariana Marin scria: „Pentru a-şi păstra memoria şi identitatea, poezia românească contemporană a avut nevoie de umărul stabil şi puternic al seniorilor discreţiei. George Almosnino a fost şi este unul dintre ei". Iar Aurelian Titu Dumitrescu adăuga: „Trei dintre marii poeţi ai literaturii române au avut o rară capacitate de a asimila cultura greacă antică: Mihai Eminescu, Nichita Stănescu, George Almosnino".

Nu era un „alogen" - în viziunea penibilă a xenofobiei. Almosnino era evreu sefard (cu strămoşi din Peninsula Iberică). Dăruit artei sale, cu toate fibrele fiinţei, George Almosnino mărturisea: „Totdeauna m-am gândit / gura e o uşă / dacă eliberez / ţipătul / se prăbuşeşte casa".

BORIS MARIAN

Constantin Costa-Foru – o personalitate în opoziţie cu antisemitismul

„A pledat contra lui Zelea Codreanu"

Constantin Gh. Costa-Foru (1856-1935) a fost un ziarist democrat, mentor al Ligii drepturilor omului (1929), Comitetului pentru amnistie (1928-1929). A fost fiul unui cunoscut om politic, profesor de drept civil, primul rector al Universităţii din Bucureşti (1864-1871), fost deputat, senator, ministru. În 1986, la peste un secol distanţă, avea să apară o carte la Editura Dacia (editori: F. Nedelcu, F. Tănăsescu), dedicată ziaristului Constantin Gh. Costa-Foru. Reţinem din relatările prezentate faptul că în 1924, Costa-Foru a fost atacat şi brutalizat de o bandă de extremişti, rasişti, pentru că a combătut cuzismul care prindea rădăcini în mediul studenţesc. În 1925, el se adresa cu o scrisoare deschisă către studenţi, afirmând: „Vă voi învăţa eu cum să vă iubiţi ţara, eu, pe care atâţia răi se silesc să mă prezinte vouă ca pe un român «rău», un «înstrăinat», «un jidovit», un «vândut»... Am combătut antisemitismul în diferite ocazii... Voi nu ştiţi că în pleiada marilor patrioţi din generaţia trecută, Lascăr Catargiu, Manolache Epureanu, general Tell, Gh. Costa-Foru, tată-meu, Ghyka-Comăneşti, Nicolae Ionescu, Boerescu, Lahovary, Petre Carp şi mulţi alţii au combătut şi ei acest sentiment pe care îl considerau contrar intereselor noastre, atât din punctul de vedere al dreptăţii umane, cât şi al intereselor sociale şi naţionale, româneşti". Costa-Foru a fost prieten cu mulţi evrei, printre care şi David Emmanuel, ilustrul matematician, fost coleg la Colegiul „Sf. Sava". Ziaristul a pledat la procesul împotriva lui Corneliu Zelea Codreanu în 1925, la Turnu Severin, declarând că acuzatul conduce un „partid antisemit". Se ştie că asasinul prefectului de Iaşi, Zelea Codreanu, a fost achitat, în disprețul oricăror norme de drept. În susţinerea cauzei văduvei lui Manciu, prefectul de Iaşi, avocatul Costa-Foru a făcut tot ce i-a stat în putere, dar, după mărturia lui şi a multor ziarişti veniţi la Turnu Severin, oraşul devenise o tabără a „armatei naţionaliste şi antisemite". Corneliu Zelea Codreanu declara în scris (din dosarul penal aflat în proces) că este necesară „eliminarea evreilor din ţară". Costa-Foru a expus acest inuman punct de vedere, exprimat de şeful legionarilor. Iubitorii acestei Mişcări ar trebui să recitească istoria. **(B.M.M.)**

CALENDAR

● 3 noiembrie 1936 - a murit, la Paris, pianistul şi compozitorul FILIP LAZĂR, născut la Craiova, în 1894. A fost membru fondator al Societăţii Compozitorilor Români (1920), membru fondator al Societăţii muzicale „Triton" din Paris. În 1931, a obţinut Premiul Radiodifuziunii franceze. A creat muzică simfonică, de operă, de cameră, vocală, corală.

● 3 noiembrie 1923 - s-a născut, la Bucureşti, criticul şi istoricul literar PAUL CORNEA, fost profesor la Universitatea din Bucureşti. A fost distins cu Premiul F.C.E.R. pe anii 2003-2004. Dintre scrierile sale amintim: *Costachi Conachi, sau luminismul în anteriu şi giubea; Un capitol din existenţa zbuciumată a unei publicaţii unioniste: Steaua Dunării; Nicolae Bălcescu - democratul revoluţionar şi scriitorul; Un paşoptist renegat: N. Istrati; Rădăcini luministe ale patruzecioptismului; Gândirea românească în epoca paşoptistă.*

● 4 noiembrie 1926 - s-a născut, în comuna Şăimeni (jud. Cluj), scriitorul OLIVER LUSTIG, doctor în ştiinţe economice. A supravieţuit lagărelor naziste Auschwitz şi Dachau. A publicat numeroase cărţi consacrate ororilor fascismului, dintre care menţionăm: *Limbajul morţii; Viaţa în imperiul morţii; Martorii n-au dreptul să tacă; Jurnal însângerat; Atunci, acolo... la Auschwitz.*

● 6 noiembrie 1945 - s-a născut FELIX KOPPELMAN, preşedintele Comunităţii Evreilor din Oradea.

● 9 noiembrie 1937 - s-a născut CAROL FRIEDMAN, preşedintele Comunităţii Evreilor din Constanţa.

ANIVERSĂRILE ŞI COMEMORĂRILE LUNII NOIEMBRIE

● 10 noiembrie 1932 - s-a născut, la Iaşi, istoricul literar ŞTEFAN CAZIMIR, profesor la Universitatea din Bucureşti, eminent specialist în opera lui Caragiale. Dintre lucrările consacrate marelui nostru scriitor menţionăm: *Caragiale inedit?; Caragiale. Universul comic; Amintiri despre Caragiale; Caragiale despre artă; Caragiale recidivus; Caragiale e cu noi.*

● 11 noiembrie 1916 - a murit, la Zimnicea, pe front, criticul literar ION TRIVALE, un exeget al prozei şi al teatrului.

● 12 noiembrie 1955 - a murit, la Budapesta, înotătorul ALFRED HAJOS, care a cucerit medalia de aur la stilul liber la primele Jocuri Olimpice moderne de la Atena (1896).

● 12 noiembrie 1851 - s-a născut, în Germania, filologul EDUARD ENGEL. A pledat pentru eliminarea din limba germană a tuturor cuvintelor de origine străină.

● 15 noiembrie 1936 - s-a născut, la Hamburg, cantautorul WOLF BIERMANN.

● 18 noiembrie 1891 - s-a născut, la Budapesta, soprana MARIA IVOGÜN. A cântat pe marile scene ale lumii (Germania, Anglia, S.U.A.).

● 18 noiembrie 1932 - s-a născut JOSÉ IACOBESCU, preşedintele nou ales al Forumului B'nai B'rith România. De la alegerea sa în această funcţie a avut o serie de iniţiative remarcabile care au dus la revigorarea Forumului.

● 19 noiembrie 1941 - s-a născut poetul şi publicistul BORIS MARIAN MEHR. Este autorul unor apreciate volume: *Mers în pustiu sau Căutarea lui Dumnezeu; Numele profesorului; Profesorul de fericire; Viaţă de profesor; Dicţionar sentimental* ş.a. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România şi redactor la revista „Realitatea Evreiască".

● 20 noiembrie 1860 - a murit, la Frankfurt pe Main istoricul ISAAK MARKUS JOST. Opera principală: *Istoria israeliţilor* (1820).

● 23 noiembrie 1906 - s-a născut, la Bucureşti, MOŢI SPAKOV, fost campion de box al României.

● 25 noiembrie 2006 - publicistul şi poetul clujean VASILE GRUNEA împlineşte 80 de ani.

● 27 noiembrie 1955 - s-a născut MIRCEA BOND, preşedintele Comunităţii Evreilor din Focşani.

● 27 noiembrie 1996 - a murit, într-un tragic accident, VALENTIN SILVESTRU, fost preşedinte al Asociaţiei Umoriştilor din România şi critic de teatru.

SIEGFRIED WOLF

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

La cea de-a 200-a aniversare a creării Comunității Evreieşti din Zagreb

F.C.E.R. a inițiat relații de colaborare cu partea croată

Vice-preşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, şi ec. *Ovidiu Bănescu*, membru al Consiliului de Conducere, au participat la cea de a 200-a aniversare a creării Comunității Evreieşti din Zagreb. Odinioară o comunitate înfloritoare - în preajma celui de-al doilea război mondial, în Croația trăiau 25.000 de evrei, din care 12.000 în capitală -, în 1945, în urma deportărilor şi asasinatelor, au supraviețuit mai puțin de 3.000. Astăzi, în Zagreb trăiesc 1.500, iar alți 500 - în nouă comunități din țară. Chiar dacă acest număr este mic, comunitatea a depus şi depune eforturi pentru a păstra moştenirea religioasă şi culturală iudaică.

Ceremoniile prilejuite de cea de a 200-a aniversare a Comunității din Zagreb au adunat invitați din toată lumea, personalități reprezentative ale organizațiilor europene şi mondiale evreieşti (Congresul Mondial Evreiesc, Congresul European Evreiesc, Comitetul Evreiesc American, B'nai B'rith şi altele), precum şi reprezentanți ai comunităților evreieşti dintr-o serie de țări, inclusiv din România. Invitații au avut ocazia să viziteze Centrul Comunitar din Zagreb, unde, în afara Sinagogii, există un centru cultural, grădiniță şi alte facilități. De asemenea, ei au putut viziona expoziția memorială a pictorului Oskar Herman şi să asiste la un concert festiv. La ceremoniile bicentenare desfăşurate în Sala Mare de Consiliu a Primăriei, au participat, în afara invitaților, numeroase oficialități croate, personalități politice, culturale, reprezentanți ai cultelor şi ai societății civile, inclusiv vicepremierul Croației, *Jadranka Kosor*.

Profitând de acest prilej, delegația F.C.E.R. s-a întâlnit şi a avut convorbiri cu *Ognjem Kraus*, medic, preşedintele Comunității din Zagreb, cu secretarul general, *Dean Friedrich*, şi cu Rabinul *Zvi Eliezer Alonie*. Delegația a prezentat structura organizatorică şi activitatea Federației şi a convenit cu partea croată inițierea unei colaborări pe multiple planuri, invitând conducerea comunității din Zagreb să efectueze o vizită în România. (E.G.)

Întâlnire la kilometrul zero în laşiul intercultural

Acesta a fost titlul emisiunii transmise în direct de Studioul Teritorial de Televiziune - Tv.R. Iaşi, de la Hotelul Unirea din localitate, în ziua de 27 octombrie 2006, cu ocazia inaugurării Restaurantului „Panoramic". Conducerea acestui hotel şi-a propus şi a reuşit să organizeze diverse manifestări culturale la care comunitățile etnice din localitate participă împreună la microfestivaluri de tradiții şi obiceiuri specifice. De această dată, reprezentanții grecilor, germanilor, evreilor, rromilor, italienilor şi arabilor din oraşul Iaşi au prezentat cântece, dansuri, recitări şi produse gastronomice tradiționale. Prezența la acest eveniment a Comunității Evreilor din Iaşi a fost organizată de Clubul generației de mijloc. *Rudolf Rosenberg*, consilier, a recitat, cu mult talent, poezia „Poporul ales sau convorbirea lui Tevie Lăptarul cu Dumnezeu", de Aurel Storin, iar dna *Benjamina Vladcovski* a prezentat rețete tradiționale de borş roşu („roit berichi borş") şi colțunaşi cu cartofi („varenichis"), preparate în cadrul Restaurantului ritual al Comunității. Pe parcursul emisiunii, s-au prezentat melodii tradiționale evreieşti, precum şi aspecte înregistrate în timpul recitalului de mare succes susținut la Iaşi, în ziua 21 octombrie, de formația de muzică idiş „The Atelier Klezmer Band", sub genericul „Shalom".

Coresp. - MARTHA EŞANU

„Programul Centrului Pedagogic"

Am avut plăcerea să primesc prin poştă, ca mulți membri ai obştii noastre, „Programul Centrului Pedagogic al F.C.E.R.", un pliant frumos, editat de *Dalia Golda*. Este vorba de acțiuni propuse şi realizate de acest Centru pentru luna noiembrie a.c. Notăm, cu titlu informativ: educație iudaică, sport, vizite la Căminul Rosen, sub chemarea „Adoptați un bunic", dansuri, cursuri de Talmud Tora, „In memoriam Yitzhac Rabin", cinema, teatru, comemorarea „Kristallnacht", dialoguri interactive pe teme socio-culturale etc. Extrem de bogat, „Programul" crează, prin urmărirea periodicității sale, formarea unor membri cu profil identitar modern. (B.M.M.)

Donații pentru conservarea patrimoniului iudaic din România

Continuăm publicarea listei donatorilor care au răspuns *Apelului* adresat de F.C.E.R. tuturor evreilor din România şi originari din România, stabiliți în Israel sau în orice țară din lume, de a contribui financiar la *conservarea patrimoniului iudaic din România* (98 de sinagogi şi 802 cimitire): Marcel Sterescu; Ovidiu Bănescu; Eduard Kupferberg; Beatrice Haller; Victor Barbăroşie; Cornelia Verzea; Alexandru Câlția; Izaia Schachter; Rozana Formescu; Silvian Horn; Viorica Constantinescu; Costin Moscovici; Claudiu Niță; Elena Maxim; Jerome Moses; Constantin Virgil Bănescu; Ines Moscovici; Camil şi Golda Moscovici; Hermina Şvartzman; Margareta şi Vasile Teodorescu; Petru Tătaru.

*

Cei care doresc să facă donații şi n-au cont bancar sunt rugați să se adreseze, pentru eliberarea chitanțelor, doamnei *Clemansa Teoharie*, de la Serviciul Contabilitate al F.C.E.R.

Un *Oneg Şabat* al tuturor generațiilor

La inițiativa O.T.E.R., la Centrul Cultural Comunitar a fost organizat un *Oneg Şabat* mai special. Tinerii i-au invitat pe angajații comunității trecuți de 50 de ani să întâmpine împreună pe Regina Şabat. Sala Restaurantului ritual s-a umplut până la refuz. Într-o atmosferă de veselie, de cântece şi rugăciuni, gustând din preparatele, de această dată, ungureşti (de fiecare *Oneg Şabat*, se face o călătorie culinară într-o comunitate din străinătate), toate generațiile au petrecut o seară deosebită. „O inițiativă lăudabilă de a aduce în această seară pe toți cei care lucrează alături în comunitate", a declarat ing. *Albert Kupferberg*, secretarul general al F.C.E.R. *Antrenul a fost întreținut de toți tinerii participanți, în frunte cu preşedintele O.T.E.R., Atilla Gulyas*, în cinstea căruia s-a şi servit o supă... de gulaş. Vinul nu a curs în valuri, fiecare primind un pahar aproximativ cât un... degetar. (E.G.)

ARAD

Revenim în acest număr cu o relatare despre manifestările dedicate Zilei Holocaustului în România, care au avut loc la Arad, la Monumentul Martirilor din vechiul Cimitir neolog. Au participat oficialități laice şi religioase. Pentru prima oară, au fost prezentate materiale video ce au atras atenția participanților asupra pericolelor actuale care îi amenință pe evrei şi creştini, deopotrivă. A fost difuzată - în interpretarea maestrului Florin Piersic - poezia „Tevie Lăptaru". Elevi ai Liceului de Artă din Arad au oferit un spectacol şi un concurs de desene cu tema Holocaustului (desenele câştigătoare fiind prezentate într-o expoziție).

Comemorarea Zilei Holocaustului

13 echipe de la licee din Arad, formate din elevi ai claselor IX-XII, au pregătit prezentări *power-point*, reunite sub titlul „Tăcere peste pământ", urmate, apoi, de vernisajul expoziției „Viața în umbra morții" (realizată de dr. *Lya Benjamin*). În ziua următoare, la Colegiul Național „Moise Nicoară", dr. *Lya Benjamin* şi dr. *Harry Kuller* au conferențiat despre „Evreii din Transilvania în mărturii documentare" şi „Cauzele negaționismului". În aceeaşi seară, cei doi conferențiari, împreună cu preşedintele Comunității, ing. *Ionel Schlesinger*, au fost prezenți într-un *talk-show* al postului Info Tv. La 13 octombrie, preşedintele Comunității a susținut, la Seminarul Teologic Ortodox din Arad, o expunere priwitoare la viața evreiască din Arad şi relațiile cu celelalte ciulte. La 14 octombrie, ing. Ionel Schlesinger - invitat la festi*vitatea organizată în cinstea* Regelui Mihai la Castelul de la Săvârşin - a exprimat recunoştința evreilor *pentru felul* în care a acționat Regina-mamă Elena în favoarea populației evreieşti.

LUCIANA FRIEDMANN

BÂRLAD

Expoziția „Participarea minorităților evreiască şi elenă la dezvoltarea oraşului"

La Muzeul de istorie „Vasile Pârvan", din Bârlad, a fost deschisă o expoziție despre participarea minorităților evreiască şi elenă la dezvoltarea municipiului. Corespondentul nostru, ing. *Lazăr Croitoru*, secretarul Comunității, a vorbit despre *contribuția evreilor din Bârlad la viața socială*, economică şi culturală a oraşului, exemplificând expunerea şi prin evocarea unor personalități evreo-române care au văzut lumina zilei la Bârlad. Aplauzele celor prezenți pentru *Alexandra Croitoru*, membră a Comunității, în vârstă de 16 ani, care a încântat publicul cu un potpuriu de cântece israeliene, a dat o dimensiune a prezentului şi viitorului comunității.

Un nou volum de evocări al prof. Francisc Schneider

În volumul „Cu Vânt de Sud-Est", prof. univ. dr. *Francisc Schneider* (Timişoara) evocă o serie de personalități bănățene, creatoare de şcoli medicale, contribuțiile lor în diferitele domenii ale medicinei, medici evrei celebri din străinătate. Partea a doua cuprinde cugetări ale autorului despre o serie de *fenomene culturale şi literare moderne, cu implicații* evreieşti. Prof. dr. Francisc Schneider este autorul a încă trei volume de eseuri, publicate între 1998-2004.

TÂRGU MUREŞ

Comemorarea „Nopții de Cristal" – rememorare şi avertisment

O impresionantă comemorare a „Nopții de Cristal" a avut loc la 9 noiembrie a.c., la Sinagogă. Manifestarea - organizată de comunitatea locală, în colaborare cu Liga „Pro Europa" - s-a bucurat de participarea a numeroşi evrei târgumureşeni, ca şi a multor elevi de la Colegiile Naționale „Unirea", „Papiu Ilarian", Gimnaziul „Europa". Şase lumânări, în memoria celor şase milioane de victme ale Holocastului, au fost aprinse de *Carol Margulies*, supraviețuitor al lagărelor de exterminare. Despre tragicele evenimente, petrecute în urmă cu 68 de ani, au vorbit: preşedintele Conunității, *Alexandru Ausch*; preşedintele Ligii „Pro Europa", *Smaranda Enache*; prof. *Vasile Şandru*; prof. *Hajdu Zoltan*. Numitorul comun al discursurilor a fost responsabilitatea forțelor denocratice actuale, în special, a educatorilor la toate nivelele de învățământ, de a combate resusctarea rasismului, xenofobiei, antisemitismului în noile sale forme: negaționism, antiisraelisn. *El Male Rahamim*, rostit de preşedintele Comunității, a încheiat ceremonia. Presa locală ı reflectat pe larg evenimentul. (E.S.)

Comisia de antisemitism a dezbătut problema simpozionului „Românism şi antiromânism" organizat de Vatra Românească

Comisia de antisemitism a dezbătut, în ultima sa şedință, atitudinea pe care F.C.E.R. va trebui să o adopte față de simpozionul „Românism şi antiromânism", organizat de Vatra Românească. Cum întâlnirea a avut loc înaintea desfăşurării acestei manifestări, s-a decis ca măsurile să fie luate în funcție de ceea ce se va discuta acolo. S-a convenit ca, în cazul repetării unor teze de negare a Holocaustului, Federația să ia poziție. Preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, a informat despre deplasările făcute în Germania şi Franța, respectiv participarea la *inaugurarea noii Sinagogi din München* şi la şedințele Consiliului Executiv al Congresului European Evreiesc şi Congresului Evreiesc Mondial, unde s-a luat atitudine împotriva noului antisemitism şi a pericolului iranian. (E.G.)

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

A încetat din viață, la Atlanta, după o grea suferință, dr. CAROL VAINER z.l., medicul dedicat permanent îngrijirii suferinților oamenilor, timp de peste cinci decenii, în România şi în Israel. Însuşirile sale alese de Om şi de Medic, înaltul său profesionalism, optimismul şi tenacitatea luptei pentru viață, dovedite de-a lungul celor opt decenii trăite în România şi în Israel, au dat, tuturor celor care l-au cunoscut, imaginea unui OM DE BINE, cu o remarcabilă ținută intelectuală. Chipul luminos al dragului nostru *Carol Vainer* z.l. va deveni puternic încrustat în memorie. Familiile îndoliate din România, Israel, Statele Unite şi Brazilia.

Edith Tauberg, Paula Korn şi Regina Brenner, împreună cu familiile lor, anunță, cu durere, că draga lor mătuşă, SONIA LUDNER, născută Weintraub, a încetat din viață la data de 14 august 2006. Suntem alături de nepotul ei, Jaques Pauker, la această grea pierdere.

În luna octombrie 2006, a plecat în lumea celor drepți ultimul nostru frate, VILI FRAIER. A lăsat în urmă sincere regrete. Este al treilea frate, după Beni şi Hempi, care nu mai este printre noi. Lumea familiei noastre este mai săracă fără ei. Amintirea lor ne însoțeşte mereu pe noi şi întreaga familie. Tili Feraru, Feli Aronovici - surori.

Economist Iancu Rapaport (soț), doctor inginer Avy Wyner (frate), cu soția şi fiul din S.U.A., Fany Klein (cumnată), cu copiii şi nepoții, precum şi Beatrice Singler (nepoată), cu soțul, din Israel, anunță, cu adâncă durere, încetarea din viață, la 16 noiembrie 2006 (25 Heşvan 5767), a scumpei lor BELLA RAPAPORT, *din Botoşani. Dumnezeu să o odihnească în pace!*

Cu aceeaşi profundă durere şi nemăsurat dor, anunț că se împlinesc patru ani de la dispariția adoratului meu soț, HABER IVANIER SRUL. Soția, Haber Clara.

La 10 noiembrie 2006, se împlinesc 11 ani de când ne-am despărțit de dragul nostru soț şi tată, SZMUK TALI. A fost un soț şi tată care ne-a umplut viața de mulțumire, satisfacții. Suflet nobil şi bun, om de știință remarcabil, a fost înconjurat totdeauna de prieteni buni. Amintirea lui este permanent în memoria şi inimile noastre. Paula, soție, Hedda, fiică.

Păstrând vie amintirea, aduc un pios omagiu părinților mei - dr. POLAC MILU, medic pediatru, şi mamei mele, POLAC JEANA. Neştearsă amintire, recunoştință veşnică. Dr. Edith Polac Hirsch.

Omagiu părinților mei, SIMCHA şi TIVIA GROPER, decedați la 14 noiembrie 1984 şi, respectiv, la 17 octombrie 1986:

„Au trecut ani şi ani / Şi s-au aşternut alții, / Dar nu am putut să vă uit / Cu toate că sunteți lângă Dumnezeu. / Acum am să aprind o lumânare / Pentru sufletul vostru, dar / Şi al prietenilor mei, / Ca bunul Dumnezeu / Să aibă grijă de voi, / Dar şi de ei". Al vostru fiu, Harie.

JEWISH REALITY

"HELP YOURSELF IF YOU NEED HELP"

The visit of **Jorge Diener** and **Israel Sabag**, director and deputy director of JOINT for Romania, to our review office, offered an opportunity for a briefing made by the writer Dorel Dorian, chief editor of the "Jewish Reality", regarding the new review program, already implemented or during implementation. The guests were informed about our intentions regarding: ● stronger relations with the Jewish investors in Romania, with Israel; ● richer information to the readers on the Jewish present reality; ● the creation of new connections, mutually benefic, through the insertion of promotional pages, thus bringing new income sources for the review; ● the monthly release of a Jewish review in Western style, such as "Hayom" ("Today"); ● the increase of the number of English and Hebrew pages; ● the replacement of the series of "Cultural Notebooks of the Jewish Reality" with a real Jewish pocketbook ("The Library for Everyone"). The strategy for a better efficacy of the publication was discussed.

FROM "KRISTALLNACHT" TO THE INAUGURATION OF THE NEW SYNAGOGUE IN MUNICH

The participation of the F.J.C.R. president, Dr. Aurel Vainer to three important events of the international Jewish life - ● the inauguration of the new Synagogue in Munich on November 9th, 2006, 68 years after the "Kristallnacht", ● the reunion of the European Jewish Congress Executive in Munich, ● the World Jewish Congress reunion in Paris – offered the opportunity of an interesting lecture at the Choral Temple. The inauguration of the new Synagogue in Munich had a powerful emotional impact on him. "Walking on the streets of this important German city, mentally looking at the horrors committed in the pogrom 68 years ago, seeing the astonishment and the respect in the people's eyes, I had the feeling of a Jewish miracle", said the lecturer. The impressions made by the new synagogue, conceived in a very modern architectural spirit, with elements reminding the Kotel Hamaravi and Magen David, by the religious service officiated by famous cantors, by the well-known Choir of the Great Synagogue of Jerusalem, by esthetic elements, were completed by the political commentaries. He mentions the speeches of German authorities' high representatives, by the Great Rabbi of Israel, by the president of the Jewish Communities from Germany, and others. The dominant preoccupation of the both reunions above mentioned was also outlined: the Holocaust denial and the anti-Israel tendency. In his interview to our review, Dr. Aurel Vainer reported in detail the working agenda of the meetings: the commemoration of the International Day of the Holocaust in Spain, the danger of the nuclear arming of Iran, the Palestinian issue, the anti-neo-Nazi legislation in Europe, the ecumenism promotion.

"JEWS FROM OUR DAYS AND FROM OUR COMMUNITIES"

THREE COMMUNITY PRESIDENTS ABOUT THEIR DREAMS AND ASPIRATIONS

The page "Jews from Our Days and from Our Communities" includes the credo of three community leaders: eng. Tiberiu Roth from Brasov, Professor Dr. Corneliu Sabetay, from Craiova and Professor Dr. Nicolae Kallos, who received the interim leader position at the Community from Cluj. The three of them have abnegation for the work they are achieving; they consider it a mission (Tiberiu Roth), a way of being the community members' adviser (Nicolae Kallos), a way of knowing "they have really made good things" (Corneliu Sabetay). A feature report regarding the Jewish Community from Oradea reflect the effervescence of the three generations of Jews united by their will to maintain and continue the Jewish life in their city, the responsibility each of them feels and assumes in order to achieve this noble aim.

"LAUDER-REUT" – A SCHOOL FOR EXCELLENCE

The retrospective of the 10 years from the foundation in Romania of the Kindergarten and School "Lauder-Reut" had the meaning of fighting prejudice, xenophobia and the anti-Semitism in ways different from commemorations, symposiums, or protest press communicates. In "Lauder-Reut" School ("reut" means friendship in Hebrew) the education process set the foundation for good inter-ethnic and inter-confessional mutual understanding. "Lauder" Foundation mission, having at present a 60 schools network in Central and East Europe, is to promote an education based on the multicultural criteria and on students' preparation at highest standards. From the arts and multimedia program kindergarten to the high school with Business-Media-Diplomacy profile, a premiere in Romania, the students have the privilege of exceptional teachers' staff. Thus, a change of mentality, the perception of the Other in a school of excellence, is promoted.

LITERARY AND MUSICAL MATINEE – ISRAEL BERCOVICI

The family, the friends, the colleagues, the editors, leaders of F.J.C.R and of the Jewish Community from Bucharest, and particularly the loving public of Israel Bercovici, z.l. – one of the main after-war animators of the Yiddish culture in Romania, poet, publicist, and outstanding translator – lived for one morning in his world. A magic span of time achieved through a literary and musical matinee, as he would have liked it. He would have liked it because the Jewish State Theater new generation of actors (Andrei Finti, Geni Brenda, Maia Morgenstern, Rudy Rosenfeld, Marius Calugarita) recited some of his poems, because the klezmers group of the theater led and accompanied at the piano by Radu Captari, charmed the public with some of the immortal Yiddish folklore songs. He would have liked it because it had nothing rigid or strained. The lecturers, the present literary secretary of the theater, Alexandru Sahighian, and his legacy for Yiddish translations, Anton Celaru, remade the atmosphere in which Israel Bercovici created his work: collegues short portraits, collaborators, his repertoire, his tours, echos to the shows, books. One could feel the emotion in the words of Aurel Storin, his disciple in literary reference and history of the musical theater, of Celia Vasiliu, former colleague at the foreign languages radio broadcasting edition. He would have liked the conclusions of Dr. Aurel Vainer, president of F.J.C.R., regarding the unfair fate of the Yiddish, as culture, language and conduct, regarding the "Project of Pro-Yiddish Cultural Actions". We are adding the gratitude of all the present participants who brought homage to his memory, to the thanking and congratulating words addressed to the director of the theater, the stage director Hary Eliad, to the president of the Jewish Community from Bucharest, eng. Osy Lazar (the event moderator) and to the organizers of this memorable morning.

OLIVER LUSTIG

VASILE GRUNEA

JOSÉ IACOBESCU

ANNIVERSARIES

Under this title we are publishing in this edition an article followed by a short portrait of a great lady of the Romanian school of linguistics – professor Lucia Wald; ● some thoughts on two important personalities of our community asserted in literature and journalism in the fight against negation trends: Oliver Lustig and Vasile Grunea, who celebrated their 80th anniversary; ● our wish "Ad Meah Ve'Esrim" to the president of the "B'nai B'rith" Forum in Romania, Jose Iacobescu, and long life with good health and soul peace for Haym Itzic from Harlau, who celebrated his centennial.

December 1st, 2006

88 YEARS FROM THE GREAT UNION

The Jews from the country, together with all Romanian citizens celebrate on December 1st, 2006, 88 years from the Great Union. The Jews brought their contribution to the achievement of this desiderate through personal sacrifice. At the ceremony that took place near the Grave of the Unknown Hero, the delegation of F.J.C.R., Dr. Aurel Vainer, president, Eng. Paul Schwartz, vice-president, Eng. Albert Kupferberg, general secretary, Rabbi Abraham Ehrenfeld, laid a flower garland.

JUDAICA

In the page dedicated to the Judaism history we referred to Yehezkel – "the exile prophet", to Gershom Scholem, great Kabbalist of the 20th century, to the historical role of the Hasidism in Eastern Europe and in the world. We also complete this page with "Divrei Torah" – biblical reflections of eng. Baruch Tercatin, a scholar to whom we thank.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a
REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, ANDREI BANC, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN
Corectură: MIHAELA OBERSCHI

Traducători:
Ebraică: TEHILA OFER, Ing. B. TERCATIN (Israel)
Engleză: SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: EMIL FINCHELSTEIN N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Negustori nr. 5 Telefon: 314.96.90
●
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 25 lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO51RNCB0074011952750001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO40RNCB0074011952750005 (USD), filiala sector 3, Bucureşti - România.

המציאות היהודית

טז מר-חשון – טו כסלו תשס"ז ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות ברומניה

"עזור לעצמך שאני אעזור לך"

הביקור במערכת עיתוננו שערכו מנכ"ל הג'וינט ברומניה ז'ורז' דינר והסמנכ"ל ישראל סאבאג, היווה הזדמנות למתן סקירה אינפורמטיבית מפי הסופר דורל דוריאן, העורך הראשי של "המציאות היהודית", על התוכניות החדשות של כתב העת, אלו שכבר יצאו אל הפועל ואלו העתידות להתבצע. לידיעת האורחים הובאו כוונותינו כלהלן: ● הידוק הקשרים עם משקיעים יהודים ברומניה, ועם ישראל; ● העשרת המידע הניתן לקוראים בנושאים יהודיים עכשוויים; ● יצירת התקשרויות חדשות, חשובות לשני הצדדים, באמצעות עמודים פרסומיים שיהוו מקור הכנסות נוסף לכתב העת; ● הופעה חודשית של ירחון בסגנון מערבי של כתב עת יהודי, דוגמת "היום"; ● הגדלת מספר העמודים באנגלית ובעברית; ● החלפת הסדרה "מחברות ספרות" ב"ספרייה לכל" יהודית אמיתית. הוצגה גם האסטרטגיה של הרחבת ההתייעלות של כתב העת. הביקור הסתיים בראיון שהעניק ז'ורז' דינר לעיתוננו.

"לאודר-רעות" - בית ספר למופת

במבט לאחור, מקץ עשר שנים לקיומו של המכלול הלימודי "לאודר-רעות" ברומניה, ניתן לראות את דרך המאבק בדעות קדומות, בשנאת האחר ובאנטישמיות, וכמו גם את ימי הזיכרון, הסימפוזיונים, הודעות המחאה לעיתונות ועוד. בבית הספר "לאודר-רעות" (המילה "רעות" מופיעה כלשונה, בעברית, בשם ביה"ס) מניחים את היסודות ללימוד המחנך להבנה בין עמים ובין דתות. מטרת קרן "לאודר", המקיימת רשת של 60 בתי ספר באירופה המרכזית והמזרחית, היא מתן כלים לחינוך לפי הקריטריונים של רב-תרבותיות והכשרת התלמידים על פי אמות המידה הגבוהות ביותר. החל בגן הילדים היחיד בבוקרשט הכולל בתוכניתו אמנות ומולטימדיה, ועד לבית הספר התיכון הראשון ברומניה במגמת עסקים-תקשורת-דיפלומטיה, נהנים התלמידים מסגל הוראה יוצא מן הכלל. בדרך זו מתגבש במסגרת בית ספר הישגי במיוחד שינוי במנטאליות, לשם הבנת "האחר".

יודאיקה

בעמוד המוקדש לתולדות היהדות אנו מתייחסים ל"נביא הגולה" יחזקאל, לגדול חוקרי הקבלה במאה ה- 20 גרשום שולם ולתפקיד ההיסטורי של החסידות באירופה המזרחית ובעולם. כמו כן, משלימים עמוד זה "דברי תורה", אמירות תנ"כיות שליקט המלומד אינג' ברוך טרקטין, לו אנו מביעים את תודתנו.

"יהודים בני זמננו ובני קהילותינו"

שלושה יושבי-ראש של קהילות, על חלומותיהם ושאיפותיהם

העמוד "יהודים בני זמננו ובני קהילותינו" מכיל הפעם את ה"אני מאמין" של שלושה מנהיגי קהילות: אינג' טיבריו רוט מבראשוב, פרופ' ד"ר קורנליו שבתאי מקראיובה ופרופ' ד"ר ניקולאיה קאלוס שקיבל לתקופת ביניים את הנהגת קהילת קלוז'. שלושתם מתלהבים מעבודתם, רואים בה שליחות (טיבריו רוט), אמצעי להיות יועץ לחברי הקהילה (ניקולאי קאלוס) וכוונה ש"זאת עשיית טובה אמיתית" (קורנליו שבתאי). כתבה על קהילת אורדיאה משקפת את הלהיטות שבה שלושה דורות של יהודים ממשיכים לקיים את החיים היהודיים בעיר זו, מתוך האחריות שכל אחד חש ונוטל על עצמו למען הגשמת המטרה הנאצלת.

עולם ויצ"ו

תחת כותרת זו אנחנו מביאים בגיליון זה תסקיר, מלווה בדיוקן קצר, על גבירת בית הספר הרומני ללשון - פרופ' ד"ר לוצ'יה ואלד; ● אנו מגישים זר וירטואלי לשני אישים חשובים של קהילתנו שהגיעו לגבורות: אוליבר לוסטיג וואסילה גרוניא, המצטיינים במישור הספרותי והפובליציסטי ובפעילותם נגד הכחשת השואה; ● איחולי "עד מאה ועשרים" לנשיא פורום "בני ברית" ברומניה חוזה יעקובסקו, וברכה לחיים ארוכים, בריאות ושקט נפשי לחיים איציק מן העיר הארלאו, במלאת לו מאה שנה.

מליל הבדולח עד חנוכת בית הכנסת במינכן

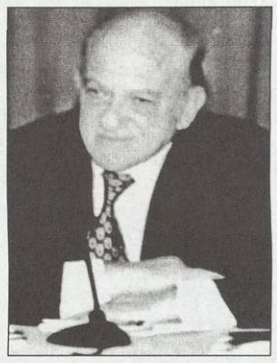

יו"ר הפדרציה, חבר הפרלמנט דר' אורל ויינר, לקח חלק בשלושה אירועים בעלי חשיבות בחיים היהודיים בעולם: ● חנוכת בית הכנסת החדש במינכן שנערכה ב- 9 בנובמבר 2006 במלאת 68 שנה לליל הבדולח ● כנס הוועד הפועל של הקונגרס היהודי האירופי שהיה במינכן ● התכנסות הקונגרס היהודי העולמי בפאריס. על האירועים הללו סיפר היו"ר בהרצאה מעניינת שנשא בבית הכנסת "טמפלול נכורלי. חנוכת בית הכנסת החדש במינכן ריגשה אותו במיוחד. המרצה אמר: "שעה שצעדתי ברחובות העיר הגרמנית החשובה הזאת חוויתי בדמיוני את מוראות הפוגרום שהתרחש באותו יום, 68 שנה קודם לכן. תוך התבוננותי בהתפעלות וביראת הכבוד שהשתקפו מעיני הקהל הרב, חשתי במעשה ניסים יהודי". את ההתרשמות מבית כנסת בעל המבנה האדריכלי החדשני ביותר ובו מרכיבים המזכירים את הכותל המערבי וצורת מגן דוד, כמו גם את הרושם שהותיר הטקס הדתי והתפילות שהשמיעו חזנים מפורסמים והמקהלה הנודעת של בית הכנסת הגדול בירושלים - לאמור מרכיבים בעלי אופי אסתטי - השלימו הקשרים פוליטיים. הכוונה לדברים שנשאו בעלי תפקידים מן הצמרת הגרמנית, הרב הראשי לישראל, יו"ר הפדרציה של הקהילות היהודיות בגרמניה ואישים אחרים. כמו כן הובלט העניין העיקרי שהעסיק את שני הארגונים הנזכרים לעיל: הכחשת השואה והתופעות האנטי ישראליות. בראיון שהעניק ד"ר אורל ויינר לעיתוננו, הוא פירט את תוכניות העבודה שהוצגו בשני הכנסים והנוגעות לציון יום השואה הבינלאומי בספרד, לסכנת החימוש הגרעיני של אירן, לבעיה הפלסטינית, לתחיקה האנטי נאצית באירופה ולקידום הקירוב בין הדתות.

1 בדצמבר 2006 - 88 שנים ל"איחוד הגדול" של רומניה

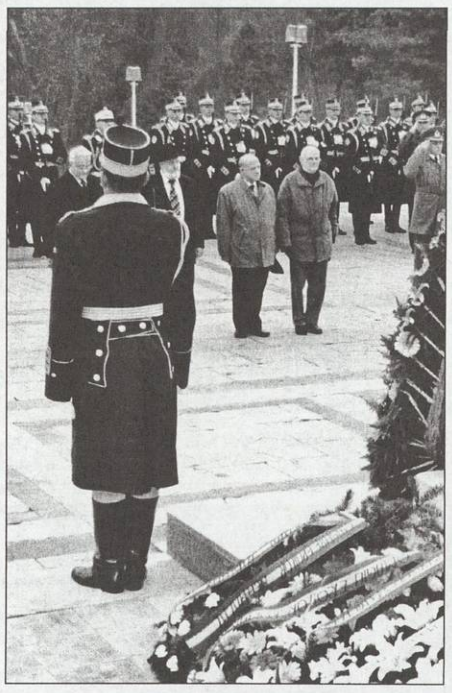

יחד עם כל אזרחי רומניה חוגגים היהודים בארץ זאת ב- 1 בדצמבר 2006 את מלאת 88 שנים לקיום "האיחוד הגדול" של המחוזות המרכיבים את המדינה הרומנית. היהודים הקריבו את דמם למען מימוש השאיפה הלאומית הזאת. בטקס שנערך ליד אנדרטת החייל האלמוני, הונח זר על ידי נציגות הפדרציה שהייתה מורכבת מהיו"ר ד"ר אורל ויינר, סגן היו"ר אינג' פאול שוורץ, המזכ"ל אינג' אלברט קופפרברג והרב אברהם ארנפלד.

בני משפחה, ידידים, עמיתים, עורכים, ראשי פדרציית הקהילות היהודיות ברומניה והקהילה היהודית בבוקרשט, ובעיקר הקהל של ישראל ברקוביץ ז"ל, העבירו בוקר בעולמו של אחד המנחים החשובים של תרבות היידיש ברומניה לאחר מלחמת העולם השנייה, משורר, מסאי ומתרגם מעולה. הקסם היה למציאות באמצעות שחרית ספרותית-מוזיקלית כמו שברקוביץ היה אוהב. הוא היה נהנה מן המעמד, משום שהדור החדש של כישרונות במה גדולים של התיאטרון היהודי הלאומי (אנדריי פינצי, גיני ברנדה, מאיה מורגנשטרן, רודי רוזנפלד, מריוס קלוגאריצה) קראו משיריו ומשום שלהקת הכליזמרים של התיאטרון בניצוחו ובליווי הפסנתר של ראדו קאפטארי הנעימה לקהל בלקט מפולקלור היידיש האלמותי. הוא

שחרית ספרותית-מוזיקלית על שם ישראל ברקוביץ

היה נהנה מהשחרית משום שלא היה בה כל דבר צורם. המרצים, המזכיר הספרותי הנוכחי של התיאטרון אלכסנדרו שאגיגיאן והממונה על התרגומים מיידיש אנטון צילארו, החיו את האווירה של השנים שבהן יצר ישראל ברקוביץ: רישומי עמיתים ושותפים אחרים, רפרטואר, סיבוב הופעות, הדים שעוררו ההצגות וספרים. הוא היה נהנה מזה, משום ההתרגשות שהייתה בדבריהם של אורל סורין, תלמידו בשטח המזכירות הספרותית ותולדות התיאטרון המוזיקלי ושל צילה ואסיליאו, עמיתתו בעבר במערכת שידורי רדיו לחוץ לארץ. הוא היה נהנה מהסקת מסקנותיו של יו"ר הפדרציה ד"ר אורל ויינר בדבר אי הצדק שנפל בחלקה של היידיש בתור שפה, תרבות והתנהגות, ועל "התוכנית לפעילויות תרבותיות למען היידיש". להבעות התודה של כל הנוכחים שהוקירו בדרך זו את זכרו של ברקוביץ, הצטרפו התודות והברכות למנהל התיאטרון, הבמאי הארי אליעד, וליו"ר קהילת בוקרשט אינג' אוסי לאזאר שהנחה את השחרית.

REALITATEA EVREIASCĂ
EDIȚIE SPECIALĂ

ION COJA:

„ÎN ROMÂNIA NU A FOST NICI UN HOLOCAUST“

„Cine ştie, poate că altădată îl vom face... Şi-l vom face ca lumea...“

afirmă acelaşi Ion Coja, într-o scrisoare adresată preşedintelui României, Traian Băsescu

• Cine îl va face, nestimate domnule Coja?
• „Îl vom face“ – pe cine include?
• Pe cine vrea să compromită Ion Coja prin scrisoarea sa, adresată preşedintelui României (şi României înseşi)?
• Pe cine vrea să înspăimânte?
• Semnatarul unei asemenea scrisori a fost scutit de obligația de a respecta legea?
• De cine?
• Până când?
• Cu tot respectul şi toată încrederea, aşteptăm un răspuns din partea Preşedinției, a Consiliului Europei, a O.N.U.

Suntem conştienți, de multă vreme (ca să spunem aşa, de milenii), de atacurile duse împotriva noastră, de faptul că ni se pun în spinare vini de care nu suntem răspunzători, că suntem acuzați mincinos şi, în ultimă instanță, că se doreşte lichidarea noastră. Am crezut şi am sperat că experiența istorică amară a celui de-al doilea război mondial, în care şase milioane de evrei şi-au pierdut viața pentru singura vină că au fost evrei, să fi trezit conştiința lumii, iar evreii, câți au mai rămas, să poată trăi mai liniştiți şi în condiții mai sigure. Din păcate, nu este aşa. S-au adeverit cele susținute de Elie Wiesel că Auschwitz-ul, în loc să ducă la dispariția antisemitismului, l-a accentuat. Că nu apare sub forma sa clasică, ci îşi găseşte alte mijloace, este un truc al celor care susțin în continuare ideologia nimicirii evreimii. Paradoxal, antisemitismul se manifestă şi în țări în care nu mai există, sau există un număr mic de evrei. Se pare că aceasta nu are importanță, evreul este întotdeauna un bun țap ispăşitor pentru toate relele pământului.

Fenomenul este valabil şi în România. Dacă în regimul trecut, antisemitismul, care a continuat să se mențină, îmbrăca haina antisionismului, a antisemitismului latent, a marginalizării evreilor, după 1990, printr-o denaturare a sensului libertății cuvântului, el şi-a întărit vocea, sub multiple forme, principala țintă a antisemiților ajungând să fie negarea Holocaustului, în general, şi a Holocaustului din România, în special. Paradoxal, aceasta în condițiile în care guvernele şi preşedinții României au avut curajul şi demnitatea de a-şi asuma răspunderea pentru crimele petrecute în timpul regimului legionar din septembrie 1940, în ianuarie 1941 şi al celui antonescian până în martie 1943. În plus, Parlamentul român a votat o lege (Legea nr. 107, din 27 aprilie 2006) care-i sancționează pe cei care neagă Holocaustul.

Atacurile nu au încetat, dimpotrivă, ultimul dintre ele fiind reluarea tezelor încărcate cu cianură xenofobă ale prof. Ion Coja, în cadrul simpozionului „Despre românism şi antiromânism“ al Uniunii „Vatra Românească“, din 24 noiembrie a.c. Aici, unul dintre punctele de pe ordinea de zi a fost „Holocaustul din România, ca expresie a antiromânismului instituționalizat“ şi, în acest cadru, simpozionul, sub semnătura lui Ion Coja, a adresat o scrisoare deschisă preşedintelui României, Traian Băsescu, cerându-i să-şi reconsidere poziția de recunoaştere a Holocaustului românesc, deoarece acesta nu este decât o sumă de... minciuni, invenții ale evreilor. „Zilele trecute v-ați pronunțat din nou într-o chestiune de o importanță extrem de mare pentru viitorul românesc. Subiectul – aşa-zisul Holocaust din România, Holocaust pe cât de ireal, pe atât de important sub aspect financiar“, se arată în scrisoare. „În România... nu a fost nici un Holocaust... Nici tu genocid, nici tu pogrom. [Dar pogromul din Bucureşti? Dar pogromul din Iaşi?] Nici pe vremea lui Antonescu şi nici cu altă ocazie. Cine ştie, poate că altădată îl vom face pe Holocaust. Şi-l vom face ca lumea, cu acte în regulă! Cu martori, cu documente, cu victime garantate...“. (Cine îl va face? Pluralul „îl vom face“, pe cine cuprinde?). Scrisoarea abundă de numeroase astfel de afirmații, pe care nu dorim să le reproducem ca să nu-l popularizăm excesiv pe acest aşa-numit domn Coja şi tezele sale. Am vrut să arătăm că cele susținute în scrisoarea deschisă reprezintă, fără nici un dubiu, negarea clară a Holocaustului, sancționată penal de Legea nr. 107.

În acest context, ne punem cel puțin două întrebări. Ce se ascunde în spatele atacurilor furibunde, xenofobe, antisemite ale domnului Coja? Ce se urmăreşte? Adepții lui Ion Coja vor să ne pună la zid? Vor să ne împingă la disperare extremă în care să cerem organizațiilor internaționale să ne protejeze, ca, fără voia noastră, să facem rău țării? Să-i sperie pe investitorii străini, pe guvernanți? Se contează pe laşitatea noastră? Nu vor reuşi. S-a demonstrat de mult că epitetul nu se aplică evreilor, dovadă participarea şi numărul morților evrei în Războiul de Independență, în cel de Reîntregire, faptele de arme ale israelienilor în timpul războaielor duse împotriva duşmanilor lor. Raportul Comisiei „Wiesel“ - ale cărei rezultate au fost recunoscute oficial de guvernele şi preşedinții României - nu a acuzat niciodată poporul român de genocid. Pe banca acuzaților s-a aflat regimul din perioada celui de-al doilea război mondial şi mareşalul Antonescu, judecat ca învederat criminal de război (şi nu pentru ce a făcut evreilor, ci românilor). Chiar şi în ce-l priveşte pe Antonescu, istoricii evrei ai Holocaustului au o poziție nuanțată; ei recunosc „schimbarea la față“ a acestuia. Recent, istoricul israelian de origine română, Jean Ancel, un mare critic al mareşalului, a lansat teza „fifty-fifty“, referindu-se la faptul că, după bătălia de la Stalingrad, când era limpede că Germania începea să piardă războiul, mareşalul a acceptat să-i aducă înapoi pe evrei din Transnistria şi a refuzat cererile germane de deportare a lor la Auschwitz. Mai mult decât atât. Evreii din România au recunoscut faptele pline de umanism ale unor români care, cu riscul vieții lor, au încercat să-i salveze. În România sunt peste 60 de „Drepți între Popoare“, distincție acordată de statul Israel, la propunerea comunității evreieşti din țara de proveniență a titularilor, pentru astfel de gesturi. Printre aceştia, se află regina-mamă Elena, Viorica Agarici sau diplomatul Florin Manoliu. Faptele acestuia din urmă sunt prezentate într-o lucrare publicată recent de Editura Hasefer. Dând dovadă de mare curaj şi probitate, el, împreună cu un evreu român, au salvat de la deportarea la Auschwitz 150.000 de evrei din Ungaria. În carte sunt menționate numeroase personalități române, *calificate drept* antinaziste, arătându-se şi că, în primăvara lui 1944, autoritățile române au permis trecerea din Transilvania de Nord în România a evreilor şi plecarea lor în Palestina.

• Textul acestui pamflet-replică, în limbile engleză şi ebraică - în PAG. II • De asemenea, o sinteză a naționalismului extremist în România, anticipându-l pe Ion Coja (în limbile română şi engleză), semnată de Liviu Antonesei, în ziarul „Cotidianul“ (1 decembrie 2006) - în PAG. III • Comunicatul F.C.E.R., privind Adunarea publică de la Templul Coral din Bucureşti (PAG. III) • Tot în PAG. III: Predarea temei Holocaustului în şcoli • În PAG. IV: „Contribuția evreilor la propăşirea patriei comune, România“ • Mari personalități ale ştiinței şi culturii evreo-române

Nestimate domnule Coja, ne-am săturat! Ne-am săturat de atacurile şi afirmațiile dvs. mincinoase. (Unde sunt, de pildă, cei un milion de evrei din Israel care invadează România? Este drept, există vreo 15.000 de investitori, care, domnule Coja, au creat ocuri de muncă pentru români, le-au dat salarii decente şi avantaje sociale). Ne vom adresa, cu toată fermitatea, autorităților în drept. Şi *aici se ridică a doua* întrebare: De ce, când există o legislație clară, autoritățile abilitate, respectiv Procuratura, nu se autosesizează?

REALITATEA EVREIASCA

Post-scriptum. Recitind tot ce a scris în pamfletul său xenofob – alarmat el însuşi, ca autor (inițiator şi scrib), de consecințele inevitabile şi ireparabile ale xenofobiei şi antisemitismului pe care le propagă -, dl Ion Coja va încerca să acrediteze „ideea“ (a şi făcut-o într-un fel) că totul a fost o glumă... Contând, desigur, cinic, pe „simțul umorului“ al celor amenințați de un nou Holocaust... Ca şi pe „simțul umorului“ al celui care a recunoscut Holocaustul: preşedintele țării...

Sunt lucruri, însă, cu care nu ne jucăm, amenințări cu care nu se poate glumi şi nici îndemnuri la crimă pentru care nu există, prin timp, „iertați-mă, vă rog...“. Doar un neom îți pune revolverul la tâmplă, surâzător, iar după descărcarea armei afirmă, absolut bestial, că a glumit... Că victima, probabil, era lipsită de umor... Că un atac de cord, regretabil, a precedat descărcarea armei... Şi n-a murit de glonț! A murit din lipsă de receptivitate la umor...

În rest, fiți foarte sigur că nici miile de ani de suferință cu care evreimea a fost confruntată şi nici cele câteva sute de mii de evrei din România – ucişi în marile pogromuri de la Bucureşti, de la Dorohoi, de la Iaşi, ca şi cei din Basarabia, în deportările transnistrene, în 1940-1943, sau cei din Ardealul de Nord, ucişi în cuptoarele de la Auschwitz – nu ne îngăduie decât să vă luăm, pentru prima oară, în serios! Şi să vă denunțăm, ca un cinic abject, în fața tuturor tribunalelor lumii... Şi a preşedintelui țării!

(Pt. conf. - lipsită de „simțul umorului“, profund vindicativă în acest amti-pamflet - aceeaşi „Realitate Evreiască“)

SPECIAL EDITION

ION COJA: "THERE WAS NO HOLOCAUST IN ROMANIA"

"Who knows, maybe some other time we will make it.... And we will make it properly..."

says the same Ion Coja, in a letter addressed to Traian Basescu, President of Romania

• Who will make it, not so esteemed Mr. Coja? • "We will make it" – includes whom? • Who does Ion Coja intend to discredit through his letter addressed to the President of Romania (and to Romania itself)? • Whom does he intend to scare? • The person signing such a letter has been excepted from the obligation of respecting the law? • By whom? • Till when? • With all the due respect and all our confidence, we are waiting for an answer from the Presidency, from the European Council, from U.N.

We are aware for a long time (for thousands of years, as to say) of the attacks against us, of the fact that we are accused for things we are not responsible for; that we are untruly accused, and that, ultimately there is a desire for our extinction. We believed and we hoped that the bitter historical experience of the World War II in which six million Jews lost their lives due to their unique guilt of being Jews, has stirred the world conscience, and the Jews, those still living, will be able to live in more secure and more peaceful conditions. Unfortunately, this is not so. The things stated by Elie Wiesel, that Auschwitz instead of leading to the disappearance of the anti-Semitism, led to its strengthening, became true. That it does not appear in its classical form, but finds different means, is a trick of those still supporting the ideology of the extermination of the Jewry. Paradoxically the anti-Semitism is also manifest in the countries where there are almost no Jews or there are still living a few. It seems this is unimportant; the Jew is always a good scapegoat for all the evil in the world. The phenomenon is also present in Romania. If during the former regime the anti-Semitism that continued to exist took the form of the anti-Zionism, of the latent anti-Semitism, of the marginalization of the Jews, after 1990, through denaturizing the meaning of the freedom, it has a louder voice, under multiple forms, the main target of the anti-Semites being the denial of the Holocaust in general, and of the Holocaust in Romania, in particular. This happens paradoxically in a time when the Romanian governments and presidents had the courage and the dignity to assume the responsibility for the crimes committed during the legionary regime in September 1940, in January 1941 and during Antonescu's regime till March 1943. More, the Romanian Parliament adopted a law (Law 107/ April 27th, 2006) that sanctions the Holccaust deniers.

The attacks has not ceased, on the contrary, one of them is a re-statement of Professor Ion Coja's thesis full of xenophobic poison at the symposium "On Romanian National Feeling and anti-Romanian National Feeling" of the "Vatra Romaneasca" Union, on November 24th 2006. One of its topics: "The Holocaust in Romania, an expression of the institutionalized anti-Romanism", and in this context the symposium addressed an opened letter to the President of Romania, Traian Basescu, asking him to re-consider his position of acknowledging the Romanian Holocaust, because these are not anything else but ... Jews' inventions and lies. "In the last days you considered again an extremely important issue for the Romanian future. The issue – the so-called Holocaust from Romania, the Holocaust as unreal, as important from a financial perspective", says the letter. "In Romania... there was no Holocaust... No genocide, no pogrom. [What about the pogrom from Bucharest? What about the pogrom in Iassy?] Nor during Antonescu's regime or on other occasion. Who knows, maybe we will make a Holocaust some time. And we will make it properly, with appropriate documents! With witnesses, documents, guaranteed victims..." (Who will make it? The plural "we will make it" includes whom?). The letter is full of similar statements that we don't wish to reproduce in order not to promote excessively this so-called Mr. Coja and his thesis. We just intended to demonstrate that the statements expressed in this opened letter represent undoubtedly the clear denial of the Holocaust, legally sanctioned by the Law 107. In this context we have two questions. What lies beneath the furious, xenophobic attacks of Mr. Coja? What they are aiming at? Are the adepts of Ion Coja intending to put us against the wall? Are they putting pressure on us, pushing us to extreme despair in order to make us ask the international organizations to protect us, bringing damage to our country without our intention? To scare the foreign investors, the government leaders? Are they relying on our cowardliness? They will not succeed. It was long ago proved the epithet doesn't apply to Jews; the proof is made by the participation and the number of dead Jews in the Independence War, in the War of Reunification, the army deeds of Israeli during the wars against their enemies.

The "Wiesel" Commission report, with the results officially acknowledged by the Romanian governments and presidents, has never accused the Romanian people of genocide. On the accused bench is the political regime during the World War II and Marshall Antonescu, judged as war criminal (not for what he had done against Jews, but against Romanians). Even concerning Antonescu, the Jewish historians of the Holocaust are admitting "his change of face"; the Romanian born Israeli historian Jean Ancel, a great critic of the Marshall, launched the "fifty-fifty" thesis, referring to the fact that, after the Stalingrad battle, when it hat become clear that Germany had started to loose the war, the Marshall accepted to bring back the Jews from Transdnister and refused the German demands for their deportation to Auschwitz. More than that: the Jews from Romania acknowledged the humanist deeds of Romanians who, endangering their own lives, tried to save them. In Romania there are more than 60 "Righteous of Nations", a distinction awarded by the Israeli State for these deeds, following the proposals made by the Jewish community from the provenience state of the entitled. Between them some remarkable: the queen-mother Elena, Viorica Agarici or the diplomat Florin Manoliu. The deeds of the last are presented in a volume recently published by "Hasefer" Publishing House. With great courage and probity he, together with a Romanian Jew, saved 150,000 Jews from Hungary from the deportation to Auschwitz. The volume mentions many Romanian personalities, qualified as anti-Nazi, as well as the fact that in the spring of 1944 the Romanian authorities allowed the passage from North Transylvania to Romania of the Jews and their departure to Palestine.

Not esteemed Mr. Coja, we are fed up! We are fed up with your attacks and lying affirmations. (Where are for instance, the million Jews from Israel invading Romania? There are indeed some 150,000 investors who created jobs for Romanians, offered them decent salaries and social advantages). We will firmly address the competent authorities. And here we are raising the second question: Why, when there is a clear legislation, the competent authorities, respectively the State Attorney, are not deciding themselves any measures?

מהדורה מיוחדת

יון קוז'ה: "ברומניה לא הייתה כל שואה"

"מי יודע, אולי בפעם אחרת אכן נבצע את זה... ונבצע את זה כמו שצריך..."

כך מצהיר אותו יון קוז'ה במכתב אל נשיא רומניה, טראיאן באססקו

• מי יבצע את זה, אדון קוז'ה הבלתי-נכבד? • מי נכלל ב"נבצע את זה"? • את מי רוצה יון קוז'ה להכליל במכתבו, המופנה אל נשיא רומניה (ולרומניה עצמה)? • את מי הוא רוצה להפחיד? • האם החתום על מכתב זה פטור מהחובה של כיבוד החוק? • מי פטר אותו? • עד מתי? • בכל הכבוד ובכל האמון שאנו רוחשים, אנחנו ממתינים לתשובה מטעם הנשיאות, מטעם מועצת אירופה, מטעם האו"ם.

זה זמן רב (אפשר לומר זה אלפי שנים) אנחנו מודעים להתקפות נגדנו, לעובדה שטופלים עלינו עוונות שאיננו אחראים להם, שבדבר שקר מאשימים אותנו, ובערכאה אחרונה - שתאבים לחסלנו. האמנו וקיווינו שהניסיון ההיסטורי המר של מלחמת העולם השנייה שבה איבדו את חייהם שישה מיליונים של יהודים שאשמתם היחידה הייתה היותם יהודים, יעורר את מצפון העולם ואילו היהודים, שארית הפליטה, יוכלו לחיות ביתר שלווה וביתר ביטחון. למרבה הצער אין זה כך. התאמתו דבריו של אלי ויזל, שאמר כי אושוויץ רק הדגיש את האנטישמיות במקום לגרום להיעלמותה. העובדה שאינה מופיעה בצורתה הקלאסית, אלא שמתבטאת בדרכים אחרות, היא תכסיס של ממשיכי האידיאולוגיה של השמדת היהדות. בניגוד לכל היגיון, האנטישמיות מופגנת גם בארצות שבהן אין יותר יהודים או שמספרם מועט. נראה כי אין לכך כל חשיבות, היהודי הוא תמיד שעיר לעזאזל לכל הצרות עלי אדמות. התופעה הזאת קיימת גם ברומניה. במשטר הקודם האנטישמיות נמשכה באצטלת אנטי-ציונות, אנטישמיות שהתקדמה באיטיות, בהדחקת היהודים לשוליים, ולאחר 1990 בעיוות המושג של חופש ביטוי. ואילו קולה של האנטישמיות גבר בצורות שונות, כאשר המטרה העיקרית של האנטישמים היא הכחשת השואה בכלל ושואת יהודי רומניה בפרט. בניגוד לכל היגיון, הדבר קורה כאשר הממשלות והנשיאים של רומניה גילו אומץ וכבוד עצמי ונטלו אחריות לפשעים שאירעו בימי המשטר של משמר הברזל ("הלגיונרים") בספטמבר 1940, בינואר 1941 ובמשטר אנטונסקו עד מרץ 1943. נוסף לכך, הפרלמנט הרומני אישר חוק (חוק מס' 107 מ- 27 באפריל 2006) להרשעת מכחישי השואה.

*

ואולם, ההתקפות לא פסקו, אלא להיפך, האחרונה בהן הייתה בהעלאה מחודשת של התזות הרוויות רעל ציאניד של שנאת זרים, מפי פרופ' יון קוז'ה, במסגרת הסימפוזיון "על רומניזם ועל אנטירומניזם" מטעם התאחדות "ואטרה רומניאסקה" (במובן "הנווה הרומני") שהיה ב- 24 בנובמבר השנה. אחד הסעיפים בסדר היום היה "השואה ברומניה, כביטוי לאנטירומניזם ממוסד", ובמסגרת זו הפנה הסימפוזיון מכתב גלוי לנשיא רומניה, טראיאן באססקו, בו נדרש לשנות את עמדתו המכירה בשואה ברומניה, מאחר ואין אלה אלא... שקרים, המצאות של יהודים. "בימים האחרונים שוב התבטאת בעניין בעל חשיבות יוצאת מן הכלל לעתיד רומניה", נאמר במכתב. "הנושא - כביכול השואה ברומניה, שואה שעם כל היותה בלתי מציאותית חשובה מאד בהיבט הפיננסי". ועוד: "ברומניה... לא הייתה שום שואה... שום ג'נוסייד, שום פוגרום [ומה על פוגרום בוקרשט? ופוגרום יאסי?]. לא בימי אנטונסקו ולא בכל הזדמנות אחרת. מי יודע, אולי בפעם אחרת נבצע את השואה. ונבצע אותה כמו שצריך, עם תעודות מסודרות! עם עדים, עם מסמכים, עם קורבנות מובטחים..." [מי זה יעשה? השימוש בנוסח רבים "נעשה אותו", את מי זה כולל?]. המכתב גדוש עוד הצהרות רבות בנוסח זה, אך איננו רוצים לצטט אותן, על מנת שלא ניתן פרסום יתר לאותו אדון קוז'ה ולתזות שלו. רצינו להראות שהדברים המועלים במכתב הגלוי מהווים ללא כל ספק הכחשת השואה באופן ברור, הנתונה להרשעה משפטית לפי החוק מס' 107. בהקשר זה, אנו מעלים לכל הפחות שתי שאלות. מה מסתתר מאחורי ההתקפות הפרועות, הרוויות שנאת זרים, של אדון קוז'ה? למה הוא מתכוון בהמשך? האם חסידיו של יון קוז'ה רוצים להעמיד אותנו אל הקיר? האם הם רוצים לדחוף אותנו לכך שמתוך ייאוש נבקש את הגנת הארגונים הבינלאומיים על מנת להזיק לרומניה? האם להפחיד את המשקיעים הזרים, את השלטון? האם הם סומכים על מורך ליבנו? הדבר לא יעלה בידם. זה זמן רב שכבר הוכח כי אין להדביק ליהודים את הכינוי פחדן, ההוכחה טמנה במניין הנופלים היהודים במלחמות העמאות והאיחוד הלאומי של רומניה ולחימת הישראלים במהלך מלחמותיהם נגד אויביהם. דו"ח "ועדת ויזל", שמסקנותיו זכו להכרה רשמית על ידי הממשלות והנשיאים של רומניה, לא האשים מעולם את העם הרומני ברצח-עם. על ספסל הנאשמים נמצאים המשטר בתקופת מלחמת העולם השנייה והמרשל אנטונסקו, שנשפט כפושע מלחמה (בגלל מה שעולל לרומנים, לאו-דווקא ליהודים). ואפילו במה שנוגע לאנטונסקו, ההיסטוריונים היהודים חוקרי השואה מכירים ב"שינוי הפנים" שלו. ההיסטוריון הישראלי ממוצא רומני ז'אן אנצ'ל, מבקר חריף של המרשל, מעלה את התזה של "חצי-חצי", בהתכוונו לעובדה שלאחר קרב סטלינגרד, כאשר היה ברור כי גרמניה מתחילה להפסיד במלחמה, המרשל נאות להחזיר את היהודים מטרנסניסטריה וסירב לדרישות הגרמניות לגרשם לאושוויץ. ויותר מזה. יהודי רומניה הכירו במעשים ההומאניים של רומנים מסוימים שסיכנו את חייהם בניסיונם להצילם. ברומניה יש 60 "חסידי אומות העולם", תואר שמעניקה מדינת ישראל בעבור מחוות כאלה, על פי המלצת הקהילה היהודית מארץ המוצא של המועמדים לתואר. ביניהם נמצאים המלכה-האם אלנה, ויאוריקה אגאריצ'י והדיפלומט פלורין מאנוליאו. מעשיו של האחרון מתפרסמים בעבודה שראתה אור לאחרונה בהוצאת "הספר". תודות לאומץ הרב שלו וליושרו, הוא, יחד עם יהודי רומני אחד, הצילו 150 אלף יהודים מהונגריה מפני גירוש לאושוויץ. בספר מוזכרים אישים רומנים רבים הזכאים בצדק להיקרא אנטי-נאצים ומסופר כי גם באביב 1944 התיר הממשל הרומני מעבר יהודים מצפון טרנסילבניה ויציאתם לפלסטינה. אדון קוז'ה הבלתי-נכבד, כבר שבענו! שבענו מהתקפותיך ומהצהרותיך השקריות. (היכן הוא, לדוגמה, אותו מיליון יהודים מישראל שפלשו לרומניה? אמנם נכון, יש כ- 15 אלף משקיעים, אשר לידיעתך, אדון קוז'ה, יצרו מקומות עבודה לרומנים, משלמים להם שכר הוגן ומעניקים זכויות סוציאליות). אנחנו נפנה בכל הנחישות אל גופי הממשל הנוגעים בדבר. וכן עולה השאלה השנייה: מדוע, כאשר קיימת תחיקה ברורה, אין גופי הממשל המוסמכים, דוגמת הפרקליטות, מגיבים בעצמם?

COMUNICAT

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

Adunare publică la Templul Coral din Bucureşti

La 25 noiembrie a.c., în cadrul unei adunări publice, desfăşurate la Templul Coral din Bucureşti, preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, dr. Aurel Vainer, a prezentat expunerea „Actualitate internaţională în viaţa evreiască", referindu-se la trei evenimente la care a participat în ultima vreme: ● Reuniunea Executivului Congresului Evreiesc European ● Inaugurarea noii Sinagogi din München, după 68 de ani de la „Noaptea de Cristal", când naziştii au incendiat sinagogi, locuinţe şi magazine ale evreilor din München ● Reuniunea de la Paris a Consiliului de Conducere a Congresului Evreiesc Mondial.

Din relatarea conferenţiarului a rezultat că, în centrul preocupărilor organizaţiilor evreieşti din multe ţări ale lumii, persistă în continuare îngrijorarea faţă de prezenţa unor manifestări de antisemitism, de negare a Holocaustului din anii celui de-al doilea război mondial, dar şi faţă de acţiunile Iranului de a produce arma nucleară. S-a luat o atitudine fermă, de condamnare a declaraţiilor preşedintelui Iranului, care au în vedere distrugerea Statului Israel, lichidarea poporului evreu, aflat pe aceste meleaguri de milenii.

În acest context, preşedintele F.C.E.R. s-a referit şi la simpozionul organizat recent de Uniunea „Vatra Românească", la sala Dalles din Bucureşti, în cadrul căruia s-au abordat probleme privind Holocaustul din România, într-o optică de negare a acestuia şi de incitare la acţiuni împotriva evreilor, afirmându-se că în România „nu a fost Holocaust, nici pogrom". Ion Coja, într-un limbaj super-negaţionist, a spus cu cinism: „Cine ştie, poate că altădată îl vom face... Şi-l vom face ca lumea...".

În raport cu astfel de susţineri, conducerea Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, în total consens cu cei 10.000 de membri ai săi din Bucureşti şi din cele 38 de comunităţi existente în ţară, cere, în modul cel mai hotărât, autorităţilor îndreptăţite să se autosesizeze şi să adopte măsurile corespunzătoare conform legislaţiei în vigoare.

Legea nr. 107 din 27 aprilie 2006, pentru aprobarea O.U.G. nr. 31/2002 privind „Interzicerea organizaţiilor şi simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob şi a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârşirea unor infracţiuni contra păcii şi omenirii", prevede clar că negarea Holocaustului se sancţionează penal.

Nu se poate tolera ca acum, în România, care la 1 ianuarie 2007 va deveni membru al Uniunii Europene, pe baza respectării criteriilor democraţiei şi statului de drept, să existe luări de poziţii, în public, care neagă responsabilitatea statului român din perioada celui de-al doilea război mondial în tragedia evreilor români şi să incite împotriva unei minorităţi.

Pentru Comitetul Director al F.C.E.R.,

Ing. PAUL SCHWARTZ,
vicepreşedinte al Federaţiei

De la corifeii protocronismului până la „vătraşul" bucureştean Ion Coja cel cumplit – valuri după valuri de naţional-extremism şi xenofobie

Spectre ale trecutului

Pe vremuri, dl Ion Coja era o vedetă a protocronismului. Dar comunismul era pudibond, aşa că doar acum d-sa poate să-şi manifeste liber discursul negaţionist, antisemit.

*

Când eram încă june, dl Ion Coja se impunea, alături de alde uitaţii Paul Anghel, Mihai Ungheanu, Vadim Tudor, Păunescu „ejusdem farinae", dar şi de un cărturar precum Edgar Papu la o senectute nu foarte lucidă, drept unul dintre corifeii protocronismului, ideologia pe care o sprijinea P.C.R. împotriva timidei orientări europeniste din lumea culturală. Nu era doar corifeu, ci şi teoretician al „curentului". Însă, din considerente de imagine externă, regimul comunist era destul de reţinut în manifestarea antisemitismului, acesta era mai degrabă o „politică de cadre" decât o componentă a ideologiei oficiale. Când vreun protocron sărea pârleazul, cum s-a întâmplat cu Vadim de câteva ori, partidul îl trăgea părinteşte de urechi. Dar, har Domnului!, iată-ne în democraţie! Cu acest prilej, s-a dat liber şi la discursul naţionalist extrem, cu puternice accente antisemite, antimaghiare, anti... orice, după caz. Dacă jocul lui Vadim e mai subtil, oscilând cumva clinic între pusee antisemite şi declaraţii de iubire pentru poporul evreu şi statui pentru Yitzhak Rabin, dl Coja nu se încurcă în asemenea fineţuri. E adevărat că nu e politician în fugă după voturi ori după acceptare europeană, ci numai vătraş. Vătraş românesc, desigur. Şi, în această calitate, ne-a potopit din nouăzeci încoace, în cărţi, articole, conferinţe şi interviuri, cu valuri de declaraţii negaţioniste şi antisemite, de bună seamă pe fondul teoriilor conspiraţiei universale împotriva poporului român, pe care le împărtăşeşte când nu le elaborează. Printre altele, ni i-a amestecat pe Iorga, pe Ceauşescu şi pe Culianu, cu toţii victime ale complotului mondial, deşi măcar în primele două cazuri asasinii sunt bine cunoscuţi din momentul asasinatelor. Dar ce contează, când teoria e mai interesantă decât faptele nude?

*

Bunăoară, dl Coja a recidivat strălucit, contestând recent Holocaustul din România la conferinţa „Românism şi Anti-Românism", organizată deja a şaptea oară de vătraşii bucureşteni, dar şi într-o scrisoare adresată preşedintelui Băsescu. Concluzia e clară: în România n-a existat „nici Holocaust, nici genocid, nici pogrom". Li s-o fi năzărit sutelor de mii de victime, precum şi membrilor Comisiei Internaţionale de Studiere a Holocaustului din România! În temeiul legii, Centrul pentru Monitorizarea şi Combaterea Antisemitismului în România a sesizat Parchetul, şi bine a făcut, deşi eu aş fi sesizat (şi) o instituţie de sănătate publică! Nu ştiu ce efect va avea plângerea. Ştiu altceva: „Tot ceea ce este necesar pentru ca răul să triumfe sunt oamenii buni care nu fac nimic". De aceea am scris despre asta!

LIVIU ANTONESEI

(Din „Cotidianul", 1 decembrie 2006)

GHOSTS FROM THE PAST

Some time ago, Mr. Ion Coja was a star of the "*protochronism*". But the communism was shy, so it is only now that he can freely express his denying and anti-Semite speech.

*

When I was young Mr. Ion Coja was an imposing figure, near some forgotten others, Paul Anghel, Mihai Ungheanu, Vadim Tudor, Paunescu „ejusdem farinae", but also a scholar as Edgar Papu in his old and not very lucid age, a coryphaeus of the *protochronism*, the ideology defended by the Romanian Communist Party against the shy European orientation of the cultural world. He was not only a coryphaeus, but also a theoretician of the „trend". But, due to the exterior image considerations, the communist regime was somehow reticent in the open manifestation of the anti-Semitism, this was more a „staff policy" and less an official ideology component. Whenever one *protochron* jumped over the line, as it happened with Vadim several times, the party was fatherly reprimanding him. But, thanks God, we have now democracy! On the occasion we also have the free extremist nationalistic speech, with strong anti-Semite, anti-Hungarian, anti...anything accents, in case. If Vadim's game is subtler, somehow oscillating clinically between anti-Semite attacks and love declarations for the Jewish people and statues for Yitzhak Rabin, Mr. Coja is not running after these delicacies. It is true he is not a politician interested in votes or European acceptance, but only one of the „Vatra" men. A Romanian „Vatra" man, of course. And in this quality he poured on us, after the 90's, in books, articles, lectures and interviews, floods of denying and anti-Semite statements, based of course on the grounds of the universal conspiracy theories against the Romanian people, theories he shares when he is not creating them. Between others, he put together and mixed Iorga, Ceausescu and Culianu, all of them victims of the world plot, although in the first two cases the murderers are well known from the assassinates moments. But does it matter, when theory is more interesting than the pure facts?

*

For instance, Mr. Ion Coja brilliantly repeated the offence denying recently the Holocaust in Romania at the lecture „Romanian and anti-Romanian National Feeling", organized already at its 7th edition by the „Vatra" from Bucharest, and also in a letter addressed to President Basescu. The conclusion is clear: in Romania there was „neither Holocaust, nor genocide, or pogrom". Maybe the hundreds of thousands of victims, or the International Commission for the Study of the Holocaust in Romania have dreamt about it! Legally grounded, the Center for the Monitoring and Fighting against the Anti-Semitism in Romania informed the prosecuting magistracy, and this was a good action, but I personally would have informed a mental health institution as well! I don't know what effect the complaint would bring. I know something else: „All needed to let the evil prevail is good people who do nothing". That is why I wrote about it all!

LIVIU ANTONESEI

(From „Cotidianul", December 1st, 2006)

Predarea temei Holocaustului în şcoli

Pentru a veni în sprijinul profesorilor care predau Holocaustul în şcoli, Institutul Naţional pentru Studierea Holocaustului din România, „Elie Wiesel", a organizat un seminar internaţional cu tema „Holocaustul - istorie şi educaţie în Europa, astăzi". Manifestarea a fost realizată în cooperare cu Ambasada Suediei la Bucureşti şi cu Institutul Suedez din Stockholm şi a avut drept conferenţiari din străinătate pe *Paul A. Levine* şi *Michael Enoksson*, de la Universitatea din Upsala.

La deschiderea lucrărilor au fost de faţă E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în România, E.S. *Mats Aberg*, ambasadorul Suediei, *Thomas Weithoner*, secretar I al Ambasadei Germaniei. În cuvântarea sa, ambasadoarea Israelului a vorbit despre necesitatea ca România să facă cunoscută istoria reală a Holocaustului, un fenomen legat de regimurile totalitare. În acest context, domnia-sa a apreciat eforturile profesorilor de istorie de a preda generaţiilor tinere acest capitol al istoriei europene şi româneşti. Ambasadorul Suediei a atras atenţia că micile manifestări de intoleranţă, xenofobie, rasism se pot transforma în acţiuni de mai mare amploare. Reprezentantul Ambasadei Germaniei a prezentat modalităţile prin care Germania diseminează cunoştinţele despre Holocaust în rândurile tinerilor, subliniind că, în această ţară, negarea Holocaustului, chiar dacă nu este făcută în public, constituie o crimă ce se pedepseşte prin lege.

Directorul general al Institutului, general *Mihail Ionescu*, a arătat că acest seminar face parte din *training*-ul organizat pentru profesorii de istorie care predau Holocaustul în şcoli, una dintre activităţile importante ale Institutului.

În prima parte a seminarului au fost prezentate patru referate. Dr. *Lya Benjamin* a vorbit despre „Particularităţi ale Holocaustului din România", analizând diferitele etape ale acestuia, începând cu pierderile drepturilor civile, pogromurile de la Bucureşti şi Iaşi şi terminând cu deportările în Transnistria. Ceea ce s-a întâmplat în România, a spus vorbitoarea, a fost o ilustrare a lungii tradiţii a antisemitismului din această ţară. O comunicare deosebit de interesantă a aparţinut prof. *Viorel Achim*. Intitulată „Populaţia românească şi deportarea rromilor", comunicarea a analizat, pe baza a numeroase documente, atitudinea de protest a unor comunităţi româneşti, mai ales din mediul rural, faţă de decizia guvernului Antonescu de a deporta în Transnistria o parte a populaţiei rrome. În comunicarea „Dileme intelectuale şi morale privind studiul Holocaustului în Europa de la începutul sec. XXI", prof. *Paul Levine* a scos în evidenţă mai multe concluzii de care trebuie ţinut seama în studierea acestui fenomen, şi anume: Holocaustul nu este o parte a istoriei evreilor, ci a istoriei europene sau româneşti; negarea Holocaustului a început încă de pe vremea lui Hitler; responsabilitatea Holocaustului nu aparţine unui singur om, căci mii de europeni au participat direct sau indirect la nimicirea evreilor; este necesară analiza fenomenului martorilor tăcuţi, ai *bystander*-ilor, cei care au asistat fără să facă nimic la tragedia evreilor. Pentru a cunoaşte în detaliu ceea ce s-a întâmplat în acea perioadă este nevoie de o viziune pan-europeană a Holocaustului, a conchis prof. Levine. În referatul său, „Percepţia Holocaustului în România după 1990", prof. *Liviu Rotman* a făcut o analiză detaliată a evoluţiei atitudinii clasei politice şi a opiniei publice din România faţă de fenomenul Holocaustului românesc, de la negarea acestuia până la recunoaşterea sa, prin crearea Comisiei „Wiesel". El a atras atenţia asupra unor aspecte specifice ale negaţionismului din ţara noastră care se manifestă în trei direcţii: în istoriografie, în discursul politic şi în diverse domenii ale culturii, menţionând că, dacă la început acest fenomen se manifesta în ziarele extremiste, acum el apare şi la aşa-numitele ziare de consum, cum sunt „Ziua" şi „România liberă", în suplimentul „Aldine". Liviu Rotman a mai arătat că, în ceea ce priveşte discursul politic, dacă la începutul anilor '90, existenţa Holocaustului românesc a fost negată, mai târziu trei şefi de stat - Emil Constantinescu, Ion Iliescu şi Traian Băsescu -, precum şi premierul Adrian Năstase l-au recunoscut. Toate referatele au fost urmate de întrebări şi discuţii.

Partea a doua a seminarului s-a ocupat de diferitele aspecte ale predării Holocaustului în şcoli. În cadrul dezbaterilor, numeroşi profesori au vorbit despre dificultăţile acestei activităţi, lipsa unor materiale documentare, a manualelor, necunoaşterea de către elevi a istoriei evreilor din România, ceea ce îngreunează plasarea în context a fenomenului Holocaustului.

EVA GALAMBOS

Ne-am adus şi ne aducem contribuţia la propăşirea patriei comune, România

Deşi unii, aşa-zişi, istorici, oameni politici, chiar şi cadre universitare încearcă şi azi să nege rolul pozitiv al evreilor în dezvoltarea ţării, negând, totodată, şi suferinţele îndurate de aceştia în anii Holocaustului, putem veni cu zeci, sute, mii de nume ale unor personalităţi din toate domeniile de cultură şi civilizaţie care au lăsat moştenire şi crează şi azi valori perene. De la Mozes Gaster şi familia Sanielevici, la Mihail Sebastian, Fundoianu, Tristan Tzara, W. Filderman, dr. Al. Şafran şi acad. Nicolae Cajal, fără a omite şi numele unor evrei români stabiliţi în Israel şi în alte ţări ale lumii – toţi aceştia constituie mărturia nu numai a puterii lor de creaţie, ci şi a unei devoţiuni fără margini faţă de ţara în care s-au născut. Ne referim, în acest număr, la dr. ing. **Martin Bercovici**, unul dintre constructorii sistemului electro-energetic al României, şi la savantul **Heimann (Hariton) Tiktin**, autorul celui mai valoros *Dicţionar Etimologic Român-German*.

De asemenea, dorim să subliniem şi faptul că opinia publică este astăzi mai bine informată asupra realităţii celor petrecute în anii Holocaustului. Predarea în şcoli a temei Holocaustului este un pas important în acest sens (vezi pag. III). Finalizarea Raportului Comisiei Wiesel, dezbaterea publică a acestuia, au creat un nou climat în relaţiile interumane din societatea românească.

IN MEMORIAM MARTIN BERCOVICI

În zilele de 13 şi 15 noiembrie a.c., la Universitatea Politehnică Bucureşti, Comitetul Român pentru Istoria şi Filosofia Ştiinţei şi Tehnicii al Academiei Române, Academia Oamenilor de Ştiinţă şi Catedra de Centrale şi Reţele Electrice din U.P.B. au organizat o sesiune de comunicări consacrate personalităţii acad. Martin Bercovici. Au fost susţinute, în prima zi, o serie de comunicări de către personalităţi din ţară şi din străinătate, printre care prof. ing. **Osy Lazăr**, preşedintele C.E.B., acad. **Ştefan Cândea** şi dr. ing. **Ştefan Iancu**, în cea de-a doua zi.

Martin Bercovici s-a născut la Bârlad, la 24 august 1902. În timpul dictaturii fasciste, când tinerilor evrei li se interzicea frecventarea şcolii de orice grad, M. Bercovici a reuşit să înfiinţeze o Şcoală Politehnică evreiască de nivel universitar. În 1948, a fost numit profesor universitar şi este considerat creatorul reţelei energetice a României. Pentru contribuţiile sale ştiinţifice a fost ales, în 1955, membru corespondent al Academiei, iar în 1963, membru titular. A încetat din viaţă la 19 ianuarie 1971. Din volumul biografic „Un om între oameni", scris de Alexandru Ionescu, Mihai Olteneanu şi Costin Rucăreanu, ei înşişi personalităţi ştiinţifice, extragem câteva informaţii din capitolul „Oponent al barbariei prin educaţie: Şcoala Bercovici".

În condiţiile represiunii antonesciene, printre intelectualii evrei a prins ideea înfiinţării unui învaţământ de toate gradele. S-a cerut Ministerului Educaţiei Naţionale aprobarea pentru crearea de cursuri de pregătire pentru studenţii la medicină, care se ţineau pe lângă Spitalul „Caritas", sub îndrumarea prof. dr. Marcus Cajal, cursuri de pregătire tehnică, conduse de ing. Martin Bercovici, şi cursuri de pregătire teoretică şi practică, sub conducerea profesorilor Ernest Abason şi Marcu Onescu.

Şcoala Tehnică evreiască, unică în Europa stăpânită de nazişti, a luat fiinţă la 11 decembrie 1940. Sediul ei era pe str. Sevastopol nr. 19 şi la început au venit la cursuri numai patru studenţi, dar curând numărul lor a ajuns la 16. Fondurile erau reduse, unii plăteau taxe, se primeau sponsorizări, cei care nu puteau plăti taxele... erau ajutaţi cu burse! Martin Bercovici a renunţat la salariu primele patru luni, iar ceilalţi profesori se mulţumeau cu retribuţii simbolice. Multe facturi, Martin Bercovici le achita din economiile lui personale. După câteva săptămâni, localul a fost rechiziţionat şi Politehnica Bercovici s-a mutat într-o clădire aflată într-o stare jalnică (dar ce conta pe atunci!), pe strada Mircea Vodă nr. 60. Acolo funcţionau două facultăţi: de construcţii şi de electromecanică. În scurt timp, au venit şi studenţi din toată ţara şi a mai fost deschisă o Şcoală de desenatori tehnici, cu durata cursurilor de 12 luni. Să nu uităm să menţionăm că toţi studenţii în vârstă de peste 18 ani trebuiau să presteze şi muncă obligatorie.

În 1942, „Şcoala Bercovici" ajunsese să aibă 50 de profesori şi 543 de studenţi. Era deja prea mult pentru autorităţile antonesciene, care, la 30 iunie 1943, desfiinţează această Politehnică, care, de fapt - mai mult decât o şcoală - era o formă de rezistenţă intelectuală evreiască în faţa barbariei fasciste. Totuşi, Politehnica a mai funcţionat până în vara lui 1944. Acest an „ilegal" nimeni nu ştie cum a fost obţinut, dar corupţia regimului probabil a jucat un rol. Să nu uităm încă un „amănunt" ce figurează în amintirile foştilor studenţi: cei care veneau din provincie îşi riscau viaţa, fiindcă evreilor le era interzisă deplasarea cu trenul şi cei prinşi erau aruncaţi din mers din vagoane.

Cartea la care ne-am referit este alcătuită din numeroase amintiri ale foştilor studenţi şi este deosebit de interesantă pentru cunoaşterea şi înţelegerea rezistenţei intelectuale a evreilor în anii războiului. Ea se poate obţine de la Editura AGIR, din Bucureşti.

ANDREI BANC

Contribuţia evreilor la Marea Unire

Înfăptuirea Marii Uniri are la temelie curajul, abnegaţia şi însufleţirea patriotică probate de militarii români pe câmpurile de bătălie ale războiului purtat pentru întregirea pământurilor strămoşeşti. În rândurile bravilor luptători s-au numărat exponenţi cu înaltă conştiinţă civică ai etniei israelite, cu toate că evreii nu beneficiau pe măsura aşteptărilor la îmbunătăţiri ale condiţiei lor de viaţă, în primul rând dreptul la cetăţenie, consfinţit abia prin Constituţia din 1923. La decretarea stării de război (14/27 august 1916), armata ţării conta pe un efectiv de 830.000 de oameni, sporit cu voluntari din ţinuturile aspirante la unirea cu patria mamă, ale Ardealului şi Bucovinei. Imediat după declanşarea operaţiunilor pe front, Uniunea Evreilor Pământeni a lansat un apel către membrii săi, îndemnându-i să contribuie la susţinerea eforturilor militare. Îndemn identic a venit şi din partea Comunităţii Israelite Spaniole din Bucureşti. Drept urmare, din 230.000 de evrei existenţi în Vechiul Regat, s-au înrolat aproximativ 23.000, adică 10% din totalul înscrişilor în evidenţe. Printre combatanţi avea să se evidenţieze dr. Wilhelm Filderman, lider al evreimii de la noi, în timp ce circa 80 de ofiţeri, subofiţeri, voluntari evrei - elevi cercetaşi, studenţi, sanitari - au primit distincţii ostăşeşti. E de amintit şi faptul că subscripţii masive din partea evreilor au fortificat baza materială a operaţiunilor militare. Concomitent, gazetari de prestigiu, ca Emil Fagure, A. Honigman sau savantul filolog dr. Moses Gaster (aflat la Londra), alături de aţi intelectuali, au propulsat, prin presă, cauza poporului român, fapt pus în evidenţă de marele istoric Nicolae Iorga, figură legendară a acelor împrejurări. Din rândul combatanţilor evrei, se estimează că au căzut la datorie în jur de 1.000 de oameni, pe lângă alţi 8000 grav răniţi. Pe bună dreptate, ministrul de război, general Ion Răşcanu, a elogiat în acele circumstanţe jertfele de sânge aduse de evrei pentru realizarea României întregite.

Anii care au urmat aveau să fie, deopotrivă, prosperi, dar şi marcaţi de intermitente tulburări politice, instigaţii puse la cale de organizaţii de filieră xenofobă, extremistă. Din nou au fost încălcate drepturi aparent legalizate şi pângărite tradiţii ale comunităţilor evreieşti. Asupra membrilor lor s-au abătut suferinţe tot mai umilitoare, pe măsură ce se succedau regimuri de sorginte dictatorială, cu cât se apropia a doua conflagraţie mondială. Teroarea a culminat cu dezlănţuiri de ură antisemită, de factura barbarului Holocaust. Întorsătura postbelică a istoriei, iluzorie, înşelătoare, a deschis căi spre varianta românească de Gulag. Astăzi, democraţia şi-a reintrat în funcţii, totuşi, mecanismele ei sunt gripate de reziduuri din trecutul secătuit, sufocat de apăsarea totalitarismului roşu.

La unison cu întreaga populaţie, încurajată de perspectiva primirii apropiate în Uniunea Europeană, evreii speră ca iminentele etape de cristalizări superioare să ne apropie de mult râvnita armonie etnică, într-un context de solidaritate socială. În spiritul fraţiei demonstrate în conjunctura gravă a anilor 1916-1919, ne ştim îndatoririle şi respectăm onoarea de cetăţeni ai ţării noastre comune, România! (R.E.)

O duminică de excepţie la Centrul Cultural Comunitar din Bucureşti

H. TIKTIN - 70 de ani de la încetarea din viaţă

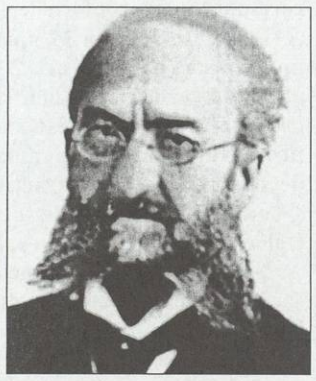

La Centrul Cultural Comunitar din Bucureşti a avut loc, la 19 noiembrie a.c., o acţiune culturală de excepţie, cu două obiective: comemorarea a 70 de ani de la încetarea din viaţă a savantului Heimann Tiktin (1850-1936) şi lansarea volumului *Locul lui H. Tiktin, membru de onoare al Academiei Române, în lingvistica română* (Editura Academiei Române, 2006).

Heimann Tiktin s-a născut la Breslau, la 9 august 1850, fiind urmaşul a trei generaţii de rabini. În 1869, s-a stabilit în România, la Iaşi. Dintre lucrările sale, cele mai importante au fost *Gramatica limbii române* şi *Dicţionarul etimologic român-german*. În 1905, a fost invitat să ţină prelegeri universitare la Berlin. A murit în capitala Germaniei, la 13 martie 1936. Fiica marelui savant a trăit la Galaţi, iar nepoata acestuia, Lola Schmierer-Roth, a devenit o pictoriţă cunoscută în lumea artistică. În urmă cu doi ani, la Muzeul Naţional de Artă din România s-a organizat o retrospectivă a lucrărilor sale.

La întâlnirea comemorativă au luat cuvântul acad. *Eugen Simion*, acad. *Gh. Mihăilă*, prof. univ. dr. *Al. Ionescu*, înrudit cu familia lui Tiktin (ginerele Lolei Schmierer-Roth), *Mariana Viola*, muzeograf la MNAR. Volumul dedicat marelui savant - sponsorizat de Fundaţia „M. Elias" - conţine prelegerile sesiunii comemorative din 13 martie a.c., articole ale lui Tiktin, aprecieri ale unor personalităţi ale culturii române, ilustraţii din creaţia nepoatei acestuia, Lola Schmierer-Roth. O acţiune binevenită, organizată de preşedintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*.

Acad. *Eugen Simion* a vorbit despre contribuţia lui Tiktin la cultura română, exprimând regretul că la această manifestare nu mai poate fi prezent acad. *Nicolae Cajal* z.l., fost vicepreşedinte al Academiei Române. Acad. *Gh. Mihăilă* a expus etapele vieţii lui Tiktin, prietenia cu Eminescu, care i-a fost congener şi dascăl într-ale limbii române. Pentru a alcătui cele trei volume ale *Dicţionarului etimologic* i-au trebuit savantului trei decenii (1895-1925). El a fost reeditat în Germania de Paul Miron şi Elsa Lüder, iar în România a apărut a treia ediţie la Editura Clusium din Cluj-Napoca, sub îngrijirea lui N. Mocanu. Lucrarea *Viaţa cuvântului*, elaborată în 1890, a fost reeditată de Lucia Wald. *Gramatica română* a apărut în 1893, apoi reeditată în 1895, cu sprijinul regelui Carol I şi al omului de cultură Emile Picot. În 1926, lui Tiktin i se acordă Premiul Academiei, cu sprijinul regelui Ferdinand. *Dicţionarul Etimologic Român-German* conţine 35.000 de cuvinte, fiind elogiat de Ionel Rizescu, Ion Bianu, W. Meyer Lübke, Emil Bucuţa, Sextil Puşcariu, C. Rădulescu-Motru, care la funeraliile din 1936 a spus, în numele lui Tiktin: „Non omni moria" („Nu voi muri cu totul"). Fişele-manuscript se află la Muzeul Literelor din Berlin. În 1946, la comemorarea a zece ani, acad. Iorgu Iordan a elogiat activitatea lui Tiktin. Cu un an înainte, I.A. Candrea a reeditat *Gramatica română*, la Ed. Tempo, Bucureşti. În 1991, acad. Eugen Coşeriu a scris, de asemenea, despre Tiktin, ca „precursor al structuralismului în lingvistică". Familia Schmierer, din care au făcut parte Sylvia şi fiica ei, Lola Schmierer-Roth, a făcut mult pentru oraşul Galaţi, ca filantropi; a înfiinţat o şcoală care, în anii războiului, a fost transformată de armata germană în loc de detenţie. Un frate al Lolei a fost ucis în Germania, în pogromul din „Noaptea de Cristal" (9-10 noiembrie 1938). Despre existenţa familiei Schmierer din Galaţi a vorbit şi preşedintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, originar din acest oraş.

BORIS MARIAN

ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr. 1

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL L ● NR. 264-265 (1064-1065) ● 7-23 DECEMBRIE 2006 ● 16 KISLEV - 2 TEVET 5767 ● 24 PAGINI – 2 LEI

O jumătate de secol

Au trecut 50 de ani - sau mai festiv, o jumătate de secol - de la reapariția presei evreieşti din România. S-a reluat o tradiție. În 1956, „Revista Cultului Mozaic" a însemnat o aventură îndrăzneață, asumată de un mare intelectual, Şef Rabinul dr. Moses Rosen (z.l.), în condițiile în care vocea cultelor era aproape redusă la tăcere. După 40 de ani, un alt mare intelectual, prof. univ. dr. Nicolae Cajal (z.l.) a dorit pentru vremurile noi o voce nouă a comunităților evreieşti. Aşa s-a născut „Realitatea Evreiască", oglindă de-acum a altor probleme, altor realități. Ambele publicații şi-au îndeplinit bine misiunea şi o continuă, sperăm, şi mai bine. Toți cei care s-au adunat la data aniversară, toți cei care au vorbit sau au trimis mesaje, din țară sau din străinătate, după ce au mulțumit pentru ceea ce a fost, au dat de înțeles că aşteaptă acest „şi mai bine". Avem mulți prieteni care ne-au încurajat, dar ne-au şi dezvăluit slăbiciunile. Nu cu răutate, ci cu blândețe, cu ironie. Ne-au dat sfaturi, şi-au spus părerea. Îi vom asculta pe toți şi vom alege din ele pe cele pe care le considerăm că ne vor ajuta să mergem mai departe ca să ajungem să aniversăm - chiar dacă nu noi, ci copiii sau nepoții noştri - dublul cifrei de mai sus. Un secol de presă evreiască nouă. Sună frumos, nu-i aşa? (R.E.)

Interviu cu **JORGE DIENER**, directorul JOINT pentru România

Curajul înnoirii

Bătrânul Corneille spunea că „valoarea nu cunoaşte vârstă". Şi tinerețea noului director al Programului JOINT pentru Ungaria, România şi Bulgaria, *Jorge Diener*, reconfirmă cu brio aserțiunea devenită, în timp, aforism. Pentru cine-i parcurge un sumar *curriculum vitae*, ceea ce impresionează este cariera rapidă în ierarhia JOINT a tânărului născut la Buenos Aires, care face Alia în '90 şi devine, după doar patru ani, primul coordonator al JOINT în Cuba, cu reprezentare permanentă la Havana. În următorii alți patru ani, îl regăsim în ipostază de director al JOINT în țările baltice ale fostei Uniuni Sovietice: Lituania, Letonia, Estonia şi în enclava Kaliningrad.

Continuare în pag. 16

PAG. 12-13

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Fie ca lumina să îndepărteze întunericul

La fel ca în anii precedenți, ne aflăm în fața lumânărelelor de Hanuca şi ne amintim de miracolele săvârşite de Dumnezeu pentru strămoşii noştri: victoria militară a celor mulți împotriva celor puțini şi puterea de a lumina opt zile a uleiului dintr-un opaiț scăpat de profanare, destul pentru a lumina o zi. Şi ne întrebăm: de ce celebrăm Hanuca prin aprinderea acestor lumânărele? Ce mesaj poartă ele pentru noi, cei de azi, şi pentru generațiile viitoare? Există două opinii talmudice despre semnificația flăcăruibr strălucind în Hanukie. Prima aparține Şcolii lui Şamai. Adepții ei consideră că semnificația lor este flacăra sfântă animând Macabeii care luptau împotriva armatei lui Antiohus Epifanes, dictatorul care dorea să distrugă ființa națională a poporului evreu, valorile învățăturii iudaice, monoteismul.

Continuare în pag. 13

Dr. **AUREL VAINER**, preşedintele F.C.E.R.

Să fim „Or Hagoim" - lumină pentru neamuri

Hanuca este un moment fericit din istoria evreilor. Dar, totodată, este un binevenit prilej pentru un popas de gând. Fiindcă, dincolo de victoria Macabeilor împotriva armatelor lui Antiohus Epifanes, există multă suferință: sânge, lacrimi, vieți tinere pierdute în lupta pentru libertatea de exprimare, libertatea religioasă, libertatea statală a Israelului acelor vremi. Aprindem, în cele opt zile ale minunii de Hanuca, lumânărele în cele opt brațe ale Hanukiei, în amintirea uleiului din vasul scăpat de profanare din Templul de la Ierusalim.Uleiul era suficient pentru a lumina Menora o zi. Prin voință Divină, însă, a luminat opt. Lumânărelele vorbesc despre timpul reînnoirii, al încrederii că lumina - cât de firavă ar fi - are această putere miraculoasă de a împrăştia tenebrele intoleranței, ale violenței.

Continuare în pag. 13

PAG. 4 IUDAICA

PAG. 16 HABAD

Hanuca, dinlăuntru, a sufletelor noastre

Trecut-au anii...

Da, au trecut mai bine de 60 de ani de la terminarea războiului. Altădată scriam (aş fi scris) de la cel mai mare război... Dar au căzut de la acea zi de aur a păcii, pe atâtea alte câmpuri de luptă ale războaielor care „n-au avut loc", nedeclarate public, mai mulți soldați nevinovați, decât pe toate fronturile de luptă ale celor două conflagrații mondiale!

Şi a venit, abia trecusem de 14 ani, şi mult sperata zi a primăverii, mulți o numim, şi azi, a generației mele... Cu atâtea naivități şi idealuri, prea devreme înfrânte... Prea devreme ucise! Dar aveam 14 ani, mergeam pe 15, şi era suficient ca un puşti să vestească din celălalt capăt al străzii: „Vine Ani... A ieşit frumoasa Ani din casă...". Ani Calmanovici, cu fustița ei albă şi cu racheta de tenis în mână, ca să-mi înceapă dimineața încărcat de speranțe... Ani C. a trecut, Ani s-a dus şi ea, pe undeva prin lume, Ani s-a stins, fără să mă privească vreodată... Trecut-a Ani! S-a stins şi Abir Mark, de la „Haşomer Hațair", la o însângerată frontieră a renăscutului Israel... *Eu am ajuns să scriu la* „Tinerețea" acelui Paul Cornea, în care îmi găsisem primul redactor-şef, care nu împlinise nici el, pe atunci, decât 24 de ani. Şi alergam să-l ascult pe retorul desăvârşit al generației mele, Ricu Wald, la sala Gutenberg, vestitor al tinereții lumii întregi... Pe urmă au venit facultatea, anii de studenție, procesul medicilor evrei, din '52. S-a stins peste un an până şi marele Stalin, nemuritorul Stalin... Şi au început primele dezmeticiri, anii grei ai primului şantier energetic, dar ce conta... Eram îngrozitor de tânăr... Aveam şi câțiva prieteni adevărați, pe unii îi mai am, parcă tot mai puțini, şi cât de rar ne vedem între noi...

DOREL DORIAN

Continuare în pag. 16

PAG. 12-13

„LAUDER-REUT" – şcoala marilor comuniuni sufleteşti

Actualitea israeliană

prezentată de E.S. RODICA RADIAN GORDON, ambasadorul Israelului în România

Ambasadoarea Statului Israel a vorbit, cu prilejul aniversării revistei noastre, şi despre ultimele evoluții politice din Israel. Problema cu care se confruntă la ora actuală Statul Evreu este existența unei realități mai fragile în nord şi în fâşia Gaza, după încheierea războiului din Liban, deoarece în ambele zone acționează influențe directe şi indirecte potrivnice Israelului. Din păcate, lupta dusă împotriva gherilelor Hezbollah nu a contribuit la clarificarea situației, nu a eliminat întru totul acest pericol. În urma războiului, s-a creat o altă realitate, în parte şi datorită intensificării legăturilor dintre Hezbollah, Siria şi Iran. Intenția Teheranului este de a schimba situația din Orientul *Mijlociu şi de a exporta influența şiită*. Paradoxal, Iranul exercită o influență şi asupra Hamas-ului. Deşi reprezintă o grupare sunită, Hamas împărtăşeşte aceeaşi ideologie radicală şi fundamentalistă şi, în acest sens, se poate alătura eforturilor de realizare a obiectivelor Iranului care se foloseşte de liderii Hamas *din Siria, oferindu-le fonduri* băneşti. În acest context, pericolul cel mai mare este posibilitatea ca Hamas-ul, mai ales în fâşia Gaza, să primească nu numai ajutor financiar, dar şi expertiză militară - tehnologii şi metode de gherilă, inclusiv armament iranian. Pe de altă parte, Teheranul continuă atacurile ideologice împotriva Israelului prin negarea Holocaustului şi a dreptului statului evreu de a exista [...].

Continuare în pag. 5

FONOTECA PAG. 7

TUDOR STERIADE - 80

„Teatrul «Bulandra» mi-a dăruit cei mai frumoşi ani"

Cu prilejul semicentenarului şi al apropiatelor sărbători de iarnă

De două ori „LA MULŢI ANI!“

Matineul duminical din 10 decembrie a.c., la Centrul Cultural Comunitar, a ieşit din tiparele obişnuitului prin vastitatea subiectului şi desenul tridimensional: trecutul prezentul şi viitorul vieţii evreieşti din România postbelică şi post-decembristă în paginile revistei care le reflectă, ajunsă în anul 50 al apariţiei. Evenimentul a fost onorat de diplomaţi, lideri ai F.C.E.R. şi C.E.B., ai A.C.P.R.I., ai A.E.R.V.H., ai Societăţii Române de Radiodifuziune, ai Camerei de Comerţ şi Industrie a României şi Municipiului Bucureşti (C.C.I.R.M.B.), de reprezentanţi ai Ministerului Culturii şi Cultelor, ai Departamentului pentru Relaţii Interetnice (D.R.I.), ai Forumului B'nai B'rith din România, de numeroase personalităţi culturale. Au fost citite mesaje de felicitare din partea Marelui Rabin *Menachem Hacohen*, ministrului secretar de stat în Ministerul Culturii şi Cultelor, dr. *Adrian Lemeni* (lectura a aparţinut reprezentatului său, *Dan Surugiu*), secretarului de stat în D.R.I., *Marco Attila*, revistei israeliene de limbă română „Ultima Oră“, „Cetăţeanului de Onoare“ al oraşului Tel Aviv, ing. *Baruch Tercatin*, Rabinului *Efraim Guttman*, Asociaţiei Scriitorilor Israelieni de Limbă Română, purtând semnătura preşedintelui său, *Shaul Carmel*. (Publicăm, alăturat, extrase). O felicitare de suflet am primit din partea *Taniei Lovinescu*. O mărturisire: „jumătate din viaţa mea e legată“ de această revistă. O incursiune în timp, cu evocarea atâtor colegi din redacţie. Şi o remarcă de actualitate: „fiecare număr este mai bun, mai atractiv“. Au fost acordate patru categorii de *Diplome de Excelenţă*. Din prima categorie au făcut parte: Marele Rabin *Menachem Hacohen*, ing. *Baruch Tercatin*. Din a doua categorie - foştii redactori-şefi ai revistei: *Ezra Fleischer* z.l., scriitorul şi publicistul *Victor Rusu*, *prof. Haim Riemer*. Din a treia categorie - av. *Iulian Sorin*, dr. *Lya Benjamin*, dr. *Hary Kuller*, *Ţicu Goldstein*. Din a patra categorie - actualul redactor-şef, *Dorel Dorian*, şi echipa sa: *Iulia Deleanu, Eva Galambos, Luciana Friedmann, Elena Marinescu, Boris Marian Mehr, Geo Şerban, Andrei Banc, Avram Croitoru, Solomon Florian, Anca Meşină, Mihaela Oberschi, Marius Geller, Siegfried Wolf, Sanda Faur, Florin Dumitrache, Petru Tătaru, Nicolae Gherbezeanu.*

*

În încheierea aniversării, regizorul *Radu Gabrea*, prezentându-şi filmul despre marele poet de limbă idiş, Iţic Manger, a lansat un apel pentru reluarea Festivalului „Goldfaden“ din Iaşi, vizând susţinerea şi popularizarea în lume a culturii iudaice, idiş şi româneşti.

„VIVAT, CRESCAT, FLOREAT!“

Deschiderea propriu-zisă a festivităţii i-a revenit preşedintelui F.C.E.R., deputat dr. **AUREL VAINER**, care şi-a început *speech*-ul prin a elogia „iniţiativa, dăruirea, impetuozitatea cunoscute ale Şef Rabinului Moses Rosen z.l.“, datorită căruia „s-a născut *Revista Cultului Mozaic*“. Un alt înaintaş la conducerea Federaţiei, acad. Nicolae Cajal z.l., a fost „creatorul cu totul remarcabil“, în 1995, al *Realităţii Evreieşti*, care a însemnat o continuare şi o înnoire. Printr-o fericită coincidenţă, cei 50 de ani ai revistei se întâlnesc cu o altă sărbătorire: 150 de ani de presă evreo-română. Punct de referinţă - *Israelitu Românu*, care apărea în 1857, în grafie latină - premieră în epocă. Vorbitorul a omagiat lupta şi victoria Şef Rabinului Rosen pentru existenţa singurei reviste de cult mozaic (dar şi de cultură şi actualitate evreiască) din ţările foste comuniste, ca şi dăruirea foştilor redactori-şefi care i-au asigurat apariţia regulată: prof. univ. dr. Ezra Fleischer z.l., scriitorul şi publicistul Victor Rusu, prof. Haim Riemer. „De 11 ani, conducerea revistei este asigurată de distinsul publicist, cunoscutul dramaturg şi scriitor Dorel Dorian, care şi-a pus în valoare aceste însuşiri, cu excelente rezultate“.

Preşedintele F.C.E.R. a mulţumit sutelor de colaboratori, de-a lungul timpului, ai revistei, unii - plecaţi în Israel, alţii - plecaţi din viaţă, ca şi celor rămaşi printre noi - nu puţini - prezenţi în sală. A mulţumit, desigur, realizatorilor şi colaboratorilor actuali, ca şi cititorilor revistei. Câteva caracterizări: ● „*Realitatea Evreiască* - purtător de cuvânt către evreii din alte ţări şi către cititorii din România, indiferent de etnie şi confesiune“ ● Colectivul redacţional - „un stup de albine, în care nu există trântori, în pas cu vremea şi cu segmentul ei de piaţă“ ● „O performanţă culturală, gazetărească“ ● „Nu există propunere, sugestie care să nu fie preluate de conducerea şi de colectivul revistei“ ● „O revistă care se îmbogăţeşte mereu, diversificându-se tematic“. Două obiective majore: mai larga difuzare şi mai pregnanta scoatere din ghetou. Şi o încheiere academică: „Vivat, crescat, floreat!“.

„O oglindă şi o fereastră“

O semnificaţie aparte a avut cuvântul consilierului preşedintelui, av. **IULIAN SORIN**, despre care Şef Rabinul dr. Moses Rosen z.l. scria în 1992: „Ne-a ajutat enorm ca să putem publica «Revista Cultului Mozaic». A făcut-o demn, onest şi ca om de cultură“ *(R.C.M., nr. 732-733)*. Se referea la cei 25 de ani în care av. *Iulian Sorin* a făcut parte din conducerea Departamentului Cultelor. Cuvântul său a avut emoţia unei confesiuni şi forţa de sinteză a unui profund cunoscător al publicaţiei: „Am făcut cunoştinţă cu Revista Cultului Mozaic - pentru că *Realitatea Evreiască* este purtătoarea de ştafetă a Revistei Cultului Mozaic - din 1961, când revista era pe cale să împlinească cinci ani. De atunci şi până astăzi, iată, s-au scurs 45 de ani. Am citit, am studiat cu interes, cu bucurie, cu dragoste, această revistă care, pentru mine, s-a constituit într-o călăuză destoinică în deslușirea învăţăturii iudaice, a normelor halahice, a vieţii comunitare evreieşti şi a fost, în acelaşi timp, un mijloc - amintiţi-vă de anii la care ne referim - de a cunoaşte realităţile din Israel, aşa cum noi ştim să le transmitem şi nu cum erau distorsionate în epocă; ca şi un mijloc de a cunoaşte viaţa evreiască de pe întreg mapamondul. Iată că revista s-a constituit într-o oglindă şi o fereastră. O oglindă care reflectă realităţile din ţara noastră şi o fereastră prin care avem posibilitatea să privim lumea evreiască. Emoţionat, în 1981, am primit o misiune care m-a onorat: aceea de a aduce salutul autorităţii de stat la sărbătorirea Revistei Cultului Mozaic, care împlinea 25 de ani. Şi îmi amintesc că, în cuvântul luat, am făcut o apreciere la adresa revistei, vorbind despre faptul că este o stea de primă mărime în constelaţia publicaţiilor cultelor religioase din România“. Vorbitorul a evocat marile personalităţi ale vremii care au felicitat, atunci, revista - preşedintele Israelului, al Agenţiei Evreieşti, al B'nai B'rith, al Congresului Mondial Evreiesc, Marele Rabin al Franţei, Şef Rabinul Marii Britanii ş.a. - şi a evidenţiat laimotivul acestor mesaje: „Revista este o punte de legătură între Est şi Vest, între viaţa evreilor din estul Europei şi evreimea din Occident“. Referindu-se la perioada de după '89, av. *Iulian Sorin* a subliniat puterea de „adaptare din mers“ a revistei la schimbările din viaţa ţării, de menţinere a tonusului, de stimulare a dragostei pentru Israel.

*

Forţa revistei - aceea de a nu fi doar a evreilor, ci şi a românilor

Popasul de gând aniversar al unui vechi prieten al obştii noastre, **DRAGOŞ ŞEULEANU**, vice-preşedintele C.C.I.R.M.B. a avut în vedere: ● orientarea spre comunicare, imediat după '89, când alte publicaţii vorbeau de separare ● „forţa revistei - aceea de a nu fi numai a evreilor“, prezenţa unor intelectuali români de marcă în paginile ei fiind considerată „un semn de mare înţelepciune“ ● apropierea mai puternică, în ultima vreme, a revistei de comunitatea de afaceri ● asigurarea sprijinului său pentru „a găsi resurse care să dinamizeze, în continuare, activitatea revistei“.

„În întunericul totalitar – o candelă“

Preşedintele Forumului B'nai B'rith România, **JOSÉ IACOBESCU**, care este şi vicepreşedinte al C.C.I.R.M.B., a felicitat colectivul R.E. pentru că face „o revistă de cultură, de atitudine, de patriotism“ şi i s-a mulţumit pentru modalitatea în care oglindeşte acţiunile Forumului B'nai B'rith România.

Preşedintele C.E.B., ing. **OSY LAZĂR**, a vorbit despre rolul revistei în mai buna cunoaştere a istoriei şi prezentului evreilor din România, a învăţăturii iudaice, despre calitatea colectivului redacţional, şi i-a urat: „viaţă lungă, putere de muncă şi de exprimare“.

„În perioada întunericului totalitar, această revistă a fost o candelă pentru credincioşii cultului mozaic“, a spus preotul prof. univ. dr. **EMILIAN CORNIŢESCU**. „Revista Cultului Mozaic a fost o revistă de religie, cultură, spiritualitate. *Realitatea Evreiască* vine să ne arate cât adevăr este în calitatea unei luminiţe de a risipi întunericul. De altfel, [...] poporul evreu are menirea de a fi *Or Hagoim - Lumină a neamurilor*“.

*

Purtătoare de cuvânt a JOINT-ului

Alocuţiunea directorului D.A.S.M., ing. **NILU ARONOVICI**, a scos în evidenţă faptul că revista a reflectat prin reportaje şi interviuri tot ce înseamnă activitatea D.A.S.M. în comunităţile evreieşti, cămine de vârstnici, Centrul de Ajutor Medical din Bucureşti, cabinetele medicale din ţară, bucătăriile şi restaurantele rituale, Programele „Children in need“, „Project Vision“, „Braille“, Centrele de Zi, Casele de odihnă, Cluburile comunitare şi „nu în ultimul rând, munca voluntarilor“. Un accent special a fost pus asupra faptului că revista a ştiut să pună în pagină „cuvântul JOINT-ului“, respectiv, „politica şi metodele de aplicare a Programelor“, iniţiate de JOINT şi puse în practică de D.A.S.M.

*

Perenitate, atitudine, perspectivă

Dramaturgul **DOREL DORIAN** a vorbit despre perenitatea culturii iudaice, despre stringenta nevoie de atitudine faţă de negaţionişti Holocaustului ca şi despre importante proiecte de îmbogăţire şi diversificare a activităţilor revistei. Dar mai mult decât oricine, credem că revista va vorbi ea însăşi despre viitorul ei.

IULIA DELEANU,
EVA GALAMBOS

O publicaţie care reflectă cu acurateţe preocupările evreilor din România

Luând cuvântul, E.S. **RODICA RADIAN GORDON**, ambasadorul Statului Israel, şi-a exprimat bucuria că se află la această sărbătoare frumoasă de aniversare a revistei, recunoscând că, de trei ani şi jumătate, de când se află în România, o citeşte cu mare interes. „Realitatea Evreiască“, a apreciat domnia-sa, este o publicaţie care ştie să reflecte cu acurateţe ceea ce-i preocupă pe evreii de aici, dar şi problemele esenţiale ale Statului Israel, aspectele importante de pe agenda relaţiilor bilaterale sau de pe agenda evreiască globală. De asemenea, revista promovează dialogul interreligios iudeo-creştin, se ocupă de combaterea antisemitismului, negaţionismului, de problematica Holocaustului. Rodica Radian Gordon a avut cuvinte frumoase şi despre modul în care sunt reflectate legăturile cu Israelul şi a urat redacţiei mulţi ani buni şi valoroşi. Vorbitoarea şi-a exprimat satisfacţia şi faţă de proiectele revistei de a îmbunătăţi o serie de rubrici şi faţă de intenţia de colaborare cu oameni de afaceri israelieni, ceea ce va rezulta în articole interesante şi noi.

De la confraţii şi prietenii noştri din ISRAEL (Tel Aviv)

● **AL. MIRODAN** (TEL AVIV): *„În fiecare dimineaţă, mă duc la Poşta de pe strada Zamenhoff din Tel Aviv şi primul lucru pe care-l fac acolo este să deschid cu cheia căsuţa poştală a lui «Minimum», POB 11472 Tel Aviv. După ce scot scrisorile, mă uit să văd ce reviste mi-au venit. Tipăriturile în cauză se împart în două categorii: a) reviste pe care le răsfoiesc mai mult sau mai puţin rapid, în speranţa că voi găsi ceva interesant, şi b) reviste pe care le aştept, uneori cu zilele. Sunt vreo trei-patru cu totul în această categorie. Când dau cu ochii peste o asemenea tipăritură tresar bucuros, îmi spun «buuun, azi avem ce citi» şi mă pregătesc, frecându-mi mâinile cu satisfacţie, să mă aşez cu ea acasă în fotoliu, la o cafea. Iar când constat că săptămânalul sau lunarul, pe care-l aştept ca pe un colet plin de bunătăţuri, n-a venit, mă întristez, asemeni unui copil care n-a primit nimic de ziua lui. Fetele de la ghişeu mă cunosc şi îmi ştiu obiceiurile. Uneori, deşi sunt convins că n-are nici un rost, le întreb, enervat: «N-a venit cumva şi...?». Ele ridică din umeri «à la nu» şi spun «poate mâine». Una dintre cele trei sau patru reviste, a căror absenţă sau întârziere îmi provoacă nervii de care aminteam mai înainte, este «Realitatea Evreiască», bilunarul condus de Dorel Dorian“.*

*

● Ziarul **„ULTIMA ORĂ“**: *„Ruda noastră de la Bucureşti, revista «Realitatea Evreiască» sărbătoreşte împlinirea a 50 de ani de la apariţia unei prese evreieşti noi, libere, în România. Ea este continuatoarea «Revistei Cultului Mozaic», înfiinţată în timpul Şef Rabinului dr. Moses Rosen şi redactată, mulţi ani la rând, de către strălucitul gazetar Victor Rusu. «Realitatea Evreiască» este cu adevărat purtătoarea făcliei iudaismului, în sfârşit liber, din ţara noastră de origine. Ei nu-i scapă nici un eveniment social sau cultural din viaţa evreilor rămaşi în România şi consemnează toate sărbătorile evreieşti, tradiţiile şi obiceiurile neamului nostru. Revista aceasta, întotdeauna cu o grafică elegantă, ştie să aline dorul de Sion al evreilor, informându-i despre tot ce este important în viaţa din Israel. «Ultima oră» [...] felicită «Realitatea Evreiască» şi îi urează împlinirea cu succes a nobilelor ei deziderate“.*

*

● **SHAUL CARMEL**, preşedintele Asociaţiei Scriitorilor Israelieni de Limbă Română: *„Cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la apariţia revistei F.C.E.R., Asociaţia Scriitorilor Israelieni de Limbă Română, membrii ei, vă felicită călduros şi vă urează putere intelectuală de a păstra curată această fereastră spre lumea înconjurătoare. În noua ei ţinută, liberă şi eliberată de chingile dictatului politic şi de cel personal, al celui care îl reprezenta, «Realitatea Evreiască» face cinste tuturor celor care trudesc la ea, ca şi cititorilor ei. Domnule preşedinte, transmit, în numele meu, ca şi al tuturor scriitorilor membri ai Asociaţiei, colectivului redacţional al revistei, în frunte cu scriitorul-prieten Dorel Dorian, succes şi tradiţionala urare de «Mână Bună!»“.*

De la „ISRAELITU ROMÂNU" la „REALITATEA EVREIASCĂ" (I)

Scurt istoric

Presa evreiască din România își serbează o dublă aniversare: jumătate de veac de apariție neîntreruptă a revistei noastre, continuatoare a „Revistei Cultului Mozaic" (R.C.M.) și 150 de ani de la apariția primei publicații evreiești bilingve, *Israelitu Românu*. Săptămânalul, redactat în franceză și română, fondat la 22 martie (3 aprilie) 1857, la București, apare într-un moment istoric important pentru Țările Române: în timpul Adunării celor două Divanuri, în preajma Conferinței de pace de la Paris, care avea să le hotărască autonomia. Este cea dintâi publicație periodică evreiască în română, în care textul este scris cu caractere semichirilice. *Israelitu Românu*, inițiat și condus de Iuliu Barasch, își propunea promovarea egalității în fața legilor „fără distincțiune de religiune" și a integraționismului în spiritul Haskalei. Ilustrul publicist evreu francez Armand Levy a colaborat cu Iuliu Barasch la înființarea gazetei, știind că există în țară o anume receptivitate față de emanciparea evreilor. La Paris făcuse cunoștință și se împrietenise cu pașoptiști români - C.A. Rosetti, frații Ștefan, Nicolae și Alexandru Golescu ș.a. - exilați în Franța, care nutreau asemenea idei. Sufletul publicației a fost, însă, Naftali Poper, avându-i colaboratori apropiați pe Aron Ascher și I.L. Weinberg.

După aproximativ doi ani de la încetarea apariției săptămânalului, Marcu Feldman (Câmpeanu) scoate la Iași, în 12 martie 1859, primul periodic bilingv în română și idiș: *Gazeta Română Evreiască*. În același an, apare la București, *Et Iedaber*, publicație redactată într-un idiș impregnat de ebraisme, patronată de Rabinul Malbim, ajutat de Michel Asiel. *Et Iedaber* găzduia, în primul rând, replicile lui Malbim la adresa detractorilor săi, cunoscută fiind disputa dintre tradiționaliști și moderniști (adepți ai Haskalei) din acea vreme. În același an, apare și *Timpul (Di Țait)*, scris în română și germană (cu multe idișisme, în principal) de Naftali Poper și C. Kahane, „profesori la școala publică a israeliților români din București", susținători ai emancipării, continuând orientările dominante din „Israelitu Românu". În același spirit, Armand Lévy inițiază și pune în operă *Viitorul*, „hebdomadar politic, moral, religios, comercial și artistic". În *Viitorul* apare prima dată un apel către conducătorii țării, în care se cere „naturalizarea" evreilor români. După cum, în *Speranția (L'Espérance)*, „jurnal politic și religios", își fac loc primele articole în care sunt combătute acțiunile antisemite alimentate de unii policieni ai vremii. Tot în această publicație apar articole din viața evreiască internă și internațională. La 26 iulie 1868, Armand Lévy revine la București pentru a scoate un alt bilunar, în română și franceză, purtând același nume, *Israelitu Românu*, în care se reia lupta pentru încetățenirea evreilor români. O altă publicație bilingvă (română și franceză), *L'Echo Danubien*, fondată de S. Karmelin, apare la Galați, în 1860. În 1871, Benjamin Franklin Peixotto, înființează o gazetă în germană, *Rumänische Post*, avându-i ca redactori principali pe frații Adolf și Leopold Stern, Adolf devenind, în scurt timp, directorul revistei și adăugând, la cele opt pagini în germană, încă patru în română. Este ultima din seria veche de publicații evreiești bilingve.

Vocea Apărătorului (1872) deschide epoca presei evreo-române scrise în întregime în română, pentru care ne-ar trebui o revistă-fluviu s-o evocăm. Ne gândim doar la câteva dintre cele mai importante publicații - *Egalitatea, Fraternitatea, Curierul israelit, Tribuna Evreiască, Viața Evreiască* ș.a. -, toate marcate de lupta pentru emancipare, formarea conștiinței identitare a evreilor români, nevoia de ne face cunoscuți și de a cunoaște lumea evreiască de pretutindeni. Capitole aparte ar merita presa culturală evreiască, almanahurile, anuarele - *Lumea evree, Cultura, Hasmonaea, Adam, Puntea de fildeș, Revista israelită, Lumea israelită ilustrată, Anuarul pentru israeliți* ș.a. -, presa pentru copii (*Copilul evreu*). În anii din urmă, au și fost editate substanțiale cercetări pe această temă, realizate de Marius Mircu, dr. Hary Kuller ș.a. În „Contribuția evreilor la cultură și civilizație", volum colectiv, care a cunoscut două ediții (ambele - îngrijite de dr. Hary Kuller), se estimează existența, până la apariția R.C.M., a aproximativ 500 de publicații evreiești, cu „zeci de condeie remarcabile", care „își asumau destinul țării și militau pentru soluționarea pozitivă a stărilor de fapt din momente istorice cheie - la 1859, ca și la 1877, la 1919, ca și la 1944; militau pentru o interferență culturală evreo-română, pentru o circulație de valori româno-evree".

Continuarea prezentării presei evreiești - în nr. viitor al revistei

Dintre sute de mesaje...

● Marele Rabin **MENACHEM HACOHEN**: *„Ultimii 50 de ani din viața comunității evreiești din România se regăsesc în paginile revistei sale. «Revista Cultului Mozaic» și, continuatoarea ei, «Realitatea Evreiască», reprezintă vocea scrisă a evreilor români. Pentru cineva care dorește să cunoască preocupările culturale, religioase, sociale care animă această comunitate, revista este cel mai potrivit îndreptar. Acești 50 de ani din viața evreilor români au însemnat și zile luminoase și zile întunecate. Dar, în pofida oricăror dificultăți, revista și-a continuat regulat apariția datorită devotamentului realizatorilor ei, în trecut și în prezent. Revista, ajunsă în anul 50 al existenței sale, este încă o expresie a miracolului existenței evreiești în toate timpurile. Doresc să transmit un salut special dramaturgului Dorel Dorian, redactorul șef al «Realității Evreiești», pentru modul în care supervizează bunul mers al revistei. De nouă ani, de când mi s-a încredințat misiunea de îndrumător spiritual al acestei comunități, mesajele mele ajung la cititorii revistei, datorită scriitoarei Iulia Deleanu, căreia îi mulțumesc în acest moment aniversar al revistei cu care se identifică. Îi binecuvântez pe toți cei care, promovând valorile spirituale iudaice în paginile revistei, împlinesc nobila misiune de a contribui la propășirea comunității evreiești din România".*

*

● Dr. **ADRIAN LEMENI**, secretar de stat pentru Culte: *„Doresc să vă mărturisesc deosebita bucurie pe care mi-o prilejuiește participarea, împreună cu domniile voastre, la acest important moment din viața Cultului Mozaic. Vă mulțumesc pentru amabilitatea de care ați dat dovadă adresând Secretariatului de Stat pentru Culte această invitație, căreia i-am dat curs cu deosebită satisfacție. Apreciem și, în același timp, ne bucură faptul că în cadrul cultelor există mijloace de comunicare, pentru o misiune transparentă. Fiecare semen este liber să-și exprime gândurile, opiniile și credința. Dar toate acestea nu pot intra în circuitul public decât prin comunicare. Exteriorizarea gândurilor, a credințelor și a opiniilor înseamnă intrarea în sistemul relațiilor sociale și poate fi făcută prin viu grai, în scris, prin imagini. Libertatea de conștiință și de exprimare fac din comunicare un act foarte important. De aceea existența unei reviste în cadrul unui cult este, putem spune, una din pietrele de temelie a acestuia. Fără comunicare nu ne facem cunoscuți și nu putem arăta adevărul despre noi. O revistă precum «Realitatea Evreiască» poate promova cel mai bine ideile, tradițiile iudaice, colaborarea între populația evreiască și cea românească, între toate minoritățile din țara noastră. În acest sens, asigurăm Cultul Mozaic din România de sprijinul nostru și salutăm pe toți participanții la această aniversare, gazde și oaspeți, cu speranța unei bune conlucrări, în interesul întregii societăți românești. Cu deosebită satisfacție, nu pot să nu evidențiez bunele raporturi existente între Ministerul Culturii și Cultelor și Federația Comunităților Evreiești din România. În noile condiții oferite de situația democratică instituită după anul 1989, instituția noastră își propune să dezvolte cadrul unei conlucrări cu rezultate pozitive, atât pentru credincioșii evrei, cât și pentru societatea românească. Asigurăm, așadar, Cultul Mozaic din România, dar și celelalte culte din țară, de sprijinul nostru și salutăm pe toți participanții la această aniversare! Vă mulțumesc!".*

*

● **ATTILA MARKÓ**, secretar de stat în Guvernul României, Departamentul pentru Relații Interetnice. *„Cincizeci de ani este o vârstă apreciabilă. La om este vârsta maturității depline. Dar cincizeci de ani la o revistă înseamnă și mai mult, deoarece puține sunt publicațiile care ajung să împlinească această vârstă. La reviste, această vârstă înseamnă un colectiv redacțional foarte bine închegat, o experiență și un profesionalism nemaipomenite, existența unei viziuni publicistice cuprinzătoare, echilibrate, clare și validată de un șir întreg de generații de cititori. Vă urez continuarea cu succes și la nivel înalt a tradiției publicisticii de calitate practicată de «Realitatea Evreiască», spre folosul comunității pe care o reprezintă și căreia îi este consacrat fiecare număr al revistei, precum și spre folosul țării în care apare. La mulți ani, «Realitatea Evreiască»!".*

*

● **DORU VASILE IONESCU**, director editorial Radio România: *„Suntem bucuroși să felicităm distinsa echipă a publicației pe care o conduceți, cu prilejul împlinirii unei jumătăți de secol de jurnalism în slujba comunităților evreiești din România. Bucuria noastră este întregită de o sinceră admirație pentru profesionalismul și pasiunea de care dați dovadă. De aceea și există o atât de bună colaborare între instituțiile noastre. Este evident că publicația dumneavoastră reușește pe deplin să contribuie decisiv la îmbogățirea cunoștințelor cititorilor despre istoria, tradițiile, personalitățile, cultura și preocupările actuale și de viitor ale evreilor din România sau originari din România. Vă dorim mulți ani și succese în nobila misiune de jurnaliști dedicați idealurilor comunitare și apropierii dintre oameni și națiuni!".*

*

● Ing. **BARUCH TERCATIN**, „Cetățean de Onoare" al orașului Tel Aviv: *„Îmi amintesc, când auzisem la Tel Aviv, spre sfârșitul toamnei din 1956, că la București a început să apară o revistă a Cultului Mozaic. Prin intermediul unei cunoștințe, am primit o revistă și m-a impresionat mult văzând bogăția de material în limba română, idiș și ebraică. Ea conținea Divrei Tora, pericopa săptămânii, material informativ despre frații noștri de acolo și altele. «Iovel Șanim» - 50 de ani este o viață. Dacă vrem să ne gândim la linia trasată de Șef Rabinul Rosen (z.l.) - ea e continuată fără întrerupere, bineînțeles cu adaptările la schimbările de regim, de către acad. Nicolae Cajal (z.l.), de Iulian Sorin, de dr. Vainer, de Marele Rabin Menachem Hacohen, și cu redactorul șef, scriitorul Dorel Dorian, ne putem, cu toții, mândri. Azi revista e mai bună, mai lucidă, mai bine scrisă ca oricând. Dorel Dorian lucrează cu o echipă la care sunt onorat că pot colabora. Mă refer la dna Elena Marinescu, la Iulia Deleanu, la Eva, la Avram Croitoru, la Mehr, la Florian și nu mai puțin la Anca. Cu toții lucrează enorm și îi găsesc la redacție la ore cu totul neconvenționale. Zeci și zeci de intelectuali israelieni așteaptă cu nerăbdare revista dvs. aici, în toate colțurile Israelului. Vă felicit, dragă domnule Dorel Dorian, felicit prin dvs. pe dr. Aurel Vainer, pentru tot ce faceți pentru a menține flacăra evreiască timp de 50 de ani și vă urez putere de muncă, în continuare, ani mulți".*

*

● **TOVA BEN NUN CHERBIS**: *„Revista «Realitatea Evreiască» a purtat timp de 50 de ani făclia aprinsă a existenței evreiești în România. În tot acest timp, ziarul a fost vocea evreilor care au trăit și trăiesc în România, aducând tradiția și istoria poporului evreu în fața oricărui cititor. Urez publicației și creatorilor ei mulți ani de creație și răspândire a culturii evreiești, în continuare".*

*

● Dr. **ȘLOMO LEIBOVICI LAIȘ**, președintele A.C.M.E.O.R.: *„La jubileul apariției gazetei, primiți, vă rugăm, felicitările noastre și urările pentru o continuă apariție de succes. Apărută în prima ei serie sub denumirea «Revista Cultului Mozaic», gazeta a fost o rază de lumină în viața evreiască sumbră din regimul comunist. Editată în limbile română, idiș, ebraică și, la un moment dat, și cu o pagină în engleză, ea a fost citită nu numai de evrei, ci și de toți cei ce manifestau interes față de aceștia. Adaptată la noua realitate din România de după 1989, revista este o oglindă a realității vieții evreiești".*

*

● Rabin **EFRAIM GUTMAN** (Tel Aviv): *„Salut cu bucurie sărbătorirea împlinirii unei jumătăți de secol, de când a început apariția «Revistei Cultului Mozaic» din România, care între timp a căpătat un nou nume, «Realitatea Evreiască». În urmă cu 50 de ani a fost greu, ba chiar destul de complicat de editat un ziar iudaic din cauza regimului dictatorial, care a dominat în România. Trebuia scris cu cea mai mare atenție, fiindcă cenzura era severă și nu permitea a se tipări un ziar în care să se atingă ceea ce nu permitea ideologia comunistă și nu se putea da expresie sentimentuui național și tradițional evreiesc. Dar inițiatorul și conducătorul ei, răposatul Șef Rabin dr. Moses Rosen, a știut să folosească multă abilitate și a obținut aprobarea de la autorități. În primele numere, când mai eram acolo, am colaborat cu unele articole. Revista apare la un nivel intelectual înalt și conține material spiritual evreiesc și este important să fie citită de evreii care au mai rămas în România. Urez, pe această cale, atât redactorului-șef, dl Dorian, cât și întregii redacții, ca și tuturor care se ocupă de ea, ani mulți și fericiți de activitate, reușind în continuare să mențină această tribună care oglindește activitatea F.C.E.R., în fruntea căreia este dl deputat dr. Aurel Vainer, președintele Federației. Aceleași urări - Marelui Rabin Menachem Hacohen și tuturor colaboratorilor ce-i înconjoară în București, unde se află ing. prof. Osy Lazăr, președintele C.E.B., ca și conducătorilor comunităților din provincie, dintre care menționez pe dl Tiberiu Roth, președintele Comunității din Brașov și președintele Asociației Sioniste, precum și prietenului meu din copilărie, dl Florian. «Mazal Tov»! Felicitări și urări de reușită în continuare. Cu binecuvântarea Torei din Sion".*

„Vă mulțumim că sunteți..."

N-am putut dedica aniversării noastre mai mult de două pagini... Și așa se va spune (poate că s-a și spus) că spațiul acordat acestor mesaje de suflet, zecilor de mesaje - poate chiar și mai multe - n-ar fi îndreptățit... Dar o singură dată, în existența scurtă și efemeră a paginii de ziar, tipărită, un bilunar împlinește vârsta promițătoare încă, a doamnelor care se mai simt în putere, și tinere într-un fel, atunci când necruțătoarea pendulă a trecerii prin viață indică un semicentenar. Să fi triat din mesaje? Am încercat și noi... Să fi smuls de pe catargele acestor ambarcațiuni, care au înfruntat urgiile indiferenței și oboseala cutezanțelor emoționale, doar emblemele lor? Le-am restrâns, câteodată, la un cuvânt, la o singură frază... Le-am răspuns telefonic, printr-un *e-mail* sau un fax, în care le-am mulțumit și am arborat, în acest spațiu restrâns al recunoștinței târzii, însemnele lor distinctive, stindardele fluturând cu care ne-au onorat. Le mulțumim tuturor și le cerem iertare că le păstrăm bine ascunse, prin timp, în inimi, în priviri și în sincera plecăciune, nu fără un surâs, a actorilor ce mulțumesc discret spectatorilor pentru o bună primire.

„IOVEL SHANIM – ne scrie Tercatin – este o viață într-asta... Este o consecvență... Zeci și zeci de intelectuali israelieni așteaptă cu nerăbdare revista dvs., aici, în toate colțurile Israelului...". *„Realitatea Evreiască* – ne scrie și „Ultima oră" – este cu adevărat purtătoarea făcliei iudaismului, în sfârșit liber, din țara noastră de origine". **Ionel Schlesinger**, din Arad, ne mulțumește „pentru modul în care ne străduim *astăzi* să merităm *real* titlul de «Realitate Evreiască»...". „Vă dorim să fiți în continuare – ne scrie și **Felix Koppelman**, din Oradea – fidelă vieții noastre iudaice, *cu realizările și chiar neîmplinirile ei*...". Urarea lui **Tibi Roth** o reproducem absolut integral, lângă mai lungul mesaj, spiritual și ironic, al umoristului și poetului Aurel Storin... „O echipă de mâna întâi, *dăruită cu har jurnalistic și cu nesfârșită pasiune*, transformă bilunarul, aproape integral, într-un fel de «mini-enciclopedie»" – ne scrie, din Iași, **Pincu Kaiserman**. „Membrii comunității noastre, dar *și numeroși neevrei* – ne scrie timișoreanul dr. **Paul Costin** –, vă citesc număr de număr, *cu mare interes*...". „Vă dorim o tot mai mare apropiere de comunități și de *membrii neștiuți ai acestora*" – ne scrie, din Satu Mare, **Nicolae Decsei**. „Nu trece lună fără ca cineva, neevreu, să nu ne întrebe, pe stradă, *cum ar putea face rost de revistă*" – ne scrie și **Nicolae Kallos**, din Cluj. „Tot mai multe succese în nobila misiune de jurnaliști *dedicați idealurilor comunitare* și fericitei apropieri dintre oameni și națiuni" – ne transmite și **Societatea Română de Radiodifuziune**, prin vocea directorului editorial, dl **Doru Vasile Ionescu**.

Nu suntem singuri, suntem citiți, avem și foarte mulți prieteni, cum ne-au putut confirma zecile de telefoane primite de la cititorii, deseori anonimi, ai „Realității" noastre... De la publiciști, de la comentatorii unor posturi de televiziune, de la revista apropiată de suflet, „Observatorul cultural"... Nu-i uităm și nu-i vom uita niciodată pe cei care, în nume colectiv, deseori, din Constanța, Craiova, Bacău, Piatra Neamț, Suceava, Tg. Mureș, ne-au transmis: ***„Vă mulțumim că sunteți... Vă iubim... Vă așteptăm, mai ales, cu fiecare număr nou al revistei..."***.

Sperăm să nu vă dezamăgim!

Întregul colectiv al „Realității" noastre,
(pt. conf. DOREL DORIAN)

IUDAICA

Un maestru al ilustrațiilor biblice – Ephraim Moses Lilien

În anii primului război mondial, în Polonia bântuită de armate germane, ruseşti, austriece, ba şi de bande de jefuitori, în casele evreilor să găseau adesea cărți pe teme religioase ilustrate de unul şi acelaşi artist, recunoscut după maniera sa inconfundabilă - erau desenele lui Lilien. În spațiul german şi central-european, în a doua jumătate a secolului XIX, grafica şi arta ilustrării cărților, afişelor, diverselor publicații ajunsese la un apogeu demn de invidia editorilor din alte zone. Ephraim Moses Lilien s-a născut la 23 mai 1874, în târgul Drohobycz (Drogobici) din Galiția, în familia unui meşter sărac, tocilar, ce avea patru copii. Mediul era multietnic - austrieci, unguri, polonezi, ruteni, ghetoul încă nu dispăruse, bărbații purtau bărbi mari, femeile nu prea ieşeau din casă, evreii mai bogați se duceau la Lemberg (Lvov), veneau ciobani din Tatra, oferindu-şi produsele, apăreau primele publicații evreieşti. Dovedind talent de mic copil, Lilien a fost trimis la Cracovia să învețe arte plastice, dar banii părinților fiind insuficienți, a revenit acasă. Reuşeşte, la vârsta de 21 de ani, să ajungă la München, unde lucrează afişe, firme, anunțuri, pentru un câştig minim necesar. În 1898, se află la Berlin, unde se afirmă ca ilustrator de carte. Se implică, entuziasmat de sionism, în mişcarea culturală şi politică a evreilor europeni, militează pentru cunoaşterea tradiției iudaice, fondează „Jüdische Verlag", pentru cărți de popularizare. Publică el însuşi cărți din Vechiul Testament, *cântece de ghetou*, ilustrează *Povestirile baronului Münchausen*. Prieten cu Th. Herzl, contribuie la atragerea mai multor aderenți în mişcarea sionistă, iar împreună cu Boris Schatz fondează celebra Şcoală de Artă Bezalel din Ierusalim, viitorul Muzeu Național al Israelului. A participat ca militar în primul război mondial, iar după război celebritatea sa este în creştere, prin gravurile expuse la diverse expoziții. Numeroase publicații din Germania, Austria, ca şi edituri precum „Georg Hirts", „Gerlach & Schenck", „Carl Messer", „Lüderitz & Bauer" (pentru o istorie a oraşului Berlin), îi solicită colaborarea. Cărți de basme pentru copii, cărți poştale de lux, dar în special cărți religioase, sunt înnobilate de arta graficianului Lilien. Stăpân pe arta contrastelor în alb-negru, cu o linie sigură, bun portretist, Lilien ştie să reînvie figuri istorice, legendare, reale şi imaginare, atmosfera antichității, a vremurilor biblice. Martin Buber îi dedică un scurt poem, de recunoştință pentru darul făcut Sionului - „Deasupra mulțimii trăind în eroare / se-nalță desenele tale - altare" (fragment, în traducere liberă). Prin ilustrațiile sale, Lilien aduce în Europa imagini din Ierusalim (Zidul Plângerii ş.a.), Beirut, Damasc. Vitraliul din sediul Lojei B'nai B'rith din Hamburg îl reprezintă pe Moise, după un desen al lui Lilien. El ilustrează Psalmii, Ecleziastul, Cartea lui Iov, ca şi diverse scene din viața cotidiană a evreilor săraci, a emigranților. Desenele sale sunt încărcate de poezie, de imaginație şi de mit. Uneori pare că bolta misterioasă a cerului a coborât pe pământ. În portretele sale apar şi membrii familiei, fetița de trei ani, soția, Helene Lilien, un chip fermecător, cu trăsături semite (ochi mari, negri, buze pline, bărbia şi nasul pronunțate, obrazul rotunjit, neted), o evreică modernă în felul de a-şi coafa părul şi a-şi alege hainele. A desenat şeici arabi, evrei sefarzi, cerşetori, cărăuşi cu burdufuri de apă, turci în timpul rugăciunii (Palestina a fost provincie otomană până în 1918), animale de povară (măgari, cămile), plante din Orient, străzi şi case, apa Iordanului, valea Josaphat, o întreagă geografie şi etnografie, demne de a fi nu numai admirate, ci şi studiate de specialişti.

Artistul a murit la 17 iulie 1925, la vârsta de 51 de ani, meritele sale nefiind nici astăzi suficient cunoscute.

BORIS MARIAN

Despre Cabala... în câteva cuvinte

O recentă conferință susținută de Felicia Waldman, coordonatoare a Centrului de Studii Ebraice din București, a avut ca obiect rolul istoric al Cabalei. Este puțin cunoscută vechimea Cabalei, mai bine zis a izvoarelor ei de inspirație. De la Iezechiel, proorocul, la „Literatura palatelor", „Tronul gloriei", „Cartea formării" şi până la *Zohar* (Cartea splendorii) este un drum de veacuri. „Arborele sefirotic", cele zece atribute divine, la care se adaugă cele 22 de consoane din alfabetul ebraic, formează 32 de atribute. Cabala a preluat vechi tradiții canaanitice, mesopotamice, iar în primul mileniu al erei noastre au intervenit influențe creştine (ascetismul, sihăstria). Adevărata Cabala, formulată mai riguros, a apărut în sec. XIII-XIV, o dată cu hermeneutica ei. Citirea permanentă a textelor, interpretarea fiecărui cuvânt, a literelor ca simboluri esoterice erau preocuparea cabalistului. În urma izgonirii evreilor din Spania, în anul 1492, a înăspririi condițiilor de coexistență a evreilor cu societatea feudală din centrul şi estul Europei, apare mesianismul, care apelează la „secretele Cabalei", se găsesc 360.000 de sensuri ale literelor din Tora, iar Cabala devine o „mitologie a religiei". Isaac Luria (1534-1572) fundamentează „Cabala lurianică". Creația lumii se explică, precum în ştiințele moderne, printr-o contracție maximă urmată de o expansiune (Big Bang). Creația Maharalului din Praga, Golemul, este o realizare la limita existenței, o încercare eşuată de a reproduce Creația divină. După cum ştim, există şi o „Cabală creştină", ca rod al preocupărilor unor teologi-cărturari creştini. În tehnicile „yoga" şi „zen" se regăsesc şi elemente ale Cabalei practice. Spre deosebire de evoluția în spirit maimonidic, aristotelian a iudaismului, Cabala, ca parte integrantă, dar şi specifică, are o fundamentare non-aristotelică, mistică, dar ea a constituit şi constituie o sursă inepuizabilă de inspirație pentru scriitori, savanți. Născută în vremuri vitrege pentru evrei, ea a fost ca o rază strălucitoare din comoara spiritului uman. În sec. XX şi-au adus contribuția în cercetarea ei Gershom Scholem, mulți rabini, printre care Marele Rabin dr. Al. Şafran, ca şi ilustrul cercetător de azi, Moshe Idel. **(B.M.M.)**

O întrebare pusă lui Dumnezeu...

În anii copilăriei, pe când Mendel P. Mendel mă pregătea pentru ziua *Bar Mițvei*, am auzit de la el o istorioară ciudată, cu o întrebare şi mai ciudată pusă lui Dumnezeu (rescrisă peste ani în „Basmele evreieşti", culese din Carpați de bunul Claus Stephani...). Marele Baal Şem Tov l-ar fi rugat pe Dumnezeu să-i destăinuie, dacă se poate şi nu-i cere prea mult: „Cine va fi vecinul lui pe lumea cealaltă?". Să se pregătească în vreun fel pentru această întâlnire cu acel inevitabil vecin, de peste ani şi ani.

- Bine – i-ar fi răspuns Dumnezeu. Înhamă-ți caii la biata ta căruță... şi acolo unde vei ajunge în ceasul înserării târzii, cea din urmă, îl vei întâlni pe viitorul vecin.

Şi la apusul soarelui, s-a aflat Baal Şem Tov, trecând peste uscat, peste pustiuri şi ape, la o biată căsuță, îngropată pe jumătate în pământ... În casă – un bătrân... S-ar fi zis un evreu, sau fost evreu, cândva, care l-a îmbiat pe Rabi Baal Şem Tov să se aşeze pe jos, lângă el. Nu se afla în căsuță nici un scaun măcar, nici urmă de vreun pat... În zori, după ce înnoptase acolo, Baal Şem Tov îşi întrebă necunoscuta gazdă, dacă rostește cumva dimineața rugăciunea „Moide Ani"? „Nu" – veni primul răspuns. „Dar înainte de masă, spui măcar o *Brucha*?". „Nu spun nimic...", răspunse cel întrebat. „Spui măcar *Şma Israel* înainte de a te aşeza seara în pat?". „Nici *Şma Israel*...". „Atunci, cum te rogi şi cum îi mulțumeşti Celui de Sus, pentru încă o zi?". „O să-ți spun adevărul... – răspunse bătrânul. Eu încă din copilărie, n-am mai avut părinți. Şi n-a fost nimeni care să mă-nvețe ceva... În zori, însă, la ceasul luminării de zi, eu sar peste o groapă adâncă, aflată în fața uşii – asta-i tot ce ştiu! - şi rostesc *Adonai Eloheinu, Adonai Aher*..." (în traducere, altul - dar există un „altul"?).

- De fapt, ar trebui să spui – îl corectă Marele Rabin – *Adonai Eloheinu, Adonai Ehad*... Pentru că El este, într-adevăr, Unicul... Singurul Dumnezeu.

Baal Şem Tov hotărî să se întoarcă acasă, aşa că întinse o batistă pe luciul nesfârşit al apelor din jur, se urcă pe batistă şi se îndepărtă de acel țărm, de acel om, care avea să fie vecinul său, cândva... Rămas singur, străinul, gazda sa de o noapte, sări ca de obicei peste groapă-şi ar fi vrut să rostească ceea ce l-a învățat şi cum l-a învățat acel ciudat călător... Dar uitase cuvântul... Aşa că întinse şi el o batistă pe luciul mare al apei, se urcă pe ea şi îl ajunse din urmă, într-un târziu, pe Baal Şem Tov.

- Rebe, am uitat ceea ce m-ai învățat dumneata să rostesc...

Dar Baal Şem Tov – de asta i se spunea Marele Baal Şem Tov – îi răspunse: „Du-te acasă, fratele meu, şi spune-ți rugăciunea aşa cum ştii tu... Şi atâta cât o ştii. Va fi de ajuns... Nu-ți va cere nimeni mai mult!".

Când le-a venit sorocul, la ceasul înserării din urmă, cei doi s-au reîntâlnit, dacă aşa a vrut Dumnezeu... *Adonai Eloheinu.*

(O istorie auzită pe la vreo 13 ani şi rememorată, la ceas de înserare, de DOREL DORIAN)

DIVREI TORA

REFLECȚII BIBLICE de ing. BARUCH TERCATIN

● Sâmbătă, 30 decembrie 2006 (9 Tevet 5767), citim Pericopa **VAIGAŞ**. Ajungem la apogeu, la sfârşitul dramei lui Iosef şi a fraților săi. Cupa lui Iosef este găsită în sacul lui Beniamin şi se creează o atmosferă de mare tensiune. Frații nu văd o altă ieşire decât să se întoarcă la palat. De-a lungul secolelor, înțelepții s-au întrebat: de ce? O întrebare grea, chiar foarte grea. De ce Iosef şi-a permis să-şi chinuie frații, să-şi chinuie tatăl, care l-a iubit, şi în trecut şi acum, în continuare? Când Iosef a fost vândut, avea 17 ani; când a apărut în fața Faraonului, avea 30. În continuare, au fost şapte ani îmbelşugați, iar frații au apărut în Egipt după doi ani de secetă. Deci Iosef a lipsit din familie 22 de ani. Oare n-ar fi trebuit să caute un mijloc de a-i comunica tatălui său că trăieşte? Înțelepții au încercat să găsească motivele care să justifice atitudinea sa. În fond, ca guvernator, ar fi putut trimite un mesager în Canaan. De ce n-a făcut acest lucru? Iată câteva motive: Ca străin, Iosef nu era bine văzut de egipteni. Dacă ar fi făcut acest lucru, ar fi însemnat că aparține unui alt popor, ceea ce nu i-ar fi servit. Un alt motiv ar fi că, dacă Iosef şi-ar fi anunțat tatăl că trăieşte, atunci Iacov ar fi făcut cercetări şi şi-ar fi dat seama că, pentru ceea ce au făcut, frații ar fi trebuit condamnați la moarte, lucru pe care nu l-ar fi dorit. Iosef a spus: „Ani Iosef" - „Eu sunt Iosef", numai când şi-a dat seama că frații au rostit: „Aşemim anahnu" - „Suntem vinovați".

*

● Sâmbătă, 6 ianuarie 2007 (16 Tevet 5767), citim Pericopa **VAIHI**, ultima din Cartea Geneza. *Vaihi*, în traducere, înseamnă a trăi, dar de fapt este vorba de moartea lui Iacov şi a lui Iosef. Ne întrebăm dacă, la un moment dat, Iacov a aflat cum a ajuns Iosef guvernatorul Egiptului? Oare a aflat de ce Iosef nu s-a întors, după ce l-a trimis să vadă ce fac frații? Aceştia au adus cu ei o cămaşă însângerată, sugerând că ar fi fost ucis de fiare. Dar Iacov nu vrea să se consoleze. Înțelepții în Midraş susțin că Iacov a simțit că Iosef trăieşte...

Ca nu cumva să fie întrebat cum a ajuns în Egipt, Iosef a făcut totul pentru a rămâne cât mai departe de tatăl său şi astfel secretul să fie păstrat. El vine la tatăl său numai când află că acesta este bolnav. Iosef nu şi-a urât frații, dar, după moartea tatălui, aceştia i-au spus că tatăl lor l-a rugat să nu le poarte ură, ceea ce nu era adevărat. Se presupune că Iacov nu a ştiut nimic, deci cum îşi permit frații să-i spună: „Aviha țiva" - „Tatăl a poruncit"? Adevărul este că ei au vrut acum pacea. Rish Lakish susține că nimic nu este mai important ca pacea.

- **Pericopa VAIGAŞ** (30 decembrie 2006 - 9 Tevet 5767)
- **Pericopa VAIHI** (6 ianuarie 2007 - 16 Tevet 5767)
- **Pericopa ŞEMOT** (13 ianuarie 2007 - 23 Tevet 5767)
- **Pericopa VAERA** (20 ianuarie 2007 - 1 Şvat 5767)
- **Pericopa BO** (27 ianuarie 2007 - 8 Şvat 5767)

*

● Sâmbătă, 13 ianuarie 2007 (23 Tevet 5767), este *Şabat Mevarhim* şi începem azi Cartea **ŞEMOT** - *Exodul*. Se naşte marele profet Moşe. După decretul Faraonului, toți copiii de sex masculin trebuie omorâți la naştere. Înțelepții susțin că poporul evreu s-a salvat datorită femeilor „țadkaniot" (femei cu frica lui Dumnezeu). Aşadar, o astfel de femeie îl pune pe pruncul Moşe într-un coşuleț şi-i dă drumul pe Nil, sperând că aşa va scăpa. Prințesa egipteană vede coşulețul si salvează copilul. Ioheved, mama lui Moşe, acționează cu repeziciune şi, împreună cu Miriam, iau pruncul pentru a fi alăptat. Când Miriam îi propune prințesei egiptene să aducă o femeie pentru a alăpta pruncul, i se adresează direct: „Să-ți aduc ție?", sugerând că pruncul este al ei şi că trebuie să-i decidă soarta. Astfel, prin faptele celor trei femei, întregul popor a fost salvat, deoarece Moşe va fi cel care îi va scăpa pe evrei din robie.

*

● Sâmbătă, 20 ianuarie 2007 (1 Şvat 5767) este *Şabat Roş Hadeş*. Vom citi azi Pericopa **VAERA** şi Haftora de Şabat Roş Hodeş din profetul Ieşaiahu. Faraonul nu vrea să elibereze poporul din sclavie, făcând acest lucru numai atunci când se vede chiar el în pericol. Totuşi, face trei oferte, refuzate însă de Moşe. Prima ofertă o face după cea de-a patra plagă, care lovise din greu viața din Egipt. Până atunci, Faraonul considera drept impertinentă cererea lui Moşe de a se duce să-l slujească pe Domnul în pustiu. Acum el acceptă, spunând: „Duceți-vă". Moşe îi răspunde că nu este posibil, deoarece vor sacrifica animalele sfinte ale Egiptului. A doua ofertă a Faraonului a fost după plaga lăcustelor, când l-a întrebat pe Moşe: „Cine va merge?". Moşe răspunde: „Binureinu ubizkeneinu" - „Tinerii şi bătrânii", lucru neacceptat de Faraon. De menționat că Moşe i-a pus mai întâii pe tineri şi apoi pe bătrâni, căci fără tineri bucuria nu este completă. După plaga întunericului, Faraonul propune să ia familiile, dar să lase vitele, cerere, de asemenea, neacceptată de Moşe. În cele din urmă, îi spune să ia totul, dar să-l binecuvânteze.

*

● Sâmbătă, 27 ianuarie 2007 (8 Şvat 5767), citim Pericopa **BO**. Înțelepții s-au întrebat de ce egiptenii au fost pedepsiți cu zece plăgi. Ceea ce găsim comun la toate plăgile este superioritatea Divinității. De exemplu, plaga sângelui - când apele Nilului s-a umplut cu sânge. Nilul era considerat un râu sfânt de către egipteni şi, prin acest gest, Divinitatea a dovedit că este superioară zeilor egipteni. Broaştele au ieşit tot din apă - deci, din sfințenie. Păduchii,ce au ieşit din pământ, au dovedit acelaşi lucru. Dacă trecem în revistă toate plăgile, vom vedea că, de fiecare dată, Dumnezeu le-a trimis pentru a dovedi superioritatea Sa. Prin aceste plăgi, Faraonul a primit răspuns la întrebarea: „Cine este Dumnezeul pe care eu trebuie să-l ascult?". Plăgile explică cine este acest Dumnezeu, căruia trebuia să I se supună. Faraonul a înțeles diferența şi s-a supus.

Pragmatism şi filosofie iudaică – preocupări ale Forumului B'nai B'rith România

Reuniunea membrilor Forumului B'nai B'rith România, *din 8 decembrie a.c.*, la Biblioteca Templului Coral, a inclus trei puncte pe ordinea de zi, fiecare cu o semnificaţie specială. Primul, *care se referă la primirile de noi membri în Forum*, dovedeşte că B'nai B'rith capătă o atractivitate din ce în ce mai puternică în rândul tinerilor, al *celor de vârstă medie, al personalităţilor impuse* în viaţa culturală. Este vorba de *Silvian Horn, Monica Lăzărescu, Ovidiu Bănescu, Aurel Storin.*

Cel de-al doilea subiect a fost o *informare* făcută de preşedintele Forumului, ec. *José Iacobescu*, privitoare la reuniunea B'nai B'rith Europa, de la Bruxelles, din 14-18 ianuarie 2007, unde se preconizează înfrăţirea Lojilor B'nai B'rith din Europa Centrală şi de Sud-Est. A fost adusă la cunoştinţă aprobarea celor mai înalte instituţii ale statului pentru ca Congresul B'nai B'rith Europa să aibă loc la Bucureşti, în 2008. Totodată, a fost făcută publică intenţia Forumului B'nai B'rith România, ca şi a F.C.E.R., de a da, împreună, în judecată pe unul dintre cei mai violenţi negaţionişti ai Holocaustului, prof. univ. dr. Ion Coja.

Există, însă, şi manifestări de protest ale tinerilor împotriva discriminării rasiale, a arătat *Dorel Dorian*. De pildă, marşul organizat în Bucureşti, cu puţin timp în urmă, şi o acţiune similară, în 7 decembrie a.c., la Timişoara.

O altă problemă supusă discuţiei de *preşedintele Forumului, ec. José Iacobescu*, a fost aceea a voluntariatului: membri ai B'nai B'rith care să viziteze rezidenţi ai Căminului „Rosen". *Concret, au fost înaintate două propuneri:* 1) prezentarea, pe 11 decembrie a.c., la Căminul „Rosen", a unui spectacol de Hanuca, susţinut *de copii de la Şcoala „Lauder-Reut"*; 2) extinderea programului „Să adoptăm un bunic".

A treia temă a întrunirii a fost o sinteză despre Cabala, *prezentată de lector univ. Felicia Waldman*, moderator al discuţiilor fiind dr. *Hary Kuller*. Cabala nu este o doctrină, ci o mişcare având ca punct de plecare analiza din unghi mistic a textelor sacre. Primul cabalist este considerat a fi Ezechiel (sec. I î.e.a.), care descrie călătoria în Cer. În secolele IV-V e.a., circulă *Sefer Ieţira - Cartea Formării* (descrierea procesului Creaţiei), compilaţie a literaturii orale existente cu două secole înainte. Cabala porneşte de la faptul că Divinitatea nu poate fi percepută decât prin manifestările sale, prin Arborele Sefirotic, reprezentând cele zece atribute Divine şi zece numere primordiale. Cele 22 de consoane ale alfabetului ebraic şi cele zece numere primordiale formează lumea. În secolele IX-X, hasizii aşkenazim combină ideea atributelor Divine cu treptele permise omului dorind să se apropie de înţelegerea Divinităţii. În secolele XII-XIV, apare analiza de text sacru din unghi mistic, cunoscut fiind faptul că Biblia poate fi interpretată literal, narativ, alegoric şi mistic. Momentul coincide cu expulzarea evreilor din Spania şi are directă legătură cu mesianismul. Ideea „codului secret" conţinut în textul sacru îi conferă permanenta actualitate. Conferenţiara a vorbit despre câţiva mari cărturari evrei care s-au ilustrat în studii despre Cabală, despre puncte comune între Cabala şi Yoga, despre cele două tipuri de Cabala: practică (un exemplu, Golemul) şi teoretică (literatura palatelor cereşti, de pildă).

Foarte interesante au fost discuţiile pe marginea expunerii. Au fost evidenţiate: ● *claritatea prelegerii (dr. Hary Kuller)* ● previziunea făcută de cabalişti asupra celor mai recente cuceriri ale ştiinţei (conf. univ. dr. *Otto Adler*) ● *importanţa Cabalei în monoteismul* avrahamitic (*Dorel Dorian*) ● recuperarea celor 3.000 de manuscrise cabalistice făcută de Gershom Sholem (*Ţicu Goldstein*) ● *nevoia de* alcătuire a unor conferinţe privind bazele iudaismului, aşa cum a făcut Marele Rabin Menachem Hacohen în faţa *unui grup de* parlamentari (dr. *Aurel Vainer*) ● nevoia de organizare a unui ciclu de prelegeri despre premisele creştinismului plecând din iudaism, cu referire la Philon din Alexandria, Hilel (av. *Iulian Sorin*) ● promovarea ecumenismului - o misiune asumată de A.C.P.R.I., care împlineşte 15 ani de la înfiinţare (*Veronica Bârlădeanu*) ● nevoia de înfiinţare a unor cercuri de studii iudaice de Cabala sau de filosofie raţionalistă (dr. *Lya Benjamin*). Întrunirea a oferit o dimensiune asupra calităţii intelectuale a membrilor Forumului nostru.

IULIA DELEANU

Actualitea israeliană

prezentată de E.S. RODICA RADIAN GORDON, ambasadorul Israelului în România

Urmare din pag. 1

Cu toate acestea, a continuat vorbitoarea, s-au creat şi şanse de eliminare a acestor pericole, dar şi ele sunt foarte fragile. Din păcate, ultimele evoluţii din Liban nu dau loc la optimism. Dacă s-ar pune în aplicare rezoluţia Consiliului de Securitate, adoptată după încetarea războiului din Liban (şi care prevede dezarmarea Hezbollah şi desfăşurarea militarilor libanezi, împreună cu forţele internaţionale de menţinere a păcii până la graniţa israeliano-libaneză), aceasta ar reprezenta o bază bună de legitimare a guvernului libanez. Dar Hezbollah, împreună cu Siria şi Iranul, se opun schimbărilor şi intervin în forţă, aşa cum arată demonstraţiile *antiguvernamentale de la Beirut. Problema este* în ce măsură guvernul legitim Siniora va rezista acestor presiuni şi care va fi poziţia comunităţii *internaţionale, care are în primul rând o* importanţă morală. Până acum am constatat că această comunitate nu s-a manifestat suficient *de energic. Totuşi, în această direcţie s-au* înregistrat şi succese, mai ales în ceea ce priveşte atitudinea faţă de guvernul Hamas din teritoriile palestiniene. Acum, pericolul care se conturează este măsura în care comunitatea internaţională rămâne în continuare fermă pe poziţii, în ceea ce priveşte Hamas. În acest context trebuie menţionată şi lupta pentru putere din teritorii între guvernul Hamas şi preşedintele Mahmud Abbas. Faptul că liderii mai raţionali ai Hamas şi preşedintele nu au reuşit să ajungă la o înţelegere se datorează, de asemenea, influenţei Siriei şi Iranului, care au făcut totul ca să o împiedece.

Săptămânile următoare, a mai arătat vorbitoarea, vor fi decisive pentru o eventuală nouă realitate în Orientul Mijlociu, aceasta datorită reexaminării de către Statele Unite a *situaţiei din regiune, concret perspectiva* retragerii americane din Irak.

În concluzie, ambasadoarea Statului Israel a arătat că, deşi contextul general nu este dătător de optimism, nu putem exclude nici indiciile care arată că ar exista şanse pentru ameliorarea situaţiei.

EVA GALAMBOS

La pas prin Israel...

Din acest număr al revistei, venind în întâmpinarea *ideilor cititorilor* noştri, vom prezenta acele locuri din Israel ce nu ar putea lipsi din nici un itinerar ales în această ţară. Înainte de a începe o asemenea rubrică, am încercat să vedem dacă nu vom epuiza prea repede destinaţiile favorite şi am ajuns la concluzia că şirul acestora pare, la o privire mai atentă, inepuizabil. Pe un teritoriu de doar 22.145 km², din care aproape jumătate este o zonă deşertică, se găsesc obiective istorice, religioase, arheologice, arhitectonice, naturale şi de destindere cum doar puţine sunt în lume.

● Poarta Damasc

Oraşul Vechi este inima Ierusalimului (în traducere „oraşul păcii") şi - conform unei afirmaţii pe care o pot îmbrăţişa reprezentanţii tuturor religiilor monoteiste - inima lumii. Cartierul este înconjurat de masivele ziduri care străjuiesc spaţiul din timpul dominaţiei otomane, fiind construite de Soliman Magnificul în secolul al XVI-lea. Cele patru cartiere - evreiesc, creştin, armenesc şi musulman - sunt strict delimitate. Oraşul Vechi are opt porţi de acces, dintre care şapte sunt deschise. Cea mai mare dintre acestea, *Poarta de Aur*, este închisă, ea aşteptând venirea lui Mesia. Celelalte impresionante deschideri spre Oraşul Vechi sunt: *Poarta Leilor* (în partea de est a oraşului, în faţa Muntelui Măslinilor şi fiind chiar începutul Viei Dolorosa), *Poarta Iafo* (în partea de vest, lângă Citadela), *Poarta Nouă* (la nord-est), *Poarta Damasc* (în partea de nord a oraşului), *Poarta lui Herod* (cu acces la Cartierul Arab, numită după Herod dintr-o greşeală a cruciaţilor, *care credeau că acolo s-a aflat palatul său*), *Poarta Sion* (cu acces direct la Cartierul Armenesc) şi *Poarta Gunoaielor* (numită astfel pentru că, se pare, prin aceasta se evacua mizeria în timpul otomanilor).

Deşi are o însemnătate religioasă covârşitoare şi deşi fiecare piatră conţine frânturi de istorie, Cartierul Vechi nu are mai mult de... 1 kilometru pătrat. Totuşi, încrengătura de străzi şi cotloane, cu toate din aceeaşi piatră albă, te pot face să te pierzi cu uşurinţă. *Deşi este în permanenţă păzită,* această zonă este considerată periculoasă pentru vizitatori, care sunt sfătuiţi să nu se aventureze după căderea serii sau de unii singuri. Centrul acestui spaţiu este reprezentat de Zidul Plângerii - *Kotel Hamaaravi* (Zidul de Vest). Locul cu cea cea mai mare încărcătură religioasă pentru toţi evreii, el reprezintă singurul fragment rămas din Marele Templu, distrus de romanii aflaţi sub conducerea lui Titus, în anul 70 e.a. Milioane şi milioane de rugăciuni, scrise pe petice de hârtie, stau în firidele Zidului, rugăciuni completate de implorări silenţioanse la picioarele Zidului - atât în secţiunea pentru bărbaţi, cât şi în cea pentru femei. Ca o regulă pentru vizitatoare, nu se admit în acest loc sfânt umerii goi, ţinutele indecente şi capul neacoperit pentru femeile măritate.

Pentru creştini, Oraşul Vechi înseamnă Via Dolorosa, Muntele Măslinilor şi Biserica Mormântului. Anual, sute de mii de creştini, inclusiv foarte mulţi din România, vin în pelerinaj în aceste locuri. Punctul central al secţiunii armeneşti, trecând de magazinele cu sute de modele de ceramică tipică, executată în stil armenesc, îl reprezintă Biserica „St. James". Pentru arabi, cele două puncte focale ale acestui spaţiu, delimitate, însă, şi despărţite de pază militarizată, sunt Cupola Pietrei (Dom of the Rock) şi Moscheea Al Aqsa. Dacă în urmă cu ani, chiar şi unii evrei se mai aventurau să vadă ce se află de cealaltă parte a zidului, azi această încercare este considerată deosebit de periculoasă.

Nu putem omite *şukul* (piaţa) în care eşti îmbiat cu reduceri din ce în ce mai semnificative. Nu vă speriaţi *dacă vânzătorii de acolo vă vor lua cam dur - o dată* intrat într-o negociere cu ei, este imposibil „să scapi" fără o achiziţie cât de mică.

*

În imediata apropiere a Mării Moarte, se află un spaţiu care este menţionat chiar în *Cântarea Cântărilor. Acesta este locul în care David s-a ascuns de trupele* trimise pe urmele sale de Regele Şaul. Este o regiune cu numeroase grote, în care evreii se adăposteau după *invazia romană. Tocmai din această cauză, grotele de* la Ein Gedi, ca toate cele ce se află în preajma Mării Moarte, ascund încă şi azi numeroase surprize arheologice pentru cercetători.

Parcul Naţional Ein Gedi a fost amenajat ca rezervaţie naturală în 1972 şi deschis pentru vizitatori. Pe lângă flora şi fauna, de o mare bogăţie, adăpostite de acest spaţiu, marea atracţie o reprezintă căderile de apă şi pârâurile din această oază. Ele se numesc Shulamit, David şi Arugot, iar izvorul, din care provine şi apa îmbuteliată, se numeşte chiar Ein Gedi. Pentru călătorul care a vizitat Massada, Marea Moartă şi întinderile pietroase ale deşertului, popasul la Ein Gedi *pare o adevărată minune a naturii.* Apa rece şi umbra binecuvântată te fac să te desprinzi cu greu de acest spaţiu. Capre mici de munte, numite *ibex*, zburdă liniştite în preajma *oamenilor, iar sute de specii de păsări îşi găsesc* adăpost în această zonă. Plante tropicale, mediteraneene şi de deşert, împânzesc întreg parcul.

EIN GEDI – o oază în deşert

Cele mai vechi *relicve arheologice datează din anul 4000 î.e.a., iar* descoperiri din perioada primului secol al erei noastre duc la concluzia că în zonă a trăit o comunitate de esenieni.

La nici un kilometru de oază, se găseşte *un kibutz cu acelaşi nume*, fondat în 1953. În cadrul acestuia există un hotel amenajat la cele mai înalte standarde şi un parc botanic ce vă va dezvălui alte minunăţii naturale.

Dacă veţi pleca curând în Israel, vă mai dezvăluim un detaliu „tehnic" referitor la Parcul Naţional Ein Gedi: taxa de intrare este de 26 de şekeli, pentru adulţi, şi 14 şekeli, pentru copii. Dacă sunteţi în grup, veţi beneficia de o reducere, la fel ca în cazul majorităţii obiectivelor turistice din Israel.

LUCIANA FRIEDMANN

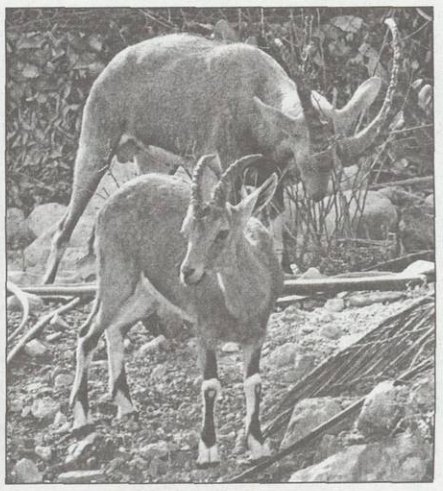

Ca o reacţie la reuniunea de la Teheran a negaţionişţilor Holocaustului

Germania şi Muzeul „Yad Vashem" au decis să organizeze contra-conferinţe

Germania, ca de altfel numeroase alte ţări ale lumii, au reacţionat vehement la conferinţa despre Holocaust de la Teheran, cu participarea istoricilor revizionişţilor, a cărei principală tematică a fost negarea Holocaustului şi reafirmarea necesităţii de a şterge Israelul de pe faţa pământului. Cu prilejul vizitei premierului Ehud Olmert la Berlin, cancelarul Angela Merkel a declarat că Germania nu va accepta niciodată negarea Holocaustului şi va lua măsuri în consecinţă. Prima dintre ele a fost organizarea la Berlin, la iniţiativa Consiliului pentru Educaţie Politică al guvernului federal, a unei conferinţe a *experţilor şi oficialităţilor guvernamentale.* Invitat de onoare a fost Raul Hilberg, istoric american al Holocaustului, autorul lucrării *„Distrugerea evreilor europeni".*

La rândul său, Muzeul „Yad Vashem" din Ierusalim a organizat un simpozion despre *problema negaţionismului. Au fost invitaţi* să participe şi reprezentanţi ai corpului diplomatic. De remarcat o constatare făcută de prof. Yehuda Bauer, consilierul ştiinţific al simpozionului, care a afirmat că intelectuali arabi au contestat conferinţa de la Teheran. (E.G.)

Suntem deştepţi, totdeauna... Spirituali, deseori... Avem şi UMOR, câteodată

• *Când un bărbat îţi fură soţia, nu există răzbunare mai cumplită decât să i-o laşi.* (Sacha Guitry)

• *Am ajuns la acea perioadă a vieţii când, dacă o fată îmi spune „nu", îi sunt profund recunoscător.* (Woody Allen)

• *Îmi las întreaga avere soţiei, cu condiţia să se recăsătorească. Vreau să mă asigur că o să existe cel puţin un om căruia o să-i pară rău că am murit.* (Heinrich Heine)

• *Ca să fii un membru ideal al unei turme de oi, trebuie mai ales să fii oaie.* (Albert Einstein)

• *Sunt un amant atât de bun, fiindcă exersez foarte mult de unul singur.* (Woody Allen)

• *Nu uita să le spui tuturor că e secret.* (Gerald F. Lieberman)

• *Ce bine ar fi dacă mi-ar da Dumnezeu un semn. De pildă, dacă ar depune o sumă mare pe numele meu într-o bancă elveţiană.* (Woody Allen)

• *Mă descurc destul de bine, având în vedere că am supravieţuit glorios nazismului şi celor două soţii.* (Albert Einstein)

Nu vrem ca cititorii paginii noastre să moară de râs, CI SĂ SURÂDĂ, CÂTEODATĂ, IRONIC

• *Se pare că prima lege a nutriţionismului este: dacă are un gust bun, înseamnă că are să-ţi facă rău.* (Isaac Asimov)

• *N-am ştiut niciodată cum arăta adevărata fericire până m-am însurat. Însă era deja prea târziu.* (Max Kaufmann)

• *Încă n-am întors o frunză de smochin care să nu aibă o etichetă cu preţul pe verso.* (Saul Bellow)

• *De ce se străduieşte femeia zece ani să schimbe tabieturile bărbatului, iar pe urmă se plânge că nu mai seamănă cu cel cu care s-a măritat?* (Barbra Streisand)

• *Când a făcut o greşeală, savantul e ca o mimoză, iar când descoperă o greşeală de-a altcuiva e ca un leu turbat.* (Albert Einstein)

• *Einstein: „Dumnezeu nu joacă barbut cu universul". Niels Bohr: „Nu-i mai spune tu lui Dumnezeu ce să facă!".*

• *Am ajuns la vârsta la care, dacă mi se spune să-mi pun şosetele, nu sunt obligat s-o fac.* (Albert Einstein)

• *Creierul, ăsta e al doilea organ preferat.* (Woody Allen)

• *Închide trei sionişti într-o cameră şi vor forma patru partide politice.* (Levi Eshkol)

• *Doctorul mi-a dat şase luni de trăit, dar când a văzut că nu pot să-i plătesc onorariul, mi-a mai dat şase.* (Walter Mathau)

• *N-am aflat nimic despre cele lumeşti până la şaptesprezece ani. Tata nu vorbea niciodată despre munca lui.* (Martin Freud)

• *Nu numai că nu există Dumnezeu, dar ia încercaţi să faceţi rost de un instalator în weekend.* (Woody Allen)

• *Dacă vrei să-l faci pe Dumnezeu să râdă, spune-i ce planuri ţi-ai făcut.* (Woody Allen)

• *Adam a fost cel mai norocos bărbat din lume. Nu a avut soacră.* (Şalom Alehem)

• *O nimfomană evreică este o femeie care face dragoste în aceeaşi zi în care a fost la coafor.* (Maureen Lipman)

• *Sunt o fire extrem de paşnică. Îmi doresc o căsuţă modestă cu acoperiş de stuf, un pat bun, mâncare gustoasă, lapte şi unt foarte proaspete, flori la fereastră şi câţiva copaci lângă uşă. Iar dacă bunul Dumnezeu vrea să mă facă peste măsură de fericit, o să-mi îngăduie plăcerea de a vedea şase sau şapte duşmani spânzuraţi de acei copaci.* (Heinrich Heine)

*

• *Eu trebuie să caut în stele ceea ce mi-a fost refuzat pe Pământ.*

• *Totul e determinat... de forţe asupra cărora nu avem nici un control. Este determinat atât pentru insectă, cât şi pentru stea. Fiinţe omeneşti, plante sau praf cosmic - dansăm cu toţii după o melodie misterioasă, cântată de la distanţă de un flautist nevăzut.*

• *Apoi mai există şi atei fanatici, a căror intoleranţă nu se deosebeşte de cea a fanaticilor religioşi, şi izvorăşte din aceeaşi sursă... Sunt fiinţe incapabile să audă muzica sferelor.*

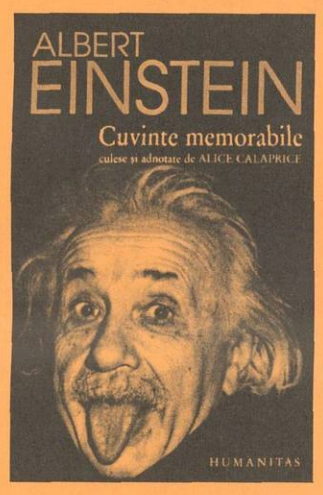

• *Dragă Posteritate, dacă între timp nu ai devenit mai dreaptă, mai paşnică şi, în general, mai înţeleaptă decât suntem (sau am fost) noi acum, atunci naiba să te ia! Cu respect şi cu o speranţă sinceră, îşi exprimă opinia sa cel care este (sau a fost), ALBERT EINSTEIN.*

Selecţie de NEDEEA BURCĂ

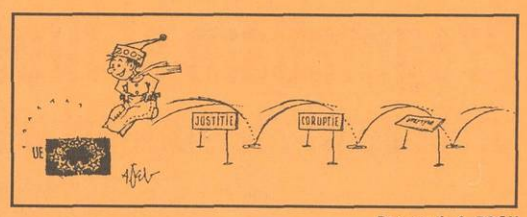

Desene de A. POCH

Şi tot cu prilejul aniversării revistei,

Cu cele mai bune urări şi „Ad mea veesrim"

Scumpă „Realitate"!

Noi, evreii braşoveni, ne gândim la tine ca la o prietenă iubită (prieten iubit de gen feminin), precum îţi este numele.

La împlinirea celor 50 de ani pe care îi aniversezi azi - mâine, ne amintim cu duioşie de tot ce ai oferit bun şi de neuitat obştii evreieşti din România. Ai fost într-o oarecare măsură şi oglinda noastră, în care ne plăcea să ne vedem mai frumoşi, mai nobili şi mai eleganţi decât chiar am fost sau suntem. Din acest motiv evident - numele tău trebuie considerat mai degrabă un alint decât ceva care să te reprezinte.

Desigur, unei (prietene) iubite i se pot ierta multe, inclusiv infidelitatea, ceea ce însă nu este cazul tău, deoarece tu ai fost tot timpul mai mult decât fidela Bărbatului din fruntea Comunităţii (F.C.E.R.), oricare să fi fost acela, căci oricărui ajuns în frunte i-ai dezvăluit cu ardoare înţelepciunea, atotcompetenţa şi carisma inconfundabilă, şi te-ai străduit să fii plină de El.

Oricum – ceea ce este o surpriză plăcută la aniversarea de 50 de ani - ai început să întinereşti. Vădit. Ridurile ţi se netezesc parcă după fiecare număr (sic!). Eşti mai spontană, mai deschisă, mai puţin complexată şi puţin mai îndrăzneaţă decât în ultimii 50 de ani. Îţi stă bine cu o faţă mai „umană".

Îţi dorim să perseverezi şi să depăşeşti pragul care desparte o revistă de un dosar.

Să fii o prezenţă vie, iscoditoare şi isteaţă, doctă şi bine informată, care să-şi adeverească numele, cam formalist, dar util, de „Realitatea Evreiască" (din România!).

Cu cele mai bune urări şi „Ad mea veesrim!". În nume mai mult personal, dar poate şi în numele evreilor braşoveni,

TIBERIU (TIBI) ROTH

AUREL STORIN

„La mulţi ani, bătrână şi tânără, vie şi nemuritoare, «Realitate Evreiască»!"

Stimate Doamne, Onoraţi Domni, Fermecătoare Domnişoare,

După seara în care mi s-a telefonat că se sărbătoresc 50 de ani de la apariţia revistei „Realitatea Evreiască", n-am dormit toată noaptea. Şi abia am aşteptat să se facă dimineaţă, să pot să stau câteva clipe de vorbă cu Dumnezeu... Doamne, l-am rugat, nu mă lăsa să mă duc acolo nepregătit, ajută-mă şi pe mine să înţeleg care este, de fapt, realitatea evreiască...

- Nimic mai simplu, Ury, uită-te la tot ce vezi în jurul tău şi, până la urmă, asta este realitatea evreiască. Sigur că, dacă mi-aduc aminte bine, ce realitate v-am dat eu şi ce realitate v-aţi făcut voi...

- Tu, Doamne, ne-ai dat realitatea Cultului Mozaic...

- Nu, Ury, aia era numai o revistă, nu era chiar Cultul Mozaic, poate că era puţin şi cultul Rabinului Rosen, dar să ştii că, fără revista aia, nici realitatea de astăzi n-ar fi existat.

...Drumul meu către Centrul Cultural Comunitar trece pe lângă Teatrul de Comedie, sala Atelier, alături de care, gard în gard, cineva a construit, încă acum mai bine de o sută de ani, Templul Coral, cea mai importantă sinagogă din România. Asta-i realitatea evreiască!

...Din când în când inundă ecranul televizorului un domn româno-israelian care se ocupă cu afaceri suspecte şi cu politica independentă în Parlamentul României. Din păcate, acest domn este un nesecat izvor de antipatie, mai ales că el vorbeşte o limbă ciudată, grotescă, el nu vorbeşte limba română cu accent străin, ci o vorbeşte complet stricat, el a învăţat româneşte de la o persoană care nu ştia româneşte! Asta-i tot realitate evreiască!

Suntem din ce în ce mai bătrâni, mai bolnavi şi mai săraci. Şi totuşi, în fiecare duminică, la ora 11 dimineaţa, ocupăm scaunele acestei săli a Centrului Cultural Comunitar şi urmărim cu atâta atenţie câtă mai putem avea unele manifestări sociale, artistice şi de cultură, uitând pur şi simplu, pentru câteva ceasuri, că suntem bătrâni, bolnavi şi săraci. Mă uit în sală şi vreau să vă spun: voi sunteţi realitatea evreiască!

Citim presa, ascultăm radioul, privim televizorul. Ne interesează tot ce se scrie sau se spune despre Israel. Acolo sunt copiii şi fraţii şi surorile noastre. Acolo ne-am născut şi noi, acum 5000 de ani. Dar acolo nu e pace. Nu mă refer la pacea dintre evrei şi ceilalţi. Mă refer la pacea dintre evrei şi evrei. Sigur că poporul evreu nu-i uşor de guvernat. Acolo fiecare cioban are cap de prim-ministru. Dar uneori se nimereşte ca însuşi primul ministru să aibă un cap de cioban. Asta-i realitatea nu numai evreiască!

O agenţie internaţională de ştiri anunţa zilele trecute că autorităţile israeliene au fost de acord să elibereze 1.400 de deţinuţi palestinieni, majoritatea teroriştii, în schimbul unui singur caporal israelian. Asta-i realitatea evreiască!

Suntem poporul cu cei mai mulţi bogătaşi pe cap de om sărac. Şi sigur că mulţi dintre noi sunt ajutaţi să trăiască cu o oarecare demnitate prin asistenţa financiară pe care le-o acordă generos unele instituţii internaţionale, susţinute de evrei bogaţi. Sigur că ar fi o prostie fără margini să considerăm că bogăţia unora este obligată să contrabalanseze sărăcia altora. Dar, ştie toată lumea, şi uneori ne chiar invidiază pentru asta, că evreii se ajută între ei. Ajutorul este o specialitate evreiască.

Aş îndrăzni însă, cu tot respectul cuvenit, să sugerez instituţiilor internaţionale de asistenţă financiară că se poate mai mult. Şi mai bine. Trebuie gândit un proiect, poate pe termen mai lung, de consolidare a unor străvechi sinagogi, care stau să se prăbuşească. Trebuie găsită o modalitate, dar inteligentă şi bine gândită, nu natymeiriană (acest termen ciudat vine de la Naty Meir), ci cu adevărat evreiască, de protejare a mormintelor noastre. Eu am propus într-o carte recentă o soluţie care, deşi e fantezistă, poate fi avută în vedere pentru viitor : să inventăm nişte morminte călătoare care să-i însoţească pe copiii noştri în orice colţ din lume s-ar afla. Uneori mi se pare că e mai uşor să ajungă mormintele noastre la ei decât ei la mormintele noastre... Asta-i realitatea evreiască!

Şi mai cred că nu voi obosi să atrag respectuos atenţia, oricui şi de câte ori voi avea prilejul, că unul dintre reperele noastre permanente, de milenii, de veacuri şi de fiecare zi este cultura iudaică.

Din păcate, nu se poate face cultură fără bani. Avem un teatru evreiesc bun, dar sărac. Avem o editură, „Hasefer", excelentă, care este susţinută de statul român, dar prea puţin sau deloc sponsorizată de către oamenii de afaceri evrei din România. Avem o minunată revistă, „Realitatea Evreiască", care ar putea să apară în condiţii grafice şi tipografice demne de anul 2007, dar care a aflat că, în curând, va trebui să supravieţuiască exclusiv prin veniturile sale financiare. Acestea sunt extrem de modeste şi oricâte miracole s-ar petrece în legătură cu existenţa pe mai departe, pentru încă 50 de ani, să zicem, de acum înainte, pericolul dispariţiei sale ne ameninţă la orizont. Condusă de un scriitor şi un ziarist absolut remarcabil, Dorel Dorian, şi având în redacţie o serie de adevăraţi oameni de presă, această revistă nu va putea supravieţui fără fondurile absolut necesare existenţei sale. Cultura nu produce bani, dar, în timp, ea produce mult mai mult, ea asigură existenţa şi perenitatea poporului evreu, oriunde s-ar afla.

Acum câteva zile m-a vizitat un reporter al „Realităţii Evreieşti", un profesionist adevărat, un ziarist în faţa căruia mi-am scos pălăria, dar care mi-a luat un interviu pe un reportofon cu casete, o antichitate veche de pe vremea Regelui David.

Banii - iată noua ordine mondială. Şi pentru ca să putem supravieţui, fraţii noştri, cărora Dumnezeu le-a oferit şansa de a se bucura de bogăţiile lumii, vor trebui să se străduiască să înţeleagă că şi evreii au nevoie de bani. Nu le ajunge numai credinţa, talentul şi fantezia. Este, cred, în momentul de faţă, cea mai gravă şi mai acută „realitate evreiască"!

Iar revistei noastre dragi, pe care o aşteptăm nerăbdători să apară şi o citim cu dragoste şi cu preţuire, vreau să-i adresez astăzi urarea tradiţională evreiască „Ad mea veesrim". Mă gândesc că, dacă ar fi posibil să-i dăruiesc acestei reviste, pe lângă cei 50 de ani pe care îi împlineşte, şi anii vârstei mele, urarea „Ad mea veesrim" s-ar putea îndeplini chiar astăzi...

La mulţi ani, bătrână şi tânără, vie şi nemuritoare, R.E.!

Invităm cititorii revistei să contribuie la realizarea acestei pagini de UMOR.

FONOTECA

TUDOR STERIADE 80

„Teatrul «Bulandra» mi-a dăruit cei mai frumoşi ani“

Pe Tudor Steriade - cel care, la 15 decembrie, a intrat în clubul octogenarilor - îl ţin minte de când purta pantaloni scurţi şi se juca în curtea liceului. Mă depăşea cu două clase, aşa că n-avea treabă cu puşti, dar, peste mulţi ani, am avut prilejul să depănăm amintiri despre profesori, regăsindu-ne săptămânal la o coadă obişnuită în epocă. Îl vedeam la Templul Coral stând pe acelaşi jilţ din capătul unei bănci. Şi credeam, cu naivitate, că va fi uşor să avem o convorbire pentru „Fonotecă“ spre a afla şi o parte din parfumul culiselor Teatrului la care a fost secretar literar. Cu perseverenţă, cu trecerea timpului, au fost depăşite obstacolele care, de fiecare dată, împiedicau realizarea acestei „Fonoteci“ şi, abia cu câteva zile înainte de cea aniversară, convorbirea noastră „oficială“ s-a putut realiza.

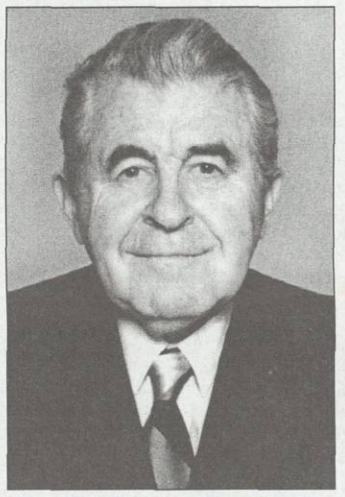

AVRAM CROITORU: - ***Cred că toţi cei care am urmat cursurile Liceului „Cultura - Max Aziel“ avem amintiri de neuitat.***

TUDOR STERIADE: - Atât în clasele primare, la Şcoala „Malbim“, cât şi în anii liceului la „Cultura A“, marea şansă a fost că am avut profesori deosebiţi. Nu pot să nu-i amintesc şi aici, şi acum - aşa cum am făcut adesea - pe directorul Moni Littman, pe Willi Marcus, pe profesorul de franceză Calmanovici, pe Salzberg de la latină sau pe Emil Boldan, care mi-a fost profesor de literatură în ultimii ani de liceu. Nu greşesc afirmând - chiar dacă nu-i pot menţiona aici pe toţi - că în destinul meu, legătura spirituală cu profesorii de la „Cultura“ a contat foarte mult.

„O punte peste jumătate de secol“

- A existat vreun prilej de revedere cu colegii, cu profesorii?

- Mi-ai ghicit gândul. Doresc să vorbesc despre evenimentul care m-a bucurat foarte mult, eveniment cu mare încărcătură sufletească - întâlnirea organizată în Israel, la 50 de ani după absolvirea liceului. Revederea cu foarte mulţi dintre foştii colegi - cu unii mă ştiam încă din clasele primare, a fost de neuitat şi vreau să evidenţiez efortul principalilor organizatori, prietenii mei de-o viaţă: Aşer Spitzer, Baruch Tercatin, Leonid Saharovici, Iosef Herling şi alţii. La doi ani după acest eveniment, fostul nostru coleg, azi prof. dr. Nicolas Haimovici, a editat o lucrare substanţială, intitulată *O punte peste jumătate de secol*, în care fiecare elev al acelei promoţii şi-a deschis sufletul, scriind despre drumul parcurs în ultima jumătate de secol. Din păcate, nici unul dintre foştii noştri profesori n-a mai fost prezent printre noi, foştii elevi din Sborului 13, Romulus 55, Anton Pann 17, Sf. Ioan Nou 21 - locurile de peregrinare a liceului în acei ani cumpliţi.

*

- De când datează pasiunea pentru teatru?

- Din câte îmi aduc aminte, prima piesă pe care am văzut-o a fost *Absenţe nemotivate*, o comedie în care protagonista era Leny Caler. Eram în primele clase de liceu, când am fost la „Teatrul Naţional“ pentru a vedea *O scrisoare pierdută* şi *Revizorul*. În anii războiului, nu pierdeam nici un spectacol de la „Baraşeum“, teatru drag inimii mele. Şi nu numai pentru că era în cartierul copilăriei de neuitat.

- Ai fost mulţi ani secretarul literar al teatrului care, acum, se numeşte „Lucia Sturdza Bulandra“.

Trei decenii dedicate teatrului

- Aproape trei decenii. Am devenit secretarul literar al acestui teatru, pe atunci „Teatrul Municipal“, în ultimul an de viaţă al Luciei Sturdza Bulandra, care a condus această instituţie timp de 15 ani. În anii studenţiei frecventam cu mult interes spectacolele „Municipal“-ului, fără a bănui că, peste ani, voi fi unul dintre secretarii literari ai acestei prestigioase scene. Cei din generaţia mea îşi mai amintesc, desigur, că, sub directoratul acestei Doamne a teatrului românesc, s-a sudat o echipă omogenă de actori, s-a consolidat un teatru al valorilor interpretative. Fusese numită în această funcţie când împlinise 75 de ani. Avea o vitalitate uluitoare. La aproape 90 de ani pleca în celălalt capăt al ţării să vadă un spectacol, fiindcă aflase că o absolventă promite să devină o actriţă de valoare. Şi pentru că ne convorbim pentru „Fonoteca R.E.“, vreau să subliniez că la „Municipal“ foarte mulţi dintre colaboratorii ei apropiaţi au fost evrei. E destul să-i amintesc pe W. Siegfried, Moni Ghelerter, Dinu Negreanu, Leny Caler, Beate Fredanov, Willy Ronea, Sarah Manu, Carol Kron, Ana Negreanu... Debutul în dramaturgie al lui Dorel Dorian cu piesa *Dacă vei fi întrebat* a avut loc în 1959, sub directoratul Luciei Sturdza Bulandra.

*

„Am dat de dracu’...“

- Ce a urmat după această perioadă de glorie a teatrului?

- Cu mici excepţii, aproape două stagiuni după decesul doamnei Bulandra, teatrul a intrat într-o eclipsă parţială. Personal, am traversat destul de greu această perioadă. În căutarea unor lucrări româneşti valoroase, era în 1962, a fost inclusă în repertoriu comedia *Proştii sub clar de lună*, piesă cu care prozatorul Teodor Mazilu debuta în dramaturgie. Spectacolul, care primise premiul întâi la Concursul tinerilor actori şi care se juca mereu cu săli arhipline, a fost, însă, oprit de autorităţile culturale.

- Dar această brutală interzicere nu l-a dezarmat pe Mazilu.

- Nici pe noi. Secretariatul literar a continuat, de-a lungul anilor, colaborarea cu acest strălucit comediograf. Rezultatul: trei spectacole de excepţie - *Tandreţe şi abjecţie, Aceşti nebuni făţarnici, Mobilă şi durere*. Ţin minte că, la câţiva ani după episodul *Proştii*, Teodor Mazilu mi-a scris o dedicaţie pe unul dintre volumele sale, pe care-l păstrez şi acum în biblioteca mea. Dedicaţia este în stilul lui caracteristic: „Domnului Tudor Steriade, alături de care am luptat, am sperat, am dat de dracu’ şi ce-om trăi om vedea...“.

*

„Cap de gen“

- Când a bătut gongul redresării teatrului?

- În 1963, prin montarea unor piese clasice şi prin spectacolul cu piesa lui Al. Mirodan, *Noaptea e un sfetnic bun*, care s-a bucurat de mult succes.

- Parcă în acea perioadă a preluat direcţia Liviu Ciulei.

- Venirea la direcţia teatrului, în octombrie 1963, a lui Liviu Ciulei a însemnat afirmarea pregnantă a gândirii regizorale în Teatrul „Bulandra“. La baza continuităţii de spirit care a legat de-a lungul anilor realizările teatrului au stat bogatele resurse şi disponibilităţi ale ansamblului de actori care s-a arătat apt să se adapteze cerinţelor şi ambiţiilor creatoare ale unor personalităţi regizorale.

- Cronicarii teatrali socoteau că „Bulandra“ a creat un stil şi a marcat decisiv o epocă a teatrului românesc.

- Vreau să exemplific ce ai spus cu o amintire neştearsă din memorie. Cred că era în 1969, după sesiunea de la Bucureşti a Institutului Internaţional de Teatru, la care au participat numeroase personalităţi ale vieţii teatrale din lumea întreagă. Atunci, Henry Popkin, temutul cronicar de la „The Times“, scria: „A veni la Bucureşti înseamnă să intri dintr-o dată într-una din marile capitale ale teatrului mondial. Şi aş mărturisi că de fapt am în minte, în primul rând, Teatrul «Bulandra». Principala sa bogăţie o constituie, în mod sigur, variatele talente ale conducătorului său, Liviu Ciulei, regizor, scenograf, actor şi colecţionar de alte talente“.

- Şi care a fost meritul secretarilor literari ai teatrului?

- Legătura cu dramaturgii şi cu traducătorii, lectura pieselor şi selecţionarea acestora, ţinând seama de calitatea lor în vederea includerii în repertoriu. Criteriul de includere a unei lucrări în proiectele repertoriale era ca ea să fie, într-un fel, „cap de gen“. La „Bulandra“ se reprezenta cu succes, în acelaşi timp, comedia *Puricele în ureche*, de Feydeau, şi drama lui Rolf Hochhuth, *Vicarul*.

- „Vicarul“ a stârnit valuri în anii ‘70. Cred că prezentarea piesei nu a fost aprobată prea uşor.

- Da, teatrul a propus piesa în 1965 şi a fost aprobată abia în 1971. Cei care au văzut spectacolul îşi amintesc, desigur, că în această piesă era incriminată răspunderea Vaticanului, a Papei Pius al XII-lea, pentru indiferenţa faţă de crimele naziste, faţă de deportarea în lagăre a evreilor, în anii celui de-al doilea război mondial. Era pentru prima oară când se vorbea, pe o scenă românească, despre tragedia Holocaustului. Ţin minte - era, cred, în primăvara anului 1973 - când, participând în Popa Soare la un *Oneg Şabat*, regretatul Şef Rabin dr. Moses Rosen m-a felicitat nu numai pentru că am propus piesa în repertoriu, dar şi pentru alegerea fotografiilor publicate în caietul program.

*

- Ce amintiri mai ai despre alte spectacole?

- Multe, foarte multe. Una îmi este însă tare dragă. Era în vara lui 1963. Citind şi recitind multe piese scrise în perioada interbelică - pentru pregătirea repertoriului stagiunii următoare, împreună cu colegul meu Mihai Lupu, asupra căruia vreau să mai revin -, ne-am amintit că se vor împlini 25 de ani de la premiera piesei *Jocul de-a vacanţa*, de Mihail Sebastian. De atunci nu mai fusese jucată în teatrele profesioniste din România. Am avut o scurtă discuţie cu talentatul regizor Valeriu Moisescu, angajat de puţin timp în teatru, care s-a arătat încântat să monteze piesa lui Sebastian, cu atât mai mult cu cât l-a cunoscut pe autor la Liceul „Cultura B“, unde acesta fusese profesor în anii războiului. Premiera a avut loc în ianuarie 1964, spectacolul bucurându-se, multe stagiuni, de un binemeritat succes. În seara de 29 mai 1965, când se împlineau 20 de ani de la tragicul sfârşit al autorului, am organizat un spectacol „In memoriam Mihail Sebastian“. Am invitat mulţi scriitori, ziarişti, oameni de teatru, prieteni apropiaţi ai autorului. În foaier puteai să-i priveşti în pauză pe profesorul Alexandru Rosetti discutând cu Şerban Cioculescu, Vladimir Streinu şi Ion Biberi, pe Tudor Teodorescu-Branişte şi Isaiia Răcăciuni, pe Sică Alexandrescu, George Vraca, Radu Beligan, Mircea Şeptilici, Petru Comarnescu, N. Stroe, Moni Ghelerter, Dina Cocea, Beate Fredanov, Margareta Sterian, N. Carandino, Nina Cassian, Al. Mirodan şi încă mulţi alţi prieteni ai autorului, originari din Brăila. Tudor Teodorescu-Branişte, pe care l-am condus puţin după reprezentaţie, mi-a vorbit despre suferinţele cumplite ale autorului în perioada 1940-1944, punându-mi în final întrebarea: „Dar cum de aţi reuşit să ne adunaţi pe toţi aici, în această seară?“. I-am răspuns că meritul nu e numai al nostru, ci, mai degrabă, al unui bun prieten al autorului, avocatul şi traducătorul Ioan Comşa. Îi trecea cuiva prin minte, în acea seară, că peste mai bine de patru decenii, ambasadorul României la UNESCO, profesorul Nicolae Manolescu, va demara propunerea ca anul 2007, când se împlinesc 100 de ani de la naşterea autorului, să fie declarat „Anul Mihail Sebastian“?

„Jocul de-a vacanţa“

*

- Menţionai că vrei să mai adaugi ceva în legătură cu fostul coleg Mihai Lupu.

La o cafea cu Miky

- Da, ne-am văzut recent. În august, am fost împreună cu soţia în Israel ca să luăm parte la căsătoria strănepoatei noastre din Rishon leZion. Am aflat că Miky, care la 77 de ani este secretarul literar al Teatrului „Guthrie“ din Minneapolis, se afla şi el în Israel. A fost pentru amândoi o nespusă bucurie să ne revedem, după câteva decenii, la cafeneaua „Mifgaş Saul“, diin Rishon, să ne amintim şi să vorbim despre ce-am mai făcut în ultimii ani, despre prietenii comuni din România, Israel şi de pe alte meleaguri, despre anii în care premierele de la „Bulandra“ erau o adevărată sărbătoare şi despre câte şi mai câte! Venise în Israel de la München, unde fusese invitatul lui Liviu Ciulei, iar a doua zi urmasă traverseze oceanul ca să-şi reia activitatea la teatru. Printre altele, *mi-a relatat, între două sorbituri de cafea, cu* modestia şi umoul care l-au caracterizat totdeauna, că la 22 iulie, i s-a decernat la Minneapolis, din partea Asociaţiei „Literary Managers and Dramaturgs of the Americas“, prestigiosul Premiu „Lessing“. Revederea noastră a fost pentru mine una dintre marile bucurii ale acelei călătorii în Israel.

*

Bucuriile vieţii

- În 1987 te-ai pensionat, ai încetat activitatea de secretar literar. Dar cea de traducător?

- Aşa cum nu voi conteni să mărturisesc, Teatrul „Bulandra“ mi-a dăruit cei mai frumoşi ani. Dar, vine o vreme când e bine să laşi locul altora mai tineri. Unele traduceri realizate în trecut figurau încă în repertoriile teatrelor din Bucureşti şi din ţară. Au trezit interesul unor regizori şi alte piese traduse după pensionare şi anume *Stele pe cerul dimineţii, Şantaj, Blestemul lui Mercuţio* şi, mai recent, *Serena şi Victoria*. Dar au mai existat bucurii specifice senectuţii - realizările nepoţilor de soră stabiliţi în Israel şi Suedia.

- De mulţi ani eşti membru al Uniunii Scriitorilor şi ai tradus numeroase piese de teatru. Care a fost cea mai jucată?

- *Copacii mor în picioare*, de Alejandro Casona, pe care am tradus-o în 1957 şi care de atunci s-a jucat în cel puţin 15 teatre, la Radio şi Televiziune.

- Este şi piesa cea mai îndrăgită de traducător?

- La acest capitol trebuie să vorbim de piesa *Între patru ochi*, de Alexandr Isaacovici Ghelman, pentru radiografia pe care a făcut-o încă în 1980 societăţii ex-sovietice. Piesa s-a jucat în premieră absolută la Teatrul Naţional din Bucureşti şi apoi în multe alte teatre din ţară. La Naţional, succesul a fost atât de mare încât piesa a cunoscut două montări diferite, cu alţi actori. În pofida succesului de public s-au găsit „pete în soare“ spre a fi interzisă. A fost nevoie de tenacitatea şi abilitatea marelui om de teatru care este Radu Beligan, pe atunci directorul general al Teatrului Naţional, ca spectacolul să rămână în repertoriu. Dar am vorbit despre piesa cea mai îndrăgită din cele traduse până acum.

*

În urmă cu trei ani, în decembrie 2003, Tudor Steriade şi-a văzut răsplătite eforturile de-o viaţă: a fost distins de Ministerul Culturii cu „Premiul Naţional pentru întreaga activitate artistică“. Au contat, desigur, eforturile depuse în „cei mai frumoşi ani“, dar şi cele 27 de piese traduse şi reprezentate „până acum“ când împlineşte - aşa cum spunea o dată Beligan - de patru ori câte douăzeci de ani. Să-i dorim lui Tudor Steriade „Ad Mea Veesrim“ cu sănătate.

AVRAM CROITORU

● Cu actorii Nicolai Cerkasov, Lucia Sturdza Bulandra şi Niky Atanasiu (1960)

● La o repetiţie a piesei „Transplantarea inimii necunoscute“, alături de Al. Mirodan şi Radu Beligan (1969)

● Discutând cu Moni Ghelerter (1969)

Dezvăluiri despre ceasuri de taină ale „umbrelor purpurii“

Recenta apariţie, sub egida Fundaţiei „Filderman“, a cărţii scrise de prof. univ. dr. Andrei Voinea şi av. Constantin Vişinescu, *Umbre purpurii*, este o exemplificare de mare forţă emoţională a raportului Putere-Cultură, în anii stalinismului. Cultura a suferit o înfrângere din partea tiraniei, dar au triumfat, în timp, valorile culturale autentice.

Umbre purpurii este „o carte-document, care ne restituie contururile şi culorile unei epoci dinamice, dure şi contradictorii“, o recomandă prefaţatorul ei, scriitorul Toma George Maiorescu, menţionând sursele documentare „de primă mână“, folosite de autori: „Memoriile“ fiicei lui Stalin, Svetlana Aliluyeva, „Memoriile“ lui Hruşciov, „Memoriile“ lui Şostakovici, „Stalinismul“, de Roy Medvedev, „Stalin“, de Isaac Deutscher, mărturisirile făcute de Beria în închisoare ş.a. Unul dintre autori, profesorul Andrei Voinea, a fost, de altfel, martor ocular al unuia dintre episoadele ilustrative pentru prigoana antievreiască iniţiată de Stalin: „procesul halatelor albe“.

Celălalt autor, avocatul Constantin Vişinescu, a făcut ani de închisoare pentru că a apărat evrei sionişti în procesele din România aceleiaşi epoci, în care, în întreg aşa-zisul „bloc comunist“ domneau cruzimea, absurdul, duplicitatea. O sinteză este făcută de Svetlana Aliluyeva, scriind despre destinul tragic al fratelui ei, Vasili. „Era un produs, o victimă a mediului, a sistemului, a maşinii care a creat, hrănit şi inoculat oamenilor cultul personalităţii“. A te strecura printre Scilele şi Caribdele tuturor vremilor, a fost considerat chiar înţelepciune: „Capul plecat, sabia nu-l taie“.

Pentru a înţelege ce acoperea sintagma cu referire la Stalin, este oportună caracterizarea făcută de Edward Kardelj, tot într-un volum de memorialistică. Stalin era „un om capabil şi inteligent. Evenimentele dure care au urmat Revoluţiei din Octombrie şi care l-au împins la violenţă şi la teroare pentru a menţine bazele Marelui Octombrie, au devenit esenţa însăşi a vieţii sale [...]. A reuşit, prin mijloacele cele mai teribile, să fundamenteze economia socialistă şi să construiască pe această bază una dintre armatele cele mai puternice din lume. Toate aceste succese sunt legate de o extremă brutalitate şi violenţă [...]. *În mintea lui Stalin nu exista socialism, ci un imperiu socialist* [...]. *Tot sistemul său se baza pe forţă, precum şi pe puterea poliţiei şi a administraţiei*“. Pe acest fundal al epocii, suferinţele evreilor din imperiul stalinist nu erau decât continuarea, la alte dimensiuni şi cu alte sloganuri, a antisemitismului ţarist. Şi în aşa-zisul socialism, ca-n toate sistemele sociale, evreii serveau drept capital politic. În anii războiului, când Stalin avea interes să strângă relaţiile cu Forţele Aliate, înfiinţează un Comitet Evreiesc Antifascist, format din personalităţi marcante ale fostei Uniuni Sovietice. În '48, când se stabilesc termenii „războiului rece“, Stalin nu doar că desfiinţează Comitetul, echivalat cu „un centru al spionajului american“, dar toată această elită a intelectualităţii evreo-ruse este închisă şi, în bună parte, executată. Fiindcă arestarea şi condamnarea la închisoare a marelui actor şi regizor Mihoels stârneşte indignare în presa mondială, Stalin îl eliberează, pentru a-i înscena apoi „accidentul de maşină“, unul din mijloacele curente pentru a scăpa „curat“ de indezirabili. În '52, campania antisemită ia proporţii prin acuzaţia de asasinat adusă medicilor evrei, care ar fi căpătat amploarea unui „pogrom la scară naţională“ dacă, în 1953, n-ar fi survenit moartea lui Stalin. Profesorul Andrei Voinea făcea pe atunci practică la Moscova, la clinica profesorului Friedland, şi el victimă al aceluiaşi proces.

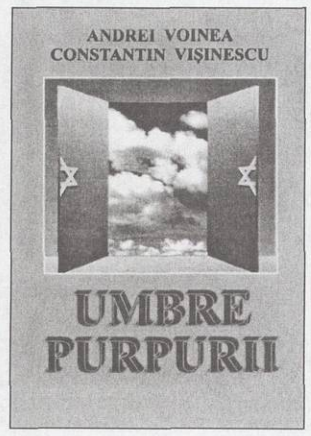

Nu numai excepţionala forţă de sinteză a unora din cele mai importante volume de memorialistică despre acea epocă fac pasionantă lectura cărţii, dar şi înzestrările intrinseci de povestitori şi moralişti ale autorilor, aprehensiunile lirice, ironia subtilă.

IULIA DELEANU

„Evreii din Trei Scaune” – o colecţie de documente despre istoria unei populaţii cvasidispărute

Născut la Budapesta, dar petrecându-şi peste 40 de ani din viaţă în ceea ce odinioară s-a numit judeţul Trei Scaune (azi judeţul Covasna), de unde a emigrat în Israel, Zoltán Féder ne oferă o lucrare aproape exhaustivă cuprinzând date şi documente despre istoria evreilor din această zonă. „Evreii din Trei Scaune“, editată în comun la Rehovot şi la Sfântu Gheorghe, prezintă naşterea, dezvoltarea şi dispariţia lentă - *mai întâi prin deportarea în* lagărele morţii de la Auschwitz, apoi prin emigrare - a unei comunităţi care, niciodată prea numeroasă, şi-a lăsat amprenta asupra vieţii economice, sociale şi culturale a acestei regiuni. Autorul a cercetat şi a adunat ani de zile date şi documente legate de comunitatea evreiască din Transilvania în general, dar mai ales din Trei Scaune. Este adevărat că volumul, de 742 de pagini, nu este o istorie propriu-zisă, dar cel care-l răsfoieşte îşi poate face o imagine clară a celor mai importante momente ale prezenţei evreieşti de peste trei secole aici, începând din 1696, prima atestare documentară a evreilor în Trei Scaune. Zoltán Féder nu se limitează însă la date privind un singur judeţ, ci plasează istoria evreilor din Trei Scaune în contextul ansamblului istoriei evreilor din Transilvania, apoi din Ungaria, Austro-Ungaria, România, din nou Ungaria (perioada 1940-44) - când a pierit aproape întreaga populaţie evreiască din judeţ - şi, în sfârşit, din România postbelică, reprezentând capitolul final al istoriei acestei comunităţi.

Primul dintre cele 12 capitole ale cărţii prezintă principalele dispoziţii care reglementau situaţia socială şi juridică a evreilor din Transilvania în secolele XVII-XIX (şi aici merită menţionat edictul cu caracter liberal al voievodului Gábor Bethlen, care permitea evreilor stabilirea la Alba Iulia, practicarea liberă a comerţului şi a religiei lor, drepturi care, pe parcurs, fie le-au fost retrase, fie limitate). După capitolul referitor la primele atestări documentare despre prezenţa evreilor în Trei Scaune şi condiţiile în care au trăit, urmează descrierea perioadei 1830-1940 când s-au creat premisele pentru dezvoltarea liberă a comunităţii evreieşti, 1940-1944, cu legile rasiale şi deportarea, 1945-2004, readaptarea,viaţa evreilor în regimul comunist, emigrarea în Israel, reluarea după 1990 a legăturilor cu vechea patrie, străduinţele celor rămaşi acasă de a reveni la iudaism, de a reînvia viaţa comunitară.

Mai multe secţiuni ale lucrării se ocupă, de asemenea, pe bază de documente, de dezvoltarea vieţii de cult (printre care istoria sinagogii din Sfântu Gheorghe, cimitirele din Trei Scaune, lista rabinilor şi a conducătorilor comunităţilor), instituţiile culturale şi sociale evreieşti, inclusiv extrase din scrierile unor autori evrei, rolul evreilor în viaţa socială şi economică a judeţului, cu liste ale băncilor şi caselor de credit evreieşti,ale proprietarilor de pământ, industriaşilor, meseriaşilor, comercianţilor şi intelectualităţii tehnice, prezenţa evreilor în diferitele localităţi din judeţul Trei Scaune. Două capitole sunt dedicate problemei asimilării evreilor, respectiv evoluţia sinuoasă a atitudinii generale faţă de evrei şi a antisemitismului.

Lucrarea se încheie cu date demografice şi statistice legate de populaţia evreiască de-a lungul timpului. Din multitudinea lor, aş dori să menţionez un singur subcapitol. Intitulat „«Statistica» genocidului din Trei Scaune“. Acesta cuprinde lista nominală, pe localităţi, a evreilor deportaţi şi a celor întorşi. Pe aceştia din urmă abia îi desluşeşti. Se pierd printre zecile de nume care apar în chenar de doliu...

EVA GALAMBOS

Premiu de poezie pentru EMIL NICOLAE

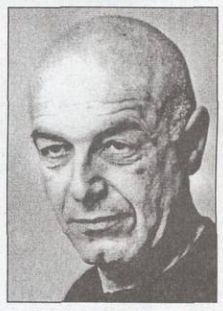

Când se pronunţă sau se întâlneşte scris numele lui *Emil Nicolae*, oricine se gândeşte automat la Victor Brauner. Confratele nostru de la Piatra Neamţ s-a devotat, de ani de zile, explorării înţelesurilor îngemănate în pictura şi grafica lui Brauner, el însuşi pornit în lume din Piatra. A contat enorm coincidenţa aceasta, faptul de a locui, practic, în acelaşi ţinut, a respira acelaşi aer dintre Pietricica şi Cozla, a contempla un cer şi o natură identice. De aici impulsul de a împinge cercetările spre origini, spre izvoarele de mentalitate, care au favorizat şi hrănit originalitatea imaginarului artistic menit a-i aduce lui Brauner o faimă universală.

Deunăzi, la Târgul de Carte „Gaudeamus“, tocmai se lansa o a doua exegeză dedicată de Emil Nicolae descifrării universului inconfundabil construit de reputatul său concetăţean, când se răspândea dinspre laşi o veste îmbucurătoare. Ea s-a confirmat, în scurt timp, prin invitarea lui Emil Nicolae să ia parte la ceremonia decernării premiilor anuale sub auspiciile Filialei ieşene a Uniunii Scriitorilor. Laureatul nemţean a primit distincţia pentru placheta de versuri *Paranoima*. Decizia juriului a luat în consideraţie, desigur, filonul de autentică poezie relevat de-a lungul unei prestaţii lirice de durată, precum şi ambiţia literatului de a-şi prezenta rodul inspiraţiei într-o ţinută editorială ieşită din comun, în tandem cu graficianul Dinu Humeniuc. Pentru amândoi, un sincer „Bravo“! (G.Ş.)

Anonimi care au trezit conştiinţa lumii

Faptul că şase milioane de evrei au fost ucişi în timpul celui de-al doilea război mondial nu s-a datorat în exclusivitate ideologiei şi politicii rasiste ale celui de-al treilea Reich, care a aplicat principiul „soluţiei finale“, sau puterii sale militare. Într-o anume măsură, tragedia se poate explica şi printr-o neimplicare directă, în ceea ce priveşte soarta evreilor, a ţărilor aliate care au considerat primordială câştigarea războiului, precum şi prin lipsa de reacţie a unei mari părţi a opiniei publice, care, necunoscând dimensiunile reale ale Holocaustului, a privit cu indiferenţă cum oameni nevinovaţi sunt ucişi numai fiindcă sunt evrei. Este meritul a doi cvasinecunoscuţi că, măcar în cel de-al 12-lea ceas, această atitudine s-a schimbat şi în acest fel au rămas în viaţă 150.000 de evrei. Prin eforturi cu totul excepţionale, doi cetăţeni români au reuşit să trezească conştiinţa lumii şi să determine o serie de ţări şi personalităţi să se implice în salvarea evreilor. Aceşti eroi anonimi sunt George Mantello (Mandl), evreu născut la Bistriţa, şi diplomatul Florin Manoliu. Faptele lor au fost dezvăluite într-un emoţionant roman-document, „Omul care a oprit trenurile spre Auschwitz“, al istoricului american *David Kranzler* (Editura Hasefer, traducerea *Manase Radnev*).

Titlul, la prima vedere exagerat, reflectă purul adevăr. Devenit prim-secretar al Consulatului statului El Salvador din Elveţia, printr-un devotament şi eforturi incredibile, George Mantello a reuşit, într-adevăr, să oprească trenurile care urmau să-i transporte la Auschwitz pe evreii din Budapesta, ultimii supravieţuitori a ceea ce a fost până atunci una dintre cele mai mari comunităţi evreieşti din Europa Centrală. În această acţiune, el a primit sprijinul neprecupeţit al diplomatului român Florin Manoliu, care şi-a riscat viaţa pentru a aduce în Elveţia, din Ungaria ocupată de acum de armata germană, preţioasele documente cu ajutorul cărora s-a putut demonstra existenţa camerelor de gazare din lagărele morţii, în primul rând de la Auschwitz-Birkenau, şi asasinarea în masă a evreilor în aceste lagăre. Chiar şi înaintea acestor dezvăluiri, Mantello a eliberat mii de documente salvadoriene, care au oferit protecţie prigoniţilor. Astfel, a putut salva mii de oameni, dar nu şi o parte din familia lui, aflată la Bistriţa, deportată la Auschwitz înainte ca actele respective să le parvină. Cartea aduce dovezi evidente asupra faptului că dezvăluirile lui Mantello au determinat Suedia să-l trimită în capitala ungară pe Raoul Wallenberg, care la rândul lui, a salvat sute de evrei. După ce, cu ajutorul lui Manoliu, Mantello a obţinut dovezile despre ce-i aşteaptă pe evrei la Auschwitz, el a lansat în Elveţia, în alte ţări neutre, dar şi în ţări aliate (Marea Britanie, S.U.A.) o imensă campanie de presă. A reuşit să convingă opinia publică, în primul rând cea din Elveţia, care până atunci a avut o poziţie ostilă faţă de refugiaţii evrei. Prin imensele presiuni exercitate de public asupra liderilor politici, statul elveţian şi-a schimbat poziţia şi, prin intermediul Crucii Roşii, s-a implicat, de asemenea, în acţiunea de salvare a evreilor din Budapesta. Toate celelalte ţări neutre i-au luat exemplul şi intervenţiile lor pe lângă guvernul ungar şi amiralul Horthy au dus, într-adevăr, la oprirea trenurilor spre Auschwitz.

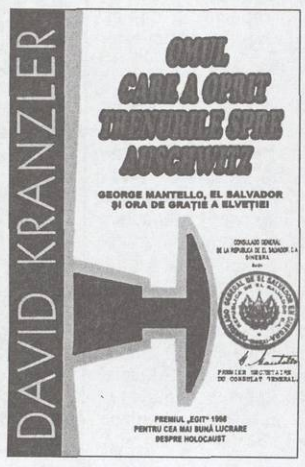

Cartea prezintă multe aspecte mai puţin cunoscute (sau mai puţin popularizate), cum ar fi lipsa de reacţie, inexplicabilă până acum, chiar refuzul ţărilor aliate de a bombarda căile ferate care-i transportau pe deportaţi, neinformarea preşedintelui Roosevelt asupra sorţii evreilor, atitudinea cvasiostilă a lui Roswell McClleland, reprezentantul american al Comitetului refugiaţilor de război. Pe de altă parte, ea scoate în relief mâna de ajutor întinsă evreilor de către ţări ca Spania şi Portugalia, cu regimuri totalitare profasciste.

România, ca loc de salvare a evreilor, este amintită de mai multe ori în carte. Nu numai prin descrierea detaliată a acţiunilor lui Manoliu, dar şi prin prezenţa altor personalităţi politice sau militare române calificate drept antinaziste, care au oferit sprijin celor doi, sau prin menţionarea faptului că România a permis evreilor din Transilvania să treacă graniţa şi să plece prin ţara noastră în Palestina.

„Nimeni nu este profet în ţara lui“ - acest dicton se aplică şi în cazul lui Mantello. Deşi nu numai că nu a cerut bani pentru documentele pe care le-a eliberat, ci şi-a cheltuit o bună parte din avere pentru acţiunile lui (mai târziu, pentru a sprijini Israelul), după război a fost acuzat pe nedrept, etichetat drept afacerist pe seama refugiaţilor, intentându-i-se chiar un proces. A fost exonerat, dar demersul i-a lăsat un gust amar. Dacă Florin Manoliu a primit titlul de „Drept între Popoare“, recunoaşterea faptelor lui Mantello a venit mult mai târziu. Dar el nu s-a plâns, a rămas un om modest întreaga lui viaţă, nu a vorbit public despre faptele sale. Prin cartea istoricului David Kranzler, Mantello şi toţi cei care l-au ajutat şi-au recăpătat locul binemeritat în istoria celor care au încercat să-i salveze pe evrei de tragedia Holocaustului. (E.G.)

ŞTIINŢA ŞI VIAŢA

FRITZ PERLS – creatorul „Gestalt-terapiei“

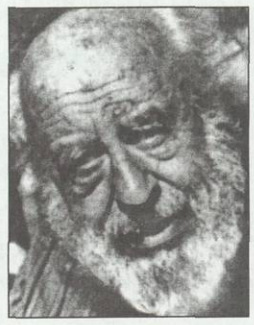

Fritz Perls (1893-1970), al cărui nume real este Friedrich Salomon Perls, este cunoscut specialiştilor din întreaga lume ca părintele „Gestalt-terapiei“, metodă psihoterapeutică, clasică astăzi.

Perls se naşte în ghetoul din Berlin şi întreaga lui viaţă îl arată ca pe un personaj nonconformist al vremii sale. La începutul vieţii, este un răzvrătit împotriva metodelor pedagogice ale tatălui şi, mai târziu, ale psihanaliştilor în a căror analiză a fost. De pildă, prima sa carte, publicată în Africa de Sud, în 1942, şi denumită *Eul, foamea şi agresivitatea*, are ca subtitlu *O revizuire a teoriei lui Freud*, sau, în 1936, la Congresul Internaţional de Psihanaliză de la Praga, ofensează lumea ştiinţifică susţinând agresivitatea drept comportament pozitiv de supravieţuire şi „pulsiune de viaţă“, în opoziţie cu *mortificarea narcisică* freudiană văzută ca latură distructivă a umanului.

Se pare că Perls va păstra toată viaţa o anume animozitate împotriva maeştrilor săi. Poate că aşa erau hotărîte lucrurile pentru ca, după o practică de 23 de ani a psihanalizei, să se producă „ruptura“ şi cel care avea să revoluţioneze domeniul umanului să meargă pe drumul său extrem de anevoios. Actul de naştere al „Gestalt-terapiei“ este considerat anul 1951 (când Perls avea 58 de ani), o dată cu apariţia cărţii sale cu acelaşi nume, dar impunerea ei pe scară largă se produce după 1969. Viaţa sa a fost o aventură. Practica „Gestalt-terapiei“ i-a adus în Africa de Sud o mare celebritate şi o la fel de mare bogăţie. Deţinea suprafeţe întinse de terenuri, avea avion şi iaht personal. A lăsat totul pentru a pleca în Statele Unite, unde era convins că va dobândi o celebritate şi o bogăţie şi mai mari. Dar acolo s-a lovit de neîncredere, a ajuns aproape în mizerie, a dus o viaţă modestă, încercând să îşi promoveze ideile. Şi până la urmă, târziu, minunea pe care o aştepta s-a produs.

Perls cunoaşte gloria la vârsta de 75 de ani, după ce colindă lumea, pentru a-şi promova sistemul terapeutic. Deschiderea pe care o creează *terapia gestaltistă* este de neestimat. Se inspiră din opera sa nu doar continuatorii săi imediaţi (dintre primii săi colaboratori sunt cunoscuţi Laura Perls, Paul Goodman, Isadore From, P. Weisz, E. şi Miriam Polster), ci şi autori de noi sisteme, pentru a-i numi aici doar pe Eric Berne (creatorul analizei tranzacţionale), Stanislav Grof (inventatorul psihologiei transpersonale), J. Grinder şi R. Bandler (fondatori ai programului neurolingvistic).

*

Încă de la început, „Gestalt-terapia“ are în vedere optimizarea personalităţii prin menţinerea şi dezvoltarea stării de bine total (fizic, mental şi social) şi abordarea sistemică a personalităţii. Principalul postulat terapeutic al *Gestalt*-ului priveşte capacitatea nelimitată de autorealizare a potenţialităţilor, de manifestare liberă, neîngrădită, a persoanei şi de conştientizare a faptului că şi ceilalţi au acest drept la manifestare liberă. Fiinţele umane au o necesitate fundamentală în a-şi dezvolta potenţialul şi, atunci când acest aspect al personalităţii este în mod consecvent reprimat, apar problemele nevrotice.

Ce îşi propune „Gestalt-terapia“?

Dintre sursele teoretice inspiratoare pentru principiile şi tehnicile „Gestalt-terapiei“ reţinem filosofia ebraică, având ca notă esenţială primatul eticii asupra metafizicii. Orice *Eu* există doar prin relaţiile pe care le întreţine cu alt *Eu* sau, cum afirma scriitorul Paul Celan, *Eu* sunt cel mai mult *Eu* când sunt *Tu*. Pornind de aici, „Gestalt-terapia“ îşi propune depăşirea „neutralităţii binevoitoare“ specifică psihanalizei şi se hotărăşte asupra unei explorări terapeutice a contratransferului, „abordând clientul ca pe un veritabil partener“; terapeutul îşi împărtăşeşte, astfel, ideile şi sentimentele, nedându-se deoparte în a atinge clientul la modul propriu în cadrul unui „dialog“ corporal, aşa cum propune Laura Perls.

„Metoda preferată de Perls era lucrul cu polarităţile. Acestea descriu cupluri de forţe opuse, dar complementare, de tip masculinitate/feminitate, agresivitate/tandreţe, curaj/frică, corp/mental, introvertire/extrovertire, adaptare/creaţie, frustrare/gratificare etc., pe care «Gestalt-terapia» consideră că trebuie şi le poate armoniza şi nu alege una dintre ele în favoarea alteia, neexistând superioritatea uneia în faţa celeilalte, ci adaptarea exprimării individuale la cerinţele unui context - persoana obişnuită“. Omul original este făcut, deopotrivă, din lumină şi din umbră.

Lect. univ. dr. în psihologie BEATRICE BALGIU

Prof. dr. ing. IOSEF CRAUS, de la „Tehnion” (Haifa) – „Doctor Honoris Causa” al Universităţii Tehnice de Construcţii din Bucureşti

Profesorului *Iosef Craus* - aflat acum, la 80 de ani, ca profesor emerit la „Tehnion“-ul din Haifa, profesor la Berkeley, în S.U.A., şi la Universitatea din New York - cadrul în care s-a desfăşurat decernarea titlului de „Doctor Honoris Causa“ al Universităţii Tehnice de Construcţii din Bucureşti îi era cât se poate de familiar.

Născut la Bacău, în 1926, Iosef Craus a absolvit Institutul de Construcţii din Bucureşti în 1951, cu *Diplomă de merit*, adică având nota 10 pe linie. Aici şi-a început activitatea didactică, ajungând, treptat, în 1971, profesor titular. Între 1952-1968, a fost şi Decan al Facultăţii de Drumuri şi Poduri. Pentru a cita din „Elogiul şefului de Catedră“, rostit de prof. dr. ing. Constantin Romanescu: „În exercitarea activităţii de profesor şi de îndrumător al tinerilor ce se ancorau în arta de a construi, domnul Iosef Craus a pus în evidenţă numeroase calităţi, între care amintim receptivitatea spirituală, înclinaţia spre creativitate, vaste cunoştinţe ştiinţifice şi tehnice îmbinate cu evidente aptitudini pentru cunoaşterea limbilor străine“.

Profesorul Iosef Craus a făcut Alia în 1975. A lucrat la „Tehnion“, în diferite funcţii didactice, iar din 1995 este profesor emerit. Lucrările sale (peste 100) sunt publicate, în special, în Statele Unite, dar şi în Australia, Ungaria, *Marea Britanie* şi Africa de Sud. Contribuţiile sale ştiinţifice cuprind un larg evantai al tehnologiilor pentru construcţia de drumuri asfaltice, adoptate în mai toată lumea.

Reprezentant de frunte al Şcolii româneşti de construcţii, profesorul Iosef Craus spunea în cuvântul său de mulţumire, aducând un omagiu special regretatului prof. dr. Nicolae Profiri: „Nu pot să nu subliniez faptul că formaţia mea tehnică şi intelectuală de bază, precum şi interesul meu pentru activitatea ştiinţifică, le datorez pregătirii excelente din cadrul Facultăţii de Drumuri a Institutului de Construcţii, corpului didactic de aici care s-a preocupat de formarea modului de gândire, de stimularea studierii aprofundate a fenomenelor studiate şi înţelegerea lr fizică şi de lărgirea orizontului de strictă specialitate. (A.B.)

Primul computer israelian a împlinit 52 de ani

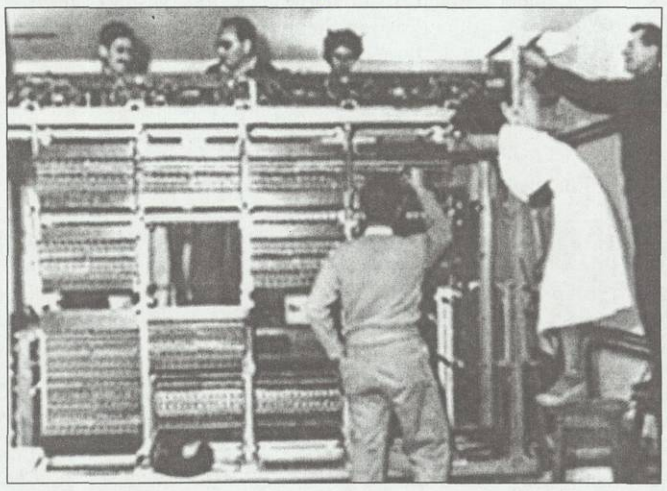

La 5 decembrie, Institutul de Inginerie Electrică şi Electronică din Israel a acordat primului computer israelian, denumit WEIZAC şi construit în 1954, titlul de „piatră de hotar în istoria internaţională a tehnicii computerelor“. La o ceremonie specială, preşedintele Institutului Weizmann, prof. Daniel Zajfman, i-a recompensat pe constructorii primului computer cu Medalia WEIZAC. Lansat în 1954, computerul - unul dintre primele construite în întreaga lume - a funcţionat până la începutul anilor '60, la Rehovot, şi a fost folosit, printre altele, pentru cercetări de matematică necesitând calcule complexe, pentru realizarea unor hărţi ale fluctuaţiilor fluxului şi refluxului în întreaga lume şi pentru a calcula spectrul unui atom de heliu. Tot la Institutul Weizmann au fost proiectate şi construite şi cele două urmaşe ale WEIZAC - GOLEM I (1964) şi GOLEM II (1972). În categoria lor, ele au fost considerate inovative şi foarte avansate. Au fost utilizate de cercetătorii de la Institut, dar şi de alţi oameni de ştiinţă din Israel. GOLEM I a deţinut şi un record mondial: a fost capabil să proceseze cuvinte de 75 de biţi, pe care nici un alt computer din perioada respectivă nu a reuşit s-o facă. (E.G.)

MILTON FRIEDMAN, unul dintre marii economişti ai secolului XX, a murit, la 94 de ani

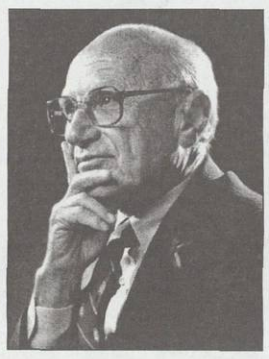

Milton Friedman a fost unul dintre cei mai influenţi economişti ai secolului XX. Laureat al *Premiului* Nobel, adept al pieţei libere şi al amestecului cât mai redus al Statului în jocul pieţei, el a influenţat direct politica economică a lui Ronald Reagan şi a Margaretei Tatcher. „Şcoala din Chicago“ (unde a predat toată viaţa) a dat, decenii la rând, miniştri de finanţe şi economişti aproape tuturor administraţiilor lumii libere. „Băieţii din Chicago“ (Chicago Boys), cum erau numiţi absolvenţii lui, au fost chemaţi, în ultimii 20 de ani, să salveze economiile pe cale de colaps din Argentina şi Chile. El l-a influenţat pe Vaclav Klaus, care a fost prim-ministru şi este în prezent preşedintele Cehiei. Scrierile sale circulă acum intens în mediile economice din Vientam şi China. Deşi nu a făcut parte din nici o administraţie, influenţa lui a fost simţită în toată lumea. Interesant este că Milton Friedman mergea cu reducerea influenţei statului până la legalizarea drogurilor, la interzicerea dreptului statului de a numi doctori, de a elibera permise de conducere auto şi era şi contra învăţământului de stat.

Părinţii lui Milton erau evrei cehi care au emigrat în S.U.A înaintea războiului. Un accident care i-a influenţat viaţa, spune el, a fost faptul că la Universitatea din Chicago a fost aşezat în bancă, în ordine alfabetică, lângă o studentă cu un nume ciudat: Rose Director. Asta i-a schimbat întreaga viaţă, fiindcă şase ani mai târziu, s-a căsătorit cu ea. Rose a devenit un important economist şi l-a susţinut şi încurajat pe Milton în teoriile lui. În 1948, Friedman a devenit profesor la Universitatea din Chicago şi aici a rămas tot restul vieţii profesionale. S-a retras în 1983 şi a devenit „senior fellow“ la Hoover Institution din Stanford. (A.B.)

Prosperitatea ţărilor în curs de dezvoltare şi foamea de energie

Cărbunele şi nuclearul revin în actualitate

În ultimele decenii, centralele energetice au ars mai ales petrol şi gaze, mai uşor de transportat, fără deşeuri radioactive şi steril. Cărbunele e mult mai poluant, nuclearul a speriat opinia publică şi guvernele cu o serie de accidente. Dar tot în aceste decenii, preţul hidrocarburilor a crescut, rezervele nou descoperite sunt tot mai rare şi mai sărace, tehnologiile de ardere a cărbunelui s-au perfecţionat, schemele de funcţionare şi securitate ale centralelor atomice au evoluat şi ele, astfel că acum se vorbeşte din nou de construirea de centrale pe cărbune sau nucleare. Rezervele de cărbune ale omenirii, cunoscute până acum, ajung pentru circa 250 de ani. Conform analiştilor de la Sanford Bernstein Group, forajul la mari adâncimi, până la peste 1.100 m în Golful Mexic, pot mări debitul de ţiţei în această zonă de mare productivitate, dar nu pentru mult timp.

Perspectivele energetice ale lumii până în 2030 - văzute de analiştii de la Sanford Bernstein Group

Creşterea producţiei industriale şi a nivelului de viaţă în ţări cum sunt China şi India a mărit spectaculos cererea de energie, care se estimează că va creşte cu 50% la nivel mondial până în 2030. Pentru a-şi asigura independenţa energetică, cele două ţări vor construi câte 20 de centrale nucleare până în 2020. Finlanda construieşte un reactor atomic gigant, de 1600 MGW, la Okiloulto. Acesta e primul reactor nuclear construit în Europa de Vest din 1990 până acum.

În ce priveşte cărbunele, să menţionăm că Anglia produce 33% din energia sa din cărbune, iar Germania a alocat un miliard de euro pentru construirea a două centrale pe cărbune a câte 800 MW. „Super-boilere“ vor asigura un randament de 45% al arderii cărbunelui faţă de 36% în prezent. O altă tehnologie modernă permite gazeificarea cărbunelui prin ardere şi folosirea acestui gaz la acţionarea turbinelor electrice. Eficienţa e mărită şi poluarea mult redusă.

Dar prognozele studiului analiştilor de la Bernstein Group ne asigură că generaţia noastră, cea a copiiilor noştri şi, probabil, a nepoţilor nu vor vedea sfârşitul epocii petrolului.

ANDREI BANC

- **Dan Siegler-Zohar şi Miron Harison – reveniţi în Bucureştiul natal, ca investitori israelieni, după ani şi ani trăiţi în Even Yehuda**
- **Directorii de azi ai fabricii „Adesgo“ şi confesiunile lor**

- **Eliezer Ben Yehuda** (in imagine) **– reformator al limbii ebraice moderne, un om al marilor iniţiative, părintele spiritual al aşezării Even Yehuda**

ELIEZER BEN YEHUDA

DAN ZOHAR – un nume sugerat de însuşi Ben Gurion

În satul israelian Even Yehuda trăiesc 8.000 de locuitori, dintre care jumătate sunt rude. Printre ei - mulţi originari din România. Unul dintre oamenii din Even Yehuda, plecat la vârsta de cinci ani din Bucureşti, s-a reîntors în ţară, ca investitor la Fabrica „Adesgo“. Dar nu v-am spus de ce se cheamă aşa satul din care vine. Este prescurtarea numelui lui Eliezer Ben Yehuda, reformator al limbii ebraice moderne, om al marilor iniţiative, al noilor afirmări. Investitorul venit din Israel face parte din aceeaşi familie spirituală. Este un om cu iniţiativă, cu receptivitate la nou.

Reformator în substanţă, conducătorul Fabricii „Adesgo“ a preluat fabrica în condiţii de faliment, cu mai puţin de 200 de angajaţi. „Acum, fabrica numără peste 600“, spune **Dan Siegler**, căci acesta este numele celui despre care v-am povestit, întinzându-mi o carte de vizită pe care scrie **Dan Zohar**. „E numele primit în Zahal. Ben Gurion mi l-a dat. Spunea că numele trebuie să fie israelian, nu galutian“, îmi preîntâmpină nedumerirea.

„Sunt a treia generaţie de israelieni originari din România. Familia mea e din Buhuşi şi Piatra Neamţ, dar eu m-am născut în Capitală, în urmă cu 60 de ani. Bunicu' era patronul Fabricii «Metalica», de pe Calea Griviţei. În '48, i-a fost naţionalizat totul: şi fabrica, şi terenul, şi casa, în care locuiam, împreună, trei generaţii: bunicii, părinţii şi cu mine. În casă se vorbea româneşte. Suntem circa jumătate de milion de evrei români în Israel. Noi, cei din Aliaua română, am venit în Israel, fără să facem gălăgie. O Alia în papuci, spunea Shimon Peres. Am muncit în linişte, fără să căutăm să ne evidenţiem în arena politică. Ne veţi găsi, însă, în locuri de frunte, în armată, medicină, politehnică, arte... Generaţia părinţilor noştri, *vatikim*-ii, şi a noastră au construit Israelul modern. Şi nu ne-am uitat ţara de origine. Pe nepoţii mei i-am învăţat româneşte“. „Sunt mari?“. „Măricei. Copiii au trecut de 40 de ani!“.

Simt mândrie în glas. Nu sunt, doar, cele mai importante realizări în viaţă? A fi evreu, a fi israelian. Sunt, într-adevăr, noţiuni diferite? Şi da şi nu. Da, fiindcă a fi israelian înseamnă cu totul altă filosofie de viaţă, aşa cum se desprinde din spusele interlocutorului meu. „Noi n-avem frică de nimic, decât de Dumnezeu. Nu ne-nclinăm în faţa nimănui când e vorba să luptăm pentru ceea ce ni se cuvine“.

Dan Siegler-Zohar a luptat în Războiul din Sinai, în Războiul de Şase Zile şi în Războiul de Iom Kipur, când state arabe vecine au atacat Israelul. E o stare de fapt care şi-a pus amprenta asupra modului său de gândire, de comportament. Pluralul devine singular, când discuţia lunecă înspre viaţa de familie. „Mie nu-mi place să vorbesc despre mine“, evită răspunsuri la întrebările de acest fel. În schimb, se însufleţeşte când e vorba despre locul în care a crescut şi s-a format: satul, despre care am scris la începutul reportajului, Even Yehuda. „Eliezer Ben Yehuda era un evreu aşkenazit, căsătorit cu o evreică sefardă, Lea Abudgid. Ei au întemeiat aşezarea, au trăit, au muncit acolo. Acolo şi-au crescut copiii. Au avut vreo şase-şapte, cărora nu le permiteau să vorbească decât ivrit“, îmi povesteşte. Privirile-i sunt întoarse în sine. Simt că-i e dor de Even Yehuda.

Pe uşa sălii de protocol apare un bărbat cam de aceeaşi vârstă cu el. „Directorul adjunct al fabricii, colegul şi prietenul meu, **Miron Harison**“, îl recomandă. Din vorbă-n vorbă, aflu că e văr cu Bebe Elvin, cunoscutul scriitor şi redactor-şef la „Lettre Internationale“. Tatăl lui Miron a fost medic. Nici unul, nici celălalt nu doresc să facă publicitate produselor de excelentă calitate ale Fabricii „Adesgo“. Firma este binecunoscută nu doar în ţară, ci şi peste hotare. Privesc mostrele de ciorapi de damă, de toate culorile şi stilurile vestimentare, din biroul de protocol, în care stau de vorbă cu **Dan** şi **Miron**. Fără să vreau, îmi vine-n minte o reclamă din anii interbelici pe care-o fredona mama: „Adesgo-o-o e o grădină cu flori / Un magazin de culori…“. În perioada adolescenţei mele, nu exista decât un singur tip de ciorapi „Adesgo“: mat-cafenii. Excepţie făceau doar ciorapii cumpăraţi „la negru“, de la „pachet“, adică, veniţi din Vest şi vânduţi clandestin. Aceia erau de *nylon*, unii - cu fir strălucitor, alţii - cu dungă mai închisă, ba chiar şi cu „model“. Acum, Estul s-a reunificat cu Vestul (sau e pe cale) şi oameni ca **Dan Siegler-Zohar** şi **Miron Harison** fac să reînvie farmecul reclamei de demult. „Când am revenit în România, după '90, ca investitori, am fost întâmpinaţi cu neîncredere. Campania antisemită, care începuse şi ea să se manifeste „liber“ în unele publicaţii, îşi făcea, în unele cazuri, efectul. «Aţi venit în România să ne luaţi pâinea?», a spus o femeie din fabrică. Azi îmi este colaboratoare apropiată“. În afară de ceea ce este scris în Codul Muncii privind plata orelor suplimentare, oamenii care lucrează la „Adesgo“ primesc abonamente gratuite pentru transport în comun şi bonuri de masă. Majoritatea angajaţilor de la „Adesgo“ sunt... angajate. Amândoi, **Dan** şi **Miron**, nutresc multă apreciere şi respect pentru ele, consideraţii care se extind asupra populaţiei feminine româneşti, în general. „Femeia româncă este baza societăţii româneşti. Ea munceşte cu aceeaşi eficacitate şi la servici şi acasă, ca soţie şi mamă“.

Discuţia lunecă spre cei care au căsătorii mixte în Israel şi spre copiii rezultaţi din aceste căsătorii. „Noi credem că aceşti copii trebuie consideraţi evrei, indiferent dacă mama sau tatăl este neevreu“. Din nou, este citat Shimon Peres: „Evreu este cel care-şi educă urmaşii în spiritul învăţăturilor iudaice“. Amândoi, urmărind emisiunile de ştiri ale diferitelor canale româneşti de televiziune, au observat că, la referirile despre Israel, se foloseşte, invariabil, sintagma „statul evreu“. „Corect este «statul israelian», spun ei, pentru că în Israel trăiesc oameni de diferite etnii şi confesiuni (druzii, de pildă)“.

Deşi n-o afirmă, simt că amândoi sunt oameni cărora le este frică de timpul liber. Sunt prea modeşti ca să povestească o zi din viaţa lor profesională, care începe în zori şi se termină seara târziu. De unde - puterea intelectuală şi fizică? Cred că din entuziasmul, energia, perfecţionismul care-i animă. Când îndoielile îi vizitează, ele sunt cerul dătător de certitudini.

IULIA DELEANU

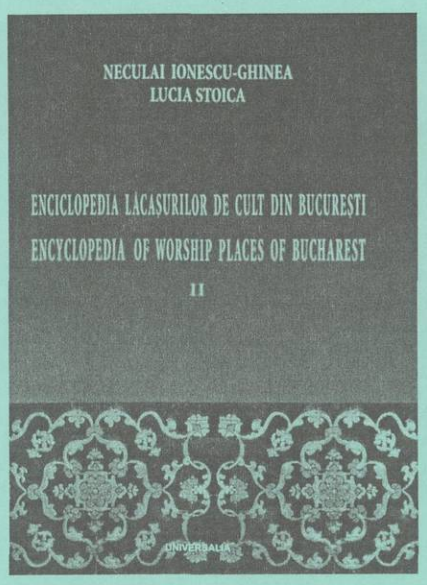

Pietate şi preţuire faţă de patrimoniul ecumenic (II)

Al doilea volum al *Enciclopediei* alcătuite de cei doi arhitecţi - Lucia Stoica şi Neculai Ionescu-Ghinea - întăreşte excelenta impresie iniţială, răspunde celor mai exigente deziderate de rigoare documentară, imediat accesibilă cititorului datorită bogatelor seturi de fotografii şi reproduceri din arhivele vremurilor. În general, lucrarea îşi păstrează aspectul de realizare editorială monumentală, aşa cum a proiectat-o ambiţioasa casă de editură „Universalia", sub conducerea scriitoarei Doina Uricariu. După amplul tablou al lăcaşurilor ortodoxe de cult examinate minuţios în volumul prim, a venit rândul să fie întregită imaginea Bucureştilor cu probele toleranţei cetăţenilor urbei, care i-au primit şi ocrotit la sînul lor pe practicanţii altor opţiuni religioase, inclusiv edificiile proprii, ca să aibă unde se ruga spre lauda armonioasei convieţuiri dintre supuşii diverselor credinţe.

● Templul Coral din Bucureşti

În istoria oraşului, exemplele sunt presărate din belşug. Ajunge a ne opri, nu mai departe decât în prejma ctitoriei boierilor pământeni din arborele genealogic rămuros al neamului Hereştilor, cinstiţi în picturile votive ale fostei Biserici *Sfânta Vineri*. Venerabilul lăcaş a căzut victimă buldozerelor ceauşiste, dar tradiţia colectivă nu poate fi ştearsă de pe acea hartă memorabilă sugerată în prefaţa Doinei Uricariu. În zonă, pulsa viaţa spirituală activă a credincioşilor Torei, încă de la 1848, când frecventau Sinagoga Mare „Poloneză", la doi paşi de biserica

● Templul Coral din Bucureşti (interior)

● Sinagoga Mare - „Poloneză" (monument de arhitectură)

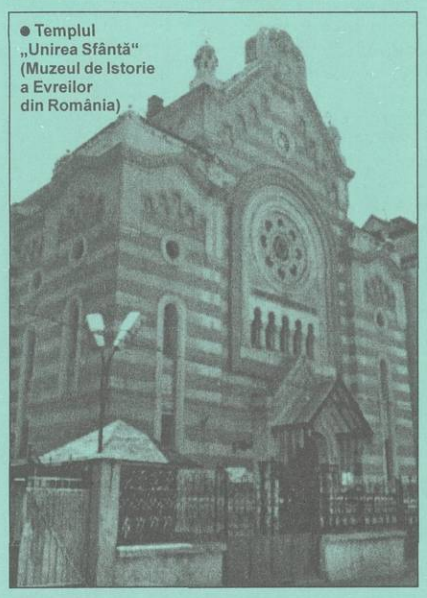
● Templul „Unirea Sfântă" (Muzeul de Istorie a Evreilor din România)

Hereştilor. O stradă-două alături, îndeplinea o misiune identică Templul „Unirea Sfântă" din str. Mămulari (acum muzeu), în fiinţă de la 1852, când reprezenta a 33-a sinagogă existentă în Bucureşti. Peste un deceniu şi ceva, enoriaşii puteau trece pragul Templului Coral (după 1864-66), înălţat exact vis-a-vis de Biserica „Sf. Vineri". Dovezi ale rodnicei convieţuiri au proliferat prin ani. În vecinătatea bisericii din str. Udricani, îşi desfăşoară activitatea, de decenii, Teatrul „Baraşeum", la fel cum lângă zidirea „Sfântului Mina" (de la 1874, pe str. C.F. Robescu) avea să ocupe colţul cu str. Mircea Vodă un spaţios bloc de locuinţe, intrat în mitologia locului sub titulatura „Tel Aviv", desigur nu de florile mărului.

Deopotrivă de grăitoare, ies în evidenţă şi alte vecinătăţi, cum ar fi Biserica Romano-Catolică „Bărăţia" (cu turnul aferent), la doi paşi de Templul Coral. Atestarea sa documentară merge mult îndărăt, până la 1321, cu reveniri succesive la 1558, 1666, în fine: 1928. Simpla înregistrare a datelor de arhivă poartă gândul spre un trecut prestigios. În ordine cronologică, se impun atenţiei proeminenta Catedrală Catolică „Sf. Iosif", începută a fi zidită la 1873, ca şi Biserica Italiană, de la 1915, cu hram „Schimbarea la faţă a Mântuitorului". Furia demolatoare de tristă amintire n-a ocolit nici patrimoniul concetăţenilor noştri catolici. E de citat, măcar, cazul Capelei Episcopale din Calea Călăraşi, în fiinţă la 1848-50, pusă jos în 1987. Ilustrare a toleranţei cetăţeneşti oferă înregistrarea continuă de lăcaşuri de apartenenţa religioasă cea mai diversă, de la Biserica Creştină Baptistă la Cultul Penticostal, sau Biserica Creştină Adventistă de Ziua a Şaptea, sau Cultul Creştin după Evanghelie, cu aderenţi între cele două conflagraţii mondiale, dar în expansiune accentuată în vremea din urmă.

Mărturiile documentare din arhive, sârguincios explorate de autorii *Enciclopediei lăcaşurilor de cult*, relevă numeroase împrejurări când aveau loc eminente interferenţe de natură să stimuleze apropieri spirituale. Domnitorul Cuza îndemna la acte de generozitate ca să avanseze construcţiile plănuite de evrei, pe timpul său. Însufleţitul lui sfetnic, luminat istoric şi însemnat om de stat, Mihail Kogălniceanu, este înscris pe lista donatorilor care au făcut posibil Templul Coral. Când acesta ajunsese în prag de inaugurare, un jaf tâlhăresc a produs neajunsuri, gata, gata să pericliteze finalizarea operaţiunilor de construcţie. Era în iunie 1866, tocmai sosise în ţară viitorul rege Carol I, iar acesta s-a grăbit să ofere 6.500 de galbeni, din caseta personală, ca daunele intervenite să nu producă dezamăgiri în rândurile comunităţii israelite. Mai sunt relevante şi alte tipuri de colaborare. Unul dintre clasicii arhitecturii naţionale româneşti, profesorul Petre Antonescu (autorul proiectului după care se va ridica Şcoala de Arhitectură, aşa cum se vede şi astăzi, lângă Universitate), s-a implicat, la 1909, în operaţiunea de modernizare a Sinagogii Mari. Dacă, din 1978, localul Templului „Uniunea Sfântă" era desemnat să adăpostească Muzeul comunităţii, la asemenea decizie va fi contribuit însuşi faptul că, odinioară, fusese martor al unor evenimente de rezonanţă istorică; se ştie că a trebuit reconstruit din temelii şi, la punerea pietrei fundamentale (1910), aveau să se remarce în asistenţă însuşi şeful guvernului, I.C. Brătianu, împreună cu Spiru Haret, ministru al învăţământului şi cultelor. Sigiliul acesta de preţuire şi demnitate nu va împiedica hoardele barbare de legionari să profaneze *localul, în 1941*. A fost, atunci, o dezlănţuire de ură turbată, cu efecte mai largi. Însuşi Tempul Coral a avut de suferit consecinţe. Dar cel mai cumplit dezastru s-a abătut asupra Sinagogii „Bet Hamidaş", incendiată cu enoriaşi înăuntru, lăsaţi pradă focului. Nu mai puţin de 23 (douăzeci şi trei) de persoane au ars de vii.

Cuvintele de laudă cuvenite Editurii „Universalia", pentru substanţa şi ţinuta tipăriturii ei, ar trebui convertite în acţiuni promoţionale, de susţinere. *Enciclopedia* va stârni multora dorinţa s-o aibă la îndemână, s-o consulte în intimitatea propriei case, dar puţini vor fi în stare să suporte preţul ce depăşeşte veniturile medii. Cine ştie ce modalităţi se vor fi găsind de

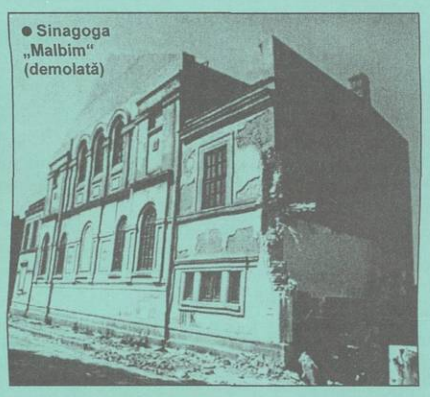
● Sinagoga „Malbim" (demolată)

● Templul „Unirea Fraternă" (demolat)

pus la punct ca volumele să poată fi achiziţionate, individual, după un sistem în rate şi care, oricum, să ducă volumele la nivelul şcolilor, în biblioteci de cartier, cu implicarea mărinimoasă a forurilor ecleziastice.

Pagină realizată de GEO ŞERBAN

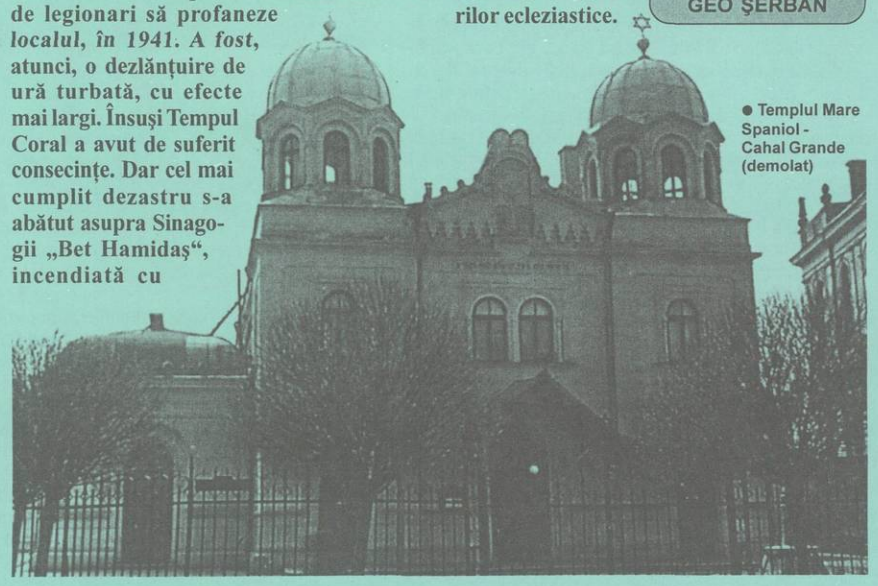
● Templul Mare Spaniol - Cahal Grande (demolat)

REALITATEA EVREIASCĂ - Nr. 264-265 (1064-1065) - 7-23 decembrie 2006 13

Hanuca la Templul Coral din Bucureşti

Ceremonia de întâmpinare a sărbătorii de Hanuca, una dintre marile celebrări evreieşti, s-a desfăşurat la Templul Coral din Bucureşti la fel ca în alţi ani. În esenţa ei, ceremonia e aceeaşi de două milenii, simbol, ca şi alte sărbători, a unităţii peste spaţiu şi timp a poporului nostru. Şi noi, cei din bănci, suntem aceiaşi de mulţi ani, semn al supravieţuirii noastre şi al sentimentului de identitate care ne adună, an de an. Iar ca simboluri ale speranţei erau în sală corurile Comunitaţii din Bucureşti, adolescenţi şi copii, semne ale unei continuităţi la care sperăm cu toţii. Dar anul acesta ceremonia a avut un caracter simbolic special, pe care l-a subliniat încă de la deschiderea ceremoniei, prof. ing. *Osy Lazăr*, preşedintele C.E.B.: „Sărbătoarea luminii" coincide cu intrarea României în marea familie a popoarelor europene, cu deschiderea unei noi pagini în istoria întregii noastre ţări.

Sala sinagogii era arhiplină, în bănci se aflau ambasadori, reprezentanţi ai altor culte, academicieni, demnitari, nu neapărat evrei, ci prieteni ai noştri. Deşi, după cum a spus, în cuvântarea sa, deputatul dr. Aurel Vainer, preşedintele F.C.E.R. - care îşi pregătise un text,

Anul acesta, 5767, „Sărbătoarea luminii" coincide cu intrarea României în U.E.

„lucrat până la punct şi virgulă" -, sub imperiul emoţiei, l-a abandonat pentru a vorbi liber: „Sunt copleşit de emoţie când văd că, în 2006, când în Bucureşti mai sunt doar 4.000 de evrei, Templul Coral e plin. Sunt copleşit de emoţie în faţa prezenţei copiilor, care semnifică viitorul. După cum spunea Ben Gurion, nu poţi să crezi în destinul poporului evreu dacă nu crezi în miracole. Hanuca a fost un miracol. Pentru mine, Templul plin astăzi e o altă minune de Hanuca".

Hanuca - a ţinut să sublinieze, în continuare, preşedintele F.C.E.R. - coincide cu intrarea României în Uniunea Europeană. „Ne aflăm într-un ceas în care istoria României ia un mers cu totul aparte. Sperăm ca în România, în care trăim de multe secole, poate de milenii, să domnească pacea, bunăstarea, securitatea cetăţenilor ei... Minunea luminii însoţeşte poporul evreu de la facerea lumii - a subliniat dr. Aurel Vainer. Istoria lumii, spune Cartea Sfântă, a început cu celebrele cuvinte: «Să se facă lumină» şi s-a făcut lumină. Lumina înseamnă cultură, dar şi relaţii excelente cu cei din preajma ta. Trebuie să ai încredere în lumină, să ai încredere în vechea noastră credinţă, în justiţia imanentă pe care ne-o dă Dumnezeu. Dar pentru a-şi dobândi pacea, pentru a-şi face respectată existenţa şi identitatea ca popor, ca de multe ori în cursul istoriei lor biblice, evreii trebuie uneori să recurgă la forţa armată.

Continuare în pag. 15

TIMIŞOARA

Evocarea puterii spirituale a adevărului

Membrii Comunităţii Evreieşti din Timişoara şi invitaţii lor şi-au dat întâlnire, cu ocazia aprinderii celei de-a şaptea lumânări de Hanuca, la 21 decembrie, în Sinagoga Ortodoxă din zona Iosefin, odinioară un cartier locuit în special de evrei. Preşedintele comunităţii, dr. *Paul Costin*, a chemat, cu acest prilej, oficialităţile oraşului şi judeţului, reprezentanţii bisericilor şi numeroşi intelectuali din oraşul de pe Bega să se alăture acestei ceremonii. Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România a fost reprezentată de ing. *Paul Schwartz*, vice-preşedinte, cel care a adus salutul conducerii evreimii din România. Corul comunităţii, condus de dirijoarea *Jana Codreanu*, a interpetat melodii tradiţionale, în care se vorbeşte despre măreţia lui Dumnezeu, care ne-a apărat în vremuri potrivnice, despre victoria macabeilor, despre puterea de a rezista a poporului evreu. Tradiţia *suvganiot*-urilor servite cu un pahar de ceai fierbinte a fost păstrată şi aici. Gogoşile prăjite în untdelemn fierbinte evocă uleiul candelei ce nu s-a stins, timp de opt zile.

În numărul viitor al revistei, vom reveni cu detalii de la acest moment festiv în viaţa Comunităţii Evreilor din Timişoara, precum şi de la sărbătoarea de Hanuca celebrată la Arad (15 decembrie), Reşiţa şi Lugoj. (L.F.)

HANUCA DIN INIMILE NOASTRE

„LAUDER-REUT" – şcoala marilor comuniuni sufleteşti

Scena T.E.S. a fost, anul acesta, gazda spectacolelor de Hanuca ale copiilor de la Complexul Şcolar „Lauder-Reut". Emoţiile părinţilor şi ale bunicilor au fost chiar mai mari decât cele ale „concurenţilor" de la *Eurovision*-ul şcolii. Mai mari şi decât ale „actorilor de cinema" din filmul „Hanuca", reportaj *live* despre evenimentul antic-contemporan. Cum a fost realizat? Veţi afla mai încolo. Reînnoirii (gestul lui Yehuda Macabeul reinaugurând Templul din Ierusalim cu peste două mii de ani în urmă) i se răspunde cu o altă reînnoire: o comunitate mică, ale cărei şanse de continuitate erau privite cu scepticism acum vreo trei decenii, dovedeşte o excepţională forţă de a renaşte. Miracolul de Hanuca se repetă la alţi parametri. O confirmă chiar faptul că, de *Erev Hanuca* 5767, copiii au fost cei care au aprins prima lumânărică în Hanuchia. „Bruhim habaim", a spus directoarea acestui lăcaş evreiesc de învăţământ, unic în România, prof. *Roza Arsene Brumfeld*, invitaţilor de onoare - lideri ai F.C.E.R. şi C.E.B. şi „suporterilor" (colegii şi prietenii concurenţilor, fără a-i mai pune la socoteală pe părinţi şi bunici) -, mulţumind, totodată, sponsorilor spectacolului. Gânduri-binecuvântări-dorinţe de Hanuca au fost rostite de copii la aprinderea lumânărelelor. Spectacolul a fost onorat, desigur, de vicepreşedintele Fundaţiei „Lauder" în România, *Tova Bin Nun*.

Un *big-band* de zile mari

Competiţia s-a desfăşurat cu tot fastul unui *Eurovision al copiilor*: cu decoruri, costume, DJ-i care de care mai plini de spontaneitate,vervă, fantezie. Trebuie spus că *big band*-ul lui *Bogdan Lifşin* a fost compus, aşijderea, din instrumentişti-elevi în stare să facă K.O. destui profesionişti. Un puşti blond, pletos, la chitară electronică, se acompania cu... capul, rotindu-şi-l la dreapta sau la stânga, în ritmul muzicii, şi obţinând efecte scenice percutante. De altfel, toţi cântau cu întreaga fiinţă, exteriorizându-şi trăirile fiecare în felul său. Trupurile deveneau ele însele instrumente muzicale. Ba mai mult. Fiecare instrument „povestea" melodia altfel şi, toate la un loc, se întâlneau în versiuni *jazz*-istice inedite.

*

„Macabi anahnu"

Soliştii şi grupurile vocale comunicau- uneori, şi la propriu, - cu sala. *Bis*-urile nu mai conteneau. Şlagărele, în ivrit, erau aplaudate în tact. Refrenele - *„Sevivon, sov, sov, sov", „Hora", „Hava Naghila", „Ghilu Hamacabim", „Maoz Tzur"* erau reluate de public. Simţeam cum bătrânul „Baraşeum" întinereşte. Cum dezghetoizarea devine fapt curent de viaţă. Cum teama de a spune „sunt evreu", din anii prigoanei antievreieşti, jena de a-ţi afirma „originea", în anii asimilismului totalitarist erau anulate. Nepoţii şi strănepoţii celor cărora acest teatru le-a dăruit bucurie şi putere de rezistenţă spirituală în momente de mare restrişte, de-a lungul unui veac şi mai bine de când există teatrul, rostesc cu demnitate: „Macabi anahnu" - „Macabei suntem noi".

*

„Heveinu şalom alehem"

Dansurile pe muzică *hip-hop* au alternat cu melodii de mare lirism. „Bogdan şi cu mine am lucrat dansurile", spune *Felicia Sebastian*, profesoară de educaţie fizică şi sport pentru clasele I-IV. Şi aici, fantezia costumelor, talentul şi, desigur, munca îndârjită a tuturor - coregrafi, profesori, elevi - ne-au transportat în lumea de miraj a unui Eden pământean, unde totul e bunătate, ocrotire, bucurie. Am putea vorbi la nesfârşit despre prospeţimea acestor dansatori şi dansatoare, despre pofta lor de viaţă, despre farmecul fiecăruia venind din naturaleţea gesturilor, a mimicii. Ei aparţin contemporaneităţii mai mult decât generaţiile anterioare şi viitorul e tot al lor. Fie ca acest viitor să fie aşa cum îl visează, în muzică şi dans. Fie ca ei să aducă lumii ceea ce cântă: *„Heveinu şalom alehem"*. Aplauzele la scenă deschisă şi ropotele de *„bravo!"*, din final, au dat măsura entuziasmului sălii. Indiferent de voturile publicului pentru cea mai bună performanţă artistică, victoria e generală.

*

În culisele „platoului" de filmare

În pauza *„Eurovision*-ului *junior*", spectatorii au putut urmări filmul de care aminteam la începutul acestui reportaj. Am avut privilegiul să asist la filmare. Locul? Mai există încă, între cele două corpuri de clădiri ale şcolii, o curte interioară, plină cu nisip, împrejmuită de ziduri vechi, rămase din vremea fostului lăcaş evreiesc de învăţământ „Iacob şi Carolina Löbel". *Keren* şi *Yaron*, ajutaţi de „actori", montează decorul. Un studio israelian de televiziune, *„Kol Yehuda"*, cu biroul crainicului de la *„Hadaşot"* - Actualităţi TV, cu microfon, cu tot ce-i trebuie, e aşezat lângă unul dintre ziduri. În stânga e fundalul: un portal de templu şi o Menoră în prim plan; imagini din Ierusalimul antic pictate pe o pânză albă, în fundal. Într-un colţ, în interiorul templului, lădiţe de lemn sunt îngrămădite unele peste altele. În faţa templului - un mic piedestal. În afara decorului - un scăunel (împrumutat de la grupa pregătitoare), pe care este instalat un casetofon. El va fi „coloana sonoră". Fac cunoştinţă cu actorii, toţi - elevi ai clasei a VI-a. Unii sunt cunoştinţe vechi: *David Gherghinescu* şi *Bogdan Aroşculesei*. David e-n mare formă. Strigă mereu, îngroşându-şi vocea: „Bar-ba-ru-u', bar-ba-ru-u'!". „Tu eşti «barbaru-u'», în film?". „Nu, evreu-u'", îmi răspunde. „Da' tu de ce te-ai costumat aşa?", întreb un copil care poartă o mască de lup pe cap. „Fiindcă-mi place", îşi scoate masca. „Eu, când o să fiu mare, vreau să fiu avocat. Acum - îşi pune masca la loc - sunt un avocat fioros". „Cum te cheamă?". *„David Finţi"*. „Eşti rudă cu Alexandru Finţi?". „A fost bunicu' meu. Tata e şi el actor. Joacă la T.E.S. şi la Naţional". „Eu vreau să ajung pilot", îmi spune *Onur Gaktepe*. „Am fost la bordul unui avion, ştiu cum e senzaţia asta. Nu se compară cu nimic în lume". Fac cunoştinţă cu două „colege de breaslă": „reporteriţele" *Alice Drăghici* şi *Noa Alina Lupoi*. „Ce-ai în mână?", o-ntreb pe Alice. „Şşş, lucrez cu camera ascunsă!". „Şi tu, Noa, cum se face că n-ai nimic în mână?". „Eu lucrez «cu mâinile curate»", vine răspunsul. Nu cred c-a văzut filmul lui Sergiu Nicolaescu. N-are cum. Dar expresia i-o fi trecut pe lângă urechi şi a prins-o... reportericeşte. Aflu că lui *Asy Mitroi* îi place muzica, lui *Vlad Harbuz* - matematica, lui *Vlad Cuteş* - informatica, lui *Mihnea Nicodin* - sportul. Diriginta clasei a VI-a, din care au fost recrutaţi „actorii", este *Mioara Şerban*, profesoară de sport, care s-a ocupat mult de dansurile intrate în concurs, iar acum ajută la filmare. Un alt ajutor vine din partea voluntarei la „Lauder-Reut", sosită tocmai din Washington D.C., *Shula Elsner*. *„Şeket!"* - „Tăcere!", strigă *Keren*. Asta ar înseamna: „Motor".

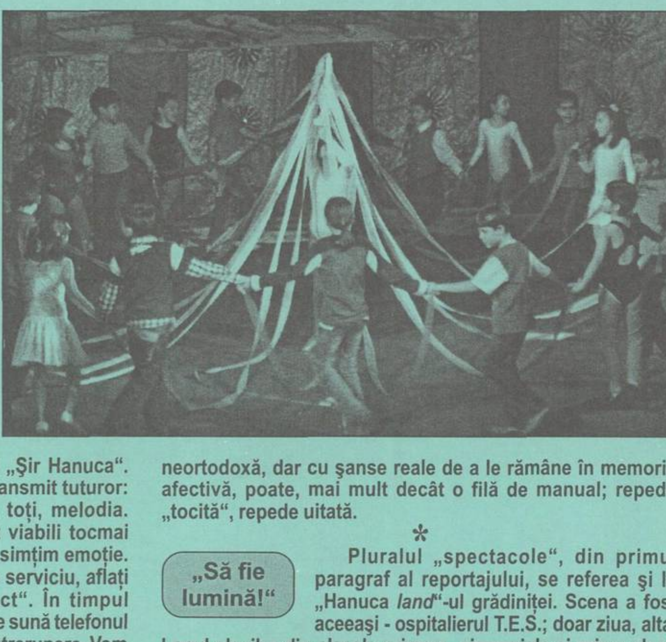

*

Sfârşit (de film) şi început (de viaţă)

Nu există nimic mai modern decât Hanuca-cea-din-film. Revolta Macabeilor seamănă cu orice demonstraţie de protest: combatanţii poartă pancarte pe care scrie „Jewish pride" şi strigă: „Be a Macabee!", „Jewish solidarity!". Am uitat să vă spun că filmul e-n engleză. Pe micul piedestal din faţa Templului, liderul Matitiahu citeşte platforma-program: 1) Respectarea Şabatului. 2) Respectarea normelor de viaţă evreieşti: *Brit Mila, Bar Miţva, Hatuna*... 3) Libertatea studierii Torei. Un prim plan care nu mai are nevoie de nici un comentariu: participanţii la miting cântă „Şir Hanuca". Solemnitatea şi profunzimea cântecului se transmit tuturor: actori şi spectatori la filmare. Murmurăm, toţi, melodia. Dincolo de joacă - fiindcă micii actori sunt viabili tocmai fiindcă joaca este un lucru serios pentru ei - simţim emoţie. Grainicul anunţă evenimentul şi reporterii de serviciu, aflaţi la faţa locului, relatează faptele „în direct". În timpul transmisiei, din studioul israelian de televiziune sună telefonul mobil al crainicului. „Vă cerem scuze pentru întrerupere. Vom relua legătura cu reporterii noştri în câteva minute", anunţă el. „Între timp - un cuvânt despre sponsorul nostru", procedează după modelul tuturor respectabilelor canale de televiziune de oriunde, care întrerup orice pentru publicitate. Asta e...! Noi, însă, ne ducem după reporteri ca să privim cum ostaşii din armata condusă de Matitiahu şi fiii săi cuceresc Templul. Mercenarii lui Antiohus cad răpuşi de bravii Macabei şi cei rămaşi în viaţă fug mâncând pământul. „Nu-mi vine să cred! Duşmanii noştri fug! *Beit Hamidraş* e al nostru!", strigă Tzuriel, unul dintre personaje. În templu totul fumegă. Vasele cu ulei sfânt sunt sparte. Un soldat descoperă o căniţă cu ulei, o rămăşiţă scăpată de profanare. Yehuda ia şamesul şi, cu această rămăşiţă de ulei sfânt, reaprinde Menora. Sfârşit (de film) şi început (de viaţă). Copii evrei şi neevrei învaţă o pagină de istorie a evreilor nu *ex cathedra*, ci jucând-jucându-se-trăind-o prin reperele contemporane de percepţie. O lecţie neortodoxă, dar cu şanse reale de a le rămâne în memoria afectivă, poate, mai mult decât o filă de manual; repede „tocită", repede uitată.

*

„Să fie lumină!"

Pluralul „spectacole", din primul paragraf al reportajului, se referea şi la „Hanuca *land*"-ul grădiniţei. Scena a fost aceeaşi - ospitalierul T.E.S.; doar ziua, alta. Locul elevilor din clasele primare, gimnaziale şi prima clasă de liceu l-au luat, acum, prichindeii de la grupa pregătitoare, mică, mijlocie şi „mare". Două *speech*-uri, deloc protocolare, au alcătuit prologul spectacolului. Primul a aparţinut *doamnei Roza*, cum îi spun directoarei toţi copiii, care a mulţumit sponsorilor pentru că visul lor, al copiilor şi al profesorilor, să devină realitate (măcar pentru câteva ore). Cel de-al doilea cuvânt introductiv, plin de aplomb, a fost al lui *Cristi*, unul dintre elevii grădiniţei. Fiecare grupă şi-a avut propriul „purtător de cuvânt": *Radu*, în costum de lumânărică (grupa pregătitoare); *Luca*, înveşmântat în titirez (grupa mică); *Beni*, costumat în ulcior (grupa mijlocie); *Mihnea*, purtând „uniformă" de Macabeu (grupa mare). Dar mai întâi, „Să fie lumină!" - a anunţat *Reuven* ceremonia aprinderii lumânărelelor de Hanuca. Şi tot el, împreună cu *Naftali*, au pus gândul Divin în aplicare.

*

„Come, light the Menorah"

Scriam în numărul precedent al revistei că programul de arte şi multimedia al grădiniţei este unic în Bucureşti. Iată - argumentele „vii": Clubul de muzică. Membrii lui au făcut furori. Clubul de balet. Graţia Titirezilor, Macabeilor, Ulcioraşelor şi Lumânărelelor dansatoare înseamnă muncă şi iar muncă din partea profesorilor. Coriştii au fost recomandaţi de *Alexandra*, în costum de gogoaşă. Fredonăm toţi din sală „Hanuca, Hanuca", „Come, light the Menorah", „Ner li" împreună cu ei. Balerinii şi balerinele l-au avut drept prezentator pe *Alexandru*. Mai mult decât cuvintele „vorbesc" *blitz*-urile aparatelor de fotografiat din public.

*

O şcoală care oferă acces la o cultură gigantică: cultura iudaică

A sosit şi clipa cea mare: Toţi „Titirezii", „Ulcioraşele", „Macabeii", „Lumânărelele" primesc cadouri de Hanuca. Anunţul e făcut de *Andrei*, de la grupa pregătitoare. Iar noi, spectatorii, suntem trataţi cu irezistibilele *suvganiot*. „De ce v-aţi dat copilul la această şcoală?", întreb, în foaier, pe unul dintre părinţi. „Pentru că, aici, copiii învaţă să gândească, să nu aibă inhibiţii. E o şcoală care le oferă acces la o cultură gigantică: cultura iudaică".

IULIA DELEANU

Traseele de lumină ale HANUKIADEI

Aprinderea primei lumini în Templul Coral din Bucureşti a dat semnalul tradiţionalelor „caravane" ale Hanukiadei să pornească din nou la drum ca să aducă lumina sărbătorii şi cuvântul Domnului la comunităţile care şi-au exprimat dorinţa să-i aibă în mijlocul lor.

Anul acesta au fost stabilite două rute, organizându-se separat Hanukiada tineretului, a membrilor O.T.E.R. Un grup, din care au făcut parte Marele Rabin *Menachem Hacohen*, vicepreşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, prim-cantorul *Iosif Adler*, oficiantul de cult *Ghidu Bruchmaier* şi un oaspete drag din Israel, *Noam Yaffe*, director la Kol Israel (curios să asiste la această iniţiativă unică a evreilor din Galut), a plecat pe o rută sinuoasă, care i-a dus din comunităţile moldovene, trecând munţii, în cele din Transilvania, traseul terminându-se la Oradea, unde a fost aşteptat, ca de obicei, cu un spectacol, pregătit şi oferit de toate generaţiile. Prezenţa Marelui Rabin *Menachem Hacohen* a încălzit sufletele.

● Primul popas: **BOTOŞANI**. Înainte de a pleca, am stat de vorbă cu ei. Pregătirile erau în toi şi aici nu vreau să amintesc despre serviciul religios şi programul corului (despre acestea, în numărul viitor), ci despre masa pe care urmau să ne-o ofere gospodinele evreice din acest oraş, despre care am auzit de multă vreme vorbindu-se. În meniu figurau, bineînţeles, pe lângă alte bunătăţi, vestitele *varenichi*, a căror faimă a depăşit graniţele Botoşaniului.

● A doua oprire: **IAŞI**, unde candelele de Hanuca urmau să lumineze în cele opt zile frumoasa sinagogă, veche de mai multe sute de ani. Comunitatea ne-a întâmpinat cu un program muzical de sărbătoare şi cu un cocteil cu foarte mulţi invitaţi, evrei şi neevrei.

● Ca întotdeauna, Comunitatea din **PIATRA NEAMŢ** a pregătit un program de zile mari. După aprinderea candelei de Hanuca de către un băieţel de la cursurile de Talmud Tora şi serviciul religios de la Templul Leipziger, elevi ai Liceului de Artă „Victor Brauner" din oraş au prezentat minunatele cântece de Hanuca, însoţiţi de orchestra şcolii, compusă din orgă electronică, acordeon şi solişti vocali. Lor li s-a alăturat orchestra de mandoline a unei alte şcoli de lângă Piatra Neamţ.

● Sinagoga din **TÂRGU MUREŞ**, renovată cu şase ani în urmă, şi-a aşteptat oaspeţii cu căldură. Slujba religioasă a fost urmată şi aici de un program, elevii Liceului de Artă din localitate interpretând tradiţionalele cântece de Hanuca. În încheierea acestei „jumătăţi" de reportaj - deoarece drumul „echipei" de Hanuca va continua şi după apariţia revistei, urmând să poposim la Cluj-Napoca şi Oradea -, vreau să remarc două aspecte: bucuria cu care a fost întâmpinată de enoriaşi prezenţa Marelui Rabin *Menachem Hacohen*, care le-a adus, prin cuvintele şi rugăciunile rostite, alinarea pentru lipsa în comunităţi a rabinilor, şi disponibilitatea neevreilor de a fi prezenţi şi de a participa activ (cum este cazul şcolilor şi liceelor de artă în comunităţile care nu-şi au propriul cor) la una dintre cele mai frumoase momente religioase iudaice, Sărbătoarea Luminii.

*

Traseul oltenesc, maramureşean, bucovinean şi moldav al Hanukiadei 5767 (17-22 decembrie 2006), a inclus întâlniri ale preşedintelui F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, secretarului general al F.C.E.R., ing. *Albert Kupferberg*, Rabinului *Abraham Ehrenfeld* cu membri ai comunităţilor din Piteşti, Craiova, Petroşani, Deva, Alba Iulia, Cluj, Dej, Bistriţa, Vatra Dornei, Rădăuţi, Suceava, Fălticeni, Bacău. În ziua în care revista a intrat la tipar, s-au derulat primele popasuri ale oaspeţilor în comunităţile din Piteşti şi Craiova. Câteva impresii „la cald":

● **PITEŞTI.** Cea de-a doua lumânărică de Hanuca 5767 s-a aprins în Sinagoga din Piteşti. „Abia am aşteptat să ascultăm din nou *Maoz Ţur, Hanerot Halelu, Ghilu Hamacabim*, cântecele noastre dragi de Hanuca", spune preşedintele comunităţii, ing. *Aurel Davidovici*. Zăresc zâmbete, lacrimi strivite în colţul ochilor pe feţele multor oameni adunaţi în sinagogă. „Anul trecut a fost Rabinul Abraham Ehrenfeld, pe care avem cinstea să-l avem printre noi şi acum. A fost şi un grup de tineri bucureşteni, care ne-au cântat şi încântat, conduşi de Erwin Şimşensohn. Şi-n acest an, oaspeţi de vază şi aceşti *klezmeri* minunaţi ne-au dăruit bucurie". „Un gând despre Hanuca?". „Cred că Hanuca este mai mult decât o victorie a Macabeilor asupra unei armate de ocupanţi, de asupritori; este o victorie asupra intoleranţei religioase". Împărtăşesc cu noi bucuria Sărbătorii Luminii toţi membrii valizi ai micii comunităţi - circa 50 de oameni -, mulţi prieteni, oficialităţi, reprezentanţi ai unor organizaţii ale minorităţilor naţionale. Ascultă cu mare interes sinteza despre semnificaţiile istorice, naţionale, religioase şi universale ale sărbătorii făcută de preşedintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*. O cuvântare despre lanţul de aur al generaţiilor, încrederea că lumina va prevala asupra întunericului (la figurat), despre faptul că, „de Hanuca, a fost salvat monoteismul, fără de care n-ar fi fost nici creştinism, nici islamism". Sunt nu mai puţin impresionaţi de predica Rabinului *Abraham Ehrenfeld*, istoric al evenimentelor de acum câteva mii de ani cu conotaţii în actualitate, comentariu despre dreptul la legitimă apărare atunci când fiinţa, cultura naţională, tradiţiile strămoşeşti sunt ameninţate cu pieirea. „Heveinu Şalom Alehem" - „Să fie pace în lume". Cuvintele binecunos-cutului cântec israelian sunt şi cuvintele de încheiere ale domniei-sale.

● **CRAIOVA.** Totul ne impresionează: desăvârşita ospeţie a gazdelor - totul însufleţit de harul preşedintelui comunităţii, prof. univ. dr. *Corneliu Sabetay*; participarea (sunt adunaţi în sinagogă evrei nu doar din Craiova, ci şi din Turnu Severin, Râmnicu Vâlcea, Tg. Jiu, Caracal, Slatina). Simţim că Hanuca este un eveniment care atrage. Atrage şi pentru că toate aceste luminiţe - comunitate şi obşti - se simt luate în seamă şi se bucură ascultând cuvântul conducătorilor Federaţiei. Sunt prezente, de asemenea, oficialităţi la vârf, laice şi religioase, cadre universitare de la Facultatea de Istorie şi Catedra de iudaistică. Profesorul *Sabetay* îmi prezintă un tânăr lector de la Facultatea de Teologie, *Mihai Valentin Vladimirescu*, care a studiat la Ierusalim şi la Friburg, în Elveţia, autor al unor importante studii despre descoperirile arheologice de la Marea Moartă. Este prezentă „presa", colegii noştri din mass media scrisă şi audio-vizuală din oraş. „Bruhim Habaim", spune preşedintele comunităţii, vorbind apoi despre Macabeii de ieri şi de azi, între care - nu puţini - israelieni originari din România, eroi căzuţi pentru apărarea Israelului modern. Iau cuvântul oameni din generaţia de mijloc, *Mircea Ardelean* şi *Marian Secu*, care continuă să împlinească misiunea de a lumina, asumată de poporul evreu. Amândoi sunt cadre universitare în Cetatea Băniei. Copii evrei craioveni aprind cea de-a treia lumânare de Hanuca. Cuvintele reprezentaţilor conducerii F.C.E.R şi ai Rabinatului înalţă spiritele. Cântecele klezmerilor stârnesc emoţie publicului, care aplaudă în tact.

EVA GALAMBOS,
E. SUHOR

Urmare din pag. 1

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Potrivit celei de-a doua opinii, a Şcolii lui Hilel, lumânărelele de Hanuca simbolizează, în primul rând, lumina pe care Haşmoneii au reaprins-o în Templul Sfânt, victoria luminii asupra forţelor întunericului. Desigur, fără a diminua importanţa victoriei militare a Macabeilor, datorată luminii interioare: credinţa în dreptatea luptei lor de apărare a dreptului la exprimare religioasă şi naţională. Dar, o dată bătălia câştigată, nu victoria militară, care implică, inerent, vărsare de sânge, trebuia sărbătorită, ci lumina spirituală. Pe de altă parte, această celebrare a luminii este stimulativă, ne îndeamnă să sporim lumina, fiindcă acolo unde este lumină, chiar un licăr, întunericul se risipeşte.

Fie ca lumina să îndepărteze întunericul

Când a creat lumea, Dumnezeu a spus: „Să fie lumină!", căci lumina este baza existenţei şi dezvoltării continue a lumii. Nu există viaţă în absenţa ei.

Este meritoriu faptul că, de-a lungul timpului, comunităţile evreieşti din România au sărbătorit Hanuca aşa cum se cuvine, copiii şi tinerii aducând bucurie în sufletele auditoriului de toate vârstele prin spectacole pline de muzică şi poezie. De peste 30 de ani, la iniţiativa Şef Rabinului dr. Moses Rosen z.l., se derulează Hanukiada, respectiv întâlnirea dintre reprezentanţii conducerii Federaţiei cu evrei din zeci de comunităţi de pe întreg cuprinsul ţării, în care bucuria cuvântului şi a muzicii evreieşti este atât de puternică încât amintirea sărbătorii persistă în sufletele participanţilor un an întreg. Sper ca şi în acest an, Hanukiada să fie aceeaşi sursă de bucurie al cărei ecou să persiste un an întreg.

Urmare din pag. 1

Dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

Să fim „Or Hagoim"

Există o perenitate a semnificaţiilor sărbătorii de Hanuca, depăşind naraţiunea evenimentelor de acum câteva mii de ani:

● necesitatea supravieţuirii spirituale prin orice efort, prin orice sacrificiu [...]

● nevoia de ripostă, când duşmanul îţi refuză dreptul la existenţă spirituală şi naţională. Pentru noi, evreii români, Hanuca reprezintă, în acelaşi timp, reafirmarea loialităţii depline faţă de România, unde ne-am născut, ne-am format şi muncim. Rămânem aceiaşi fii devotaţi, mândri de a fi pus o cărămidă la modernizarea României, de a fi adus o contribuţie de necontestat, contribuţie pe care continuăm să ne-o aducem şi azi, în spiritul îndemnului lui Irmiahu: „Căutaţi binele Cetăţii în care trăiţi şi rugaţi-vă Domnului pentru ea, că de propăşirea ei atârnă şi fericirea voastră".

O fericită coincidenţă a făcut ca Hanuca să fie celebrată cu doar câteva săptămâni înainte de intrarea României în U.E. Un motiv în plus pentru a-mi exprima încrederea că Hanuca 5767 şi anul care vine ne vor aduce, o dată cu lumânărelele ce se vor aprinde în aceste zile, noi oportunităţi pentru mai binele României. În acelaşi timp, gândurile noastre se îndreaptă către Israelul pe care îl purtăm în suflete, nădăjduind că valorile democraţiei, dialogul pentru redemararea procesului de pace vor prevala în faţa violenţei şi a urii [...].

Sărbătorim reînnoirea, fiindcă primul lucru pe care l-a făcut Iehuda Macabeul, când a intrat în Templul din Ierusalim, a fost să aprindă lumina menită să preamărească voinţa Divină prin care a fost salvat monoteismul iudaic, fără de care nu ar exista nici creştinism, nici islamism.

Sărbătorim lumina şi nu victoria militară, pentru că menirea noastră este să fim lumini ale lumii oriunde ne-am afla. Să fim „Or Hagoim", adică lumină pentru neamuri, pentru alte popoare [...]. Fără a diminua faptele de eroism ale Macabeilor şi victoria celor puţini în faţa celor mulţi, înţelepţii noştri au hotărât ca Hanuca să prăznuiască recâştigarea libertăţii noastre culturale şi religioase. Sărbătorim cultura, căci ea este asemuită luminii. Ea trebuie să pornească de la o minte la cealaltă, precum *şames*-ul care aprinde, treptat, toate cele opt braţe ale Hanukiei pe care o punem, în aceste zile, la ferestrele noastre. Hanukia devine, astfel, un mesaj al nostru către Celălalt, o invitaţie la linişte, la armonie adresată umanităţii. Este riposta noastră în faţa negaţioniştilor, a neoextremiştilor contemporani, în variile lor ipostaze.

De Sărbătoarea Luminilor, gândurile mele se îndreaptă către întreaga noastră obşte şi doresc ca, în numele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România şi al meu personal, să transmit tuturor coreligionarilor noştri cele mai sincere şi calde urări de sănătate, bucurii, împliniri.

Fie ca Hanuca 5767 să arcuiască deasupra omenirii curcubeul ecumenismului, spre o conlucrare fructuoasă cu toate minorităţile naţionale, cu întregul popor român.

HANUCA SAMEAH!

EVREII ÎN LUME

Miliardarul SHELDON ADELSON susţine dezvoltarea Muzeului „Yad Vashem”

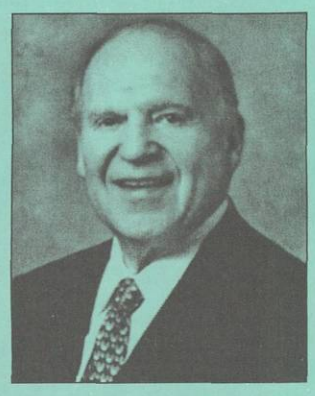

În cadrul unei ceremonii solemne - la care au participat Elie Wiesel, laureatul Premiului Nobel pentru pace, premierul Ehud Olmert şi ministrul educaţiei, Yuli Tamir -, Sheldon Adelson, cel mai bogat evreu din lume, şi soţia sa, Miriam, au donat 25 de milioane de dolari pentru Muzeul „Yad Vashem“ din Ierusalim. Adelson, în vârstă de 73 de ani, provine dintr-o familie săracă de imigranţi din Boston şi şi-a adunat averea în industria hotelieră, fiind, de asemenea, proprietarul unor săli de conferinţe şi cazinouri în Las Vegas şi, în ultima perioadă, în China. Soţia lui, de origine israeliană, este medic, specializat în tratarea dependenţelor medicamentoase. În septembrie, revista americană „Forbes“ l-a plasat pe Adelson pe locul cinci în topul celor mai bogaţi oameni din lume, cu o avere ce depăşeşte 20 de miliarde de dolari, precizând că această avere creşte în ritm de 1 milion de dolari pe oră. Donaţia făcută pentru Muzeul „Yad Vashem“ reprezintă câştigul său pe o zi.

Adelson este unul dintre principalii sponsori ai instituţiilor evreieşti şi israeliene, ca şi al unor fundaţii medicale. Este membru în Consiliul director al Muzeului Holocaustului din Washington. Actuala donaţie făcută Muzeului „Yad Vashem“ este o expresie a importanţei pe care familia Adelson o acordă *memoriei Holocaustului*, considerând că Institutul din Ierusalim reprezintă „o componentă esenţială a viitorului poporului evreu, al copiilor şi nepoţilor noştri“. Fondurile donate vor permite extinderea activităţii internaţionale a Muzeului în domeniul educaţiei despre Holocaust, vor ajuta la plasarea pe Internet a principalei baze de date a Muzeului şi vor acoperi cheltuielile pentru noul Muzeu de Istorie a Holocaustului. Oficiali de la „Yad Vashem“ au subliniat că, spre deosebire de alţi donatori importanţi, Adelson a acceptat ca fondurile oferite să fie folosite pentru întreţinerea Muzeului şi nu pentru realizarea unor proiecte noi care să-i poarte numele.

Această donaţie a fost posibilă datorită strânsei relaţii de prietenie între donator şi Avner Shalev, preşedintele „Yad Vashem“. Acesta a declarat că Adelson este convins de rolul pe care-l poate juca muzeul pentru susţinerea importanţei existenţei Statului Israel în lumina lecţiilor Holocaustului.

EVA GALAMBOS

Reuniune a emisarilor „Habad“ din întreaga lume

NEW YORK Din Beijing şi din Thailanda, din Laos şi din Kinshasa, de fapt din toate colţurile globului, 3.000 dintre cei 4.000 de reprezentanţi ai mişcării „Habad“ s-au adunat la New York, la Conferinţa Internaţională a Emisarilor acestei organizaţii, care duce o activitate de susţinere şi continuitate a iudaismului în întreaga lume. „Ideea de emisariat este înrădăcinată profund în istoria mişcării „Habad“, de la începuturile sale, din vremea primului rabin al dinastiei Lubavitcher, cunoscut după numele cărţii sale, „Baal Hatanya“, a declarat Rabinul *Yehuda Krinsky*, liderul mişcării emisarilor. „În S.U.A., mişcarea de emisariat a fost începută în 1940, de Rabinul Iosef Iţac Schneerson. Chiar dacă s-a profetizat că după moartea lui, în urmă cu 13 ani, hasidismul lubavitcher-ilor va dispărea, realitatea a contrazis această presupunere. Dimpotrivă, activitatea emisarilor s-a extins semnificativ“. „Habad“ - a arătat Krinsky - are emisari în 72 de ţări şi în aproximativ 1.000 de oraşe, inclusiv în 44 de state din S.U.A.

Raportul prezentat la conferinţă a indicat extinderea în ultimul an a mişcării, mai ales în ţări „exotice“, despre care *s-a crezut până acum că sunt în afara* interesului „Habad“. Astfel, în China activează şase Case „Habad“, iar la Beijing s-a inaugurat prima baie rituală, într-o clădire sub formă de pagodă. Costul acesteia (150.000 de dolari) a fost suportat de doi comercianţi din secta hasidică de la Satu Mare. Două Case „Habad“ au fost inaugurate recent în Laos şi Vietnam. În Thailanda, de Roş Haşana, s-au rugat 1.500 de evrei, majoritatea turişti din Israel.

Luările de cuvânt din cadrul conferinţei *au demonstrat că dorinţa cea mai* fierbinte a tinerilor din mişcarea „Habad“ este de fi trimişi emisari în colţurile cele mai îndepărtate ale globului.

Alături de ţările exotice, Rusia este, de asemenea, un domeniu de interes pentru „Habad“, unde sunt activi peste 100 de emisari - s-a relevat în cadrul conferinţei. O nouă Casă „Habad“ a fost creată anul trecut la Krasnoiarsk, lângă un fost lagăr de muncă stalinist unde a fost închis tatăl milionarului Lev Leviev, membru al mişcării Iubavitcher-ilor. Emisarii din Rusia sunt finanţaţi dintr-un fond creat de familia Leviev, precum şi de un alt filantrop de origine rusă, familia Rohr. (E.G.)

CHARLOTTE KNOBLOCH, prima femeie aleasă lider al evreilor din Germania:

„Vrem să mobilizăm întreaga societate germană în lupta împotriva antisemitismului şi xenofobiei“

Nu se întâmplă foarte des ca o femeie să fie aleasă şefă a unei importante comunităţi evreieşti. Ţinând cont de relaţiile pline de probleme dintre Germania şi poporul evreu, precum şi de importanţa relaţiilor dintre Germania de astăzi şi Statul Israel, alegerea Charlottei Knobloch, în cele două ipostaze ale ei - ca femeie şi ca lider -, capătă o semnificaţie deosebită. Într-un interviu acordat publicaţiei „Wizo Review“, ea vorbeşte tocmai despre aceste două aspecte.

- Ce înseamnă să fii prima femeie-lider al Comunităţii Evreieşti din Germania?

- În 1958, am fost prima femeie aleasă ca lider al unei comunităţi evreieşti germane - la München şi în Bavaria superioară -, poziţie pe care o deţin până astăzi. Am fost prima femeie membră a Consiliului Central al evreilor din Germania, prima lui vice-preşedintă şi acum prima preşedintă. În toţi aceşti ani, nu am avut niciodată sentimentul că ar conta dacă sunt bărbat sau femeie, important era să-mi fac treaba aşa cum trebuie.

- Sunteţi de multă vreme membră şi militantă WIZO. Cum a contribuit acest lucru la pregătirea dvs. ca viitor lider al evreilor germani?

- Am fost fondatoarea Federaţiei WIZO din Germania şi, în anii în care am activat la organizaţia femeilor evreice din München, mi-am făcut prieteni pe viaţă. Prieteni pe care m-am putut baza în perioade dificile din cei peste 40 de ani pe care *i-am petrecut în* organizaţie. Cât timp am activat în WIZO, am învăţat cât de importantă şi utilă este munca efectivă în cadrul unui sistem de organizaţii.

- Ca lider al Consiliului Central al Evreilor din Germania, cum apreciaţi actuala criză cu care se confruntă Israelul şi care este poziţia evreilor germani faţă de problemele Statului Evreu?

- Evreii din Germania sunt deosebit de preocupaţi de ceea ce se întâmplă în Israel, nu numai fiindcă îi avem acolo pe cei dragi, ci şi pentru că Israelul este pentru noi un fel de cămin spiritual. De aceea, sperăm că poporul evreu va avea tăria să depăşească această perioadă dificilă şi vom face totul ca să le oferim sprijin. (Interviul a fost luat în timpul războiului din Liban - n.r.).

- Cu ce provocări se confruntă astăzi Comunitatea Evreiască din Germania?

- Trebuie să ne concentrăm asupra integrării membrilor noi ai comunităţii noastre, cei care au venit din fosta U.R.S.S. Un al doilea obiectiv important este de a mobiliza toate segmentele societăţii germane pentru a lupta în permanenţă şi pretutindeni împotriva antisemitismului şi xenofobiei. În plus, vreau să pun capăt izolării comunităţilor evreieşti din Germania. Spre deosebire de situaţia din ultimele decenii, comunitatea evreiască trebuie să devină un factor mai puternic şi mai important în dezvoltarea societăţii noastre. (E.G.)

Din istoria comunităţilor evreieşti de pretutindeni

Un secol de existenţă a vieţii iudaice organizate în Cuba

În luna august a.c., Comunitatea Evreiască din Cuba a împlinit 100 de ani, dar, din cauza decesului fostului preşedinte Jose Miller, s-a decis ca evenimentul să fie marcat în decembrie, printr-o serie de manifestări artistice. Ele au început cu o gală culturală desfăşurată la Muzeul Naţional de Artă din Havana. La 1 decembrie, la Hotelul Raquel, situat în fostul cartier colonial, istoricul Maritza Corrales a prezentat lucrarea ei: „Insula aleasă: evrei în Cuba“. La Santa Clara, urma să aibă loc un spectacol coreografic al Companiei „Emma“, cu dansuri populare contemporane evreieşti, iar la Santiago de Cuba, o expoziţie de pictură a unor artişti evrei. Importanţi rabini au venit la ceremonii, la care a fost prezent şi Caridad Diego, responsabil cu probleme religioase din cadrul C.C. al Partidului Comunist Cubanez.

În Cuba se poate vorbi de o prezenţă multiseculară a evreilor. Ea a fost una dintre primele insule descoperite de Cristofor Columb, genovez despre care se afirmă că ar fi fost de origine evreiască, iar în echipajul său expediţionar s-ar fi aflat şi evrei. Mai târziu, ei au venit din Antilele Olandeze, S.U.A. (înaintea instaurării regimului Castro) sau Turcia. Chiar dacă prezenţa lor a fost consemnată cu multe secole în urmă, abia în 1906, 11 evrei americani care trăiau pe insulă au fondat o sinagogă reformată, Congregaţia Iudaică Unită, cu servicii în engleză. Ei au deschis şi un cimitir la Guanabacoa, în apropiere de Havana, marcând în acest fel începutul vieţii evreieşti instituţionalizate. În 1959, numărul evreilor era de aproximativ 15.000, majoritatea comercianţi bogaţi cu fabrici de încălţăminte, magazine universale şi conacuri. După ce Castro a naţionalizat toate proprietăţile, o mare parte dintre evrei s-a refugiat în sudul Floridei, un mic număr emigrând în Israel sau în diferite ţări din America Latină. Astăzi, oficial, numărul lor ar fi de 1.500, dintre care 85 la sută trăiesc în capitala ţării. Dar surse din Miami susţin că numărul real este de 600-800.

La ora actuală, la Havana există trei sinagogi (de rit sefard şi pentru aşkenazi) şi câte una la Camaguey şi Santiago de Cuba. Micile comunităţi evreieşti ţin servicii de Şabat în case particulare la Cienfuegos, Sancti Spiriti şi Guantanamo. Evreii din celelalte ţări ale Americii Latine şi din Canada ajută cu alimente şi alte mijloace restrânse comunitate din Cuba. Deşi numărul tinerilor este mic, la Havana au fost organizate, cursuri de Talmud Tora pentru copii. Chiar şi evreii refugiaţi recunosc că, în ceea ce priveşte comunitatea evreiască din insulă, Cuba a fost una dintre cele mai tolerante ţări din cadrul sistemului comunist. În pofida criticilor răuvoitoare ale lui Castro la adresa Israelului şi a simpatiei faţă de palestinieni, regimul nu a fost niciodată antisemit. „Dacă vorbim despre o discriminare, aceasta nu este îndreptată împotriva evreilor, ci a tuturor cultelor, inclusiv a celui mozaic... dar guvernul nu a vrut niciodată să distrugă comunitatea evreiască“, a afirmat Moises Asis, odinioară profesor de ebraică la Havana, refugiat din Cuba în 1992.

Prinţul CHARLES al Marii Britanii a finanţat construcţia noului Centru Comunitar Evreiesc din Cracovia

În cadrul unei ceremonii desfăşurate recent la Cracovia, prinţul Charles, moştenitorul tronului britanic, a pus piatra de temeie a noului Centru Comunitar şi de binefacere al evreilor din acest oraş polonez, pe care în mare parte îl finanţează. În timpul unei vizite efectuate în Polonia, în 2002, Charles a fost impresionat de condiţiile grele de viaţă ale membrilor vârstnici ai comunităţii evreieşt din cartierul Kazimierz din Cracovia. Revenind în Marea Britanie, el a luat legătura cu World Jewish Relief, organizaţia de caritate cu baza la Londra, care îi sprijină pe evreii nevoiaşi din întreaga lume, şi a oferit pentru acest proiect o donaţie substanţială. Noul centru care se va ridica în acest cartier, lângă Sinagoga construită între 1860-62, va funcţiona ca un loc de întâlnire pentru întreaga comunitate şi va găzdui diferite programe sociale, educţionale şi religioase.

Prezenţi la ceremonia de punere a pietrei de temelie, la care au participat 200 de membri ai comunităţii, personalităţi importante ale evreimii poloneze au mulţumit prinţului pentru donaţie şi au subliniat că centrul va stimula revigorarea vieţii evreieşti din Cracovia. (E.G.)

Câţi evrei mai trăiesc în Rusia?

Ultimul recensământ, efectuat încă pe vremea Uniunii Sovietice, în 1989, înregistra 1,5 milioane de evrei. Cifra nu era reală, deoarece mulţi evrei nu se declarau ca atare. Faptul e evidenţiat de emigrarea lor din statele care alcătuiseră fosta U.R.S.S., fiindcă, după 1990, au emigrat 1,5 milioane de evrei. Iar conform cu datele oferite de Nativ, organizaţia israeliană de legătură cu evreii din fosta Uniune Sovietică, pe acest teritoriu mai trăiesc acum încă 400.000 de evrei, majoritatea oameni în vârstă. Dintre cei emigraţi, 971.000 trăiesc în Israel şi 621.000 au ajuns în diverse ţări din vest, circa jumătate în Statele Unite şi o treime în Germania. Bazat pe aceste date demografice, Zaakov Kedmi, directorul Organizaţiei „Nativ“, a prognozat, acum un deceniu, că în decurs de o generaţie evreii vor dispărea din Rusia. Realitatea arată însă că s-a înşelat. Printre evreii rămaşi, a început să renască o activitate iudaică surprinzătoare, după interdicţiile care au marcat cei 70 de ani de comunism şi propagandă ateistă. Organizaţia „Habad“ are în Rusia 400 de emisari, care au izbutit să mobilizeze fonduri şi forţă de muncă voluntară, pentru refacerea sinagogilor, deschiderea de magazine cu alimente caşer, şcoli, oficierea de Bar Mitva şi circumcizii etc. Dar „Habad“ nu e singura filieră de susţinere a iudaismului. În câteva oraşe mari, rabini ortodocşi au deschis sinagogi şi asigură servicii rituale. Principalul scop al acestei activităţi este încetinirea procesului de asimilare şi reînvierea lumii şi tradiţiilor evreieşti din Rusia, distruse de război. Şase organizaţii evreieşti acţionează pe teritoriul fostei U.R.S.S., în special în rândurile tineretului. Asociaţia Comunităţilor Evreieşti a trimis emisari în 187 de localităţi şi operează în 100 de şcoli iudaice. Cea mai mare parte a acestei activităţi este subvenţionată de evrei bogaţi din străinătate. Trebuie amintit că, în 2001, cel mai mare centru comunitar din Rusia - cel din cartierul moscovit Marina Roşa - a fost inaugurat în prezenţa preşedintelui Putin. Din păcate, deocamdată 90% dintre evrei nu participă cu regularitate la nici o activitate organizată.

ANDREI BANC

Evreii în literatura prezentului

Între „Uliţa găinilor“ şi Manhattan

Chicken street, romanul Amandei Sthers, apărut în versiune românească la Editura clujeană Echinox, a ajuns în rafturile librăriilor vrând parcă să păstreze unele taine asupra identităţii sale. De pildă, din ce limbă a fost tradus: nu ni se spune nicăieri, după cum nu ni se deconspiră nici naţionalitatea autoarei. Titlul englezesc ar putea fi un indiciu, dar atunci - te întrebi - de ce apariţia i-a fost sponsorizată, la noi, de către Ambasada Franţei din România? La drept vorbind şi titlul poate deruta, fie că-l traduci în posibila versiune rurală - „Uliţa găinilor“, ori într-una mai picant-argotică, „Strada puicuţelor“. Doar că acţiunea se petrece, de fapt, între un Kabul bigot şi un Manhattan cam fără credinţă, dar mai ales pe această stradă tipic afgană, „jegoasă, cu case fără acoperiş, fără geamuri, cu nişte tânci nespălaţi, având ochi de bătrân şi cu femei-stafii ruşinoase, zidite în feregelele lor negre“. Afganistanul talibanilor, fărâmat de război şi ros până la fibră de prejudecăţi milenare. Ei bine, ce mai caută acolo cei doi evrei bătrâni, ultimii supravieţuitori ai unei obşti hulite şi alungate, ei încercând să-şi tăinuiască, temători, originea iudaică? Septuagenarul Alfred, cărturarul ştiutor a mai multor limbi şi alfabete orientale, şi pantofarul Şimon, făcător de conduri asemeni celor din poveste, par a alcătui o unitate evreiască simbolică: intelectualul superior şi meseriaşul măiestru, profesii cu care evreii au rătăcit prin lume şi au prins rădăcini oriunde s-au oprit. Ce îi ţine alături? Sigur - spune cartea - solidaritatea lor religioasă, sinagoga imaginară la care merg - mental - să-şi spună în fiecare Şabat rugăciunile. Dar şi iubirea lor târzie şi imposibilă pentru aceeaşi tânără femeie musulmană, Naema, căreia nu i-au văzut niciodată chipul, ci numai ochii negri, strălucitori şi graţia mişcărilor, ghicite sub vălurile „burkăi“ negre. Şi pentru care bătrânul Alfred îşi dă în cele din urmă viaţa.

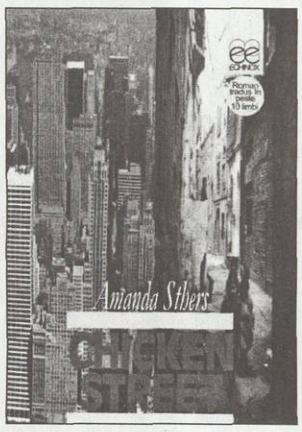

Ciudată poveste, răspândind parfum de Şeherezadă amestecat cu mirosurile de sânge şi ură ale istoriei. Scrisă sacadat, nervos, în secvenţe rupte şi într-un soi de argou juvenil, de către o scriitoare de doar 25 de ani, autoare de piese şi tele-scenarii şi dând lovitura cu acest (al doilea) roman al său, *Chicken street*, apărut în 2005 şi tradus imediat în zece limbi. Internetul ne-a furnizat amănunte de care editura clujeană ne-a lipsit: Amanda Sthers, acum în vârstă de 28 de ani, trăieşte în Franţa, a luat premiul pentru cel mai bun scenariu de televiziune la Festivalul de la Paris, e căsătorită cu celebrul cântăreţ Patrick Bruel şi este fiica unui tată evreu şi a unei mame catolice. De aici, desigur, interesul ei pentru problematica evreiască, prezent şi în acest roman care respiră tot timpul sentimentul apartenenţei la iudaism, mărturisit de Şimon, *alter-ego*-ul scriitoarei, cel care povesteşte, la persoana întâi, întreg *story*-ul: „Eu sunt Şimon Mohnessen. Cam asta e tot ce ştiu. Încă mă mai cheamă la fel ca pe tata. Iudaismul nostru face parte din mine. Copil, nu prea vroiam să fiu evreu. Mă gândeam că poţi alege. Tata îmi spunea, cu un fel de zâmbet trist, că, mai devreme sau mai târziu, iudaismul se întoarce asupră-ne. Dacă urma să uit că sunt evreu, într-o bună zi avea să mi se aducă aminte“.

Şi li s-a adus aminte curând, ambilor evrei ce se străduiau, de ani şi ani, să-şi ascundă identitatea. Când nu s-a mai putut tăinui faptul că Naema, o inocentă copilă afgană, este însărcinată, vina a fost dată pe bătrânul om de carte evreu. La care fata (condamnată la analfabetism de cutumele islamice) venea, păzită de un frate surdo-mut, să-i scrie mesajele de amor către un jurnalist american. Cel care, după o noapte, una singură, de iubire (sub bombardamente, pitiţi într-o pivniţă întunecoasă, a lăsat-o cu inima frântă, şi cu un prunc în pântece, el având, desigur, acasă, în Manhattan, o soţie nebună de gelozie, care nu i-a dat scrisorile, ba l-a şi pedepsit, sinucigându-se!!). Poveste candid-melodramatică, scrisă cu înfuriata naivitate a unei tinere feministe ce-şi compătimeşte semenele musulmane osândite la obedienţă, ignoranţă şi prizonierat pe viaţă. Şi care scriitoare a aflat, poate, pe propria piele, că vinovatul cel mai la îndemână e întotdeauna evreul. Eternul ţap ispăşitor. Până la urmă, amândoi, şi maculata fecioară afgană, şi bătrânul evreu credincios iubirii sale imaginare, sunt ucişi prin lapidare, zdrobiţi cu pietrele aruncate de primitiva mulţime dezlănţuită. Să fie o metaforă a ceea ce se petrece în Orientul Apropiat, la doar o aruncătură de piatră de noi? Oricum, zece popoare, vorbitoare a zece limbi diferite, s-au gândit să traducă romanul Amandei Sthers: spune şi asta ceva!

SANDA FAUR

Urmare din pag. 12

Israelul e unul dintre cele mai democrate state din lume şi, ca deputat, pot să vă spun cât m-a impresionat faptul că de decenii cei câtiva deputaţi arabi din Knesset au dreptul să îşi ţină cuvântările în limba lor. Nu putem îngădui continuarea ameninţărilor cu distrugerea statului Israel, ameninţări care vin din Iran. Aşteptăm să auzim un cor puternic al lumii libere care să acopere aceste voci iraţionale... Camera Deputaţilor - a mai adăugat dr. Aurel Vainer - ne-a făcut şi ea un cadou de Hanuca: *Legea exprimării libere a cultelor*“.

Explicând, ca în fiecare an, semnificaţia sărbătorii de Hanuca, ca o victorie a spiritualităţii asupra idolatriei şi tiraniei, Marele Rabin *Menachem Hacohen* a făcut o divagaţie interesantă. El ne-a adus aminte că, de Pesah, noi sărbătorim un eveniment care a avut loc acum 2.500 de ani în Persia, Iranul de azi. Şi atunci, un prim-ministru, celebrul Haman, a dorit moartea tuturor evreilor, dar pornirile sale ucigaşe au eşuat şi s-au întors împotriva lui şi a partizanilor lui. Istoria nu face decât să se repete, ca în atâtea alte cazuri.

Anul acesta, 5767, „Sărbătoarea luminii“ coincide cu intrarea României în U.E.

În cadrul sărbătorii de Hanuca, Comunitatea Evreilor din Bucureşti a acordat *Diplome de Onoare* şi *de Excelenţă* unor personalităţi marcante, prieteni ai Comunităţii - dl *Nicholas Taubman*, ambasadorul S.U.A., acad. *Constantin Bălăceanu-Stolnici* („Este nevoie de lumină - a spus venerabilul savant - fiindcă în faţa noastră se ridică două valuri de întuneric: cel al terorismului şi cel al intoleranţei“) şi dl *Răzvan Murgeanu*, vice-primar al Capitalei. Dr. *Aurel Vainer* a înmânat dlui prof. *Osy Lazăr* o *Diplomă de Excelenţă* din partea F.C.E.R.

Prof. *Osy Lazăr* a rugat-o pe ambasadoarea Israelului, doamna *Rodica Radian Gordon*, să transmită concetăţenilor săi deplina solidaritate a Comunităţii noastre cu Israelul.

Un bogat program de cântece, oferit de corurile reunite ale tineretului Comunităţii Evreilor din Bucureşti, acompaniate de orchestra de klezmeri (dirijor *Bogdan Lifşin*), a încheiat ceremonia festivă. (A.B.)

*

La sărbătoarea de Hanuca de la Templul Coral au participat: E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, E.S. *Nicholas Taubman*, ambasadorul S.U.A., *Jan Soth*, ambasadorul Slovaciei, consilierul prezidenţial *Bogdan Tătaru Cazaban*, reprezentanţi ai altor culte, fosta ambasadoare a României în Israel, dna *Mariana Stoica*, senatorul *Ioan Bazgan*, prinţul *Paul*, cu soţia, academicienii *Radu Voinea* şi *Gelu Constantinescu*, demnitari din administraţia României, reprezentanţi ai Radioului public, ai Camerei de Comerţ ş.a.

O nouă contribuţie la cunoaşterea lui Victor Brauner

Emil Nicolae este un poet din Piatra Neamţ, ziarist, muzeograf, realizator Tv., îndrăgostit de avangarda românească, bun cunoscător al operei lui Victor Brauner, nemţean şi el de origine. În 2004, la Editura Hasefer a fost publicat un frumos album-document, alcătuit de Emil Nicolae, cu o prefaţă de Amelia Pavel. Recent, harnicul exeget publică, tot la Hasefer, *Patimile după Victor Brauner*, la 40 de ani de la încetarea din viaţă a artistului (12 martie 1966, Paris). În prefaţa acestei cărţi, Sarane Alexandrian este citat cu un text scris în 1995 în care acesta spune că despre Picasso, Miro, Max Ernst „se ştie totul“, dar Victor Brauner este „un Mesager al neliniştilor şi dorinţelor noastre în lumea de mâine“.

Cartea se deschide cu relatarea accidentului din 1938, când pictorul şi-a pierdut un ochi, accident care l-a marcat şi l-a făcut să creadă că este un prevestitor (anterior el îşi pictase un autoportret cu un ochi distrus). Autorul dezvoltă tema „pictorului monoftalmic“, traumatizat, aminteşte de alte cazuri, ajunge la filosofia lui Nietzsche, psihanaliza lui Freud, asociaţiile fiind incitante. „Pictura mea este autobiografică“, declara Brauner în anii '20. Este o cheie pe care o propune Emil Nicolae pentru a pătrunde în „palatul“ construit de artist. Adeseori, titlurile tablourilor sunt şocante, dar fac referire la evenimente, chipuri, imagini care au trecut în mod real prin viaţa sa. Fantezia sa nu este „pură“, numai maniera, puterea de a transforma realitatea în sugestie îi dă o notă personală, uneori hilară, alteori halucinantă. Nu lipsesc izvoarele istorice, teologice, iudaice, influenţele unor congeneri avangardişti români, francezi, din alte ţări, ca şi ale artei africane, atât de îndrăgită de contemporanii francezi. Sub aspect politic, Victor Brauner a fost un „oscilant“, de fapt un om cu un cuget liber: s-a apropiat de comunişti, în 1938, la aflarea veştilor „rele“ din U.R.S.S. (procesele staliniste) a părăsit PCF, între anii 1939-1945 s-a ascuns în Pirinei, pentru a nu ajunge în lagărele naziste, iar după război prezenţa sa în România nu a fost dorită, fiind considerat un „trădător“. Brauner a fost prieten cu cei mai de seamă scriitori avangardişti români (preferându-i pictorilor): Voronca, Bogza, Roll, Gherasim Luca, Saşa Pană, Gellu Naum, le-a făcut portrete, a colaborat cu ei, la fel ca şi cu francezul René Char ş.a. Capitolul privitor la acest aspect se numeşte „Poetica prieteniei“. Brauner a lăsat în urmă o bogată corespondenţă, proze, poeme, fragmente, în general, toate cu caracter autobiografic. „Moartea schimbă regimul social“, scrie el undeva.

Recunoaşterea artistului este şi astăzi un proces în curs de desfăşurare. Pătimirile lui Victor Brauner nu s-au încheiat acum 40 de ani. Diverse piedici de ordin extra-artistic, inclusiv atitudinea văduvei sale, au întârziat împlinirea unui triumf, cel puţin postum. Vitalitatea extraordinară redată în tablourile sale nu poate fi înăbuşită de timp şi nici de ignoranţă.

BORIS MARIAN

Mărturia unui ziarist din 24 decembrie 1989

La Editura AGER-Economistul a apărut al treilea volum al *Trilogiei Revoluţiei Române în direct*, de Teodor Brateş, ziarist cu o carieră de peste 50 de ani în domeniul audiovizualului. Recent au fost sărbătorite cinci decenii de existenţă a televiziunii române. Rolul Tv.R. în zilele revoluţiei din 1989 a fost pus în discuţie în fiecare an, cu prilejul evocării acelor evenimente. Oricum *Revoluţia în direct* a trezit interesul şi admiraţia profesioniştilor din ţară şi din străinătate. Tudor Eliad, aflat de mulţi ani în Franţa, a exprimat limpede această atitudine pozitivă.

Într-un interviu acordat cu câteva zile în urmă, Teodor Brateş recunoaşte că a primit „un mandat“. De la cine? Nu ne spune. Aici vom relua unul dintre motourile cărţii, din *Epictet*: „Nu faptele, ci părerile despre fapte îi tulbură pe oameni“. Desigur, într-un complex de împrejurări atât de divers încărcat cu evenimente, informaţii, dezinformări cum a fost „contestata“ Revoluţie din '89, este greu pentru un om să spună un adevăr întreg şi „rotund“. Mai cu seamă că, pentru câteva zile, Teodor Brateş s-a aflat în centrul zonei de informare televizată despre cele petrecute în interiorul şi în jurul clădirii Tv.R. Sunt amintite majoritatea personajelor implicate în aceste evenimente, mulţi devenind oameni politici, parlamentari, extraparlamentari, opoziţionişti, oportunişti etc. Autorul a depus o muncă enormă de a culege şi a reda cât mai exact declaraţiile rostite în acele zile de oameni care astăzi ar putea să fi uitat ori să nu dorească să li se pună în faţă aceste mărturii. Nu dăm noi aceste nume, cititorul le poate găsi cu uşurinţă în *Trilogia* lui Teodor Brateş, care are meritul de a fi lăsat un document, indiscutabil interesant, pentru istorici şi pentru oricine se interesează de istorie.

B. MEHR

„Plural“ pentru francofonie

Cu ocazia Zilelor Francofoniei, din octombrie 2006, Institutul Cultural Român a editat un număr special al revistei „Plural“, intitulat „L'autre langue notre. Le français chez les roumains“ *(Altă limbă a noastră. Franceza la români)*. Editorialul este semnat de Erwin Kessler, cu referiri la tradiţia culturală francofonă în România, care depăşeşte limitele a două secole (XIX-XX). Mai semnează articole Lucian Boia, Neagu Djuvara, Petre Răileanu, Adrian Marino, C. Bălăceanu-Stolnici, Constantin Crişan, regretatul Alexandru Paleologu, apoi Mihai Şora, Adrian Mihalache, Annie Bentoiu ş.a. Nu lipsesc consacraţii - Vasile Alecsandri, I. Heliade-Rădulescu, Bolintineanu, Bălcescu, Al. Odobescu, Ghica, Kogălniceanu, Al. Macedonski, Ion Vinea, Henry Sanielevici, Emil Racoviţă, Spiru Haret, C. Dobrogeanu-Gherea, A.D. Xenopol, Mihai Ralea, Nicolae Iorga, G.I. Brătianu, Aram Frenkian, George Oprescu, E. Lovinescu, Al. Ciorănescu, Nicolae Titulescu, Virgil Madgearu -, adică „toată floarea“ culturii române. Spre finalul volumului, citim corespondenţă Cella Delavrancea - Gabriel Marcel ş.a., Cioran - Arşavir Acterian, un portret „Theodor Pallady (1871-1956)“ de Erwin Kessler şi un dialog susţinut de Al. Matei şi Alex. Leo Şerban, un literat de succes al anilor 2000. Extrem de bogat, acest „Plural“ este o prestigioasă apariţie în orizontul culturii noastre. (B.M.M.)

Curajul înnoirii

Interviu cu JORGE DIENER, directorul JOINT pentru România

Urmare din pag. 1

Apoi, între 1998-2003, în calitate de director al Programului „Buncher" de Instruire pentru Conducere Comunitară, intră pe o altă traiectorie de activitate a JOINT: revitalizarea comunităților evreiești de pretutindeni și adâncirea relațiilor între lideri din Israel și Diaspora. Așa se face că, într-un timp relativ scurt, reușește să acumuleze o bogată experiență în domeniul instruirii în arta/știința de a conduce și în direcția dezvoltării comunităților evreiești. Stabilit, în prezent, la Budapesta, cu soția sa, *Marlen*, și cei doi copii, *Jorge Diener* este, astăzi, Director al JOINT pentru zona sus-amintită a comunităților evreiești din Europa Centrală și de Est.

- O opinie despre comunitatea noastră.

- Sunteți o comunitate foarte importantă între comunitățile evreiești europene, cu înalt nivel cultural. Cred că, pe termen lung, veți juca un rol de primă mărime între comunitățile evreiești europene, cu atât mai mult cu cât, de la 1 ianuarie 2007, România va intra în U.E.

- La recenta reuniune a Consiliului de conducere al F.C.E.R., vorbeați despre o mai mare contribuție a tinerilor și a generației de mijloc la viața comunitară.

- Da. Și una dintre provocările care vă stau în față este să-i atrageți spre comunitate sub diverse forme. Oamenii care-o reprezintă să devină membri, să participe la acțiuni de voluntariat social, să fie aleși lideri din rândurile lor. Sunt oameni care s-ar putea constitui, cu timpul, într-un grup social de mijloc.

- Sunt oportunități de dezvoltare comunitară?

- Da. Mai ales, în București. Dar majoritatea populației evreiești bucureștene nu e conectată la comunitate. Sunt oportunități pentru că există oameni care-și caută identitatea și, oferindu-le posibilitatea de a și-o regăsi, se vor ivi, implicit, și oportunități de dezvoltare. Există oportunități pentru că aveți resurse umane foarte bune. Acțiunile din Popa Soare o dovedesc. Dar trebuie implicați mai mulți evrei bucureșteni decât în prezent, dintre cei aflați, azi, departe de viața obștii. Împreună, vom găsi idei și resurse pentru a reuși.

- Cum ne-ați defini dificultățile?

- Dificultățile dvs. sunt legate de înnoirea însăși, de exigențele acestor schimbări, de noile modalități de lucru, de creșterea eficienței. Trebuie să deschideți ferestrele și ușile să primiți aer proaspăt. Comunitatea evreiască din România are o structură solidă și asta-i foarte important pentru viitor, pentru că ajută la dezvoltare. Dificultățile din prezent sunt o provocare. Pentru a le birui e nevoie de idei, flexibilitate și dinamism. Ceea ce, practic, și încercați la revistă.

- În ce constă ajutorul JOINT, al dvs.? La reuniune, vorbeați de Programul „Self"...

- „Self"-ul înseamnă nu doar implicare nemijocită, ci și transpunerea în practică a unor idei și direcții noi, o înțelegere mai complexă a eficienței. JOINT vă poate ajuta prin noi inițiative pentru a aduce cât mai mulți oameni în comunitate. JOINT vă aduce experiența altor comunități, un *know how* conectat la preocupările dvs. reale pentru a vă ocupa locul cuvenit în comunitățile evreiești europene, în toate domeniile: educație iudaică, centre comunitare, programe sociale, *management* propriu. *Rolul nostru este mai mult de consultanță privind aceste posibilități de creștere a eficienței, altele decât sprijinul material.*

- Pe tineri îi ajutați, pentru continuitate. Presupun că oamenii de vârstă medie - majoritatea lor bucurându-se de integritate intelectuală și fizică - n-ar avea nevoie de ajutor. Ce vor face, însă, bătrânii săraci, bolnavi și singuri?

- Desigur, sunt săraci cei care, de-a lungul timpului, nu au acumulat un minimum necesar traiului zilnic, cunoscând nivelul salariilor, al pensiilor în România; oameni care au, *într-adevăr,* nevoie de un supliment financiar pentru a supraviețui și nu-l găsesc în altă parte. Pe aceia îi vom ajuta. Asistența financiară este *o parte* a strategiei noastre și vrem să fim siguri că vârstnicii, în suferință fizică și materială, vor fi ajutați, *comunitatea evreiască din România nefiind lipsită de unele posibilități.*

- Care sunt prioritățile activității dvs. în România?

- Să creăm, prin centre comunitare și programe, un cadru cât mai propice pentru ca fiecare categorie de vârstă să-și găsească locul în comunitate. Să instruim liderii, specialiștii, voluntarii comunitari. Să ne asigurăm că toți cei săraci au cele necesare pentru o viață evreiască în demnitate. Să ajutăm comunitatea dvs. să-și dezvolte abilitățile financiare pentru a deveni independentă. Să ne asigurăm că există reprezentanți ai diferitelor grupe sociale și de vârstă care să-și facă auzit glasul în comunitatea evreiască europeană și globală.

- Cum vedeți îmbinarea tradiției cu modernitatea în viața evreiască actuală?

- Îmbinarea tradiției cu modernitatea este o dilemă a contemporaneității evreiești. Una dintre cele mai importante, pentru că amândouă au nevoie de noi expresii complementare.

- Care sunt punctele sensibile ale lumii evreiești, azi?

- 1) Evreii *deconectați* de lumea evreiască. 2) Valorile spirituale evreiești. 3) Relațiile între Diaspora și Israel. Dar un răspuns complet la dificila dvs. întrebare reclamă un alt interviu.

- Îl așteptăm, convinși fiind că JOINT ne va sprijini în activitățile noastre cele mai eficiente, mai productive.

IULIA DELEANU

Urmare din pag. 1

Și a venit și 1956, discursul tulburător, prin dezvăluirile sale, al lui Nichita Hruşciov. Israelul își câștigase, cu arma în mână, un scurt răstimp de securitate. Rabinul Rosen, printr-o uimitoare diplomație, obținuse și dreptul de a tipări o renăscută revistă, evreiască, a Cultului Mozaic, la exact 100 de ani de la apariția temerarului „Israelitu Românu", primul ziar româno-evreiesc, primul din România scris cu alfabetul latin, nu cu bucve chirilice. Și ce voise Rosen? Azi i se spune, postum, rabinul nostru „roșu"... Ca evreii să facă Alia, ca tinerii să se înscrie la Talmud Tora... Să redevină evrei! Niciodată ușor... L-am pierdut între timp și pe Labiș, cel mai tânăr poet al generației noastre... Resimțeam, ca și el, „lupta cu inerția", cu spaimele din noi, cu spaimele din afară... Toate acele amenințări care n-au încetat până azi... Dar aveam doar 26 de ani! Și am scris între timp, în următorii 50, câteva pagini de carte, câteva scene de teatru, am condus publicații de știință, care au ajuns să aibă tiraje de sute și sute de mii de exemplare; mă pot mândri că am pus în funcțiune și primul turbo-generator de 50 de Megawați, de la Paroșeni...

Trecut-au anii...

Am câștigat și încrederea lui Nicolae Cajal și a bătrânului Riemer, iar Cajal mi-a propus să vin chiar lângă el, să conduc „Realitatea"... cea evreiască, firește... Și am ezitat mai întâi: am fost prea multă vreme departe și deoparte... Ar fi trebuit să învăț, să reînvăț, ceea ce știusem atât de bine la 13 ani... Și trebuia să-i privesc, ochi în ochi, pe cei ce-au dus revista spre noua „realitate"! Ce să le spun, cu ce curaj să-i privesc? Și o reformată, o creștină, avea să mă-ntrebe: „dacă nu cumva tocmai acesta e prețul pe care va trebui să-l plătesc pentru răstimpul în care am stat, dintr-o nevinovată (și atât de vinovată!) inconștiență, *departe de ai mei*".

Și am sărbătorit 50 de ani de la apariția revistei, cea fără nume, întâi, pentru că cenzura preferase o revistă fără de un nume, al ei, decât să o cheme „Menora"... Dar au trecut 50 de ani! Verbul, predicatul „a trecut" („*A trecut Ani*", întâi) va trebui să-l rostesc la plural, mai eminescian și mai necruțător, chiar dacă Tibi Roth îmi scrie, într-un admirabil mesaj, că revista noastră a început să reîntinerească...

Trecut-au anii!, prea stimați cititori, și mai sper – sperăm, mâna noastră de oameni care facem revista – să rămânem încă o vreme... Ca Labiș, scriind primele sale iubiri... Vă mulțumesc pentru încredere și pentru că mi-a fost îngăduită această confesiune târzie... Și „La mulți ani!", de două ori „La mulți ani!". Prima oară, revistei și a doua oară – cititorilor noștri, în pragul Anului Nou.

HABAD

Hanuca, dinlăuntru, a sufletelor noastre

Am participat la Hanuca de la Templul Coral... S-a întrecut pe sine, sub semnul unor profunde regăsiri evreiești. Nu atât prin ce s-a spus..., ci prin ce am trăit fiecare dintre noi, prin efuziunea unei reînnoite împliniri. Am primit vești și din țară... Pretutindeni la fel... Dar nu am să uit niciodată Hanuca organizată, în cea de-a patra seară, de *Naftali Deutsch*, de „Habad", de minunata aflare, împreună, a sute de israelieni, din renăscutul mereu Israel, și a sute de evrei bucureșteni - ce bine le stă fraților când se află împreună -, în sala Titulescu, imensă și, totuși, neîncăpătoare, a clădirii Romexpo. Au vorbit strălucit și plenipotențiara, la propriu, *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul statului Israel, și *Menachem Hacohen*, rabinul unei gândiri de renăscut macabeu, peste timp, și tumultuosul *Michael Rotemberg*, președintele Fundației de promovare a celor mai strânse legături culturale româno-israeliene... Și rabinul *Naftali Deutsch*, și președintele nostru, Aurel Vainer... Ca să nu mai spun de cuceritorul „respiro" al artei, al prieteniei, al rememorării de gând, pe care le-au insuflat, cuceritor, *Nancy Brandes*, protagonist, acum vreo patru decenii la celebrul „Roșu și Negru", și de violonistul mondial, *Mirel Reznick*, *într-un spectacol nu „1 plus 1", ci „2 plus absolut toți cei din sală"*... Și am simțit, mai mult decât oricând, ce au înțeles macabeii atunci... Da, mai avem dușmani, *încă mai bântuie și antisemitismul*... Urlă încă șacalii... Dar avem *și prieteni puternici*, oameni ai altui timp și ai unor alte mentalități... A fost o seară de vis... *A happy Hanukkah... A very-very happy...*

DOREL DORIAN

În căutarea rădăcinilor

FAMILIA LANGHAUS

Într-una din după-amiezele trecute, a venit la sediul redacției noastre un evreu bucureștean, actualmente stabilit la Milano, pe nume *Sorin Marius Langhaus*. Era „înarmat" cu mai multe fotografii ale bunicului, *Iacob Langhaus*, care fusese prieten cu Șef Rabinul Rosen. Bunicul lui a coordonat rețeaua de învățământ de Talmud Tora în primul deceniu de după război și a fost președinte de onoare al Templului Coral.

Mario, cum îi spun prietenii, este un *self made man*, care, *în prezent, face parte din conducerea* unei firme italiene de panificație, care a deschis o filială și în România. A ajuns la noi pentru că-l interesează tot ce-i legat de bunicul lui. „Uitați-vă! Aici e Șef Rabinul Rosen, când era tânăr, dând binecuvântarea unui *Bar Mițva*. Ăsta-i bunicu'. Ceilalți nu știu cine-s. Nici cine-i băiatul care primește binecuvântarea. Am fost mai legat de bunicu' decât ceilalți nepoți, pentru că tata cu familia lui au plecat ultimii în Israel. Bunicu' a avut doi băieți și două fete. Fetele au făcut Alia în '50, cu copiii lor. Unul dintre băieți a plecat în '58. Tatăl meu - în '61". Prin fața ochilor se derulează mental una dintre povestirile de familie ale evreilor români din secolul XX. Cum Iacob, bunicul, a fondat, în '21, Galeriile Langhaus, cum le-a dezvoltat, cum a devenit proprietarul *vestitului magazin, atât de familiar peisajului* bucureștean interbelic, „La vulturul de mare cu peștele-n gheare". A avut, apoi, o bancă și o țesătorie care se numea „Dâmbovița". În ianuarie '41, la pogrom, a fost prins de legionari, dus la Jilava și silit să le „doneze" fabrica. În „obsedantul deceniu" a fost închis pentru activitate sionistă.

• Din albumul de familie

În '61, a fost din nou arestat. Motivul? Un denunț că face afaceri cu aur și diamante. A vrut să plece în Israel din '48, dar abia în '72 „i-au dat drumu'", spune nepotul. Avea 85 de ani. Peste câteva luni s-a prăpădit. Soția lui, bunica lui Mario, a murit relativ tânără, în '53. E înmormântată la București. „Ce v-a marcat mai mult în viață?". „Adolescența. N-am fost făcut pionier, fiindcă n-aveam «origine sănătoasă». A trebuit să m-ascund ca să-nvăț pentru *Bar Mițva*. N-am avut voie să ies din țară cu ceasu' meu, cadou de la bunicu', un *Longines*; a trebuit să-mi cumpăr o *Pobedă*... Mama a avut un serviciu de masă *Rosenthal*; nu-l putea scoate din țară. A trebuit să-l vândă. N-am să uit cum am fost *umiliți la graniță. După ce am plecat doar* c-o ladă de cărpe, atât ni s-a permis, ni s-au luat și banii de buzunar. Am ieșit fără documente, doar c-o foaie de drum. Am plătit, ca să renunțăm la cetățenia română". E obidă-n fraza din urmă. Probabil că nepotul a moștenit ceva din spiritul întreprinzător al bunicului. Fiindcă, după patru ani de medicină, făcuți în Italia, renunță la facultate în favoarea afacerilor. La început, a intrat în tovărășie cu o cunoștință la o agenție de voiaj. Apoi, a ajuns să aibă trei asemenea agenții. Pe urmă a devenit proprietarul unei fabrici de pâine - *pita-bread* - și a fost furnizor al comunității evreiești italiene. Are două fiice, care trăiesc în Israel, unde au terminat armata, și-acum vor să studieze în Italia. Cu toate suferințele îndurate în prima perioadă a vieții, în România, Sorin Marius Langhaus a revenit în țara natală în '73 și în '78. Îi era dor. Vorbește fluent românește, deși a plecat de-atâta vreme. E necăjit că, la Arhiva C.S.I.E.R., deși cei de-acolo sunt dornici să-l ajute și-și dau silința, n-a reușit până acum să găsească documente despre înaintașii lui.

Vizita sa a fost impulsul care ne-a determinat să deschidem o rubrică intitulată „În căutarea rădăcinilor", pentru ca oricare dintre cititorii noștri care vor să facă demersuri în acest sens *să le poată pune în practică prin anunțuri*, fotografii, povestiri ale destinelor de familie, de *știetl* ș.a. Le așteptăm!

E. SUHOR

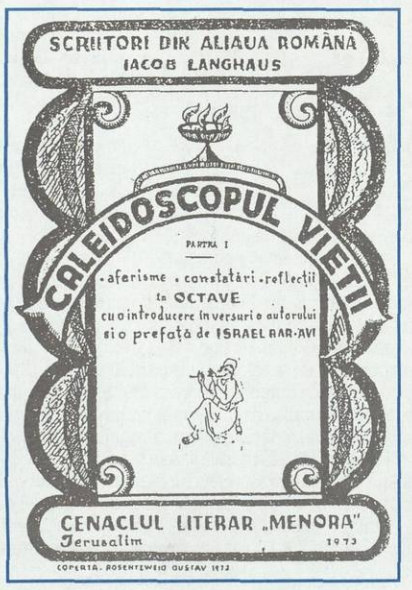

JEWISHLAND

Un regizor din New York, un film cu Maia Morgenstern şi...

Ce nu ştiu americanii despre noi şi Holocaustul din România

„Nu ştiu nimic!". Acesta a fost laitmotivul, surprinzător, al discuţiei noastre. Harris Salomon are 45 de ani, e evreu american, „born in America", e evreu în fiecare fibră a sufletului său şi e pasionat de viaţa şi de soarta poporului său, a cărui existenţă e practic necunoscută americanului tipic. Şi nu numai acestuia, ci şi evreului american tipic. A venit la Bucureşti ca membru în juriul Festivalului „Dakino". Discuţia noastră, de peste o oră, a fost un şir de surprize pentru amândoi. El, care produce filme documentare şi *show*-uri de televiziune, cu tematică generală, dar unele şi despre Holocaust, nu ştia practic nimic despre Comunitatea din România, despre istoria ei, era uimit de ceea ce afla de la mine despre soarta Comunităţii noastre în timpul războiului, dar şi despre emigrarea ei în Israel, despre situaţia ei actuală etc. Eu eram surprins de ignoranţa lui. Ignoranţa unui regizor american care, peste câteva luni, va începe turnarea (în Ungaria), a unui film artistic despre... Holocaust. Dar dl Harris Salomon e un tip foarte simpatic şi însufleţit în pasiunea lui de a afla cât mai multe despre noi. *„Americanii - spune el - ştiu că există două comunităţi evreieşti în lume: cea din S.U.A. şi cea din Israel. Restul lumii evreieşti nu există pentru ei. Nu cunosc nimic despre evreii din Europa de Vest şi, cu atât mai puţin, despre cea din Est. Dacă le vorbeşti despre Holocaust, unii au auzit despre asta, dar ca ceva oribil care s-a petrecut in Polonia. Că sute de mii de evrei români au murit în condiţii oribile le e complet necunoscut, cum le e necunoscut şi martiriul evreilor francezi sau olandezi".*

A doua zi după discuţia noastră, dl Harris Salomon urma să viziteze Templul Coral din Bucureşti şi Muzeul de Istorie a Evreilor. Avea o vagă idee despre Transnistria şi era sincer uimit, aş spune chiar indignat, la fel de sincer, că nicăieri nu există într-un loc public din ţara noastră un monument dedicat martirilor evrei care au murit acolo. Era, totodată, din puţinul aflat, admirativ pentru modul în care evreii din România şi-au păstrat iudaitatea.

- Am auzit că veţi realiza un film artistic despre Holocaust în care va juca şi Maia Morgenstern.

- Aşa este. Din păcate, nu i-am putut oferi decât un rol secundar. Dar şi celebrul Richard Dreyfus va juca în film, tot un asemenea rol, pentru care a insistat mult să fie angajat. Va fi o poveste de dragoste pe fondul tragediei din anii '40-'45. Tinerii de azi, din S.U.A., cel puţin, nu mai suportă filme cu războaie. Ca mesajul să ajungă la ei, trebuie să le faci filme de dragoste. „Gardul", cum se va numi filmul meu, e însă un caz real, care mă preocupă de patru ani. Am scris scenariul şi produc filmul. Regizorul e un englez, Philippe Saville, şi avem un buget de zece milioane de dolari. Acum patru ani, pe un canal de televiziune au apărut, la un *talk-show*, o pereche de evrei bătrâni, Herman şi Roma Rosenblatt, care au spus povestea lor. În anii războiului, Herman, care avea 16 ani şi mama lui, evrei polonezi, au ajuns într-un lagăr de muncă. Într-o zi, Herman a văzut o fată de vârsta lui, în zdrenţe ca şi el şi deplorabil de slabă, Roma, care avea nişte ochi care l-au cucerit pentru toată viaţa. Şi fata a găsit ceva romantic la Herman. Dar între ei era gardul de sârmă ghimpată: erau în lagăre diferite. Nu se ştie de unde îşi procura Roma alimente, dar venea în fiecare zi la gard şi îi dădea lui Herman acest supliment de hrană care era, la propriu, vital în acele momente. Într-o zi, Roma nu a mai venit (fusese deportată în alt lagăr). Herman nu a ştiu ce se întâmplase, murise oare Roma? A venit eliberarea, emigrarea în America, Herman s-a stabilit în Brooklyn şi, ani la rând, a refuzat orice propunere de căsătorie. Până când, exact ca în filme - dar asta e o poveste reală, de viaţă -, din taxi a văzut într-o florărie o vânzătoare care nu putea fi decât Roma. Aţi ghicit: a coborât din taxi, s-au recunoscut, s-au căsătorit şi de peste 50 de ani sunt împreună. Locuiesc în Florida. Maia Morgenstern va juca rolul mamei lui Herman. Dreyfus va fi Herman la maturitate. Aceasta e povestea, aceasta e viaţa, acesta va fi filmul.

Iar Harris Salomon va pleca de aici decis să povestească americanilor despre Comunitatea noastră.

ANDREI BANC

„Trenul libertăţii – Leica"

Povestea „Trenului libertăţii", creat de Ernst Leitz II, patronul firmei „Leica", e puţin cunoscută. Ea a ajuns în paginile presei străine după ce, la recenta reuniune a Societăţii americane de Istorie „Leica", ce a avut loc la Portland, în Statele Unite, George Gilbert a ţinut o comunicare asupra acestui subiect.

Firma „Leica" a fost fondată la Wetzlar (Germania), în 1869, de Eric Leitz. Ea a devenit celebră pentru aparatele sale de fotografiat şi, mai ales, după ce a inventat prima cameră de filmat pe 35 mm, a ajuns o marcă de renume mondial. „Leica" era condusă, la începutul deceniului IV al secolului trecut, de Ernst Leitz II, un german protestant, cu o atitudine paternalistă faţă de muncitori. Pensii, concedii de boală, asigurare medicală - aceste avantaje sociale aproape necunoscute în lume la acea epocă au fost instituite încă de la începutul secolului la firma din Wetzlar. „Leica" folosea muncitori cu înaltă calificare, adesea din generaţii succesive ale aceleiaşi familii şi avea grijă să îi menţină tocmai prin astfel de beneficii. Mulţi dintre muncitorii de la „Leica" erau evrei. Imediat după ce Hitler a fost numit cancelar al Germaniei, Ernst Leitz II a început să fie asaltat de apeluri disperate ale asociaţilor săi evrei, care îl rugau să îi ajute să fugă din Germania cu familiile lor. Pentru a-şi ajuta asociaţii şi muncitorii evrei, Ernst Leitz II a stabilit ceea ce a devenit cunoscut pentru istorici ca „Trenul libertăţii - Leica". Salariaţi, membrii lor de familie şi chiar prieteni ai familiilor de evrei de la „Leica", precum şi proprietari de magazine ce vindeau produsele sale, erau „delegaţi" să lucreze la reprezentanţele „Leica" din Franţa, Anglia, Hong Kong şi Statele Unite. Fiecare nou sosit în ţările democrate avea la gât un aparat nou „Leica". Refugiaţii erau plătiţi de „Leica" cu o sumă lunară până îşi găseau de lucru în noile ţări. „Trenul Leica" a ajuns la apogeul activităţii sale în 1938 şi începutul lui 1939, când, la fiecare câteva săptămâni, grupuri de refugiaţi debarcau la New York. Exodul a încetat o dată cu 1 septembrie 1939, când a început războiul.

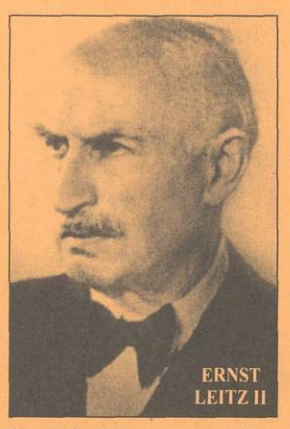
ERNST LEITZ II

„Leica" era un important exportator pe piaţa americană şi guvernul nazist avea o nevoie disperată de valută, plus că firma producea aparatură optică pentru armată. Aşa că naziştii, până la un punct, au tolerat „Trenul libertăţii". Dar Alfred Turk, unul dintre directorii firmei, a fost arestat pentru ajutorarea evreilor şi eliberat numai după plata unei enorme răscumpărări. Fiica lui Leitz, Elsie Kuhn-Leitz, a fost închisă de Gestapo, fiind prinsă la graniţa cu Elveţia, în timp ce ajuta un grup de femei evreice să treacă frontiera. Ea a fost eliberată, dar după ce a fost torturată în timpul interogatoriilor. După război, Elsie Kuhn-Leitz a primit numeroase onoruri pentru eforturile ei umanitare. Povestea aceasta nu a fost făcută publică fiindcă membrii familiei Leitz nu doreau să se laude cu această activitate umanitară, pe care au considerat-o ca o obligaţie morală, de conştiinţă. Abia după moartea ultimului membru al familiei Leitz, ea a devenit cunoscută mai pe larg. Frank Dabba Smith, un rabin american care trăieşte acum în Anglia, pregăteşte o carte intitulată „Cea mai mare invenţie a familiei Leitz: «Trenul libertăţii - Leica»". (A.B.)

Rabini... pe Internet

Vreţi să aflaţi cele mai detaliate lucruri despre practicile iudaice? N-aveţi decât să accesaţi pe Internet *site*-ul *www.eretzhemdah.org* şi veţi primi răspunsuri de la cei 35 de rabini care servesc acest *site*, purtând denumirea „Întreabă-l pe rabin". Lansat cu cinci ani în urmă, *site*-ului i-au fost adresate până acum 11.000 de întrebări, legate în exclusivitate de probleme religioase. Se pun cele mai diverse întrebări, de la cele mai ciudate (Există oare evrei pe alte planete?) până la cele cu caracter practic (O femeie religioasă poate fi tratată de un medic ginecolog bărbat?), dar toate primesc răspunsuri punctuale. „Acordăm o mare atenţie acestor întrebări şi nu ne limităm să spunem da sau nu", povesteşte Rabinul Yosef Carmel, decanul Institutului „Eretz Hemdah", Institutul de Studii Iudaice Avansate din Ierusalim, care administrează *site*-ul. Rabinii implicaţi dau răspunsuri documentate, aprobate de cel puţin alţi doi rabini şi traduse apoi în engleză.

În general, întrebările se referă la probleme bine definite în cadrul legilor halahice, dar unele sunt mai specifice, ca de pildă problema Şabatului pe Internet. Este vorba de persoane practicante care administrează un *site* sau au un magazin *on-line*, în condiţiile în care alţi evrei, mai puţin religioşi, utilizează Internetul de Şabat. Rabinii au dat până la urmă un răspuns, apreciat de Rabinul Carmel drept „o premieră în cercetările iudaice". „Dăm răspuns aproape la toate întrebările, cu excepţia celor spirituale sau legate de Cabală. Când cineva ne-a întrebat dacă este adevărat că în iad focul îi va arde pe păcătoşi, echipa de rabini a răspuns că nu ştiu, deoarece nimeni nu s-a întors de acolo ca să spună cum e", a relatat Rabinul Carmel. (E.G.)

„Un om pentru oameni"

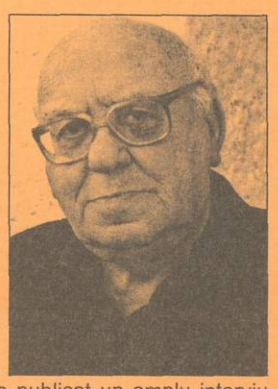

Ziarul israelian de limbă română „Viaţa Noastră", din 24 noiembrie 2006 a publicat un amplu interviu acordat de *Shlomo David* lui Bron Natahan, din Kiriat Bialik, intitulat „Un om pentru oameni". Temele abordate erau legate de: ● cele şase volume de memorialistică despre comunitatea evreilor din Dorohoi ● eternizarea memoriei victimelor pogromului din Dorohoi, din 1940, prin plantarea în Munţii Ierusalimului, a „Pădurii Martirilor Evrei" ● activitatea sa de animator al vieţii culturale israeliene de limbă română: Cercul Cultural „Dr. Avraham Klein"; Fundaţia Culturală „Sarah şi Haim Ianculovici"; Cercul Cultural „Şai Agnon" ● preocupările pentru pictură şi pirogravură ● cele 12 volume de studii despre Ghematria.

Regizorul RADU MIHĂILEANU şi scriitorul NORMAN MANEA – premiaţi de Tv.R. Internaţional

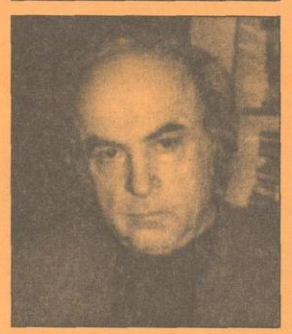

Cu prilejul împlinirii a 11 ani de existenţă a postului Tv.R. Internaţional, au fost premiate o serie de realizări artistice şi de cooperare în domeniul social. Una dintre cele cinci distincţii a revenit regizorului de film, scenaristului şi scriitorului *Radu Mihăileanu*, pentru originalitatea şi rafinamentul cu care a tratat tema universală a identităţii în filmele sale. Pentru pelicula sa „Va, Vis, Reviens", care tratează problemele cu care se confruntă un copil etiopian - presupus falaşa -, înfiat în Israel de o familie de evrei, precum şi reacţia societăţii faţă de un evreu de culoare, Mihăileanu a obţinut premii la Festivalul de la Berlin, fiind distins şi cu Premiul César pentru regie. La rândul său, scriitorul *Norman Manea* a fost distins pentru succesul carierei de romancier şi pentru felul în care a făcut cunoscută în lume cultura română. (E.G.)

Bucătărie evreiască

De Hanuca, pregătim **LATKES CU MERE.** Uleiul este ingredientul care trebuie să fie prezent în cazul preparatelor de Hanuca, în amintirea „minunii uleiului din candelă", care a ars neîntrerupt opt zile. *Latkes*-ul este felul tradiţional, dar care are zeci de variante, în funcţie de zonă şi de... fantezia gospodinei. Următoarea reţetă are în compoziţie şi mere. Astfel, se bat bine două ouă, la care se adaugă o jumătate de ceaşcă de suc de portocale, iaurt sau lapte. Într-un vas separat, se amestecă două căni de făină, o linguriţă praf de copt, un vârf de sare şi un sfert sau jumătate de ceaşcă de zahăr, după gust. Se adaugă amestecul de ouă şi trei mere curăţate şi rase nu foarte fin. Se încălzeşte uleiul. Se ia câte o porţie cât intră într-o lingură de supă şi se pune în uleiul fierbinte. Se prăjesc pe ambele părţi câte două minute sau până când devin aurii. Se scot, se pun pe un şervetel de hârtie pentru a absorbi uleiul şi se presară deasupra zahăr pudră. (E.G.)

Cum am scăpat din România în timpul Războiului rece

Fragmente din eseul scriitorului ANDREI CODRESCU*, după citirea cărții lui Radu Ioanid, „Răscumpărarea evreilor"

Din momentul în care am emigrat în Statele Unite şi până acum, 39 de ani mai târziu, oamenii de aici m-au tot întrebat: „Cum ai scăpat din România?". La început răspundeam: „România m-a vândut Israelului şi Israelul m-a cumpărat", ceea ce stârnea totdeauna râsul sau, uneori, uimirea... Într-o zi, cineva m-a corectat: „Vreţi să spuneţi că Israelul v-a cumpărat libertatea" - a spus el. Aşa că în anii următori eu răspundeam: „Libertatea mea a fost cumpărată de guvernul israelian. Mama mea şi cu mine am fost o parte dintr-un aranjament secret între România şi Israel"... Toată lumea ştia de acest aranjament, atunci când mama şi cu mine am primit aprobarea de a pleca, fiecare numai cu o valiză, în 1965.

Dar până la publicarea cărţii „Răscumpărarea evreilor: istoria unei extraordinare tocmeli secrete între România şi Israel", noi nu ştiam prea mult. Ce ştiam, erau mai mult zvonuri. Auzisem că Israelul plătea 5.000 de dolari de persoană. Acum ştiu că preţul varia, în funcţie de instruirea şi statutul profesional al fiecărei persoane, de la 2.000 la 5.000 de dolari. Cartea lui Ioanid e o superbă sursă de informare pentru cei care sunt interesaţi de supravieţuirea comunismului în anii '80...

În 1946, când m-am născut, România se afla sub dictatura lui Gheorghiu-Dej, un stalinist devotat care trimitea disidenţii în lagăre de muncă forţată şi nu ezita să îşi asasineze rivalii politici. În 1952, la cererea lui Stalin, Gheorghiu-Dej şi-a arestat ministrul de externe, pe Ana Pauker, unul dintre liderii comunişti români, care se întâmpla să fie şi evreică. Deşi Pauker întorsese spatele religiei ei, fratele său, Zalman Robinson, era un evreu ortodox, care, conform lui Ioanid, „o ruga să acorde sioniştilor, în special sioniştilor religioşi, posibilitatea de a emigra şi care a fost activ în încercarea de a obţine eliberarea sioniştilor arestaţi". Pauker, fiind o bună marxistă, respingea însăşi ideea unui stat evreiesc, dar, cu toate acestea, a aprobat emigrarea a 100.000 de evrei în Israel. În anul în care ea a fost demisă, emigrarea evreilor a încetat brusc.

În 1920, în România, germanii, creştinii unguri şi evreii alcătuiau aproape o treime din populaţia României, care avusese înainte o populaţie aproape omogenă. Familia mea nu a intrat în acest amestec de populaţii până în 1940. Bunicii mei, care trăiau în partea maghiară a Transilvaniei, au avut buna inspiraţie de a trece în România într-o perioadă în care evreii unguri erau deportaţi în lagărele de concentrare. Ironie a soartei, ei s-au stabilit în România, alături de etnici germani care au fost printre primii simpatizanţi ai nazismului. Eu am crescut la Sibiu. Cred că, după război, mama mea a fost alături de femeile germane, vecine cu noi, ai căror soţi au murit pe frontul rusesc sau în lagăre şi pentru a căror suferinţă avea compasiune. Mama lucra ca tipograf într-un vechi atelier german, iar în lipsa ei se ocupa de mine o femeie cumsecade, pe nume Ilse. Deasupra patului ei se aflau două portrete ale băieţilor săi, în uniforme SS. Ambii muriseră în război.

Aş exagera să spun că vreo formă deschisă de antisemitism m-a făcut să plec din România. În timpul copilăriei mele, pur şi simplu rămăseseră prea puţini evrei în ţară ca să inspire o campanie organizată de discriminare. Dar, deşi regimul stalinist, firesc, nega că în România ar exista vreo animozitate etnică, o simplă şi instinctivă formă de antisemitism a apăsat asupra vieţii mele de la început. La 16 ani, când am început să scriu poezii, membrii cenaclului din Sibiu mi-au cerut să adopt un pseudonim literar care să sune mai puţin evreiesc decât numele meu originar. Care era Perlmutter. Ascultător, eu m-am rebotezat Ştefan, un cuvânt care în română înseamnă stâncă sau piatră.

(Andrei Codrescu explică pe larg dorinţa lui de a pleca şi a se afirma în străinătate, asemenea altor literaţi evrei care emigraseră înainte de război, sentimentul de opresiune politică pe care îl resimţea, faptul că abia la 19 ani a aflat de la mama lui că e evreu, tatăl său fiind creştin, plecarea lui în 1965).

Plecarea evreilor a fost negociată - aşa cum se arată în cartea lui Ioanid -, în anii deceniului şase, de Henry Jacober, un evreu ungur care trăia la Londra. El şi-a asumat rolul de reprezentant al evreilor care locuiau în Vest şi negocia răscumpărarea rudelor acestora. La început, Jacober plătea *cash* pentru fiecare emigrant. Ulterior, guvernul român a preferat să fie plătit în vite de rasă olandeze. După cum arată Ioanid, autorităţile israeliene au fost „iritate", când au aflat de afacerea lui Jacober. David Ben Gurion a trimis, în 1961, un reprezentant oficial, pe Shaike Dan, pentru a-l înlătura pe Jacober şi a continua tratativele în numele statului Israel.

De-a lungul anilor, Dan - pe care Ioanid îl descrie doar ca un simplu evreu basarabean - a ajuns unul dintre cei mai importanţi agenţi operativi ai Mossad-ului în spatele Cortinei de Fier. Traversând continentul cu geanta sa Samsonite, el se întâlnea cu lideri comunişti la diferite ambasade româneşti. La cererea lui Ceauşescu, Dan plătea la început în dolari *cash* pentru fiecare evreu, adesea mergând la aceste întâlniri cu câte o jumătate de milion de dolari. Dar, la mijlocul anilor '70, Germania a lansat şi ea un program asemănător de răscumpărare a etnicilor nemţi, ceea ce l-a făcut pe Ceauşescu să declare: „Evreii, germanii şi petrolul sunt cele mai bune mărfuri de export pe care le avem".

Plecarea evreilor din Sibiu a fost un prilej pentru toţi protejaţii regimului de a-şi însuşi bunurile acestora. Mama mea a cedat micul ei atelier fotografic, cu tot echipamentul, unui maior de Securitate şi micul nostru apartament, cu toată mobila şi vesela, unui bandit de funcţionar de nivel mijlociu... Cu trecerea timpului, Ceauşescu cerea tot mai mulţi bani pentru fiecare emigrant, dar erau tot mai puţini evrei şi germani în ţară. Dacă regimul lui tiranic ar fi supravieţuit, probabil că el şi-ar fi golit ţara de toţi cetăţenii ei, inclusiv români şi unguri, transformând pe oricine în evreu sau german.

Mama şi cu mine nu am ajuns în Israel. Noi am stat în tranzit şase luni la Roma, până când un prieten al mamei a aranjat să ajungem în America. Dar eu nu am uitat niciodată că Israelul a cumpărat ceva infinit de preţios pentru mine: libertatea mea.

Pentru mine nu era nimic *dezgustător* în această tranzacţie. România comunistă era binecuvântată cu o corupţie levantină, un fel de atitudine de *modus-vivendi*, în care fiecare era coruptibil şi fiecare era mai uman ca urmare a acestei situaţii. Din cauza asta, eu nu m-am opus niciodată unui anumit grad de corupţie. Asta fiindcă eu îi datorez viaţa.

** Andrei Codrescu este comentator la Radioul Naţional Public din S.U.A., scriitor şi „McCurdy Distinguished Professor of English" la Universitatea din Louisiana.*

Interviu cu directorul T.E.S., regizorul HARRY ELIAD

„Bucuria reîntâlnirii cu spectatorii israelieni"

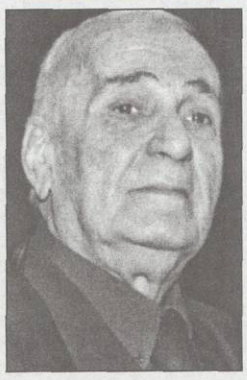

„Teatrul rămâne un mod de viaţă şi viaţa are nevoie de teatru". Au fost primele cuvinte ale directorului T.E.S., regizorul *Harry Eliad*, recent întors, împreună cu o trupă a teatrului, din Israel.

- Ce a însemnat acest turneu pentru dvs.?

- Un foarte util schimb de experienţă cu oameni care fac teatru idiş în Israel, bucuria reîntâlnirii cu spectatorii israelieni. Dar, mai întâi de toate, trebuie să vă spun că acest turneu nu s-ar fi putut realiza fără sprijinul primarului general al Capitalei, *Adrian Videanu*, şi al directorului Direcţiei de Cultură a Primăriei Capitalei, *Marius Păunița*, care ne-a şi însoţit.

- Deşi e Hanuca, o să zic „Ma Ništana": prin ce se deosebeşte acest turneu de altele?

- Turneul a marcat 131 de ani de la înfiinţarea, în România, a primului teatru idiş din lume. A avut loc o importantă întrunire la Institutul Naţional de Limbă Idiş, unde au vorbit directorul Institutului, *Meleh Zvi*, şi ataşatul cultural al Ambasadei Române la Tel Aviv, *Şerban Octavian*. Personal - am ţinut o prelegere despre „Destinul teatrului idiş: trecut, prezent şi viitor". Au mai fost întâlniri cu reprezentanţi ai H.O.R., ai Alialei române.

- Câteva nume?

- Doina Meisseles, Jean Eskenazy, Andrei Strihan...

- La ce vă referiţi când aţi amintit de un schimb de experienţă?

- La discuţiile cu actori importanţi ai teatrului idiş din Israel, Carol Feldman, Anuţa Rieber ş.a., despre unul dintre spectacolele, considerate de toată presa israeliană de limba română ca fiind de mare modernitate: musicalul „Menachem Mendel, om de afaceri".

- O caracterizare generală?

- Spectacolele s-au jucat cu casa închisă în toate cele zece oraşe israeliene incluse în turneu, iar pentru a afla despre succesul lor - e destul să răsfoiţi presa israeliană şi să vedeţi ce-au scris cronicari de teatru despre noi.

- La ce lucraţi în prezenţi?

- La „Ghimpel Netotul", după proza cu acelaşi nume de Bashevis-Singer, în adaptarea şi regia lui Moshe Yassur.

- Succes, în continuare, şi „Hanuca Sameah"!

IULIA DELEANU

NICOLAE LABIŞ – jumătate de secol de la plecarea poetului spre eternitate

În glorioasa captivitate a istoriei literare

Trecerea timpului a *afectat prea puţin imaginea* constituită despre Nicolae Labiş, de astru ridicat aproape fulgerător pe firmamentul liricii, perceput astfel de opinia publică încă înaintea apariţiei volumului de debut *Primele iubiri* (1956) [...]. Avea o curiozitate intelectuală ieşită din comun, citea frenetic fără a ţine socoteala interdicţiilor instaurate abuziv în epocă, ba chiar bravând restricţiile dogmatice, condus de intuiţii orientative excepţionale către setul valorilor fundamentale: Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia, exact cei hăituiţi, ostracizaţi de cenzura oficială [...]. Îşi asuma riscurile dintr-o conştiinţă sintetizată în titlul volumului imediat următor: *Lupta cu inerţia*. Elogiile iniţiale s-au multiplicat, pe bună dreptate, poetul a fost asemuit, cum însuşi abia îndrăznise să se viseze, cu Esenin, cu Rimbaud, şi aura legendei a prins, treptat, să-i înfăşoare memoria. Consacrarea i-au adus-o ediţiile îmbogăţite cu texte găsite în arhiva personală, trecută în custodia familiei, altele ieşite la iveală după explorări tenace în periodicele vremii, integrate în serii prestigioase, cum ar fi „Biblioteca pentru toţi" sau „Mari scriitori români", de largă audienţă. Cele mai autorizate instanţe critice, de la G. Călinescu, Tudor Vianu, Vladimir Streinu la Paul Georgescu, Mihail Petroveanu, Lucian Raicu, Matei Călinescu, Nicolae Manolescu, Eugen Simion au remarcat originalitatea viziunii despre lume promovată în creaţia majoră a lui Labiş şi rolul său benefic în depăşirea diletantismului şablonard impus în acei ani de tutelă proletcultistă [...]. Majoritatea interpreţilor a căzut de acord cu privire la autenticitatea lirismului propulsat în versurile poetului. De o subliniată apreciere s-a bucurat propensiunea lui spre refacerea unor mituri autohtone cu bătaie lungă [...].

(În „Observator cultural", nr. 94/14-20 dec. 2006)

GEO ŞERBAN

Un eretic

- Fragment -

[...] Lângă el, m-am defanatizat, nepierzând credinţa în Marx. Noi în de noi, am văzut cu ochi mari şi neînspăimântaţi cum cresc „sub cerul ud şi negru", când „nervii sar ca dracii" - îndoiala, îndoielile, şi nu le-am refuzat, căutând noi certitudini; nici o grabă demagogic-umanistă în descoperirea lor; nici o îndoială că le vom descoperi, folosind la maximum dreptul la eroare. Labiş era obsedat de acest drept la eroare - până unde se întinde, cu ce se echilibrează, câtă răspundere şi câtă spontaneitate, cât natural şi cât supranatural se pot doza ca artistul să nu ajungă „blindat" până la desfigurare, dar nici vulnerabil până la disperare pustie. Vanitate şi concesie, supunere şi nesupunere, *viclenie* şi „*conştiinţă curată*", *partinitate* şi *falsitate*, dezgust la minciună în artă şi voluptate în a striga cu orice risc ce crezi - toate aceste întrebări care au rămas fundamentale şi vor rămâne pentru orice artist din cauza circumstanţelor (adică a acelei sume de împrejurări, care prezidează de veacuri la eternitatea unui singur vers sau a tuturor versetelor biblice), toate aceste îndelungi ezitări noi le-am descoperit prin Labiş, cu el, acestea au fost „primele noastre iubiri" vinovate, foarte vinovate, într-atât încât şi astăzi mai trăiesc „culpa" unei zile în care aceste întrebări mă părăsesc [...]. *(Din volumul „Nicolae Labiş - Album memorial", editat de „Secolul 20")*

RADU COSAŞU

ROMEXPO EXHIBITIONS CENTRE • BUCHAREST INTERNATIONAL FAIR
COMPLEXUL EXPOZIȚIONAL ROMEXPO • TÂRGUL INTERNAȚIONAL BUCUREȘTI

PROGRAM OF INTERNATIONAL FAIRS AND EXHIBITIONS
PROGRAMUL TÂRGURILOR ȘI EXPOZIȚIILOR INTERNAȚIONALE 2007

www.romexpo.org

• **ROFRANCIZE** International franchise trade show / Salon internațional de franciză	www.rofrancize.ro	16.02 - 18.02
• **DENTA** - Dentistry trade show / Medicină și tehnică dentară	www.denta.ro	28.02 - 03.03
• **BITME** Equipment and technologies for the textile and leatherwear industries / Echipamente și tehnologii pentru industria textilă și a pielăriei	www.bitme.ro	14.03 - 17.03
• **MODEXPO** Textiles, ready-made clothes, leather goods, furs, footwear and leatherwear / Țesături textile, îmbrăcăminte, încălțăminte, marochinărie și accesorii	www.modexpo.ro	15.03 - 18.03
• **CONSTRUCT EXPO UTILAJE** Construction machinery / Utilaje de construcții	www.www.constructexpo-utilaje.ro	21.03 - 25.03
• **TNT** - The National Tourism Fair / Târgul Național de Turism	www.tntexpo.ro	29.03 - 01.04
• **EXPO SPORTS & LEISURE / EXPO SPORT ȘI AGREMENT** Articles & equipment for sports and leisure; boats / Echipamente și articole pentru sport și agrement; ambarcațiuni	www.exposp ort.ro	29.03 - 01.04
• **WINE TRADE SHOW / SALON DE VINURI**	www.expodrink.ro	29.03 - 01.04
• **TIBCO (UFI)** Bucharest International Fair for Consumer Goods / Târgul Internațional de Bunuri de Consum București	www.tibco.ro	29.03 - 01.04
• **KIDEX** Products & articles for children; toys & games / Produse și articole pentru copii; jucării și jocuri	www.kidex.ro	29.03 - 01.04
• **CONSTRUCT EXPO - ANTREPRENOR** Materials, systems and equipment for construction / Materiale, sisteme si echipamente pentru construcții	www.constructexpo-antreprenor.ro	17.04 - 21.04
➨ **ExpoInvest Imobiliar** - Trade show for the real estate market / Finanțări și investiții în domeniul imobiliar		17.04 - 21.04
• **ROMTHERM** Heating, cooling and air conditioning equipment / Echipamente de încălzire, răcire și condiționare a aerului	www.romtherm.ro	17.04 - 21.04
• **ROMMEDICA (UFI)** Medical equipment and instruments / Echipamente și instrumente medicale	www.rommedica.ro	09.05 - 12.05
➨ **Rompharma** - Medicines for human and veterinary applications / Medicamente pentru uz uman și veterinar		09.05 - 12.05
➨ **Romoptik** - Optical equipment and apparata / Aparatură și instrumente optice		09.05 - 12.05
• **EXPO SECURITY** Security, police, alarm, civil, fire & disasters protection systems / Sisteme de securitate, poliție, alarmare și protecție civilă, contra incendiilor și dezastrelor	www.exposecurity.ro	09.05 - 13.05
• **CONSTRUCT EXPO - AMBIENT** Interior design, finishing materials, lighting fixtures, decorative accessories / Amenajări interioare, materiale de finisaj, corpuri de iluminat, decorațiuni	www.constructexpo-ambient.ro	23.05 - 27.05
• **CER - GLASS** Products, technologies, machinery and equipment for ceramics, glass and porcelain industries / Produse, tehnologii, mașini și echipamente din industria ceramicii, sticlăriei și porțelanului	www.cerglass.ro	23.05 - 27.05
• **ROMCONTROLA (UFI)** Measurement and control instruments & apparata / Aparatură și instrumente de măsură și control	www.romcontrola.ro	05.06 - 08.06
• **ROMENVIROTEC - SEP** Equipment and technologies for environment protection / Echipamente și tehnologii pentru protecția mediului	www.romenvirotec.ro	05.06 - 08.06
• **EXPO-PETRO-GAS** Installations, equipment and technologies for crude oil, gas extraction and processing / Echipamente și tehnologii pentru extracția și prelucrarea țițeiului și gazelor naturale	www.expopetrogas.ro	05.06 - 08.06
• **BIFE-TIMB** Furniture, wooden products, furniture fittings, interior decorations; wood processing / Mobilă, produse din lemn și accesorii, decorațiuni interioare; prelucrarea lemnului	www.bife.ro	05.09 - 09.09
• **PRINT SHOW Bucharest** - Printing industry / Târg de tipar	www.printshow.org.ro	19.09 - 22.09
➨ **Digital Print** - Digital print trade show / Salon de tipar digital		19.09 - 22.09
• **ADVERTISING SHOW** - Advertising production / Producție publicitară	www.advertisingshow.ro	19.09 - 22.09
• **COSMETICS BEAUTY HAIR** Products and equipment for cosmetology, body care and hairdressing / Produse și echipamente pentru cosmetică, îngrijire corporală și coafură	www.expocosmetics.ro	20.09 - 23.09
• **MODEXPO** Textiles, ready-made clothes, leather goods, furs, footwear and leatherwear / Țesături textile, îmbrăcăminte, încălțăminte, marochinărie și accesorii	www.modexpo.ro	20.09 - 23.09
• **TIB (UFI)** Bucharest International Technical Fair / Târgul Tehnic Internațional București	www.tib.ro	02.10 - 06.10
• **INVENTIKA** Inventions, scientific research and new technologies / Invenții, cercetare științifică și tehnologii noi	www.expoinventika.ro	02.10 - 06.10
• **ITF** - The International Tourism Fair of Romania / Târgul Internațional de Turism al României	www.itfexpo.ro	18.10 - 21.10
• **ROMHOTEL** Architecture, equipment, furniture and supplies for hotels and restaurants / Echipamente, dotări și mobilier pentru hoteluri și restaurante	www.romhotel.ro	18.10 - 21.10
➨ **Gastronomy show / Salon de gastronomie**		18.10 - 21.10
• **EXPO SPORTS & LEISURE / EXPO SPORT ȘI AGREMENT** Articles & equipment for sports and leisure / Echipamente și articole pentru sport și agrement	www.exposport.ro	18.10 - 21.10
• **EXPO-DRINK** Wines, alcoholic & non-alcoholic drinks and production equipment / Băuturi alcoolice, răcoritoare și echipamente de producție	www.expodrink.ro	18.10 - 21.10
• **3E** - Electronic Products and Electrical Household Appliances / Expoziție de electronice și electrocasnice	www.expo3e.ro	18.10 - 21.10
• **EXPOMIL** - Military equipment / Tehnică militară	www.expomil.ro	18.10 - 21.10
• **INDAGRA** Equipment and products in the fields of agriculture, animal husbandry and food industry / Echipamente și produse din domeniul agriculturii, zootehniei și industriei alimentare	www.indagra.ro	07.11 - 11.11
• **ALL PACK** - Packaging and production equipment / Ambalaje, materiale, mașini și echipamente specifice	www.all-pack.ro	07.11 - 11.11
➨ **Interplast expo** - Plastics industry / Industria de mase plastice		07.11 - 11.11
• **PROSHOP** Shop fitting, goods presentation and sales promotion / Dotarea magazinelor, prezentarea mărfurilor și promovarea vânzărilor	www.proshop.ro	07.11 - 11.11
• **DENTA** - Dentistry trade show / Medicină și tehnică dentară	www.denta.ro	21.11 - 24.11
• **GAUDEAMUS** - Educational books / Carte de învățătură	www.gaudeamus.ro	21.11 - 25.11
• **BURSA EDUCAȚIA** Educational and professional guiding / Orientare educațională și profesională		21.11 - 25.11
• **SUVENIRURI** - Gifts and souvenirs / Suveniruri și cadouri	www.exposuvenirui.ro	01.12 - 09.12
• **LUXURY SHOW** - Goods and services of luxury / Produse și servicii de lux	www.luxuryshow.ro	06.12 - 09.12
• **KIDEX** Products & articles for children; toys & games / Produse și articole pentru copii; jucării și jocuri	www.kidex.ro	06.12 - 09.12

romexpo
EXHIBITIONS CENTRE
BUCHAREST
INTERNATIONAL FAIR

Member of / Membru al:

CEFA · ufi Member · EASE · CENTREX · ASOEXPO ROMANIA

ROMEXPO S.A Bd. Marasti 65-67, P. O. Box 32-3, 011465 BUCHAREST, ROMANIA
Phone: (+4021) 207 70 00; 202 57 00; Fax: (+4021) 207 70 70; E-mail: marketing@romexpo.org;
Internet: www.romexpo.org

DIN PRESA CULTURALĂ

NOIEMBRIE – DECEMBRIE 2006

● În **„ROMÂNIA LITERARĂ“**, nr. 46/17 nov. 2006, Mircea Mihăieş se angajează în dispută cu Liviu Turcu, fost ofiţer DIE, apărând poziţiile lui Patapievici şi Tismăneanu. Alex. Ştefănescu scrie despre „generaţia inspirată“ (*contrapunct la „expirată“, lansată de unii juni teribilişti*) referindu-se la cartea lui Marius Sala, *Portrete* (Ed. Universităţii din Suceava). Cosmin Ciotloş, necruţător, îl „pulverizează“ de astă dată pe Horia Gârbea. Să vedem opera viitoare a tânărului combatant. Felix Aderca este prezent în paginile de mijloc ale revistei, datorită neobositei străduanii a lui D. Hîncu. Mai citim texte interesante de Margareta Şipoş, Ioana Pârvulescu, ca şi informaţii despre Jonathan Littel, premiat recent cu Goncourt. Un apărător demn al lui Tismăneanu este şi Cristian Teodorescu. Regretăm că printre revistele primite la R.L. nu este amintită şi revista noastră pe care, credem, redacţia R.L. o primeşte cu regularitate. În nr. 47/24 nov., regretatul Lucian Raicu îşi „prelungeşte“ existenţa cu „Scrisoare din Paris“, scriind: „A visa înseamnă... a gândi într-un fel mult mai profund“. Nr. 48/1 dec., dedică un larg spaţiu memoriei lui Lucian Raicu (semnează George Bălăiţă, Nicolae Breban, Matei Călinescu, Livius Ciocârlie, Ilie Constantin, Gabriel Dimisianu, Ileana Mălăncioiu ş.a.). Remarcăm o recenzie a lui Albert Kovacs despre cartea lui Liviu Cotorcea, *Avangarda rusă*, fenomen manifestat în toate artele (Diaghilev, Stravinski, Kandinski, Hlebnikov, Burliuk, Severianin, Gumiliov, Ahmatova, Harms, Chagall, Mandelştam, Meyerhold ş.a.)

● În **„OBSERVATOR CULTURAL“**, nr. 90/16 nov., Carmen Muşat protestează cu dreaptă măsură faţă de discriminarea propusă de un „nou val“ ce consideră, generalizant, generaţiile *anterioare* ca „expirate“. Liviu Ornea semnează tableta „Miciurinii“ (*de la numele unui botanist glorificat în U.R.S.S., în interbelic*) despre învăţământul tehnic, universitar. În nr. 91/23 nov., D. Ţepeneag scrie despre Paul Goma: „Spusele lui au o tonalitate clar antisemită“. Încercând să găsească explicaţii, prietenul lui Goma nu poate nega o evidenţă. În nr. 92/30 nov., aflăm că regizorul Al. Solomon a fost premiat la Festivalul „DaKino 16“. Catrinel Popa recenzează cartea lui Matei Călinescu: *Eugene Ionesco - teme identitare şi existenţiale* (Ed. Junimea).

● În **„CULTURA“**, din 16 nov., citim un interviu acordat de scriitorul Marc Lévy (o nouă „stea“ a literelor franceze) lui Cătălin Sturza. Din păcate, interviul nu aduce informaţii utile cititorilor pentru cunoaşterea acestui autor de succes, cu patru romane traduse în România. În nr. 49/23 nov., Augustin Buzura semnează editorialul „Nepoţii Căpitanului“, în care îşi exprimă opiniile antilegionare, de mare actualitate. Citând din Charles Danzig, autorul spune: „E o ruşine să taci şi să laşi barbarii să vorbească“. Mai citim un articol de Jean Starobinski: „Autorul şi autoritatea“.

● În **REVISTA „22“**, nr. 872/21 nov., este prezent S. Damian cu o expunere despre contradictoriul Heidegger“ (*n.n. - oare nu ne ocupăm prea mult de contradicţiile unor oameni care „credeau“ şi „nu credeau“?*). Burschi Gruder deapănă „amintiri... din altă lume“. Textul este savuros. Autorul - un valoros grafician, cu o îndelungată carieră în publicaţiile româneşti. Petre Iancu scrie despre „Recrudescenţa extremismului de dreapta european“. Printre altele menţionează că, în Germania, fiecare al şaselea cetăţean visează la un nou „Führer“, iar 25% îşi doresc „un partid unic, autoritar“. Cum o fi la noi? În nr. 873/28 nov., semnează articole Andrei Cornea, Gh. Schwartz (referitor la restituiri de proprietăţi), Andrei Oişteanu (prelegere de la Congresul European de Istorie a Religiilor - Bucureşti, 20-23 sept. 2006). La „Noi apariţii“, este prezentat volumul *Pogromul de la Iaşi (28-30 iunie 1941)*, editat la Polirom de Institutul Naţional pentru Studierea Holocaustului. Regretabilă este alăturarea unei cărţi apărute la Ed. Antet, care are la activ cărţi de „dezinformare“, ca şi recenta: *Marile conspiraţii ale lumii*. Cine o fi plătit reclama?

● Răsfoim revista **„HISTORIA“**, nr. 55 din 2006 (director Ion Cristoiu). Citim despre „rebeliunea legionară din 22-23 ianuarie 1941“, dar nici un cuvânt despre pogrom. Pe autor, prof. univ. dr. Ion Calafeteanu, nu-l interesează acest „aspect“. Articolul despre asasinarea savantului Nicolae Iorga este corect, sub aspect istoric, dar ultima frază îl aruncă în absurd: „În încheiere, rămânem cu întrebarea: care asasini au fost mai odioşi: legionarii... sau comuniştii?“. Autor: prof. dr. Mihai Maxim. Între două rele nu avem alegere, aşa este normal, căutăm binele. Interesant, articolul despre „maccarthysmul“ din anii ‘50 în S.U.A. Prof. univ. dr. Mircea Duţu elogiază *Mişcarea Legionară*, care îl susţinea pe mitropolitul Gurie al Basarabiei, prigonit de Carol II. Personaje: C.Z. Codreanu, mitropolitul Miron Cristea, Ion Antonescu. În nr. 56/2006, citim despre „spionii Moscovei“ în România interbelică (autor Ludmila Rotari). Barbu Cioculescu dă la iveală o scrisoare prietenească a lui Th. Lavi (Loevenstein) către Şerban Cioculescu, din 16 dec. 1975 (Ierusalim). Cristina Păiuşan relatează, la modul obiectiv, istoria conflictelor israeliano-arabe (1948-2006).

● Interesant este **„SUPLIMENTUL DE CULTURĂ“**, nr. 103/2006, al Editurii Polirom (16 pag.) în care, printre altele, ne oprim la afirmaţia lui V. Tismăneanu: „Nu puţini sunt cei care nu înţeleg că înfrângerea comunismului nu poate şi nu trebuie să însemne resurecţia unei drepte extremist-xenofobe“ (memento!). Mai amintim un interviu al Adrianei Babeţi cu Mihai Şora (90 de ani).

● În **„FEED-BACK“**, nr. 1-2/2006 (laşi), putem citi: „Mihail Eminescu“ (sic!), de Emil Cioran (scris în 1943); „Ştefan cel Mare, precursor al lui Eminescu“, de Edgar Papu (în stil „protocronist“); „Teroare şi filosofie: dialoguri cu Jürgen Habermas şi Jacques Derrida“, de O. Lohon (remarcabil); „Raţiunea lui Goya“, de F. Mirel (pseudonim?); poeme de Allen Ginsberg; „O meserie de vis“, de G.G. Marquez; poeme de Daniil Harms, David Burliuk, iar Ghenadi Ayghi scrie despre marea avangardă artistică rusă, mulţi ani ţinută la „secret“ (inclusiv Osip Mandelştam). Mai citim o recenzie a romanului *Axa lumii*, de Gh. Schwartz. O revistă pe cinste!

● În **„DILEMA VECHE“**, nr. 149/1 dec. 2006, Andrei Gorzo scrie despre „sălbaticul“ Sacha Baron Cohen, o nouă „stea“ în comedia cinematografică, pe linia Groucho Marx, Woody Allen. Magdalena Boiangiu scrie despre „Expiraţii“ din India, a doua ţară din lume ca număr de locuitori, unde oamenii de peste 60 de ani se apropie de 100 de milioane. Se poate face extrapolarea la demografia mondială.

● În revista **„APOSTROF“** (oct. 2006), remarcăm articolul lui Marcel Marcian, „Cântec pe zare“, despre volumul omonim al unui poet prea puţin cunoscut, Valentin Strava (Gavril Pop), născut în 1907, în satul Hotoan, judeţ Sălaj. Există o comunicare spirituală între scrisul lui Marcel Marcian şi „Colindele“ poetului sălăjan, un boem al Clujului interbelic.

● **„LETTRE INTERNATIONALE“** - ediţia română, toamna 2006 (redactor şef - B. Elvin) - este o apariţie-eveniment prin conţinutul bogat: David Grossman, scriitor israelian, despre pierderea fiului său ucis în războiul cu Hezbollah (15 august 2006); dialog Mihai Şora - B. Elvin; proză de Jonathan Şafran Foer, Antonio Tabucchi, Carlos Fuentes, Salman Rushdie; semnalarea unor cărţi ca: B. Fundoianu, *Imagini şi cărţi din Franţa*; *Pro şi contra - Marcel Proust, Born in Utopia* (antologie de poezie românească în traducere engleză, cu autori precum Tzara, Fundoianu, Banuş, Gherasim Luca, Gabriela Melinescu, Andrei Codrescu, Mariana Marin, printre 60 de nume ilustre); Rodica Binder scrie despre comemorarea a 50 de ani de la moartea lui Gottfried Benn şi Bertholt Brecht; M. Rîlkin despre „Golgota lui Lenin“ (în sec. XXI), la care, printre multe articole, se alătură ilustraţii semnate de Picasso, Lorca (*poetul*), Masereel, Malraux (scriitorul), Victor Vasarely, Jacques Herold, Lovis Corinth, Tudor Banuş, Tudor Jebeleanu. Aflăm că istoricul britanic Simon Sebag Montefiore este autorul unei cărţi traduse în 20 de limbi: *Stalin, Curtea Ţarului roşu*.

● Amintim aici şi de paginile de cultură din cotidiane, ce merită remarcate: **„ADEVĂRUL LITERAR ŞI ARTISTIC“**, din 29 nov. 2006 (Moshe Idel în dialog cu Marius Vasileanu); **„JURNALUL NAŢIONAL“**, din 30 nov. 2006 („Anticomunismul evreiesc, ceva despre care nu se vorbeşte“, despre dr. Al. Şafran, dr. W. Filderman); **„COTIDIANUL“**, din 1 dec. 2006 (Magdalena Boiangiu scrie despre dramatizarea romanului *Inimi cicatrizate*, de M. Blecher). O reacţie pozitivă: Liviu Antonesei, în acelaşi număr, scrie despre „Spectre ale trecutului“, ocupându-se de negaţionismul domnului Ion Coja.

● În **„VATRA“** (Tg. Mureş), nr. 9/2006, citim versuri de C. Abăluţă („Doamne, dă-mi puterea să văd toate hoţiile din juru-mi şi să tac“), apoi despre „Un document inedit privind un episod al invadării Herţei de sovietici“, de Gabriel Catalan, în care sunt condamnate actele de represiune ale unor militari în retragere, împotriva populaţiei evreieşti ce nu pactiza cu ocupanţii (surse: Efraim Guttman, Marcu Rozen ş.a.).

● Admirăm la revista **„ARARAT“**, nr. 19/2006, şi conţinutul şi aspectul grafic, ce ne trezeşte invidia frăţească, dorindu-i, în limita posibilului, o creştere continuă în număr de pagini. Am citit cu atenţie şi simpatie editorialul lui Mihai Stepan Cazanian, informaţiile culturale, de pildă despre conferinţa susţinută de Varujan Vosganian la Teatrul Naţional, despre Orhan Pamuk, laureatul cu Premiul Nobel pentru Literatură, despre pictorul Ervant Nicogosian ş.a.

● Cu întârziere semnalăm... **„SEMNALUL“** (Loja B'nai B'rith „Dr. W. Filderman“ - Toronto). Ultimele numere (121, 122) redactate de un nou colectiv păstrează ştacheta ridicată de până acum. Publicaţia se ocupă, exprimându-se într-o curată limbă română, de evenimentele din lume, din Israel, din România, bucurându-se de colaborarea unor oameni de cultură, precum Sergiu Fărcăşan, Marius Mircu, Shaul Carmel, Victor Rusu, B. Mehr, Baruch Cohen, Getta Berghoff, Ella Rind, Ichil Leib ş.a. Totul este bine cumpănit de redactori, ce au modestia de a nu-şi trece numele. Felicitări.

BORIS MARIAN

TELEOBIECTIV

„Hallmark“ - postul de televiziune căruia în Statele Unite i se spune, cu o tandră ironie, „bunicuţul“, „făcătorul de poveşti pentru adormit părinţii“ - ne invită de mai multă vreme să vizionăm *Pandantivul*. Deşi un film încă tânăr - realizat în 2002, ceea ce, pe lângă vechiturile care ni se oferă de obicei, poate fi socotit aproape nou născut - el este programat şi reprogramat cu o obstinaţie ce ne-a făcut suspicioşi. De aceea, poate, nici nu ne-am grăbit să-l vedem. Cu toate că avea, la drept vorbind, argumente chemătoare: scenariul adaptat după *best-seller*-ul lui Richard-Paul Evans, interpreta principală fiind celebra actriţă britanică Vanessa Redgrave, iar numele eroinei - Esther. Ceea ce putea sugera lumea căreia aparţineau - şi filmul, şi producătorii lui - unii dintre ei reprezentând cinematografia veteranilor evrei din showbiz, dornici să readucă, acum pe celuloid, după atâta isterie şi violenţă nevrotică, o lume mai calmă şi echilibrată, o lume a poveştilor şi a cărţilor clasice şi să redea filmului ceva din dimensiunea sa educativă de care cineaştii „en vogue“ se leapădă cu un refuz agasat.

De ce, până deunăzi, nu am urmărit totuşi până la capăt *Pandativul*, deşi am prins câteva secvenţe, disparate, din desfăşurarea intrigii? Cred că din laşitate, dacă e să spun adevărul. Din cauza teribilului inconfort psihic resimţit în faţa lumii acelui cămin de bătrâni obosiţi de viaţă şi doborâţi de decrepitudine, aşteptându-şi în deprimare sfârşitul, uitaţi de familie şi prieteni. Cu toate că era un azil dotat cu tot confortul pe care şi-l pot permite bogaţii Americii, ceea ce făcea parcă şi mai exasperantă lipsa poftei de viaţă; ca să nu mai vorbim de cinismul criminal al unora din personalul medical secund, gata să-şi ucidă pacienţii, dacă dispariţia lor le putea asigura drogurile râvnite. Când am văzut-o pe rasata actriţă Vanessa Redgrave cu chipul săpat de urmele adânci ale bătrâneţii (sugerate, desigur, de un machiaj savant), cu părul subţiat şi rărit, cu tristeţile ce-i stingeau ochii şi cu tremurul parkinsonian ce îi cuprindea mâinile, am renunţat să văd continuarea filmului. Despre bătrâneţe se vorbeşte cu prea multă brutalitate în zilele noastre, cu un soi de „sinceritate“ dură ce ascunde, de fapt, şi plictiseală şi nepăsare, dacă nu şi o anumită exasperare. Ideea că bătrânii sunt o povară pentru generaţiile tinere, care-i „duc în cârcă“ cu pensiile lor mărunte şi neputinţele lor fizice tot mai mari, o întâlneşti azi mai pretutindeni, căptuşită cu ceva dispreţ şi sastiseală. Suspinele cu care este deplânsă sărăcia în care trăieşte senectutea sunt suspine cu uz şi iz electoral, cărora li se cam stinge ecoul în perioadele dintre alegeri. Dar umilinţele la care vârstnicii sunt supuşi nu se sting nicicum. Ba, cred că ele sporesc pe măsură ce tinerii aleargă tot mai grăbiţi să-şi ocupe locurile, cu o nerăbdare care, la drept vorbind, nu este de azi, de ieri. Conflictele dintre generaţii aparţin tuturor vremurilor, numai că azi sunt parcă mai intense, mai dezinhibate, pentru că şi miza este mai mare, pentru că joburile sunt mai puţine, iar longevitatea mai mare. Circulă în prezent o noţiune care îi înfioară pe cei care se apropie de treptele coborâtoare ale vârstelor, noţiunea de „generaţie expirată“. Aţi urmărit, poate, şuetele duminicale purtate, pe Realitatea Tv., de cei „Doi dintr-o barcă“, filosofii Andrei Pleşu şi Gabriel Liiceanu, pe această temă a „expirării“ premature, noţiune care părea că le dă târcoale până şi domniilor lor, provocându-le un frison de neplăcere (bine ambalat în amuzament, desigur). Dar scriitorul Octavian Paler, cu vocaţia dumisale de Casandră apocaliptică, mărturisea, fără urmă de umor, că nu-şi mai ia cu sine buletinul de identitate (trădător al vârstei), de frica a ceea ce ar putea păţi *la o adică* pe stradă, în calitate de octogenar. Să le placă *tinerilor de astăzi mai* mult ca oricând cinica anecdotă: „E adevărat că bătrâneţea aduce seninătate? Fii serios, dom'le, poate vrei să spui senilitate!“. Să-i *expediem*, aşadar, pe bunici spre „cimitirul elefanţilor“ de la primele lor lapsusuri, ca să demonstrăm că „nu-i uităm pe cei care uită?“. Să nu mai „*cumpărăm*“ bătrâni, ci, eventual, să-i dăm altora pe gratis?

Despre relaţiile dintre vârste e vorba şi în *Pandantivul* „Hallmark“-ului. Dar altfel. Încurajator, demn şi uman. Arătându-ne că *se poate*, că între generaţii există vase puternic comunicante, că ele au nevoie şi se pot propti la greu unele de altele. Bătrâna şi înţeleapta Esther, cu tristeţile şi amintirile îngropate între cele două căpăcele de aur ale pandantivului, martor al unei crude istorii, îl ajută pe un tânăr asistent medical să se salveze dintr-o nedreaptă acuză de crimă. Iar ea îşi recâştigă sentimentul utilităţii şi pe cel al unei familii restituite.

Nu e o capodoperă cinematografică *Pandantivul* în cauză, dar până la urmă te poate scutura un ceas-două de spaimele senectuţii însingurate.

SANDA FAUR

Bătrâna doamnă Esther şi pandantivul

Salonul literar R.E.

TOMA HIRTH – de la şevalet la prozo-poeme

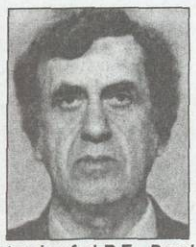

După proza... poetului Grişa Gherghei din şedinţa anterioară, am ascultat de această dată poeme, proză şi prozo-poeme ale pictorului *Toma Hirth*. Numărul participanţilor la *Salon* a crescut, ca şi „intensitatea“ dezbaterilor. Au vorbit *Doina Chilargi, Em. Reicher, Grişa Gherghei, Zigu Tauberg, Ţicu Goldstein*, ca şi redactorul şef al R.E., *Dorel Dorian*. Toma Hirth scrie „cu naturaleţe“, „are metafore care «bat»“, s-a vorbit de Chagall, Michelangelo, dar şi de alţii. Din păcate, Toma Hirth nu a venit cu copii, astfel că unii prieteni ai *Salonului*, neauzindu-l cum trebuie, precum traducătorul Dietrich Fuhrmann, au cerut să se asigure şi copii pentru viitoarele întâlniri. Aşteptăm, deci, o selecţie a autorului şi îi urăm un debut... în volum. La final, am ascultat frumoase versuri citite de *Claudia Voiculescu*, căreia îi vom rezerva o viitoare întâlnire în exclusivitate. Doamna *Elena Roşu-Gane* ne-a adus un exemplar din romanul *Rochie de mireasă cu fluturi arămii* al regretatului Horia Gane. (Îl vom prezenta în revistă). *Zigu Tauberg* ne-a comunicat că, la aniversarea Societăţii de Astropoezie Română, care a avut loc la Observatorul Municipal Bucureşti, s-au citit versuri ale membrilor *Salonului* nostru *literar*, căruia i s-a decernat şi o „Diplomă de Onoare“. Secretarul S.A.R. este poetul *Andrei Dorian Gheorghe*. (B.M.M.)

„Menora“ din Focşani

Am primit numerele 4 şi 5 ale publicaţiei evreilor din Focşani. Le mulţumim, oprindu-ne la câteva repere. Primele pagini sunt dedicate sărbătorii din luna apariţiei, apoi informaţii despre Israel, istoria Alialei româneşti, ridicarea localităţilor Rishon leZion, Petah Tikva, Yad Mordehai. Aflăm câteva date despre istoria unor comunităţi mai mici, precum cea din Odobeşti (începând cu sec. XVIII), sfaturi medicale, pericope, informaţii din viaţa comunitară, umor, calendar, ca şi prezentarea la zi a noilor titluri de cărţi apărute la Ed. Hasefer. Datorită preşedintelui Mircea Rond şi colectivului redacţional, revista este o vie oglindă a preocupărilor evreilor focşăneni. (B.M.M.)

MERIDIANE • MERIDIANE

După cincizeci de ani – actualul BRECHT

Contestat de naziști, dar și de dogmaticii staliniști, Brecht rămâne la cinci decenii după dispariția sa fizică, în 1956 (s-a născut în 1898), un autor actual prin esența operei sale, opusă totalitarismului și prejudecăților rasiale. În perioada 1936-1940 a trăit în U.R.S.S., de unde a plecat în S.U.A. A revenit în Germania abia în 1947, apoi regimul din R.D.G. l-a „captat" fără a-l subordona. Deși se îmbrăca în „haine proletare", Brecht a fost un epicurean, un libertin. Nu a suferit de complexul naționalist german, s-a căsătorit cu actrița de origine evreiască Helene Weigel, nu a dedicat „ode" potentaților comuniști, fiind un iubitor al propriului adevăr, al dreptății pentru cei nedreptățiți. A debutat ca dramaturg cu *Trommeln in der Nacht* („Tobe în noapte"), în 1922, apoi a scris *Baal* ș.a. Este unul dintre fondatorii teatrului politic, având un mare precursor: Georg Büchner. Dar Brecht a fost mereu preocupat de inovații scenice, de factură expresionistă, introducea înregistrări pe bandă, „song"-uri afro-americane, actorii se adresau publicului în mod „interactiv". Capodoperele sale au fost *Opera de trei parale* (1928), *Mutter Courage und ihre Kinder* (1941), *Ascensiunea lui Arturo Ui poate fi oprită* (1941), *Viața lui Galilei* (1943). A fondat, împreună cu soția sa, compania teatrală „Berliner Ensemble". Poezia sa de factură modernistă, amintind de Maiakovski, este mai puțin apreciată azi. De reținut este faptul că, în 1932, Brecht și-a dat seama de pericolul prezentat de rasismul esențial al naziștilor, elaborând celebra piesă *Capete rotunde și capete țuguiate*, după care, în anii '70, au fost realizate în S.U.A., un film de lung metraj, apoi un serial, de desene animate. Demagogul Angelo Iberin îi atrage pe Ciuhi (capetele rotunde) pentru a-i distruge pe Cihi (capete țuguiate). O idee asemănătoare îl inspiră pentru a crea personajul Arturo Ui, o copie satirizată a lui Adolf Hitler. Piesa *Teroarea și mizeriile celui de-al III-lea Reich* este o reprezentare directă a istoriei Germaniei anilor 1933-1945, deși prima variantă a fost scrisă între anii 1934-1938. Una dintre scene este intitulată „Nevasta evreică". După cum știm, Thomas Mann era căsătorit, ca și Brecht, cu o evreică, la fel ca și alți intelectuali germani de elită. Dar piesa are și „aplicații" mai generale prin scenele: „Omul întors din lagăr", „Denunțătorul", „Trădarea", ceea ce nu a plăcut, în anii '50, cenzurii comuniste.

BORIS MARIAN

CALENDAR

ANIVERSĂRILE ȘI COMEMORĂRILE LUNII DECEMBRIE

● 1 decembrie 1911 - s-a născut, la Botoșani, scriitorul IERONIM ȘERBU. Romanele sale abordează tematica anilor postbelici.

● 2 decembrie 1961 - s-a născut, la Tel Aviv, scriitorul DORON RABINOVICI. Din 1964, trăiește la Viena.

● 5 decembrie 1966 - s-a născut ing. MIRELA AȘMAN, membru supleant al Consiliului de Conducere al F.C.E.R. Activează în cadrul Departamentului de Educație al Federației.

● 8 decembrie 1952 - Yitzhak Ben Zvi devine al doilea președinte al Israelului (după Chaim Weizmann).

● 8 decembrie 1928 - s-a născut scriitorul TOMA GEORGE MAIORESCU, membru al Consiliului de Conducere al F.C.E.R. Dintre ultimele lucrări ale scriitorului, menționăm: *Între km zero și Golgota, Postdefinitive, Cinci jurnale de bord și coroana de spini*. A fost distins cu diferite premii în țară și străinătate.

● 9 decembrie 1924 - s-a născut scriitoarea TANIA LOVINESCU. Dintre ultimele lucrări, amintim *Pagina ruptă* (Ed. Hasefer).

● 9 decembrie 1891 - a murit, la Odessa, în vârstă de 70 de ani, medicul și jurnalistul LEO PINSKER, născut în Polonia. Este unul dintre predecesorii sionismului. În 1882, a publicat broșura *Autoemanciparea*, în care subliniază nevoia întoarcerii poporului evreu în țara sa.

● 10 decembrie 1891 - s-a născut, în Germania, poeta NELLY SACHS. Lirica sa este scrisă în spiritul vechii poezii ebraice. Tema principală a creațiilor poetei o constituie Holocaustul. În 1966, a fost distinsă cu Premiul Nobel pentru literatură.

● 10 decembrie 1921 - s-a născut, la Viena, producătorul de filme documentare GEORG STEFAN TROLLER.

● 14 decembrie 1856 - s-a născut, la Suracuse (S.U.A.) avocatul LOUIS MARSHALL, unul dintre liderii comunității evreiești din America. A militat pentru libertățile religioase, politice și culturale ale tuturor grupurilor minoritare.

● 15 decembrie 1956 - s-a născut ec. OVIDIU BĂNESCU, director economic, membru al Consiliului de Conducere al F.C.E.R.

● 15 decembrie 1926 - s-a născut, la București, publicistul și traducătorul TUDOR STERIADE. A fost secretar literar la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra".

● 18 decembrie 1928 - s-a născut, la Roman, scriitorul și publicistul VICTOR BÂRLĂDEANU. Dintre distincțiile pe care le-a primit de-a lungul anilor amintim Premiul „Felix Aderca" al Asociației Scriitorilor de Limba Română din Israel.

● 20 decembrie 1921 - s-a născut, la Botoșani, poetul, traducătorul, publicistul și omul de teatru ISRAIL BERCOVICI. A fost secretar literar la T.E.S. A prezentat, ca autor și regizor, câteva spectacole de mare succes.

● 20 decembrie 1946 - s-a născut, la Tel Aviv, celebrul magician URI GELLER. A efectuat turnee în întreaga lume.

● 23 decembrie 1938 - s-a născut IONEL SCHLESINGER, președintele Comunității Evreilor din Arad, membru al Consiliului de Conducere al F.C.E.R.

● 23 decembrie 1886 - s-a născut, la Viena, poetul ALBERT EHRENSTEIN, autorul volumului *Scrisori către Dumnezeu*.

● 24 decembrie 1927 - s-a născut, la Freiburg (Germania), scriitoarea ANGELIKA SCHROBSDORFF. A trăit peste 30 de ani la Ierusalim.

● 25 decembrie 1831 - s-a născut gânditorul CHRISTIAN DAVID GINSBURG. A tradus mai multe scrieri ebraice vechi, printre care și *Cabala*.

● 26 decembrie 1936 - a avut loc, la Tel Aviv, primul concert al noii orchestre simfonice, înființată de violonistul evreu Bronislaw Huberman (Polonia). Această orchestră va deveni orchestra Filarmonică a Israelului, care se bucură azi de aprecierea publicului meloman din întreaga lume. Concertul inaugural a fost dirijat de Arturo Toscanini. Orchestra a concertat și la București.

● 27 decembrie 2006 - se împlinesc 150 de ani de la nașterea (Galiția, 1856) poetului de limbă ebraică NAFTALI IMBER, autorul imnului național al Israelului „Hatikva".

● 29 decembrie 1922 - s-a născut prof. dr. arhitect TIBERIU BENEDEK, membru al Consiliului de Conducere al F.C.E.R.

● 31 decembrie 1930 - s-a născut ing. NILU ARONOVICI, membru al Comitetului Director al FCER, președintele Departamentului de Asistență Socială și Medicală.

SIEGFRIED WOLF

EVENIMENT EDITORIAL

PRIOR BOOKS

Tel.: 021-210.89.08; Fax: 021-212.35.61
e-mail: **office@prior.ro**
www.**prior.ro**, www.**ebookshop.ro**

Encyclopaedia Judaica (22 de volume),
a doua ediție, decembrie 2006
Cea mai importantă lucrare de referință a culturii iudaice

Prima ediție a fost publicată în 1972, în 16 volume în Israel (Keter Publishing House) și în New York (Macmillan Company). David Ben Gurion (primul ministru al statului Israel și ministru al Apărării) recomanda atunci: „Este de datoria fiecărui părinte evreu să aibă în bibliotecă **Encyclopaedia Judaica**, spre beneficiul generațiilor viitoare".

A doua ediție a lucrării este rezultatul a 30 de ani de studii și cercetări susținute de peste 2.200 de autori iluștri din întreaga lume. Conține aproximativ 21.000 de articole semnate, dintre care 2.600 sunt articole noi concentrate pe teme ca: *Holocaust, Israel, comunitatea evreiască din America* etc.

Datorită abordării cuprinzătoare, statutului de autoritate și caracterului de vastă aplicabilitate, **Encyclopaedia Judaica** este recomandată de **Biblioteca Congresului din S.U.A. și Asociația Bibliotecilor Evreiești** ca referință în transliterarea cu caractere latine a numelor evreiești.

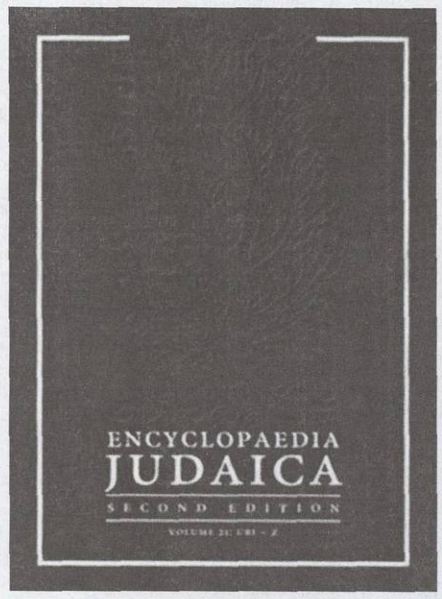

Editura: Macmillan Reference USA
Data publicării: decembrie 2006
Editor-en-Chief: Fred Skolnik
ISBN: 0028659287

EVENIMENT EDITORIAL

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

HANUCA 5767

Mai înainte ca oficiantul *Lipa Segal* să materializeze licărirea lui „Hanerot Halelu", a existat emoția pensionarilor rezidenți în Cămin, bucuroși de întâlnirea cu oaspeți dragi: Marele Rabin *Menachem Hacohen*, consilierul președintelui, av. *Iulian Sorin*, directorul D.A.S.M. ing. *Nilu Aronovici*, consilierul F.C.E.R. în probleme medicale, dr. *Alexandru Elias*, Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, responsabila Clubului Braille, *Franca Oprescu Aronovici*, directoarea Centrului de Ajutor Medical al F.C.E.R. din Capitală, *Mona Bejan*, prim cantorul *Iosif Adler*. „Este o mare bucurie de Hanuca să fiu cu voi împreună și vă promit că, peste puțin timp, când voi aprinde prima lumânare de Hanuca la Templul Coral, mă voi ruga să ne putem întâlni și la anul", a spus Marele Rabin *Menachem Hacohen*. „Vă asigur că D.A.S.M. este preocupat permanent să vă ajute să treceți cu bine peste momentele dificile cu care sunteți confruntați", a spus directorul D.A.S.M., ing. *Nilu Aronovici*. Fiorul de gravitate străveche al lui „Maoz Țur", „Hanerot halelu", „Șir Hanuca" și atâtea alte cântece pline de farmec ale Sărbătorii Luminii, interpretate de prim-cantorul *Iosif Adler*, au luminat sufletele întregii asistențe. Dr. *Nadia Georgescu*, directoarea Căminului, a mulțumit oaspeților pentru vizită.

*

Devansând cu o zi Hanuca, membrii Clubului Braille au dedicat în întregime sărbătorii întâlnirea din 14 decembrie 2006. Responsabila Clubului Braille, *Franca Oprescu Aronovici*, a oferit câteva repere despre importanța Hanucăi în istoria poporului evreu. Reprezentanta tineretului, *Dalia Golda*, a vorbit despre evoluția, în timp, a obiceiurilor de Hanuca. Întâlnirea a fost onorată de Marele Rabin *Menachem Hacohen*, care a făcut un inspirat comentariu, legat de cele cinci aniversări ale zilelor de naștere sărbătorite laolaltă de membrii Clubului.

La Căminul „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen" și Clubul Braille

„Maoz Țur" pentru toate vârstele

Hanukiada tinerilor – o întâlnire luminoasă între generații

Periplul tinerilor în comunitățile evreiești din țară, fie ele mai mici sau mai mari, a devenit o tradiție în ultimii trei ani. Acțiunea (demarată pentru prima oară de Erwin Șimșensohn, la acea vreme, împreună cu profesorul israelian Ilan Ben Ari) a fost primită cu entuziasm. Valoarea unui asemenea gest o pot înțelege aceia care trăiesc azi în comunități împuținate numeric, în care prezența tinerilor a devenit o amintire, răscolită în momentele în care un nepot din Israel vine în vizită sau când copii, ce nu sunt evrei, din prietenie și respect, cântă melodiile noastre tradiționale. Grupul aduce în comunități bucurie și bună dispoziție, iar ei, tinerii, devin animatori ai unei sărbători autentice. În cadrul Hanukiadelor la care am participat, am avut uneori ocazia să intru în comunități în care flacăra speranței, atât de specifică Sărbătorii Luminilor, ardea doar foarte slab. Un sentiment de oarecare deznădejde însoțește o ceremonie fără rabini, fără copii și fără cântece. Tocmai în sensul recuperării speranței acționează acest turneu, susținut financiar atât de JOINT, cât și de F.C.E.R.

Traseul din acest an a inclus Comunitățile Evreiești din PLOIEȘTI, BRĂILA, GALAȚI, TECUCI, BÂRLAD, HUȘI, HÂRLĂU, DOROHOI, RĂDĂUȚI, FĂLTICENI, SUCEAVA, BACĂU, ROMAN, IAȘI, PIATRA NEAMȚ și FOCȘANI. Tinerii, împreună cu directorul adjunct al JOINT pentru România, Israel Sabag, au parcurs într-o săptămână - în geroasele zile și nopți ale mijlocului de decembrie - aceste 16 orașe și orășele. Odinioară, în această regiune viețuia o comunitate evreiască extrem de numeroasă. Vârstnicii ce mai trăiesc azi în regiune își aduc aminte cu nostalgie de sărbătorile colorate, de iernile în care se aprindeau sute de hanukiot la aceeași oră. Prezența celor 12 tineri - cântecele, veselia, textele pline de înțelepciune rostite de cei care au acces la o informație vastă - a transformat, în orașele micuțe, o simplă adunare sinagogală într-un moment pe care puțini îl vor uita.

Ar fi nedrept să spunem că Hanukiada tinerilor aduce bucurie doar în sufletele gazdelor. În pofida kilometrilor parcurși și a vremii geroase, aceasta rămâne o experiență greu de descris pentru oaspeți. Un asemenea traseu, mai cu seamă spiritual, nu înseamnă doar foarte multă distracție, care, desigur, trebuie să fie prezentă, ci, mai cu seamă, responsabilitate. Așa cum ne mărturiseau participanții, ei au avut ocazia să descopere căldură umană (tradusă adesea în *suvganiot* - prăjiturele - și un ceai cald), speranță (în statornica voință de a ține sinagogile deschise) și puterea credinței (la cei care continuă să citească din Tora și să se roage, simțind prezența lui Dumnezeu într-o aparentă singurătate...).

Despre fiecare popas al tinerilor s-ar putea scrie o pagină de revistă și poate că o dată vom strânge din impresiile participanților. E nevoie, însă, de un anumit timp pentru a putea decanta această experiență...

LUCIANA FRIEDMANN

DOROHOI

„Prieteni emeriți"

Așa se intitulează *Diploma de Excelență* primită de familia profesorilor *Dorina* și *Ilarion Mandachi*, din Dorohoi, din partea Organizației Israelienilor Originari din Dorohoi, condusă de *Shlomo David*. Diploma a fost acordată în semn de recunoștință pentru contribuția lor la documentarea privitoare la istoria comunității din Dorohoi. „Îi considerăm cei mai buni *Prieteni de Onoare* ai noștri", se arată în motivația distincției.

Coresp. prof. IANCU ISIDOR, președintele Comunității Evreilor din Dorohoi

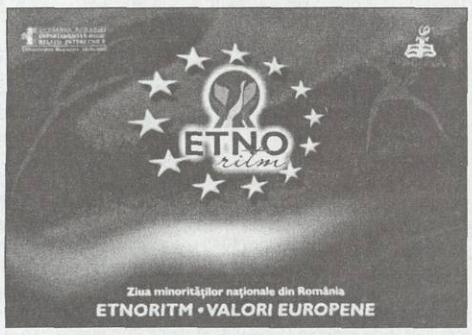

21 împreună pentru secolul XXI

„Etnoritm – valori europene"

Ziua Minorităților Naționale din România, în acest an, precede cu circa două săptămâni momentul aderării țării noastre la Uniunea Europeană. Departamentul pentru Relații Interetnice a organizat, la 15 decembrie a.c., o conferință de presă la Sala Rondă a Hotelului „Continental", unde a fost lansată și ediția recentă a revistei „Plural" (*Institutul Cultural Român*), *sub titlul* „21 împreună pentru Secolul XXI" (21 de etnii locuiesc în România). Conferința de presă a fost susținută de *dnii Attila Marko*, secretar de stat al D.R.I., *Zeno-Karl Pinter* și *Valentin Platon*, subsecretari de stat. Cu prilejul amintitei lansări a revistei „Plural", au vorbit *Aurora Fabricius*, redactor-șef, *Erwin Kessler, Adrian Solomon*, redactori și colaboratori ai revistei: *Andrei Oișteanu, Al. George, Viorel Cosma* ș.a. Din discuțiile care au urmat, am reținut două aserțiuni: „Noi toți suntem «minoritari» într-o lume a globalizării, europenizării" și „Termenul de minoritar nu este cel mai potrivit, deși este unanim acceptat". Suntem de acord - în spirit modern, toate etniile au șanse egale de afirmare. După conferința de presă, la Muzeul Național de Artă, în sala Auditorium, a avut loc spectacolul „Etnoritm - valori europene", la care și-au dat concursul peste 15 formații artistice. Au fost rostite alocuțiuni și mesaje din partea D.R.I., a Delegației Comisiei Europene la București, a Ministerului Culturii și Cultelor. Evenimentul a prilejuit și deschiderea unui Târg Interetnic (de iarnă) cu obiecte tradiționale, costume, demonstrații ale meșterilor populari, cărți, publicații ale minorităților, gastronomie specifică etc. Parteneri media: TVR, S.R.R., Rompres ș.a. (B.M.M.)

ITINERARIILE HANUKIADEI 5767

Hanuca 5767 a fost sărbătorită în toate comunitățile din țară. Dar, în afara orașelor și așezărilor în care Hanuca a fost celebrată doar pe plan local, caravanele luminii, cum le numim cu un termen consacrat, au poposit în 37 de comunități.

- *Traseul tineretului*: Ploiești, Brăila, Galați, Tecuci, Bârlad, Huși, Hârlău, Dorohoi, Fălticeni, Suceava, Rădăuți, Bacău, Roman, Iași, Piatra Neamț, Focșani.
- *Traseele conducerii F.C.E.R.*: 1) Pitești, Craiova, Petroșani, Deva, Alba Iulia, Dej, Bistrița, Vatra Dornei, Fălticeni, Suceava, Rădăuți, Bacău; 2) Botoșani, Iași, Piatra Neamț, Tg. Mureș, Cluj, Oradea.
- *Traseele unor președinți de comunități*: 1) Lugoj; 2) Sighetu Marmației, Baia Mare.

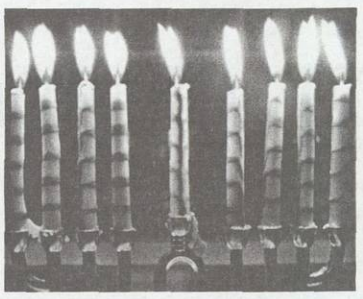

În zilele de 24-28 iunie 2007, se preconizează organizarea, la Sibiu - capitală a culturii europene -, a Festivalului Artelor, Tradițiilor și Culturii Evreiești. Comisia de Cultură a F.C.E.R., condusă de președintele ei, scriitorul *Toma George Maiorescu*, a luat în discuție, în ziua de 13 decembrie 2006, proiectul prezentat de *Eduard Kupferberg*, șeful sectorului Relații Internaționale al F.C.E.R. Proiectul a fost elaborat de *Mirela Așman, Doina Lupu, Eduard Kupferberg*, cu sprijinul doamnei *Irina Cajal*. Proiectul este susținut parțial din bugetul Ministerului Culturii și a fost discutat în ziua de 11 decembrie a.c., în cadrul Comitetului de Conducere al F.C.E.R.

În discuție: EUROIUDAICA 2007

Din schița proiectului am reținut:

- organizarea unui Târg de carte și presă evreiască (din România și din alte țări europene);
- o „cafenea literară", lansări de carte;
- muzică, dansuri tradiționale, concerte, lansări de CD;
- spectacole de teatru idiș și, eventual, alte teatre;
- prezentarea unor filme;
- expoziții de pictură, fotografii, obiecte de cult, artă DADA-istă, afișe;
- mese rotunde, conferințe pe variate teme iudaice, ecumenice, europene, culturale etc.

La discutarea proiectului au participat: *Irina Cajal, Octavian Sava, Aurel Storin, Țicu Goldstein, Hary Eliad, Boris Mehr, Hary Kuller, Otto Adler, Toma Hirth*. S-a propus ca Festivalul de la Sibiu să fie precedat de o masă rotundă la București, pe tema relațiilor iudeo-creștine în ansamblul european, să fie atrași oameni de cultură din România și din alte țări, să se permanentizeze aceste discuții anuale (*Aurel Storin*), să se nominalizeze responsabili pe acțiuni. (B.M.M.)

SATU MARE

Simpozion cu tema „Exilul babilonean"

În organizarea Comunității Evreiești și a Casei de Cultură „G.M. Zamfirescu" a avut loc un simpozion cu tema „Exilul babilonean". Simpozionul s-a desfășurat la Colegiul Național „Doamna Stanca". Prelegerea, care a precedat dezbaterile - susținută de *Sebok Alfred* -, s-a referit la exilul babiloanean al evreilor în Antichitate. Moderatoare a fost prof. *Gabriela Silaghi*. După simpozion, elevii Colegiului au vizitat sinagogile din oraș. Presa locală a reflectat evenimentul.

Coresp. SEBOK ALFRED, secretar al Comunității și responsabil al Clubului Comunitar al generației de mijloc

ÎN NUMĂRUL VIITOR

Finala Concursului de Creație al Liceenilor „LICART" 2006

DECESE COMEMORĂRI

In memoriam EVELIN FONEA

S-au împlinit doi ani de la dispariția colegei noastre apreciate și iubite, EVELIN FONEA. Chiar dacă a plecat dintre noi, nu avem nevoie de o comemorare specială ca să ne amintim de ea. Firesc, numele ei este pe buzele noastre când spunem, de pildă: „Da, Evelin precis că ar fi știut-o", evocând în acest fel memoria și cunoștințele ei formidabile în domeniile iudaismului, al literaturii, poeziei... Avea o bogăție de cuvinte și o sensibilitate, ce alcătuiau atributele poetei care purta numele Evelin Fonea. Zilele trecute, la aniversarea revistei, regretul *nostru cel mai mare a fost că ea nu se mai află printre noi. S-ar fi bucurat, știind că aprecierile care au fost* formulate cu acest prilej s-au datorat și muncii ei asidue, dusă de-a lungul anilor petrecuți la publicația Federației Comunităților Evreiești din România. (E.G.)

În luna noiembrie 2006, au fost înhumați în cimitirele C.E.B.: ȘAPIRA MARCEL (80 de ani), Șos. Olteniței, nr. 73; ISER RAȘELA (84), str. Vasile Pârvan nr. 2-4; ROSMAN MERY (84), str. Lt. Lemnea nr. 4; GHERSIN CAROL (79), str. Spătarului nr. 1 bis; GUSIC JULES VLADIMIR (74), Ploiești, Bd. București nr. 12; HIRSCH ANA (92), str. Măgurei nr. 1-5; STANCIU ANA (97), Calea Plevnei nr. 20; IGNAT IGNAT (92), Bd. Kogălniceanu nr. 55; UNGAR HARY (90), str. H. Coandă nr. 40; COPEL MAER (78), Bd. Ferdinand nr. 130; RĂUTU IACOB (91), Intr. Băbeni nr. 1; NATANSOHN HANA (95), str. Hristo Botev nr. 26; GRISARU IACOB (92), Cămin „Amalia și dr. Moses Rosen".

JEWISH REALITY

HANUKKAH 5767

The Hanukkah pages of this edition include reports from the first phase of the Hanukkiadah, when Great Rabbi Menachem Hacohen and Rabbi Abraham Ehrenfeld are visiting, together with members of the F.J.C.R. leadership, the communities in the country, bringing the joy of the holy words to the parishioners. In this feature report: Botosani, Iasi, Piatra Neamt, Targu Mures, Pitesti and Craiova. The youth from OTER also organizes several festive moments on the Hanukkah celebration occasion. Other articles present the Hanukkah show at the Choral Temple, at the "Lauder-Reut" School, and the moment organized by Chabad. We also publish the message of Great Rabbi Menachem Hacohen on the meanings of the holiday "that has to be increased, for where there is light, the darkness cannot lead; where there is light, the darkness will fade away". In his message Dr.Aurel Vainer, president of F.J.C.R., speaks about the necessity of spiritual survival, with any efforts and any sacrifice, about the adherence to the justice and peace principles and the need to react when we are attacked by the enemy.

"THE JEWISH REALITY – 50"

The anniversary of 50 years from the first release of the "Jewish Religion Review" and of its continuator, the "Jewish Reality", was celebrated in a festive reunion organized at the Cultural Center of the community, an event to which we dedicated two pages of our review. The event was led by Dr. Aurel Vainer, president of F.J.C.R.; many speakers, readers and friends of the review expressed their joy and satisfaction for the existence of the publication of the Jewish communities from Romania. Her Excellency, Rodica Radian Gordon, ambassador of the State of Israel, highly appreciated the quality and the richness of the information included in the review, the way it reflects the Jewish and the Israeli reality. Dr. Aurel Vainer evoked facts from the history of the Jewish press in Romania, whose continuity has been ensured by the two publications. Other speakers underlined the importance of the publication, its role in strengthening the ecumenical spirit, in the mutual closeness between minority and majority, respectively, the Romanian nation. We received many salute messages from Israel and from the country - we mention those of Great Rabbi

Menachem Hacohen, Eng. Baruch Tercatin, Rabbi Ephraim Gutman, of the sister-review "Ultima oră" ("Last Hour"), of Shaul Carmel, president of the Association of the Romanian Language Writers from Israel -, from the Romanian authorities (Ministry of Culture and Religions, the Department for the Inter-Ethnic Relationship), from the National Broadcasting Society, from Tova Bin Nun ("Lauder-Reut" School), from presidents of communities in the country and from other friends (whose texts are published by the review). In these pages we also provide a short history of the Jewish press from Romania, starting with the "Romanian Israelite", the first publication written with Latin letters.

"SCIENCE AND LIFE"

In this edition, the "Science and Life" page includes an interesting article on the Gestalt therapy (the personality improvement through the well-being state of mind), as well as some biographical data of the father of this psychotherapeutic method: Friedrich Salmon Paris. We also find out about the awarding of the *Doctor Honoris Causa* title of the Civil Engineering Technical University to professor Dr. Iosef Craus from "Technion" Institute, a former graduate of the Civil Engineering Institute from Bucharest. In the context of the energy consume increase in the world, the coal and the nuclear energy return to the front pages – as shown by the analysts' study at "Sanford Bernstein Group". The page includes also the evocation of Milton Friedman, economist, Nobel Prize laureate, who recently passed away, and the anniversary of 52 years from the creation of the first computer in Israel.

"JEWISHLAND"

Traveling again through the Jewishland, we find out from the American stage director Harris Solomon, invited as a member of the jury at the "Dakino" Festival in Bucharest, in an interview to our review, that the Americans, included himself, who produced several documentary movies on the Holocaust, knew nothing on the history of the Jewish community from Romania, on the Romanian Holocaust generally, on the Romanian Jews situation. He found out more after he visited The Choral Temple and the Jews' History Museum. The director also spoke about his new film, on a script written by him, inspired by a love story during the Holocaust, a film with Maia Morgenstern also in the cast. The article "Leica Freedom Train" relates the story of the Jews' salvation action organized by Ernst Leitz, the "Leica" society owner from Germany. "Rabbis...on the Internet" presents the site *www.eretzhemdah.org* from Israel, where 35 rabbis answer the religious questions of the internet users. We also publish the permanent column "Jewish Kitchen" (obviously with a Hanukkah receipt: apple latkes).

NEW BOOKS

A rich book "harvest" is presented in the two pages of our review dedicated to some Jewish writers' works or to volumes inspired by Jewish themes. "The man who stopped the trains to Auschwitz", by David Kranzler, American historian, reveals the heroic deed of a Jew with Bistrita roots, who managed to stir the world conscience in order to save the Jews from Budapest. "Purple Shadows", by Andrei Voinea and Constantin Visinescu evokes the tragic moments from our community life under the communist regime. The third volume of Teodor Brates trilogy on the 1989 events is also presented. "The Chicken Road" is the novel of an American woman writer that deals with the fate of the last two Jews from Afghanistan. "The Jews from Trei Scaune", a monograph, relates the fate of the Jewish population from the Transylvanian area. "The Sufferings after Victor Brauner", by Emil Nicolae, reveals less known episodes from the great artist's life. Finally, the special edition of the review "Plural", dedicated to the francophone days, is also presented.

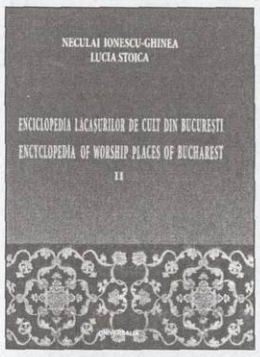

THE ENCYCLOPEDIA OF THE RELIGIOUS CULTS EDIFICES FROM BUCHAREST

It is a vast work of historical documentation on the orthodox churches (volume 1) and the edifices of other religious cults (volume 2), an integral part of the spiritual patrimony able to illustrate the harmonious life together of citizens with different origins, with specific aspirations and options. Tens, hundreds of images and architectural projections that accompany the explanation texts are transferring the reader in the atmosphere of the edifices loaded by the time patina, included those demolished under the totalitarian regime. The chapter dedicated to the Jewish synagogues and temples, generous in explanations and illustrations from the period, proves a prolific community life and brings a well-deserved homage to the outstanding servers of the Jewish religion. A tremendous moving emotion evolves at the encounter with the image of the buildings devastated by the extremist gangs, submitted to the criminal legionary prescriptions, to set fire to the edifices with their parishioners included.

THE AUDIO LIBRARY OF THE "JEWISH REALITY"

TUDOR STERIADE

"«Bulandra» Theater gave me my best years"

This is Tudor Steriade's confession when he entered, on December 15th, the octogenarians club. During the three decennials of his activity as a literary assistant, he met many playwrights, directors, actors, and he spoke about them for the Audio Library. After 1987, when he retired, he continued to translate several plays successfully present in the repertoire of the theaters from Bucharest and from the country. And he also wanted to speak about the age-related particular joy: the achievements of his nephews who are living in Israel and Sweden. Three years ago Tudor Steriade saw his life efforts rewarded: the Ministry of Culture awarded him the "National Prize for all the artistic activity", for a life dedicated to the theater.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a
REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, ANDREI BANC, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN
Corectură: MIHAELA OBERSCHI

Traducători:
Ebraică: TEHILA OFER, Ing. B. TERCATIN (Israel)
Engleză: SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: EMIL FINCHELSTEIN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Negustori nr. 5 Telefon: 314.96.90
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 25 lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO51RNCB0074011952750001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO40RNCB0074011952750005 (USD), filiala sector 3, Bucureşti - România.

המציאות היהודית

טז כסלו – ב טבת תשס"ז ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות ברומניה

חג החנוכה תשס"ז

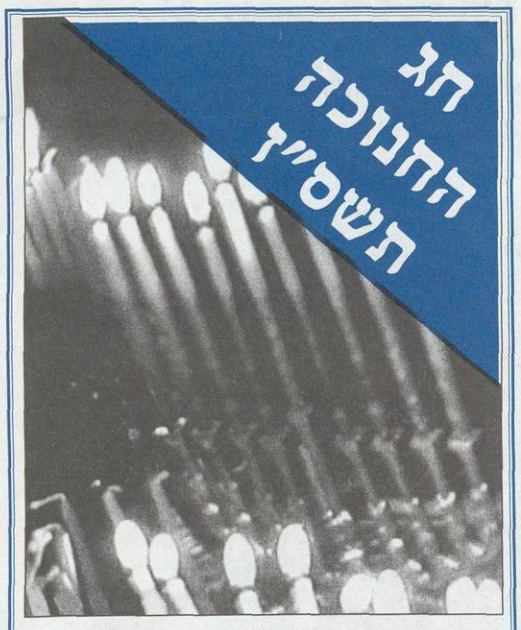

העמודים המוקדשים לחג החנוכה בגיליון זה מכילים דיווחים על חלקה הראשון של ה"חנוכיאדה", אשר במהלכה מבקרים בקהילות היהודיות ברומניה הרב הכולל מנחם הכהן והרב אברהם ארנפלד, יחד עם חברי הנהלת הפדרציה. הם מביאים לחברי הקהילות את השמחה שבדברי הקודש. בכתבה מתוארים האירועים בקהילות בוטושני, יאסי, פיאטרה ניאמץ, טירגו מורש, פיטשטי וקראיובה. חברי "ארגון הצעירים היהודים ברומניה" מארגנים גם הם אירועים חגיגיים לרוב לרגל חג החנוכה. כתבות אחרות מתארות את מופעי חנוכה הנערכים בבית הכנסת הכורלי, בבית הספר "לאודר-רעות" ועל ידי חב"ד. אנו מפרסמים גם את איגרת הרב הכולל מנחם הכהן, העומד בה על משמעות החג ועל חשיבות האור ש"יש להגבירו, כיון שבמקום שבו שולט האור לא יכול לשלוט החושך, במקום שיש בו אור ייעלם החושך". יו"ר הפדרציה חבר הפרלמנט ד"ר אורל ויינר מדבר באגרתו על הצורך בכל מאמץ ובכל קורבן למען השרידות הרוחנית, הדבקות בעקרונות הצדק והשלום והצורך להגיב כאשר תוקף אותנו האויב.

"המציאות היהודית" בת 50

במלאת 50 שנה להופעתו של "כתב-עת הדת היהודית" וממשיכו "המציאות היהודית" צוין יובל זה באירוע חגיגי שאורגן במרכז התרבות הקהילתי ומתואר בשני עמודים בעיתוננו. במסגרת האירוע, בהנחיית יו"ר הפדרציה ד"ר אורל ויינר, ביטאו דוברים רבים מבין קוראי העיתון וידידיו את שמחתם ואת שביעות רצונם מקיום כתב העת של הקהילות היהודיות ברומניה. כבוד שגרירת ישראל ברומניה רודיקה רדיאן גורדון הביעה הערכה לתוכן העשיר ולאיכות הידיעות הנכללות בכתב העת, כמו גם אופן ההשתקפות של המציאות היהודית והישראלית. ד"ר אורל ויינר הזכיר פרקים מתולדות העיתונות היהודית ברומניה, אשר שני כתבי העת היו והינם ממשיכיה. דוברים אחרים הדגישו את חשיבותו של העיתון ותפקידו בחיזוק הרוח הבין-דתית ובהיכרות ההדדית בין המיעוט והרוב, לאמור העם הרומני. אגרות ברכה לרוב נתקבלו מרומניה ומישראל. נציין את אלו ששלחו הרב הכולל מנחם הכהן, אינג' ברוך טרקטין, הרב אפרים גוטמן, העיתון-האח "אולטימה אורה" ("השעה האחרונה") מישראל ושאול כרמל, יו"ר אגודת הסופרים בשפה הרומנית בישראל, השלטונות הרומניים (משרד התרבות והדתות, המדור ליחסים בין-דתיים), תחנת הרדיו הציבורי, טובה בן נון (ביה"ס "לאודר-רעות"), יושבי ראש הקהילות ברומניה וידידים אחרים. את מכתביהם אנחנו מפרסמים בגיליון זה. באותם עמודים אנחנו סוקרים את תולדות העיתונות היהודית ברומניה החל ב"ישראליטו רומין" ("היהודי הרומני") שהיה העיתון היהודי הראשון הכתוב באותיות לטיניות.

אנציקלופדיית המשכנות הדתיים בבוקרשט

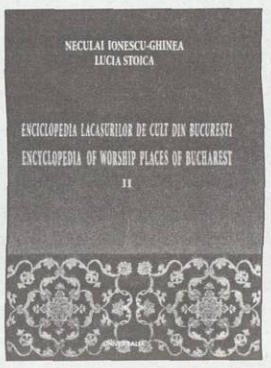

זו עבודה רחבת היקף ובעלת דוקומנטציה היסטורית מושלמת, על הכנסיות האורתודוקסיות (כרך 1) ועל מבני הדת של דתות אחרות (כרך 2). היא מהווה חלק בלתי נפרד מן המורשת הרוחנית, זו המסוגלת לשקף את החיים ההרמוניים זה בצד זה, של אזרחים ממוצא שונה ובעלי שאיפות וכיוונים משלהם. עשרות ומאות תצלומים ורישומים ארכיטקטוניים המלווים את ההסברים, מכניסים את הקורא לתוך אווירת המבנים שהזמן הותיר בהם את אותותיו, לרבות אלה שנהרסו בתקופת השלטון הטוטאליטרי. החלק המוקדש לבתי הכנסת ולהיכלות היהודיים, אינו חוסך בהסברים ובתמונות מהתקופות המתאימות, מצביע על חיים קהילתיים פוריים ומביע לכוהניה המפורסמים של הדת היהודית את ההערכה המגיעה להם. התרגשות קורעת לב מעורר המפגש עם התמונות המתארות את המבנים שנטמאו בידי הכנופיות הקיצוניות, כאשר התקנות הנפשעות של "משמר הברזל" התירו את בתי התפילה על מתפלליהם.

עמוד "המדע והחיים" בגיליון זה מביא כתבה מעניינת על "גשטאלט-תראפיה" (שיפור האישיות באמצעות יצירת מצב שכולו טוב), כמו גם נתונים ביוגראפיים על אבי שיטת הפסיכותראפיה הזאת, פרידריך סלמון פריס. ● כמו כן, אנו לומדים על הענקת התואר "דוקטור לשם כבוד" לפרופ' ד"ר אינג' יוסף קראוס מהטכניון בחיפה על ידי האוניברסיטה הטכנית לבנייה ברומניה. פרופ' קראוס הינו בוגר המכון לבנייה בבוקרשט. ● לנוכח הגידול בצריכת האנרגיה בעולם כולו, חוזרים לחדשות הפחם והאנרגיה הגרעינית - כך לומדים ממחקרם של אנליסטים מ"קבוצת סנפורד ברנשטיין". ● העמוד כולל גם אזכור הכלכלן מילטון פרידמן, חתן פרס נובל לכלכלה שנפטר לא מכבר כן מציינים בו מלאת 52 שנה לבניית המחשב הראשון בישראל.

"המדע והחיים"

ספרים חדשים

אסופה עשירה של ספרים חדשים מוגשת בשני העמודים המוקדשים בעיתוננו לסופרים יהודים ולפרסומים בנושאי יודאיקה. "האדם שעצר את רכבות אושוויץ", מאת ההיסטוריון האמריקני דוד קרנצלר, חושף את מעשה הגבורה של יהודי שמוצאו מביסטריצה, אשר הצליח לעורר את מצפון העולם לשם הצלת יהודי בודפשט. ● "צללים אדומים", מאת אנדריי ווינאה וקונסטנטין וישינסקו, מעלה רגעים טראגיים בחייהם של בני עמנו תחת המשטר הקומוניסטי. ● מוצג גם הכרך השלישי של הטרילוגיה מאת תיאודור בראטש הדנה במאורעות דצמבר 1989. ● "סמטת התרנגולות" הוא שמו של רומן מאת סופרת אמריקנית, הכותבת על גורלם של שני היהודים האחרונים באפגניסטן. ● שתי מונוגרפיות, "היהודים של טריי סקאונה" ו"תולדות הקהילה היהודית באלבה יוליה", מתארות את גורלן של האוכלוסיות הללו בשני אזורים בטרנסילבניה. ● "הייסורים על פי ויקטור בראונר" מאת אמיל ניקולאה, חושף אפיזודות פחות ידועות מחייו של האמן הגדול. • לבסוף, מגיש המדור סקירת הגיליון המיוחד של כתב העת "פלוראל" המוקדש ל"ימי השפה הצרפתית".

ספריית האודיו של "ההמציאות היהודית"

טודור סטריאדה:

"תיאטרון 'בולאנדרה' העניק לי את היפות בשנות חיי

זאת עדותו של טודור סטריאדה, אשר ב- 15 בדצמבר הצטרף למועדון החברים שהגיעו לגבורות. בשלושים השנים שבהן כיהן כמזכיר לענייני ספרות, הוא הכיר מחזאים, במאים ושחקנים רבים, עליהם דיבר עבור מאגר הקולות המוקלטים שלנו. גם לאחר שנת 1987, כאשר פרש לגימלאות, המשיך סטריאדה לתרגם שורת מחזות, הכלולים ברפרטואר של התיאטראות בבוקרשט וברומניה כולה. הוא מבקש לציין כי בשנים אלו זכה גם לנחת אופיינית לגילו - הישגיהם של אחייניו החיים בישראל ובשוודיה. לפני שלוש שנים יכול היה טודור סטריאדה להיווכח שיש גם תמורה למאמצים שהשקיע בחייו: משרד התרבות של רומניה העניק לו את "הפרס הלאומי עבור מלוא פועלו האמנותי", בעבור חיים מוקדשים לתיאטרון.

"ארץ היהודים"

במהלך המסע המחודש שלנו ב"ארץ היהודים", למדנו כי הבמאי היהודי אמריקני הריס סולומון, שהוזמן לכהן בחבר השופטים של פסטיבל הסרטים "דאקינו" בבוקרשט, הודה בראיון שהעניק לעיתוננו כי בדומה לאמריקנים בכלל, גם הוא עצמו, המפיק סרטים דוקומנטאריים על השואה, לא ידע דבר על תולדות הקהילה היהודית ברומניה, על השואה ברומניה ובכלל, על מצב יהודי רומניה. הוא התוודע לפרטים רבים לאחר ביקורו בבית הכנסת הכורלי ובמוזיאון לתולדות יהודי רומניה. הבמאי סיפר בראיון גם על סרטו החדש, שהוא עצמו כתב את התסריט בהשראת סיפור אהבה מתקופת השואה, סרט שבו תשחק גם מאיה מורגנשטרן. ● הכתבה "רכבת החופש לייקה" מספרת על הפעולה להצלת יהודים שארגן ארנסט לייץ, בעלי החברה הגרמנית "לייקה". ● "רבנים ...באינטרנט" מציג באתר ישראלי ששמו "ארץ חמדה" שאלות ותשובות בענייני דת, בו משיבים 35 רבנים על שאלותיהם של הגולשים באתר. ● נוכח גם מדור קבוע "המטבח היהודי" (כמובן, מתכון לחג החנוכה: כופתאות עם תפוחי עץ).